Ndruna

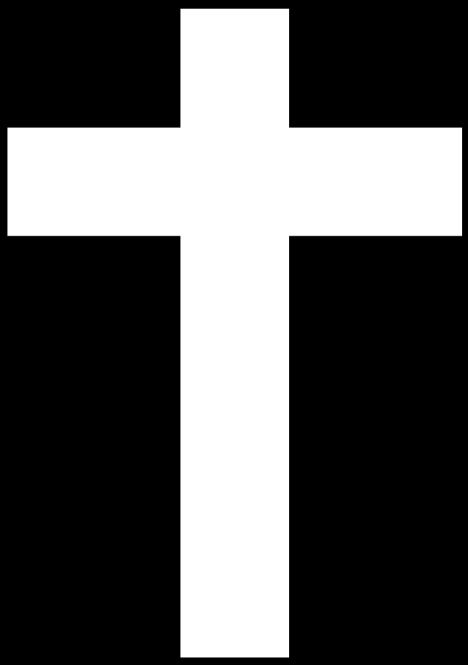

Ndrǔna: Ungbòta-Ɔwɨ́tá Tɔ́ Bhǔkù New Testament

Ndruna

Ndrǔna: Ungbòta-Ɔwʉ́tá Tɔ́ Bhǔkù New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndrǔna (Ngiti)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source files dated 17 May 2025
abb6c630-aaf1-5647-8172-605215e8fe12

Contents

Màtayò 1
Mǎrkɔ̀ 65
Lukà 105
Yùwanɨ̀ 169
Uvitatálɛ 218
Pbàrɔmà 281
1 Pbàkòritò 310
2 Pbàkòritò 338
Gàlàtiyà 356
Ɛ̀fɛsɔ̀ 366
Fìlipì 376
Kɔ̀lɔ̀sayì 383
1 Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà 390
2 Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà 396
1 Tìmɔ̀tɛwʉ̀ 400
2 Tìmɔ̀tɛwʉ̀ 408
Titò 414
Fìlìmonì 418
Pbàɛ̀bràn̈iyà 420
Yàkɔbhɔ̀ 442
1 Pɛ́tɛrʉ̀ 450
2 Pɛ́tɛrʉ̀ 459
1 Yùwanɨ̀ 464
2 Yùwanɨ̀ 471
3 Yùwanɨ̀ 473
Yudhà 475
Upfòta tɔ́ bhǔkù 478

Màtayò
andí Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀
Yàrɨ́ bhʉ̌kù ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ bhʉ̌kù nandí nɨ́ Màtayò. Ngǎtsi ndɨ Màtayò-ɔvɔ̀ nɨ'ɨ̀ Lawì (Mrk 2.14). Ka nɨ'ɨ̀ Mʉ̀yàhudì, ndɨrɔ̀ ka nɨ'ɨ̀ pàratà tɔ́ ndɔmbɛ̀ (9.9). Nɨ́ Yěsù náanzi ka ndɨ́nɨ̌ pbɨ̀ndà kasʉ̀ nʉbhà tɨ́, ndàdʉ̀ òngo pbɨ̀ndà uvitatálɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ tɨ́ (10.3).

Màtayò náandí pbɨ̀ndà bhʉ̌kù fɨ̌yɔ̀ nɨ́, yà ɨ̀ nʉ́gɛ̀rɛ̀ 'à'ù Yěsù Pbàyàhúdí. Ɨ Pbàyàhúdí nʉ́ʉnɨ Ungbòta-Ayɨ́ tɔ́ Andítá mběyi nyʉ́. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kǎránà pbɨ̀ndà andítá nɨ́pbɨ̀ rɔ̌ ndɨ Ungbòta-Ayɨ́ ɔ̀ ka kandí dhu rɔ̌.

Màtayò náandí pbɨ̀ndà bhʉ̌kù, rɨ̀tɛ̀ dhu kpangba Yěsù ràrɨ̌ ndɨ yà Pbàyàhúdí náarɔ́dɔna ɨ̀rà rɨ́rà dhu tɨ́ Màsiyà (2.6).

Yěsù ka kʉgʉ Hɛ̀rɔdɛ̀ rɨ̌'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ pbìrì, Ìsràyelì, dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ (2.1,15). Nɨ́, kǎdʉ̀ pbɨ̀ndà kasʉ̀ ɔ̀pɛ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndàrà àhʉ̀ nà Yèrùsalɛmà, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Ìsràyelì nɨ́ɨ'ɨ̀ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà nɔ́nyʉ̀ idzi dɔ̀ná rɔ́. Nɨ́, wɔ̀ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà nóongónà ndɨ̀ ndɔ́nyʉ̀ idzi dɔ̀yá pbìrì ʉ̀ndà yà ndɨ̀ ndʉ́lɨ ɨ pbìrì ɔ̌ pbàlɨ̀wálɨ́-otù ɔ̌. Nɨ́, Yěsù-ànyǎ natdɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ nɨ'ɨ̀ lɨ̀walɨ̀ Pìlatɔ̀.

Bhʉ̌kù-nyɨ̀tɨ̀ ka kóhù tɨ́ dhu

- Yěsù Krɨ́stɔ̀ t'ábhúna-ɔvɔ̀ mà kʉ̀gʉ ka kɨ́ dhu mànà (1.1–2.23).
- Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ náanzɨ̀ pbɨ̀ndà kasʉ tɨ́ dhu (3.1-12).
- Yěsù rɨ̌ bàtizò àlʉ̌ dhu mà pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀ rɨ̌ Kà-afí ùmvʉ̌ dhu mànà (3.13–4.11).
- Yěsù rɨ̌ pbɨ̀ndà kasʉ ɔ̀nzɨ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ dhu (4.12–18.35).
- Yěsù rɨ̌ abhi ɔ̀pɛ̀ pbɨ̀ndà kasʉ̀ nà Gàlìlayà rɔ̀, ndàrà àhʉ̀ nà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu (19.1–20.35).
- Yěsù rɨ̌ pbɨ̀ndà kasʉ ʉ̀tsa ndɨ̀ ndɨ́ dɔ̀ná rɔ̀ kasʉ̀ ɔ̀nzɨ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, ràrà àhʉ̀ ndʉ̀tɔ̌ ka kɨ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu ɔ̀ dhu (21.1–27.66).
- Yěsù rɨ̌ ndɨ̀ngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndɨ̀tɛ̀ ndɨ̀ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ tɔ̀, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fɨ̌yɔ̀ ndɨ́nɨ̌ «Ídzì Màkʉ̌rʉ̀» nʉnɔ tɨ́ kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-tsʉ̀-tɨdɔ̀ tɔ̀ dhu (28.1-20).

Yěsù t'ábhúna-ɔvɔ̀
(Luk 3.23-38)

1 Yàrɨ́ nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ t'ábhúna-ɔvɔ̀. Yěsù Krɨ́stɔ̀ nɨ'ɨ̀ Dàwudì-dhú bvʉ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ Dàwudì nɨ'ɨ̀ Àbràhamʉ̀-dhú bvʉ̌ alɛ.

2 Àbràhamʉ̀ náadhɨ̀ Ìsakà, Ìsakà náadhɨ̀ Yàkɔbhɔ̀, Yàkɔbhɔ̀ náadhɨ̀ Yudhà mà adɔ́na mànà.

3 Yudhà náadhɨ̀ Pàrezì mà Zǎrà nà. Abádhí-tsánà nɨ'ɨ̀ Tàmarɨ̀. Pàrezì náadhɨ̀ Ɛ̀srɔmʉ̀, Ɛ̀srɔmʉ̀ náadhɨ̀ Àramʉ̀.

4 Àramʉ̀ náadhɨ̀ Àmɨ̀nàdabhʉ̀, Àmɨ̀nàdabhʉ̀ náadhɨ̀ Nàsɔnɨ̀, Nàsɔnɨ̀ náadhɨ̀ Sàlmɔnɨ̀,

5 ndɨrɔ̀, Sàlmɔnɨ̀ náadhɨ̀ Bɔ̀azà. Bɔ̀azà-tsánà nɨ'ɨ̀ Ràhabà. Bɔ̀azà náadhɨ̀ Ɔ̀bɛdɛ̀. Ɔ̀bɛdɛ̀-tsánà nɨ'ɨ̀ Rútà. Ɔ̀bɛdɛ̀ náadhɨ̀ Yěsɛ̀,

6 Yěsɛ̀ náadhɨ̀ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì, ndɨrɔ̀, Dàwudì náadhɨ̀ Sɔ̀lɔ̀mɔnɨ̀. Sɔ̀lɔ̀mɔnɨ̀-tsánà nɨ'ɨ̀ yà Ùriyà-fɔ́ rɔ̀ Dàwudì akɔ̀ tsìbhálɛ.

7 Sɔ̀lɔ̀mɔnɨ̀ náadhɨ̀ Rɛ̀hɔ̀bɔ̀hamʉ̀, Rɛ̀hɔ̀bɔ̀hamʉ̀ náadhɨ̀ Àbiyà, Àbiyà náadhɨ̀ Asà,

8 Asà náadhɨ̀ Yɔ̀sàfatà, Yɔ̀sàfatà náadhɨ̀ Yɔ̀ramà, Yɔ̀ramà náadhɨ̀ Ùziyà,

9 Ùziyà náadhɨ̀ Yɔ̀tamʉ̀, Yɔ̀tamʉ̀ náadhɨ̀ Àhazɨ̀, Àhazɨ̀ náadhɨ̀ Zèkíyà,

10 Zèkíyà náadhɨ̀ Mànasɨ̀, Mànasɨ̀ náadhɨ̀ Àmɔsɛ̀, Àmɔsɛ̀ náadhɨ̀ Yòsíyà,
11 ndɨrɔ̀, Yòsíyà náadhɨ̀ Yɛ̀kɔ̀nɨyà mà adɔ́na mànà, yà Pbàìsràyélí ka kʉ́mba kowù
nà ɨnɔ tɨ́ Bàbelì tɔ́ pbìrì ɔ̀ nɨ́nganɨ́.
12 Pbàìsràyélí ka kʉ́mbà kowù nà ɨnɔ tɨ́ Bàbelì tɔ́ pbìrì ɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̀kɔ̀nɨyà náadhɨ̀
Sàrtɨ̀yɛlɛ̀, Sàrtɨ̀yɛlɛ̀ náadhɨ̀ Zèrùbàbelì.
13 Zèrùbàbelì náadhɨ̀ Àbìhudì, Àbìhudì náadhɨ̀ Èlìyàkimù, Èlìyàkimù náadhɨ̀ Àzɔrɔ̀.
14 Àzɔrɔ̀ náadhɨ̀ Zàdhokì, Zàdhokì náadhɨ̀ Àkimù, Àkimù náadhɨ̀ Èlìhudì,
15 Èlìhudì náadhɨ̀ Èlìyèzerì, Èlìyèzerì náadhɨ̀ Màtanì, Màtanì náadhɨ̀ Yàkɔbhɔ̀,
16 Yàkɔbhɔ̀ náadhɨ̀ Yɔ̀zɛfʉ̀, ndɨ Yɔ̀zɛfʉ̀ nɨ'ì Màrɨyà bhà alɛ. Ndɨ Màrɨyà nɨ́ ndɨ, Yɛ̌sù,
yà Krɨ́stɔ̀ tɨ́ kátɨna alɛ nadhɨ̀.
17 Nɨ́ kɔ́rɔ́ ɨ rʉ̀gànda-bvʉ́ nɨ́ɨ'ì yà dhu bhɛ̌yi: rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Àbràhamʉ̀ rɔ̌ rɔ̀, ràrà àhʉ́
Dàwudì rɔ̌, nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà rʉ̀gànda. Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Dàwudì rɔ̌ rɔ̀, ràrà àhʉ́
Pbàìsràyélí nʉ́mba ka kɨ́ kowù nà ɨnɔ tɨ́ Bàbelì tɔ́ pbìrì ɔ̀ dhu ɔ̀, nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná
ɨ̀fɔ nà rʉ̀gànda. Ndɨrɔ̀ rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Pbàìsràyélí ka kʉ́mbà kowù nà ɨnɔ tɨ́ Bàbelì tɔ́ pbìrì ɔ̀
dhu rɔ̌ rɔ̀, ràrà àhʉ́ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nʉ́gʉ́ ka kɨ́ dhu ɔ̀, nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà rʉ̀gànda.

Yɛ̌sù nʉ́gʉ́ ka kɨ́ dhu
(Luk 2.1-7)

18 Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nʉ́gʉ́ ka kɨ́ dhu nɨ́ɨ'ì yà dhu bhɛ̌yi: kà-tsánà, Màrɨyà, nɨ́ɨ'ì ɨwà Yɔ̀zɛfʉ̀
órì rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, ɨnzá ì àpɛ̀ 'ʉ̀mbă rɔ́rɔ̀, Màrɨyà náatù ndɨ̀ ɔ̀na nà Ɨ̀lɨ̀lă-Alafí bhà ɔbɨ nɨ̌.
19 Yɔ̀zɛfʉ̀, yà kà mà rɨ̌ 'ʉ̀mbă nà alɛ, nɨ'ì obhónángatálɛ. Pbɛ́tʉ̀, kăzè nzá kà-nyɨ̀
nɨ́wʉ̌ ndɨ́ ndɨ́ ibí alɛ nzínzì ɔ̌ dhu. Nɨ́ kăzè ndɔ̀dhɔ̀ ka ɨnzá ìndrʉ̌ nʉ́nɨ rɔ́rɔ̀.
20 Wɔ̀ dhu nɨ́rɛ̀ kà rɨ̌ rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà bhà màlàyikà náavì ndɨ̀ ɔnyʉ́-bvʉ̀ kà tɔ̀
ndàtɨ: «Yɔ̀zɛfʉ̀, Dàwudì-dhú bvʉ̌ alɛ́, ɨ̀nzɨ̌ ɔnzɨ Màrɨyà nídyì nyɨ nyɨ́ pbʉ̀kʉ̀ tsìbhálɛ tɨ́
dhu-ɔdɔ̀. Obhó tɨ́, kà rɨ̌'ì nà ari nɨ́ Ɨ̀lɨ̀lă-Alafí bhà ɔbɨ nɨ̌ kɔ̌dyì.
21 Kʉ̌gʉya kpatsìbhíngba, nyadʉ̀ ɔvɔ̀na nɔ́vɔ̀ Yɛ̌sù tɨ́, ka nɨ́ ndɨ pbɨ̀ndà alɛ nɨgʉ́ya
fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.»
22 Kɔ́rɔ́ wɔ̀ dhu náanzɨ̀ ndɨ̀, ndɨ́nɨ̌ angyí Kàgàwà nʉ́ʉnɔ pbɨ̀ndà nabì otù ɔ̌ dhu náaká
tɨ́. Kătɨ:
23 «Kànɨ̌ ɨnzá àpɛ̀ kpatsìbhálɛ nʉ́nɨ̌ tsìbhíngba nɨ́ɨ'ɨya ɔ̀na nà.
Ndɨrɔ̀ kʉ̌gʉya kpatsìbhá ngbángba,
kadʉ̀ ɔvɔ̀na nɔ́vɔ̀ Mànolì tɨ́*.»
Kà-tɨ̀ nɨ́: «Kàgàwà rɨ̌'ì atdíkpá àlɛ̌ mànà.»
24 Ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ ndɨvà ndɨ̀ rɔ̀, Yɔ̀zɛfʉ̀ náanzɨ̀ yà Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà bhà màlàyikà
nʉ́nɔ̀nà fɨ̌ndà dhu. Nɨ́ kădʉ̀ Màrɨyà nídyì pbɨ̀ndà tsìbhálɛ tɨ́.
25 Pbɛ́tʉ̀ kʉ̌pbá nzá kà-ngbɔ̀, ràrà àhʉ́ kà rɨ̌ kpatsìbhá ngbángba nʉ́gʉ́ dhu ɔ̀. Nɨ́
Yɔ̀zɛfʉ̀ náadʉ̀ ndɨ ngbángba-ɔvɔ̀ nɔ́vɔ̀ Yɛ̌sù tɨ́.

2

Abhɔ ɨnga nʉ́nɨ alɛ-akpá rɨ̌wu Yɛ̌sù tɔ́ ngbángba nándà dhu
(Luk 2.8-20)

1 Yɛ̌sù ka kʉgʉ́ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀, Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀ tɨ́ kátɨna ɔ̀, ádrʉ̀ngbă kamà
Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà atɔ ɔ̌. Ndɨ nɨ́nganɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ rɔ̌ rɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu dɔ̌ ɨnga nʉ́nɨ alɛ-akpá
nɨ́iwú adyifɔ̀ náarɨ́ ndɨ̀tɔ ɨnă rɔ̀, 'ìwʉ̌ ùvò Yɛ̀rùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
2 Nɨ́ abádhí nɨ́ivú dhu ìndrʉ̌-tsʉ̌ 'àtɨ: «Yà ka kʉ̀gʉ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbă kamà rɨ̌'ì
ìngbɔrɔ́? Mă màla kàbhà alalɨ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ rɔ̌ adyifɔ̀ arɨ́ ndɨ̀tɔ ɨnă rɔ̀. Nɨ́ mă mìwʉ̌
ka nɨ́fʉ.»
3 Wɔ̀ dhu ì ɨ̀rì rɔ̀, ádrʉ̀ngbă kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ mà kɔ́rɔ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà mànà
nɨ́ɨrɛ̀ nga abhɔ nyʉ́, dɔ̀ya ràdʉ̀ ndɨ̀nza atdídɔ̌.

---

* **1:23 1.23** Ìsa 7.14

4 Nɨ́ kŭndu pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà kɔ́rɔ́,
ndìvŭ Krístɔ̀ nʉ́gʉ ka kàmbɛ̀nà ɨ nga tsʉ̀yá.
5 Nɨ́ abádhí náadù ɔtɛ kà tɔ̀ ʼàtɨ: «Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Obhó tɨ́, Kàgàwà
bhà nabì náandí dhu angyí, ndàtɨ:
6 ‹Ndɨrɔ̀ ɨnyɨ Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̌, Yudhà bhà pbìrì ɔ̌ nyɨ nyɨ́ʼì rɔ̀,
nyɨ nɨ́ nzɨ̌ pɔ́tsɔ̀ kɨgɔ̀ Yùdɛyà ɔ̌ kɨgɔ̀ nzínzì ɔ̌.
Obhó tɨ́, ʉ̀nʉ́ rɔ̀ nɨ́ ndɨ atdí kamà rǎhʉ.
Ndɨ kamà nɨ́ ndɨ Pbàìsràyélí, pbàkà alɛ nʉndaya*.›»
7 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ náanzi kɔ̌kɔ̀ ɨnga nʉ́nɨ alɛ-akpá ɨnzá ngʉ̌kpà alɛ nʉ́nɨ
rɔ́rɔ̀, ndìvŭ alalɨ abádhí ala dòtsí ɔ̀ná ɨdhɔ tsʉ̀yá.
8 Nɨ́ kǎdʉ̀ abádhí nóvì Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòwu nyɔ̀mɛ
pɛ́ awáwʉ̀ wɔ̀ ngbángba dɔ̌. Ndɨrɔ̀ ka nyɨ̌ nyòtù rɔ̀, nɨ́ nyàdʉ̀ nyìbho màkʉ̌rʉ̀ idù,
ndɨ́nɨ̌ ma madʉ̀ tɨ́ àrà kɨ̀fʉ átɔ̀.»
9 Ádrʉ̀ngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà ɔtɛ ì ìrì dhu-dzidɔ̌, abádhí náadɨ̀ dɔ̀ya ʼòwù. Nɨ́rɔ̀ nɨ́
ndɨ yà abádhí álaná adyifɔ̀ arɨ́ ndɨ̀tɔ ɨnǎ rɔ̀ alalɨ náadɨ̀ angyi abádhí tɔ̀, ndàmbɛ àrà
dɔ̌, ndàrà ìde yà ngbángba rɨ̌ʼì ɔ̀ná ngari-dɔ̀tsírɔ́.
10 Abádhí níitdègu wɔ̀ alalɨ nálǎ, nɨ́ abádhí-dhɛ̀ nɨ́ɨka ndɨ̀ atdídɔ̌ nyʉ́.
11 Nɨ́ abádhí náatsù ányɨ̀-dza, ʼàdʉ̀ ngbángba mà nála ɨ́yànà Màrɨyà mànà. Nɨ́
abádhí nʉ́ʉkɔ ɨ̀ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌, ɨ̀ rɨ̀fʉ ndɨ ngbángba. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí nʉ́ʉnga fɨ̀yɔ́
bhɔlɔ-tsʉ̀, ʼàdʉ̀ pɛrɛ̀ núbho, ʼɔ̀dhɛ̀ ka nɨ̌. Ɨ pɛrɛ̀ nɨʼì: ɔrɔ̀ mà, mbɛ̌yi arɔ́ngʉ kàzʉ ɔ̀
ka kɔ̀bɨ ndɨ rɔ̀ alɨndra-tɨdɔ̀ mà, ndɨrɔ̀ mbɛ̌yi arɔ́ngʉ akyɛ-tɨdɔ̀, mànɛ̀manɛ̀ tɨ́ kátɨna
mànà.
12 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà nʉ́ʉnɔ dhu ɔnyʉ-bvʉ̀ abádhí tɔ̀, ɨnzɨ̌ ɨ nadù tɨ́ Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà
nanǎ. Nɨ́ abádhí adʉ̀ ʼàdu fɨ̀yɔ́ pbìrì ɔ̀ ngǎtsi otu ɔ̌.

Yɛ̌sù tɔ́ ngbángba nà ka kótse Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀ dhu

13 Kɔ̌kɔ̀ abhɔ ɨnga nʉ́nɨ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ rɔ̌ arɨ́ ʼɔ̀nzɨ dhu dɔ̌ alɛ-akpá nádu ɨ dhu-dzidɔ̌,
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà màlàyikà náavì ndɨ̀ Yɔ̀zɛfʉ̀ tɔ̀ ɔnyʉ-bvʉ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌:
«Ɨ́và nyɨ, nyidyì ngbángba mà ɨ́yànà mànà, nyadʉ̀ ɔ̀kʉ nà Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀. Ndɨrɔ̀,
nyàdʉ̀ nyòko ányɨ̀ ràrà àhʉ ma mɨ́ nyǎvɨ̌ nyǎdu nyɨ́ ányɨ̀ rɔ̀ dhu ɔ̀. Obhó tɨ́, Hɛ̀rɔdɛ̀ rɨ̌
ngbángba nábhʉ̌ kambɛ ɔ̀nɛ̀nà dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́.»
14 Nɨ́ ndɨ iku ɔ̌ tɨ́, Yɔ̀zɛfʉ̀ nɨ́ɨvà ndɨ̀ ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, ndìdyì ngbángba mà ɨ́yànà mànà,
ndɔ̀kʉ̀ nà Mísrì tɔ̀ pbìrì ɔ̀.
15 Abádhí adʉ̀ òko ányɨ̀, ràrà àhʉ Hɛ̀rɔdɛ̀ rɔ̌vɛ̀ dhu ɔ̀. Wɔ̀rɨ́ dhu náanzì ndɨ̀ ndɨ́nɨ̌
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nʉ́ʉnɔ pbɨndà nabì-otù ɔ̌ dhu náaká tɨ́. Kǎtɨ: «Ma mánzì idhùdu
ràhʉ Mísrì rɔ̀*.»

Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kpabhá nzónzo nɔ́kyɛ ka kɨ́ dhu

16 Hɛ̀rɔdɛ̀ níitdègu dhu nɔ́sʉ̀ ʉ̀trǎ tɨ́ abhɔ ɨnga nʉ́nɨ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ rɔ̌ arɨ́ ʼɔ̀nzɨ dhu dɔ̌
alɛ-akpá rʉ̀trǎ ndɨ̀, nɨ́ kà-afí-ɔ̌nga nɨ́ɨwa ndɨ̀ atdídɔ̌. Nɨ́, kǎvì pbɨndà pbànówí rɔ̀kyɛ̀
ɔ́yɔ̌ atɔ nà kpabhá nzónzo mà, ɨnzá àpɛ̀ ɔ́yɔ̌ atɔ nísɛ̌ kpabhá nzónzo mànà kɔ́rɔ́,
Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ mà, tɨná arɨ́ʼì kɔ́rɔ́ pbanga mànà ɔ̌ rɔ̀. Kǎnzì wɔ̀ dhu àdhàdhɨ yà
ɨ abhɔ ɨnga nʉ́nɨ alɛ-akpá nábhʉ fɨ̌ndà alalɨ ɨ ala ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ dɔ̌ awáwʉ̀ rɔ̌.
17 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ yà nabì Yɛ̀rɛ̀mɨyà nʉ́ʉnɔ kpangba dhu náaká. Kǎtɨ:
18 «Alɛ-tù ìrì ndɨ̀ Ramà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
Ìndrŭ rɔ̌dzɨ, ndàdʉ̀ àmbɛ ndʉ̀hʉ dɔ̌ atdídɔ̌.
Ràkelì nɨ́ ndɨ rɨ́ pbɨndà inzo nɔ́dzɨ.
Kòzè nzá kopè afína mà,

---

* **2:6 2.6** Mík 5.1 * **2:15 2.15** Ɔsɛ 11.1

ɨwà ɨ inzo nʉ́vɛ nɨ́dhunɨ̌*.»

Yɛ̌sù tɔ́ ngbángba nà ka kíngo Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ dhu

19 Hɛ̀rɔdɛ̀ nɔ́vɛ̀ dhu-dzidɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà màlàyikà náavì ndɨ̀ ɔnyʉ-bvʉ̀
Yɔ̀zɛfʉ̀ tɔ̀ Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀.
20 Ndɨ̀ màlàyikà náatɨ Yɔ̀zɛfʉ̀ nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ̀, nyidyì ngbángba mà ɨ́yànà mànà, nyadʉ̀
nyadu abádhí nà Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̀. Obhó tɨ́, yà ndɨ̀ ngbángba nazè ʼòhò alɛ nʉ́vɛ
wà.»
21 Nɨ́, Yɔ̀zɛfʉ̀ nɨ́ɨvà ndɨ̀, ndìdyì ngbángba mà ɨ́yànà mànà, ndàdu ndɨ̀ nà Ìsràyelì tɔ́
pbìrì ɔ̀.
22 Pbɛ́tʉ̀, kɨ̌tdègu dhu nɨ́rɨ Àrkɛ̀lawʉ̀ ràrɨ̌ ndɨ̀ àbanà Hɛ̀rɔdɛ̀ dzidɔ̌ idzi nɔ́nyʉ̀ Yùdɛyà
tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́, nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ̀ pbìrì ɔ̀ ndɨ̀ ndárà àdɨ̀ dhu-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ̀. Kàgàwà
ɔ̀vɔ̀ dhu fɨ̌ndà ɔnyʉ-bvʉ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɔ̀zɛfʉ̀ náadʉ̀ àrà Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀.
23 Kǎdʉ̀ àrà àdɨ̀ Nàzàretì tɨ́ kátɨna atdí kɨgɔ̀ ɔ̀. Ndɨ̀ dhu náanzɨ̀ ndɨ̀ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi,
ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà nʉ́ʉnɔ pbɨndà pbànábí-otù ɔ̌ dhu náaká tɨ́. Kǎtɨ: «Ka kanziya ka
Nàzàretì ɔ̌ alɛ tɨ́*.»

3

Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ rɨ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu
(Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18; Yùw 1.19-28)

1 Wɔ̀ ndɨ̀ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ nɨ́ɨtɔ ndɨ̀ Yùdɛyà tɔ́ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀. Kǎmbɛ́nà
Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ dɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀, ndàrà àtɨ̀nà rɔ̌:
2 «Nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga. Obhó tɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà
idzi-tsʉ̀ níndù wà ndɨ̀.»
3 Yùwanɨ̀ nɨ́ ndɨ̀, yà nabì Ìsayà nʉ́ʉnɔ dhu dɔ̀ná alɛ, ndàtɨ:
«Kànɨ̌ atdí alɛ-tù rɨ̌ ndɨ̀rɨ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀:
‹Nyɔ̀bhɔlɔ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ngʉdhà,
nyùtǒ kàbhà otu*.›»
4 Ndɨ̀ Yùwanɨ̀ rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ nɨ'ì ngàmɨyà tɨ́ kátɨna ìzǎ-ká nɨ̌ ka kódyù. Ndɨrɔ̀ kɨ̌sónà ɔ̀na
asé tɔ́ kùkyě nɨ̌. Kǒngónà àdʉ̀ ndòngù índù mà, ɨrɨ́ ɔ̌ ɨtɨ-dha mànà nɨ̌.
5 Nɨ́ ìndrʉ̌ nóongónà ìwu kà-tɨ'ɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ kɔ́rɔ́,
ndɨrɔ̀ Yɔ̀rɔ̀danɨ̀ tɔ́ ɨdha-akpà-bɨdɔ̌ arɨ́'ì kɔ́rɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̀ rɔ̀ màtɨ́.
6 Abádhí nʉ́ʉnɔ́nà fɨ̀yɔ́ nzɛ́rɛnga kpangba kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌, Yùwanɨ̀ ràdʉ̀ bàtizò núbho
fɨ̌yɔ̀ Yɔ̀rɔ̀danɨ̀ tɔ́ ɨdha-akpà ɔ̀.
7 Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ náala ábhɔ̌ Pbàfàrìsáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà tɨna ɔ̀
rówu ìwu rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ì alʉ́ tɨ́ bàtizò rɔ́. Nɨ́ kǎtɨ abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌, ámvɔ̀ tɔ́ osu-tsè! Ádhɨ
ndɨ̀ dhu nɔ́vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyotse tɨ́ yà rɨ́rà Kàgàwà bhà nàwí-tsʉ̌ rɔ̀?
8 Nyɔ̀nzɨ ɨwà nyɨ̌ nyʉ́gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌, nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga dhu návɨ̌ rɨ́ dhu.
9 Ndɨrɔ̀, àpɛ́ nyɨrɛ̀ nga afíkʉ ɔ̀, nyǎtɨ: ‹Àbràhamʉ̀ nɨ́ abhukà!› Ma mɨ́ dhu nʉ́nɔ
kpangba fʉ̌kʉ̀, Kàgàwà rǎdʉ̀ kǎkàrɨ́ odu mà nʉ́gɛ̀rɛ̀ ròngò Àbràhamʉ̀ t'ídhúna tɨ́.
10 Àlɔ̌ ka kɨ̀lɨ wà itsu-pfɔ̀ rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ka kɨ'à tɨ́ ɨ itsu-vɛ́ nɨ̌. Nɨ́ kɔ́rɔ́ itsu yà ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ídzì
itsu-kpɔ̀ nɨ́'ɔ̌, nʉ́kɛ̀rɛ̌ ka kɨ́, kadʉ̀ àwànà kàzʉ ɔ̀.
11 Ɨma, ma mɨ́ bàtizò núbhɔ̌ fʉ̌kʉ̀ ɨdha nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨwà nyɨ̌ nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́
nzɛ́rɛnga dhu navì tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, dzidu dɔ̌ rɨ́rà alɛ náaraya bàtizò núbho rɔ̌ fʉ̌kʉ̀ Kàgàwà
bhà Ɨlɨ̀lǎ-Alafí nɨ̌, ndɨrɔ̀ kàzʉ nɨ̌. Ndɨ̀ alɛ rɨ̌'ì ɔbɨ nà atdídɔ̌ ròsè dùdu nǎ. Ma màkǎ
nzá mʉwà kà-pfɔ̀ rɔ̌ kàyìtò mà.

---

* **2:18 2.18** Yɛ̀r 31.15 * **2:23 2.23** Màt 21.11 * **3:3 3.3** Ìsa 40.3

12 Kàlʉ̌ ɔ̀nyʉ̀-ɔ̌nga t’ílɛ̀ta tɔ́ kanyà-tɨdɔ̀ fɔná. Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ pbɨndà odhó-dɔ̌nga nátsu,
ndàdʉ̀ nganʉ̀-kpɔ̌ nípfo kɛ́lɛ́na ɔ̀ rɔ̀. Kà rɨ̌ pbɨndà nganʉ̀-kpɔ̌-tsʉ̀ núndʉ́ ɔ́ngɔ̀lɨ̌ ɔ̀,
ndàdʉ̀ dzɛ́ngɛ́lɛ́na nʉ́bɨ ɨ̀nzɨ̌ arávɛ ádrʉ̀ngbǎ kàzʉ ɔ̀.»

Yɛ̌sù rɨ̌ bàtizò nálʉ̌ dhu
(Mrk 1.9-11; Luk 3.21-22)

13 Atdíku, Yɛ̌sù nɨ́ɨra Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndɨ̀rà àhʉ Yùwanɨ̀-tɨ’ɔ̀, Yɔ̀rɔ̀danɨ̀ tɔ́ ɨdha-akpà-tsʉ̀, ndɨ́nɨ̌ kǎbhʉ̀ tɨ́ bàtizò fɨ̌ndà.
14 Nɨ́ Yùwanɨ̀ núuvó ndɨ̀ kà-rɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨma nɨ́ ndɨ, ma màmbɛ̀nà bàtizò nálʉ̌ fʉnʉ́, nɨ́ ádhu nyɨ nyádʉ̀ ɨ̀rà kònzì fudú nɨ̌?»
15 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù náadʉ̀ ɔtɛ àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ úvɔ̌ nyɨ! Ítsè kà rɨ’ɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi. Obhó tɨ́, kòmbí dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzì kɔ́rɔ́ dhu Kàgàwà nózè ka dhu bhɛ̌yi.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yùwanɨ̀ náadʉ̀ Yɛ̌sù nʉ́nɔ̀ dhu ná’ù, ndàdʉ̀ bàtizò nábhʉ kà tɔ̀.
16 Bàtizò ndɨ̀ ndàlʉ̌ rɔ́rɔ̀ tɨ́, Yɛ̌sù rǎhʉ ɨdha ɔ̀ rɔ̀ rɔ̀, ɔ̀rʉ̀-akpà-tsʉ̀ náangbɛ ndɨ̀ kà tɔ̀. Nɨ́ kǎla Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ɔrʉ̀ rɔ̀ rífo àmbò tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ rɔ́, ndɨ àmbò ràdʉ̀ àdɨ dɔ̀ná. 17 Ndɨrɔ̀ Kàgàwà-tù náadʉ̀ ndɨ̀rɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndàtɨ: «Yàrɨ́ nɨ́ Idhùdu, atdídɔ̌ ma mózè, nyɨ̀kpɔ́du nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ.»

4

Pfɔ̀mvɔ rɨ̌ Yɛ̌sù-afí númvʉ̌ dhu
(Mrk 1.12-13; Luk 4.1-13)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí náabhʉ̀ Yɛ̌sù ràrà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Pfɔ̀mvɔ núumvú tɨ́ afína.
2 Nɨ́ Yɛ̌sù nʉ́utsɨ ɔ̀nyʉ̀ t’ɔ́nyʉta-tsʉ̀ ɨ̀fɔ kumì ɨdhɔ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ ndàrà ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀ rɔ̌ adyíbhengá màtɨ́ ndɨrɔ̀ kùbhingá màtɨ́. Nɨ́ àwù náadʉ̀ kàlʉ atdídɔ̌.
3 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ pfɔ̀mvɔ nɨ́ɨra àhʉ kà-tɨ́, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Nyɨ nyapɛ́ ɨ’ɨ Kàgàwà t’Ídhùnà nyʉ́ tɨ́, nɨ́ ávɨ̌ kàrɨ́ odu rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɨ̀, ’òngò mʉ̀gatì tɨ́.»
4 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu katɨ:
‹Ɨnzɨ̌ nɨ́ mʉ̀gatì kɛ̀lɛ̌ ndɨ ìndrʉ̌ tɔ̀ rǎdʉ̀ ípìrɔ̌nga nábhʉ,
pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà-li’ɔ̀ rɔ̀ àhʉ kɔ́rɔ́ ɔtɛ nɨ́ ndɨ rǎdʉ̀ ípìrɔ̌nga nábhʉ ìndrʉ̌ tɔ̀*.›»
5 Tdɨ́tdɔ̌, Pfɔ̀mvɔ náarà kà nà Yèrùsàlɛmà, ɨ̀lɨ̌lǎ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndàdʉ̀ kàbhʉ rùpò Kàgàwà bhà ɨdza dɔ̀-tsírɔ́ ɔrʉ́ ngari dɔ̀,
6 ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌: «Nyɨ nyapɛ́ ɨ’ɨ Kàgàwà t’ídhùnà nyʉ́ tɨ́, nɨ́ ɔ́bɛ̀ pɛ́ nyɨ obvò. Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu katɨ:
‹Kàgàwà rɨ̌ dhu nʉ́yǎ pbɨndà màlàyikà tɔ̀ okúnʉ dɔ̀ rɔ̀,
ndɨ́nɨ̌ nyɨ nɔkɔ tɨ́ ɔrʉ́ rɔ̀ ɔtsʉ́na-tsírɔ́,
akyɛ odu nɔ́ɔbɛna pfɔ̌nʉ nɨ̌*.›»
7 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu átɔ̀ katɨ:
‹Dhu-àkǎ nzá nyumvʉ̌ pbʉ̀kʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-afí*.›»
8 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pfɔ̀mvɔ abhʉ̀ Yɛ̌sù rùpò ádzɨ̌ pbìrì-akpà dɔ̀. Kǎdʉ̀ kɔ́rɔ́ yà adzɨ dɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá tɔ́ pbìrì mà, kɔ́rɔ́ ɔ̀yá ònzì mànà nɨ́tɛ̀ kà tɔ̀.
9 Kǎdʉ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Nyɨ nyapɛ́ nyɔkɔ̀ ɔtdyʉ̀nʉ dɔ̌ ɔnzɨ̀dú nyɨfʉ ma, nɨ́ kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ dhu núbhɔ̌ ma mɨ́ ɨndʉ̀.»
10 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Índrɨ̌ nyɨ́ àwú, Sìtanɨ̌! Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu katɨ:
‹Dhu àkǎ nyʉlɛ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ pbʉ̀kʉ̀ Kàgàwà,
nyadʉ̀ kà kɛ̀lɛ̌ nɨ́fʉ atdírɔ̀.›»

---

* **4:4 4.4** Tɔ̀r 8.3 * **4:6 4.6** Zàb 91.11-12 * **4:7 4.7** Tɔ̀r 6.16

11 Nírɔ̀ ní ndɨ Pfɔ̀mvɔ náadʉ̀ ndìvà, ndàrà kà-tí rɔ̀. Kàgàwà bhà màlàyíká náadʉ̀ ìwu
Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, àdʉ̀ àmbɛ kà kàsʉ̌ nɔ́nzì dɔ̌.

Yɛ̌sù rɨ̌ pbìndà kasʉ nɔ́pɛ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ dhu
(Mrk 1.14-15; Luk 4.14-15)

12 Yɛ̌sù níitdègu bàtizò nubhónà Yùwanì ka kósò imbi ɔ̀ dhu nírɨ, ní kǎdʉ̀ àrà fɨndá
dhu nɨ̌ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀.
13 Ányɨ, kǎdì nzá Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ àrà àdɨ Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌ arí'ì
kɨgɔ̀, Kàpɛ̀rnàwumù tí kátɨna ɔ̀. Kàpɛ̀rnàwumù nɨ'ì Zàbʉ̀lɔnà mà, Nɛ̀ftalì mànà tɔ́
mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌ kɨgɔ̀.
14 Kɔ́rɔ́ wɔ̀ dhu náanzì ndì, ndínɨ̌ Kàgàwà nʉ́ʉnɔ pbìndà nabì Ìsayà-otù ɔ̌ dhu
náaká tí. Kǎtɨ:
15 «Ɔ̀ɔ! Zàbʉ̀lɔnà bhà pbìrì mà, Nɛ̀ftalì bhà pbìrì mànǎ,
ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̀ rárà ngʉdhà,
Yɔ̀rɔ̀danì tɔ́ ɨdha-akpà-adzè nǎ rɔ̀ rí'ì pbìrì, Gàlìlayà,
yà ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí náaróko ɔ̀ná pbìrì!
16 Yà ínɔ̀ ɔ̌ aróko kɔ́rɔ́ alɛ nála wà ádrʉ̀ngbǎ awáwʉ̀.
Yà ɔvɛ-sɨsì tɔ́ ínɔ̀ níibvú ndì dɔ̀ná pbìrì ɔ̌ aróko alɛ dɔ̌nga
awáwʉ̀ náwʉ̀ wà*.»
17 Kàpɛ̀rnàwumù ndì ndàrà àhʉ rɔ̀ ní ndɨ, Yɛ̌sù apɛ̀ ndʉ̀nɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀,
ndàrà àtìnà rɔ̌: «Nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga. Obhó tí, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ
kamà bhà idzi-tsʉ̀ níndù wà ndì.»

Yɛ̌sù rɨ̌ ìfɔ àwɛ̌rù núnzi dhu
(Mrk 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌ ndì ndúbhi rɔ́rɔ̀, Yɛ̌sù náala atdí alɛ bhà ɔ́yɔ̌ inzo. Abádhí
nɨ'ì àwɛ̌rù. Atdí-ɔvɔ̀ nɨ'ì Sìmonì. Ngǎtsi ndɨ Sìmonì-ɔvɔ̀ nɨ'ì Pɛ́tɛrʉ̀. Ndɨrɔ̀ kà t'ádɔ̀nà-
ɔvɔ̀ nɨ'ì Àndɛ̀rɛyà. Abádhí ubhínà ìbhɛ̀ nɔ́kyɛ̀ rɔ̌ imbi nɨ̌ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀.
19 Ní Yɛ̌sù atɨ abádhí nɨ̌: «Nyìwǔ owùdu ɔ̌! Ma mí nyʉ̌gɛ̀rɛ̀, nyǒngò ìndrǔ-tsʉ̀ núndu
róngo, ndínɨ̌ owùdu nʉngʉ tí alɛ tí.»
20 Ní ʉrɔ́ rɔ̀ tí, abádhí nʉ́ʉbhà fɨyɔ́ ìbhɛ̀-mbɨ̌, 'àdʉ̀ òwu kǒwù ɔ̌.
21 Tdítdɔ̌ Yɛ̌sù náandrì ɨtsɛta akɛ, ndàdʉ̀ Zɛ̀bɛ̀dayò bhà ɔ́yɔ̌ inzo nála. Ɨ inzo nɨ'ì
Yàkɔbhɔ̀ mà adɔ̀nà Yùwanì mànà. Abádhí níi'ì fɨyɔ́ ibhú ɔ̀, àbayà Zɛ̀bɛ̀dayò mànà,
fɨyɔ́ ìbhɛ̀-mbɨ̌ nɔ́bhɔlɔ ì í rɔ́. Ní Yɛ̌sù adʉ̀ abádhí nánzì.
22 Ní ányɨrɔ̌ rɔ̀ tí, abádhí adʉ̀ àbayà nʉ́bhà ibhú mànà, 'àdʉ̀ òwu Yɛ̌sù-owù ɔ̌.

Yɛ̌sù rɨ̌ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ, ndàdʉ̀ andɨtálɛ nígʉ dhu
(Mrk 1.9; Luk 4.44; 6.17-18)

23 Yɛ̌sù nóongónà ùbhi kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌. Kǎránà dhu ùdhe rɔ̌
unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀
nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀. Ndɨrɔ̀ kǎránà kɔ́rɔ́ andɨ-tɨdɔ̀ nígʉ rɔ̌, ndàdʉ̀ kɔ́rɔ́ otsu-tɨdɔ̀ nígʉ.
24 Ní kɔ̀yɨ̌ náaká kɔ́rɔ́ Sìriyà tɔ́ pbìrì ɔ̌. Ndɨrɔ̀, ka kowúnà dhèdhèrɔ̀ andɨ-tɨdɔ̀ nɨ̌
arándɨ alɛ nʉ́mbà rɔ̌ kà-fɔ'ɔ̀. Ɨ alɛ nɨ'ì yà nzɛ́rɛ-alafí nà arí'ì ɔ̀yà alɛ mà, símvɔtálɛ
mà, ndɨrɔ̀ ngbɔ̌ya ʉ́vɛ alɛ mànà. Ní Yɛ̌sù náaránà ɨ alɛ nígʉ rɔ̌ kɔ́rɔ́.
25 Ábhɔ̌ ihé-yà nóowúnà ìwu rɔ̌ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, Dɛ̀kàpolì tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀,
Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Yɔ̀rɔ̀danì tɔ́ ɨdha-akpà-adzè rɔ̀
màtí, ì rùbhi kǒwù ɔ̌.

---

* **4:16 4.16** Ìsa 8.23–9.1

5

Yěsù rǐ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ ihé-yà tɔ̀ pbìrì dɔ̌ rɔ̀ dhu
(Mrk 3.13; Luk 6.12-13)

1 Yěsù níitdègu ihé-yà nálǎ, nɨ́ kʉ̌pò pbìrì dɔ̀, ndàdʉ̀ àdɨ obvò. Nɨ́ kàbhà ábhàlǐ
náadʉ̀ ìwu kà-tɨ'ɔ̀.
2 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùdhe dhu abádhí tɔ̀, ndàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌:

Hirò nɔnzɨya alɛ
(Luk 6.20-23)

3 «Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́
yà nǎkʉ̀ tɨ́ arɨ́'ì alɛ-afí ɔ̀nǎ rɔ̀ alɛ,
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi nɨ́ abádhí tɔ́ nɨ́dhunǐ!
4 Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́,
yà kòmbí aróko nyɨ̀ya-dha ɔ̌ alɛ,
Kàgàwà nóopéya abádhí-afí nɨ́dhunǐ!
5 Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́
yà ɨ̀yɔ̀nga ɔ̌ aróko alɛ,
abádhí nóokoya yà adzɨ-kàmǎ tɨ́ nɨ́dhunǐ.
6 Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́,
yà obhónánga ɔ̀nzɨ ɨ̀ ɨ́ dhu tɔ́ àwù nà arɨ́'ì, àdhàdhì ɔ̀nyʉ̀ mà ɨdha mànà-atdyú òho ka karɨ́ dhu bhěyi alɛ,
Kàgàwà náadʉ̀ya abádhí ózè dhu nábhʉ ràkǎ abádhí tɔ̀ nɨ́dhunǐ.
7 Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́
ɨzʉ nábà arɨ́ ɔdhɨ́ya dɔ̌ alɛ,
Kàgàwà náabáya ɨzʉ abádhí dɔ̌ nɨ́dhunǐ.
8 Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́
afíya ɔ̀nǎ rɔ̀ ɨ́lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ alɛ,
abádhí náalaya Kàgàwà-ngbɔ̀ nɨ́dhunǐ.
9 Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́,
màrʉ̀ngà ɔ̌ arɨ́ ìndrǔ nábhʉ̌ ròkò alɛ,
Kàgàwà náanziya abádhí pbɨ̀ndà inzo tɨ́ nɨ́dhunǐ.
10 Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́
obhónánga ɔ̀nzɨ ɨ̀ arɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ka karávu rɔ̀yá alɛ,
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi nɨ'ɨya abádhí tɔ́ nɨ́dhunǐ.
11 Ndɨrɔ̀, hirò nɔnzɨya nɨ́ nyǐ,
yà nyǐ nǐ ka karɨ́ dhu nʉ́nɔ,
kavu rʉ̀kʉ́,
kadʉ̀ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀ náwɛ dʉ̀kʉ́ okúdu dɔ̀ rɔ̀ rɔ̀.
12 Nɨ́ nyìlè nyǐ, nyǎdʉ̀ òko dhɛ̀dhɛ ɔ̌, nyǐ nyabáya ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀kɨ̀mbà nyʉ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nɨ́dhunǐ. Wɔ̀ dhu bhěyi tɨ́ nɨ́ ndɨ ka kavù angyi ɨ'ì Kàgàwà bhà pbànábí rɔ̌.»

Yěsù-owù nʉ́ngʉ̌ arɨ́ alɛ nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ iko mà, awáwʉ̀ mànà dhu
(Mrk 9.50; Luk 14.34-35)

13 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ ihé-yà nǐ: «Nyǐ nɨ́ iko yà adzɨ dɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, iko-òvǔ
náapɛ́ ìku, nɨ́ ka kádʉ̀ kàbhʉ ròkyè àdhu nǐ tdɨ́tdɔ̌? Kà kàsʉ̌ rǐ mbǎ àdʉ̀ ɨ'ì tdɨ́tdɔ̌. Kà
rǎdʉ̀ àkǎ koyì iri, kadʉ̀ àmbɛ ɔ̀nánga nótsì dɔ̌ alɛ-pfɔ̀ nǐ.
14 Nyǐ nɨ́ ndɨ awáwʉ̀ yà adzɨ dɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌. Pbìrì dɔ̌ ka kɔ́sì kɨgɔ̀ náarɨ́ nzǐ ndòru.
15 Ndɨrɔ̀, ka kɨ́nzǐ àdʉ̀ tarà nɔ́bì, kadʉ̀ àtsìnà ɨ̀tǎ-tsì. Pbɛ́tʉ̀, ka kádʉ̀ kɔ̀bì, kadʉ̀ ɨ̀linà
tarà ʉ̀lǐ ka karɨ́ ɔ̀ná ɔrʉ́ ngari ɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ kà rǎdʉ̀ ɨdzá rɨ́'ì kɔ́rɔ́ alɛ-nyǐnga
náwʉ̀.

16 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, dhu àkǎ fʉ̀kʉ́ awáwʉ̀ ràwʉ̀ kɔ́rɔ́ alɛ-nyɨ̌nga, ndɨ́nɨ̌ abádhí ala
tɨ́ ídzì kàsʉ̌kʉ, ʼàdʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́ʼì Àbakʉ Kàgàwà nɨ́fʉ.»

Yěsù rɨ̌ dhu núdhě Ʊyátá nɨ́fʉ̌ ka kɨ́ dhu dɔ̌ dhu

17 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Àpɛ́ nyɨ̀rɛ̀ nga ma rɨ́rà Músà bhà Ʊyátá mà, pbànábí
nʉ́ʉnɔ dhu mànà dhu núgolo. Ma mɨ́rà nzá abádhí núgolo, pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́rà ndɨ́nɨ̌
ma mabhʉ̀ tɨ́ ɨ Ʊyátá nʉ́nɔ̀ dhu rɔ̀nzì ì.
18 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: òko yà adzɨ mà ɔ̀rʉ̀-akpà mànà nóko rɔ́rɔ̀, atdí
andítá-nyɨ̀kpɔ́-tʉ́tʉ̌ngba mà ɨ Ʊyátá ɔ̌ náawíya nzɨ̌, ràrà àhʉ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌
ndɔ̀dì dhu ɔ̀.
19 Nɨ́rɔ̀, atdí alɛ náapɛ atdí akɛkpá Ʊyátá-ngba mà nʉ́kɔ̀ kɔ̀rɨ́ Ʊyátá nzínzì ɔ̌, ndàdʉ̀
dhu ùdhe ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ròwù kʉ̀kɔ̀ rɔ̌ átɔ̀ ndì bhěyi, nɨ́ ndɨ alɛ nɨʼɨya ndɨ ákɛ̌kpá alɛ
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ ɨ Ʊyátá nɨ́fʉ̌ rɨ̌, ndàdʉ̀ dhu ùdhe ngʉ̌kpà
alɛ tɔ̀ rɨ̀fʉ ka átɔ̀ ndì bhěyi alɛ, nɨ́ ndɨ alɛ nɨʼɨya ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà
idzi ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ.
20 Obhó tɨ́, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: nyɨ̌ nyarɔ́nzɨna obhónánga náapɛ́ nzɨ̌ òse Músà bhà
Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànà tɔ́ obhónánga dɔ̀nǎ, nɨ́ nyɨ̌ nyotsúya nzɨ̌
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi ɔ̀.»

Yěsù rɨ̌ dhu núdhě ìndrʉ̌ rǎkɔ̌ dhu dɔ̌ dhu

21 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyɨ̌ nyɨ́rì wà abhúkʉ tɔ̀ Kàgàwà ʉyá dhu ndàtɨ: ‹Dhu
àkǎ nzá nyohò abvo. Abvo nòhò alɛ nákǎ kɔtdì ànyǎna.›
22 Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀, matɨ: ɔdhɨ̀nà rɔ̌ àkɔ̌ alɛ, nákǎ kɔtdì ànyǎna.
Ndɨrɔ̀, ɔdhɨ̀nà nàtɨ kɨ̀dhɔmà tɨ́ alɛ, nákǎ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdì arɨ́ alɛ rɔ̀tdì anya dɔ̀ná.
Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ ràtɨ ɔdhɨ̀nà nɨ̌: ‹Ɨnyɨ nɨ́ àrɨ̌tálɛ!› Nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ, kobvù yà ɨ̀nzɨ̌ arávɛ
dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀.
23 Nyɨ nyapɛ́ ɨʼì pɛrɛ̀ nábhʉ̌ nyɨ nyɨ́ màzàbahʉ̀ dɔ̌ rɔ̀ Kàgàwà tɔ̀ rɔ́, dhu ràdʉ̀ ìse
ʉ̀nʉ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ ìnè nzɛ́rɛ dhu ràrɨ̌ʼì nzínzìkʉ ɔ̌ adɔ̀nʉ nà,
24 nɨ́ dhu àkǎ nyʉbhà ndɨ pɛrɛ̀ màzàbahʉ̀-ɔ̀nzɨ̌, nyadʉ̀ nyadu, nyɔ̌wù ndɨ nzínzìkʉ ɔ̌
rɨ́ʼì dhu nɨ́tɔ̀ angyi adɔ̀nʉ mànà. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, nyɨ nyádʉ̀ nyadu, nyɨrà pbʉ̀kʉ̀
pɛrɛ̀ nábhʉ Kàgàwà tɔ̀.
25 Dhu nà nyɨ̌ nyarɨ́ʼì nà nzínzìkʉ ɔ̌ ɔdhɨ̀nʉ náapɛ́ àmbɛ àrà dɔ̌ nyɔbhʉ̀, nyǎdʉ̀ òko
nyǎmbɛ òwu dɔ̌ atdíkpá ka mànà dhʉ̀wanì ɔ̀, nɨ́ dhu àkǎ nyɔnzì ɔbɨ, nyɨ̌rì nyɨ̌, nyɨ̌tɔ̀
ndɨ dhu, ɨnzá nyɨ̌ nyàpɛ̀ òwu ùvò anya tʼɨ́tdɨta tʼálɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ́rɔ̀. Ɨmbǎ kɨʼì ndɨ dhu bhěyi
rɔ̀, kà rǎdʉ̀ nyabhʉ kɔtdì ànyǎnʉ, kadʉ̀ nyabhʉ pùrʉ̌sì ròsò nyɨ imbi ɔ̀.
26 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ ɨndʉ̀: nyɨ nyɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ àhʉ imbi ɔ̀ rɔ̀ ɨnzá nyɨ nyùbho dʉ̀nʉ́
ka kɔ̀tdì dhu rìku kɔ́rɔ́ rɔ́rɔ̀.»

Yěsù rɨ̌ dhu núdhě mʉ̀nyɔ̀nɨ dɔ̌ dhu
(Mrk 9.43,47-48)

27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyɨ̌ nyɨ́rɨ wà yà ka kʉnɔ dhu, katɨ: ‹Dhu àkǎ nzá
nyɔnzì mʉ̀nyɔ̀nɨ.›
28 Pbɛ́tʉ̀ ɨma, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: atdí kpatsìbhálɛ náapɛ́ ngǎtsi alɛ-ve dɔ̀ nga nándà,
ndàdʉ̀ kǎtdyú nóhò, nɨ́ ndɨ alɛ nɔ́nzì wà mʉ̀nyɔ̀nì ndì tsìbhálɛ nà afína ɔ̀.
29 Nɨ́ dhu náapɛ́ ɨʼì, fangà tɔ́ nyɨ̀kpɔ́nʉ náarɨ́ nyabhʉ̌ nyotsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́
dhu àkǎ nyɨtǎ ka, nyadʉ̀ ìtùnà nyobvù ɨtsɛ rʉ̀nʉ́ rɔ̀. Obhó tɨ́, dhu àkǎ wà nyiwɨ̌ atdí
ngbɔ̌nʉ-rɔ̌ngá-ngba, ròsè kɔ́rɔ́ ngbɔ̌nʉ nóbvù ka kɨ́ ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ
ɔ̀ dhu dɔ̀nǎ.
30 Ndɨrɔ̀, dhu náapɛ́ ɨʼì, fangà tɔ́ ɔtsʉ́nʉ náarɨ́ nyabhʉ̌ nyotsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu tɨ́,
nɨ́ dhu àkǎ nyɔtdì ka, nyadʉ̀ òbvùnà ɨtsɛ rʉ̀nʉ́ rɔ̀. Obhó tɨ́, dhu àkǎ wà nyiwɨ̌ atdí

ngbɔ̌nʉ-rɔ̌ngá-ngba, ròsè kɔ́rɔ́ ngbɔ̌nʉ nóbvù ka kɨ́ ìnzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀ dhu dɔ̀nă.»

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu núdhě kpatsìbhálɛ mà rɨ̌ ʼʉ̀bhă
pbɨndà tsìbhálɛ nà dhu dɔ̌ dhu
(Màt 19.9; Mrk 10.11-12; Luk 16.18)

31 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨnà: «Ka katɨ átɔ̀: ‹Pbɨndà tsìbhálɛ nɔ́dhɔ rɨ́ alɛ nákă ndàndɨ̀ ʉbhátá tɔ́ bhàrʉwà, ndàdʉ̀ àbhʉnà kà-fɔ́.›
32 Pbɛ́tʉ̀ ɨma, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: ‹Atdí alɛ mà náapɛ́ pbɨndà tsìbhálɛ nɔ́dhɔ ɨnzá nɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ kɔ̀nzɨnà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ nítsu wà pbɨndà tsìbhálɛ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀, ndɨ tsìbhálɛ mà rădʉ̀ òwu ʼʉ̀mba ngǎtsi kpatsìbhálɛ nà nɨ́dhunɨ̌. Ndɨrɔ̀, ndɨ ɔ̀dhɔ ka kɔ̀dhɔ̀ tsìbhálɛ nà ì nʉ̀mbă alɛ nádʉ̀ ɨʼì ɨwà mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ átɔ̀.›»

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu núdhě dhu tʼɔ́tsɔta dɔ̌ dhu

33 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨnà: «Nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀ wà yà abhúkʉ tɔ̀ ka kʉyá dhu, katɨ: ‹Àpɛ́ nyʉ̀tsɔ̌ dhu tɨ̀tɔ̀ dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ dhu àkă nyɔ̌nzɨ yà Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyɔ́tsɔ̀ ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyɔ́nzɨna dhu tɨ́ dhu*.›
34 Pbɛ́tʉ̀, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: Àpɛ́ nyʉ̀tsɔ̌ dhu akɛkpá màtɨ́. Àpɛ́ nyʉ̀tsɔ̌ dhu ɔ̀rʉ̀-akpà-ɔvɔ̀ rɔ̌ màtɨ́, Kàgàwà náarádɨ dɔ̀ná tombi nɨ́ ndɨ nɨ́dhunɨ̌.
35 Àpɛ́ nyʉ̀tsɔ̌ dhu yà adzɨ-ɔvɔ̀ rɔ̌ màtɨ́, Kàgàwà náarɨ́ pfɔ̌na ʉ̀lɨ̌ rɔ́nga nɨ́ ndɨ nɨ́dhunɨ̌. Àpɛ́ nyʉ̀tsɔ̌ dhu Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌ màtɨ́, ádrʉ̀ngbă Ádrʉ̀ngbă kamà bhà kɨgɔ̀ nɨ́ ndɨ nɨ́dhunɨ̌.
36 Ndɨrɔ̀, àpɛ́ nyʉ̀tsɔ̌ dhu dʉ̀kʉ-ɔvɔ̀ rɔ̌ màtɨ́, ìnzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ atdí àyɨ̌-vɛ́-ngba mà nábhʉ rɔ̀tɨ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ròpfò nɨ́dhunɨ̌.
37 Obhó dhu tɨ́ rɨ́ʼì dhu nákă nyǎtɨ obhó dhu tɨ́. Ndɨrɔ̀, ìnzɨ̌ nɨ́ obhó dhu tɨ́ rɨ́ʼì dhu nákă nyǎtɨ ìnzɨ nɨ́ obhó dhu tɨ́. Wɔ̀ dhu dɔ̌ ka kísĕna ngʉ̌kpà dhu nádʉ̀ ìʼì nzɛ́rɛ alɛ, Pfɔ̀mvɔ bhà rɔ̀ ìrà dhu.»

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu núdhě nzɛ́rɛ dhu núbhɔ̌ ka kɨ́ nzɛ́rɛ dhu nɨ̌ dhu dɔ̌ dhu
(Luk 6.29-30)

38 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨnà tdɨ́tdɔ̌: «Nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀ wà yà ka kʉnɔ dhu, katɨ: ‹Alɛ-nyɨ̀kpɔ́ alɛ-nyɨ̀kpɔ́ arì ɔ̌, ndɨrɔ̀ alɛ-kù alɛ-kù arì ɔ̌*.›
39 Pbɛ́tʉ̀ ɨma, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, dhu ràkă nzá nyʉ̌bho nzɛ́rɛ dhu nzɛ́rɛ dhu nɨ̌. Atdí alɛ náapɛ́ ngàngànʉ ɔ̀pbɨ fangà dɔ̀nă rɔ̀, nɨ́ dhu àkă nyʉgɛ̀rɛ̀ ígù dɔ̀nă ngàngànʉ kà rɔ̀pbɨ̀ átɔ̀.
40 Atdí alɛ náapɛ́ ndòzè ndàrà nyɔbhʉ̀ dhʉ̀wanɨ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndakɔ̀ tɨ́ rʉ̀nʉ́ sìmisì, nɨ́ dhu àkă nyɨwà rʉ̀nʉ́ kotì átɔ̀, nyabhʉ kà tɔ̀.
41 Atdí alɛ náapɛ́ nyʉtʉ̌ ɔbɨ nɨ̌ nyanɔ̀ dɔ̀ná dhu, nyarà nà atdí kìlòmĕtɛ̀rɛ̀ tɨ́, nɨ́ dhu àkă nyanɔ̀ ka, nyarà nà ɔ́yɔ̌ kìlòmĕtɛ̀rɛ̀ tɨ́.
42 Atdí alɛ náapɛ́ dhu ònzi fʉnʉ́, nɨ́ dhu àkă nyabhʉ ndɨ dhu kà tɔ̀. Ndɨrɔ̀, kăpɛ́ dhu ònzi ndʉ̀wʉ fʉnʉ́, nɨ́ dhu àkă nzá nyuvɔ̌ nyɨ ndɨ dhu rɔ̌.»

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu núdhě òmvʉ̌ nózè ka kɨ́ dhu dɔ̌ dhu
(Luk 6.27-28,32-36)

43 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨnà: «Nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀ wà yà ka kʉnɔ dhu átɔ̀, katɨ: ‹Dhu àkă nyozè ɔdhɨnʉ, nyadʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ òmvʉ̌ nɔ́ndrɔ̀.›
44 Pbɛ́tʉ̀ ɨma, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: Dhu àkă nyɔ̌zè fʉ̀kʉ́ òmvʉ̌, nyǎdʉ̀ òwu nyɨ̌tsɔ̀ rɔ̌ rʉ̀kʉ́ arávu alɛ dɔ̌.
45 Ndɨ dhu bhĕyi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyǎdʉ̀ òngo ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́ʼì Àbakʉ Kàgàwà bhà inzo tɨ́. Obhó tɨ́, ka nɨ́ ndɨ adyifɔ̀ nábhʉ̌ arɨ́ rɨ̀kà nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mà, ídzì dhu ɔ̀nzɨ

* **5:33 5.33** Law 19.12; Ɔzt 30.3; Tɔ̀r 23.22-24 * **5:38 5.38** Law 24.20; Tɔ̀r 19.21

arɨ́ alɛ mànà dɔ̌. Ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ igye nábhʉ̌ rɨ̀kɔ̌ obhónánga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ dɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ kɔ̀nzɨ alɛ mànà.
46 Nyɨ̌ nyapɛ́ yà nyɨ̌ nózè alɛ kɛ̀lɛ̌ nózè, nɨ́ ádhu Kàgàwà adʉ̀ya àbhʉnà fʉ̌kʉ̀ pɛrɛ̀ tɨ́? Pàratà tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mà náatɨ́ obhó dhu nɔ́nzɨ átɔ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́?
47 Ndɨrɔ̀ adɔ́kʉ-tsʉ̌ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ mʉ̀lɛ̀mbɛ̀ nɔ́ngʉ̀ rɔ̀, ádhu ndɨ ádrʉ̀ngbǎ dhu tɨ́ nyɨ̌ nyarɔ́nzɨna? Ɨnzá Kàgàwà ná'ù alɛ mà náatɨ́ obhó dhu ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ átɔ̀?
48 Nɨ́, dhu àkǎ nyɨ̌'ì mbǎ afátá nà alɛ tɨ́, àdhàdhì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbǎkʉ Kàgàwà narɨ́ mbǎ afátá nà alɛ dhu bhɛ̌yi.»

6

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu núdhɛ̌ pɛrɛ̀ núbho ka kádʉ̀ tɨ́ dhu dɔ̌ dhu

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyàndà nga mbɛ̌yi ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̌nzɨ ídzì dhu tɨ́ rɨ́'ì dhu ìndrǔ tɔ̀ ìndrǔ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka kala tɨ́ nyɨ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nyɨ̌ nyapɛ́ kɔ̀nzɨ, nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbakʉ Kàgàwà rɨ̌ nzɨ̌ ádʉ̀ pɛrɛ̀ núbho fʉ̌kʉ̀.
2 Nɨ́, pɛrɛ̀ nábhʉ̌ nyɨ nyɨ́ nyɔnzɨ ìndrǔ-dzʉ̀nà nɨ̌ rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyabhʉ ka ìkǔ ɔ̌, àdhàdhì ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ náarɨ́ kɔ̀nzɨ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀ ndɨrɔ̀ ngʉdhà ɔ̌ rɔ̀ màtɨ́ dhu bhɛ̌yi. Abádhí náarɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi ndɨ́nɨ̌ ka kɨfʉ tɨ́ ì. Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: abádhí nábà wà fɨyɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà angyangyɨ.
3 Pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ, pɛrɛ̀ nábhʉ̌ nyɨ nyɨ́ nyɔnzɨ ìndrǔ-dzʉ̀nà nɨ̌ rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyabhʉ ígù tɔ́ ɔtsʉ́nʉ rʉ̀nɨ fangà tɔ́ ɔtsʉ́nʉ rǎbhʉ̌na dhu.
4 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ nyàbhʉ pɛrɛ̀ rǎdʉ̀ ádɨ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀. Ndɨrɔ̀, Àbanʉ Kàgàwà, yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ dhu nálǎ arɨ́ alɛ, nɨ́ rǎdʉ̀ mʉ̀kɨ̀mbà nábhʉ ɨndʉ̀.»

Yɛ̌sù rɨ̌ alɛ nɨ́tsɔ̀ ka kádʉ̀ tɨ́ dhu núdhɛ̌ dhu
(Luk 11.2-4)

5 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyɔ̌nzɨ nyɨ̌ ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ náarɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu bhɛ̌yi. 'Ɨtsɔ̀ ì ɨ́ rɔ̀, abádhí náarɨ́ 'òzè 'ɨ̀tsɔ̀ ì ɔrʉ́ ì ìkò rɔ́rɔ̀ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ otu-yàgá ɔ̌ rɔ̀ màtɨ́, ndɨ́nɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ náala tɨ́ ì. Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, abádhí nábà wà fɨyɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà.
6 Pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ, nyɨtsɔ̀ nyɨ nyɨ́ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, dhu àkǎ nyotsù pbʉ̀kʉ̀ kàluga ɔ̀, nyadyì tsʉ̀nʉ ányì, nyadʉ̀ nyɨtsɔ̀ yà ányì rɨ́'ì ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ Àbanʉ Kàgàwà rɔ̌. Nɨ́, ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ nyɨ nyɔ́nzɨna dhu àlǎ arɨ́ ndɨ Àbanʉ Kàgàwà, rǎdʉ̀ pɛrɛ̀ nábhʉ ɨndʉ̀.
7 Nɨ́, nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyʉ̌nɔ̀ ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà ɔtɛ abhɔ, yà ɨnzá Kàgàwà ná'ù alɛ náarɔ́nzɨna dhu bhɛ̌yi. Abádhí náarɨ́ ɨnga nɨ́rɛ̀, abhɔ ì ɔ̀tɛ̀ rɔ̀ nga ràrɨ̌ ndɨ Kàgàwà rǎdʉ̀ ì ʉ́nɔna dhu nɨ́rì nɨ̌.
8 Nɨ́, dhu àkǎ nzá nyɔ̌nzɨ nyɨ̌ abádhí bhɛ̌yi. Obhó tɨ́, Àbakʉ Kàgàwà nʉ́nɨ wà àkǎ àkǎ fʉ̌kʉ̀ dhu, ɨnzá nyɨ̌ nyàpɛ̀ ndɨ dhu ònzi fɔná rɔ́rɔ̀ màtɨ́.
9 Nɨ́, kànɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ nyɨ̌tsɔ̀ tɨ́ dhu:
‹Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbakà Kàgàwǎ,
Ábhʉ̌ ɔvɔ̀nʉ rìlè ndì,
10 ábhʉ̌ idzi ɔ̀nyʉ nyɨ nyɨ́ dɔ̀ká ɔ̀ná ɨdhɔ ràkǎ,
ábhʉ̌ nyɨ nyòzè dhu ròngò ndɔ̀nzɨ yà adzɨ dɔ̌, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu bhɛ̌yi.
11 Íbhò yà bìlǐnganà nyɨ nyaríbhona ɔ̀nyʉ̀ indo fǎkà.
12 Ʊ́bà fàká afátá fǎkà,
àdhàdhì mǎ marɨ́ dhu nʉ́ba ɔnzìká dhu nʉ̀fǎ alɛ tɔ̀ dhu bhɛ̌yi.
13 Ndɨrɔ̀ àpɛ́ nyabhʉ̀ pfɔ̀mvɔ rùmvʉ̌ afíka,
pbɛ́tʉ̀, ɔ́dɔ mǎ wɔ̀ ndɨ Nzɛ́rɛ alɛ rɔ̌ rɔ̀.
[Obhó tɨ́, Idzi t'ɔ́nyʉta mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mànà nákǎ ɨnyɨ nà tɨ́ dhòdhódhónga nà. Àmìnà.›]

14 Obhó tí, nyǐ nyapɛ́ dhu nʉ́bà ɔnzìkʉ́ dhu nʉ̀fǎ alɛ tɔ̀, ní ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí'ì Àbakʉ Kàgàwà rǎdʉ̀ dhu nʉ́bà átɔ̀ fʉ̌kʉ̀.
15 Pbɛ́tʉ̀, ìnzǐ nyǐ nyapɛ́ dhu nʉ́ba ɔnzìkʉ́ dhu nʉ̀fǎ alɛ tɔ̀, ní Àbakʉ Kàgàwà rǐ nzǐ adʉ̀ dhu nʉ́bà átɔ̀ fʉ̌kʉ̀.»

Yěsù rǐ dhu núdhě ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsì ka kádʉ̀ tí dhu dɔ̌ dhu

16 Tdítdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtìnà: «Ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nyǐ nyʉ̀tsì rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyǒkò ìzʉ̀kʉ ɔ̌, ɔyɔyɔ ìdàya nà alɛ náarɔ́nzìna dhu bhěyi. Abádhí náarí nyìya wɔ̀yɔ̌ nʉ́gɛ̀rɛ̀, ndínǐ kɔ́rɔ́ alɛ náala tí ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ ì ʉ̀tsì dhu. Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: abádhí nábà wà fìyɔ́ mʉ̀kìmbà angyangyì.
17 Pbɛ́tʉ̀ ìnyì, ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nyì nyʉ̀tsì rɔ̀, dhu-àkǎ nyu'o nyìnʉ rìlǎ, nyadʉ̀ ndrùù rɔ́ngʉ akyɛ nútri dʉ̀nʉ rɔ̌ àyǐ ɔ̀,
18 akyɛ kɔ́rɔ́ alɛ náalana ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nyì nyʉ̀tsì dhu nǐ. Pbɛ́tʉ̀, Àbanʉ Kàgàwà yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ rí'ì ányì, ní ndì àkǎ ndʉ̀nì ka. Ndì dhu bhěyi ní ndì Àbanʉ Kàgàwà, yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ nyì nyɔ́nzìna dhu nálǎ arí, náadʉ̀ya pɛrɛ̀ àbhʉ ìndʉ̀.»

Yěsù rǐ dhu núdhě ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ ka kí ongyéngá-tsʉ̀ núndǔ dhu dɔ̌ dhu
(Luk 12.33-34)

19 Tdítdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtìnà: «Dhu àkǎ nzá nyǔndu ongyéngá-tsʉ̀ fʉ̌kʉ̀ yà adzì dɔ̌. Ányì, akuku mà kéngezé mànà náarí dhu ìnzǎ, ndìrɔ̀ ányì ogbotálɛ náarí ìdza-tsʉ̀ nʉ́kɔ̌, 'àdʉ̀ ɔ̀yá dhu nʉ́mbà.
20 Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nyǔndu ongyéngá-tsʉ̀ fʉ̌kʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, yà ìnzǐ akuku mà kéngezé mànà náarí dhu ìnzǎ ì, ndìrɔ̀ ìnzǐ ogbotálɛ náarí ìdza-tsʉ̀ nʉ́kɔ̌, 'àdʉ̀ ɔ̀yá dhu nʉ́mbà ì.
21 Obhó tí, pbʉ̀kʉ̀ ongyéngá náarí'ì ì nga ní ndì afínʉ rǎdʉ̀ ì'ì nǐ.»

Alɛ-nyìkpɔ́ ní alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ tarà dhu
(Luk 11.34-36)

22 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtìnà: «Alɛ-nyìkpɔ́ ní alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ tarà. Ní, nyìkpɔ́nʉ náapɛ́ ì'ì ídzì rɔ̌ rɔ̀, ní kɔ́rɔ́ ngbɔ̌nʉ rǎdʉ̀ ì'ì awáwʉ̀ ɔ̌.
23 Pbɛ́tʉ̀ nyìkpɔ́nʉ náapɛ́ ì'ì andì nà, ní kɔ́rɔ́ ngbɔ̌nʉ rǎdʉ̀ ì'ì ínɔ̀ ɔ̌. Nírɔ̀, afínʉ ɔ̀ rí'ì awáwʉ̀ náapɛ́ òngo ínɔ̀ tí, ní ndì ínɔ̌-yà tí mbǎ àdʉ̀ ì'ì ádrʉ̀ngbǎ nyʉ́?»

Kàgàwà-kàsʉ̌ mà yà adzì dɔ̌ ònzì-kàsʉ̌ mànà
(Luk 16.13)

24 Yěsù adʉ̀ àtìnà tdítdɔ̌: «Atdí alɛ mà rǐ nzǐ àdʉ̀ ɔ́yɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-kàsʉ̌ nɔ́nzì atdíkpá, atdí kàsʉmì ɔ̌. Kà rǎdʉ̀ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ nɔ́ndrɔ̀, ndàdʉ̀ ngǎtsi ádrʉ̀ngbǎlɛ nózè. Ndìrɔ̀, kà rǎdʉ̀ ndàpba atdí alɛ rɔ̌, ndàdʉ̀ ngǎtsi alɛ nídzɛ̀lɛ̀. Ní ndì dhu bhěyi tí, nyǐ nyí nzǐ àdʉ̀ Kàgàwà-kàsʉ̌ nɔ́nzì atdíkpá yà adzì dɔ̌ ònzì-kàsʉ̌ mànà.»

Ìnzá dhu àkǎ kitǔ alɛ-afí yà adzì ɔ̌ dhu nǐ dhu
(Luk 12.22-31)

25 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtìnà tdítdɔ̌: «Kɔ̀nǐ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndì ma mátìna nyǐ nǐ: dhu ràkǎ nzá nyìtǔ afíkʉ fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̌nga mà ngbɔ̌kʉ mànà dhu nàndà dhu nǐ, nyǎmbɛ àtìnà dɔ̌: nyǐ ràrǐ àdhu ɔ̀nyʉ, nyǐ ràrǐ àdhu ɔ̀mvʉ̀, ndìrɔ̀ nyǐ ràrǐ àdhu ʉ̀fɔ̌ rʉ̀kʉ́. Ìndrǔ bhà ípìrɔ̌nga nósè tí nzá ɔ̀nyʉ̀ dɔ̀nǎ? Ndìrɔ̀, alɛ-ngbɔ̀ nósè tí nzá mbɛrʉ̀ dɔ̀nǎ?
26 Nyàndà pɛ́ ɔrʉ́ arángìlì àrɛ̀: abádhí arí nzǐ ìnga nóbhì, ndìrɔ̀ abádhí arí nzǐ ɔ̀nyʉ̀ nógu. Abádhí arí nzǐ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀ mà núndǔ ɔ́ngɔ̀lǐ ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí'ì Àbakʉ Kàgàwà náarí abádhí nóngù. Ní nyǐ, nyǐ nyʉ́dà tí nzá ì àrɛ̀ kɔ́rɔ́?
27 Ádhì pbá alɛ ndì nzínzìkʉ ɔ̌, wɔ̀ afína ndì ndìtǔ abhɔ dhu rǎdʉ̀ ìdhɔ̀na nítrɔ atdí ìdhɔ nǐ màtí yà adzì dɔ̌?

28 Ndɨrɔ̀, ádhu nyɨ̌ nyarɨ́ afíkʉ̵ nítǔ rʉ̀kʉ́ nyɨ̌ nyʉ́fɔ̀na dhu nɨ̌ nɨ́? Nyàndà pɛ́ ɨnga
ɔ̀ màuwà náarɨ́ ɨ̀nga tɨ́ dhu: abádhí arɨ́ nzɨ̌ kasʉ̵ nɔ́nzɨ, ndɨrɔ̀ abádhí arɨ́ nzɨ̌ mbɛrʉ̀
nódyù.
29 Pbɛ́tʉ̀, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà ònzì-ɨ́yà ɔ̀, ádrʉ̀ngbǎ kamà Sɔ̀lɔ̀mɔnɨ̀ nyʉ́
mà, náafɔ́ nzá fɨndá aya rǎkǎ àdhàdhɨ̀ kɔ̀kɔ̀ màuwà nzínzì ɔ̀, atdí màuwà tɔ́ aya nà
màtɨ́ atdí mbɛrʉ̀ mà.
30 Ɨrɨ́-bɨ̀ nɨ́ indo tɨ́ rɨ́nga ɨnga ɔ̀, kadʉ̀ òbvùnà tsútsǎ tɨ́ kàzʉ̵ ɔ̀ dhu. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà
náarɨ́ abádhí ʉ̀fɔ̀ mbɛ̀yi nyʉ́. Nɨ́ Kà tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ nyʉ̀fɔ mbɛ̀yi nyʉ́ ròsè ɨ ɨrɨ́-bɨ̀ dɔ̀nǎ, nyɨ̌,
ákɛ̌ a'uta nà alɛ́?
31 Nɨ́rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyɨ̀tǔ afíkʉ̵ nyǎtɨ: ‹Mǎ mɨ́ àdhu ɔ̀nyʉ̵? Mǎ mɨ́ àdhu ɔ̀mvʉ̀?
Ndɨrɔ̀ rɔ̀ká mǎ mɨ́ àdhu ʉ̀fɔ̀?›
32 Obhó tɨ́, ɨnzá Kàgàwà ná'ù alɛ nɨ́ ɨ afíya nítǔ arɨ́, àmbɛ kɔ́rɔ́ kɔ̀kɔ̀ dhu nɔ́mɛ̀ dɔ̀.
Pbɛ́tʉ̀, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbakʉ̵ Kàgàwà nʉ́nɨ wà nyɨ̌ ràrɨ̌'ì kɔ́rɔ́ ɨ dhu-atdyú nà.
33 Nɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, dhu àkǎ pɛ́ nyɔ̀mɛ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi,
fɨndá obhónánga mànà. Ndɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ, Àbakʉ̵ Kàgàwà rǎdʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí námà àma
tɨ́ fʉ̀kʉ̀.
34 Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ nzá nyɨ̀tǔ afíkʉ̵ tsútsǎnga tɔ́ dhu nɨ̌. Tsútsǎnga tɔ́ dhu nándà nga
tsútsǎnga nà tɨ́, ndɨrɔ̀ indonga tɔ́ àpbɛ̀ nákǎ wà indonga nà tɨ́.»

7

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu núdhě ìndrǔ-ànyǎ t'ɨ́tdɨ̀ta dɔ̀ dhu
(Luk 6.37-38,41-42)

1 Tdɨ́tdɔ̀ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Dhu àkǎ nzá nyɨ̀tdɨ̀ ngʉ̀kpà alɛ-ànyǎ, akyɛ
Kàgàwà náadʉ̀ya ànyǎkʉ̵ ɨ̀tdɨ̀ nɨ̌.
2 Obhó tɨ́, Kàgàwà nɨ́ɨtdɨ̀ya ànyǎkʉ̵ àdhàdhɨ̀ nyɨ̌ nyarɨ́ ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ dhu bhɛ̀yi.
Ndɨrɔ̀ kʉ̀dhèya dhu fʉ̀kʉ̀ yà nyɨ̌ nyarɨ́ dhu ùdhě ngʉ̀kpà alɛ tɔ̀ ɔ̀nǎ mʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɔ̀ tɨ́.
3 Ádhu nyɨ nyɨ́ ɔdhɨ̀nʉ̵-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀ ɨ̀tsɨ̀ kɨ̀kɔ̀-ngba kɛ̀lɛ̀ nálǎ, ɨ̀nzɨ̌ nyadʉ̀ yà nyɨ̀kpɔ́nʉ̵ ɔ̀
rɨ́'ɨ̀ itsukpó-tsʉ̀dɔ́-ngba nyʉ́ nínè nɨ̌?
4 Nyɨ nyádʉ̀ àtɨ̀nà ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̀yi ɔdhɨ̀nʉ̵ nɨ̌: ‹Ítsè midyi wɔ̀ nyɨ̀kpɔ́nʉ̵ ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ kɨ̀kɔ̀-
ngba›, àzèmbè itsukpó-tsʉ̀dɔ́-ngba nyʉ́ nóongó ɨ'ɨ̀ nyɨ̀kpɔ́nʉ̵ ɔ̀?
5 Nyɨ nɨ́ ɔyɔyɔ ɨdàna nà alɛ. Ípfɔ̀ pɛ́ nyɨ̀kpɔ́nʉ̵ ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ itsukpó-tsʉ̀dɔ́-ngba angyi, ndɨrɔ̀
nɨ́ ndɨ, nyɨ nyádʉ̀ ɔdhɨ̀nʉ̵-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ kɨ̀kɔ̀ nídyì nyɨ nyɨ́ tɨ́ dhu nála mbɛ̀yi.
6 Dhu àkǎ nzá nyǎbhʉ̵ Kàgàwà tɔ̀ ka kútri dhu ìtsě tɔ̀, ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nzá nyǎwà
fʉ̀kʉ́ yɔ̀kpɔ́ àdʉ̀-ɔ̀nzɨ̌, akyɛ abádhí adʉ̀na kà-ɔ̀nga ɔ̀tsì pfɔ̀ya nɨ̌, ndɨrɔ̀ akyɛ abádhí
adʉ̀na 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀ 'ʉ̀ka nyɨ̌ nɨ̌.»

Dhu ònzi ka kɨ́ dhu mà, dhu ɔ̀nɛ ka kɨ́ dhu mà, tsǎtsʉ̀ ɨ̀tdɔ̀ ka kɨ́ dhu mànà
(Luk 11.9-13)

7 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̀: «Dhu àkǎ nyɔ̀nzì nyɨ̌ nyɨ́ atdyúna nóho dhu, nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ka
kádʉ̀ kàbhʉ̵ fʉ̀kʉ̀. Dhu àkǎ nyɔ̀mɛ̀ nyɨ̌ nyɨ́ atdyúna nóho dhu, nɨ́rɔ̀ nɨ̌ ndɨ, nyɨ̌ nyádʉ̀
kàbà. Ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nyɨ̀tdɔ̀ tsǎtsʉ̀, nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ka kádʉ̀ kàpfò fʉ̀kʉ̀.
8 Dhu nònzì alɛ tɔ̀ nɨ́ ndɨ ka kádʉ̀ ndɨ dhu nábhʉ̵. Dhu nɔ̀nɛ̀ alɛ nɨ́ ndɨ rǎdʉ̀ ndɨ
dhu àbà, ndɨrɔ̀ tsǎtsʉ̀ nɨ́tdɔ̀ alɛ nɨ́ ndɨ, ka kádʉ̀ kàpfò fɨndà.
9 Ádhɨ pbá alɛ ndɨ nzínzìkʉ̵ ɔ̀ rádʉ̀ odu àbhʉ̵ pbɨ̀ ɨngba tɔ̀, mʉ̀gatì kònzì fɔná rɔ̀?
10 Ndɨrɔ̀, ádhɨ pbá alɛ ndɨ ɨ̀bhɛ̀ pbɨ̀ ɨngba ònzì fɔná rɔ̀ rǎdʉ̀ osu àbhʉ̵ kà tɔ̀?
11 Nyɨ̌ nyʉ́, nzɛ́rɛ alɛ tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyarɨ́ ídzì dhu núbhɔ̀ fʉ̀kʉ́ inzo tɔ̀. Nɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀
arɨ́'ɨ̀ Àbakʉ̵ Kàgàwà rǎdʉ̀ àdɨ ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̀yi ɨnzá ndɨ̀ ndàbhʉ̵ fɔná ka kònzì ídzì
dhu ɨ dhu nònzì fɔná alɛ tɔ̀ rɔ́rɔ̀?

12 Dhu àkǎ nyɔ̀nzɨ ídzì dhu ngʉ̌kpà alɛ rɔ̀, àdhàdhì nyɨ̌ nyòzè abádhí rɔ̀nzɨ ka rʉ̀kʉ́ dhu bhěyi. Wɔ̀rí ní ndɨ Músà bhà Ʊyátá mà, Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu mànà nʉ́ʉnɔ dhu.»

Yěsù rɔ̌tɛ ndì nípbɔ̌ tsǎtsʉ̀ dɔ̀ dhu
(Luk 13.24)

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Dhu àkǎ nyɔ̀tsù ndì nípbɔ̀ tsǎtsʉ̀ ɔ̀. Obhó tí, yà ìndrʉ̀ bhà ípìrɔ̀nga rǎwɨ̌ dhòdhódhónga nà ɨ ka kótsù ɔ̀ná tsǎtsʉ̀ rɨ̌'ì ádrʉ̀ngbǎ nyʉ́, ányì rárà otu ràdʉ̀ ì'ì íhʉ̀ nyʉ́. Ndɨrɔ̀ ndɨ tsǎtsʉ̀ ɔ̀ rótsù, 'àdʉ̀ òwu ányì alɛ náarádʉ̀ ì'ì ibí nyʉ́.

14 Pbɛ́tʉ̀, dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nábà ka kí ɨ, ka kótsù ɔ̀ná tsǎtsʉ̀ narí ndì nípbɔ̀ tsǎtsʉ̀, ányì rárà otu ràdʉ̀ ì'ì ákɛ̌kpá otú-ngba nyʉ́. Ndɨrɔ̀, ndɨ tsǎtsʉ̀ àlǎ rí, 'òtsù ɔ̀ná, 'àdʉ̀ òwu ndɨ otu ɔ̀ alɛ náarádʉ̀ ì'ì ngúfe nyʉ́.»

Itsu nʉ́nɨ̌ ka karí kpɔ̀na rɔ̀ dhu
(Luk 6.43-44)

15 Tdɨ́tdɔ̀ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyɔ̀dɔ nyɨ̌ mběyi tɨ̀tɔ̀ tɔ́ pbànábí rɔ̀ rɔ̀. Abádhí náarítsù nzínzìkʉ ɔ̀ tàmà-ndì ì ʉ̀fɔ̌ rɔ̀yá rórɔ̀, pbɛ́tʉ̀ afíya ɔ̀nǎ rɔ̀ 'àdʉ̀ ì'ì ɔ̀rɔ̀rʉ̀ tsamangɛ̀rɛ̌ nyʉ́.

16 Nyɨ̌ nyádʉ̀ abádhí nʉ́nɨ fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ rɔ̀. Vɨ̌nyò-kpɔ̀ nɔ́pɛ̀ ka tí àdʉ̀ ɔ̀pɛ̀ okpèna nà itsu dɔ̀? Ndɨrɔ̀ mùtinì-kpɔ̀ nɔ́pɛ̀ ka tí àdʉ̀ ɔ̀pɛ̀ ɨlɛ́ dɔ̀?

17 Kɔ́rɔ́ ídzì itsu-tɨdɔ̀ náarɔ́dhɨna ní ídzì itsu-kpɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ nzɛ́rɛ itsu-tɨdɔ̀ náarɔ́dhɨna ní nzɛ́rɛ itsu-kpɔ̀.

18 Ídzì itsu-tɨdɔ̀ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ nzɛ́rɛ itsu-kpɔ̀ nɔ́dhì, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ itsu-tɨdɔ̀ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ídzì itsu-kpɔ̀ nɔ́dhì.

19 Kɔ́rɔ́ itsu, yà ìnzɨ̌ arí ídzì itsu-kpɔ̀ nɔ́dhɨ, nʉ́kɛ́rɛ̌ ka karí kawà kàzʉ ɔ̀.

20 Ní ndɨ dhu bhěyi tí, nyɨ̌ nyádʉ̀ tɨ̀tɔ̀ tɔ̀ pbànábí nʉ́nɨ fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ rɔ̀.»

Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi ɔ̀ otsúya alɛ
(Luk 13.25-27)

21 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ìnzɨ̌ ní kɔ́rɔ́ alɛ, yà mɨtdɛ̀ arí 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̀: Ádrʉ̀ngbǎlɛ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi ɔ̀ otsúya, pbɛ́tʉ̀ ányì otsúya alɛ ní kǎkà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí'ì Àbadu Kàgàwà ózè dhu nɔ́nzɨ arí alɛ kɛ̀lɛ̌.

22 Ndɨ níganí, ábhɔ̀ alɛ nóowuya àtɨ̀nà rɔ̀ ma nɨ̌: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ́! Tí obhó mǎ ndɨ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ mǎ mʉnɔ ìndrʉ̀ tɔ̀ ɔvɔ̀nʉ rɔ̀? Tí obhó mǎ ndɨ nzɛ́rɛ-alafí mǎ mipfo ìndrʉ̀ ɔ̀ rɔ̀ ɔvɔ̀nʉ rɔ̀? Ndɨrɔ̀ tí obhó mǎ ndɨ mǎ manzì ábhɔ̀ wɨwì nyʉ́ ɔvɔ̀nʉ rɔ̀?›

23 Nírɔ̀ ní ndɨ ma maraya dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̀ kpangba abádhí tɔ̀ matɨ: ‹Ɨnzá ma mʉ́nɨ nyɨ̌ akɛkpá màtí, nyìndrɨ̌ nyɨ̌ ɨtsɛ tɨdú rɔ̀, nyɨ̌ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ arí alɛ tírɔ̀.›»

Ɔ̀yɔ̀ ɨdza-tɨdɔ̀ tɔ́ mbólí
(Luk 6.47-49)

24 Kʉ̀tsa ndì ndí dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Yà ma mʉ̀nɔ̀ dhu níri rí, ndàdʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà alɛ, ní rɨ̌ ndìlɨ̌ nyìkpɔ́na ótdyù alɛ, yà bhalabhala dɔ̀ pbìndà ɨdza narʉ̀ bhěyi.

25 Igye níikɔ́, ɨdha rùtǔ nɨ̌. Ní igye-dha náakpà ndɨ ɨdza-pfɔ̀, awɛ ràdʉ̀ òpili ɔbɨ nyʉ́ nà ndɨ ɨdza rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ ɨdza náadʉ̀ nzá ndàdrù, bhalabhala dɔ̀ ka karʉ̀ kà-pfɔ̀ nídhunɨ̌.

26 Pbɛ́tʉ̀, yà ma mʉ̀nɔ̀ dhu níri rí ìnzɨ̌ ndàdʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà alɛ, ní rɨ̌ ndìlɨ̌ nyìkpɔ́na ɔ̀ ìwɨ̌ nà alɛ, yà ɔsɔkpɔ́ dɔ̀ pbìndà ɨdza nasì bhěyi.

27 Igye níikɔ́, ɨdha rùtǔ nɨ̌. Ní igye-dha náakpà ndɨ ɨdza-pfɔ̀, awɛ ràdʉ̀ òpili ɔbɨ nyʉ́ nà ndɨ ɨdza rɔ̀. Ní ndɨ ɨdza náadrù ndì drùù!»

Ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ nʉ́kɔ̌ Yɛ̌sù núdhe dhu tɨ́ fɨ̌yɔ̀ dhu dɔ̌ dhu
(Mrk 1.22; Luk 4.32)

28 Yɛ̌sù níitdègu ihé-yà tɔ̀ ndɨ̀ ndùbhi ùdhenà rɔ̌, dhu t'údheta nɨ́tɔ, nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ɨ ihé-yà kà rɨ̌ dhu núdhɛ̌ fɨ̌yɔ̀ tɨ́ dhu dɔ̌.

29 Obhó tɨ́, kàbhà dhu t'údheta nɨ́ɨ'ì mbǎ àdhàdhì Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó tɔ́ dhu t'údheta bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ kǎránà dhu núdhe rɔ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyʉ́ nà.

8

Yɛ̌sù rɨ̌ kɨ́kɨ́ nà atdí alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Mrk 1.40-45; Luk 5.12-16)

1 Yɛ̌sù níitdègu àwǔ pbìrì dɔ̀ rɔ̀, nɨ́ ihé-yà adʉ̀ òwu kɔ̌wù ɔ̌.

2 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kɨ́kɨ́ nà atdí alɛ nɨ́ɨtɔ ndì, ndìtsì ndɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌ Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyòzè ka nɨ̌, dhu ɔ̀fɔ̀ nga nyɨgʉ̌ ma.»

3 Nɨ́ Yɛ̌sù agba ɔtsʉ́na ndàpbàlǎ kà-ngbɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨwà ma mòzè wɔ̀ nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu. Nɨ́ ɔ́gʉ̀!» Nɨ́ ányɨ̀ rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀rɨ́ alɛ-rɔ̌ kɨ́kɨ́ náadʉ̀ ɔ̀gʉ̀.

4 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨ́rɨ dhu mbɛ̌yi! Àpɛ́ nyʉnɔ wɔ̀ dhu atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀, árà nyɨtɛ̀ nyɨ nyɨ̀lɨ nyɨ tɨ́ dhu pbàkùhánɨ́ tɔ̀. Ndɨrɔ̀, nyádʉ̀ nyabhʉ̀ yà Músà bhà Ʊyátá nʉ́ʉnɔ pɛrɛ̀ Kàgàwà tɔ̀, ndínɨ̌ ɨwà nyɨ nyɔ̀gʉ̀ dhu navì tɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀.»

Yɛ̌sù rɨ̌ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà kasʉtálɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Luk 7.1-10; Yùw 4.46-54)

5 Kàpɛ̀rnàwumù tɔ̀ kɨgɔ̀ ɔ̀ Yɛ̌sù rɔ̌tsù ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌, atdí mɨyà pbànówí dɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́ɨra Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀. Kǎdʉ̀ ndɨtsɔ̀ kà-rɔ̌, ndɔ̀nzì mʉ̀dzʉ̀nà fɔ̀ná,

6 ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, pbàkà kasʉtálɛ rɨ̌'ì ara dɔ̌ ndɨ ndàyi ɨdzá rɔ́. Kà-ngbɔ̀ nʉ́vɛ wà, nɨ́ kà rǎndɨ atdídɔ̌ nyʉ́.»

7 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Àrà ma márà pbʉ̀kʉ̀, madʉ̀ kɨ̀gʉ.»

8 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ pbànówí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, dhu-àkǎ nzá nyarà àhʉ pbàkà, ɨnzá ma mɨ̀lɨ ma nyɨ nyádʉ̀ òtsù pbì ɨdza alɛ bhɛ̌yi nídhunɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, órì atdí dhú-ngba kɛ̀lɛ̌, nɨ́ pbàkà kasʉtálɛ rǎdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ atdídɔ̌.

9 Ɨma nyʉ́, yà ma mɨ́'ì ɨrɔ́ rɔ̀, ma mɨ́'ì ìnè dùdu-tsírɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nà, ndɨrɔ̀ ma mɨ́'ì ìnè ma marúvǐna pbànówí nà. Ma mapɛ́ àtɨna atdí mùnowì nɨ̌: ‹Árà ndǎlʉ̀!›, nɨ́ kà rǎdʉ̀ àrà ányɨ̀. Ma mapɛ́ àtɨna ngǎtsi mùnowì nɨ̌: ‹Ɨrà àzú!› Nɨ́ ka rǎdʉ̀ ɨ̀rà. Ndɨrɔ̀ ma mapɛ́ àtɨna pbàkà kasʉtálɛ nɨ̌: ‹Ɔ̀nzɨ yà dhu!› Nɨ́ kà rǎdʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀nzì.»

10 Nɨ́ wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nʉ́nɔ̀ dhu ndɨ ndɨ̀rɨ rɔ̀, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ Yɛ̌sù atdídɔ̌. Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà owùna ɔ̌ rúbhi ìwu rɔ̌ alɛ nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ̀ fʉ̌kʉ̀. Ɨnzá ma màpɛ̀ yà dhu bhɛ̌yi a'uta-tɨdɔ̀ nà alɛ nálǎ atdí màtɨ́ Pbàìsràyélí tɔ̀ pbìrì ɔ̌.

11 Nɨ́ ma mátɨna kpangba nyɨ̌ nɨ̌, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ níiwúya adyifɔ̀ náarɨ́ ndɨtɔ ɨnǎ rɔ̀ màtɨ́ ndɨrɔ̀ adyifɔ̀ náarótsù ɨnǎ rɔ̀ màtɨ́, àdʉ̀ dhu ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá Àbràhamʉ̀ mà, Ìsakà mà, Yàkɔbhɔ̀ mànà, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̌.

12 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi ɔ̌ àkǎnà 'òkò alɛ nyʉ́ nɨ́ ka kipfoya, kawà iri ɨ́nɔ̀ ɔ̀. Ányɨ̀ nɨ'ɨya ɔdzɨ mà, alɛ-kù t'átrita mànà.»

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù àdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ̌: «Árà pbʉ̀kʉ̀! Wɔ̀ nyɨ nyà'ù ndɔ̀nzì rádʉ̀ dhu tɨ́ dhu, nákǎ ndɔ̀nzì ndɨ ɨndʉ̀.» Nɨ́ wɔ̀ dhu Yɛ̌sù nʉ́nɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà kasʉtálɛ náadʉ̀ ɔ̀gʉ̀ dòtsí.

Yɛ̌sù rɨ̌ ábhɔ̌ alɛ nɨ́gʉ̌ fɨyɔ́ andɨ ɔ̌ rɔ̀ dhu
(Mrk 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù arà Pɛ́tɛrʉ̀ bhà. Nɨ́ ɨdza ndɨ ndòtsù rɔ̀, kǎtù Pɛ́tɛrʉ̀ bhà agʉna-àyi ara dɔ̌ àyi rɔ́, atdídɔ̌ andɨ àbhʉ kàzʉ rʉ̀tɔ̀ ndɨ ɔ̀na nǎ nídhunɨ̌.

15 Nɨ́ Yěsù apbálá kɔ̌tsʉ́-ngbɔ̀, kà ràdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ atdídɔ̌. Nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ̀và, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀
ndɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ɔ̀nyʉ̀ Yěsù tɔ̀.
16 Pbɨ́tsɔ̀ngánǎ, ka kʉmba ábhɔ̌ alɛ yà nzɛ́rɛ-alafí nà arí'ɨ̀ ɔ̀yà, kiwǔ nà Yěsù-tɨ'ɔ̀.
Nɨ́ Yěsù náaránà nzɛ́rɛ-alafí nípfo rɔ̌ abádhí ɔ̀ rɔ̀ ɔ̀tɛ̌na nɨ̌ tɨ́, ndàdʉ̀ andɨ nà alɛ nɨ́gʉ
kɔ́rɔ́.
17 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, yà Kàgàwà bhà nabì Ìsayà nʉ́ʉnɔ dhu náaká. Kǎtɨ:
«Kĭtdu àlɛ̌ tɔ́ ivívínga,
ndàdʉ̀ àlɛ̌ rɔ̌ andɨ tɔ́ ìtǔnga nánɔ̀*.»

Yěsù-owù nòzè 'ʉ̀ngʉ alɛ
(Luk 9.57-62)

18 Yěsù níitdègu ihé-yà nálǎ ngbɔ̌na nàkpɔ̀rɔ̀ rɔ́, nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌:
«Kàda rɛ̀rʉ̀-adzè.»
19 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ atdí màlimò náandrì Yěsù-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌:
«Màlimǒ, ma móngo ùbhi owùnʉ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ nyɨ nyúbhi ɨ nanǎ.»
20 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ayíwě mà náarɨ́ ìnè bhǔya nà, ndɨrɔ̀ yà ɔrʉ́
arángɨlɨ àrɛ̀ mà náarɨ́'ɨ̀ ìnè ɨdzàya nà. Pbɛ́tʉ̀, Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌ ndɔ̀kɔ̀, ndɨ̀lɨ dɔ̀na
obvò rɔ́nga mà náarɨ́'ɨ̀ mbǎ.»
21 Ndɨrɔ̀, kàbhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náatɨ kà nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ítsè mara mɔtdʉ́
pɛ́ àbadu angyi.»
22 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ́rà owù-du ɔ̌, ʉ́bhà kɔ̌kɔ̀ abvo rʉ̀tdʉ̌ fɨyɔ́
abvo.»

Yěsù rɨ̌ àpùpú nábhʉ̌ rìdè dhu
(Mrk 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Yěsù níitdègu ùpo ibhú ɔ̀, nɨ́ kàbhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ùpo átɔ̀ kɔ̌wù ɔ̌.
24 Nɨ́ kòmbómbí tɨ́, ádrʉ̀ngbǎ àpùpú náapɛ̀ ndòpìlì atdídɔ̌ rɛ̀rʉ̀ dɔ̌, mʉ̀kʉrà ràdʉ̀
'ɔ̀pɛ̀ 'àwà ɨ ibhú ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Yěsù náadʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɔ̀dhɔ̀ ndɨ ndɔ̀dhɔ̀ rɔ́.
25 Nɨ́ kàbhà ábhàlɨ̌ náandrì kà-tɨ'ɔ̀, 'ɨ̀nga ka ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, 'àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨ́gʉ̌ àlɛ̌!
Kànɨ̌ àlɛ̌ kʉ́vɛ!»
26 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ ɔdɔ ɔ̀nzɨ nɨ̌? Nyɨ̌ nɨ́ ákɛ̌
a'uta nà alɛ!» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù adʉ̀ ndɨ̀và ndìdè, ndàdʉ̀ ɔ̀tɛ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà awɛ
mà, rɛ̀rʉ̀ ɔ̌ ɨdha mànà nɨ̌, ɨnga ràdʉ̀ ɨ̀nɛ̀ bhìì. 27 Ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ábhàlɨ̌ atdídɔ̌, ràdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀
'ɔ̀tɛ̀ nzínzì yà ɔ̌ 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨ́ngbǎgà alɛ-tɨdɔ̀ yà, awɛ mà, rɛ̀rʉ̀ ɔ̌ ɨdha mànà dhu
náarɨ́ tsʉ̀ná dhu nɨ́rɨ?»

Yěsù rɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí nà arɨ́'ɨ̀ ɔ̀yà ɔ́yɔ̌ alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Mrk 5.1-20; Luk 6.26-39)

28 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù níitdègu àrà àhʉ rɛ̀rʉ̀-adzè, Pbàgɛ̀rasɨ tɔ́ pbìrì ɔ̀, nɨ́ ɔ́yɔ̌ alɛ
yà nzɛ́rɛ-alafí nà arɨ́'ɨ̀ ɔ̀yà, núuvò yà ìndrǔ ʉ̀tdʉ̌ ka karɨ́ ɔ̀ná ngari ɔ̀ rɔ̀, 'ìwǔ Yěsù-tɨ'ɔ̀.
Ɨ alɛ nɨ'ɨ̀ atdídɔ̌ arɨ́ ɔ̀rʉ̀ alɛ, ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà ràdʉ̀ àrà ndòzè rɔ̌ ndʉ̀dà ndɨ ngari ɔ̀nǎ.
29 Nɨ́ abádhí adʉ̀ ɔ̀kù, 'àtɨ Yěsù nɨ̌: «Ádhu nyɨ nyòzè mǎ nà Kàgàwà t'Ídhùnǎ? Nyɨ
nyɨ̀rà tɨ́ ɨrɔ́ ndɨ́nɨ̌ nyavù tɨ́ rɔ̀ká angyangyɨ, àdɨ̌ ndɨ avuta-ɨdhɔ̀ nádɨ rɔ́rɔ̀?»
30 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, àdʉ̀ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ màhò nɨ́ɨ'ɨ̀ ɨtsɛta abádhí tɨ́ rɔ̀, ànyʉ̌ ɨ ányʉ rɔ́.
31 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ alɛ ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ nzɛ́rɛ-alafí nɨ́ɨtsɔ̀ ɨ̀ Yěsù rɔ̌, 'àtɨ: «Nyɨ nyapɛ́ nyozè nyipfo mǎ
kǎkà alɛ ɔ̀ rɔ̀, nɨ́ óvì mǎ mǒwù òtsù ndǎkà àdʉ̀ tɔ́ màhò ɔ̀.»
32 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòwu ányɨ̀.» Nɨ́ nzɛ́rɛ-alafí núuvò kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ alɛ
ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ òwu òtsù kɔ̌kɔ̀ àdʉ̀ ɔ̀. Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, kɔ̀rɨ́ àdʉ̀ tɔ́ màhò náadrú pbìrì ɔngɔ̀ rɔ̌
rɔ̀, ɨ rʉ̀pbà ɨ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀, 'àdʉ̀ ʉ̀vɛ ányɨ̀.

---

* **8:17 8.17** Ìsa 53.4

33 Ndɨrɔ̀, ɨ àdʉ̀ nʉ́ndà rɔ̌ rúbhi alɛ náatsè ɔyɨ nà kɨgɔ̀ ɔ̀. Ányɨ̀ abádhí náawɛ wɔ̀ ɨ nɔ̀nzɨ̀ dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀, kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí nà ɔ́yɔ̌ alɛ-rɔ̌ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu mànà kɔ́rɔ́.
34 Nɨ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ nɨ́ɨvà ɨ̀ kɔ́rɔ́, ɨ̀ rìwʉ̌ Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀. Nɨ́ Yɛ̌sù ɨ̀ àla rɔ̀, abádhí náadʉ̀ Yɛ̌sù nónzì rɨ̀và ndɨ̀ ndàrà fɨ̃yɔ́ pbìrì ɔ̌ rɔ̀.

9

Yɛ̌sù rɨ̌ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Mrk 2.1-12; Luk 5.17-26)

1 Yɛ̌sù níitdègu ùpo ibhú ɔ̀, nɨ́ kǎdà rɛ̀rʉ̀-adzè, ndàdʉ̀ àrà fɨ̃yɔ́ kɨgɔ̀ nyʉ́ ɔ̀.
2 Nɨ́ ányɨ̀ kàrà àhʉ rɔ̀, ka kiwú ngbɔ̌na ʉ́vɛ atdí alɛ nà kà-tɨ'ɔ̀ ótdù dɔ̌ ka kànɔ̀ rɔ́rɔ̀. Nɨ́ abádhí tɔ́ a'uta ndɨ̀ ndàla rɔ̀, Yɛ̌sù náatɨ wɔ̀ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nɨ̌: «Ótù afínʉ pbànɨ̌ngbá! Pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga nʉ́bà wà ndɨ̀!»
3 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀'ɨ̀ Músà bhà Ʉyátá tɔ́ ngúfe màlímó náatɛ̀ nzínzìya ɔ̌, 'àtɨ: «Wɔ̀rɨ́ alɛ rɨ̌ dhu nʉ́nɔ nzɛ́rɛ nyʉ́ Kàgàwà nɨ̌!»
4 Yɛ̌sù níitdègu abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta nʉ́nɨ̌, nɨ́ kɨ̌vú dhu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ kɔ̀rɨ́ nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta nà afíkʉ ɔ̀ nɨ́?
5 Ɨsɔ́ rɔ́'ɔ dhu nɨ́ ìngbǎgà? Tɨ́ katɨ: ‹Pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga nʉ́bà wà ndɨ̀›, ndɨrɔ̀, tɨ́ katɨ: ‹Ɨvà nyɨ nyubhi?›
6 Ma mòzè nyʉ̌nɨ dhu, ìnè Ìndrʉ̌ t'ídhùnà ràrɨ̌'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà ndʉ̀bà ìndrʉ̌ bhà nzɛ́rɛnga yàrɨ́ adzɨ dɔ̌.» Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ, nyitdù pbʉ̀kʉ̀ ótdù, nyadʉ̀ àrà pbʉ̀kʉ̀.»
7 Nɨ́ wɔ̀ alɛ adʉ̀ ndɨ̀và ndìdè, ndàdʉ̀ àrà pbìndà.
8 Nɨ́ wɔ̀rɨ́ dhu ɨ̀ àla rɔ̀, ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ ʉrɔ́ ɨ̀'ɨ̀ ihé-yà ɔ̀. Nɨ́ abádhí adʉ̀ Kàgàwà nɨ́fʉ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ kɨ̌bhò ìndrʉ̌ tɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.

Yɛ̌sù rɨ̌ Màtayò nánzi dhu
(Mrk 2.13-17; Luk 5.27-32)

9 Yɛ̌sù níitdègu ndɨ̀và wɔ̀ ndɨ̀ ndɨ̀'ɨ̀ rɔ́rɔ̀, nɨ́ ʉ̀da ndɨ̀ ndʉ́da rɔ́rɔ̀, kǎla Màtayò tɨ́ kátɨna atdí alɛ pàratà nʉ́fɔ̌ ka karɨ́ ɔ̀ná ɨdza ɔ̌ àdɨ rɔ́. Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨ́rà owùdu ɔ̌.» Nɨ́ Màtayò adʉ̀ ndɨ̀và ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, ndàrà kɔ̌wù ɔ̌.
10 Wɔ̀ dhu lutɨ̀nǎ, Yɛ̌sù adʉ̀ àrà dhu ɔ̀nyʉ̀ Màtayò bhà ɨdza. Nɨ́ Yèsù mà pbìndà ábhàlɨ̌ mànà rɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ ányɨ̀-dzá rɔ̀, ábhɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ níiwú dhu ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá abádhí mànà. Ɨ alɛ nɨ'ɨ̀ pàratà t'ʉ́fɔ́tá tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mà, nzɛ́rɛ fɨ̃yɔ́ mʉ̀tsɔ nà ngʉ̌kpà alɛ mànà.
11 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó níitdègu wɔ̀ dhu nálǎ, nɨ́ abádhí náadʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhu fʉ̀kʉ́ màlimò rɨ̌ dhu ɔ̀nyʉ pàratà t'ʉ́fɔ́tá tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mànà, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ fɨ̃yɔ́ mʉ̀tsɔ nà alɛ mànà nɨ̌?»
12 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kpangba abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ andɨ nà alɛ náarɨ́ nzɨ̌ mʉ̀ngangà-atdyú nóho, pbɛ́tʉ̀ andɨ nà rɨ́'ɨ̀ alɛ kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ndɨ mʉ̀ngangà-atdyú nóho arɨ́.
13 Nyòwu nyɔ̀mɛ pɛ́ Kàgàwà bhà bhʉ̌kù ɔ̀ ka kandí dhu-tɨ̀. Ndɨ andítá rǎtɨna: ‹Ma mózè dhu nɨ́ ìndrʉ̌ dɔ̌ ka kɨ́ ɨzʉ àbà dhu, ìnzɨ̌ nɨ́ ìzǎ tɔ́ pɛrɛ̀ núbhɔ̌ ka kɨ́ idù dhu*.› Obhó tɨ́, ma mɨ́rà nzá obhónángatálɛ alɛ núnzì, pbɛ́tʉ̀ mà mɨ́rà nzɛ́rɛngatálɛ núnzì.»

Yɛ̌sù bhà ɨrɛ̀ta ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ ka kɨ́ dhu dɔ̌
(Mrk 2.18-22; Luk 5.33-39)

---

* **9:13 9.13** Ɔsɛ 6.6

14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ bhà ábhàlɨ̌ níiwú Yěsù-tɨ’ɔ̀, ’àdʉ̀ dhu
ìvu kà-tsʉ̌ ’àtɨ: «Ádhu mǎ’ɨ, Pbàfàrìsáyó mànà, mǎ marɨ́ ɔ̀nyʉ̀ t’ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ
bìlǐnganà, ɨ̀nzɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ ràdʉ̀ kʉ̀tsɨ̀ átɔ̀ nɨ̌?»
15 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ ɨnga, àdhɨ̀ngbǎ ka kʉ̀ndà
nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ ìwʉ̌ alɛ ràrǎdʉ̀ òko ɨzʉ̀ya ɔ̌, àzèmbè ìnè akpa-tsi rɨ̌’ɨ̀ nzínzìya ɔ̌ rɔ́rɔ̀?
Ɨnzɨ̌ akɛ̀kpá màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀, atdí ɨdhɔ nɨ́ɨ’ɨya ìnè, yà akpa-tsi nódyì ka kɨ́ ɔ̀ná kowù nà
abádhí-nzínzì ɔ̌ rɔ̀. Ndɨ ɨdhɔ-ɔ̌nga nɨ́ ndɨ abádhí adʉ̀ya ɔ̀nyʉ̀ t’ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ̀ nɨ̌.
16 Ɨnzɨ̌ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ ngoyì-ɔwʉ́tá tɔ́ kɛ̀lɛ̀mʉ̀ nápba mbɛrʉ̀-ayɨ́ ɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi
kʉ̀pbǎ ka rɔ̀, ndɨ kɛ̀lɛ̀mʉ̀ rǎdʉ̀ ndɨ mbɛrʉ̀-ayɨ́-ɔ̌nga ʉ̀dha rʉ̀fà ndɨ̀, ndɨ ʉfàta-bhu rǎdʉ̀
àhʉ ádrʉ̀ngbǎ nyʉ́.
17 Ndɨrɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ka kádʉ̀ dɨvayì-ɔwʉ́tá nʉ́dhɔ kàmʉdzɛ̀-ayɨ́ ɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi ka
kʉ̀dhɔ ka rɔ̀, ndɨ dɨvayì-ɔwʉ́tá rǎdʉ̀ ɨvʉ̀ kàmʉdzɛ̀-ayɨ́ ɔ̀, ràdʉ̀ ndɨ kàmʉdzɛ̀-ayɨ́ nʉ́fà,
dɨvayì ràdʉ̀ ndʉ̀fʉ̀ obvò. Nɨ́ dhu àkǎ kʉdhɔ dɨvayì-ɔwʉ́tá kàmʉdzɛ̀-ɔwʉ́tá ɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndɨ
kàmʉdzɛ̀ adʉ̀ tɨ́ ndʉ̀fà, dɨvayì ràdʉ̀ ndʉ̀fʉ̀ obvò.»

Yěsù rɨ̌ atdí tsìbhálɛ nɨ́gʉ̌ ndàdʉ̀ atdí tsìbhíngba nɨ́kyɛ dhu
(Mrk 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yěsù rɨ̌ dhu nɔ́vɔ Yùwanɨ̀ bhà ábhàlɨ̌ tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ atdí
ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́ira àhʉ Yěsù-tɨ́, ndìtsì ndɔ̀kɔ̀ kɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Màlimǒ, ma
mʉ̀bhà ɨvàdú-ngba kòmbí tɨ́ afína ɨ̀tdɛ̌ rɔ́. Nɨ́ ma mòzè nyɨrà, ndɨ́nɨ̌ nyɨlɨ tɨ́ ɔtsʉ́nʉ
kà-dɔ̌, kà ràdʉ̀ ɨ̀kyɛ.»
19 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ ndɨvà, ’àdʉ̀ òwu atdíkpá pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ-owù ɔ̌.
20 Nɨ́, otu ɔ̌ abádhí rǒwu rɔ́rɔ̀, atdí tsìbhálɛ náandrì olùnǎ rɔ̀ Yěsù-tɨ’ɔ̀, ndàpbàlǎ
kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ bɨdɔ̀-ngbɔ̀. Ndɨ tsìbhálɛ nɨ’ɨ̀ yà vèbhálɛ tɔ́ ɔgɔ́bhà tɔ́ azu náarɨ́rà rɔ̀ná,
ràrà àhʉ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà atɔ tɨ́. 21 Obhó tɨ́, ka nɨ’ɨ̀ afína ɔ̀ rɨ́rà ɔ̀tɛ rɔ̌, ndàmbɛ
àtɨ̀nà dɔ̌: «Kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀-ngbɔ̀ kɛ̀lɛ̌ ma mapbálána gukyè, nɨ́ ma mɔ́gʉ̀ ɔ̀gʉ̀.»
22 Nɨ́ Yěsù agɛ́rɛ́ ndɨ̀, ndàndà olùnga, ndàla wɔ̀ tsìbhálɛ, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kpangba
fɨ̌ndà ndàtɨ: «Ótù afínʉ pbà nɨ̌ tsìbhíngbá! Pbʉ̀kʉ̀ a’uta nɨ́gʉ̌ wà nyɨ.» Nɨ́ ányɨrɔ̌ rɔ̀
tɨ́, wɔ̀ tsìbhálɛ náadʉ̀ ɔ̀gʉ̀ atdídɔ̌.
23 Yěsù níitdègu àrà àhʉ wɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà, nɨ́ kǎtù rʉ̀gɛ̌ ʉ̀mɨ rɨ́ alɛ
mà* ihé-yà mànà atdídɔ̌ tsìya náva ɨ̀ ányɨ̀-dzá rɔ́.
24 Nɨ́ kǎtɨ: «Nyùvò àwú-dza rɔ̀! Wɔ̀ tsìbhíngba nɔ́vɛ̀ nzá, pbɛ́tʉ̀ kàyi àyɨ̌ tɨ́!» Nɨ́ kɔ̀rɨ́
alɛ náadʉ̀ kà rʉ̌nɔna dhu gàyà nɔ́nzɨ̀ ɔ̀nzɨ tɨ́.
25 Nɨ́ kɔ̀rɨ́ alɛ ndɨ̀ ndàbhʉ rùvò ɨdza rɔ̀ rɔ̀, Yěsù atsù, ndàlʉ̌ tsìbhíngba ɔtsʉ́na rɔ̌,
kà ràdʉ̀ ɨ̀kyɛ.
26 Yěsù ɔ̀nzɨ̀ dhu-ɔ̀yɨ̌ náadʉ̀ ndʉ̀gà kɔ́rɔ́ wɔ̀ ndɨ pbìrì ɔ̌.

Yěsù rɨ̌ ɔ́yɔ̌ ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ nʉ́ngbɛ̌ dhu
(Màt 20.29-34)

27 Ʉrɔ́ rɔ̀ Yěsù ɨvà ndɨ̀ rɔ̀, ɔ́yɔ̌ ndùmùndúmú adʉ̀ òko, ’àmbɛ òwu dɔ̌ kǒwù ɔ̌. Abádhí
owúnà ùkǔ rɔ̌ ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ábà ɨzʉ dɔ̀ká, Dàwudì t’Ídhùnǎ!»
28 Nɨ́ ɨdza Yěsù àrà àhʉ rɔ̀, kɔ̀rɨ́ ndùmùndúmú náandrì Yěsù ɨ. Nɨ́ Yěsù ivú dhu
abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyà’ù tɨ́ wà dhu ʉ̀ngbɛ̌ ma ràrǎdʉ̀ nyɨ̀kpɔ́kʉ nʉ́ngbɛ?» Nɨ́
abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ’àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨwà mǎ mà’ù.»
29 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ ɔtsʉ́na nʉ́lɨ abádhí-nyɨ̀kpɔ́ dɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Dhu àkǎ ndɨ dhu rɔ̀nzɨ̀
ndɨ̀ fʉ̌kʉ̀ yà nyɨ̌ nyà’ù ka dhu bhěyi!»

---

* **9:23 9.23** Pbàyàhúdí-bvʉ̌, ka kongónà rʉ̀gɛ̌ ʉ̀mɨ arɨ́ alɛ mà, mběyi arɔ́dzɨ vèbhálɛ mànà nósò òso tɨ́ ɔdzɨ tɔ̀ ìndrǔ ɔ̀vɛ̀ rɔ́.

30 Nɨ́ abádhí-nyɨ̀kpɔ́ náadʉ̀ ʼʉ̀ngbɛ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́. Yěsù náadʉ̀ dhu ʉ̀ya ɔbɨ nyʉ́ nà
abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̀rɨ yà ma mʉ́nɔna dhu mběyi! Atdí alɛ mà nákǎ nzá ndʉ̀nɨ wɔ̀
rʉ̀kʉ́ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu!»
31 Pbɛ́tʉ̀, abádhí níitdègu ʼɨ̀và, ʼòwù Yěsù-tɨ́ rɔ̀, nɨ́ abádhí adʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼòwù yà Yěsù
ɔ̀nzɨ̀ rɔ̀yá dhu náwɛ rɔ̌ kɔ́rɔ́ ndɨ pbìrì ɔ̌ alɛ tɔ̀.

Yěsù rɨ̌ atdí ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ɔ̀tɛ alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Màt 12.22-24; Luk 11.14-15)

32 Abádhí rǔvò, àmbɛ òwu dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ka kiwú atdí alɛ, yà ɔ̀nà rɨ́ʼɨ̀ nzɛ́rɛ-alafí
nʉ́tsɨ̀ tsʉ̀na, ɨ̀nzɨ̌ ròngò ɔtɛ nà Yěsù-tɨʼɔ̀.
33 Nɨ́ Yěsù níitdègu nzɛ́rɛ-alafí nípfǒ wɔ̀ alɛ ɔ̀ rɔ̀, nɨ́ ndɨ alɛ náadʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀tɛ̀
ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́. Nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀ʼɨ̀ ihé-yà atdídɔ̌, ràdʉ̀ àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨnzá mǎ
màpɛ̀ yà dhu bhěyi dhu-tɨdɔ̀ nálǎ atdíku màtɨ́ Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌.»
34 Pbɛ́tʉ̀, Pbàfàrìsáyó náadʉ̀ àtɨ̀nà: «Sìtanɨ̀, nzɛ́rɛ-alafí ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́ ndɨ arɨ́
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nábhʉ̌ kà tɔ̀, kà ràmbɛ nzɛ́rɛ-alafí nódì dɔ̌ nɨ̌.»

Yěsù rɨ̌ ɨ̀zʉ àbà ihé-yà dɔ̌ dhu

35 Yěsù núubhì kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ, ndɨrɔ̀ pbanga ɔ̀nǎ màtɨ́ kɔ́rɔ́. Kǎránà dhu núdhe rɔ̌
Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kǎránà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà
bhà idzi tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀, ndàdʉ̀ àrà kɔ́rɔ́ andɨ nɨ́gʉ rɔ̌, ndàdʉ̀ alɛ-
ngbɔ̀ tɔ́ kɔ́rɔ́ ivívínga nɨ́gʉ.
36 Nɨ́ Yěsù níitdègu ihé-yà nʉ́lɨ ɨ̀ tɨ́ dhu nálǎ, nɨ́ ɨzʉ ʉka ka atdídɔ̌, abádhí nɨ́ngyɛ̌ ɨ̀,
ʼàdʉ̀ ɨ̀fàlà, ɨ̀mbǎ ʉ̀ndana rɨ́ alɛ rɨ̌ʼɨ̀ tàmà bhěyi nɨ́dhunɨ̌.
37 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà pbìndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ɔ̀nyʉ̀ nɔ́ʼɔ̀ wà, pbɛ́tʉ̀ ndɨ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀
núndǔ rɨ́ alɛ rɨ̌ ɨ̀ ngúfe.
38 Nɨ́ kɨ̀tsɔ̀ alɛ ɨnga-àbadhi rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ kasʉtálɛ-bvʉ nɨtrɔ́ tɨ́ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀ tʼúnduta tɔ̀.»

10

Yěsù bhà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà uvitatálɛ-ɔvɔ̀
(Mrk 3.13-19; Luk 6.12-26)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náanzi pbɨndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌, ndàdʉ̀ nzɛ́rɛ-
alafí nípfo abádhí rǎdʉ̀ nɨ̌ ìndrǔ ɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ kɔ́rɔ́ andɨ-tɨdɔ̀ nɨ́gʉ nɨ̌ kɔ́rɔ́ ivívínga mànà
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nábhʉ fɨ́yɔ̀.
2 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ ɨ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà uvitatálɛ-ɔvɔ̀. Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ nɨ́ Sìmonì, Pɛ́tɛrʉ̀ tɨ́
kátɨna mà, adɔ̀nà Àndɛ̀rɛyà mànà. Abádhí dzidɔ̌ nɨ́ Zɛ̀bɛ̀dayò bhà ɔ́yɔ̌ inzo, Yàkɔbhɔ̀
mà, adɔ̀nà Yùwanɨ̀ mànà,
3 Fìlipò mà, Bàrtɔ̀lɔ̀mayò mànà, ndɨrɔ̀ Tʉ̀masɨ̀ mà, Màtayò mànà. Angyi ndɨ Màtayò
nɨʼɨ̀ pàratà tʼʉ́fɔ́tá tɔ́ ndɔmbɛ̀. Ngʉ̌kpà uvitatálɛ nɨ́ Yàkɔbhɔ̀, Àlʉ̀fayò tʼídhùnà mà,
Tàdayò mànà.
4 Ndɨrɔ̀ Sìmonì, yà atdídɔ̌ ndɨ̀ nugyénà fɨyɔ́ pbìrì dɔ̌ alɛ mà, Yudhà Ìskàrìyɔtà, yà
Yěsù nipfo ndàbhʉ òmvǔ-fɔ́ mànà.

Yěsù rɨ̌ pbɨndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà uvitatálɛ núvɨ̌ dhu
(Mrk 6.7-13; Luk 9.1-60)

5 Yěsù núuví kɔ̌kɔ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ uvitatálɛ, ndàdʉ̀ dhu ʉ̀ya fɨ́yɔ̀ ndàtɨ: «Àpɛ́
nyòwu ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ pbìrì ɔ̀, ndɨrɔ̀ àpɛ́ nyòtsù Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí kɨgɔ̀ ɔ̀
màtɨ́.
6 Pbɛ́tʉ̀, nyòwu Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà, yà ùwǔwɨ̌ tàmà bhěyi ɨ̀ nʉ̀lɨ bvʉ̀.
7 Ányɨ̀ nyɨ̌ nyówu rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìndrǔ tɔ̀, nyǒwù
àtɨ̀nà rɔ̌: ‹Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi-tsʉ̀ níndù wà ndɨ̀.›

8 Nyɨ̌ nyàkǎ nyǒwù andɨtálɛ nɨ́gʉ̀ rɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǒwù ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ nɨ́kyɛ rɔ̌. Nyɨ̌ nyàkǎ nyǒwù kɨ́kɨ́tálɛ nɨ́gʉ̀ rɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǒwù nzɛ́rɛ-alafí nípfo rɔ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀ rɔ̀. Nyɨ̌ nyàbà kɔ̌kɔ̀ dhu nɔ́nzɨ nyɨ̌ nyí nɨ̌ ɔbɨ tírɔ̌rɔ̀, ní nyɨ̌ nyàkǎ nyǒwù ɨ dhu nɔ́nzɨ̀ rɔ̌ tírɔ̌rɔ̀.

9 Àpɛ́ nyùgu ɔrɔ̀ mà, fʉ̀rangà mànà nyʉ̌fɔ̌ ngbɔ̌kʉ̀ ɔ̀.

10 Àpɛ́ nyùgu bhɔlɔ abhi tɔ̀, ndɨrɔ̀ àpɛ́ nyʉ̀fɔ̌ mbɛrʉ̀ ɔyɔ̌yɔ́ rʉ̀kʉ́. Ndɨrɔ̀, àpɛ́ nyùgu kàyìtò mà, mùgǒ mànà. Obhó tí, kasʉ̀ ɔ̀nzɨ rí alɛ nákǎ ndàbà ndɨ̀ ndɔ́nyʉ̀na dhu pbɨ̀ndà kasʉ̀ ɔ̀ rɔ̀.

11 Ɨngbǎ tí ɨ̀lɨ ndɨ̀ kɨgɔ̀ mà, ndɨrɔ̀ ɨngbǎ tí ɨ̀lɨ ndɨ̀ pbanga ɔ̌ màtí nyɨ̌ nyòwu ùvò rɔ̀, nyɨ̌ nyowuna nyǎkɔ rádʉ̀ alɛ-tɨdɔ̀ nɔ́mɛ̀ rɔ̌. Ndɨ alɛ àkɔ nyɨ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyowuna òko rɔ̌ kàbhà ɨdzá ràrà àhʉ̀ ányɨ̀ rɔ̌ rɔ̀ nyɨ̌ nyúvò, nyǒwù dhu ɔ̀.

12 Atdí alɛ bhà ɨdza nyɨ̌ nyòtsù rɔ̀, nyɨ̌ nyowuna ányɨ̀-dzá-bhà nátsɛ̀ rɔ̌, nyǎtɨ: ‹Kàgàwà àkǎ ndàso nyɨ̌.›

13 Ányɨ̀-dzá-bhà nákɔ nyɨ̌ mbɛ̌yi rɔ̀, Kàgàwà arana abádhí àso rɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ɨnzá abádhí àkɔ nyɨ̌ mbɛ̌yi rɔ̀, Kàgàwà arana nzɨ̌ abádhí náso rɔ̌.

14 Atdí ɨdza ɔ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ atdí kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ mà nóowuna gukyè ʼùvo rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ʼàkɔ nyɨ̌, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ʼɨ̀rɨ̀ nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu, ní nyɨ̌ nyowuna òwu rɔ̌ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, nyǎdʉ̀ pfɔ̌kʉ̀-tsítsírɔ́ àhʉ̀ nɔ́ʼɔ̀ ányɨ̀rɔ̌.

15 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ nɨ́nganí, ɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ dɔ̌ ka kɨtdɨ̀ya dhu ròsè yà Sɔ̀dɔmɔ̀ mà Gɔ̀mɔrà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà dɔ̌ ka kɨ́tdɨ̀na dhu dɔ̀nǎ.»

Yɛ̌sù rɔ̌tɛ ìndrʉ̌ rɔ̌ ka kavùya, rǎdʉ̀ àpbɛ̀ àbà dhu dɔ̌ dhu (Mrk 13.9-13; Luk 21.12-17)

16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà uvitatálɛ nɨ̌: «Kɔ̀nɨ̌ ma mùvǐ nyɨ̌ tàmà bhɛ̌yi atdídɔ̌ arɔ́rʉ̀ tsamangɛ̀rɛ̌ nzínzì ɔ̀. Ní nyàbhʉ̀ nyɨ̀kpɔ́kʉ̀ ròtdyù osu-nyɨ̀kpɔ́ ótdyù dhu bhɛ̌yi, nyǎdʉ̀ òko yɔrɔwà ɔ̌ àmbò bhɛ̌yi.

17 Dhu àkǎ nyɔ̌dɔ̀ nyɨ̌ mbɛ̌yi! Ìndrʉ̌ nóowuya nyɨ̌pfo rɔ̌, ʼàdʉ̀ nyǎbhʉ̀ kɨtdɨ̀ ànyǎkʉ̀. Ndɨrɔ̀ abádhí nóowuya nyʉ̌vɨ rɔ̌ asé nɨ̌ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀.

18 Ìndrʉ̌ nóowuya òwu rɔ̌ nyɨ̌ nà lɨwalɨ̀-ɔ̀nzɨ̌, ndɨrɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá mànà dhu-ɔ̀nzɨ̌ okúdu dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨʼɨ tí pbàkà ngàmbì tí abádhí-ɔ̀nzɨ̌, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ, yà ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí-ɔ̀nzɨ̌ màtí.

19 Nyɨ̌ nà ka kòwù ùvò ànyǎkʉ̀ nɨ́tdɨ̀ ka kɨ́ ɨ rɔ̀, àpɛ́ nyǒwuya afíkʉ̀ nítu rɔ̌ nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu nɨ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyí kʉ̀nɔ tí dhu nɨ̌. Nyɨ̌ nyowuya nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu nábà rɔ̌ ndɨ kàsʉ̀mɨ̀ ɔ̌ tí.

20 Ɨnzɨ̌ ní nyɨ̌ ndɨ nyɨ̌ nyowuya ɔtɛ rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ Àbakʉ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí náaraya ndɨ ɔ̀tɛ rɔ̌ ʉ̀kʉ̀ nǎ rɔ̀.

21 Ngǎtsi alɛ náaraya adɔ̀nà nípfo rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́. Ndɨrɔ̀ nzónzo tʼábána nóowuya dhu ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ fɨ̌yɔ́ inzo rɔ̌. Nzónzo nɨ́ivàya dhu ɨ̀ nɔ́dhɨ̀ alɛ rɔ̌, ʼàdʉ̀ abádhí àbhʉ̀ kɔkyɛ̀.

22 Kɔ́rɔ́ alɛ nɔ́ɔndrɔ́ya nyɨ̌ okúdu dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ dhu-dzi òndù rí kɔ́rɔ́, ràrà àhʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ dhu ɔ̀ alɛ ní ndɨ ɔ̀gʉ̀ ɔgʉ́ya.

23 Yà nyɨ̌ nyíʼɨ̀ ɔ̀ná kɨgɔ̀ ɔ̌ ka kɔ̀pɛ̀ kavu rʉ̀kʉ́, nyǎmbɛ àpbɛ̀ àbà dɔ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyowuya òtse rɔ̌ ngǎtsi kɨgɔ̀ ɔ̀. Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, nyɨ̌ nyasòya nzɨ̌ Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀ kɔ́rɔ́, ɨnzá Ìndrʉ̌ tʼídhùnà níngò rɔ́rɔ̀.

24 Dhu núdhɛ̌ ka kɨ́ fɨ́ndà alɛ bhà ɨrɛ̀ta náarí nzɨ̌ òse pbɨ̀ndà màlimò bhà ɨrɛ̀ta dɔ̀nǎ, ndɨrɔ̀ kasʉ̀tálɛ bhà ádrʉ̀ngbǎnga náarí nzɨ̌ òse kasʉ̀ ɔ̀nzɨ kà rɨ̌ fɨ́ndà alɛ bhà ádrʉ̀ngbǎnga dɔ̀nǎ.

25 Nɨ́, ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu nɨ́, dhu ùdhɛ̌ ka kɨ́ fɨ̌ndà alɛ ròngò pbɨ̀ndà màlimò bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀
ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu nɨ́, kasʉtálɛ ròngò pbɨ̀ndà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhɛ̌yi. Ìndrǔ apɛ́ ɨdza-
àbadhi nyʉ́ nánzi Bɛ̀lìzèbulì tɨ́, nɨ́ kàbhà ɨdzá bhà dɔ̌ abádhí tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ nzɛ́rɛ ɔvɔ nyʉ́
nɔ́vɔ̀!»

Ádhɨ ndɨ àkǎkǎ kɔnzɨ̀ ɔdɔ̀na?
(Luk 12.2-7)

26 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Dhu àkǎ nzá nyɔ̌nzɨ̀ kɔ̌kɔ̀ dhu bhɛ̌yi alɛ-ɔdɔ̀.
Kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ì nuru, núuvòya kpangba. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí, yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ aróko,
núuvìya ì kpangba kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀.
27 Yà ínɔ̀ ɔ̌ ma mʉ̀nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu nákǎ nyɔ̌wù ìpfonà rɔ̌ awáwʉ̀ ɔ̀, ndɨrɔ̀ yà bhɛ̀lʉ ɔ̌
ka kʉ́nɔna rɔ́ nyɨ̌ nyìrì dhu nákǎ nyɔ̌wù ʉ̀nɔ̀nà rɔ̌ ìkǔ ɔ̌ ɨdza dɔ̌ rɔ̀.
28 Nɨ́ dhu àkǎ nzá nyɔ̌nzɨ alɛ-ngbɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nóho rɨ́, ɨnzɨ̌ ndàdʉ̀ alɛ-afí nóhò átɔ̀ alɛ-ɔdɔ̀.
Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nyɔ̌nzɨ̀ Kàgàwà-ɔdɔ̀, yà alɛ-ngbɔ̀ mà, alɛ-afí mànà nábhʉ rádʉ̀ rògbè,
yà ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónga nà kàzʉ ɔ̀.
29 Ɔ́yɔ̌ àrɛ̀-tʉ́tʉ̌-nzo nódzi ka ka tɨ́ obhó atdí fʉ̀rangà-kpɔ̌ rɔ̌? Pbɛ́tʉ̀, atdí abádhí
nzínzì ɔ̌ mà náarɨ́ nzɨ̌ ɨ̀tsì obvò ɨnzá Àbakʉ Kàgàwà nózè rɔ́rɔ̀.
30 Nɨ́rɔ̀ nyɨ̌, Kàgàwà nʉ́nɨ wà ìfe màtɨ́ dʉ̀kʉ-ká-vɛ́ náarɨ́ ì'ì dhu.
31 Nɨ́ dhu àkǎ ɨnzá nyɔ̌nzɨ̀ ɔdɔ. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ̀dà ábhɔ̌ àrɛ̌-nzo ɨtsɛ nyʉ́.»

Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ tɨ́ ka kóko dhu mà, kɔ̀dhɔ ka kɨ́ dhu mànà dhu
(Luk 12.8-9)

32 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ndɨ alɛ apɛ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba ibí
alɛ-ɔ̀nzɨ̌, ndàtɨ ndɨ ràrɨ̌ pbàkà alɛ, nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbadu Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ màtɨ́, ma
madʉ̀ya dhu nʉ́nɔ̀ átɔ̀ kpangba matɨ, ndɨ alɛ ràrɨ̌ pbàkà alɛ.
33 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ alɛ nʉ́ʉnɔya gukyè dhu kpangba ìndrǔ-ɔ̀nzɨ̌, ndàtɨ ɨnzá ndì rʉ́nɨ ma,
nɨ́ ma madʉ̀ya dhu nʉ́nɔ̀ átɔ̀ kpangba ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbadu Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ matɨ, ɨnzá
ma rʉ́nɨ ka.»

Ìndrǔ-ɔ̌nga rɨ̌ ndʉ̀ndɔ Yɛ̌sù bhà ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

34 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Àpɛ́ nyɨ̀rɛ̀ nga ma rɨ́rà yà adzɨ dɔ̌ alɛ àbhʉ ròkò
màrʉ̀ngà ɔ̌. Ma mɨ́rà ɨnzá màrʉ̀ngà nà, pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́rà nà dhu nɨ́ alɨ.
35 Ma mɨ́rà ɨngba mà ɔ̌nga nʉ́ndɔ̀ àbanà nà, tsìbhíngba mà ɔ̌nga nʉ́ndɔ̀ ɨ́yànà nà,
ndɨrɔ̀ àdhɨ̀ngbǎ mà ɔ̌nga nʉ́ndɔ̀ pbɨ̀ndà agʉna-àyi nà.
36 Ìndrǔ rɔ̌ òmvǔ naraya ì'ì rɔ̌ ndɨ alɛ bhà ɨdzá bhà kɛ̀lɛ̌.
37 Atdí alɛ náapɛ́ àbanà mà, ndɨrɔ̀ ɨ́yànà mà nózè, ròsè dùdunǎ, nɨ́ ndɨ alɛ nákǎ
ɨnzá ndàtɨ̀ ndɨ owùdu nʉ́ngʉ alɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀, atdí alɛ náapɛ́ idhùnà mà, ndɨrɔ̀ ɨvànà mà
nózè, rósè dùdunǎ, nɨ́ ndɨ alɛ nákǎ ɨnzá ndàtɨ̀ ndɨ owùdu nʉ́ngʉ alɛ tɨ́*.
38 Ɨnzɨ̌ rɨ́ pbɨ̀ndà mʉ̀sàlabhà nánɔ̀, ndàdʉ̀ owùdu ʉ̀ngʉ nà alɛ, nákǎ ɨnzá ndàtɨ̀ ndɨ
owùdu nʉ̀ngʉ alɛ tɨ́.
39 Pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga nózè rɨ́ ndɔ̀dɔ̀ fɨ̌ndà alɛ níiwíya ka, pbɛ́tʉ̀ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga níwɨ̌
rɨ́ okúdu dɔ̀ rɔ̀ alɛ náadʉ̀ya kàbà àbà tdɨ́tdɔ̌.»

Yɛ̌sù-owù nʉ́ngʉ alɛ nàkɔ alɛ náabáya pɛrɛ̀
(Mrk 9.41)

40 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Atdí alɛ apɛ́ nyǎkɔ̌, nɨ́ ɨwà ma nàkɔ
átɔ̀. Ndɨrɔ̀, ɨma nàkɔ alɛ nɨ́ ɨwà ma nivi alɛ nàkɔ.
41 Atdí alɛ náapɛ́ Kàgàwà bhà nabì nákɔ̌, Kàgàwà bhà nabì tɨ́ kà rɨ̌'ì dhu-okú dɔ̀
rɔ̀, nɨ́ ndɨ alɛ náabáya Kàgàwà bhà nabì àkǎ ndàbà pɛrɛ̀. Ndɨrɔ̀, atdí alɛ náapɛ́

* **10:37 10.37** Tɔ̀r 33.9

obhónángatálɛ nákɔ̌, obhónángatálɛ tí kà rǐ'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ní ndɨ alɛ náabáya obhónángatálɛ nákǎ ndàbà pɛrɛ̀.

42 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: atdí alɛ náapɛ́ ìrǐre ɨdha tɔ́ kɔ́pà-tsí dhu mà nábhʉ̌ kǎkà owùdu nʉ́ngʉ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí àkyǎkyɛ̀ alɛ tɔ̀, owùdu kʉ̀ngʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ní ndɨ alɛ náabáya àbà pbɨndà pɛrɛ̀.»

11

Bàtizò nubhónà Yùwanì rǐ pbɨndà ábhàlǐ nóvì rǒwu dhu ɔ̀ngʉ̀ Yěsù-tsʉ̌ dhu
(Luk 7.18-35)

1 Yěsù níitdègu yà pbɨndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlǐ tɔ̀ ndɨ ndúbhi ʉ̀yanà rɔ̌ dhu t'ʉ́yátá nítɔ, ní kǎdʉ̀ ndɨvà, ndàrà ányɨrɔ̌ rɔ̀. Kǎrà dhu núdhe ìndrǔ tɔ̀, ndàdʉ̀ àrà Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̀ abádhí tɔ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀ ɔ̀na nǎ.

2 Ndɨ kàsʉmì ɔ̌, bàtizò nubhónà Yùwanì nɨ́i'ì imbi ɔ̀ ka kósò rɔ́. Ní imbi ɔ̀ ndɨ ndí'ì rɔ́rɔ̀, kǐrɨ Krístɔ̀ rǎrà ɔ̀nzìnà rɔ̌ dhu-ɔ̀yǐ. Ní kǎdʉ̀ pbɨndà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ ngúfe alɛ nóvì, ròwù dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, 'àtɨ:

3 «Nyɨ tí yà mǎ márɔ́dɔna ndínǐ ɨra tí alɛ, ndɨrɔ̀ mǎ màkǎ tí mɔ̌dɔ̀ vurò alɛ?»

4 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyòwu nyʉ̀nɔ yà nyǐ nyírɨna dhu, ndɨrɔ̀ yà nyǐ nyálǎna dhu Yùwanì tɔ̀.

5 Ɨ dhu ní: ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ rǒwu 'ʉ̀ngbɛ rɔ̌, 'ádʉ̀ ɨnga àla. Òtsótsù alɛ rǒwu ùbhi rɔ̌ mběyi. Kɨ́kí nà alɛ ràrǒwu ʉ̀gʉ rɔ̌, ìwǐ ràdʉ̀ ɨnga nírì. Ʊ̀vʉ̌vɛ alɛ rǒwu ɨ̀kyɛ rɔ̌, ndɨrɔ̀ nǎkʉ̀tálɛ rǒwu Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nírì rɔ̌.

6 Hirò nɔnzɨya alɛ ní nzǐ yà ma mʉ́nɔna dhu rǎbhʉ̌na ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ alɛ.»

7 Yùwanì bhà ábhàlǐ nívà ì, 'àmbɛ 'àdu dɔ̌ rɔ̀, Yěsù adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàwɛ dhu ihé-yà tɔ̀ Yùwanì dɔ̌. Kǎpɛ̀ ndɔ̀ngʉ̀ dhu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyǐ nyówù àndànà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀? Tí awɛ rǐ ɔ̀nánga nʉ́tdyǎ ízò?

8 Ádhɨ nyʉ́ nyǐ nyawù àndànà? Tí atdídɔ̌ áya mʉ̀dzarʉ̀ nʉ̀fɔ̌ alɛ? Pbɛ́tʉ̀, atdídɔ̌ àya mʉ̀dzarʉ̀ nʉ̀fɔ̌ alɛ náaróko ádrɔ̀drɔ̌ kámá-ɨdzà ɔ̌.

9 Ní ádhu nyʉ́ nyǐ nyówù àndànà? Tí Kàgàwà bhà nabì? Obhó tí, nyǐ nyówù Kàgàwà bhà nabì nándà. Pbɛ́tʉ̀ ma mátɨna nyǐ nǐ, ɨwà kà ròsè Kàgàwà bhà ngʉ̌kpà pbànábí dɔ̀nǎ màtí.

10 Yùwanì ní ndɨ, yà Kàgàwà bhà Andítá rǐ dhu ʉ̀nɔ kpangba dɔ̀ná ndàtɨ:
‹Kɔ̀nǐ ma mí pbàkà mʉ̀kɛ̀ngyɛ̀ nóvì angyi ɨndʉ̀,
ndínǐ pbʉ̀kʉ̀ otu nɔbhɔlɔ tí ɨndʉ̀*.›

11 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, yà vèbhálɛ ʉ́gʉ̀ yà adzɨ dɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌, Bàtizò nubhónà Yùwanì bhà ádrʉ̀ngbǎnga dɔ̀nǎ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga ósè alɛ rǐ mbǎ ì'ì. Pbɛ́tʉ̀, yà ákɛ̌ alɛ tí ka kálǎna ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̌ alɛ, ní rǐ ádrʉ̀ngbǎlɛ nyʉ́ tí, ròsè Bàtizò ùbhǒ arí Yùwanì dɔ̀nǎ.

12 Rɔ̀pɛ̀ ndɨ yà ndɨ Bàtizò ùbhǒ arí Yùwanì apɛ̀na ndɔ̀nzɨ pbɨndà kasʉ, rɨrà àhʉ indo nga ɔ̀ rɔ̀, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi náarí ìnè ɔbɨ nǐ ka karúgyena rɔ́, ndɨrɔ̀ ɔ̀rɔ̌rʉ̀ alɛ náarí kàpà fǐyɔ̀ ɔbɨ nǐ.

13 Músà bhà Ʊyátá mà, Kàgàwà bhà pbànábí mànà kɔ́rɔ́, rɨrà àhʉ Yùwanì ɔ̀, náapɛ̀ ʉ̀nɔ̀ dhu angyangyɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi dɔ̌.

14 Ndɨrɔ̀, ma mʉ́nɔna dhu ná'ù nyǐ nyádʉ̀ nánǐ, ma màmbɛ̀nà àtɨna nyǐ nǐ, Yùwanì ràrǐ ndɨ Ɛ̀lɨyà, yà ɨrà rírà dhu tí ka katɨ.

15 Ɨnga t'írɨta tɔ́ bǐna nà rí alɛ nírɨ yà dhu mběyi!

---

* **11:10 11.10** Màl 3.1; Mrk 1.2

16 Yà indo arɨ́ alɛ núdhe ma mádʉ̀ àdhà bhà rɔ̌? Abádhí ʉ̀lɨ ɨ̀ yà pbanga-tsi dɔ̌ ɨ̀ nùndu nzónzo bhɛ̌yi. Atdídhená ràdʉ̀ òwu ɔdhɨ́ya núnzì rɔ̌ ìkʉ̌ ɔ̌ àtɨ:
17 ‹Mǎ mʉ̀mɨ̀ mbǎ ɔbɛ́ tɔ́ adyi rʉ̀gɛ̌ ɔ̌ màtɨ́ fʉ̌kʉ̀,
nɨ́ nyɨ̌ nyàdʉ̀ ɨnzá ɔ̀bɛ̀.
Ndɨrɔ̀ mǎ mʉ̀yʉ̀ mbǎ ɨzʉ̀ tɔ́ adyi mà fʉ̌kʉ̀,
nɨ́ ɨzʉ̀ àdʉ̀ ɨnzá nyʉ̌ka.›
18 Obhó tɨ́, Yùwanɨ̀ nɨ́ɨra, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ àrà dhu ɔ̀nyʉ̀ rɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ àrà dhu mà nɔ́mvʉ̀ rɔ̌. Nɨ́ ìndrʉ̌ adʉ̀ àtɨ̀nà nzɛ́rɛ-alafí ràrɨ̌'ɨ̀ kà'ɔ̀.
19 Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, Ìndrʉ̌ t'ídhùnà nɨ́rà ndàrà dhu ɔ̀nyʉ̀ rɔ̌, ndàdʉ̀ arà dhu nɔ́mvʉ̀ rɔ̌. Nɨ́ ìndrʉ̌ arádʉ̀ kàtɨ̀ ɔ̀na óvò alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ atdídɔ̌ arɨ́ ndɔ̀mvʉ̀ alɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀ abádhí arádʉ̀ kàtɨ̀ pàratà tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mà, yà nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mànà ɨ̀ nózè alɛ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà arɨ́ dhu-ɔ̌nga òvò tɨ́ dhu tɔ́ obhónga náarɨ́ ndàvɨ̌ kpangba kà rɔ̌nzɨna dhu-nyʉ̀tsì.»

Yɛ̌sù rɔ̌rʉ̀ yà ɔ̀yá alɛ núvɔ̌ ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀ a'u tɨ́ ndɨ̀ ndʉ́nɔna dhu kɨgɔ̀ dɔ̌ dhu (Luk 10.13-15)

20 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù apɛ̀ ndɔ̀rʉ̀ atdídɔ̌ yà ábhɔ̌ wɨwɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndɔ́nzɨ̀ ɔ̀yá kɨgɔ̀ dɔ̌, ɨnzá ɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ nʉ́gɛ̀rɛ̀ ɨ̀, 'ʉ̀bhà fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛnga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kǎtɨ:
21 «Kɔ̀ràzinì mà, Bɛ̀tɛ̀sàyidà mànà tɔ́ kɨgɔ̌, yà ʉ̀kʉ́ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ wɨwɨ̀ nɨ́'ɨ̀yana gukyè Tirò mà, Sìdɔnà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ndɨ̀ nɔ́nzɨ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ nɨ́'ɨ̀yana angyí ɨ ʉ́fɔ̌ gɔ̀nɨ́yà mbɛrʉ̀ tɨ́ rɔ̀yá, 'àdʉ̀ ohu nʉ́trɔ dɔ̀ya ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɨ̀, 'ʉ̀bhà fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛnga dhu navì tɨ́ rɔ́. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ nyɨ́'ɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌ Kɔ̀ràzinɨ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ nyɨ́'ɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌ Bɛ̀tɛ̀sàyidǎ.
22 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba fʉ̌kʉ̀. Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ nɨ́nganɨ́, kɨ̌tdɨya dhu dʉ̀kʉ́ abhàbhɔ́ nyʉ́, ròsè Tirò mà, Sìdɔnà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ dɔ̌ ndɨ̀ ndɨ́tdɨ̀na dhu dɔ̀nǎ.
23 Ndɨrɔ̀ ɨnyɨ, Kàpɛ̀rnàwumù tɔ̀ kɨgɔ̌, yà ʉ̀nʉ́ ndɨ̀ nɔ́nzɨ̀ wɨwɨ̀ nɨ́'ɨ̀yana gukyè Sɔ̀dɔmɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ndɨ̀ nanzɨ̀ dhu tɨ́, nɨ́ Sɔ̀dɔmɔ̀ nɨ́'ɨ̀yana ìnè indo màtɨ́. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨnyɨ, Kàpɛ̀rnàwumù tɔ̀ kɨgɔ̌, nyɨ nyà'ù tɨ́ dhu, ɨ̀dzɨ̌ Kàgàwà ràrǎdʉ̀ nyɨdzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀? Ɨnzɨ̌ rádʉ̀ nyɨdzɨ, akɛkpá màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀, kà rɨ̌ nyifɔ̌ obvò, ndàdʉ̀ nyobvù ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ̀ ɔ̀.
24 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba fʉ̌kʉ̀, Kàpɛ̀rnàwumù ɔ̌ bhǎ, Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ nɨ́nganɨ́, kɔ̌tdɨ́ya dhu Kàpɛ̀rnàwumù tɔ̀ kɨgɔ̀ dɔ̌ abhɔ nyʉ́, ròsè Sɔ̀dɔmɔ̀ tɔ̀ kɨgɔ̀ dɔ̌ ndɨ̀ ndɔ́tdɨ̀na dhu dɔ̀nǎ.»

Yɛ̌sù rɨ̌ mʉ̀hɛtʉ̀ àbhʉ̀ afɨ̌ya rɨ̀ngyɛ̌ ɨ alɛ núnzi tɨna ɔ̀ dhu (Luk 10.21-22)

25 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ɔ̀ɔ, Àba Kàgàwà, ɔ̀rʉ̀-akpà mà, yà adzɨ mànà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mɨ̀fʉ̀ nyɨ atdídɔ̌ yà ɨnga nʉ́nɨ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na alɛ-rɔ̌ nyɨ nyarù dhu nɨ́ nyɨ nyábhʉ̀ àkyǎkyɛ̀ alɛ nyʉ́ rʉ̀nɨ nɨ́dhunɨ̌.
26 Obhó tɨ́ Àbá, nyɨ nyazè ndɨ dhu rɔ̀nzɨ̀ ndɨ̀ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi.»
27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà: «Àbadu nɨ́ibho wà kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga fudú. Atdí alɛ mà nʉ́nɨ nzá Kàgàwà t'ídhùnà, pbɛ́tʉ̀ ka nʉ́nɨ nɨ́ kà t'Ábanà kɛ̀lɛ̌. Ndɨrɔ̀ atdí alɛ mà nʉ́nɨ nzá kà t'Ábanà, pbɛ́tʉ̀ ka nʉ́nɨ nɨ́ Ɨma kà t'ídhùnà kɛ̀lɛ̌, yà ma mózè mɔvɔ̀ ka fɨ̌yɔ̀ alɛ mànà.»
28 Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyìwʉ̌ tɨdu ɔ̀, nyɨ̌ kɔ́rɔ́ yà nyɨ̌ nyɨ̀ngyɛ̌ nyɨ̌, nyǎdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɨ nà'ɛ ànɔ̀ nà dʉ̀kʉ́ rɔ̀. Nɨ́ ma mɨ́ asota nábhʉ̀ fʉ̌kʉ̀.
29 Nyòsò yà tudú rɨ́'ɨ̀ kɔ̀mɔ̀ átɔ̀ tukʉ́, ndɨrɔ̀ nyɨ̀rɨ fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́yǎna dhu. Obhó tɨ́, ɨma nɨ́ ndɨ ɨyɔ̀ arádɨ, ndɨrɔ̀ yɔrɔwà tɔ́ afína nà alɛ. Ndɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyádʉ̀ asota nábà afíkʉ̀ ɔ̀.

30 Obhó tɨ́, pbàkà kɔ̀mɔ̀ nɨ́ ɨsɔ́ rɔ́'ɔ kɔ̀mɔ̀, ndɨrɔ̀ pbàkà ànɔ̀ nɨ́ ɨsɔ́ ɨnzá ndɨ̀ nà'ɛ ànɔ̀*.»

12

Yɛ̌sù bhà ɨrɛ̀ta sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dɔ̌
(Mrk 2.23-28; Luk 6.1-5)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà náambɛ́nà ʉ̀da dɔ̌ nganʉ̀ tɔ́ ɨnga ɔ̀na nǎ ʉ́dà otu ɔ̌. Ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kàbhà ábhàlɨ̌ nɨ́ɨ'ɨ̀ àwù nà atdídɔ̌. Nɨ́ ɨ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀, 'òwù otu-igì dɔ̌ rɨ́'ɨ̀ nganʉ̀ náfà rɔ̌, 'ʉ̀tsɛ̀rɛ̌ kpɔ̌na liya ɔ̀, 'àdʉ̀ ʉ̀kanà.

2 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó níitdègu wɔ̀ dhu nálǎ, nɨ́ abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Ándà pɛ́ pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ rɨ̌ ɨnzá àkǎ kɔnzɨ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu nɔ́nzɨ.»

3 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ obhó Dàwudì mà, rɔ̀ná alɛ mànà náanzɨ̀ atdíku àwù nà ɨ̀ ɨ́'ɨ̀ rɔ̀ dhu nɔ́zʉ̀*?

4 Àbadhi náatsù Kàgàwà bhà ɨdza, ndàdʉ̀ pɛrɛ̀ tɨ́ ka kùbho Kàgàwà tɔ̀ mʉ̀gatì núgù, ɨ̀ rɔ̀nyʉ̀ rɔ̀ná alɛ mànà. Wɔ̀ ndɨ mʉ̀gatì nɨ'ɨ̀ ɨnzá àkǎ àbadhi mà, rɔ̀ná alɛ mànà rɔ̀nyʉ̀ mʉ̀gatì. Pbɛ́tʉ̀, kɔ̀nyʉ̀ rádʉ̀ alɛ nɨ'ɨ̀ pbàkùhání kɛ̀lɛ̌ vɨ̌ya dɔ̌ rɔ̀*.

5 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyɔ́zʉ̀ tɨ́ obhó Músà bhà Ʊyátá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu, katɨ: ‹Sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ Kàgàwà bhà ɨdzá, ɨ̀nzɨ̌ 'ɨ̀fʉ ndɨ ɨdhɔ pbàkùhání, nɨ́ dɔ̌ ka ràrɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ dhu nɔ́zʉ̀ afátá tɨ́?›

6 Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba fʉ̌kʉ̀: yà ɨrɔ́ rɨ́'ɨ̀ dhu nósè ɨwà Kàgàwà bhà ɨdza dɔ̀nǎ màtɨ́.

7 Dhu ɨ́'ɨ̀ná gukyè ɨwà nyɨ̌ nyʉ́nɨ yà Kàgàwà bhà Andítá rʉ̌nɔna dhu-tɨ̀ dhu tɨ́, yà ɨ̀tɨ́ rátɨna: ‹Ma mózè dhu nɨ́ ɨzʉ àbà ka kɨ́ ɨndrʉ̌ dɔ̌ dhu, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ núbhʉ̌ ka kɨ́ idù dhu kɛ̀lɛ̌*›, nɨ́ nyɨ̌ nyàmbɛ̀nà nzɨ̌ anya nɨ́tdɨ̀ yà ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ afátá nà alɛ dɔ̌.

8 Obhó tɨ́, Ɨndrʉ̌ t'ídhùnà nɨ́ ndɨ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.»

Yɛ̌sù rɨ̌ ɔtsʉ́na ótsù alɛ nígʉ̌ dhu
(Mrk 3.1-6; Luk 6.6-11)

9 Ʊrɔ́ rɔ̀ Yɛ̌sù nɨ́ɨvà ndɨ̀, ndàrà òtsù fɨyó unduta-dzà ɔ̀.

10 Nɨ́ ɔtsʉ́na ótsù atdí alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ ányɨ̀ ɨdza. Ányɨ̀ rɔ̌ ɨ̀'ɨ̀ alɛ náazè 'ɔ̀bhʉ̀ Yɛ̌sù. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí níivú dhu Yɛ̌sù-tsʉ̌, 'àtɨ: «Àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá návi tɨ́ àvɨ̌ ɨndrʉ̌ kɨgʉ̌ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌?»

11 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ atdí tàmà nà tɨ́, ndɨ tàmà ràdʉ̀ ɨ̀tsɨ̀ ádzɨ̌ ibhu-akpà ɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, nɨ́ ndɨ alɛ tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ òfo ndɨ ibhu-akpà ɔ̀, ndàrà kìdyì ányɨ̀ rɔ̀?

12 Ɨndrʉ̌ òsè tɨ́ nzá tàmà dɔ̀nǎ! Nɨ́rɔ̀, Músà bhà Ʊyátá návi wà kɔnzɨ̀ ídzìnga ɨndrʉ̌ tɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌.»

13 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ɔtsʉ́na ótsù alɛ nɨ̌: «Ɨ́gba ɔtsʉ́nʉ.» Nɨ́ ndɨ alɛ náadʉ̀ ɔtsʉ́na nɨ́gbà, ndɨ kɔ̀tsʉ́ ràdʉ̀ ɔ̀gʉ̀, ròngò yà ídzì rɔ̌ rɔ̀ rɨ̌'ɨ̀ ngǎtsi kɔ̀tsʉ́ bhɛ̌yi.

14 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó núuvò, 'òwù 'ùndu, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɨrɨ tɨ́ ɨ̀ ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi màtɨ́ ɨ̀ ɨ́ Yɛ̌sù nábhʉ̌ kohò dhu dɔ̌.

Yɛ̌sù nɨ́ fɨ́ndà Kàgàwà ɔ́pɨ̀ kasʉtálɛ dhu

15 Yɛ̌sù níitdègu wɔ̀ dhu nɨ́rɨ, nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ̀và ányɨ̀ rɔ̌ rɔ̀ ndàrà. Nɨ́ ábhɔ̌ alɛ́-yà náadʉ̀ òwu kɔ̌wù ɔ̌, kà ràdʉ̀ andɨ nà rɨ́'ɨ̀ alɛ nígʉ kɔ́rɔ́.

16 Pbɛ́tʉ̀, kʉ̌yá dhu ɔbɨ nyʉ́ nà abádhí tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ àdhɨ màtɨ́ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ dhu nʉnɔ tɨ́ ɨndrʉ̌ tɔ̀.

---

* **11:30 11.30** Kà-tɨ̀ nɨ́: ma mávɨ̌na nyɔ̌nzɨ dhu nɨ́ ɨsɔ́ rɔ́'ɔ dhu, ndɨrɔ̀ ma mábhʉ̌na nyǎnɔ̀ ànɔ̀ nɨ́ ɨsɔ́ rɔ́'ɔ ànɔ̀.
* **12:3 12.3** 1Sà 21.3-7 * **12:4 12.4** Law 24.9 * **12:7 12.7** Ɔsɛ 6.6

17 Wɔ̀ dhu anzɨ ndɨ ndɨ́nɨ̌ yà Kàgàwà nʉ́ʉnɔ pbɨndà nabì Ìsayà-otù ɔ̌ dhu náaká tɨ́.
Kǎtɨ:
18 «Kànɨ̌ ma mɔ́pɨ pbàkà ɨnɔ-akpà,
yà atdídɔ̌ ma mózè alɛ, ndɨrɔ̀ afídu arɨ́ ɨdha nɔ́mvʉ̀ pbɨndà dhu dɔ̌ alɛ.
Ma mɨ́ kɨ̀rǎ pbàkà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ̌,
ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ obhónánga ɔ̀vɔ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tɔ̀.
19 Kà rɨ̌ nzɨ̌ tsʉ̀na nálɛ̀ atdí alɛ nà màtɨ́, ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ nzɨ̌ ɔtɛ ɔrʉ́ tǔna nà. Atdí alɛ mà
rɨ̌ nzɨ̌ kà-tù ɨ̀rɨ ngʉdhà ɔ̌ rɔ́tɛ rɔ́.
20 Kà rɨ̌ nzɨ̌ ndɨ̀ nàtdo ízò nʉ́kɔ̀,
ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ nzɨ̌ núnúnú rɔ́rʉ̀ tarà nɨ́vɛ̌,
ràrà àhʉ mʉ̀lɛ̀mà nábhʉ̌ kà rɨ̌ obhónánga tɔ̀ dhu ɔ̀.
21 Nɨ́ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ náapbáya afíya kà-rɔ̌ tɨ́*.»

Yɛ̌sù rɨ̌ ɔtɛ nádʉ̌ ndɨ̀ nɔ̀bhʉ̀ alɛ tɔ̀ dhu
(Mrk 3.22-30; Luk 11.14-23)

22 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ìndrʉ̌ níiwú nzɛ́rɛ-alafí arɨ́ ɔ̀nà atdí alɛ nà Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀. Ndɨ alɛ nɨ'ɨ̀
ndùmùndúmú, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ arɔ́tɛ alɛ. Nɨ́ Yɛ̌sù ɨgʉ́ ka, ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀tɛ̀, ndàdʉ̀ ɨnga àla.
23 Nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ kɔ́rɔ́ ányɨ̀rɔ̀ ɨ'ɨ̀ alɛ, abádhí ràdʉ̀ àtɨ̀nà: «Tɨ́ nzɨ̌ Dàwudì t'ídhùnà
yà?»
24 Pbɛ́tʉ̀, abádhí rʉ̌nɔna dhu nɨ̀rɨ Pbàfàrìsáyó náadʉ̀ àtɨ̀nà: «Yàrɨ́ alɛ náarɨ́ nzɛ́rɛ-
alafí nódì Bɛ̀lìzèbulì tɨ́ kátɨna pfɔ̀mvɔ ɔ̌ kamà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌.»
25 Pbɛ́tʉ̀ Yɛ̌sù nʉ́ʉnɨ abádhí rɨ̌rɛ̀na dhu, nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Atdí ádrʉ̀ngbǎ
kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ náapɛ́ ambɛ 'ùgyè dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, nɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà
idzi-tsʉ̀ rǎdʉ̀ ndɔ̀dɨ ɔ̀dɨ tɨ́. Atdí kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ mà, ndɨrɔ̀ atdí ɔdhɨ mà náapɛ́ àmbɛ anya
nɔ́nzɨ dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, nɨ́ ɨ kɨgɔ̀ náarɨ́ nzɨ̌ àpɛrɛ, ndɨrɔ̀ ɨ alɛ tɔ́ ɔdhɨ-tɨ̀ náarɨ́ nzɨ̌ ìde.
26 Nɨ́ pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ náapɛ́ àdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndòdì pfɔ̀mvɔ, nɨ́ ka nádʉ̀ ɨ'ɨ̀ ndùgye rɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀
alɛ. Nɨ́ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi rǎdʉ̀ àpɛrɛ ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi?
27 Ndɨrɔ̀, ma mapɛ́ ɨ'ɨ̀ Bɛ̀lìzèbulì bhà ɔbɨ nɨ̌ ma márɨ́ nzɛ́rɛ-alafí nódì dhu tɨ́, nɨ́ fʉ̀kʉ́
inzo náarádʉ̀ kòdì àdhɨ bhà ɔbɨ nɨ̌? Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, abádhí nɨ́ɨtdɨya ndɨ
ànyǎkʉ.
28 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí bhà ɔbɨ nɨ̌ ma márɨ́ nzɛ́rɛ-alafí nódì dhu
tɨ́, nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nɨ́rà wà àhʉ bvʉ̀kʉ̀.
29 Ɨnzɨ̌ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ òtsù ɔbɨ nɨ̌ ɨdzɨ̌dzɔ̀ alɛ bhà ɨdza, ndàdʉ̀ kàbhà ɨdzá dhu
nʉ́mbà, ɨnzá ndɨ̀ ndʉ̀tsɨ ndɨ ɨdzɨ̌dzɔ̀ alɛ angyi rɔ́rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ ka ndɨ̀ ndʉ̀tsɨ dhu-dzidɔ̌ nga
nɨ́ ndɨ kà rǎdʉ̀ kɔ́rɔ́ kàbhà ɨdzá dhu nʉ́mbà nɨ̌.
30 Ɨmbǎ rɨ́'ɨ̀ tɨdu ɔ̀nǎ rɔ̀ alɛ nɨ́ pbàkà òmvʉ̌. Ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ rɨ́ dhu-tsʉ̀ ùndʉ̌* atdíkpá ma
mànà alɛ, nɨ́ rɨ̌ dhu ìnda ìnda tɨ́ rùdú rɔ̀.
31 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ kʉ̀nɔ kpangba fʉ̌kʉ̀: ìndrʉ̌ náabáya àbà kɔ́rɔ́
fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛnga mà, Kàgàwà nɨ̌ ɨ̀ arɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ dhu mànà dhu tɔ́ ʉbàta. Pbɛ́tʉ̀,
Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ̌ rɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ alɛ, náabáya nzɨ̌ ʉbàta akɛkpá màtɨ́.
32 Ìndrʉ̌ t'ídhùnà nɨ̌ rɨ́ nzɛ́rɛ dhu ʉ̀nɔ alɛ náabáya àbà ʉbàta. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà bhà
Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ̌ rɨ́ nzɛ́rɛ dhu ʉ̀nɔ alɛ náabáya nzɨ̌ ʉbàta, yà kombí rɨ́'ɨ̀ kàsʉmɨ ɔ̌ màtɨ́,
ndɨrɔ̀ olù rɨ́rà kàsʉmɨ ɔ̌ màtɨ́.»

Itsu nʉ́nɨ̌ ka karɨ́ kpɔ̌na rɔ̌
(Luk 6.43-45)

---

* **12:21 12.21** Ìsa 42.1-4 * **12:30 12.30** Ɨrɔ́ dhu-tsʉ̀ ùndʉ̌ ka kɨ́ dhu-tɨ̀ rǎdʉ̀ ɨ'ɨ̀ tàmà-tsʉ̀ ùndʉ̌ ka kɨ́ dhu tɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɔnzɨ-bvʉ̌ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀ ùndʉ̌ ka kɨ́ dhu tɨ́.

33 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Atdí itsu náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ídzì itsu-tɨdɔ̀ tɨ́, nɨ́ ndɨ itsu rǎdʉ̀ ɨ̀'ɔnà nɨ́ ídzì itsu-kpɔ̌-tɨdɔ̀. Ndɨrɔ̀ itsu náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ nzɛ́rɛ itsu-tɨdɔ̀ tɨ́, nɨ́ ndɨ itsu rǎdʉ̀ ɨ̀'ɔnà nɨ́ nzɛ́rɛ itsu-kpɔ̌-tɨdɔ̀. Obhó tɨ́, itsu nʉ́nɨ̌ ka karɨ́ kpɔ̌na rɔ̌.

34 Nyɨ̌, ámvɔ̀ tɔ́ osu tɔ́ rʉ̀gànda tɨ́rɔ̀, ídzì ɔtɛ rǎdʉ̀ àhʉ̀ ìngbǎ dhu bhěyi likʉ̀ ɔ̀ rɔ̀, àzèmbè nyɨ̌ nongó ɨ̀'ɨ̀ nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́? Obhó tɨ́, alɛ-tsʉ̀ arórìna dhu nɨ́ alɛ-afí àlè nɨ̌ ɨrɛ̀ta.

35 Ídzì afína nà alɛ-afí ɔ̀ rɔ̀ aráhʉ̀ dhu nɨ́ ídzì dhu, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ afína nà alɛ-afí ɔ̀ rɔ̀ aráhʉ̀ dhu nɨ́ nzɛ́rɛ dhu.

36 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, Kàgàwà rɨ̌ ìndrǔ-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ nɨ́nganɨ́, kǎraya ìndrǔ návi rɔ̌ ràwɛ yà ɨ̀ ʉnɔ ìmbǎ tɨ̌na nà dhu mà kɔ́rɔ́.

37 Obhó tɨ́, tsʉ̀nʉ̀-bvʉ̀ rɔ̌ nɨ́ ndɨ ka kɔzʉ́ya nyɨ obhónángatálɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ tsʉ̀nʉ̀-bvʉ̀ rɔ̌ nɨ́ ndɨ ka kɔtdɨ́ya anya dʉ̀nʉ́.»

Yěsù àvɨ̌ ka kɨ́ rɔ̀nzì wɨwì dhu
(Mrk 8.11-12; Luk 11.29-32)

38 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ ngúfe màlímó mà, ngúfe Pbàfàrìsáyó mànà náatɨ Yěsù nɨ̌: «Màlimǒ, mǎ mòzè nyɔnzɨ wɨwɨ̀ ndɨ́nɨ̌ mǎ mala tɨ́.»

39 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Indo arɨ́'ɨ̀ alɛ narɨ́ nzɛ́rɛ alɛ, ndɨrɔ̀ abádhí náarɨ́ nzɨ̌ Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ. Abádhí òzè kɔnzì wɨwì kɛ̀lɛ̌ fɨ̌yɔ̀, nɨ́ ka kɨ́ nzɨ̌ atdí wɨwɨ̀ mà nɔ́nzɨ abádhí tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, abádhí tɔ̀ ka kávɨ̌na dhu nɨ́ nabì Yɔ̌nà rɔ̌ ndɨ̀ nanzɨ̀ wɨwɨ̀ kɛ̀lɛ̌.

40 Àdhàdhɨ nabì Yɔ̌nà náadhɔ̀ ɨbhʉ̀ ɨdhɔ ádrʉ̀ngbǎ ɨbhɛ̌-yà-ba ɔ̀ dhu bhěyi tɨ́, nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, Ìndrǔ t'ídhùnà nɔ́ɔdhɔ́ya ɨbhʉ̀ ɨdhɔ adzɨ ɔ̀.

41 Nabì Yɔ̌nà rʉ̌nɔna Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ɨ̀ ɨrɨ̀ rɔ̀, Nìnawè tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ ɨ, 'ʉ̀bhà fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛnga. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà rɨ̌ ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ nɨ́nganɨ́, Nìnawè ɔ̌ bhà nɨ́ɨvàya ɨ̀ 'ìkò indo arɨ́ alɛ-nyɨ̀kpa rɔ̌, 'àdʉ̀ abádhí-ànyǎ nɨ́tdɨ̀. Ndɨrɔ̀ yà ɔnzɨ̀kʉ́ ìdè alɛ nósè wà Yɔ̌nà dɔ̀nǎ.

42 Músùngú dɔ̀nǎ rɔ̀ arɨ́'ɨ̀ Sabà tɨ́ kátɨna pbìrì ɔ̌ tsìbhá ádrʉ̀ngbǎ kamà nɨ́ɨra yà adzɨ-tsʉ̀ ɔ́dɨ̀ ndɨ̀ ɨ rɔ̀, ndɨ̀rà yà dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉnɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà Sɔ̀lɔ̀mɔnɨ rʉ̌nɔna ɔtɛ nɨ́rɨ̀. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà rɨ̌ ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ nɨ́nganɨ́, ɨ́yàdhíyà nɨ́ɨvàya ndɨ̀, ndìdè indo arɨ́ alɛ-nyɨ̀kpa rɔ̌, ndàdʉ̀ abádhí-ànyǎ nɨ́tdɨ̀. Pbɛ́tʉ̀, yà ɔnzɨ̀kʉ́ ìdè alɛ nósè wà Sɔ̀lɔ̀mɔnɨ dɔ̀nǎ màtɨ́.»

Nzɛ́rɛ-alafí rɨ̌ ndàdǔ tdɨ́tdɔ̌ yà ndɨ̀ ndáhʉ̀ ɔ̀nà rɔ̀ alɛ ɔ̀ dhu
(Luk 11.24-26)

43 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Nzɛ́rɛ-alafí náapɛ́ àhʉ̀ atdí alɛ ɔ̀ rɔ̀, nɨ́ kà rǎdʉ̀ àrà, ndùbhi rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀nǎ, ndàmbɛ ndɨ̀ ndárà ndàso rɔ́nga nɔ́mɛ̀ dɔ̌, ìnzɨ̌ ndàdʉ̀ àbànà.

44 Nɨ́ kà rǎdʉ̀ àtɨ̀nà afína ɔ̀: ‹Ma mɨ́ madǔ yà ma mahʉ̀ ɔ̀nà rɔ̀ pbàkà ɨdza ɔ̀.› Ányɨ kàdu ndɨ̀ rɔ̀, kà rɨ̌ ndɨ ɨdza nótù tɨ́rɔ̌rɔ̀, ɨwà ka kàtsù ɔ̀nánga, kadʉ̀ ɔ̀bhɔ̀lɔ̀nà mběyi nyʉ́ rɔ́.

45 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kà rǎdʉ̀ àrà àrʉ̀bhʉ̀ ngʉ̌kpà nzɛ́rɛ-alafí, yà atdídɔ̌ ɔ̀rʉ̀ ròsè dɔ̀na nǎ núnzì, 'ìwǔ ɔ̀tsù mànà atdíkpá ndɨ alɛ ɔ̀. Nɨ́ wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ndɨ alɛ bhà ɔ́fɔ̀ rǎdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ nzɛ́rɛ nyʉ́ ròsè yà angyi ɨ'ɨ̀ kàbhà ɔ́fɔ̀ dɔ̀nǎ. Nɨ́ ndɨ dhu nɨ́ɨ'ɨya ndɨ dhu bhěyi tɨ́ yà indo arɨ́ nzɛ́rɛ alɛ tɔ̀.»

Yěsù tsánà mà kà t'ádɔ́na mànà
(Mrk 3.31-35; Luk 8.19-21)

46 Yěsù rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌, kà-tsánà mà kà t'ádɔ́na mànà níiwú ùvò kà rɨ̌'ɨ̀ ɔ̀nà ɨdza-lí. Nɨ́ abádhí níitsi iko irinǎ rɔ̀, 'àdʉ̀ 'òzè ndɨ́nɨ̌ ɨ ɔtɛ tɨ́ Yěsù nà.

47 Nɨ́ atdí alɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Ɨ́yànʉ̀ mà adɔ́nʉ̀ mànà rɨ̌'ɨ̀ irí, nɨ́ abádhí òzè 'ɔ̀tɛ̀ ɨnyɨ nà.»

48 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu ìvu ndɨ alɛ-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ɨ́yàdu nɨ́ àdhɨ, ndɨrɔ̀ adɔ́du nɨ́ àdhɨ mà?»

49 Tdítdɔ̌ kǎdʉ̀ pbìndà ábhàlǐ nítɛ̀ ɔtsʉ́na nǐ, ndàdʉ̀ àtìnà: «Kànǐ ɨ́yàdu mà, adɔ́du mànà.
50 Obhó tí, adɔ̀du, awɛ̀du, ndɨrɔ̀ ɨ́yàdu ní yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí'ì Àbadu Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ.»

13

Ɔ̀nyʉ̀-tsè ɔ̀rɛ rɨ́ alɛ tɔ́ mbólí
(Mrk 4.1-9; Luk 8.4-8)

1 Ndɨ níganí tí, Yěsù náahʉ̀ ɨdza rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà àdɨ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌.
2 Ní, ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà nyʉ́ núundu ì, ì ràkpɔ̀rɔ̀ kà-ngbɔ̀. Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎdʉ̀ ùpo, ndàdɨ ibhú ɔ̀. Ihé-yà náadʉ̀ òko rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌.
3 Yěsù nʉ́ʉnɔ ábhɔ̌ dhu nyʉ́ abádhí tɔ̀ mbólí ɔ̌, ndàtɨ: «Atdí alɛ náahʉ̀ ndàmbɛ ɔ̀nyʉ̀-tsè nɔ́rɛ̀ dɔ̌. 4 Ní yà ɔ̀nyʉ̀-tsè nɔ́rɛ kà rǐ pbìndà ɨnga ɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, atdídhená itse náawà ì otu-gì dɔ̌. Ní àrɛ̀ náadʉ̀ ìwu, 'ùbhǐ ɨ itse otu-gì dɔ̌ rɔ̀.
5 Ngʉ̌kpà-tsí náadʉ̀ 'àwà ìmbǎ adzɨ rǐ'ì abhɔ dɔ̀ná odu-kɛngɛrɛ dɔ̌. Ɨ itse nɨ́inga kòmbómbí, ìmbǎ adzɨ rǐ'ì abhɔ tsìyà nɨ́dhunǐ.
6 Pbɛ́tʉ̀, adyifɔ̀ níitdègu ìka, ní kǎdʉ̀ wɔ̀ ìngɨngà ɔ̀nyʉ̌-nzo nʉ́bì, ràdʉ̀ òtdyù, ɨnzá ɨvɛ́ya nótsù ádzàdzǐ adzɨ ɔ̀ nɨ́dhunǐ.
7 Atdídhená itse náawà ì okpèya nà itsukpó-nzo nzínzì ɔ̌. Ɨ okpèya nà itsukpó-nzo náadʉ̀ òvi kòmbómbí, 'àdʉ̀ wɔ̀ ìngɨngà ídzì ɔ̀nyʉ̀ nʉ́tsì.
8 Pbɛ́tʉ̀ ngʉ̌kpà itse náawà ì ídzì adzɨ ɔ̌. Ní ɨ itse-tsí náa'ɔ̀, atdídhená rɔ̀dhì atdátdí mɨyà itse, ngʉ̌kpà rɔ̀dhì azàzá kumì itse, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà ràdʉ̀ ɨbhìbhʉ́ kumì itse nɔ́dhì.»
9 Yěsù adʉ̀ àtìnà tdítdɔ̌ ihé-yà nǐ: «Ɨnga t'ɨ́rɨta tɔ́ bǐna nà rí'ì alɛ nákǎ ndìrì yà ma mʉ́nɔna dhu mběyi!»

Ádhu Yěsù náaránà ɔ̀tɛ rɔ̌ mbólí ɔ̌ ní?
(Mrk 4.10-12; Luk 8.9-10)

10 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ ní ndɨ, Yěsù bhà ábhàlǐ náandrì kà-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ dhu nívu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhu nyɨ nyarí dhu nʉ́nɔ ihé-yà tɔ̀ mbólí ɔ̌ tí nǐ?»
11 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà nábhʉ wà nyǐ nyʉ̌nɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà idzi-nyʉtsì ndì nórù dhu, pbɛ́tʉ̀ abádhí nʉ́nɨ nzá ka.
12 Obhó tí, dhu nà arí'ì alɛ tɔ̀, ka kabhʉ̀ya dhu abhɔ, ràdʉ̀ ì'ì dhu nà abhɔ nyʉ́ rɔ̀sè. Pbɛ́tʉ̀, akɛkpá arí'ì dhu nà alɛ, ní-fɔ́ rɔ̀ ka kakɔ̀ya ndɨ ákɛ̌ fɛ́nángba mà kɔ́rɔ́.
13 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ ma márí dhu nʉ́nɔ abádhí tɔ̀ mbólí ɔ̌, ndɨ́nǐ abádhí nóowu tí ɨnga nándà rɔ̀, ìnzǐ 'àdʉ̀ dhu nála. Abádhí nóowu tí bǐya nɨ́kpɛ̀lɛ̀ rɔ̌, ìnzǐ 'àdʉ̀ dhu nírì, ndɨrɔ̀ ìnzǐ ndɨ dhu ràdʉ̀ dɔ̀ya nálʉ.
14 Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, nabì Ìsayà nʉ́ʉnɔ dhu rǎdʉ̀ àkǎ. Kǎtɨ:
Kàgàwà rǎtɨna: ‹Nyǐ nyí ɨnga nírɨ ìrɨ mběyi nyʉ́, pbɛ́tʉ̀ ìnzǐ yà nyǐ nyìrì dhu ràdʉ̀ dʉ̀kʉ àlʉ akɛkpá màtí.
Nyǐ nyí ɨnga nándà àndà mběyi nyʉ́, pbɛtʉ̀ ìnzǐ nyǎdʉ̀ atdí dhu mà nála.
15 Obhó tí, atdí dhu mà náarí nzǐ kàrí alɛ-afí-ngbɔ̀ nʉ́bɛ̀lɛ̀.
Abádhí nʉ́rǐ bǐya,
ndɨrɔ̀ abádhí núpbǐ nyìkpɔ́ya,
akyɛ ì alana nga nǐ,
akyɛ ì ɨrɨna nga nǐ,
ndɨrɔ̀ akyɛ dhu alʉ́na dɔ̀ya,
'àdʉ̀ 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀ 'ʉ̀bhà fɨyó nzɛ́rɛnga,
madʉ̀ ì nɨ́gʉ nǐ*.›

---

* **13:15 13.15** Ìsa 6.9-10

16 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ́ ní ndɨ hirò nyɨ́ nyɔ́nzɨ̀, yà nyɨ̀kpɔ́kʉ náarí ɨnga nálǎ, ndɨrɔ̀ bɨ̌kʉ ràdʉ̀ ɨnga nírì rɔ̀.
17 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, ibí pbànábí mà, obhónánga ɔ̀nzɨ arí alɛ mànà, náazè ʼàla yà kombí nyɨ́ nyálǎna dhu, pbɛ́tʉ̀ abádhí náadʉ̀ nzá kàla. Abádhí náazè ʼɨ̀rɨ yà nyɨ́ nyírɨna kòmbí dhu, pbɛ́tʉ̀ abádhí náadʉ̀ nzá kɨ̀rɨ̀.»

Ɔ̀nyʉ̀-tsè ɔ̀rɛ rí alɛ tɔ́ mbólí-tɨ̀
(Mrk 4.13-20; Luk 8.11-15)

18 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyɨ̀rɨ pɛ́ yà ɔ̀nyʉ̀-tsè nɔ́rɛ rí alɛ tɔ́ mbólí-tɨ̀.
19 Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà rɨ̌ idzi ɔ̀nyʉ ìndrʉ̌ dɔ̌ dhu dɔ̌ ka kʉ́nɔna dhu nírɨ rí alɛ, ɨ̀nzɨ̌ ndɨ dhu ràdʉ̀ dɔ̀ya àlʉ, nʉ́lɨ ɨ̀ yà itse náawà ɨ̀ ɔ̀yá otu-gì-dɔ bhěyi. Pfɔ̀mvɔ rǎdʉ̀ ɨ̀rà, ndàdʉ̀ yà abádhí-afí ɔ̀ ka kòzò ɔtɛ nʉ́wa abádhí-afí ɔ̀ rɔ̀.
20 Ngʉ̌kpà alɛ nʉ́lɨ ɨ̀ yà itse náawà ɨ̀ ɔ̀yá, ɨ̀mbǎ ábhɔ̌ adzɨ nà dɔ̀ná odu-kɛngɛrɛ-dɔ bhěyi. Abádhí rɨ̌ Kàgàwà bhà ɔtɛ nírɨ, ʼàdʉ̀ àkɔnà dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí.
21 Abádhí rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ kàbhʉ ɨvɛ́na rɔ̀dɨ̀ ndɨ̀ afíya ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, abádhí rǎdʉ̀ ɨ̀ àpba ndɨ ɔtɛ rɔ̌ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tí. Ní yà àpbɛ̀ mà, avuta mànà nɔ́pɛ̀ ɨ̀ Kàgàwà bhà ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ fɨ̀yɔ́ aʼuta nʉ́bhà ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí.
22 Ngʉ̌kpà alɛ-tsí tdɨ́tdɔ̌, nʉ́lɨ ɨ̀ yà itse náawà ɨ̀ nzínzìya ɔ̌ okpèya nà itsukpó-nzo bhěyi. Abádhí rɨ̌ Kàgàwà bhà ɔtɛ nírɨ, pbɛ́tʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ ɨrɛ̀ta mà, yà adzɨ dɔ̌ ɔ̀nzì náarábhʉ̌na tɨ̀tɔ̀ tɔ̀ dhɛ̀dhɛ mànà dhu ràdʉ̀ ndɨ ɔtɛ nʉ́tsɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɔ̀dhɨ̀ itse.
23 Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ nʉ́lɨ ɨ̀ yà itse náawà ɨ̀ ɔ̀ná ídzì adzɨ bhěyi. Ɨ alɛ náarí Kàgàwà bhà ɔtɛ nírɨ, ʼàdʉ̀ àʼùnà. Ndɨrɔ̀ abádhí ní ɨ itse ɔ̀dhɨ̀ rádʉ̀: atdídhená rɔ̀dhɨ̀ ka atdátdí mɨyà, ngʉ̌kpà rɔ̀dhɨ̀ ka azàzá kumì, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà-tsí ràdʉ̀ ɨbhɨ̀bhʉ́ kumì nɔ́dhɨ.»

Nganʉ̀ nzínzì ɔ̌ ɨ̀ngà nzɛ́rɛ ɨrí-tɨdɔ̀ tɔ́ mbólí

24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náawɛ ngǎtsi mbólí ihé-yà tɔ̀ ndàtɨ: «Kànɨ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nɔ́fɔ̀ ndɨ̀ nà dhu: Atdí alɛ náazò ídzì nganʉ̀-tsè pbɨ̀ndà ɨnga ɔ̌.
25 Ní atdíku kúbhingánǎ, ɨdhɔ ɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌ʼɨ̀ rɔ́rɔ̀, òmvʉ̌ níira, ndòzò nzɛ́rɛ ɨrí-tɨdɔ̀ tɔ́ itse ndɨ nganʉ̀ nzínzì ɔ̌, ndàdʉ̀ àrà.
26 Wɔ̀ nganʉ̀ níitdègu ɨnga, ndòvì, ndàdʉ̀ ndìtù, ní wɔ̀ nzɛ́rɛ ɨrí-tɨdɔ̀ náadʉ̀ ɨ̀nga, ndòvì átɔ̀.
27 Ní wɔ̀ ɨnga-àbadhi bhà kasʉtálɛ níiwú kà-tɨʼɔ̀, ʼìvʉ̌ dhu kà-tsʉ̌, ʼàtɨ: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyazò ɨnga ɔ̌ dhu nɨʼɨ̀ tí obhó ídzì nganʉ̀-tsè? Olu, wɔ̀ nzɛ́rɛ ɨrí-tɨdɔ̀ nádʉ̀ ɨ̀rà àdhà rɔ̀?›
28 Wɔ̀ ɨnga-àbadhi náadʉ̀ dhu àdu kasʉtálɛ tɔ̀ ndàtɨ: ‹Òmvʉ̌ ní ndɨ wɔ̀ dhu nɔ́nzɨ.› Kɔ̌kɔ̀ kasʉtálɛ náadʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: ‹Nyɨ nyòzè tí nzá mǒwù ɨ nzɛ́rɛ ɨrí nɔ́drʉ̀?›
29 Ní ɨnga-àbadhi náadʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: ‹Ɨnzá ma mòzè nyǒwù kɔ̀drʉ̀, akyɛ nyɨ́ nyadʉ̀na nganʉ̀ nɔ́kpɔ̀ átɔ̀ kɔ̀drʉ nyɨ́ nyí rɔ̀ nɨ̌.
30 Nyìtse pɛ́ abádhí rovi atdíkpá, ràrà àhʉ nganʉ̀ nótsè ka kowuya ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀. Ndɨ nínganí ní ndɨ ma matɨya nganʉ̀ nótse rí alɛ nɨ̌: Nyɔ̀drʉ pɛ́ wɔ̀ nzɛ́rɛ ɨrí nyʉ̌tsɨ̀ dɔ̀na tí, ndínɨ̌ kʉbɨ̀ tí kàzʉ ɔ̀. Ndɨrɔ̀, nyàdʉ̀ nyòtse nganʉ̀, nyàdʉ̀ ùndunà nyʉ̌lɨ ɔ́ngɔ̀lɨ̌ ɔ̀.›»

Hàràdalɨ-kpɔ̌ tɔ́ mbólí
(Mrk 4.30-32; Luk 13.18-19)

31 Tdɨ́tdɔ̌, Yěsù adʉ̀ ngǎtsi mbólí náwɛ ihé-yà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nílɨ ndɨ̀ pbɨ̀ndà ɨnga ɔ̌ atdí alɛ níidyi ndòzò hàràdalɨ-kpɔ̌ bhěyi.

32 Ndɨ hàràdalì-kpɔ̌ nɨ́ ákɛ̌kpá dhu-tʉ́tʉ̌-ngba nyʉ́ kɔ́rɔ́ itse nzínzì ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ kǎpɛ́
ɨ̀nga, ndàdʉ̀ òvi, nɨ́ kǎrádʉ̀ òse yà ɨ̀nga ɔ̌ ka karɨ́ òzòna kɔ́rɔ́ itsukpó dɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀,
kǎrádʉ̀ òngo itsú-yà-ba tɨ́, àrɛ̀ mà ràdʉ̀ òwu ɨdzàya nɔ́sì rɔ̌ ɔpbɨ́na nzínzì ɔ̌.»

Afi tɔ́ mbólí
(Luk 13.20-21)

33 Yěsù adʉ̀ yàrɨ́ ngǎtsi mbólí náwɛ tdɨ́tdɔ̌ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ
kamà Kàgàwà bhà idzi nɨ́lɨ ndì yà tsìbhálɛ ř̌dyina ndàngbɔ̌ nganʉ̀-ra tɔ́ ɔ́yɔ̌ kumì
dɔ̀ná imbò nà kìlo ɔ̀ afi bhěyi. Nɨ́ ndɨ dhu rǎdʉ̀ ndɨ idyi nábhʉ rìvʉ̀ kɔ́rɔ́.»

Ádhu Yěsù náaránà ɔ̀tɛ rɔ̌ mbólí ɔ̌ nɨ̌?
(Mrk 4.33-34)

34 Yěsù náawɛ kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ dhu mbólí ɔ̌ ihé-yà tɔ̀. Kǎránà nzɨ̌ atdí dhu mà nʉ́nɔ̀ rɔ̌
abádhí tɔ̀ ɨnzá ndì ndàwɛ mbólí ɔ̌ rɔ́rɔ̀,
35 ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà nabì nʉ́ʉnɔ dhu náaká tɨ́. Kǎtɨ:
«Ma mʉnɔya dhu abádhí tɔ̀ mbólí ɔ̌,
ndɨrɔ̀ ma mawɛya yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ aróko yà Kàgàwà anzìna yà adzɨ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu
abádhí tɔ̀.»

Nzɛ́rɛ ɨrɨ́-tɨdɔ̀ tɔ́ mbólí-tì

36 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù nʉ́ʉbhà wɔ̀rɨ́ ihé-yà, ndàdʉ̀ òtsù ɨdza. Nɨ́ kàbhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀
òtsù kà-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ àtìnà kà nɨ̌: «Áwɛ̌ pɛ́ wɔ̀ ɨ̀nga ɔ̌ ɨ̀nga nzɛ́rɛ ɨrɨ́-tɨdɔ̀ tɔ́ mbólí-tì fǎkà.»
37 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Yà ídzì itse òzò rɨ́ alɛ nɨ́ Ìndrǔ t'ídhùnà.
38 Itse òzò ka kɨ́ ɔ̀ná ɨ̀nga nɨ́ yà adzɨ. Ndɨ ídzì itse nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà
Kàgàwà rɨ̌ idzi ɔ̀nyʉ dɔ̀yá alɛ. Nzɛ́rɛ ɨrɨ́-tɨdɔ̀ nɨ́ Nzɛ́rɛ alɛ, Pfɔ̀mvɔ bhà inzo.
39 Yà ndɨ nzɛ́rɛ ɨrɨ́-tɨdɔ̀ nózò òmvǔ nɨ́ Pfɔ̀mvɔ. Nganʉ̀ nótse ka kɨ́ ɨ̀nga ɔ̌ rɔ̀ dhu nɨ́ yà
adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dì ɔ̀ná ɨdhɔ. Ndɨrɔ̀, nganʉ̀ òtse rɨ́ alɛ nɨ́ Kàgàwà bhà màlàyíká.
40 Nɨ́ àdhàdhì ka karɨ́ nzɛ́rɛ ɨrɨ́ núndǔ ɨ̀nga ɔ̌ rɔ̀ kʉbì kàzʉ ɔ̀ dhu bhěyi, ndɨ dhu
ɔnzɨya ndì ndɨ dhu bhěyi tɨ́, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌tsi ndɔ̀dì nínganí.
41 Nɨ́, Ìndrǔ t'ídhùnà náavìya pbìndà màlàyíká rìwǔ yà ngʉ̌kpà alɛ nábhʉ̌ arɨ́ rɔ̀nzì
nzɛ́rɛnga alɛ mà, yà nzɛ́rɛnga nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ mànà nípfo pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi
ɔ̌ rɔ̀.
42 Ɨ màlàyíká náadʉ̀ya abádhí náwà yà ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónga nà kàzʉ ɔ̀. Ányì
nɨ'ɨya ɔdzɨ mà, alɛ-kù t'átrita mànà.
43 Nɨ́, obhónángatálɛ náambɛ̀ya ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌ adyifɔ̀ bhěyi ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbayà
Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi ɔ̌. Ɨnga t'ɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɨ́'ì alɛ, nákǎ ndìrì yà
ma mʉ́nɔna dhu.»

Ɨnga ɔ̌ ka kórù ábhɔ̌ odzìna nà dhu tɔ́ mbólí

44 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù atɨ: «Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nɨ́lɨ ndì ɨ̀nga ɔ̀ ndì
nórù ábhɔ̌ odzìna nà dhu bhěyi. Atdí alɛ náapɛ́ kàbà, nɨ́ ndɨ alɛ rǎdʉ̀ kìdyì, ndòrù
tdɨ́tdɔ̌ ndɨ ɨ̀nga ɔ̌ tɨ́. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ábhɔ̌ dhɛ̀dhɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, kà rǎdʉ àrà, ndùdzɨ̌ kɔ́rɔ́
fɔ̀ná arɨ́'ì dhu-tsí, ndàdʉ̀ ìrà ndɨ ɨ̀nga nódzì fɨ̌ndà.»

Ábhɔ̌ odzìna nà yɔ̀kpɔ́ tɔ́ mbólí

45 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù atɨ ihé-yà nɨ̌: «Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi
nɨ́lɨ ndì ʉ̀yʉ̌ya yɔ̀kpɔ́ nɔ́mɛ rɨ́ ndòdzì dhu t'údzítátálɛ bhěyi.
46 Ɔrʉ́ odzìna rɨ̌'ì atdí yɔ̀kpɔ́ ndì ndàbà rɔ̀, nɨ́ kà rǎdʉ̀ àrà, ndùdzɨ̌ kɔ́rɔ́ fɔ̀ná arɨ́'ì
dhu, ndàdʉ̀ ndɨ yɔ̀kpɔ́ nódzì.»

Ɨbhɛ̀-mbɨ̌ tɔ́ mbólí

47 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdítdɔ̌ abádhí nɨ̌: «Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi
níɩ̀ɩ ndɨ̀ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀ ka kùpe ɨ̀bhɛ̀ t'óhota tɔ́ imbi bhěyi. Ndɨ imbi rǎdʉ̀ kɔ́rɔ́ ɨ̀bhɛ-tɨdɔ̀ nɔ́tsɨ̀.
48 Kǎpɛ́ àle ɨ̀bhɛ̀ nɨ̌, nɨ́ ka nùpenà alɛ rǎdʉ̀ kàdhà, 'ìpfo ɨdha-bɨdɔ̀, 'àdʉ̀ òko obvò
ɨ̀bhɛ̀-ɔ̌nga t'óvòta tɔ̀. Abádhí rǎdʉ̀ ídzì ɨ̀bhɛ̀ nʉ́dɔ fɩ̌yɔ́ sɛ̌ngɛ̀ ɔ̀, 'àdʉ̀ nzɛ́rɛ-tsí náwà.
49 Dhu ɔnzɨya ndɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ nínganí. Kàgàwà bhà
màlàyíká níiwúya, 'àdʉ̀ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ nípfo obhónángatálɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀.
50 Abádhí náadʉ̀ya ɨ nzɛ́rɛngatálɛ náwà ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhòdhónganà kàzʉ ɔ̀. Ányɨ̀
nɨ'ɨya ɔdzɨ mà, alɛ-kù t'átrita mànà.»

Dhu-ɔwʉ́tá mà, dhu-ayɨ́ mànà tɔ́ mbólí

51 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ dhu ìvu pbɨndà ábhàlɨ̌-tsʉ̌, ndàtɨ: «Yà ma màwɛ kɔ́rɔ́
dhu nálʉ̌ tɨ́ wà dʉ̀kʉ?» Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, 'àtɨ: «Ɨwà dɔ̀ka nàlʉ̌.»
52 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ atɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎ
kamà Kàgàwà bhà idzi dɔ̌ ka kúdhe dhu fɩ̌ndà Músà bhà Ʊyátá tɔ́ atdí màlimò, rǎdʉ̀
ndɨ̀ɩ̀ atdí ɨdza-àbadhi, yà pbɨndà ongyéngá nɔ́dɔ ndɨ̀ ndarɨ́ ɔ̀nà dhu ɔ̀ rɔ̀ arɨ́ dhu-
ɔwʉ́tá mà, dhu-ayɨ́ mànà nípfɔ̌ bhěyi.»

Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà ná'ù nzá Yěsù dhu
(Mrk 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Yěsù níitdègu kɔ̌kɔ̀ mbólí t'áwɛta nɨ́tɔ, nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ̀và ndàrà ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀.
54 Kǎdʉ̀ àrà yà ndɨ̀ ndavì ɔ̀ná kɨgɔ̀ ɔ̀. Kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàrà dhu núdhe rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀
fɩyɔ́ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀. Nɨ́ yà kà rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ rɨ́ alɛ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌. Abádhí
náambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Wɔ̀ ɨnga t'ʉ́nɨta-tɨdɔ̀ mà wɨwì t'ɔ́nzɨta tɔ́ ɔbɨ mànà nɨ́ kǎbà
àdhà?
55 Ka tɨ́ obhó sàpàtɨ t'ídhùnà? Kà-tsánà-ɔvɔ̀ tɨ́ obhó Màrɨyà? Ndɨrɔ̀, kà t'ádɔ́na tɨ́
obhó Yàkɔbhɔ̀ mà, Yɔ̀zɛfʉ̀ mà, Sìmonì mà, Yudhà mànà?
56 Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ kà t'áwɛ́na nátɨ́ obhó òko ɨrɔ́ àlɛ̌-nzínzì ɔ̌? Nɨ́ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu kǎbà
àdhà?»
57 Nɨ́ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí nóowúnà nzɨ̌ kà rʉ̌nɔna dhu ná'ù rɔ̌. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ
Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nabì nɨ́fʉ̌ ka karɨ́ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ̀ nyʉ́ ka kadhì
ɔ̀ná kɨgɔ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ fɩ̌-dzá bhà nzínzì ɔ̌, kǎrɨ́'ì mbǎ ɨfʉta nà.»
58 Nɨ́ wɔ̀ ɨ̀mbǎ abádhí rɨ̌'ì a'uta nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Yěsù adʉ̀ nzá ábhɔ̌ wɨwì nɔ́nzɨ̀
ányɨ̀rɔ̌.

14

Bàtizò nubhónà Yùwanì bhà ɔvɛ
(Mrk 6.14-29; Luk 9.7-9)

1 Hɛ̀rɔdɛ̀ nɨ́ɨ'ì Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ lìwalì tɨ́ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, kɨ̌rɨ Yěsù dɔ̌ ka kʉ́nɔna dhu.
2 Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà kasʉtálɛ nɨ̌: «Bàtizò nubhónà Yùwanì nɨ́ wɔ̀ ndɨ̀ nɨngbɛ̀
ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kà rɨ̌'ì wɨwì t'ɔ́nzɨta tɔ́ ɔbɨ nà.»
3 Wɔ̀ ndɨ Hɛ̀rɔdɛ̀ nɨ́ ndɨ ʉyátá nabhʉ̀ kosò Yùwanì, kadʉ̀ ʉ̀tsɨ̀nà kɨdɔ̀ imbi ɔ̀. Kǎnzì
ndɨ dhu, adɔ̀nà Fìlipò-ve, Hɛ̀rɔ̀diyà-okú dɔ̀ rɔ̀.
4 Obhó tɨ́, Yùwanì ongónà àtɨ̀nà ɨnzá dhu ràkǎ Hɛ̀rɔdɛ̀ rìdyì Hɛ̀rɔ̀diyà venà tɨ́.
5 Nɨ́ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Hɛ̀rɔdɛ̀ nóongónà ndòzè ndàbhʉ Yùwanì kohò. Pbɛ́tʉ̀,
kɔ̌ngónà ihé-yà ɔdɔ̀ nɔ́nzì, kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́ʉnɨ dhu Yùwanì ràrɨ̌ Kàgàwà bhà nabì nɨ́dhunɨ̌.
6 Nɨ́ atdíku, Hɛ̀rɔdɛ̀ rɨ̌ ndɨ̀ ka kadhì ɔ̀ná ɨdhɔ nɨ́rɛ̀ nɨ́nganí, Hɛ̀rɔ̀diyà bhà tsìbhíngba
náabɛ̀ yà Hɛ̀rɔdɛ̀ núnzìnà alɛ-ɔnzɨ̌, ndɨ ɔbɛ́ ràdʉ̀ Hɛ̀rɔdɛ̀-nyɨ̀kpɔ́ nɔ́fɔ̀ atdídɔ̌.
7 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎdʉ̀ dhu ɔtsɔ̀ ndàtɨ, ndɨ̀ ràrɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ndɨ tsìbhíngba
rɔ̌nzina-fɔná nábhʉ̌ kà tɔ̀.
8 Nɨ́ ɨ́yànà ɔ̀vɔ̀ fɩ̌ndà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨ tsìbhíngba náadʉ̀ àtɨ̀nà Hɛ̀rɔdɛ̀ nɨ̌: «Íbhò
bàtizò ùbhɔ̌ arɨ́ Yùwanì-dɔ fudú ɨrɔ́ tsàlɨ̀tsalɨ̀ dɔ̌!»

9 Nɨ́ ɨzʉ́ nʉ́ʉ́ka ádrʉ̀ngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ atdídɔ̌ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, angyangyɨ ndɨ̀ ndɔ̀tsɔ̀nà dhu yà ndɨ̀ ndùnzìnà alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎdʉ̀ dhu ʉ̀ya ndɨ́nɨ̌ kabhʉ̀ tɨ́ Yùwanɨ̀-dɔ kà tɔ̀.
10 Nɨ́ kǎdʉ̀ atdí alɛ návi ràrà Yùwanɨ̀-dɔ nɔ́kɛ̀rɛ̀ imbi ɔ̀ rɔ̀.
11 Wɔ̀ alɛ adʉ̀ ɨrà Yùwanɨ̀-dɔ nà tsàlɨtsalɨ dɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àbhʉnà wɔ̀ tsìbhíngba-fɔ́, kà ràdʉ̀ àrà àbhʉnà ɨ́yànà-fɔ́.
12 Yùwanɨ̀ bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ìwu kǎ-bvò nídyì, ʼòwù ɔ̀tdʉ̀nà. Abádhí adʉ̀ òwu wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu ɔ̀yɨ̌ nà Yɛ̌sù tɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ imbò lʉ́fʉ̀ alɛ nóngù dhu
(Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17; Yùw 6.1-14)

13 Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ nɔ́vɛ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ̀, Yɛ̌sù nɨ́ɨvà ndɨ̀ ʉ́rɔ́ rɔ̀ ibhú ɔ̌, ndàrà atdí rɔ̀ atdí rʉ̀ngʉ̀ tɨ́ rɨ́ʼɨ̀ ngari ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kà rǎrà dhu nɨ̀rɨ̀ ihé-yà náadʉ̀ ùvò fɨ̃yɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, ʼòwù kɔ̌wù ɔ̌ pfɔ̌ya dɔ̌, ɨdha-gì dɔ̀nǎ.
14 Ibhú ɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ ndàhʉ rɔ̀, Yɛ̌sù náala ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà, ndàdʉ̀ ɨzʉ́ nábà atdídɔ̌ abádhí dɔ̌. Nɨ́ kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɨgʉ̌ abádhí ìwʉ̌ nà andɨtálɛ.
15 Pbɨ́tsɔ̀ngǎnǎ, Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ níiwú kà-tɨʼɔ̀, ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨnga nátɨ ɨwà, ndɨrɔ̀ ɨrɔ́ nga rɨ̌ʼɨ̀ igi. Nɨ́ ávɨ̌ kɔ̌kɔ̀ alɛ ràdʉ ɨ̀ pbanga-tsidɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ udzí tɨ́ ɔ̀nyʉ̀ fɨ̃yɔ̀.»
16 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨnzá dhu àkǎ abádhí ròwù pbanga-tsidɔ̀! Nyàbhʉ ɔ̀nyʉ̀ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ abádhí tɔ̀.»
17 Pbɛ́tʉ̀, abádhí náadʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, ʼàtɨ: «Ɔ̀nyʉ̀ tɨ́ mǎ mɨ́ʼɨ̀ nà ɨrɔ́ dhu nɨ́ imbò mʉ̀gatì mà, ɔ́yɔ̌ ɨbhɛ̀ mànà kɛ̀lɛ̌.»
18 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyìwʉ̌ ɨ dhu nà àzú fudu ɔ̀.»
19 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù náadʉ̀ kɔ̀rɨ́ alɛ́-yà návi ròkò obvò ɨrɨ́ dɔ̌. Kǎdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ imbò mʉ̀gatì núgù, ɔ́yɔ̌ ɨbhɛ̀ mànà ndʉ̀lʉ̌ fɔná. Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nga nándà, ndàdʉ̀ Kàgàwà nónzì ràso ɨ dhu. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga nʉ́kɔ, ndùbho pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-fɔ́, abádhí ràdʉ̀ ʉ̀ndɔ̀nà ihé-yà-fɔ́.
20 Kɔ́rɔ́ alɛ náanyʉ̀ dhu, ɨ̀ rùlè nɨ̌ àkǎkǎ dhu-bvʉ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ núundu ɔ̀dɔ̀dɨ̀ ɔ̀nyʉ̀-go-tsʉ̀, ɨ̀ rɨ̀rǎ ɨdrɛ dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà sɛ̌ngɛ̀ nɨ̌.
21 Dhu nanyʉ̀ alɛ-bvʉ nɨʼɨ̀ mbɛ̀mbɛ̀ imbò lʉ́fʉ̀ kpabhálɛ, ɨnzá ka kɔ̀zʉ̀ vèbhálɛ mà, nzónzo mànà rɔ́rɔ̀.

Yɛ̌sù rʉ̌bhi rɛ̀rʉ̀ dɔ̌ dhu
(Mrk 6.45-52; Yùw 6.15-21)

22 Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Yɛ̌sù náavì pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ rùpò ibhú ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ada tɨ́ angyi fɨ̃ndà rɛ̀rʉ̀-adzè, ihé-yà návɨ̌ ndɨ̀ ndɨ́ ràdu ɨ̀ ɨbha ɔ̀na nǎ.
23 Abádhí ndɨ̀ ndàdu dhu lutɨ̀nǎ, kǎdʉ̀ ùpo pbìrì dɔ̀, ndàrà ndɨ̀tsɔ̀. Nɨ́ ɨnga nátɨ rɔ̀, kǎtù ndɨ̀ atdírɔ̀ ányɨ̀.
24 Ibhú náadʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ ɨwà ndɨ̀ ndàrà ɨtsɛ nyʉ́ ɨdha-bɨdɔ̌ rɔ̀ rɔ́. Mʉ̀kʉrà núubhínà ndʉ̀pbɨ̀ rɔ̌ ibhú rɔ̌, awɛ rɔ̌pili tʉ̀mbà tɨ́ abádhí-nyɨ̀kpa rɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.
25 Nɨ́ àʼʉ̌-akpà-ɔ̀ngɔ̌ ɔ̌, Yɛ̌sù adɨ̀ ndàmbɛ ɨrà dɔ̌ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-tɨʼɔ̀ ɨdha dɔ̌ ndɨ̀ ndúbhi rɔ́rɔ̀.
26 Nɨ́, ɨdha dɔ̌ kà rʉ̌bhi dhu ɨ̀ àla rɔ̀, ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ atdídɔ̌ abádhí ɔ̀, ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Mɨ̀gɨ̀ngɔ̀ nɨ́ yà!» Nɨ́ abádhí náapɛ̀ ʼàmbɛ ùkʉ̌ dɔ̌ ɔdɔ rɨ̌ ʼɔ̀nzɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
27 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù náadʉ̀ tʉ̀na nápfò abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyòtù afíkʉ! Ɨma nɨ́ yà, ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ!»
28 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨnyɨ tɨ́ kǎpɛ́ ɨ̀ʼɨ̀, nɨ́ ávɨ̌ ma marà tɨnʉ ɔ̀ ɨdha dɔ̌.»
29 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨ́rà nà!» Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ ifo ibhú ɔ̀ rɔ̀, ndàmbɛ ùbhi dɔ̌ ɨdha dɔ̌ Yɛ̌sù-tɨʼɔ̀ ndɨ̀ ndárà rɔ̀.

30 Pbɛ́tʉ̀, awɛ rɔ̌pili ɔbɨ nà dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀, ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ àbadhi ɔ̀. Nɨ́ ɨdha ɔ̀ ndɨ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndòsù rɔ̀, kǎkù: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́ ɨ́gʉ̌ ma!»
31 Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Yěsù adʉ̀ ɔtsʉ́na nágbà, ndàlʉ̌ ka, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨnyɨ, ákɛ̌ a'uta nà alɛ, ádhu afínʉ rʉ̌guru nɨ̌?»
32 Nɨ́ abádhí náadʉ̀ ùpo ɔ́yɔ̌ rɔ̀ kɔ́rɔ́ ibhú ɔ̀, awɛ ràdʉ̀ opilita nʉ́bhà.
33 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ibhú ɔ̀ ɨ'ìnà Yěsù bhà ábhàlɨ̌ nʉ́ʉkɔ ɨ̀ kɔ̀nzɨ̌, ɨ̀ rɨ̀fʉ ka, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Obhó nyʉ́, nyɨ nɨ́ Kàgàwà t'ídhùnà.»

Yěsù rɨ̌ Gɛ̀nɛ̀zàretì tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌ andɨtálɛ nígʉ̌ dhu
(Mrk 6.53-56)

34 Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà níitdègu rɛ̀rʉ̀ náda, nɨ́ abádhí awù ùvo Gɛ̀nɛ̀zàretì tɔ́ pbìrì ɔ̀.
35 Ndɨ pbìrì ɔ̌ bhà nʉ́ʉnɨ Yěsù. Nɨ́ abádhí náadʉ̀ ìndrʉ̌ núvi ròwù dhu nɔ́vɔ̀ kɔ́rɔ́ kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ rɨ́'ì pbanga ɔ̀na nǎ. Nɨ́ ìndrʉ̌ náadʉ̀ andɨ nà rɨ́'ì kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́mbà Yěsù-tɨ'ɔ̀.
36 Abádhí náadʉ́nà Yěsù nɨ́tdɛ̀ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́ rʉ̀bhà ɨ andɨtálɛ rʉ̀pbàlǎ rɔ̀ná mʉ̀dzarʉ̀-bɨdɔ̀-ngbɔ̀ kɛ̀lɛ̌. Nɨ́ ka nʉ̀pbàlǎ alɛ nóowúnà ʉ̀gʉ rɔ̌ dòtsí.

15

Pbàyàhúdí t'ábhúya nóongónà ùdhenà màndʉ
(Mrk 7.1-13)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pbàfàrìsáyó mà Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà níiwú Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, 'ìwʉ̌ ùvò Yěsù-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, 'àtɨ:
2 «Ádhu pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ náarɨ́ nzɨ̌ àlɛ̌ t'ábhúna tɔ́ màndʉ nɨ́fʉ̌ nɨ̌? Obhó tɨ́, abádhí náarɨ́ nzɨ̌ ɔtsʉ́ya nú'ɔ̌ tdʉ̌ ɨ̀ ɔnyʉ dhu rɔ̀.»
3 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ́, ndàtɨ: «Olu nyɨ̌, ádhu nyɨ̌ nyarɨ́ nzɨ̌ Kàgàwà bhà Ʊyátá nɨ́fʉ̌, pbɛ́tʉ̀ nyǎdʉ̀ abhúkʉ tɔ́ màndʉ kɛ̀lɛ̌ nɨ́fʉ nɨ̌?
4 Obhó tɨ́, Kàgàwà náatɨ: ‹Ɨ́fʉ̌ àbanʉ mà ɨ́yànʉ mànà.› Ndɨrɔ̀ kǎtɨ: ‹Àbanà nɨ̌ ndɨrɔ̀ ɨ́yànà nɨ̌ màtɨ́ dhu nʉ̀nɔ̀ alɛ, nákǎ kohò, rɔvɛ̀.›
5 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nyarɨ́ àtɨna, atdí alɛ rapɛ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba àbanà tɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨ́yànà tɔ̀ màtɨ́, ndàtɨ: ‹Dzʉ̀nànʉ nɔ́nzɨ ma màmbɛ̀nà nɨ̌ fudú rɨ́'ì dhu, nɨ́ ma mùtri wà pɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀.›
6 Nɨ́ ndɨ alɛ rɨ̌ mbǎ àbanà mà ɨ́yànà mànà dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndɨ́ dhu-atdyú nà. Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi, nyɨ̌ nyóhò wà Kàgàwà bhà Ɔtɛ fʉ̀kʉ́ mànduʉ-okú dɔ̀ rɔ̀.
7 Nyɨ̌, ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ́! Nabì Ìsayà nʉ́ʉnɔ obhó dhu nyʉ́ dʉ̀kʉ́, ndàtɨ:
8 ‹Kàrɨ́ alɛ náarɨ́ mɨfʉ̌ tsʉ̀ya-kpɔ̀ dɔ̌ tɨ́, afíya ràdʉ̀ ɨ'ɨ ɨtsɛ nyʉ́ rùdú rɔ̀.
9 Yà abádhí arɨ́ mʉlɛ̌ nɨ̌ ʉlɛ́tá nɨ́ kɔkɔ́rɔ̀ nga tɔ́.
Abádhí náarúdhěna ìndrʉ̌ tɔ̀ nɨ́ ìndrʉ̌ tɔ́ ʉyátá*.›»

Ìndrʉ̌ nábhʉ rádʉ̀ rɔ̀tɨ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌ dhu
(Mrk 7.14-23)

10 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù anzi ihé-yà, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̀rɨ yà ma mʉ́nɔna dhu, nyǎdʉ̀ àlʉnà mběyi dʉ̀kʉ ɔ̀.
11 Ɨnzɨ̌ nɨ́ alɛ-lí òtsù dhu ndɨ ìndrʉ̌ nábhʉ rádʉ̀ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ìndrʉ̌ nábhʉ rádʉ̀ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌ dhu nɨ́ ndɨ alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀ àhʉ dhu.»
12 Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ìndri kà-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Nyɨ nyʉ̀nɨ tɨ́ wà Pbàfàrìsáyó-ɔ̌nga nɨ́wà ndɨ̀ tɨ́, wɔ̀ nyɨ nyʉ́nɔna dhu nɨ́rɨ ɨ̀ ɨ́ rɔ̀ dhu?»
13 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Kɔ́rɔ́ itsukpó, yà ɨnzá ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbadu Kàgàwà náazò nɨ́ ka kɔngbɛ́ya kɔ́rɔ́ ɨvɛ́ya mànà.

* **15:9 15.9** Ìsa 29.13

14 Nyʉbhà abádhí. Ndùmùndúmú nɨ́ kɔ̌kɔ̀ rɨ́ ndùmùndúmú nʉ́nda. Ndɨrɔ̀, atdí
ndùmùndúmú náapɛ́ àmbɛ ngǎtsi ndùmùndúmú nʉ́ndà dɔ̌, nɨ́ abádhí rǎdʉ̀ ʼàwà ɔ́yɔ̌
kɔ́rɔ́ ibhu ɔ̀.»
15 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Áwɛ̌ pɛ́ wɔ̀rɨ́ mbólí-tɨ̀ fǎkà.»
16 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Nyɨ̌ nyʉ́ mà, kàlʉ̌ tɨ́ obhó dʉ̀kʉ̀ átɔ̀?
17 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ nzá dhu kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà alɛ-lí rótsù, ràrǎdʉ̀ ʉ̀da alɛ ɔ̀, ndàdʉ̀ àhʉ̀
alɛ ɔ̀ rɔ̀ ɔtsɔ́ dɔ̀ ka kòwù rɔ̀?
18 Pbɛ́tʉ̀, alɛ-tsʉ̀ arórìna dhu nɨ́ alɛ-afí ɔ̀ rɔ̀ àhʉ̀ dhu. Ndɨrɔ̀ ndɨ dhu nɨ́ ndɨ arádʉ̀
ìndrʉ̌ àbhʉ̀ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.
19 Obhó tɨ́, ìndrʉ̌-afí ɔ̀ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ nzɛ́rɛ dhu náarúvò nɨ̌. Ɨ dhu nɨ́: nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta,
abvo òho ka kɨ́ dhu, mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu, màkunì ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu, ogbo ɔ̀nzɨ ka
kɨ́ dhu, tɨ̀tɔ̀ nʉ́nɔ ka kɨ́ alɛ tʼɔ́dhɨ́na dɔ̌ dhu, ndɨrɔ̀ ìndrʉ̌ nɨ̌ ka kɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ dhu
mànà.
20 Kɔ̀rɨ́ nɨ́ ɨ ìndrʉ̌ àbhʉ̀ rádʉ̀ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀ ka kɨ́ ɨnzá
ka kù'o alɛ-ɔtsʉ́ rɔ́rɔ̀ dhu, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ ádʉ̀ ìndrʉ̌ nábhʉ̀ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.»

Atdí ɨnzɨ̌ nɨ́ Mʉ̀yàhudì-àyi rɨ̌ Yɛ̌sù ná'u dhu
(Mrk 7.24-30)

21 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù nɨ́ɨvà ndɨ ʉ̀rɔ́ rɔ̀, ndàrà Tirò mà, Sìdɔnà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̀.
22 Nɨ́ ndɨ pbìrì ɔ̌ arádɨ Kànanà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí tsìbhálɛ nɨ́ɨra àhʉ̀ Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀
ndɔ̀pɛ̀ ndùkʉ̌, ndàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ, Dàwudì tʼÍdhùnǎ, ábà ɨzʉ̀ dùdú!
Nzɛ́rɛ-alafí rǎvu atdídɔ̌ ɨvàdú-ngba rɔ̌.»
23 Pbɛ́tʉ̀ Yɛ̌sù adʉ̀ nzá atdí dhu mà nádu kà tɔ̀. Nɨ́ Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ náandrì Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀,
'ádʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ávɨ̌ wɔ̀ tsìbhálɛ ràdu ndɨ àlɛ̌-owù ɔ̌ rɔ̀, ìkʉ̌ nà kà rʉ̌bhi àlɛ̌-owù ɔ̌
nɨ́dhunɨ̌.»
24 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu ábhàlɨ̌ tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà ívì ma Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà-okú
dɔ̀ rɔ̀, kǎkà ùwʉ̌wɨ̌ tàmà bhɛ̌yi ɨ nʉ́lɨ alɛ.»
25 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ tsìbhálɛ náadʉ̀ ɨrà, ndɔ̀kɔ̀ ndɨ ɔtdyʉ̀na dɔ̌ Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà
nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɔ́nzɨ dzʉ̀nàdu!»
26 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨnzá dhu ɔ̀fɔ̀ nga kidyì nzónzo tɔ́ ɔ̀nyʉ̀, kadʉ̀
ɔ̀bvʉ̀nà ìtsɛ̌-nzo tɔ̀.»
27 Wɔ̀ tsìbhálɛ adʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, ndàtɨ: «Wɔ̀ nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu nɨ́ obhó dhu nyʉ́,
Ádrʉ̀ngbǎlɛ́. Pbɛ́tʉ̀, ìtsɛ̌-nzo mà náarɨ́ abáya rɨ̌ dhu ɔ̀nyʉ̀ dɔ̀ná rɔ̀ mɨzà dɔ̌ rɔ̀ ɨ nàwà
ɔ̀nyʉ̀-ú'ù nɔ́nyʉ̀.»
28 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ìgyò! Yà tsìbhálɛ́, pbʉ̀kʉ̀ a'uta rɨ̌'ɨ
ádrʉ̀ngbǎ nyʉ́. Wɔ̀ nyɨ nyòzè dhu nákǎ ndɔ̀nzɨ ndɨ ɨndʉ̀ yà nyɨ nyʉ́ nyɨ nyòzè ka dhu
bhɛ̌yi.» Nɨ́, wɔ̀ tsìbhálɛ tʼɨ́vànǎ-ngba náadʉ̀ ɔ̀gʉ̀ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́.

Yɛ̌sù rɨ̌ ábhɔ̌ alɛ nɨ́gʉ̌ fɨyɔ́ andɨ ɔ̌ rɔ̀ dhu
(Mrk 7.31-37)

29 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù nɨ́ɨvà ndɨ ʉ̀rɔ́ rɔ̀, ndàrà Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀ kǎdʉ̀
ùpo atdí pbìrì dɔ̀, ndàdʉ̀ àdɨ obvò.
30 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abhàbhɔ́ alɛ nà ɔ̀yá ihé níiwú ngbɔ̌ya ʉ́vɛ kɔ́rɔ́ alɛ mà, ndùmùndúmú
mà, otsutálɛ mà, ìwɨ̌ mà, ndɨrɔ̀ ábhɔ̌ ngʉ̌kpà andɨtálɛ mànà nà 'ìwʉ̌ ʉ̀lɨnà Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌,
kà ràdʉ̀ abádhí ɨ̀gʉ̀.
31 Nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ihé-yà atdídɔ̌ nyʉ́ ìwɨ̌ rɔ̌tɛ dhu, ngbɔ̌ya ʉ́vɛ alɛ-ngbɔ̀ rʉ̌gʉ̀ dhu,
otsutálɛ rʉ̌bhi dhu, ndɨrɔ̀ ndùmùndúmú mà rɨ̌ ɨnga àlǎ dhu ɨ àla rɔ̀. Nɨ́ abádhí náadʉ̀
'ɔ̀pɛ̀ ɨ rɨfʉ̀ Pbàìsràyélí tɔ́ Kàgàwà atdídɔ̌ nyʉ́.

Yɛ̌sù rɨ̌ ɨ̀fɔ lʉ̀fʉ̀ alɛ nóngù dhu
(Mrk 8.1-10)

32 Wɔ̀ dhu-dzi dɔ̌, Yěsù náanzi pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ kǎkàrɨ́
alɛ-ɨzʉ̀ ɔ̀nzɨ atdídɔ̌. Kɔ̀nɨ̌ mǎ mòkò ɨ̀bhʉ̀ku abádhí mànà mbàlìmbàlì, ndɨrɔ̀ abádhí
rɔ̌nyʉ̀na dhu rɨ̌'ì mbǎ. Nɨ́ ma mòzè nzá mabhʉ̀ abádhí ròwù ɨnzá dhu nɔ̀nyʉ̀ rɔ́rɔ̀, akyɛ
sàzì arana abádhí àbhʉ̀ ràwà ì otu ɔ̌ nɨ̌.»
33 Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, 'àtɨ: «Yàrɨ́ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌, àlɛ̌ kówu ya dhu
bvʉ̌ tɨ́ ihé-yà nóngù àlɛ̌ kɨ́ nɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ nábà àdhà?»
34 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyɨ́'ì mʉ̀gatì nà ìfe?» Nɨ́ abádhí adʉ̀
dhu àdu kà tɔ̀ 'àtɨ: «Àrʉ̀bhʉ̀, ndɨrɔ̀ ngúfe ɨ̀bhɛ̀ nzo mànà.»
35 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù adʉ̀ ihé-yà návi ròkò obvò.
36 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ mʉ̀gatì mà, kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhɛ̀ mànà núgù ndʉ̀lʉ̌ fɔná,
ndàdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ̀ Kàgàwà tɔ̀. Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga nʉ́kɔ, ndùbho pbɨ̀ndà
ábhàlɨ̌-fɔ́, abádhí ràdʉ̀ ʉ̀ndɔ̀nà ihé-yà tɔ̀.
37 Kɔ́rɔ́ alɛ náanyʉ̀ dhu 'ùlè nɨ̌ àkǎkǎ dhu bvʉ̌. Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ɔ̀dɔ̀dɨ
ɔ̀nyʉ̀-go-tsʉ̀ núndu, rùlè àrʉ̀bhʉ̀ sɛ̌ngɛ̀ ɔ̌.
38 Dhu nanyʉ̀ alɛ-bvʉ̀ nɨ'ì ɨ̀fɔ lʉ̀fʉ̀ kpabhálɛ, ɨnzá ka kɔ̀zʉ̀ vèbhálɛ mà nzónzo mànà
rɔ́rɔ̀. 39 Kɔ̀rɨ́ ihé-yà ndɨ ndàvi ràdu ì ɨbha dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ ùpo ibhú ɔ̀, ndàdʉ̀ àrà
Màgàdanɨ tɨ́ kátɨna pbìrì ɔ̀.

16

Pbàfàrìsáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà rɨ̌ Yěsù návɨ̌ rɔ̀nzɨ wɨwì dhu
(Mrk 8.11-13; Luk 12.54-56)

1 Pbàfàrìsáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà náawù ùvò Yěsù-tɨ'ɔ̀. Nɨ́ kà-afí ì omvú tɨ́ nɨ̌,
abádhí náavì ka rɨ̀tɛ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ́rà atdí ize fɨ́yɔ̀.
2 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨnga rǎtɨ rɔ̀, nyɨ̌ nyáróngo àtɨ̀nà: ‹Igye
rɨ̌ nzɨ̌ ɨ̀kɔ̌, ɔ̀rʉ̀-akpà-nyì-rɔ̌nga nílìlu tɨ́ nɨ́dhunɨ̌.›
3 Ndɨrɔ̀ bhɔ̌tsʉngá, nyɨ̌ nyarádʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Indo igye rǒgye ògye, ɔ̀rʉ̀-akpà-nyì-rɔ̌nga
nɨ́tì ɨ̀tì tɨ́ nɨ́dhunɨ̌.› Nyɨ̌ nyʉ́nɨ dhu nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyì rɔ̌ nyɨ̌ nyàla dhu rɨ̌tɛ̀na dhu kɛ̀lɛ̌,
ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ ɨ̀rà rɨ́rà kàsʉmì ɔ̌ rɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu nʉ́nɨ.
4 Indo arɨ́ alɛ nɨ́ nzɛ́rɛ alɛ, ndɨrɔ̀ abádhí náarɨ́ nzɨ̌ Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ. Abádhí ózè
kɔnzì wɨwì fɨ́yɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ ka kɨ́ nzɨ̌ atdí wɨwì mà nónzɨ abádhí tɔ̀. Abádhí tɔ̀ ka kávɨ̌na
dhu nɨ́ nabì Yɔ̌nà rɔ̌ ndì nanzì wɨwì kɛ̀lɛ̌.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ abádhí nʉ́bhà,
ndàdʉ̀ àrà fɨndá dhu nɨ̌.

Pbàfàrìsáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà tɔ́ afi
(Mrk 8.14-21)

5 Yěsù mà, pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà níitdègu ada rɛ̀rʉ̀-adzè, nɨ́ mʉ̀gatì nídyì ì ɨ́ dhu
náadzò Yěsù bhà ábhàlɨ̌ ɔ̀nǎ rɔ̀.
6 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɔ̀ɔ! Nyàndà nga mběyi! Nyɔ̀dɔ nyɨ̌ Pbàfàrìsáyó
mà, Pbàsàdùkáyó mànà tɔ́ afi rɔ̌ rɔ̀.»
7 Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀tɛ̀ nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ka rɔ̌tɛ wɔ̀ dhu
bhěyi ɨnzá àlɛ̌ kìdyì mʉ̀gatì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»
8 Nɨ́ Yěsù náasʉ̀ abádhí rʉ̌nɔna dhu, ndàdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌
nyátɨna nzínzìkʉ̀ ɔ̌, ɨ̀mbǎ àlɛ̌ kɨ́'ì mʉ̀gatì nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu ràrɨ̌ ndɨ nɨ̌? Nyɨ̌ nɨ́ ákɛ̌
a'uta nà alɛ!
9 Kàpɛ̀ tɨ́ obhó dʉ̀kʉ̀ àlʉ̌? Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ nzá imbò mʉ̀gatì-ɔ̌nga ma mʉ̀kɔ, imbò lʉ̀fʉ̀
alɛ ràdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀nà dhu ɨ̀rɛ̀? Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ ɨnzá yà nyɨ̌ nyadʉ̀ ɔ̀wunà ɔ̀dɔ̀dɨ mʉ̀gatì-go
tɔ́ sɛ̌ngɛ̀-bvʉ̀?
10 Nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ ɨnzá àrʉ̀bhʉ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga ma mʉ̀kɔ, ɨ̀fɔ lʉ̀fʉ̀ alɛ rɔ̀nyʉ̀ dhu? Ndɨrɔ̀
nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ ɨnzá yà nyɨ̌ nyadʉ̀ ɔ̀wunà ɔ̀dɔ̀dɨ mʉ̀gatì-go tɔ̀ sɛ̌ngɛ̀-bvʉ̀?

11 Ɨngbà dhu bhěyi dhu, ɨnzá nyǐ nyàdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ, ìnzǐ ràrǐ mʉ̀gatì ma mɔ́tɛ dɔ̀ná, yà ma mí dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀ matɨ, nyǐ rɔ̀dɔ nyǐ Pbàfàrìsáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà tɔ́ afi rɔ̌ rɔ̀ rɔ̀.»
12 Nírɔ̀ ní ndɨ Yěsù bhà ábhàlǐ nádʉ̀ dhu ʉ̀nɨ, Yěsù rɔ̌tɛ dɔ̀na dhu ràrǐ nzǐ mʉ̀gatì nɔ́nzɨ ka karí nǐ afi. Pbɛ́tʉ̀, kà rɔ̌tɛ dɔ̀ná dhu ràrǐ Pbàfàrìsáyó mà Pbàsàdùkáyó mànà náarúdhěna ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu.

Pɛ́tɛrʉ̀ rǐ Yěsù nátɨ Krɨ́stɔ̀ tí dhu
(Mrk 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlǐ mànà náawù Kàyìsàriyà-Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀-bɨdɔ̌ rɨ́'ì pbìrì ɔ̀. Ní kǐvú dhu pbɨ̀ndà ábhàlǐ-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu ìndrʉ̌ nàarʉ́nɔna Ìndrʉ̌ t'ídhùnà dɔ̌?»
14 Ní abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, 'àtɨ: «Atdídhená alɛ náarátɨna nyɨ ràrǐ Bàtizò nubhónà Yùwanì. Ngʉ̌kpà alɛ náarádʉ̀ àtɨ̀nà nyɨ ràrǐ nabì Ɛ̀lɨyà. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ-tsí náarádʉ̀ àtɨ̀nà nyɨ ràrǐ nabì Yɛ̀rɛ̀mɨyà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ nyɨ ràrǐ Kàgàwà bhà pbànábí nzínzì ɔ̌ atdí nabì.»
15 Ní Yěsù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Olu nyǐ, nyǐ nyarátɨna ma ràrǐ àdhɨ?»
16 Ní Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ ní Krɨ́stɔ̀, ìnzǐ arɔ́vɛ̀ Kàgàwà t'ídhùnà.»
17 Nírɔ̀ ní ndɨ Yěsù adʉ̀ atɨ̀nà Pɛ́tɛrʉ̀ nǐ: «Nyɨ nyɔ̀nzɨ wà hirò, Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnǎ! Ɨnzǐ ní ìndrʉ̌ ndɨ wɔ̀ dhu nàbhʉ nyʉnɨ. Pbɛ́tʉ̀ ka nàbhʉ nyʉnɨ ní ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Àbadu Kàgàwà.
18 Ní, ma mátɨna nyɨ nǐ: Nyɨ ní Pɛ́tɛrʉ̀, bhalabhala tɔ́ odu. Ndɨ bhalabhala tɔ́ odu dɔ̌ ní ndɨ ma mɔsɨ́ya pbàkà Kànɨsà. Ɔvɛ-bvʉ̀ ka kótsù ɔ̀ná tsǎtsʉ̀ nɔ́ɔnzɨya nzǐ atdí dhu mà ndɨ Kànɨsà rɔ̌.
19 Ma mabhʉ̀ya ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̀ ka kótsù nǐ fʉ̀ngʉlà fʉnʉ́. Kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà adzɨ dɔ̌ nyɨ nyʉ̀tsì, nóngo ì'ì ɨwà ndì nʉ̀tsì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ màtí. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà adzɨ dɔ̌ nyɨ nyʉ̀nga, nóngo ì'ì ɨwà ndì nʉ̀nga ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ màtí.»
20 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ dhu nʉ́ya pbɨ̀ndà ábhàlǐ tɔ̀ ìnzǐ dhu nʉnɔ tí atdí alɛ tɔ̀ màtí ndì ràrǐ Krɨ́stɔ̀.

Yěsù rǐ ndì ndɔ́vɛ̀, kɔtdʉ̀ ndɨ, ndàdʉ̀ ndɨ̀ngbɛ̀ dhu nɔ́vɔ dhu
(Mrk 8.31–9.1; Luk 9.22-27)

21 Rɔ̀pɛ̀ ndì ányɨrɔ̌ rɔ̀, Yěsù apɛ̀ ndɔ̀vɔ̀ dhu kpangba pbɨ̀ndà ábhàlǐ tɔ̀ ndàtɨ, dhu ràkǎ wà ndàrà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndínǐ pbàkʉ̀rʉ̌ mà, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, ndɨrɔ̀ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà náabhʉ̀ tí ndì ndàbà àpbɛ̀ abhɔ ányì. Abádhí ràrǐ ndàbhʉ̌ kohò ndì, kadʉ̀ ndɔ̀tdʉ̀, ndɨrɔ̀ ɨbhʉ ɨdhɔ dzidɔ̌, ndì radʉ̀ya ndɨ̀ngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.
22 Ní Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ kìdyì ndàrà nà igi, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀rʉ̀ kà-dɔ̌, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, Kàgàwà àkǎ ndɔ̀dɔ̀ ngbɔ̀nʉ! Ɨnzá dhu àkǎ wɔ̀ dhu rɔ̀nzɨ ndì rʉ̀nʉ́.»
23 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ ndàgɛrɛ, ndàtɨ Pɛ́tɛrʉ̀ nǐ: «Índrǐ nyɨ ɨtsɛ tɨdú rɔ̀ pfɔ̀mvɔ Sìtanǐ! Nyɨ nyí dhu ɔ̀nzɨ nyitsu ma nzɛ́rɛnga ɔ̀. Obhó tí, nyɨ nyí nzǐ ɨnga nírɛ̀ Kàgàwà náarí ɨnga ìrɛ̀ dhu bhěyi, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyí ɨnga nírɛ̀ ìndrʉ̌ náarí ɨnga ìrɛ̀ dhu bhěyi.»
24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlǐ nǐ: «Ndɨ alɛ náapɛ́ ndòzè ndùbhi owùdu ɔ̌, ní kàkǎ ndàdzo rɔ̀ná rɔ̀, ndàdʉ̀ ndà'ù ndànɔ̀ pbɨ̀ndà mʉ̀sàlabhà, ndàdʉ̀ ùbhi owùdu ɔ̌.
25 Pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga nòzè ndɨ̀gʉ̌ alɛ níiwíya ka. Pbɛ́tʉ̀ okúdu dɔ̀ rɔ̀ rí pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga níwǐ alɛ, náadʉ̀ya kàbà àbà tdɨ́tdɔ̌.
26 Ìndrʉ̌ rǐ yà adzɨ ɔ̌ dhu nóngyè kɔ́rɔ́, pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga ràdʉ̀ àwǐ dhu tɔ́ ídzìnga ní àdhu? Atdí dhu mà tí ìnè, yà ìndrʉ̌ rǎdʉ̀ àbhʉnà pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga nʉwʉ̀ tí?

27 Obhó tí, Ìndrǔ t'ídhùnà níiraya Àbanà Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tɔ́ awáwù ɔ̌ pbìndà màlàyíká mànà. Nírɔ̀ ní ndi kǎdùya ìngbàtí íli ndì alɛ mà núbho ndi alɛ bhà kasu-bvu rɔ̌.
28 Ma mí obhó dhu núnɔ fǔkù: ngǔkpà alɛ kǎkà irɔ́ rí'ì alɛ nzínzì ɔ̌, núuvɛ̀ya nzǐ inzá ì àla Ìndrǔ t'ídhùnà rǐrà pbìndà idzi tɔ́ ádrùngbǎnga ɔ̌ dhu rɔ́rɔ̀.»

17

Yěsù-wɔ̀yɔ̌ rǐ ndùgɛ̀rɛ̀ dhu
(Mrk 9.2-13; Luk 9.28-36)

1 Azà idhɔ dzidɔ̌, Yěsù núugu Pɛ́tɛrù mà, Yàkɔbhɔ̀ mà, ndirɔ̀ Yàkɔbhɔ̀ t'ádɔ̀nà Yùwanì mànà, 'àdù òwu nà lɛ̀ngɛ̀lɛ̀ngɛ̀ ádzǐ pbìrì-akpà dɔ̀.
2 Ní Yěsù-wɔ̀yɔ̌ núugɛ̀rɛ̀ ndì abádhí-nyìkpɔ́ ɔ̌ rɔ̀. Kà-nyì náadù ndɔ̀pɛ̀ ndùmbìlì adyifɔ̀ bhěyi, kà-rɔ̌ mùdzarù ràdù ɔ̀wu tdyé awáwù bhěyi.
3 Nírɔ̀ ní ndi Músà mà Ɛliyà mànà núutɔ ì, 'àdù àmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ Yěsù mànà.
4 Ní Pɛ́tɛrù adù àtìnà Yěsù nǐ: «Ádrùngbǎlɛ́, dhu ɔ̀fɔ̀ nga àlɛ̌ ròkò irɔ́. Ní nyi nyòzè ka nǐ, ma mí ìbhu hɛmɛ̌-dzà núpě irɔ́, atdí ní pbùkù, ngǎtsi ní Músà bhà, ndirɔ̀ ngǎtsi ní Ɛliyà bhà.»
5 Wɔ̀ dhu núnɔ Pɛ́tɛrù rǐ rɔ́rɔ̀ ní ndi, inga àwù rí ádrùngbǎ àpbù níibvú ndì, ndàtsì abádhí sisìna nǐ. Ndirɔ̀ ndi àpbù ɔ̀ rɔ̀, atdí alɛ-tù náadù ndìri, ndàti: «Yàrí ní Idhùdu, atdídɔ̌ ma mózè alɛ. Kǎrí nyìkpɔ́du nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzi. Ní, nyìri kà-tsǔ dhu.»
6 Yěsù bhà ábhàlǐ níitdègu wɔ̀rí alɛ-tù níri, ní ɔdɔ níisí atdídɔ̌ abádhí ɔ̀. Abádhí adù 'àwà obvò, ì rùpbǎ nyìya adzikpa nyú rɔ̌.
7 Ní Yěsù náandrì abádhí-ti'ɔ̀, ndàpbàlǎ abádhí-ngbɔ̀, ndàdù àtìnà: «Nyìvà nyǐ, Ɨnzǐ nyɔ̀nzi ɔdɔ!»
8 Ní kɔ̌kɔ̀ ábhàlǐ níivà ì 'àndà nga, 'àdù Yěsù kɛ̀lɛ̌ nála atdírɔ̀.
9 Pbìrì dɔ̀ rɔ̀ abádhí rǎwǔ ɔ̀ná kàsumì ɔ̌, Yěsù adù dhu núya abádhí tɔ̀ ndàti: «Àpɛ́ nyàwɛ yà nyǐ nyàla dhu atdí alɛ tɔ̀ màtí, ràrà àhu Ìndrǔ t'ídhùnà rǐ ndìngbɛ̀ ɔvɛ-bvù rɔ̀ dhu ɔ̀.»
10 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù bhà ábhàlǐ náadù dhu ìvu Yěsù-tsǔ 'àti: «Ádhu Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó náarátina Ɛliyà ràkǎ pɛ́ ndirà angyi nǐ?»
11 Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàti: «Obhó tí, Ɛliyà nákǎ wà ndìrà, kɔ́rɔ́ dhu nyìtì ndì ndohú tí.
12 Pbɛ́tù, ma mátina Ɛliyà nírà wà àhu, ìnzǐ ìndrǔ ràdù Ɛliyà tí kà rǐ'ì dhu núni. Ndirɔ̀ abádhí náadù àvu kà-rɔ̌ afíya nózè dhu bhěyi. Ní ndi dhu bhěyi tí, abádhí náavùya Ìndrǔ t'ídhùnà rɔ̌.»
13 Nírɔ̀ ní ndi Yěsù bhà ábhàlǐ náadù dhu ùni, yà Yěsù rǔbhi ɔ̀tɛ rɔ̌ dɔ̀ná fíyɔ̀ alɛ ràrǐ Bàtizò nubhónà Yùwanì.

Yěsù rǐ símvɔ nà ngbángba nígǔ dhu
(Mrk 9.14-29; Luk 9.37-43a)

14 Yěsù mà, pbìndà ìbhu ábhàlǐ mànà níitdègu ìwu ùvò ihé-yà rǐ'ì rɔ́, ní atdí alɛ níindri Yěsù-ti'ɔ̀, ndɔ̀kɔ̀ ndì ɔtdyùna dɔ̌ kɔ̀nzǐ,
15 ndàdù àtìnà kànǐ: «Ádrùngbǎlɛ́, ábà izu idhùdu dɔ̌. Kà rǐ'ì símvɔ nà, ndirɔ̀ kǎrí àndi atdídɔ̌. Bìlǐnganà kǎrí ndàwà kàzu ɔ̀, ndirɔ̀ idha ɔ̀ màtí.
16 Ma mìrà kà nà ndínǐ pbùkù ábhàlǐ níigú tí, ní abádhí àdù nzá kìgu.»
17 Ní Yěsù adù àtìnà: «Hàkà! Nyǐ, ìmbǎ a'uta nà alɛ tɔ́ rùgànda, ndirɔ̀ nzɛ́rɛ alɛ! Àlɛ̌ kokoya nyǐ mànà ìfe kàsumì tí? Ndirɔ̀ fùkú dhu-dzi ma mondúya ràrà àhu ìfe idhɔ tí? Nyìwǔ ndi ngbángba nà àzú fudu ɔ̀!»

18 Yěsù adʉ̀ òtɛ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà wò ngbángba ò rɨ́'ì nzɛ́rɛ-alafí dǒ, ndɨ nzɛ́rɛ-alafí ràdʉ̀ àhʉ ndɨ ngbángba ò rò. Nɨ́ ndɨ ngbángba náadʉ̀ ògʉ̀ ányìrǒ rò tɨ́.
19 Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlǐ náadʉ̀ òndri Yěsù-tɨ'ò atdírò kà rǐ'ì rórò, 'àdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, 'àtɨ: «Ádhu ɨnzá mǎ mìpfo wò nzɛ́rɛ-alafí nǐ?»
20 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tò, ndàtɨ: «Nyǐ nyìpfo nzá ka fʉ̀kʉ́ ákě a'uta-okú dò rò. Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: fʉ̀kʉ́ a'uta nɨ́'ìná gukyè hàràdalì-kpǒ náarɨ́'ì dhu bvʉ̀tɨ́ màtɨ́, nɨ́ nyǐ nyambɛ̀nà àtɨna yàrɨ́ pbìrì nǐ: ‹Ɨngbɛ̀ nyɨ ɨró rò nyarà ndǎlʉ̀,› nɨ́ ndɨ pbìrì àmbɛ̀nà àdʉ̀ ndɨngbɛ̀ ányìrǒ rò. Ndɨrò, lɛ̀màkʉ nónzɨ rɨ́ atdí dhu mà námbɛ̀nà ì'ì mbǎ. [
21 Pbɛ́tʉ̀, wòrɨ́ nzɛ́rɛ-alafí-tɨdò nábhʉ rádʉ̀ ràhʉ dhu nɨ́ ɨtsòta mà, ònyʉ̀ t'ónyʉta-tsʉ̀ t'ʉ́tsɨta mànà kɛ̀lɛ̌.»]

Yěsù rǐ ndì ndóvɛ̀, kɔtdʉ̀ ndì, ndàdʉ̀ ndɨngbɛ̀ dhu nóvɔ tdɨ́tdǒ dhu
(Mrk 9.30-32; Luk 9.43b-45)

22 Yěsù mà pbɨndà ábhàlǐ mànà níitdègu 'òtù atdíkpá Gàlìlayà tó pbìrì ò, nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu òvò abádhí tò, ndàtɨ: «Ka kɨ́ Ìndrǔ t'ídhùnà nípfǒ, kabhʉ ìndrǔ-fó.
23 Nɨ́ ɨ alɛ rǐ kòho, kadʉ̀ òtdʉ̀nà. Pbɛ́tʉ̀ ìbhʉ ɨdhɔ dzidǒ, kǎdʉ̀ya ndɨngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rò.» Nɨ́ wò dhu ì ìrì rò, ɨzʉ náadʉ̀ Yěsù bhà ábhàlǐ nʉ́ka atdídǒ.

Yěsù mà Pɛ́tɛrʉ̀ nà rǐ Kàgàwà bhà ɨdza-dɔ tó pàratà nʉ́fǒ dhu

24 Yěsù mà, pbɨndà ábhàlǐ mànà níitdègu owu ùvò Kàpɛ̀rnàwumù tó kɨgò ò, nɨ́ Kàgàwà bhà ɨdza-dɔ tó pàratà t'ʉ́fótá tó pbàndómbɛ́ níindri Pɛ́tɛrʉ̀-tɨ'ò, 'àdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, 'àtɨ: «Fʉ̀kʉ́ màlimò náatɨ́ Kàgàwà bhà ɨdza-dɔ tó pàratà nʉ́fǒ ʉ̀fǒ?»
25 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu abádhí tò, ndàtɨ: «Ʉ̀fǒ arʉ́fɔ̌na.» Nɨ́ ɨdza Pɛ́tɛrʉ̀ òtsù rò, Yěsù náapɛ̀ ɔtɛ angyi, ndìvǔ dhu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ nyɨrɛ̀ wò dhu dǒ, Sìmonǐ? Ádhɨ ndɨ yà adzɨ ò ádròdrǒ kámá tó pàratà nʉ́fɔ rádʉ̀? Ndɨrò, ádhɨ ndɨ ùdzǐna ndì ndɨ́ dhu-dɔ nátsà rádʉ̀ abádhí tò? Tɨ́ abádhí tó pbìrì ǒ alɛ nyʉ́? Ndɨrò ngǎtsi nǐ, tɨ́ ìwǔ tɨ́ ɨ́wǔ ndɨ pbìrì ǒ alɛ?»
26 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tò, ndàtɨ: «Ìwǔ tɨ́ íwǔ ndɨ pbìrì ǒ alɛ.» Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtìnà kànǐ: «Wòrɨ́ nɨ́ ìtɨ́ ka kátɨna, ndɨ pbìrì ǒ alɛ nyʉ́ ràrǐ nzǐ àdʉ̀ kʉ̀fɔ.
27 Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nzá àlɛ̌ ràbhʉ abádhí ròtsù nzɛ́rɛnga ò. Nɨ́, ndɨ dhu bhěyi kà rǐ'ì rò, árà rɛ̀rʉ̀ ò, nyadʉ̀ ínɛ̀ nóbvù ɨdha ò. Nɨ́ angyi nyɨ nyíbvùna ìbhɛ̀-li'ò nga nyángbɛ̌, nyadʉ̀ fʉ̀rangà-kpǒ nídyì lina ò rò. Ndɨ fʉ̀rangà nɨ́ ndɨ nyɨ nyádʉ̀ pàratà náfɔ nǐ àlɛ̌ tò, óyǒ kórɔ́.»

18

Ádrʉ̀ngbǎ alɛ nyʉ́ ròsè nɨ́ àdhɨ?
(Mrk 9.33-37; Luk 9.46-48)

1 Ndɨ kàsʉmì ǒ, Yěsù bhà ábhàlǐ níindri Yěsù-tɨ'ò, 'àdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, 'àtɨ: «Ɔ̀rʉ̀-akpà ǒ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ǒ, ádrʉ̀ngbǎ alɛ nyʉ́ ròsè nɨ́ àdhɨ?»
2 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ atdí ákě ngbángba nánzì, ndìlɨ rìdè abádhí-ònzǐ.
3 Kǎdʉ̀ àtìnà: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ìnzǐ nyǐ nyapɛ́ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀, nyʉ̌lɨ nyǐ nìní nzónzo bhěyi, nɨ́ nyǐ nyotsúya nzǐ òrʉ̀-akpà ǒ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò akɛkpá màtɨ́.
4 Ndɨ dhu-okú dò rò nɨ́ ndɨ, ndìfǒ rɨ́ obvò ndìtɨ́rò, ndìlɨ ndì yàrɨ́ ngbángba bhěyi alɛ, nɨ'ɨya ndɨ òrʉ̀-akpà ǒ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ǒ ádrʉ̀ngbǎ alɛ.
5 Ndɨrò, yà dhu bhěyi ngbángba nákǒ rɨ́ okúdu dò rò alɛ, nɨ́ ɨwà ɨma nàkɔ ɨma nyʉ́ tɨ́rò alɛ.»

Ìndrǔ àbhʉ̌ ka kɨ́ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu-rɔ̌ rɔ̀ dhu àkǎ kɔdɔ̀ alɛ dhu
(Mrk 9.42-48; Luk 17.1-2)

6 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Yà ma ná'ù nzónzo nzínzì ɔ̌, atdí
ngbángba mà nábhʉ̌ rɨ́ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ alɛ, nɨ́ dhu ɔ̀fɔ̀ nga mběyi nyʉ́ kosò ádrʉ̀ngbǎ
odu-ba ndɨ alɛ-tú, kadʉ̀ ndɨ alɛ nɨ́dɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ tɔ́ lùlù ɔ̀.
7 Àpbɛ̀ nɨ́ ndɨ yàrɨ́ adzɨ tɔ̀, ìndrǔ àbhʉ̌ kǎrɨ́ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó
tɨ́, ìndrǔ rǎdʉ̀ òtsù òtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ìndrǔ nábhʉ̌ rɨ́ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ alɛ rɨ̌'ɨ̀
àpbɛ̀ ɔ̌.
8 Dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ɔtsʉ́nʉ mà, ndɨrɔ̀ pfɔ̌nʉ mà náarɨ́ nyabhʉ̌ nyotsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu tɨ́,
nɨ́ ɔ́tdì ndɨ ɔtsʉ́nʉ mà ndɨ pfɔ̌nʉ mànà, nyadʉ̀ àwànà ɨtsɛ nyʉ́ rʉ̀nʉ́ rɔ̀. Dhu ɔ̀fɔ̀ nga
mběyi nyʉ́, nyotsù atdí ɔtsʉ́nʉ nà, ndɨrɔ̀ atdí pfɔ̌nʉ nà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga
ɔ̀, ròsè ɔ́yɔ̌ ɔtsʉ́nʉ mà, ɔ́yɔ̌ pfɔ̌nʉ mà nɔ́dɔ nyɨ nyɨ́ ɨndʉ̀, kadʉ̀ nyobvù nà ɨ̀nzɨ̌ arávɛ
dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀ dhu dɔ̀nǎ.
9 Ndɨrɔ̀, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ nyɨ̀kpɔ́nʉ náarɨ́ nyabhʉ̌ nyotsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ɨ́tǎ ka,
nyadʉ̀ ɨ̀wànà nyobvù ɨtsɛ rʉ̀nʉ́ rɔ̀. Dhu ɔ̀fɔ̀ nga mběyi nyʉ́, nyotsù dhòdhódhónga tɔ́
ípìrɔ̌nga ɔ̀ atdí nyɨ̀kpɔ́nʉ nà, ròsè ɔ́yɔ̌ nyɨ̀kpɔ́nʉ nɔ́dɔ nyɨ nyɨ́ ɨndʉ̀, kadʉ̀ nyobvù ɨ̀nzɨ̌
arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀ dhu dɔ̀nǎ.»

Àwǎwí, ndàdʉ̀ ndàbà tàmà tɔ́ mbólí
(Luk 15.3-7)

10 Tdɨ́tdɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyɔ̀dɔ nyɨ̌ mběyi, ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̌nzì kǎkàrɨ́ nzónzo
nzínzì ɔ̌ atdí ngbángba mà gàyà. Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ abádhí
tɔ́ màlàyíká náaróko bìlǐnganà, 'àmbɛ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ Àbadu Kàgàwà-nyɨ̀kpa nándà
dɔ̌. [
11 Obhó tɨ́, Ìndrǔ t'ídhùnà nɨ́ɨra àwǎwí alɛ nɨ́gʉ.]
12 Nɨ́, ádhu nyɨ̌ nyɨ́rɛ̀na yà dhu dɔ̌? Atdí alɛ náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ atdí mɨyà tàmà nà, atdí ràdʉ̀
àwɨ̌ abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀, nɨ́ ndɨ alɛ tɨ́ nzɨ̌ ádʉ̀ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀gyètdí kumì dɔ̀ná àrʉ̀gyètdí nà
ngʉ̌kpà tàmà nʉ́bhà pbìrì dɔ̌ rányʉ rɔ́, ndàdʉ̀ àrà yà àwǎwɨ̌nà tsí nɔ́mɛ̀?
13 Kǎpɛ́ kàbà, nɨ́ ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: kà rǎdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà ndɨ tàmà-
okú dɔ̀ rɔ̀, ròsè yà àrʉ̀gyètdí kumì dɔ̀ná àrʉ̀gyètdí nà ngʉ̌kpà tàmà, yà ɨnzá ùwɨ̌nà
dɔ̀nǎ.
14 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ Àbakʉ Kàgàwà nózè nzá atdí ngbángba mà
rǎwɨ̌ kǎkàrɨ́ nzónzo nzínzì ɔ̌ rɔ̀ dhu.»

Dhu nàfǎ nyɨ nɨ̌ ɔdhɨ̀nʉ nɔ́nzì nyɨ nyádʉ̀ tɨ́ dhu

15 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ɔdhɨ̀nʉ náapɛ́ dhu àfǎ nyɨ nɨ̌, nɨ́ dhu àkǎ nyarà
kòtù, nyadʉ̀ kàbhà afátá nɔ́vɔ̀ kà tɔ̀ ɔ́yɔ̌ rɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ kà mànà rɔ́rɔ̀. Kǎpɛ́ nyɨ nyʉ̀nɔ̀
dhu nɨ́rɨ, nɨ́ nyɨ nyɨ̀gʉ̌ wà ndɨ ɔdhɨ̀nʉ.
16 Pbɛ́tʉ̀, kǎpɛ́ ndùvǒ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀rɨ̀ tsʉ̀nʉ́ dhu, nɨ́ ádʉ̀ nyidyi atdí alɛ mà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi
nɨ̌ ɔ́yɔ̌ alɛ mà, nyǒwù mànà kà-tɨ'ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɔ́yɔ̌, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɨ̀bhʉ ngàmbì mà nʉ́nɔ̀
dhu-bvʉ rɔ̌ ka kadʉ̀ tɨ́ ndɨ dhu nɔ́bhɔ̀lɔ̀.
17 Pbɛ́tʉ̀, kǎpɛ́ ndùvǒ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀rɨ̀ abádhí-tsʉ̌ dhu, nɨ́ ádʉ̀ nyipfo ndɨ dhu Kàgàwà
ná'ù alɛ tɔ́ mʉ̀tʉ̀ nzínzì ɔ̀. Ndɨrɔ̀ kǎpɛ́ ndùvǒ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀rɨ̀ ɨ̀ alɛ mà, nɨ́ ádʉ̀ nyɔzʉ́ ka ɨnzá
Kàgàwà ná'ù alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ádʉ̀ nyɔzʉ́ ka pàratà t'ʉ́fɔ́tá tɔ́ atdí ndɔmbɛ̀ bhěyi.»

Dhu ʉ̀tsɨ ka kɨ́ dhu mà, dhu ʉ̀ngǎ ka kɨ́ dhu mànà

18 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Kɔ́rɔ́
dhu-tsí yà adzɨ dɔ̌ nyɨ̌ nyʉ̀tsɨ̀, nóngo ɨ̀'ɨ̀ ɨwà ndɨ̀ nʉ̀tsɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ màtɨ́. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́
dhu-tsí yà adzɨ dɔ̌ nyɨ̌ nyʉ̀nga, nóngo ɨ̀'ɨ̀ ɨwà ndɨ̀ nʉ̀nga ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ màtɨ́.

19 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ tdítdɔ̀ fʉ̌kʉ̀: nzínzìkʉ ɔ̀ ɔ́yɔ̀ alɛ mà náapɛ́ ’ìrɨ yà adzɨ dɔ̀,
’ònzì yà ì òzè kɔ́rɔ́ dhu-tsí, ní ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí’ì Àbadu Kàgàwà rǎdʉ̀ ndɨ dhu nábhʉ
àbhʉ̌ abádhí tɔ̀.
20 Obhó tí, ɔ́yɔ̀ alɛ mà, ngǎtsi nɨ̌ ìbhʉ alɛ mà núndu ì ɔvɔ̀du rɔ̀ rɔ́, ní ma mí’ì ìnè
abádhí nzínzì ɔ̀.»

Dhu àkǎ kʉbà dhu alɛ t’ɔ́dhɨnà tɔ̀ dhu

21 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ náandrì Yěsù-tɨ’ɔ̀ ndàdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ndàtɨ:
«Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mádʉ̀ dhu ʉ̀bà ìfe-gʉ̀na dhu nàfǎ ɔnzɨdú ɔdhɨdu tɔ̀? Ma tí àdʉ̀
dhu ʉ̀bà kà tɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀-gʉ̀na?»
22 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mí nzɨ̌ atɨna nyɨ ràrǎdʉ̀ dhu ʉ̀bà kà tɔ̀
àrʉ̀bhʉ̀-gʉ̀na. Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nyʉbà dhu kà tɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ kumì, àrʉ̀bhʉ̀-ràdɔ̀-gʉ̀na.
23 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ ma mátɨna, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi
rílɨ ndɨ̀ atdí ádrʉ̀ngbǎ kamà yà pbɨndà wànzá nà arí’ì pbɨndà kasʉtálɛ nazè rùbho ɨ
wànzá bhěyi.
24 Ní, kɨ̌tdègu ɨ wànzá nà arí’ì alɛ-ɔvɔ̀ nɔ́pɛ̀ ndùnzì, ní ka kiwú atdí kasʉtálɛ, yà
fʉ̀rangà tɔ́ lʉfʉ̀-tsʉ̀ tɔ́ wànzá nà rí’ì nà kà-tɨ’ɔ̀.
25 Wɔ̀ ndɨ alɛ rɨ̌ ndɨ wànzá núbhǒ nɨ̌ atdí dhu mà níɨ’ì mbǎ kà-fɔ́. Ní kàbhà
ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ dhu ʉ̀ya, ndínɨ̌ ka kudzí tí ndɨ alɛ mà, pbɨndà tsìbhálɛ mà, pbɨndà
nzónzo mà, kɔ́rɔ́ fɔná arí’ì dhu mànà, ndínɨ̌ ka kubhò tí ndɨ wànzá nɨ̌.
26 Ní wɔ̀ kasʉtálɛ náakɔ̀ ndɨ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̀ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀ kà-
rɔ̀ ndàtɨ: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ʉ́bà dhu idù, nyadʉ̀ nga ɔ̀dɔ̀ akɛ. Ùbhǒ ma mí wɔ̀ wànzá
núbhǒ kɔ́rɔ́ ɨndʉ̀.›
27 Ní wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ ɨzʉ àbà atdídɔ̀ kà dɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ̀nzɨ̌ kà ràrɨ̌ atdí dhu
mà núbhǒ fɨ̌ndà. Ní kǎdʉ̀ kʉ̀bhà ràrà.
28 Ní ʉrɔ́ rɔ̀ ndɨvà ndɨ̀ rɔ̀, wɔ̀ kasʉtálɛ náatù yà ì arí kasʉ ɔ̀nzɨ mànà alɛ nzínzì ɔ̀
atdí alɛ. Ndɨ alɛ níɨ’ì mbɛ̀mbɛ̀ atdí mɨyà dìnarɨ tɔ́ kàbhà wànzá nà. Ní, kǎkɔ̀ wɔ̀ alɛ
dàna-tsì rɔ̀, ndɨ rìpbǒ dàna-tsì, ɨhɛ̀na rɔ̀rɨ, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: ‹Úbhǒ pbàkà wànzá!›
29 Ní wɔ̀ kà t’ɔ́dhɨnà náakɔ̀ ndɨ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̀ kà-pfɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀ kà-rɔ̀, ndàtɨ:
‹Ʉ́bà dhu idù, nyadʉ̀ nga ɔ̀dɔ̀ akɛ. Ùbhǒ ma mí pbʉ̀kʉ̀ wànzá núbhǒ.›
30 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀rí alɛ náazè nzá ndɨ̀rɨ̀ kà rʉ̌nɔna dhu. Ní, kǎdʉ̀ kàbhʉ kosò imbi ɔ̀,
kɔ̀dɔ ndɨ̀ ndí rùbho pbɨndà wànzá dhu ɔ̀na nǎ.
31 Ní, yà abádhí arí kasʉ nɔ́nzɨ mànà atdíkpá ngʉ̌kpà kà t’ɔ́dhína, níitdègu wɔ̀ ndɨ̀
nɔ̀nzɨ̀ dhu nálǎ, ní ɨzʉ nʉ́ʉka abádhí atdídɔ̀. Ní abádhí adʉ̀ òwu wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu
náwɛ kɔ́rɔ́ fɨ̌yɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɔ̀.
32 Níɨrɔ̀ ní ndɨ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ náavì kanzì ndɨ kasʉtálɛ, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: ‹Nyɨ ní
nzɛ́rɛ kasʉtálɛ nyʉ́! Nyɨ nyɨ̀tsɔ̀ nyɨ rùdú dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma màtɨ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ ràrɨ̌ atdí
dhu mà núbhǒ idù.
33 Ní nyɨ nyàmbɛ̀nà àdʉ̀ dhu ʉ̀bà átɔ̀ ɔdhɨ̀nʉ tɔ̀, àdhàdhɨ ma mʉ̀bà dhu ɨndʉ̀ dhu
bhěyi.›
34 Ní wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ náakó atdídɔ̀, ndàdʉ̀ wɔ̀ kasʉtálɛ nábhʉ kosò imbi ɔ̀, kɔ̀dɔ ndɨ̀
ndí ndínɨ̌ kɔ́rɔ́ pbɨndà wànzá nubhò tí dhu ɔ̀nǎ.»
35 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdítdɔ̀ ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ndɨ dhu bhěyi tí ní ndɨ, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí’ì Àbadu
Kàgàwà rǎdʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ rʉ̀kʉ́, ɨnzá ɨngbàtí ílɨ ndɨ̀ alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̀ nʉ́bà dhu atdí
afína nyʉ́ nà adɔ̀nà tɔ̀ rɔ̀.»

19

Yěsù rɨ̌ dhu núdhě kpatsìbhálɛ mà rɨ̌ ’ʉ̀bhǎ pbɨndà tsìbhálɛ nà dhu dɔ̀ dhu (Mrk 10.1-12)

1 Yěsù níitdègu yà ndɨ ndúbhi ùdhenà rɔ̌ dhu t'údheta nɨ́tɔ, nɨ́ kɨ̌và ndɨ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndàrà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì-alàdɔ, yà Yɔ̀rɔ̀danɨ tɔ́ ɨdha-apkà-adzènǎ rɔ̀ arɨ́'ɨ̀ ɔ̀.
2 Nɨ́ abhàbhɔ́ alɛ nà ɔ̀yá ihé náadʉ̀ òwu kɔ̌wu ɔ̌, kà ràdʉ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ andɨ nà alɛ nɨ́gʉ ányɨ̀.
3 Nɨ́ ngúfe Pbàfàrìsáyó níiwú Yěsù-tɨ'ɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ omvú tɨ́ kà-afí. Nɨ́, abádhí níivú dhu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá návi tɨ́ wà atdí kpatsìbhálɛ mà rɔ̀dhɔ̀ pbɨndà tsìbhálɛ ɨngbǎ tɨ́ ɨ́lɨ ndɨ afátá-okú dɔ̀ rɔ̀ màtɨ́?»
4 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ obhó Kàgàwà bhà Andítá náarʉ́nɔna kpangba dhu nɔ́zʉ̀? Kǎrátɨna: ‹Mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà náanzɨ kpatsìbhálɛ mà, tsìbhálɛ nà.›
5 Ndɨrɔ̀ kǎrátɨna: ‹Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kpatsìbhálɛ rǎdʉ̀ àbanà mà, ɨ́yànà mànà nʉ́bhà, 'àdʉ̀ 'ùngbò pbɨndà tsìbhálɛ nà. Ndɨrɔ̀, abádhí ɔ́yɔ̌ rɔ̀ rǎdʉ̀ òngo atdí alɛ-ngbɔ̀ tɨ́.›
6 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, abádhí nɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɔ́yɔ̌ alɛ tdɨ́tdɔ̌, pbɛ́tʉ̀ abádhí nóngò wà atdí alɛ-ngbɔ̀ tɨ́. Nɨ́ dhu àkǎ nzá atdí alɛ mà rùtu Kàgàwà úngbò alɛ-ɔ̌nga.»
7 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌, 'àtɨ: «Olu, ádhu Músà nʉ́ʉyá dhu ndàtɨ, dhu ràrǎdʉ̀ àkǎ kandɨ̌ ʉbhátá tɔ́ bhàrʉwà kabhʉ tsìbhálɛ-fɔ́, ndɨ tsìbhálɛ òdì ka kɨ́ rɔ̀ nɨ̌*?»
8 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Músà náabhʉ̀ nyɨ̌ nyǒngo fʉ̀kʉ́ vèbhálɛ nódì odú afíkʉ náarɔ́'ɔ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, ndɨ dhu nɨ́ɨ'ɨ̀ mbǎ wɔ̀ dhu bhěyi.
9 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: atdí kpatsìbhálɛ náapɛ́ pbɨndà tsìbhálɛ nɔ́dhɔ, ndàdʉ̀ ɔ̀dìnà, ɨnzá nɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ kɛ̀lɛ̌ nɔ̀nzɨ̀ ngǎtsi kpatsìbhálɛ nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ̀, nɨ́ ngǎtsi tsìbhálɛ ndɨ ndàmbà rɔ̀, ka nádʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɨwà mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ nɔ̀nzɨ̀.»
10 Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Wɔ̀ dhu bhěyi kpatsìbhálɛ mà nzínzì ɔ̌ dhu rɨ̌'ɨ̀ tsìbhálɛ mànà rɔ̀, ìndrǔ rɨ̌ 'ʉ̀mbǎ dhu tɔ́ ídzìnga rɨ̌'ɨ̀ mbǎ.»
11 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ wɔ̀rɨ́ Ɔtɛ náarɨ́ dɔ̀ya àlʉ̌, pbɛ́tʉ̀ kǎrɨ́ dɔ̀ya àlʉ̌ alɛ nɨ́ kǎkà Kàgàwà ábhʉ kà ràlʉ̌ dɔ̀ya alɛ kɛ̀lɛ̌.
12 Kpabhálɛ-tsʉ̀ àtɔ̀ rádʉ̀ ɨnzɨ̌ rʉ̀mbǎ vèbhálɛ dhu-tsʉ̀ rɨ̌'ɨ̀ ibí. Obhó tɨ́, atdídhená kpabhálɛ náarɨ́ nzɨ̌ vèbhálɛ ʉ̀mbǎ ʉ̀dhɨ̌ tɨ́ ka kʉdhɨ́ ɨ̀ àmǎ tɨ́rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ngʉ̌kpà kpabhálɛ náarɨ́ nzɨ̌ vèbhálɛ nʉ́mbǎ, ɔbɨ nɨ̌ ka ka kʉ́gɛ̀rɛ̀ ɨ̀, 'òngò àmǎ tɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà-tsí náaróko àmǎ bhěyi, ɨnzɨ̌ 'ʉ̀mbǎ vèbhálɛ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi-okú dɔ̀ rɔ̀. Yà ma mʉ̀nɔ̀ dhu rɨ̌ dɔ̀na àlʉ̌ alɛ nákǎ kà ràlʉ̌ dɔ̀na!»

Yěsù rɨ̌ nɨ̀nɨ́ nzónzo násɔ̌ dhu
(Mrk 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ìndrǔ níiwú nɨ̀nɨ́ nzónzo nà Yěsù-tɨ'ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ kʉ̌lɨ tɨ́ ɔtsʉ́na dɔ̀yá, ndàdʉ̀ ndɨtsɔ̀ dɔ̀yá. Pbɛ́tʉ̀, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ òko 'àmbɛ ɔ̀rʉ̀ dɔ̌ ɨ alɛ dɔ̌.
14 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyʉ̀bhà nzónzo rìwǔ tɨdu ɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨnzɨ̌ nyàtɔ̀ abádhí-tsʉ̀, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nɨ́ abádhí bhěyi ɨ̀ nʉ́lɨ alɛ tɔ́ nɨ́dhunɨ̌.»
15 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ ɔtsʉ́na nʉ́lɨ ɨ nzónzo dɔ̌, ndɨ dhu-dzidɔ̌, ndàdʉ̀ ndɨ̀và ndàrà ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀.

Yěsù mà rɔ̌tɛ atdí ònzìtálɛ nà dhu
(Mrk 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, atdí alɛ nɨ́ɨra Yěsù-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Màlimǒ, àdhu ndɨ ídzì dhu tɨ́ ma màkǎ mɔnzɨ, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga?»

---

* **19:7 19.7** Tòr 24.1-4

17 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyɨ nyɨ́ dhu ìvǔ tsʉ̀dú ídzì dhu tɨ́ rɨ́'ì dhu dɔ̌ nɨ̌? Atdí alɛ kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ndɨ ídzì alɛ tɨ́ rɨ́'ì. Nyɨ nyapɛ́ nyozè nyotsù dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̀, nɨ́ dhu àkǎ nyɨfʉ Músà bhà Ʊyátá.»

18 Nɨ́ wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ɨ́ngbǎgà Ʊyátá ɨ?» Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Dhu àkǎ nzá nyohò abvo, dhu àkǎ nzá nyɔnzì mʉ̀nyɔ̀nì, dhu àkǎ nzá nyɔnzì ogbo, ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nzá nyʉnɔ̀ tìtɔ̀ ɔdhìnʉ dɔ̌.

19 Dhu àkǎ nyɨfʉ àbanʉ mà ɨ́yànʉ mànà, ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nyozè ɔdhìnʉ yà nyɨ nyʉ́ nyɨ nyózè nyɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀ dhu bhěyi*.»

20 Nɨ́ wɔ̀rɨ́ kpatsìbhíngba náadʉ̀ àtìnà Yěsù nɨ̌: «Ma mɨ́fʉ wà kɔ̌kɔ̀rɨ́ Ʊyátá kɔ́rɔ́, nɨ́ ádhu ndɨ àkǎkǎ mɔnzì tdɨ́tdɔ̌?»

21 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtìnà kà nɨ̌: «Nyɨ nyapɛ́ nyozè nyɨ'ì àkǎkǎ alɛ tɨ́, nɨ́ árà, nyadʉ̀ kɔ́rɔ́ nyɨ nyarɨ́'ì nà dhu núdzi, nyadʉ̀ ɨ dhu ɔ̀ rɔ̀ nyɨ nyòngyè fʉ̀rangà nʉ́ndɔ̀ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ nyɨ nyadʉ̀ya ònzì nábà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, nyádʉ̀ nyɨra, nyadʉ̀ owùdu nʉ́ngʉ.»

22 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ kpatsìbhíngba níitdègu wɔ̀ ɔtɛ nɨ́rɨ, nɨ́ kǎdʉ̀ àrà ányìrɔ̌ rɔ̀ atdídɔ̌ ɨzʉ nʉ́ka ndì rɔ́rɔ̀, atdídɔ̌ ndì ndónzì nɨ́dhunɨ̌.

23 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù adʉ̀ àtìnà pbìndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ònzìtálɛ rǒtsù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̀ dhu nɨ́ odú dhu nyʉ́.

24 Ndɨrɔ̀, ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀ tdɨ́tdɔ̌: ngàmɨyà rǒtsù, ndʉ̀dà sìndanì-bhu ɔ̌ dhu rɨ̌'ì ɨsɔ́. Pbɛ́tʉ̀, ònzìtálɛ rǒtsù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̀ dhu rɨ̌'ì odú nyʉ́ ròsè.»

25 Nɨ́ wɔ̀rɨ́ ɔtɛ ɨ̀ ìrì rɔ̀, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ atdídɔ̌. Nɨ́ abádhí ambɛ́nà dhu ɔ̀ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtìnà dɔ̌: «Wɔ̀ dhu bhěyi kà rɨ̌'ì rɔ̀, ádhɨ pbá alɛ ndɨ ɔ̀gʉ̀ rádʉ̀ ɔ̀gʉ̀?»

26 Nɨ́ Yěsù andà abádhí, ndàdʉ̀ àtìnà abádhí nɨ̌: «Ìndrǔ tɔ̀ ndɨ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àkǎ, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà tɔ̀ kà rɨ̌ àkǎ àkǎ.»

27 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀, ndàtɨ: «Ɨ́rɨ, mǎ mʉ́bhà kɔ́rɔ́ dhu mǎdʉ̀ owùnʉ nʉ́ngʉ, nɨ́ ádhu ndɨ mǎ mabáya?»

28 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtìnà abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: yà adzɨ dɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu rɨ̌ 'ʉ̀wʉ̌, 'òngò ɔwʉ́tána tɨ́ rɔ̀, Ìndrǔ t'ídhùnà náadɨya pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ tɔ́ tombi dɔ̌. Ndɨ nínganí, nyɨ̌, yà owùdu nyɨ̌ nyʉ́ngʉ rɔ̀, nyɨ̌ nyokoya átɔ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà tombi dɔ̌, nyǎmbɛ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà Pbàìsràyélí tɔ́ rʉ̀gànda-tsʉ̀-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ dɔ̌.

29 Ndɨrɔ̀ ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà, yà okúdu dɔ̀ rɔ̀ rɨ́ pbìndà ɨdza, adɔ́na, awɛ́na, àbanà, ɨ́yànà, pbìndà inzo, ndɨrɔ̀ pbìndà ɔnzɨbvʉ mà nʉ́bha, náabáya ɨ dhu atdí mɨyà-gʉ̀na ròsè. Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ya dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà.

30 Pbɛ́tʉ̀, ábhɔ̌ alɛ yà kòmbí arɨ́'ì wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ nóongoya olù alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ yà olù alɛ tɨ́ arɨ́'ì kòmbí alɛ náadʉ̀ya òngo wɛmbɛrɛ̀ tɨ́.»

20

Vǐnyò tɔ́ ɨnga ɔ̌ kasʉ nanzì kasʉtálɛ tɔ́ mbólí

1 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtìnà pbìndà ábhàlɨ̌ nɨ́: «Obhó tɨ́, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nɔ́fɔ̀ ndì nà dhu: Atdí ɨdza-àbadhi náahʉ̀ bhɔ̌tsʉngánǎ ɨdza rɔ̀, ndàmbɛ kasʉtálɛ nɔ́mɛ̀ dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ owu tɨ́ kasʉ ɔ̀nzì pbìndà vǐnyò tɔ́ ɨnga ɔ̀.

2 Abádhí nɨ́ɨrɨ ɨ̀ ɨ kasʉtálɛ mànà atdí dìnarì-kpɔ̌ dɔ̌ atdíku ɨdhɔ tɔ́ kasʉ tɔ́ mʉ̀kìmbà tɨ́. Kǎdʉ̀ ɨ alɛ nóvì ròwù vǐnyò tɔ́ pbìndà ɨnga-bvʉ̀.

---

* **19:19 19.19** Uvt 20.12-16; Law 19.18; Tòr 5.16-20

3 Tdítdɔ̌, kǎhʉ̀ ìbhʉ adyifɔ̀-sɨsì kútsingá nga tɔ́ ɔ̌, ndàdʉ̀ ngʉ̌kpà alɛ nála pbanga-
tsidɔ̌ róko ìmbǎ kasʉ́na rɔ́.
4 Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ alɛ nɨ̌: ‹Nyɨ̌ mà átɔ̀, nyòwu nyɔ̀nzɨ kasʉ vǐnyò tɔ́ pbàkà ɨnga ɔ̀, tdʉ̌
ma mádʉ̀ fʉ̀kʉ́ mʉ̀kɨ̀mbà núbho àkǎkǎ dhu bhěyi.›
5 Nɨ́ ɨ alɛ náadʉ̀ òwu ndɨ vǐnyò tɔ́ ɨnga ɔ̀. Wɔ̀ ɨdza-àbadhi náahʉ̀ tdítdɔ̌ azà adyifɔ̀-
sɨsì adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌, ndɨrɔ̀ àrʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sɨsì adyídɔ̌ nga tɔ́ ɔ̌, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ
ndɨ dhu bhěyi tɨ́.
6 Kà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, kǎhʉ̀ atdí kumì dɔ̀ná atdí nà adyifɔ̀-sɨsì pbɨ́tsɔ̀ngǎ nga tɔ́ ɔ̌,
ndàdʉ̀ ngʉ̌kpà alɛ nála pbanga-tsidɔ̌ òkò, ìnzɨ̌ ì ɨ́ atdí dhu mà nɔ́nzɨ rɔ́rɔ̀ rɔ́. Nɨ́ kǎdʉ̀
dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: ‹Ádhu, rɔ̀pɛ̀ ndɨ kútsingánǎ rɔ̀ rɨ̀rà àhʉ kòmbí, nyɨ̌ nyòkò
ɨrɔ́ ìnzɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ atdí dhu mà nɔ́nzɨ rɔ́rɔ̀ nɨ̌?›
7 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ’àtɨ: ‹Ɨnzá nɨ́ atdí alɛ mà nápɛ̀ mǐtsǔ pbɨ̀ndà kasʉ ɔ̀.›
Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ alɛ nɨ̌: ‹Olu nyɨ̌ mà átɔ̀, nyòwu nà nyɔ̀nzɨ kasʉ pbàkà vǐnyò tɔ́ ɨnga
ɔ̀.›
8 Nɨ́ pbɨ́tsɔ̀ngánǎ, wɔ̀ ɨnga-àbadhi náatɨ pbɨ̀ndà kasʉtálɛ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ̌: ‹Únzi
kasʉtálɛ, nyadʉ̀ fɨyɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà núbho. Nyɨ nyɨ́ kɔ̀pɛ̀ yà olù kasʉ nɔ̀pɛ̀ alɛ rɔ̌ rɔ̀, nyadʉ̀
àrà kʉ̀tsà yà angyi kasʉ nɔ̀pɛ̀nà alɛ rɔ̌.›
9 Nɨ́ yà atdí kumì dɔ̀ná atdí nà adyifɔ̀-sɨsì pbɨ́tsɔ̀ngǎ nga tɔ́ ɔ̌ kasʉ nɔ̀pɛ̀ alɛ níiwú,
kadʉ̀ ngǎtsi alɛ bhà atdí dɨ̀narɨ nábhʉ ndɨ alɛ tɔ̀.
10 Yà angyi kasʉ nɔ̀pɛ̀nà alɛ níiwú ùvò átɔ̀. Abádhí nɨ́ɨrɛ̀ nga fɨ̌yɔ̀ ka kúbhǒna
mʉ̀kɨ̀mbà ràrǒse òse yà olù kasʉ nɔ̀pɛ̀nà alɛ tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà dɔ̀nǎ. Pbɛ́tʉ̀, abádhí mà átɔ̀
náadʉ̀ atdátdí dɨ̀narɨ̀ kɛ̀lɛ̌ nábà.
11 Nɨ́ kàkɔ̌ ì ɨ́ rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ alɛ náapɛ̀ ’àmbɛ ònu dɔ̌ ɨnga-àbadhi nɨ̌.
12 Abádhí atɨ kà nɨ̌: ‹Kǎkà kasʉtálɛ níwǔ ùvò olù, ’àdʉ̀ kasʉ nɔ́nzɨ atdí adyifɔ̀-sɨsì
kɛ̀lɛ̌ tɨ́. Nɨ́ nyɨ nyàdʉ̀ tɨ́ mʉ̀kɨ̀mbà núbho abádhí tɔ̀ àdhàdhɨ mǎ mànà, àzèmbè mǎ’ɨ
nɨ́ ndɨ bìlǐ mǎ mɔ̀nzɨ kasʉ, adyifɔ̀ ràdʉ̀ mɔ̌bɨ rɔ̀?›
13 Nɨ́ wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu àdu atdí abádhí nzínzì ɔ̌ alɛ tɔ̀, ndàtɨ: ‹Pbǎlɛ́ ma mɔ̀nzɨ nzá
nyɨ nzɛ́rɛ. Nyɨ nyà’ùnà tɨ́ nzá atdí dɨ̀narɨ rɔ̌ nyɨ nyɨ́ kasʉ nɔ́nzɨ atdí ɨdhɔ ɔ̌ dhu?
14 Nɨ́rɔ̀, ákɔ̌ ɨndʉ́ mʉ̀kɨ̀mbà, nyadʉ̀ àrà ɨndʉ́ dhu nɨ̌. Ma mòzè mabhʉ ka wɔ̀ olù
ɨ̀ràà alɛ tɔ̀ àdhàdhɨ ɨndʉ̀ ma màbhʉ ka dhu bvʉ̀ tɨ́.
15 Ma mádʉ̀ pbàkà fʉ̀rangà nʉ́ndɔ̀ ma mòzè ka dhu bhěyi. Tɨ́ nzɨ̌ obhó? Ndɨrɔ̀ yà
ma mɔ̀nzɨ ídzì dhu nyɨ nyàla tɨ́ nzɛ́rɛ dhu ma mɔ̀nzɨ dhu tɨ́?›»
16 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdítdɔ̌: «Yà kòmbí arɨ́’ì olù alɛ tɨ́ alɛ nóongoya wɛmbɛrɛ̀ tɨ́,
ndɨrɔ̀ yà kòmbí arɨ́’ì wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ alɛ náadʉ̀ya òngo olù alɛ tɨ́.»

Ɨbhʉ rɨ́ kìsě nɨ̌ Yěsù rɨ̌ ndɨ ndɔ́vɛ̀ kɔtdʉ̀ ndɨ, ndàdʉ̀ ndɨ̀ngbɛ̀ dhu nɔ́vɔ dhu
(Mrk 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ ndúpo rɔ́rɔ̀, Yěsù náanzi pbɨ̀ndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà
ábhàlɨ̌ igi. Nɨ́ otu ɔ̌ ì ówu rɔ́rɔ̀, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌:
18 «Kànɨ̌ àlɛ̌ kúpo Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, nɨ́ ányì ka kɨ́ Ìndrǔ t’ídhùnà nípfǒ kabhʉ
pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà fɔ́. Abádhí rɨ̌ anya
nɔ́tdì kà-dɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ ka,
19 ’àdʉ̀ kàbhʉ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí-fɔ́. Ɨ alɛ rɨ̌ kɔ̀zʉ̀ àkyǎkyɛ̀ alɛ tɨ́, ’àdʉ̀ kʉ̀vɨ asé
nɨ̌. Ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ kʉ̀tɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌, rɔ̀vɛ̀, kadʉ̀ ɔ̀tdʉ̀nà. Pbɛ́tʉ̀, ìbhʉ ɨdhɔ dzidɔ̌,
kǎdʉ̀ya ndɨ̀ngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.»

Zɛ̀bɛ̀dayò bhà ɨngba-tsánà rɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga nónzi
Yěsù-fɔ́ pbɨ̀ndà ɔ́yɔ̌ ɨnzo tɔ̀ dhu
(Mrk 10.35-45)

20 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Zɛ̀bɛ̀dayò bhà ɨngba-tsánà mà, pbɨndà ɔ́yɔ̌ inzo mànà náandrì
Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀. Nɨ́ ndɨ ɨngba-tsánà náakɔ̀ ndɨ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌ Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndonzi tɨ́ dhu
kà-fɔ́.
21 Nɨ́ Yɛ̌sù ivú dhu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ nyòzè?» Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, ndàtɨ:
«Pbʉ̀kʉ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi ɔ̌, ábhʉ̌ kǎkà pbàkà ɔ́yɔ̌ inzo ròkò tɨnʉ́, atdí ràdɨ ɨndʉ́
fangà dɔ̀nǎ rɔ̀, ngǎtsi ràdʉ̀ àdɨ ígù dɔ̀nǎ rɔ̀.»
22 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ nzá wɔ̀ nyɨ̌ nyónzina fudú dhu.
Nyɨ̌ tɨ́ àdʉ̀ yà ma mɔ́mvʉ̀na àpbɛ̀ tɔ́ kɔ́pà-tsʉ̀ nɔ́mvʉ̀ ɔ̀mvʉ̀?» Nɨ́ wɔ̀ ɨngba-tsánà mà
náadʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, àtɨ: «Ɔ̀mvʉ̀ mǎ mádʉ̀ ɔ̀mvʉ̀nà.»
23 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Obhó tɨ́, ɔ̀mvʉ̀ nyɨ̌ nyɔmvʉ́ya ma mɔ́mvʉ̀na kɔ́pà-
tsʉ̀. Pbɛ́tʉ̀ ìndrǔ nɨ́lɨ̌ ka kɨ́ ràdɨ idú fangà dɔ̀nǎ rɔ̀, ndɨrɔ̀ idú ígù dɔ̀nǎ rɔ̀ dhu nɨ́ nzɨ̌
ɔ̀tɛ̌du. Ɨ ngari nɨ́ yà Àbadu náabhɔ̀lɔ̀ ka fɨ̌yɔ̀ alɛ tɔ́.»
24 Wɔ̀ dhu ì ìrì rɔ̀, atdí kumì ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ àkǒ àkǒ tɨ́ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ atdí iya bhà
alɛ rɔ̌.
25 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ pbɨndà ábhàlɨ̌ nánzì tɨna ɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà
yà ìndrǔ dɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɨ́ ka kátɨna alɛ náarádʉ̀ ɨ alɛ nʉ́lɨ fɨ̌yɔ́ ɨnɔ tɨ́, 'àmbɛ avu dɔ̌
rɔ̀yá dhu. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà yà ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náarádʉ̀ ɔbɨ̀ya à'ɛ ìndrǔ dɔ̌ tɨ́ dhu.
26 Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nzá ndɔ̀nzì ndì ndɨ dhu bhɛ̌yi nzínzìkʉ ɔ̌. Atdí nzínzìkʉ ɔ̌ alɛ
náapɛ́ ndòzè ndàdɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́, nɨ́ kà rǎdʉ̀ àkǎ ndɨ'ì fʉ̀kʉ́ kasʉtálɛ tɨ́.
27 Ndɨrɔ̀ atdí nzínzìkʉ ɔ̌ alɛ náapɛ́ ndòzè ndàdɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ rǎdʉ̀ àkǎ
ndì'ì fʉ̀kʉ́ ɨnɔ tɨ́.
28 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Ìndrǔ t'ídhùnà nɨ́rà nzá ndɨ́nɨ̌ ka kɔnzɨ tɨ́ kasʉ fɨ̌ndà. Pbɛ́tʉ̀
kɨ̌rà ndɨ́nɨ̌ ndɔnzɨ tɨ́ kasʉ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀, ndàdʉ̀ pbɨndà ípìrɔ̌nga nábhʉ ábhɔ̌ alɛ nʉwʉ̀
tɨ́.»

Yɛ̌sù rɨ̌ ɔ́yɔ̌ ndùmùndúmú nɨ́gʉ̌ dhu
(Mrk 10.46-52; Luk 18.35-43)

29 Yɛ̌sù mà rǔvò pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà Yɛ̀rɨkɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ɔ̀nà kàsʉmì ɔ̌, ábhɔ̌ ihé-yà
náadʉ̀ òwu Yɛ̌sù-owù ɔ̌.
30 Nɨ́ yà otu-gì dɔ̌ ì òkò rɔ́ ì'ì ɔ́yɔ̌ ndùmùndúmú nɨ́irɨ Yɛ̌sù rʉ̌da dhu. Nɨ́ abádhí adʉ̀
'ɔ̀pɛ̀ 'ùkǔ, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ, Dàwudì-dhú bvʉ̌ alɛ́, ábà ɨzʉ dɔ̀ká!»
31 Ihé-yà náadʉ̀ òko 'àmbɛ ɔ̀rʉ̀ dɔ̌ abádhí dɔ̌, 'àdʉ̀ abádhí návi rɨnɛ̀. Pbɛ́tʉ̀
kɔ̌kɔ̀rɨ́ ndùmùndúmú náadʉ̀ ùkǔ ɔrʉ́ tǔya nyʉ́ nà tdɨ́tdɔ̌, 'àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, Dàwudì
t'ídhùnǎ, ábà ɨzʉ dɔ̀ká!»
32 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ ìde, ndànzì abádhí, ndàdʉ̀ dhu ìvu tsʉ̀yá, ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyòzè
mɔnzì fʉ̌kʉ̀?»
33 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, 'àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ábhʉ̌ nyɨ̀kpɔ́ka ràla ɨnga.»
34 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ ɨzʉ nábà abádhí dɔ̌, ndàdʉ̀ abádhí-nyɨ̀kpɔ́-ngbɔ̀ nʉ́pbala. Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌
rɔ̀ tɨ́, kɔ̀rɨ́ ɔ́yɔ̌ alɛ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àla ɨnga, 'àdʉ̀ òwu Yɛ̌sù-owù ɔ̌.

21

Yɛ̌sù rɔ̌tsù Yɛ̀rùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40; Yùw 12.12-19)

1 Ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Yɛ̌sù mà, pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà nókò Yɛ̀rùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ì owu tɨ́ ùvò rɔ́rɔ̀,
nɨ́ abádhí nʉ́ʉtɔ ì Bɛ̀tɛ̀fagɛ̀ tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̀. Ndɨ pbanga nɨ́i'ì mìzèyìtunì tɨ́ kátɨna
itsu náarɨ́'ì dɔ̀ná pbìrì-ɔngɔ̀ rɔ̌. Nɨ́ Yɛ̌sù náavì ɔ́yɔ̌ pbɨndà ábhàlɨ̌ ròwù angyi,
2 ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòwu wɔ̀ angyi rɨ́'ì fʉ̌kʉ̀ pbanga ɔ̀. Nɨ́ ndɨ pbanga ɔ̀ nyɨ̌
nyòtsù rɔ́rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́ kayinǒ-yà nótù òsò ka kòsò rɔ́, pbɨndà ɨngba ràdʉ̀ ì'ì tɨná. Nɨ́,
nyʉ̀nga ka, nyǎdʉ̀ ìwu abádhí nà kɔ́rɔ́ tɨdu ɔ̀.

3 Nɨ́ atdí alɛ mà nʉ́ʉnɔna gukyè dhu abádhí dɔ̌, nɨ́ nyɨ̌ nyadʉ̀na àtɨ̀nà: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ
rɨ̌’ɨ̀ abádhí-atdyú nà.› Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, ka kadʉ̀na abádhí nʉ́bhà nyɨ̀wʉ̌ nà.»
4 Wɔ̀rɨ́ dhu náanzì ndɨ̀ ndɨ́nɨ̌ angyí nabì Zàkàrɨyà nʉ́ʉnɔ dhu náaká tɨ́. Kǎtɨ:
5 «Nyàtɨ Sàyunì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ tsìbhíngba nɨ̌:
‹Ándà! Kànɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ kamà rɨ̌rà tɨnʉ ɔ̀!
Kà rɨ̌rà ɨ̀yɔ̀nga nyʉ́ ɔ̌, kayinɔ̌-yà dɔ̌ ndɨ̀ ndàdɨ rɔ́rɔ̀,
kayinɔ̌-yà bhà ɨngba dɔ̌ ndɨ̀ ndàdɨ rɔ́rɔ̀*.›»
6 Nɨ́ ábhàlɨ̌ náawù, ’àdʉ̀ yà Yɛ̌sù àvinà fɨ̃yɔ̀ dhu nɔ́nzɨ̀.
7 Abádhí níiwú kayinɔ̌-yà nà pbɨ̀ndà ɨngba mànà, ’àdʉ̀ rɔ̀yá ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ núhu dɔ̀yá,
Yɛ̌sù ràdʉ̀ àdɨ dɔ̀ná.
8 Ábhɔ̌ ihé-yà núuhu rɔ̀yá mbɛrʉ̀ otu ɔ̌. Ngʉ̌kpà alɛ náadʉ̀ itsu-dɔ̀ká nɔ́kɔ̀, ’àdʉ̀ ùhunà
otu ɔ̌.
9 Nɨ́ yà angyi rɔ́wu Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌ alɛ mà, kɔ̌wù ɔ̌ ríwu alɛ mànà náambɛ́nà ùkʉ̌ dɔ̌, ’àtɨ:
«Hɔ̀sanà! Ilèta nákǎ kabhʉ Dàwudì-dhú bvʉ̌ alɛ tɔ̀! Kàgàwà nákǎ ndàso Ádrʉ̀ngbǎlɛ-
ɔvɔ̀ rɔ̌ rɨ́rà alɛ! Hɔ̀sanà! Ilèta nákǎ kabhʉ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́’ɨ̀ Kàgàwà tɔ̀!»
10 Nɨ́ Yɛ̌sù rɔ̌tsù Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ-tsì náava ndɨ̀, ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌:
«Wɔ̀rɨ́ alɛ tɨ́ àdhɨ?»
11 Nɨ́ ihé-yà noowúnà dhu àdu rɔ̌ abádhí tɔ̀, ’àtɨ: «Nabì Yɛ̌sù nɨ́ yà, Nàzàretì-alɛ,
Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌.»

Yɛ̌sù rɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀ rɨ́ dhu núdzɨ̌ alɛ nódì dhu
(Mrk 11.15-19; Luk 19.45-48; Yùw 2.13-22)

12 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù náatsù Kàgàwà bhà-dza ɔ̀, ndàdʉ̀ ányɨ̀-dzá rɔ̀ rɨ́ dhu òdzi
alɛ mà, ányɨ̀-dzá rɔ̀ rɨ́ dhu ùdzɨ̌ alɛ mànà dhu nódì kɔ́rɔ́. Kǎdʉ̀ fʉ̀rangà-ɔ̌nga nʉ́wʉ̌
rɨ́ alɛ rɨ̌ fʉ̀rangà nʉ́wʉ̌ dɔ̀ná rɔ̀ mɨzà mà, àmbò núdzɨ̌ rɨ́ alɛ nókò dɔ̀yá tombi mànà
dhu nátdi.
13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ alɛ nɨ̌: «Kàgàwà bhà bhʉ̌kù ɔ̀ Andítá rǎtɨna: ‹Pbàkà
ɨdza nɨ́ ka kanziya ɨtsɔ̀ta-dzà tɨ́, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nyàdʉ̀ kʉ̀gɛ̀rɛ̀ ròngò ogbotálɛ náarɨ́
’ùru ɔ̀ná ngari tɨ́.›»
14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ndùmùndúmú mà, otsutálɛ mànà níiwú Yɛ̌sù-tɨ’ɔ̀ Kàgàwà bhà
ɨdza ɔ̌, ka ràdʉ̀ ɨ́ nɨ́gʉ.
15 Nɨ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà náakó yà
Yɛ̌sù rɔ̌nzɨna wɨwɨ̀ ɨ́ àla rɔ̀, ndɨrɔ̀ nzónzo rʉ̌kʉ̌ Kàgàwà bhà ɨdzá dhu ɨ́ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀. Ɨ nzónzo
ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Hɔ̀sanà! Ilèta nákǎ kabhʉ Dàwudì dhú-bvʉ̌ alɛ tɔ̀.»
16 Abádhí adʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌, ’àtɨ: «Nyɨ tɨ́ kɔ̌kɔ̀ nzónzo rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ ɨ̀rɨ?»
Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀rɨ ma mɨ́rɨna! Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ nzá Kàgàwà
bhà bhʉ̌kù ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu nɔ́zʉ̀? Ndɨ Andítá rǎtɨna: ‹Nyɨ nyábhʉ nzónzo mà, ndɨrɔ̀
ɨrɛ́-nzo mànà dhu ràmbɛ nyɨfʉ dɔ̌.›»
17 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ ndɨvà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́
màlímó mànà tɨ́ rɔ̀, ndàdʉ̀ àhʉ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ndàrà Bɛ̀tàniyà tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̀. Ányɨ nɨ́
ndɨ kǎdʉ̀ àrà ɔ̀dhɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ mùtinì tɨ́ kátɨna itsu nófù dhu
(Mrk 11.12-14,20-25)

18 Tsútsǎ nínganí kútsingánǎ Yɛ̌sù rɨ̌ngo Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kɨ̌’ɨ̀
àwù nà.
19 Nɨ́ kǎla mùtinì tɨ́ kátɨna atdí itsu otu-gì dɔ̌, ndàdʉ̀ òndri tɨna ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ ndɨ
itsu-bɨ̌ kɛ̀lɛ̌ nótù. Nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ itsu nófù ndàtɨ: «Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ indo, atdí itsu-kpɔ̌ mà nákǎ
nzá ndɔ̀’ɔ̀ dʉ̀nʉ́ tdɨ́tdɔ̌.» Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ wɔ̀ itsu náadʉ̀ òtdyù atdídɔ̌.

---

* **21:5 21.5** Zàk 9.9

20 Yěsù bhà ábhàlǐ náala wɔ̀ dhu, ɨdhɔ ràdʉ̀ ʉ̀kɔ atdídɔ̌. Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu ìvu
Yěsù-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Wɔ̀rɨ́ mùtinì nótdyù atdídɔ̌ kòmbómbí tɨ́ ɨ̀ngbà-dhu bhěyi?»
21 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, nyɨ̌ nyapɛ́
ɨ̀ʼɨ̀ aʼuta nà ɨ̀nzɨ̌ afíkʉ ràdʉ̀ ùguru, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ wɔ̀ itsu rɔ̌ ma mɔ̀nzɨ̀ dhu kɛ̀lɛ̌
nɔ́nzɨ̀. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyádʉ̀ àtɨ̀nà yà pbìrì nɨ̌ màtɨ́: ‹Ɨngbɛ̀ nyɨ ʉrɔ́ rɔ̀, nyadʉ̀ àrà ɨ̀tsɨ̀
ádrʉ̀ngbă rɛ̀rʉ̀ ɔ̀!› Nɨ́ ndɨ dhu rǎdʉ̀ ndɔ̀nzɨ̀ yà nyɨ̌ nyʉ̀nɔ̀ ka dhu bhěyi tɨ́.
22 Nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ aʼuta nà, nɨ́ nyɨ̌ nyádʉ̀ fʉ̀kʉ́ ɨtsɔ̀ta ɔ̌ nyɨ̌ nyònzì kɔ́rɔ́ dhu-tsí nábà
àbà.»

Yěsù bhà ádrʉ̀ngbǎnga nɨ́rà àdhà rɔ̀?
(Mrk 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù atsù Kàgàwà bhà ɨdza, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùdhe dhu ìndrʉ̌ tɔ̀. Nɨ́
pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí-bvʉ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà náandrì Yěsù-tɨʼɔ̀, ʼàdʉ̀
dhu ìvu kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Ádhɨ nyɨ návi nyongò kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ dhu nɔ́nzɨ? Ádhɨ ádrʉ̀ngbǎnga
tɔ́ ɔbɨ nábhʉ ɨndʉ̀ nyongò ɨ dhu nɔ́nzɨ̀ nɨ̌?»
24 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɨ́ atdí dhu kɛ̀lɛ̌ nívʉ̌ tsʉ̀kʉ́. Nyɨ̌
nyapɛ́ ndɨ dhu nádʉ̌ idù, nɨ́ ma mádʉ̀ ma márɨ́ ɨ dhu nɔ́nzɨ pbɨ̀ndà ɔbɨ nɨ̌ alɛ nʉ́nɔ̀
fʉ̌kʉ̀.
25 Ádhɨ Yùwanɨ̀ nivi rɨ̀rà bàtizò núbho ìndrʉ̌ tɔ̀? Tɨ́ Kàgàwà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ tɨ́
ìndrʉ̌?» Pbɛ́tʉ̀ abádhí náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼɨ̀rɛ̀ nga nzínzìya ɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Àlɛ̌ kapɛ́ dhu
àdʉ̌ Kàgàwà ràrɨ̌ ndɨ ka nivi, nɨ́ kǎdʉ̀na dhu ìvu àlɛ̌-tsʉ̌ ndàtɨ: ‹Olu, ádhu ɨnzá nyɨ̌
nyadʉ̀ Yùwanɨ̀ nʉ́nɔ̀ dhu náʼù nɨ̌?›
26 Ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kapɛ́ àtɨna, ìndrʉ̌ ràrɨ̌ ndɨ ka nivi, nɨ́ àlɛ̌ kɨ́ ihé-yà-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ, kɔ́rɔ́ alɛ
náarɨ́ Yùwanɨ̀ nɔ́zʉ̀ Kàgàwà bhà nabì tɨ́ nɨ́dhunɨ̌.»
27 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí adʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀, ʼàtɨ: «Ɨnzá mǎ mʉ̀nɨ.» Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu
àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨma nyʉ́ mà átɔ̀, ma mɨ́ nzɨ̌ ɨ dhu nɔ́nzɨ ma márɨ́ nɨ̌ ɔbɨ nʉ́nɔ
fʉ̌kʉ̀.»

Atdí àba bhà ɔ́yɔ̌ kpabhínzo tɔ́ mbólí

28 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ yà ma
máwɛ̌na mbólí dɔ̌? Atdí alɛ nɨ́ɨʼɨ ɔ́yɔ̌ pbɨ̀ndà kpabhínzo nà. Nɨ́ kʉ̌nɔ dhu atdí ɨngba
tɔ̀ ndàtɨ: ‹Pbànɨ̌ngbá, árà nyɔnzɨ kasʉ vǐnyò tɔ́ ɨnga ɔ̀ indo.›
29 Wɔ̀ ɨngba náadʉ̀ dhu àdu àbanà tɔ̀, ndàtɨ: ‹Ɨnzɨ̌ ma márà àwólò!› Pbɛ́tʉ̀ olù nyʉ́,
kʉ̌gɛ̀rɛ̀ pbɨ̀ndà ɨrɛ̀ta, ndàdʉ̀ ndɨ̀và, ndàrà vǐnyò tɔ́ ɨnga-bvʉ̀.
30 Tdɨ́tdɔ̌ wɔ̀ alɛ nʉ́ʉnɔ àdhàdhɨ̀ dhu kɛ̀lɛ̌ ngǎtsi pbɨ̀ndà ɨngba tɔ̀. Nɨ́ ndɨ-tsí náadʉ̀
dhu àdu àbanà tɔ̀, ndàtɨ: ‹Àrà ma márà àbá.› Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ nzá àrà ndɨ ɨnga-bvʉ̀.»
31 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu ìvu pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà-
tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhɨ ndɨ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ kpabhínzo nzínzì ɔ̌, àbanà òzè dhu nanzɨ?» Nɨ́ abádhí
adʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀, ʼàtɨ: «Yà angyi àbanà àvinà ràrà kasʉ ɔ̀nzɨ̀ ɨngba.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ
Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, pàratà tʼʉ́fɔ́tá tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́
mà, mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ́ vèbhálɛ mànà nóowuya ùvò angyi rʉ̀kʉ́ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà
bhà idzi ɔ̀.
32 Obhó tɨ́, bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ nɨ́ɨra bvʉ̀kʉ̀, ndàdʉ̀ obhónánga tɔ́ otu nɨ́tɛ̀
fʉ̌kʉ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyadʉ̀ nzá kà rʉ̌nɔna dhu náʼù. Pbɛ́tʉ̀ pàratà tʼʉ́fɔ́tá tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́
mà, mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ́ vèbhálɛ mànà nɨ́ ɨ kà rʉ̌nɔna dhu naʼu. Ndɨrɔ̀ wɔ̀ ndɨ dhu mà nyɨ̌
nyàla rɔ̀, nyɨ̌ nyadʉ̀ nzá nyʉ̌gɛ̀rɛ̀, nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga, nyǎdʉ̀ Yùwanɨ̀ rʉ̌nɔna dhu
náʼù.»

Vǐnyò tɔ́ ɨnga ɔ̌ rɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɔ̀rɔ̌rʉ̀ kasʉtálɛ tɔ́ mbólí
(Mrk 12.1-12; Luk 20.9-19)

33 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌
mànà nɨ̌: «Nyɨ̀rɨ ngǎtsi mbólí. Atdí alɛ náazò pbɨ̀ndà vǐnyò tɔ́ ɨnga, ndàdʉ̀ ngbɔ̌na
nákpɔ̀rɔ̀ kɔrɔwà nɨ̌. Kǎdʉ̀ ndɨ vǐnyo-kpɔ̌ náhà ka kóngo ɔ̀ná ibhu nógyè, ndàdʉ̀ ini
nɔ́sɨ̀ ndɨ ɨnga ɔ̌ ɔdɔ́tálɛ tɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, àbadhi mà náadʉ̀ ʼìrì ndɨ ɨnga-kàsʉ́ nɔ́nzɨ̀
róngo alɛ mànà, ndɨ́nɨ̌ ì owu tɨ́ ndɨ ɨnga ɔ̌ ɔ̀ʼɔ̀ dhu-ɔ̌nga nʉ́ndɔ̀ rɔ̌ ɨ alɛ mànà. Wɔ̀
dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndɨ̀và ndàrà abhi ɔ̀.

34 Nɨ́ ndɨ vǐnyò-kpɔ̌ nɔ́pɛ̀ ka kɨ́ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kǎvì ngúfe alɛ pbɨ̀ndà kasʉtálɛ nzínzì
ɔ̌ ròwù fɨ̌ndà ka kútù vǐnyò-kpɔ̌-tsí nákɔ, ndɨ ɨnga-kàsʉ́ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ-fɔ́.

35 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̀rɨ́ alɛ náadʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ùvǐ ka kùvǐ alɛ nʉ́lʉ ʉ̀lʉ̌ tɨ́. Abádhí náavɨ̀ atdí, ʼàdʉ̀
atdí nóhò, ndɨrɔ̀ ʼàdʉ̀ ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsɛ̌-tsí núbvu odu nɨ̌.

36 Tdɨ́tdɔ̌ wɔ̀ ɨnga-àbadhi náavì ibí ngʉ̌kpà kasʉtálɛ, ròsè ya angyi ɨ́ʼì dɔ̀na nǎ. Nɨ́
kɔ̌kɔ̀ vǐnyò tɔ́ ɨnga-kàsʉ́ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ náadʉ̀ ɨ alɛ nɔ́nzɨ̀ ya angyi ɨʼì alɛ ì anzɨ̀ dhu
bhɛ̌yi tɨ́.

37 Nɨ́ kà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, wɔ̀ ɨnga-àbadhi náavì idhùnà nyʉ́ ràrà kɔ̌kɔ̀ pbɨ̀ndà ɨnga-
kàsʉ́ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ-tɨʼɔ̀. Kǎdʉ̀ ɨnga ɨ̀rɛ̀ afína ɔ̀ ndatɨ: ‹Ɨfʉ̌ abádhí rɨ̌ idhùdu nyʉ́ nɨ́fʉ̌.›

38 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ vǐnyò tɔ́ ɨnga kàsʉ́ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ níitdègu wɔ̀ ɨnga-àbadhi tʼídhùnà
nálǎ, nɨ́ abádhí atɛ̀ nzínzìya ɔ̌ ʼàtɨ: ‹Kɔ̀nɨ̌, ɨnga-àbadhi tɨ́ ongoya olù alɛ nyʉ́ nɨ́ wɔ̀.
Kòwu kòho ka, ndɨ́nɨ̌ ɨnga adʉ̀ tɨ́ àdɨ àlɛ̌ tɔ̀.›

39 Nɨ́ abádhí náalʉ́ ɨnga àbadhi tʼídhùnà, ʼìpfo ɨnga ɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ òhònà!»

40 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà-
tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ rɔ̀, wɔ̀ ɨnga-àbadhi rɨ̌rà àhʉ nínganí, kɔ̌nzɨya wɔ̀ vǐnyò tɔ́
ɨnga-kàsʉ́ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi?»

41 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, ʼàtɨ: «Kɔ̌kyɛya kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ alɛ ɨ̀mbǎ ɨzʉ́ na, ndàdʉ̀
ndɨ vǐnyò tɔ́ ɨnga-kàsʉ́ nábhʉ ngʉ̌kpà alɛ-fɔ́. Ɨ alɛ nɨ́ ɨ, kà tɔ̀ róngo àdʉ̀ òwu yà kà tɔ̀
ɨ ùtù vǐnyò-kpɔ̌-tsí nábhʉ rɔ̌, ndɨ vǐnyò-kpɔ̌ ɨ ɔ̀pɛ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌.»

42 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ obhó Kàgàwà bhà
bhǔkù ɔ̀ ka kándǐ dhu ɔ̀zʉ̀? Ndɨ Andítá rǎtɨna:
‹Yà odu-dzà nɔ́sɨ̀ arɨ́ alɛ náabvù igi odu,
nɨ́ ndɨ adʉ̀ òngo ɨdza-pbɨdɔ̀ nɔ́dɔ rɨ́ ádrʉ̀ngbǎ odu tɨ́.
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nɨ́ ndɨ ndɨ dhu nanzì,
ndɨrɔ̀ ndɨ dhu nɨ́ ɨdhɔ rɨ̌ àlɛ̌ nʉ́kɔ̌ nɨ̌.›

43 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: ka kakɔ̀ya Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà
bhà idzi fʉkʉ́ rɔ̀, kadʉ̀ àbhʉnà yà ndɨ idzi-ɔ̌nga nà àkǎ itse nɔ́dhì rádʉ̀ alɛ tɔ̀.

44 [Yà ndɨ òbvù ka kabvù odu dɔ̌ rɨ́tsɨ̀ alɛ nɨ́ ɔ̌nga nɨ́ikɔ̀ya ndɨ̀ ɨ̀kɔ̀ tɨ́, ndɨrɔ̀ ndɨ odu rɨ̌tsɨ̀
dɔ̀ná alɛ nɨ́ ɔ̌nga kɨ̌nyɨrɨya ɨ̀nyɨrɨ tɨ́.»]

45 Nɨ́, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàfàrìsáyó mànà níitdègu kɔ̌kɔ̀ Yɛ̌sù àwɛ
mbólí nɨ́rɨ, nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu nɔ́sʉ̀ ɨ̀ ràrɨ̌ ndɨ Yɛ̌sù rɔ̌tɛ dɔ̀yá.

46 Nɨ́ abádhí adʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼɔ̀mɛ̀ Yɛ̌sù nálʉ̌ ɨ̀ʼɨ́ ɔ̀ná otu. Pbɛ́tʉ̀, abádhí náadʉ̀ ihé-yà-ɔdɔ̀
nɔ́nzɨ̀, kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́ʉnɨ dhu Yɛ̌sù ràrɨ̌ Kàgàwà bhà nabì nɨ́dhunɨ̌.

22

Àdhɨ̀ngbǎ ka kʉ̀ndà nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ mbólí
(Luk 14.15-24)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù náapɛ̀ ndɔ̀vɔ̀ dhu tdɨ́tdɔ̌ ihé-yà tɔ̀ mbólí ɔ̌, ndàtɨ:

2 «Kànɨ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nɔ́fɔ̀ ndɨ̀ nà dhu: ‹Atdí
ádrʉ̀ngbǎ kamà náahʉ̀ ndɔ̀nzɨ̀ mʉ̀hɛndʉ̀ idhùnà bhà ndrʉ̌-àyi ka kʉ̀ndà rɔ̀.

3 Nɨ́ kʉ̌ví pbɨ̀ndà kasʉtálɛ ròwù ndɨ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ iwú tɨ́ ndɨ̀ ndúnzì alɛ návi rìwʉ̌.
Pbɛ́tʉ̀, ɨ alɛ náadʉ̀ nzá ʼòzè ʼìwʉ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀.›

4 Nɨ́ kǎdʉ̀ ngʉ̌kpà kasʉtálɛ núvi tdɨ́tdɔ̌ ròwù, ndàdʉ̀ dhu nʉ́ya fɨ̌yɔ̀, ndàtɨ: ‹Nyàtɨ, yà
mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ iwú tɨ́ ma múnzì alɛ nɨ̌: mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ níye wà, pbàkà ìkyì-akpá mà,
ivu nà ɨ̀zǎ mànà nɨ́ ka kàzè wà. Kɔ́rɔ́ dhu-tsí àkǎ wà, nɨ́ nyìwǔ àdhɨ̀ngbǎ ka kʉ̀ndà
nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀.›
5 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ka kʉ̀nɔ̀ dhu náatdú nzá kɔ̌kɔ̀ ùnzi ka kùnzì alɛ-afí mà. Abádhí adʉ̀
òwu ɨ̀ òzè dhu nyʉ́ nɔ́nzɨ. Atdí alɛ náarà pbɨ̀ ɨnga-bvʉ̀, ngǎtsi alɛ adʉ̀ àrà pbɨ̀ndà
udzítá tɔ́ dhu-otù ɔ̌,
6 ngʉ̌kpà alɛ-tsí náadʉ̀ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà kasʉtálɛ nʉ́lʉ, ɨ̀ ràvu rɔ̀yá nzɛ́rɛ
nyʉ́, ʼàdʉ̀ ɔ̀kyɛ̀nà.
7 Nɨ́ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà náakó atdídɔ̌. Kǎdʉ̀ pbɨ̀ndà pbànówí nóvì ròwù kɔ̌kɔ̀
pbɨ̀ndà kasʉtálɛ nɔ̀kyɛ̀ alɛ nɔ́kyɛ̀, ndɨrɔ̀ ràdʉ̀ ɨ alɛ tɔ́ kɨgɔ̀ nʉ́bɨ̀.
8 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ɔ̀dɔ̀dɨ̀ kasʉtálɛ nɨ̌: ‹Àdhɨ̀ngbǎ ka kʉ̀ndà nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́
ɔ̀nyʉ̀ níye wà. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ ɔ̀nyʉ̀ nɔnyʉ tɨ́ ma múnzì alɛ nákǎ nzá ʼòtsù mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdzà
ɔ̀.
9 Nɨ́ nyòwu otu-yàgá ɔ̀nǎ, nyǎdʉ̀ ányɨ nyɨ̌ nyótùna alɛ núnzì kɔ́rɔ́, rìwǔ mʉ̀hɛndʉ̀
ɔ̀.›
10 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ kasʉtálɛ náawù ádrɔ̀drɔ̌ ngʉdhà ɔ̀, ɨ̀ rùndu kɔ́rɔ́ ányɨ ɨ̀ òtù alɛ, nzɛ́rɛ
dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mà, ídzìnga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mànà, mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdzà-ɔ̌nga ràlè ìndrǔ nɨ̌.
11 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà náaròtsù mʉ̀hɛndʉ̌-dzà ɔ̀, ndàhʉ kɔ̌kɔ̀ ka kùnzì alɛ
nándà. Nɨ́ kǎla atdí alɛ ɨnzá mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ mbɛrʉ̀ nàfɔ̌ rɔ́.
12 Nɨ́ kɨ̌vú dhu wɔ̀ alɛ-tsʉ̌ ndàtɨ: ‹Pbǎlɛ́, nyɨ nyìtsù ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi àzú-dza, ɨ̀mbǎ
nyɨ nyɨ́ʼɨ̀ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ mʉ̀dzarʉ̀ nà rɔ́rɔ̀?› Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ alɛ rǎdǔna dhu nɨ́ɨʼɨ̀ mbǎ atdí
màtɨ́.
13 Nɨ́ kamà adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà kasʉtálɛ nɨ̌: ‹Nyʉ̀tsɨ wɔ̀ alɛ-pfɔ̀, kɔ̌tsʉ́ mànà, nyǎdʉ̀
kìtdù, nyɔ̌bvù iri ɨ́nɔ̀ ɔ̀. Ányɨ nɨ́ ɔdzɨ mà, alɛ-kù tʼátrita mànà tɔ́ ngari.›»
14 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ ihé-yà nɨ̌: «Ùnzi ka kúnzì alɛ rɨ̌ʼɨ̀ abhɔ, pbɛ́tʉ̀ òvò ka kóvò
alɛ rɨ̌ʼɨ̀ ngúfe.»

Ìndrǔ rɨ̌ dhu ɔ̀ngʉ̀ Yɛ̌sù-tsʉ̌ pàratà tʼʉ́fɔ́tá dɔ̌ dhu
(Mrk 12.13-17; Luk 20.20-26)

15 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pbàfàrìsáyó náawù mʉ̀hanʉrà nɔ́nzɨ, ʼàdʉ̀ ʼɨ̀rɨ̀ ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi ɨ̀ʼɨ́
dhu ìvǔ Yɛ̌sù-tsʉ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ omvú tɨ́ kà-afí nɨ̌ dhu dɔ̌.
16 Nɨ́ abádhí adʉ̀ ngúfe fɨ̌yɔ́ ábhàlɨ̌ mà, Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà alɛ mànà nóvì ròwù àtɨ̀nà Yɛ̌sù
nɨ̌: «Màlimɔ̌, mǎ mʉ́nɨ wà dhu nyɨ rarɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ. Nyɨ nyarɨ́ obhó dhu núdhɛ̌
Kàgàwà òzè ìndrǔ ròkò tɨ́ dhu dɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyɨ nyarɨ́ nzɨ̌ ìndrǔ rǎdʉ̀ ɨ̀rɛ̀nà dhu ɔdɔ̀
nɔ́nzɨ, ɨ̀nzɨ̌ nyɨ nyarɨ́ ìndrǔ bhà ádrʉ̀ngbǎnga nándà nɨ́dhunɨ̌.
17 Nɨ́, ádǔ pɛ́ dhu fǎkà yà mǎ mívǔna tsʉ̀nʉ́ dhu dɔ̌. Àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá návi tɨ́ àvɨ̌ àlɛ̌ rʉ̀fɔ̌
ádrɔ̀drɔ̌ kámá dɔ̌ kamà Kàyìsarà bhà pàratà?»
18 Pbɛ́tʉ̀ Yɛ̌sù nʉ́ʉnɨ abádhí rɨ̌rɛ̀na nzɛ́rɛ dhu angyangyɨ. Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌:
«Nyɨ̌ ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ́, ádhu nyɨ̌ nyɨ́ afídu númvǔ nɨ̌?
19 Nyɨ̀tɛ̀ pɛ́ ndɨ pàratà nʉ́fɔ̌ ka kárɨ́ nɨ̌ fʉ̀rangà-kpɔ̌ mandà.» Nɨ́ abádhí adʉ̀ atdí
fʉ̀rangà-kpɔ̌ nábhʉ Yɛ̌sù-fɔ́.
20 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Yà ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ nyɨ̀na-wɔ̀yɔ̌, kadʉ̀ ɔvɔ̀na
nándi ɨrɔ́ alɛ nɨ́ àdhɨ?»
21 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ʼàtɨ: «Ádrɔ̀drɔ̌ kámá dɔ̌ kamà Kàyìsarà.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́
ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyùbho Kàyìsarà bhà dhu-tsí Kàyìsarà-fɔʼɔ̀, nyǎdʉ̀
Kàgàwà bhà dhu-tsí núbho Kàgàwà-fɔʼɔ̀.»
22 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi Yɛ̌sù àdu fɨ̌yɔ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, ɨdhɔ náadʉ̀ abádhí nʉ́kɔ atdídɔ̌. Nɨ́
abádhí náadʉ̀ Yɛ̌sù nʉ́bhà, àdʉ̀ òwu fɨ̌yɔ́ dhu nɨ̌.

Pbàsàdùkáyó rǐ dhu ɔ̀ngʉ̀ Yěsù-tsʉ̌
ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rǐ ʼʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌ dhu
(Mrk 12.18-27; Luk 20.27-40)

23 Ndɨ ní́ganí tí́ ngúfe Pbàsàdùkáyó níiwú Yěsù-tɨʼɔ̀. Abádhí ní́ ɨ arátɨna ìnzǐ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ rʉngbɛya ì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ní́ abádhí níivú dhu Yěsù-tsʉ̌, ʼàtɨ:
24 «Màlimǒ, Músà náatɨ atdí alɛ rapɛ́ tsìbhálɛ námba, ndàdʉ̀ ɔ̀vɛ̀ ɨnzá ì ɔ̀dhì atdí ngbángba mà rɔ́rɔ̀, ní́ dhu ràkǎ ndɨ alɛ tʼádɔ̀nà rùndu yà pbìndà kpatsìbhálɛ ɔ́vɛ̀ tsìbhálɛ-tsʉ̀. Ndɨ dhu bhěyi ní́ ndɨ abádhí rǎdʉ̀ nzónzo nɔ́dhì wɔ̀ àvǎvɛ̀ adɔ̀nà-ɔvɔ̀ dɔ̌*.
25 Ní́ ndɨ dhu bhěyi tí́, fàrábvʉ̌ atdí alɛ ní́iʼì kpabhínzo nà àrʉ̀bhʉ̀. Ní́ sengba náambà tsìbhálɛ, ndàdʉ̀ ɔ̀vɛ̀ ɨnzá ì ɔ́dhì atdí ngbángba mà rɔ́rɔ̀. Kǎdʉ̀ venà nʉ́bhà lunatìnǎ adɔ̀nà-fɔ́.
26 Dhu adʉ̀ ndɔ̀nzì ndɨ dhu bhěyi tí́ kà-dzidɔ̌ kà tʼádɔ̀nà rɔ̌, ndɨrɔ̀ ìbhʉ rí́ kìsě kpatsìbhíngba rɔ̌ màtí́, ràrà àhʉ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ kpabhínzo rǐku dhu ɔ̀.
27 Kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ kpabhínzo nʉ́vɛ dhu lutìnǎ, wɔ̀ ndɨ tsìbhálɛ náadʉ̀ ɔ̀vɛ̀ átɔ̀.
28 Ní́ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rǐ ʼʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ ní́ganí, wɔ̀rí́ tsìbhálɛ nɨʼɨya àdhɨ-ve, kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ alɛ nʉ́ʉmbá ka ní́dhunǐ?»
29 Ní́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyǐ nyùwǐ ɨtsɛ nyʉ́ fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta ɔ̌, ɨnzá nyǐ nyʉ̀nɨ Kàgàwà bhà Andítá rʉ̌nɔna dhu mà, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
30 Obhó tí́, ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rǐ ʼʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ ní́ganí, kpabhálɛ mà vèbhálɛ mànà nʉ́ʉmbáya nzǐ ì. Pbɛ́tʉ̀ abádhí nóokoya Kàgàwà bhà màlàyíká náaróko ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu bhěyi.
31 Ndɨrɔ̀, yà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rǐ ʼʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌, nyǐ nyàpɛ̀ tí́ nzá Kàgàwà nʉ́ʉnɔ kpangba fʉ̌kʉ̀ dhu nɔ́zʉ̀? Kǎtɨ:
32 ‹Ɨma ní́ Àbràhamʉ̀ bhà Kàgàwà, Ìsakà bhà Kàgàwà, ndɨrɔ̀ Yàkɔbhɔ̀ bhà Kàgàwà.› Kàgàwà ní́ ípìrɔ̌rɔ̀ arí́ʼì alɛ tɔ́ Kàgàwà, ìnzǐ ní́ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ tɔ́ Kàgàwà.»
33 Wɔ̀ Yěsù ʉ̀nɔ̀ dhu ì ìrì rɔ̀, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ihé-yà atdídɔ̌ kà rǔdhěna dhu dɔ̌.

Ádrʉ̀ngbǎ Ʊyátá rɔ̀sè kɔ́rɔ́ Ʊyátá dɔ̀nǎ
(Mrk 12.28-34; Luk 10.25-28)

34 Pbàfàrìsáyó níitdègu Yěsù àdu Pbàsàdùkáyó tɔ̀ dhu nábhʉ abádhí rɨnɛ̀ dhu ìrɨ, ní́ abádhí náadʉ̀ ʼàndu ʼɔ̀tɛ̀.
35 Ní́rɔ̀ ní́ ndɨ abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlimò, náazè ndòmvù Yěsù-afí. Ní́ kǐvú dhu Yěsù-tsʉ̌ ndàtɨ:
36 «Màlimǒ, ádrʉ̀ngbǎ Ʊyátá rɔ̀sè kɔ́rɔ́ Músà bhà Ʊyátá dɔ̀nǎ nǐ ìngbǎ Ʊyátá?»
37 Ní́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Dhu àkǎ nyozè pbʉ̀kʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà kɔ́rɔ́ afínʉ mànà, kɔ́rɔ́ atdyúnʉ mànà, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ pbʉ̀kʉ̀ ɨrɛ̀ta mànà.
38 Wɔ̀rí́ ní́ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ Ʊyátá rɔ̀sè kɔ́rɔ́ Ʊyátá dɔ̀nǎ.
39 Ndɨrɔ̀, yàrí́ ní́ ndɨ ɔyɔ rí́ kìsě Ʊyátá, yà ndì nɔ̀fɔ̀ angyi rí́ʼì Ʊyátá nà: Dhu àkǎ nyozè ɔdhìnʉ yà ɨnyɨ nyʉ́ nyɨ nyózè nyɨ nyɨtí́rɔ̀ dhu bhěyi.
40 Kɔ́rɔ́ Músà bhà Ʊyátá mà, Kàgàwà bhà pbànábí náarúdhěna kɔ́rɔ́ dhu mànà ní́pbì ì kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ Ʊyátá rɔ̌.»

Krístɔ̀ nátí́ Dàwudì tʼídhùnà?
(Mrk 12.35-37; Luk 20.41-44)

41 Pbàfàrìsáyó ní́iʼì ùndǔ ì ùndu ì rɔ́. Ní́ Yěsù níivú dhu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ:
42 «Ádhu Krístɔ̀ dɔ̌ nyǐ nyárí́ ìrɛ̀na? Ádhɨ tʼídhùnà ndɨ?» Ní́ abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ʼàtɨ: «Krístɔ̀ ní́ Dàwudì tʼídhùnà.»

---

* **22:24 22.24** Ɔpt 38.8; Tɔ̀r 25.5-8

43 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Olu ádhu, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ ndʉ̀nda rɔ̀,
Dàwudì náatɨ ka pbɨ̀ndà Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ nɨ̌? Ndɨ Dàwudì atɨ:
44 ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rǎtɨna pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ̌:
ɨ́rà nyadɨ idú fangà dɔ̀nǎ rɔ̀,
ràrà àhʉ ma mɨ́ pbʉ̀kʉ̀ òmvǔ nábhʉ̌ nyɔbɛ̀ dɔ̀ya dhu ɔ̀*.›
45 Nɨ́ Dàwudì rɨ̀'ɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ rɨ́ Krɨ́stɔ̀ nánzi, nɨ́ Krɨ́stɔ̀ rǎdʉ̀ ɨ̀'ɨ ɨngbǎ dhu bhěyi kà t'ídhùnà tɨ́?»
46 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó nzínzì ɔ̌ atdí alɛ mà náadʉ̀ nzá atdí dhu mà nádu Yěsù tɔ̀. Ndɨrɔ̀ rɔ̀pɛ̀ ndɨ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, atdí alɛ mà náadʉ̀ nzá ndòmvù ndɔ̀ngʉ̀ dhu Yěsù-tsʉ̌ tdɨ́tdɔ̌.

23

Yěsù rɨ̌ ìndrǔ-nyɨkpɔ́ nítdyǔ Pbàfàrìsáyó mà
Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà rɔ̌ rɔ̀ dhu
(Mrk 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-47)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náavɔ̀ dhu ihé-yà mà, pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà tɔ̀, ndàtɨ:
2 «Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànà nɨ́ tɔ́ kasʉ narɨ́ 'àwɛ Músà bhà Ʊyátá-tɨ̀ ìndrǔ tɔ̀.
3 Nɨ́ dhu àkǎ nyɨ̌rɨ̀ abádhí-tsʉ̌ dhu, nyǎdʉ̀ abádhí àvi fʉ̌kʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀nzì. Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nzá nyɔ̌nzɨ̀ nyɨ̌ abádhí náarɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu bhěyi. Obhó tɨ́, abádhí náarɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ yà ɨ̀ údhěna ìndrǔ tɔ̀ dhu nɔ́nzì.
4 Abádhí náarɨ́ ɨ̀ nà'ɛ ànɔ̀ nʉ́tsɨ, 'àdʉ̀ ʉ̀gbanà ìndrǔ-ʉdɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ 'òzè 'ʉ̀pbàlǎ ɨ ànɔ̀-ngbɔ̀ ɔtsʉ́ya-dɔ nɨ̌ màtɨ́.
5 Abádhí náarɨ́ kɔ́rɔ́ fɨyɔ́ dhu nɔ́nzɨ ndɨ́nɨ̌ ìndrǔ náala tɨ́. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí náarɨ́ yà nyɨ̀ya-ndrìnǎ màtɨ́, ndɨrɔ̀ tsʉyatsʉ̀nǎ màtɨ́ ɨ̀ arúsǒna ɨ́sɔ̀wʉ̌-nzo* nɔ́bhɔlɔ rɨ̀'ɨ íhìhǔ. Ndɨrɔ̀ abádhí arádʉ̀ fɨyɔ́ mbɛrʉ̀-bɨdɔ̀ rɔ̌ bhɛ̀lɛ̀bhɛ́lɛ́ nɔ́nzɨ rɨ̀'ɨ ádzàdzǐ nyʉ́.
6 Mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌, abádhí arɨ́ 'òzè 'òkò ndàvǐ rɨ́ ngari ɔ̌. Ndɨrɔ̀ unduta-dzà ɔ̌, abádhí arɨ́ 'òzè 'òkò angyinǎ rɔ̀ rɨ́'ɨ ɨfʉta tɔ́ tombi dɔ̌.
7 Pbanga-tsidɔ̌ ìndrǔ arɨ́ 'ùndǔ ɔ̀yá ngari ɔ̌, abádhí arádʉ̀ 'òzè katsɛ̀ ɨ̀ ɨfʉta nyʉ́ nà, 'àdʉ̀ 'òzè kanzì ɨ̀ ‹Màlímó› tɨ́.
8 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎbhʉ nyɨ̌ kambɛ nyǔnzì dɔ̌ ‹Màlímó› tɨ́. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyɨ́'ɨ Màlimò nà atdí tɨ́, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nɨ́ atdí àba bhà alɛ.
9 Ndɨrɔ̀ yà adzɨ dɔ̌, dhu àkǎ nzá nyǎnzì atdí alɛ mà àbakʉ tɨ́. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyɨ́'ɨ Àbakʉ nà atdí tɨ́. Ndɨ Àbakʉ nɨ́ Kàgàwà, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ alɛ.
10 Ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nzá nyǎbhʉ nyɨ̌ kambɛ nyǔnzì dɔ̌ ‹Ìndrǔ ʉ̀nda arɨ́ alɛ› tɨ́. Obhó tɨ́, nyʉ̌nda arɨ́ nɨ́ atdí alɛ kɛ̀lɛ̌. Ndɨ alɛ nɨ́ Krɨ́stɔ̀.
11 Nzínzìkʉ ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ rɨ́'ɨ alɛ náadɨya fʉ̀kʉ́ kasʉtálɛ tɨ́.
12 Ndɨdzɨ̌ rɨ́ ndɨtɨ́rɔ̀ ɔrʉ́ alɛ, nɨ́ Kàgàwà ifoya ìfɔ̌ tɨ́. Ndɨrɔ̀ ndìfɔ̌ rɨ́ ndɨtɨ́rɔ̀ alɛ, nɨ́ Kàgàwà ɨdzɨ́ya ɨ̀dzɨ̌ tɨ́.»

Yěsù rɔ̌rʉ̀ ɔyɔyɔ alɛ-ɨdà-dɔ nà ka kɨ́'ɨ dhu dɔ̌ dhu
(Mrk 12.40; Luk 11.39-42,47-52; 20.47)

13 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Nyɨ̌ nyɨ́'ɨ àpbɛ̀ ɔ̌, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànǎ, nyɨ̌ nɨ́ ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Nyɨ̌ nyárɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̀ ka kótsù ɔ̀ná tsǎtsʉ̀ nápbǐ ìndrǔ rɔ̌. Nyɨ̌ nyarɨ́ nzɨ̌ òtsù ányɨ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ màtɨ́, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyarɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ányɨ ɨ̀ nòzè 'òtsù alɛ mà nábhʉ ròtsù ányɨ.

---

* **22:44 22.44** Zàb 110.1 * **23:5 23.5** Ɨ ɨ́sɔ̀wʉ̌-nzo ɔ̀ abádhí ʉlɨ́nà dhu nɨ'ɨ Ʊyátá ka kúndǐ dɔ̀yá dhu.

14 [Nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànǎ, nyɨ̌ nɨ́ ɔyɔyɔ
ɨdàya nà alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Nyɨ̌ nyárɨ́ abvo-ayí-fɔ́ dhu nʊ́dhǎ kɔ́rɔ́, nyǎdʊ̀ àmbɛ nyɨ̌tsɔ̀
dɔ̌ ádzàdzǐ, ndɨ́nɨ̌ katɨ tɨ́ nyɨ̌ ídzì alɛ tɨ́. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ka kɔtdɨ́ya anya dʊ̀kʊ́
ròsè ngʊ̌kpà alɛ dɔ̀nǎ!]
15 Nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànǎ, nyɨ̌ nɨ́ ɔyɔyɔ
ɨdàya nà alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Nyɨ̌ nyarúbhi kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ yà adzɨ dɔ̌, ndɨrɔ̀ rɛ̀rʊ̀ dɔ̀nǎ
màtɨ́, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ atdí alɛ mà, nyʊ̌gɛ̀rɛ̀ ròngò fʊ̀kʊ́ ábhàlɨ̌ tɨ́. Ndɨ alɛ nyɨ̌ nyàbà
rɔ̀, nyɨ̌ nyarádʊ̀ kàbhʊ ròngò ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʊ ɔ̀ ogbeya alɛ tɨ́ ɔyɔ-
gʊ̀na ròsè dʊ̀kʊ nǎ.
16 Nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌, yà ndùmùndúmú tɨ́rɔ̀ nyɨ̌ nyárɨ́ ìndrǔ̌ nʊ́nda rɔ̀! Nyɨ̌ nyarátɨna,
atdí alɛ rapɛ́ dhu ɔ̀tsɔ Kàgàwà bhà ɨdza-ɔvɔ̀ rɔ̌, nɨ́ ndɨ dhu rɔ̌nzɨna dhu ràrɨ̌'ì mbǎ.
Pbɛ́tʊ̀, ndɨ alɛ rapɛ́ dhu ɔ̀tsɔ Kàgàwà bhà ɨdzá dhu ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ nɨ̌ ɔrɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, nɨ́ dhu
ràrǎdʊ̀ àkǎ ndɨ alɛ rɔ̀nzɨ wɔ̀ ndɨ̀ ndɔ̀tsɔ̀ dhu okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu.
17 Nyɨ̌ nɨ́ ɨ̀mbǎ dɔ̀ya nà alɛ, ndɨrɔ̀ ndùmùdúmú! Ádhu ndɨ ádrʊ̀ngbǎ dhu nyʊ́ ròsè?
Tɨ́ ɔrɔ̀, ndɨrɔ̀ tɨ́ Kàgàwà bhà ɨdza, wɔ̀ ndɨ ɔrɔ̀ nʊ́gɛ̀rɛ̀ ròngò Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ́lǎ dhu
tɨ́?
18 Nyɨ̌ nyárádʊ̀ àtɨ̀nà átɔ̀, atdí alɛ rapɛ́ dhu ɔ̀tsɔ màzàbahʊ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, nɨ́ ndɨ dhu
rɔ̌nzɨna dhu ràrɨ̌'ì mbǎ. Pbɛ́tʊ̀, ndɨ alɛ rapɛ́ dhu ɔ̀tsɔ ndɨ màzàbahʊ̀ dɔ̌ rɨ́'ì pɛrɛ̀
tɨ́ ka kàbhʊ Kàgàwà tɔ̀ dhu-ɔvɔ̀ rɔ̌, nɨ́ dhu ràrǎdʊ̀ àkǎ ndɨ alɛ rɔ̀nzɨ wɔ̀ ndɨ̀ ndɔ̀tsɔ̀
dhu okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu.
19 Nyɨ̌ nɨ́ ndùmùndúmú! Ádhu ndɨ ádrʊ̀ngbǎ dhu nyʊ́ ròsè? Tɨ́ yà Kàgàwà tɔ̀ ka
kàbhʊ pɛrɛ̀? Ndɨrɔ̀, tɨ́ màzàbahʊ̀, wɔ̀ ndɨ pɛrɛ̀ nʊ̀gɛ̀rɛ̀ ròngò Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ̀lǎ
dhu tɨ́?
20 Atdí alɛ náapɛ́ dhu ɔ̀tsɔ màzàbahʊ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, nɨ́ kɔ̀tsɔ̀ wà dhu ndɨ màzàbahʊ̀-ɔvɔ̀
rɔ̌, kɔ́rɔ́ dɔ̀ná rɨ́'ì dhu mànà.
21 Atdí alɛ náapɛ́ dhu ɔ̀tsɔ Kàgàwà bhà ɨdza-ɔvɔ̀ rɔ̌, nɨ́ kɔ̀tsɔ̀ wà dhu ndɨ Kàgàwà
bhà ɨdza-ɔvɔ̀ rɔ̌, ndɨrɔ̀ ányɨ̀-dzá arádɨ Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌.
22 Atdí alɛ náapɛ́ dhu ɔ̀tsɔ ɔ̀rʊ̀-akpà-ɔvɔ̀ rɔ̌, nɨ́ kɔ̀tsɔ̀ wà dhu Kàgàwà bhà tombi-ɔvɔ̀
rɔ̌, ndɨrɔ̀ kɔ̀tsɔ̀ wà dhu ndɨ tombi dɔ̌ àdɨ Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌.
23 Nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànǎ, nyɨ̌ nɨ́ ɔyɔyɔ
ɨdàya nà alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Nyɨ̌ nyárɨ́ ɔ̀nyʊ̀-dzi nábhʊ̌ arɨ́ rɔ̀ngʊ̀ mbɛ̌yi ɨrɨ́-bɨ̌-tɨdɔ̀ mà,
pbabɨ̌ ɔ̀bhɔlɔ ka karɨ́ nɨ̌ ɨrɨ́-bɨ̌-tɨdɔ̀ mà, ɔ̀nyʊ̀ àbhʊ̌ arɨ́ rɔ̀vù mbɛ̌yi ɨrɨ́-bɨ̌-tɨdɔ̀ mànà tɔ́
atdínga ɨdrɛ̀ dɔ̌ núbhɔ̌ pɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀. Pbɛ́tʊ̀, nyɨ̌ nyarádʊ̀ Músà bhà Ʊyátá nzínzì
ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ Ʊyátá nyʊ́ nʊ́bhà ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌fʊ. Ɨ Ʊyátá nɨ́: Obhó dhu nɔ́nzɨ ka kɨ́ dhu mà,
ɨzʊ àbà ka kɨ́ ìndrǔ̌ dɔ̌, kadʊ̀ dhu ʊ̀bà fɨ̌ndà dhu mà, ndɨrɔ̀ dhu ka kɔ̀tsɔ̀ okúna dɔ̀
rɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu mànà. Kɔ̌kɔ̀ nɨ́ ɨ àkǎkǎ nyɔ̌nzɨ̀ dhu, ɨnzá nyɨ̌ nyʊ̀bhà ngʊ̌kpà
Ʊyátá nɨ́fʊ̌ nyɨ̌ nyɨ́ dhu rɔ́rɔ̀.
24 Nyɨ̌, ndùmùndúmú tɨ́ rɔ̀ nyɨ̌ nyárɨ́ ìndrǔ̌ nʊ́nda rɔ̀! Nyɨ̌ nyárɨ́ ɔ̀mvʊ̀na nyɨ̌ nyɨ́ dhu
nʊ́rɔ̌ ʊ̀rɔ̌ tɨ́, akyɛ nyʊngʊnyʊngʊ mà nʊ́ʊdàna ɔ̀nà nɨ̌, pbɛ́tʊ̀ nyɨ̌ nyarádʊ̀ ngàmɨyà nyʊ́
nɔ́tɔ̀ ʊ̀kʊ̀!
25 Nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànǎ, nyɨ̌ nɨ́ ɔyɔyɔ
ɨdàya nà alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Nyɨ̌ nyárɨ́ kɔ́pà mà sǎnì mànà-ngbɔ̀ nú'ɔ̌, pbɛ́tʊ̀ ɨ kɔ́pà
mà, ɨ sǎnì mànà ɔ̀nga ràdʊ̀ ɨ'ì ùlè tɨ́ ɨ ùlè ogbo ɔ̌ nyɨ̌ nyùwɛ̌ dhu mà, ìndrǔ-fɔ́ rɔ̀ nyɨ̌
nyʊ̀dhǎ ɔbɨ nɨ̌ dhu mànà nɨ̌.
26 Ɨnyɨ, ndùmùndúmú tɔ́ Mʊ̀fàrìsayɔ̌, ú'ɔ̌ pɛ́ kɔ́pà ɔ̀ nga angyi rɨ̀lǎ, ndɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ
kà-ngbɔ̀ rǎdʊ̀ ɨ̀lǎ átɔ̀.
27 Nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànǎ, nyɨ̌ nɨ́ ɔyɔyɔ
ɨdàya nà alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Nyɨ̌ nyʊ́lɨ nyɨ̌ ùtrɨ̌ ka kùtri rɔ̀wʊ̀ adzɨ-dɔ bhɛ̌yi. Ɨ adzɨ-dɔ
rǎdʊ̀ ʊ̀ya atdídɔ̌ iri nǎ rɔ̀, pbɛ́tʊ̀ ɔ̀yà rɔ̀ 'àdʊ̀ ɨ'ì ùle tɨ́ ɨ ùle ʊ̀vʊ̌vɛ alɛ-kpa mà, kɔ́rɔ́
ʊ̀mʊ̌mɔ dhu-tɨdɔ̀ mànà nɨ̌ rɔ́.

28 Nyɨ̌ nyʉ́ mà átɔ̀, nyɨ̌ nyarólo ídzì alɛ bhɛ̌yi nyǎndà rí alɛ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ afíkʉ ɔ̀nǎ rɔ̀ pbání ùlè tí nyɨ̌ nyùlè ɔyɔyɔ alɛ-ɨdà mà, nzɛ́rɛnga mànà nɨ̌ rɔ́rɔ̀.»
29 Tdítdɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyí'ì àpbɛ̀ ɔ̌, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànǎ, nyɨ̌ ní ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Nyɨ̌ nyárí ibhu nógye Kàgàwà bhà pbànábí ka kʉtdʉ́ tí ɔ̀yà, nyǎdʉ̀ obhónángatálɛ-adzì-dɔ tɔrɔ̀ nɔ́nzì.
30 Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyarádʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Mǎ mɨ'ɨ̀na gukyè yà abhúka níɨ'ì ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ní mǎ mɨrɨna nzɨ̌ mǎ abádhí mànà mʉ̌fʉ̀ Kàgàwà bhà pbànábí-azù.›
31 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, nyɨ̌ nyà'ù wà dhu nyɨ̌-tírɔ̀, nyɨ̌ ràrɨ̌ yà Kàgàwà bhà pbànábí nakyɛ̀ alɛ tɔ́ pbàdzʉkʉrʉ.
32 Nírɔ̀, nyɔ̀nzɨ ɨ abhúkʉ náapɛ̀ kasʉ, nyɔ̌wù ʉ̀tsànà!
33 Nyɨ̌ ní osu! Atdídɔ̌ arórʉ̀ ámvɔ̀! Nyɨ̌ nyʉgʉ̀ya ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi anya ɨ̀tdì ka kí dʉ̀kʉ́ kawà nyɨ̌ yà ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀ dhu ɔ̌ rɔ̀?
34 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ma mí Kàgàwà bhà pbànábí mà, dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà núvɨ̀ ròwù bvʉ̀kʉ̀. Nyɨ̌ nyɔkyɛya atdídhená alɛ abádhí nzínzì ɔ̌, nyǎdʉ̀ ngʉ̌kpà nʉ́tɔ mʉ̀sàlabhà dɔ̌. Nyɨ̌ nyadʉ̀ya ngʉ̌kpà nɔ́vì asé nɨ̌ fʉ̀kʉ́ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀, nyǎdʉ̀ àvu rɔ̀yá kɔ́rɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀na nǎ.
35 Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, ka kɨtdɨ̀ya yà ɨ̀mbǎ afátá na ndɨ̀ nʉfʉ azu-ànyǎ kɔ́rɔ́ dʉ̀kʉ́, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Àbɛ̌lì, obhónángatálɛ-azù rɔ̌ rɔ̀, ràrà àhʉ Zàkàrɨyà, Bèrèkiyà t'ídhùnà-azù ɔ̀. Ndɨ Zàkàrɨyà nyɨ̌ nyahò màzàbahʉ̀ mà yà ‹atdídɔ̌ ílǎ ngari› tí kátɨna kàluga mànà nzínzì ɔ̌ rɔ̀.
36 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Kàgàwà níɨtdɨ̀ya kɔ́rɔ́ kɔ̀rí alɛ-azù-ànyǎ kǎkà indo arí'ì alɛ dɔ̌!»

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu òzu Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ dɔ̌ dhu
(Luk 13.34-35)

37 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù apɛ̀ ɔtɛ ndàtɨ: «Yèrùsàlɛmǎ, Yèrùsàlɛmǎ, Kàgàwà bhà pbànábí nɔ́kyɛ nyɨ nyarí, nyǎdʉ̀ Kàgàwà òvì tɨnʉ ɔ̀ alɛ núbvu odu nɨ̌ rɔ̀, ma mómvù mandu ʉ̀nʉ́ aróko alɛ-tsʉ̀ ìfe-gʉ̀na, àdhàdhì à'ʉ̌-yà-ba náarí pbɨndà inzo nándʉ̌ pékéléna-tsì dhu bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyádʉ̀ nzá ndɨ dhu nózè!
38 Nírɔ̀, kànɨ̌ Kàgàwà rɨ̌ pɛ́ yà ʉ̀nʉ́ arí'ì pbɨndà ɨdza nʉ́bha ròngò rʉ̀ngʉ̀ tí.
39 Ma mí dhu ʉ̀nɔ fʉ̌kʉ̀: Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kombí nyɨ̌ nyí nzɨ̌ malǎ tdítdɔ̌, ràrà àhʉ nyɨ̌ nyowuya àtɨ̀nà ɨma nɨ̌: ‹Kàgàwà àkǎ ndàso Ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔvɔ̀ rɔ̌ ríràà alɛ› dhu ɔ̀!»

24

Yɛ̌sù rɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdza ka kugoloya dhu nɔ́vɔ dhu
(Mrk 13.1-2; Luk 21.5-6)

1 Yɛ̌sù àhʉ Kàgàwà bhà ɨdza rɔ̀ ndàmbɛ àrà dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌, kàbhà ábhàlɨ̌ náandrì kà-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ Kàgàwà bhà ɨdza ka kɔ́sɨ tí dhu nítɛ̀ kà tɔ̀.
2 Nírɔ̀ ní ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyàla tí wà kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu? Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ngǎtsi nínganí atdí odu mà nɔ́ɔdíya nzɨ̌ ngǎtsi odu dɔ̌ yà ɨrɔ́ ka kɔ̀rʉ̀ odu nzínzì ɔ̌, ɨnzá ka kùgolo ndɨ̀ rɔ́rɔ̀.»

Yɛ̌sù rɔ̌tɛ tdʉ̌ ndɨ̀ ndingo ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɔ̀ ìndrʉ̌ abáya àpbɛ̀ dɔ̌ dhu
(Mrk 13.3-13; Luk 21.7-19)

3 Yɛ̌sù àdɨ Mìzèyìtunì tí kátɨna itsu náarí'ì dɔ̀ná pbìrì dɔ̌ rɔ́rɔ̀, kàbhà ábhàlɨ̌ náawù ɔ̀yá kà-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ʊ́nɔ pɛ́ wɔ̀ dhu nɔ́ɔnzɨya ndɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ fǎkà. Ndɨrɔ̀, ádhu ndɨ nyɨ nyíngo ɔ̀ná, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmì nɨtɛ̀ya fǎkà?»
4 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyàndà nga mbɛ̌yi, ndɨrɔ̀ àpɛ́ nyǎbhʉ̀ atdí alɛ mà rʉ̀trǎ nyɨ̌.

5 Ábhɔ̌ alɛ nóowuya ìwu rɔ̌ ɔvɔ̀du rɔ̌, ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ɨma nɨ́ Krɨ́stɔ̀.› Ndɨrɔ̀ abádhí
nʉ́ʉtráya ábhɔ̌ alɛ nyʉ́.
6 Nyɨ̌ nyɨrɨya ɨla-ɔ̀yɨ̌ mà, ʼɔ̀nzɨ rɨ́ ila-gìrìtɨ̌ mànà. Pbɛ́tʉ̀, àpɛ́ nyǎbhʉ̀ya ɔdɔ rìsɨ̌ ʉ̀kʉ̀.
Obhó tɨ́, dhu àkǎ wà kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu rɔ̀nzì ì. Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀rɨ́ nɨʼɨya nzɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀
rɨ̌ ndɔ̀dì kɔ́rɔ́ dhu.
7 Atdídhená alɛ-tɨdɔ̀ nóowuya ʼùgyè rɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ-tɨdɔ̀ mànà. Ndɨrɔ̀ atdí ádrʉ̀ngbǎ
kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ mà, nóowuya ʼùgyè rɔ̌ ngǎtsi ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ
mànà. Àgǎyì mà mùtìtì mànà nɨ́ɨʼɨya dhèdhèrɔ̀ ngari ɔ̀nǎ.
8 Kɔ́rɔ́ ndɨ àpbɛ̀ nɨ́ɨʼɨya àdhàdhì yà ari ɔ̀pɛ̀ ndàkà ndì ɔ̀ná tsìbhálɛ náarábàna àpbɛ̀
bhɛ̌yi.

9 Kɔ̌kɔ̀ dhu rɨ̌ ʼɔ̀nzɨ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ìndrʉ̌ nóowuya nyɨ̌pfo rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ka kavù tɨ́ rʉ̀kʉ́,
kadʉ̀ nyɔ̌kyɛ̀. Kɔ́rɔ́ alɛ yà ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ nɔ́ɔndrɔ́ya nyɨ̌ okúdu dɔ̀ rɔ̀.
10 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nʉ́ʉbhàya fɨyɔ́ aʼuta. Abádhí nɔ́ɔndrɔ́ya ì
nzínzìya ɔ̌. Ndɨrɔ̀ nzínzìya ɔ̌, abádhí nóowuya ì nípfo rɔ̌, ʼùbho ì òmvʉ̌-fɔ́.
11 Tɨ̀tɔ̀ tɔ́ ábhɔ̌ pbànábí nʉ́ʉnyàya ì, ʼàdʉ̀ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nʉ́tra.
12 Nzɛ́rɛnga nɔ́ɔtrɔya yà adzɨ dɔ̌, ràdʉ̀ ábhɔ̌ alɛ tɔ́ àzè nábhʉ ràzo.
13 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ dhu-dzi òndù rɨ́ kɔ́rɔ́, ràrà àhʉ kɔ́rɔ́ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dì dhu ɔ̀ alɛ nɨ́
ndɨ ɔ̀gʉ̀ ɔgʉ́ya.

14 Ka kʉnɔya pɛ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ angyi
kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ adʉ̀ tɨ́ ìrìnà. Ndɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ náadʉ̀ya
ndɔ̀dì.»

Yɛ̌sù rɔ̌tɛ ɔdɔ̀na rɔ̌ʼɔ ìndrʉ̌-tsè ɔ̀tdì rɨ́ dhu dɔ̌ dhu
(Mrk 13.14-23; Luk 21.20-24)

15 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyɨ̌ nyalaya yà Kàgàwà bhà
nabì Dànyɛlɛ̀ nʉ́ʉnɔ ‹ɔdɔ̀na rɔ̌ʼɔ atdídɔ̌ ɔ̀ndrɔ̀ ka kɔ́ndrɔ̀ atdídɔ̌ alɛ› tɨ́ ka kátɨna alɛ,
Kàgàwà bhà ɨdzá ɨ̀lɨ̌lǎ ngari ɔ̀ ìdè rɔ́. Yàrɨ́ dhu ɔ̀zʉ̀ rɨ́ alɛ nákǎ ndàlʉ̌ ka mbɛ̌yi dɔ̀na
ɔ̀!
16 Nɨ́ ndɨ nɨ́nganɨ́, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ì nòtù alɛ náakáya òtsè pbìrì-akpá dɔ̀.
17 Pbì ɨdza dɔ̀ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ okota tɔ̀ ngari ɔ̀ ndì nòtù alɛ, náakáya nzɨ̌ ndìfò, ndɨrà
pbì ɨdzá dhu nʉ́mbà ndɔ̀kʉ̀ nà.
18 Ndɨrɔ̀, ɨnga-bvʉ̀ ndì nòtù alɛ náakáya nzɨ̌ ndòngò ɨbha, ndàrà rɔ̀ná ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀
nídyì.
19 Ndɨ nɨ́nganɨ́, ɔ̀ya nà rɨ́ʼì vèbhálɛ mà, ɨba nóndo rɨ́ nzónzo rɨ̌ʼì fɔyá vèbhálɛ mànà
nɨ́ɨʼɨya ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ ɔ̌!
20 Nyɨtsɔ̀ nyɨ̌ Kàgàwà rɔ̌, ìnzɨ̌ nyɨ̌ nyángɨlɨ dhu nɨ́ɨʼɨya tɨ́ yà igye àmɔ̌ ɔ̀ná ádrʉ̀ngbǎ
gìrì nà kàsʉmì mà, ndɨrɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ mànà ɔ̌.
21 Ndɨ nɨ́nganɨ́, ìndrʉ̌ náabáya àpbɛ̀ abhɔ nyʉ́, ròsè kɔ́rɔ́ yà ì abà yà Kàgàwà
náanzìna yà adzɨ rɔ̀ rɨrà àhʉ indo àpbɛ̀ dɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀ ndɨ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ nɨ́ɨʼɨya mbǎ tdɨ́tdɔ̌
akɛkpá màtɨ́.
22 Ɨnzɨ̌ Kàgàwà núungòna gukyè wɔ̀rɨ́ ɨdhɔ-ɔ̌nga, nɨ́ atdí alɛ mà náagʉ̀na nzɨ̌. Pbɛ́tʉ̀
kʉ̌ngò ndɨ ɨdhɔ-ɔ̌nga ròngò ídɔ̌ yà fɨ̌ndà oko tɨ́ ndì ndavò alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.

23 Atdí alɛ mà náatɨya gukyè nyɨ̌ nɨ̌: ‹Nyàndà! Kànɨ̌ Krɨ́stɔ̀ rɨ̌ʼì ɨrɔ́!› ndɨrɔ̀ ndàtɨ:
‹Ndǎnɨ̌ kà rɨ̌ʼì ndɔrɔ́!›, nɨ́ àpɛ́ nyǎʼuya ka.
24 Tɨ̀tɔ̀ tɔ́ Krɨ́stɔ̀ mà, tɨ̀tɔ̀ tɔ́ pbànábí mànà nʉ́ʉnyàya ì, ʼàmbɛ ádrɔ̀drɔ̌ wɨwì mà, ɨnzá
apɛ̀na ʼɔ̀nzɨ angyi ìndrʉ̌-nzínzì ɔ̌ dhu mànà dhu ɔ̀nzì dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ì ʉtrá tɨ́ fɨ̌ndà Kàgàwà
avò alɛ mà, àkǎkǎ fɨ̌yɔ̀ nɨ̌.
25 Kɔ̀nɨ̌, ma mɔ̀vɔ̀ wà ndɨ dhu angyangyɨ fʉ̌kʉ̀!

26 Ìndrǔ owuya gukyè àtɨnà rɔ̌ nyɨ̌ nɨ̌: ‹Nyàndà, ndǎnɨ̌ kà rɨ̌'ɨ̀ rʉngʉ̀ ɔ̀,› nɨ́ àpɛ́ nyɔ̌wuya òwu rɔ̌ ányì. Ndɨrɔ̀, ìndrǔ owuya gukyè àtɨnà rɔ̌: ‹Kànɨ̌ kà rɨ̌'ɨ̀ kàluga ɔ̌,› nɨ́ àpɛ́ nyǎ'uya ɨ alɛ rʉ̌nɔna dhu.
27 Obhó tɨ́, Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌rà dhu nɨ́ɨlɨya ndɨ̀ àdhàdhɨ̀ ɔvɔ náarámbɨlɨ ɔ̀rʉ̀-akpà rɔ̌, ndɨ̀tɔ̀ ndɨ̀ adyifɔ̀ náarɨ́ ndɨ̀tɔ ɨnǎ rɔ̀, ndʉ̀dà adyifɔ̀ náarótsù ɨnǎ rɔ̀ dhu bhěyi.
28 Abvo rɨ̌'ɨ̀ rɔ́nga nɨ́ ndɨ pbàsɛ̀gɛ̀ núunduya ɨ̀ ɔ̀yá.»

Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌ngo dhu
(Mrk 13.24-27; Luk 21.25-28)

29 Yěsù adʉ̀ àtɨnà tdɨ́tdɔ̌ ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Wɔ̀rɨ́ ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ dzidɔ̌ tɨ́ adyifɔ̀ nʉ́ʉtɨya, àbɨ̌ ràdʉ̀ ɨnga t'áwʉ̀ta nʉ́bhà. Alalɨ náawáya ɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ ɔbɨ nà arɨ́'ɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu-tsí níivìya.
30 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ka kalaya Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌ngo dhu ɨ̀tɛ̀ rɨ́ dhu ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌. Nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ-tɨdɔ̀ náambɛ̀ya 'ʉ̀hʉ dɔ̌ atdídɔ̌. Abádhí náalaya Ìndrǔ t'ídhùnà, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́rà ádrʉ̀ngbǎ àpbù dɔ̌, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌ rɔ́.
31 Ádrʉ̀ngbǎ wàndà nɔ́ɔngɔ́ya, Ìndrǔ t'ídhùnà, ràdʉ̀ pbɨndà màlàyíká núvi ɨ̀fɔ yà adzɨ-pbɨdɔ̀ ɔ̀nǎ, ndɨ́nɨ̌ fɨ̌ndà ndɨ̀ ndavò alɛ-tsʉ̀ nundu tɨ́, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ yà adzɨ náapɛ̀ ndɨ̀ ɨ rɔ̀, ràrà àhʉ kà-tsʉ̀ náarà ndɔ̀dɨ̀ ɨ.»

Mùtinì tɨ́ kátɨna itsu tɔ́ mbólí rǎvɨ̌na dhu
(Mrk 13.28-31; Luk 21.29-33)

32 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨnà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyɨrɛ̀ pɛ́ mùtinì-kpa dɔ̌ rɔ́tɛ mbólí rʉ̌nɔna dhu: yà kà-bɨ̌ nɨ́pbànà ndɨ̀ tsànda ɔ̌ rɔ̀, kɔ̌pbɨ́ náapɛ́ ɨ'ǎ, bɨ̌na ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàtà, nɨ́ nyʉ̀nɨ dhu lábhú tɔ́ kàsʉmɨ̀ rɨrà wà.
33 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, nyɨ̌ nyalaya gukyè kɔ̌kɔ̀rɨ́ dhu rɨ̌ 'ɔ̀nzɨ dhu, nɨ́ nyɨ̌ nyʉnɨya dhu Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌ngo ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ràkǎ wà, ndɨrɔ̀ kà ràrɨ̌'ɨ̀ tsǎtsʉ̀nǎ.
34 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, kǎkà kòmbí rɨ́'ɨ̀ alɛ rɨ̌ nzɨ̌ ʉ̀vɛ kɔ́rɔ́ ɨnzá kɔ̌kɔ̀ dhu nɔ́nzɨ̀ ɨ̀ rɔ́rɔ̀.
35 Ɔ̀rʉ̀-akpà mà, yà adzɨ mànà nʉ́ʉdàya ʉ̀dà, pbɛ́tʉ̀ pbàkà ɔtɛ nʉ́ʉdàya nzɨ̌ akɛkpá màtɨ́.»

Atdí alɛ mà nʉ́nɨ nzá Yěsù ingoya ɔ̀ná ɨdhɔ dhu
(Mrk 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)

36 Yěsù adʉ̀ àtɨnà tdɨ́tdɔ̌ ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Atdí alɛ mà nʉ́nɨ nzá ɨ dhu nɔ́ɔnzɨya ɨ̀ ɔ̀yá ɨdhɔ mà ndɨ kàsʉmɨ̀ mànà, ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ màlàyíká màtɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ rɨ'ɨ̀ Kàgàwà t'ídhùnà màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀ ka nʉ́nɨ nɨ́ Àba Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀.
37 Obhó tɨ́, yà Nʉwà bhà atɔ ɔ̌ ɨ̀ nanzɨ̀ dhu nɔ́ɔnzɨya ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ yà Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌ngo nɨ́nganɨ́.
38 Obhó tɨ́, angyinǎ rɔ̀, tdʉ̌ ɨdha núutú ràmbìlɨ̌ kɔ́rɔ́ yà adzɨ rɔ̀, ìndrǔ ongónà 'ɔ̀nyʉ̀, 'àdʉ̀ 'ɔ̀mvʉ̀. Abádhí ongónà 'ʉ̀mba, 'àdʉ̀ fɨyɔ́ nzónzo nábhʉ rʉ̀mbǎ ɨ̀, ràrà àhʉ Nʉwà rɔ̌tsù sàfinà ɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.
39 Ìndrǔ nɨ́ɨlɨ nzá afíya atdí dhu dɔ̌ màtɨ́, ràrà àhʉ ɨdha rʉ̌tʉ̌ ràmbìlɨ̌ yà adzɨ, ràdʉ̀ ìndrǔ-tsè nɔ́tdɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀. Nɨ́ ndɨ dhu nɔ́ɔnzɨya ndɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌ngo nɨ́nganɨ́.
40 Ndɨ nɨ́nganɨ́, ɔ́yɔ̌ rɔ̀ ɨ̀ nòtù ɨnga-bvʉ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ka kowuya atdí alɛ nódyì rɔ̌, kadʉ̀ ngǎtsi alɛ nʉ́bhà.
41 Ndɨrɔ̀, ɔ́yɔ̌ rɔ̀ ɨ̀ nòtù dhu ɔ̀'ù ɨ'ɨ́ odu dɔ̌ rɔ́ vèbhálɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ka kowuya atdí tsìbhálɛ nódyì rɔ̌, kadʉ̀ ngǎtsi nʉ́bhà.
42 Nɨ́rɔ̀, nyàndà nga mběyi, ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ fʉ̀kʉ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́ɨraya ɔ̀ná ɨdhɔ nɨ́dhunɨ̌.

43 Ndɨrɔ̀, nyàlʉ̌ yà ma mʉ́nɔna dhu mbɛ̌yi dʉ̀kʉ ɔ̀: ɨdza-àbadhi náapɛ́ àdʉ̀ ogbotálɛ
rɨ̌rà pbɨndà kúbhingá ɔ̀ná kàsʉmì nʉ́nɨ angyangyɨ, ní kà rǎdʉ̀ àdɨ ípìrɔ̌ rɔ̀, ɨnzɨ̌ ndàdʉ̀
pbɨndà ɨdza-tsʉ̀ nábhʉ ogbo rʉ̀kɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀ná dhu ʉ̀mbà.
44 Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyʉ́ mà átɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǒkò ípìrɔ̌ rɔ̀. Obhó tí, Ìndrǔ
t'ídhùnà níɨraya yà ɨnzá nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ kà rǎdʉ̀ ɨ̀rà ɔ̀ná dhu tí kàsʉmì ɔ̌.»

Ídzì kasʉtálɛ mà nzɛ́rɛ kasʉtálɛ mànà tɔ́ mbólí
(Luk 12.41-46)

45 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtɨnà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ádhɨ pbà kasʉtálɛ yà ndì nífʉ,
ndɨrɔ̀ nyɨ̀kpɔ́na ótdyù, yà pbɨndà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ níɨlɨ kasʉtálɛ dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ tí,
ròngò ɔ̀nyʉ̀ núbho kasʉtálɛ tɔ̀ àkǎkǎ kàsʉmì ɔ̌?
46 Hirò nɔnzɨya ní wɔ̀ ndɨ kasʉtálɛ, yà ndàdǔ ndì ndí rɔ̀ pbɨndà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ
rǒtùna fɨ̌ndà ka kavì kasʉ nɔ́nzɨ arí rɔ́ alɛ.
47 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, kàbhà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ níɨlɨya ka ádrʉ̀ngbǎlɛ tí,
ròngò kɔ́rɔ́ pbɨndà dhu-tsí nɔ́dɔ̀!
48 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ kasʉtálɛ níɨ'ɨya gukyè nzɛ́rɛ alɛ tí, ndàdʉ̀ àtɨnà afína ɔ̀: ‹Pbàkà kasʉ
tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ ní nzɨ̌ ndì nadùya tsàkàtsàkà,›
49 ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀vì ɨ arí kasʉ ɔ̀nzɨ mànà atdíkpá ɔdhína, 'àdʉ̀ òwu dhu ɔ̀nyʉ̀ rɔ̌,
'àdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ atdíkpá òri arórí alɛ mànà,
50 ní kàbhà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌ ndàdǔ ɨnzá kɨ̀rɛ̀nà ɨdhɔ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨnzá kʉ̀nɨ kàsʉmì
ɔ̌ nínganí,
51 kǒdíya ka kasʉ ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ ànyǎna nɔ́tdì àdhàdhì ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ-ànyǎ nítdì
ka karí dhu bhěyi. Ányì nɨ'ɨya ɔdzɨ mà, alɛ-kù t'átrita mànà.»

25

Ɨdrɛ̀ ɨnzá àpɛ̀ kpabhálɛ nʉ́nɨ̌ vèbhínzo tɔ́ mbólí

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨnà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà
Kàgàwà bhà idzi níɨlɨya ndì yà dhu bhěyi: Ɨdrɛ̀ ɨnzá àpɛ̀ kpabhálɛ nʉ́nɨ̌ vèbhínzo
núugu fɨ̌yɔ́ tarà ndínɨ̌ ɨ owu tí amba-akpà-tsí nákɔ. 2 Ní imbò abádhí nzínzì ɔ̌ nɨ'ɨ
pbàdhɔ́má, ndɨrɔ̀ imbò nadʉ̀ ɨ'ì nyɨ̀kpɔ́ya ótdyù.
3 Pbàdhɔ́má tɔ́ imbò tsí núugu fɨ̌yɔ́ tarà, ɨnzɨ̌ 'àdʉ̀ olù dzʉ̀nàya nɔnzɨna tarà ɔ̀ ɨdha
nídyì.
4 Pbɛ́tʉ̀, yà nyɨ̀kpɔ́ya ótdyù tsí, náadʉ̀ fɨ̌yɔ́ tarà núgù, 'àdʉ̀ olù dzʉ̀nàya nɔnzɨna
tarà ɔ̀ ɨdha nídyì ngǎtsi wɨtʉ̀ ɔ̌.
5 Ní ɨnzɨ̌ amba-akpà-tsí rɨ̌rà tsàkàtsàkà rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨdrɛ̀ vèbhínzo-nyɨ̀kpɔ́ náapɛ̀ 'ɔ̀rɨ,
ɨdhɔ ràdʉ̀ 'òdyì.
6 Nírɔ̀ ní ndɨ ìkǔ náarà àta iku-alìkpa ɔ̌: ‹Kànɨ̌ amba-akpà-tsí nírà wà! Ní nyùvò
nyǒwù kàkɔ!›
7 Ní kɔ̌kɔ̀ ɨdrɛ̀ vèbhínzo níɨvà ɨ ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ fɨyɔ́ tarà.
8 Ní pbàdhɔ́má tɔ́ vèbhínzo náatɨ yà nyɨ̀kpɔ́ya ótdyù tsí nɨ̌: ‹Kànɨ̌ fàká tarà rǎvɛ, ní
nyìbho fʉ̀kʉ́ tarà ɔ̀ ɨdha akɛ fǎkà.›
9 Ní yà nyɨ̀kpɔ́ya ótdyù tsí náadʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ 'àtɨ: ‹Ɨnzɨ̌ fɔ́ká rí'ɨ ɨdha rǎkǎ
àlɛ̌ tɔ̀ atdíkpá nyɨ̌ mànà! Ní nyòwu nyòdzi fʉ̀kʉ́ kùdzɨ̌ arí alɛ-fɔ́.›
10 Ní kɔ̌kɔ̀ pbàdhɔ́má tɔ́ vèbhínzo náadʉ̀ òwu tarà ɔ̀ ɨdha nódzì. Pbɛ́tʉ̀, ányì abádhí
òwù rɔ́ ní ndɨ, amba-akpà-tsí adʉ̀ ndɨtɔ̀. Ní yà imbò vèbhínzo, nyɨ̀kpɔ́ya ótdyù,
yà angyangyɨ rúbhi kɔ̀dɔ̀ rɔ̌, náadʉ̀ òtsù atdíkpá àbadhi mànà amba ka kʉ̀ndà nɨ̌
mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀, kadʉ̀ tsǎtsʉ̀ nápbi atdídɔ̌.
11 Ní olù nyʉ́ ní ndɨ, ngʉ̌kpà imbò vèbhínzo níiwú ùvò. Abádhí níitsi 'ɔ̀pɛ̀ 'ùkǔ,
'àmbɛ àtɨnà dɔ̌: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ápfo tsǎtsʉ̀ fǎkà!›

12 Pbɛ́tʉ̀, amba-akpà-tsí náadʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: ‹Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ
fʉ̀kʉ̀: Ɨnzá ma mʉ̀nɨ nyɨ̌!›»
13 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyòko nyɨ̀kpɔ́kʉ nà, ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ
ndɨ ɨdhɔ mà, ndɨ kàsʉmɨ̀ mànà nɨ́dhunɨ̌.»

Atdí alɛ bhà ɨbhʉ kasʉtálɛ tɔ́ mbólí (Luk 19.11-27)

14 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà
bhà idzi nɨ́lɨ ndɨ̀ yà dhu bhěyi: Atdí alɛ náazè ndàrà abhi ɔ̀. Nɨ́ kǎnzi pbɨ̀ndà kasʉtálɛ,
ndàdʉ̀ pbɨ̀ndà malɨ̀ nʉ́ndɔ̀ fɔyá.
15 Atdí alɛ-fɔ́ kǎbhʉ̀ imbò tàlatà*, ngǎtsi-fɔ́ kǎbhʉ̀ ɔ́yɔ̌ tàlatà, ndɨrɔ̀ ɨbhʉ rɨ́ kìsě
alɛ-fɔ́ kǎbhʉ̀ atdí tàlatà. Ngǎtsi alɛ tɔ̀ kǎránà kàbhʉ rɔ̌ ndɨ alɛ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́
ɔbɨ-bvʉ rɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndɨ̀và ndàrà abhi ɔ̀.
16 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, yà imbò tàlatà nabà alɛ náarà mùtùruzì ɔ̀nzɨ̀ ndɨ fʉ̀rangà dɔ̌,
ndàdʉ̀ ngǎtsi imbò tàlatà nóngyè.
17 Yà ɔ́yɔ̌ tàlatà nàbà alɛ náanzɨ̀ dhu ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ndàdʉ̀ ngǎtsi ɔ́yɔ̌ tàlatà
nóngyè.
18 Pbɛ́tʉ̀, yà atdí tàlatà nabà alɛ náarà ibhu nógyè, ndàdʉ̀ pbɨ̀ndà kasʉ tɔ́
ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà malɨ̀ nɔ́tdʉ̀ ɔ̀nà.
19 Nɨ́ ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ dzidɔ̌, wɔ̀ kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ náarà ndàdu abhi ɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ kǎdʉ̀
pbɨ̀ndà kasʉtálɛ núnzì ndɨ́nɨ̌ ngǎtsi alɛ nʉ́ʉnɔ tɨ́ ɨ̀ngbǎ dhu bhěyi màtɨ́ ndɨ̀ ndɔ́nzɨ̀
kasʉ fɔ̀ná ka kabhʉ̀ tàlatà nɨ̌ dhu.
20 Nɨ́ yà imbò tàlatà ka kabhʉ̀ fɔ̀ná alɛ nɨ́ɨra, ndɨ̀tɛ̀ yà ndɨ̀ ndóngyè ngǎtsi imbò
tàlatà, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyibho imbò tàlatà fudú, nɨ́ kànɨ̌ ma móngyè
ngǎtsi imbò tàlatà.›
21 Kàbhà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Ídzì dhu nɨ́ wɔ̀! Nyɨ nɨ́ ídzì
kasʉtálɛ, ndɨrɔ̀ mběyi arɨ́ fɔ̀ná ka kɨ̀lɨ dhu ɔ̀dɔ alɛ. Nyɨ nyɔ́dɔ̀ yà fʉnʉ́ ma mabhʉ̀
ákɛ̌kpá dhu nyʉ́ mběyi. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨ́ nyɨ̀lɨ̌ nyongò pbàkà ádrʉ̀ngbǎ
malɨ̀ nyʉ́ nɔ́dɔ̀. Ɨrà àlɛ̌ rɔnzɨ dhɛ̀dhɛ atdíkpá nyɨ mànà!›
22 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, yà ɔ́yɔ̌ tàlatà nabà alɛ nɨ́ɨra, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyibho
ɔ́yɔ̌ tàlatà fudú. Nɨ́ kànɨ̌ ma móngyè ngǎtsi ɔ́yɔ̌ ngʉ̌kpà tàlatà.›
23 Kàbhà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Ídzì dhu nɨ́ wɔ̀! Nyɨ nɨ́ ídzì
kasʉtálɛ, ndɨrɔ̀ mběyi arɨ́ fɔ̀ná ka kɨ̀lɨ dhu ɔ̀dɔ alɛ. Nyɨ nyɔ́dɔ̀ yà fʉnʉ́ ma mabhʉ̀
ákɛ̌kpá dhu nyʉ́ mběyi. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨ́ nyɨ̀lɨ̌ nyongò pbàkà ádrʉ̀ngbǎ
malɨ̀ nyʉ́ nɔ́dɔ̀. Nɨ́ ɨ́rà àlɛ̌ rɔnzɨ dhɛ̀dhɛ atdíkpá nyɨ mànà.›
24 Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, yà atdí tàlatà nabà alɛ nɨ́ɨra átɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́,
ma mʉnɨ dhu nyɨ ràrɨ̌ atdídɔ̌ arɔ́rʉ̀ alɛ. Nyɨ nyarɨ́ dhu ògu ɨnzá nyɨ nyazò dhu ɔ̀ná
ɨnga ɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ nyarɨ́ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀ núndʉ̌ ɨnzá nyɨ nyarɛ̀ itse ɔ̀ná ɨnga ɔ̌.
25 Ma mɨ'ɨ̀ ɔdɔ nà atdídɔ̌, nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma marà pbʉ̀kʉ̀ tàlatà nɔ́tdʉ̀ adzɨ
ɔ̀. Nɨ́, ákɔ̌ pbʉ̀kʉ̀ malɨ̀ fudú rɔ̀.›
26 Kàbhà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: ‹Nyɨ nɨ́ nzɛ́rɛ, ndɨrɔ̀ ngbɔ̌na
áyɨ̌ kasʉtálɛ! Nyɨ nyʉnɨ wà dhu ma rarɨ́ dhu ògu ɨnzá ma mazò dhu ɔ̀ná ɨnga ɔ̌, ndɨrɔ̀
ma rarɨ́ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀ ùndʉ̌ ɨnzá ma marɛ̀ itse ɔ̀ná ɨnga ɔ̌.
27 Nɨ́ dhu akána tɨ́ obhó nyarà pbàkà fʉ̀rangà nɨ́lɨ yà fʉ̀rangà ɔ̀dɔ arɨ́ alɛ-fɔ́, ndɨ́nɨ̌
ma mɨ́ madʉ̌ nɨ́nganɨ́, ma madʉ̀ya t'ítsi àkɔnà ɨwà dɔ̀ná nɨ̀dɔ̀ rɔ́rɔ̀.›
28 Wɔ̀ kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: ‹Nyàkɔ wɔ̀ atdí tàlatà kà-fɔ́ rɔ̀, nyǎdʉ̀
àbhʉnà yà ɨdrɛ̀ tàlatà nà rɨ́'ɨ̀ alɛ tɔ̀.

---

* **25:15 25.15** Atdí tàlatà nɨ́ mbɛ̀mbɛ̀ imbò àbɨ̌ tɔ́ kasʉ tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà Pbàgìrɨ́kí tɔ́ pbìrì ɔ̌.

29 Obhó tí, dhu nà arí'ì alɛ tò ka kabhʉ̀ya dhu, àbadhi ràdʉ̀ ì'ì dhu nà abhɔ nyʉ́ ròsè. Pbɛ́tʉ̀, ìmbă arí'ì dhu nà alɛ-fɔ́ rò, ka kakòya yà akɛkpá kărí'ì nà dhú-ngba mà.
30 Ní nyìdyi wɔ̀ àkyăkyɛ̀ kasʉtálɛ, nyŏbvù iri ínɔ̀ ɔ̀. Ányì ni'iya ɔdzi mà alɛ-kù t'átrita mànà.›»

Ìndrŭ t'ídhùnà itdìya ìndrŭ-ànyă tí dhu

31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yĕsù adʉ̀ àtìnà pbìndà ábhàlĭ nĭ: «Ìndrŭ t'ídhùnà mà rĭwu pbìndà ádrʉ̀ngbăngа tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌ kɔ́rɔ́ pbìndà màlàyíká mànà nínganí, kădìya ádrʉ̀ngbăngа tɔ́ awáwʉ̀ tɔ́ pbìndà tombi dɔ̌.
32 Ní kɔ́rɔ́ yà adzi dɔ̌ alɛ-tidɔ̀ núunduya ì kɔ̀nzĭ, kà ràdʉ̀ ɔ̀yánga nʉ́ndɔ̀ àdhàdhì tàmà nʉ́nda arí alɛ náarí tàmà mà nzínzì ɔ̌nga nútŭ ìndrì mànà dhu bhĕyi.
33 Kʉ̀liya tàmà pbìndà fangà dɔ̀nă rò, ndàdʉ̀ ìndrì nʉ́li pbìndà ígù dɔ̀nă rò.
34 Nírɔ̀ ní ndi Ádrʉ̀ngbă kamà náadʉ̀ya àtìnà pbìndà-fangà dɔ̀nă rò rí'ì alɛ nĭ: ‹Nyìwŭ, nyĭ yà Àbadu náaso nyĭ rò, nyŏkò yà angyangyi kăbhɔ̀lɔ̀ fʉ̀kʉ̀ yà adzi ndì ndanzì nínganí Ádrʉ̀ngbă kamà bhà idzi-kàmă tí.
35 Obhó tí, ma mi'ì àwù nà, ní nyĭ nyibho ɔ̀nyʉ̀ mɔnyʉ̀. Ma mi'ì idha-atdyú nà, ní nyĭ nyibho idha mɔmvʉ̀. Ma mi'ì olo tí, ní nyĭ nyakɔ̀ ma mbĕyi.
36 Ma mi'ì tírɔ̌rɔ̀, ní nyĭ nyʉfɔ́ ma. Ma mi'ì andi nà, ní nyĭ nyiwú mandà. Ndirɔ̀ ma mi'ì imbi ɔ̀, ní nyĭ nyiwú mandà.›
37 Nírɔ̀ ní ndi obhónángatálɛ nɔ́ɔngʉ́ya dhu kà-tsʉ̌, 'àti: ‹Ádrʉ̀ngbălɛ́, íngbàngá nga ndi mă mala nyi àwù nà nyí'ì rɔ́, mădʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ nábhʉ nyɔnyʉ̀ nĭ? Íngbàngá nga ndi mă mala nyi idha-atdyú nà nyi nyí'ì rɔ́, mădʉ̀ idha nábhʉ nyɔmvʉ̀ nĭ?
38 Íngbàngá nga ndi nyi nyi'ì olo tí, mădʉ̀ nyakɔ mbĕyi ní? Ndirɔ̀, íngbàngá nga ndi mă mala nyi tírɔ̌rɔ̀ nyi nyí'ì rɔ́, mădʉ̀ mbɛrʉ̀ nʉ́fɔ rʉ̀nʉ́ nĭ?
39 Íngbàngá nga ndi, mă mala nyi andi nà nyi nyí'ì rɔ́, mădʉ̀ òwu nyandà ní? Ndirɔ̀, íngbàngá nga ndi mă mala nyi imbi ɔ̀ nyi nyí'ì rɔ́, mădʉ̀ òwu nyandà nĭ?›
40 Ní Ádrʉ̀ngbă kamà, adʉ̀ya dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàti: ‹Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̀kʉ̀, dhu apɛ́ ì'ì iwà nyĭ nyanzì kɔ̌kɔ̀ dhu yà ìnzĭ ka karɔ́zʉ̀na dhu tí adɔ́du nzínzì ɔ̌ atdí alɛ rɔ̌ màtí dhu tí, ní nyĭ nyanzì wà ka rùdú.›

41 Tdítdɔ̌, Ádrʉ̀ngbă kamà náadʉ̀ya àtìnà fìndá ígù dɔ̀nă rò rí'ì alɛ nĭ: ‹Nyìndrĭ nyĭ itsɛ tidú rò, yà Àba Kàgàwà afù nyĭ rò. Nyòwu yà kăbhɔ̀lɔ̀ Pfɔ̀mvɔ mà, pbìndà màlàyíká mànà tɔ̀ ìnzĭ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀!
42 Obhó tí, ma mi'ì àwù nà, ní nyĭ nyibho nzá dhu mɔnyʉ̀. Ma mi'ì idha-atdyú nà, ní nyĭ nyibho nzá idha mɔmvʉ̀.
43 Ma mira olo tí bvʉ̀kʉ̀, ní nyĭ nyakɔ̀ nzá ma. Ma mi'ì tírɔ̌rɔ̀, ní nyĭ nyʉfɔ́ nzá ma. Ma mi'ì andi nà, ndirɔ̀ ma mi'ì imbi ɔ̀ ka kósò ma rɔ́, ní nyĭ nyiwú nzá mandà.›
44 Ní kɔ̌kɔ̀ ígù dɔ̀nă rò ì'ìnà alɛ náadʉ̀ya dhu ɔ̀ngʉ̀ átɔ̀ kà-tsʉ̌, 'àti: ‹Ádrʉ̀ngbălɛ́, íngbàngá nga ndi mă mala nyi àwù rĭ nyoho rɔ́, idha-atdyú rĭ nyoho rɔ́, olo tí nyi nyìrà fàrábvʉ̀ rɔ́, tírɔ̌rɔ̀ nyi nyí'ì rɔ́, andi nà nyi nyí'ì rɔ́, ndirɔ̀ imbi ɔ̀ ka kósò nyi rɔ́, ìnzĭ mădʉ̀ atdí dhu mà nɔ́nzì indʉ̀ nĭ?›
45 Ní Ádrʉ̀ngbă kamà náadʉ̀ya dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàti: ‹Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̀kʉ̀, kɔ̌kɔ̀ inzá nyĭ nyanzì yà ìnzĭ ka karɔ́zʉ̀na dhu tí adɔ́du nzínzì ɔ̌ atdí alɛ-rɔ̌ màtí dhu, ní nyĭ nyanzì nzá rùdú.›
46 Ní abádhí nóowuya dhòdhódhónga tɔ́ àpbɛ̀ ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ obhónángatálɛ náadʉ̀ya òwu dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̀.»

26

Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɨ̌ ʼìrɨ Yɛ̌sù ì oho tɨ́ dhu
(Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2; Yùw 11.45-53)

1 Yɛ̌sù níitdègu yà ndɨ ndúbhi ùdhenà rɔ̌ ìndrʊ̌ tɔ̀ dhu tʼúdheta nɨ́tɔ kɔ́rɔ́, nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌:

2 «Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu Pásɨ̀ka tɔ́ Mʉ̀hɛndʉ̀ ràrɨ̌ʼì ɔ́yɔ̌ ɨdhɔ dzidɔ̌. Nɨ́ ka kɨ́ Ìndrʊ̌ tʼídhùnà nípfɔ̌, kabhʉ ɔ̀mvʊ̌-fɔ́, ndɨ́nɨ̌ ka kʉtɔ́ tɨ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌.»

3 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ nɨ́ ndɨ, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí tɔ́ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà, núundu ì Kàyafà bhà ádrʉ̀ngbǎ ɨdzá-yà-ba ɔ̌. Kàyafà nɨʼì pbàkùhání dɔ̌ kamà.

4 Nɨ́, abádhí nɨ́irɨ ì ndɨ́nɨ̌ ì alʉ́ tɨ́ Yɛ̌sù ɨnzá kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́nɨ rɔ́rɔ̀, ʼàdʉ̀ àbhʉnà kohò.

5 Pbɛ́tʉ̀, abádhí náadʉ̀ àtɨ̀nà: «Dhu àkǎ nzá àlɛ̌ ràlʉ̌ ka mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌ rɔ̀, akyɛ ìndrʊ̌ nɨ́ivàna dhu nɨ̌.»

Yɛ̌sù-dɔ̀tsirɔ̀ nútrɨ̌ atdí tsìbhálɛ rɨ̌ ndrùù rɔ́ngʉ akyɛ nɨ̌ dhu
(Mrk 14.3-9; Yùw 12.1-8)

6 Yɛ̌sù nɨ́ʼì Bɛ̀tànɨyà tɨ́ kátɨna pbangá-ngba ɔ̌, Sìmonì tɨ́ kátɨna atdí alɛ bhà ɨdzá. Ndɨ Sìmonì nɨ́ yà kɨ́kɨ́ nà ɨʼì alɛ.

7 Nɨ́ atdí tsìbhálɛ náandrì kà-tɨʼɔ̀. Ndɨ tsìbhálɛ nɨ́ɨʼì àlbatrɔ̀ tɨ́ kátɨna odu nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ tsúpà nà fɔná. Ndɨ tsúpà ɔ̀ ɨʼì dhu nɨ́ ndrùù rɔ́ngʉ, ndɨrɔ̀ ɔrʉ́ odzìna nà akyɛ. Nɨ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ Yɛ̌sù rɨ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, kǎdhɔ̀ ndɨ akyɛ Yɛ̌sù-dɔ̀tsírɔ́.

8 Nɨ́ wɔ̀ dhu ì àla rɔ̀, Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ náapɛ̀ ʼònù nzínzìya ɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Hɔ̀kɔ̀! Ádhu kà rɨ̌ wɔ̀rɨ́ akyɛ nɨ́nzǎ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nɨ́?

9 Ka kàmbɛ̀nà tɨ́ obhó ndɨ akyɛ nábhʉ̌ kodzì ɔrʉ́ odzi ɔ̌, kadʉ̀ ndɨ fʉ̀rangà nʉ́ndɔ̀ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀?»

10 Nɨ́ Yɛ̌sù níitdègu wɔ̀ abádhí rʉ̌nɔna dhu nɔ́sʉ̀, nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ádhu nyɨ̌ nyʉ̀va wɔ̀ tsìbhálɛ-tsì nɨ̌? Yà rùdú kɔ̀nzì dhu nɨ́ ídzì dhu nyʉ́ ròsè.

11 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyóngo òko nǎkʉ̀tálɛ mànà bìlǐnganà, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ kɨ́ nzɨ̌ ongo òko nyɨ̌ mànà bìlǐnganà.

12 Wɔ̀ akyɛ kɔ̀dhɔ̀ dùdu-tsírɔ́ dhu nɨ̌, kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ wà ngbɔ̌du angyangyɨ ɔtdʉ́ tɔ̀.

13 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌, yà Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ ka kɨ́ yà adzɨ ɔ̌ ɨnanǎ, ka kóngo yà tsìbhálɛ nɔ́nzì dhu àwɛ ìndrʊ̌ tɔ̀, kowù kɨ̀rɛ̀ rɔ̌ rɔ̀ná.»

Yudhà rɨ̌ Yɛ̌sù ɔ̀nzɨ ndàbhʉ ɔ̀mvʊ̌-fɔ́ dhu
(Mrk 14.10-11; Luk 22.3-6)

14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ɨdrɛ dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, Yudhà Ìskàrìyɔtà tɨ́ kátɨna, náarà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-tɨ́ ʼɔ̀,

15 ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ádhu nyɨ̌ nyòzè nyɨ̌bhò idù ndɨ́nɨ̌ ma mipfo tɨ́ Yɛ̌sù mabhʉ fʉkʉ́?» Nɨ́ abádhí náadʉ̀ Pbàyàhúdí-bvʉ̌ ɨbhʉ kumì fʉ̀rangà-kpɔ̌ nɔ́zʉ̀, ʼàbhʉ kà-fɔ́.

16 Ányɨrɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Yudhà náadʉ̀ Yɛ̌sù nípfɔ̌ ndì ndɨ́, ndàbhʉ abádhí-fɔ́ nɨ̌ ídzì otu nɔ́pɛ̀ ndɔ̀nɛ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ návɨ̌ kɔbhɔ̀lɔ̀ dhu
(Mrk 14.12-21; Luk 22.7-14; 6.21-23; Yùw 13.21-30)

17 Ɨmbǎ ɔ̀nà afi nà mʉ̀gatì ka kɔnyʉ́nà ɔ̀ná mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ɨdhɔ ɔ̌, Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ náawù dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Ádhà nga ndɨ nyɨ nyòzè Pásɨ̀ka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ mɔ̌bhɔ̀lɔ̀ ɨndʉ̀ nɨ̌?»

18 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyòwu kɨgɔ̀ ɔ̀ atdí alɛ bhà, nyǎdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌, Màlimò rǎtɨna ɨwà pbɨ̀ndà ɔvɛ tɔ́ kàsʉmì-tsʉ̀ rìndù ndɨ. Nɨ́ ì ràrɨ̌ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ atdíkpá pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà pbʉ̀ ɨdzá rɔ̀.»

19 Nɨ́ Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ náanzɨ yà kàvinà fɨ̌yɔ̀ dhu, ʼàdʉ̀ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́bhɔ̀lɔ̀.
20 Ɨnga níitdègu àtɨ, nɨ́ Yɛ̌sù mà náadʉ̀ òko ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ pbɨ̀ndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ mànà.
21 Nɨ́ dhu nɔ́nyʉ ɨ ɨ́ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Yɛ̌sù náatɨ abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ rɨ̌ mipfɔ̌, ndàbhʉ ma òmvʉ̌-fɔ́.»
22 Nɨ́ ɨzʉ nʉ́ʉka Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ atdídɔ̌ nyʉ́, ʼàdʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼɔ̀ngʉ̀ dhu atdátdírà ɔ̌ kà-tsʉ̌, ʼòwù àtɨ̀nà rɔ̌: «Tɨ́ ɨma ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ́?»
23 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Yà atdíkpá mǎ mʉ̀fɔ̌ ɔtsʉ́ka nà kyàwì ɔ̀ alɛ nɨ́ ndɨ rɨ́ mipfɔ̌, ndàbhʉ ma òmvʉ̌-fɔ́.
24 Ìndrʉ̌ tʼídhùnà rɔ̌vɛ̀ yà Kàgàwà bhà Andítá rʉ̌nɔna dɔ̀ná dhu bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀, kìpfɔ̌ rɨ́ ndàbhʉ òmvʉ̌-fɔ́ alɛ rɨ̌ʼì ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ ɔ̌! Dhu akána nzɨ̌ kɔdhì ndɨ alɛ mà!»
25 Nɨ́ Yudhà, yà Yɛ̌sù nípfɔ̌ rɨ́ ndàbhʉ òmvʉ̌-fɔ́ alɛ, náakɔ̀ ɔtɛ, ndìvʉ̌ dhu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Tɨ́ ɨma ndɨ Màlimɔ̌?» Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ nɨ́ ndɨ ka nyɨ nyʉ̀nɔ̀.»

Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nábhʉ̌ rɨ́ kɨrɛ̀ ɔ̀nyʉ̀
(Mrk 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Kò 11.23-25)
26 Dhu ɔ̀nyʉ ɨʼɨ́ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Yɛ̌sù idyi mʉ̀gatì, ndàlʉ̌ fɔná. Nɨ́ ɔ̀tsɔ̀ ndɨ̀ ndàbhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kʉ̌kɔ kà-ɔ̌nga, ndàdʉ̀ ʉ̀ndɔ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-fɔ́, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyàkɔ yà dhu, nyǎdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀nà. Ngbɔ̌du nɨ́ yà.»
27 Tdɨ́tdɔ̌ kɨ̌dyi dɨvayì rɨ̌ʼɨ ɔ̀nà kɔ́pà ndàlʉ̌ fɔná. Nɨ́ ɔ̀tsɔ̀ ndɨ̀ ndàbhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ kàbhʉ abádhí tɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyɨ̌ʼɨ kɔ́rɔ́, nyɔ̀mvʉ̀ ka.
28 Yàrɨ́ nɨ́ azùdu, yà ìndrʉ̌ nùngbò Kàgàwà mànà azu, ndɨrɔ̀ ábhɔ̌ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ nʉ̀fʉ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà nʉ́ʉbà tɨ́ ìndrʉ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga abádhí tɔ̀.
29 Ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kòmbí, ma mɨ́ nzɨ̌ yàrɨ́ dɨvayì nɔ́mvʉ̀ tdɨ́tdɔ̌, ràrà àhʉ dɨvayì ɔwʉ́tá nɔ́mvʉ̀ àlɛ̌ kowuya atdíkpá nyɨ̌ mànà Àbadu Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi ɔ̌ dhu ɔ̀.»
30 Adyi* ɨ ʉ̀yʉ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ òwu mìzèyìtunì tɨ́ kátɨna itsu náarɨ́ʼɨ dɔ̀ná pbìrì dɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dhɔ dhu nɔ́vɔ dhu
(Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34; Yùw 13.36-38)
31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Indo, yàrɨ́ iku ɔ̌, nyɨ̌ kɔ́rɔ́, nyɨ̌ nyɨ́ mʉbha atdírɔ̀. Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà bhʉ̌kù ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu katɨ:
‹Ma mohoya tàmà tʼʉ́ndatatálɛ,
tàmà ràdʉ̀ ʼɨ̀fàlà kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ*.›
32 Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ̀ngbɛ̀ ma dhu-dzidɔ̌, ma madʉ̀ya àrà nyɔ̌dɔ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀.»
33 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ apɛ̀ ɔtɛ, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Ngʉ̌kpà alɛ mà rɨ̌ mbǎ nyʉbha, nɨ́ ma mɨ́ nzɨ̌ nyʉbha akɛkpá màtɨ́.»
34 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ ɨndʉ̀: ‹Indo, yàrɨ́ iku ɔ̌, ɨnzá à'ʉ̌-akpà nápɛ̀ ɔ̀ngɔ̀ rɔ́rɔ̀, nyɨ nyɨ'ɨna ɨwà nyɨ nyàtɨ ɨ̀bhʉ-gʉ̀na ɨnzá nyɨ rʉ́nɨ ma rɔ́.›»
35 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɨ́ nzɨ̌ àtɨna akɛkpá màtɨ́ ɨnzá ma rʉ́nɨ nyɨ, ɨ̀mbǎ dhu ɨʼɨna atdíkpá àlɛ̌ kʉ́vɛ nyɨ mànà dhu màtɨ́.» Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́.

Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ Gɛ̀tɛ̀sɛ̀manɨ̀ rɔ̀ dhu
(Mrk 14.32-42; Luk 22.39-46)
36 Tdɨ́tdɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà náawù ùvò Gɛ̀tɛ̀sɛ̀manɨ̀ tɨ́ kátɨna atdí ngari ɔ̀. Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòko ɨrɔ́ ndǎlʉ̀ ma márà mɨtsɔ̀ ɔ̀na nǎ.»

---

* **26:30 26.30** Ka kʉyʉ́nà nɨ́ Zàb 113–118 * **26:31 26.31** Zàk 13.7

37 Nɨ́ kǎdʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Zɛ̀bɛ̀dayò bhà ɔ́yɔ̀ inzo mànà núnzì, ʼàdʉ̀ òwu mànà ányɨ̀.
Nɨ́ kɨ̌ʼɨ̀ ɨzʉ nà atdídɔ̀, afína ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɨ̀nza ndɨ̀.
38 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Afídu rɨ̌ʼɨ̀ ábhɔ̀ ɨzʉ nyʉ́ nà, akyɛ ma mɔ́vɛ̀
dhu bhɛ̌yi. Nɨ́ nyòko ɨrɔ́, ndɨrɔ̀ nyòko ípìrɔ̌rɔ̀, yà ma mádɨ dhu bhɛ̌yi.»
39 Kǎdʉ̀ àrà ɨtsɛta akɛ, ndàdʉ̀ ndìbvu obvò, ndàpbǎ nyɨ̀na adzɨkpa nyʉ́ rɔ̌. Nɨ́ kǎdʉ̀
ndɨtsɔ̀, ndàtɨ: «Àbá, ndɨ dhu rǎdʉ̀ ndɔ̀nzì nánɨ̌, índrɨ̌ wɔ̀ àpbɛ̀ tɔ́ kɔ́pà ɨtsɛ rùdú rɔ̀.
Pbɛ́tʉ̀, ndɨ dhu àkǎ nzá ndɔ̀nzɨ ndɨ ma mòzè ka dhu bhɛ̌yi, kàkǎ ndɔ̀nzɨ ndɨ yà nyɨ
nyʉ́ nyɨ nyòzè ka dhu bhɛ̌yi.»
40 Nɨ́ kǎdʉ̀ ndàdu kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhʉ ábhàlɨ̌-tɨʼɔ̀, ndàdʉ̀ abádhí nótù ɨwà ʉ̀dhɔ rɔ́. Nɨ́ kǎdʉ̀
dhu ìvu Pɛ́tɛrʉ̀-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyàdʉ̀ tɨ́ obhó òko ípìrɔ̌ rɔ̀ ma mànà atdí adyifɔ̀-sɨsɨ̀
màtɨ́?
41 Nyòko ípìrɔ̌rɔ̀, ndɨrɔ̀ nyɨ̀tsɔ̀ nyɨ̌ akyɛ nyɨ̌ nyotsúna umvútá ɔ̀ nɨ̌. Alafí nózè ndɔ̀nzɨ
ídzì dhu, pbɛ́tʉ̀ alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌ ndɨ ɨ̀ʼɨ̀ ivíví ɨ dhu tʼɔ́nzɨta tɔ̀.»
42 Ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ̌, kɨ̌ndrí ndɨ̀ ɨtsɛ tdɨ́tdɔ̀ abádhí-tɨ́ rɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨtsɔ̀ yà dhu bhɛ̌yi:
«Àbadú, yàrɨ́ àpbɛ̀ tɔ́ kɔ́pà náapɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ rʉ́da dùdu nǎ ɨnzá ma mɔ̀mvʉ̀ rɔ́rɔ̀ dhu tɨ́,
nɨ́ ítsè afínʉ òzè dhu rɔnzɨ ndɨ̀!»
43 Nɨ́, ábhàlɨ̌-tɨʼɔ̀ ndɨ ndàdu ndɨ rɔ̀, kǎdʉ̀ abádhí òtù ɨwà ʉ̀dhɔ rɔ́, atdídɔ̀ ɨdhɔ rɨ̌ʼɨ̀
nyɨ̀kpɔ́ya ɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.
44 Yɛ̌sù nɨ́ɨvà ndɨ, ndìndrɨ̌ ndɨ ɨtsɛ tdɨ́tdɔ̀ abádhí-tɨ́ rɔ̀. Nɨ́ ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ̌, kǎdʉ̀ ndɨtsɔ̀,
ndʉ̀nɔ̀ yà angyi ndɨ ndárà ʉ̀nɔ̀nà rɔ̌ ɔtɛ kɛ̀lɛ̌.
45 Tdɨ́tdɔ̀ kǎdù ndɨ̀ ábhàlɨ̌ ɨ, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ pbánɨ́ òko nyɨ̌ nyòko ɔ̀dhɔ̀
nyɨ̌ nyɔ́dhɔ̀ rɔ́! Nyɨ̌ pbánɨ́ nyǎsɔ̌ nyɨ̌? Nyàndà! Kànɨ̌ Ìndrʉ̌ tʼídhùnà nábhʉ̌ ka kɨ́
nzɛ́rɛngatálɛ-fɔ́ nɨ̌ kàsʉmɨ̀ nákǎ wà.
46 Nɨ́ nyɨ̀và nyɨ̌, kòwu! Kànɨ̌ ma àbhʉ̌ rɨ́ òmvʉ̌-fɔ́ alɛ nɨ́rà wà!»

Yɛ̌sù nálʉ̌ ka kɨ́ kosò dhu
(Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53; Yùw 18.3-12)

47 Yɛ̌sù rɔ̌tɛ ɔ̀nanǎ, Yudhà, atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̀ nà kàbhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ,
nɨ́ɨtɔ ndɨ̀ ábhɔ̀ ihé-yà mànà owùna ɔ̌. Ɨ alɛ-fɔ́ nɨʼɨ̀ obhí-akpá mà, mùgɔ̌ mànà. Abádhí
nivi nɨʼɨ̀ pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà.
48 Ndɨ Yudhà yà Yɛ̌sù nípfɔ̌ rɨ́ ndàbhʉ rɨ́ òmvʉ̌-fɔ́ alɛ, nɨʼɨ̀ ɨwà ndɨ̀ ndɔnzɨna Yɛ̌sù ka
kʉnɨ tɨ́ rɔ̀ná dhu nʉ̀nɔ̀nà ihé-yà tɔ̀. Kǎtɨ abádhí nɨ̌: «Ma mámbɔ̌na alɛ nɨʼɨna ndɨ nyɨ̌
nyɨ́ atdyúna òho alɛ. Nɨ́ nyàlʉ̌ ka dòtsí.»
49 Nɨ́ Yudhà náandrì ányɨ̀rɔ̌ rɔ́ tɨ́ Yɛ̌sù-tɨʼɔ̀, ndàdʉ̀ kàtsɛ̀ ndàtɨ: «Yǎmbʉ̀ Màlimò!»
Kǎdʉ̀ kàmbo.
50 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ɔdhɨ́, ɔ́nzɨ nyɨ nyɨ̀rà ɔ̀nzɨ̀nà dhu!» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ
ngʉ̌kpà alɛ náadʉ̀ ìndri, àlʉ̌ Yɛ̌sù, àdʉ̀ òsònà.
51 Nɨ́ Yɛ̌sù mà nɨ́ʼɨ̀ mànà alɛ nzínzì ɔ̌, atdí alɛ nɨ́ɨdhá pbɨ̀ndà ɨla tɔ́ obhi-akpà, ndʉ̀ʼà
pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà kasʉtálɛ-bɨ̀ nɨ̌.
52 Nɨ́ Yɛ̌sù àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ádʉ̌ pbʉ̀kʉ̀ obhi fɨndá ngari ɔ̀. Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ yà
obhi ùgu arɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀, nʉ́ʉvɛ̀ya obhi nɨ̌ tɨ́.
53 Nyɨ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ dhu ɨ̀nzɨ̌ ma ràmbɛ̀nà mʉ̀dzʉ̀nà nónzi Àbadu Kàgàwà-fɔ́, ràdʉ̀ atdí
kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̀ nà dɔ̀nǎ róse ɨla tʼúgyeta tɔ́ pbɨ̀ndà màlàyíká tɔ́ pɨ̀kɔ̀ níbhò idù ányɨ̀rɔ̌
rɔ̀ tɨ́?
54 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ dhu bhɛ̌yi kɨ̀ʼɨ̀ rɔ̀, yà àndɨ̌ ka kandí Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ dhu náakána
ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi? Obhó tɨ́, ndɨ Andítá rǎtɨna kà ràkǎ ndɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi.»
55 Ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà ihé-yà nɨ̌: «Ádhu nyɨ̌ nyíwu ma nálʉ fʉkʉ́ obhí-
akpá mà, mùgɔ̌ mànà nà, ogbotálɛ nálʉ ríwu alɛ bhɛ̌yi nɨ̌? Bìlɨ̌nganà ma múbhì àdɨ
rɔ̀ mambɛ dhu ùdhe dɔ̌ Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ ma àlʉ.

56 Pbɛ́tʉ̀, kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu nɔ́nzɨ̀ ɨ̀ ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu náaká tɨ́.»
Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ ábhàlɨ̌ nʉ́ʉbhà àbadhi, ʼàdʉ̀ òtse.

Yɛ̌sù rɨ̌ʼɨ̀ Pbàyàhúdí-bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdɨ̀ arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ dhu
(Mrk 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; Yùw 18.13-14,19-24)

57 Yà Yɛ̌sù nòsò alɛ náawù kà nà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà, Kàyafà tɨ́
kátɨna bhà, yà Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà núndu ɨ̀ ɨ.
58 Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àdɨ ɨtsɛta ndàmbɛ àrà dɔ̌ Yɛ̌sù-owù ɔ̌, ndàrà àhʉ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌
alɛ dɔ̌ kamà bhà ɨdza-liʼɔ̀. Nɨ́ kǎtsù ɨdza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ kàlì ɔ̀, ʼàdʉ̀ òko obvò
atdíkpá sàndɨ̌rì mànà, ndɨ́nɨ̌ ndɨ ndala tɨ́ wɔ̀ dhu rǎrà ìku tɨ́ dhu.
59 Nɨ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí-bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdɨ̀ arɨ́ ngʉ̌kpà
alɛ mànà kɔ́rɔ́, náambɛ́nà tɨ̀tɔ̀ dɔ̌ màtɨ́ ka kɨ́ Yɛ̌sù nɔ́bhʉ dɔ̀ná dhu nɔ́nɛ̀ dɔ̌, ndɨ́nɨ̌
kadʉ̀ tɨ́ kòhò.
60 Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀mbǎ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ ábhɔ̌ ngàmbì mà níiwú, ʼʉ̀nɔ̀ tɨ̀tɔ̀ kà-dɔ̌, nɨ́ abádhí náabà nzá
atdí dhu mà. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ɔ́yɔ̌ alɛ nʉ́ʉtɔ ɨ̀,
61 ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Wɔ̀rɨ́ alɛ átɨ: ndɨ̀ ràrǎdʉ̀ Kàgàwà bhà ɨdza núgolo, ndàdʉ̀ ɔ̀sɨ̀nà
tdɨ́tdɔ̌ ɨ̀bhʉ ɨdhɔ ɔ̌.»
62 Nɨ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà nɨ́ɨvà ndɨ̀, ndìdè, ndàtɨ Yɛ̌sù nɨ̌: «Nyɨ tɨ́
obhó dhu àdǔ? Ádhu kɔ̌kɔ̀ alɛ rʉ̌nɔna dʉ̀nʉ́?»
63 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ ɨ̀nɛ̀ ɨ̀nɛ̀ tɨ́. Nɨ́ wɔ̀ kamà adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Yà ɨ̀nzɨ̌ arɔ́vɛ̀ Kàgàwà-
ɔvɔ̀ rɔ̌, ma mòzè nyɔtsɔ̀ dhu nyʉ́. Nyɨ tɨ́ Krístɔ̀, Kàgàwà tʼídhùnà nyʉ́?»
64 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨnyɨ nɨ́ ndɨ ka nyɨ nyʉ̀nɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ obhó
dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kòmbí, nyɨ̌ nyɨ́ Ìndrǔ tʼídhùnà nálǎ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà
arɨ́ʼɨ̀ Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀ àdɨ rɔ́. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyalaya ka átɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ àpbù dɔ̌
rɨ́rà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɔ́.»
65 Nɨ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà nʉ́ʉfa rɔ̀ná mbɛrʉ̀-ɔ̌nga, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà ihé-
yà nɨ̌: «Kʉ̀nɔ̀ dhu nzɛ́rɛ nyʉ́ Kàgàwà nɨ̌! Ɨmbǎ àlɛ̌ kɨ́ʼɨ̀ ngàmbì-atdyú nà tdɨ́tdɔ̌. Nyɨ̌
nyɨ̀rɨ̀ wà kʉ̀nɔ̀ Kàgàwà nɨ̌ dhu.
66 Nɨ́ ádhu nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ kà dɔ̌?» Nɨ́ ihé-yà adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ʼàtɨ: «Kàkǎ wà ndɔ̀vɛ̀.»
67 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí núuso ɨsɔ Yɛ̌sù-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀, ʼàdʉ̀ kùdù ùngùrǔ ɨ̀ ùngùrǔ
ɔtsʉ́ya nɨ̌. Ngʉ̌kpà alɛ nóowúnà kʉ̀pbɨ̀ rɔ̌,
68 ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨnyɨ Krístɔ̌, átɨ pɛ́ nyɨ nɔ̀pbɨ̀ alɛ fǎkà!»

Pɛ́tɛrʉ̀ rǎtɨna ɨnzá ndɨ̀ rʉ́nɨ Yɛ̌sù dhu
(Mrk 14.66-72; Luk 22.56-62; Yùw 18.15-18,25-27)

69 Pɛ́tɛrʉ̀ nɨ́ɨʼɨ̀ irí ndɨ̀ ndàdɨ ɨdza-lí rɔ́. Nɨ́ kasʉ tɔ́ atdí tsìbhálɛ níindri kà-tɨʼɔ̀, ndàdʉ̀
àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨnyɨ mà átɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́ʼɨ̀ atdíkpá Yɛ̌sù, Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ mànà.»
70 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ wɔ̀ dhu nágò kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, ndàtɨ: «Ɨnzá ma mʉ̀nɨ wɔ̀ nyɨ
nyʉ́nɔna dhu.»
71 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndɨvà, ndàrà ɨdza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ kàlì-liʼɔ̀. Nɨ́ kasʉ
tɔ́ ngǎtsi tsìbhálɛ náala ka, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀ʼɨ̀ alɛ nɨ̌: «Yàrɨ́ alɛ mà nɨ́ʼɨ̀nà atdíkpá
Yɛ̌sù, Nàzàretì alɛ mànà!»
72 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ wɔ̀ tsìbhálɛ ʉ̀nɔ̀ dhu nágò tdɨ́tdɔ̌, ndàdʉ̀ dhu nyʉ́ ɔ̀tsɔ̀, ndàtɨ: «Ɨnzá
ma mʉ̀nɨ wɔ̀ alɛ.»
73 Nɨ́ ɨnzá kàsʉmì nʉ́dà abhɔ màtɨ́ rɔ́rɔ̀, ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀ʼɨ̀ alɛ náandrì Pɛ́tɛrʉ̀-tɨʼɔ̀, ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà
kà nɨ̌: «Obhó nyʉ́, nyɨ nɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ. Obhó tɨ́, mǎ mʉ̀nɨ nyɨ ya nyɨ nyɔ́tɛ
tɨ́ dhu rɔ̀.»
74 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ ádʉ̀ ɔtɛ nɔ́pɛ̀, ndàtɨ abádhí nɨ̌: «Kàgàwà nákǎ ndɔ̀tdɨ̀ ànyǎdu! Ma
mɔ̀tsɔ̀ wà dhu matɨ, ɨnzá ma rʉ́nɨ wɔ̀ alɛ!» Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ à'ʉ̌-akpà náadʉ̀ ɔ̀ngɔ̀.

75 Nírò ní ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ yà Yɛ̌sù nʉ́nɔ̀nà fǐndà dhu nírɛ̀. Kǎtɨ: «Ɨnzá à'ʉ̌-akpà nápɛ̀ ɔngɔ̀ rɔ́rɔ̀, nyɨ nyɨ'ɨna ɨwà nyɨ nyàtɨ ɨ̀bhʉ-gʉ̀na, ɨnzá nyɨ rʉ́nɨ ma rɔ́.» Ní Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àhʉ iri, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀dzɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ ɨzʉ nyʉ́ nà.

27

Yɛ̌sù nà ka kówu ùvò Pìlatɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ dhu
(Mrk 15.1; Luk 23.1-2; Yùw 18.28-32)

1 Kútsingánǎ nyʉ́, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà kɔ́rɔ́, níirɨ ì atdíkpá, ndínɨ̌ ì abhʉ̀ tí Yɛ̌sù kohò.
2 Ní abádhí náabhʉ̀ ka kʉtsɨ̀, 'àdʉ̀ òwu àbhʉnà Pìlatɔ̀-fɔ́. Ndɨ Pìlatɔ̀ nɨ'ì Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ lɨ̀walɨ̀.

Yudhà rɨ̌ ndʉ̀tsɨ dhu
(Kas 1.18-19)

3 Yudhà, yà Yɛ̌sù nípfo ndàbhʉ òmvǔ-fɔ́ alɛ, níitdègu kà-dɔ̌ ka kɔ̀tdɨ̀ anya ndínɨ̌ ka koho tí dhu nírɨ, ní kǎpɛ̀ ndɨ̀rɛ̀ nga yà ndɨ̀ ndɔ̀nzɨ̀ dhu dɔ̌, ɨzʉ ràdʉ̀ ndʉ̀ka atdídɔ̌. Ní kɨ̌dyi yà ndɨ̀ ndàkɔ ɨ̀bhʉ kumì fʉ̀rangà-kpɔ̌, ndàrà àdunà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà fɔ'ɔ̀.
4 Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ma máfǎ dhu nzɛ́rɛ nyʉ́, ɨ̀mbǎ afátá nà alɛ ma mípfo ɔvɛ tɔ̀ nídhunɨ̌.» Pbɛ́tʉ̀, abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ 'àtɨ: «Ɨnzá wɔ̀ dhu àndà mǎ. Ɔ̌tɛ̌nʉ ní ndɨ!»
5 Ní Yudhà adʉ̀ wɔ̀ fʉ̀rangà nívɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdzá, ndàdʉ̀ àhʉ, ndàrà ndʉ̀tsɨ̀.
6 Pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nʉ́ʉwá wɔ̀ fʉ̀rangà-kpɔ̌, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá návi nzá àlɛ̌ rʉ̀lɨ yàrí fʉ̀rangà pɛrɛ̀ tí ka kùbho Kàgàwà bhà ɨdzá fʉ̀rangà nʉ́lɨ̌ ka karí ɔ̀nà sàndukù ɔ̀. Obhó tí, ndɨ fʉ̀rangà ní ìndrǔ-azù ka kòdzì rɔ̀ná fʉ̀rangà.»
7 Abádhí níitdègu 'ì̀rɨ ndɨ fʉ̀rangà dɔ̌, ní abádhí adʉ̀ òwu ɨ̀tǎ ɔ̀rʉ arí alɛ bhà ɨnga nódzì kà-rɔ̌, ndínɨ̌ ka kongó tí ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí nʉ́tdʉ ɔ̀ná.
8 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ndɨ ɨnga nánzi ka kárí indo màtí «azu tɔ́ ɨnga» tí.
9 Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, yà Kàgàwà bhà nabì Yɛ̀rɛ̀mɨyà nʉ́ʉnɔ dhu náaká. Kǎtɨ: «Abádhí níidyi ɨ̀bhʉ kumì fʉ̀rangà-kpɔ̌ yà Pbàìsràyélí níirɨ ì dɔ̀ná ka ka kodzi tí rɔ̀ná.
10 Abádhí adʉ̀ ndɨ fʉ̀rangà nídyì, 'àbhʉ ɨ̀tǎ nɔ́rʉ arí alɛ bhà ɨnga rɔ̌, yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nʉ́ʉyá idù dhu bhɛ̌yi*.»

Pìlatɔ̀ rɨ̌ dhu nɔ́ngʉ̀ Yɛ̌sù-tsʉ̌ dhu
(Mrk 15.2-5; Luk 23.3-5; Yùw 18.33-38)

11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù níidè lɨ̀walɨ̀-ɔ̀nzɨ̌. Ní lɨ̀walɨ̀ níivú dhu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Nyɨ tí Pbàyàhúdí tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎ kamà?» Ní Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨnyɨ ní ndɨ ka nyɨ nyʉ̀nɔ̀.»
12 Tdítdɔ̌ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà náadʉ̀ kɔ̀bhʉ̀, pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ nzá atdí dhu mà nádu.
13 Nírò ní ndɨ Pìlatɔ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Nyɨ nyɨ̀rɨ tí nzá wɔ̀ kɔ́rɔ́ ka kʉ̀nɔ̀ dʉ̀nʉ́ dhu?»
14 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ nzá atdí dhu mà nádu kà tɔ̀, ɨdhɔ ràdʉ̀ lɨ̀walɨ̀ nʉ́kɔ atdídɔ̌.

Yɛ̌sù-ànyǎ nɔ́tdɨ̀ ka kí ndínɨ̌ ka koho tí dhu
(Mrk 15.6-15; Luk 23.13-25; Yùw 18.39–19.16)

15 Bìlǐ, yà Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ náarírà dhu bhɛ̌yi, lɨ̀walɨ̀ bhà màndʉ nɨ'ì ndɨ̀kɔ̀lɔ̀ atdí alɛ, yà ihé-yà nózè kɨkɔ̀lɔ̀ imbi ɔ̀ rí'ì alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀.
16 Ní ndɨ nínganí, yà atdídɔ̌ ɔvɔ̀na ótɔ̀ ndɨ̀ Bàrabà tí kátɨna atdí alɛ, níɨ'ì imbi ɔ̀ ka kósò rɔ́.

---

* **27:10 27.10** Yɛ̀r 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15; Zàk 11.12-13

17 Nɨ́ ihé-yà níitdègu ʼàndǔ, nɨ́ Pìlatɔ̀ ivú dhu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhɨ nyɨ̌ nyòzè mɨkɔ̀lɔ̀ fʉ̌kʉ̀? Tɨ́ Yɛ̌sù Bàrabà? Ndɨrɔ̀ tɨ́ Yɛ̌sù, yà Krɨ́stɔ̀ tɨ́ kátɨna alɛ?»
18 Pìlatɔ̀ nʉ́ʉnɨ dhu mbɛ̌yi nyʉ́ abádhí rìwʉ̌ kà nà fɔna ɔ̀ kǎdhà nɔ́nzɨ ɨ ɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
19 Nɨ́ Pìlatɔ̀ àdɨ anya tʼɨ́tdɨ̀ta tɔ́ tombi dɔ̌ rɔ́rɔ̀, kà-ve níivi tǔna kà tɔ̀, ndàtɨ: «Nzɨ̌tsʉ̌ nyɨ wɔ̀ ɨ̀mbǎ rɨ́ʼɨ afátá nà alɛ bhà dhu ɔ̀. Obhó tɨ́, indo kúbhingá, ma màbà àpbɛ̀ abhɔ nyʉ́ ɔnyʉ-bvʉ̀ kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀.»
20 Pbɛ́tʉ̀, pbàkʉ̀hání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà níitsu dhu ihé-yà-dɔ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Bàrabà nonzi tɨ́ kɨkɔ̀lɔ̀, kadʉ̀ Yɛ̌sù nóhò.
21 Nɨ́ lɨ̀walɨ̀ náakɔ̀ ɔtɛ tdɨ́tdɔ̌, ndìvʉ̌ dhu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhɨ ndɨ kǎkà ɔ́yɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ nyɨ̌ nyòzè mɨkɔ̀lɔ̀ fʉ̌kʉ̀?» Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ʼàtɨ: «Bàrabà!»
22 Nɨ́ lɨ̀walɨ̀ adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Olu, ádhu ndɨ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ tɨ́ ka kátɨna alɛ nɨ̌ ma mɔ́nzɨna?» Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ʼàtɨ: «Ʉ́tɔ̌ ka mʉ̀sàlabhà dɔ̌!»
23 Nɨ́ Pìlatɔ̀ níivú dhu tdɨ́tdɔ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyʉ́ ndɨ kǎfǎ?» Nírɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí adʉ̀ ɨ̀dʉ̀ àrɨ̌ nyʉ́ tɨ́, ʼàtɨ: «Ʉ́tɔ̌ ka mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhé!»
24 Dhu ɔ̀nzì lɛ̀màna dhu mà, ìndrʉ̌-tsì àva ndɨ̀ tɨ́ dhu mànà dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀, Pìlatɔ̀ níidyi ɨdha, ndùʼo ɔtsʉ́na nɨ̌ ihé-yà-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ́: «Wɔ̀ alɛ-azù àbhʉ̌ ka kɨ́ rʉ̀fʉ̀ ndɨ̀ dhu ɔ̀ ma mɨ́ mbǎ ɨ̀ʼɨ̀! Ɔ̀tɛ̌kʉ̀ nɨ́ ndɨ.»
25 Nɨ́ kɔ́rɔ́ ihé-yà adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ʼàtɨ: «Kǎzù àkǎ ndàdɨ dɔ̀ka-tsírɔ́ fàká nzónzo mànà.»
26 Nírɔ̀ nɨ́ ndɨ Pìlatɔ̀ adʉ̀ Bàrabà nɨ́kɔ̀lɔ̀ abádhí tɔ̀. Kǎdʉ̀ Yɛ̌sù àbhʉ kʉvɨ asé nɨ̌, ndàdʉ̀ àbhʉnà kowù ʉ̀tɔnà mʉ̀sàlabhà dɔ̌.

Pbànówí rɨ̌ Yɛ̌sù ɨ̀wǎ dhu
(Mrk 15.16-20; Yùw 19.2-3)

27 Pìlatɔ̀ bhà pbànówí náawù Yɛ̌sù nà lɨ̀walɨ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎ ɨdzá-yà-ba ɔ̀, kɔ́rɔ́ pbànówí tɔ́ pɨkɔ̀ ràdʉ̀ ʼàndu rɔ̀ná.
28 Nɨ́ abádhí nʉ́ʉwa kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀, ʼàdʉ̀ òlɔ̀lù kanzʉ̀† náfɔ kà-rɔ̌.
29 Tdɨ́tdɔ̌ abádhí akpɔrɔ okpèna nà itsukpó-nzo tɔ́ mʉ̀kàkʉ́, ʼàdʉ̀ àfɔnà kà-dɔ rɔ̌. Abádhí adʉ̀ ízò‡ nábhʉ kà ràlʉ̌ fangà tɔ́ ɔtsʉ́na nɨ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí nóowúnà ʼʉ̀kɔ rɔ̌ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌ kɔ̀nzɨ̌, ʼàdʉ̀ òwu kɨ̀wa rɔ̌, ʼɔ̀pbɨ̀ sàlutì fɨ̌ndà, ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌: «Yǎmbʉ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎ kamà!»
30 Abádhí nóowúnà ɨsɔ núso rɔ̌ kà-dɔ̀, ʼàdʉ̀ òwu ízò nɨ́dha rɔ̌ kà-fɔ́ rɔ̀, ʼʉ̀tɨ̀ kà-dɔ̀tsirɔ̀ nɨ̌.
31 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ɨ̀ àvu kà-rɔ̌ dhu-dzidɔ̌, abádhí nɨ́ɨwa òlɔ̀lù kanzʉ̀ kà-rɔ̌ rɔ̀, ʼàdʉ̀ kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ nyʉ́ nʉ́fɔ kà-rɔ̌ tdɨ́tdɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ òwu kà nà, ʼòwu ʉ̀tɔnà mʉ̀sàlabhà dɔ̌.

Yɛ̌sù nʉ́tɔ̌ ka kɨ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu
(Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43; Yùw 19.17-27)

32 Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ɨ̀ úvò rɔ́rɔ̀, abádhí náatù ɨ̀ Kùrenì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ atdí alɛ nà. Ndɨ alɛ-ɔvɔ̀ nɨʼɨ̀ Sìmonì. Nɨ́ pbànówí adʉ̀ kʉ̀tʉ ránɔ̀ Yɛ̌sù bhà mʉ̀sàlabhà.
33 Nɨ́ abádhí awù ùvò atdí ngari Gɔ̀lɔ̀gɔtà tɨ́ kátɨna ɔ̀. Gɔ̀lɔ̀gɔtà-tɨ̀ nɨ́ alɛ dɔ̀-kpa tɔ́ ngari.
34 Ányɨ̀ abádhí náabhʉ̀ tdyɔkpɔ́ nà ka kàngbɔ̌ dɨvayì ndɨ́nɨ̌ Yɛ̌sù ɔmvʉ́ tɨ́. Nɨ́ ka ndɨ̀ ndìnè rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ nzá kòzè ndɔ̀mvʉ̀.
35 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí nʉ́ʉtɔ́ ka mʉ̀sàlabhà dɔ̌, ʼàdʉ̀ kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́ndɔ̀ fɔyá ngàlà ɔ̌ ɨ̀ ɔvɨ̀ rɔ́rɔ̀. 36 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ òko obvò, ʼàmbɛ kà-ngbɔ̀ nɔ́dɔ̀ dɔ̌.

---

† **27:28 27.28** Òlɔ̀lù kanzʉ̀ nɨʼɨ̀ Pbàrɔ́má tɔ́ pbànówí nʉ́ʉfɔ́nà mbɛrʉ̀. ‡ **27:29 27.29** Ndɨ ízò nʉ́ʉwʉ̀ dhu nɨʼɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà-fɔ́ mùgɔ̌.

37 Kà-dɔ̀nǎ, abádhí apbá àndǐ ka kàndǐ dhu dɔ̀ná bháwʉ̌-ngba. Ɨ andítá nɨ'ì kà-ànyǎ
ka kɔ̀tdì ndínǐ ka koho tí okúna dɔ̀ rɔ̀ afátá nítɛ̀ rí. Ndɨ andítá nɨ'ì: «Yàrí ní Yěsù,
Pbàyàhúdí tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎ kamà.»
38 Ndɨrɔ̀ ka kʉtɔ́ ɔ́yɔ̌ ogbotálɛ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ kà mànà, atdí alɛ kà tɔ́ fangà dɔ̀nǎ rɔ̀,
ndɨrɔ̀ ngǎtsi alɛ kàbhà ígù dɔ̀nǎ rɔ̀.
39 Ányɨrɔ̌ rʉ́da alɛ nóowúnà dhu nʉ́nɔ̀ rɔ̌ kà nǐ, 'àdʉ̀ òwu dɔ̀ya nóbhì rɔ̌.
40 Abádhí owúnà àtɨ̀nà rɔ̌ ka nǐ: «Ɨnyɨ, yà Kàgàwà bhà ɨdza nyɨ nyátsǔ nyugolo,
nyadʉ̀ ɔ̀sɨ̀nà ɨ̀bhʉ ɨdhɔ ɔ̌ rɔ̀, ígʉ́ pɛ́ nyɨ nyɨ-tírɔ̀! Nyɨ nyapɛ́ ɨ'ɨ̀ Kàgàwà t'ídhùnà nyʉ́
tí, ní ífo pɛ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀.»
41 Pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàyàhúdí ɔ̌
pbàkʉ̀rʉ̌ mànà nʉ́ʉgbɔ́ ka ndɨ dhu bhěyi tí, 'àtɨ:
42 «Kǐgʉ́ ngʉ̌kpà alɛ, pbɛ́tʉ̀ kà rǐ nzǐ àdʉ̀ ndìgʉ ndìtírɔ̀! Ka ná tí Pbàìsràyélí tɔ́
Ádrʉ̀ngbǎ kamà? Kìfo pɛ́ kombí mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ní ndɨ mǎ madʉ̀na kà'ù.
43 Kǎ'u Kàgàwà, ndɨrɔ̀ kǎtɨ: ‹Ɨma ní Kàgàwà t'ídhùnà.› Ní kàndà pɛ́ Kàgàwà rǐ
kɨgʉ́ kombí dhu.»
44 Ndɨrɔ̀ kɔ̌kɔ̀ kà-tí ka kʉ̀tɔ̌nà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ogbotálɛ nʉ́ʉnɔ dhu kà nǐ ndɨ dhu
bhěyi tí.

Yěsù rɔ̌vɛ̀ dhu
(Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49; Yùw 19.28-30)

45 Rɔ̀pɛ̀ ndì azà adyifɔ̀-sɨsì adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌ rɔ̀, ràrà àhʉ àrʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sɨsì
adyídɔ̌ nga tɔ́ ɔ̀, ínɔ̌-yà níibvú ndì kɔ́rɔ́ ndɨ pbìrì ɔ̌.
46 Ní mbɛ̀mbɛ̀ ndɨ àrʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sɨsì ɔ̌, Yěsù náakù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Èloyì,
Èloyì, lamà sàbàkàtanì?» Kà-tì ní: «Pbàkà Kàgàwà, pbàkà Kàgàwǎ, ádhu nyɨ nyʉ̀bhà
ma ní*?»
47 Ngúfe alɛ kɔ̌kɔ̀ ányɨ rɔ̌ ì'ì alɛ nzínzì ɔ̌ níirɨ wɔ̀ dhu, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Kà rǐ Ɛ̌lɨyà
nánzi.»
48 Ní abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náakʉ̀, ndìdyì sìfɔngɔ̀, ndàfɔ̌ ògyǒgyè dɨvayì ɔ̀. Wɔ̀
dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ kɨwà ndɔ̀tʉ̀ ízò-tsʉ̀ dɔ̌, ndàdʉ̀ àvanà Yěsù-tsʉ̌ ndínǐ kǎndʉ́ tí ɔ̀nà rí'ì
dɨvayì.
49 Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Kàndà pɛ́ Ɛ̌lɨyà rǐrà kɨgʉ dhu.»
50 Yěsù adʉ̀ òkù tdítdɔ̌ àrǐ nyʉ́ tí, afína ràdʉ̀ ɨ̀tdɛ̌.
51 Ányɨrɔ̌ rɔ̀ tí, Kàgàwà bhà ɨdzá ka kúsò mbɛrʉ̀ náadù ndìfa, ɔ̀nánga rùtù ndì ɔyɔ,
rɔ̀pɛ̀ ndì ɔrʉ̀ rɔ̀, ràrà àhʉ obvò. Mùtìtì náabhʉ̀ adzɨ rìvi, bhalabhala tɔ́ odu ràdʉ̀ 'ʉ̀fa.
52 Ndɨrɔ̀, ìndrǔ ka kʉtdʉ́ ɔ̀yà ibhu-li'ɔ̀ náadʉ̀ 'ʉ̀ngbɛ. Ní yà Kàgàwà bhà alɛ tí ì arí'ì
rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ náadʉ̀ 'ʉ̀ngbɛ.
53 Abádhí núuvò ibhu ɔ̀ rɔ̀. Ní Yěsù ɨ̀ngbɛ̀ ndì dhu-dzidɔ̌, abádhí àdʉ̀ òtsù
Yèrùsàlɛmà ɨ̀lǐlǎ kɨgɔ̀ ɔ̀ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ ràdʉ̀ ì àla ányɨ.
54 Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí mɨyà pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ mà, yà Yěsù-ngbɔ̀ nɔ́dɔ̀ rɔ̌
ùbhinà pbànówí mànà, náala mùtìtì nábhʉ ádzɨ ràmbɛ ìvi dɔ̌ dhu, kɔ́rɔ́ ndì nɔ̀nzì
dhu mànà. Ní ɔdɔ níisí atdídɔ̌ abádhí ɔ̀, abádhí ràdʉ̀ àtɨ̀nà: «Obhó nyʉ́, yàrí alɛ nɨ'ì
Kàgàwà t'ídhùnà.»
55 Ábhɔ̌ vèbhálɛ níi'ì ányɨ rɔ̀ 'àmbɛ 'ɔ̀nzɨ rí dhu àndà dɔ̌ ɨtsɛ rɔ̀. Ɨ vèbhálɛ nɨ'ì
Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ íwǔ Yěsù-owù ɔ̌, 'òwù kà-kàsʉ̌ nɔ́nzì rɔ̌ vèbhálɛ.
56 Abádhí nzínzì ɔ̌ ɨ'ì ní: Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà mà, Màrɨyà, Yàkɔbhɔ̀ mà Yɔ̀zɛfʉ̀
mànà tsánà, ndɨrɔ̀ Zɛ̀bɛ̀dayò bhà inzo tsánà mànà.

Yěsù nɔ́tdʉ̀ ka kí dhu
(Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56; Yùw 19.38-42)

---

* **27:46 27.46** Zàb 22.2

57 Pbɨtsɔ̀ngǎnǎ, atdí ònzɔ̀nzì alɛ nɨ́ɨra àhʉ̀ Pìlatɔ̀ bhà. Ndɨ alɛ nɨ'ì̀ Àrìmàtayò tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ kɔ̌vɔ̀ nɨ'ì̀ Yɔ̀zɛfʉ̀. Ka nɨ'ì̀ Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ átɔ̀.
58 Nɨ́ kǎrà Pìlatɔ̀-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ Yɛ̌sù-abvò nónzì. Nɨ́ Pìlatɔ̀ àdʉ̀ ndɨ abvo návi kabhʉ̀ kà-fɔ́.
59 Nɨ́ Yɔ̀zɛfʉ̀ adʉ̀ ndɨ abvo nídyì, ndàkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌na yà abvo ɔ̀tdʉ̀ ka karɨ́ ɔ̀ná mbɛrʉ̀-ɔwʉ́tá nɨ̌.
60 Kǎdʉ̀ àrà kɔ̀tdʉ̀ yà ndì nyʉ́ ka kɔtdʉ́ya tɨ́ ɔ̀ná ndì ndabhʉ̀ kogyè bhalabhala ɔ̀ ibhu ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ odu-ɨ́yà-ba nɨ́gɛ̀rɛ̀ ndàpbɨ̌ ndɨ ibhu-li'ɔ̀ nɨ̌, ndàdʉ̀ àrà.
61 Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà mà, ngǎtsi Màrɨyà mànà náadʉ̀ òko ányɨ̀rɔ̌, ibhu-tsʉ̀nǎ.

Pbànówí rɨ̌ Yɛ̌sù-adzɨ̀dɔ-ngbɔ̀ nɔ́dɔ dhu

62 Tsútsǎ nɨ́nganɨ́, sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ tɔ̀ ìndrǔ ɔ́bhɔ̀lɔ̀ná ì ɔ̀ná ɨdhɔ dzidɔ̌ ùbho ɨnga ɔ̌, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàfàrìsáyó mànà náawù atdíkpá Pìlatɔ̀ bhà.
63 Abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, wɔ̀ tɨ̀tɔ̀-ba nʉ́ʉnɔ ɨnzá ndì ndàpɛ̀ ɔ̀vɛ̀ rórɔ̀ dhu nísè wà ɔ̀ká. Kǎtɨ, ɨbhʉ̀ ɨdhɔ dzidɔ̌ ndì rɨngbɛ̀ya ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.
64 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, dhu àkǎ nyavi kɔdɔ̀ wɔ̀ adzɨdɔ-ngbɔ̀ ràrà àhʉ̀ ɨbhʉ̀ ɨdhɔ ɔ̀. Obhó tɨ́, kàbhà ábhàlɨ̌ rǎdʉ̀ ìwu kǎ-bvò nówè, 'òwù nà, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà ìndrǔ nɨ̌ ɨwà kà rɨngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Nɨ́ wɔ̀ ndɨ tɨ̀tɔ̀ nádʉ̀ ì'ì̀ nzɛ́rɛ nyʉ́, ròsè yà angyi ɨ'ì̀ dɔ̀nǎ.»
65 Nɨ́ Pìlatɔ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Kànɨ̌ pbànówí sàndɨ̌rì tɨ́ oko tɨ́. Nɨ́ nyòwu, nyǎdʉ̀ ndɨ adzɨdɔ-ngbɔ̀ nábhʉ̀ kɔdɔ̀ mbɛ̌yi yà nyɨ̌ nyòzè ka dhu bhɛ̌yi.»
66 Nɨ́ abádhí awù, 'àdʉ̀ ize nɨ́lɨ ibhu-tsʉ̀ ka kàpbɨ̌ nɨ̌ odu rɔ̌, 'àdʉ̀ pbànówí nʉ́lɨ ràmbɛ ndɨ adzɨdɔ-ngbɔ̀ nódɔ̀ dɔ̌.

28

Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ̀ngbɛ̀ dhu
(Mrk 16.1-10; Luk 24.1-12; Yùw 20.1-10)

1 Tsútsǎ nɨ́nganɨ́, sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dzidɔ̌ rùbho ɨnga ɔ̌, Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà mà, ngǎtsi Màrɨyà mànà náawù màmbì ɔ̌ Yɛ̌sù ka kɔ̀tdʉ̀ rɔ́nga nándà.
2 Nɨ́ ʉrɔ́ rɔ̀ tɨ́, ádrʉ̀ngbǎ mùtìtì nɨ́ɨsɨ́, Kàgàwà bhà màlàyikà ràdʉ̀ ìfo ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀. Kǎdʉ̀ odu nɔ́gɛ̀rɛ̀ igi, ndàdʉ̀ àdɨ dɔ̀ná.
3 Kɨ̌lɨ ndì ɔvɔ námbɨlɨ dhu tɔ́ awáwʉ̀ bhɛ̌yi, kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ ràdʉ̀ ɔ̀wʉ̀ tdyé, mbɨ̀lɨ̀kàkù bhɛ̌yi.
4 Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ yà ibhu-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ̀ rɔ̌ rúbhi sàndɨ̌rì ɔ̀. Abádhí adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àmbɛ ìvi dɔ̌, ndɨrɔ̀ 'àdʉ̀ 'àwà obvò ɨwà ʉ̀vɛ alɛ bhɛ̌yi.
5 Nɨ́ màlàyikà náapɛ̀ ɔtɛ, ndàtɨ vèbhálɛ nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ. Ma mʉ̀nɨ wà dhu nyɨ̌ nyómɛna alɛ ràrɨ̌ Yɛ̌sù, yà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ka kʉ́tɔ̌ alɛ.
6 Kà rɨ̌ mbǎ ì'ì̀ ɨrɔ́, kɨ̀ngbɛ̀ wà ndì yà ndɨ ndʉnɔ dhu bhɛ̌yi. Nyìwǔ nyàndà pɛ́ kǎ-bvò ka kɨ́lɨ ràyi rɔ́nga.
7 Nɨ́ nyòwu nyʉ̀nɔ dhu tsàkàtsàkà kàbhà ábhàlɨ̌ tɔ̀ nyǎtɨ, ka rɨ̀ngbɛ̀ wà ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ kà ràrɨ̌ àrà nyɔ̌dɔ̀ kòmbí Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀. Ányì nga ràrɨ̌ ndɨ nyɨ̌ nyɨ́ ndàlǎ nɨ̌. Kɔ̀nɨ̌ ma mì'ì̀ nà fʉ̌kʉ̀ ma mʉnɔ tɨ́ dhu nɨ́ wɔ̀.»
8 Nɨ́ abádhí nɨ́ɨvà ì, 'òwù tsàkàtsàkà ibhu-tsʉ̀nǎ rɔ̀, ùlè tɨ́ ì ùlè ɔdɔ mà, ábhɔ̌ dhɛ̀dhɛ mànà nɨ̌ rórɔ̀. Ndɨrɔ̀ abádhí adʉ̀ òtse 'òwù màkʉ̌rʉ̀ nà Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ tɔ̀.
9 Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Yɛ̌sù ɨra, ndɨ̀rà ndùsò abádhí mànà, ndàdʉ̀ abádhí nátsɛ̀, ndàtɨ: «Yǎmbʉ̀.» Abádhí adʉ̀ ìndri kà-tɨ'ɔ̀, 'ʉ̀lʉ̌ ì kà-pfɔ̀ rɔ̌, 'àdʉ̀ kɨ̀fʉ̀. 10 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ. Nyòwu nyʉ̀nɔ dhu adɔ́du tɔ̀, ròwù Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Ányì nga nɨ́ ndɨ, abádhí rɨ̌ malǎ nɨ̌.»

Pbànówí rǒwu Yěsù ɨngbɛ̀ ndɨ dhu nɔ́vɔ̀ dhu

11 Otu ɔ̌ kɔ̌kɔ̀ vèbhálɛ rǐ'ì rɔ́rɔ̀, yà Yěsù adzìdɔ-ngbɔ̀ nɔ́dɔ̀ rɔ̌ rúbhi pbànówí nzínzì
ɔ̌ ngúfe alɛ náadù ì Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Abádhí náawù kɔ̌kɔ̀ kɔ́rɔ́ ì nɔ̀nzɨ dhu náwɛ
pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɔ̀.
12 Ní ɨ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà núundu ì, 'àdʉ̀
'ìrì ndínǐ ì ubhò tí ábhɔ̌ fʉ̀rangà nyʉ́ pbànówí tɔ̀.
13 Abádhí adʉ̀ dhu ʉ̀ya ɨ pbànówí tɔ̀ 'àtɨ: «Nyǐ nyowuna dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ kpangba nyǎtɨ,
kàbhà ábhàlǐ rìwǔ kǎ-bvò nówè kúbhingá ɔ̀dhɔ̀ nyǐ nyɔ̀dhɔ̀ rɔ́.
14 Ndɨrɔ̀ lìwalì níirina gukyè ndɨ dhu, ní mǎ mʉ̀nɨ wà mǎ mí kà-afí nábhʉ̌ rʉ̀kɔ̀ ndì
tí dhu, ndɨrɔ̀ mǎdʉ̀ nyǐgʉ ìnzǐ nyǎbá tí àpbɛ̀!»
15 Ní kɔ̌kɔ̀ Sàndǐrì náakɔ̀ fʉ̀rangà, 'àdʉ̀ wɔ̀ fǐyɔ̀ ka kʉ̀yǎ dhu kɛ̀lɛ̌ nɔ́nzì. Ní ndɨ
màkʉ̌rʉ̀ náadʉ̀ ndʉ̀gà Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌, rìrà àhʉ indo màtí.

Yěsù rǐ ndàvǐ pbɨndà ábhàlǐ tɔ̀ dhu
(Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49; Yùw 20.19-23; Kas 1.5-8)

16 Yěsù bhà atdí kumì dɔ̀ná atdí nà ábhàlǐ náawù Gàlìlayà yà kɨtɛ̀nà fǐyɔ̀ pbìrì dɔ̀.
17 Ní ábhàlǐ níitdègu Yěsù nálǎ, ní abádhí níifʉ ka. Pbɛ́tʉ̀, dhèdhè abádhí nzínzì ɔ̌
alɛ náa'u nzá dhu Yěsù nyʉ́ ràrǐ ndɨ.
18 Ní Yěsù adʉ̀ ìndri abádhí-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ àtìnà abádhí nǐ: «Kàgàwà níibho wà kɔ́rɔ́
ádrʉ̀ngbǎnga fudú ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu-tsí dɔ̌, ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsí dɔ̌ màtí.
19 Níɨrɔ̀, nyòwu kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ-bvʉ̀, nyǎdʉ̀ abádhí nábhʉ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì, 'òngò pbàkà
ábhàlǐ tí. Ndɨrɔ̀, nyùbho bàtizò abádhí tɔ̀, Àba Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̀, ka t'ídhùnà-ɔvɔ̀ rɔ̀,
ndɨrɔ̀ Ɨlǐlǎ-Alafí-ɔvɔ̀ rɔ̌.
20 Ndɨrɔ̀, nyùdhe dhu abádhí tɔ̀ rìfʉ yà kɔ́rɔ́ ma mʉyá fʉ̌kʉ̀ dhu. Ndɨrɔ̀, nyʉ̀nɨ dhu
ma ràrǐ ìnè atdíkpá nyǐ mànà, ràrà àhʉ kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ náaraya ndɔ̀dɨ ɔ̀ná
ɨdhɔ ɔ̀.»

Mǎrkɔ̀
andí Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀
Yàrɨ́ bhʉ̌kù ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ bhʉ̌kù nandí nɨ́ Mǎrkɔ̀, yà átɔ̀ ka kanzínà Yùwanɨ̀ Mǎrkɔ̀ tɨ́. Ka nɨ'ɨ̀ Màrɨyà t'ídhùnà, ndɨrɔ̀ ndɨ Màrɨyà nɨ'ɨ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà ɔ̌ bhà nzínzì ɔ̌ atdí alɛ (Kas 12.12, 25). Mǎrkɔ̀ nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ'ɨ̀ nzɨ̌ uvitatálɛ, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ'ɨ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ t'ɔ́dhɨ̀nà, yà atdíkpá abádhí arí kasʉ ɔ̀nzɨ mànà (1Pɛ́ 5.13). Ndɨrɔ̀, Pɛ́tɛrʉ̀-tsʉ̌ nɨ́ ndɨ kɨ̌rɨ Yěsù dɔ̌ rɔ́tɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀. Mǎrkɔ̀ ʉnda andànà Bàrnabà mà uvitatálɛ Pɔlɔ̀ mànà fɨ̀yɔ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ abhi ɔ̌ (Kas 12.25; 13.5). Olùnǎ rɔ̀, Bàrnabà níidyi Mǎrkɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ara tɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ tdɨ́tdɔ̌ Kìpurɔ̀ tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà tɔ̀ (Kas 15.36-39). Olùnǎ rɔ̀ nyʉ́ tdɨ́tdɔ̌ nɨ́ ndɨ, Mǎrkɔ̀ mà náadʉ̀ òwu 'ɔ̀tù Pɔlɔ̀ nà yà wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ka kósò Pɔlɔ̀ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ (Fìl 1.24; Kɔ̀l 4.10).

Mǎrkɔ̀ andí pbɨndà bhʉ̌kù yà ɨnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀. Ndɨ bhʉ̌kù ɔ̀, kɨ̌lɨ pbɨndà ɔtɛ-ɨvɛ́ Yěsù-kàsʉ̌ dɔ̌, ɨnzɨ̌ nɨ́ kǎrúdhěna dhu dɔ̌. Kɨ̌tɛ̀ Yěsù «Kàgàwà t'Ídhùnà tɨ́» (1.1; 15.39), pbɛ́tʉ̀ Yěsù nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ràdʉ̀ ndàtɨ «Ìndrʉ̌ t'ídhùnà tɨ́» (8.31,38) «Ìndrʉ̌ t'ídhùnà-tɨ» nɨ́, Kàgàwà ábhʉ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ fɔná alɛ. Kà rɨ̌ dhu ɨ̀tɛ̀ átɔ̀, Yěsù rɨ'ɨ̀ ìndrʉ̌ obhó nyʉ́.

Yěsù apɛ̀ pbɨndà kasʉ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ (1.1–9.50), ndàdʉ̀ àrà àhʉ nà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, rɔ̀sè dòtsí nɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ (10.1–16.20).

Bhʉ̌kù-nyɨtɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ rɨ̌ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu (1.1-13).
- Yěsù rɨ̌ pbɨndà kasʉ ɔ̀pɛ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà àhʉ nà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu (1.14–10.52).
- Yěsù rɔ̌vɛ̀, kɔtdʉ̀ ndɨ̀, ndàdʉ̀ ndɨngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu (11.1–16.8).
- Yěsù rɨ̌ ndɨtɛ̀ pbɨndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ tdʉ̌ ndɨ̀ ndɔdzɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ dhu (16.9-20).

Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ rɨ̌ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu
(Màt 3.1-12; Luk 3.1-18; Yùw 1.19-28)

1 Yàrɨ́ nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀, Kàgàwà t'ídhùnà dɔ̌ rɔ́tɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ náapɛ̀ ndɨ̀ tɨ́ dhu.
2 Àdhàdhɨ̀ nabì Ìsayà náandí dhu pbɨndà bhʉ̌kù ɔ̀ dhu bhěyi, ndàtɨ: «Kàgàwà rǎtɨna: ‹Ma mɨ́ pbàkà mʉ̀kɛ̀ngyɛ̀ nóvì angyi ɨndʉ̀. Kà rɨ̌ otu nɔ́wɛ̀ ɨndʉ̀*.›
3 Ndɨ mʉ̀kɛ̀ngyɛ̀ rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ɔrʉ́ tʉ̌na nyʉ́ nà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀, ndàtɨ: ‹Nyɔ̀bhɔlɔ ngʉdhà Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɔ̀, nyùtǒ kà rʉ̌bhi ɔ̀ná otu*!›»
4 Nɨ́ Yùwanɨ̀ nɨ́ɨtɔ ndɨ̀ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀, ndàmbɛ bàtizò núbho dɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀, ndàdʉ̀ àrà dhu nɔ́vɔ rɔ̌ abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga, nyǎdʉ̀ bàtizò nálʉ, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà adʉ̀ tɨ́ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga nʉ́bà fʉ̌kʉ̀.»
5 Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ mànà níiwúnà kɔ́rɔ́ kà tɨ'ɔ̀. Abádhí nʉ́ʉnɔ́nà fɨ̀yɔ́ nzɛ́rɛnga kpangba, Yùwanɨ̀ ràdʉ̀ bàtizò núbho fɨ̌yɔ̀ Yɔ̀rɔ̀danɨ̀ tɔ́ ɨdha-akpà ɔ̀.
6 Yùwanɨ̀ náafɔ́nà ngàmɨyà tɨ́ kátɨna ɨ̀zǎ-ká nɨ̌ ka kódyù mʉ̀dzarʉ̀, ndàdʉ̀ mvʉna'ɔ̀ níso asé tɔ́ kùkyě nɨ̌. Kǒngúnà ndɨ̀ índù mà nɨ̌, ɨrɨ́ ɔ̌ ɨtɨ-dha mànà.
7 Kǎránà dhu nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ihé-yà tɔ̀ ndàtɨ: «Olù rɨ́rà dzidu dɔ̌ alɛ rɨ̌'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà atdídɔ̌ rɔ̀sè dùdunǎ. Ma màkǎ nzá mɔkɔ̀ ma mʉnga kàpfɔ̀ rɔ̌ kàyìtò-mbɨ̌* mà.

---

* **1:2 1.2** Màl 3.1 * **1:3 1.3** Ìsa 40.3 * **1:7 1.7** Alɛ-pfɔ̀ rɔ̌ kàyìtò-mbɨ̌ t'ʉ́ngata nɨ'ɨ̀ ɨnɔ-kàsʉ̌.

8 Ɨma, ma marɨ́ bàtizò núbhɔ̌ fʉ̌kʉ̀ ɨdha nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, àbadhi náaraya bàtizò núbho rɔ̌ fʉ̌kʉ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ́.»

Yɛ̌sù rɨ̌ bàtizò nálʉ̌ dhu
(Màt 3.13–4.11; Luk 3.21-22; 4.1-13)

9 Yùwanɨ̀ arɨ́ bàtizò ùbhɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Yɛ̌sù nɨ́ɨra Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí kɨgɔ̀, Nàzàretì tɨ́ kátɨna ɔ̀ rɔ̀, ndɨrà àhʉ Yɔ̀rɔ̀danɨ̀ tɔ́ ɨdha-akpà ɔ̀, Yùwanɨ̀ ràdʉ̀ bàtizò nábhʉ fɨ̌ndà.
10 Nɨ́ ɨdha ɔ̀ rɔ̀ Yɛ̌sù rǎhʉ rɔ̀, kǎla ɔ̀rʉ̀-akpà-li'ɔ̀ ndɨ̀kpa rɨ́ rɔ́, Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ràdʉ̀ ìfo ɔ̀ná kà-dɔ̌ àmbò tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
11 Ndɨrɔ̀, kɨ̌rɨ atdí alɛ-tù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɔ́tɛ rɔ́, ndàtɨ: «Ɨnyɨ nɨ́ Idhùdu, yà atdídɔ̌ ma mózè alɛ, ɨdhɛ̀du náarɨ́ ndɨ̀kǎ okúnʉ dɔ̀ rɔ̀.»
12 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nʉ́ʉtʉ Yɛ̌sù ràrà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀.
13 Nɨ́ kǎnzɨ̀ ɨfɔ kumì ɨdhɔ ányɨ̀, Sìtanɨ̀ ràdʉ̀ àmbɛ kà-afí númvu dɔ̌. Kǎdɨ̀ ɨrɨ́ ɔ̌ ɨ̀zǎ náaróko ɔ̀ná ngari ɔ̀, màlàyíká ràdʉ̀ àmbɛ dzʉ̀nàna nɔ́nzɨ̀ dɔ̌.

Yɛ̌sù rɨ̌ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pbɨndà ábhàlɨ̌ núnzi dhu
(Màt 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)

14 Yùwanɨ̀ ka kósò imbi ɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù náarà Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀, ndàmbɛ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ dɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀.
15 Kǎránà àtɨ̀nà rɔ̌: «Kàsʉmɨ̀ nákǎ wà. Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi-tsʉ̀ níndù wà ndɨ̀. Nɨ́, nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga, ndɨrɔ̀ nyà'u Ídzì Màkʉ̌rʉ̀.»
16 Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌ ndɨ̀ ndúbhi rɔ́rɔ̀, Yɛ̌sù náala ɔ́yɔ̌ àwɛ̌rù, Sìmonì† mà adɔ̀nà Àndɛ̀rɛyà nà, ɨ̀bhɛ̀ nóho rɨ́ imbi nɨ̌ rɛ̀rʉ̀ ɔ̌ rɔ́.
17 Nɨ́ Yɛ̌sù náatɨ abádhí nɨ̌: «Nyìwʉ̌ owùdu ɔ̌, ma mɨ́ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀ nyɔ̌ngò ìndrʉ̌ tɔ́ àwɛ̌rù‡ tɨ́.»
18 Nɨ́ ʉrɔ́ rɔ̀ tɨ́, abádhí nʉ́ʉbhà fɨyɔ́ ɨbhɛ̀-mbɨ̌, 'àdʉ̀ òwu kɔ̌wù ɔ̌.
19 Tdɨ́tdɔ̌, Yɛ̌sù náandrì ɨtsɛta akɛ, ndàdʉ̀ Zɛ̀bɛ̀dayò bhà inzo, Yàkɔbhɔ̀ mà Yùwanɨ̀ nà nála. Abádhí nɨ́ɨ'ì fɨ́yɔ́ ibhú ɔ̀, fɨyɔ́ ɨbhɛ̀-mbɨ̌ nɔ́bhɔlɔ ì'í rɔ́.
20 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Yɛ̌sù náanzi abádhí. Nɨ́, abádhí adʉ̀ àbayà Zɛ̀bɛ̀dayò nʉ́bhà ibhú ɔ̀ kasʉtálɛ mànà, 'àdʉ̀ òwu Yɛ̌sù-owù ɔ̌.

Yɛ̌sù rɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí nà arɨ́'ì atdí alɛ nígʉ̌ dhu
(Luk 4.31-37)

21 Yɛ̌sù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà náawù ùvò Kàpɛ̀rnàwumù tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́, Pbàyàhúdí tɔ́ asota-dhɔ̀ ɔ̌, Yɛ̌sù náatsù unduta-dzà ɔ̀, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùdhe dhu ányɨ̀-dzá ɨ'ɨ alɛ tɔ̀.
22 Nɨ́ Yɛ̌sù rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ rɨ́ alɛ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌, kàrɨ̌ dhu núdhě tɨ́ dhu dɔ̌. Obhó tɨ́, kàbhà dhu t'údheta nɨ́ɨ'ì mbǎ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó tɔ́ dhu t'údheta bhěyi. Ndɨrɔ̀, kǎmbɛ́nà dhu núdhe dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyʉ́ nà.
23 Nɨ́ wɔ̀ kàrɨ̌ dhu núdhě ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, nzɛ́rɛ-alafí nà arɨ́'ì atdí alɛ náatsù ndɨ unduta-dzà ɔ̀, ndàdʉ̀ òkù ndàtɨ:
24 «Ádhu nyɨ nyòzè mǎ nà Yɛ̌sù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ́? Nyɨ nyɨ̀rà tɨ́ tsěka nyɨ nyɔtdɨ́ tɨ́? Ma mʉ̀nɨ wà dhu mběyi nyʉ́ nyɨ ràrɨ̌ àdhɨ. Nyɨ nɨ́ Kàgàwà ívì Ɨlɨ̌lǎ alɛ.»
25 Nɨ́ Yɛ̌sù náarʉ̀ wɔ̀ alɛ ɔ̀ rɨ́'ì nzɛ́rɛ-alafí dɔ̌, ndàtɨ: «Ɨ́nɛ̀, áhʉ̌ wɔ̀ alɛ ɔ̀ rɔ̀!»
26 Nɨ́ wɔ̀ ndɨ nzɛ́rɛ-alafí nɨ́ɨyà wɔ̀ alɛ-ɔ̌nga ɔbɨ nyʉ́ nà, ndàdʉ̀ àhʉ kà ɔ̀ rɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ ìkʉ̌ nyʉ́ nà.

---

† **1:16 1.16** Ndɨ Sìmonì-ɔvɔ̀ nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ átɔ̀ (Mrk 3.16). ‡ **1:17 1.17** Kà-tɨ̀ nɨ́: Ìndrʉ̌-tsʉ̀ ùndu róngo Kàgàwà-owù nʉngʉ tɨ́ alɛ.

27 Kɔ́rɔ́ alɛ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ, ràmbɛ dhu nɔ́ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌:
«Ɨ́ngbà dhu-tɨdɔ̀ wɔ̀? Màkʉ̌rʉ̀-ɔwʉ́tá nyʉ́ ní yà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyʉ́ nà ka kʉ̀nɔ̀!
Yàrí alɛ rǐ dhu nʉ́yǎ nzɛ́rɛ-alafí tɔ̀ màtí, ràdʉ̀ tsʉ̀ná dhu nírì!»
28 Ní Yěsù rɔ̌nzɨna dhu-ɔ̀yǐ nʉ́ʉgà ndɨ̀ kòmbómbí kɔ́rɔ́ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌.

Yěsù rǐ andɨ nà ábhɔ̌ alɛ nígʉ̌ dhu
(Màt 8.14-17; Luk 4.38-41)

29 Unduta-dzà ɔ̀ rɔ̀ ì ʼùvò dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà náadʉ̀ òwu ʉ́rɔ́ rɔ̀ tí Sìmonì mà
Àndɛ̀rɛyà nà mà tʼídza. Abádhí awù atdíkpá Yàkɔbhɔ̀ mà Yùwanì mànà nà.
30 Ní ányì-dzá, Sìmonì bhà agʉna-àyi níì'ì ara dɔ̀ ndɨ ndàyi rɔ́, atdídɔ̌ kàzʉ ʉ̀tɔ̀ ndɨ
ɔ̀na nǎ nídhunǐ. Ní, yà Yěsù ìrà àhʉ rɔ́rɔ̀ tí, ka kavɔ̀ ɨ́yàdhíyà rǎndɨ dhu kà tɔ̀.
31 Ní Yěsù náandrì kà ɨ, ndàlʉ̌ kɔ̌tsʉ́, ndàdʉ̀ kɨvà ɔrʉ̀. Ní kà-ɔ̌ ì'ì kàzʉ náavɛ̀, kà
ràdʉ̀ àdɨ ndàmbɛ ɔ̀nyʉ̀ ùbho dɔ̌ abádhí tɔ̀.
32 Pbɨ́tsɔ̀ngǎ, adyifɔ̀ nótsù dhu-dzidɔ̌, ka kowúnà ìwu rɔ̌ andɨ nà arí'ì kɔ́rɔ́ alɛ nà
Yěsù tɨ'ɔ̀, nzɛ́rɛ-alafí nà arí'ì alɛ mànà.
33 Ní, kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ núundu ɨ kɔ́rɔ́ Yěsù rǐ'ì ɔ̀nà ɨdza-lí.
34 Ní Yěsù níigʉ́ dhèdhèrɔ̀ andɨ-tɨdɔ̀ nǐ arándɨ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́. Kǎránà nzɛ́rɛ-alafí
nípfo rɔ̌ átɔ̀ ábhɔ̌ alɛ ɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎránà nzǐ ɨ nzɛ́rɛ-alafí nʉ́bhà rɔ̌ rɔ̀tɛ̀, ɨwà abádhí
nʉ́nɨ Yěsù ràrǐ àdhɨ dhu nídhunǐ.

Yěsù rǐ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ dhu
(Luk 4.42-44)

35 Tsútsǎ nínganí bhɔ̌tsʉngá, ɨnzá ɨnga nápɛ̀ àwʉ̀ rɔ́rɔ̀, Yěsù níivà ndɨ ndàhʉ kɨgɔ̀
ɔ̀ rɔ̀, ndàrà igi rʉngʉ̀ ɔ̀ ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɨ̀tsɔ̀ ndɨ ányɨ.
36 Ní, Sìmonì mà ɔdhína mànà náawù kɔ̀mɛ̀.
37 Ní Yěsù ì àla rɔ̀, abádhí náatɨ kà nǐ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, kɔ́rɔ́ alɛ rǐ nyɔmɛ.»
38 Pbɛ́tʉ̀ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Kòwu kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ rí'ì ngʉ̌kpà pbanga
ɔ̀. Ányɨ, ma màkǎ mʉnɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ átɔ̀, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ma mɨra
nídhunǐ.»
39 Nírɔ̀ ní ndɨ kǎdʉ̀ ùbhi Gàlìlayà ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌, ndàrà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ndɨ
pbìrì ɔ̌ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà nzɛ́rɛ-alafí nípfo rɔ̌ abádhí rǐ'ì ɔ̀yà alɛ ɔ̀ rɔ̀.

Yěsù rǐ kɨ́kí nà alɛ nábhʉ̌ rɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ dhu
(Màt 8.1-4; Luk 5.12-16; 17.12-19)

40 Atdíku, kɨ́kí nà atdí alɛ ní'ɨra Yěsù ɨ, ndìtsì ndɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌ kɔ̀nzǐ, ndàdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀
kàrɔ̌ ndàtɨ: «Nyɨ nyòzè ka nǐ, nyɨ nyínè nyabhʉ ma mɨlǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.»
41 Ní Yěsù náabà ɨzʉ kàdɔ̌, ndàdʉ̀ ɔtsʉ́na nágbà, ndàpbàlǎ kàngbɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà
nǐ: «Ɨwà ma mòzè. Ɨ́lǎnà!»
42 Ní ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí, kɨ́kí níikù wɔ̀rí alɛ rɔ̌ rɔ̀, kà ràdʉ̀ ɨ̀lǎ.
43 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù ʉyá dhu kà tɔ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà, ndàdʉ̀ kàvi ràrà,
44 ndàtɨ nǐ: «Ándà nga mběyi, àpɛ́ nyʉnɔ wɔ̀ dhu atdí alɛ tɔ̀ màtí. Pbɛ́tʉ̀ árà nyɨtɛ̀ nyɨ
nyɔ̀gʉ̀ dhu kùhanì tɔ̀, ndɨrɔ̀ nyádʉ̀ nyabhʉ̀ yà Músà bhà Ʉyátá nʉ́ʉyá pɛrɛ̀ Kàgàwà
tɔ̀, ndínǐ nyɨ nyɔ̀gʉ̀ dhu nɨtɛ̀ tí kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀*.»
45 Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀rí alɛ níitdègu àrà, náadʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàrà rɔ̀ná ndɨ nɔ̀nzɨ dhu náwɛ rɔ̌
atdídɔ̌ nyʉ́, ndʉ̀gà ndɨ dhu-ɔ̀yǐ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ. Wɔ̀ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Yěsù náadʉ́nà
nzǐ àrà ɔ̀tsù rɔ̌ kpangba atdí kɨgɔ̀ ɔ̀ màtí, pbɛ́tʉ̀ kǎránà àdɨ rɔ̌ lɛ̀ngɛ̀lɛ̀ngɛ̀. Ní, ìndrǔ
owúnà ìwu rɔ̌ kà-tɨ'ɔ̀ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ rɔ̀.

---

* **1:44 1.44** Law 14.2-31

2

Yěsù rǐ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nígʉ̌ ndàdʉ̀ pbìndà nzɛ́rɛnga nʉ́bà dhu
(Màt 9.1-8; Luk 5.17-26)

1 Ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌, Yěsù níingo tdɨ́tdɔ̌ Kàpɛ̀rnàwumù tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ ràdʉ̀ dhu
ɨrì, ìnè kà ràrǐ'ì ɨdzá*.
2 Nɨ́ ábhɔ̌ alɛ́-yà núundu ì Yěsù rǐ'ì ɔ̀nà ɨdza ɔ̌, ìmbǎ alɛ-pfɔ̀ kafɔ́ rɔ́nga mà rì'ì ndɨ
ɨdza-lí màtɨ́. Yěsù náadʉ̀ àdɨ ndàmbɛ Kàgàwà bhà Ɔtɛ núdhe dɔ̌ abádhí tɔ̀.
3 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ngʉ̌kpà alɛ níiwú ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nà Yěsù-tɨ'ɔ̀, ɨ̀fɔ alɛ nánɔ̀ ótdù dɔ̌
rɔ́rɔ̀.
4 Pbɛ́tʉ̀, abádhí rǐ ndɨ alɛ nítsǔ Yěsù-tɨ'ɔ̀ dhu nɨ́ɨ'ì ɔbɨ tɨ́ ihé-yà-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ abádhí
nʉ́ʉngbɛ ɨdza-dɔ̀tsirɔ̀ yà Yěsù nádɨ ɔ̀ná ngari dɔ̌ rɔ̀, 'àdʉ̀ wɔ̀rɨ́ alɛ nífo ɔ̀ná ótdù mànà
Yěsù-ɔ̀nzǐ.
5 Nɨ́ kɔ̀rɨ́ alɛ tɔ́ a'uta ndì ndàla rɔ̀, Yěsù atɨ wɔ̀ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nǐ: «Ɔdhɨ́, ma mʉ̀bà
wà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga.»
6 Nɨ́, yà ányɨ̀rɔ̌ ì òkò rɔ́ ɨ'ì Músà bhà Ʊyátá tɔ́ ngúfe màlímó, náambɛ́nà ɨnga nɨ́rɛ̀
dɔ̌ afíya ɔ̀, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌:
7 «Ádhu wɔ̀ alɛ rǐ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ nyʉ́ Kàgàwà nǐ nǐ? Ádhɨ ìndrǔ bhà nzɛ́rɛnga nʉ́bà
rádʉ̀, ɨnzá nɨ́ Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ nʉ́bà ka rɔ̀?»
8 Nɨ́ ʉrɔ́ rɔ̀ tɨ́, Yěsù nʉ́ʉnɨ abádhí rɨ̌rɛ̀na afíya ɔ̀ dhu, ndàdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌
ndàtɨ: «Ádhu nyǐ nyɨ́'ì wɔ̀rɨ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀ nà nǐ?
9 Katɨ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nǐ: ‹Ma mʉ̀bà wà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga›, ndɨrɔ̀ katɨ: ‹Ɨvà nyɨ, ítdù
ɨndʉ́ ótdù, nyadʉ̀ àrà›, nɨ́ kɔ̀rɨ́ ɔ́yɔ̌ dhu nzínzì ɔ̌ ɨsɔ́ rɔ́'ɔ dhu nɨ́ àdhu?
10 Nɨ́rɔ̀, ma mòzè nyʉ̌nɨ dhu, ìnè Ìndrǔ t'ídhùnà ràrǐ'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà, ndʉ̀bà
ìndrǔ bhà nzɛ́rɛnga yà adzɨ dɔ̌.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nǐ:
11 «Ma mátɨna ɨnyɨ nǐ: Ɨvà nyɨ, ítdù ɨndʉ́ ótdù, nyadʉ̀ àrà pbʉ̀kʉ̀.»
12 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀rɨ́ alɛ nɨ́ivà ndì kɔ́rɔ́ alɛ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ̀, ndìtdù fɨndá ótdù, ndàdʉ̀
àrà pbìndà. Ɨdhɔ nyʉ́ nʉ́ʉkɔ ʉrɔ́ ì'ì alɛ́-yà kɔ́rɔ́ atdídɔ̌, ràdʉ̀ Kàgàwà nɨ́fʉ 'àtɨ: «Ɨnzá
mǎ màpɛ̀ yà dhu bhěyi dhu-tɨdɔ̀ nálǎ!»

Yěsù rǐ Lawì nánzi owùna nʉngʉ tɨ́ dhu
(Màt 9.9-13; Luk 5.27-32)

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náadù ndì Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̀. Nɨ́, ihé-yà nóowúnà ìwu rɔ̌
kà ɨ, kà ràdʉ̀ àmbɛ dhu ùdhe dɔ̌ fǐyɔ̀.
14 Nɨ́ ʉ̀da ndì ndʉ́da rɔ́rɔ̀, kǎla Lawì†, Àlʉ̀fayò t'ídhùnà pàratà t'ʉ́fɔ́tá-dzà ɔ̌ àdɨ rɔ́.
Nɨ́ Yěsù atɨ kà nǐ: «Ɨ́rà owùdu ɔ̌.» Nɨ́, Lawì adʉ̀ ndɨvà ndàrà kǒwù ɔ̌.
15 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà náawù dhu nɔ́nyʉ̀ ndɨ Lawì bhà
ɨdza. Nɨ́, pàratà tɔ́ ibí pbàndɔ́mbɛ́ mà, nzɛ́rɛnga tɔ́ ngʉ̌kpà alɛ mànà nɨ́ɨ'ì atdíkpá
abádhí mànà ndɨ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ. Obhó tɨ́, ibí ɨ dhu bhěyi alɛ-tɨdɔ̀ nóongónà ndɨ ùbhi
kǒwù ɔ̌.
16 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó nzínzì ɔ̌ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó nɨ́ɨ'ì ìnè ányɨ̀rɔ̌. Nɨ́ abádhí
níitdègu Yěsù mà rǐ dhu ɔ̀nyʉ ɨ nzɛ́rɛngatálɛ mà, pàratà tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mànà dhu
nálǎ, náatɨ Yěsù bhà ábhàlǐ nǐ: «Ádhu kàrǐ dhu nɔ́nyʉ pàratà tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mà ndɨrɔ̀
nzɛ́rɛngatálɛ mànà nɨ́?»
17 Nɨ́, wɔ̀ dhu ndì ndɨ̀rì rɔ̀, Yěsù adʉ̀ atɨ̀nà abádhí nǐ: «Ɨ̀mbǎ rɨ́'ì andɨ nà alɛ náarɨ́
nzǐ mʉ̀ngangà-atdyú nóho, pbɛ́tʉ̀ mʉ̀ngangà-atdyú òho arɨ́ alɛ nɨ́ andɨ nà rɨ́'ì kɛ̀lɛ̌.
Ɨnzá ma mɨra obhónángatálɛ núnzì, pbɛ́tʉ̀ ma mɨra ùnzìnà nɨ́ nzɛ́rɛngatálɛ.»

---

* **2:1 2.1** Ndɨ ɨdza nɨ'ì ngǎtsi nǐ Sìmonì mà Àndɛ̀rɛyà mànà mátɔ́ (Mrk 1.29). † **2:14 2.14** Ngǎtsi ndɨ Lawì ɔvɔ̀ nɨ'ì Màtayò (Màt 9.9).

Yěsù bhà ɨrɛ̀ta ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ t'ʉ́tsɨta dɔ̌
(Màt 9.14-17; Luk 5.33-39)

18 Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ bhà ábhàlɨ̌ mà Pbàfàrìsáyó mànà nóongónà ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsì. Nɨ́ atdíku, ìndrʉ̌ iwú dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, 'àtɨ: «Ádhu Yùwanɨ̀ bhà ábhàlɨ̌ mà Pbàfàrìsáyó tɔ́ ábhàlɨ̌ mànà náarɨ́ ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ̀, ìnzɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ ràdʉ̀ kʉ̀tsɨ̀ átɔ̀ nɨ̌?»

19 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ mbólí ɔ̌ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyɨrɛ̀ tɨ́ nga àdhìngbă ka kʉ̀ndà nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ ìwʉ̌ alɛ ràrădʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ̀, àzèmbè ìnè akpa-tsi rɨ̌'ɨ̀ nzínzìya ɔ̌ rɔ́rɔ̀? Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtɨ́! Kɔ́rɔ́ kàsʉmì yà ìnè ɨ̀ ɨ́'ɨ̀ ɔ̀ná atdíkpá akpa-tsi mànà ɔ̌, abádhí rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsì.

20 Pbɛ́tʉ̀, atdí ɨdhɔ nɨ́ɨ'ɨya ìnè, yà akpa-tsi nódyì ka kɨ́ ɔ̀ná abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀. Ndɨ ɨdhɔ rǎkǎ nɨ́nganɨ́ nɨ́ ndɨ, abádhí nʉ́ʉtsɨya ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀.

21 Ndɨrɔ̀, ìnzɨ̌ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ ngoyì-ɔwʉ́tá tɔ́ kɛ̀lɛ̀mʉ̀ nápba mbɛrʉ̀-ayɨ́ ɔ̌, akyɛ ndɨ kɛ̀lɛ̀mʉ̀ náadʉ̀na ndàduru ndɨ mbɛrʉ̀ ka kù'o rɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨ mbɛrʉ̀-ayɨ́ nʉ́fà, ndɨ ʉfàta-bhu ràdʉ̀ àhʉ ɨ́hʉ̌ nyʉ́ tdɨ́tdɔ̌ nɨ̌.

22 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ka kɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ dìvayì-ɔwʉ́tá nɨ́sɨ kàmʉdzɛ̀-ayɨ́ ɔ̀, akyɛ ndɨ dìvayì nɨ́ɨvʉ̀na kàmʉdzɛ̀-ayɨ́ ɔ̀, ràdʉ̀ ndɨ kàmʉdzɛ̀ nʉ́fà, ndɨ dìvayì ràdʉ̀ ndʉ̀fʉ̀ obvò nɨ̌. Nɨ́rɔ̀ dhu-ɔ̀fɔ̀ nga kɨsɨ̌ dìvayì-ɔwʉ́tá kàmʉdzɛ̀-ɔwʉ́tá ɔ̀.»

Yěsù bhà ɨrɛ̀ta Pbàyàhúdí tɔ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dɔ̌
(Màt 12.1-8; Luk 6.1-5)

23 Atdíku Pbàyàhúdí tɔ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, Yěsù mà pbìndà ábhàlɨ̌ mànà náambɛ́nà òwu dɔ̌ nganʉ̀ tɔ́ ɨnga ɔ̀na nǎ ʉ́dà otu ɔ̌. Nɨ́, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'òwù otu-igì dɔ̌ rɨ̌'ɨ̀ nganʉ̀ náfà rɔ̌.

24 Nɨ́ wɔ̀ dhu nàla Pbàfàrìsáyó náatɨ Yěsù nɨ̌: «Ándà pɛ́ dhu, ádhu pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ rɨ̌ ɨnzá àlɛ̌ tɔ́ ʉyátá ávi dhu ɔ̀nzɨ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ nɨ́*?»

25 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ ɨnzá Dàwudì náanzɨ̀ dhu nɔ́zʉ̀*? Atdíku, àbadhi mà rɔ̀ná alɛ mànà nɨ́ɨ'ɨ̀ àwù nà, ìmbǎ ɨ̀ ɔ́nyʉna dhu ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀.

26 Nɨ́, kǎtsù Kàgàwà bhà ɨdza, ndàdʉ̀ pɛrɛ̀ tɨ́ ka kùbho Kàgàwà tɔ̀ mʉ̀gatì nídyì ndɔ̀nyʉ̀. Obhó tɨ́, àlɛ̌ tɔ́ Ʉyátá rǎtɨna wɔ̀ ndɨ mʉ̀gatì nɔ́nyʉ̀ rádʉ̀ ràrɨ̌ pbàkùhánɨ́ kɛ̀lɛ̌ vɨ̌ya dɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ Dàwudì níidyi ka ndɔ̀nyʉ̀, ndàdʉ̀ kàbhʉ átɔ̀ ɨ̀ ùbhi mànà pbìndà alɛ tɔ̀. Wɔ̀ ndɨ dhu náanzɨ̀ ndɨ̀ Àbìyàtarɨ̀ nɨ́ɨ'ɨ̀ pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà tɨ́ nɨ́nganɨ́.»

27 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ abádhí nɨ̌: «Ìndrʉ̌ ka kanzɨ̀ nzá sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ka kanzɨ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀.

28 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ɨma Ìndrʉ̌ t'ídhùnà, ɨma nɨ́ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dɔ̌ màtɨ́.»

3

Yěsù rɨ̌ ɔtsʉ́na ótsù alɛ nígʉ̌ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu
(Màt 12.9-14; Luk 6.6-11)

1 Ngǎtsi nɨ́nganɨ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, Yěsù náatsù tdɨ́tdɔ̌ unduta-dzà ɔ̀. Nɨ́ ɔtsʉ́na ótsù atdí alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ ányì-dza.

2 Ányɨrɔ̌ ɨ'ɨ̀ ngʉ̌kpà alɛ náambɛ́nà Yěsù nándà dɔ̌ atdyúya nyʉ́ nà, ndɨ́nɨ̌ 'ala tɨ́, kàrà tɨ́ wɔ̀ alɛ nɨ́gɨ̌gʉ̌ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ 'adʉ̀ tɨ́ kɔ̀bhʉ̀ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

3 Nɨ́ Yěsù atɨ wɔ̀ ndɨ ɔtsʉ́na ótsù alɛ nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ, nyidè ʉrɔ́ kɔ́rɔ́ alɛ nzínzì ɔ̌.»

---

* **2:24 2.24** Tɔ̀r 23.25 * **2:25 2.25** 1Sà 21.1-6

4 Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ dhu nívu yà ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀ʼɨ̀ alɛ-tsʉ̌ ndàtɨ: «Àlɛ̌ tɔ́ Ʉyátá návi tɨ́ kɔnzɨ̀ ídzì dhu ìndrʉ̌ tɔ̀, ndɨ̀rɔ̀ tɨ́ kɔnzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu ìndrʉ̌ tɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌? Tɨ́ kɨ̀gʉ̀ ìndrʉ̌ bhà ípìrɔ̌nga, ndɨ̀rɔ̀ tɨ́ kʉbhà ndɨ alɛ rɔ̀vɛ̀?» Pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ ɨ̀nɛ̀ ɨ̀nɛ̀ tɨ́.

5 Nɨ́, Yěsù náandà abádhí-dɔ̀ nga kɔ́rɔ́ akótá nyʉ́ nà, ɨ̀zʉ ràdʉ̀ ndʉ̀ka atdídɔ̌ abádhí tɔ́ odú alɛ-afí-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ndɨ alɛ nɨ̌: «Ígba ɔtsʉ́nʉ!» Kà ràdʉ̀ kɨ̀gbà. Nɨ́ kɔ̀tsʉ́ náadʉ̀ ɔ̀gʉ̀ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́.

6 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Pbàfàrìsáyó núuvò unduta-dzà ɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ ʼùndu Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà alɛ mànà, ndɨ́nɨ̌ ʼɨ̀rɨ tɨ́ ɨ̀ ìngbǎ dhu bhěyi màtɨ́ ka kɨ́ Yěsù nábhʉ̌ kohò dhu dɔ̌.

Ihé-yà rɨ̌wu kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ rɔ̀ Yěsù rɨ̌ʼɨ̀ ɨ dhu
(Màt 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)

7 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà nɨ́ɨdhá ɨ̀ Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̀, ábhɔ̌ alɛ tɔ́ ihé-yà ràdʉ̀ òwu owùya ɔ̌. Ɨ alɛ́-yà níiwú Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀,

8 Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨ̀gɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, Ìdùmɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, Yɔ̀rɔ̀danɨ̀ tɔ́ ɨdha-akpà-adzènǎ rɔ̀ arɨ́ʼɨ̀ pbìrì ɔ̀ rɔ̀. Ndɨ̀rɔ̀ abádhí iwú Tirò mà Sìdɔnà mànà tɔ́ kɨ̀gɔ̀ tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̀nǎ rɔ̀. Ɨ ábhɔ̌ alɛ tɔ́ ihé-yà níiwú Yěsù ɨ, kǎrɔ́nzɨna dhu-ɔ̀yɨ̌ ɨ̀ írɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

9 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ návi rɨ̀lɨ atdí ibhú fɨ̌ndà, akyɛ ndɨ ihé-yà níipbóna ndɨ̀ nɨ̌.

10 Obhó tɨ́, ibí alɛ nɨ́gʉ̀ kǎrɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ andɨ nà rɨ́ʼɨ̀ nóowúnà ʼòdzì rɔ̌ kà rɨ̌ʼɨ̀ ɨ, ndɨ́nɨ̌ ʼapbálá tɨ́ kàngbɔ̀.

11 Ndɨ̀rɔ̀ Yěsù ɨ̀ àla rɔ̀, nzɛ́rɛ-alafí nóowúnà yà ɨ̀ arɨ́ʼɨ̀ ɔ̀yà alɛ nábhʉ rɔ̌ rʉ̀kɔ ɨ̀ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌ Yěsù-ɔ̀nzɨ̌, ʼàdʉ̀ òwu abádhí àbhʉ rɔ̌ rùkʉ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨnyɨ, nyɨ nɨ́ Kàgàwà tʼídhùnà nyʉ́.»

12 Pbɛ́tʉ̀ Yěsù adʉ́nà àrà dhu nʉ́ya rɔ̌ ɨ nzɛ́rɛ-alafí tɔ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà, ɨ̀nzɨ̌ àdhɨ màtɨ́ ndɨ̀ ndɨ́ʼɨ̀ dhu nʉnɔ tɨ́.

Yěsù rɨ̌ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà alɛ nóvò ndʉ̀lɨ uvitatálɛ tɨ́ dhu
(Màt 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù núupò atdí pbìrì dɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨ̀ ndòzè ndùnzì alɛ núnzì, ɨ alɛ ràdʉ̀ ìwu tɨna ɔ̀.

14 Kǎdʉ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà alɛ nʉ́lɨ, ndàdʉ̀ ɔvɔ̀ya nɔ́vɔ̀ «uvitatálɛ» tɨ́. Kʉ̌lɨ abádhí ndɨ́nɨ̌ ʼongó tɨ́ oko mànà atdíkpá. Kʉ̌lɨ abádhí, ndɨ́nɨ̌ ndongó tɨ́ ùvinà ròwù Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀,

15 ndɨ̀rɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨʼɨ tɨ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà ʼòwù nzɛ́rɛ-alafí nípfo rɔ̌ nɨ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀ rɔ̀.

16 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ yà kǎvò atdí-kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà Uvitatálɛ-ɔvɔ̀: Sìmonì (Yěsù adʉ̀ ngǎtsi kɔ̀vɔ̀ nɔ́vɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ tɨ́),

17 Yàkɔbhɔ̀ mà adɔ̀nà Yùwanɨ̀ nà. Abádhí ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ nɨʼɨ̀ Zɛ̀bɛ̀dayò bhà inzo. Yěsù adʉ̀ ngǎtsi abádhí-ɔvɔ̀ nɔ́vɔ̀ Bɔ̀wànɛrgɛ̀ tɨ́, kà-tɨ̀ nɨ́ ɔvɔ bhà inzo.

18 Àndɛ̀rɛyà, Fìlipò, Bàrtɔ̀lɔ̀mayò, Màtayò, Tʉ̀masɨ̀, Yàkɔbhɔ̀ (Àlʉ̀fayò tʼídhùnà), Tàdayò, Sìmonì, yà atdídɔ̌ ndɨ̀ nugyénà fɨ̀yɔ́ pbìrì dɔ̌ alɛ,

19 ndɨ̀rɔ̀ Yudhà Ìskàrìyɔtà, yà Yěsù ìpfo adʉ̀ àrà ndàbhʉ ɔ̀mvʉ̌-fɔ́ alɛ.

Yěsù àtɨ ka kɨ́ dɔ̀na ɨ̀nza ndɨ̀ dhu tɨ́
ndɨ̀rɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí rɨ̌ʼɨ̀ ɔ̀nà dhu tɨ́ dhu

20 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náadù ndɨ̀ ɨdza. Nɨ́, ihé-yà náadʉ̀ ʼàndu tdɨ́tdɔ̌ kà-tɨ́, Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà rɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ mà ràdʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ mbǎ.

21 Nɨ́ wɔ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, kà mà tʼɨ́dzá-bhà náadʉ̀ kàtɨ̀ ɨwà dɔ̀na ɨ̀nza ndɨ̀ dhu tɨ́. Nɨ́, abádhí adʉ̀ ìwu kòdyì òwùnà.

22 Ndɨrò, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgò ò rò ìwǔ Yěsù-tɨ'ò Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó
náambɛ́nà àtɨnà dɔ̌: «Pfɔ̀mvɔ Bèlìzèbulì rǐ'ì kà ò.» Ndɨrò abádhí ambɛ́nà àtɨnà dɔ̌:
«Wò ndɨ nzɛ́rɛ-alafí ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́ ndɨ arɨ́ kàbhʉ̌ ròdì kɔ̌kò ɨ nzɛ́rɛ-alafí.»
23 Nɨ́ Yěsù anzi abádhí, ndàdʉ̀ dhu ʉ̀nò fɨ̌yò mbólí ɔ̌ ndàtɨ: «Nzɛ́rɛ-alafí dɔ̌
ádrʉ̀ngbǎlɛ, Sìtanì, rǎdʉ̀ ndòdì ìngbǎ dhu bhěyi ndìtɨ́rò?
24 Atdí ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ náapɛ́ àmbɛ 'ùgyè dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, nɨ́ ndɨ
kamà bhà idzi náarɨ́ nzǐ àpɛrɛ.
25 Ndɨrò, atdí ɔdhɨ náapɛ́ àmbɛ anya nɔ́nzɨ dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, nɨ́ ɨ alɛ tɔ́ ɔdhɨ-tɨ náarɨ́
nzǐ ìde.
26 Nɨ́rò, Sìtanɨ náapɛ́ àdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùgyè ndɨ ndìtɨ́rò, kàbhà idzi-ɔ̌nga ràdʉ̀ ndùtu,
nɨ́ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga rǐ nzǐ adʉ̀ àpɛrɛ, kàbhà idzi-tsʉ̀ ràdʉ̀ ndòdɨ.
27 Ɨnzǐ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ òtsù ɔbɨ nǐ ɨdzǐdzò alɛ bhà ɨdza, ndàdʉ̀ kàbhà ɨdzá dhu
nʉ́mbà, ɨnzá ndɨ ndàlʉ̌ pɛ́ ka ndʉ̀tsɨ angyi rɔ́rò. Ka ndɨ ndàlʉ̌ ndʉ̀tsɨ dhu-lutìnǎ nɨ́
ndɨ, kà rǎdʉ̀ kàbhà ɨdzá dhu nʉ́mbà.
28 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, ìndrǔ náabáya àbà kɔ́rɔ́ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga tɔ́ ʉbàta,
ndɨrò abádhí náabáya àbà Kàgàwà nǐ ɨ arɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ dhu tɔ́ ʉbàta mà.
29 Pbɛ́tʉ̀, Ɨlǐlǎ-Alafí nǐ rɨ́ dhu ʉ̀nò nzɛ́rɛ alɛ náabáya nzǐ ʉbàta akɛkpá màtɨ́. Obhó
tɨ́, kàbhà nzɛ́rɛnga nɨ́ dhòdhódhónga nà rádɨ nzɛ́rɛnga.»
30 Yěsù atɛ̀ wɔ̀ dhu bhěyi abádhí nǐ, abádhí àtɨ ndɨ ràrǐ'ì nzɛ́rɛ-alafí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ
nà ɔ̀nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Ádhɨ mà nyʉ́ ndɨ Yěsù-tsánà, kà t'ádɔ́na, kà t'áwɛ́na mànà?
(Màt 12.46-50; Luk 8.19-21)

31 Tdɨ́tdɔ̌, Yěsù-tsánà mà kà t'ádɔ́na mànà níiwú ùvò Yěsù rǐ'ì ɔ̀nà ɨdza-lí. Abádhí
itsi ìko irinǎ rɔ̀, 'àdʉ̀ atdí alɛ návi ránzì Yěsù ɨdza rɔ̀.
32 Ihé-yà nɨ́ɨ'ì kà-tɨ́ ɨ òkò, 'àkpɔ̀rɔ̀ kàngbɔ̀ rɔ́. Nɨ́ ka kadʉ̀ àtɨnà kà nǐ: «Kànǐ ɨ́yànʉ
mà adɔ́nʉ mà awɛ́nʉ mànà rǐ'ì iri. Abádhí rǐ nyɔmɛ.»
33 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Ádhɨ ndɨ ɨ́yàdu, ndɨrò ádhɨmà ndɨ adɔ́du?»
34 Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ yà tɨná ókò 'àkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌na alɛ dɔ̀ nga nándà, ndàdʉ̀ àtɨnà: «Kànǐ
ɨ́yàdu mà adɔ́du mànà.
35 Kàgàwà òzè dhu nɔ́nzɨ rɨ́ alɛ nɨ́ ndɨ, adɔ̀du, awɛ̀du, ndɨrò ɨ́yàdu.»

4

Ɔ̀nyʉ̀-tsè ɔ̀rɛ rɨ́ alɛ tɔ́ mbólí
(Màt 13.1-9; Luk 8.4-8)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù ɨvà ndɨ ndàrà Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdò. Nɨ́ ányɨ ndɨ ndàrà àhʉ
rɔ̀, kǎpɛ̀ ndàmbɛ dhu ùdhe dɔ̌ tdɨ́tdɔ̌ ìndrǔ tɔ̀. Nɨ́, ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà nyʉ́ núundu ɨ,
'àkpɔ̀rɔ̀ kàngbɔ̀. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎdʉ̀ ùpo ibhú ɔ̀, ndàdɨ ányɨ. Ndɨ ibhú nɨ́ɨ'ì rɛ̀rʉ̀
dɔ̌, ihé-yà ràdʉ̀ òko rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌.
2 Nɨ́ kǎmbɛ́nà ábhɔ̌ dhu nyʉ́ núdhe dɔ̌ abádhí tɔ̀ mbólí ɔ̌. Ndɨ pbɨndà dhu t'údheta
ɔ̌, kǎwɛ dhu abádhí tɔ̀ ndàtɨ:
3 «Nyɨrɨ pɛ́! Atdíku, atdí alɛ náahʉ̀ ndàrà ɔ̀nyʉ̀-tsè nɔ́rɛ̀ ɨnga ɔ̌.
4 Nɨ́ yà ɔ̀nyʉ̀-tsè nɔ́vɔ kàrǐ ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌, atdídhená itse náawà ɨ otu ɔ̌. Nɨ́, àrɛ̀ adʉ̀
ìwu, 'ùbhǐ ɨ itse otu ɔ̌ rɔ̀.
5 Ngʉ̌kpà-tsí náawà ɨ ìmbǎ adzɨ rǐ'ì dɔ̀ná abhɔ odu-kɛngɛrɛ dɔ̌. Kɔ̀rɨ́ itse náadʉ̀
ìnga kòmbómbí, ìmbǎ adzɨ rǐ'ì dɔ̀yá abhɔ nɨ́dhunǐ.
6 Nɨ́ adyifɔ̀ níitdègu ɨ̀ka, náadʉ̀ wɔ̀ ìngɨngà ɔ̀nyʉ̌-nzo nɔ́bɨ, ràdʉ̀ òtdyù, ìmbǎ ɨvɛ́ya
rǐ'ì ádzàdzǐ nɨ́dhunǐ.
7 Atdídhená itse náawà ɨ okpèna nà itsukpó nzínzì ɔ̌, ɨ okpèna nà itsu náadʉ̀ àta,
'àdʉ̀ òvi, 'àdʉ̀ wɔ̀ ìngɨngà ídzì ɔ̀nyʉ̀ nʉ́tsɨ, ɨ̀nzǐ ràdʉ̀ ɔ̀'ɔ̀.

8 Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà itse náawà ɨ ídzì adzɨ ɔ̌. Nɨ́ ɨ ɔ̀nyʉ̀ nɨ́inga, ʼòvì, ʼàdʉ̀ ɔ̀ʼɔ̀ mbɛ̌yi nyʉ́.
Atdídhená náadhì itse ɨ̀bhʉ kumì-gʉ̀na ròsè, ngʉ̌kpà náadhì azà kumì-gʉ̀na ròsè,
ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpǎkà-tsí náadʉ̀ ɔ̀dhɨ atdí-mɨyà-gʉ̀na ròsè.»
9 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨnga tʼɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɨ́ʼɨ̀ alɛ nɨ́rɨ ka.»

Yɛ̌sù rɨ̌ ɔ̀nyʉ̀-tsè ɔ̀rɛ rɨ́ alɛ tɔ́ mbólí-tì náwɛ̌ dhu
(Màt 13.10-17; Luk 8.9-10)

10 Yɛ̌sù níitdègu ndìndrɨ̌ ɨtsɛ ihé-yà rɔ̌ rɔ̀, nɨ́ yà kà-tɨ́ aróko alɛ mà, kàbhà atdí-kumì
dɔ̀ná ɔ́yɔ̀ nà ábhàlɨ̌ mànà náavì ka ràwɛ kɔ̌kɔ̀ mbólí-tì.
11 Nɨ́ kǎdù dhu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Fʉ̌kʉ̀ nyʉ́, ka kɨ́tɛ̀ wà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà
Kàgàwà bhà Idzi-nyʉ-tsì ndì nórù dhu. Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ náarɨ́ kɔ́rɔ́ dhu nɨ́rɨ mbólí
tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌,
12 ‹ndɨ́nɨ̌ ì owu tɨ́ ɨnga àndà rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ìnzɨ̌ ʼàdʉ̀ atdí dhu mà nála,
ndɨrɔ̀ ʼàdʉ̀ nga nɨ́rì, pbɛ́tʉ̀ ìnzɨ̌ atdí dhu mà ràdʉ̀ dɔ̀ya nálʉ,
akyɛ ì owuna ʼʉ̀gɛ̀rɛ̀ fɨ̀yɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀, Kàgàwà ràdʉ̀ dhu nʉ́bà fɨ̌yɔ̀ nɨ̌*!›»
13 Tdɨ́tdɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ nzá yàrɨ́ mbólí rʉ̌nɔna dhu? Olu,
nyɨ̌ nyádʉ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà mbólí rʉ̌nɔna dhu nʉ́nɨ ìngbǎ dhu bhɛ̌yi?
14 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ ɔ̀nyʉ̀-tsè nɔ́rɛ rɨ́ alɛ tɔ́ mbólí-tì: Ɔ̀nyʉ̀-tsè ɔ̀rɛ rɨ́ alɛ nɔ́rɛ̀ dhu nɨ́ Kàgàwà
bhà Ɔtɛ.
15 Ngʉ̌kpà alɛ nʉ́lɨ ì yà Kàgàwà bhà Ɔtɛ náwà ì ɔ̀ná otu bhɛ̌yi. Abádhí rɨ̌ ndɨ Kàgàwà
bhà Ɔtɛ nɨ́rɨ, ányìrɔ̌ rɔ̀ tɨ́ Pfɔ̀mvɔ ràdʉ̀ ìrà, ndàdʉ̀ ndɨ ɔ̀rɛ ka kɔ̀rɛ̀ Ɔtɛ nípfo abádhí-afí
ɔ̀ rɔ̀.
16 Ngʉ̌kpà alɛ nʉ́lɨ ì odu-kɛngɛrɛ-dɔ yà ìmbǎ adzɨ rɨ̌ʼɨ̀ dɔ̀ná abhɔ bhɛ̌yi. Kàgàwà bhà
Ɔtɛ ì ìrì rɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ kàʼù dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà ányìrɔ̌ rɔ̀ tɨ́.
17 Pbɛ́tʉ̀, abádhí rɨ̌ nzɨ̌ ìdʉ̀ kàbhʉ ɨvɛ́na rɔ̀dì ndì afíya ɔ̀, ʼàdʉ̀ ʼàpba kà-rɔ̌ ákɛ̌
kàsʉmì kɛ̀lɛ̌ tɨ́. Nɨ́, yà àpbɛ̀ mà avuta mànà nɔ́pɛ̀ ì Kàgàwà bhà Ɔtɛ abádhí áʼù dhu-
okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ ʼàwà dòtsí fɨ̀yɔ́ aʼuta ɔ̌ rɔ̀.
18 Ngʉ̌kpà alɛ-tsí nʉ́lɨ ì okpèna nà itsu nzínzì ɔ̌ itse náwà ì ɔ̀ná ɨnga bhɛ̌yi. Abádhí
náarɨ́ Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɨ́rɨ,
19 pbɛ́tʉ̀, yà adzɨ dɔ̌ ka kóko tɨ́ dhu tɔ́ ɨrɛ̀ta mà, ònzì náaríbhona ʉtrátá tɔ́ dhɛ̀dhɛ
mà, ngʉ̌kpà dhu-atdyú mànà rǎdʉ̀ òtsù abádhí-afí ɔ̀. Nɨ́, kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ dhu rǎdʉ̀ ndɨ Ɔtɛ
nʉ́tsì, ʼàdʉ̀ àbhʉnà ìnzɨ̌ rɔ̀dhì itse.
20 Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ nʉ́lɨ ì ídzì adzɨ ɔ̌ itse náwà ì ɔ̀ná ɨnga bhɛ̌yi. Ɨ alɛ náarɨ́ Kàgàwà
bhà Ɔtɛ nɨ́rɨ, ʼàdʉ̀ àʼùnà. Ndɨrɔ̀, ɨ alɛ náarádʉ̀ ídzì itse nɔ́dhì: atdídhená alɛ rɔ̀dhì ka
ɨ̀bhʉ kumì-gʉ̀na ròsè, ngʉ̌kpà rɔ̀dhì ka azà kumì-gʉ̀na ròsè, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà-tsí ràdʉ̀
kɔ̀dhì atdí-mɨyà-gʉ̀na ròsè.»

Tarà tɔ́ mbólí mà Kàgàwà bhà Ɔtɛ rɨ̌ ìndrʉ̌-dɔ àlʉ̌ dhu tɔ́ mbólí mànà
(Luk 8.16-18)

21 Tdɨ́tdɔ̌, Yɛ̌sù ivú dhu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ka katɨ́ tarà ɔ̀bɔbɨ, kadʉ̀ àtsìnà ɨ̀tǎ-tsì?
Ndɨrɔ̀, ka katɨ́ kɔ̀bɔbɨ, kadʉ̀ ɨ̀linà ara-tsì? Ka katɨ́ nzɨ̌ kɔ̀bɨ kɨ̀lɨ ɔrʉ́, mbɛ̌yi kàrɨ̌ ɨnga
náwʉ̀ rɔ́?
22 Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ndì narù náalaya ndì kpangba, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà
ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ arádɨ náavìya ndì kpangba awáwʉ̀ ɔ̀.
23 Ɨnga tʼɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɨ́ʼɨ̀ alɛ nákǎ ndɨ̀rì ka!»
24 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ abádhí nɨ̌: «Nyàndà nga mbɛ̌yi yà nyɨ̌ nyɨ́rɨna dhu nà. Ka
kudhèya dhu fʉ̌kʉ̀ àdhàdhì yà nyɨ̌ nyarɨ́ dhu núdhɛ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɔ̀ná mʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɔ̌, kadʉ̀
àmànà àma tɨ́.

---

* **4:12 4.12** Ìsa 6.9-10

25 Obhó tɨ́, dhu nà arɨ́'ɨ̀ abhɔ alɛ tɔ̀, ka kabhʉ̀ya dhu abhɔ nyʉ́ rɔ̀sè. Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀mbǎ
dhu arɨ́'ɨ̀ abhɔ fɔ́ná alɛ-fɔ́ rɔ̀, ka kakɔ̀ya yà akɛ kǎrɨ́'ɨ̀ nà dhu mà*.»

Vɨ̌yà dɔ̌ rɔ̀ rɨ́nga itse tɔ́ mbólí

26 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi
nɔ́fɔ̀ ndɨ̀ nà dhu: Atdí alɛ nɨ́ivà ndɨ̀ ndɔ̀rɛ̀ nganʉ̀-tsè pbɨ̀ ɨnga ɔ̌.
27 Nɨ́ yà ɨnga náaráti, ndàdʉ̀ ùbho dhu bhěyi, kǎráyi ɨnga nátɨ rɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨ̀và ɨnga
núbho rɔ̀. Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ ɔ̀nyʉ̀-tsè náaráta, ndàdʉ̀ ɨ̀nga ɨnzá àbadhi nʉ́nɨ ɨ̀ngbǎ
dhu bhěyi mátɨ́ kà rɨ̌nga dhu rɔ́rɔ̀.
28 Adzɨ rǎdʉ̀ wɔ̀rɨ́ nganʉ̀ nɨ́'ɔ ndɨ̀tɨ́rɔ̀. Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ kà rɨ̌ kàbhʉ̌ rɨ̀ngà, ɔyɔ rɨ́ kìsě nɨ̌
ndàdʉ̀ kàbhʉ ròvì, kà rɨ̌ku dɔ̀ ná rɔ̀ nɨ̌, ndàdʉ̀ kàbhʉ rìtù ndɨ̀, ràdʉ̀ ɔ̀'ɔ̀.
29 Wɔ̀ nganʉ̀ nɔ́'ɔ̀ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, wɔ̀ alɛ rǎdʉ̀ kasʉ nɔ́pɛ̀ pbɨ̀ndà obhi nɨ̌, nganʉ̀
t'ótseta tɔ́ kàsʉmɨ̀ nákǎ wà nɨ́dhunɨ̌.»

Hàràdalɨ̀-kpɔ̌-tʉ́tʉ̌-ngba tɔ́ mbólí
(Màt 13.31-32,34; Luk 13.18-19)

30 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Ádhu àlɛ̌ kádʉ̀ àtɨ̀nà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà
bhà Idzi nɔ́fɔ̀ ndɨ̀ nà dhu tɨ́? Ndɨrɔ̀, ɨ́ngbà mbólí ndɨ kà dɔ̌ àlɛ̌ kádʉ̀ àwɛnà rɨ̀tɛ̀ ka?
31 Kɔ̌fɔ̀ ndɨ̀ hàràdalɨ̀ tɔ́ itsukpó-tsè nà. Adzɨ ɔ̀ ka kɨ́ kòzò ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ka nɨ́ ákɛ̌
dhu-tʉ́tʉ̌-ngba nyʉ́ rɔ̀sè kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌ itse dɔ̀nǎ.
32 Pbɛ́tʉ̀, yà nɨ́ ka kɨ́ kòzò adzɨ ɔ̀, nɨ́ kà rɔ̌vi, ndàdʉ̀ òngo ádrʉ̀ngbǎ itsukpó tɨ́, rɔ̀sè
kɔ́rɔ́ itsukpó-tɨdɔ̀ dɔ̀nǎ. Kɔ̌pbɨ́ rǎdʉ̀ òvi ádzàdzɨ̌ nyʉ́, àrɛ̀ mà ràdʉ̀ ɨdzàya nɔ́sì kà-bɨ̌
tɔ́ sɨ́sɨ́ ɔ̌*.»
33 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, Yěsù nʉ́ʉnɔ́nà Kàgàwà bhà Ɔtɛ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ ábhɔ̌ yàrɨ́ mbólí-tɨdɔ̀
ɔ̌. Kʉ̌nɔ́nà ka àdhàdhɨ̀ yà ndɨ̀ ndʉ́nɔna dhu nɨ́rɨ rɨ́ alɛ-dɔ nálʉ rádʉ̀ dhu bhěyi.
34 Kɔ̌tɛ́nà nzɨ̌ abádhí nà ɨnzá ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ mbólí ɔ̌ rɔ́rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ɔ̀yá ɨ̀ òtù ɨ̀ pbɨ̀ndà
ábhàlɨ̌ mànà ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kǒngónà àdʉ̀ ɨ mbólí-tɨ̀ náwɛ kɔ́rɔ́ abádhí tɔ̀.

Yěsù rɨ̌ àpùpú nábhʉ̌ rìdè dhu
(Màt 8.18,23-27; Luk 8.22-25)

35 Ndɨ nɨ́nganɨ́ tɨ́ pbɨ́tsɔ̀ngǎ, Yěsù náatɨ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Kàda rɛ̀rʉ̀-adzè.»
36 Nɨ́, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ nʉ́ʉbhà ihé-yà, 'àdʉ̀ òtsù yà Yěsù rɨ̌'ɨ̀ ɔ̀nà ibhú ɔ̀, 'àdʉ̀ òwu.
Ngʉ̌kpà ibhú náadʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɨ̀nè ányɨ̀rɔ̌.
37 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ àpùpú náapɛ̀ ndòpìlì ɔbɨ nyʉ́ nà, mʉ̀kʉrà ràdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àwà ɨ̀ ibhú ɔ̀,
ibhú ràdʉ̀ àmbɛ àle dɔ̌ ɨdha nɨ̌.
38 Yěsù náadʉ̀ ɨ'ɨ̀ ibhú tɔ́ kɔ̀bhɛ́ ɔ̀ ndɨ̀ ndàyi ndɨ̀pbɨ̀ dɔ̀na kùsé rɔ̌, ɨdhɔ ràdʉ̀ ndòdyì
rɔ́. Nɨ́ kàbhà ábhàlɨ̌ nɨ́inga ka ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌ ɨ̀kǔ nyʉ́ ɔ̌: «Màlimǒ, yà àlɛ̌
kʉ́vɛ dhu nátdǔ tɨ́ obhó afínʉ akɛkpá mátɨ́?»
39 Nɨ́ ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ ndɨ̀và ndɨ̀ rɔ̀, Yěsù náarʉ̀ awɛ dɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà rɛ̀rʉ̀ nɨ̌: «Ɨ́nè! Ʊ̀tsɨ
tsʉ̀nʉ!» Nɨ́ awɛ náadʉ̀ opilita nʉ́bhà, ɨnga ràdʉ̀ ɨnè bhìì.
40 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ ɔdɔ nɔ́nzɨ nɨ̌? Nyɨ̌ nyàpɛ̀
t'óbhó ɨ'ɨ̀ a'uta nà?»
41 Nɨ́, ádrʉ̀ngbǎ ɔdɔ nyʉ́ nɨ́isɨ́ abádhí ɔ̀, abádhí ràdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀tɛ̀ nzínzìya ɔ̌ 'àmbɛ
àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádhɨ pbá alɛ yà, awɛ mà, rɛ̀rʉ̀ mànà dhu náarɨ́ tsʉ̀ná dhu nɨ́rɨ?»

5

Yěsù rɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí nà arɨ́'ɨ̀ ɔ̀nà alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Màt 8.28-34; Luk 8.26-39)

---

* **4:25 4.25** Wɔ̀ dhu-tɨ̀ nɨ́, fɨ́ndà ka kùdhe dhu arɨ́ dɔ̀na àlʉ̌ alɛ, nɨ́ ka kabhʉ̀ya rʉ̀nɨ nga abhɔ. Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀nzɨ̌ dɔ̀na arɨ́ fɨ́ndà ka kùdhe dhu àlʉ̌ alɛ, nɨ́ dɔ ɔ̀ rɔ̀ ka kipfoya yà kǎrɨ́'ɨ̀ nà ákɛ̌ ɨrɛ̀tá-ngba mà kɔ́rɔ́. * **4:32 4.32** Zèk 17.23; 31.6; Dàn 4.12,21

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà náawù ùvò Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-adzè,
Pbàgɛ̀rasɨ̀* tɔ́ pbìrì ɔ̀.
2 Nɨ́ yà Yěsù ìfò ibhú ɔ̀ rɔ̀ rɔ́rɔ̀ tɨ́, atdí alɛ náahʉ̀ ìndrǔ ʉ̀tdʉ̌ ka karɨ́ ɔ̀ná ngari ɔ̀ rɔ̀,
ndɨ̀rà kà-tɨ̀'ɔ̀. Ndɨ alɛ nɨ'ì nzɛ́rɛ-alafí nà arɨ́'ì ɔ̀nà alɛ.
3 Kǒngónà ɔ̀dhɔ̀ ndɨ ngari ɔ̀, ndɨrɔ̀ kà sɔ̀wɔ̀rɔ̀ nɔ́nzɨ rɨ́ ndʉ̀tsɨ̀ àdrà-mbǐ nǐ atdí alɛ
mà nɨ́ɨ'ì mbǎ.
4 Obhó tɨ́, bìlǐnganà ka kʉtsɨ́nà kàpfɔ̀ sìngà-mbǐ nǐ, kadʉ̀ kɔ̀tsʉ́ nʉ́tsɨ̀ àdrà-mbǐ nǐ.
Nɨ́ kǒngónà àdʉ̀ ɨ àdrà-mbǐ nátdɨ, ndàdʉ̀ sìngà-mbǐ nátdɨ átɔ̀. Ndɨrɔ̀, kàlʉ̌ rɨ́ ndɔ̀nzɨ̀
lɛ̀mànà alɛ nɨ́ɨ'ínà mbǎ atdí màtɨ́.
5 Bìlǐnganà, yà ɨnga náarátɨ, ndàdʉ̀ ùbho dhu bhěyi, kǐtúnà ndɨ̀ ndàmbɛ ùbhi dɔ̌
ìndrǔ nʉ́tdʉ̌ ka karɨ́ ɨnanǎ, ndɨrɔ̀ pbìrì dɔ̀nǎ, ndàmbɛ ùkǔ dɔ̌, ndàdʉ̀ àrà ngbɔ̌na àzè
rɔ̌ kpùwǎkpùwǎ odu nǐ.
6 Nɨ́ kǎla Yěsù ɨtsɛ rɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀kʉ tɨna ɔ̀. Kǎdʉ̀, ndìbvu kɔ̀nzǐ, ndʉ̀kɔ ndɨ̀ ɔtdyʉ̀na
dɔ̌.
7 Kǎdʉ̀ ɔ̀kù àrǐ nyʉ́ tɨ́ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ nyòzè ma nà Yěsù, kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì Kàgàwà
t'Ídhùnǎ? Ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́, Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌, ɨ̀nzǐ àvǔ rùdú.»
8 Wɔ̀ dhu kʉ̌nɔ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́, Yěsù aránà àtɨ̀nà rɔ̌ kà nǐ: «Nzɛ́rɛ-alafí, áhʉ̌
wɔ̀ alɛ ɔ̀ rɔ̀!»
9 Nɨ́ Yěsù adʉ́nà àrà dhu ìvu rɔ̌ kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ɔvɔ̀nʉ nɨ́ àdhɨ?» Kà ràdʉ̀ dhu àdu
Yěsù tɔ̀ ndàtɨ: «Ɔvɔ̀du nɨ́ ‹Ihé›, ibí rɔ̀ mǎ mɨ'ì nɨ́dhunǐ.»
10 Nɨ́, kǎdʉ́nà àrà Yěsù nónzì rɔ̌ atdyúna nyʉ́ nà, ɨ̀nzǐ ɨ nzɛ́rɛ-alafí nabhʉ̀ tɨ́ ròwù
ɨtsɛ ndɨ pbìrì ɔ̌ rɔ̀.
11 Ányɨ̀rɔ̌, àdʉ̀ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ màhǒ-yà nɨ́ɨ'ì pbìrì-ɔngɔ̀ rɔ̌ ɨ ányʉ rɔ́.
12 Nɨ́ ɨ nzɛ́rɛ-alafí náadʉ̀ Yěsù ɨ̀tdɛ̀ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́, 'àtɨ: «Óvì mǎ mǒwù ndǎkà àdʉ̀ nzínzì ɔ̀,
ndɨ́nǐ mǎdʉ̀ tɨ́ ùtsǔ abádhí ɔ̀.»
13 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ ndɨ dhu ná'ù abádhí tɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí núuvò wɔ̀ alɛ
ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ ɔ̀wu ɔ̀tsù àdʉ̀ ɔ̀. Nɨ́ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ àdʉ̀ tɔ́ màhǒ-yà, mbɛ̀mbɛ̀ ɔ́yɔ̌ lʉfʉ̀, náadrú
pbìrì-ɔngɔ̀ rɔ̌ rɔ̀, ɨ rʉ̀pbà ɨ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀, tsěya rɔ̀tdɨ ɨ̀.
14 Kɔ̌kɔ̀ àdʉ̀ nʉ́ndà rɔ̌ rúbhi alɛ náatsè, 'òwù ɔyɨ nà kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨrɔ̀ igigi rɨ́'ì pbanga
ɔ̀na nǎ. Nɨ́ ìndrǔ náadʉ̀ ìwu, 'ìwǔ wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu àndà.
15 Abádhí níiwú ùvò Yěsù tɨ́, 'àdʉ̀ wɔ̀ ndɨ ibí nzɛ́rɛ-alafí arúbhi ɨ'ì rɔ̌ ɔ̀nà alɛ nála.
Ndɨ alɛ nɨ́ɨ'ì obvò ndɨ̀ ndàdɨ, ndʉ̀fɔ̌ rɔ̀ná mʉ̀dzarʉ̀, pbìndà ɨrɛ̀ta ràdʉ̀ ndàdu rɔ́. Nɨ́
ɔdɔ náadʉ̀ ɨ̀sɨ̌ abádhí ɔ̀.
16 Yà ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu nàlanà alɛ náadʉ̀ wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí nà alɛ mà àdʉ̀ mànà rɔ̌ ɨ
nɔ̀nzɨ̀nà dhu náwɛ abádhí tɔ̀.
17 Nɨ́ abádhí náadʉ̀ ɔ̀pɛ̀ 'ɨ̀tdɛ̀ Yěsù ndɨ́nǐ ndɨ̀ nɨvà tɨ́, ndàrà fɨyɔ́ pbìrì ɔ̌ rɔ̀.
18 Nɨ́ yà Yěsù rǔpo ibhú ɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, yà nzɛ́rɛ-alafí núvònà ɔ̀nà rɔ̀ alɛ nɨ́ɨtdɛ̀
Yěsù ndɨ́nǐ 'owu tɨ́ mànà atdíkpá.
19 Nɨ́ Yěsù náa'u nzá ndɨ dhu kà tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ndɨ alɛ nǐ: «Ádǔ nyɨ pbʉ̀kʉ̀,
ɨndʉ́ alɛ-tɨ̀'ɔ̀, nyadʉ̀ yà ɨndʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ɔ̀nzɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu náwɛ abádhí tɔ̀, ɨzʉ kàbà dʉ̀nʉ́
dhu mànà.»
20 Nɨ́ wɔ̀ alɛ náadɨ̀ dɔ̀na ndàrà, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndʉ̀nɔ̀ yà Yěsù nɔ́nzɨ̀ fǐndà kɔ́rɔ́ dhu
Dɛ̀kàpolì tɨ́ kátɨna pbìrì ɔ̌. Nɨ́, yà kà rʉ̌nɔna dhu nɨ̀rɨ̀ alɛ kɔ́rɔ́ nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌.

Yàhirò bhà tsìbhíngba mà Yěsù rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀-ngbɔ̀ napbálá tsìbhálɛ mànà
(Màt 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù náadà ibhú ɔ̌ rɛ̀rʉ̀-adzè. Nɨ́ ɨdha-gì dɔ̌ kìdè rɔ́rɔ̀, ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà
náandu ndɨ̀ ndàkpɔ̀rɔ̀ kà-ngbɔ̀.
22 Nɨ́, unduta-dzà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ, Yàhirò tɨ́ kátɨna, nɨ́ɨra àhʉ
ányɨ̀rɔ̌. Nɨ́ Yěsù ndɨ̀ ndàla rɔ̀, kǐbvú ndɨ̀ obvò kà-pfɔ̀ rɔ̌.

* **5:1 5.1** Ndɨ pbìrì nɨ'ì ɨ̀nzǐ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ pbìrì.

23 Kǎdʉ̀ kɨ̀tdɛ̀ atdyúna nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Ɨvàdú-ngba rɨ̌'ì afína rɔ̌ ka kɔ́dɔna rɔ́. Nɨ́, írà ɔtsʉ́nʉ nyɨ nyʉlɨ tɨ́ kà-dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ kɔ̌gʉ́ tɨ́, ndàdʉ̀ àdɨ nyɨ̀kpɔ́na nà.»

24 Yěsù mà náadʉ̀ òwu Yàhirò nà, ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà ràdʉ̀ ndɨdhɔ̀ owùya ɔ̌ Yěsù ì ìpbɔ̌ nzínzìya ɔ̌ rɔ́rɔ̀.

25 Ɨ alɛ nzínzì ɔ̌ nɨ'ì atdí tsìbhálɛ, atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà atɔ tɨ́ azu nóongónà ɨ̀rà rɔ̀ná.

26 Kǎbà àpbɛ̀ abhɔ nyʉ́ ibí pbàngángá-bvʉ̀nǎ, ndàdʉ̀ kɔ́rɔ́ fɔ́ná ongyéngá-tsè nɔ́tdɨ ányɨ̀. Pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu adʉ́nà nzɨ̌ àrà kà dzʉ̀nà nɔ́nzɨ̀ rɔ̌, kà rɔ̌ andɨ ràdʉ̀ àrà ɔ̀trɔ rɔ̌ atdídɔ̌.

27 Nɨ́, Yěsù dɔ̌ ka kʉ́nɔna dhu ndɨ̀ ndɨ́rɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kɨ̌ra ihé-yà nzínzì ɔ̀, ndàpbàlǎ kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀-ngbɔ̀ olùnǎ rɔ̀.

28 Ka nɨ'ì afína ɔ̀ rɨ́rà ɔ̀tɛ rɔ̌ ndàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ma mapɛ́ kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀-ngbɔ̀ nápbàlǎ, nɨ́ ma mɔ́gʉ̀ ɔ̀gʉ̀.»

29 Nɨ́ Yěsù rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀-ngbɔ̀ kàpbàlǎ rɔ́rɔ̀ tɨ́, yà kà-rɔ̌ arɨ́rà azu náadʉ̀ ìde, kà ràdʉ̀ ndìnè ɨwà ndɨ̀ ndɔ̀gʉ̀ pbɨ̀ndà andɨ ɔ̌ rɔ̀ rɔ́.

30 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ tɨ́, Yěsù níinè ndɨ̀ ɨwà ìndrǔ t'ɨ́gʉ́tá tɔ́ pbɨ̀ndà ɔbɨ nɔ́nzɨ̀ kasʉ rɔ́. Nɨ́ kǎgɛ́rɛ́ ndɨ̀ ihé-yà nzínzì dɔ̀, ndìvǔ dhu ndàtɨ: «Ádhɨ rùdú mʉ̀dzarʉ̀-ngbɔ̀ nàpbàlǎ?»

31 Nɨ́ kàbhà ábhàlɨ̌ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ 'àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyàla wà ihé-yà nákpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌nʉ 'ìpbɔ̌ nyɨ tɨ́ dhu. Nɨ́, nyɨ tɨ́ àdʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ ràrɨ̌ àdhɨ ngbɔ̌nʉ nàpbàlǎ?»

32 Pbɛ́tʉ̀ Yěsù adʉ̀ ndàgɛrɛ ndàndà kɔ́rɔ́ ihé-yà-dɔ̀ nga, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndala tɨ́ ràrɨ̌ àdhɨ ndɨ dhu nɔ̀nzɨ̀.

33 Nɨ́ ndɨ tsìbhálɛ adʉ̀ àdɨ ndàmbɛ ìvi dɔ̌ ɔdɔ nɨ̌, ɨwà ndɨ̀ ndʉ̀nɨ rɔ̀ná ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu nɨ́dhunɨ̌. Nɨ́ kǎdʉ̀ ɨ̀rà ndìbvǔ ndɨ̀ Yěsù-pfɔ̀-rɔ̌, ndàdʉ̀ kɔ́rɔ́ obhó dhu nʉ́nɔ̀ fɨ́ndà.

34 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Pbà nɨ̌ tsìbhíngbá, pbʉ̀kʉ̀ a'uta nɨ́gʉ̌ wà nyɨ. Nɨ́, árà mběyi, nyadʉ̀ ɔ̀gʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ àpbɛ̀ ɔ̌ rɔ̀.»

35 Wɔ̀ dhu nʉ́nɔ Yěsù rɨ̌ rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ɔyɨ nà ríwu unduta-dzà ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ Yàhirò bhà rɔ̀ alɛ nʉ́ʉtɔ ì, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Pbʉ̀kʉ̀ tsìbhíngba nɔ́vɛ̀ wà, nɨ́ ádhu nyɨ nyɨ́ Màlimò-tsì àvǎ tdɨ́tdɔ̌ nɨ̌?»

36 Pbɛ́tʉ̀ Yěsù náadʉ̀ nzá afína mà nɨ́lɨ abádhí rʉ̌nɔna dhu dɔ̌. Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà Yàhirò nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ ɔnzɨ ɔdɔ, ɨ́'ì a'uta nà tɨ́.»

37 Kǎdʉ̀ nzá atdí alɛ mà nózè rʉ̀ndà ndɨ̀ ányɨ̀, pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ ùnzìnà rʉ̀ndà ndɨ̀ nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Yàkɔbhɔ̀ mà, adɔ̀nà Yùwanɨ mànà kɛ̀lɛ̌.

38 Nɨ́ abádhí awù ùvò unduta-dzà ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà. Nɨ́ ányɨ̀, Yěsù náatù ìndrǔ tsìya náva ì, 'àmbɛ ɔ̀dzɨ dɔ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ ùkǔ dɔ̌ ɔrʉ́ tǔya nyʉ́ nà rɔ́.

39 Nɨ́ kǎtsù ɨdza, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ádhu wɔ̀ dhu bhěyi tsìkʉ náva ndɨ̀ nɨ̌? Ádhu nyɨ̌ nyɔ́dzɨ nɨ̌? Yàrɨ́ ngbángba nɔ́vɛ̀ nzá, pbɛ́tʉ̀ kɔ̀dhɔ̀ ɔ̀dhɔ̀ tɨ́.»

40 Pbɛ́tʉ̀, abádhí náadʉ̀ Yěsù rʉ̌nɔna dhu-gàyà ɔ̀nzɨ̀ ɔ̀nzɨ tɨ́. Nɨ́ Yěsù adʉ̀ abádhí nípfo ɨdza rɔ̀ kɔ́rɔ́, ndàdʉ̀ ndɨ ngbángba t'ábanà mà kà-tsánà, ndɨrɔ̀ pbɨ̀ndà ɨ̀bhʉ ábhàlɨ̌ mànà kɛ̀lɛ̌ núnzì, 'òtsù mànà ndɨ ngbángba-abvò rɨ̌'ì ɔ̀nà kàluga ɔ̀.

41 Nɨ́ kǎlʉ́ ndɨ ngbángba ɔtsʉ́na rɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Tàlità kumì.» Kà-tì nɨ́: «Tsìbhíngbá, ma mátɨna: ‹Ɨvà nyɨ, nyidè!›»

42 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀ tsìbhíngba nɨ́ɨvà ndɨ̀ ndìdè, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùbhi. Obhó tɨ́, kàbhà atɔ nɨ'ì ɨwà áhʉ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà atɔ tɨ́. Wɔ̀ dhu ì àla rɔ̀, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ányɨ̀rɔ̌ ì'ì kɔ́rɔ́ alɛ atdídɔ̌ nyʉ́.

43 Yěsù adʉ̀ dhu nʉ́ya abádhí tɔ̀ atdídɔ̌, ìnzɨ̌ ndɨ dhu nabhʉ̀ tɨ́ atdí alɛ mà rʉ̀nɨ. Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ndɨ ngbángba t'álɛ nɨ̌: «Nyàbhʉ ɔ̀nyʉ̀ akɛ kà rɔ̀nyʉ̀!»

6

Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà ná'ù nzá Yěsù dhu
(Màt 13.53-58; Luk 4.16-30)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù nɨ́ɨvà ndɨ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, ndàrà ndɨ ndavì ɔ̀ná kɨgɔ̀ ɔ̀, pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ ràdʉ̀ òwu owùna ɔ̌ ányɨ̀.
2 Nɨ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, kǎdɨ̀ ndàmbɛ dhu núdhe dɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀. Nɨ́ ábhɔ̌ alɛ yà kà rʉ̌nɔna dhu ɨ̀rɨ rɨ́, nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌. Abádhí ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Kɔ́rɔ́ wɔ̀ ɔtɛ-tɨdɔ̀ nà kɨ̌rà àdhà rɔ̀? Wɔ̀rɨ́ dhu-ɔ̌nga t'óvòta-tɨdɔ̀ mà, ndɨrɔ̀ wɔ̀ wɨwì nɔ́nzɨ kǎrɨ́ nɨ̌ ɔbɨ mànà dhu kǎbà àdhà?
3 Tɨ́ obhó ka ndɨ sàpàtɨ, Màrɨyà t'ídhùnà? Ka tɨ́ obhó Yàkɔbhɔ̀ mà, Yɔ̌sɛ̀ mà, Yudhà mà, Sìmonì mànà t'ádɔ̀nà? Ndɨrɔ̀ kà t'áwɛ́na t'óbhó òko atdíkpá ɨrɔ́ àlɛ̌ mànà?» Nɨ́ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ìndrʉ̌ nóowúnà nzɨ̌ kà rʉ̌nɔna dhu ná'ù rɔ̌.
4 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nabì nɨ́fʉ̌ ka karɨ́ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, yà ndɨ nyʉ́ ka kadhɨ̀ ɔ̀ná kɨgɔ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ fɨndá alɛ nzínzì ɔ̌, ndɨrɔ̀ pbɨ̀ ɨdzá-bhà nzínzì ɔ̌ màtɨ́, ka karɨ́ nzɨ̌ kɨ̀fʉ̌.»
5 Yěsù náadʉ̀ nzá atdí wɨwì mà nɔ́nzì ányɨ̀rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ ɔtsʉ́na nʉ́lɨ ngúfe andɨtálɛ dɔ̌ tɨ́, ɨ alɛ ràdʉ̀ ʉ̀gʉ fɨyɔ́ andɨ ɔ̌ rɔ̀.
6 Nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ Yěsù atdídɔ̌, ɨ̀mbǎ fɨyɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà rɨ̌'ì a'uta nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Yěsù rɨ̌ pbɨ̀ndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ núvɨ̌ dhu
(Màt 9.35; 10.1,5-14; Luk 9.1-6)

Yěsù náaránà ùbhi rɔ̌ kɔ́rɔ́ kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ rɨ́'ì pbanga ɔ̀nǎ, ndàmbɛ dhu ùdhe dɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀.
7 Nɨ́ kǎnzi pbɨ̀ndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùvɨ̌ abádhí ɔyɔ̌yɔ́ rɔ̀. Kǔví abádhí ɨwà ndɨ ndàbhʉ nzɛ́rɛ-alafí nódì abádhí rǎdʉ̀ nɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ fɨ̌yɔ̀ rɔ́rɔ̀.
8 Kǎdʉ̀ dhu nʉ́ya abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Àpɛ́ nyìdyi atdí dhu mà abhi tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ nyùgu mùgɔ̌ kɛ̀lɛ̌. Àpɛ́ nyùgu mʉ̀gatì mà, bhɔlɔ mà, fʉ̀rangà mà ngbɔ̌kʉ ɔ̌.
9 Nyʉ̀fɔ̌ kàyìtò pfɔ̌kʉ rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ àpɛ́ nyʉ̀fɔ̌ mbɛrʉ̀ ɔyɔ̌yɔ́ rʉ̀kʉ́.»
10 Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ ka kàkɔ atdí ɨdza ɔ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyowuna òko rɔ̌ ányɨ̀-dzá, ràrà àhʉ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ nyɨ̌ nyúvò nyɔ̌wù dhu ɔ̀.
11 Atdí pbanga ɔ̌ alɛ nóowuna gukyè 'ùvo rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ 'àkɔ nyɨ̌, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'ɨ̀rɨ nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu, nɨ́ nyɨ̌ nyowuna òwu rɔ̌ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, nyǎdʉ̀ pfɔ̌kʉ-tsítsírɔ́ àhʉ̀ nɔ́'ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ abádhí tɔ́ afátá nɨtɛ̀ tɨ́ abádhí tɔ̀.»
12 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ábhàlɨ̌ náawù Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀, 'òwù àtɨ̀nà rɔ̌, dhu ràkǎ abádhí rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì 'ʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga.
13 Abádhí nóowúnà ábhɔ̌ nzɛ́rɛ-alafí nípfo rɔ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ òwu andɨ nà ábhɔ̌ alɛ nútri rɔ̌ akyɛ nɨ̌, ɨ alɛ ràdʉ̀ ʉ̀gʉ.

Bàtizò nubhónà Yùwanɨ bhà ɔvɛ
(Màt 14.1-12; Luk 9.7-9,19-20)

14 Ádrʉ̀ngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀* nɨ́ɨrɨ Yěsù dɔ̌ ka kʉ́nɔna dhu, kɔ̌vɔ̀ nɔ́tɔ̀ ndɨ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ nɨ́dhunɨ̌. Atdídhená alɛ nóowúnà àtɨ̀nà rɔ̌: «Bàtizò ùbho rɔ̌ arúbhi Yùwanɨ nɨ́ngbɛ̀ wà ndɨ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kǎbà wɨwì t'ɔ́nzɨta tɔ́ ɔbɨ.»
15 Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ owúnà àtɨ̀nà rɔ̌: «Ɛ̀lɨyà nɨ́ wɔ̀.» Ngʉ̌kpà ràdʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Angyí ɨ'ì pbànábí nzínzì ɔ̌ atdí nabì bhěyi alɛ nɨ́ wɔ̀.»
16 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ ndɨ̀rɨ rɔ̀, Hɛ̀rɔdɛ̀ atɨ: «Bàtizò ùbho rɔ̌ arúbhi Yùwanɨ nɨ́ wɔ̀. Ma mábhʉ kàdɔ kɔtdì, nɨ́ ka nɨ́ wɔ̀ wà ndɨ nɨ̀ngbɛ̀.»

---

* **6:14 6.14** Ndɨ Hɛ̀rɔdɛ̀-ɔvɔ̀ nɨ'ì Àtìpasì. Ka nɨ'ì Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà.

17 Wɔ̀ ndɨ Hɛ̀rɔdɛ̀ nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ʉyátá nabhʉ̀ kosò Yùwanɨ̀, ndàdʉ̀ àbhʉnà kʉtsɨ̀, kadʉ̀ ɨ̀lɨnà imbi-dzà ɔ̀. Hɛ̀rɔdɛ̀ náanzɨ̀ ndɨ dhu, adɔ̀nà Fìlipò-fɔ́ rɔ̀ ndɨ̀ ndakɔ̀ tsìbhálɛ nóokú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ tsìbhálɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ɨ̀ Hɛ̀rɔ̀diyà.

18 Kǎnzɨ ndɨ dhu, Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ nóongónà àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌, ɨnzá dhu ràkǎ kà ràkɔ adɔ̀nà-ve nɨ́dhunɨ̌.

19 Hɛ̀rɔ̀diyà náakó atdídɔ̌ Yùwanɨ̀ rɔ̌, ndàdʉ̀ kòzè ndàbhʉ kohò. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ dhu náadʉ̀ ɨ'ɨ̀ odú kà tɔ̀.

20 Obhó tɨ́, Hɛ̀rɔdɛ̀ nóongónà Yùwanɨ̀-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ obhónángatálɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ́lǎ alɛ tɨ́ ndɨ̀ ndʉ̀nɨ ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ kǒngónà àdʉ̀ Yùwanɨ̀-ngbɔ̀ nódɔ̀ atdídɔ̌. Yùwanɨ̀ rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀, Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà ɨrɛ̀ta nóongónà àdʉ̀ ndɨ̀nza atdídɔ̌, pbɛ́tʉ̀ kǒngónà àdʉ̀ kà rʉ̌nɔna dhu òzè ndɨ̀rɨ̀ atdídɔ̌.

21 Nɨ́ atdíku, Hɛ̀rɔ̀diyà náabà Yùwanɨ̀ àbhʉ̌ ndɨ̀ ndɨ́ kohò ɔ̀ná otu. Ndɨ dhu nɨ'ɨ̀ yà Hɛ̀rɔdɛ̀ rɨ̌ ndɨ̀ ka kadhɨ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ nɨ́rɛ̀ ɔ̀ná mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu. Nɨ́ Hɛ̀rɔdɛ̀ unzi rìwʉ̌ ndɨ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ alɛ nɨ'ɨ̀: yà ɨ̀ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ mànà ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbɨndà pbànówí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, ndɨrɔ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ pbangá-nzo ɔ̀nǎ arɨ́'ɨ̀ ɨfʉta nà atdídɔ̌ alɛ mànà.

22 Nɨ́ Hɛ̀rɔ̀diyà bhà tsìbhíngba náatsù mʉ̀hɛndʉ̌-dzà ɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀bɛ̀ atdídɔ̌. Ndɨ ɔbɛ́ náafɔ̀ Hɛ̀rɔdɛ̀-nyɨ̀kpɔ́ atdídɔ̌ yà ndɨ̀ ndùnzìnà alɛ mànà. Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ tsìbhíngba-ɔwʉ́ nɨ̌: «Ónzi afínʉ òzè dhu fudú, nɨ́ ma mɨ́ ndɨ dhu àbhʉ̌ àbhʉ̌ ɨndʉ̀.»

23 Kǎdʉ̀ dhu nɔ́tsɔ̀ ndɨ tsìbhíngba-ɔ̀nzɨ̌ ndàtɨ: «Ma mɔ̀tsɔ̀ wà dhu ndɨ́nɨ̌ ma mabhʉ̀ tɨ́ nyɨ nyónzina dhu ɨndʉ̀, ɨ̀mbǎ ɨ'ɨna yà idzi ma mɔ́nyʉ̀ dɔ̀ná pbìrì tɔ́ atdínga ɔ́yɔ̌ dɔ̌ mà nábhʉ̌ ma mɨ́ ɨndʉ̀ dhu màtɨ́.»

24 Nɨ́ wɔ̀ tsìbhíngba náahʉ̀ àwú-dza rɔ̀, ndàdʉ̀ dhu nívu ɨ́yànà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu ndɨ ma màkǎ monzì?» Nɨ́ kà-tsánà adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Bàtizò núbhǒ arɨ́ Yùwanɨ̀-dɔ.»

25 Nɨ́ tsìbhíngba náangbó ndɨ̀ kòmbómbí ádrʉ̀ngbǎ kamà-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀nzì fɔ́ná ndàtɨ: «Ma mòzè nyibhò Bàtizò ùbhǒ arɨ́ Yùwanɨ̀-dɔ kòmbí fudú tsàlɨ̀tsalɨ̀ dɔ̌ rɔ̀.»

26 Nɨ́ ɨzʉ nʉ́ʉka ádrʉ̀ngbǎ kamà atdídɔ̌ nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀, kà rɨ̌ ndùvǒ Yùwanɨ̀-dɔ rɔ̌ dhu nɨ́ɨ'ɨ̀ ɔbɨ tɨ́, yà ndɨ̀ ndùnzìnà alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀ ndɨ̀ ndɔ̀tsɔ̀nà dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

27 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, kǎdʉ̀ ngbɔ̌na nɔ́dɔ arɨ́ pbànówí nzínzì ɔ̌ atdí mùnowì nóvì, ndʉ̀yǎ dhu fǐndà ndɨ́nɨ̌ ɨra tɨ́ Yùwanɨ̀-dɔ nà fɔ́ná. Nɨ́ wɔ̀ mùnowì nɨ́ɨvà ndɨ̀ ndàrà imbi-dzà ɔ̀, ndɨ̀tsì Yùwanɨ̀-dɔ nɔ́kɛ̀rɛ̀.

28 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ɨ̀rà ndɨ alɛ-dɔ nà tsàlɨ̀tsalɨ̀ dɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àbhʉnà wɔ̀ tsìbhíngba-fɔ́, ndɨ tsìbhíngba ràdʉ̀ àbhʉnà ɨ́yànà-fɔ́.

29 Nɨ́ Yùwanɨ̀ bhà ábhàlɨ̌ nɨitdègu wɔ̀ dhu nɨ́rɨ, nɨ́ abádhí adʉ̀ ìwu, 'àdʉ̀ kǎ-bvò nídyì 'òwù ɔ̀tdʉ̀nà.

Yěsù rɨ̌ imbò lʉfʉ̀ alɛ nóngù dhu
(Màt 14.13-21; Luk 9.10-17; Yùw 6.1-14)

30 Yěsù bhà uvitatálɛ náandu ɨ̀ kà-tɨ́, 'àdʉ̀ yà ɨ̀ ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ dhu mà, ndɨrɔ̀ yà ɨ̀ ùdhe ìndrʉ̌ tɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu mànà dhu náwɛ kà tɔ̀.

31 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, abádhí-tɨ'ɔ̀ ríwu alɛ mà, abádhí tɨ́ ɔ̀ rɔ̀ rɨ́ 'àdʉ̌ alɛ mànà nɨ́ɨ'ɨ̀ abhɔ nyʉ́, ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ abádhí rɨ̌ ɔ̀ná kàsʉmì mà ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ mbǎ. Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà uvitatálɛ nɨ̌: «Nyìwʉ̌ rʉ̀ngʉ̀ tɨ́ rɨ́'ɨ̀ atdí ngari ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyaso tɨ́ nyɨ̌ akɛ.»

32 Nɨ́ abádhí náadʉ̀ òwu vǐyà dɔ̌ rɔ̀ ibhú ɔ̌ rʉ̀ngʉ̀ tɨ́ rɨ́'ɨ̀ atdí ngari ɔ̀.

33 Pbɛ́tʉ̀, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náala abádhí rɔ̌wu dhu, 'àdʉ̀ abádhí rɔ̌wu ɨ nga nʉ́nɨ. Nɨ́ ìndrʉ̌ náadʉ̀ 'ɨ̀và kɔ́rɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ̀, 'òwù tsàkàtsàkà nyʉ́ pfɔ̌ya dɔ̌ ányɨ, 'àdʉ̀ òwu ùvò angyi abádhí rɔ̌.

34 Nɨ́ Yěsù náhʉ ibhú ɔ̀ rɔ̀ rɔ̀, kǎla wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà, abádhí-ɨzʉ̀ ràdʉ̀ ndàlʉ atdídɔ̌, ɨ̀mbǎ ʉ̀ndana rɨ́ alɛ rɨ̌'ɨ̀ tàmà tɔ́ màhò bhěyi abádhí nʉ́lɨ ɨ̀ nɨ́dhunɨ̌. Yěsù adʉ̀ àdɨ ndàmbɛ ábhɔ̌ dhu nyʉ́ núdhe dɔ̌ abádhí tɔ̀.

35 Ɨnga rǎtɨ dhu níitdègu ndìndù, nɨ́ kàbhà ábhàlɨ̌ níindri kà-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌:
«Ɨrɔ́ nga rɨ̌'ì rʉ̀ngʉ̀ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨnga nátɨ wà.»
36 Nɨ́, ávǐ kɔ̌kɔ̀ alɛ ròwù ɨnga nóbhì ka karɨ́ ɔ̀yà ngari ɔ̀, ndɨrɔ̀ kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ rɨ́'ì pbanga
ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ nudzí tɨ́ fɨ̌yɔ̀.
37 Yěsù adʉ̀ ɔtɛ nádu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyàbhʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ abádhí tɔ̀ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀!» Nɨ́ ábhàlɨ̌
náadʉ̀ dhu nívu Yěsù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Nyɨ nyòzè tɨ́ mǒwù mʉ̀gatì nódzì ɔ́yɔ̌ mɨyà dɨ̀narɨ̀† rɔ̌,
ndɨ́nɨ̌ mǎ mabhʉ̀ tɨ́ abádhí rɔ̀nyʉ̀?»
38 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu nívu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ífe mʉ̀gatì nyɨ̌ nyɨ́'ì nà? Nyàndà pɛ́
ka.» Nɨ́ kà-bvʉ̀ ì ʉ̀nɨ rɔ̀, abádhí adʉ̀ dhu nádu kà tɔ̀ àtɨ: «Mǎ mɨ́'ì imbò mʉ̀gatì nà,
ndɨrɔ̀ ɔ́yɔ̌ ì̀bhɛ̀ nà.»
39 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù avì pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ ràbhʉ̀ kɔ́rɔ́ alɛ rɔ̀kɔ̀ tsʉ̀na rɔ̌ obvɔ̀ ɨrɨ́ dɔ̌.
40 Abádhí adʉ̀ ɔ̀ko tsʉ̀na tɨ́: atdídhená ngari ɔ̌ atdátdí mɨyà alɛ, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà ngari
ɔ̌ imbìmbó kumì alɛ.
41 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù núugu kɔ̌kɔ̀ imbò mʉ̀gatì, ɔ́yɔ̌ ì̀bhɛ̀ mànà ndʉ̀lʉ̌ fɔná. Nɨ́, ɔ̀rʉ̀-
akpà ɔ̀ nga àndà ndɨ ndɨ́ rɔ́rɔ̀, kǎdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ̀ Kàgàwà tɔ̀. Kǎdʉ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga nʉ́kɔ,
ndʉ̀bho pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-fɔ́, ndɨ́nɨ̌ abádhí nʉ́ʉndɔ tɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀. Kǎdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ ì̀bhɛ̀ nʉ́ndɔ̀
átɔ̀ abádhí-fɔ́ kɔ́rɔ́.
42 Ányɨ̀rɔ̌ ì'ì kɔ́rɔ́ alɛ náanyʉ̀ dhu 'ùlè nɨ̌.
43 Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ɔ̀dɨ ɔ̀dɨ mʉ̀gatì-go-tsʉ̀ núndu, ì̀bhɛ̀-go mànà, 'àdʉ̀ atdí
kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà sɛ̌ngɛ̀ nɨ́ra nɨ̌.
44 Ndɨ mʉ̀gatì nanyʉ̀ alɛ nzínzì ɔ̌, kpabhálɛ nɨ́ɨ'ì imbò lʉ̀fʉ̀ tɨ́.

Yěsù rʉ̌bhi ɨdha dɔ̌ dhu
(Màt 14.22-33; Yùw 6.16-21)

45 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ tɨ́, Yěsù náabhʉ̀ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ rùpò ibhú ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ada tɨ́ angyi fɨ̌ndà
rɛ̀rʉ̀-adzè, Bɛ̀tɛ̀sàyidà tɔ́ kɨgɔ̀ ɨnǎ rɔ̀, yà ndɨ nyʉ́ tɨ́rɔ̀ ndɨ ndɨ́ ihé-yà návǐ ròwù ɨbha
ɔ̀nanǎ.
46 Ihé-yà nà ì ʉ̀bhǎ ì dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àrà pbìrì dɔ̀, ndàrà ndɨ̀tsɔ̀.
47 Ɨnga nátɨ rɔ̀, ibhú nɨ́ɨ'ì rɛ̀rʉ̀-alìkpa ɔ̀ ábhàlɨ̌ nà, Yěsù ràdʉ̀ ndʉ̀bhà atdírɔ̀ olù
ɨdha-adzè.
48 Nɨ́ Yěsù ala ɔbɨ tɨ́ ibhú t'ɔ́tʉ̀ta rɨ̌'ì pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ dhu, tʉ̀mbà tɨ́ awɛ rǒpili
abádhí-nyɨkpa rɔ̌ nɨ́dhunɨ̌. Nɨ́ à'ʉ̌-akpà-ɔ̀ngɔ̌ ɔ̌, kǎrà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-tɨ'ɔ̀, ndàmbɛ ùbhi
dɔ̌ ɨdha dɔ̌. Kǎdʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ angyi ndʉ́da abádhí tɔ̀ dhu bhěyi.
49 Nɨ́, kà rʉ̌bhi ɨdha dɔ̌ dhu ì àla rɔ̀, abádhí náadʉ̀ kàtì mɨ̀gɨ̀ngɔ̀ tɨ́, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ùkʉ̌,
50 ábhɔ̌ ɔdɔ nyʉ́ nà kàlǎ rɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ nɨ́ɨ'ì nɨ́dhunɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ ʉ̀rɔ́ rɔ̀ tɨ́, Yěsù adʉ̀ tʉ̌na
àpfò abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyòtù afíkʉ̀, ɨma nɨ́ yà! Ɨnzɨ̌ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ!»
51 Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ ùpo ibhú ɔ̀ abádhí-tɨ'ɔ̀, awɛ ràdʉ̀ opilita nʉ́bhà atdídɔ̌. Nɨ́ ɨdhɔ
nʉ́ʉkɔ abádhí atdídɔ̌ nyʉ́.
52 Obhó tɨ́, Yěsù ɔ̀nzɨ wɨwɨ̀, ndɨ̀trɔ̌ mʉ̀gatì dhu náalʉ́ nzá abádhí-dɔ: abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta
rɨ̌ ndɨ dhu-tɨ̀ nálʉ̌ dhu nɨ́ɨ'ì odú.

Yěsù rɨ̌ Gɛ̀nɛ̀zàretì tɔ́ pbìrì ɔ̌ andɨtálɛ nígʉ̌ dhu
(Màt 14.34-36; Yùw 6.22-25)

53 Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà níitdègu rɛ̀rʉ̀ náda, nɨ́ abádhí náasò fɨyɔ́ ibhú
kìfukù ɔ̌, 'àdʉ̀ ɔ̀tsù Gɛ̀nɛ̀zàretì tɔ́ pbìrì ɔ̀.
54 Nɨ́ ibhú ɔ̀ rɔ̀ abádhí núvò rɔ́rɔ̀ tɨ́, ìndrʉ̌ náadʉ̀ Yěsù nʉ́nɨ.
55 Nɨ́ abádhí náadʉ̀ àngɨlɨ kɔ́rɔ́ ndɨ pbìrì ɔ̀nǎ, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ʉ̀mbà andɨtálɛ, 'òwù ɔ̀wu
rɔ̌ nà ótdù dɔ̌, Yěsù-bvʉ̀ ka kɔ̀'ì ɔ̀yà kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀na nǎ.
56 Ndɨrɔ̀, kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ Yěsù rʉ̌bhi ɨnanǎ, pbanga ɔ̀nǎ, kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ, ndɨrɔ̀ ɨnga nóbhì ka
karɨ́ ɨnǎ màtɨ́, ìndrʉ̌ nóowúnà ìwu rɔ̌ andɨtálɛ nà, 'ʉ̀lɨ pbanga-tsidɔ̌ ìndrʉ̌ náarɨ́ 'ùndʉ̌

† **6:37 6.37** Yěsù bhà kàsʉ̀mɨ ɔ̌, atdí dɨ̀narɨ̀ nɨ'ì atdíku ɨdhɔ tɔ́ kasʉ̀ tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà.

ɔ̀yá ngari ɔ̌. Abádhí adʉ́nà òwu Yěsù nónzì rɔ̌ rʉ̀bhà ɨ alɛ rʉ̀pbàlǎ rɔ̀ná mʉ̀dzarʉ̀-bɨdɔ̀-ngbɔ̀ kɛ̀lɛ̌. Ní ɨngbàtí ílɨ ndì alɛ mà yà kàbhà mʉ̀dzarʉ̀-bɨdɔ̀-ngbɔ̀ nàpbàlǎ, náaránà ɔ̀gʉ̀ rɔ̌ dòtsí.

7

Pbàyàhúdí tɔ́ mànduʉ
(Màt 15.1-9; Luk 11.37-41)

1 Pbàfàrìsáyó mà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ìwǔ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ ngúfe màlímó mànà núundu ɨ̀ Yěsù tí.
2 Ní, abádhí náala Yěsù bhà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ, ɔ̀tɔ̀tɨ̀ ɔtsʉ́ya nǐ rówu dhu nɔ́nyʉ̀ rɔ̌, kà-tɨ̀ ní ɨnzá ɨ̀ ù'o ɔtsʉ́ya yà fɨyɔ́ sɔmà tɔ́ mànduʉ nónzì ka dhu bhěyi rɔ́rɔ̀.
3 Pbàfàrìsáyó mà, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà Pbàyàhúdí mànà níifʉ abhúya tɔ́ mànduʉ atdídɔ̌. Ní, abádhí nɔ́ɔnyʉ́nà nzǐ ɔ̀nyʉ̀ ɨnzá ɨ̀ ù'o ɔtsʉ́ya mběyi nyʉ́ rɔ́rɔ̀.
4 Ndɨrɔ̀ kòbǐ ɔ̀ rɔ̀ ɨ̀ ìngò rɔ̀, abádhí nɔ́ɔnyʉ́nà nzǐ dhu ɨnzá ɨ̀ ù'o ɨ̀ rɔ́rɔ̀. Abádhí níifʉ yà í abà ábhɔ̌ ngʉ̌kpà mànduʉ átɔ̀. Ɨ mànduʉ nɨ'ì: kɔ́pà nú'ǒ ka kí mběyi nyʉ́ dhu, ɨ̀tǎ mà, sʉma nǐ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɨ̀tǎ mà, dɔ̀yá ka karóyì dhu mànà nú'ǒ ka kí mběyi nyʉ́ dhu mànà.
5 Ní, Pbàfàrìsáyó mà Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà níivú dhu Yěsù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhu ɨnzá pbʉ̀kʉ̀ ábhàlǐ nífʉ àlɛ̌ t'ábhúna tɔ́ mànduʉ, 'àdʉ̀ àmbɛ dhu nɔ́nyʉ̀ dɔ̌ ɔ̀tɔ̀tɨ̀ ɔtsʉ́ya nǐ ní?»
6 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nabì Ìsayà nʉ́ʉnɔ obhó dhu nyʉ́ dʉ̀kʉ́. Nyǐ ní ɔyɔyɔ afíya nà alɛ yà kǎndí dhu bhěyi tí, ndàtɨ:
‹Kàgàwà rǎtɨna: kàrí alɛ náarí mɨfʉ̌ tsʉ̀ya ɔ̌ tí,
afíya ràdʉ̀ ɨ̀ ɨtsɛ nyʉ́ rùdú rɔ̀.
7 Abádhí náarí mʉlɛ̌ kɔkɔ́rɔ̀.
Abádhí arúdhěna ìndrǔ tɔ̀ dhu ní ìndrǔ tɔ́ ʉyátá kɛ̀lɛ̌*.›»
8 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdítdɔ̌: «Nyǐ nyárí Kàgàwà bhà Ʊyátá nʉ́bha igi, nyǎdʉ̀ nyǎpba ìndrǔ ɔ́vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu rɔ̌ tí.
9 Nyǐ nyárí Kàgàwà bhà Ʊyátá nɔ́dhɔ, nyǎdʉ̀ afíkʉ nápba fʉ̀kʉ́ mànduʉ rɔ̌ tí.
10 Obhó tí, Músà nʉ́ʉyá dhu fʉ̌kʉ̀ ndàtɨ: nyɨ ràkǎ nyɨfʉ àbanʉ mà ɨyànʉ mànà, ndɨrɔ̀ àbanà mà ɨyànà mànà nǐ dhu nʉ̀nɔ̀ alɛ ràkǎ kohò òho tí.
11 Pbɛ́tʉ̀ nyǐ nyʉ́, nyǐ nyárí dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ nyǎtɨ: ndɨ alɛ rapɛ́ dhu ʉ̀nɔ kpangba àbanà tɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨyànà tɔ̀ màtí ndàtɨ: ‹Dzʉ̀nànʉ nónzɨ ma màmbɛ̀nà nǐ fudú rí'ì dhu ní Kɔ̀rbanì, kà-tɨ̀ ní: Kàgàwà tɔ̀ ka kùtri pɛrɛ̀.›
12 Ní ndɨ alɛ rǐ mbǎ àbanà mà, ndɨrɔ̀ ɨyànà mà dzʉ̀nà nɔ́nzɨ ndì ndí dhu-atdyú nà. Ní nyǐ nyarádʉ̀ ndɨ dhu kɛ̀lɛ̌ ná'ù ndɨ alɛ tɔ̀.
13 Ní ndɨ dhu nǐ, nyǐ nyárí Kàgàwà bhà ɔtɛ-òvǔ nítɔ, yà nyǐ nyarúdhěna fʉ̌kʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ fʉ̀kʉ́ mànduʉ nǐ. Ndɨrɔ̀, nyǐ nyarí ndɨ dhu bhěyi dhu-tɨdɔ̀ nɔ́nzɨ abhɔ nyʉ́.»

Ìndrǔ nábhʉ rádʉ̀ rɔ̀tɨ̀ Kàgàhà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ dhu
(Màt 15.10-20)

14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náanzi ihé-yà tdítdɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nǐ: «Nyǐ kɔ́rɔ́, nyɨ̀rɨ yà ma mʉ́nɔna fʉ̌kʉ̀ dhu, ndɨrɔ̀ nyàlʉ̌ ka dʉ̀kʉ ɔ̀.
15 Ɨnzǐ iri rɔ̀ rótsù ìndrǔ ɔ̀ atdí dhu mà, rǎdʉ̀ ìndrǔ nábhʉ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ìndrǔ-afí ɔ̀ rɔ̀ àhʉ dhu ní ndɨ kàbhʉ rádʉ̀ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.
16 [Ɨnga t'írɨta tɔ́ bǐna nà rí'ì alɛ, nákǎ ndɨrì wɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu*.»]
17 Yěsù níitdègu ihé-yà nʉ́bha ndàdʉ̀ òtsù ɨdza, ní kàbhà ábhàlǐ náadʉ̀ wɔ̀ ndɨ mbólí-tɨ̀ nívu kà-tsʉ̌.

---

* **7:7 7.7** Ìsa 29.13 * **7:16 7.16** Wɔ̀rí andítá rǐ'ì mbǎ ábhɔ̌ angyè andítá ɔ̀.

18 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyʉ́ mà, kàlʉ̌ t'óbhó dʉ̀kʉ átɔ̀? Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ t'óbhó dhu, ìnzɨ̌ iri rɔ̀ rótsù ìndrʉ̌ ɔ̀ atdí dhu mà ràrʉ̀dʉ̀ ìndrʉ̌ nábhʉ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌?

19 Obhó tɨ́, ndɨ dhu nótsù nzá ndɨ alɛ-afí ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kòtsù ndɨ alɛ-fi-tsʉ̀ ɔ̀, ndàdʉ̀ àhʉ kà-ɔ̀ rɔ̀ ɔtsɔ́ dɔ̀ ndɨ alɛ àrà rɔ̀.» Wɔ̀ ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ ɔtɛ ɔ̌, Yɛ̌sù náavɔ̀ dhu kpangba ɔ̀nyʉ ka ràrʉ̀dʉ̀ kɔ́rɔ́ ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ nɔ́nyʉ̀.

20 Nɨ́ kʉ̀dʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Ìndrʉ̌-afí ɔ̀ rɔ̀ àhʉ dhu nɨ́ ndɨ rádʉ̀ ìndrʉ̌ nábhʉ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.

21 Obhó tɨ́, ìndrʉ̌-afí ɔ̀ rɔ̀ arúvò nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta náarɨ́ ndɨ ìndrʉ̌ nábhʉ̌ rɔ̀nzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu. Ɨ nzɛ́rɛ dhu nɨ́: mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ t'ɔ́nzɨta, ogbo t'ɔ́nzɨta, abvo t'óhota,

22 màkunì t'ɔ́nzɨta, ngʉ̀tsi alɛ-fɔ́ rɨ́'ɨ̀ dhu dɔ̌ ka kɨ́ alɛ-afí ɨ̀lɨ̌ dhu, ɔ̀rʉ̀ ka kɔ́rʉ̀ dhu, ìndrʉ̌ t'ʉ́trátá, ɨ̀nzɨ̌ ka kɨ́ ʉyátá-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ dhu, adha t'ɔ́nzɨta, ìndrʉ̌ nɨ̌ ka kɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ dhu, alɛ ɔ̀yɔ̀ ka kɨ́ dhu, àrɨ̌ bhɛ̌yi ka kɨ́ alɛ ɔ̀nzɨ dhu.

23 Kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ nzɛ́rɛ dhu náarúvò ìndrʉ̌-afí ɔ̀ rɔ̀, ràdʉ̀ ìndrʉ̌ nábhʉ rɔ̀tɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.»

Ɨnzɨ̌ nɨ́ Mùyàhudì-àyi rɨ̌ Yɛ̌sù ná'u dhu
(Màt 15.21-28)

24 Ʊrɔ́ rɔ̀, Yɛ̌sù ɨvà ndɨ̀ ndàrà Tirò tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̀. Nɨ́ kʉ̀tsù atdí ɨdza ɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ atdí alɛ mà nózè rʉ̀nɨ ányɨ̀rɔ̌ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ dhu. Pbɛ́tʉ̀, kà rɨ̌ ndòru dhu nɨ́ɨ'ɨ̀ odú.

25 Obhó tɨ́, atdí tsìbhálɛ yà nzɛ́rɛ-alafí náarávu pbɨndà tsìbhíngba rɔ̌, nɨ́ɨrɨ Yɛ̌sù dɔ̌ ka káwɛ̌na dhu. Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, ɨ́yàdhíyà náadʉ̀ ɨ̀rà Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ ndìbvu obvò kàpfɔ̀ rɔ̌.

26 Ndɨ tsìbhálɛ nɨ'ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Mùyàhudì-àyi, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ'ɨ̀ Sìrò-Fòyìnikì tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ. Nɨ́ kɨ̌tsɔ̀ ndɨ̀ Yɛ̌sù rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí nipfo tɨ́ pbɨndà tsìbhíngba ɔ̀ rɔ̀.

27 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ʊ́bhà pɛ́ nzónzo rɔ̀nyʉ̀ dhu 'ùlè nɨ̌ angyi. Obhó tɨ́, dhu ɔ̀fɔ̀ nzá nga kidyì nzónzo tɔ́ ɔ̀nyʉ̀, kadʉ̀ ɔ̀bvùnà ìtsɛ̌-nzo tɔ̀.»

28 Ɨyàdhíyà náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Obhó Ádrʉ̀ngbǎlɛ, pbɛ́tʉ̀ mɨzà tsìnǎ rɨ́'ɨ̀ ìtsɛ̌ mà náarɨ́ nzónzo-fɔ́ rɔ̀ ɨ̀ nàwà ɔ̀nyʉ̀-ú'ʉ̌-nzo mà nɔ́nyʉ.»

29 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Wɔ̀ nyɨ nyàdu ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, ádʉ̌nà nyɨ pbʉ̀kʉ̀, ɨwà nzɛ́rɛ-alafí náhʉ pbʉ̀kʉ̀ tsìbhíngba ɔ̀ rɔ̀.»

30 Nɨ́ kʉ̀dù ndɨ̀ pbɨndà, ndàdʉ̀ pbɨ ɨngba nótù ara dɔ̌ àyi rɔ́, ɨwà nzɛ́rɛ-alafí náhʉ ɔ̀nà rɔ̀ rɔ́.

Yɛ̌sù rɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ɨnga ɨ̀rɨ ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ ɔ̀tɛ atdí alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Màt 15.29-31)

31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù ɨvà ndɨ̀ tdɨ́tdɔ̌ Tirò tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndʉ̀dà Sìdɔnà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ, ndàdʉ̀ ìngo Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̀, Dɛ̀kàpolì tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ ndɨ̀ ndʉ̀dà rɔ́rɔ̀.

32 Nɨ́, ka kiwú ɨ̀nzɨ̌ bɨ̌na arɨ́ nga ɨ̀rɨ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɔ́tɛ mbɛ̌yi atdí alɛ nà Yɛ̌sù tɨ ʼɔ̀. Ka kadʉ̀ kɨ̀tdɛ̀ ɨtdɛ̀ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ɔtsʉ́na nɨlɨ tɨ́ ndɨ alɛ dɔ̌.

33 Nɨ́ Yɛ̌sù náadʉ̀ kɨ̀dyì atdírɔ̀ ndàrànà lɛ̀ngɛ̀lɛ̀ngɛ̀ ihé-yà ɔ̌ rɔ̀. Kʉ̌dʉ̀ ɔtsʉ́na-kpɔ̀ nʉ́fɔ wɔ̀ alɛ-bɨ ɔ̀, ndàdʉ̀ ɨsɔ nísò ɔtsʉ́na-kpɔ̀ rɔ̌, ndàpbàlǎ kɨ̌dà-dɔ-ngbɔ̀ nɨ̌.

34 Tdɨ́tdɔ̌, Yɛ̌sù andà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nga, ndàdha ɨhɛ̀na, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ alɛ nɨ̌: «Ɛ̀fatà!» Kà-tɨ̀ nɨ́ «Ángbɛ̌ nyɨ!»

35 Nɨ́ ʉrɔ́ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀rɨ́ alɛ-bɨ̀ nʉ́ʉngbɛ ɨ̀, ɨdàna ràdʉ̀ ɔ̀'ɔ ɨsɔ́ ɔtɛ tɔ̀, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀tɛ̀ mbɛ̌yi.

36 Yɛ̌sù adʉ̀ kɔ́rɔ́ alɛ nɨ́sɔ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ dhu nʉnɔ tɨ́ atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́, pbɛ́tʉ̀ yà kàrɨ̌ abádhí nɔ́sɔ̀ dhu náaránà ìndrʉ̌ názɨ rɔ̌ àzɨ̌ tɨ́ ràmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ ndɨ dhu dɔ̌.

37 Ní ɨdhɔ náadʉ̀ abádhí nʉ́kɔ atdídɔ̌ nyʉ́ ròsè, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Kà rɔ̌nzɨna dhu ní kɔ́rɔ́ ídzì dhu nyʉ́. Ndɨrɔ̀, kà rǎrà bɨ̌ya ʉ́rɨ̌ alɛ-bɨ̀ mà nʉ́ngbɛ rɔ̌, ndàdʉ̀ ìnzɨ̌ arɔ́tɛ alɛ mà nábhʉ rɔ̀tɛ̀.»

8

Yěsù rɨ̌ ɨfɔ lʉfʉ̀ alɛ nóngù dhu
(Màt 15.32-39; Mrk 6.30-44)

1 Ndɨ níganí, ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà náandu ɨ̀ tdítdɔ̌. Ní ɨ̀mbǎ abádhí rɨ̌ʼɨ̀ ɔ̀nyʉna ɨ̀ í dhu nà nídhunɨ̌, Yěsù anzi pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌:

2 «Ma míʼɨ̀ ɨzʉ nà atdídɔ̌ kǎkà alɛ dɔ̌. Mǎ mòkò wà abádhí mànà ɨ̀bhʉku mbàlìmbàlì, ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ mbǎ ɨ̀ʼɨ̀ ɔ̀nyʉna ɨ̀ í dhu nà.

3 Ma mapɛ́ abádhí àvɨ̌ ròwù àwù nà fɨ̀rábvʉ̀, ní sàzɨ̀ rǎrà abádhí nábhʉ ràwà ɨ̀ otu ɔ̌. Obhó tí, abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ níwʉ̌ ɨtsɛ rɔ̀ nyʉ́.»

4 Ní, kàbhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ʼàtɨ: «Ka kówu abádhí nóngù ka kí nɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ nótù àdhà yàrí rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌?»

5 Ní Yěsù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyí'ɨ̀ mʉ̀gatì nà ìfe?» Ní abádhí adʉ̀ dhu àdu ʼàtɨ: «Mǎ míʼɨ̀ mʉ̀gatì nà àrʉ̀bhʉ̀.»

6 Ní Yěsù avì ihé-yà ròkò obvò. Kǎdʉ̀ kɔ̌kɔ̀rí àrʉ̀bhʉ̀ mʉ̀gatì núgù ndʉ̀lʉ̌ fɔná, ndàdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ Kàgàwà tɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ɨ mʉ̀gatì-ɔ̌nga nʉ́kɔ ndùbho pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-fɔ́, ndínɨ̌ abádhí ʉndɔ tí ihé-yà tɔ̀. Ní ɨ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ɨ mʉ̀gatì nʉ́ndɔ̀ ɨ alɛ tɔ̀.

7 Abádhí níiʼɨ̀ ngúfe ɨ̀bhɛ̌-nzo nà átɔ̀. Ní Yěsù adʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ Kàgàwà tɔ̀ kɔ̌kɔ̀rí ɨ̀bhɛ̀ dɔ̌, ndàdʉ̀ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ návi rʉ̀ndɔ̀ ɨ ɨ̀bhɛ̌-nzo átɔ̀.

8 Kɔ́rɔ́ alɛ náanyʉ̀ dhu ʼùlè nɨ̌ àkǎkǎ dhu bhěyi. Ní ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ɔ̀dɔ̀dɨ mʉ̀gatì-gotsʉ̀ núndu, rùlè àrʉ̀bhʉ̀ sɛ̌ngɛ̀ ɔ̌.

9 Ányɨ̀rɔ̌, ìndrǔ níiʼɨ̀ mbɛ̀mbɛ̀ ɨfɔ lʉfʉ̀ ráhʉ dhu bvʉ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ abádhí àvi rɔ̀wù.

10 Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí, Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà núupò ibhú ɔ̀, ʼàdʉ̀ òwu Dàlmànutà tí kátɨna pbìrì ɔ̀.

Pbàfàrìsáyó rɨ̌ Yěsù àvɨ̌ rɔ̀nzɨ̀ wɨwɨ̀ dhu
(Màt 16.1-4; 12.38-39)

11 Atdíku, Pbàfàrìsáyó níiwú ùvò Yěsù-tɨʼɔ̀, ʼàdʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼàgò ɨ̀ kà nà kǎfí ɨ̀ omvú tí. Ní, abádhí náavì ka rɔ̀nzɨ̀ atdí wɨwɨ̀, ndínɨ̀ Kàgàwà bhà rɔ̀ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nírà dhu navì tí.

12 Ní ndɨ dhu adʉ̀ ɨ̀nzɛ Yěsù rɔ̌ atdídɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Heè! Ádhu indo arí'ɨ̀ alɛ nózè wɨwɨ̀ kɛ̀lɛ̌ ʼàla nɨ̌? Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ka kí nzɨ̌ atdí wɨwɨ̀ mà nɔ́nzɨ abádhí tɔ̀.»

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù ɨvà ndɨ̀ abádhí-tí rɔ̀, ʼàdʉ̀ ùpo ibhú ɔ̀ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà, ʼàdʉ̀ àda rɛ̀rʉ̀-adzè.

Pbàfàrìsáyó tɔ́ afi mà, Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà afi mànà
(Màt 16.5-12)

14 Mʉ̀gatì nídyì ɨ̀ í àkǎkǎ dhu bvʉ̀tí dhu náadzò Yěsù bhà ábhàlɨ̌ ɔ̀nǎ rɔ̀, abádhí ràdʉ̀ ʼòtù atdí mʉ̀gatì kɛ̀lɛ̌ nà fɔyá ibhú ɔ̀.

15 Ní Yěsù nʉ́ʉyá dhu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyàndà nga mběyi, nyɔ̀dɔ nyɨ̌ Pbàfàrìsáyó tɔ́ afi* mà, Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà afi mànà dhu rɔ̌ rɔ̀.»

16 Ní, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náatɛ̀ nzínzìya ɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌ ɨ̀mbǎ ɨ̀ ràrɨ̌ʼɨ̀ mʉ̀gatì nà.

---

* **8:15 8.15** Yěsù rǎtɨna afi tí dhu ní, ìnzɨ̌ Pbàfàrìsáyó mà, Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà alɛ mànà rɨ̌ dhu à'u dhu.

17 Nɨ́ Yɛ̌sù náasʉ̀ abádhí rʉ̌nɔna dhu, ndàdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyátɨna, ìmbǎ nyɨ̌ ràrɨ̌'ì mʉ̀gatì nà nɨ̌? Ndɨ dhu àpɛ̀ t'óbhó dʉ̀kʉ̀ àlʉ̌? Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ nzá ndɨ dhu àlʉ̌ dʉ̀kʉ̀ ɔ̀? Fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta dɔ̀nǎ dhu òsè t'óse tɨ́?

18 Nyɨ̀kpɔ́kʉ̀ rɨ̌nè, nɨ́ nyɨ̌ t'óbhó ɨnga nálǎ? Bɨ̌kʉ̀ rɨ̌nè, nɨ́ nyɨ̌ t'óbhó ɨnga nɨ́rɨ*? Nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ t'óbhó

19 ìfe sɛ̌ngɛ̀ ɔ̌ màtɨ́ nyɨ̌ nyundu ɔ̀dɔ̀dì mʉ̀gatì-go-tsʉ̀ rùlè dhu, yà imbò mʉ̀gatì-ɔ̌nga ma mʉ̀kɔ imbò lʉ̀fʉ̀ alɛ tɔ̀ nɨ́nganí?» Abádhí adʉ̀ dhu àdu 'àtɨ: «Atdí-kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà sɛ̌ngɛ̀ ɔ̌.»

20 Ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ ndàtɨ: «Yà àrʉ̀bhʉ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga ma mʉ̀kɔ ìfɔ lʉ̀fʉ̀ alɛ tɔ̀ nɨ́nganí, nyɨ̌ nyundu ɔ̀dɔ̀dì mʉ̀gatì-go-tsʉ̀ rùlè ìfe sɛ̌ngɛ̀ ɔ̌?» Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu, 'àtɨ: «Àrʉ̀bhʉ̀ sɛ̌ngɛ̀ ɔ̌.»

21 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nɨ́ ndɨ dhu àpɛ̀ tɨ́ nzá dʉ̀kʉ̀ àlʉ̌ kòmbí màtɨ́?»

Yɛ̌sù rɨ̌ atdí ndùmùndúmú nɨ́gʉ̌ dhu
(Yùw 9.1-11)

22 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà náawù ùvò Bɛ̀tɛ̀sàyidà tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̀. Nɨ́ ányɨ, ìndrʉ̌ níiwú atdí ndùmùndúmú nà Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ 'ɨ̀tsɔ̀ Yɛ̌sù rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ kà-ngbɔ̀ napbálá tɨ́.

23 Nɨ́ Yɛ̌sù náalʉ́ wɔ̀rɨ́ ndùmùndúmú ɔtsʉ́na rɔ̌, 'ùvò nà pbanga ɔ̀ rɔ̀. Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ ɨsɔ nísò kànyɨ̀kpɔ́ rɔ̌, ndàdʉ̀ ɔtsʉ́na nʉ́lɨ kà dɔ̌. Ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu nívu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Nyɨ tɨ́ atdí dhu mà nálǎ àlǎ?»

24 Nɨ́ wɔ̀ ndùmùndúmú náangbɛ nyɨ̀kpɔ́na, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ma mɨ́ ìndrʉ̌ nálǎ itsu bhɛ̌yi rólo rɔ́, pbɛ́tʉ̀ abádhí rʉ̌bhi ùbhɨ̌.»

25 Yɛ̌sù adʉ̀ ɔtsʉ́na nʉ́lɨ tdɨ́tdɔ̌ kànyɨ̀kpɔ́ dɔ̌, kà ràdʉ̀ ɨnga nála kpangba. Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ atdídɔ̌, ndàdʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu àla mbɛ̌yi nyʉ́.

26 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ kàvi ràdu ndɨ pbɨ̀ndà, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Àpɛ́ nyotsú wɔ̀ pbanga ɔ̀.»

Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ Yɛ̌sù nátɨ Krɨ́stɔ̀ tɨ́ dhu
(Màt 16.13-20; Luk 9.18-21; Yùw 6.67-71)

27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà náawù Kàyìsàriyà-Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ tɨ́ rɨ́'ì pbangá-nzo ɔ̀. Nɨ́ otu ɔ̌, kɨ̌vú dhu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ìndrʉ̌ arátɨna ma ràrɨ̌ àdhɨ?»

28 Abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ 'àtɨ: «Atdídhená alɛ náarátɨna nyɨ ràrɨ̌ bàtizò nubhónà Yùwanì. Ngʉ̌kpà alɛ náarádʉ̀ àtɨ̀nà nyɨ ràrɨ̌ Ɛ̌lɨyà†. Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ-tsí náarádʉ̀ àtɨ̀nà nyɨ ràrɨ̌ angyí ɨ'ì ngʉ̌kpà pbànábí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ.»

29 Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Olu nyɨ̌, nyɨ̌ nyarátɨna ma ràrɨ̌ àdhɨ?» Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨnyɨ, nyɨ nɨ́ Krɨ́stɔ̀.»

30 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ abádhí nɨ́sɔ ɨnzɨ̌ wɔ̀ dhu nʉ̀nɔ tɨ́ atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́.

Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ̀ ndɔ́vɛ̀ kɔtdʉ̀ ndɨ̀, ndàdʉ̀ ndɨngbɛ̀ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 16.21-28; Luk 9.22-27)

31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù náadɨ ndàmbɛ dhu núdhe dɔ̌ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ tɔ̀. Kǎtɨ: «Dhu àkǎ Ìndrʉ̌ t'ídhùnà ràbà àpbɛ̀ atdídɔ̌. Pbanga ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mà, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà nɔ́ɔdhɔya ka. Ndɨrɔ̀, ka kohoya ka, kadʉ̀ ɔ̀tdʉ̀nà. Pbɛ́tʉ̀ ɨ̀bhʉ̀ ɨdhɔ dzidɔ̌ kǎdʉ̀ya ndɨngbɛ̀.»

32 Kʉ̌nɔ wɔ̀ dhu abádhí tɔ̀ kpangba nyʉ́. Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ kìdyì ndàrà nà igi, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀rʉ̀ dɔ̀ná.

---

* **8:18 8.18** Yɛ̀r 5.21; Zɛ̀k 12.2 † **8:28 8.28** Ɛ̌lɨyà nɨ́ɨ'ɨ mbɛ̀mbɛ̀ imbò mɨyà atɔ ɔ̌ angyinǎ rɔ̀ Yɛ̌sù tɔ̀. Ndɨrɔ̀, Pbàyàhúdí ongónà ɨnga ɨrɛ̀ kà rɨraya angyinǎ rɔ̀ Màsiyà tɔ̀ (Màl 3.23).

33 Nɨ́ Yɛ̌sù agɛ́rɛ́ ndɨ ndàndà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌, ndàdʉ̀ ɔ̀rʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ dɔ̀ ndàtɨ: «Índrɨ̌ nyɨ ɨtsɛ tɨdú rɔ̀ Pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̌! Nyɨ nyɨ́ nzɨ̌ ɨnga nɨ́rɛ̀ Kàgàwà náarɨ́ ɨnga ɨ̀rɛ̀ dhu bhɛ̌yi nɨ́dhunɨ̌, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyɨ́ ɨnga nɨ́rɛ̀ ìndrʉ̌ bhɛ̌yi.»

34 Tdɨ́tdɔ̀, Yɛ̌sù náanzi ihé-yà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ndɨ alɛ náapɛ́ ndòzè ndùbhi owùdu ɔ̌, nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ ndàdzo rɔ̀ná rɔ̀, ndàdʉ̀ ndà'ù ndànɔ̀ pbɨ̀ndà mʉ̀sàlabhà‡, ndàdʉ̀ ùbhi owùdu ɔ̌.

35 Obhó tɨ́, pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga nòzè ndɔ̀dɔ̀ fɨ̌ndà alɛ níiwíya ka. Pbɛ́tʉ̀, okúdu dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ rɨ́ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga níwɨ̌ alɛ, nɨ́ɨgʉ́ya ka.

36 Ndɨrɔ̀, ìndrʉ̌ rɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ ònzì nábà, ndàdʉ̀ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga níwi dhu tɔ́ ídzìnga nɨ́ àdhu?

37 Ìndrʉ̌ rǎdʉ̀ àbhʉnà pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga ndʉwʉ̀ tɨ́ nɨ̌ atdí dhu mà tɨ́'ì ìnè?

38 Indo arɨ́'ì alɛ nɨ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ 'ɔ̀dɔ Kàgàwà tɔ̀ alɛ. Nɨ́ ndɨ alɛ-nyì náapɛ́ ɨ̀wʉ okúdu dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ pbàkà ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ kɔ̀rɨ́ ɨ alɛ nzínzì ɔ̌, nɨ́ Ìndrʉ̌ t'ídhùnà-nyì nɨ́ɨwʉya átɔ̀ kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀ ì ítsi ìwu ìlɨ̌lǎ màlàyíká mànà Àbanà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌ nɨ́nganí.»

9

1 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̀ abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: yà ɨrɔ́ rɨ́'ì alɛ nzínzì ɔ̌, ngʉ̌kpà alɛ nʉ́ʉvɛ̀ya nzɨ̌ ɨnzá ì àla ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi rɨ̌rà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà dhu rɔ́rɔ̀.»

Yɛ̌sù-wɔ̀yɔ̌ rɨ̌ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ dhu
(Màt 17.1-13; Luk 9.28-36)

2 Azà ɨdhɔ dzidɔ̀, Yɛ̌sù náanzi Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Yàkɔbhɔ̀ mà, Yùwanì mànà, 'àdʉ̀ ùpo mànà ádzɨ̌ pbìrì-akpà dɔ̀. Ányì abádhí náatù ì ɔ̀yá. Nɨ́ Yɛ̌sù-wɔ̀yɔ̌ nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ ndì abádhí-nyìkpɔ́ ɔ̌ rɔ̀.

3 Kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ náapɛ̀ ndʉ̀mbɨ̀lì atdídɔ̀, ràdʉ̀ ɔ̀wʉ̀ tdyé, ɨ̀nzɨ̌ yàrɨ́ adzɨ dɔ̀ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ dhu ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ rɔ̀wʉ̀ dhu bhɛ̌yi.

4 Tdɨ́tdɔ̀, nabìƐ̀lɨyà mà Músà mànà nʉ́ʉtɔ ì abádhí tɨ́, 'àdʉ̀ àmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̀ Yɛ̌sù mànà.

5 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ náatɨ Yɛ̌sù nɨ̌: «Màlimɔ̌, dhu ɔ̀fɔ̀ nga àlɛ̌ ròkò ɨrɔ́. Mǎ mɨ́ ɨ̀bhʉ hɛmɛ̌-dzà núpɛ̌, atdí ɨndʉ̀, atdí Músà tɔ̀, ndɨrɔ̀ atdí Ɛ̀lɨyà tɔ̀.»

6 Pɛ́tɛrʉ̀ nʉ́ʉnɨ nzá àdhu mà nʉ́nɔ ndì ndɨ́ dhu. Obhó tɨ́, àbadhi mà ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ mànà nɨ́ɨ'ì ɔdɔ nà atdídɔ̀.

7 Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ àpbù níibvú ndì, ndàtsì abádhí sɨsɨ̀na nɨ̌. Ndɨrɔ̀ atdí alɛ-tù náadʉ̀ ndìrì wɔ̀ àpbù ɔ̀ rɔ̀, ndàtɨ: «Yàrɨ́ nɨ́ Idhùdu, atdídɔ̀ ma mózè alɛ. Nyɨ̀rɨ kà-tsʉ̌ dhu.»

8 Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, kɔ̌kɔ̀rɨ́ ábhàlɨ̌ náandà tɨyá nga, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ àdʉ̀ atdí alɛ mà nála. Yɛ̌sù kɛ̀lɛ̌ náadʉ̀ ì atdírɔ̀ abádhí-tɨ́.

9 Pbìrì dɔ̀ rɔ̀ abádhí rǎwʉ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Yɛ̌sù nʉ́ʉyá dhu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Àpɛ́ nyàwɛ yà nyɨ̌ nyàla dhu atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́, ràrà àhʉ ɨma, Ìndrʉ̌ t'ídhùnà, ma mɨ́ mɨngbɛ̀ dhu ɔ̀.»

10 Nɨ́ abádhí náalʉ́ wɔ̀ fɨ̌yɔ̀ ka kʉ̀yǎnà dhu dɔ̀ya ɔ̀, àzèmbè ì ɨ́ dhu ɔ̀ngʉ̀ tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌ rɔ́rɔ̀, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ìndrʉ̌ rɨ̌ ndɨ̀ngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu-tì nɨ́ àdhu?»

11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̀, abádhí níivú dhu Yɛ̌sù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhu Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó náarátɨna, Ɛ̀lɨyà ràkǎ pɛ́ ndɨrà angyi nɨ̌*?»

12 Nɨ́ Yɛ̌sù adù dhu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Obhó tɨ́, Ɛ̀lɨyà nákǎ wà ndàdu ndɨ angyi, ndɨrà kɔ́rɔ́ dhu-nyɨ̀tì nóhù*. Pbɛ́tʉ̀, ádhu Kàgàwà bhà Andítá náarátɨna átɔ̀ ìndrʉ̌ t'Ídhùnà rabáya àpbɛ̀ abhɔ, kadʉ̀ ɨtsɨ̀na nɔ́nzì nɨ̌?»

‡ **8:34 8.34** Pbɨ̀ndà mʉ̀sàlabhà nánɔ̀ ìndrʉ̌ rɨ̌ dhu-tì nɨ́, ndɨ alɛ rɨ̌ ndà'u ndàbà àpbɛ̀ àdhàdhì Yɛ̌sù abà apbɛ̀ dhu bhɛ̌yi dhu. * **9:11 9.11** Màl 3.23 * **9:12 9.12** Màl 3.24

13 Pbɛ́tʉ̀, ma mí dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀: Ɛ̌lɨyà bhěyi atdí alɛ níɨira wà àhʉ, ìndrǔ ràdʉ̀ àvu rɔ̀ná ɨ̀ òzè dhu bhěyi*, àdhàdhɨ̀ Andítá nɔ́vɔ̀ kà dɔ̌ dhu bhěyi.

Yěsù rǐ nzɛ́rɛ-alafí ìpfɔ̌ ɨ̀nzǐ arɔ́tɛ, ɨ̀nzǐ ndàdʉ̀ ɨnga ɨ̀rɨ̀ ngbángba ɔ̀ rɔ̀ dhu
(Màt 17.14-21; Luk 9.37-43a)

14 Yěsù mà kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhʉ ábhàlǐ mànà níiwú ùvò ngʉ̌kpà ábhàlǐ-tí. Ní abádhí náala ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà ɨ ábhàlǐ-ngbɔ̀ nàkpɔ̀rɔ̀ rɔ́. Ndɨrɔ̀ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó náadʉ̀ òko ʼàmbɛ ʼàgò dɔ̌ abádhí mànà.

15 Ní, ìndrǔ níitdègu Yěsù nálǎ, ní ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ abádhí atdídɔ̌, ʼàdʉ̀ òtse ʼòwù Yěsù nátsɛ̀.

16 Yěsù adʉ̀ dhu ìvu pbɨ̀ndà ábhàlǐ-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu abádhí mànà nyǐ nyí nyǎgò dɔ̀ná?»

17 Ní ihé-yà nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Màlimǒ, ma mɨ̀rà idhùdu nà fʉnʉ ɔ̀. Nzɛ́rɛ-alafí yà kàbhʉ̌ arí ɨ̀nzǐ ràmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ ní rǐʼɨ̀ kà ɔ̀.

18 Kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌, ndɨ nzɛ́rɛ-alafí nívà dhu kà rɔ̌ rɔ́, kǎrí kà-ɔ̌nga níbvǔ obvò, ɨsɔ́-yà rùpbò ndɨ liná, ràdʉ̀ àmbɛ kǔna nátri dɔ̌, kàngbɔ̀ ràdʉ̀ ndìfìrì ndɨ̀dzɔ̀. Ní ma màvi pbʉ̀kʉ̀ ábhàlǐ rìpfo ndɨ nzɛ́rɛ-alafí kà ɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ abádhí nádʉ̀ nzá kà-lɛ̀mà nɔ́nzɨ̀.»

19 Ní Yěsù adʉ̀ dhu nʉ́nɔ̀ abádhí tɔ̀ kpangba ndàtɨ: «Hàkà! Nyǐ ɨ̀mbǎ aʼuta nà alɛ́! Àlɛ̌ kokoya nyǐ mànà ìfe kàsʉmɨ̀ tí tdítdɔ̌? Ma mí fʉ̀kʉ́ dhu-dzi nóndù ràrà àhʉ ìfe ɨdhɔ tí? Nyìwǔ ndɨ ngbángba nà tɨdu ɔ̀.»

20 Ní ka kadʉ̀ ìwu kà nà Yěsù-tɨʼɔ̀. Ʊrɔ́ rɔ̀ tí, wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí níitdègu Yěsù nálǎ, ní kɨ̌yà ndɨ ngbángba-ɔ̌nga ɔbɨ nyʉ́ nà, ràdʉ̀ ɨ̀tsɨ̀ obvò, ràmbɛ ndùbolo dɔ̌ adzɨ ɔ̌, ɨsɔ́-yà ràdʉ̀ ndùpbò liná.

21 Yěsù adʉ̀ dhu ìvu kà tʼábanà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Wɔ̀ dhu ɔ́pɛ̀ ndɨ ɨ̀ngbàtɨ́ngá kà rɔ̌?» Kà tʼábanà náadʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Àdǐ kàdɨ ngbángba nyʉ́ tí rɔ́rɔ̀.

22 Ndɨrɔ̀ ibí-gʉ̀na nyʉ́, nzɛ́rɛ-alafí náarí kàbhʉ̌ ràwà ndɨ̀ kàzʉ ɔ̀ màtí, ndɨrɔ̀ ɨdha ɔ̀ màtí, ndínǐ ɔvɛ́ tí. Ní, ɨ̀mbǎ màtí dhu ɨ̀ʼɨ, ndɨ dhu ɔ̀nzɨ̀ nyɨ nyádʉ̀ nánǐ, ábà ɨzʉ dɔ̀ká nyɔnzɨ̀ dzʉ̀nàka.»

23 Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ pbání àtɨna, ndɨ dhu ɔ̀nzɨ̀ nyɨ nyádʉ̀ nánǐ? Kɔ́rɔ́ dhu rǎdʉ̀ àkǎ aʼuta nà rí'ɨ̀ alɛ tɔ̀.»

24 Ní ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí, wɔ̀ ngbángba tʼábanà náafà ndɨ̀ ndàtɨ: «Ìnè ma mí'ɨ̀ aʼuta nà! Ní ɔ́nzɨ dzʉ̀nàdu nyɨtrɔ̌ ka!»

25 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù ala ihé-yà tɨya ɔ̀ rítse rɔ́. Ní kǎdʉ̀ ɔ̀rʉ̀ ndɨ nzɛ́rɛ-alafí dɔ̌, ndàtɨ kà nǐ: «Yà ngbángba nábhʉ̌ arí ɨ̀nzǐ ràmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzǐ ràmbɛ nga níɨ̀rɨ̀ dɔ̌ nzɛ́rɛ-alafí, ma mátɨna nyɨ nǐ: ‹Áhʉ̌ yà ngbángba ɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ àpɛ́ nyadù nyɨ tdítdɔ̌ kà ɔ̀.›»

26 Ní wɔ̀rí nzɛ́rɛ-alafí náakù, ndɨ̀yà wɔ̀ ngbángba-ɔ̌nga ɔbɨ nyʉ́ nà, ndàdʉ̀ àhʉ kà ɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀ ngbángba níɨlɨ ndɨ̀ ɨwà ɔ̀vɛ̀ alɛ bhěyi, ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀ʼɨ ábhɔ̌ alɛ ràdʉ̀ àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨwà ɔ̀vɛ̀.»

27 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù náadʉ̀ kàlʉ ɔtsʉ́na rɔ̌, ndɨ̀và, rìdè.

28 Yěsù níitdègu ndàdǔ ɨdza, kàbhà ábhàlǐ ràdʉ̀ ʼòtù ɔ̀yá kà mànà, ní abádhí adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Ádhu ɨnzá mǎ mìpfo wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí nǐ?»

29 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨ̀nzǐ vurò dhu rǎdʉ̀ wɔ̀rí nzɛ́rɛ-alafí-tɨdɔ̀ nípfo. Pbɛ́tʉ̀ kìpfo rádʉ̀ ní ɨtsɔ̀ta kɛ̀lɛ̌.»

Yěsù rǐ ndɨ ndɔ́vɛ̀ kɔ̀tdʉ̀ ndɨ, ndàdʉ̀ ndɨ̀ngbɛ̀ dhu nɔ́vɔ tdítdɔ̌ dhu
(Màt 17.22-23; Luk 9.43b-45)

30 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlǐ mànà níɨvà ɨ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, ʼàdʉ̀ ʉ̀da Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀na nǎ. Kǎzè nzá kʉnɨ ɨ̀ngbɔrɔ́ màtí ɨ í'ɨ pbɨ̀ndà ábhàlǐ mànà dhu.

---

* **9:13 9.13** Mrk 6.14-29; Yùw 1.19-27

31 Obhó tɨ́, kǎmbɛ́nà dhu ùdhe dɔ̌ abádhí tɔ̀, ndàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌ abádhí nɨ̌: «Ka kɨ́
mipfɔ̌, ɨma Ìndrǔ t'Ídhùnà, kabhʉ ma ìndrǔ-fɔ́. Nɨ́ ɨ alɛ rɨ̌ moho, kadʉ̀ mɔtdʉ̀. Ndɨrɔ̀
ɨ̀bhʉ ɨdhɔ dzidɔ̌, ma mádʉ̀ mɨngbɛ̀ ɨ̀ngbɛ̀.»
32 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀rɨ́ ɔtɛ náalʉ́ ɨnzá kɔ̌kɔ̀ ábhàlɨ̌-dɔ, ndɨrɔ̀ abádhí adʉ̀ kà-tsʉ̌ ɨ̀ ɨ́ dhu ɔ̀ngʉ̀
dhu-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ̀ ɔ̀nzɨ tɨ́.

Ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nyʉ́ rɔ̀sè nɨ́ àdhɨ?
(Màt 18.1-5; Luk 9.46-48)

33 Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà náawù ùvò Kàpɛ̀rnàwumù tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́, ɨdzá
ɨ̀ ɨ́'ɨ̀ rɔ́rɔ̀, Yěsù níivú dhu pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyúbhi nyǎgò rɔ̌ dɔ̀ná
otu ɔ̌?»
34 Pbɛ́tʉ̀ abádhí náadʉ̀ ɨ̀nɛ̀ ɨ̀nɛ̀ tɨ́. Obhó tɨ́, otu ɔ̌, abádhí ubhínà 'àgò rɔ̌ nzínzìya ɔ̌,
ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ʉnɨ tɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ rɔ̀sè nzínzìya ɔ̌ ràrɨ̌ àdhɨ.
35 Nɨ́ Yěsù adɨ̀ obvò, ndàdʉ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ núnzì, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí
nɨ̌: «Ndɨ alɛ náapɛ́ ndòzè ndɨ̀'ɨ̀ wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ ndɨ̀'ɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ arádɨ
olù alɛ tɨ́, ndàdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ tɨ́.»
36 Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ ákɛ̌ ngbángba nídyì, ndɨ̀lɨ rìdè abádhí-ɔ̀nzɨ̌. Kɨ̌dyi ndɨ ngbángba
ndàtdǔ, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌:
37 «Yàrɨ́ ngbángba bhěyi atdí ngbángba nàkɔ okúdu dɔ̀ rɔ̀ alɛ, nádʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ɨwà ɨma
nàkɔ alɛ. Ndɨrɔ̀ ɨma nàkɔ alɛ nákɔ ɨnzá ɨma kɛ̀lɛ̌, pbɛ́tʉ̀ kàkɔ ɨma nívì alɛ átɔ̀.»

Ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ àlɛ̌ tɔ́ òmvǔ tɨ́ alɛ nɨ́ àlɛ̌-tɨ'ɔ̀nǎ rɔ̀ rɨ́'ɨ̀ alɛ
(Luk 9.49-50)

38 Yùwanɨ̀ náatɨ Yěsù nɨ̌: «Màlimɔ̌, mǎ màla atdí alɛ nzɛ́rɛ-alafí nípfɔ̌ rɨ́ ìndrǔ ɔ̀
rɔ̀ ɔvɔ̀nʉ rɔ̌ rɔ́. Nɨ́ mǎ màtsǔ mɨ̌sɔ̌ ndɨ dhu kà tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndɨ alɛ náarúbhi atdíkpá àlɛ̌
mànà nídhunɨ̌.»
39 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̀sɔ̌ ndɨ dhu kà tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ìndrǔ rǎdʉ̀ wɨwɨ̀
nɔ́nzɨ̀ ɔvɔ̀du rɔ̌, ndàdʉ̀ ɔ̀tɛ nzɛ́rɛ ɨma nɨ̌ kòmbómbí tɨ́ nídhunɨ̌.
40 Ɨnzɨ̌ ndɨ alɛ náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ àlɛ̌ tɔ́ òmvǔ tɨ́, nɨ́ ka nɨ́ àlɛ̌-tɨ'ɔ̀nǎ rɔ̀ rɨ́'ɨ̀ alɛ.
41 Obhó tɨ́, ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ɨdha mà nábhʉ̌ rɨ́ nyɔ̌mvʉ̀ Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ tɨ́
nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ, náadɨya nzɨ̌ ɨnzá ndɨ̀ ndàbà pbɨ̀ndà pɛrɛ̀ rɔ́rɔ̀.»

Nzɛ́rɛnga rɔ̌rɔ̀ dhu àkǎ kɔdɔ̀ alɛ dhu
(Màt 18.6-9; Luk 17.1-2)

42 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Yà ma ná'ù nzónzo nzínzì ɔ̌ atdí ngbángba mà nábhʉ̌ rɨ́
rɔ̀tsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ alɛ-tú, dhu ɔ̀fɔ̀ nga mběyi nyʉ́ kosò dhu ɔ̀'ù ka karɨ́ dɔ̀ná odu-ba,
kadʉ̀ ndɨ alɛ nídɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀.
43 Dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ɔtsʉ́nʉ náarɨ́ nyabhʉ̌ nyotsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ɔ́tdɨ̀ ka. Dhu ɔ̀fɔ̀
nga atdídɔ̌ ɨndʉ̀, nyotsù atdí ɔtsʉ́nʉ nà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̀, rɔ̀sè ɔ́yɔ̌ ɔtsʉ́nʉ
nà nyɨ nyárà ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀ dhu dɔ̀nǎ.
44 [Ányɨ, alɛ-ngbɔ̀ nɔ́nyʉ rɨ́ rɨ̀pbà ndɨ̀ asa náarɨ́ nzɨ̌ ʉ̀vɛ, ndɨrɔ̀ ányɨ kàzʉ náarɨ́ nzɨ̌
àvɛ akɛkpá màtɨ́.]
45 Dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ pfɔ̌nʉ náarɨ́ nyabhʉ̌ nyòtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ɔ́tdɨ̀ ka. Dhu ɔ̀fɔ̀ nga
nyotsù atdí pfɔ̌nʉ nà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̀, rɔ̀sè ɔ́yɔ̌ pfɔ̌nʉ nà ka kɨ́ nyobvù
ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀ dhu dɔ̀nǎ.
46 [Ányɨ alɛ-ngbɔ̀ nɔ́nyʉ rɨ́ rɨ̀pbà ndɨ̀ asa náarɨ́ nzɨ̌ ʉ̀vɛ, ndɨrɔ̀ ányɨ kàzʉ náarɨ́ nzɨ̌
àvɛ akɛkpá màtɨ́.]
47 Ndɨrɔ̀, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ atdí nyɨ̀kpɔ́nʉ náarɨ́ nyabhʉ̌ nyotsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ítù
ka nyobvù. Dhu ɔ̀fɔ̀ nga nyotsù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̀ atdí
nyɨ̀kpɔ́nʉ nà, rɔ̀sè ɔ́yɔ̌ nyɨ̀kpɔ́nʉ nà ka kɨ́ nyobvù ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ
ɔ̀ dhu dɔ̀nǎ.

48 Ányɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ nɔ́nyʉ arɨ́ rɨ̀pbà ndɨ̀ asa náarɨ́ nzɨ̌ ʉ̀vɛ, ndɨrɔ̀ ányɨ̀ kàzʉ náarɨ́ nzɨ̌ àvɛ akɛkpá màtɨ́*.
49 Obhó tɨ́, Kàgàwà núu'oya kɔ́rɔ́ alɛ kàzʉ nɨ̌ rɨ̀lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌, àdhàdhɨ̀ ka karɨ́ pɛrɛ̀ tɨ́ ka kúbhǒna kà tɔ̀ dhu nú'ǒ iko nɨ̌ rɨ̀lǎ kà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ dhu bhěyi*.
50 Iko nɨ́ ídzì dhu nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀, iko-òvǔ náapɛ́ ìku, nɨ́ ka kádʉ̀ kàbhʉ ròkyè àdhu nɨ̌ tdɨ́tdɔ̌? Nyàbhʉ òvǔkʉ rɨ̀'ɨ̀ iko nɨ̌ ka kɔ̀sɨ̀ dhu-òvǔ náarɨ́'ɨ̀ dhu bhěyi, nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌ nzínzìkʉ ɔ̌.»

10

Yěsù rɨ̌ dhu ùdhě kpatsìbhálɛ mà rɨ̌ 'ʉ̀bhǎ pbɨndà tsìbhálɛ nà dhu dɔ̌ dhu
(Màt 19.1-12; Luk 16.18)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù nɨ́ɨvà ndɨ̀ Kàpɛ̀rnàwumù rɔ̀, ndàrà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, ndàdʉ̀ àda Yɔ̀rɔ̀danɨ̀ tɨ́ kátɨna ɨdha-akpà-adzè. Nɨ́, ábhɔ̌ ihé-yà náadʉ̀ 'ùndu kàtɨ́ tdɨ́tdɔ̌, kà ràdʉ̀ dhu ɔ̀pɛ̀ ndùdhe tdɨ́tdɔ̌ fɨ̌yɔ̀ yà bìlǐnganà ndɨ̀ ndarɔ́nzɨna dhu bhěyi.
2 Nɨ́ ngúfe Pbàfàrìsáyó níiwú kà ɨ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ omvú tɨ́ kǎfí. Abádhí níivú dhu Yěsù-tsʉ̌ àtɨ: «Músà bhà Ʊyátá návi tɨ́ wà kpatsìbhálɛ rɔ̀dhɔ̀ pbɨndà tsìbhálɛ ndàdʉ̀ òdìnà?»
3 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu Músà bhà Ʊyátá nʉ́ʉnɔ fʉ̌kʉ̀ ndɨ dhu dɔ̌?»
4 Abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà: «Músà náatɨ, kpatsìbhálɛ ràrǎdʉ̀ ʉbhátá tɔ́ bhàrʉwà nándi, ndàbhʉ ndɨ pbɨndà tsìbhálɛ-fɔ́, ndàdʉ̀ kòdì*.»
5 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Músà náandí wɔ̀rɨ́ Ʊyátá fʉ̌kʉ̀ odú afíkʉ náarɔ́'ɔ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
6 Pbɛ́tʉ̀ mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà náanzɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu nɨ́nganɨ́, kǎnzɨ̀ kpatsìbhálɛ mà tsìbhálɛ nà*.
7 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kpatsìbhálɛ rǎdʉ̀ àbanà mà ɨ́yànà mànà nʉ́bhà, 'ádʉ̀ òwu 'ùngbò atdíkpá pbɨndà tsìbhálɛ mànà,
8 abádhí ɔ́yɔ̌ rɔ̀ ràdʉ̀ òngo atdí alɛ tɨ́. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, abádhí nɨ́ nzɨ̌ ɔ́yɔ̌ alɛ tdɨ́tdɔ̌, pbɛ́tʉ̀ abádhí nóngò ɨwà atdí alɛ tɨ́.
9 Nɨ́rɔ̀, dhu àkǎ nzá atdí alɛ mà rùtu Kàgàwà úngbò alɛ-ɔ̌nga.»
10 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà níitdègu 'ádǔ ɨdza, nɨ́ kàbhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ dhu ɔ̀ngʉ̀ kà-tsʉ̌ tdɨ́tdɔ̌ ndɨ dhu dɔ̌.
11 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Atdí kpatsìbhálɛ náapɛ́ pbɨndà tsìbhálɛ nɔ́dhɔ, ndàdʉ̀ ngǎtsi tsìbhálɛ nídyì, nɨ́ ndɨ kpatsìbhálɛ nɔ́nzɨ̀ wà mʉ̀nyɔ̀nɨ̀, ndàdʉ̀ dhu àfa angyì pbɨndà tsìbhálɛ-ɔ̀nzɨ̌.
12 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, atdí tsìbhálɛ náapɛ́ pbɨndà kpatsìbhálɛ nʉ́bha, ndàdʉ̀ ndɔ̀kʉ̀ ngǎtsi kpatsìbhálɛ tɔ̀, nɨ́ ndɨ tsìbhálɛ nɔ́nzɨ̀ wà mʉ̀nyɔ̀nɨ̀.»

Yěsù rɨ̌ nɨ̀nɨ́ nzónzo násɔ̌ dhu
(Màt 19.13-15; Luk 18.15-17)

13 Atdíku, ìndrǔ níiwú nzónzo nà Yěsù-tɨ'ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ kʉ̌lɨ tɨ́ ɔtsʉ́na dɔ̀yá, ndàdʉ̀ àsonà. Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ɔ̀rʉ̀ ɔ̀rʉ̀ tɨ́ ɨ alɛ dɔ̌.
14 Nɨ́, wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀, Yěsù-ɔ̌nga náadʉ̀ ndɨwà pbɨndà ábhàlɨ̌ rɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyʉ̀bhà nzónzo rìwǔ tɨdu ɔ̀, ɨnzɨ̌ nyʉ̀tɔ̀ abádhí-tsʉ̀. Obhó tɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi nɨ́ abádhí bhěyi ɨ̀ nʉ́lɨ alɛ tɔ́.
15 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi nákɔ̌ ngbángba náarɨ́ dhu àkɔ̌ dhu bhěyi alɛ, náadʉ̀ya nzɨ̌ òtsù ányɨ̀ akɛkpá màtɨ́.»
16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ nzónzo númbo, ndʉ̀lɨ ɔtsʉ́na dɔ̀yá, ndàdʉ̀ abádhí náso.

* **9:48 9.48** Ìsa 66.24 * **9:49 9.49** Law 2.13 * **10:4 10.4** Tɔ̀r 24.1 * **10:6 10.6** Ɔpt 1.27; 2.24

Yɛ̌sù mà rɔ̌tɛ atdí ònzìtálɛ nà dhu
(Màt 19.16-30; Luk 18.18-30)

17 Yɛ̌sù níitdègu ìsɨ̌ otu ɔ̌ ndàmbɛ àrà dɔ̌, ní atdí alɛ níikʉ ɔngʉ tí kà-tɨ'ɔ̀. Kɨ̌tsi
ndɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌ Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ídzì Màlimɔ̌, ádhu ndɨ
àkǎ mɔnzì ndínɨ̌ ma mabá tí dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga?»

18 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ádhu nyɨ nyí manzi ídzì alɛ tí nɨ̌? Ɨmbǎ ídzì alɛ rɨ̌'ì atdí
màtí, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀.

19 Nyɨ nyʉ̀nɨ wà Kàgàwà bhà Ʊyátá: ‹dhu àkǎ nzá nyohò abvo, dhu àkǎ nzá nyɔnzì
mʉ̀nyɔ̀nì, ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nzá nyɔnzì ogbo. Dhu àkǎ nzá nyadɨ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ ngàmbì tí ɔdhɨ̀nʉ
rɔ̌, ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nzá nyugù ngʉ̌kpà alɛ tɔ́ dhu ʉtrátá ɔ̌. Dhu àkǎ nyɨfʉ àbǎnʉ mà
ɨyànʉ nà.›»

20 Wɔ̀ alɛ náadʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀ ndàtɨ: «Màlimɔ̌, ma mɨ́fʉ kɔ̌kɔ̀rí Ʊyátá kɔ́rɔ́ rɔ̀pɛ̀
ndɨ̀ idú ngbángba ɔ̀ rɔ̀.»

21 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ kàndà àzè nyʉ́ nà, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Atdí dhu ní ndɨ rʉ̀nʉ́ ndɨ̀
nʉ̀bhà: Árà, nyadʉ̀ kɔ́rɔ́ nyɨ nyarí'ì nà dhu núdzi, nyadʉ̀ nyɨ nyòngyè fʉ̀rangà nʉ́ndɔ̀
nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀, ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ nyɨ nyabáya ònzì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ádʉ̀
nyɨra, nyadʉ̀ owùdu nʉ́ngʉ.»

22 Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ alɛ níitdègu wɔ̀ ɔtɛ níri, ní kànyì-ɔ̌nga náadʉ̀ ɨ̀fà ɨ̀fà tí, ndàdʉ̀ àrà ɨzʉ
nyʉ́ nà, ábhɔ̌ ònzì nyʉ́ nà ndɨ̀ ndí'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

23 Ní, Yɛ̌sù náandà tɨná nga, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ònzìtálɛ rɔ̌tsù Kàgàwà
bhà Idzi ɔ̀ dhu ní odú dhu nyʉ́!»

24 Ní, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ábhàlɨ̌ atdídɔ̌ nyʉ́ wɔ̀ dhu ɨ ɨ̀rì rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà tdítdɔ̌
abádhí nɨ̌: «Pbànɨ̌nzó, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi ɔ̀ ka kótsù dhu
ní odú dhu nyʉ́.

25 Ngàmɨyà rɔ̌tsù ndʉ̀dà sìndanɨ-bhu ɔ̀nǎ dhu rɨ̌'ì ɨsɔ́ nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀ ònzìtálɛ rɔ̌tsù
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi ɔ̀ dhu rɨ̌'ì odú nyʉ́ rɔ̀sè.»

26 Ɨdhɔ náadʉ̀ ábhàlɨ̌ nʉ́kɔ atdídɔ̌ nyʉ́ rɔ̀sè angyi ɨ'ìnà dɔ̀nǎ, abádhí ràdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀ngʉ̀
dhu tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Olu, ádhɨ nyʉ́ ndɨ ɔ̀gʉ̀ rádʉ̀ ɔ̀gʉ̀?»

27 Ní, Yɛ̌sù andà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ìndrʉ̌ tɔ̀ ndɨ dhu rɨ̌ nzɨ̌
àdʉ̀ àkǎ, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà tɔ̀ kà rǎdʉ̀ àkǎ àkǎ. Obhó tí, Kàgàwà tɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu náarí àkǎ
àkǎ.»

28 Nírɔ̀ ní ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ apɛ̀ ɔtɛ ndàtɨ kà nɨ̌: «Íri, mǎ mʉ́bhà kɔ́rɔ́ dhu, mǎdʉ̀ owùnʉ
nʉ́ngʉ.»

29 Ní, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: atdí alɛ mà
náapɛ́ pbɨ̀ndà ɨdza, adɔ́na, awɛ́na, ɨyànà, àbanà, pbɨ̀ndà nzónzo mà, pbɨ̀ndà ɔnzɨbvʉ
mànà nʉ́bha okúdu dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀,

30 ní yà kòmbí àlɛ̌ kí'ì ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, kǎbáya ɨdza, adɔ́na, awɛ́na, ayína, inzo,
ɔnzɨbvʉ mànà atdí mɨyà-gʉ̀na rɔ̀sè, kadʉ̀ àvu rɔ̀ná átɔ̀. Ndɨrɔ̀ olù rírà kàsʉmì ɔ̌,
kǎdʉ̀ya dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà.

31 Pbɛ́tʉ̀, ábhɔ̌ alɛ yà kòmbí arí'ì wɛmbɛrɛ̀ tí, nóokoya olù alɛ tí. Ndɨrɔ̀ yà olù alɛ tí
arí'ì kòmbí alɛ nóokoya wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ tí.»

Ɨbhʉ rí kìsɛ̌ nɨ̌, Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ̀ ndɔ́vɛ̀, kɔtdʉ̀ ndɨ̀,
ndàdʉ̀ ndɨngbɛ̀ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 20.17-19; Luk 18.31-34)

32 Ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà nɨ́i'ì Yèrùsàlɛmà ɨ úpo ɔ̀ná otu ɔ̌. Ní,
Yɛ̌sù náadɨ ndàmbɛ àrà dɔ̌ angyi abádhí tɔ̀. Ní ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ kàbhà ábhàlɨ̌ atdídɔ̌, ndɨrɔ̀
kà-dzidɔ̌ ríwu alɛ náadʉ̀ ɨ'ì ɔdɔ nà. Ní Yɛ̌sù náanzi atdí-kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ tɨna
ɔ̀ tdítdɔ̌, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàwɛ rɔ̀ná rí ndɔ̀nzɨ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ kàsʉmì ɔ̌ dhu fɨ̌yɔ̀.

33 Kǎtɨ abádhí nɨ̌: «Nyɨ̀rɨ dhu, kànɨ̌ àlɛ̌ kúpo Yèrùsàlɛmà. Nɨ́ ányɨ̀, ka kɨ́ Ìndrǔ
t'Ídhùnà nábhʉ̌ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà-fɔ́.
Abádhí rɨ̌ anya ɔ̀tdɨ̀ kà-dɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́, ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ kàbhʉ̌ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí-
fɔ́.
34 Ɨ alɛ rɨ̌ kà gàyà nɔ́nzɨ, ɨ̀ rùso ɨsɔ kà-dɔ̀, 'ʉ̀vɨ ka asé nɨ̌, 'àdʉ̀ kòhò, kadʉ̀ kɔ̀tdʉ̀.
Ndɨrɔ̀, ɨ̀bhʉ ɨdhɔ dzidɔ̌, kǎdʉ̀ya ndɨ̀ngbɛ̀.»

Yàkɔbhɔ̀ mà Yùwanɨ̀ nà rɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga nónzi Yɛ̌sù-fɔ́ dhu
(Màt 20.20-28)

35 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Zɛ̀bɛ̀dayò bhà inzo, Yàkɔbhɔ̀ mà Yùwanɨ̀ nà níiwú Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, àdʉ̀
àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Mǎ mòzè nyɔnzɨ̀ fʉnʉ́ mǎ mónzina dhu fǎkà.»
36 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ádhu nyɨ̌ nyòzè mɔnzɨ̀ fʉ̌kʉ̀?»
37 Nɨ́, abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ àtɨ: «Pbʉ̀kʉ̀ Idzi tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀ nyɨ
nyótsù nɨ́nganí, nyɨ nyabhʉ̀ya mǎ mɔ̌kò tɨnʉ́, atdí alɛ ràdɨ ɨndʉ́ fangà dɔ̀nǎ rɔ̀, ngǎtsi
alɛ ràdʉ̀ àdɨ ígù dɔ̀nǎ rɔ̀.»
38 Pbɛ́tʉ̀ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ nzá wɔ̀ nyɨ̌ nyònzì dhu. Nyɨ̌ tɨ́ àdʉ̀
yà ma mɔ́mvʉ̀na àpbɛ̀ tɔ́ kɔ́pà-tsʉ̀ nɔ́mvʉ̀ ɔ̀mvʉ̀? Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ tɨ́ àdʉ̀ yà ma málʉ̌na
àpbɛ̀ tɔ́ bàtizò nálʉ àlʉ̌?»
39 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ àtɨ: «Ɔ̀nzɨ mǎ mádʉ̀ lɛ̀màna nɔ́nzɨ̀.» Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀
àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Obhó tɨ́, ɔ̀mvʉ̀ nyɨ̌ nyɔmvʉ́ya ma mɔ́mvʉ̀na àpbɛ̀ tɔ́ kɔ́pà-tsʉ̀, nyǎdʉ̀
ma málʉ̌na àpbɛ̀ tɔ́ bàtizò nálʉ.
40 Pbɛ́tʉ̀, ìndrǔ nɨ́lɨ̌ ka kɨ́ ràdɨ idú fangà dɔ̀nǎ rɔ̀, ndɨrɔ̀ idú ígù dɔ̀nǎ rɔ̀ dhu nɨ́ nzɨ̌
ɔ̀tɛ̌du. Ɨ ngari nɨ́ Kàgàwà náabhɔ̀lɔ̀ ka fɨ̃yɔ̀ alɛ tɔ́.»
41 Wɔ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, atdí-kumì ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ àkɔ̌ àkɔ̌ tɨ́ Yàkɔbhɔ̀ mà Yùwanɨ̀
nà rɔ̌.
42 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ abádhí nánzì kɔ́rɔ́, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà yà ìndrǔ
ʉ̀nda rɨ́ dhu tɨ́ ka kátɨna alɛ náarádʉ̀ 'à'ɛ yà ɨ̀ ʉ́ndana alɛ dɔ̌ tɨ́ dhu. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyʉ́nɨ
wà ìndrǔ dɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɨ́ ka kátɨna alɛ náarádʉ̀ òko 'àmbɛ ɔbɨ̀ya kɛ̀lɛ̌ nívì dɔ̌ ìndrǔ
tɔ̀ dhu.
43 Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nzá ndɔ̀nzɨ ndɨ̀ wɔ̀ ndɨ bhɛ̌yi nzínzìkʉ ɔ̌. Atdí nzínzìkʉ ɔ̌ alɛ
náapɛ́ ndòzè ndɨ̀'ɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́, nɨ́ kàkǎ ndɨ̀'ɨ fʉ̀kʉ́ kasʉtálɛ tɨ́.
44 Ndɨrɔ̀, atdí nzínzìkʉ ɔ̌ alɛ náapɛ́ ndòzè ndɨ̀'ɨ wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ tɨ́, nɨ́ kàkǎ ndɨ̀'ɨ kɔ́rɔ́
alɛ tɔ́ ɨnɔ tɨ́.
45 Obhó tɨ́, ɨma Ìndrǔ t'ídhùnà, ma mɨra nzá ndɨ́nɨ̌ ma mabhʉ̀ tɨ́ ìndrǔ rɔ̀nzɨ̀ kasʉ
idù, pbɛ́tʉ̀ ma mɨra ìndrǔ-kàsʉ̌ ma mɔnzɨ tɨ́, madʉ̀ pbàkà ípìrɔ̌nga nábhʉ kɔ́rɔ́ alɛ
nʉwʉ̀ tɨ́.»

Yɛ̌sù rɨ̌ Bàràtìmayò tɨ́ kátɨna ndùmùndúmú nɨ́gʉ̌ dhu
(Màt 20.29-34; Luk 18.35-43)

46 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà níiwú ùvò Yɛ̀rɨkɔ̀ tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀.
Nɨ́ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ abádhí rǔvò pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà mànà ɔ̀ná
kàsʉmì ɔ̌, atdí ndùmùndúmú Bàràtìmayò tɨ́ kátɨna, Tìmayò t'ídhùnà, náadɨ otu-igì
dɔ̌ ndàmbɛ dhu núnzi dɔ̌ ìndrǔ-fɔ́.
47 Nɨ́, kɨ̌tdègu dhu nɨ́rɨ Yɛ̌sù, Nàzàretì ɔ̌ alɛ ràrɨ̌ wɔ̀ rɨ́rà, nɨ́ kǎpɛ̀ ndùkǔ, ndàmbɛ
àtɨ̀nà dɔ̌: «Yɛ̌sù, Dàwudì t'Ídhùnǎ, ábà ɨzʉ dùdú!»
48 Ábhɔ̌ alɛ náambɛ́nà ɔ̀rʉ̀ dɔ̌ kàdɔ̌ ndɨ́nɨ̌ kɨ̌nɛ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ àdɨ ndàmbɛ ùkǔ dɔ̌
àrɨ̌ nyʉ́ tɨ́ tdɨ́tdɔ̌, ndàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Dàwudì t'Ídhùnǎeè, ábà ɨzʉ dùdú!»
49 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ ìde, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyànzi pɛ́ ka!» Nɨ́ abádhí náadʉ̀ wɔ̀
ndùmùndúmú nánzì, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Ótù afínʉ! Ɨvà nyɨ, kànɨ̌ kà rɨ̌ nyanzi!»
50 Nɨ́ kǎbvù pbɨ̀ndà ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀, ndàdʉ̀ ndɨ̀bɛ̀ ndìdè, ndàdʉ̀ àrà Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀.

51 Nɨ́ Yɛ̌sù níivú dhu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ nyòzè mɔnzì ɨndʉ̀?» Nɨ́ wɔ̀
ndùmùndúmú náadù ɔtɛ kà tɔ̀ ndàtɨ: «Màlimɔ̌, ma mòzè mala nga tdɨ́tdɔ̌.»
52 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Árà, ɨwà pbʉ̀kʉ̀ a'uta nɨ́gʉ̌ nyɨ.» Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ kǎdʉ̀
nga nɔ́pɛ̀ ndàla, 'àdʉ̀ òwu atdí otu ɔ̌ Yɛ̌sù mànà.

11

Yɛ̌sù rǒtsù Ádrʉ̀ngbǎ kamà bhɛ̌yi Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(Màt 21.1-11; Luk 19.28-40; Yùw 12.12-19)

1 Yɛ̌sù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà rɨ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ níndù ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, abádhí
náawù ùvò ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Bɛ̀tɛ̀fagɛ̀ mà Bɛ̀tànɨyà mànà tɨ́ kátɨna pbangá nzo tɨ́. Ɨ pbangá nzo
nɨ́ɨ'ì Mìzèyìtunì tɔ́ pbìrì-ɔngɔ̀ rɔ̌. Nɨ́ Yɛ̌sù avì pbɨndà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ ɔ́yɔ̌ alɛ,
2 ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòwu wɔ̀ angyi rɨ́'ì fʉ̌kʉ̀ pbanga ɔ̀. Nɨ́ ányì nyɨ̌ nyótsù
rɔ́rɔ̀ tɨ́, nyɨ̌ nyɨ́ atdí kayinɔ̌-ngba nótù òsò ka kòsò rɔ́, yà ɨnzá atdí alɛ mà nápɛ̀ ùbhi
dɔ̀ná angyi. Nɨ́ nyʉ̀nga ka, nyǎdʉ̀ ìwu nà ɨrɔ́.
3 Ndɨrɔ̀, atdí alɛ mà níivúna gukyè dhu tsʉ̀kʉ́ ndàtɨ: ‹Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ wɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ
okúna dɔ̀ rɔ̀?› Nɨ́ nyɨ̌ nyadʉ̀na àtɨ̀nà ndɨ alɛ nɨ̌: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌ kǎtdyú nóho, ndɨrɔ̀
kà rɨ̌ kàdǔ kòmbí tɨ́.› »
4 Nɨ́ abádhí náadʉ̀ òwu, àdʉ̀ kayinɔ̌-ngba nótù irí, tsǎtsʉ̀ tɨ́ ka kòsò ngʉdhà-bɨdɔ̌
rɔ́. Nɨ́ abádhí adʉ̀ kʉ̀nga.
5 Ngúfe alɛ, wɔ̀ ányɨ̀rɔ̌ ɨ'ì alɛ nzínzì ɔ̌, níivú dhu abádhí-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhu wɔ̀ nyɨ̌
nyɔ́nzɨna? Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ wɔ̀ kayinɔ̌-ngba nʉ́ngǎ nɨ̌?»
6 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ yà Yɛ̌sù ɔ̀vɔ̀nà fɨ̃yɔ̀ ɔtɛ kɛ̀lɛ̌ nádu abádhí tɔ̀, kadʉ̀ abádhí
nʉ́bhà rɔ̀wù.
7 Abádhí níiwú wɔ̀ kayinɔ̌-ngba nà Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀. Abádhí adʉ̀ rɔ̀yá ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́wà,
'ùhu ndɨ kayinɔ̌-ngba dɔ̌, Yɛ̌sù ràdʉ̀ àdɨ dɔ̀ná.
8 Ibí alɛ náadʉ̀ rɔ̀yá ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́wà, 'ùhu otu ɔ̌. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ náadʉ̀ yà
ɨnga ɔ̌ ì à'à àwǎ-dɔ̀ká núhu otu ɔ̌.
9 Nɨ́, yà angyi rówu Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌ alɛ mà, kɔ̌wù ɔ̌ ríwu alɛ mànà náambɛ́nà ùkǔ dɔ̌ 'àtɨ:
«Hɔ̀sanà*!
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nákǎ ndàso ɔvɔ̀na rɔ̌ rɨ́rà alɛ!
10 Kàgàwà nákǎ ndàso yà rɨ́rà àlɛ̌ t'ábanà, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì bhà Idzi!
Hɔ̀sanà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí'ì Kàgàwà tɔ̀*!»
11 Nɨ́ Yɛ̌sù náarà àhʉ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndàdʉ̀ òtsù Kàgàwà bhà ɨdza. Nɨ́, tɨná
rɨ́'ì kɔ́rɔ́ dhu ndɨ ndàndà dhu-dzidɔ̌, abádhí náadʉ̀ ùvò 'òwù pbɨndà atdí-kumì dɔ̀ná
ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ mànà Bɛ̀tànɨyà tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̀, ɨnga rɨ̌rà ndɨ́nɨ̌ ndatì tɨ́ nídhunɨ̌.

Yɛ̌sù rɨ̌ ɨnzɨ̌ arɔ́'ɔ̀ mùtinì tɨ́ katɨna itsu nófù dhu
(Màt 21.18-19)

12 Tsútsǎ nínganɨ́, Yɛ̌sù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà rʉ̌vò Bɛ̀tànɨyà rɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌,
Yɛ̌sù nɨ́ɨ'ì àwù nà.
13 Nɨ́ ɨtsɛ rɔ̀, kǎla mùtinì tɨ́ kátɨna itsu atdídɔ̌ bɨ̌na núkǔ rɔ́. Nɨ́ kǎdʉ̀ àrà ndɨ itsu dɔ̀
nga nándà, ndɨ́nɨ̌ ndotú tɨ́ itsu-kpɔ̌ kàdɔ̀. Nɨ́ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ndì ndàrà àhʉ ndɨ itsu-tɨ́ rɔ̀, kǎtù
kà-bɨ̌ kɛ̀lɛ̌, ndɨ kàsʉmì nɨ'ì ɨnzɨ̌ ndɨ itsu-tɨdɔ̀ náarɔ́'ɔ̀ ɔ̀ná nídhunɨ̌.
14 Nɨ́ Yɛ̌sù atɛ̀ wɔ̀ itsu nɨ̌ ndàtɨ: «Dhu àkǎ nzá atdí alɛ mà rɔ̀tɔ̀ dʉ̀nʉ́ rɔ́'ɔ̀ itsu-kpɔ̌
ɨngbàngá màtɨ́!» Kàbhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ wɔ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu nírì.

Yɛ̌sù rɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀ rɨ́ dhu núdzɨ̌ alɛ nódì dhu
(Màt 21.12-17; Luk 19.45-48; Yùw 2.13-22)

---

* **11:9 11.9** Pbàyàhúdí t'ávàna ɔ̌, Hɔ̀sanà-tì ní: ɨgʉ̌ mǎ kòmbí. * **11:10 11.10** Zàb 118.25-26

15 Yěsù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà náawù ùvò tdɨ́tdɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́ kǎtsù
Kàgàwà bhà ɨdza, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndòdì ányì-dzá rɔ̀ rɨ́ dhu núdzɨ̌ alɛ. Kǎránà fʉ̀rangà-
ɔ̌nga nʉ́wʉ̌ ka kɨ́ dɔ̀ná rɔ̀ mɨzà nótdì rɔ̌†, ndàdʉ̀ àmbò núdzɨ̌ rɨ́ alɛ nókò dɔ̀yá kitì
náwà.
16 Ndɨrɔ̀ kǎránà nzɨ̌ atdí alɛ mà nábhʉ rɔ̌ ránɔ̀ dhu dɔ̀ná, ndʉ̀dà nà Kàgàwà bhà
ɨdza ɔ̀na nǎ.
17 Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ùdhe abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ìlɨ̀lǎ Andítá ɔ̀, Kàgàwà rǎtɨna: ‹Pbàkà ɨdza ka
katɨya ɨtsɔ̀ta-dzà tɨ́ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tɔ̀*.› Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ́ nyádʉ̀ kʉ̀gɛ̀rɛ̀ ròngò ogbotálɛ
náarɨ́ ʼòtù ɔ̀ná ngari tɨ́*.»
18 Nɨ́ Pbàkùháníɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà níɨrɨ wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu.
Nɨ́ abádhí adʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼɔ̀nɛ̀ Yěsù nábhʉ̌ ɨ̀ ɨ́ kohò ɔ̀ná otu. Obhó tɨ́, abádhí ambɛ́nà kɔ̌dɔ̀
ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌, kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́kɔ rɔ̌ ɨdhɔ rǎrà kà rǔdhěna dhu dɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
19 Ɨnga rǎtɨ dhu-tsʉ̀ dɔ̌, Yěsù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà náadʉ̀ ùvò ʼòwù Yèrùsàlɛmà
rɔ̀.

Yěsù rɨ̌ dhu ùdhě aʼuta mà dhu tʼʉ́bàta mànà dɔ̌ dhu (Màt 21.20-22)

20 Tsútsǎ nínganíɨ́ kútsingánǎ, otu ɔ̌ ʼʉ́da rɔ́rɔ̀, Yěsù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà náala
yà Yěsù ófùná mùtinì tɨ́ kátɨna itsu ɨwà òtdyù ɨvɛ́na mànà rɔ́.
21 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ yà Yěsù ʉ́nɔ̀ná ndɨ itsu nɨ̌ dhu nɨ́rɛ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌: «Màlimǒ,
ándà pɛ́ yà nyɨ nyófùná mùtinì nótdyù wà atdídɔ̌ dhu.»
22 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyàʼu Kàgàwà.
23 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, atdí alɛ náapɛ́ atɨna yàrɨ́ pbìrì nɨ̌: ‹Ɨngbɛ̀ nyɨ ʉrɔ́
rɔ̀, nyadʉ̀ àrà ɨtsì ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀›. Nɨ́, ɨ̀nzɨ̌ kǎfí náapɛ́ ùguru, pbɛ́tʉ̀ kà ràdʉ̀ yà ndɨ̀
ndʉ̀nɔ̀ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ dhu náʼù, nɨ́ ndɨ dhu rǎdʉ̀ ndɔ̀nzɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ kà tɔ̀.
24 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, Kàgàwà-fɔ́ nyɨ́ nyónzina ɨtsɔ̀ta ɔ̌ kɔ́rɔ́
dhu, nákǎ nyǎʼù ɨwà nyɨ̌ ràbà ndɨ dhu. Nɨ́ kà rǎdʉ̀ ndɨ dhu nábhʉ fʉ̌kʉ̀.
25 Ndɨrɔ̀, nyɨ́ nyìkò nyǎmbɛ nyɨ̌tsɔ̀ dɔ̌ Kàgàwà rɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, nyɨ́ nyapɛ́ ɨ̀ ìnè dhu
nà afíkʉ ɔ̀ ɔdhɨ̀kʉ dɔ̌, nɨ́ dhu àkǎ nyʉ̌bà ndɨ dhu kà tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́ʼɨ̀ Àbakʉ
náadʉ̀ tɨ́ fʉ̀kʉ́ afátá nʉ́bà fʉ̌kʉ̀. [
26 Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀nzɨ̌ nyɨ́ nyapɛ́ dhu nʉ́ba ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀, nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́ʼɨ̀ Àbakʉ rɨ̌ nzɨ̌
àdʉ̀ fʉ̀kʉ́ afátá nʉ́bà fʉ̌kʉ̀ akɛkpá màtɨ́.]»

Yěsù arɨ́ pbɨndà kasʉ ɔ̀nzɨ àdhɨ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌? (Màt 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Yěsù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà náadù ɨ̀ tdɨ́tdɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́ Kàgàwà
bhà ɨdzá Yěsù rǔbhi ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, pbàkùháníɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́
màlímó mà, Pbàyàhúdí tɔ́ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà níiwú kà ɨ.
28 Nɨ́ abádhí níivú dhu kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Kɔ̌kɔ̀rɨ́ dhu nɔ́nzɨ nyɨ nyárɨ́ àdhɨ-tù rɔ̌? Ádhɨ
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nábhʉ ɨndʉ̀ nyongò ɨ dhu nɔ́nzɨ̀ nɨ̌?»
29 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ma mɨ́ atdí dhu kɛ̀lɛ̌ nívǔ tsʉ̀kʉ́. Nyɨ́
nyapɛ́ ndɨ dhu nádǔ idù, nɨ́ ma mádʉ̀ yà ma marɨ́ ɨ dhu nɔ́nzɨ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga
tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ alɛ nʉ́nɔ̀ fʉ̌kʉ̀.
30 Ádhɨ Yùwanɨ̀ nívì rɨ̀rà bàtizò núbho ɨndrǔ tɔ̀? Tɨ́ Kàgàwà, ndɨrɔ̀ tɨ́ ɨndrǔ? Nyàdu
pɛ́ ka idù.»
31 Pbɛ́tʉ̀ abádhí náapɛ̀ ʼɨrɛ̀ ɨnga nzínzìya ɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Àlɛ̌ kapɛ́ dhu àdǔ:
‹Kàgàwà nɨ́ ndɨ ka nívì›, nɨ́ kǎdʉ̀na dhu ìvu àlɛ̌-tsʉ̌, ndàtɨ: ‹Olu, ádhu ɨnzá nyɨ́ nyádʉ̀
Yùwanɨ̀ nʉ́ʉnɔ dhu náʼù nɨ̌?›

† **11:15 11.15** Fʉ̀rangà-ɔ̌nga tʼʉ́wʉtatálɛ nɨʼɨ̀ yà Pbàyàhúdí tɔ́ fʉ̀rangà rɔ̌ rádʉ̀ Pbàrɔ́má mà Pbàgìríkí mànà tɔ́ fʉ̀rangà nʉ́wʉ alɛ. Ɨ fʉ̀rangà dɔ̌ rɨʼɨ̀ alɛ-nyì-wɔ̀yɔ̌ nɨʼɨ̀ afátá Pbàyàhúdí tɔ̀. * **11:17 11.17** Ìsa 56.7 * **11:17 11.17** Yèr 7.11

32 Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ kapɛ́ àtɨna: ‹Ìndrǔ nɨ́ ndɨ ka nívì…›» Abádhí náambɛ́nà ihé-yà-ɔdɔ̀
nɔ́nzɨ dɔ̌, kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́ʉnɨ dhu Yùwanì ràrɨ̌ Kàgàwà bhà obhóná nabì nyʉ́ nídhunɨ̌.
33 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀ ʼàtɨ: «Ɨnzá mǎ mʉ̀nɨ.» Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ:
«Nɨ́rɔ̀, ɨma mà átɔ̀, ma mɨ́ nzɨ̌ ɨ dhu nɔ́nzɨ ma marɨ́ nɨ̌ ɔbɨ nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀.»

12

Vǐnyò tɔ́ ɨnga ɔ̌ rɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɔ̀rɔ̌rʉ̀ kasʉtálɛ tɔ́ mbólí
(Màt 21.33-46; Luk 20.9-19)

1 Tdɨ́tdɔ̌, Yɛ̌sù náapɛ̀ ndàwɛ ɔtɛ mbólí ɔ̌ abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Atdí alɛ náazò vǐnyò tɔ́
ɨnga, ndàdʉ̀ ngbɔ̌na nákpɔ̀rɔ̀ kɔrɔwà nɨ̌. Kǎdʉ̀ ndɨ vǐnyò-kpɔ̌ náhà ka kóngo ɔ̀ná
ibhu nɔ́bhɔ̀lɔ̀, ndàdʉ̀ ini nɔ́sɨ ɔdɔ́tálɛ tɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndɨ ɨnga nʉ́bhà kasʉ
ɔ̀nzɨ̀ róngo kà ɔ̌ alɛ-fɔ́, ndàdʉ̀ àrà abhi ɔ̀.
2 Nɨ́ ndɨ vǐnyò-kpɔ̌ nɔ́pɛ̀ ka kɨ́ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ nákǎ rɔ̀, kǎvì atdí pbɨ̀ndà kasʉtálɛ ràrà
fɨ̌ndà ka kútù vǐnyò-kpɔ̌-tsí nákɔ ndɨ ɨnga-kàsʉ̌ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ-fɔ́.
3 Pbɛ́tʉ̀, abádhí náalʉ́ wɔ̀ ka kìvìnà alɛ ʼɔ̀ngbʉ̀, ʼàdʉ̀ àdunà ròngò ɔtsʉ́na-kpa nà.
4 Nɨ́, ɨnga-àbadhi náavì ngǎtsi kasʉtálɛ ràrà abádhí-tɨʼɔ̀. Nɨ́ abádhí nʉ́ʉvɨ ndɨ alɛ-
dɔ̀-tsirɔ̀, ʼàdʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ nɨ̌.
5 Ɨnga-àbadhi náavì ngǎtsi alɛ tdɨ́tdɔ̌ ányɨ̀, abádhí ràdʉ̀ ndɨ-tsí nóhò. Ndɨrɔ̀, kʉ̌ví
ibí ngʉ̌kpà kasʉtálɛ ányɨ̀, nɨ́ abádhí náavì atdídhená-tsí, ʼàdʉ̀ ngʉ̌kpǎkà nɔ́kyɛ̀.
6 Nɨ́, wɔ̀ ɨnga-àbadhi-fɔ́ arà ɔ̀dɨ̀ nɨ́ atdí kà tʼídhùnà yà atdídɔ̌ kɔ̌zɛ̀ kɛ̀lɛ̌. Nɨ́ kà rǐku
dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, kǎvì ndɨ idhùnà abádhí ɨ, ndàdʉ̀ ɨnga nɨ́rɛ̀ afína ɔ̀ ndàtɨ: ‹Ɨfʉ̌ abádhí rɨ̌
idhùdu nɨ́fʉ̌.›
7 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ vǐnyò tɔ́ ɨnga-kàsʉ̌ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ náadʉ̀ ɔ̀tɛ nzínzìya ɔ̌ ʼàtɨ: ‹Kɔ̀nɨ̌ ɨnga-
àbadhi tɨ́ ongoya olù alɛ nɨ́ wɔ̀. Kòwu kòho ka, ndɨ́nɨ̌ ndɨ ɨnga náadɨ̀ya tɨ́ àlɛ̌ tɔ̀.›
8 Nɨ́ abádhí náalʉ́ kà tʼídhùnà ʼòhò, ʼàdʉ̀ abvòna nóbvù ɨtsɛ ndɨ ɨnga ɔ̌ rɔ̀.»
9 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu ndàtɨ: «Ádhu nyʉ́ wɔ̀ ɨnga-àbadhi rǎdʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà? Kà rǎdʉ̀ ɨ̀rà,
ndɔ̀kyɛ̀ wɔ̀ ɨnga-kàsʉ̌ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ, ndàdʉ̀ ndɨ vǐnyò tɔ́ ɨnga nábhʉ ngʉ̌kpà alɛ-fɔ́.
10 Nyɨ̌ nyɔ́zʉ̀ tɨ́ nzá yà Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu:
‹Yà odu-dzà nɔ́sɨ arɨ́ alɛ náabvù igi odu*,
náadʉ̀ òngo ɨdza-pbɨdɔ̀ nɔ́dɔ arɨ́ odu tɨ́.
11 Kɔ̀nɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náanzɨ̀ dhu,
ndɨrɔ̀ ndɨ dhu nɨ́ ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ atdídɔ̌ dhu*.›»
12 Nɨ́ Pbàyàhúdí ɔ̌ kámá náasʉ̀ dhu ɨ̀ ràrɨ̌ ndɨ Yɛ̌sù rɨ̌ ɨ̀ ʉ̀nɔ mbólí ɔ̌. Nɨ́ abádhí apɛ̀
ʼɔ̀mɛ̀ Yɛ̌sù nálʉ̌ ɨ̀ ɨ́ ɔ̀ná otu, pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ ihé-yà-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ̀. Nɨ́ abádhí adʉ̀ kʉ̀bhà,
ʼàdʉ̀ òwu fɨyɔ́ dhu nɨ̌.

Ìndrǔ rɨ̌ dhu ɔ̀ngʉ̀ Yɛ̌sù-tsʉ̌ pàratà tʼʉ́fɔ́tá dɔ̌ dhu
(Màt 22.15-22; Luk 20.20-26)

13 Pbàyàhúdí ɔ̌ kámá náavì ngúfe Pbàfàrìsáyó mà Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà alɛ mànà Yɛ̌sù-tɨʼɔ̀,
ndɨ́nɨ̌ kà-ɨda-dɔ nidyi tɨ́ ɔtɛ̌na ɔ̌.
14 Nɨ́ abádhí náawù, ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Màlimǒ, mǎ mʉ́nɨ wà dhu nyɨ rárɨ́ obhó dhu
nʉ́nɔ, ndɨrɔ̀ nyɨ rárɨ́ nzɨ̌ atdí alɛ-ɔdɔ̀ mà nɔ́nzɨ. Obhó tɨ́, nyɨ nyarɨ́ nzɨ̌ ìndrǔ-nyɨ̀-kpa
nándà, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyárɨ́ Kàgàwà bhà otu núdhě ìndrǔ tɔ̀ obhónga dɔ̌. Nɨ́, àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá
návi tɨ́ àvɨ̌ àlɛ̌ rʉ̀fɔ̌ Rɔmà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà pàratà? Ndɨrɔ̀, kɨ̌sɔ̌
tɨ́ ka ɨ̀sɔ̌? Àlɛ̌ tɨ́ àdʉ̀ kʉ̀fɔ ʉ̀fɔ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ kʉ̀fɔ?»
15 Pbɛ́tʉ̀, òru tɨ́ abádhí òrù yà ɨ́ ɨ́rɛ̀na afíya ɔ̀ dhu dhu ndɨ̀ ndʉ̀nɨ rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà
abádhí nɨ̌: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ afídu númvǔ nɨ̌? Nyìbho pɛ́ atdí fʉ̀rangà-kpɔ̌ fudu ɔ̀, ndɨ́nɨ̌
mandá tɨ́.»

* **12:10 12.10** Odu rɨ̌tɛ̀na nɨ́ Màsiyà * **12:11 12.11** Zàb 118.22-23

16 Nɨ́ abádhí náadʉ̀ ìwu fʉ̀rangà-kpɔ̌ nà atdí Yěsù-fɔ ɔ̀. Yěsù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌
ndàtɨ: «Yà ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ nyìna-wɔ̀yɔ̌, kadʉ̀ ɔvɔ̀na nándi alɛ nɨ́ àdhɨ?» Nɨ́ abádhí adʉ̀
dhu àdu kà tɔ̀ ʼàtɨ: «Kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbă kamà Kàyìsarà.»
17 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ndɨ dhu bhěyi kà rɨ̌ʼì rɔ̀, nyùbho kámá dɔ̌
ádrʉ̀ngbă kamà Kàyìsarà bhà dhu-tsí Kàyìsarà tɔ̀, nyǎdʉ̀ Kàgàwà bhà dhu-tsí núbho
Kàgàwà tɔ̀.» Wɔ̀ dhu bhěyi Yěsù àdu dhu náadʉ̀ abádhí àbhʉ ɨdhɔ rʉ̀kɔ atdídɔ̌.

Pbàsàdùkáyó rɨ̌ dhu ɔ̀ngʉ̀ Yěsù-tsʉ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ nʉ́ʉngbɛya ì dhu dɔ̌ dhu (Màt 22.23-33; Luk 20.27-40)

18 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ngúfe Pbàsàdùkáyó níiwú Yěsù-tɨʼɔ̀. Abádhí nɨ́ ndɨ arátɨna ìnzɨ̌
ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rʉngbɛya ì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Nɨ́ abádhí níivú dhu Yěsù-tsʉ̌ ʼàtɨ:
19 «Màlimɔ̌, Músà náandí dhu yà dhu bhěyi fǎkà: ‹Atdí alɛ tʼádɔ̀nà náapɛ́ ɔ̀vɛ̀,
ndàdʉ̀ tsìbhálɛ nʉ́bhà ìmbă atdí ngbángba nà màtɨ́ fɔná, nɨ́ dhu àkǎ ndɨ alɛ rùndu
adɔ̀nà ʉ̀bhà abvo-àyi-tsʉ̀, ʼàdʉ̀ nzónzo nɔ́dhɨ nà yà ɔ̀vɔ̀vɛ̀ adɔ̀nà-ɔvɔ̀ dɔ̌*.›
20 Nɨ́, atdí alɛ nɨ́ɨʼì kpabhínzo nà àrʉ̀bhʉ̀. Nɨ́ sengba náambà tsìbhálɛ, ndàdʉ̀ ɔ̀vɛ̀
ìnzɨ̌ ndʉ̀bhà atdí ngbángba mà.
21 Nɨ́ kà lutɨ̀nă kpatsìbhíngba náadʉ̀ wɔ̀ abvo-àyi-tsʉ̀ núndu, ndàdʉ̀ ɔ̀vɛ̀ átɔ̀ ìnzɨ̌
ndʉ̀bhà atdí ngbángba mà. Ndɨ dhu náanzɨ̀ ndɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ ìbhʉ rɨ́ kìsě
kpatsìbhíngba rɔ̌.
22 Nɨ́ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ kpabhínzo wɔ̀ tsìbhálɛ nʉ́mbă ndɨ̀ fɨ̌yɔ̀, nʉ́ʉvɛ̀ kɔ́rɔ́ ìnzɨ̌
ʼʉ̀bhà atdí ngbángba mà. Abádhí nʉ́vɛ kɔ́rɔ́ dhu-dzidɔ̌, wɔ̀ tsìbhálɛ náadʉ̀ ɔ̀vɛ̀ átɔ̀.
23 Nɨ́ kòmbí, kɔ́rɔ́ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rɨ̌ ʼʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ nínganí, wɔ̀rɨ́ tsìbhálɛ nɨʼɨya àdhɨ
bhà? Obhó tɨ́ kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ àrʉ̀bhʉ̀ kpabhínzo nʉ́ʉmbá wà ì ndɨ tsìbhálɛ nà.»
24 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyùwɨ̀ wà fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta ɔ̌: nyɨ̌ nyʉ̀nɨ nzá
Kàgàwà bhà Andítá nʉ́nɔ̀ dhu mà, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyʉ̀nɨ nzá Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́
ɔbɨ mà.
25 Obhó tɨ́, ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rɨ̌ ʼʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ nínganí, kpabhálɛ mà vèbhálɛ mànà
nʉ́ʉmbáya nzɨ̌ ì, pbɛ́tʉ̀ abádhí nóokoya Kàgàwà bhà màlàyíká náaróko ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀
dhu bhěyi.
26 Ndɨrɔ̀, yà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rɨ̌ ʼʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌, nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ nzá atdí ngari nɔ́zʉ̀
Músà bhà Andítá ɔ̀, yà kàzʉ rɔ̌rʉ̀ rɔ̀ná ìnzɨ̌ rógbe rɔ́rɔ̀ kìdzʉ̀mbà dɔ̌? Ányìrɔ̌ nga nɨ́
ndɨ Kàgàwà atɨ Músà nɨ̌: ‹Ɨma, Ɨma nɨ́ Àbràhamʉ̀ bhà Kàgàwà, Ìsakà bhà Kàgàwà,
ndɨrɔ̀ Yàkɔbhɔ̀ bhà Kàgàwà*.›»
27 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Kàgàwà nɨ́ nzɨ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ tɔ́ Kàgàwà, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ ípìrɔ̌ rɔ̀
arɨ́ʼì alɛ tɔ́ Kàgàwà. Nɨ́ nyɨ̌, nyɨ̌ nyùwɨ̀ atdídɔ̌ nyʉ́ fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta ɔ̌.»

Ádrʉ̀ngbă Ʊyátá rɔ̀sè kɔ́rɔ́ Ʊyátá dɔ̀nă (Màt 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó nzínzì ɔ̌ atdí màlimò nɨ́ɨrɨ Yěsù mà rɨ̌ ʼàgò
Pbàsàdùkáyó mànà dhu. Kǎla Yěsù nádu dhu mběyi nyʉ́ Pbàsàdùkáyó tɔ̀ dhu. Nɨ́
kǎndrì Yěsù ɨ, ndàdʉ̀ dhu ìvu tsʉ̀ná ndàtɨ: «Ɨ́ngbà Ʊyátá ndɨ kɔ́rɔ́ Ʊyátá dɔ̀nă ósè?»
29 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Kànɨ̌ kɔ́rɔ́ Ʊyátá dɔ̀nă ósè Ʊyátá: ‹Ɨrɨ dhu
Ìsràyelɨ̌, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nɨ́ ndɨ atdírɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.
30 Dhu àkǎ nyozè pbʉ̀kʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà kɔ́rɔ́ afínʉ nà, kɔ́rɔ́ atdyúnʉ nà, kɔ́rɔ́
pbʉ̀kʉ̀ ɨrɛ̀ta nà, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ɔbɨ̀nʉ mànà*.›
31 Ndɨrɔ̀ kànɨ̌ ɔyɔ rɨ́ kìsě Ʊyátá: ‹Dhu àkǎ nyozè ɔdhɨ̀nʉ yà nyɨ nyʉ́ nyɨ nyózè nyɨ
nyɨ-tɨ́rɔ̀ dhu bhěyi.› Kɔ̌kɔ̀rɨ́ ɔ́yɔ̌ Ʊyátá dɔ̀nă róse ngǎtsi ʉyátá rɨ̌ʼì mbă*.»

---

* **12:19 12.19** Tɔ̀r 25.5-10 * **12:26 12.26** Uvt 3.1-6 * **12:30 12.30** Tɔ̀r 6.4-5 * **12:31 12.31** Law 19.18

32 Nɨ́ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlimò náadʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Nyɨ nyɔ̀tɛ̀ mběyi nyʉ́
Màlimǒ. Nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu nɨ́ obhó dhu: Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nɨ́ ndɨ atdírɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ,
ndɨrɔ̀ ngǎtsi kà bhěyi Kàgàwà rɨ̌'ɨ̀ mbǎ.
33 Nɨ́ dhu àkǎ ìndrǔ ròzè Kàgàwà kɔ́rɔ́ afína nyʉ́ nà, kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà ɨrɛ̀ta nyʉ́ nà,
ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ɔbɨ̀na nyʉ́ mànà. Ndɨrɔ̀ dhu àkǎ kà ròzè ɔdhɨ̀nà yà ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndózè ndɨ̀
ndɨ̀tɨ́rɔ̀ dhu bhěyi. Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ ídzì dhu nyʉ́ ròsè Kàgàwà tɔ̀ ka kɨ́ ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ nʉ́bɨ
màzàbahʉ̀ dɔ̌, kadʉ̀ kɔ́rɔ́ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ núbho kà tɔ̀ dhu dɔ̀nǎ.»
34 Yěsù náala wɔ̀ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlimò nádu dhu fɨ̌ndà mběyi nyʉ́ ndɨrɔ̀ ídzì
ɨrɛ̀ta nyʉ́ nà dhu. Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨ̀mbǎ nyɨ nyɨ́'ɨ̀ ɨtsɛ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ
kamà Kàgàwà bhà Idzi rɔ̌ rɔ̀.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, atdí alɛ mà náamvù nzá ndìvǔ dhu
tdɨ́tdɔ̌ Yěsù-tsʉ̌.

Krístɔ̀ ná tɨ́ Dàwudì t'ídhùnà nyʉ́?
(Màt 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Yěsù rɨ̌ dhu núdhě ìndrǔ tɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kɨ̌vú dhu ndàtɨ:
«Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó náarátɨna ɨ̀ngbǎ dhu bhěyi Krístɔ̀ ràrɨ̌ Dàwudì t'ídhùnà?
36 Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ ndʉ̀nda rɔ̀, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ náatɨ:
‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náatɨ pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ̌:
ɨ́rà nyadɨ idú fangà dɔ̀nǎ rɔ̀,
ràrà àhʉ ma mɨ́ pbʉ̀kʉ̀ òmvǔ nábhʉ̌ nyɔbɛ̀ dɔ̀ya dhu ɔ̀*.›
37 Dàwudì nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ rɨ̌ kànzi Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́. Nɨ́ kà rǎdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ɨ̀ngbǎ dhu bhěyi átɔ̀
Dàwudì t'ídhùnà tɨ́?»

Yěsù rɨ̌ ihé-yà návɨ̌ rɔ̀dɔ̀ ɨ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó rɔ̌ rɔ̀ dhu
(Màt 23.1-36; Luk 20.45-47)

Ábhɔ̌ ihé-yà núubhínà Yěsù rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ rɔ̌ atdyúya nyʉ́ nà.
38 Yà ndɨ ndúdhěna ìndrǔ tɔ̀ dhu ɔ̌, Yěsù ubhínà àtɨ̀nà rɔ̌ ɨ alɛ nɨ̌: «Nyɔ̀dɔ nyɨ̌ Músà
bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó rɔ̌ rɔ̀. Abádhí arózèna dhu nɨ́ 'ùbhi ádzàdzɨ̌ kanzʉ̀ ɨ̀ ʉ̀fɔ̌ rɔ́rɔ̀,
'àdʉ̀ ìndrǔ nózè ràtsɛ̀ ɨ̀ ɨfʉta nyʉ́ nà ìndrǔ arɨ́ 'ùndǔ ɔ̀yá ngari ɔ̌.
39 Unduta-dzà ɔ̌, abádhí arɨ́ 'òzè 'òkò ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɔ̀ ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ngari ɔ̌, ndɨrɔ̀
mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌, 'àdʉ̀ òzè 'òkò ɨfʉta tɔ́ ngari ɔ̌.
40 Abádhí arɨ́ abvo-ayí-ɨdzà ɔ̌ dhu òvo kɔ́rɔ́, àzèmbè ɨ̀'ɨ́ 'ɨ̀tsɔ̀ ádzàdzɨ̌ ndɨ́nɨ̌ ka katɨ tɨ́
ɨ̀ ídzì alɛ tɨ́ rɔ́rɔ̀. Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ka kɨtdɨ̀ya anya abádhí dɔ̌ ɔbɨ nyʉ́ nà.»

Nǎkʉ̀ tɔ́ abvo-àyi rɨ̌ pɛrɛ̀ nábhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ dhu
(Luk 21.1-4)

41 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náadɨ Kàgàwà bhà ɨdzá, Kàgàwà tɔ̀ ka karɨ́ pɛrɛ̀ nʉ́dɔ̌ ɔ̀nà
sàndukù-tɨ́. Nɨ́ kǎdɨ ndàmbɛ ìndrǔ rɨ̌ fʉ̀rangà nʉ́dɔ̌ ndɨ sàndukù ɔ̀ tɨ́ dhu nándà dɔ̌.
Ònzì tɔ́ ibí alɛ nʉ́ʉdɔ fʉ̀rangà abhàbhɔ́.
42 Nɨ́ nǎkʉ̀ tɔ́ atdí abvo-àyi nɨ́ɨra, ndàdʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ ábhɔ̌ kasʉ mà nɔ́nzɨ ɔ́yɔ̌ fʉ̀rangà-
kpɔ̌-nzo kɛ̀lɛ̌ nɨ́dɔ̀ wɔ̀ sàndukù ɔ̀.
43 Nɨ́ Yěsù anzi pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀:
Wɔ̀rɨ́ nǎkʉ̀ tɔ́ abvo-àyi nɨ́dɔ̀ fʉ̀rangà sàndukù ɔ̀ ròsè kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̀nǎ.
44 Kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ núbho ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ kasʉ nà fɨ̌yɔ̀ fʉ̀rangà kɛ̀lɛ̌ fɔyá rɨ́'ɨ̀ fʉ̀rangà
dɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ pbɨ̀ndà nǎkʉ̀ ɔ̌, wɔ̀ abvo-àyi núbho dzʉ̀nàna nɔ́nzɨ àmbɛ̀nà pbɨ̀ndà
ípìrɔ̌nga ɔ̌ fɔná rɨ́'ɨ̀ fʉ̀rangà kɔ́rɔ́.»

---

* **12:36 12.36** Zàb 110.1

13

Yɛ̌sù rɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdza ka kugoloya dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 24.1-2; Luk 21.5-6)

1 Yɛ̌sù rǎhʉ Kàgàwà bhà ɨdza rɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kàbhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náatɨ kà nɨ̌: «Màlimɔ̌, ándà pɛ́! Ɨ́ngbàtɨ́ ʉ̀ya odu kǎkà! Ɨ́ngbàtɨ́ ka kasɨ̀ ɔsɨ́-tɨdɔ̀ yà!»
2 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ nyàla tɨ́ wà kǎkà ɔsɨ́-abábá? Kàrɨ́ ɔsɨ́-abábá ka kɔ́sɨ̀ nɨ̌ odu nzínzì ɔ̌, atdí odu mà rɨ̌ nzɨ̌ ndʉ̀bha ngǎtsi odu dɔ̌. Ka kɨ́ abádhí núgòlɔ̌ kɔ́rɔ́.»

Yɛ̌sù rɔ̌tɛ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ nɨtɛ̀ya ize dɔ̌ dhu
(Màt 24.3-14; Luk 21.7-19)

3 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adɨ̀ Mìzèyìtunì tɔ́ pbìrì dɔ̌, ndàmbɛ Kàgàwà bhà ɨdza nándà dɔ̌ nyɨna-kpa tɨ́. Nɨ́ ɔ̀yá ɨ̀ òtù ɨ̀ Yɛ̌sù mànà rɔ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Yàkɔbhɔ̀ mà, Yùwanɨ̀ mà, Àndɛ̀rɛyà mànà níivú dhu Yɛ̌sù-tsʉ̌ ʼàtɨ:
4 «Ʉ́nɔ pɛ́ ɨ̀ngbǎ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ màtɨ́ wɔ̀ nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu nɔ́ɔnzɨya ndɨ̀ dhu fǎkà? Ndɨrɔ̀, ɨ́ngbà ize ndɨ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu rɨ̌ ʼɔ̀nzɨ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ nɨtɛ̀ya?»
5 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyàndà nga mbɛ̌yi, ɨ̀nzɨ̌ nyǎbhʉ nyɨ̌ atdí alɛ mà rʉ̀trǎ nyɨ̌.
6 Ábhɔ̌ alɛ nóowuya ìwu rɔ̌ ɔvɔ̀du rɔ̌, ʼòwù àtɨ̀nà rɔ̌: ‹Ɨma nɨ́ Krɨ́stɔ̀›. Ndɨrɔ̀ abádhí nʉ́ʉtráya ábhɔ̌ alɛ nyʉ́.
7 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyɔpɛ́ya gukyè nyɨ̌rɨ̀ ɨla rɨ̌ ndɔ̀nzɨ dhu mà, ɨla dɔ̌ ka kʉ́nɔna dhu mànà, nɨ́ àpɛ́ nyɔ̌nzɨya ɔdɔ. Dhu àkǎ wà kɔ̌kɔ̀ dhu rɔ̀nzɨ̀ ɨ, pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ dhu nɨʼɨya nzɨ̌ ɨwà yàrɨ́ adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ nɔ́dɨ̀ ndɨ̀ dhu.
8 Atdí pbìrì ɔ̌ alɛ núugyeya ɨ̀ ngǎtsi pbìrì ɔ̌ alɛ mànà. Ndɨrɔ̀ atdí ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ núugyeya ɨ̀ ngǎtsi ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ mànà. Ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, mùtìtì náabhʉ̀ya dhèdhèrɔ̀ pbìrì rìvi, ndɨrɔ̀ àgǎyì nɨ́ɨtsɨya yà adzɨ ɔ̌. Ndɨ dhu nɨ́ɨʼɨya àdhàdhɨ̀ ari rɨ̌ ndɔ̀pɛ̀ ndàkà ndɨ̀ ʉ̀gʉta tɔ̀ dhu bhɛ̌yi.
9 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyàndà nga mbɛ̌yi. Ka kowuya nyǎbhʉ rɔ̌ anya ʉ̀nɔ arɨ́ alɛ rɨtdɨ̀ ànyǎkʉ. Ka kowuya nyǎbhʉ rɔ̌ kʉvɨ nyɨ̌ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀. Ka kowuya nyǎbhʉ rɔ̌ nyɔ̌nzɨ̀ mʉ̀sambà lɨ̀wálɨ́-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀ okúdu dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨʼɨ tɨ́ pbàkà ngàmbì tɨ́ abádhí-ɔ̀nzɨ̌.
10 Obhó tɨ́, dhu àkǎ pɛ́ kʉnɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ angyinǎ rɔ̀ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tɔ̀.
11 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nà abádhí òwù ànyǎkʉ ka kɨtdɨ̀ tɨ́ rɔ̀, àpɛ́ nyɔ̌wuya afíkʉ nítu rɔ̌ angyangyɨ nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, dhu akáya nyɔ̌wù tsʉ̀kʉ dɔ̌ ɨ̀sɨ̌ ɔtɛ kɛ̀lɛ̌ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Obhó tɨ́, ɨ ɔtɛ nóowuya nzɨ̌ ùvò rɔ̌ ʉ̀kʉ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ Ɨ́lɨ̌lǎ-Alafí náaraya ndɨ kɨ̀lɨ rɔ̌ tsʉ̀kʉ dɔ̌.
12 Ìndrʉ̌ náaraya adɔ̀nà nípfo rɔ̌ ndàbhʉ kohò, ndɨrɔ̀ ɨngba tʼábanà náaraya dhu ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ pbɨ̀ ɨngba rɔ̌. Nzónzo nɨ́ɨvàya dhu ɨ̀ nɔ́dhɨ̀ alɛ rɔ̌, ʼàdʉ̀ abádhí àbhʉ kɔkyɛ̀.
13 Kɔ́rɔ́ alɛ nɔ́ɔndrɔ́ya nyɨ̌ okúdu dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà nɨ́ɨgʉ́ya alɛ nɨ́ kɔ̌kɔ̀ dhu-dzi nóndù rɨ́ kɔ́rɔ́ ràrà àhʉ ɨ dhu rɨ̌ku dhu ɔ̀ alɛ.»

Yɛ̌sù rɔ̌tɛ ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ dɔ̌ dhu
(Màt 24.15-28; Luk 21.20-24)

14 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Nyɨ̌ nyalaya gukyè ‹ɔdɔ̀na rɔ̌ʼɔ atdídɔ̌ ɔ̀ndrɔ̀ ka kɔ́ndrɔ̀ atdídɔ̌ alɛ› tɨ́ ka kátɨna alɛ, yà ɨnzá ndɨ̀ ndàkǎnà ndìdè ɔ̀ná ngari ɔ̌ ìdè rɔ́ (Yàrɨ́ dhu ɔ̀zʉ̀ rɨ́ alɛ nákǎ ndàlʉ̌ ka mbɛ̌yi dɔ̀na ɔ̀), nɨ́ Yùdɛyà ɔ̌ ɨ̀ nòtù alɛ náakáya ʼòtsè pbìrì-akpá dɔ̀.

15 Pbɨ ɨdza dɔ̀ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ okota tɔ̀ ngari ɔ̀ ndɨ nòtù alɛ, náakáya nzɨ̌ ndìfɔ̀, ndɨrɔ̀
ìnzɨ̌ ndòtsù ndàhʉ atdí dhu mà nídyì ɨdza rɔ̀.
16 Ndɨrɔ̀, ɔnzɨ-bvʉ̀ ndɨ nòtù alɛ náakáya nzɨ̌ ndòngò ɨbha, ndàrà rɔ̀ná ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀
nídyì.
17 Ɨ ɨdhɔ ɔ̌, ɔ̀ya nà rí'ì vèbhálɛ mà, ɨba òndo rí nzónzo rɨ̌'ì fɔyá vèbhálɛ mànà níɨ'ɨya
àpbɛ̀ ɔ̌.
18 Nyìtsɔ̀ nyɨ̌ Kàgàwà rɔ̌, ìnzɨ̌ kɔ̌kɔ̀ dhu nɔ́ɔnzɨya tí ì ádrʉ̀ngbǎ gìrì tɔ́ kàsʉmì ɔ̌.
19 Obhó tí ɨ ɨdhɔ ɔ̌, ìndrʉ̌ náabáya àpbɛ̀ abhɔ, rɔ̀sè yà Kàgàwà anzɨna yàrí adzɨ
rɔ̀, rɨrà àhʉ indo ì arí àbàna àpbɛ̀ dɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀ ɨ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ níɨ'ɨya ɨmbǎ akɛkpá màtí
tdɨ́tdɔ̌.
20 Ɨnzɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náadùna gukyè wɔ̀rí ɨdhɔ-ɔ̌nga, ní atdí alɛ mà náagʉ̀na
nzɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ kǎdù ndɨ ɨdhɔ-ɔ̌nga rɔ̀dɨ ídɔ̌, fɨ̌ndà ndì ndóvò pbɨ̀kɨ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.
21 Atdí alɛ mà náatɨya gukyè nyɨ̌ nɨ̌: ‹Nyàndà, kànɨ̌ Krɨ́stɔ̀ rɨ̌'ì ɨrɔ́!› Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌,
‹nyàndà, ndǎnɨ̌ kà rɨ̌'ì ndɔrɔ́!› Ní àpɛ́ nyǎ'uya ka!
22 Obhó tí, tìtɔ̀ tɔ́ krɨ́stɔ̀ mà, tìtɔ̀ tɔ́ pbànábí mànà nʉ́ʉnyàya ì ʉ̀nyà. Abádhí
náambɛ̀ya wɨwì mà, ɨdhɔ rɨ̌ ìndrʉ̌ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ dhu mànà nɔ́nzɨ dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ 'ʉtrá tí yà Kàgàwà
óvò fɨ̌ndà alɛ nɨ̌, àkǎ ka rǎdʉ̀ àkǎ fɨ́yɔ̀ nɨ̌.
23 Ní nyɨ̌, nyàndà nga mbɛ̌yi! Ma mɔ̀vɔ̀ wà kɔ́rɔ́ dhu fʉ̌kʉ̀ angyangyɨ.»

Ìndrʉ̌ t'ídhùnà rɨ̌ngo dhu
(Màt 24.29-31; Luk 21.25-28)

24 Kǎdʉ̀ àtìnà tdɨ́tdɔ̌: «Pbɛ́tʉ̀ ɨ ɨdhɔ ɔ̌, wɔ̀ àpbɛ̀ tɔ́ kàsʉmì dzidɔ̌, adyifɔ̀ nʉ́ʉtìya, àbɨ̌
ràdʉ̀ ɨnga t'áwʉ̀ta nʉ́bhà.
25 Alalɨ náawáya ì ɔ̀rʉ̀-akpà-nyì rɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ ɔbɨ nà arí'ì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu
níivìya*.
26 Nɨ́rɔ̀ ní ndɨ ka kalaya ìndrʉ̌ t'Ídhùnà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́rà ádrʉ̀ngbǎ àpbù ɔ̌,
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌ rɔ́*.
27 Ní kʉ̌vìya pbìndà màlàyíká ìfɔ yà adzɨ-pbɨdɔ̀ ɔ̀nǎ, rùndu yà ndì ndavò fɨ̌ndà
pbìndà alɛ-tsʉ̀, rɔ̀pɛ̀ ndì yà adzɨ-tsʉ̀ náapɛ̀ ndì ɨ rɔ̀, ràrà àhʉ kà-tsʉ̀ arà ndɔ̀dɨ ɨ*.»

Mùtinì tí kátɨna itsu tɔ́ mbólí rɨ̌tɛ̀na àlɛ̌ tɔ̀ dhu
(Màt 24.32-35; Luk 21.29-33)

28 Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ àtìnà: «Nyìrɛ̀ pɛ́ mùtinì tí kátɨna itsu tɔ́ mbólí rɔ̌vɔna dhu: kɔ̌pbɨ́
náapɛ́ ì'ǎ, kà-bɨ̌ ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàtà, ní nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu adyifɔ̀ tɔ́ kàsʉmì ràrɨ̌'ì ɨ́kyɛ̀rɔ̌.
29 Ní ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, nyɨ̌ mà átɔ̀, nyɨ̌ nyalaya gukyè kɔ̌kɔ̀rí dhu rɨ̌ 'ɔ̀nzɨ dhu, ní nyɨ̌
nyʉnɨya dhu kà rɨ̌ngo dhu ràrɨ̌'ì ɨ́kyɛ̀rɔ̌, ndɨrɔ̀ kà ràrɨ̌'ì tsǎtsʉ̀nǎ.
30 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, yà kòmbí rí'ì rʉ̀gànda rɨ̌ nzɨ̌ ʉ̀da ɨnzá kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu
nɔ́nzɨ ì rɔ́rɔ̀.
31 Ɔ̀rʉ̀-akpà mà yà adzɨ mànà nʉ́ʉdàya ʉ̀dà, pbɛ́tʉ̀ pbàkà ɔtɛ nʉ́ʉdàya nzɨ̌ akɛkpá
màtɨ́.»

Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ nʉ́nɨ ndɨ Yɛ̌sù ingoya ɔ̀ná ɨdhɔ dhu
(Màt 24.36-44)

32 Kǎdʉ̀ àtìnà tdɨ́tdɔ̌: «Ma míngo ɔ̀ná ɨdhɔ mà, ndɨ kàsʉmì mànà dhu nàndà dhu
nɨ̌, atdí alɛ mà nʉ́nɨ ɨnzá ka, ɨmbǎ rí'ì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rí'ì màlàyíká màtí, ɨmbǎ rí'ì Kàgàwà
t'ídhùnà màtí. Pbɛ́tʉ̀ ka nʉ̀nɨ ní Àba Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀.
33 Nyàndà nga mbɛ̌yi, nyòko nyɨ̀kpɔ́kʉ nà, ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ ndɨ kàsʉmì nídhunɨ̌.

---

* **13:25 13.25** Ìsa 13.10; 34.4; Zèk 32.7; Yɔ̀w 2.10; 3.4 * **13:26 13.26** Dàn 7.13 * **13:27 13.27** Tɔ̀r 30.4; Nɛ̀h 1.9; Zàk 2.10

34 Ndɨ dhu nɨ́ɨlɨya ndɨ̀ àdhàdhɨ̀ abhi ɔ̀ rárà alɛ náarɨ́ dhu ɔ̀nzɨ dhu bhɛ̌yi: kà rǎhʉ pbɨ̀ ɨdza rɔ̀, ndʉ̀bhà ndɨ ɨdza kasʉtálɛ-fɔ́. Kà rɨ̌ ɨ alɛ nzínzì ɔ̌ ngǎtsi alɛ rɔ̌nzɨna kasʉ nɨ́tɛ̀ ndɨ alɛ tɔ̀, ndàdʉ̀ dhu nʉ́ya ɨdza-li'ɔ̀ nɔ́dɔ rɨ́ sàndɨ̌rì tɔ̀ ràdɨ nyɨ̀kpɔ́na nà.
35 Nɨ́rɔ̀, nyòko nyɨ̀kpɔ́kʉ nà, ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ ɨdza-àbadhi rɨ̌ngo ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ nɨ́dhunɨ̌. Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ nzá dhu kà ràtɨ́ ndàdʉ̌ pbɨ́tsɔ̀ngǎnǎ, ngǎtsi nɨ̌ iku-alìkpa ɔ̌, ngǎtsi nɨ̌ à'ʉ̌-akpà-ɔ̀ngɔ̌ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ kútsingánǎ.
36 Kɨ̀tɔ̀ ndɨ̀ ɨnzá nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ nɨ̌, dhu àkǎ nzá kà ròtù nyɨ̌ ɔ̀dhɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́dhɔ̀ rɔ́.
37 Yà fʉ̌kʉ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu nɨ́ ma mʉ̀nɔ̀ wà kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀. Nyòko nyɨ̀kpɔ́kʉ nà!»

14

Pbàyàhúdí ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɨ̌ 'ɨ̀rɨ Yɛ̌sù nálʉ̌ ka kɨ́, kadʉ̀ òhònà dhu dɔ̌ dhu
(Màt 26.1-5; Luk 22.1-2; Yùw 11.45-53)

1 Pbàyàhúdí tɔ́ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ mà, ɨ̀mbǎ ɔ̀nà afi nà mʉ̀gatì tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ mànà nɨ́ɨ'ɨ̀ ɔyɔ ɨdhɔ̀ya nɔ́dɨ rɔ́. Nɨ́ Pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʉyátá tɔ́ màlímó mànà náapɛ̀ ɔ̀nɛ̀ Yɛ̌sù nálʉ̌ ɨ'ɨ́ ɨnzá kɔ́rɔ́ alɛ ʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀ ɔ̀ná otu, ndɨ́nɨ̌ 'adʉ̀ tɨ́ àbhʉnà kohò.
2 Obhó tɨ́, abádhí owúnà àtɨ̀nà rɔ̌ nzínzìya ɔ̌: «Dhu àkǎ nzá àlɛ̌ ràlʉ̌ ka mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌ rɔ̀, akyɛ ìndrʉ̌ nɨ́ɨvàna dhu nɨ̌.»

Atdí tsìbhálɛ rɨ̌ ndrùù róngʉ akyɛ nɔ́dhɔ̀ Yɛ̌sù-dɔ̀tsírɔ́ dhu
(Màt 26.6-16; Luk 7.36-50; 22.3-6; Yùw 12.1-8)

3 Yɛ̌sù nɨ́ɨ'ɨ̀ Bɛ̀tànɨya tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̌, Sìmonì tɨ́ kátɨna alɛ bhà ɨdzá. Ndɨ alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ kɨ́kɨ́ nà angyinǎ rɔ̀. Nɨ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ Yɛ̌sù rɨ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, atdí tsìbhálɛ náatsù àlbatrɔ̀ tɨ́ kátɨna odu nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ tsúpà nà fɔná. Ndɨ tsúpà ɔ̀ ɨ'ɨ̀ dhu nɨ́ ɔrʉ́ odzìna nà ndrùù róngʉ akyɛ. Ndɨrɔ̀ ndɨ akyɛ nɨ'ɨ̀ nardɔ̀ tɨ́ kátɨna ɨrɨ́-vɨ̌ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ akyɛ. Nɨ́ ɨ́yàdhíyà nʉ́ʉkɔ̀ ndɨ tsúpà-tsʉ̀, ndàdʉ̀ ndɨ akyɛ nɔ́dhɔ̀ Yɛ̌sù-dɔ̀tsírɔ́.
4 Nɨ́ ányɨrɔ̌ ɨ'ɨ̀ alɛ nzínzì ɔ̌, dhèdhè alɛ náakó, 'àdʉ̀ àmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ nzínzìya ɔ̌ àtɨ: «Ádhu kàrɨ̌ wɔ̀rɨ́ akyɛ nɨ́nzǎ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nɨ̌?
5 Ka kambɛ̀nà tɨ́ obhó kàbhʉ̌ kodzì ɨ̀bhʉ mɨya dɔ̀nǎ róse fʉ̀rangà-kpɔ̌ rɔ̌*, kadʉ̀ ndɨ fʉ̀rangà nʉ́ndɔ̀ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀!» Abádhí náadʉ̀ àkɔ̌ atdídɔ̌ nyʉ́ wɔ̀rɨ́ tsìbhálɛ rɔ̌.
6 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyʉ̀bhà wɔ̀ tsìbhálɛ ràdɨ. Ádhu nyɨ̌ nyʉ̀va kà-tsì nɨ̌? Yà rùdú kɔ̀nzì dhu nɨ́ ídzì dhu nyʉ́.
7 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyóngo òko nǎkʉ̀tálɛ mànà bìlɨ̌nganà. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyòzè ka ɔ̀ná kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, nyɨ̌ nyóngo adʉ̀ abádhí-dzʉ̀nà nɔ́nzì ɔ̀nzɨ. Pbɛ́tʉ̀ ɨma, àlɛ̌ kínzɨ̌ ongo òko nyɨ̌ mànà bìlɨ̌nganà.
8 Ɨ́yàdhíyà ɔ̀nzì dhu nɨ́ lɛ̀màna nɔ́nzɨ ndɨ̀ ndɨ́ dhu: kùtri wà ngbɔ̌du, ndɔ̀bhɔ̀lɔ̀ angyangyɨ ɔtdʉ́ tɔ̀.
9 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ ka kɨ́ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ ɨnanǎ, ka kóngo yà tsìbhálɛ nɔ́nzì dhu náwɛ ìndrʉ̌ tɔ̀ átɔ̀, kadʉ̀ òwu kɨ̀rɛ̀ rɔ̌ rɔ̀ná.»

Yudhà rɨ̌ Yɛ̌sù ɔ̀nzɨ ndìpfo, ndàbhʉ pbàkùhánɨ́ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-fɔ́ dhu
(Màt 26.14-16; Luk 22.3-6)

10 Yɛ̌sù bhà ɨdrɛ dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, Yudhà Ìskàrìyɔtà tɨ́ kátɨna, náarà pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-tɨ'ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndipfo tɨ́ Yɛ̌sù ndàbhʉ abádhí-fɔ́.
11 Nɨ́, Yudhà ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, abádhí-dhɛ̀ nɨ́ɨka ndɨ̀ atdídɔ̌. Abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà ɨ̀ ràrɨ̌ fʉ̀rangà nábhʉ̌ kà tɔ̀. Nɨ́ Yudhà náadʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀mɛ̀ Yɛ̌sù ɨ̀pfɔ̌ ndɨ̀ ndɨ́ ndàbhʉ abádhí-fɔ́ ɔ̀ná ídzì kàsʉmɨ̀.

---

* **14:5 14.5** Ɨ̀bhʉ mɨya fʉ̀rangà-kpɔ̌ nɨ́ mbɛ̀mbɛ̀ atdí atɔ tɔ́ kasʉ tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà.

Yěsù mà rǐ Pásɨka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ pbɨndà ábhàlǐ mànà dhu
(Màt 26.17-25; Luk 22.7-14,21-23; Yùw 13.21-30)

12 Ɨmbǎ ɔ̀ná afi nà mʉ̀gatì tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ɨdhɔ, yà tàmà-akpá-nzo-zǎ ka kʉbínà ɔ̀ná ɔ̌, Yěsù bhà ábhàlǐ níivú dhu kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Ádhànga ndɨ nyɨ nyòzè mǒwù Pbàyàhúdí tɔ́ Pásɨka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔ̀nà ɨndʉ̀?»

13 Ní, Yěsù adʉ̀ pbɨndà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ ɔ́yɔ̌ alɛ nóvì, ndàdʉ̀ àtɨnà abádhí nǐ: «Nyòwu kɨgɔ̀ ɔ̀, ní nyǐ nyí atdí alɛ nótù ɨdha nànɔ̀ andu ɔ̌ rɔ́. Ní nyàdʉ̀ nyòwu kǒwù ɔ̌.

14 Ní kà rǎrà òtsù ɨdza rɔ́, nyǐ nyatɨna ndɨ ɨdza-àbadhi nǐ: ‹Màlimò nívǔ dhu ndàtɨ: Mǎ mí Pbàyàhúdí tɔ́ Pásɨka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ ɔ̀ná rɔ̀ pbàkà ábhàlǐ mànà kàluga rǐʼì ngbɔrɔ́?›

15 Ní, kǎdʉ̀na ɔrʉ̀nǎ rɔ̀ ríʼì ádrʉ̀ngbǎ kàluga nítɛ̀ fʉ̌kʉ̀, yà angyangyɨ ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀nà. Ányì nga ní ndɨ, nyǐ nyɔbhɔlɔna ɔ̀nyʉ̀ àlɛ̌ tɔ̀ nǐ.»

16 Ní, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ ábhàlǐ níivà ì ʼòwù kɨgɔ̀ ɔ̀. Abádhí náadʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu nótù yà Yěsù nʉ́nɔ̀nà ka fǐyɔ̀ dhu bhěyi tí, ʼàdʉ̀ Pásɨka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́bhɔ̀lɔ̀.

17 Pbɨ́tsɔ̀ngánǎ, Yěsù mà pbɨndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlǐ mànà náawù ùvò wɔ̀ ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀nà ngari ɔ̀.

18 Ní, yà abádhí òkò ʼàmbɛ dhu ɔ̀nyʉ̀ dɔ̌ mɨzà dɔ̌ rɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Yěsù atɨ: «Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ rǐ ɨma nípfǒ ndàbhʉ ma òmvǔ-fɔ́. Ndɨ alɛ ní yà atdíkpá mǎ mí dhu ɔ̀nyʉ mànà alɛ.»

19 Ní, ɨzʉ nʉ́ʉka kɔ̌kɔ̀ ábhàlǐ atdídɔ̌ nyʉ́, ràdʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼɔ̀ngʉ̀ dhu atdátdí-rà ɔ̌ kà-tsʉ̌, ʼòwù àtɨnà rɔ̌: «Tí ɨma ndɨ?»

20 Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ndɨ alɛ ní nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ, yà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà nyǐ nyíʼì rɔ̀, yà atdíkpá mǎ mí ɔtsʉ́ka ʉ̀fɔ̌ mànà sǎnì ɔ̀ alɛ.

21 Obhó tí, ìndrǔ tʼÍdhùnà rɔ̌vɛ̀ yà Kàgàwà bhà Andítá nʉ́nɔ̀ dɔ̀ná dhu bhěyi. Pbɛ́tʉ̀, ìndrǔ tʼÍdhùnà nípfǒ rí ndàbhʉ ɔ̀mvǔ-fɔ́ alɛ rǐʼì àpbɛ̀ ɔ̌! Dhu akána nzǐ kɔdhì ndɨ alɛ mà!»

Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nábhʉ̌ rí kɨrɛ̀ ɔ̀nyʉ̀
(Màt 26.26-35; Luk 22.7-20; 1Kò 10.16-17; 11.23-26)

22 Yěsù mà pbɨndà ábhàlǐ mànà rǐ dhu ɔ̀nyʉ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Yěsù níidyi mʉ̀gatì ndàlʉ̌ fɔná. Ní ɔ̀tsɔ̀ ndì ndàbhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kʉ̌kɔ kà-ɔ̌nga, ndàdʉ̀ ʉ̀ndɔ̀nà pbɨndà ábhàlǐ-fɔ́, ndàdʉ̀ àtɨnà abádhí nǐ: «Nyàkɔ yà dhu, ngbɔ̌du ní yà.»

23 Tdítdɔ̌ kǐdyi dɨvayì rǐʼì ɔ̀nà kɔ́pà ndàlʉ̌ fɔná. Ní ɔ̀tsɔ̀ ndì ndàbhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ kàbhʉ abádhí tɔ̀, abádhí kɔ́rɔ́ ràdʉ̀ ɔ̀mvʉ̀nà.

24 Yěsù adʉ̀ àtɨnà abádhí nǐ: «Yàrí ní azùdu, yà ìndrǔ nùngbò Kàgàwà mànà azu, ndɨrɔ̀ yà ábhɔ̌ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ ndɨ nʉ̀fʉ̀.

25 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, ma mí nzǐ dɨvayì nɔ́mvʉ̀ tdítdɔ̌ akɛkpá màtí, ràrà àhʉ dɨvayì-ɔwʉ́tá nɔ́mvʉ̀ ma maraya ɔrʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi ɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.»

26 Adyi* ì ʉ̀yʉ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí náadʉ̀ òwu Mìzèyìtunì tɔ́ pbìrì dɔ̀.

Yěsù rǐ Pɛ́tɛrʉ̀ rǐ ndɔ̀dhɔ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 26.31-35; Luk 22.31-34; Yùw 13.36-38)

27 Yěsù atɨ pbɨndà ábhàlǐ nǐ: «Nyǐ kɔ́rɔ́, nyǐ nyí mʉbha ʉ̀bha. Obhó tí, Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kándǐ dhu katɨ: ‹Ma mohoya tàmà tʼʉ́ndatatálɛ, tàmà ràdʉ̀ ʼɨ̀fàlà kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ.›

28 Pbɛ́tʉ̀, ma mɨngbɛ̀ ma dhu-dzidɔ̌, ma madʉ̀ya àrà nyɔ̌dɔ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀.»

29 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨnà kà nǐ: «Ngʉ̌kpà alɛ mà rǐ mbǎ nyʉbha, ní ɨma, ma mí nzǐ nyʉbha.»

---

* **14:26 14.26** Zàb 113–118

30 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ ɨndʉ̀, indo yàrɨ́ iku ɔ̌ tɨ́, ɨnzá à'ʉ̌-akpà nápɛ̀ ɔ̀ngɔ̀ ɔyɔ-gʉ̀na rɔ́rɔ̀, nyɨ nyɨ'ɨna ɨwà nyɨ nyàtɨ ɨ̀bhʉ-gʉ̀na ɨnzá nyɨ rʉ́nɨ ɨma rɔ́.»

31 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ ɔbɨ nyʉ́ nà: «Ma matɨna nzɨ̌ akɛkpá màtɨ́ ɨnzá ma rʉ̀nɨ nyɨ, ɨ̀mbǎ dhu ɨ'ɨna atdíkpá àlɛ̌ kʉ́vɛ dhu màtɨ́.» Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ átɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ Gɛ̀tɛ̀sɛ̀manɨ̀ tɨ́ kátɨna ɨnga ɔ̀ rɔ̀ dhu
(Màt 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà náawù ùvò atdí ngari Gɛ̀tɛ̀sɛ̀manɨ̀ tɨ́ kátɨna ɔ̀. Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyòko ɨrɔ́ mɨtsɔ̀ ma márà ɔ̀nanǎ.»

33 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Yàkɔbhɔ̀ mà, Yùwanɨ̀ mànà núgù 'ɔ̀wù mànà. Nɨ́, kǎpɛ̀ ndɨ̀'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ ɔdɔ nà, ndàdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ábhɔ̌ ɨzʉ nà.

34 Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Afídu rɨ̌'ɨ̀ ábhɔ̌ ɨzʉ nyʉ́ nà, akyɛ ma mɔ́vɛ̀ dhu bhɛ̌yi. Nɨ́, nyòko ɨrɔ́, ndɨrɔ̀ nyòko ípìrɔ̌ rɔ̀.»

35 Kǎdʉ̀ àrà ɨtsɛta akɛ, ndàdʉ̀ ndìbvu obvò. Nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ kàkǎ nɨ̌, ndɨ àpbɛ̀ tɔ́ kàsʉmɨ̀ nʉ́ʉdà tɨ́ dɔ̀na nǎ.

36 Nɨ́ kǎmbɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɔ̀ɔ Àbá, lɛ̀mànʉ ɔ̀nzɨ rɨ́ dhu náarɨ́'ɨ̀ mbǎ. Nɨ́ índrɨ̌ wɔ̀ àpbɛ̀ tɔ́ kɔ́pà ɨtsɛ rùdú rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu àkǎ nzá ndɔ̀nzɨ̀ ndɨ̀ ma mòzè ka dhu bhɛ̌yi, kàkǎ ndɔ̀nzɨ̀ ndɨ̀ nyɨ nyʉ́ nyɨ nyòzè dhu bhɛ̌yi.»

37 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndàdu kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhʉ ábhàlɨ̌-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ abádhí nótù ɨwà ʉ̀dhɔ rɔ́. Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà Pɛ́tɛrʉ̀ nɨ̌: «Sìmonì, nyɨ tɨ́ ɔ̀dhɔ̀ ɔ̀dhɔ̀ tɨ́? Nyɨ nyàdʉ̀ tɨ́ obhó àdɨ ípìrɔ̌ rɔ̀ atdí adyi màtɨ́?

38 Nyòko ípìrɔ̌rɔ̀, ndɨrɔ̀ nyɨ̀tsɔ̀ nyɨ̌, akyɛ nyɨ̌ nyotsúna umvútá ɔ̀ nɨ̌. Alafí nózè wà kɔnzì ídzì dhu, pbɛ́tʉ̀ alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌'ɨ̀ ivíví.»

39 Tdɨ́tdɔ̌, Yɛ̌sù indrí ndɨ abádhí tɨ́ rɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀ ndʉ̀nɔ̀ yà angyi ndɨ ndʉ̀nɔ̀nà ɔtɛ kɛ̀lɛ̌.

40 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndàdu pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ abádhí nótù ɨwà ʉ̀dhɔ rɔ́, atdídɔ̌ ɨdhɔ rɨ̌'ɨ̀ nyɨ̀kpɔ́ya ɔ̌ nídhunɨ̌. Nɨ́ abádhí náadʉ̀ nzá kà tɔ̀ ɨ̀ ádʉ̌na dhu nʉ́nɨ.

41 Ɨbhʉ rɨ́ kɨ̀sɛ̌ nɨ̌, Yɛ̌sù adù ndɨ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyòko tɨ́ òko ɔ̀dhɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́dhɔ̀ rɔ́? Nyɨ̌ tɨ́ nyǎsɔ̌ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ́? Ɨwà àkǎ wɔ̀ dhu-bvʉ̀tɨ́! Kàsʉmɨ̀ nákǎ wà! Nyàndà, kànɨ̌ ka kɨ́ Ìndrʉ̌ t'ídhùnà nípfɔ̌ kabhʉ nzɛ́rɛngatálɛ-fɔ́.

42 Nyɨ̀và nyɨ̌, kòwu! Kànɨ̌ ma nípfɔ̌ rɨ́ ndàbhʉ ma òmvʉ̌-fɔ́ alɛ nɨ́rà wà àhʉ ɨ́kyɛ̀rɔ̌!»

Yɛ̌sù nósò ka kɨ́ dhu
(Màt 26.47-56; Luk 22.47-53; Yùw 18.3-12)

43 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, yà Yɛ̌sù rɔ̌tɛ ɔ̀nanǎ, Yudhà, yà ɨdrɛ dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, nɨ́ɨtɔ ndɨ ihé-yà mànà owùna ɔ̌. Ɨ alɛ-fɔ́ nɨ'ɨ̀ obhi-akpá, mùgɔ̌ mànà. Abádhí nivi nɨ'ɨ̀ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà.

44 Yudhà, yà Yɛ̌sù nípfɔ̌ rɨ́ ndàbhʉ òmvʉ̌-fɔ́ alɛ, nɨ'ɨ̀ ɨwà ndɨ ndɔnzɨna Yɛ̌sù ka kʉnɨ tɨ́ rɔ̀ná dhu nʉ̀nɔ̀nà ihé-yà tɔ̀. Kǎtɨ: «Ma mámbɔ̌na alɛ nɨ'ɨna ndɨ yà nyɨ̌ nyɨ́ atdyúna nóho alɛ. Nɨ́ nyɨ̌ nyalʉ́na ka, nyǎdʉ̀ òwu nà mbɛ̌yi nyɨ̌ nyɔ́dɔna rɔ́rɔ̀.»

45 Yudhà níitdègu ndɨtɔ, nɨ́ kǎndrì Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Màlimò!» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ kàmbo.

46 Ngʉ̌kpà alɛ náadʉ̀ Yɛ̌sù nálʉ, 'àdʉ̀ òsònà.

47 Nɨ́, ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀'ɨ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ nɨ́ɨdhá pbɨ obhi-akpà, ndɨtsà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà kasʉtálɛ-bɨ nɨ̌.

48 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨma àlʉ nyɨ̌ nyíwu rɔ̀, nyɨ̌ nyàdʉ̀ tɨ́ ìwu fʉkʉ́ obhi-akpá nà mùgɔ̌ mànà, ogbotálɛ nálʉ ríwu alɛ bhɛ̌yi?

49 Bìlǐnganà ma múbhì àdɨ rɔ̌ tɨkʉ́, madʉ̀ àmbɛ dhu núdhe dɔ̌ Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ malʉ. Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ ndɨ́nɨ̌ Andítá ʉ́nɔ̀ dhu náaká tɨ́.»

50 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ábhàlɨ̌ nʉ́ʉbhà àbadhi, ʼàdʉ̀ òtse kɔ́rɔ́.
51 Atdí kpatsìbhíngba náadɨ ndàmbɛ àrà dɔ̌ Yɛ̌sù-owù ɔ̌, atsìta tɔ́ mbɛrʉ̀ kɛ̀lɛ̌ ndɨ ndòbvù rɔ̀ná rɔ́rɔ̀. Nɨ́ ka kadʉ̀ àbadhi nálʉ.
52 Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ ndɨ mbɛrʉ̀ nángɔlɔ rɔ̀ná rɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀kʉ nzɨ̀nzɨ́ rɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ʼɨ̀ Pbàyàhúdí-bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdɨ̀ arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ dhu
(Màt 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Yùw 18.13-14,19-24)

53 Yà Yɛ̌sù nòsò alɛ náawù kà nà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà, yà kɔ́rɔ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà núndu ɨ̀ ɨ.
54 Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àdɨ ɨtsɛta, ndàmbɛ àrà dɔ̌ Yɛ̌sù-owù ɔ̌, ndàrà òtsù pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ kàlɨ̀ ɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀, abádhí náadʉ̀ òko atdíkpá sàndɨ̌rì mànà, ʼàmbɛ kàzʉ nɔ́vɔ̀ dɔ̌.
55 Pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ yà Pbàyàhúdí bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdɨ̀ arɨ́ mànà, náambɛ́nà Yɛ̌sù nɔ́bhʉ ka kɨ́ dɔ̀ná dhu nɔ́nɛ̀ dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ʼadʉ̀ tɨ́ ànyǎna nɔ́tdɨ̀ kohò. Pbɛ́tʉ̀, abádhí náabà nzá atdí dhu mà.
56 Obhó tɨ́, ábhɔ̌ alɛ nóowúnà ìwu rɔ̌, ʼàdʉ̀ Yɛ̌sù nɔ́bhʉ̀ tɨ̀tɔ̀ dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ abádhí-ɔ̀tɛ̌ nóowúnà nzɨ̌ ʼàsò rɔ̌.
57 Ngúfe alɛ nɨ́ɨvà ɨ̀, ʼɔ̀bhʉ̀ ka tɨ̀tɔ̀ dɔ̌, ʼàtɨ:
58 «Mǎ mɨ́rɨ̀ kà rǎtɨna: ‹Ma mɨ́ yà ìndrʉ̌ asɨ̀ ɔtsʉ́ya nɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdza núgòlɔ̌, madʉ̀ ngǎtsi-tsí, yà ɨ̀nzɨ̌ ìndrʉ̌ rɨ̌ kàsʉ̌na nɔ́nzɨ ɔtsʉ́ya nɨ̌ nɔ́sɨ̀ ɨ̀bhʉ ɨdhɔ ɔ̌.›»
59 Nɨ́ wɔ̀ ndɨ ɔbhʉta dɔ̌ màtɨ́, abádhí-ɔ̀tɛ̌ náasò nzá ɨ̀.
60 Nɨ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà nɨ́ɨvà ndɨ̀ ndìdè kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌ ndàtɨ: «Nyɨ t'óbhó dhu àdʉ̌ kɔ̌kɔ̀ alɛ rʉ̌nɔna dʉ̀nʉ́ dhu dɔ̌?»
61 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ́nà àrà ɨ̀nɛ̀ rɔ̀ ɨ̀nɛ̀ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ ndàdu atdí dhu mà. Nɨ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà níivú dhu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Nyɨ tɨ́ Krɨ́stɔ̀, yà mǎ márɨ́ ɨ̀fʉ̌na Kàgàwà tʼÍdhùnà?»
62 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Obhó, ɨma nɨ́ ndɨ. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ kɔ́rɔ́, nyɨ̌ nyalaya Ìndrʉ̌ tʼídhùnà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́ʼɨ̀ Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀ àdɨ rɔ́. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyalaya ka átɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌ àpbù ɔ̌ rɨ́rà rɔ́.»
63 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ̀, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà nʉ́ʉfà rɔ̀ná mbɛrʉ̀-ɔ̌nga nàwí-okú dɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ádhu tɔ́ ngàmbì àlɛ̌ kɨ́ʼɨ̀ atdyúna nà tdɨ́tdɔ̌!
64 Nyɨ̌ nyɨ̀rɨ̀ wà kʉ̀nɔ̀ dhu nzɛ́rɛ nyʉ́ Kàgàwà nɨ̌ dhu. Nɨ́, ádhu nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ kà dɔ̌?» Nɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ adʉ̀ anya ɔ̀tdì kà-dɔ̌, ʼàtɨ kà ràkǎ kohò.
65 Abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náapɛ̀ ʼùso ɨsɔ Yɛ̌sù dɔ̀. Abádhí owúnà kà-nyɨ̀ nátsì rɔ̌, ʼàdʉ̀ kùdù ɔtsʉ́ya nɨ̌. Ndɨrɔ̀ abádhí owúnà àtɨ̀nà rɔ̌ kà nɨ̌: «Nyɨ nyʉ̀nɨ rɔ̀, átɨ pɛ́ nyɨ nɔ̀pbɨ̀ alɛ fǎkà.» Ndɨrɔ̀ sàndɨ̌rì náalʉ́ Yɛ̌sù, ʼàdʉ̀ ʉ̀pbɨ̀nà ɔtsʉ́ya nɨ̌.

Pɛ́tɛrʉ̀ rǎtɨna ɨnzá ndɨ̀ rʉ́nɨ Yɛ̌sù dhu
(Màt 26.69-75; Luk 22.56-62; Yùw 18.15-18,25-27)

66 Pɛ́tɛrʉ̀ àdɨ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà ɨdza-lí ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ndɨ kamà bhà kasʉ tɔ́ vèbhálɛ nzínzì ɔ̌ atdí tsìbhálɛ nɨ́ɨtɔ ndɨ̀.
67 Nɨ́, kǎla Pɛ́tɛrʉ̀ kàzʉ nɔ́vɔ rɨ́ rɔ́, ndàdʉ̀ nyɨ̀kpɔ́na nɔ́dɨ rɔ̀ná, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Ɨnyɨ átɔ̀, nyɨ nyɨ̀ʼɨ̀ atdíkpá Yɛ̌sù yà Nàzàretì ɔ̌ alɛ mànà.»
68 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ wɔ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu nágò ndàtɨ: «Ɨnzá ma mʉ̀nɨ, ndɨrɔ̀ ɨnzá dùdu àlʉ̌ wɔ̀ nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu.» Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndɨ̀và ndɨ ɨdza-lí rɔ̀, ndàrà ɨdza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ kàlɨ̀-liʼɔ̀, [à'ʉ̌-akpà ràdʉ̀ ɔ̀ngɔ̀.]
69 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ kasʉ tɔ́ tsìbhálɛ náala àbadhi, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu tdɨ́tdɔ̌ ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀ʼɨ̀ alɛ tɔ̀ ndàtɨ: «Yàrɨ́ alɛ nɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ!»

70 Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndɨ dhu nágò àgò tí tdɨ́tdɔ̌. Nɨ́ ákɛ̌ kàsʉmì dzidɔ̌, ányɨ̀rɔ̌ ì'ì alɛ náatɨ Pɛ́tɛrʉ̀ nɨ̌ tdɨ́tdɔ̌: «Obhó nyʉ́, nyɨ nɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, nyɨ nɨ́ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ átɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.»
71 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀ ndàtɨ: «Dhu apɛ́ ì tìtɔ̀ nʉ́nɔ ma mí dhu tí, nɨ́ Kàgàwà àkǎ ndɔ̀tdì ànyǎdu. Ma mɔ̀tsɔ̀ wà dhu nyʉ́, ɨnzá ma mʉ̀nɨ wɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́nɔna alɛ.»
72 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ tí, à'ʉ̌-akpà náadʉ̀ ɔ̀ngɔ̀ ɔyɔ rí kìsɛ̌ nɨ̌. Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ yà Yɛ̌sù ʉ̀nɔ̀nà fɨ́ndà dhu nɨ́rɛ̀: «Ɨnzá à'ʉ̌-akpà nápɛ̀ ɔ̀ngɔ̀ ɔyɔ-gʉ̀na rɔ́rɔ̀, nyɨ nyɨ'ɨna ɨwà nyɨ nyàtɨ ìbhʉ-gʉ̀na ɨnzá nyɨ rʉ́nɨ ma rɔ́.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀dzì.

15

Yɛ̌sù rɨ̌'ì Lɨwalɨ Pìlatɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ dhu
(Màt 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Yùw 18.28-38)

1 Kútsingá nyʉ́, Pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà núundu ì pbàkʉ̀rʉ̌ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ yà Pbàyàhúdí bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdì arí mànà, ndɨ́nɨ̌ ì ɨrɨ tí ì Yɛ̌sù dɔ̌. Nɨ́, abádhí adʉ̀ Yɛ̌sù àbhʉ kʉtsì, 'ádʉ̀ òwu nà 'òwù àbhʉnà Pìlatɔ̀-fɔ ɔ̀.
2 Nɨ́ Pìlatɔ̀ ivú dhu Yɛ̌sù-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ɨnyɨ, nyɨ tí Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà?» Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨnyɨ nɨ́ ndɨ ka nyʉ̀nɔ̀.»
3 Pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náambɛ́nà Yɛ̌sù nɔ́bhʉ̀ dɔ̌ ibí otu ɔ̌.
4 Nɨ́ Pìlatɔ̀ adʉ̀ dhu nívu kà-tsʉ̌ tdɨ́tdɔ̌ ndàtɨ: «Nyɨ nyàdu tí nzá atdí dhu mà? Nyɨ nyɨ̀rì wà abádhí rɨ̌ nyɔbhʉ dɔ̀ná kɔ́rɔ́ dhu!»
5 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ nzá atdí dhu mà nádu, ɨdhɔ ràdʉ̀ Pìlatɔ̀ nʉ́kɔ atdídɔ̌ nyʉ́.

Yɛ̌sù-ànyǎ nɔ́tdɨ̀ ka kɨ́, ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ dhu
(Màt 27.15-26; Luk 23.13-25; Yùw 18.39–19.16)

6 Yà Pbàyàhúdí tɔ́ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ náarɨ́rà dhu bhɛ̌yi, Pìlatɔ̀ nóongónà atdí alɛ nɨ́kɔ̀lɔ̀ yà imbi ɔ̀ rɨ́'ì alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀. Ndɨ alɛ nongónà ì'ì yà ihé-yà nózè kɨkɔ̀lɔ̀ fɨ̌yɔ̀ alɛ.
7 Nɨ́, Bàrabà tɨ́ kátɨna atdí alɛ nɨ́ɨ'ì imbi ɔ̀ ka kósò rɔ́. Ka kusó abádhí atdíkpá yà abvo nóhò alɛ mànà. Ɨ alɛ náahò ndɨ abvo yà dhu ì ìvà ɨnzɨ̌ àmbɛ kamà-tsʉ̌ dhu nɨ́rì dɔ̌ ɔ̀ná kasʉmì ɔ̌.
8 Nɨ́, ihé-yà nɨ́ɨvà ì 'òwù Pìlatɔ̀ bhà, 'ádʉ̀ kàvi rìkɔ̀lɔ̀ atdí alɛ fɨ̌yɔ̀, yà bìlɨ́ ndì ndarɔ́nzɨna Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌ dhu bhɛ̌yi.
9 Pìlatɔ̀ adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyòzè tí mɨkɔ̀lɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà fʉ̌kʉ̀?»
10 Obhó tí, kʉ̌nɨ dhu mbɛ̌yi nyʉ́, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rìwʉ̌ Yɛ̌sù nà fɔna ɔ̀ kǎdhà ɔ̀nzɨ ì'í dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
11 Pbɛ́tʉ̀, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ níitsu dhu ihé-yà-dɔ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Bàrabà kɛ̀lɛ̌ nonzi tí kɨkɔ̀lɔ̀ fɨ̌yɔ̀.
12 Nɨ́, Pìlatɔ̀ níivú dhu tdɨ́tdɔ̌ ihé-yà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyʉ́ nyɨ̌ nyòzè mɔnzì yà Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà tí nyɨ̌ nyarí ànzina alɛ nɨ̌?»
13 Nɨ́, abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ìkʉ̌ nyʉ́ ɔ̌ àtɨ: «Ʊ́tɔ̌ ka mʉ̀sàlabhà dɔ̌!»
14 Nɨ́, Pìlatɔ̀ adʉ̀ dhu nívu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyʉ́ ndɨ kɔ̌nzì nzɛ́rɛ dhu tí?» Nɨ́, abádhí adʉ̀ ìdʉ̀ àrɨ̌ nyʉ́ tí 'àtɨ: «Ʊ́tɔ̌ ka mʉ̀sàlabhà dɔ̌!»
15 Pìlatɔ̀ náazè ndɔ̀nzì ihé-yǎ-dhɛ̀ nɨ́kǎ rí dhu. Nɨ́ kǎdʉ̀ Bàrabà nɨ́kɔ̀lɔ̀ abádhí tɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ Yɛ̌sù nábhʉ kʉvɨ asé nɨ̌, ndàdʉ̀ àbhʉnà kowù ʉ̀tɔnà mʉ̀sàlabhà dɔ̌.

Pbànówí rɨ̌ Yɛ̌sù ìkpɔ̌ dhu
(Màt 27.27-31; Yùw 19.2-3)

16 Pbànówí náawù Yěsù nà lɨwalɨ bhà ádrʉ̀ngbǎ ɨdzá-yà-ba-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ́ kàlɨ ɔ̀. Abádhí adʉ̀ kɔ́rɔ́ pbànówí tɔ́ pɨ̀kɔ̀ núnzì rìwʉ̌ ányɨ̀rɔ̌.
17 Nɨ́, abádhí náafɔ́ òlǒlù ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ Yěsù rɔ̌, ʼàdʉ̀ okpèna nà itsu-dɔ̀ká tɔ́ mʉ̀kàkʉ́ nákpɔ̀rɔ̀, ʼàfɔ̌ kà-dɔ rɔ̌.
18 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí náapɛ̀ ʼàtsɛ̀ Yěsù ʼòwù àtɨ̀nà rɔ̌: «Yǎmbʉ̀, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà!»
19 Abádhí nóowúnà kà-dɔ̀tsirɔ̀ nɔ́vɨ̀ rɔ̌ ízò nɨ̌, ʼàdʉ̀ ɨsɔ núso kà-dɔ̀. Ndɨrɔ̀, abádhí adʉ́nà òwu ʼʉ̀kɔ rɔ̌ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌, ʼàgʉ̌ ɨ obvò nyʉ́ kɔ̀nzɨ̌.
20 Ka ɨ ìkpǒ dhu-lutìnǎ, abádhí nɨ́ɨwa òlǒlù ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ kàrɔ̌ rɔ̀, ʼàdʉ̀ kàrɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́fɔ kàrɔ̌ tdɨ́tdɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ ùvò kànà iri, ʼàdʉ̀ òwu kʉ̀tɔ mʉ̀sàlabhà dɔ̌.

Yěsù nʉ́tɔ̌ ka kɨ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu
(Màt 27.32-44; Luk 23.26-43; Yùw 19.17-27)

21 Kùrenì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ atdí alɛ, Sìmonì tɨ́ kátɨna, núubhínà ʉ̀da rɔ̌ ányɨ̀rɔ̌ ɨnga bvʉ̀ rɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́rà rɔ́rɔ̀. Ndɨ alɛ nɨʼɨ̀ Àlɨ̀sandʉrʉ̀ mà Rufù nà mà tʼábanà. Nɨ́ pbànówí nʉ́ʉtʉ ka ránɔ̀ Yěsù bhà mʉ̀sàlabhà.
22 Abádhí náawù Yěsù nà, ʼòwù ùvò nà Gɔ̀lɔ̀gɔtà tɨ́ kátɨna ngari ɔ̀. Gɔ̀lɔ̀gɔtà-tɨ̀ nɨ́ «alɛ-dɔ-kpa tɔ́ ngari.»
23 Abádhí náatsú ʼàbhʉ mànɛ̀manɛ̀ tɨ́ kátɨna itsu-dha nà ka kàngbǒ dɨvayì Yěsù tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ nzá kɔ̀mvʉ̀.
24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí náadʉ̀ kʉ̀tɔ mʉ̀sàlabhà dɔ̌. Abádhí adʉ̀ kàrɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́ndɔ̀ fɔyá, ngàlà ɔ̌ ɨ ɔ̀vɨ̀ rɔ́rɔ̀. Abádhí avɨ̀ ngàlà ndɨ́nɨ̌ ɨ ʉnɨ tɨ́ ngǎtsi alɛ ràrɨ̌ ngbǎgà-tsí nábà.
25 Ka kʉtɔ́ ka mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ɨbhʉ adyifɔ̀-sɨsɨ̀ kútsingá nga tɔ́ ɔ̌.
26 Kòho ka kɨ́ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu ka kɨ̀tɛ̀ ɔ̀nà andítá náatɨ: «Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà.»
27 Ndɨrɔ̀, abádhí nʉ́ʉtɔ́ ɔ́yɔ̌ ogbotálɛ átɔ̀ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ Yěsù tɨ́: atdí alɛ ka kʉtɔ́, kɔdɨ̀ Yěsù bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀, kadʉ̀ ngǎtsi alɛ nʉ́tɔ, kɔdɨ̀ Yěsù bhà ígù dɔ̀nǎ rɔ̀.
28 [Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, yà Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kandí dhu náaká. Ndɨ Andítá rǎtɨna: «Ka kazʉ̀ ka nzɛ́rɛngatálɛ nzínzì ɔ̀*.»]
29 Nɨ́, ányɨ̀rɔ̌ rʉ́da alɛ nóowúnà dɔya nóbhì rɔ̌, ʼàdʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ kà nɨ̌, ʼàtɨ: «Ɔ̀hɔ̌! Ɨnyɨ, yà nyɨ nyátsʉ̌ nyugolo Kàgàwà bhà ɨdza, nyadʉ̀ tɨ́ ɔ̀sɨ̀nà ɨ̀bhʉ ɨdhɔ ɔ̌ rɔ̀,
30 ígʉ̌ pɛ́ nyɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀, nyadʉ̀ ìfo mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀!»
31 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà nʉ́ʉgbɔ́ Yěsù, ʼàdʉ̀ òwu àtɨ̀nà rɔ̌ nzínzìya ɔ̌: «Kɨ̌gʉ́ ngʉ̌kpà alɛ, pbɛ́tʉ̀ kàrɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ̀gʉ ndɨ̀tɨ́rɔ̀!
32 Dhu àkǎ Krɨ́stɔ̀, Pbàìsràyélí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà, rìfò kòmbí mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ mǎ mala tɨ́, mǎdʉ̀ kàʼù.» Yà Yěsù tɨ́ ka kʉ̀tɔ̀nà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ alɛ, náambɛ́nà dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ átɔ̀ kà nɨ̌.

Yěsù rɔ̌yɛ̀ dhu
(Màt 27.45-56; Luk 23.44-49; Yùw 19.28-30)

33 Adyíbhengá nga tɔ́ azà adyifɔ̀-sɨsɨ̀ ɔ̌, ɨ́nɔ̌-yà níibvú ndɨ̀ kɔ́rɔ́ ndɨ pbìrì ɔ̌, ràrà àhʉ adyídɔ̌ nga tɔ́ àrʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sɨsɨ̀ ɔ̀.
34 Nɨ́ adyídɔ̌ nga tɔ́ àrʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sɨsɨ̀ ɔ̌, Yěsù náakù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà ndàtɨ: «Èloyì, Èloyì, lamà sàbàkàtanɨ̀.» Kàtɨ̀ nɨ́: «pbàkà Kàgàwà, pbàkà Kàgàwà, ádhu nyɨ nyʉ̀bhà ma nɨ́?»
35 Ányɨ̀rɔ̌ ɨʼɨ̀ alɛ nzínzì ɔ̌, wɔ̀ dhu nɨ̀rɨ atdídhená alɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyɨ̀rɨ pɛ́, kà rɨ̌ nabì Ɛ̀lɨyà nánzi!»

---

* **15:28 15.28** Ìsa 53.12

36 Atdí alɛ abádhí nzínzì ɔ̌ náakʉ̀ ndìdyì sɨ̀fɔngɔ̀, ndàfɔ̌ ògyògyè dìvayì ɔ̀. Kǎdʉ̀
kɨ̀wà ndɔ̀tʉ̀ ízò-tsʉ̀-dɔ̌, ndàbhʉ ndɨ́nɨ̌ Yěsù andʉ́ tɨ́ ɔ̀nà rɨ́'ì dìvayì ndɔ̀tɔ̀. Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà:
«Nyìtse pɛ́! Kàndà pɛ́ Ɛ̀lɨyà ràtɨ́ kìfo ìfɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀!»
37 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ òkù àrɨ̌ nyʉ́ tɨ́, afína ràdʉ̀ ɨ̀tdɛ̌.
38 Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌ ka kúsò ádrʉ̀ngbǎ mbɛrʉ̀-ɔ̌nga náadʉ̀ ndɨ̀fa ɔ̀nánga rùtù ndɨ̀
ɔyɔ, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ ɔrʉ̀ rɔ̀ rɨ̀sɨ̌ obvò.
39 Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí mɨyà pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ alɛ nɨ́ɨ'ì Yěsù-ɔ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ndìdè
rɔ́. Nɨ́ Yěsù ɔ̀vɛ̀ tɨ́ dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀, kǎtɨ: «Yàrɨ́ alɛ nɨ́'ì obhó nyʉ́ Kàgàwà t'Ídhùnà!»
40 Ngúfe vèbhálɛ nɨ́ɨ'ì átɔ̀ ányɨ̀rɔ̌, 'àmbɛ dhu àndà dɔ̌ ɨtsɛ rɔ̀. Abádhí nzínzì ɔ̌ ɨ'ì nɨ́,
Màgàdalà tɔ́ pbanga ɔ̌ Màrɨyà mà, Màrɨyà, Yàkɔbhɔ̌-ngba mà Yɔ̌sɛ̀ mànà-tsánà mà,
Sɔ̀lɔmì mànà.
41 Abádhí núubhì Yěsù-owù ɔ̌, 'àdʉ̀ òwu kà-kàsʉ̌ ɔ̀nzì rɔ̌ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ kɨ̌'ì rɔ̀.
Ibí ngʉ̌kpà vèbhálɛ yà kà mànà upò atdíkpá 'òwù Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ nɨ́ɨ'ì ìnè átɔ̀
ányɨ̀rɔ̌.

Yěsù nɔ́tdʉ̀ ka kɨ́ dhu
(Màt 27.57-61; Luk 23.50-56; Yùw 19.38-42)

42 Ɨnga rǎtɨ dhu-tsʉ̀ dɔ̌, yà tsútsǎ nínganɨ́ Sàbatʉ̀ nɨ́ɨ'ɨna rɔ́rɔ̀ ìndrʉ̌ rɨ̌ ɨ̀ ɔ̀bhɔlɔ ɔ̀ná
ɨdhɔ ɔ̌,
43 Yɔ̀zɛfʉ̀ nɨ́ɨra àhʉ. Ka nɨ'ì Àrìmàtayò tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀, ka nɨ'ì atdídɔ̌
ka kɨ́fʉ Pbàyàhúdí-bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nítdɨ̀ arɨ́ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ. Ndɨrɔ̀, ka nɨ'ì átɔ̀
arɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi rɨ̌rà dhu nɔ́dɔ atdyúna nà alɛ. Nɨ́,
kǎrà ɨ̀mbǎ ɔ̀ná ɔdɔ́na Pìlatɔ̀ bhà, ndàdʉ̀ Yěsù-abvò nónzì kàfɔ́.
44 Pbɛ́tʉ̀, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ Pìlatɔ̀ atdídɔ̌ ɨwà Yěsù ɔ̀vɛ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ rɔ̀. Nɨ́ kǎdʉ̀ Pbàrɔ́má
tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí mɨyà pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ návi kanzì, ndàdʉ̀ angyí màtɨ́ Yěsù nɔ́vɛ̀nà
dhu nívu tsʉ̀ná.
45 Nɨ́ wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nádu fɨ̌ndà dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ rɔ̀, kǎdʉ̀ Yɔ̀zɛfʉ̀ návi
rìdyì Yěsù-abvò.
46 Yɔ̀zɛfʉ̀ náadʉ̀ abvo t'ɔ́tdʉ̀ta tɔ́ mbɛrʉ̀* nódzì. Kǎdʉ̀ Yěsù-abvò nífo mʉ̀sàlabhà
dɔ̌ rɔ̀, ndàkpɔ̀rɔ̀ ndɨ mbɛrʉ̀ ɔ̀. Kǎdʉ̀ àrà ndɨ abvo nà, ndàrà ɔ̀tdʉ̀nà, ndɨ̀lɨ bhalabhala
ɔ̀ ka kóbhì ròtsù ibhu ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ odu-ɨ́yà-ba nɨ́gɛ̀rɛ̀, ndàpbɨ̌
ndɨ ibhu-li'ɔ̀ nɨ̌.
47 Màgàdalà tɔ́ pbanga ɔ̌ Màrɨyà mà, Màrɨyà Yɔ̌sɛ̀-tsánà mànà, náadʉ̀ òko 'àmbɛ
kɔ̀tdʉ̀ ka kɨ́ rɔ́ nga nándà dɔ̌.

16

Yěsù rɨ̌ ndɨngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu
(Màt 28.1-8; Luk 24.1-12; Yùw 20.1-10)

1 Sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ nʉ́dà dhu-dzidɔ̌, Màgàdalà tɔ́ pbanga ɔ̌ Màrɨyà mà, Màrɨyà, Yàkɔbhɔ̀-
tsánà mà, Sɔ̀lɔmì mànà núudzí ndrùù rɔ́ngʉ akyɛ, ndɨ́nɨ̌ 'owu tɨ́ Yěsù-abvò-ngbɔ̀ nútri
nɨ̌.
2 Nɨ́ kútsingá nyʉ́, Sàbatʉ̀ dzidɔ̌ rúbho nga ɔ̌, adyifɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀tɔ rɔ́rɔ̀, abádhí náawù
Yěsù ka kɔ́tdʉ̀ ɨ.
3 Nɨ́ otu ɔ̌, abádhí owúnà dhu ɔ̀ngʉ̀ rɔ̌ tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádhɨ wɔ̀
odu-ɨ́yà-ba nɔ́gɛrɛ rɨ́ àlɛ̌tɔ̀ ibhu-lí rɔ̀?»
4 Pbɛ́tʉ̀, yà ɨ̀ ʉ̀bɛ̀ nga 'àndà rɔ̀, abádhí ala wɔ̀ odu ɨwà ka kɔ̀gɛ̀rɛ̀ igi rɔ́. Obhó tɨ́, ndɨ
odu ɨ'ì ádrʉ̀ngbǎ nyʉ́.

---

* **15:46 15.46** Abvo t'ɔ́tdʉ̀ta tɔ́ mbɛrʉ̀ nɨ'ì kɨ̀tanɨ̀ tɨ́ kátɨna itsukpó-nzo-ɨmvɔ̀ nɨ̌ ka kódyù mbɛrʉ̀.

5 Nɨ́ abádhí atsù ibhu ɔ̀, ʼàdʉ̀ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ kanzʉ̀ nàfɔ̌ kpatsìbhíngba* nála fangà dɔ̀nǎ rɔ̀ àdɨ ányɨ̀ rɔ́. Nɨ́ ɔdɔ náadʉ̀ ìsɨ̌ atdídɔ̌ abádhí ɔ̀.
6 Nɨ́, wɔ̀ kpatsìbhíngba adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ, nyɨ̌ nyɔ́nɛna nɨ́ Yěsù, Nàzàretì ɔ̌ alɛ, yà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ka kʉ́tɔ̌. Kɨ̀ngbɛ̀ wà ndɨ̀, nɨ́ kàrɨ̌ ɨ̀mbǎ ɨrɔ́. Nyàndà, kànɨ̌ kǎ-bvò ka kɨlɨ ràyi rɔ́ nga.
7 Nyòwu nyʉ̀nɔ dhu Pɛ́tɛrʉ̀ mà tɔ̀, ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ mànà nyǎtɨ, kà ràrɨ̌ àrà nyɔ̌dɔ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀. Ányɨ̀ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyɨ́ kàlǎ, yà fʉ̌kʉ̀ kʉ̌nɔ ka dhu bhěyi.»
8 Nɨ́ abádhí núuvò ibhu ɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ òtse ɨtsɛ nyʉ́ ndɨ ibhu tɨ́ rɔ̀. Obhó tɨ́, abádhí ambɛ́nà ìvi dɔ̌, ɨdhɔ ràdʉ̀ ʼʉ̀kɔ atdídɔ̌. Ndɨrɔ̀ abádhí nʉ́ʉnɔ nzá atdí dhu mà atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́, ɔdɔ nà ɨ ɨ́ʼɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Yěsù rɨ̌ ndàvɨ̌ Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà tɔ̀ dhu
(Màt 28.9-10; Yùw 20.11-18)

9 [Yěsù níitdègu ndɨ̀ngbɛ̀, nɨ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dzidɔ̌ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ɨdhɔ ɔ̌, kǎvì ndɨ̀ angyi Màgàdalà tɔ́ pbanga ɔ̌ Màrɨyà tɔ̀. Ndɨ Màrɨyà nɨ́ ndɨ àrʉ̀bhʉ̀ nzɛ́rɛ-alafí kɨ̌pfo ɔ̀nà rɔ̀.
10 Ɨyàdhíyà adʉ̀ àrà ndɨ dhu nʉ́nɔ̀ yà Yěsù mà nɨ́ɨʼɨ̀ mànà alɛ tɔ̀. Ɨ alɛ nɨ́ɨʼɨ̀ ɨzʉ nà, ʼàdʉ̀ àmbɛ ɔ̀dzɨ dɔ̌.
11 Pbɛ́tʉ̀, abádhí níitdègu Màrɨyà rǎtɨna Yěsù rɨ̀ngbɛ̀ wà ndɨ̀, ndɨrɔ̀ ɨwà ndɨ̀ ràla ka dhu nɨ́rɨ, nɨ́ abádhí náadʉ̀ nzá kà rʉ̌nɔna dhu náʼù.

Yěsù rɨ̌ ndàvɨ̌ pbɨndà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ ɔ́yɔ̌ ábhàlɨ̌ tɔ̀ dhu
(Luk 24.13-35)

12 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náavì ndɨ pbɨndà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ ɔ́yɔ̌ alɛ tɔ̀. Kǎvì ndɨ abádhí tɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ abádhí rɨ̌ ndʉ̀nɨ̌ ɔ̀ná vurò wɔyɔ̀ ɔ̌. Ɨ ábhàlɨ̌ núubhínà òwu rɔ̌ atdí pbanga ɔ̀.
13 Nɨ́ ɨ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ʼàdu, ʼòwù ndɨ dhu nɔ́vɔ̀ ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ ɨ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ nzá abádhí rʉ̌nɔna dhu náʼù.

Yěsù rɨ̌ ndàvɨ̌ pbɨndà ɨdrɛ dɔ̀ná atdí nà ábhàlɨ̌ tɔ̀ dhu
(Màt 28.16-20; Luk 24.36-49; Yùw 20.19-23; Kas 1.6-8)

14 Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, Yěsù náavì ndɨ pbɨndà ɨdrɛ dɔ̀ná atdí nà ábhàlɨ̌ tɔ̀, ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ abádhí rɨ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Nɨ́ Yěsù apɛ̀ ndɔ̀rʉ̀ abádhí dɔ̌ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyɨ́ʼɨ̀ mbǎ aʼuta nà, ndɨrɔ̀ afíkʉ rɨ̌ʼɨ̀ odú nyʉ́, ɨnzá nyɨ̌ nyàʼù yà ma mɨ̀ngbɛ̀ ma dhu nàla alɛ rʉ̌nɔna dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»
15 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòwu yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ, nyǎdʉ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀.
16 Nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu náʼu rɨ́, ndàdʉ̀ bàtizò nálʉ alɛ nɔ́ɔgʉ́ya ɔ̀gʉ̀. Pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu náʼu alɛ dɔ̌ ka kɔtdɨ́ya anya.
17 Kàrɨ́ nɨ́ ɨ yà nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu nàʼù alɛ nʉ́nɨ rɔ̌ ka kowuya rɔ̀yá ize: abádhí nóowuya nzɛ́rɛ-alafí nípfo rɔ̌ ìndrǔ ɔ̀ rɔ̀ ɔvɔ̀du rɔ̌. Abádhí nóowuya ɔ̀tɛ rɔ̌ yà ɨnzá ɨ̀ àpɛ̀ ʉ̀nɨ̌na angyangyɨ alávà ɔ̌.
18 Abádhí nóowuya mbǎ osu mà nʉ́lʉ rɔ̌ ɔtsʉ́ya nɨ̌, ʼàdʉ̀ ìndrǔ òho rɨ̌ itsu mà nɔ́mvʉ̀, nɨ́ atdí nzɛ́rɛ dhu mà náaraya nzɨ̌ ndɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ abádhí rɔ̌. Abádhí nóowuya ɔtsʉ́ya nʉ́lɨ rɔ̌ andɨtálɛ dɔ̌, ɨ alɛ ràdʉ̀ ʉ̀gʉ.»

Yěsù rɨ̌ ndàdǔ Kàgàwà ɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu
(Luk 24.50-53; Kas 1.9-11)

19 Wɔ̀ dhu bhěyi Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nɔ́vɔ̀ dhu pbɨndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà náadʉ̀ kòdyì tɨna ɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, kà ràdʉ̀ àdɨ Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀.

---

* **16:5 16.5** Ndɨ kpatsìbhíngba nɨʼɨ̀ Kàgàwà bhà màlàyikà.

20 Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ adʉ̀ òwu Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ.
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náaránà abádhí-dzʉ̀nà nɔ́nzɨ̀ rɔ̌ ndɨ kasʉ ɔ̌, ndàdʉ̀ àrà abádhí
rʉ̌nɔna ɔtɛ tɔ́ obhónga nábhʉ rɔ̌ ràvi ndɨ̀ wɨwɨ̀-otù ɔ̌†.]

† **16:20 16.20** Mrk 16.9-20 rɨ́'ɨ̀ ɨ̀mbǎ ibí ngʉ̌kpà angyè Andítá ɔ̀.

Lukà
andí Yěsù Krístɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀
Yàrí bhʉ̌kù ɔ̀ ì nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tí dhu

Yàrí ní Lukà tí kátɨna ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀ngangà (Kɔ̀l 4.14) náandí Yěsù Krístɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀. Kǎndí ka Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, mbɛ̀mbɛ̀ azà kumì atɔ mà àrʉ̀bhʉ̀ kumì atɔ mànà nzínzì ɔ̌ Yěsù Krístɔ̀ ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌. Ndɨ Lukà nɨ'ì nzɨ̌ Yěsù bhà uvitatálɛ, pbɛ́tʉ̀ kǎtɛ̀ Yěsù nʉnda alɛ mànà ndɨ́nɨ̌ ndì ndʉnɨ tí Yěsù bhà ípìrɔ̌nga nɨ́ì'ì yà adzɨ ɔ̌ tí dhu. Ndɨrɔ̀, kʉ̌nda Yěsù bhà uvitatálɛ Pɔlɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta tɔ́ atdídhená kàbhà abhi ɔ̌ (Kas 16.10-17; 20.5–21.1). Ka nɨ'ì nzɨ̌ Mʉ̀yàhudì (Kɔ̀l 4.10-14).

Lukà andí ndɨ bhʉ̌kù Tòfilò tí kátɨna Mùgìrikì tɔ̀. Ndɨ alɛ ɨ'ì ɔrʉ́ ngarí ɔ̌. Kɔ̌vɔ̀-otù ɔ̌, Lukà ambɛ́nà dhu ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ yà ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí-tɨdɔ̀ tɔ́ pbàkrístɔ̀ tɔ̀. Kǎzè dhu ní abádhí-dɔ ràlʉ̌ dhu Yěsù rɨra ì nígʉ̀ átɔ̀ atdíkpá Pbàyàhúdí mànà.

Lukà àndà nga nà atdídɔ̌ alɛ ní ɨtsɨ̀ya ɔ̀nzɨ ka karí alɛ: vèbhálɛ, nzónzo, nzɛ́rɛngatálɛ, nǎkʉ̀tálɛ, andɨtálɛ, nzɛ́rɛ-alafí írǎ alɛ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí. Kàbhà ɔtɛ-lùkpǒ ní: ɨtsɔ̀ta, Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí, hirò ɔ̀nzɨ ka kí dhu, nzɛ́rɛnga t'ʉ́bàta, ndɨrɔ̀ dhu àkǎ kɔdɔ̀ alɛ ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rɨ̌ngo dhu tɔ̀ dhu.

Ungbòta-Ɔwʉ́tá ɔ̀, kǎndí ndɨ «Uvitatálɛ kàsʉ̌ tɔ́ bhʉ̌kù.»

Bhʉ̌kù-nyɨ̀tɨ ka kóhù tí dhu

- Bhʉ̌kù-dɔ̀kpa (1.1-4).
- Bàtizò nubhónà Yùwanì ʉ̀gʉ ka kí dhu mà Yěsù ʉ̀gʉ ka kí dhu mànà dhu (1.5–2.52).
- Bàtizò nubhónà Yùwanì rɨ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ dhu (3.1-20).
- Yěsù rɨ̌ bàtizò àlʉ̌ dhu mà pfɔ̀mvɔ Sìtanì rɨ̌ kà-afí ùmvʉ̌ dhu mànà dhu (Luk 3.21–4.13).
- Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Yěsù anzì kasʉ (4.14–9.50).
- Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndì ndárà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ Yěsù anzì kasʉ (9.51–19.44).
- Yèrùsàlɛmà ndì ndàrà àhʉ rɔ̀ Yěsù anzì dhu mà kʉ̌dà ɔ̀yá dhu mànà (19.45–24.53).

Yàrí bhʉ̌kù Lukà andí okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu
(Kas 1.1-3)

1 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Tòfilǒ, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nómvù wà ì ràndɨ̌ dhu yà àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ ndì nónzì dhu dɔ̌.
2 Abádhí nándɨ̌ ɨ dhu àdhàdhì, yà ɨ dhu rɨ̌ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀nzì ì dhu nala nyɨ̀kpɔ́ya nyʉ́ nɨ̌ alɛ náawɛ àlɛ̌ tɔ̀ dhu bhěyi. Ɨ alɛ ní ɨ adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ʉ̀nɔ̀ ndɨ ɔtɛ ìndrʉ̌ tɔ̀.
3 Ní ɨma mà átɔ̀, ma mádʉ̀ kɔ́rɔ́ ɨ dhu tɔ́ obhónga nónɛ̀ mʉnɨ mběyi nyʉ́, rɔ̀pɛ̀ ndì yà ɨ dhu náapɛ̀ ì rórɔ̀. Ní ádrʉ̀ngbǎlɛ Tòfilǒ, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ma mòzè mandɨ̌ yà ma mónɛ̀ mʉnɨ fɨndá obhónga dhu ɨndʉ̀,
4 ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyʉnɨ tí dhu, yà ɨndʉ̀ ka kúdhe dhu ràrɨ̌ obhó dhu nyʉ́.

Bàtizò nubhónà Yùwanì nʉ́gʉ ka kí dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀
(Zǒz 13.12; 1Sà 1.1)

5 Hɛ̀rɔdɛ̀ nɨ́ì'ì Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tí ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Zàkàrɨyà nɨ'ì kùhanì. Ndɨ Zàkàrɨyà nɨ'ì atdí kùhanì yà Àbiyà bhà pbàdzʉkʉrʉ tí ɨ'ì pbàkùhání nzínzì ɔ̌. Kàbhà tsìbhálɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ì Èlìzàbetì, Àrɔ̌nì-dhú bvʉ̌ tsìbhíngba. Ndɨrɔ̀, ndɨ Àrɔ̌nì nɨ'ì pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà.
6 Ní Zàkàrɨyà mà Èlìzàbetì mànà ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ nɨ'ì obhónángatálɛ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌, ndɨrɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ʊyátá nɨ́fʉ̌ arí atdídɔ̌ alɛ.

7 Pbɛ́tʉ̀ abádhí nɨ́ɨ’ì ɨ̀mbǎ atdí ngbángba nà màtɨ́, Èlìzàbetì nɨ’ì ìngò-àyi nɨ́dhunɨ̌.
Ndɨrɔ̀ abádhí ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ nɨ’ì ɨwà óngò mʉ̀là tɨ́ alɛ.
8 Nɨ́ atdíku, yà Zàkàrɨyà mà náarɨ́ kasʉ̀ ɔ̀nzɨ mànà atdíkpá pbàkùhánɨ́ tɔ́ rʉ̀wʉ̀ ɔ̌,
Zàkàrɨyà adì ndàmbɛ pbìndà kasʉ̀ nɔ́nzì dɔ̌ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌.
9 Nɨ́, yà pbàkùhánɨ́ tɔ́ màndʉ̀ nʉ́nɔ̀ dhu bhɛ̌yi, ɔdhɨ́na náavò Zàkàrɨyà ngàlà nɨ̌,
ndɨ́nɨ̌ otsú tɨ́ yà pbàkùhánɨ́ kɛ̀lɛ̌ vɨ̌yà dɔ̌ rɔ̀ nóotsúnà ɔ̀nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà
ɨdzá kàluga ɔ̀. Kǎhʉ̀ ndrùù arɔ́ngʉ̀ alɨndra-tɨdɔ̀ nɔ́bì pɛrɛ̀ tɨ́ màzàbahʉ̀ dɔ̌.
10 Wɔ̀ ndɨ kàsʉ̀mì ɔ̌, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ náadʉ̀ òko àmbɛ ’ìtsɔ̀ dɔ̌ irinǎ rɔ̀.
11 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà màlàyikà nɨ́ɨtɔ ndì Zàkàrɨyà tɨ́, ndàdʉ̀ ìde
alɨndra nʉ́bɨ kà rɨ̌ dɔ̀ná rɔ̀ màzàbahʉ̀ tɔ́ fangà dɔ̀nǎ rɔ̀.
12 Nɨ́ wɔ̀ màlàyikà ndì ndàla rɔ̀, Zàkàrɨyà-afí náabɛ̀ ndì atdídɔ̌, ɔdɔ ràdʉ̀ ì̀sɨ̌ ɔ̀nà.
13 Pbɛ́tʉ̀ màlàyikà adʉ̀ àtì̀nà kà nɨ̌: «Zàkàrɨyǎ, nzɨ̌ ɔnzɨ ɔdɔ, Kàgàwà nɨ́rì wà pbʉ̀kʉ̀
ɨtsɔ̀ta nɨ́dhunɨ̌. Pbʉ̀kʉ̀ tsìbhálɛ Èlìzàbetì rɨ̌ kpatsìbhá ngbángba nʉ́gʉ̀ indʉ̀, nyadʉ̀
ɔvɔ̀na nɔ́vɔ̀ Yùwanì tɨ́.
14 Nɨ́ kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀, ɨdhɛ̀nʉ̀ nɨ́ɨkaya ndì, nyadʉ̀ àdɨ ádrʉ̀ngbǎ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ ɔ̌. Ndɨrɔ̀, ibí
alɛ nyʉ́ nóokoya dhɛ̀dhɛ ɔ̌, ka kʉ̀gʉ̀ ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»
15 Ndɨ ngbángba nɨ’ɨya ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-nyì̀kpɔ́ ɔ̌. Kɔ̌mvʉ́ya nzɨ̌ dɨvayì mà,
ndɨrɔ̀ kɔ̌mvʉ́ya nzɨ̌ alɛ òrì rádʉ̀ atdí ɨwa-tɨdɔ̀ mà. Kàgàwà nɨɨráya ka pbìndà Ɨlɨ̌lǎ-
Alafí nɨ̌, àdàdì ɨ́yànà-fɨtsʉ̀ ɔ̀ rɔ́rɔ̀.
16 Ndɨrɔ̀, ka nɨ́ ndɨ Pbàìsràyélí nzínzì ɔ̌ ibí alɛ nabhʉ̀ya rìngò fɨyɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ
Kàgàwà-tɨ’ɔ̀.
17 Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ kʉ̌bhìya nà alɛ-afí-tɨdɔ̀, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-tɨdɔ̀ nɨ’ɨya yà
Kàgàwà bhà nabì Ɛ̀lɨyà nɨ́ɨ’ì nà alɛ-afí mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mànà-tɨdɔ̀. Kǎbhʉ̀ya
inzo mà rùngbò ì abáya mànà, ndàdʉ̀ ì̀nzɨ̌ arɨ́ Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ alɛ nábhʉ̀
rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì, ’òngò obhónángatálɛ tɨ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, kɔ̌bhɔlɔya ìndrʉ̌ angyangyɨ
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà tɔ̀.
18 Zàkàrɨyà nɨ́ivú dhu màlàyikà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Wɔ̀ nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu tɔ́ obhónga nʉ́nɨ̌
ma mɨ́ àdhu rɔ̌? Obhó tɨ́, ɨma nɨ́ mʉ̀là-akpà nyʉ́, ndɨrɔ̀ pbàkà tsìbhálɛ bhà atɔ mà
nárà wà ádzɨ̌ nyʉ́ átɔ̀.»
19 Nɨ́ wɔ̀ màlàyikà adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨma nɨ́ Gàbrìyelì, yà bìlɨ̌ ma marɨ́ ìde
Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌, mambɛ kàbhà kasʉ̀ ɔ̀nzì dɔ̌ alɛ. Nɨ́ Kàgàwà ìvì ma tɨnʉ̀ ɔ̀, mɨrà wɔ̀rɨ́
ídzì màkʉ̌rʉ̀ nɔ́vɔ̀ ɨndʉ̀.
20 Pbɛ́tʉ̀ yà ɨnzá nyɨ nyà’ù yà ma mʉ̀nɔ̀ ɨndʉ̀ dhu rɨ̌ ’ɔ̀nzɨ fɨyɔ́ kàsʉ̀mì ɔ̌ dhu dhu-okú
dɔ̀ rɔ̀, nyɨ nyóngo ìwɨ̌ tɨ́, ì̀nzɨ̌ nyongò ɔ̀tɛ, ràrà àhʉ̀ ɨ dhu nóowuya ’ɔ̀nzì ɔ̀yá ɨdhɔ ɔ̀.»
21 Wɔ̀ Zàkàrɨyà mà rɔ̌tɛ màlàyikà mànà ɔ̀ná kàsʉ̀mì ɔ̌, ihé-yà náadʉ̀ òko ’àmbɛ
Zàkàrɨyà nɔ́dɔ̀ dɔ̌ irí rɔ̀. Nɨ́, ì̀nzɨ̌ kà rǎhʉ̀ sɛsɛ Kàgàwà bhà ɨdzá kàluga ɔ̀ rɔ̀ rɔ̀, ɨdhɔ
nʉ́ʉkɔ abádhí atdídɔ̌.
22 Nɨ́ Zàkàrɨyà nɨ́itdègu àrà àhʉ̀ ányì rɔ̀, nɨ́ kǎdʉ̀ nzá ɔ̀tɛ ìndrʉ̌ mànà. Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀
àdɨ ndàmbɛ ɨnga nʉ́dhɔ̀ dɔ̌ ɔtsʉ́na-kpɔ̀ nɨ̌, ì̀nzɨ̌ ndì ndɔ́tɛ rɔ́rɔ̀. Nɨ́ ìndrʉ̌ adʉ̀ dhu ɔ̀sʉ̀,
ɨwà Kàgàwà ràvi ndì Zàkàrɨyà tɔ̀ ɔnyʉ̀ rɔ̌dzì kà-dɔ̀ dhu bhɛ̌yi dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ndɨ kàluga
ɔ̌.
23 Zàkàrɨyà mà tɔ́ rʉ̀wʉ̀ nɨ́itdègu ìku, nɨ́ kǎdù ndì ndàrà àhʉ̀ pbìndà.
24 Nɨ́ ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌, Èlìzàbetì, kàbhà tsìbhálɛ náangò ɔ̀na tɨ́. Kǎdʉ̀ ndòrù, ràrà
àhʉ̀ imbò àbɨ̌ tɨ́. Kɔ̌ngónà àtì̀nà afína ɔ̀:
25 «Kànɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ɔ́nzì idù dhu. Àbadhi nípfo wà ma yà nyìdu àbhʉ̌ arɨ́
ràmbɛ ì̀wʉ̀ dɔ̌ ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌ dhu-ɨ́yà ɔ̌ rɔ̀.»

Yɛ̌sù nʉ́gʉ̀ ka kɨ́ dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀
(Màt 1.18-23; Ìsa 7.14)

26 Atdíku, azà àbǐ tɔ́ ɔ̀na nà Èlìzàbetì rǐ'ì rɔ́rɔ̀, Kàgàwà náavì pbìndà màlàyikà
Gàbrìyelì ràrà Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀, Nàzàretì tí kátìna atdí pbanga ɔ̀.
27 Ányì kǎrà atdí tsìbhíngba, ìnzá àpɛ̀ kpatsìbhálɛ nʉ́nǐ tì'ɔ̀. Ndì tsìbhíngba nì'ì
ìwà Dàwudì-dhú bvʉ̌ alɛ, Yɔ̀zɛfʉ̀ órì. Kɔ̌vɔ̀ nì'ì Màrìyà.
28 Màrìyà tí ndì ndàrà àhʉ rɔ̀, wɔ̀ màlàyikà náatsɛ ka, ndàtì: «Ílè nyì Màrìyǎ, ìwà
nyì nyàbà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ídzìnga, ndìrɔ̀ ìnè Kàgàwà rǐ'ì nyì nà.»
29 Wɔ̀ ɔtɛ ndì ndìrì rɔ̀, Màrìyà-afí náabɛ̀ ndì atdídɔ̌. Kǐrɛ̀ nga afína ɔ̀ ndàtì: «Yàrí
mʉ̀lɛ̀mbɛ̀-tì nyʉ́ ní àdhu?»
30 Ní màlàyikà adʉ̀ àtìnà kà nǐ: «Ìnzǐ ɔnzì ɔdɔ Màrìyǎ, Kàgàwà bhà ídzìnga nyì
nyàbà wà nídhunǐ.
31 Kɔ̀nǐ nyì nyóngo ʉ̀nʉ tí, ndìrɔ̀ nyì nyʉ́gʉ́ya kpatsìbhá ngbángba, nyadʉ̀ ɔvɔ̀na
nɔ́vɔ̀ Yěsù tí.
32 Ka nì'ìya ádrʉ̀ngbǎlɛ, ndìrɔ̀ ka kanziya ka kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arí'ì Kàgàwà t'ídhùnà tí.
Ndìrɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náadʉ̀ya kìlì ràdì abhunà, kamà Dàwudì bhà tombi dɔ̌.
33 Kɔ̌nyʉ́ya idzi Yàkɔbhɔ̀-dhú dɔ̌, ndìrɔ̀ kàbhà idzi nì'ìya dhòdhódhónga tɔ́.»
34 Ní, Màrìyà níivú dhu màlàyikà-tsʉ̌, ndàtì: «Wɔ̀ dhu rǎkǎ ìngbǎ dhu bhěyi idù,
yà ìnzá ma màpɛ̀ kpatsìbhálɛ nʉ́nǐ rɔ̀?»
35 Ní, màlàyikà náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtì: «Ìlǐlǎ-Alafí rǐfo dʉ̀nʉ́, ndìrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu
dɔ̌ arí Kàgàwà rǐ nyatsì pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbì nǐ sísí bhěyi. Ní ndì dhu-okú
dɔ̀ rɔ̀, nyì nyʉ́gʉ́na ngbángba nì'ìya Kàgàwà ɔ́pì fǐndà, ndìrɔ̀ ka kanziya ka Kàgàwà
t'ídhùnà tí.
36 Kɔ̀nǐ, a'ɛ̀nʉ Èlìzàbetì rǐ'ì azà àbǐ tɔ́ ɔ̀na nà, àzèmbè ìwà ka katì ndì ìngò-àyi tí
rɔ́rɔ̀. Kà rǐ kpatsìbhíngba nʉ́gʉ mʉ̀là dɔ̌ rɔ̀,
37 ìmbǎ Kàgàwà lɛ̀mà nɔ́nzì rí dhu náarí'ì nídhunǐ.»
38 Nírɔ̀ ní ndì Màrìyà náadʉ̀ àtìnà màlàyikà nǐ: «Ma ní Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ìnɔ-
àyi. Ní, ítsè ndì dhu rɔnzì ndì yà nyì nyʉ̀nɔ̀ ka dhu bhěyi.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, màlàyikà
náadʉ̀ ndìvà ndàrà kà-tí rɔ̀.

Màrìyà rǎrà Èlìzàbetì nándà dhu

39 Wɔ̀ ndì kàsʉmì ɔ̌ tí, Màrìyà náadʉ̀ ndìvà ndàrà kòmbómbí, yà Yùdhà bhà pbìrì
ɔ̌ arí pbìrì-akpá nzínzì ɔ̌ atdí kìgɔ̀ ɔ̀.
40 Ní ányì, kǎtsù Zàkàrìyà bhà ìdza, ndàdʉ̀ kàbhà tsìbhálɛ Èlìzàbetì nátsɛ̀.
41 Èlìzàbetì níitdègu Màrìyà nátsɛ̀ ndì dhu nírì, ní kà-fitsʉ̀ ɔ̀ rí'ì ngbángba náadʉ̀
ndɔ̀pɛ̀ ndʉ̀bɛ̌ nga kà'ɔ̀. Ndìrɔ̀, Kàgàwà náadʉ̀ Èlìzàbetì níra Ìlǐlǎ-Afína nǐ.
42 Ní, Èlìzàbetì náadʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀tɛ̀ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà, ndàtì Màrìyà nǐ: «Kàgàwà
náso wà nyì atdídɔ̌ ròsè kɔ́rɔ́ vèbhálɛ dɔ̀nǎ. Ndìrɔ̀, kàso wà finʉ-tsʉ̀ ɔ̀ rí'ì ngbángba
átɔ̀.
43 Ìngbà dhu-bvʉ̀tí dhu yà, pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-tsánà nyʉ́ náaríra mandà
nǐ?
44 Ándà, nyì nyàtsɛ̀ ma dhu nítdègu ìsǐ bǐdu ɔ̀, ní ányìrɔ̌ rɔ̀ tí, yà fidu-tsʉ̀ ɔ̀ rí'ì
ngbángba nádʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndʉ̀bɛ̌ nga fidu-tsʉ̀ ɔ̀, ádrʉ̀ngbǎ dhɛ̀dhɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.
45 Ìnyì, nyì nyɔ̀nzì wà hirò, yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nʉ́nɔ̀ ìndʉ̀ dhu rǐ ndɔ̀nzì ɔ̀nzì
dhu nyì nyà'ù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»

Màrìyà rǐ Kàgàwà nílè dhu
(1Sà 2.1-10; Zàb 113)

46 Nírɔ̀ ní ndì Màrìyà atì: «Ma mí Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nílè atdyúdu nyʉ́ nà,
47 ndìrɔ̀ afídu rǐ'ì ádrʉ̀ngbǎ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ ɔ̌, Kàgàwà pbàkà Ɔ̀gʉ̀ba ɔ̀.

48 Kàgàwà nírɛ̀ ma, yà ìnzǐ ìndrǔ rǎdʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà dhu tí pbìndà ɨnɔ-àyi. Obhó tí, rɔ̀pɛ̀
ndì kombí, kɔ́rɔ́ alɛ rǒngo matì hirò nɔ́nzì tsìbhíngba tí.
49 Kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arí'ì ɔbɨ nà Kàgàwà nɔ́nzì ádrɔ̀drɔ̌ dhu nyʉ́ idù. Kɔ̌vɔ̀ ní ìlǐlǎ ɔvɔ.
50 Ndɨrɔ̀, yà ɔdɔ̀na ɔ̀nzɨ arí alɛ dɔ̌ kǎrí ɨzʉ nábà bìlǐnganà.
51 Kǎvi ɔbìna nyʉ́, ndòpfòlò yà ɨdzítá tɔ́ afíya nà arí'ì alɛ-ɔ̌nga.
52 Kǐfo ádrɔ̀drɔ̌ kámá fìyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌nga tɔ́ tombi dɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ yà ìnzǐ ka karɔ́zʉ̀na
dhu tí alɛ nídzɨ, ndʉ̀lɨ ádrɔ̀drɔ̌ ngari ɔ̌.
53 Kǎbhʉ ìmbǎ dhu arí'ì fɔyá alɛ rònzì atdídɔ̌, ndàdʉ̀ ònzɔ̀nzì alɛ nítu, ndòdì ròwù
ɔtsʉ́ya-kpa nà.
54 Kɔ̀nzì pbìndà ɨnɔ, Pbàìsràyélí dzʉ̀nà, ndàdʉ̀ pbìndà ɨzʉ nírɛ̀ dɔ̀yá,
55 àdhàdhì ya angyangyɨ ndì ndavɔ̀ àlɛ̌ t'ábána, Àbràhamʉ̀ mà, pbìndà pbàdzʉkʉrʉ
mànà tɔ̀, bìlǐnganà ndì ndongó tí ɔ̀nzìnà dhu bhěyi.»
56 Ní Màrɨyà mà náadʉ̀ òko atdíkpá Èlìzàbetì mànà, ràrà àhʉ mbɛ̀mbɛ̀ ìbhʉ àbǐ tí.
Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndɨvà, ndàdu ndì pbìndà.

Bàtizò nubhónà Yùwanì nʉ́gʉ ka kí dhu
(Luk 1.13-17; 3.4-9)

57 Èlìzàbetì rǐ ndʉ̀gʉ ɔ̀ná kàsʉmì níitdègu àkǎ, ní kǎdʉ̀ kpatsìbhá ngbángba nʉ́gʉ̀.
58 Ní, Èlìzàbetì mà aróko mànà atdíkpá pbanga ɔ̌ alɛ mà, kà mà t'ídzá-bhà mànà
níitdègu Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nábà ɨzʉ Èlìzàbetì dɔ̌, rʉ̀gʉ̀ ngbángba dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀
nírɨ, ní abádhí-ɨdhɛ̀ níika ndì atdíkpá Èlìzàbetì mànà.
59 Ní, wɔ̀ ngbángba nɔ́nzì atdí yɛngɛ̀ rɔ̀, abádhí iwú, kadʉ̀ kɔ̀nzǐnga nɔ́bhɔ̀lɔ̀. Ndɨrɔ̀,
abádhí azè kɨlɨ àbanà Zàkàrɨyà-ɔvɔ̀ kà-dɔ̌.
60 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ngbángba-tsánà Èlìzàbetì náadʉ̀ àtɨnà: «Ìnzǐ ní wɔ̀ dhu bhěyi. Kàkǎ
kɔvɔ̀ ɔvɔ̀na Yùwanì tí.»
61 Ní, kɔ̌kɔ̀ Èlìzàbetì mà rǐ'ì mànà alɛ náadʉ̀ àtɨnà kà nǐ: «Ìmbǎ Yùwanì tí kátɨna
ɔvɔ náarí ì'ì pbʉ̀kʉ̀ ɨdzá-bhà nzínzì ɔ̌ alɛ dɔ̌.»
62 Ní, abádhí adʉ̀ dhu ìvu kà t'ábanà-tsʉ̌ ɔtsʉ́ya nǐ, ndínǐ ì ʉnɨ tí kà ròzè kɔvɔ̀
pbìndà ɨngba-ɔvɔ̀ àdhɨ tí.
63 Ní, Zàkàrɨyà adʉ̀ dhu àndǐ karí dɔ̀ná odu-afǎ-ngba nɔ́nzì ɔtsʉ́na nǐ kiwǔ nà,
ndàdʉ̀ yàrí dhu àndi dɔ̀ná: «Kɔ̌vɔ̀ ní Yùwanì.» Ní ɨdhɔ adʉ̀ kɔ̀rí alɛ nʉ́kɔ kɔ́rɔ́.
64 Ní ányìrɔ̌ rɔ̀ tí Zàkàrɨyà-tsʉ̀ náadʉ̀ ndàngbɛ, Zàkàrɨyà ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀tɛ̀, ndàmbɛ
Kàgàwà nílè dɔ̌ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà.
65 Ɔdɔ nɨisí kɔ́rɔ́ ányìrɔ̌ arí'ì kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ pbanga ɔ̌ alɛ ɔ̀. Ndɨrɔ̀, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌
arí'ì pbìrì-akpá nzínzì ɔ̌ pbanga ɔ̌, ìndrǔ nóowúnà wɔ̀ ndì nɔ̀nzì kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀
kɛ̀lɛ̌ náwɛ rɔ̌.
66 Ní, kɔ̌kɔ̀ ì nɔ̀nzì kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ ka kʉ́nɔna dhu nìrì alɛ náadɔ̀ ɨ dhu afíya ɔ̀, 'àdʉ̀
àmbɛ àtɨnà dɔ̌: «Yàrí ngbángba nɨ'ɨya ìngbà dhu bhěyi ngbángba-tɨdɔ̀?» Obhó tí,
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨi'ì ndɨ ngbángba nà.

Zàkàrɨyà rǐ Kàgàwà nílè, Kàgàwà bhà nabì bhěyi dhu

67 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà nɨirá Zàkàrɨyà, wɔ̀rí ngbángba t'ábanà, Ɨlǐlǎ-Alafí nǐ. Ní,
Zàkàrɨyà adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀tɛ̀ Kàgàwà bhà nabì bhěyi, ndàtɨ:
68 «Ilèta nákǎ kabhʉ Ádrʉ̀ngbǎlɛ, Pbàìsràyélí tɔ́ Kàgàwà tɔ̀,
kǐrà pbìndà alɛ nándà, ndàdʉ̀ ʉ̀wʉnà nídhunǐ.
69 Kǎdʉ̀ obhónánga tɔ́ ʉwʉta níbhò àlɛ̌ tɔ̀,
pbìndà ɨnɔ-akpà Dàwudì bhà ɨdzá-bhà tírɔ̀.
70 Kàgàwà náavɔ̀ dhu angyí nyʉ́ pbìndà ìlǐlǎ pbànábí-otù ɔ̌, ndàtɨ:
71 Ndì rɨgʉ́ya àlɛ̌ àlɛ̌ tɔ́ òmvǔ-fɔ́ rɔ̀,

ndɨrɔ̀ ndɨ rɨgʉ́ya àlɛ̌ kɔ́rɔ́ alɛ yà àlɛ̌ nɔ́ndrɔ̀-fɔ́ rɔ̀.
72 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ kɨ̌tɛ̀ pbɨ̀ndà ɨzʉ̀ àlɛ̌ t'ábána tɔ̀,
ndàdʉ̀ abádhí tɔ̀ ndɨ̀ ndanzɨ̀ pbɨ̀ndà ɨ̀lɨ̌lǎ ungbòta tɔ́ làká nɨ́rɛ̀.
73 Kǎnzɨ̀ ndɨ dhu àdhàdhɨ̀ yà àlɛ̌ t'ábanà Àbràhamʉ̀ tɔ̀ ndɨ̀ ndatsɔ̀ dhu bhɛ̌yi.
74 Kǎtɨ, ndɨ̀ rɨgʉ́ya àlɛ̌ àlɛ̌ tɔ́ òmvʉ̌-fɔ́ rɔ̀,
ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kongó tɨ́ kàsʉ̌na nɔ́nzɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ kɨ́ ɔdɔ ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀.
75 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, àlɛ̌ kokoya ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ tɨ́ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌, ndɨrɔ̀ obhónángatálɛ tɨ́,
kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ yà òko àlɛ̌ kòko àlɛ̌-nyɨ̀kpɔ́ nà ɔ̀ná ɔ̌.
76 Ndɨrɔ̀ ɨnyɨ pbànɨ̌ngbá, ɨnyɨ nɨ'ɨya kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ɨ̀ Kàgàwà bhà nabì.
Obhó tɨ́, nyɨ nyadɨ̀ya angyi Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɔ̀, otu nyɨ nyɔbhɔlɔ tɨ́ kà tɔ̀.
77 Ndɨrɔ̀, nyɨ nyadʉ̀ya dhu ɔ̀vɔ̀ kàbhà alɛ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ abádhí ʉnɨ tɨ́ dhu, kà ràrɨ̌ ɨ̀rà ɨ̀ nɨ́gʉ, ndàdʉ̀ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga nʉ́bà fɨ̌yɔ̀.
78 Obhó tɨ́, àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà nɨ́ atdídɔ̌ arɨ́ ìndrʉ̌-ɨzʉ̀ nálǎ Kàgàwà:
kǎbhʉ̀ya ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ awáwʉ̀ ràwʉ̀ àlɛ̌-dɔ̌nga, àdhàdhɨ̀ ndɨ̀tɔ rɨ́ adyifɔ̀ náarɨ́ alɛ-dɔ̌nga náwʉ̀ dhu bhɛ̌yi.
79 Kǎbhʉ̀ya yà ɨ́nɔ̀ ɔ̌ aróko, yà ɔvɛ-sɨsɨ̀ níibvú ndɨ̀ dɔ̀yá alɛ-nyɨ̌nga ràwʉ̀.
Ndɨ dhu adʉ̀ya àlɛ̌ àbhʉ àlɛ̌ rʉ̀ngʉ màrʉ̀ngà tɔ́ otu.»
80 Wɔ̀rɨ́ ngbángba náambɛ́nà òvi dɔ̌, afína ràdʉ̀ àmbɛ ɔbɨ ɔ̀tsì dɔ̌. Kǒngónà àdɨ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀, ràrà àhʉ Pbàìsràyélí-ɔ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ndaraya ndàvi kpangba ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.

2

Màrɨyà rɨ̌ Yɛ̌sù nʉ́gʉ dhu
(Màt 1.18-25; 5.1-2; Ìsa 9.5)

1 Ndɨ ɨdhɔ ɔ̌, ádrɔ̀drɔ̌ kámá dɔ̌ kamà Kàyìsarà Ògústò náabhʉ̀ ʉyátá ndàtɨ, pbɨ̀ndà pbìrì ɔ̌ aróko kɔ́rɔ́ alɛ ràkǎ kandɨ̌ físɨ̀ ɔ̀.
2 Wɔ̀ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ andítá náanzɨ̀ ndɨ̀ yà Kùrèniyò nɨ́ɨ'ɨ̀ lɨwalɨ̀ tɨ́ Sìriyà tɔ́ pbìrì dɔ̌ nínganí.
3 Kɔ́rɔ́ alɛ náawù ɨ̀ àndi, ngǎtsi alɛ ràrà ndàndi fɨyɔ́ pbanga nyʉ́ ɔ̀.
4 Nɨ́, Yɔ̀zɛfʉ̀ nɨ́ɨvà ndɨ̀ átɔ̀, ndùpò Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ pbanga, Nàzàretì tɨ́ kátɨna ɔ̀ rɔ̀, ndàrà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, ndàrà àhʉ Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì ka kʉgʉ ɔ̀ná pbanga ɔ̀. Kǎrà ányɨ̀ Dàwudì-dhú bvʉ̌ alɛ tɨ́ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ nídhunɨ̌.
5 Àbadhi mà náawù ányɨ̀ yà ndɨ̀ ndórì pbɨ̀ndà tsìbhálɛ Màrɨyà nà, ɔ̀na nà rɨ́'ɨ̀ rɔ́rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka kandí tɨ́ ɨ̀ físɨ̀ ɔ̀.
6 Nɨ́ ányɨ̀ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, Màrɨyà rɨ̌ ndʉ̀gʉ ɔ̀ná ɨdhɔ náaká.
7 Nɨ́, kʉ̌gʉ pbɨ̀ndà sengba tɔ́ kpatsìbhá ngbángba, ndàdʉ̀ ngbɔ̌na nákpɔ̀rɔ̀ mbɛrʉ̀ nɨ̌. Kǎdʉ̀ ndɨ ngbángba nɨ́lɨ ràyi ɨ̀zǎ arɨ́ dhu ɔ̀nyʉ ɔ̀ná kɨwalɨ̀ ɔ̀, ɨ̀mbǎ ngari rɨ̌'ɨ olo-dzà ɔ̀ abádhí tɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.

Màlàyíká rɨ̌ 'àvɨ̌ mʉ̀tʉngà t'ʉ́ndatatálɛ tɔ̀ dhu
(Màt 2.1-15; Ìsa 41.27)

8 Ndɨ pbìrì ɔ̌, mʉ̀tʉngà t'ʉ́ndatatálɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ fɨyɔ́ tàmà tɔ́ màhò nɔ́dɔ ɨ̀'ɨ́ kúbhingá ɨrɨ́ ɔ̌ rɔ́.
9 Nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà màlàyikà nɨ́ɨtɔ ndɨ̀ abádhí tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ràdʉ̀ ndàtsì abádhí dɔ̌. Nɨ́ ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ abádhí-afí ɔ̀ atdídɔ̌.
10 Pbɛ́tʉ̀, màlàyikà náadʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ, ma mɨ̀rà kɔ́rɔ́ alɛ-ɨdhɛ̀ rɨ̌ ndɨ̀kǎ nɨ̌ ídzì màkʉ̌rʉ̀ nà fʉ̌kʉ̀ nɨ́dhunɨ̌.
11 Indo yàrɨ́ iku ɔ̌, ka kʉ̀gʉ̀ Ɔgʉ̀ba fʉ̌kʉ̀, Dàwudì bhà kɨgɔ̀ ɔ̌. Ndɨ Ɔgʉ̀ba nɨ́ Krɨ́stɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.

12 Ndɨrɔ̀, kànɨ̌ kʉ̀nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ̀ná dhu: nyɨ̌ nyɨ́ ɨrɛ́-ngba nótù mbɛrʉ̀ ɔ̀ ka kàkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌na, kadʉ̀ ìlìnà ràyi ɨzǎ náarɨ́ dhu ɔ̀nyʉ ɔ̀ná kɨ̀walɨ̀ ɔ̀ rɔ́.»
13 Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ nɨ́ ndɨ, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ màlàyíká tɔ́ ihé-yà náandu ɨ̀ wɔ̀rɨ́ màlàyikà rɔ̌, ɨ̀ rìlè Kàgàwà, àtɨ:
14 «Ilèta nákǎ kabhʉ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ Kàgàwà tɔ̀!
Ndɨrɔ̀, màrʉ̀ngà nákǎ ndɨ̀'ɨ̀ yà adzɨ dɔ̌ ídzì afíya nà alɛ tɔ̀!»

Mʉ̀tʉngà t'ʉ́ndatatálɛ rɔ̌wu Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀ dhu

15 Màlàyíká nɨ́và ɨ̀ tɨyá rɔ̀, 'àdu ɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, mʉ̀tʉngà t'ʉ́ndatatálɛ náatɛ̀ nzínzìya ɔ̌ 'àtɨ: «Kòwu Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kala tɨ́ ányɨ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu, yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nʉ́nɔ̀ àlɛ̌ tɔ̀ dhu.»
16 Nɨ́, abádhí náawù ányɨ̀ tsàkàtsàkà, 'àdʉ̀ Màrɨyà mà nótù Yɔ̀zɛfʉ̀ mànà, ndɨrɔ̀ ngbángba ràdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ɨzǎ arɨ́ dhu ɔ̀nyʉ ɔ̀ná kɨ̀walɨ̀ ɔ̀ ndɨ̀ ndàyi rɔ́.
17 Ndɨ ngbángba ɨ̀ àla rɔ̀, abádhí náawɛ yà màlàyikà nʉ́nɔ̀nà fɨ̌yɔ̀ kà-dɔ̌ dhu.
18 Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ, yà mʉ̀tʉngà t'ʉ́ndatatálɛ rʉ̌nɔna dhu nɨ̀rɨ̀ nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ wɔ̀ abádhí rʉ̌nɔna dhu dɔ̌.
19 Pbɛ́tʉ̀, Màrɨyà náadɔ̀ wɔ̀ dhu kɔ́rɔ́ afína ɔ̀, ndàdʉ̀ àmbɛ ɨnga nɨ́rɛ̀ dɔ̌ dɔ̀ná atdídɔ̌.
20 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, mʉ̀tʉngà t'ʉ́ndatatálɛ náadù ɨ̀ Kàgàwà nɨ́fʉ̌ ɨ̀'ɨ́, 'àdʉ̀ àmbɛ ìlènà dɔ̌ rɔ́rɔ̀, kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ɨ̀ ɨ̀rɨ̀, 'àdʉ̀ àlanà nɔ́nzɨ̀ ɨ̀ yà abádhí tɔ̀ màlàyikà nʉ́nɔ̀nà dhu bhɛ̌yi tɨ́ nɨ́dhunɨ̌.

Yɛ̌sù tɔ́ ngbángba-ɔvɔ̀ nɔ́vɔ ka kɨ́ dhu

21 Atdí yɛngɛ̀ níitdègu àkǎ wɔ̀ ngbángba ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌, nɨ́ ka kadʉ̀ kɔ̀nzɨ̌nga nɔ́bhɔ̀lɔ̀. Ka kadʉ̀ ndɨ ngbángba-ɔvɔ̀ nɔ́vɔ̀ Yɛ̌sù tɨ́, àdhàdhɨ̀ yà màlàyikà nʉ́ʉnɔ ɨnzá kà-tsánà àpɛ̀ òngo ɔ̀na tɨ́ rɔ́rɔ̀ dhu bhɛ̌yi.

Yɛ̌sù tɔ́ ngbángba nɨ́tɛ̀ ka kówu Kàgàwà tɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀ dhu (Law 12)

22 Yɔ̀zɛfʉ̀ mà, Màrɨyà nà rɨ̌ 'ù'ɔ̌ 'ìlǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ náaká àdhàdhɨ̀ Músà bhà Ʊyátá nʉ́nɔ̀ ka dhu bhɛ̌yi. Nɨ́ abádhí idyi Yɛ̌sù tɔ́ ngbángba 'òwù nà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, 'òwù ɨ̀tɛ̀nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà tɔ̀.
23 Obhó tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ʊyátá ɔ̀ ka kandí dhu katɨ, sengba tɨ́ ka kʉ̀gʉ̀ kpatsìbhíngba nópì ka ràrɔ̌ngo Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà tɔ̀.
24 Nɨ́ abádhí náadʉ̀ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ʊyátá nʉ́nɔ̀ pɛrɛ̀ núbho átɔ̀. Ɨ pɛrɛ̀ nɨ'ɨ́ ɔ́yɔ̌ aliri, ngǎtsi nɨ̌ ɔ́yɔ̌ àmbɔ̌-nzo.
25 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, atdí alɛ, Sìmìyonì tɨ́ kátɨna nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ndɨ alɛ nɨ'ɨ̀ ídzì alɛ nyʉ́. Ka nɨ'ɨ̀ obhónángatálɛ, ndɨrɔ̀ Kàgàwà nɨ́fʉ̌ arɨ́ atdídɔ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀, kɔ̌ngónà Pbàìsràyélí ndɨ̀ ndɨgʉ́ tɨ́ rɨ́rà alɛ nɔ́dɔ̀. Nɨ́ Kàgàwà nɨ́ɨrá ka pbɨ̀ndà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí nɨ̌,
26 ndɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ràdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ angyangyɨ kà tɔ̀ ndàtɨ: ɨ̀nzɨ̌ kà rɔvɛ́ya ɨnzá ndɨ̀ ndàla Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌vìna Krɨ́stɔ̀ rɔ́rɔ̀.
27 Nɨ́, Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ ndʉ̀nda rɔ̀, kǎrà ɔ̀tsù Kàgàwà bhà ɨdza. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Màrɨyà mà, Yɔ̀zɛfʉ̀ nà níiwú Yɛ̌sù tɔ́ ngbángba nà, ndɨ́nɨ̌ yà Ʊyátá nʉ́nɔ̀ dhu náaká tɨ́.
28 Nɨ́, Sìmìyonì náakɔ̀ ngbángba ndàtdʉ̌, ndàdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ Kàgàwà tɔ̀, ndàtɨ:
29 «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwǎ, kòmbí nyɨ nyɨ́ mbǎ pbʉ̀kʉ̀ ɨnɔ-akpà nʉ́bha rɔ̀vɛ̀,
àdhàdhɨ̀ yà angyangyɨ nyɨ nyavɔ̀ idù dhu bhɛ̌yi.
30 Obhó tɨ́, ma màla wà pbʉ̀kʉ̀ rɔ̀ ɨ̀rà ɔ̀gʉ̀ nyɨ̀kpɔ́du nyʉ́ nɨ̌.
31 Ndɨ ɔ̀gʉ̀ nɨ́ yà nyɨ nyʉ́ nyɨ nyabhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀.
32 Ka nɨ́ yà ɨnzá àpɛ̀ nyʉnɨ̌ kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-nyɨ̌nga náwʉ̀ rɨ́ awáwʉ̀.

Ndɨrɔ̀ ka nɨ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ alɛ Pbàìsràyélí tɔ̀*.»

Sìmìyonì rɨ̌ Yěsù ɔnzɨya dhu nɔ́vɔ angyangyɨ, Kàgàwà bhà nabì bhěyi dhu

33 Yěsù t'ábanà mà, kà-tsánà mànà ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌, wɔ̀ Sìmìyonì rʉ̌nɔna Yěsù tɔ́ ngbángba nɨ̌ dhu nɨ́rɨ ì'ɨ́ rɔ̀.
34 Sìmìyonì náaso abádhí, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà-tsánà Màrɨyà nɨ̌: «Yàrɨ́ ngbángba rɨ̌ Pbàìsràyélí nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nábhʉ̌ ràwà ì, ndàdʉ̀ ábhɔ̌ alɛ nɨ́dɨ̀. Ndɨrɔ̀, ka nɨ́ ize yà ìndrǔ àbhʉ̌ rɨ́ ràgò ì nzínzìya ɔ̌,
35 ndɨ́nɨ̌ yà ábhɔ̌ alɛ núuru afíya ɔ̀ ɨrɛ̀ta núuvì tɨ́ ì kpangba. Ndɨrɔ̀ ɨnyɨ Màrɨyǎ, pbʉ̀kʉ̀ àpbɛ̀ rɨ̌ ndìlɨ̌ ɨla tɔ́ obhi-akpà ka kòdù, rɔ̀sʉ̀ afína alɛ bhà àpbɛ̀ bhěyi.»

Tsìbhá nabì Anà rɔ̌tɛ Yěsù tɔ́ ngbángba dɔ̌ dhu

36 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, Kàgàwà bhà atdí tsìbhá nabì, Anà tɨ́ kátɨna, nɨ́ɨ'ì ìnè átɔ̀. Anà nɨ'ì Àserì-dhú-bvʉ̌ alɛ, Fànolì t'ɨ́vànà. Ka nɨ'ì mʉ̀là-àyɨ̌-ngba nyʉ́. Abádhí náakò yà tsìbhíngba tɨ́ rɔ̀ ì ʉmbá ì nà alɛ nà àrʉ̀bhʉ̀ atɔ kɛ̀lɛ̌ tɨ́, ndɨ alɛ ràdʉ̀ ɔ̀vɛ̀.
37 Nɨ́, kǎdʉ̀ àdɨ abvo-àyi tɨ́, ràrà àhʉ àrʉ̀ kumì dɔ̀ná ìfɔ nà atɔ nɔ́nzɨ ndì ndɨ́ dhu ɔ̀. Kǒngónà nzɨ̌ àhʉ iri Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kǒngónà Kàgàwà bhà ɨdzá kasʉ kɛ̀lɛ̌ nɔ́nzì adyíbhengá màtɨ́ ndɨrɔ̀ kúbhingá màtɨ́. Kǒngónà àdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsì, ndàdʉ̀ àmbɛ ndɨ̀tsɔ̀ dɔ̌.
38 Nɨ́, ndɨ tsìbhá nabì Anà nɨ́itɔ ndì wɔ̀ Sìmìyonì rɔ̌tɛ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàbhʉ ɔ̀tsɔ̀ Kàgàwà tɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàwɛ dhu Yěsù tɔ́ ngbángba dɔ̌, yà Kàgàwà rɨ̌ Yèrùsàlɛmà nʉ́wʉ̌ dhu nɔ́dɔ arɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀.

Yěsù tɔ́ ngbángba nà ka kóngo Nàzàretì dhu

39 Yěsù t'ábanà mà, kà-tsánà mànà níitdègu kɔ́rɔ́ dhu nɔ́nzɨ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ʊyátá nʉ́nɔ̀ ka dhu bhěyi, nɨ́ abádhí adʉ̀ 'àdu Yěsù tɔ́ ngbángba nà Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ fɨyɔ́ kɨgɔ̀, Nàzàretì tɨ́ kátɨna ɔ̀.
40 Nɨ́, Yěsù tɔ́ ngbángba adʉ̀ àdɨ ndàmbɛ ovi dɔ̌, ndàdʉ̀ àmbɛ ɔbɨ àbà dɔ̌. Kàgàwà nɨ́irá ka dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nɨ̌, kɔ́rɔ́ kà rɔ̌nzɨna dhu ràdʉ̀ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ nɔ́fɔ̀ atdídɔ̌.

Yěsù rɨ̌'ì Kàgàwà bhà ɨdzá, atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà atɔ nà dhu
(Luk 2.41; 1Sà 1.3,7,21-28)

41 Yà atɔ náarɨ́rà dhu bhěyi, Yěsù t'ábanà mà kà-tsánà mànà nóongónà òwu Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, Pásìka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀.
42 Nɨ́, Yěsù níitdègu atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà atɔ nísě, nɨ́ abádhí náawù atdíkpá Yěsù tɔ́ ngbángba mànà àdhàdhì yà angyi ì arɔ́nzɨna dhu bhěyi.
43 Nɨ́, mʉ̀hɛndʉ̀ ìku rɔ̀, Yěsù t'ábanà mà, kà-tsánà mànà náadù ì, 'òngò ɨbha. Pbɛ́tʉ̀, Yěsù tɔ́ ngbángba náadʉ̀ àdɨ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ɨnzá àbanà mà, ɨ́yànà mànà nʉ́nɨ rɔ́rɔ̀.
44 Abádhí adʉ̀ Yěsù àtì ìnè rɨ́'ì ɔdhɨ́na mànà ì úbhi atdíkpá rɔ́ dhu tɨ́. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨwà ì ùbhi, rɔ̀pɛ̀ ndì kútsingánǎ, ràrà àhʉ pbɨ́tsɔ̀ngǎ rɔ́rɔ̀, abádhí apɛ̀ 'ɔ̀mɛ̀ Yěsù, fɨyɔ́ alɛ mà, ɔdhɨ́ya mànà nzínzì ɔ̌.
45 Pbɛ́tʉ̀, abádhí náadʉ̀ nzá kàla. Nɨ́, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí náadù ì tdɨ́tdɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, 'òwù kɔ̀mɛ̀.
46 Nɨ́, ìbhʉ ɨdhɔ dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, abádhí náawù kòtù Kàgàwà bhà ɨdzá àdɨ Ʊyátá tɔ́ màlímó nzínzì ɔ̌ rɔ́. Kǎmbɛ́nà Ʊyátá tɔ́ màlímó rʉ̌nɔna dhu nɨ́rì dɔ̌, ndàdʉ̀ àrà dhu ɔ̀ngʉ̀ rɔ̌ abádhí-tsʉ̌.
47 Kɔ́rɔ́ alɛ, yà kà rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ rɨ́ nʉ́kɔ rɔ̌ ɨdhɔ aránà atdídɔ̌, kàbhà ɨnga t'ʉ́nɨta mà, kà rǎrà tsʉ̀ná ka kìvǔ dhu nádu rɔ̌ tɨ́ dhu mànà dhu dɔ̌.

---

* **2:32 2.32** Ìsa 42.6; 49.6; 52.10

48 Nɨ́, kà t’ábanà mà kà-tsánà mànà níitdègu kàlǎ, nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉ́kɔ atdídɔ̌. Nɨ́, kà-tsánà adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Pbànɨ̌ngbá, ádhu wɔ̀ nyɨ nyɔ̀nzɨ rɔ̀ká? Ándà pɛ́, ɨma, àbanʉ mànà, mǎ mɔ̀nɛ̀ nyɨ ádrʉ̀ngbǎ ɨzʉ nyʉ́ nà.»
49 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyúbhi mɔmɛ̀ rɔ̌ fɨ̌ndà? Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ nzá dhu ma ràrɨ̌’ɨ̀ Àbadu bhà ɨdzá ma mɔ́nzɨna kasʉ nà?»
50 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ Yɛ̌sù nʉ́nɔ̀ dhu náadʉ̀ nzá kà t’ábanà mà, kà-tsánà mànà-dɔ nálʉ.
51 Nɨ́, Yɛ̌sù mà náadʉ̀ ɨ̀ àdu abádhí mànà ’òwù Nàzàretì. Kɔ̌ngónà abádhí-tsʉ̌ dhu nɨ́rɨ̀ atdídɔ̌, ndɨrɔ̀ kà-tsánà ongónà àdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ dhu nɔ́dɔ̀ kɔ́rɔ́ afína ɔ̀ tɨ́.
52 Ndɨrɔ̀, Yɛ̌sù tɔ́ ngbángba náadɨ̀ ndàmbɛ òvi dɔ̌ ngbɔ̌na ɔ̀ rɔ̀, dhu-ɔ̌nga t’óvòta tɔ́ pbɨndà ɨrɛ̀ta ràdʉ̀ àmbɛ ndìse dɔ̌. Kɔ̌ngónà àdʉ̀ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ nɔ́fɔ̀ rɨ́ dhu nɔ́nzɨ̀, ndàdʉ̀ ìndrʉ̌-nyɨkpɔ́ nɔ́fɔ̀ rɨ́ dhu nɔ́nzɨ̀ átɔ̀.

3

Bàtizò nubhónà ìndrʉ̌ tɔ̀ Yùwanɨ̀ nʉ́ʉ́nɔ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀
(Màt 3.1-12; Mrk 1.1-8; Yùw 1.6-8,19-28)

1 Tìbèriyò Kàyìsarà nɨ’ɨ̀ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà. Nɨ́, atdí kumì dɔ̀ná imbò nà atɔ tɨ́ kɔ̌nyʉ̀ idzi rɔ́ atɔ náhʉ rɔ́rɔ̀, Pòtiyò Pìlatɔ̀ nɨ’ɨ̀ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ lɨwalì. Ndɨrɔ̀, Hɛ̀rɔdɛ̀ nɨ’ɨ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà, Hɛ̀rɔdɛ̀ t’ádɔ̀nà, Fìlipò ràdʉ̀ ɨ’ɨ̀ Ìtùriyò mà, Tràkònitì mànà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà. Ndɨrɔ̀, Lìsànɨyà nɨ’ɨ̀ Àbìlenì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà.
2 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Anà mà Kàyafà mànà nɨ’ɨ̀ pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kámá. Nɨ́, rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀ Zàkàrɨyà t’ídhùnà Yùwanɨ̀ rɨ̌’ɨ̀ rɔ́rɔ̀, Kàgàwà náavɔ̀ pbɨndà ɔtɛ kà tɔ̀.
3 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yùwanɨ̀ náadʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùbhi Yɔrɔ̀danɨ̀ tɔ́ ɨdha-akpà-bɨdɔ̌ arɨ́’ɨ̀ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̀na nǎ. Kǎránà ìndrʉ̌ núnzì rɔ̌ bàtizò tɔ̀, ndàrà àtɨ̀nà rɔ̌: «Nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga, nyǎdʉ̀ bàtizò nálʉ. Nɨ́, Kàgàwà rǎdʉ̀ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga nʉ́bà fʉ̌kʉ̀.»
4 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nabì Ìsayà náandí pbɨndà bhʉ̌kù ɔ̀ dhu náaká. Kǎtɨ:
«Kɔ̀nɨ̌ atdí alɛ-tù rɨ̌ ndɨrɨ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀:
‹Nyɔ̀bhɔlɔ Àdrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ngʉdhà,
nyùtɔ̌ kà rʉ̌bhi ɔ̀ná otu.
5 Ɨbhʉ̀ rɨ̌’ɨ̀ ɔ̀yá ngari nákǎ nyʉ̌trɔ adzɨ ɔ̀yá rùlè,
nyǎdʉ̀ pbìrì-akpá mà pbìrɨ̌-nzo mànà núgolo,
nyɔ̌hù ròngò kyɛ̀ngyɛ̀rʉ̀ tɨ́.
Ɨ nʉ́tdya otu nákǎ nyʉ̌tɔ̌ rìkò tʉ́rʉ́tʉ́rʉ́,
ndɨrɔ̀, kulukulu arɨ́’ɨ̀ ɔ̀yá ngari nákǎ nyɔ̀hù mbɛ̌yi.
6 Ndɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ, kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌ Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌ nɨ́gʉ̌ tɨ́ dhu nálǎ.›»
7 Nɨ́, ihé-yà nóowúnà ìwu rɔ̌ Yùwanɨ̀-tɨ’ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Yùwanɨ̀ núubhò tɨ́ bàtizò fɨ̌yɔ̀. Nɨ́, Yùwanɨ̀ aránà àtɨ̀nà rɔ̌ abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nɨ́ ámvɔ̀ tɔ́ osu-tsè! Ádhɨ ndɨ dhu nɔ́vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ndàtɨ, nyɨ̌ ràrɨ̌ ʉ̀gʉ yà rírà Kàgàwà bhà anya t’ɨ́tdɨ̀ta ɔ̌ rɔ̀?
8 Nyɔ̀nzɨ ɨwà nyɨ̌ nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌, nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ dhu návɨ̌ rɨ́ dhu. Ndɨrɔ̀, àpɛ́ nyɨ̀rɛ̀ nga afíkʉ ɔ̀ nyǎmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: ‹Àbràhamʉ̀ nɨ́ abhukà.› Ma mɨ́ dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Kàgàwà rǎdʉ̀ kàrɨ́ odu mà nʉ́gɛ̀rɛ̀ ròngò Àbràhamʉ̀ t’ídhúna tɨ́.
9 Àlɔ̌ ka kɨyǎ wà kɨlɨ itsu-pfɔ̀ rɔ̌. Nɨ́ kɔ́rɔ́ itsu, yà ìnzɨ̌ arɨ́ ídzì itsu-kpɔ̌ nɨ́’ɔ̌, nʉ́kɛ̀rɛ̌ ka kɨ́, kadʉ̀ àwànà kàzʉ ɔ̀.»
10 Nɨ́ ihé-yà níivú dhu Yùwanɨ̀-tsʉ̌ ’àtɨ: «Mǎ mɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ɨngbǎ tɨ́?»
11 Nɨ́, kǎdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɔyɔ rɨ́’ɨ̀ mʉ̀dzarʉ̀ nà alɛ, nákǎ ndàbhʉ ka atdí yà ɨ̀mbǎ rɨ́’ɨ̀ kà nà alɛ tɔ̀. Ndɨrɔ̀, ɔ̀nyʉ̀ rɨ̌’ɨ̀ fɔ̀ná alɛ nákǎ ndʉ̀ndɔ̀ ka ɨ̀mbǎ rɨ́’ɨ̀ kà nà alɛ tɔ̀.»

12 Pàratà tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ níiwú átɔ̀, ndɪ́nɪ̌ ì alʉ́ tɪ́ bàtizò. Nɪ́ abádhí níivú dhu
Yùwanì-tsʉ̌, ʼàtɪ: «Màlimɔ̌, mǎ mɪ́ dhu ɔ̀nzɪ ìngbàtɪ́?»
13 Nɪ́, kǎdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɪ: «Àpɛ́ nyòwu pàratà tʼʉ́fɔ́tá tɔ́ fʉ̀rangà-bvʉ
nɔ́tdì rɔ̌ ɔrʉ́ nyʉ́, ròsè yà ʉyátá ɔ̀ ka kɔ́tdì ka tɪ́ dhu dɔ̀nǎ.»
14 Ndɪrɔ̀, pbànówí níivú dhu átɔ̀ Yùwanì-tsʉ̌ ʼàtɪ: «Olu mǎʼɪ́ na, mǎ mɪ́ dhu ɔ̀nzɪ
ìngbàtɪ́?» Nɪ́, Yùwanì adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɪ: «Àpɛ́ nyòwu atdí alɛ-fɔ́ fʉ̀rangà
mà nɪ́dha rɔ̌ ɔbɪ nɪ̌. Ndɪrɔ̀, àpɛ́ nyòwu ìndrʉ̌ nɔ́bhʉ̀ rɔ̌ tɪ̀tɔ̀ dɔ̌, nyǎdʉ̀ fɔná fʉ̀rangà
nákɔ. Pbɛ́tʉ̀, nyòwu yà àbɪ̌ dɔ̌ ka karɪ́ nyʉ̀bhɔ̌ nɪ̌ fʉ̀kʉ́ mʉ̀kɪ̀mbà kɛ̀lɛ̌ nɔ́dɔ̀ rɔ̌ nyǎlʉ̌.»
15 Ʉrɔ́ ì'ì alɛ kɔ́rɔ́ náambɛ́nà ndɔ̀nzɪ rɪ́ dhu nɔ́dɔ̀ dɔ̌ atdyúya nyʉ́ nà, ndɪ́nɪ̌ ì ala tɪ́.
Ndɪrɔ̀ abádhí kɔ́rɔ́ náambɛ́nà nga nɪ́rɛ̀ dɔ̌ afíya ɔ̀ ngǎtsi nɪ̌ Yùwanì ràrɪ̌ ndɪ Krístɔ̀.
16 Nɪ́, Yùwanì adʉ̀ àtɪ̀nà kɔ́rɔ́ ɪ alɛ nɪ̌: «Ɪma, ma mɪ́ bàtizò núbhɔ̌ fʉ̌kʉ̀ ɪdha nɪ̌.
Pbɛ́tʉ̀, dzidu dɔ̌ rɪ́rà alɛ rɪ̌'ì ɔbɪ nà ròsè dùdu nǎ. Ma màkǎ nzá mʉnga kàpfɔ̀ rɔ̌
kàyìtò-mbɪ̌ mà. Ndɪ alɛ náaraya bàtizò núbho rɔ̌ fʉ̌kʉ̀ Ɩlɪ̌lǎ-Alafí nɪ̌, ndɪrɔ̀ kàzʉ nɪ̌.
17 Kàlʉ̌ ɔ̀nyʉ̀-ɔ̌nga tʼɪ́lɛ̀ta tɔ́ kanyà-tɪdɔ̀ fɔná, ndɪ́nɪ̌ ndipfo tɪ́ nganʉ̀-kpɔ̌ nɪ̌ kɛ́lɛ́na ɔ̀
rɔ̀. Nɪ́, kǔnduya nganʉ̀-kpɔ̌-tsʉ̀ pbìndà ɔ́ngɔ̀lɪ̌ ɔ̀, ndàdʉ̀ dzɛ́ngɛ́lɛ́na nʉ́bì ìnzì arávɛ
ádrʉ̀ngbǎ kàzʉ ɔ̀.»
18 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nɪ́ ndɪ, Yùwanì náaránà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀. Kǎránà
ìndrʉ̌ àkǎ ʼɔ̀kò tɪ́ dhu nɔ́vɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀.
19 Nɪ́rɔ̀ nɪ́ ndɪ Yùwanì adʉ̀ lìwalì Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà nzɛ́rɛnga nɔ́vɔ̀ kà tɔ̀, adɔ̀nà-ve
Hɛ̀rɔ̀diyà kǎkɔ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɪrɔ̀ abhɔ kʉ̌fǎ ngʉ̌kpà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
20 Nɪ́, Hɛ̀rɔdɛ̀ adʉ̀ dhu àfa tdɪ́tdɔ̌ atdídɔ̌ nyʉ́ ròsè, ndàbhʉ Yùwanì kosò imbi ɔ̀.

Yɛ̌sù rɪ̌ bàtizò nálʉ̌ dhu
(Màt 3.13-17; Mrk 1.9-11; Yùw 1.32-34)

21 Kɔ́rɔ́ alɛ níitdègu bàtizò nálʉ̌, nɪ́ Yɛ̌sù adʉ̀ bàtizò nálʉ átɔ̀. Nɪ́, Yɛ̌sù rɪ̌ ndìtsɔ̀ ɔ̀ná
kàsʉmì ɔ̌, ɔ̀rʉ̀-akpà-tsʉ̀ náangbɛ ndì,
22 Ɩlɪ̌lǎ-Alafí ràdʉ̀ ìfo ɔrʉ̀ rɔ̀, àmbò tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndàdɪ kàdɔ̌. Ndɪrɔ̀, alɛ-tù náadʉ̀ ndìrì
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndàtɪ: «Nyɪ nɪ́ Idhùdu, atdídɔ̌ ma mózè, nyìkpɔ́du nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɪ arɪ́
alɛ.»

Yɛ̌sù tʼábhúna-ɔvɔ̀
(Ɔpt 5; 11.10-27; Màt 1.1-17)

23 Yɛ̌sù rɪ̌ pbìndà kasʉ nɔ́pɛ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, kàbhà atɔ nɪ́ì'ì mbɛ̀mbɛ̀ ìbhʉ kumì tɪ́
ndì ndáhʉ rɔ́. Nɪ́ ìndrʉ̌ ongónà dhu ìrɛ̀ Yɛ̌sù ràrɪ̌ Yɔ̀zɛfʉ̀ tʼídhùnà. Yɔ̀zɛfʉ̀ nɪ'ì Helì
tʼídhùnà.
24 Helì nɪ'ì Màtatì tʼídhùnà. Màtatì nɪ'ì Lawì tʼídhùnà. Lawì nɪ'ì Mèlekì tʼídhùnà.
Mèlekì nɪ'ì Yanà tʼídhùnà. Yanà nɪ'ì Yɔ̀zɛfʉ̀ tʼídhùnà.
25 Yɔ̀zɛfʉ̀ nɪ'ì Màtàtiyà tʼídhùnà. Màtàtiyà nɪ'ì Àmɔsɛ̀ tʼídhùnà. Àmɔsɛ̀ nɪ'ì Nàhumù
tʼídhùnà. Nàhumù nɪ'ì Èsilì tʼídhùnà. Èsilì nɪ'ì Nàgayì tʼídhùnà.
26 Nàgayì nɪ'ì Matì tʼídhùnà. Matì nɪ'ì Màtàtiyà tʼídhùnà. Màtàtiyà nɪ'ì Sìmeyì
tʼídhùnà. Sìmeyì nɪ'ì Yɔ̌sɛ̀ tʼídhùnà. Yɔ̌sɛ̀ nɪ'ì Yudhà tʼídhùnà.
27 Yudhà nɪ'ì Yɔ̀wanà tʼídhùnà. Yɔ̀wanà nɪ'ì Rɛsà tʼídhùnà. Rɛsà nɪ'ì Zèrùbàbelì
tʼídhùnà. Zèrùbàbelì nɪ'ì Sàrtìyɛlɛ̀ tʼídhùnà. Sàrtìyɛlɛ̀ nɪ'ì Nerì tʼídhùnà.
28 Nerì nɪ'ì Mèlekì tʼídhùnà. Mèlekì nɪ'ì Adì tʼídhùnà. Adì nɪ'ì Kɔ̀samà tʼídhùnà.
Kɔ̀samà nɪ'ì Èlìmàdamʉ̀ tʼídhùnà. Èlìmàdamʉ̀ nɪ'ì Erì tʼídhùnà.
29 Erì nɪ'ì Yɛ̀sʉwà tʼídhùnà. Yɛ̀sʉwà nɪ'ì Èlìyèzerì tʼídhùnà. Èlìyèzerì nɪ'ì Yòrimù
tʼídhùnà. Yòrimù nɪ'ì Màtatà tʼídhùnà. Màtatì nɪ'ì Lawì tʼídhùnà.
30 Lawì nɪ'ì Sìmìyonì tʼídhùnà. Sìmìyonì nɪ'ì Yudhà tʼídhùnà. Yudhà nɪ'ì Yɔ̀zɛfʉ̀
tʼídhùnà. Yɔ̀zɛfʉ̀ nɪ'ì Yɔ̀namà tʼídhùnà. Yɔ̀namà nɪ'ì Èlìyàkimù tʼídhùnà.
31 Èlìyàkimù nɪ'ì Mɛ̀lɛyà tʼídhùnà. Mɛ̀lɛyà nɪ'ì Mɛ́nà tʼídhùnà. Mɛ́nà nɪ'ì Màtatà
tʼídhùnà. Màtatà nɪ'ì Nàtanà tʼídhùnà. Nàtanà nɪ'ì Dàwudì tʼídhùnà.

32 Dàwudì nɨ'ɨ̀ Yɛ̌sɛ̀ t'ídhùnà. Yɛ̌sɛ̀ nɨ'ɨ̀ Ɔbɛdɛ̀ t'ídhùnà. Ɔbɛdɛ̀ nɨ'ɨ̀ Bɔ̀azà t'ídhùnà. Bɔ̀azà nɨ'ɨ̀ Sàlmɔnɨ̀ t'ídhùnà. Sàlmɔnɨ̀ nɨ'ɨ̀ Nàsɔnɨ̀ t'ídhùnà.
33 Nàsɔnɨ̀ nɨ'ɨ̀ Àmɨ̀nàdabhʉ̀ t'ídhùnà. Àmɨ̀nàdabhʉ̀ nɨ'ɨ̀ Àdɨ̀mɨnɨ̀ t'ídhùnà. Àdɨ̀mɨnɨ̀ nɨ'ɨ̀ Arnì t'ídhùnà. Arnì nɨ'ɨ̀ Hɛ̀srɔmɨ̀ t'ídhùnà. Hɛ̀srɔmɨ̀ nɨ'ɨ̀ Pàrezì t'ídhùnà. Pàrezì nɨ'ɨ̀ Yudhà t'ídhùnà.
34 Yudhà nɨ'ɨ̀ Yàkɔbhɔ̀ t'ídhùnà. Yàkɔbhɔ̀ nɨ'ɨ̀ Ìsakà t'ídhùnà. Ìsakà nɨ'ɨ̀ Àbràhamʉ̀ t'ídhùnà. Àbràhamʉ̀ nɨ'ɨ̀ Tɛrà t'ídhùnà. Tɛrà nɨ'ɨ̀ Nàhorì t'ídhùnà.
35 Nàhorì nɨ'ɨ̀ Sèrugù t'ídhùnà. Sèrugù nɨ'ɨ̀ Rewù t'ídhùnà. Rewù nɨ'ɨ̀ Pèlegì t'ídhùnà. Pèlegì nɨ'ɨ̀ Èberì t'ídhùnà. Èberì nɨ'ɨ̀ Sɛlà t'ídhùnà.
36 Sɛlà nɨ'ɨ̀ Kàyìnanà t'ídhùnà. Kàyìnanà nɨ'ɨ̀ Àrʉ̀fàsadì t'ídhùnà. Àrʉ̀fàsadì nɨ'ɨ̀ Semù t'ídhùnà. Semù nɨ'ɨ̀ Nʉwà t'ídhùnà. Nʉwà nɨ'ɨ̀ Làmekì t'ídhùnà.
37 Làmekì nɨ'ɨ̀ Mètùsilà t'ídhùnà. Mètùsilà nɨ'ɨ̀ Ɛ̀nɔkà t'ídhùnà. Ɛ̀nɔkà nɨ'ɨ̀ Yɛ̀rɛdɛ̀ t'ídhùnà. Yɛ̀rɛdɛ̀ nɨ'ɨ̀ Màhèlelì t'ídhùnà. Màhèlelì nɨ'ɨ̀ Kàyìnanà t'ídhùnà.
38 Kàyìnanà nɨ'ɨ̀ Ɛ̀nɔsà t'ídhùnà. Ɛ̀nɔsà nɨ'ɨ̀ Setì t'ídhùnà. Setì nɨ'ɨ̀ Àdamʉ̀ t'ídhùnà. Àdamʉ̀ nabhɔ̀lɔ̀ nɨ'ɨ̀ Kàgàwà.

4

Pfɔ̀mvɔ rɨ̌ Yɛ̌sù-afí númvʉ̌ dhu
(Ɔpt 3.1-6; Màt 4.1-11; Mrk 1.12-13)

1 Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí nírǎ ndɨ̀ rɔ́rɔ̀, Yɛ̌sù náadù ndɨ̀ Yɔ̀rɔ̀danɨ̀ tɔ́ ɨdha-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndɨ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ràdʉ̀ ndʉ̀ndà ndàrà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀.
2 Nɨ́ ányɨ̀, Pfɔ̀mvɔ núumvú kà-afí ɨ̀fɔ kumì ɨdhɔ tɨ́. Kɔ̌kɔ̀rɨ́ ɨdhɔ́-yà nʉ́ʉdà ɨ̀nzɨ̌ kà rɔ̀nyʉ̀ atdí dhu mà, àwù ràdʉ̀ kàlʉ atdídɔ̌.
3 Nɨ́ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Pfɔ̀mvɔ náatɨ Yɛ̌sù nɨ̌: «Nyɨ nyapɛ́ ɨ'ɨ̀ Kàgàwà t'ídhùnà tɨ́, nɨ́ ʉ́gɛ̀rɛ̀ pɛ́ wɔ̀rɨ́ odu ròngò mʉ̀gatì tɨ́.»
4 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà bhà Andítá rǎtɨna: ‹Ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ mʉ̀gatì kɛ̀lɛ̌ ndɨ ìndrʉ̌ bhà ípìrɔ̌nga ɔ̀dɔ̀ rádʉ̀.›»
5 Pfɔ̀mvɔ náadʉ̀ kàbhʉ ràrà ɔrʉ́ nyʉ́ ndɨ̀ nángbɛ ngari ɔ̀, ndàdʉ̀ kàbhʉ ràndà yà adzɨ dɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá tɔ́ pbìrì kɔ́rɔ́ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́.
6 Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Ma mɨ́ nyabhʉ̌ nyɔnyʉ̀ idzi kɔ́rɔ́ kǎkàrɨ́ pbìrì dɔ̌, nyadʉ̀ àdɨ ɨ pbìrì tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌nga mà, ɔ̀yá ònzì mànà dɔ̌ kɔ́rɔ́. Ka kibho wà ka idù, nɨ́ ma mádʉ̀ kàbhʉ ma mɔ̀zè alɛ tɔ̀.
7 Nɨ́rɔ̀, nyɨ nyapɛ́ nyɔkɔ̀ ɔnzɨ̀dú, nyɨfʉ ɨma, nɨ́ ma mɨ́ kɔ̌kɔ̀rɨ́ dhu núbhɔ̌ kɔ́rɔ́ ɨndʉ̀.»
8 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ ɔtɛ àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Andítá rǎtɨna: ‹Dhu àkǎ nyɨfʉ Ádrʉ̀ngbǎlɛ, pbʉ̀kʉ̀ Kàgàwà, nyadʉ̀ kà kɛ̀lɛ̌ nʉ́lɛ atdírɔ̀.›»
9 Tdɨ́tdɔ̌, Pfɔ̀mvɔ adʉ̀ Yɛ̌sù àbhʉ ràrà Yɛ̀rʉ̀sàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ràrà àhʉ Kàgàwà bhà ɨdza tɔ́ mʉ̀narà dɔ̀. Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Nyɨ nyapɛ́ ɨ'ɨ̀ Kàgàwà t'ídhùnà tɨ́, nɨ́ ɔ́bɛ̀ nyɨ ɨrɔ́ rɔ̀ nyɨsɨ̌ obvò.
10 Andítá rǎtɨna:
‹Kàgàwà rǎdʉ̀ pbɨndà màlàyikà návi rɔ̀dɔ̀ ngbɔ̌nʉ.›
11 Ndɨrɔ̀, ndɨ Andítá rǎtɨna tdɨ́tdɔ̌:
‹Abádhí rɨ̌ nyitdù ɔtsʉ́ya-tsírɔ́,
akyɛ odu abhʉ̀na pfɔ̌nʉ ràvɔ nɨ̌*.›»
12 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu Pfɔ̀mvɔ tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà bhà Andítá rǎtɨna: ‹Ɨ̀nzá dhu àkǎ nyumvʉ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ pbʉ̀kʉ̀ Kàgàwà-afí*.›»
13 Nɨ́ Pfɔ̀mvɔ níitdègu Yɛ̌sù-afí númvʉ̌ kɔ́rɔ́ otu ɔ̌, nɨ́ kǎdʉ̀ àrà ɨtsɛ Yɛ̌sù-tɨ́ rɔ̀, ràrà àhʉ ngǎtsi kàsʉmɨ̀ náaraya ndìbhò dhu ɔ̀.

* **4:11 4.11** Zàb 91.11-12 * **4:12 4.12** Tɔ̀r 6.16

Yěsù rɨ̌ ndɔ̀pɛ̀ ndùdhe dhu ìndrǔ tɔ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ dhu
(Ìsa 61.1-3; Màt 4.12-17; Mrk 1.1-15)

14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náadù ndɨ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀, ɨwà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí nírǎ ndɨ̀ pbɨ̀ndà
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ rɔ́rɔ̀. Nɨ́ kà rɔ̌nzɨna dhu-ɔ̀yɨ̌ nʉ́ʉgà ndɨ kɔ́rɔ́ ndɨ pbìrì ɔ̌.
15 Kǎránà dhu núdhe rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ ràdʉ̀ òwu
ndɨ̀ kɛ̀lɛ̌ nɨ́fʉ rɔ̌.

Nàzàretì ɔ̌ bhà rɨ̌ 'ùvɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ 'a'u tɨ́ Yěsù dhu
(Màt 13.53-58; Mrk 6.1-6)

16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náarà Nàzàretì tɔ́ pbanga yà ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndavì ɔ̀ná ɔ̀. Nɨ́,
sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, kǎtsù unduta-dzà ɔ̀, yà bìlɨ̌ ndɨ̀ ndarɨ́ ɔ̀nzɨna dhu bhěyi. Nɨ́, kɨ̌và ndɨ̀
ndìdè, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɔzʉ́ tɨ́ Kàgàwà bhà Andítá.
17 Nɨ́, ka kadʉ̀ nabì Ìsayà náandí bhǔkù nábhʉ kà-fɔ́. Nɨ́, kǎngbɛ ndɨ bhǔkù, ndàdʉ̀
ɨ̀sɨ̌ yà dhu bhěyi ka kándɨ̌ dhu ɔ̀ná ngari dɔ̌:
18 «Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌'ɨ̀ dùdú.
Kǔtri ɨma, ndɨ́nɨ̌ ma mʉnɔ tɨ́ pbɨ̀ndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀.
Kɨ̌vì ɨma, ndɨ́nɨ̌ ma mɔvɔ tɨ́ imbi ɔ̀ ka kúsɔ̌ alɛ nʉ́kɔ̀lɔ̌ ka kɨ́ dhu ɨ alɛ tɔ̀,
madʉ̀ ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ rɨ̌ ɨ̀ nʉ́ngbɛ̌ dhu nɔ́vɔ̀ ɨ ndùmùndúmú tɔ̀.
Kɨ̌vì ɨma, ndɨ́nɨ̌ ma mʉkɔlɔ tɨ́ yà rɔ̀yá ka karávu alɛ, ɨnɔ-kàsʉ̌ ɔ̌ rɔ̀,
19 madʉ̀ ndɨ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌ pbɨ̀ndà ídzìnga návɨ̌ ìndrǔ tɔ̀ ɔ̀ná atɔ nɔ́vɔ̀ ìndrǔ
tɔ̀*.»
20 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ wɔ̀rɨ́ Andítá nápbi, ndàdʉ̀ àdunà unduta-dzà ɔ̌ arɨ́ kasʉ
ɔ̀nzɨ alɛ-fɔ ɔ̀, ndàdʉ̀ àdɨ obvò. Nɨ́ wɔ̀ unduta-dzà ɔ̌ ɨ'ɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ náadʉ̀ nyɨ̀kpɔ́ya nʉ́dɨ
Yěsù rɔ̌ tɨ́.
21 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù adʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀, ndàtɨ abádhí nɨ̌: «Wɔ̀ nyɨ̌ nyɨ̀rɨ̀ ma mɔ́zʉ̀na rɔ́ Andítá
nákǎ wà indo.»
22 Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ náa'u wɔ̀ Yěsù rʉ̌nɔna dhu, ɨdhɔ ràdʉ̀ ɨ ʉ̀kɔ kà-li'ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ ídzì ɔtɛ
nɨ́rɨ ɨ̀'ɨ́ rɔ̀. Abádhí ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Tɨ́ obhó Yɔ̀zɛfʉ̀ t'ídhùnà nyʉ́ wɔ̀?»
23 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyínè ɨ'ɨ̀ nyʉ̌nɔ̀ yàrɨ́ mbàyì idù, nyǎtɨ:
‹Mʉ̀ngangǎ, ɨ́gʉ̌ pɛ́ nyɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀.› Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyínè ɨ'ɨ̀ nyǎtɨ ɨma nɨ̌ átɔ̀: ‹Mǎ mírɨ wà
Kàpɛ̀rnàwumù tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ nyɨ nyɔ́nzɨ kɔ́rɔ́ dhu. Nɨ́rɔ̀, ɔ́nzɨ pɛ́ ɨ dhu átɔ̀ yà fʉ̀kʉ́ kɨgɔ̀
ɔ̌.›»
24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ma mɨ́ kʉ̀nɔ kpangba fʉ̌kʉ̀, obhó dhu nyʉ́ nɨ́ ndɨ:
Kàgàwà bhà atdí nabì mà nákɔ̌ ka karɨ́ nzɨ̌ mbɛ̌yi yà ndɨ̀ nyʉ́ ka kʉ́gʉ̀ ɔ̀ná pbanga ɔ̌.
25 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Nabì Ɛ̀lɨyà bhà atɔ ɔ̌, abvo-ayí nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè ibí nyʉ́
Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌. Ndɨ atɔ ɔ̌, igye náadɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀kɔ̌ ɨ̀bhʉ atɔ dɔ̀ná azà àbɨ̌ nà tɨ́,
ádrʉ̀ngbǎ àgǎyì ràdʉ̀ ɨ̀tsɨ̀ kɔ́rɔ́ ndɨ pbìrì ɔ̌.
26 Nɨ́, Kàgàwà náavì nzá nabì Ɛ̀lɨyà ràrà kɔ́rɔ́ ɨ abvo-ayí-bvʉ̀. Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ kòvì ràrà
pbɨ̀ndà nɨ́ Sìdɔnà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Sàrɛ̀patà tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ atdí abvo-àyi kɛ̀lɛ̌.
27 Ndɨrɔ̀, Kàgàwà bhà nabì Èlisà bhà atɔ ɔ̌, kɨ́kɨ́tálɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè ibí nyʉ́ Pbàìsràyélí tɔ́
pbìrì ɔ̌. Nɨ́, abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ mà rɔ̌ kɨ́kɨ́ náagʉ̀ nzá. Pbɛ́tʉ̀, rɔ̀ná kɨ́kɨ́ náagʉ̀ nɨ́
Sìriyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí alɛ, Nàmanì tɨ́ kátɨna kɛ̀lɛ̌*.»
28 Nɨ́, wɔ̀ Yěsù ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, kɔ́rɔ́ wɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̌ ɨ'ɨ̀ alɛ náakó
atdídɔ̌.
29 Nɨ́ abádhí adʉ̀ 'ɨ̀và, 'àdhà Yěsù, 'ìpfo kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu-dzidɔ̌ abádhí adʉ̀ ùpo kà
nà ndɨ kɨgɔ̀ ka kɔ́sɨ̀ dɔ̀ná pbìrì dɔ̀-tsirɔ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ 'idzì tɨ́ ka ròbòlò pbìrì-ɔngɔ̀ rɔ̀, ràrà
ɨ̀tsɨ̀ pbìrì-pfɔ̀ ɔ̀.
30 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ ndàwɨlɨ abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà fɨndá dhu nɨ̌.

---

* **4:19 4.19** Ìsa 61.1-2 * **4:27 4.27** 2Ká 5.1-14

Yěsù rɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí náarávu rɔ̀ná alɛ nígʉ̌ dhu
(Màt 4.13-16; 8.14-18; Mrk 1.21-39)

31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náarà Kàpɛ̀rnàwumù tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀ kǎdɨ̀, ndàmbɛ dhu núdhe dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌.
32 Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌, kà rɨ̌ dhu núdhě ádrʉ̀ngbǎlɛ bhěyi nídhunɨ̌.
33 Ndɨrɔ̀, nzɛ́rɛ-alafí náarávu rɔ̀ná atdí alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ unduta-dzà ɔ̌. Nɨ́, ndɨ alɛ akù àrɨ̌ nyʉ́ tɨ́ ndàtɨ:
34 «Áà! Ádhu nyɨ nyòzè mǎ nà Yěsù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ́? Nyɨ nyɨ̀rà tɨ́ tsěka nyɨ nyɔtdí tɨ́? Ma mʉ̀nɨ wà dhu mběyi nyʉ́ nyɨ ràrɨ̌ àdhɨ. Nyɨ nɨ́ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ alɛ.»
35 Nɨ́, Yěsù náarʉ̀ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà wɔ̀ alɛ ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ nzɛ́rɛ-alafí dɔ̌, ndàtɨ: «Ɨ́nɛ̀! Áhʉ̌ wɔ̀ alɛ ɔ̀ rɔ̀!» Nɨ́ wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí níibvú wɔ̀ alɛ-ɔ̌nga kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ àhʉ kà-ɔ̀ rɔ̀ ɨnzá ndɨ̀ ndɔ̀nzɨ̀ atdí nzɛ́rɛ dhu mà kà-rɔ̌ rɔ́rɔ̀.
36 Nɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ ɔtɛ dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨ́ngbà dhu bhěyi ɔtɛ-tɨdɔ̀ wɔ̀? Wɔ̀ alɛ rɨ̌ dhu nʉ́yǎ nzɛ́rɛ-alafí tɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhěyi, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyʉ́ nà, ɨ nzɛ́rɛ-alafí ràdʉ̀ ùvò ìndrǔ ɔ̀ rɔ̀!»
37 Nɨ́, Yěsù-ɔ̀yɨ̌ náadʉ̀ ndʉ̀gà kɔ́rɔ́ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌.

Yěsù rɨ̌ ábhɔ̌ alɛ nígʉ̌ fɨyɔ́ andɨ ɔ̌ rɔ̀ dhu
(Màt 8.14-17; Mrk 1.29-34)

38 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù náahʉ̀ unduta-dzà ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà Sìmonì bhà ɨdza. Ányɨ̀ ɨdzá, Sìmonì bhà agʉna-àyi nɨ́ɨ'ɨ̀ atdídɔ̌ kàzʉ ʉ̀tɔ̀ ndɨ̀ ɔ̀na nǎ rɔ́. Nɨ́, ka kadʉ̀ Yěsù návi, ndɨ́nɨ̌ ka nɨgʉ́ tɨ́.
39 Nɨ́, ányɨ̀-dza ndɨ̀ ndòtsù rɔ̀, Yěsù náagú ndɨ̀ agʉna-àyi dɔ̌, ndàdʉ̀ ɔ̀rʉ̀ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà kàbhà andɨ dɔ̌, ndɨ andɨ ràdʉ̀ ɔ̀gʉ̀. Nɨ́, wɔ̀ agʉna-àyi adʉ̀ ndɨ̀và ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ ndòyè ɔ̀nyʉ̀ ìndrǔ tɔ̀.
40 Adyifɔ̀ rǒtsù rɔ́rɔ̀, yà dhèdhèrɔ̀ andɨ-tɨdɔ̀ nà alɛ nà rɨ́'ɨ̀ ɨdzàya ɔ̀nǎ kɔ́rɔ́ alɛ, níiwú ɨ andɨtálɛ nà Yěsù-tɨ'ɔ̀. Nɨ́, Yěsù nʉ́ʉlɨ ɔtsʉ́na ɨ andɨtálɛ dɔ̌, ɨ alɛ ràdʉ̀ ʉ̀gʉ̀.
41 Nzɛ́rɛ-alafí náadʉ̀ ùvò átɔ̀ ibí andɨtálɛ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ òwu ùkǔ rɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Nyɨ nɨ́ Kàgàwà t'ídhùnà!» Pbɛ́tʉ̀, Yěsù náaránà ɔ̀rʉ̀ rɔ̌ ɨ nzɛ́rɛ-alafí dɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ abádhí à'ù rɔ̀tɛ̀, ɨwà abádhí nʉ́nɨ ndɨ̀ ràrɨ̌ Krɨ́stɔ̀ nídhunɨ̌!

Yěsù rɨ̌ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ dhu
(Màt 4.23; Mrk 1.35-39)

42 Ɨnga níitdègu ubho, nɨ́ Yěsù ahʉ̀ Kàpɛ̀rnàwumù tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà atdí ngari lɛ̀ngɛ̀lɛ̀ngɛ̀ rɨ́'ɨ̀ ɔ̀. Nɨ́, ihé-yà adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ ɔ̀mɛ̀ ka. Abádhí níitdègu owu kòtù, nɨ́ abádhí adʉ̀ 'ùvo kàrɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ara tɨ́ nzínzìya ɔ̌ rɔ̀.
43 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ma ka kivi, ndɨ́nɨ̌ ma mʉnɔ tɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ kɔ́rɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, dhu àkǎ marà kʉ̀nɔ̀ átɔ̀ ngʉ̌kpà kɨgɔ̀ ɔ̀.»
44 Nɨ́ kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndʉ̀nɔ̀ ka Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ unduta-dzà ɔ̀nǎ.

5

Yěsù rɨ̌ pbɨndà ábhàlɨ̌ nɔ́pɛ̀ ndùnzì dhu
(Màt 4.18-22; Mrk 1.16-20; Yùw 1.35-51; 21.1-11)

1 Atdíku, Yěsù idè Gɛ̀nɛ̀zàretì tɔ́ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌. Nɨ́, ihé-yà adʉ̀ 'àndu ɨ́kyɛ̀rɔ̌ nyʉ́ kàtɨ́, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɨrɨ tɨ́ kà rʉ̌nɔna Kàgàwà bhà Ɔtɛ.
2 Nɨ́, Yěsù ala ɔ́yɔ̌ ibhú rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌. Ɨ ibhú ɔ̀ ɨ'ɨ̀ àwěrù náadʉ̀ ìfo, 'àmbɛ fɨyɔ́ ɨbhɛ̀-mbɨ̌ nú'o dɔ̌.

3 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ ùpo ɨ ibhú nzínzì ɔ̌ atdí ibhú ɔ̀. Ndɨ ibhú nɨ'ì Sìmonì bhà ibhú. Nɨ́ kǎdʉ̀ Sìmonì àvi rɔ̀tʉ̀ ibhu rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌ rɔ̀, ròndrì akɛ ɨdha ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àdɨ ibhú ɔ̀, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùdhe dhu ihé-yà tɔ̀.

4 Nɨ́, Yěsù itdègu ndì ndúbhi ùdhenà rɔ̌ dhu nɨ́tɔ, nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà Sìmonì nɨ̌: «Ɔ́tʉ̀ ibhú, ròndrì ádzɨ̌ ɨdha rɨ̌'ì rɔ́.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, nyàdʉ̀ nyùpe fʉ̀kʉ́ ìbhɛ̀-mbɨ̌ ɨdha ɔ̀.

5 Nɨ́, Sìmonì adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, mǎ mɔ̀nzì kasʉ kurà, ìnzɨ̌ mǎbà atdí dhu mà. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyàvi ka dhu bhěyi, ma mɨ́ kùpě ùpě.»

6 Nɨ́, ìbhɛ̀-mbɨ̌ ì ùpe rɔ̀, Sìmonì mà ɔdhɨ́na mànà náadʉ̀ ábhɔ̌ ìbhɛ̀-ɨ́yà nyʉ́ nɔ́tsì, abádhí tɔ́ ìbhɛ̀-mbɨ̌ ràdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ʉ̀drʉ ì ìbhɛ̀ à'ɛ ndì dhu nɨ̌.

7 Sìmonì mà adʉ̀ ngǎtsi ibhú ɔ̀ ì'ì ɔdhɨ́ya nánzì, rìwǔ dzʉ̀nàya ɔ̀nzì. Nɨ́, ɨ abádhí t'ɔ́dhɨ́ya níiwú, 'àdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ ibhú nɨ́ra ìbhɛ̀ nɨ̌. Ɨ ibhú náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àmbɛ usu dɔ̌ ɨdha ɔ̀, ìbhɛ̀ ná'ɛ ì atdídɔ̌ ɔ̀yà nɨ́dhunɨ̌.

8 Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ níitdègu wɔ̀ dhu àlǎ, nɨ́ kǎdʉ̀ ndɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌ Yěsù-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Índrɨ̌ nyɨ ɨtsɛ tɨdú rɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨma nɨ́ nzɛ́rɛngatálɛ nɨ́dhunɨ̌.»

9 Obhó tɨ́, ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ atdídɔ̌ nyʉ́ Sìmonì mà, yà atdíkpá ì ɨ́'ì mànà kɔ́rɔ́ ɔdhɨ́na mànà ɔ̀ yà abhɔ nyʉ́ ì ɔ̀kyɛ̀ ìbhɛ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

10 Sìmonì t'ɔ́dhɨ́na: Yàkɔbhɔ̀ mà, Yùwanì mànà ɔ̀ ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́. Ɨ kà t'ɔ́dhɨ́na nɨ'ì Zɛ̀bɛ̀dayò bhà inzo. Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà Sìmonì nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ ɔnzɨ ɔdɔ, Sìmonɨ̌! Rɔ̀pɛ̀ ndì indo, nyɨ nyóngo ìndrǔ tɔ́ àwěrù tɨ́.»

11 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí náawù fɨyɔ́ ibhú nà ɨnga-kpa dɔ̀, 'àdʉ̀ kɔ́rɔ́ fɔyá ì'ì dhu nʉ́bhà ányɨ̀rɔ̌, ndɨ dhu-dzidɔ̌ 'àdʉ̀ Yěsù-owù nʉ́ngʉ.

Yěsù rɨ̌ kɨ́kɨ́ nà atdí alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Màt 8.1-4; Mrk 1.40-45; Luk 17.12-19)

12 Atdíku, Yěsù nɨ́ɨ'ì Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́, kɨ́kɨ́ álʉ̌ ngbɔ̌na kɔ́rɔ́ atdí alɛ nɨ́ɨtɔ ndì, ndàdʉ̀ Yěsù nála. Nɨ́ kɨ̌ra, ndìtsì ndìbvu Yěsù-ɔ̀nzɨ̌, ndàpbǎ nyɨna adzɨkpa nyʉ́ rɔ̌, ndàdʉ̀ ndìtsɔ̀ Yěsù rɔ̌ ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyòzè ka nɨ̌, dhu ɔ̀fɔ̀ nga nyɨgʉ̌ ma.»

13 Nɨ́ Yěsù agba ɔtsʉ́na, ndàpbàlǎ kàngbɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨwà ma mòzè ka. Nɨ́ ɔ́gʉ̀ nà!» Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀rɨ́ alɛ rɔ̌ kɨ́kɨ́ náadʉ̀ ndàwʉ.

14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ Yěsù adʉ̀ dhu ʉ̀ya wɔ̀ alɛ tɔ̀, ndàtɨ: «Àpɛ́ nyʉnɔ wɔ̀ dhu atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀, árà nyɨtɛ̀ nyɨ nyɔ̀gʉ̀ dhu kùhanì tɔ̀, nyadʉ̀ yà Músà bhà Ʊyátá nʉ́ʉnɔ pɛrɛ̀ nábhʉ Kàgàwà tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨwà nyɨ nyɔ̀gʉ̀ dhu navì tɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀.»

15 Wɔ̀ Yěsù ɔ̀nzì dhu-ɔ̀yɨ̌ nʉ́ʉgà ndì atdídɔ̌. Nɨ́, ihé-yà náadʉ̀ àndu Yěsù tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ì ɨrɨ tɨ́ kà rʉ̌nɔna dhu, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ kɨgʉ́ tɨ́ nyʉyatsì rɨ́'ì andɨ.

16 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ́nà àrà ndɨvà rɔ̌, ndàrà àdɨ lɛ̀ngɛ̀lɛ̀ngɛ̀ rɨ́'ì ngari ɔ̀, ndàdʉ̀ àmbɛ ndɨtsɔ̀ dɔ̌ ányì.

Yěsù rɨ̌ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Zàb 103.3; Màt 9.1-8; Mrk 2.1-12)

17 Atdíku Yěsù adɨ ndàmbɛ dhu núdhe dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀. Nɨ́, Pbàfàrìsáyó mà, Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà níiwú, 'òkò Yěsù tɨ́. Abádhí níiwú Gàlìlayà mà Yùdɛyà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɔ́rɔ́ pbanga ɔ̀nǎ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ̀ màtɨ́. Ndɨrɔ̀, yà Yěsù rɨ̌'ì nà Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ náaránà kàbhʉ rɔ̌ rɨgʉ̌ andɨ nà alɛ fɨyɔ́ andɨ ɔ̌ rɔ̀.

18 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ìndrǔ níiwú ngbɔ̌na ʉ́vɛ atdí alɛ nà ótdù dɔ̌ ì ànɔ̀ rɔ́rɔ̀. Abádhí ambɛ́nà dhu ɔ̀nzì dɔ̌ ɨdza ì itsu tɨ́ ka, 'àdʉ̀ ìlɨnà Yěsù-ɔ̀nzɨ̌.

19 Pbɛ́tʉ̀, abádhí rɨ̌ kìtsǔ tɨ́ ányɨ-dza dhu nɨ́ɨ'ì ɔbɨ tɨ́, ihé-yà-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́, abádhí núupò kà nà ɨdza dɔ̀, 'àdʉ̀ ɨdza dɔ̀-tsirɔ̀ nʉ́ngbɛ, 'ìfo wɔ̀ alɛ pbɨndà ótdù mànà imbi rɔ̌ ɔ̀ná, 'àdʉ̀ ìlɨnà ihé-yà nzínzì ɔ̌ Yěsù-ɔ̀nzɨ̌.

20 Nɨ́, Yěsù itdègu kɔ̀rɨ́ alɛ rɨ̌'ɨ̀ nà a'uta nálǎ, nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nɨ̌: «Yà alɛ́, pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga nʉ́bà wà ndɨ̀.»
21 Nɨ́, Ʉyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànà náadʉ̀ òko 'àmbɛ ɨnga nɨ́rɛ̀ dɔ̌ afíya ɔ̀, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádhɨ pbá alɛ wɔ̀ wɔ̀ dhu bhěyi rɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ nyʉ́ Kàgàwà nɨ̌? Ádhɨ ndɨ ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga nʉ́bà rádʉ̀ ɨnzá nɨ́ Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ nʉ́bà ka rɔ̀?»
22 Nɨ́, Yěsù asʉ̀ abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta, ndàdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ wɔ̀rɨ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀ nà afíkʉ ɔ̀ nɨ̌?
23 Ádhu ndɨ ɨsɔ́ rɔ́'ɔ ʉ̀nɔna ka kɨ́ rɔ̀? Tɨ́ katɨ: ‹Pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga nʉ́bà wà ndɨ̀›, ndɨrɔ̀ tɨ́ katɨ: ‹Ɨvà nyɨ, nyubhi?›
24 Pbɛ́tʉ̀ ma mòzè nyʉ̌nɨ dhu ìnè Ìndrǔ t'ídhùnà ràrɨ̌'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà yà adzɨ dɔ̌, ndʉ̀bà ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ngbɔ̌na ʉ́vɛ alɛ nɨ̌: «Ma mátɨna ɨnyɨ nɨ̌: ‹Ɨvà nyɨ, nyitdù ɨndʉ́ ótdù, nyadʉ̀ àrà pbʉ̀kʉ̀!›»
25 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀rɨ́ alɛ nɨ́ɨvà ndɨ̀ ndìdè, kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ yà ndɨ̀ ka kànɔ̀nà dɔ̀ná ótdù nídyì, ndàdʉ̀ àrànà pbɨndà Kàgàwà nílè rɔ̌ ndɨ̀ ndárà rɔ́rɔ̀.
26 Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌. Abádhí ambɛ́nà Kàgàwà nílè dɔ̌ atdídɔ̌, ùlè tɨ́ ɨ̀ ùlè ɔdɔ nɨ̌ rɔ́rɔ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Indo mǎ màla dhu nɨ́ ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ dhu!»

Yěsù rɨ̌ Lawì nánzi dhu
(Màt 9.9-13; Mrk 2.13-22)

27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù ahʉ̀ ɨdza rɔ̀, ndàdʉ̀ pàratà tɔ́ atdí ndɔmbɛ̀, Lawì tɨ́ kátɨna nála pàratà t'ʉ́fɔ́tá tɔ́ bɨ̀rɔ ɔ̌ àdɨ rɔ́. Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨ́rà owùdu ɔ̌.»
28 Nɨ́ Lawì adʉ̀ ndɨvà, ndʉ̀bhà kɔ́rɔ́ fɔná ɨ̀'ɨ̀ dhu-tsí, ndàdʉ̀ àrà kǒwù ɔ̌.
29 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Lawì adʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀hɛndʉ̀ nɔ́nzɨ̀ Yěsù tɔ̀ pbɨndà dzá. Ányɨ̀-dzá, abádhí nɨ́ɨ'ɨ̀ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ atdíkpá pàratà t'ʉ́fɔ́tá tɔ́ ibí pbàndɔ́mbɛ́ mànà, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ mànà.
30 Nɨ́, Pbàfàrìsáyó mà, fɨyɔ́ Ʉyátá tɔ́ màlímó mànà náambɛ́nà ònu dɔ̌ nzínzìya ɔ̌. Nɨ́, abádhí ivú dhu Yěsù bhà ábhàlɨ̌-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ dhu ɔ̀nyʉ, nyǎdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ atdíkpá pàratà t'ʉ́fɔ́tá tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mà, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛngatálɛ mànà nɨ̌?»
31 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ andɨ nà alɛ náarɨ́ nzɨ̌ mʉ̀ngangà-atdyú nóho. Pbɛ́tʉ̀ kǎtdyú òho arɨ́ nɨ́ andɨ nà rɨ́'ɨ̀ alɛ kɛ̀lɛ̌.
32 Ma mɨ́rà nzá ídzì alɛ núnzì. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́rà ùnzìnà nɨ́ nzɛ́rɛngatálɛ, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ nʉgɛ̀rɛ̀ tɨ́ 'ʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga.»

Yěsù bhà ɨrɛ̀ta ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ t'ʉ́tsɨta dɔ̌
(Màt 9.14-17; Mrk 2.18-22)

33 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pbàfàrìsáyó mà, nzínzìya ɔ̌ Ʉyátá tɔ́ màlímó mànà náatɨ Yěsù nɨ̌: «Bàtizò núbhǒ arɨ́ Yùwanɨ̀ bhà ábhàlɨ̌ mà, fàká ábhàlɨ̌ mànà náarɨ́ ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ, 'àdʉ̀ àmbɛ 'ɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ àpàpɨ̀. Pbɛ́tʉ̀, pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ kɛ̀lɛ̌ náarádʉ̀ òko 'àmbɛ dhu ɔ̀nyʉ̀ dɔ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ dhu ɔ̀mvʉ̀ dɔ̌.»
34 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ dhu nyɨ̌ ràrǎdʉ̀ àdhɨ̀ngbǎ ka kʉ̀ndà nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ ìwǔ alɛ nágo ɔbɨ nɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ nɔnyʉ tɨ́, àzèmbè ìnè ɨ̀ nɨ́'ɨ̀ atdíkpá akpa-tsi mànà ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌?
35 Pbɛ́tʉ̀, ɨdhɔ nɨ́ɨ'ɨya ìnè, yà akpa-tsi nɨ́và ka kɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀ ɔ̀ná. Ɨ ɨdhɔ ɔ̌ nɨ́ ndɨ, abádhí nʉ́ʉtsɨya ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀.»
36 Yěsù adʉ̀ yàrɨ́ mbólí náwɛ átɔ̀ abádhí tɔ̀. Kǎtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ kɛ̀lɛ̀mʉ̀ tɨ́ ndɨ̀ ndɨ́lɨ̌na dhu nɨ́fa mbɛrʉ̀-ɔwʉ́tá ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àpbanà mbɛrʉ̀-ayɨ́ ɔ̌. Kǎpɛ kɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhěyi, nɨ́ rǎdʉ̀ ndɨ mbɛrʉ̀-ɔwʉ́tá nɨ́nza ɨ̀nzǎ tɨ́. Ndɨrɔ̀, ndɨ kɛ̀lɛ̀mʉ̀ mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ɨ̀ àkɔ mbɛrʉ̀-ayɨ́ nà.

37 Ndɨrɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ka kádʉ̀ dɨ̀vayì-ɔwʉ́tá nʉ́dhɔ andu-ayí ɔ̀, akyɛ ndɨ dɨ̀vayì nɨ́ɨvʉ̀na ɨ andu-ayí ɔ̀, ràdʉ̀ ɨ andu nɔ́trɛ̀, ndɨ dɨ̀vayì ràdʉ̀ ndʉ̀fʉ̀ obvò nɨ̌.

38 Nɨ́rɔ̀, dhu ɔ̀fɔ̀ nga kʉdhɔ dɨ̀vayì-ɔwʉ́tá andu-ɔwʉ́tá ɔ̀.

39 Ndɨrɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ dɨ̀vayì-ayí nɔ̀mvʉ̀ alɛ rǎdʉ̀ ndɔ̀zè ndɔ̀mvʉ̀ dɨ̀vayì-ɔwʉ́tá tdɨ́tdɔ̌, kà rǎdʉ̀ àtɨ̀nà dɨ̀vayì-ayí ràrɨ̌ ndɨ òvòvù nɨ́dhunɨ̌.»

6

Yěsù bhà ɨrɛ̀ta sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dɔ̌
(Màt 12.1-14; Mrk 2.23–3.6; Luk 13.10-17; 14.1-6)

1 Atdíku, sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà náakò ʼàmbɛ owu dɔ̌ nganʉ̀ tɔ́ ɨnga ɔ̀na nǎ ʉ́dà otu ɔ̌. Nɨ́ kàbhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼòwù otu-igì dɔ̌ rɨ́ʼɨ̀ nganʉ̀ náfà rɔ̌, ʼàdʉ̀ òwu ɨ̀nyɨ̀nà rɔ̌ ɔtsʉ́ya-tsírɔ́, ʼàdʉ̀ kpɔ̌na nʉ́ka.

2 Nɨ́, ngúfe Pbàfàrìsáyó náadʉ̀ dhu ìvu Yěsù bhà ábhàlɨ̌-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyí ɨnzá àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá návi kɔnzɨ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu nɔ́nzɨ nɨ́?»

3 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ obhó Dàwudì anzɨ̀ atdíku, àwù nà ɨ̀ ɨ́ʼɨ̀ rɔ̀ná alɛ mànà rɔ̀ dhu nɔ́zʉ̀?

4 Àbadhi náatsù Kàgàwà bhà ɨdza, ndàdʉ̀ pɛrɛ̀ tɨ́ ka kùbho Kàgàwà tɔ̀ mʉ̀gatì núgù ndɔ̀nyʉ̀. Kǎdʉ̀ kʉ̀bhà átɔ̀ rɔ̀ná alɛ tɔ̀, àzèmbè àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá nóongó àtɨ̀nà ndɨ mʉ̀gatì ɔ̀nyʉ̀ rádʉ̀ ràrɨ̌ pbàkùhání kɛ̀lɛ̌ vǐya dɔ̌ rɔ̀?»

5 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ abádhí nɨ̌: «Ìndrǔ tʼídhùnà, nɨ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ.»

Yěsù rɨ̌ ɔtsʉ́na ótsù alɛ nígʉ̌ dhu
(Màt 12.9-14; Mrk 3.1-6)

6 Ngǎtsi nɨ́nganí sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, Yěsù náatsù unduta-dzà ɔ̀, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùdhe dhu ìndrǔ tɔ̀. Nɨ́, atdí alɛ, fangà tɔ́ ɔtsʉ́na ótsù nɨ́ɨʼɨ̀ ányɨ̀-dzá.

7 Nɨ́ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànà náambɛ́nà Yěsù nándà dɔ̌ atdyúya nyʉ́ nà, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ala tɨ́ kàrà tɨ́ àdʉ̀ wɔ̀ alɛ nɨ́gʉ̌ ɨ̀gʉ̌ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌. Obhó tɨ́, abádhí azè ʼàbà kɔ̀bhʉ̀ ɨ̀ ádʉ̀ dɔ̀ná dhu.

8 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù nʉ́ʉnɨ abádhí rɨ̌rɛ̀na dhu. Nɨ́, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ɔtsʉ́na ótsù alɛ nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ, nyidè ndɔrɔ́ kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌.» Nɨ́, wɔ̀ alɛ adʉ̀ ndɨ̀và, ndìdè wɔ̀ Yěsù ɨ̀tɛ̀ rɔ́.

9 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ dhu nívǔ tsʉ̀kʉ́: àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá návi tɨ́ àvɨ̌ kɔnzɨ̀ ídzì dhu mà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ kɔnzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu mà ìndrǔ tɔ̀? Ndɨrɔ̀, kǎvi tɨ́ àvɨ̌ kɨgʉ̌ ìndrǔ bhà ípìrɔ̌nga, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, kʉbhà ndɨ alɛ rɔ̀vɛ̀?»

10 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù andà kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ alɛ dɔ̀ nga, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ɔtsʉ́na ótsù alɛ nɨ̌: «Ɨ́gba ɔtsʉ́nʉ!» Wɔ̀ alɛ náadʉ̀ ɔtsʉ́na nɨ́gbà: ndɨ ɔtsʉ́na ràdʉ̀ ndàto, ndɔ̀gʉ̀.

11 Pbɛ́tʉ̀, abádhí náakó atdídɔ̌, ʼàdʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼàgò ɨ̀ nzínzìya ɔ̌, àdhu mà àkǎ ɨ̀ rɔ̀nzɨ̀ Yěsù-rɔ̌ dhu dɔ̌.

Yěsù rɨ̌ pbɨ̀ndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà uvitatálɛ nóvò dhu
(Màt 10.1-4; Mrk 3.13-19; Kas 1.13)

12 Atdíku Yěsù núupò pbìrì dɔ̀, ndàrà ndɨ̀tsɔ̀. Nɨ́, kǎdɨ ányɨ, ndɨ̀tsɔ̀ ndɨ kurà Kàgàwà rɔ̀.

13 Nɨ́ ɨnga núbho rɔ̀, Yěsù núunzi pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌, ndàdʉ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà alɛ nóvò nzínzìya ɔ̌ rɔ̀. Kǎdʉ̀ abádhí ɔvɔ̀ nɔ́vɔ̀ uvitatálɛ tɨ́. Yàrí nɨ́ ndɨ ɨ alɛ-ɔvɔ̀:

14 Sìmonì, yà Yěsù adʉ̀ ɔvɔ̀na nɔ́vɔ̀ átɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ tɨ́ mà, adɔ̀nà Àndɛ̀rɛyà mànà. Yàkɔbhɔ̀ mà Yùwanɨ nà. Fìlipò mà Bàrtɔ̀lɔ̀mayò nà.

15 Màtayò mà, Tʉ̀masɨ nà. Yàkɔbhɔ̀, Àlʉ̀fayò tʼídhùnà mà, Sìmonì, yà atdídɔ̌ ndɨ nugyénà fɨ̀yɔ́ pbìrì dɔ̌ alɛ mànà.

16 Yudhà, Yàkɔbhɔ̀ tʼídhùnà mà, Yudhà Ìskàrìyɔtà, yà Yěsù nipfo ndàbhʉ ɔ̀mvǔ-fɔ́ mànà.

Yěsù rǐ dhu núdhě, ndàdʉ̀ àrà andɨ nà alɛ nígʉ rɔ̌ dhu
(Màt 4.23-25; 5.2-12; Mrk 3.7-13)

17 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà, pbɨ̀ndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà uvitatálɛ mànà náawú
pbìrì dɔ̀ rɔ̀, ʼìwʉ̌ ùvò kyɛ̀ngyɛ̀rʉ̀ dɔ̌, yà ábhɔ̌ ngʉ̌kpà pbɨ̀ndà ábhàlǐ rǐʼì ró. Ányɨ̀rɔ̌,
ábhɔ̌ ihé-yà níiʼì átɔ̀. Ɨ alɛ níiwú Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ndɨ̀rɔ̀
ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌ arí ʼì kɨgɔ̀, Tirò mà Sìdɔnà nà tí kátɨna ɔ̀ rɔ̀.
18 Abádhí níiwú, ndínǐ ì ɨrɨ tí Yěsù rʉ̌nɔna dhu, ndɨ̀rɔ̀, ndínǐ kɨ̌gʉ́ tí nzínzìya ɔ̌ rí ʼì
andɨ nà alɛ. Ní Yěsù adʉ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ nzɛ́rɛ-alafí náarávu rɔ̀yá alɛ nígʉ.
19 Kórɔ́ alɛ, yà andɨ nà rí ʼì, nóowúnà ʼòzè rɔ̌ ʼàpbàlǎ Yěsù-ngbɔ̀. Obhó tí, kà-nyʉtsì
rɔ̀ ráhʉ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ náaránà kórɔ́ alɛ nígʉ rɔ̌ fɨyɔ́ andɨ ɔ̌ rɔ̀.

Hirò nɔnzɨya alɛ mà, àpbɛ̀ ɔ̌ okoya alɛ mànà
(Màt 5.1-12)

20 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ pbɨ̀ndà ábhàlǐ dɔ̀ nga àndà, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ ábhàlǐ nǐ:
«Nyǐ nyɔ̀nzì wà hirò yà nǎkʉ̀ tí nyǐ nyí ʼì rɔ̀,
Kàgàwà nɔ́ɔnyʉya idzi dʉ̀kʉ́ nídhunǐ.
21 Nyǐ nyɔ̀nzì wà hirò yà àwù nà nyǐ nyarí ʼì kòmbí rɔ̀,
nyǐ nyulèya ɔ̀nyʉ̀ nǐ nídhunǐ.
Nyǐ nyɔ̀nzì wà hirò yà nyǐ nyarí ɔ̀dzɨ kòmbí rɔ̀,
nyǐ nyokoya ʉgbɔ́tá ɔ̌ nídhunǐ.
22 Nyǐ nyɔ̀nzì wà hirò yà ìndrʉ̌ nɔ́ndrɔ̀ nyǐ, ʼàdʉ̀ nyǐtu nzínzìya ɔ̌ rɔ̀, ʼàdʉ̀ òwu dhu
ʉ̀nɔ̀ rɔ̌ nyǐ nǐ, ndɨ̀rɔ̀ ʼàdʉ̀ òwu nyɔ̌zʉ̀ rɔ̌ nzɛ́rɛ alɛ tí Ìndrʉ̌ tʼídhùnà-okú dɔ̀ rɔ̀
rɔ̀.
23 Nyàbhʉ ɨdhɛ̀kʉ rɨ̀ka ndì, ndɨ̀rɔ̀ nyɔ̀bhɛ̀ nyǐ dhɛ̀dhɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, fʉ̀kʉ́ pɛrɛ̀ níiʼɨya
ádrʉ̀ngbǎ nyʉ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nídhunǐ. Obhó tí wɔ̀ dhu bhěyi tí abádhí tʼábáya
náavù pbànábí rɔ̌.
24 Pbɛ́tʉ̀, nyǐ nyí ʼì àpbɛ̀ ɔ̌, nyǐ ònzìtálɛ tí rɔ̀,
nyǐ nyábà wà nyǎbhʉ̌ rí nyɔ̌nzì hirò dhu nídhunǐ.
25 Nyǐ nyí ʼì àpbɛ̀ ɔ̌ yà kòmbí nyǐ nyarí ʼì ɔ̀nyʉ̀ nà abhàbhɔ́ rɔ̀,
nyǐ nyokoya àwù nà nídhunǐ.
Nyǐ nyí ʼì àpbɛ̀ ɔ̌, yà kòmbí nyǐ nyarí òko ʉgbɔ́tá ɔ̌ rɔ̀,
nyǐ nyokoya ɨzʉ ɔ̌, ndɨ̀rɔ̀ nyǎdʉ̀ àmbɛ ɔ̀dzɨ dɔ̌ nídhunǐ.
26 Nyǐ nyí ʼì àpbɛ̀ ɔ̌ yà kórɔ́ alɛ náarí nyǐlè rɔ̀,
ndɨ dhu bhěyi tí, abádhí tʼábhúya níilè tɨ̀tɔ̀ tɔ́ pbànábí nídhunǐ*.»

Yěsù rǐ dhu núdhě òmvʉ̌ nózè ka kí dhu dɔ̌ dhu
(Màt 5.38-48; 7.12a)

27 «Pbɛ́tʉ̀, nyǐ yà nyǐ nyí ma mʉ́nɔna dhu níri rɔ̀, ma mátɨna nyǐ nǐ: Nyòzè fʉ̀kʉ́
òmvʉ̌. Nyɔ̀nzɨ ídzìnga yà nyǐ nɔ́ndrɔ̀ alɛ tɔ̀.
28 Nyàso nyǒfù arí alɛ. Ndɨ̀rɔ̀, nyɨ̀tsɔ̀ nyǐ nyʉ̌dhʉ̌ arí alɛ dɔ̌.
29 Atdí alɛ náapɛ́ atdídhená bɨnʉ-bhu nɔ́pbɨ, ní ágɛ̀rɛ̌ ngǎtsi kà rɔ̀pbì átɔ̀. Ndɨ̀rɔ̀,
atdí alɛ náapɛ́ pbʉ̀kʉ̀ ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ nídyì, ní àpɛ́ nyúvǒ nyɨ ɨ̀nzǐ kà rìdyì pbʉ̀kʉ̀ sìmisì
átɔ̀.
30 Dhu nònzì fʉnʉ́ alɛ tɔ̀ dhu àkǎ nyarà ndɨ dhu àbhʉ rɔ̌. Ndɨ̀rɔ̀, atdí alɛ náapɛ́
ɨndʉ́ dhu nídyì, ní dhu àkǎ nzá nyʉdyɔ̌ ka.
31 Ɔ̀nzɨ dhu ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ àdhàdhì nyɨ nyózè abádhí rɔ̀nzì ka ɨndʉ̀ dhu bhěyi.
32 Nyǐ nyapɛ́ yà nyǐ nózè alɛ kɛ̀lɛ̌ nózè, ní nyǐ nyɨ̀rɛ̀ tí nga nyǐ ràrǎdʉ̀ ídzìnga nábà
àbà? Nzɛ́rɛngatálɛ mà nózè yà ɨ nózè alɛ átɔ̀!

---

* **6:26 6.26** Ìsa 5.22

33 Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyapɛ́ ídzìnga nɔ́nzɨ yà fʉ̌kʉ̀ arɨ́ kɔ̀nzɨ alɛ tɔ̀ tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ nga nyɨ̌ ràrǎdʉ̀ ídzìnga nábà àbà? Nzɛ́rɛngatálɛ mà náarɨ́ dhu ɔ̀nzɨ átɔ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́!
34 Nyɨ̌ nyapɛ́ dhu ʉ̀wʉ̌ yà nyɨ̌ nyà'ù ndɨ dhu àdu rádʉ̀ fʉ̌kʉ̀ alɛ tɔ̀ tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ nga nyɨ̌ ràrǎdʉ̀ ídzìnga nábà àbà? Nzɛ́rɛngatálɛ mà átɔ̀ náarɨ́ dhu ʉ̀wʉ̌wʉ̌ yà fɨ̌yɔ̀ rádʉ̀ kàdu alɛ tɔ̀!
35 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyòzè fʉ̀kʉ́ òmvʉ̌, nyǎdʉ̀ ídzìnga nɔ́nzì fɨ̌yɔ̀. Ndɨrɔ̀, nyàdʉ̀ nyʉ̀wʉ dhu ìndrʉ̌ tɔ̀, ɨnzá nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ nga abádhí rǎdʉ̌na fʉ̌kʉ̀ dhu dɔ̌ rɔ́rɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyabáya ádrʉ̀ngbǎ pɛrɛ̀. Ndɨrɔ̀ Kàgàwà, yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì alɛ náanziya nyɨ̌ pbìndà inzo tɨ́. Obhó tɨ́, kǎrɨ́ ídzìnga nɔ́nzɨ yà ìnzɨ̌ arɨ́ fɨ̌yɔ̀ ka kɔ̀nzì dhu tɔ́ ídzìnga nʉ́nɨ̌ alɛ tɔ̀, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɔ̀ màtɨ́ átɔ̀.
36 Nyàvi fʉ̀kʉ́ ídzìnga ìndrʉ̌ tɔ̀, àdhàdhì Àbakʉ Kàgàwà náarɨ́ kàvɨ̌ dhu bhɛ̌yi.»

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu núdhě ìndrʉ̌-ànyǎ t'ɨ́tdɨ̀ta dɔ̌ dhu
(Màt 7.1-5)

37 «Dhu àkǎ nzá nyʉ̌nɔ̀ ìndrʉ̌-ànyǎ, akyɛ Kàgàwà náaraya ànyǎkʉ ʉ̀nɔ̀ nɨ̌. Dhu àkǎ nzá nyɨ̌tdì anya ìndrʉ̌ dɔ̌, akyɛ Kàgàwà náaraya anya ɨ̀tdì dʉ̀kʉ́ nɨ̌. Dhu àkǎ nyʉ̌bà dhu ìndrʉ̌ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà náadʉ̀ya tɨ́ dhu ʉ̀bà fʉ̌kʉ̀.
38 Dhu àkǎ nyǎbhʉ fʉ̌kʉ́ rɨ́'ì dhu ìndrʉ̌ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà adʉ̀ya tɨ́ dhu àbhʉ fʉ̌kʉ̀. Ka kɨtrɔ̀ya dhu fʉ̀kʉ́ ísɔ̀wʉ̌ ɔ̀ ídzì mʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɔ̌, ràlè, ròyì ndì, kadʉ̀ òsònà, kape, kadʉ̀ ìranà mbɛ̌yi nyʉ́. Obhó tɨ́, ka kudhèya dhu fʉ̌kʉ̀ àdhàdhì yà nyɨ̌ nyarɨ́ dhu núdhě ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ɔ̀ná mʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɔ̌.»
39 Yɛ̌sù adʉ̀ yàrɨ́ mbólí ʉ̀nɔ̀ átɔ̀ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Atdí ndùmùndúmú t'ádʉ̀ ngǎtsi ndùmùndúmú nʉ́ndà ʉ̀nda? Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtɨ́: abádhí rǎdʉ̀ 'àwà ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ ibhu ɔ̀.
40 Ɨnzɨ̌ atdí ábhàlɨ̌ bhà ɨrɛ̀ta mà náaróse pbìndà màlimò bhà ɨrɛ̀ta dɔ̀nǎ. Pbɛ́tʉ̀, mbɛ̌yi ka kùdhe dhu fɨ̌ndà ábhàlɨ̌ bhà ɨrɛ̀ta rǎdʉ̀ àkǎkǎ pbìndà màlimò bhà ɨrɛ̀ta nà.
41 Ádhu nyɨ nyádʉ̀ nyozè nyala ɔdhìnʉ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀ ɨ̀tsì kɨ̌kɔ̌-ngba kɛ̀lɛ̌, ìnzɨ̌ nyadʉ̀ nyɨ̀kpɔ́nʉ ɔ̀ ɨ̀tsì itsukpó-tsʉ̀dɔ́-ngba nyʉ́ nínè nɨ̌?
42 Nyɨ nyádʉ̀ àtɨ̀nà ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi ɔdhìnʉ nɨ̌: ‹Ɔdhí, ítsè midyi nyɨ̀kpɔ́nʉ ɔ̀ rɨ́'ì kɨ̌kɔ̀,› àzèmbè nyɨ nyongó ɨ'ì ìnzɨ̌ nyɨ nyɨ́ nyɨ̀kpɔ́nʉ ɔ̀ rɨ́'ì itsukpó-tsʉ̀dɔ́-ngba nyʉ́ nínè rɔ́? Ɨnyɨ, ɔyɔyɔ ɨdàna nà alɛ́, ídyì pɛ́ nyɨ̀kpɔ́nʉ ɔ̀ rɨ́'ì itsukpó-tsʉ̀dɔ́-ngba angyi, ndɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ nyɨ nyádʉ̀ ɔdhìnʉ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀ rɨ́'ì kɨ̌kɔ̀ nídyì nyɨ nyɨ́ tɨ́ dhu nála mbɛ̌yi.»

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu núdhě itsu nʉ́nɨ̌ ka karɨ́ kpɔ̌na rɔ̌ dhu dɔ̌ dhu
(Màt 7.16-20; 12.33-35)

43 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ɨ̀nzɨ̌ ídzì itsu-tɨdɔ̀ rǎdʉ̀ nzɛ́rɛ itsu-kpɔ̌ nɨ́'ɔ. Ndɨrɔ̀, ìnzɨ̌ nzɛ́rɛ itsu-tɨdɔ̀ rǎdʉ̀ ídzì itsu-kpɔ̌ nɨ́'ɔ.
44 Kɔ́rɔ́ itsu-tɨdɔ̀ nʉ́nɨ̌ ka karɨ́ kpɔ̌na nyʉ́ rɔ̌. Ɨnzɨ̌ ka kádʉ̀ mùtinì-kpɔ̌ nɔ́pɛ̀ ɨlɛ́ dɔ̌, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ ka kádʉ̀ vɨ̌nyò-kpɔ̌ nɔ́pɛ̀ okpèna nà itsu dɔ̌.
45 Ídzì afína nà alɛ náafí ɔ̀ rɔ̀ aráhʉ dhu nɨ́ ídzì dhu. Ndɨrɔ̀, nzɛ́rɛ afína nà alɛ náafí ɔ̀ rɔ̀ aráhʉ dhu nɨ́ nzɛ́rɛ dhu. Alɛ-tsʉ̀ náarɨ́ òrìna dhu nɨ́ alɛ-afí rʉ̌bhi ɨrɛ̀nà rɔ̌ atdídɔ̌ dhu.»

Ɔyɔ̌ ɨdza-tɨdɔ̀ tɔ́ mbólí
(Màt 7.24-27)

46 «Ádhu nyɨ̌ nyárɨ́ mɨtdɛ̀, nyǎmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ! Ádrʉ̀ngbǎlɛ́›, ìnzɨ̌ nyǎdʉ̀ ma mʉ́nɔna fʉ̌kʉ̀ dhu ɔ̀nzì nɨ́?
47 Ma mɨ́ pɛ́ tɨdu ɔ̀ rɨ́rà alɛ, ndɨ̀rɨ ma mʉ́nɔna dhu, ndàdʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀nzì, nɨ́ rǎdʉ̀ ndɔ̀fɔ̀ nà alɛ nɨ́tɛ̀ fʉ̌kʉ̀.
48 Ndɨ alɛ nɨ́lɨ ndì yà pbɨ̀ndà ɨdza napɛ̀ ndɔ̀sɨ alɛ bhɛ̌yi. Kǎgyè pbɨ̀ndà ɨdza-bhu mbɛ̌yi nyʉ́ ndàrà ɨ̀sɨ̌ bhalabhala dɔ̌, ndàdʉ̀ ɨdza-pfɔ̀ nɔ́rʉ̀ ndɨ bhalabhala dɔ̌. Nɨ́, igye

nɨ́kɔ̌, ɨdha rùtǔ nɨ̌ rɔ̀, ɨdha náakpà ndɨ ɨdza-pfɔ̀, ìnzɨ̌ ngbɔ̀na mà ràdʉ̀ ndàyà, mbɛ̌yi nyʉ́ ka kasì ndɨ ɨdza nɨ́dhunɨ̌.

49 Pbɛ́tʉ̀, ma mʉ́nɔna dhu nɨ́rɨ rɨ́, ìnzɨ̌ ndàdʉ̀ ndɨ dhu nɔ́nzì alɛ, nɨ́lɨ ndì yà adzɨ-vɨ̌ ɔ̀ pbìndà ɨdza nasì ɨnzá ndì ndògyè bhǔna rɔ́rɔ̀ alɛ bhɛ̌yi. Igye nɨ́kɔ̌, ɨdha rùtǔ nɨ̌ rɔ̀, ɨdha náakpà ndɨ ɨdza-pfɔ̀, ràdʉ̀ ndùgòlò ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, ràdrù ndì atdídɔ̌.»

7

Yɛ̌sù rɨ̌ pbànówí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà kasʉtálɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Màt 8.5-13; Yùw 4.46-54)

1 Yɛ̌sù nɨ́itdègu yà ndì ndúbhi ʉ̀nɔ̀nà rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ dhu t'ʉ́nɔta nɨ́tɔ, nɨ́ kǎdʉ̀ àrà Kàpɛ̀rnàwumù tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

2 Ányɨ̀, Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí mɨyà pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà kasʉtálɛ nɨ́ɨ'ì afína rɔ̌ ka kɔ́dɔna rɔ́. Ndɨrɔ̀ ndɨ kasʉtálɛ nɨ'ì atdídɔ̌ kɔ̌zè.

3 Nɨ́ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́itdègu Yɛ̌sù dɔ̌ ka kʉ́nɔna dhu nɨ́rɨ, nɨ́ kǎvì Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ ngúfe pbàkʉ̀rʉ̌ ròwù Yɛ̌sù nánzì, ndɨ́nɨ̌ ɨra tɨ́ pbìndà kasʉtálɛ nɨ́gʉ.

4 Kɔ̌kɔ̀ pbàkʉ̀rʉ̌ náawù ùvò Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ìtsɔ̀ ì atdídɔ̌ Yɛ̌sù rɔ̌, 'àtɨ: «Yà mǎ nìvì tɨnʉ ɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ nákǎ wà nyɔnzì dzʉ̀nàna.

5 Àbadhi nózè tɨkàdɔ atdídɔ̌. Ndɨrɔ̀, ka nɨ́ ndɨ fàká unduta-dzà nábhʉ kɔsì.»

6 Nɨ́, Yɛ̌sù mà náadʉ̀ òwu atdíkpá kɔ̌kɔ̀ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà. Nɨ́, ɨ́kyɛ̀rɔ̌ abádhí òkò wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɨdza-li'ɔ̀ ì owu tɨ́ ùvò rɔ́rɔ̀, ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ ɔdhɨ́na nóvì ròwù dhu ʉ̀nɔ̀ Yɛ̌sù tɔ̀, 'àtɨ: «Pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ rǎtɨna nyɨ nɨ̌: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nzɨ̌tǔ afínʉ! Ɨnzá ma mìlɨ ma nyɨ nyádʉ̀ òtsù pbìndà ɨdza alɛ bhɛ̌yi.›

7 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ átɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma màdɨnà ìnzɨ̌ marà ma-tɨ́rɔ̀ tɨnʉ ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, órì atdí dhu kɛ̀lɛ̌, nɨ́ pbàkà kasʉtálɛ rǎdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ ɔ̀gʉ̀.

8 Ɨma nyʉ́, yà ma mɨ́'ì rɔ̀, ma mɨ́'ì ìnè dùdu-tsírɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nà. Ndɨrɔ̀, ma mɨ́'ì ìnè ma marúvɨ̌na pbànówí nà. Ma mapɛ́ àtɨna atdí mùnowì nɨ̌ ‹Árà!› Nɨ́ kà rǎdʉ̀ àrà. Ndɨrɔ̀ ma mapɛ́ àtɨna ngǎtsi nɨ̌ ‹Ɨrà!›, nɨ́ ndɨ tsí rǎdʉ̀ ìrà. Ndɨrɔ̀, ma mapɛ́ àtɨna pbàkà kasʉtálɛ nɨ̌ ‹Ɔ̀nzɨ yà dhu!›, nɨ́ kà rǎdʉ̀ kɔ̀nzì.»

9 Nɨ́ Yɛ̌sù nɨ́itdègu wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nʉ́nɔ̀ dhu ìrɨ, nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌. Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ ndàgɛrɛ ndàtɨ yà owùna ɔ̌ rúbhi ìwu rɔ̌ ihé-yà nɨ̌: «Ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: ɨnzá ma màpɛ̀ yà dhu bhɛ̌yi a'uta-tɨdɔ̀ nà alɛ nálǎ Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌ màtɨ́.»

10 Kɔ̌kɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nóvìnà Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀ ɔdhɨ́na nɨ́itdègu 'àdǔ, 'ìwǔ ùvò ɨdza, nɨ́ abádhí náatù wɔ̀ andɨ nà ɨ'ìnà kasʉtálɛ ɨwà ɔ̀gʉ̀ rɔ́.

Yɛ̌sù rɨ̌ atdí abvo-àyi bhà ɨngba nɨ́kyɛ̌ dhu

11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù náarà Nàyinà tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̀. Kàbhà ábhàlɨ̌, ábhɔ̌ ihé-yà mànà náadʉ̀ kʉ̀ndà ányɨ̀.

12 Nɨ́, pbanga ɔ̀ kótsù rɔ́ kàrà àhʉ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ka kubhínà òwu rɔ̌ atdí abvo nà, ndɨ́nɨ̌ ka kowu tɨ́ ɔ̀tdʉ̀nà. Ndɨ abvo nɨ'ì atdí tɨ́ arɨ́'ì atdí abvo-àyi-fɔ́ ngbángba-abvò. Ndɨ pbanga ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nɨ́ɨ'ì atdíkpá ì ówu ndɨ abvo-àyi mànà kàbhǔlì ɔ̀ rɔ́.

13 Nɨ́ ka ndì ndàla rɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù náabà ɨzʉ atdídɔ̌ kàdɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Nzɔ̌dzɨ iyá!»

14 Nɨ́ kǎdʉ̀ ìndri ndàlʉ̌ ótdù-ngbɔ̀, ka nànɔ̀ alɛ ràdʉ̀ ìko. Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Mʉ̌lɛ̌-ngbá, ma mátɨna nyɨ nɨ̌: ɨ́và nyɨ.»

15 Nɨ́ wɔ̀ ɔvɔ̀vɛ̀nà alɛ nɨ́ɨvà ndì, ndàdɨ sùnátù dɔ̌, ndàdʉ̀ ɔtɛ nɔ́pɛ̀. Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ kàdu ɨ́yànà-fɔ ɔ̀.

16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ɔdɔ nɨ́ɨsí kɔ́rɔ́ alɛ ɔ̀. Nɨ́, abádhí nɨ́ilè Kàgàwà, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎ Nabì náhʉ wà àlɛ̌-nzínzì ɔ̌, ndɨrɔ̀ Kàgàwà nɨ́rà ɨwà pbìndà alɛ-kʉ̀mbà nɔ́nzì.»

17 Wɔ̀ Yěsù ɔ̀nzɨ dhu-ɔ̀yɨ́ náadʉ̀ àkǎ kɔ́rɔ́ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌, tɨná arɨ́'ì ngʉ̌kpà pbanga mànà.

Bàtizò nubhónà Yùwanɨ bhà ábhàlɨ́ ròwù dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌ dhu (Màt 11.2-19)

18 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yùwanɨ bhà ábhàlɨ́ náadʉ̀ wɔ̀ Yěsù ɔ̀nzɨ dhu náwɛ kɔ́rɔ́ fɨyɔ́ màlimò tɔ̀. Nɨ́, Yùwanɨ náanzi ɔ́yɔ̌ alɛ abádhí nzínzì ɔ̌,

19 ndàdʉ̀ òvìnà ròwù dhu ìvu Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Nyɨ tɨ́ ya mǎ marɨ́ ɔ̀dɔna, ndɨ́nɨ̌ ɨra tɨ́ alɛ? Ndɨrɔ̀ mǎ màkǎ tɨ́ mɔ̌dɔ̀ vurò alɛ?»

20 Kɔ̌kɔ̀ Yùwanɨ nívì alɛ níitdègu ìwu ùvò Yěsù-tɨ'ɔ̀, nɨ́ abádhí níivú dhu Yěsù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Bàtizò núbhɔ̌ arɨ́ Yùwanɨ nívì mǎ mǐwʉ̌ dhu ìvu tsʉ̀nʉ́, nyɨ ràtɨ́ ya mǎ marɨ́ ɔ̀dɔna, ndɨ́nɨ̌ ɨra tɨ́ alɛ, ndɨrɔ̀ mǎ ràkǎ tɨ́ mɔ̌dɔ̀ vurò alɛ?»

21 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ ɔ̌ tɨ́, Yěsù nɨ́ɨgʉ́ ibí alɛ nyʉ́ fɨyɔ́ andɨ mà, nzɛ́rɛ arɨ́ ɨ ɔ̀nzɨ dhu mànà ɔ̌ rɔ̀. Kǎránà nzɛ́rɛ-alafí nípfo rɔ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ ibí ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ nábhʉ rʉ̀ngbɛ ì.

22 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ dhu àdu Yùwanɨ ìvìnà alɛ tɔ̀, ndàtɨ: «Nyòwu nyàwɛ ya nyɨ̌ nyálǎna dhu mà, ya nyɨ̌ nyɨ́rɨna dhu mànà Yùwanɨ tɔ̀. Kà tɔ̀ nyɨ̌ nyáwɛ̌na dhu nɨ́: ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ ràrɔ̌wu 'ʉ̀ngbɛ rɔ̌, 'àdʉ̀ ɨnga àla. Òtsótsù alɛ ràrɔ̌wu ʉ̀gʉ rɔ̌, 'àdʉ̀ ùbhi mběyi. Kɨ́kɨ́ nà alɛ ràrɔ̌wu ʉ̀gʉ̌ rɔ̌, ìwɨ̌ ràdʉ̀ òwu ɨnga nɨ́rɨ̀ rɔ̌. Ʊvʉ̌vɛ alɛ ràrɔ̌wu ɨ̀kyɛ rɔ̌, ʉ̀tdʉ̌ ka kʉ̀tdʉ̌ alɛ ràdʉ̀ 'ʉ̀ngbɛ. Ndɨrɔ̀, nǎkʉ̀tálɛ ràrɔ̌wu Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɨ́rɨ̀ rɔ̌.

23 Hirò nɔnzɨya alɛ nɨ́ yà ɨ̀nzɨ́ rɨ́ 'àwà okúdu dɔ̀ rɔ̀ alɛ.»

24 Kɔ̌kɔ̀ Yùwanɨ ìvìnà alɛ níitdègu 'ɨ̀và 'òwù, nɨ́ Yěsù adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàwɛ dhu ihé-yà tɔ̀ Yùwanɨ dɔ̌. Kǎpɛ̀ ndɔ̀ngʉ̀ dhu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhɨ nyɨ̌ nyawù àndànà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀? Tɨ́ awɛ rɨ̌ ɔ̀nánga nʉ́tdyǎ ízò?

25 Ádhɨ nyʉ́ nyɨ̌ nyawù àndànà? Tɨ́ ɔrʉ́ odzìya nà mʉ̀dzarʉ̀ nàfɔ̌ alɛ? Pbɛ́tʉ̀, ɔrʉ́ odzìya nà mʉ̀dzarʉ̀ nʉ̀fɔ̌ alɛ, 'ádʉ̀ òko ɔ̀nzì ɔ̌, nótù nyɨ̌ nyádʉ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá-ɨdzà ɔ̌.

26 Nɨ́ ádhɨ nyʉ́ nyɨ̌ nyawù àndànà olu? Tɨ́ Kàgàwà bhà nabì? Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyawù Kàgàwà bhà nabì nándà. Pbɛ́tʉ̀ ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, ɨwà kà ròsè nabì dɔ̀nǎ màtɨ́.

27 Kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ ka kandí dhu katɨ:
‹Kɔ̀nɨ̌ ma mòvì pbàkà mʉ̀kɛ̀ngyɛ̀ angyi ɨndʉ̀,
ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyʉ́bhi ɔ̀ná otu nɔbhɔlɔ tɨ́*.›

28 Ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, yà tsìbhálɛ nyʉ́ nʉ́ʉgʉ yà adzɨ dɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌, Yùwanɨ dɔ̀nǎ òsè alɛ rɨ̌'ì mbǎ. Pbɛ́tʉ̀, yà ákɛ̌ alɛ tɨ́ ka kálǎna ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̌ alɛ, nósè wà Yùwanɨ dɔ̀nǎ.

29 Yùwanɨ rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ, pàratà tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mànà, náa'u Kàgàwà ózè ɨ̀ rɔ̀nzɨ dhu, 'àdʉ̀ bàtizò àlʉ̌ Yùwanɨ̀-fɔ́.

30 Pbɛ́tʉ̀, Pbàfàrìsáyó mà, Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà náadhɔ̀ Kàgàwà òzè 'ɔ̀nzɨ dhu. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí náadʉ̀ nzá 'òzè 'àlʉ̌ bàtizò Yùwanɨ̀-fɔ́.

31 Yà indo arɨ́ alɛ nyʉ́ núdhe ma mádʉ̀ àdhà bhà rɔ̌? Abádhí nʉ́lɨ ɨ̀ àdhà bhà bhěyi?

32 Abádhí nʉ́lɨ ɨ̀ yà pbanga-tsidɔ̌ ɨ̀ nùndu nzónzo bhěyi. Atdídhená rǎdʉ̀ òwu ɔdhɨ́ya núnzì rɔ̌ ìkʉ̌ ɔ̌, 'àtɨ: ‹Mǎ mʉ̀mɨ mbǎ ɔbɛ́ tɔ́ adyi rʉ̀gɛ̌ ɔ̌ màtɨ́ fʉ̌kʉ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyàdʉ̀ nzá ɔ̀bɛ̀. Ndɨrɔ̀, mǎ mʉ̀yʉ̀ mbǎ làngáyí tɔ́ adyi mà fʉ̌kʉ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyàdʉ̀ nzá ɔ̀dzɨ.›

33 Obhó tɨ́, bàtizò nubhónà Yùwanɨ nɨ́ɨra, ɨ̀nzɨ́ ndàrà ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀ rɔ̌, ɨ̀nzɨ́ ndàdʉ̀ dhu mà nɔ́mvʉ̀. Nɨ́, nyɨ̌ nyadʉ̀ àtɨ̀nà, nzɛ́rɛ-alafí ràrɨ̌'ì kà-ɔ̀.

34 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, Ìndrʉ̌ t'ídhùnà nɨ́rà, ndàrà dhu ɔ̀nyʉ̀ rɔ̌, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀. Nɨ́, nyɨ̌ nyarádʉ̀ kàtɨ̀ ɔ̀na óvò alɛ, ndɨrɔ̀ atdídɔ̌ arɨ́ ndɔ̀mvʉ̀ alɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyarádʉ̀ kàtɨ̀ pàratà tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́ mà nzɛ́rɛngatálɛ mànà ɨ̀ nózè alɛ tɨ́.

35 Pbɛ́tʉ̀, dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ obhónga náarɨ́ ndàvɨ̌ kà-nyʉtsì rɔ̀ àhʉ dhu-otù ɔ̌.»

---

* **7:27 7.27** Uvt 23.20; Màl 3.1

Yěsù rǐ dhu nʉ́bà nzɛ́rɛnga tɔ́ tsìbhálɛ tɔ̀ dhu
(Màt 26.6-13; Mrk 14.3-9; Yùw 12.1-8)

36 Atdí Mʉ̀fàrɨsayò náanzi Yěsù ʼòwù dhu ɔ̀nyʉ̀ mànà pbɨndà. Nɨ́, Yěsù arà, ndòtsù kàbhà ɨdza, ndàdʉ̀ àdɨ ndàmbɛ dhu ɔ̀nyʉ̀ dɔ̌.
37 Nɨ́ kòmbómbí tɨ́, ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ nzɛ́rɛnga tɔ́ atdí tsìbhálɛ nɨ́ɨrɨ Yěsù rǐ dhu ɔ̀nyʉ̀ Mʉ̀fàrɨsayò bhà ɨdzá rɔ̀ dhu. Nɨ́ kǎdʉ̀ ɨrà àlʉ̀batrɔ̀ tɨ́ kátɨna odu nǐ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ tsúpà nà fɔná Yěsù-tɨʼɔ̀. Ndɨ tsúpà ɔ̀ ɨʼɨ dhu nɨ́ ndrùù rɔ́ngʉ̀ akyɛ.
38 Nɨ́, kǐtsi ìde Yěsù tɨ́ olù nǎ rɔ̀, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀dzɨ̀. Nɨ́ ɔ̀dzɨ ndɨ̀ ndɔ́dzɨ rɔ́rɔ̀, kǎdʉ̀ ndàgu ndàmbɛ Yěsù-pfɔ̀-ngbɔ̀ nɨ́mɔ dɔ̌ nyɨna-dha nǐ, ndàdʉ̀ ùndonà dɔ̀na-ká nǐ. Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ Yěsù-pfɔ̀ námbo, ndàdʉ̀ ndrùù rɔ́ngʉ̀ akyɛ nʉ́dhɔ dɔ̀yá.
39 Nɨ́ wɔ̀ Yěsù nànzìnà ɔ̀nyʉ̀ tɔ̀ Mʉ̀fàrɨsayò nɨ́itdègu wɔ̀ dhu nálǎ, náadʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàmbɛ àtɨnà dɔ̌ afína ɔ̀: «Yàrɨ́ alɛ ɨ́ʼɨná gukyè Kàgàwà bhà nabì nyʉ́ tɨ́, nɨ́ kàmbɛ̀nà pɛ́ wɔ̀ ngbɔ̌na nʉ́lʉ̌ rɨ́ tsìbhálɛ ràrǐ àdhɨ dhu nʉ́nǐ. Kàmbɛ̀nà pɛ́ dhu nʉ́nǐ ɨ́yàdhíyà ràrǐ nzɛ́rɛnga tɔ́ tsìbhálɛ.»
40 Nɨ́, Yěsù apɛ̀ ɔtɛ ndàtɨ wɔ̀ Mʉ̀fàrɨsayò nǐ: «Sìmonǐ, ma mòzè mʉnɔ̀ atdí dhu ɨndʉ̀.» Nɨ́ Sìmonì adʉ̀ àtɨnà: «Màlimǒ, ʉ́nɔ nà ndɨ dhu.»
41 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨnà: «Atdí alɛ náabhʉ̀ fʉ̀rangà ɔ́yɔ̌ alɛ rʉ̀wʉ fɔná: atdí alɛ tɔ̀ kǎbhʉ̀ imbò mɨya fʉ̀rangà-kpɔ̌, ndɨrɔ̀ ngǎtsi alɛ tɔ̀ kǎbhʉ̀ imbò kumì fʉ̀rangà-kpɔ̌.
42 Nɨ́ ɨ̀mbǎ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ alɛ rǐʼɨ kɔ́rɔ́, wɔ̀ ɨ ʉwʉ̀ fʉ̀rangà nádǔ ɨʼɨ́ nǐ fangà nà rɔ̀, wɔ̀ alɛ náadʉ̀ dhu ʉ̀bà ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ abádhí tɔ̀, ɨ̀nzǐ rùbho fɨ̀yɔ́ wànzá. Nɨ́, ádhɨ ndɨ nyɨ nyʉ̀nɨ rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ atdídɔ̌ rádʉ̀ wɔ̀ fʉ̀rangà nʉwʉ̀ fǐndà alɛ nózè?»
43 Sìmonì adʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mʉ̀nɨ rɔ̀, atdídɔ̌ rádʉ̀ wɔ̀ alɛ òzè alɛ nɨ́ yà ábhɔ̌ fʉ̀rangà tɔ́ wànzá ka kʉ̀bà fǐndà alɛ.» Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨnà Sìmonì nǐ: «Nyɨ nyʉ̀nɔ̀ wà obhó dhu nyʉ́.»
44 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ ndàgɛrɛ, ndàndà wɔ̀ tsìbhálɛ, ndàdʉ̀ àtɨnà Sìmonì nǐ: «Nyɨ nyàla tɨ́ wà wɔ̀ tsìbhálɛ, Sìmonǐ? Ándà, ma mìtsù pbʉ̀kʉ̀ ɨdza, nɨ́ nyɨ nyìbhò nzá alɛ-pfɔ̀ tɔ́ ɨdha mà idù. Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ tsìbhálɛ nú'o pfɔ̌du nyɨna-dha nyʉ́ nǐ, ndàdʉ̀ ngbɔ̌na núndo dɔ̀na-ká nyʉ́ nǐ.
45 Nyɨ nyàmbɔ̌nà nzá ɨma, nyɨ nyɨ́ makɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, yà pbʉ̀kʉ̀ ɨdza ma mìtsùnà rɔ̀, ɨ́yàdhíyà rǐʼɨ ìnè pfɔ̌du námbo rɔ̌ ndɨ̀ ndárà rɔ́.
46 Nyɨ nyɨtdɛ̌nà nzá akyɛ mà dùdu-tsí rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, ɨ́yàdhíyà nʉ́dhɔ ndrùù rɔ́ngʉ̀ akyɛ nyʉ́ pfɔ̌du dɔ̌.
47 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mɨ́ dhu nɔ́vɔ kpangba ɨndʉ̀. Wɔ̀ tsìbhálɛ návi ádrʉ̀ngbǎ àzè nyʉ́ idù. Nɨ́, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mʉ̀bà wà kàbhà nzɛ́rɛnga kɔ́rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, akɛkpá dhu ka kʉ̀bà fǐndà alɛ bhà àzè narɨ́ ákɛ̌ kɛ̀lɛ̌ yà fǐndà dhu nʉ̀bà alɛ tɔ̀.»
48 Yěsù adʉ̀ àtɨnà wɔ̀ tsìbhálɛ nǐ: «Ma mʉ̀bà wà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga.»
49 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ Yěsù mà rʉ̌bhi dhu ɔ̀nyʉ̀ rɔ̌ mànà alɛ náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼàmbɛ àtɨnà dɔ̌ afíya ɔ̀: «Ɨ́ngbà alɛ-tɨdɔ̀ yà ìndrʉ̌ bhà nzɛ́rɛnga mà nʉ́bà rádʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀?»
50 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨnà wɔ̀ tsìbhálɛ nǐ: «Pbʉ̀kʉ̀ aʼuta nɨ́gʉ̌ wà nyɨ. Nɨ́ árà mběyi.»

8

Yěsù-owù ɔ̌ ubhì vèbhálɛ

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù núubhì kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ, ndɨrɔ̀ pbanga ɔ̀nǎ màtɨ́. Kǎránà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌, ndàdʉ̀ àrà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ nɔ́vɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀. Nɨ́, atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà kàbhà ábhàlǐ mà,
2 yà kǐpfo nzɛ́rɛ-alafí ɔ̀yà rɔ̀, ndɨrɔ̀ yà kǐgʉ́ fɨ̀yɔ́ andɨ ɔ̌ rɔ̀ ngúfe vèbhálɛ mànà, nóowúnà ùbhi rɔ̌ atdíkpá kà mànà. Yàrɨ́ nɨ́ ɨ vèbhálɛ-ɔvɔ̀: Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨya, yà àrʉ̀bhʉ̀ nzɛ́rɛ-alafí Yěsù ipfo ɔ̀nà rɔ̀,

3 Zǎnɨ̀, Kʉzà bhà ɨngba-tsánà. Ndɨ Kʉzà nɨ'ɨ̀ Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà malɨ̀ nɔdɔ́nà alɛ. Ndɨrɔ̀ nɨ'ɨ̀ Sùzanà mà, ibí ngʉ̌kpà vèbhálɛ mànà. Ɨ vèbhálɛ nɨ́ yà Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà nɨ́ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ owúnà fɔyá dhu nɨ̌ vèbhálɛ.

Ɔnyʉ̀-tsè ɔ̀rɛ rɨ́ alɛ tɔ́ mbólí
(Màt 13.1-9; Mrk 4.1-9)

4 Atdíku, ìndrʉ̌ níiwú Yěsù-tɨ'ɔ̀ dhèdhèrɔ̀ pbanga ɔ̀nǎ rɔ̀. Nɨ́, ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà náandu ɨ̀'ɨ̀ Yěsù-tɨ́. Nírɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ yàrɨ́ mbólí náwɛ abádhí tɔ̀, ndàtɨ:

5 «Atdí alɛ nɨ́ɨvà ndɨ̀, ndàrà ɔ̀nyʉ̀-tsè nɔ́rɛ̀ pbɨ̀ndà ɨnga ɔ̌. Nɨ́ yà ɔ̀nyʉ̀-tsè nɔ́rɛ kà rɨ̌ ɨnga ɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, atdídhená itse náawà ɨ̀ ndɨ ɨnga-gìnǎ ʉ́dà otu ɔ̌, ìndrʉ̌ ràdʉ̀ ɔyánga nótsì pfɔ̌ya nɨ̌. Ndɨrɔ̀, àrɛ̀ adʉ̀ ìwu, 'ùbhɨ̌ ɨ itse otu ɔ̌ rɔ̀.

6 Ngʉ̌kpà-tsí náawà ɨ̀ ɨ̀mbǎ adzɨ rɨ̌'ɨ̀ dɔ̀ná abhɔ odu-kɛngɛrɛ dɔ̌. Nɨ́, ɨ tsí nɨ́ɨnga, adyifɔ̀ ràdʉ̀ ìtdyunà, ɨ̀mbǎ ɔ̀dɔ̀dʉ̀ adzɨ rɨ̌'ɨ̀ abhɔ dɔ̀yá dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

7 Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà itse náawà ɨ̀ okpèya nà itsukpó-vɛ́ rɨ̌'ɨ̀ ɔ̀nà adzɨ ɔ̌. Nɨ́, ɨ okpèya nà itsu-kpó náadʉ̀ àta, 'òvì atdíkpá kɔ̀ ɨ̀ngɨngà ɔ̀nyʉ̀ mànà, 'àdʉ̀ ɨ òvi róvi ɔ̀nyʉ̀ nʉ́tsì ɨ̀nzɨ̌ ràdʉ̀ ɔ̀'ɔ̀.

8 Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà itse náawà ɨ̀ ídzì adzɨ ɔ̌. Nɨ́, ɨ tsí nɨ́ɨnga, 'òvì, 'àdʉ̀ ɔ̀'ɔ̀, ngǎtsi ràrà atdí mɨyà itse nɔ́dhɨ̀ rɔ̌.» Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà ihé-yà nɨ̌ tdɨ́tdɔ̌: «Ɨnga t'írɨta tɔ́ bɨ̌kʉ nà nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ̀'ɨ̀, nɨ́ nyɨ̀rɨ nga mběyi!»

Ádhu Yěsù náaránà ɔ̀tɛ rɔ̌ mbólí ɔ̌ nɨ̌?
(Màt 13.10-17; Mrk 4.10-12)

9 Nɨ́ wɔ̀rɨ́ mbólí ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ dhu-lutìnǎ, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ níivú ndɨ mbólí-tɨ̀ kà-tsʉ̌.

10 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyʉ́, nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi-nyʉtsì ndɨ̀ nórù dhu. Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ka karɨ́ kàwɛ̌ mbólí tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌,
ndɨ́nɨ̌ abádhí owu tɨ́ ɨnga àndà rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ atdí dhu mà nála,
'àdʉ̀ òwu ɨnga nírɨ̀ rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ atdí dhu mà ràdʉ̀ dɔ̀ya nálʉ*.»

Yěsù rɨ̌ ɔ̀nyʉ̀-tsè tɔ́ mbólí-tɨ̀ náwɛ̌ dhu
(Màt 13.18-23; Mrk 4.13-20)

11 «Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ wɔ̀rɨ́ mbólí-tɨ̀: Ɔnyʉ̀-tsè nɨ́ Kàgàwà bhà Ɔtɛ.

12 Atdídhená alɛ nʉ́lɨ ɨ̀ yà itse náawà ɨ̀ ɔ̀ná otu bhěyi. Kàgàwà bhà ɔtɛ abádhí ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, Pfɔ̀mvɔ rǎdʉ̀ ɨ̀rà, ndìpfo ndɨ ɔtɛ abádhí-afí ɔ̀ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ abádhí a'u tɨ́ dhu, 'àdʉ̀ ʉ̀gʉ.

13 Ngʉ̌kpà alɛ nʉ́lɨ ɨ̀ yà ɨ̀mbǎ adzɨ rɨ̌'ɨ̀ dɔ̀ná abhɔ odu-kɛngɛrɛ-dɔ bhěyi. Kàgàwà bhà ɔtɛ ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, abádhí rɨ̌ kà'u dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà. Pbɛ́tʉ̀, abádhí rɨ̌ 'àpbǎ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tɨ́ Kàgàwà bhà ɔtɛ rɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ kàbhʉ ɨvɛ́na rɔ̀dɨ ndɨ afíya ɔ̀. Nɨ́, alɛ-afí ùmvǔ rɨ́ dhu-tɨdɔ̀ nɔ́pɛ̀ ndɨ̀ rɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ fɨyɔ́ a'uta nʉ́bhà atdídɔ̌.

14 Okpèna nà itsu-vɛ́ nà adzɨ bhěyi ɨ̀ nʉ́lɨ alɛ nɨ́, yà Kàgàwà bhà ɔtɛ nírɨ arɨ́, ɨ̀nzɨ̌ yà ɨ̀ ɨ̀rɨ̀nà ɔtɛ ràdʉ̀ itse nɔ́dhɨ̀. Obhó tɨ́, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsí tɔ́ ɨrɛ̀ta mà, yà adzɨ dɔ̌ ònzì mà, ndɨrɔ̀ yà adzɨ dɔ̌ ka kóko dhu tɔ́ dhɛ̀dhɛ mànà, náarádʉ̀ abádhí-afí nʉ́tsì.

15 Ídzì adzɨ bhěyi ɨ̀ nʉ́lɨ alɛ nɨ́, yà Kàgàwà bhà ɔtɛ nírɨ arɨ́ atdí afíya nyʉ́ nà, 'àdʉ̀ ɔ̀dɔ̀nà afíya ɔ̀, 'àdʉ̀ 'àpba rɔ̀ná alɛ.»

Tarà tɔ́ mbólí
(Mrk 4.21-25)

16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Atdí alɛ mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ tarà nɔ́bɨ̀, ndàdʉ̀ àtsì nà ɨ̀tǎ-tsì. Ndɨrɔ̀, kà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ kɔ̀bɨ̀, ndàdʉ̀ ɨ̀lɨnà ara-tsì. Pbɛ́tʉ̀, ka kádʉ̀ kɔ̀bɨ̀ kɨlɨ ɔrʉ́, ndɨ́nɨ̌ ɨdza rítsù alɛ-nyɨ̌nga nawʉ̀ tɨ́.

17 Kɔ́rɔ́ dhu tsí, yà ùru ɨ̀ nuru núuvìya ɨ̀ kpangba. Ndɨrɔ̀, kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ aróko, nɨ́ ka kʉnɨya kɔ́rɔ́, ràdʉ̀ 'ùvi kpangba awáwʉ̀ ɔ̀.

---

* **8:10 8.10** Ìsa 6.9

18 Nyàndà nga mběyi yà fʉ̌kʉ̀ ka kʉ́nɔna dhu nɨ́rɨ nyɨ̌ nyárɨ́ tɨ́ dhu nà. Obhó tɨ́, dhu nà arɨ́'ì abhɔ alɛ náabáya dhu abhɔ nyʉ́ ròsè. Ndɨrɔ̀, ìmbǎ arɨ́'ì kà nà alɛ-fɔ́ rɔ̀ ka kakɔ̀ya yà kǎrɨ́ ìrɛ̀na ndì ndɨ́'ì nà dhu tɨ́ dhu mà.»

Yěsù-tsánà mà Yěsù t'ádɔ́na mànà
(Màt 12.46-50; Mrk 3.31-35)

19 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù-tsánà mà, kà t'ádɔ́na mànà níiwú Yěsù rɨ̌'ì ɨ. Pbɛ́tʉ̀, abádhí rɔ̌wu ùvò kà-tɨ́ dhu nɨ́ɨ'ì ɔbɨ tɨ́ ihé-yà-okú dɔ̀ rɔ̀.

20 Nɨ́, ka kadʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Yěsù tɔ̀, katɨ: «Ɨ́yànʉ mà adɔ́nʉ mànà níkò irí. Nɨ́, abádhí òzè 'àla ngbɔ̌nʉ.»

21 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà yà tɨná ì'ì kɔ́rɔ́ alɛ nɨ̌: «Ɨ́yàdu mà, adɔ́du mànà nɨ́ yà Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɨ́rɨ arɨ́, 'àdʉ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̀nzì alɛ.»

Yěsù rɨ̌ àpùpú nábhʉ̌ rìdè dhu
(Màt 8.18,23-27; Mrk 4.35-41)

22 Atdíku, Yěsù mà, pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà núupò atdí ibhú ɔ̀. Nɨ́, kǎtɨ abádhí nɨ̌: «Kàda rɛ̀rʉ̀-adzè.» Nɨ́, abádhí adʉ̀ abhi ɔ̀pɛ̀ 'òwù ányì.

23 Nɨ́ ɨdha dɔ̌ ì ówu rɔ́rɔ̀, Yěsù náayì, ɨdhɔ ròdyì ndì. Nɨ́, kòmbómbí tɨ́ àpùpú náapɛ̀ ndòpìlì rɛ̀rʉ̀ dɔ̌, ɨdha ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndòtsù ibhú ɔ̀. Nɨ́, ibhú ɨ'ì ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ndì ndabì tɨ́ abádhí nà ɨdha ɔ̀.

24 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ábhàlɨ̌ náandrì Yěsù-tɨ'ɔ̀, 'ìnga ka ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, àlɛ̌ kìku wà!» Nɨ́, Yěsù nɨ́ɨvà ndì, ndɨsɔ̌ awɛ mà, mʉ̀kʉrà mànà rìkò. Ányìrɔ̌ rɔ̀ tɨ́, awɛ nʉ́ʉbhà opilita, ɨdha ràdʉ̀ ìnɛ̀ bhìì.

25 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyɨ̌ nyàpɛ̀ tɨ́ obhó ì'ì a'uta nà?» Nɨ́ ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ abádhí ɔ̀, ɨdhɔ ràdʉ̀ 'ʉ̀kɔ. Abádhí ambɛ́nà ɔ̀tɛ dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨ́ngbà dhu bhěyi alɛ-tɨdɔ̀ yà? Kǎrɔ́tɛ awɛ mà, ɨdha mànà dhu dɔ̌, ràdʉ̀ tsʉ̀ná dhu ìrì!»

Yěsù rɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí náarɨ́ àvu rɔ̀ná atdí alɛ nɨ́gʉ̌ dhu
(Màt 8.28-34; Mrk 5.1-20)

26 Yěsù mà, pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà náawù ùvò Pbàgɛ̀rasì tɔ́ pbìrì ɔ̀. Ndɨ pbìrì nɨ́ɨ'ì Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-adzènǎ rɔ̀.

27 Nɨ́, ibhú ɔ̀ rɔ̀ Yěsù ìfò, ndàhʉ ɨdha-bɨdɔ̀ rɔ̀, kɨgɔ̀ ɔ̌ atdí alɛ nɨ́ɨra àhʉ kɔ̀nzɨ̌. Ndɨ alɛ nɨ'ì ibí nzɛ́rɛ-alafí náarɨ́'ì ɔ̀nà. Ndɨrɔ̀, kɨ̌'ì mbǎ mbɛrʉ̀ nà rɔ̀ná ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ tɨ́. Kǒngónà nzɨ̌ àdɨ atdí ɨdza ɔ̌ màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀, kǒngónà àdɨ kàbhʉ̌lì ɔ̀.

28 Nɨ́, Yěsù ndì ndàla rɔ̀, kǎkù, ndàdʉ̀ ìrà ndìbvu obvò Yěsù-ɔ̀nzɨ̌. Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Yěsù tɔ̀ ɔrʉ́-tʉ̌na nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Hɨ̂ɨ! Àdhu àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ rɨ̌'ì Yěsù, yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì Kàgàwà t'Ídhùnǎ? Ma mɨtsɔ̀ ma ìtsɔ̀ tɨ́ nyʉ́ rʉ̀nʉ́, nzɨ̌ àvʉ̌ rùdú.»

29 Obhó tɨ́, Yěsù adʉ̀ àdɨ ndàmbɛ dhu nʉ́ya dɔ̌ wɔ̀ alɛ ɔ̀ rɨ̌'ì nzɛ́rɛ-alafí tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ àhʉ tɨ́ kà ɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ibí-gʉ̀na ndɨ nzɛ́rɛ-alafí ongónà dhu ìvà kà rɔ̌. Nɨ́, ka kongónà àdʉ̀ ndɨ alɛ nódɔ̀ àdrà-mbɨ̌ nɨ̌ ka kʉ̀tsì rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ sìngà-mbɨ̌ nɨ̌ ka kʉ̀tsì pfɔ̌na mà rɔ́rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kǒngónà kɔ̌kɔ̀ ndì ka kʉ̀tsì nɨ̌ imbi nátdɨ kɔ́rɔ́. Ndɨrɔ̀, kà'ɔ̀ rɨ̌'ì nzɛ́rɛ-alafí nóongónà àdʉ̀ kìdzì ràrà ìmbǎ ìndrʉ̌ arɨ́'ì ɨ nanǎ.

30 Nɨ́, Yěsù níivú dhu wɔ̀ alɛ-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ɔvɔ̀nʉ nɨ́ àdhɨ?» Nɨ́, kǎdʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀, ndàtɨ: «Ɔvɔ̀du nɨ́ ‹Ihé-yà.›» Obhó tɨ́, ibí nzɛ́rɛ-alafí nyʉ́ náatsù kà ɔ̀.

31 Ndɨrɔ̀, ì nzɛ́rɛ-alafí nɨ́ɨtsɔ̀ ì Yěsù rɔ̌, ìnzɨ̌ dhu nʉyá tɨ́ fɨ́yɔ̀ 'òwù òyɨ̌ ɔ̀.

32 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, àdʉ̀ tɔ́ màhò nɨ́ɨ'ì ìnè ányìrɔ̌ ì ányʉ pbìrì-ɔngɔ̀ rɔ̌ rɔ́. Nɨ́, kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí náadʉ̀ 'ìtsɔ̀ Yěsù rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ rʉsà nʉfà tɨ́ fɨ́yɔ̀, 'òwù òtsù ɨ àdʉ̀ ɔ̀. Nɨ́, kǎdʉ̀ ndɨ rʉsà ʉ̀fà abádhí tɔ̀.

33 Kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí náadʉ̀ ʼʉ̀nyà wɔ̀ ɨ̀ í'ì ɔ̀nà alɛ ɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ òwu òtsù àdʉ̀ ɔ̀. Nírɔ̀ ní ndɨ ɨ̀ àdʉ̀ tɔ́ màhò náadʉ̀ àdrʉ̌ pbìrì-ɔngɔ̀ rɔ̌ rɔ̀, ʼòwù ʼʉ̀pbà ndɨ pbìrì-pfɔ̀ ɔ̀ rɨ̌'ì rɛ̀rʉ̀ ɔ̀, tsɛ̌ya rɔ̀tdì ì.

34 Wɔ̀ ndì nɔ̀nzì dhu ì àla rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ àdʉ̀ nʉ́ndà rɔ̌ rʉ̌bhi alɛ náatsè kɔ́rɔ́, ʼàdʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀yɨ̌ nʉ́gà kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà tɔ̀, ndɨrɔ̀ pbanga ɔ̀nǎ màtɨ́.

35 Ìndrʉ̌ náawù wɔ̀ ndì nɔ̀nzì dhu nándà. Ní abádhí adʉ̀ òwu Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, ʼàdʉ̀ wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí núvò ɔ̀nà rɔ̀ alɛ nótù kà-tí nyʉ́ àdɨ rɔ̀ná mbɛrʉ̀ mànà, ndɨrɔ̀ ídzì rɔ̌ rɔ̀ nyʉ́ rɔ́. Ní, ɔdɔ náadʉ̀ ìsɨ̌ atdídɔ̌ abádhí ɔ̀.

36 Wɔ̀ ì nɔ̀nzì kɔ́rɔ́ dhu nàla alɛ náawɛ wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí náarí àvu rɔ̀ná alɛ nɔ́gʉ̀ tí dhu kɔ̌kɔ̀ ìwʉ̌ ìwʉ̌ alɛ tɔ̀.

37 Ní Pbàgɛ̀rasì tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ kɔ́rɔ́ náadʉ̀ Yɛ̌sù nónzì rɨ̀và ndì fɨ̀rábvʉ̌ rɔ̀, atdídɔ̌ ì'í ɔdɔ nɔ́nzɨ nɨ́dhunɨ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ ùpo ibhú ɔ̀, ndàdʉ̀ ndàdu abádhí-bvʉ̀ rɔ̀.

38 Wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí núvònà ɔ̀nà rɔ̀ alɛ nɨ́itsɔ̀ ndì, ndɨ́nɨ̌ ì owu tí atdíkpá Yɛ̌sù mànà. Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù àdʉ̀ ndùvo ùvɔ̌ tí kàrɔ̌, ndàtɨ:

39 «Ádʉ̌ nyɨ pbʉ̀kʉ̀ nyadʉ̀ Kàgàwà ɔ̀nzì rʉ̀nʉ́ kɔ́rɔ́ dhu náwɛ.» Nírɔ̀ ní ndɨ wɔ̀ alɛ náadʉ̀ àrà, ndàdʉ̀ àmbɛ Yɛ̌sù ɔ̀nzì fɨ̌ndà dhu náwɛ dɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ kɨgɔ̀ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌.

Yɛ̌sù rɨ̌ Yàhirò bhà tsìbhíngba mà atdí tsìbhálɛ mànà nɨ́gʉ̌ dhu (Màt 9.18-26; Mrk 5.21-43)

40 Yɛ̌sù níitdègu ndàdʉ̌, ndàdà rɛ̀rʉ̀-adzè, ní ányì ihé-yà nyʉ́ náadʉ̀ kàkɔ, angyangyɨ ì úbhi kɔ̀dɔ̀ rɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.

41 Ní kombómbí tí, Yàhirò tí kátɨna atdí alɛ nɨ́ira àhʉ ányɨ̀rɔ̌. Ka nɨ'ì Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ. Ní, kɨ̌bvú ndì Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀ kàrɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ara tí pbɨndà.

42 Kɨ̌tsɔ̀ ndì ndɨ dhu bhɛ̌yi, yà atdí tí arí'ì fɔná tsìbhíngba rɨ̌'ì afína rɔ̌ ka kɔ́dɔna rɔ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀ ndɨ tsìbhíngba ɨ'ì mbɛ̀mbɛ̀ atdí kumì dɔ́nà ɔ́yɔ̌ nà atɔ nà. Ní, Yàhirò bhà Yɛ̌sù rǎrà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ihé-yà nyʉ́ níibòlò ì kà-rɔ̌, ʼìpbɔ̌ ka átsɨ̌.

43 Ndɨrɔ̀, atdí tsìbhálɛ, yà vèbhàlɛ tɔ́ ɔgɔ́bhà tɔ́ azu náarí ìrà rɔ̀ná, ràrà àhʉ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà atɔ tí, nɨ́i'ì ìnè abádhí nzínzì ɔ̌. Ka nɨ'ì ɨwà fɔná ongyéngá-tsè nɔ́tdì pbàngángá dɔ̀nǎ ndì ndarí ùbhi rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, atdí mʉ̀ngangà mà náadʉ̀ nzá kɨgʉ.

44 Ní, wɔ̀ tsìbhálɛ náawè ndì Yɛ̌sù-dzidɔ̀ nǎ rɔ̀, ndàpbàlǎ kàrɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀-bɨdɔ̀-ngbɔ̀. Ní ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí wɔ̀ tsìbhálɛ rɔ̌ arí ɨ̀rà azu náadʉ̀ ìde.

45 Ní, Yɛ̌sù ivú dhu ihé-yà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhɨ ngbɔ̌du nàpbàlǎ?» Ní kɔ́rɔ́ alɛ adʉ̀ ʼàgò àgò tí. Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Yɛ̌sù tɔ̀ ndàtɨ: «Hɔ̀kɔ̀ Màlimò, ihé-yà nyʉ́ ní ndɨ ngbɔ̌nʉ nàkpɔ̀rɔ̀, ʼìpbɔ̌ nyɨ átsɨ̌!»

46 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨwà atdí alɛ nápbàlǎ ngbɔ̌du! Ma mʉ̀nɨ wà dhu mbɛ̌yi nyʉ́, atdí ɔbɨ ràhʉ wà nyʉdutsì rɔ̀.»

47 Ní, wɔ̀ tsìbhálɛ níitdègu ɨwà Yɛ̌sù nɔ́sʉ̀ wɔ̀ ndì ndɔ̀nzì dhu dhu nálǎ, nɨ̌ kǎdʉ̀ ìrà ìvɨ̌ ndì ndívi rɔ́rɔ̀, ndìbvʉ̌ ndì Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌: Ní, kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, kǎdʉ̀ Yɛ̌sù rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀-bɨdɔ̀-ngbɔ̀ ndì ndàpbàlǎ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu mà, ndɨrɔ̀ ndì ndɔ̀gʉ̀ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí dhu mànà dhu náwɛ.

48 Ní Yɛ̌sù ádʉ̀ àtɨ̀nà ɨ́yàdhíyà nɨ̌: «Pbà nɨ̌ tsìbhíngbá, ɨwà pbʉ̀kʉ̀ a'uta nɨ́gʉ̌ nyɨ! Ní árà màrʉ̀ngà ɔ̌.»

49 Àzèmbè Yɛ̌sù rɔ̌tɛ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, atdí alɛ nɨ́ira Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ, Yàhirò tí kátɨna bhà rɔ̀. Ní, kɨ̌tsi àtɨ̀nà ndɨ Yàhirò nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨvànʉ́-ngba nɔ́vɛ̀ wà! Ní nzɨ̌ àvǎ Màlimò-tsì.»

50 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù níitdègu wɔ̀ Yàhirò tɔ̀ ka kʉ̀nɔ̀ dhu nɨ́rɨ, ní kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ndɨ Yàhirò nɨ̌: «Nzɨ̌ ɔnzɨ ɔdɔ! Ɨ'ì a'uta nà tí! Ní pbʉ̀kʉ̀ tsìbhíngba rɔ̌gʉ̀ ɔ̀gʉ̀.»

51 Nɨ́ Yàhirò bhà ndɨ̀ ndàrà àhʉ̀ rɔ̀, Yɛ̌sù náa’u nzá atdí alɛ mà ròtsù ɨ̀dza owùna ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, kǎ’u nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Yùwanɨ̀ mà, Yàkɔbhɔ̀ mà, wɔ̀ ngbángba t’ábanà mà, kà-tsánà mànà kɛ̀lɛ̌.
52 Ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀’ɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ náambɛ́nà ɔ̀dzɨ́ dɔ̌, ɨ̀zʉ̀ ràdʉ̀ ’ʉ̀ka atdídɔ̌ wɔ̀ ngbángba bhà ɔvɛ-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̀dzɨ́, ɨ̀nzá wɔ̀ ngbángba nɔ́vɛ̀! Kɔ̀dhɔ̀ ɔ̀dhɔ̀ tɨ́.»
53 Nɨ́ ìndrʉ̌ adʉ̀ Yɛ̌sù rʉ̌nɔna dhu ʉ̀gbɔ ʉ̀gbɔ̌ tɨ́, ɨ̀ ʉ̀nɨ́ dhu ɨ̀wà wɔ̀ tsìbhíngba rɔ̀vɛ̀ nídhunɨ̌.
54 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ wɔ̀ tsìbhíngba nálʉ̀ ɔtsʉ́na rɔ̌, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fɨ̌ndà ɔrʉ́ tʉ̌na nyʉ́ nà, ndàtɨ́: «Pbànɨ̌ngbá, ɨ́và nyɨ́!»
55 Nɨ́, kà-afí náadʉ̀ ìngo, ndàdʉ̀ ndɨ̀và ndɨ́ kàsʉmì ɔ̌ tɨ́. Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ àvi kabhʉ̀ kà tɔ̀.
56 Nɨ́ wɔ̀ tsìbhíngba t’ábanà mà, kà-tsánà mànà nʉ́kɔ ɨ̀dhɔ adʉ̀ atdídɔ̌. Ndɨ̀rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ abádhí nɨ́sɔ ɨ̀nzɨ̌ wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ́ dhu nɔvɔ tɨ́ atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́.

9

Yɛ̌sù rɨ̌ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ núvɨ̌ dhu
(Màt 10.5-15; Mrk 6.7-13)

1 Yɛ̌sù andu atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-tsʉ̀, ndàbhʉ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ́ fɨ̌yɔ̀. Ndɨ́ ɔbɨ́ nɨ’ɨ́ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ-alafí nípfo abádhí rǎdʉ̀ nɨ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀ rɔ̀, ’àdʉ̀ dhèdhèrɔ̀ andɨ́-tɨ́dɔ̀ nà alɛ nígʉ̀ nɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ́.
2 Nɨ́, kʉ̌ví abádhí ròwù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀, ’àdʉ̀ andɨ́ nà alɛ nígʉ̀.
3 Kʉ̌yá dhu abádhí tɔ̀ ndàtɨ́: «Àpɛ́ nyìdyi atdí dhu mà abhi tɔ̀. Àpɛ́ nyùgu mùgɔ̌ mà, bhɔlɔ mà, mʉ̀gatì mà, ndɨ̀rɔ̀ fʉ̀rangà mànà. Ndɨ̀rɔ̀, àpɛ́ nyùgu mbɛrʉ̀ ɔyɔ̌yɔ́.
4 Nyɨ̌ ka kàkɔ ɔ̀ná ɨ̀dza ɔ̌, nyɨ̌ nyowuna òko rɔ̌, ràrà àhʉ̀ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ nyɨ̌và nyɔ̌wù dhu ɔ̀.
5 Ndɨ̀rɔ̀, ɨ̀nzá ka kàkɔ nyɨ̌ ɔ̀ná kɨ̀gɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyowuna ùvò rɔ̌, nyǎdʉ̀ pfɔ̌kʉ-tsítsírɔ́ àhʉ̀ nɔ́’ɔ̀ ányɨ̀rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ abádhí tɔ́ afátá nɨ̀tɛ̀ tɨ́ abádhí tɔ̀.»
6 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ábhàlɨ̌ nɨ́ɨ̀và ɨ̀ ’òwù, ɨ̀ rùbhi dhèdhèrɔ̀ pbanga ɔ̀na nǎ, ’àmbɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ dɔ̌, ’àdʉ̀ òwu ìndrʉ̌ nígʉ̀ rɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ.

Hɛ̀rɔdɛ̀-dɔ rɨ̌ ndɨ̀nzǎ Yɛ̌sù rɔ̌nzɨ́na dhu ɨ̀rɨ́ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀ dhu
(Màt 14.1-12; Mrk 6.14-29)

7 Ádrʉ̀ngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ nɨ́ɨ̀rɨ́ Yɛ̌sù rɔ̌nzɨ́na dhu-ɔ̀yɨ̌. Nɨ́ ndɨ́ dhu adʉ̀ kàdɔ àbhʉ̀ rɨ̀nza ndɨ̀ atdídɔ̌. Atdídhená alɛ nóowúnà àtɨ̀nà rɔ̌, bàtizò ùbho rɔ̌ arúbhi Yùwanɨ̀ rɨ̀ngbɛ̀ wà ndɨ̀.
8 Ngʉ̌kpà alɛ adʉ́nà òwu àtɨ̀nà rɔ̌, Ɛ̀lɨ̀yà ràrɨ̌ wɔ̀ ndɨ̀ nɨ̀tɔ̀. Ndɨ̀rɔ̀ ngʉ̌kpà-tsí náadʉ́nà òwu àtɨ̀nà rɔ̌, yà angyí ʉ̀vɛ̀ pbànábí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ ràrɨ̌ wɔ̀ ndɨ̀ nɨ̀ngbɛ̀.
9 Pbɛ́tʉ̀, Hɛ̀rɔdɛ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ma mávi wà bàtizò ùbho rɔ̌ arúbhi Yùwanɨ̀-dɔ kɔkɛ̀rɛ̀. Nɨ́rɔ̀, ádhɨ́ pbá alɛ nyʉ́ wɔ̀ ma márà ɔ̀nzɨ́na rɨ́ dhu-ɔ̀yɨ̌ nɨ́rɨ̀ rɔ̌?» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ́ Hɛ̀rɔdɛ̀ adʉ̀ ndòzè ndàla Yɛ̌sù.

Yɛ̌sù rɨ̌ imbò lʉ̀fʉ̀ alɛ nóngù dhu
(Màt 14.13-21; Mrk 6.30-44; Yùw 6.1-15)

10 Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ níitdègu ’àdʉ̌, nɨ́ abádhí adʉ̀ ɨ̀ ɔ̀nzɨ́ dhu àwɛ Yɛ̌sù tɔ̀ kɔ́rɔ́. Nɨ́, Yɛ̌sù mà, ɨ́ ábhàlɨ̌ mànà adʉ̀ ùvò atdíkpá, ’òwù lɛ̀ngɛ̀lɛ̀ngɛ̀ rɨ̌’ɨ́ ngari ɔ̀, Bɛ̀tɛ̀sàyidà tɨ́ kátɨ́na kɨ̀gɔ̀-tɨ’ɔ̀.
11 Pbɛ́tʉ̀ ihé-yà níitdègu abádhí òwù ndɨ́ ngari ɔ̀ dhu ɨ̀rɨ́, nɨ́ ihé-yà adʉ̀ òwu ányɨ́ átɔ̀. Nɨ́, ányɨ́ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ abádhí àkɔ, ndàdʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀ ndàwɛ fɨ̌yɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi dɔ̌. Ndɨ̀rɔ̀, kǎdʉ̀ ɨ̀ nòzè ndɨ̀gʉ̌ ɨ̀ alɛ nígʉ̀ átɔ̀.

12 Nɨ́ ɨnga níitdègu ndɔ̀pɛ̀ ndàtɨ, nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ìwu kà-tɨ’ɔ̀. Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀, ’àtɨ: «Ɨrɔ́ àlɛ̌ kɨ́’ɨ̀ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀. Nɨ́, óvì ihé-yà ròwù kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ rɨ́’ɨ̀ pbanga mà, ɨnga òbhì ka karɨ́ ɔ̀yá ngari mànà ɔ̀nă. Ányɨ̀ nga nɨ́ ndɨ abádhí rɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ mà, ɨdhɔ tɔ́ ngari mànà dhu nábà nɨ̌.»

13 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyàbhʉ ɔ̀nyʉ̀ abádhí tɔ̀ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀!» Nɨ́, ábhàlɨ̌ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ’àtɨ: «Mǎ mɨ́ imbò mʉ̀gatì mà ɔ́yɔ̌ ɨ̀bhɛ̀ kɛ̀lɛ̌ mànà nà. Nɨ́, nyɨ nyòzè tɨ́ mŏwù ɔ̀nyʉ̀ ùdzi mǎ-tɨ́rɔ̀ kɔ̌kɔ̀ alɛ́-yà tɔ̀ kɔ́rɔ́!»

14 Ányɨ̀rɔ̌ kpabhálɛ ɨ’ɨ̀ mbɛ̀mbɛ̀ imbò lʉfʉ̀ tɨ́. Nɨ́, Yěsù adʉ̀ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ àvi ràbhʉ kɔ̌kɔ̀ alɛ, ròkò obvò, imbìmbó kumì rɔ̀ tsʉ̀na tɨ́.

15 Ɨ ábhàlɨ̌ adʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ’àbhʉ kɔ́rɔ́ alɛ ròkò obvò.

16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù ugu kɔ̌kɔ̀ imbò mʉ̀gatì mà, ɔ́yɔ̌ ɨ̀bhɛ̀ mànà, ndʉ̀lʉ̌ fɔná. Nɨ́, kǎdʉ̀ ɔrʉ̀-akpà-ɔ̀nga àndà, ndàdʉ̀ wɔ̀rɨ́ ɔ̀nyʉ̀ náso. Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga nʉ́kɔ, ndùbho pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-fɔ́, ndɨ́nɨ̌ abádhí nʉ́ʉndɔ tɨ́ ihé-yà tɔ̀.

17 Nɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ náadʉ̀ dhu ɔ̀nyʉ̀ ’ùlè nɨ̌. Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ɔ̀dɔ̀dɨ mʉ̀gatì-go mà, ɨ̀bhɛ̀-go mànà-tsʉ̀ núndu, ’àdʉ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà sɛ̌ngɛ̀ nɨ́ra nɨ̌.

Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ Yěsù nátɨ Kàgàwà bhà Krɨ́stɔ̀ tɨ́ dhu
(Màt 16.13-19; Mrk 8.27-30; Yùw 6.66-71)

18 Atdíku, Yěsù núubhínà ndɨ̀tsɔ̀ rɔ̌ atdírɔ̀, ìnè pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ rɨ̌’ɨ̀ tɨ́ná rɔ́rɔ̀. Nɨ́, kɨ̌vú dhu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Yà ìndrǔ rɔ̌tɛ dùdú rɔ̀, abádhí náaróngo àtɨ̀nà ma ràrɨ̌ àdhɨ?»

19 Nɨ́ abádhí náadù ɔtɛ kà tɔ̀ ’àtɨ: «Atdídhená alɛ náarátɨna nyɨ ràrɨ̌ yà bàtizò nubhónà Yùwanì. Ngʉ̌kpà alɛ náarátɨna nyɨ ràrɨ̌ Ɛ̌lɨyà. Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ-tsí náarádʉ̀ àtɨ̀nà nyɨ ràrɨ̌ angyí ʉvɛ̀ pbànábí nzínzì ɔ̌ rɔ̀ ndɨ̀ níngbɛ̀ atdí alɛ.»

20 Nɨ́, kǎdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Olu, nyɨ̌ nyʉ́, nyɨ̌ nyarátɨna ma ràrɨ̌ àdhɨ?» Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu, ndàtɨ: «Nyɨ nɨ́ Kàgàwà bhà Krɨ́stɔ̀.»

Yěsù rɨ̌ ndɨ̀ ndɔvɛ́ya kɔtdʉ̀ ndɨ̀, ndàdʉ̀ ndɨngbɛ̀ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 16.20-28)

21 Yěsù adʉ̀ abádhí nɨ́sɔ ɔbɨ nyʉ́ nà ɨnzɨ̌ ndɨ dhu nʉnɔ tɨ́ atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́.

22 Kadʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌ tdɨ́tdɔ̌: «Dhu àkǎ Ìndrǔ t’ídhùnà ràbà àpbɛ̀ atdídɔ̌. Pbanga ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mà, pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà dhu nɔ́ɔdhɔya ka. Ka kohoya ka, kadʉ̀ ɔ̀tdʉ̀nà. Ndɨrɔ̀, ɨ̀bhʉ ɨdhɔ ɔ̌, kǎdʉ̀ya ndɨngbɛ̀.»

Yěsù-owù nʉ́ngʉ̌ ka kɨ́ tɨ́ dhu
(Mrk 8.30–9.1)

23 Tdɨ́tdɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀’ɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ nɨ̌: «Ndɨ̀ nòzè ndùbhi owùdu ɔ̌ alɛ nákǎ ndàdzo rɔ̀ná rɔ̀, ndàdʉ̀ ndà’ù ndànɔ̀ pbɨ̀ndà mʉ̀sàlabhà kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ndàdʉ̀ owùdu nʉ́ngʉ.

24 Pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga nòzè ndɔ̀dɔ̀ fɨ̌ndà alɛ níiwíya ka. Pbɛ́tʉ̀, okúdu dɔ̀ rɔ̀ rɨ́ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga níwɨ̌ alɛ, nɨ́ɨgʉ́ya ka.

25 Ìndrǔ rɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ònzì nábà, pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga ràdʉ̀ ndɨ̀nza, ngǎtsi nɨ̌ ndɨ nyʉ́ ndàdʉ̀ àwɨ̌ dhu tɔ́ ídzìnga nɨ́ àdhu?

26 Ìndrǔ-nyɨ̀ náapɛ́ ɨ̀wʉ okúdu dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ pbàkà ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ màtɨ́, nɨ́ Ìndrǔ t’ídhùnà-nyɨ̀ nɨ́ɨwʉya átɔ̀ kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ ndítsi ɨ̀rà pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mà Àbanà bhà awáwʉ̀ mà ndɨrɔ̀ ɨ̀lɨ̌lǎ màlàyíká tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mànà ɔ̌ nɨ́nganɨ́.

27 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ngʉ̌kpà alɛ, yà ɨrɔ́ rɨ̌’ɨ̀ alɛ nzínzì ɔ̌, nʉ́ʉvɛ̀ya nzɨ̌ ɨnzá ɨ̀ àla Kàgàwà rɨ̌ idzi nɔ́nyʉ ìndrǔ dɔ̌ dhu rɔ́rɔ̀.»

Yěsù-wɔ̀yɔ̌ rɨ̌ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ dhu
(Màt 17.1-9; Mrk 9.2-10)

28 Mbɛ̀mbɛ̀ àrʉ̀ ɨdhɔ dzidɔ̌, wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɔ́tɛ̀ rɔ́rɔ̀, Yɛ̌sù náanzi Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Yùwanɨ̀ mà, Yàkɔbhɔ̀ mànà, ʼàdʉ̀ ùpo nà pbìrì dɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɨtsɔ̀ tɨ́ ɨ̀.
29 Nɨ́, Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kà-nyɨ̀-wɔ̀yɔ̌ nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ ndɨ̀, kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ ràdʉ̀ ɔ̀wʉ, ndàmbɛ ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌ alɛ-nyɨ̀kpɔ́ nóho rɨ́ dhu bhɛ̌yi.
30 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌, ɔ́yɔ̌ alɛ nʉ́ʉtɔ ɨ̀, ʼàmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ Yɛ̌sù mànà. Ɨ alɛ nɨʼɨ̀ Músà mà Ɛ̀lɨyà nà.
31 Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌ ɨ ʉ̀tɔ̀ ɨ rɔ̀, abádhí náambɛ́nà ɔ̀tɛ dɔ̌ Yèrùsàlɛmà Yɛ̌sù rǎrà pbɨndà kasʉ nʉ́tsà nɨ̌ abhi dɔ̌.
32 Pɛ́tɛrʉ̀ mà, ɔdhɨ́na mànà nɨ́iʼɨ̀ ɨwà ɨdhɔ nʉ́dà nà atdídɔ̌ rɔ́. Nɨ́, ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀ ɨ ɨ̀và ɨ rɔ̀, abádhí náala Yɛ̌sù bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀, kɔ̌kɔ̀ tɨná ìkò ɔ́yɔ̌ alɛ mànà.
33 Nɨ́, kɔ̌kɔ̀rɨ́ alɛ rɨ̌ Yɛ̌sù nʉ́bha ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ náadʉ̀ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Màlimɔ̌, dhu ɔ̀fɔ̀ nga àlɛ̌ ròkò ɨrɔ́. Kʉ̀dɨ̌ ɨ̀bhʉ hɛmɛ̌-dzà, atdí ɨndʉ̀, ngǎtsi Músà tɔ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi Ɛ̀lɨyà tɔ̀.» (Pɛ́tɛrʉ̀ nʉ́ʉnɨ ɨnzá àdhu mà nʉ́nɔ ndɨ̀ ndɨ́ dhu.)
34 Wɔ̀ dhu nɔ́tɛ kà rɨ̌ rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ádrʉ̀ngbǎ àpbù níibvú ndɨ̀, ndàtsì abádhí sɨsɨ̀na nɨ̌. Nɨ́ ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ ɔ̀, wɔ̀ àpbù rɨ̌ ndàtsì dɔ̀yá dhu ɨ̀ àla rɔ̀.
35 Wɔ̀ àpbù ɔ̀ rɔ̀, atdí alɛ-tù nɨ́ɨrɨ ndɨ̀, ndàtɨ: «Yàrɨ́ nɨ́ Idhùdu, idù ma mɔ́pɨ̀ alɛ. Nɨ́, nyɨ̀rɨ kà-tsʉ̌ dhu.»
36 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù náadʉ̀ ndòtù atdírɔ̀ tɨ́ ányɨ̀rɔ̌. Kàbhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ wɔ̀ ɨ̀ àla dhu nɔ́dɔ̀ afíya ɔ̀ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ àdʉ̀ atdí dhu mà nʉ́nɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ́ nzɛ́rɛ-alafí náarávu rɔ̀ná ngbángba nígʉ̌ dhu
(Màt 17.14-21; Mrk 9.14-29)

37 Tsútsǎ nínganɨ́, Yɛ̌sù mà, kɔ̌kɔ̀ ɨbhʉ pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà náawú pbìrì dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́, ihé-yà náadʉ̀ ìwu Yɛ̌sù tɨ́ ɔ̀.
38 Nɨ́, ɨ ihé-yà nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náavɔ̀ dhu ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà Yɛ̌sù tɔ̀, ndàtɨ: «Màlimɔ̌, ma mɨ̀tsɔ̀ mà ɨtsɔ̀ tɨ́ nyʉ́ rʉ̀nʉ́, ágɛ̀rɛ̌ pɛ́ nyɨ nyàndà idhùdu. Obhó tɨ́ àbadhi arɨ́ʼɨ atdírɔ̀ tɨ́ fudú.
39 Nzɛ́rɛ-alafí òtsù kà ɔ̀ rɔ̀, nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ kǎrókù, ndɨ nzɛ́rɛ-alafí ràdʉ̀ ɔ̀nánga nɨ́yà ɔbɨ nyʉ́ nà, ɨsɔ́-yà ràdʉ̀ ndùpbò liná. Ndɨ nzɛ́rɛ-alafí náarɨ́ àrà kʉ̀bhà pbǎ ngbɔrɔ́ rɔ̀, ɨwà ndɨ̀ ndàbhʉ ka rɨngyɛ̌ ndɨ̀, ndʉ̀vɛ̌ kpàna atdídɔ̌ nyʉ́ rɔ́rɔ̀.
40 Nɨ́, ma mɨ̀tsɔ̀ ma pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí nipfo tɨ́ kà ɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, abádhí àdʉ̀ nzá kà-lɛ̀mà ɔ̀nzɨ̀.»
41 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Hàkà! Nyɨ̌ indo arɨ́ʼɨ̀ alɛ tɨ́ rɔ̀, nyɨ̌ nɨ́ ɨ̀mbǎ arɨ́ʼɨ̀ aʼuta nà alɛ! Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nɨ́ nzɛ́rɛ alɛ! Àlɛ̌ kokoya atdíkpá nyɨ̌ mànà ìfe kàsʉmɨ̀ tɨ́? Ndɨrɔ̀, ma mondúya fʉ̀kʉ́ dhu-dzi ràrà àhʉ ìfe ɨdhɔ tɨ́?» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ngbángba tʼábanà nɨ̌: «Ɨ́rà ndɨ idhùnʉ nà ɨrɔ́!»
42 Nɨ́, Yɛ̌sù-tɨʼɔ̀ ndɨ ngbángba rɔ̌ndri ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, nzɛ́rɛ-alafí níibvú kà-ɔ̌nga obvò, ndàdʉ̀ kà-ɔ̌nga nɨ́yà ɔbɨ nyʉ́ nà. Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù náadʉ̀ ɔ̀rʉ̀ wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí dɔ̌, wɔ̀ ngbángba ràdʉ̀ ɔ̀gʉ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndɨ ngbángba nádu àbanà-fɔ ɔ̀.
43 Nɨ́, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ʉ̀rɔ́ ɨ̀ʼɨ kɔ́rɔ́ alɛ atdídɔ̌, Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ ɨ̀ àla rɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ̀ ndɔ́vɛ̀, kɔtdʉ̀ ndɨ̀, ndàdʉ̀ ndɨ̀ngbɛ̀ dhu nɔ́vɔ tdɨ́tdɔ̌ dhu
(Màt 17.22-23; Mrk 9.30-32)

Òko ìndrʉ̌ òko ɨdhɔ rɨ̌ ʼʉ̀kɔ̌ Yɛ̌sù ɔ̀nzɨ̀ dhu dɔ̌ rɔ́rɔ̀, nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ pbɨndà ábhàlɨ̌ tɔ̀.
44 Kǎtɨ́: «Nyʉ̀dɨ̌ bɨ̌kʉ nyɨ̌rɨ̀ yà fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔna ɔtɛ mbɛ̌yi: Obhó tɨ́, ka kɨ́ Ìndrʉ̌ tʼídhùnà nípfɔ̌ kabhʉ ìndrʉ̌-yà-fɔ́.»
45 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ɔtɛ náadʉ̀ nzá abádhí-dɔ àlʉ. Obhó tɨ́, ndɨ ɔtɛ-tɨ̀ náarù ndɨ̀ òru tɨ́ abádhí rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ abádhí ʉnɨ tɨ́. Ndɨrɔ̀, abádhí adʉ̀ Yɛ̌sù-tsʉ̌ ɨ̀ʼɨ́ ndɨ ɔtɛ-tɨ̀ nívʉ̌ dhu-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ̀ ɔ̀nzɨ tɨ́.

Ádrʉngbǎlɛ nyʉ́ ròsè ní àdhɨ
(Màt 18.1-5; Mrk 9.33-37)

46 Ɨ ábhàlǐ náadʉ̀ ʼòpɛ̀ ʼàgò ì nzínzìya ɔ̌. Abádhí ambɛ́nà dhu òngʉ̀ dɔ̀ tsʉ̀yá nzínzìya
ɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̀: «Àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nyʉ́ ròsè ní ádhɨ?»
47 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù nʉ́ʉnɨ abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta angyangyɨ. Ní, kǎdʉ̀ ákɛ̌ ngbángba nídyì ndìlɨ
rìdè tɨná nyʉ́,
48 ndàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ pbɨ̀ndà ábhàlǐ tɔ̀, ndàtɨ: «Yàrí ngbángba nàkɔ ɔvɔ̀du rɔ̌ alɛ nákɔ
wà ma. Ndɨrɔ̀, ɨma nàkɔ alɛ nákɔ wà yà ɨma nívì alɛ. Obhó tí, nzínzìkʉ ɔ̌ kɔ́rɔ́, ákɛ̌
alɛ tí rǐʼì alɛ ní ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ.»

Ɨ̀nzǐ ndɨ alɛ náapɛ́ ìʼì àlɛ̌ tɔ́ òmvǔ tí, ní ndɨ alɛ ní àlɛ̌ nzínzì ɔ̀ alɛ
(Mrk 9.38-41)

49 Yùwanì adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Yěsù tɔ̀, ndàtɨ: «Màlimǒ, mǎ màla atdí alɛ ɔvɔ̀nʉ rɔ̌ rǐ nzɛ́rɛ-
alafí nípfǒ ìndrǔ ɔ̀ rɔ̀ rɔ́. Ní mǎ mɨsɔ̌ ka ɨ̀nzǐ kǎrí ùbhi atdíkpá mǎ mànà owùnʉ ɔ̌
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»
50 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀nzǐ nyɨ̀sɔ̌ ndɨ dhu kà tɔ̀. Obhó tí, ɨ̀nzǐ ndɨ
alɛ náapɛ́ ɨʼì àlɛ̌ tɔ́ òmvǔ tí, ní ndɨ alɛ ní àlɛ̌ nzínzì ɔ̀ alɛ.»

Sàmàrɨyà ɔ̌ bhà rǐ ʼùvǒ ɨ̀nzǐ ʼàkɔ Yěsù dhu
51 Yěsù rɔ̌dzɨ yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀, ndàrà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ níɨʼì ɨwà ndɨ̀ ndìndù ndɨ̀ rɔ́. Nɨ́
ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎká ndàrà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
52 Ní, kǎdʉ̀ pbɨ̀ndà mʉ̀kɛ̀ngyɛ̀ nóvì ròwù angyi fǐndà. Ní ɨ alɛ uvò ʼòwù, ʼòwù òtsù
Pbàsàmàrɨ́yá tɔ́ atdí pbanga ɔ̀, ndɨ́nǐ ɨ ɔbhɔlɔ tí kàkɔ̌ ka kɨ́ tí dhu.
53 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ pbanga ɔ̌ bhà adʉ̀ nzá Yěsù àkɔ fɨ̀rábvʉ̌, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ kà rǎrà
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
54 Ní, Yěsù bhà ábhàlǐ, Yàkɔbhɔ̀ mà Yùwanì mànà níitdègu wɔ̀ dhu àlǎ, ní abádhí
adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Yěsù tɔ̀, ʼàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyòzè tí wà mǒnzì kàzʉ rìfò ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀
rɔ̀, rɔ̀tdɨ kɔ̌kɔ̀ alɛ-tsè?»
55 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ ndàgɛrɛ ndàndà abádhí dɔ̀ nga, ndàdʉ̀ ɔ̀rʉ̀ abádhí dɔ̌.
56 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà pbɨ̀ndà ábhàlǐ mànà náadʉ̀ ùvò, ʼòwù ngǎtsi pbanga ɔ̀.

Yěsù-owù nòzè ʼʉ̀ngʉ alɛ
(Màt 8.19-22)

57 Otu ɔ̌ kɔ̌kɔ̀ alɛ rǒwu rɔ́rɔ̀, atdí alɛ náavɔ̀ dhu Yěsù tɔ̀ ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma
móngo ùbhi owùnʉ ɔ̌, kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ nyɨ nyúbhi ɨ nanǎ.»
58 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ayíwě mà náarí'ì ìnè bhǔya nà. Ndɨrɔ̀, yà
ɔrʉ́ arángɨlɨ àrɛ̀ mà náarí'ì ìnè ɨdzàya nà. Pbɛ́tʉ̀, Ìndrǔ t'ídhùnà, rǐ ndɔ̀kɔ̀, ndìlɨ dɔ̀na
obvò rɔ́nga mà náarí'ì ɨmbǎ.»
59 Ndɨrɔ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà ngǎtsi alɛ nǐ: «Ɨ́rà owùdu ɔ̌!» Pbɛ́tʉ̀, ndɨ alɛ adʉ̀ dhu àdu
kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ʉ́fà rʉsà idù, marà pɛ́ àbadu ɔ̀tdʉ̀ angyi.»
60 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ʉ́bhà kɔ̌kɔ̀ abvo rʉ̀tdʉ̌ fǐyɔ́ abvo. Pbɛ́tʉ̀, árà
nyʉnɔ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi tɔ́ Màkʉ̌rʉ̀ ìndrǔ tɔ̀.»
61 Ngǎtsi alɛ náatɨ tdɨ́tdɔ̌ Yěsù nǐ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mòzè mʉngʉ owùnʉ. Pbɛ́tʉ̀,
ʉ́fà pɛ́ rʉsà angyi idù, marà pbàkà ɨdzá-bhà nóvì.»
62 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨwà ɨnga nɔ̀pɛ̀ ndɔ̀bhì alɛ náapɛ́ olùnga àndà,
ní ndɨ alɛ àkǎ nzá ndɔ̀nzì kasʉ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi ɔ̌.»

10

Yěsù rǐ pbɨ̀ndà àrʉ̀bhʉ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlǐ núvǐ ɔyɔ̀yɔ́ rɔ̀ dhu
(Màt 10.7-16)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù náavò àrʉ̀bhʉ̀ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ngʉ̌kpà alɛ.
Kǎdʉ̀ ɨ alɛ núvi ɔyɔ̀yɔ́ rɔ̀ ròwù angyi fǐndà, yà ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀tírɔ̀ ndɨ̀ ndàkǎnà ndàrà
ɔ̀yà kɔ́rɔ́ kɨgɔ̀ mà, kɔ́rɔ́ ngari mànà ɔ̀.
2 Tdʉ̌ abádhí òwu rɔ̀, kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɔ̀nyʉ̀ t'óguta-kàsʉ̌ rǐ'ì abhɔ
nyʉ́, pbɛ́tʉ̀ ndɨ ɔ̀nyʉ̀ ògu rí alɛ rǐ'ì ngúfe. Ní nyɨ̀tsɔ̀ nyǐ ɨnga-àbadhi rɔ̌, ndínǐ ɔ̀nyʉ̀
t'óguta-kàsʉ̌ t'álɛ-bvʉ nɨtrɔ́ tí.
3 Níɨrɔ̀, nyòwu: Kɔ̀nǐ ma mùvǐ nyǐ tàmà bhěyi tsamangèrě nzínzì ɔ̀.
4 Àpɛ́ nyùgu ísɔ̀wʉ̌ mà, bhɔlɔ mànà. Ndɨrɔ̀, àpɛ́ nyùgu kàyìtò. Àpɛ́ nyòwu ìko rɔ̌
ìko tí otu ɔ̌, atdí alɛ mà nátsɛ nyǐ nyí rɔ̀.
5 Atdí ɨdza ɔ̀ nyǐ nyòtsù rɔ̀, nyǐ nyowuna ányì ɨdzá-bhà àtsɛ̀ rɔ̌ angyi nyǎtɨ:
‹Màrʉ̀ngà àkǎ ndɨ̀'ì àzú-dzá.›
6 Màrʉ̀ngà nòzè atdí alɛ mà ní'ì ányì-dzá rɔ̀, ní wɔ̀ nyǐ nyòzè rɨ'ì ányì-dzá màrʉ̀ngà
náarana ì'ì rɔ̌ ndɨ alɛ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ìmbǎ nyǎkɔ̌ rǐ màrʉ̀ngà ɔ̌ alɛ ní'ì rɔ̀, ndɨ màrʉ̀ngà
arana ndàdu rɔ̌ fʉkʉ ɔ̀.
7 Nyǐ ka kàkɔ ɔ̀ná ɨdza ɔ̌, nyǐ nyowuna òko rɔ̌ ányì-dzá tí. Ndɨrɔ̀ nyǐ nyowuna fʉ̌kʉ̀
ka kàbhʉ dhu kɛ̀lɛ̌ nónyʉ̀ rɔ̌, nyǎdʉ̀ fʉ̌kʉ̀ ka kàbhʉ dhu kɛ̀lɛ̌ nómvʉ̀. Obhó tí kasʉtálɛ
nákǎ ndàbà pbìndà mʉ̀kìmbà. Àpɛ́ nyòwu ʉ̀da rɔ̌ atdí ɨdza ɔ̀ rɔ̀ ngǎtsi ɨdza ɔ̀.
8 Atdí kɨgɔ̀ ɔ̀ nyǐ nyòtsù, kadʉ̀ nyǎkɔ rɔ̀, nyǐ nyowuna fʉ̌kʉ̀ ka kàbhʉ dhu nónyʉ̀ rɔ̌
ɔ̀nyʉ.
9 Nyǐ nyowuna ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ andɨ nà alɛ nígʉ rɔ̌, nyǎdʉ̀ àtɨ̀nà ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà nǐ:
‹Kàgàwà rǐ idzi ɔ̀nyʉ dʉ̀kʉ́ ɔ̀ná kàsʉmì níndù wà ndɨ̀.›
10 Pbɛ́tʉ̀, atdí kɨgɔ̀ ɔ̀ nyǐ nyòtsù, ìnzǐ kadʉ̀ nyǎkɔ rɔ̀, nyǐ nyowuna ùvò rɔ̌ ndɨ kɨgɔ̀-
tsidɔ̌ ngʉdhà ɔ̀, nyǎdʉ̀ àtɨ̀nà ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà nǐ:
11 ‹Kànǐ, mǎ mɔ̀'ɔ̀ wà pfɔ̌ka-tsítsírɔ́ ɨ̀ nʉ̀pbǎ fʉ̀kʉ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ àhʉ̀ ròngò dʉ̀kʉ̀. Pbɛ́tʉ̀
nyʉ̀nɨ dhu, Kàgàwà rǐ idzi nónyʉ ìndrʉ̌ dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmì rìndù wà ndɨ̀.›
12 Ma mí dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀: Kàgàwà rǐ ìndrʉ̌-ànyǎ nítdɨ̀ nínganí, wɔ̀rí kɨgɔ̀ dɔ̌ kɔ̌tdíya
anya, ròsè Sɔ̀dɔmɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ dɔ̌ ndɨ ndatdɨ anya dɔ̀nǎ.»

Ɔ̀yá alɛ núvǒ ɨ ɨ̀nzǐ 'a'u tí Yěsù dhu
(Màt 11.20-24)

13 Tdítdɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyɨ nyí'ì àpbɛ̀ ɔ̌ Kɔ̀ràzinì tɔ́ kɨgɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ nyí'ì àpbɛ̀
ɔ̌ Bɛ̀tɛ̀sàyidà tɔ́ kɨgɔ̌! Obhó tí, yà ʉ̀kʉ́ ɨ nɔ̀nzì wɨwì ní'ɨ̀yana gukyè Tirò mà, Sìdɔnà
mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ɨ nónzì dhu tí, ní ɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ ní'ɨ̀yana angyí nyʉ́ ɨ ʉgɛ̀rɛ̀ ɨ, 'ʉ̀bhà fɨyɔ́
nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ rɔ́. Abádhí ɨ'ɨ̀yana ɨwà ɨ ʉfɔ́ gɔ̀nǐyà mbɛrʉ̀ tí rɔ̀yá, 'àdʉ̀ ohu nʉ́trɔ dɔ̀ya
ɔ̀ rɔ́.
14 Níɨrɔ̀, Kàgàwà rǐ ìndrʉ̌-ànyǎ nítdɨ̀ nínganí, kɨ̌tdɨ̀ya dhu dʉ̀kʉ́ abhàbhɔ́ nyʉ́, ròsè
Tirò mà Sìdɔnà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ dɔ̌ ndɨ ndɨtdɨ dhu dɔ̀nǎ.
15 Ndɨrɔ̀ ɨnyɨ Kàpɛ̀rnàwumʉ̌, nyɨ nyà'ù tí dhu ɨ̀dzǐ Kàgàwà ràrǎdʉ̀ nyɨdzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà
ɔ̀? Pbɛ́tʉ̀ kà rǐ nyifǒ obvò, ndàdʉ̀ nyabhʉ nyarà àhʉ ɔvɛ-bvʉ̀.
16 Tsʉ̀kʉ́ dhu nìrì alɛ nírì wà tsʉ̀dú dhu. Ndɨrɔ̀, ɨnzá nyǐ nàkɔ alɛ nákɔ nzá ɨma átɔ̀.
Ndɨrɔ̀, ɨnzá ɨma nàkɔ alɛ nákɔ nzá yà ɨma nívì alɛ.»

Àrʉ̀bhʉ̀ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlǐ rǐ ɨ àdʉ̌ dhu

17 Kɔ̌kɔ̀ Yěsù ùvinà àrʉ̀bhʉ̀ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà pbìndà ábhàlǐ náadù ɨ atdídɔ̌ nyʉ́
ɨdhèya níka ɨ rɔ́rɔ̀. Ní, abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nǐ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nzɛ́rɛ-alafí mà nírì
tsʉ̀ká dhu, ɔvɔ̀nʉ rɔ̌ mǎ mòdì ɨ rɔ̀!»
18 Ní Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nǐ: «Ma màla àlǎ Sìtanì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rítsì, ràmbɨlɨ ɔvɔ
bhěyi rɔ́.

19 Kɔ̀nɨ̌ ma màbhʉ wà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ fʉ̌kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɔbɛ́ tɨ́ osu mà áwɨya nɨ̌ arɨ́ ìndrʉ̌ ʉ̀bɨ̀ àwʉ̌-tɨdɔ̀ mànà-ɔ̌nga nɨ̌. Ndɨrɔ̀ ma màbhʉ wà ɔbɨ fʉ̌kʉ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɔnzɨ tɨ́ wɔ̀ òmvʉ̌ bhà kɔ́rɔ́ ɔbɨ lɛ̀mà nɨ̌. Ndɨrɔ̀, nyɔ̀nzɨ rɨ́ nzɛ́rɛ atdí dhu mà rɨ̌'ì ɨ̀mbǎ.

20 Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nzá ɨdhɛ̀kʉ rɨ̀ka ndɨ̀ nzɛ́rɛ-alafí rɔ̌wu tsʉ̀kʉ́ dhu ɨ̀rɨ̀ rɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Dhu àkǎ kà rɨ̀ka ndɨ̀ ɨwà ka kúndɨ̌ ɔvɔ̀kʉ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»

Yɛ̌sù-ɨdhɛ̀ rɨ̌ ndɨ̀kǎ dhu
(Màt 11.25-27; 13.1-17)

21 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, Kàgàwà bhà ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí náabhʉ̀ Yɛ̌sù ɨdhɛ̀na rɨ̀ka ndɨ̀ atdídɔ̌. Nɨ́ kǎtɨ: «Ɔ̀ɔ Àba Kàgàwà, ɔ̀rʉ̀-akpà mà yà adzɨ mànà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mìlè nyɨ atdídɔ̌ nyʉ́, yà ɨnga nʉ́nɨ, 'àdʉ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ alɛ rɔ̌ nyɨ nyarù dhu nɨ́ nyɨ nyábhʉ ɨ̀nzɨ̌ ka kádʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà dhu tɨ́ alɛ nyʉ́ rʉ̀nɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́ Àbá, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ nyɨ nyazè ndɨ dhu rɔ̀nzɨ ndɨ̀.

22 Àbadu níibho wà kɔ́rɔ́ dhu fudú, ndɨrɔ̀ atdí alɛ mà nʉ́nɨ nzá àdhɨ mà ràrɨ̌ Kàgàwà t'ídhùnà, pbɛ́tʉ̀ ka nʉ́nɨ nɨ́ kà t'Ábanà kɛ̀lɛ̌. Ndɨrɔ̀, atdí alɛ mà nʉ́nɨ nzá Àba ràrɨ̌ àdhɨ mà dhu, pbɛ́tʉ̀ ka nʉ́nɨ nɨ́ kà t'ídhùnà kɛ̀lɛ̌, ndɨrɔ̀ yà kɔ̌zè ndɨ̀tɛ̀ ka fɨ̌yɔ̀ alɛ mànà.»

23 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù agɛ́rɛ́ ndɨ̀ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ dɔ̀, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fɨ̌yɔ̀ tɨ́ ɔ̀yá, ndàtɨ: «Hirò nɔ̀nzɨ alɛ nɨ́ yà nyɨ̌ nyálǎna dhu àlǎ rɨ́ alɛ.

24 Obhó tɨ́, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: ábhɔ̌ pbànábí nyʉ́, ábhɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ pbàkámá mànà nɨ́ɨ'ì dhu-atdyú nà 'àla yà nyɨ̌ nyálǎna dhu, pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ nzá ɨ dhu nála. Ndɨrɔ̀, abádhí ɨ'ì dhu-atdyú nà 'ɨ̀rɨ̀ yà nyɨ̌ nyɨ́rɨna dhu, pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ nzá ɨ dhu nɨ́rɨ̀.»

Ídzì afína nà Mʉ̀sàmàrɨyà tɔ́ mbólí
(Màt 22.34-40; Mrk 12.28-34)

25 Ʉyátá tɔ́ atdí màlimò nɨ́ɨvà ndɨ̀ ndìvʉ̌ dhu Yɛ̌sù-tsʉ̌ kà-afí ndɨ̀ ndomvú tɨ́ nɨ̌, ndàtɨ: «Màlimɔ̌, ádhu ndɨ àkǎkǎ mɔnzì, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga?»

26 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ádhu àlɛ̌ tɔ́ Ʉyátá ɔ̀ ka kándɨ̌? Ádhu kà ɔ̀ nyɨ nyarɨ́ ɔ̀zʉ̀na?»

27 Wɔ̀ alɛ náadʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Dhu àkǎ nyozè pbʉ̀kʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà kɔ́rɔ́ afínʉ nyʉ́ nà, kɔ́rɔ́ atdyúnʉ nà, kɔ́rɔ́ ɔbɨ̀nʉ nà, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ pbʉ̀kʉ̀ ɨrɛ̀ta mànà. Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ nyozè ɔdhɨ̀nʉ yà nyɨ nyʉ́ nyɨ nyózè nyɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀ dhu bhɛ̌yi.»

28 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ nyɔ̀tɛ̀ mbɛ̌yi nyʉ́. Ɔ̀nzɨ ka, nɨ́ nyɨ nyádʉ̀ ípìrɔ̌nga nábà.»

29 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ Ʉyátá tɔ́ màlimò náazè ndòlè dhu fɨ́ndà. Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ɔdhɨ̀du nɨ́ àdhɨ?»

30 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ yàrɨ́ mbólí náwɛ. Kǎtɨ: «Atdí alɛ núubhínà àwʉ̌ rɔ̌ Yɛ̀rùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ndàmbɛ àrà dɔ̌ Yɛ̀rɨkɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́ otu ɔ̌, ogbotálɛ náakɛ̀rɛ̀ ka, 'àdʉ̀ kɔ̀ngbʉ̀, 'àdʉ̀ kàrɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́dha, 'àdʉ̀ òwu fɨyɔ́ dhu nɨ̌, 'ʉ̀bhà àbadhi ɨwà ɔvɛ-ngbɔ̀ nɔ̀fɔ̀ rɔ́.

31 Nɨ́ pbǎ ngbɔrɔ́ rɔ̀, atdí kùhanɨ̀ núubhínà ʉ̀da rɔ̌ wɔ̀ otu ɔ̌. Nɨ́ ndɨ alɛ ndɨ̀ ndàla rɔ̀, wɔ̀ kùhanɨ̀ nʉ́ʉdà otu-igì dɔ̀, ndàdʉ̀ àrà fɨ̀ndá dhu nɨ̌.

32 Ndɨrɔ̀, atdí Mʉ̀lawì nɨ́ɨra àhʉ ányɨ̀rɔ̌ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́. Nɨ́, kǎndrì ndàla wɔ̀rɨ́ alɛ, ndàdʉ̀ pbɨ̀ndà otu nága igi, ndàdʉ̀ àrà.

33 Pbɛ́tʉ̀, Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí alɛ, wɔ̀ ndɨ otu ɔ̌ rárà, náarà àhʉ wɔ̀ ngbɔ̌na àvɔ alɛ tɨ́. Nɨ́ ka ndɨ̀ ndàla rɔ̀, àbadhi náadʉ̀ ɨzʉ àbà atdídɔ̌ kàdɔ̌.

34 Nɨ́, kǎdʉ̀ òndri tdɨ́tdɔ̌ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ nyʉ́ kà-tɨ'ɔ̀, ndɨ̀ rʉ̀dhɔ akyɛ, dɨvayì mànà kà-rɔ̌ otú dɔ̌, ndàdʉ̀ ndɨ otú nʉ́tsɨ̀. Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ kìtdù ndɨ̀lɨ pbɨ̀ndà kayinò dɔ̌, ndàdʉ̀ àrànà olo-dzà ɔ̀. Ányì, kǎdʉ̀ kàngbɔ̀ nɔ́dɔ̀ mbɛ̌yi nyʉ́.

35 Tsútsă nínganí, kĭdyi ɔ́yɔ̌ fʉ̀rangà-kpɔ̌ ndàbhʉ olo-dzà-àbadhi-fɔ́, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà
kà nɨ̌: ‹Ɔ̌dɔ yàrí alɛ mbĕyi. Tdɨ́tdɔ̌ ma mʉ́da ɨrɔ́ rɔ̀, ma mítsi kŏkú dɔ̀ rɔ̀ nyɨ nyìwĭ
tdɨ́tdɔ̌ dhu núbho ɨndʉ̀ ma-tɨ́rɔ̀.›»
36 Wɔ̀rí mbólí dzidɔ̌, Yĕsù adʉ̀ dhu ìvu ndàtɨ: «Ádhɨ ndɨ kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhʉ alɛ nzínzì ɔ̌ ndɨ̀
nàvi nyɨ̀kpɔ́nʉ ɔ̌ wɔ̀ ogbotálɛ angbʉ̀ alɛ t'ɔ́dhɨ̀nà tí?»
37 Ní, Ʉyátá tɔ́ màlimò náadʉ̀ dhu àdu, ndàtɨ: «Yà ídzìnga nɔ̀nzɨ̀ kà tɔ̀ alɛ.» Ní Yĕsù
adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Nyɨ nyʉ́ mà átɔ̀, árà, nyadʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ ndɨ dhu bhĕyi.»

Yĕsù rɨ̌'ɨ̀ Màrɨtà mà, Màrɨyà mànà mà t'ɨ́dzá dhu

38 Yĕsù mà, pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ mànà rɨ̌'ɨ̀ abhi ɔ̌ rɔ̀, ní abádhí awù òtsù atdí pbanga ɔ̀.
Ndɨ pbanga ɔ̌, Màrɨtà tí kátɨna atdí tsìbhálɛ náakɔ̀ abádhí pbɨ̀ ɨdzá.
39 Ndɨ Màrɨtà níɨ'ɨ̀ ìnè Màrɨyà tí kátɨna awɛ̀nà nà. Ní, ndɨ Màrɨyà náadɨ̀ Ádrʉ̀ngbălɛ
Yĕsù tí ɨ́kyɛ̀rɔ̌ nyʉ́, ndàmbɛ kà rʉ̌nɔna dhu nírɨ̀ dɔ̌.
40 Pbɛ́tʉ̀, Màrɨtà adʉ̀ ɨ'ɨ̀ atdídɔ̌ ɨdzá ábhɔ̌ kasʉ náva tsìna rɔ́. Ní, ɨ́yàdhíyà arà Yĕsù-
tɨ'ɔ̀ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kătɨ: «Ádrʉ̀ngbălɛ́, wɔ̀ awɛ̀du ʉ̀bhà ɨma, mambɛ kasʉ ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌
atdírɔ̀ dhu nɔ́nzɨ tí nzá atdí dhu mà rʉ̀nʉ́? Nírɔ̀, ávĭ ka rɨ̀rà dzʉ̀nàdu ɔ̀nzɨ̀.»
41 Ní, Ádrʉ̀ngbălɛ Yĕsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Màrɨtà! Màrɨtà! Nyɨ nyí ɨnga ɨ̀rɛ̀
abhɔ, tsìnʉ ràdʉ̀ ndàva ábhɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
42 Atdí dhu kɛ̀lɛ̌ ní ndɨ àkăkă dhu tí rɨ̌'ɨ̀. Màrɨyà òvò ídzì dhu nyʉ́, yà ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ
mà rădʉ̀ àkɔnà fɔná rɔ̀.»

11

Yĕsù rɨ̌ alɛ ɨ̀tsɔ̀ ka kádʉ̀ tí dhu núdhĕ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ dhu
(Màt 6.9-13; 7.7-11)

1 Atdíku Yĕsù náadɨ ndàmbɛ ndɨtsɔ̀ dɔ̌ atdí ngari ɔ̌ rɔ̀. Ní kĭtdègu ɨtsɔ̀ta nítɔ, ní
kàbhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náatɨ kà nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbălɛ́, údhĕ mă màkă mŏngò mĭtsɔ̀
tí dhu făkà, àdhàdhɨ̀ Bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ núudhè ka pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ dhu bhĕyi.»
2 Ní Yĕsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ nyí rɔ̀, nyòngò àtɨ̀nà:

‹Àbakă,
ɔvɔ̀nʉ àkă kʉnɨ Ɨ̀lɨ̀lă Ɔvɔ tí.
Ábhʉ̌ dɔ̀ká nyɨ nyí idzi ɔ̀nyʉ ɔ̀ná ɨdhɔ ràkă.

3 Óngò mă'ɨ nà rákă ɔ̀nyʉ̀ níbhò făkà bìlĭnganà.
4 Ʉ́bà fàká nzɛ́rɛnga făkà,
átɔ̀ mă marí dhu ʉ̀ba ɔnzɨ̀ká dhu nʉ̀fă alɛ tɔ̀ nídhunɨ̌.
Ndɨrɔ̀, àpɛ́ nyabhʉ̀ mă mŏtsù umvútá ɔ̀.›»
5 Tdɨ́tdɔ̌, kădʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Atdí nzínzìkʉ ɔ̌ alɛ rɨ̀'ɨ̀ ɔdhɨ̀nà nà, ndàdʉ̀ ndɨ̀và
ndàrà iku-alìkpa ɔ̌ ndɨ ɔdhɨ̀nà bhà, ndìtsì àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Ɔdhí, íbhò pɛ́ ɨ̀bhʉ mʉ̀gatì
mʉwʉ fʉnʉ́,
6 atdí ɔdhɨ̀du nírà àhʉ pbàkà, abhi ɔ̀nă rɔ̀, ní ma mábhʉ̌na kà rɔ̀nyʉ̀ dhʉ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀mbă
akɛkpá màtí fudú.›
7 Ní, ɨdza nă rɔ̀ wɔ̀ alɛ náapɛ́ àdʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: ‹Ɨnzɨ̌ ávă tsìdu. Tsătsʉ̀ ka kàpbĭ
wà. Mă mòyì wà pbàkà inzo mànà. Ní, ma mí nzɨ̌ mɨvà marà mʉ̀gatì àbhʉ ɨndʉ̀.›
8 Ní ma mí dhu ɔ̀vɔ kpangba fʉ̌kʉ̀: wɔ̀ alɛ rɨ̌ mbă àdʉ̀ àdɨ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀và ndɨ̀, ndɨ̀rà
mʉ̀gatì àbhʉ kà tɔ̀ ɔdhɨ̀nà tí kà rɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kà rădʉ̀ ndɨ̀và, ndàdʉ̀ kɔ́rɔ́
dhu yà kà rɨ̌ atdyúna òho nábhʉ kà tɔ̀ dhu ní, ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ndí ndɨ̀ngyĕ rɔ́rɔ̀ kà rʉ̌bhi
kònzì rɔ̌ dhu.
9 Nírɔ̀, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: dhu àkă nyŏnzì dhu, ndɨrɔ̀ ní ndɨ ka kádʉ̀ kàbhʉ fʉ̌kʉ̀.
Dhu àkă nyɔ̀nɛ̀ dhu, ní ndɨ nyɨ̌ nyádʉ̀ kàbà. Ndɨrɔ̀ dhu àkă nyɨ̌tdɔ̌ tsătsʉ̀, ní ka kádʉ̀
kàpfò fʉ̌kʉ̀.

10 Obhó tɨ́, dhu nònzì alɛ tɔ̀ ka kádʉ̀ dhu àbhʉ̀. Dhu nɔ̀nɛ̀ alɛ, rădʉ̀ dhu àbà. Ndɨrɔ̀,
tsǎtsʉ̀ nɨtdɔ̌ alɛ nɨ́ tɔ̀ ka kádʉ̀ tsǎtsʉ̀ àpfò.
11 Ádhɨ pbá alɛ tʼábanà ndɨ idhùnà nónzì ɨ̀bhɛ̀ fɔná rɔ̀ rádʉ̀ osu nábhʉ̀ kà tɔ̀?
12 Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, idhùnà nónzì àʼʉ̌-bhɨ̌ fɔná rɔ̀, kà tʼádʉ̀ áwɨna nɨ̌ arɨ́ ìndrǔ ʉ̀bɨ̌
àwǔ-tɨdɔ̀ nábhʉ̀ àbhʉ̌ kà tɔ̀?
13 Nɨ́rɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́ ngà, nzɛ́rɛ alɛ tɨ́rɔ̀ nyɨ̌ nyárɨ́ ídzì dhu núbhǒ fʉ̀kʉ́ nzónzo tɔ̀ rɔ̀, ɔ̀rʉ̀-
akpà ɔ̀ arɨ́ʼɨ̀ Àbakʉ̀ rădʉ̀ àdɨ ɨ̀ngbà dhu bhěyi ɨ̀nzɨ̌ ndàbhʉ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ka nònzì fɔná alɛ
tɔ̀?»

Yěsù rɨ̌ ɔtɛ nádǔ ndɨ̀ nɔ̀bhʉ̀ alɛ tɔ̀ dhu
(Màt 12.22-30; Mrk 3.22-27)

14 Atdíku Yěsù adɨ̀ ndàmbɛ atdí alɛ nábhʉ̀ ròngò ìwɨ̌ tɨ́ nzɛ́rɛ-alafí nípfo dɔ̌ ndɨ alɛ
ɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ nzɛ́rɛ-alafí níitdègu àhʉ̀, nɨ́ ndɨ alɛ adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀tɛ̀, ɨdhɔ ràdʉ̀ ihé-yà nʉ́kɔ
atdídɔ̌.
15 Pbɛ́tʉ̀, ngúfe alɛ adʉ̀ àtɨ̀nà: «Kàrɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí nódì Bɛ̀lìzèbulì tɨ́ kátɨna nzɛ́rɛ-alafí
dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɔbɨ nɨ̌.»
16 Ngʉ̌kpǎkà-tsí náazè ʼòmvù Yěsù-afí. Nɨ́, abádhí náavì ka rɔ̀nzɨ atdí wɨwɨ̀, ndɨ́nɨ̌
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ kàbhà ɔbɨ ɨ́rà dhu navì tɨ́.
17 Pbɛ́tʉ̀ Yěsù nʉ́ʉnɨ abádhí rɨ̌rɛ̀na dhu angyangyɨ. Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Atdí
ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ-ɔ̌nga náapɛ́ àdʉ̀ ndʉ̀ndɔ̀, nɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà
idzi-tsʉ̀ rădʉ̀ ndɔ̀dɨ̀ ɔ̀dɨ̀ tɨ́, ɔ̀ná ɨdza ràdʉ̀ ʼùgolo, atdídhená ɨdza ràdrù ɨ̀ ngʉ̌kpà ɨdza
dɔ̌.
18 Nɨ́ Pfɔ̀mvɔ náapɛ́ àmbɛ ndùgyè dɔ̌ ndɨ̀tɨ́rɔ̀, nɨ́ kàbhà idzi rădʉ̀ àdɨ ɨ̀ngbà dhu
bhěyi ɨ̀nzɨ̌ tsʉ̀na rɔ̀dɨ̀ ndɨ̀, wɔ̀ nyɨ̌ nyátɨna Bɛ̀lìzèbulì bhà ɔbɨ nɨ̌ ma rarɨ́ nzɛ́rɛ-alafí
nódì rɔ̀?
19 Ndɨrɔ̀, dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ Bɛ̀lìzèbulì bhà ɔbɨ nɨ̌ ma marɨ́ nzɛ́rɛ-alafí nódì dhu tɨ́, nɨ́ fʉ̀kʉ́
alɛ náarádʉ̀ kòdì àdhɨ bhà ɔbɨ nɨ̌? Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ɨ fʉ̀kʉ́ alɛ nʉ́ʉnɔya ndɨ
ànyǎkʉ̀.
20 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ ma marɨ́ nzɛ́rɛ-alafí nípfǒ modì ìndrǔ ɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà bhà
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ dhu tɨ́, nɨ́ nyʉ̀nɨ dhu Kàgàwà rɨ̌ idzi ɔ̀nyʉ̀ dʉ̀kʉ́ ɔ̀ná ɨdhɔ nákǎ
wà.
21 Ɔbɨ nà atdí alɛ, ndàdʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ kɔ́rɔ́ fɨndá màtsǔmù nà, náapɛ́ àmbɛ pbɨ̀ndà pbanga-
ngbɔ̀ nódɔ̀ dɔ̌, nɨ́ kàbhà dhu-tsí rădʉ̀ òko mběyi, ɨ̀nzɨ̌ kɨnza.
22 Pbɛ́tʉ̀ ngǎtsi alɛ yà ɨ̀dzɨ̌dzɔ̀ ròsè kà dɔ̀nǎ náapɛ́ àdʉ̀ ɨ̀rà àhʉ̀, ndàdʉ̀ kà lɛ̀mà nɔ́nzɨ̀,
ndʉ̀dhǎ yà kǎrɨ́ ndɔ̀yɔ̀ rɔ̀yá kɔ́rɔ́ kà-fɔ́ màtsǔmù, nɨ́ ndɨ alɛ rădʉ̀ kà-fɔ́ rɔ̀ ndɨ̀ ndʉ̀dhǎ
dhu nʉ́ndɔ̀ ɔdhɨ́na tɔ̀.
23 Ɨ̀mbǎ rɨ́ʼɨ̀ tɨdu ɔ̀nǎ rɔ̀ alɛ nɨ́ pbàkà òmvǔ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ dhu-tsʉ̀ ùndǔ atdíkpá ɨma
mànà alɛ nɨ́ rɨ̌ dhu ɨ̀nda ɨ̀nda tɨ́.»

Nzɛ́rɛ-alafí rădʉ̀ ndàdu ndɨ̀ ndahʉ̀ ɔ̀nà rɔ̀ alɛ-ɔ̀ tdítdɔ̌ dhu
(Màt 12.43-45)

24 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdítdɔ̌: «Nzɛ́rɛ-alafí náapɛ́ àhʉ̀ atdí alɛ ɔ̀ rɔ̀, nɨ́ ndɨ nzɛ́rɛ-alafí
náarɨ́ àrà, ndùbhi rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀nǎ màtɨ́ ndàmbɛ ndɨ̀ ndárà ndàso rɔ́nga nɔ́mɛ̀ dɔ̌. Nɨ́ ɨnzá
ndɨ̀ ndàbà ka rɔ̀, kà rădʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ma mɨ́ madǔ yà ma mahʉ̀ ɔ̀nà rɔ̀ pbà ɨdza ɔ̀.›
25 Ányɨ̀ ndɨ̀ ndàrà àhʉ̀ rɔ̀, kà rɨ̌ ányɨ̀-dzá nga nótù ɨwà ka kàtsù, kadʉ̀ nyɨ̀natɨ̀ òhù
mběyi nyʉ́ rɔ́.
26 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kà rădʉ̀ àrà àrʉ̀bhʉ̀ ngʉ̌kpà nzɛ́rɛ-alafí, atdídɔ̌ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga-ɔbɨ̀ ósè
pbɨ̀ndà ɔbɨ dɔ̀na nǎ núnzì, ʼìwǔ òko mànà atdíkpá ndɨ alɛ ɔ̀. Nɨ́ wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ndɨ
alɛ bhà ɔ́fɔ̀ rădʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ nzɛ́rɛ nyʉ́ ròsè yà angyi ɨ̀ʼɨ̀ kàbhà ɔ́fɔ̀ dɔ̀nǎ màtɨ́.»

Hirò nɔnzɨya alɛ

27 Wɔ̀ dhu bhěyi Yěsù rɔ̌tɛ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, atdí tsìbhálɛ náatɨ kà nɨ̌ ihé-yà nzínzì ɔ̀ rɔ̀: «Ɨndʉ́ ari ayɔ̀ finatsʉ̀ ɔ̀, nyadʉ̀ ɨbàna òndò tsìbhálɛ nɔ́nzɨ wà hirò.»
28 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Hirò nyʉ́ nɔ́nzɨ alɛ ní yà Kàgàwà bhà Ɔtɛ níɨ arí, ʼàdʉ̀ ndɨ Ɔtɛ rʉ̌nɔna dhu nɔ́nzɨ alɛ.»

Yěsù rɔ̌tɛ ihé-yà nózè kɔnzɨ wɨwɨ fɨ́yɔ̀ dhu dɔ̌ dhu
(Màt 12.38-42)

29 Ihé-yà níitdègu ʼɔ̀pè ʼàndu ì Yěsù tí, ní Yěsù adʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pè ndàtɨ: «Indo arí'ì alɛ narí'ì nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́. Abádhí nózè kɔnzɨ wɨwɨ kɛ̀lɛ̌ fɨ́yɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ka kí nzɨ̌ atdí ngǎtsi wɨwɨ mà nɨ́tɛ̀ abádhí tɔ̀, ɨnzá ní Yɔ̌nà rɔ̌ ndɨ nanzɨ dhu kɛ̀lɛ̌ nádɨ wɨwɨ tí abádhí tɔ̀ rɔ̀.
30 Àdhàdhɨ yà nabì Yɔ̌nà rɔ̌ ndɨ nanzɨ dhu nɨ́ɨ'ì wɨwɨ tí Nìnawè ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu bhěyi, Ìndrǔ tʼídhùnà rɔ̌ rí ndɔ̀nzɨ dhu nɨ́ɨ'ɨya wɨwɨ tí kǎkà indo arí'ì alɛ tɔ̀.
31 Ndɨrɔ̀ ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ ka kí nínganí, Sabà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ tsìbhá kamà nɨ́ɨvàya ndì, ndìdè indo arí alɛ-nyɨ̀kpa rɔ̌, ndàdʉ̀ abádhí-ànyǎ nɨ́tdì. Obhó tí, kɨ̌ra yà adzɨ-tsʉ̀ adɨ ndì ɨ rɔ̀, ndɨ̀rà dhu-ɔ̌nga tʼóvòta nʉnɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà Sɔ̀lɔ̀mɔnì rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ. Ndɨrɔ̀ nyʉ̀nɨ dhu, yà ɔnzɨ̀kʉ́ ìdè alɛ nósè wà Sɔ̀lɔ̀mɔnì dɔ̀nǎ màtí.
32 Ndɨrɔ̀, ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ ka kí nínganí, Nìnawè ɔ̌ bhà nɨ́ɨvàya ì, ʼìkò kǎkà indo arí alɛ-nyɨ̀kpa rɔ̌, ʼàdʉ̀ abádhí-ànyǎ nɨ́tdì. Obhó tí, Nìnawè ɔ̌ bhà nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ ì, ʼʉ̀bhà fɨ́yɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ Yɔ̌nà rʉ̌nɔna dhu ì ìrì rɔ̀. Ndɨrɔ̀ nyʉ̀nɨ dhu ɨrɔ́ rí'ì alɛ rʉ̀dà wà Yɔ̌nà dɔ̀nǎ màtí.»

Alɛ-nyɨ̀kpɔ́ ní alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ tarà
(Màt 5.15; 6.22-23)

33 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ ɔtɛ ìse ndàtɨ: «Atdí alɛ mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ tarà nɔ́bì, ndàdʉ̀ ìlìnà ndì nórù ngari ɔ̌, ngǎtsi nɨ̌ ndàdʉ̀ àtsìnà ìtǎ-tsì. Pbɛ́tʉ̀ kà rǎdʉ̀ kɔ̀bì, ndàdʉ̀ àgʉ̀rʉ̀nà ɔrʉ́, ndɨ́nɨ̌ ɨdza rítsù alɛ-nyɨ̌nga nawʉ̀ tí.
34 Nyɨ̀kpɔ́nʉ rɨ̌'ì àdhàdhɨ ngbɔ̌nʉ náwʉ̀ rí tarà bhěyi. Nyɨ̀kpɔ́nʉ náapɛ́ ì'ì ídzì rɔ̌ rɔ̀, ní kɔ́rɔ́ ngbɔ̌nʉ rǎdʉ̀ ì'ì awáwʉ̀ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̀kpɔ́nʉ náapɛ́ ì'ì mbǎ ídzì rɔ̌ rɔ̀, ní kɔ́rɔ́ ngbɔ̌nʉ rǎdʉ̀ ì'ì ínɔ̀ ɔ̌.
35 Ní dhu ɔ̀fɔ̀ nga nyɔdɔ̀ afínʉ ɔ̀ rí'ì awáwʉ̀ mběyi, ìnzɨ̌ ongo tɨ́ ínɔ̀ tí.
36 Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ngbɔ̌nʉ náapɛ́ àwʉ̀, ìmbǎ rʉ̀nʉ́ atdí ngari mà rì'ì ínɔ̀ ɔ̌, ní kɔ́rɔ́ ngbɔ̌nʉ rǎdʉ̀ àwʉ̀, àdhàdhɨ yà atdídɔ̌ ráwʉ̀ tarà nátdyi ngbɔ̌nʉ dhu bhěyi.»

Yěsù rɔ̌rʉ̀ Pbàfàrìsáyó mà, Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà dɔ̌ dhu
(Màt 23.1-36; Mrk 12.38-40; Luk 20.45-47)

37 Wɔ̀ Yěsù rɔ̌tɛ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ ní ndɨ, atdí Mʉ̀fàrìsayò náanzi ka ràrà ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀ pbìndà. Ní, Yěsù atsù kàbhà ɨdza, ndàdɨ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ.
38 Ní, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ wɔ̀ Mʉ̀fàrìsayò atdídɔ̌ nyʉ́ yà Yěsù rɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́pè ndɔ̀nyʉ̀ ɨnzá ndì ndù'o ɔtsʉ́na rɔ́rɔ̀ dhu ndì ndàla rɔ̀.
39 Pbɛ́tʉ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù adʉ̀ àtìnà kànɨ̌: «Nyɨ̌, Pbàfàrìsáyó tɨ́rɔ̀, Nyɨ̌ nyárí kɔ́pà mà sǎnì mànà ngbɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nú'ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ afíkʉ ɔ̀nǎ rɔ̀ nyǎdʉ̀ ì'ì ùlè tí nyɨ̌ nyùlè ogbo tʼónzɨta mà, nzɛ́rɛnga tʼónzɨta mànà-atdyú nɨ̌ rɔ́.
40 Nyɨ̌ ní ìmbǎ dɔ̀ya nà alɛ. Kàgàwà, yà alɛ-ngbɔ̀ nanzì, náanzì tí obhó alɛ-afí átɔ̀?
41 Ní dhu àkǎ nyʉ̌bho afíkʉ nyʉ́ ɔ̀ rɔ̀ àhʉ dhu pɛrɛ̀ tí Kàgàwà tɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ nyɨ̌ nyádʉ̀ ìlǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.
42 Nyɨ̌ Pbàfàrìsáyó tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyí'ì àpbè ɔ̌! Nyɨ̌ nyárí ɔ̀nyʉ̀ nábhʉ̌ arí ròvù ɨrí-bɨ̌-tɨdɔ̀ mà, kɔ́rɔ́ ìtò-tɨdɔ̀ mànà tɔ́ atdínga ɨdrɛ dɔ̌ núbhɔ̌ pɛrɛ̀ tí Kàgàwà tɔ̀, nyǎdʉ̀ àdzo obhónánga ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyí dhu mà, Kàgàwà òzè nyɨ̌ nyí dhu mànà dhu rɔ̌ rɔ̀. Kɔ̌kɔ̀ ní ɨ àkǎkǎnà nyɔ̌nzì dhu, ɨnzá nyɨ̌ nyàdzo kɔ̌kɔ̀ angyangyɨ nyɨ̌ nyarónzɨna ngʉ̌kpà dhu rɔ̌ rɔ̀ rɔ́rɔ̀.

43 Nyɨ̌ Pbàfàrìsáyó tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌! Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̌, nyɨ̌ nyárɨ́ nyǒzè nyǒkò angyinǎ rɔ̀ rɨ́'ì tombi dɔ̌, ndɨrɔ̀ ìndrǔ arɨ́ 'ùndǔ ɔ̀yá ngari ɔ̌, nyɨ̌ nyárɨ́ nyǒzè kowù nyǎtsɛ̀ rɔ̌ ɨfʉta nyʉ́ nà!
44 Nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌! Nyɨ̌ nyʉ́lɨ nyɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ 'àlǎ adzɨdɔ, yà ìndrǔ arúbhi dɔ̀yá ɨnzá ì ʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀ bhěyi.»
45 Tdɨ́tdɔ̌, Ʉyátá tɔ́ atdí màlimò náatɨ Yěsù nɨ̌: «Màlimǒ, wɔ̀ nyɨ nyɔ́tɛna ɔtɛ ɔ̌, nyɨ nyʉ̀nɔ̀ wà dhu mǎ nɨ́ átɔ̀.»
46 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌, Ʉyátá tɔ́ màlímó tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌ átɔ̀! Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyárɨ́ odú rɔ́'ɔ ànɔ̀na ka kɨ́ rɔ̀ ànɔ̀ nʉ́gbǎ ìndrǔ dɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ nyǒzè nyǎpbàlǎ ɨ ànɔ̀-ngbɔ̀ ɔtsʉ́kʉ-dɔ nɨ́ màtɨ́.
47 Nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌! Nyɨ̌ nyárɨ́ Kàgàwà bhà pbànábí-adzɨ̀dɔ nɔ́rʉ, àzèmbè pbánɨ́ abákʉ kɛ̀lɛ̌ náakyɛ̀ abádhí rɔ́rɔ̀!
48 Wɔ̀ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyɨ̀tɛ̀ dhu kpangba ɨwà nyɨ̌ rà'ù abákʉ anzɨ̀ dhu. Obhó tɨ́, abádhí náakyɛ̀ Kàgàwà bhà pbànábí, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyarádʉ̀ ɨ pbànábí-adzɨ̀dɔ nɔ́rʉ̀.
49 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà náavɔ̀ dhu kpangba dhu-ɔ̀nga t'óvòta tɔ́ pbɨndà ɨrɛ̀ta nɨ́ ndàtɨ: ‹Ma mɨ́ pbàkà pbànábí mà, pbàkà uvitatálɛ mànà núvɨ̀ abádhí nzínzì ɔ̀. Nɨ́ abádhí nɔ́ɔkyɛya kɔ̌kɔ̀ ma mòvì alɛ nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ, 'àdʉ̀ àvu ngʉ̌kpà-tsí rɔ̌.›
50 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, Kàgàwà nɨ́ɨtdɨya yà indo arɨ́'ì alɛ-ànyǎ, yà yà adzɨ Kàgàwà anzɨ̀na rɔ̀ ndɨ̀ nʉfʉ Kàgàwà bhà pbànábí-azù-okú dɔ̀ rɔ̀,
51 rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Àbělì-azù rɔ̌ rɔ̀, ràrà àhʉ Zàkàrɨyà-azù ɔ̀. Ndɨ Zàkàrɨyà ka kahò Kàgàwà bhà ɨdzá màzàbahʉ̀ mà atdídɔ̌ ɨ́lǎ ngari mànà nzínzì ɔ̌ rɔ̀. Obhó tɨ́, ma mɨ́ kʉ̀nɔ kpangba fʉ̌kʉ̀, Kàgàwà nɨ́ɨtdɨya yà àkyɛ ka kakyɛ̀ alɛ-abvò-ànyǎ yà indo arɨ́'ì alɛ dɔ̌.
52 Nyɨ̌, Ʉyátá tɔ́ màlímó tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌! Nyɨ̌ nyɨ́wà ɨnga t'ʉ́nɨta tɔ́ tsǎtsʉ̀ tɔ́ fʉ̀ngʉlà, ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ nyǒzè nyǒtsù nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ ndɨ tsǎtsʉ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ nyǎdʉ̀ nyʉ̌vo ì nòzè 'òtsù kà ɔ̌ alɛ rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ròtsù!»
53 Yěsù nɨ́itdègu ndɨvà ʉrɔ́ rɔ̀, nɨ́ Ʉyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànà náakó atdídɔ̌ kà rɔ̌, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀ngʉ̀ ábhɔ̌ dhu nyʉ́ kà-tsʉ̌.
54 Abádhí nóowúnà kà-afí nómvù rɔ̌ ɔtɛ nɨ́ ndɨ́nɨ̌ ì idyi tɨ́ kà-ɨdà-dɔ 'àdʉ̀ kɔ̀bhʉ̀ dɔ̀ná.

12

Yěsù rɨ̌ pbɨndà ábhàlɨ̌-nyɨ̀kpɔ́ nítdyǔ dhu
(Màt 10.26-27)

1 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ábhɔ̌ ihé-yà náandu ì Yěsù tɨ́, 'àkpɔ̀rɔ̀ kà-ngbɔ̀, alɛ-pfɔ̀ kafɔ́ rónga mà ràwɨ̌. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù apɛ̀ ndɔ̀tɛ̀ pbɨndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ angyi, ndàtɨ: «Nyɔ̀dɔ nyɨ̌ mběyi Pbàfàrìsáyó tɔ́ afi rɔ̌ rɔ̀. Ndɨ afi nɨ́ abádhí tɔ́ ɔyɔyɔ alɛ-ɨdà.
2 Kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ì nuru nʉ́ʉnɨya ì kpangba. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̌ aróko nʉ́ʉnɨya ì kpangba.
3 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, yà ɨ́nɔ̀ ɔ̌ rɔ̀ nyɨ̌ nyɔ̀tɛ̀ kúbhingá dhu náaraya ndɨ̀rɨ rɔ̌ kpangba awáwʉ̀ ɔ̌. Ndɨrɔ̀, yà bhɛ̀lʉ ɔ̌ nyɨ̌ nyɔ̀tɛ̀ kàluga ɔ̌ rɔ̀ dhu núku rɔ̌ ka kowuya ìkǔ ɔ̌ ɨdza dɔ̌ rɔ̀.»

Ádhɨ ndɨ àkǎkǎ kɔnzɨ̀ ɔdɔ̀na?
(Màt 10.28-31)

4 Yěsù adʉ̀ àtɨnà tdɨ́tdɔ̌: «Ɔdhɨ́dǔ, ma mɨ́ yà dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: dhu àkǎ nzá nyɔ̀nzɨ̀ yà ngbɔ̌kʉ kɛ̀lɛ̌ nóho rɨ́, ndɨ dhu-dzidɔ̌ ɨ̀mbǎ 'àdʉ̀ ì'ì rʉ̀kʉ́ ì ɔ́nzɨna ngǎtsi dhu nà alɛ-ɔdɔ̀.
5 Ma mɨ́ ɔdɔ̀na àkǎ nyɔ̀nzɨ̀ alɛ nɨ́tɛ̀ fʉ̌kʉ̀. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̀nzɨ̀ ɔdɔ̀na alɛ nɨ́ Kàgàwà, yà ìndrǔ ndɨ̀ ndòhò rɔ̀ rádʉ̀ ì'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà ndòbvù ndɨ alɛ ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónganà kàzʉ ɔ̀ alɛ. Obhó tɨ́, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ́: ndɨ alɛ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̀nzɨ̀ ɔdɔ̀na.

6 Imbò àrɛ̀-tʉ́tʉ̌-nzo nódzi ka ka tí obhó ɔ́yɔ̌ fʉ̀rangà-kpɔ̌-nzo rɔ̀ tí? Pbɛ́tʉ̀, atdí kɔ̌kɔ̀
àrɛ̀-tʉ́tʉ̌-nzo nzínzì ɔ̌ mà náarí nzǐ àdzo Kàgàwà ɔ̀nă rɔ̀ ìnzǐ kà rɔ̀dɔ̀ ngbɔ̌na.
7 Ndɨrɔ̀ Kàgàwà ʉ́nɨ wà dʉ̀kʉ-ká-vɛ́-bvʉ mà kɔ́rɔ́. Ní ìnzǐ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ! Obhó tí, fʉ̀kʉ́
ípìrɔ̌nga nósè wà ábhɔ̌ àrɛ̀-tʉ́tʉ̌-nzo tɔ́ ípìrɔ̌nga dɔ̀nă màtí.»

Yɛ̌sù bhà alɛ tí ka kóko dhu mà, kɔ̀dhɔ ka kí dhu mànà
(Màt 10.32-33; 12.32)

8 Tdɨ́tdɔ̌ kădʉ̀ àtɨ̀nà: «Ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: ndɨ alɛ náapɛ́ dhu ʉ̀nɔ kpangba ábhɔ̌
alɛ-ɔ̀nzǐ ndàtɨ ndì ràrǐ pbàkà alɛ, ní Ìndrʉ̌ t'ídhùnà náadʉ̀ya àtɨ̀nà átɔ̀ Kàgàwà bhà
màlàyíká-ɔ̀nzǐ, ndɨ alɛ ràrǐ pbɨ̀ndà alɛ.
9 Pbɛ́tʉ̀, mɔdhɔ rí ìndrʉ̌-ɔ̀nzǐ alɛ ní ma mɔdhɔya átɔ̀ Kàgàwà bhà màlàyíká-ɔ̀nzǐ.
10 Ndɨrɔ̀, Ìndrʉ̌ t'ídhùnà nɨ̌ rí dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ alɛ, náabáya àbà pbɨ̀ndà nzɛ́rɛnga
tɔ́ ʉbàta. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lă-Alafí nɨ̌ rí dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ alɛ, náabáya nzǐ ʉbàta
akɛkpá màtí.
11 Nyɨ̌ nà ka kówu ànyăkʉ kɨtdì tí unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀ màtí, pbàkámá-ɔ̀nzǐ rɔ̀ màtí,
ndɨrɔ̀ ngătsi nɨ̌ pbanga ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-ɔ̀nzǐ rɔ̀ màtí rɔ̀, ní àpɛ́ nyɔ̌wuya afíkʉ nítu rɔ̌
nyɨ̌ nyí rʉ̀kʉ́ dhu nísɔ̌ tí dhu mà, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu mà nɨ̌.
12 Obhó tí, Ɨ̀lɨ̌lă-Alafí náaraya ndɨ nyɨ̌ nyʉ́nɔna ndɨ kàsʉmì ɔ̌ dhu núdhe rɔ̌ fʉ̌kʉ̀.»

Kpɔ́na ɔ̌ ìwɨ̌ nà ònzìtálɛ tɔ́ mbólí

13 Ihé-yà nzínzì ɔ̌ rɔ̀, atdí alɛ náatɨ Yɛ̌sù nɨ̌: «Màlimɔ̌, ávɨ̌ adɔ̀du rʉ̀ndɔ̀ yà àbadu
nʉ́ʉbhà ɔ̀vɛ̀ ndì ndɔ́vɛ̀ rɔ̀ dhu-ɔ̌nga fɔká.»
14 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ádhɨ ndɨ ɨma níli ndínɨ̌ mongó tí ànyăkʉ nʉ́nɔ̀,
madʉ̀ fʉ̀kʉ́ dhu nʉ́ndɔ̀ fʉkʉ́?»
15 Tdɨ́tdɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kɔ́rɔ́ alɛ nɨ̌: «Nyàndà nga mbɛ̌yi! Nyɔ̀dɔ nyɨ̌ ábhɔ̌
ongyéngá-atdyú òho nyɨ̌ nyí nyăbà dhu rɔ̌ rɔ̀. Obhó tí, ìnzǐ ní ábhɔ̌ ongyéngá ndɨ
ìndrʉ̌ tɔ̀ rădʉ̀ ípìrɔ̌nga nábhʉ.»
16 Nírɔ̀ ní ndɨ Yɛ̌sù náadʉ̀ yàrí mbólí náwɛ ihé-yà tɔ̀. Kătɨ: «Ònzɔ̌nzì atdí alɛ bhà
ɨnga ɔ̌ ɔ̀nyʉ̀ náanzì, ndàdʉ̀ ɔ̀'ɔ̀ mbɛ̌yi nyʉ́.
17 Ní kădʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɨ̀rɛ̀ nga afína ɔ̀, ndàtɨ: ‹Ádhu ndɨ àkă àkă mɔnzì yà ìmbă ma
mí'ì pbàkà ɔ̀nyʉ̀-tsè-tsʉ̀ núndʉ̌ ma mí ɔ̀ná ngari nà rɔ̀?
18 Kànɨ̌ ma mónzɨna dhu: ma mí pbàkà ɔ́ngɔ̀lɨ̌ núgòlɔ̌, madʉ̀ ádrɔ̀drɔ̌ ngʉ̌kpà-tsí
nʉ́sɨ. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mí kɔ́rɔ́ pbàkà ɔ̀nyʉ̀-tsè mà, kɔ́rɔ́ pbàkà ngʉ̌kpà ongyéngá
mànà núndʉ̌ mʉlɨ ɨ ɔ́ngɔ̀lɨ̌ ɔ̀.
19 Nírɔ̀ ní ndɨ ma mí ɨnga ìrɛ̀ afídu ɔ̀ matɨ: nyɨ nyí'ì ìnè nyɔdɔ rí ibí atɔ nyʉ́ tí ábhɔ̌
dhu-tsí-yà nà. Ní ásɔ̌ nyɨ, ɔ́nyʉ nyɨ, ɔ́mvʉ̀ nyɨ, ndɨrɔ̀ ɔ́nzɨ mʉ̀hɛndʉ̀.›
20 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà náadʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌: ‹Ɨnyɨ, nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌ ìwɨ̌ nà alɛ́, indo yàrí iku ɔ̌,
nyɨ nyí yàrí adzɨ nʉ́bha! Ní, yà nyɨ nyúndu nyɔdʉ̀ dhú-yà nʉ́bhà nyɨ nyí àdhɨ tɔ̀?›
21 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi tí ní ndɨ ndɨ dhu rɨ̌'ì yà dhu-tsʉ̀ ùndʉ̌ arí fɨ̌ndà, ɨmbă ndàdʉ̀ ɨ'ì
ònzìtálɛ tí Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ alɛ tɔ̀.»

Kàgàwà arí pbɨ̀ndà alɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ tí dhu
(Màt 6.25-34)

22 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Kɔ̀nɨ̌, wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ ma
mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: dhu ràkă nzá nyɨ̀tʉ̌ afíkʉ fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̌nga-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ngbɔ̌kʉ-okú
dɔ̀ rɔ̀ nyătɨ, nyɨ̌ ràrǐ àdhu nónyʉ, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ ràrǐ àdhu nʉ́fɔ̌ rʉ̀kʉ́.
23 Obhó tí, ìndrʉ̌ bhà ípìrɔ̌nga nósè wà ɔ̀nyʉ̀ dɔ̀nă, ndɨrɔ̀ alɛ-ngbɔ̀ nósè wà mʉ̀dzarʉ̀
dɔ̀nă.
24 Nyàndà pɛ́ àkʉ̌rʉ̀! Abádhí náarí nzǐ dhu òzò, ndɨrɔ̀ abádhí náarí nzǐ ɔ̀nyʉ̀ ògu
ɔnzɨ-bvʉ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ abádhí-fɔ́, ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀dɔ ka karí ɔ̀yà àrɔ̌ mà, ɔ́ngɔ̀lɨ̌ mànà náarí'ì mbă.

Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà náarí ndɨ abádhí nóngù! Nɨ́rɔ̀, fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̌nga nósè wà atdídɔ̌ kɔ̌kɔ̀rí àrɛ̀ tɔ́ ípìrɔ̌nga dɔ̀nă!

25 Ádhɨ-pbá alɛ ndɨ nzínzìkʉ ɔ̌, wɔ̀ afína ndɨ̀ dìtǔ ndàmbɛ ɨ̀rɛ̀nà dɔ̌ dhu bhěyi, rádʉ̀ ɨdhɔ̀na nɨ́trɔ yà adzɨ ɔ̌ atdí ɨdhɔ nɨ̌ màtɨ́?

26 Nɨ́, dhu rɨ̀'ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ɨsɔ́ rɔ́'ɔ dhu bhěyi rólo dhu sɔ̀wɔ̀rɔ̀ nɔ́nzɨ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ádhu nyɨ̌ nyádʉ̀ afíkʉ nítu ngʉ̌kpà dhu-tsí nɨ̌ nɨ́?

27 Nyàndà pɛ́ kɔ̌kɔ̀ ɨnga ɔ̌ arɨ́ ɨ̀nga dhu-tsí náarípfɔ̌ tɨ́ dhu. Abádhí náarɨ́ nzɨ̌ kasʉ nɔ́nzɨ, ndɨrɔ̀ abádhí náarɨ́ nzɨ̌ mbɛrʉ̀ nódyù. Pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ádrʉ̀ngbă kamà Sɔ̀lɔ̀mɔnì nyʉ́ mà, kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà ònzì-ɨ́ya ɔ̌, náafɔ́ nzá kɔ̀rɨ́ itsu-opfò nzínzì ɔ̌ atdí itsu-opfò tɔ́ aya dɔ̀nă màtɨ́ fɨndá aya rʉ̌da mʉ̀dzarʉ̀.

28 Ɨrɨ́-bɨ̌ nɨ́ indo tɨ́ rɨ́ ndàlă ɨnga ɔ̌, tsútsă ràdʉ̀ òtdyù, kadʉ̀ òbvùnà kàzʉ ɔ̀ dhu. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà náarádʉ̀ abádhí ʉ̀fɔ mběyi nyʉ́. Nɨ́ kà tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ nyʉ̌fɔ mběyi nyʉ́ ròsè ɨ ɨrɨ́-bɨ̌ dɔ̀nă màtɨ́, nyɨ̌ ákɛ̌ a'uta nà alɛ́?

29 Nɨ́ nyɨ̌, dhu àkă nzá nyɨ̌tǔ afíku, nyǎmbɛ nyɨ̌ nyɔ́nyʉna dhu mà, nyɨ̌ nyɔ́mvʉ̀na dhu mànà dhu nɔ́nɛ̀ dɔ̌.

30 Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu nɔ́nɛ arɨ́ ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀'ɨ́ ɨ̀ngyɛ̌ rɔ́rɔ̀ alɛ nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ, yà ɨnzá Kàgàwà ná'ù. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, Àbakʉ Kàgàwà nʉ́nɨ wà dhu nyɨ̌ ràrɨ̌'ɨ̀ ɨ dhu-atdyú nà.

31 Nɨ́rɔ̀, nyɔ̀mɛ pɛ́ Kàgàwà bhà idzi angyi, ndɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ kà rǎdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ atdyúya òho dhu námà àma tɨ́ fʉ̌kʉ̀.

32 Ɨnzɨ̌ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ, wɔ̀ ákɛ̌ tàmà tɔ́ màhɔ̌-ngba bhěyi nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ ngúfe rɔ̀! Obhó tɨ́, Àbakʉ-nyɨ̀kpɔ́ dhu ɔ́fɔ̀ wà, ndàbhʉ pbɨndà Idzi fʉ̌kʉ̀.»

Ɔrʉ̀-akpà ɔ̀ ka kɨ́ ongyéngá-tsʉ̀ núndǔ dhu
(Màt 6.19-21)

33 Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Nyùdzɨ̌ fʉkʉ́ arɨ́'ɨ̀ dhu-tsí, nyǎdʉ̀ nyɨ̌ nyòngyè fʉ̀rangà núbho pɛrɛ̀ tɨ́ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀. Nyɔ̀bhɔlɔ ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ 'ɨ̀nza ɨ́sɔ̀wʉ̌, nyǎdʉ̀ fʉ̀kʉ́ ongyéngá-tsʉ̀ núndu ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Ányɨ̀, kà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ̀ ɨ̀nza, ogbotálɛ mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ òwu ùvò ányɨ̀, ndɨrɔ̀ akuku mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ dhu òbhè ányɨ̀.

34 Obhó tɨ́, pbʉ̀kʉ̀ ongyéngá rɨ̌'ɨ̀ ɨ nga nɨ́ ndɨ afínʉ rǎdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɔ̀nà átɔ̀.»

Kasʉ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌ngo dhu nákă kɔdɔ̀ tɨ́ dhu
(Màt 24.36-44; 25.1-30; Mrk 13.33-37)

35 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyòko kɛngɛ̀ dɔ̌, nyǎdʉ̀ mvʉkʉ'ɔ̀ níso kùkyě nɨ̌, fʉ̀kʉ́ tarà ràdʉ̀ òko ɔ̀rʉ̀ ɨ ɔ́rʉ̀ rɔ́rɔ̀.

36 Ndɨrɔ̀, dhu àkă nyʉ̌lɨ nyɨ̌ átɔ̀ yà fɨyɔ́ kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɔ́dɔ rɨ́ rìngò àdhɨngbă ka kʉ̀ndà nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ rɔ̀ kasʉtálɛ bhěyi. Nɨ́, kɨ̀rà àhʉ, ndìtsì tsǎtsʉ̀ nɨ́tdɔ rɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ tsǎtsʉ̀ nápfò kà tɔ̀ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́.

37 Nɨ́, hirò nɔnzɨya kasʉtálɛ nɨ́ yà fɨyɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌rà àhʉ dhu nóotúya ípìrɔ̌ rɔ̀ alɛ. Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, wɔ̀ kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌rà àhʉ rɔ̀, kǎfɔ́ya kasʉ tɔ́ pbɨndà mbɛrʉ̀ rɔ̀ná. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ya pbɨndà kasʉtálɛ nóhù, ròkò ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nă, ndàdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ nábhʉ abádhí rɔ̀nyʉ̀.

38 Iku-alìkpa ɔ̌ màtɨ́, ngǎtsi nɨ̌ à'ʉ̌-akpà-ɔ̀ngɔ̌ ɔ̌ màtɨ́ kɨ̀rà àhʉ rɔ̀, hirò nɔnzɨya nɨ́ yà ípìrɔ̌ rɔ̀ kà rɔ̌tùna alɛ.

39 Nyàlʉ̌ yà ma mʉ́nɔna dhu mběyi dʉ̀kʉ ɔ̀. Ɨdza-àbadhi náapɛ́ àdʉ̀ ogbotálɛ rɨ̌rà ɔ̀ná kàsʉmì nʉ́nɨ, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ pbɨndà ɨdza-tsʉ̀ nábhʉ ogbotálɛ rʉ̀kɔ̀.

40 Nɨ́, nyɨ̌ nyʉ́ mà átɔ̀, nyòko nyɨ̀kpɔ́kʉ nà, Ìndrǔ t'ídhùnà nɨ́ɨraya ɨnzá nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀nà ndɨ̀ ndádʉ̀ ɨ̀rà ɔ̀ná dhu tɨ́ kàsʉmì ɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.»

Ndɨ̀ nɨ́fʉ kasʉtálɛ tɔ́ mbólí
(Màt 24.45-51)

41 Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ tɨ́ wɔ̀rɨ́ mbólí náwɛ̌ fǎkà tɨ́,
ndɨrɔ̀ nyɨ tɨ́ kàwɛ̌ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀?»
42 Nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Ádhɨ-pbá kasʉtálɛ nyɨ̀kpɔ́na ótdyù, yà fɨ̌ndà
ka kàvinà dhu ɔ̀nzɨ arɨ́? Ndɨ alɛ nɨ́ ndɨ yà pbɨ̀ndà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ya ɨ̀linà
pbɨ̀ndà alɛ dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́, ràrà ɔ̀nyʉ̀ nʉ́ndɔ̀ rɔ̌ abádhí tɔ̀ àkǎkǎ kàsʉmɨ̀ ɔ̌.
43 Nɨ́ hirò nɔnzɨya kasʉtálɛ nɨ́ yà pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌ngo rɔ̀ kà rɔ̌tùna yà fɨ̌ndà ka
kavì kasʉ nɔ́nzɨ arɨ́ rɔ́ alɛ.
44 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, kàbhà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́ɨlɨya ka kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà
dhu-tsí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́.
45 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ kasʉtálɛ náapɛ́ àdʉ̀ ɨnga nɨ́rɛ̀ afína ɔ̀ ndàtɨ: pbàkà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ
nɨ́ dhu ʉ́mbɛ̀ wà, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀vì yà ì árɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ mànà atdíkpá kpabhálɛ mà,
vèbhálɛ mànà, ndàdʉ̀ àrà ndɔ̀nyʉ̀ rɔ̌, ndàdʉ̀ ndɔ̀mvʉ̀, ndòrì,
46 nɨ́ kàbhà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌ ndàdǔ ɨnzá kɨ̀rɛ̀nà ɨdhɔ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨnzá kʉ̀nɨnà
kàsʉmɨ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ náabhʉ̀ya atdídɔ̌ ɔ́rʉ̀ màlɨpɔ̀ kà tɔ̀*, ndàdʉ̀ kòbvù yà
ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ fɨ̌yɔ̀ ka kàvi dhu ɔ̀nzɨ alɛ nzínzì ɔ̀.
47 Ndɨ kasʉtálɛ, yà ɨwà ndɨ̀ ndʉ́nɨ pbɨ̀ndà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ-afí nózè dhu rɔ́rɔ̀ rádɨ
ɨ̀nzɨ̌ ndɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ndɨ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎlɛ ózè dhu ɔ̀nzì, náabáya mùgɔ̌ abhɔ
nyʉ́ ròsè.
48 Pbɛ́tʉ̀ ɨnzá ndɨ̀ ndʉ́nɨ pbɨ̀ndà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ-afí ózè dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ rɨ́
dhu àfǎ alɛ, ndɨ afátá ràdʉ̀ kòzè kʉvɨ, nɨ́ ndɨ alɛ náabáya mùgɔ̌ ngúfe tɨ́. Abhɔ ka
kubhò dhu fɔná alɛ-fɔ́ ka konziya dhu abhɔ, ndɨrɔ̀ abhɔ nyʉ́ ròsè ka kʉbhà dhu fɔná
alɛ-fɔ́ ka kadʉ̀ya dhu òǹzì abhɔ nyʉ́ ròsè.»

Ìndrǔ-ɔ̌nga rɨ̌ ndʉ̀ndɔ Yɛ̌sù-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu
(Màt 10.34-36)

49 «Ma mɨ́rà kàzʉ ma mivó tɨ́ yà adzɨ dɔ̌, nɨ́ ma mòzè wà ndɨ̀ kàzʉ rɨ̀rʉ̌.
50 Ma mɨ́ atdí bàtizò nà ma málʉ̌na. Nɨ́, ìtǔ kà rɔ̌'ɔ rùdú dhu bhɛ̌yi, kàkǎ wà ndɔ̀nzɨ
ndɨ̀.»
51 «Nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ nga ma rɨ́rà màrʉ̀ngà níbhò yà adzɨ ɔ̌? Ɨnzɨ̌ nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi, akɛkpá
màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́rà ìndrǔ-ɔ̌nga nábhʉ rʉ̀ndɔ̀ ɨ.
52 Obhó tɨ́, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kòmbí, imbo rɔ̀ aróko atdí ɨdza ɔ̌ alɛ-ɔ̌nga náarana ndùtù rɔ̌
ɔyɔ, ɨ̀bhʉ alɛ rɔ̀ndrɔ̀ ɔ́yɔ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ ɔ́yɔ̌ alɛ ràdʉ̀ ɨ̀bhʉ alɛ nɔ́ndrɔ̀.
53 Àbanà náaraya idhùnà nɔ́ndrɔ̀ rɔ̌, idhùnà ràdʉ̀ àbanà nɔ́ndrɔ̀. Ɨyànà náaraya
ɨvànà ɔ̀ndrɔ̀ rɔ̌, ɨvànà ràdʉ̀ ɨ́yànà nɔ́ndrɔ̀. Agʉna-àyi náaraya pbɨ̀ndà àdhɨ̀ngbǎ
nɔ́ndrɔ̀ rɔ̌, àdhɨ̀ngbǎ ràdʉ̀ pbɨ̀ndà agʉna-àyi nɔ́ndrɔ̀.»

Kombí rádʉ̀ ndɔ̀nzì dhu nʉ́nɨ̌ ka kɨ́-dhu
(Màt 16.2-3)

54 Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà átɔ̀ ihé-yà nɨ̌: «Nyɨ̌ nyapɛ́ àpbù nálǎ adyifɔ̀ arótsù ɨnǎ rɔ̀ rɨ́rà rɔ́,
nɨ́ nyɨ̌ nyarɨ́ àdʉ̀ àtɨ̀nà ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ ɨ̀kɔ̌ igye ràrɨ̌ ɨ̀kɔ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ ndɔ̀nzì ndɨ dhu
bhɛ̌yi tɨ́.
55 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyapɛ́ awɛ àlǎ mùsùngú dɔ̀nǎ rɔ̀ rɨ́rà rɔ́, nɨ́ nyɨ̌ nyarɨ́ àdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ̀ka
adyifɔ̀ ràrɨ̌ ɨ̀ka, ndɨ dhu ràdʉ̀ ndɔ̀nzì ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́.
56 Nyɨ̌ nɨ́ ɔyɔ-ɔyɔ ɨdàya nà alɛ. Nyɨ̌ nyárɨ́ yà adzɨ dɔ̌ rɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu mà, ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀
rɔ̌ rɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu mànà dhu nʉ́nɨ̌ mbɛ̌yi nyʉ́. Nɨ́, ádhu ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyárɨ́ àdʉ̀ yà kòmbí rɨ́'ì
kàsʉmɨ̀ ɔ̌ rɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu rʉ̌nɔna fʉ̌kʉ̀ dhu nʉ́nɨ̌ nɨ́?»

Ìndrǔ mà rɨ̌ 'ɨ̀rɨ ndɨ̀ nɔ̀bhʉ̀ alɛ nà dhu
(Màt 5.25-26)

---

* **12:46 12.46** Kà-tì nɨ́, kàbhà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ nʉ́ʉ'àya kà-ɔ̌nga ràhʉ ɔyɔ.

57 «Ádhu ìnzǐ nyǐ nyárí dhu-ɔ̌nga òvò nyǐ-tírɔ̀, ndínǐ nyǐ nyʉnɨ tí obhónánga tɔ́ dhu
tí rí'ì dhu nǐ?
58 Dhʉ̀wanì ɔ̀ nyǐ nyówu nyɨ nɔ̀bhʉ̀ alɛ mànà rɔ̀, dhu àkǎ nyɔnzì ɔbɨ nyǐrì nyǐ ndɨ
alɛ nà, nyǐtɔ̀ ndɨ dhu òko nyǐ nyòko otu ɔ̌ rɔ́rɔ̀. Ɨnzá nyɨ nyɔ̀nzì ka ndɨ dhu bhěyi
rɔ̀, kà rǎdʉ̀ àrà nyabhʉ anya t'ítdìta t'álɛ-fɔ́, ɨ alɛ ràdʉ̀ nyabhʉ pùrǔsɨ-fɔ́, ndɨ pùrǔsì
ràdʉ̀ nyosò imbi ɔ̀.
59 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ ɨndʉ̀: nyɨ nyí nzǐ àdʉ̀ àhʉ imbi ɔ̀ rɔ̀ ɨnzá nyɨ nyùbho dʉ̀nʉ́
ka kɔ̀tdì dhu, rìku kɔ́rɔ́ rɔ́rɔ̀.»

13

Ìndrǔ rǐ 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀ 'ʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ dhu

1 Ndɨ kàsʉmì ɔ̌, ngúfe alɛ níiwú Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà rɔ̌ ndì nɔ̀nzì dhu náwɛ Yěsù
tɔ̀. Abádhí atɨ, Pìlatɔ̀ ràbhʉ ɨ alɛ kɔkyɛ̀, azùya rùngbǒ ndì yà abádhí rǔbhǒna pɛrɛ̀ tí
ìzǎ-azù mànà.
2 Ní Yěsù adʉ̀ àtɨnà abádhí nǐ: «Nyǐ nyìrɛ̀ tí dhu kɔ̌kɔ̀ ɨ Gàlìlayà ɔ̌ bhà rɨ'ì ɨ
nzɛ́rɛngatálɛ ròsè Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ dɔ̀nǎ, wɔ̀ dhu bhěyi ka kakyɛ̀
abádhí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?
3 Ma mátɨna nyǐ nǐ, ìmbǎ kà rí'ì ndɨ dhu bhěyi. Pbɛ́tʉ̀, ìnzǐ nyǐ nyapɛ́ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀,
nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ, ní nyǐ nyʉ́vɛ kɔ́rɔ́ átɔ̀!
4 Ndɨrɔ̀, atdí kumì dɔ̀ná àrʉ̀ nà alɛ, yà Sìlòamù tɔ́ mʉ̀narà núugòlò ndì dɔ̀yá rʉ̀vɛ,
ní nyǐ nyìrɛ̀ tí dhu abádhí rɨ'ì nzɛ́rɛngatálɛ ròsè Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà
alɛ dɔ̀nǎ?
5 Ɨnzǐ akɛkpá màtí. Pbɛ́tʉ̀, ìnzǐ nyǐ nyapɛ́ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀, nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ, ní nyǐ
nyʉvɛ̀ya kɔ́rɔ́ ndɨ dhu bhěyi.»

Ɨnzǐ arí ɔ̀'ɔ̀ mùtinì-kpa tɔ́ mbólí

6 Tdítdɔ̌ Yěsù adʉ̀ yàrí mbólí náwɛ átɔ̀ ndàtɨ: «Atdí alɛ níi'ì mùtinì-kpa nà pbɨndà
vǐnyò tɔ́ ɨnga ɔ̌. Ní kǐra ndínǐ ndɔpɛ́ tí itsu-kpɔ̌ ndì mùtinì-kpa dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ nzá
atdí dhu mà nótù kà dɔ̌.
7 Ní kǎdʉ̀ àtɨnà ndɨ vǐnyò tɔ́ ɨnga kàsʉ̌ nɔ́nzɨ arí alɛ nǐ: ‹Ándà pɛ́! Kànǐ atɔ náhʉ wà
ìbhʉ nyʉ́ yà ma marí ìrà mùtinì-kpɔ̌ ma mɔpɛ́ tí yàrí mùtinì-kpa dɔ̌ rɔ́, ní ma márí
nzǐ atdí dhu mà nótù kà dɔ̌. Ní ɔ́kɛ̀rɛ̀ ka, ɨnga-ɔ̌nga nírǐ kǎrí kɔkɔ́rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.›
8 Wɔ̀rí kasʉtálɛ náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ítsè kà radì pɛ́ yàrí atɔ ɔ̌
tí. Ma mí kà-pfɔ̀-rɔ̌nga nóbhì, madʉ̀ ìkyǐ-zì nʉ́trɔ rɔ̀ná.
9 Ní ngǎtsi nǐ, kǎdʉ̀ya ɔ̀'ɔ̀ ɔ̀'ɔ̀ tdítdɔ̌ rírà atɔ ɔ̌. Ndɨrɔ̀ ɨnzá kɔ̀'ɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ nyɨ nyadʉ̀ya
kàbhʉ kɔkɛ̀rɛ̀.›»

Yěsù rǐ òtsótsù tsìbhálɛ nígʉ̌ dhu

10 Atdíku, sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, Yěsù adɨ ndàmbɛ dhu núdhe dɔ̌ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀.
11 Ní atdí tsìbhálɛ níi'ì ìnè ányɨ ɨdzá. Ndɨ tsìbhálɛ nɨ'ì yà ɔ̀nà arí'ì nzɛ́rɛ-alafí ábhʉ
adzína-kpa ràtdɔ̀ ndɨ, ìnzǐ ròngò ndàto akɛ màtí, ràrà àhʉ atdí kumì dɔ̀ná àrʉ̀ nà atɔ
tí.
12 Ní Yěsù itdègu wɔ̀ tsìbhálɛ àlǎ, ní kǎnzi ɨyàdhíyà, ndàdʉ̀ àtɨnà nǐ: «Tsìbhálɛ́, nyɨ
nyɔ̀gʉ̀ wà pbʉ̀kʉ̀ andɨ ɔ̌ rɔ̀.»
13 Ní Yěsù adʉ̀ ɔtsʉ́na nʉ́lɨ wɔ̀rí tsìbhálɛ dɔ̌, ányìrɔ̌ rɔ̀ tí kǎdzí-kpa ràdʉ̀ ndàto,
ɨyàdhíyà ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɨfʉ Kàgàwà.
14 Ní unduta-dzà ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ níitdègu Yěsù ɨgʉ̌ wɔ̀rí tsìbhálɛ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu
nálǎ, náakó atdídɔ̌. Ní wɔ̀rí ádrʉ̀ngbǎlɛ náatɨ ihé-yà nǐ: «Ìndrǔ rǎdʉ̀ kasʉ nɔ́nzì ɔ̀yá
ɨdhɔ náarí'ì aza. Ní nyòngò ìwu nyǐ nà kɨgʉ̌ nyǐ ɨ azà ɨdhɔ ɔ̌, ìnzǐ ní sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌!»

15 Ádrʉngbǎlɛ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ́ ní ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ! Sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ tí, nyɨ́ kɔ́rɔ́, nyɨ́ nyatí nzɨ́ fʉ̀kʉ́ ìkyì-akpá mà, fʉ̀kʉ́ kayinò mànà nʉ́ngǎ kɨ̀walɨ̀ ɔ̌ rɔ̀ rí dhu ɔ̀nyʉ rɔ́rɔ̀, nyǎdʉ̀ ʉ̀ndànà ròwù ɨdha nɔ́mvʉ̀?

16 Ní yàrí tsìbhálɛ ní Àbràhamʉ̀-dhú-bvʉ̌ tsìbhíngba, ndɨrɔ̀ Sìtanì nʉ́ʉtsɨ ka ràrà àhʉ atdí kumì dɔ̀ná àrʉ̀ nà atɔ nyʉ́ tí. Ní dhu àmbɛ̀nà tí obhó àkǎ kɨkɔ̀lɔ̀ ka Sìtanì bhà imbi ɔ̌ rɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌?»

17 Wɔ̀ dhu bhěyi Yěsù ìvǔ dhu rɔ̀, yà kà-rɔ̌ òmvǔ tí rí'ì kɔ́rɔ́ alɛ-nyɨ́ náadʉ̀ ɨ̀wʉ atdídɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ihé-yà-ɨdhɛ̀ náadʉ̀ ndɨ̀ka atdídɔ̌, yà Yěsù rǎrà ɔ̀nzɨ̀nà rɔ̌ ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Hàràdalì-tsè tɔ́ mbólí
(Màt 13.31-32; Mrk 4.30-32)

18 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Ádhu ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nɔ́fɔ̀ ndɨ̀ nà? Ma mádʉ̀ kùdhe àdhu rɔ̌?

19 Kɨ̀lɨ ndɨ̀ yà atdí alɛ níidyi ndòzò pbɨ̀ndà ɨnga ɔ̌ hàràdalì-kpɔ̌ bhěyi. Ndɨ hàràdalì-kpɔ̌ nɨ́ɨnga, ndòvì, ndàdʉ̀ òngo itsukpó tí, àrɛ̀ ràdʉ̀ ɨdzàya nɔ́sɨ̀ sɔ̀bɨ̌na nzínzì ɔ̌.»

Afi tɔ́ mbólí
(Màt 13.33)

20 Yěsù adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌, ndàtɨ: «Ádhu ndɨ ma mádʉ̀ Kàgàwà bhà idzi núdhě rɔ̀ná?

21 Yàrí ní ndɨ kɔ̌fɔ̀ ndɨ̀ nà dhu: Kɨ̌lɨ ndɨ̀ yà atdí tsìbhálɛ níidyi, ndàngbǒ mbɛ̀mbɛ̀ ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná imbò nà kìlo nganʉ̀-ra tɔ́ ɔ̀ afi bhěyi, ndɨ dhu ràdʉ̀ ndɨ idyi nábhʉ rɨ̀vʉ̀ kɔ́rɔ́.»

Yěsù rɔ̌tɛ ndɨ̀ nɨ́pbɔ̌ tsǎtsʉ̀ dɔ̌ dhu
(Màt 7.13-14,21-23)

22 Yěsù adɨ̀ ndàmbɛ àrà dɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ní kǎránà dhu núdhe rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ yà ndɨ̀ ndʉ́da ɔ̀yanǎ kɨgɔ̀ mà pbanga mànà ɔ̀nǎ.

23 Ní atdí alɛ níivú dhu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádrʉngbǎlɛ́, tí ngúfe alɛ kɛ̀lɛ̌ ɨ ʉ̀gʉ̌gʉ̀ya?» Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ:

24 «Nyɔ̀nzɨ ɔbɨ nyǒtsù ndɨ̀ nɨ́pbɔ̌ tsǎtsʉ̀ ɔ̌. Obhó tí, ma mátɨna nyɨ́ nɨ̌: ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nóowuya 'òmvù rɔ̌ 'òtsù, pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu náaraya nzɨ̌ àkǎ rɔ̌ abádhí tɔ̀.

25 Atdíku, ɨdza-àbadhi nɨ́ɨvàya ndɨ̀, ndàdʉ̀ tsǎtsʉ̀ nápbi ɨdza nǎ rɔ̀. Ní iri nyɨ́ nyɔ̀tdɨ̀ nyɨ́ rɔ̀, nyɨ́ nyokoya gukyè nyǎmbɛ tsǎtsʉ̀ ɔ̀tdɔ̀ dɔ̌, nyǒwù àtɨ̀nà rɔ̌: ‹Ádrʉngbǎlɛ́, ápfo tsǎtsʉ̀ fǎkà,› ní ɨdza-àbadhi náaraya dhu àdu rɔ̌ fʉ̌kʉ̀ ndàtɨ: ‹Ɨnzá ma mʉ̀nɨ nyɨ́ nyìwǔ àdhà rɔ̀ màtí dhu!›

26 Nírɔ̀ ní ndɨ nyɨ́ nyowuya àtɨ̀nà rɔ̌ kànɨ̌: ‹Mǎ manyʉ̀ tí obhó dhu, mǎdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ ɔnzɨ̀nʉ́ rɔ̀? Ndɨrɔ̀ nyɨ nyaránà tí obhó dhu núdhe rɔ̌ fǎkà fàká pbanga-tsidɔ̌ ngʉdhà ɔ̌ rɔ̀?›

27 Ní àbadhi adʉ̀ya àtɨ̀nà nyɨ́ nɨ̌ tdɨ́tdɔ̌: ‹Ɨnzá ma mʉ̀nɨ àdhà rɔ̀ màtí nyɨ́ nyìwǔ dhu. Ní nyìndrɨ̌ nyɨ́ ɨtsɛ nyʉ́ tɨdú rɔ̀, nyɨ́ kɔ́rɔ́, yà nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ nyɨ́ nyarí rɔ̀!›

28 Àbràhamʉ̀ mà, Ìsakà mà, Yàkɔbhɔ̀ mà kɔ́rɔ́ pbànábí mànà nyɨ́ nyàla ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̌ òkò rɔ́, kadʉ̀ nyǒdì iri ányɨ̀rɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, nyɨ́ nyambɛ̀ya ɔ̀dzɨ dɔ̌, nyǎdʉ̀ àmbɛ kǔkʉ nátri dɔ̌.

29 Ní ìndrǔ níiwúya ɨ̀fɔ yà adzɨ-pbɨdɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ̌, 'àdʉ̀ dhu ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̌.

30 Ní yà kòmbí arí'ì olù alɛ tí alɛ, nóokoya wɛmbɛrɛ̀ tí, ndɨrɔ̀ yà wɛmbɛrɛ̀ tí arí kombí alɛ, nóokoya olù alɛ tí.»

Yěsù rɨ̌ dhu òzu Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ dɔ̀ dhu
(Màt 23.37-39)

31 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ tɨ́, ngúfe Pbàfàrìsáyó níiwú dhu ɔ̀vɔ̀ Yěsù tɔ̀, ʼàtɨ: «Ɨ́và nyɨ nyarà ɨrɔ́ rɔ̀, Hɛ̀rɔdɛ̀ rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ́nɨ̌ ndabhʉ̀ tɨ́ nyɨ kohò nɨ́dhunɨ̌.»
32 Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòwu nyàtɨ wɔ̀ ayíwě nɨ̌: Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ indo, ràrà àhʉ tsútsǎ, ma ràrɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí nípfǒ, modì ìndrǔ ɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ma ràrɨ̌ andɨ nà alɛ nɨ́gʉ̌. Ndɨrɔ̀ ibho ma radʉ̀ya pbàkà kasʉ nɨ́tɔ̀.
33 Pbɛ́tʉ̀ rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ indo, tsútsǎ, ràrà àhʉ ibho, dhu àkǎ mɔdɨ̀ dùdu, mambɛ àrà dɔ̌. Obhó tɨ́, dhu àkǎnà nzá nabì ràrà ɔ̀vɛ̀ igi Yèrùsàlɛmà tó kɨgɔ̀ rɔ̌ rɔ̀.»
34 «Yèrùsàlɛmà, Yèrùsàlɛmǎ, nyɨ̌ nyarɨ́ pbànábí nɔ̀kyɛ nyǎdʉ̀ Kàgàwà òvì tɨnʉ ɔ̀ alɛ núbvu odu nɨ̌. Abhɔ-gʉ̀na nyʉ́ ma mómvù mandu ʉ̀nʉ́ aróko alɛ-tsʉ̀ àdhàdhɨ à'ʉ̌-yà-ba náarɨ́ pbɨ̀ndà inzo-tsʉ̀ nándǔ pékéléna-tsì dhu bhěyi! Pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyádʉ̀ nzá ndɨ̀ dhu nózè.
35 Nɨ́rɔ̀ kɔ̀nɨ̌, ka kɨ́ pɛ́ fʉ̀kʉ́ ɨdza nʉ́bha fʉkʉ́. Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ ma àlǎ tdɨ́tdɔ̌, ràrà àhʉ nyɨ̌ nyowuya àtɨ̀nà: Kàgàwà ràkǎ ndàso Ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔvɔ̀ rɔ̌ rɨ́rà alɛ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.»

14

Yěsù rɨ̌ atdí alɛ nɨ́gʉ̌ tdɨ́tdɔ̌ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu

1 Atdíku sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, Yěsù ɨra dhu ɔ̀nyʉ̀ Pbàfàrìsáyó nzínzì ɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɨdzá. Nɨ́ ìndrǔ adʉ̀ nyɨ̀kpɔ́ya nʉ́dɨ, ʼàmbɛ kàndà dɔ̌ atdyúya nyʉ́ nà.
2 Nɨ́, ɔ̀na ádhà ndɨ̀ atdí alɛ nɨ́ɨʼì Yěsù-ɔ̀nzɨ̌.
3 Nɨ́ Yěsù, ivú dhu Ʊyátá tɔ́ màlímó mà Pbàfàrìsáyó mànà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá ná'ù tɨ́ wà ìndrǔ ɨ̀gʉ ka kádʉ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu? Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, kǎtɨ tɨ́ ɨ̀nzɨ̌ ka ràrǎdʉ̀ kɨ̀gʉ?»
4 Pbɛ́tʉ̀ abádhí náadʉ̀ ɨ̀nɛ̀, ɨ̀nzɨ̌ ʼàdu ɔtɛ. Nɨ́ Yěsù idyi wɔ̀rɨ́ alɛ ndɨ̀gʉ̌, ndàdʉ̀ àvinà ràrà.
5 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ádhɨ pbá alɛ nzínzìkʉ ɔ̌, pbɨ̀ndà ɨngba mà, ndɨrɔ̀ pbɨ̀ndà ìkyì mà nɨ́tsɨ̀ dzɨ̀wɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ rǎdʉ̀ kìpfo ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ ndɨ dzɨ̀wɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌?»
6 Nɨ́ abádhí rǎdǔna wɔ̀rɨ́ ɔtɛ dɔ̌ dhu náadʉ̀ abádhí-lɛ̀mà nɔ́nzɨ ɔ̀nzɨ tɨ́.

Mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌ ka kóko ɔ̀ná ngari dɔ̌ rɔ́tɛ mbólí

7 Yěsù níitdègu yà ɨ̀ ka kùnzìnà mànà ɔ̀nyʉ̀ tɔ̀ alɛ nóvò angyinǎ rɔ̀ rɨ́'ɨ̀ tombi, ʼàdʉ̀ òko dɔ̀yá dhu nálǎ, nɨ́ kǎdʉ̀ yàrɨ́ mbólí náwɛ ɨ alɛ tɔ̀ ndàtɨ:
8 «Atdí alɛ nánzì nyɨ àdhɨ̀ngbǎ ka kʉ̀ndà nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ tɔ̀ rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyitsì àdɨ angyinǎ rɔ̀ rɨ́'ɨ̀ tombi dɔ̌. Obhó tɨ́, ngǎtsi nɨ̌ wɔ̀rɨ́ alɛ nádʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɨwà ànzìnà pbʉ̀kʉ̀ ɨfʉta dɔ̀nǎ pbɨ̀ndà ɨfʉta ósè ngǎtsi alɛ átɔ̀.
9 Nɨ́ wɔ̀ ngǎtsi alɛ nɨ́tɔ̀ ndɨ̀ rɔ̀, wɔ̀ nyɨ̌ nùnzìnà ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ rǎdʉ̀ àrà àtɨ̀nà nyɨ nɨ̌: ‹Ɨ́và nyɨ, nyʉbhà ngari wɔ̀ alɛ tɔ̀.› Nɨ́ nyɨ nyɨ́ nyɨvà, nyarà àdɨ olù rɨ́'ɨ̀ tombi dɔ̌ dhu rǎdʉ̀ nyɨ̀nʉ nábhʉ rɨ̀wʉ̀ atdídɔ̌.
10 Nɨ́, nyɨ ka kànzì mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌ ɔ̀nyʉ̀ tɔ̀ rɔ̀, dhu ɔ̀fɔ̀ nga nyitsì àdɨ olùnǎ rɔ̀ rɨ́'ɨ̀ tombi dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ yà nyɨ nànzìnà alɛ nítsù rɔ̀, kɨ̌tsi tɨ́ ndɨ àtɨ̀nà nyɨ nɨ̌: ‹Ɔdhɨ́, ʉ́dà nyadɨ angyinǎ rɔ̀.› Nɨ́, ndɨ dhu nádʉ̀ ɨ'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ ɨfʉta nyʉ́ tɨ́ ɨndʉ̀ yà atdíkpá nyɨ̌ nyɨ́ dhu ɔ̀nyʉ mànà kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌.
11 Obhó tɨ́, ndɨ̀dzɨ̌ rɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ɔrʉ́ alɛ nɨ́ ka kifoya. Ndɨrɔ̀, ndɨ̀fɔ̌ rɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ nɨ́ ka kɨdzɨ́ya.»

Mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ rádʉ̀ àkǎ kunzì alɛ-tɨdɔ̀

12 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ndɨ̀ nànzìnà ɔ̀nyʉ̀ tɔ̀ alɛ nɨ̌: «Kútsingá nga tɔ́ ɔ̀nyʉ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nyɨ nyɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ìndrǔ tɔ̀ rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyunzì ɔdhɨ́nʉ mà, adɔ́nʉ mà, fʉ̀kʉ́ ɨdzá-bhà mà, ndɨrɔ̀ ɔ̀nzɔ̌nzì ɔdhɨ́nʉ mànà. Obhó tɨ́,

abádhí rǎdʉ̀ òwu nyanzì átɔ̀ fɨyɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀, nyadʉ̀ yà abádhí tɔ̀ nyɨ nyanzɨ̀ dhu-arì ɔ̌ nábà abádhí-fɔ́.
13 Pbɛ́tʉ̀, dɨ̀ní nyɨ nyɔ̀nzɨ̀ rɔ̀, dhu ɔ̀fɔ̀ nga nyunzì alɛ ní: nǎkʉ̀tálɛ mà, òtsótsù alɛ mà, ùkele arúkele alɛ mà, ndùmùndúmú mànà.
14 Nírɔ̀ ní ndɨ nyɨ nyádʉ̀ hirò ɔ̀nzɨ̀, ɨ̀mbǎ abádhí rǐ'ì ɨndʉ̀ ì ádǔna dhu nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tí, Kàgàwà náadʉ̀ya ndɨ yà nyɨ nyanzɨ̀ dhu-arì ɔ̌ nádu ɨndʉ̀, yà Kàgàwà rǐ obhónángatálɛ nábhʉ̌ rʉ̀ngbɛ ì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ nínganí.»

Ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ mbólí
(Màt 22.1-14)

15 Wɔ̀ Yěsù ʉ̀nɔ̀ dhu ndì ndɨ̀rì rɔ̀, kà mà rǔbhi dhu ɔ̀nyʉ̀ rɔ̌ mànà atdíkpá alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náatɨ Yěsù nǐ: «Hirò nɔnzɨya alɛ ní, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̌ dhu nɔnyʉya alɛ!»
16 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Atdí alɛ náanzì ádrʉ̀ngbǎ dɨ̀ní ndàdʉ̀ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ núnzì ɔ̀nà.
17 Ní, ndɨ dɨ̀ní tɔ́ kàsʉmì àkǎ rɔ̀, kǎvì pbɨ̀ndà kasʉtálɛ ràrà dhu ʉ̀nɔ̀ yà ndì ndúnzì alɛ tɔ̀, ndàtɨ: ‹Kɔ́rɔ́ dhu-tsí ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ wà, ní nyìwǔ kòmbí.›
18 Pbɛ́tʉ̀, kɔ́rɔ́ kɔ̀rí alɛ náapɛ̀ 'òwù ʉbàta nónzì rɔ̌ atdátdírà ɔ̌. Wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ atɨ wɔ̀ kasʉtálɛ nǐ: ‹Ma módzì atdí ɨnga, ní dhu àkǎ marà ndɨ ɨnga nándà. Ní, ma mɨ̀tsɔ̀ ma rʉ̀nʉ́ atdídɔ̌, ʉ́bà dhu idù.›
19 Ngǎtsi alɛ náatɨ: ‹Ma módzì ɨnga t'óbhìta tɔ́ ìkyì-akpá ɨdrɛ, ní ma mí abádhí nǐ ma móngo kasʉ ɔ̀nzɨ̀ tí dhu nómvù. Nírɔ̀, ma mɨ̀tsɔ̀ ma atdídɔ̌ rʉ̀nʉ́, ʉ́bà dhu idù.›
20 Ndɨrɔ̀, ngǎtsi alɛ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nǐ: ‹Mǎ mʉ́mbǎ mǎ pbàkà tsìbhálɛ nà rɔ́ ɨdhɔ nápɛ̀ nzá ɔ̀trɔ. Ní, ma mí nzǐ àrà àwólò.›
21 Ní wɔ̀ kasʉtálɛ náadù ndì pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎlɛ ɨ, ndàdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ alɛ rǒwu àdunà rɔ̌ fǐndà dhu náwɛ kɔ́rɔ́ àbadhi tɔ̀. Ní wɔ̀rí ɨdza-àbadhi náakó atdídɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà kasʉtálɛ nǐ: ‹Árà tsàkàtsàkà kɨgɔ̀ ɔ̌ ngʉdhà ɔ̀nǎ, ndɨrɔ̀ otu ɔ̀nǎ màtí, nyundu nǎkʉ̀tálɛ mà, òtsótsù alɛ mà, ndùmùndúmú mà, ndɨrɔ̀ ùkele arúkele alɛ mànà, nyɨrà nà ɨrɔ́.›
22 Ní, ányɨ̀rɔ̀ ndì ndìngò rɔ̀, kǐtsi àtɨ̀nà: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mɔ̀nzì wà yà nyɨ nyàvi dhu, pbɛ́tʉ̀ ngari nɔ́dì ɔ̀dì tdɨ́tdɔ̌ ɨdzá.›
23 Ní wɔ̀ kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà kasʉtálɛ nǐ: ‹Áhʉ̌, nyarà igigi pbanga ɔ̀ rówu otu ɔ̀nǎ, ɨnga-ngbɔ̀ ka kʉ́kpɔ̀rɔ̀ nǐ kɔrɔwà ɔ̀nǎ màtí, nyadʉ̀ ìndrǔ nʉ́tʉ rìtsù, ndɨ́nǐ ɨdzá nga núupílí tí ndì ìndrǔ nǐ.
24 Obhó tí, ma mátɨna nyǐ nǐ: atdí alɛ mà yà ka kùnzìnà alɛ nzínzì ɔ̌ níinèya nzǐ pbàkà dɨ̀ní ɔ̌ ɔ̀nyʉ̀-dzi mà.›»

Yěsù bhà ábhàlǐ tí ndì nòzè ndàtɨ alɛ nákǎ ndɔ̀nzɨ̀ dhu
(Màt 10.37-38)

25 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ábhɔ̌ ihé-yà núubhínà òwu rɔ̌ atdíkpá Yěsù mànà. Ní Yěsù agɛ́rɛ́ ndì abádhí dɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nǐ:
26 «Owùdu ɔ̌ ndì nòzè ndùbhi alɛ náapɛ́ nzǐ àbanà mà, ɨyànà mà, pbɨ̀ndà tsìbhálɛ mà, pbɨ̀ndà nzónzo mà, adɔ́na mà, awɛ́na mà, ndɨrɔ̀ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga nyʉ́ mà nɔ́ndrɔ̀, ní rǐ nzǐ àdʉ̀ àdɨ pbàkà ábhàlǐ tí.
27 Ndɨrɔ̀, ɨ̀nzǐ ndɨ alɛ náapɛ́ pbɨ̀ndà mʉ̀sàlabhà nánɔ̀, ndàdʉ̀ ùbhi owùdu ɔ̌, ní rǐ nzǐ àdʉ̀ àdɨ pbàkà ábhàlǐ tí.
28 Ádhɨ pbá alɛ, nzínzìkʉ ɔ̌, ɨdzá-yà-ba ndì ndòzè ndɔ̀sì rɔ̀, ɨ̀nzǐ rádʉ̀ àdɨ, ndʉ̀pǐ pɛ́ ìfe màtí ndɨ ɨdza t'ɔ́sɨ̀ta kàsʉ̌ rǎdʉ̀ fʉ̀rangà nónzì dhu angyi, ndàdʉ̀ dhu àndà yà fɔná rí'ì fʉ̀rangà ràtí ndɨ kasʉ níto ɨ̀tɔ?

29 Pbɛ́tʉ̀ kăpɛ́ àdʉ̀ ndɨ ɨdza-pfɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nɔ́sɨ̀, ndɨ ɨdza-kàsʉ̌ ràdʉ̀ àkpa, nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ wɔ̀rɨ́
dhu nàla rădʉ̀ ’ɔ̀pɛ̀ ’ʉ̀gbɔ̌ ndɨ alɛ, ’òwù àtɨ̀nà rɔ̌:
30 ‹Yàrɨ́ alɛ náapɛ̀ ndɔ̀sɨ̀ yà ɨdzá-yà-ba, pbɛ́tʉ̀ kà-kàsʉ̌ nɨ́tɔ kà rɨ̌ dhu nádʉ̀ wà kà-
lɛ̀mà nɔ́nzɨ̀.›
31 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ádhɨ pbá ádrʉ̀ngbă kamà, ɨla ùgyè ndɨ̀ ndárà ngătsi ádrʉ̀ngbă
kamà nà rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ rădʉ̀ àdɨ, ndàndà fɔná rɨ́’ɨ̀ pbànówí-bvʉ, ndɨ́nɨ̌ ndʉnɨ tɨ́ dhu, pbɨ̀ndà
atdí kumì lʉfʉ̀ pbànówí ràtɨ́ àdʉ̀ ’ùgyè ùgye kɔ̌kɔ̀ pbɨ̀ndà òmvŭ rɨ̌rà nà ɔ́yɔ̌ kumì lʉfʉ̀
pbànówí mànà?
32 Kăpɛ́ ndɨ dhu àlă odú fɨ̌ndà, nɨ́ kà rădʉ̀ pbɨ̀ndà mʉ̀kɛ̀ngyɛ̀ núvi ròwù wɔ̀rɨ́ ngătsi
kamà bhà, àdɨ̀ kàdɨ̀ ɨtsɛ rɔ́rɔ̀, ròwù màrʉ̀ngà ɔ̌ ɨ̀ óko nɨ̌ otu nɔ́mɛ̀.
33 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, atdí alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌, ɨnzá fɔná arɨ́’ɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu nʉ̀bhà, nɨ́ rɨ̌
nzɨ̌ àdʉ̀ àdɨ pbàkà ábhàlɨ̌ tɨ́.»

Ɨmbă ɔ̀nà okyeta nà iko tɔ́ mbólí
(Màt 5.13; Mrk 9.50)

34 Kădʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Iko nɨ́ ídzì dhu nyʉ́, pbɛ́tʉ̀ iko ɔ̀ okyeta náapɛ́ ìku, nɨ́ ka kádʉ̀
kàbhʉ ròkyè àdhu nɨ̌ tdɨ́tdɔ̌?
35 Kà-kàsʉ̌ rɨ̌ mbă àdʉ̀ ɨ̀’ɨ̀ akɛkpá màtɨ́ ɨnga tɔ̀ màtɨ́, ndɨrɔ̀ ɨnga ɔ̌ ka kʉ́trɔ̌na ìkyɨ̌-zɨ̀
tɔ̀ màtɨ́. Nɨ́ ka kádʉ̀ kòyì ɨrɨ́ ɔ̀. Ɨnga t’ɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɨ́’ɨ̀ alɛ nákă ndɨ̀rɨ̀ dhu!»

15

Àwăwí ndàdʉ̀ ndàbà tàmà tɔ́ mbólí
(Màt 18.11-14)

1 Àlɨ̀tá bhà fʉ̀rangà-tsʉ̀ núndŭ arɨ́ pbàndɔ́mbɛ́ mà, nzɛ́rɛ fɨ̌yɔ́ mʉ̀tsɔ nà alɛ mànà
níiwú kɔ́rɔ́ Yěsù tɨ́ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɨrɨ tɨ́ kà rʉ̌nɔna dhu.
2 Nɨ́, Pbàfàrìsáyó mà, Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà náambɛ́nà ònu dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, ’àmbɛ
àtɨ̀nà dɔ̌: «Wɔ̀ alɛ náarɨ́ nzɛ́rɛ fɨ̌yɔ́ mʉ̀tsɔ nà alɛ nákɔ̌, ’àdʉ̀ àmbɛ dhu nɔ́nyʉ̀ dɔ̌
mànà.»
3 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ yàrɨ́ mbólí náwɛ abádhí tɔ̀:
4 «Atdí alɛ nzínzìkʉ ɔ̌ náapɛ́ àdʉ̀ ɨ̀’ɨ̀ atdí mɨyà tàmà nà, atdí ràdʉ̀ àwɨ̌ nzínzìya ɔ̌
rɔ̌. Nɨ́, ndɨ alɛ tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀gyètdí kumì dɔ̀ná àrʉ̀gyètdí nà ngʉ̌kpà tàmà nʉ́bhà
ànyʉ̌ rányʉ rɔ́, ndàdʉ̀ àrà àwăwɨ̌nà-tsí nɔ́nɛ̀, ràrà àhʉ kàbà ndɨ̀ ndárà dhu ɔ̀?
5 Ndɨrɔ̀ ka ndɨ̀ ndàbà rɔ̀, kà rădʉ̀ kìdyì ndɨ̀lɨ ʉna dɔ̌, atdídɔ̌ ɨdhɛ̀na ɨ̀ka ndɨ̀ rɔ́rɔ̀,
6 ndàdu ndɨ̀ nà ɨbha. Kà rădʉ̀ ɔdhɨ́na núnzì, tɨná aróko alɛ mànà, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà
nɨ̌: ‹Nyàbhʉ ɨdhɛ̀kʉ rɨ̀ka ndɨ̀ ma mànà atdíkpá, ma màbà wà àwăwɨ̌nà pbàkà tàmà
nɨ́dhunɨ̌.›
7 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: ádrʉ̀ngbă dhɛ̀dhɛ nyʉ́ rădʉ̀ ɨ̀’ɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀,
atdí nzɛ́rɛngatálɛ nʉ́gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀ ndʉ̀bhà pbɨ̀ndà nzɛ́rɛnga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ròsè àrʉ̀gyètdí
kumì dɔ̀ná àrʉ̀gyètdí nà ídzì alɛ, yà ɨ̀mbă rɨ́’ɨ̀ ɨ̀ ɨ́ ’ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ’ʉ̀bhà fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛnga dhu-atdyú
nà dɔ̀nă.»

Àwăwɨ̌ ràdʉ̀ ndàbà fʉ̀rangà-kpɔ̌ tɔ́ mbólí

8 «Ndɨrɔ̀, ádhɨ pbá tsìbhálɛ, ɨdrɛ fʉ̀rangà-kpɔ̌ nà ndɨ̀ ndɨ̀’ɨ̀, atdí ràdʉ̀ àwɨ̌ nzínzìya
ɔ̌ rɔ̀ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ tarà nɔ́bɨ̀, ndàtsù ɨdzá nga, ndàdʉ̀ nga nɔ́nɛ̀ mběyi nyʉ́, ràrà àhʉ
kàbà ndɨ̀ ndárà dhu ɔ̀?
9 Ndɨrɔ̀, ka ndɨ̀ ndàbà rɔ̀, ɨ́yàdhíyà rădʉ̀ ɔdhɨ́na núnzì, tɨná aróko alɛ mànà, ndàdʉ̀
àtɨ̀nà nɨ̌: ‹Nyàbhʉ ɨdhɛ̀kʉ rɨ̀ka ndɨ̀ ma mànà atdíkpá, ma màbà wà fudú rɔ̀ àwɨ̌ idú
fʉ̀rangà-kpɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.›
10 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ma mɨ́ kʉ̀nɔ fʉ̌kʉ̀, Kàgàwà bhà màlàyíká-ɨdhɛ̀ rădʉ̀ ndɨ̀ka atdídɔ̌,
atdí nzɛ́rɛngatálɛ kɛ̀lɛ̌ nʉ́gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀, ndʉ̀bhà pbɨ̀ndà nzɛ́rɛnga rɔ̀.»

Àwǎwí ndàdʉ̀ àrà ìngo kpatsìbhíngba tɔ́ mbólí
(Màt 7.7-8; 1Yù 3.1)

11 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Atdí alɛ nɨ́ɨ'ì kpabhínzo nà ɔyɔ.
12 Nɨ́ olù ɨngba náatɨ àbanà nɨ̌: ‹Àbá, íbhò yà pbʉ̀kʉ̀ ongyéngá ɔ̌ rɔ̀ ákǎ kibhò dzǎkà dhu-tsí fudu ɔ̀.› Nɨ́ abádhí t'ábanà nʉ́ʉndɔ pbɨ̀ndà ongyéngá-ɔ̌nga pbɨ̀ndà inzo-fɔ́.
13 Nɨ́, ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌, olù ɨngba núudzí fɨ̌ndà ka kùbho dhu-tsí, ndàdʉ̀ àrà pbɨ̀ndà fʉ̀rangà nà ɨtsɛ nyʉ́ ngǎtsi pbìrì ɔ̀. Ányì, kǎtdì fɔná dhu-tsè kɔ́rɔ́, yà adzɨ dɔ̌ dhɛ̀dhɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.
14 Kɨ̀tdègu fɔná fʉ̀rangà nɨ́nzǎ kɔ́rɔ́, nɨ́ àgǎyì nɨ́ɨsɨ́ wɔ̀ ndɨ pbìrì ɔ̌, àbadhi-ngbɔ̀ ràdʉ̀ ndɔ̀tdì atdídɔ̌.
15 Nɨ́, àbadhi náarà òtsù ndɨ pbìrì ɔ̌ atdí alɛ bhà kasʉ ɔ̀. Ndɨ alɛ náadʉ̀ kòvì ràrà pbɨ̀ndà àdʉ̀ nóngù ɨnga ɔ̀.
16 Kǎránà ndòzè rɔ̌ ndòngù ndì àdʉ̀ rɔ̌nyʉna itsu-kpɔ̌ nɨ̌, ndɨrɔ̀ kà tɔ̀ rɨ́ atdí dhu mà nábhʉ̌ alɛ náaránà ì'ì rɔ̌ mbǎ.
17 Nɨ́, kǎpɛ̀ ndɨrɛ̀ nga afɨ́na ɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ífe kasʉtálɛ nyʉ́ àbadu tɔ̀ arɨ́ kasʉ nónzɨ, 'àdʉ̀ dhu ɔ̀nyʉ̀ 'ùlè nɨ̌ gòna mà rɔ̀dɨ, madʉ̀ àmbɛ ɔ̀vɛ̀ dɔ̌ ɨrɔ́ àwù nɨ̌!
18 Ma mɨ́ mɨvà madu ma àbadu bhà. Nɨ́ ma mítsi àtɨ̀nà àbadu nɨ̌: Àbá, ma máfǎ dhu ɔ̀rʉ̀-akpà-ɔ̀nzɨ̌, madʉ̀ dhu àfa ɔnzɨ̀nʉ́.
19 Nɨ́ ma màkǎ nzá kanzì ma tdɨ́tdɔ̌ pbʉ̀kʉ̀ ɨngba tɨ́. Ítsè madì pbʉ̀kʉ̀ kasʉtálɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ màtɨ́.›
20 Ʊrɔ́ rɔ̀, kǎdʉ̀ ndɨvà, ndàdu ndì àbanà bhà.
Nɨ́ àdì kàdì ɨtsɛta nyʉ́ rɔ́rɔ̀, kà t'ábanà náala ka, ndàdʉ̀ ɨzʉ ábà atdídɔ̌ kàdɔ̌. Nɨ́ kà t'ábanà náakʉ̀ kà ɨ, ndìtsì ndìbvu kàdɔ̌, ndàdʉ̀ kàmbo.
21 Nɨ́ kà t'ídhùnà náadʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Àbá, ma máfǎ dhu ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀nzì, madʉ̀ dhu àfa ɔnzɨ̀nʉ́. Nɨ́, ma màkǎ nzá kanzì ma pbʉ̀kʉ̀ ɨngba tɨ́.›
22 Pbɛ́tʉ̀, kà t'ábanà náadʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ɨnɔ nɨ̌: ‹Nyɔ̀nzɨ dhu tsàkàtsàkà nyɨ̌dyì atdídɔ̌ àya kanzʉ̀ nyǎfɔ̌ kà-rɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyìdyi pɛtɛ̀ nyǎfɔ̌ kɔ̌tsʉ́-kpɔ̀ rɔ̌, nyǎdʉ̀ kàyìtò nʉ́fɔ kà-pfɔ̀ rɔ̌.
23 Nyìwǔ ɔ̀yɔ̌yɔ̀ ìkyì-akpǎ-ngba nà nyɔ̌dù, àlɛ̌ ràdʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀hɛndʉ̀ nɔ́nzì.
24 Obhó tɨ́, yàrɨ́ pbàkà ɨngba náavɛ̀, nɨ́ kɨ̀kyɛ̀ wà. Ndɨrɔ̀ kǎwí, nɨ́ kàrà wà ndàdu.› Nɨ́, ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, abádhí adʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀hɛndʉ̀ nɔ́pè ì rɔ̀nzì.
25 Wɔ̀ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ rɔ̀, wɔ̀ alɛ bhà ádrʉ̀ngbǎ ɨngba nɨ́ɨ'ì ɨnga bvʉ̀ ndì ndàràna rɔ̌. Nɨ́, ányɨ̀rɔ̀ ndì ndàrà ìngo rɔ̀, ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ndì ndɔ̀dì ɨdza-li'ɔ̀ ndɨtɔ tɨ́ ndì rɔ́rɔ̀, kɨ̌rɨ adyi mà, ɔbɛ́ mànà tɔ́ wɔ̀gɔ̀.
26 Nɨ́ kǎnzi àbanà bhà kasʉtálɛ atdí, ndìvǔ wɔ̀ rɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu-tì tsʉ̀ná.
27 Nɨ́ ndɨ kasʉtálɛ náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: ‹Adɔ̀nʉ nɨ́rà wà àhʉ. Nɨ́, ídzì rɔ̌ rɔ̀ kàrà ìngo dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àbanʉ àdʉ̀ ɔ̀yɔ̌yɔ̀ ìkyì-akpǎ-ngba nábhʉ kodù.›
28 Nɨ́, ádrʉ̀ngbǎ ɨngba náadʉ̀ àkɔ̌, ndàdʉ̀ ndùvo ìnzɨ̌ ndotsú tɨ́ ɨdza. Kà t'ábanà náadʉ̀ àhʉ ɨdza rɔ̀, ndàdʉ̀ kà-afí nópè ndɨ́nɨ̌ otsú tɨ́ ɨdza.
29 Nɨ́, kǎdʉ̀ dhu àdu àbanà tɔ̀ ndàtɨ: ‹Yà atɔ-akpá-tsʉ̀ náarɨ́ ndɔ̀vì dhu bhɛ̌yi, ma marɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɨndʉ̀ ɨnɔ bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀, ma màpɛ̀ nzá mɔbɛ̀ ɔ̀tɛ̌nʉ dɔ̀nǎ atdíku màtɨ́. Nɨ́, nyɨ nyapɛ̀na nzá ɨndrɨ̌-ngba-tsí dhu mà níbhò mozè, mɔ̌nzì mʉ̀hɛndʉ̀ nɨ̌ ɔdhɨ́du mànà!
30 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ ɨngba, fʉnʉ́ dhu-tsè natdì kɔ́rɔ́ mʉ̀nyɔ̀nì ɔ̌ nárà ìngo rɔ̀ nɨ́ ndɨ, nyɨ nyàdʉ̀ ɔ̀yɔ̌yɔ̀ ìkyì-akpǎ-ngba nábhʉ kodù kà tɔ̀.›
31 Kà t'ábanà náadʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Pbànɨ̌ngbá, àlɛ̌ karóko nyɨ nà bìlɨ̌ngana, ndɨrɔ̀ yà kɔ́rɔ́ fudú rɨ́'ì dhu nɨ́ pbʉ̀kʉ̀ átɔ̀.
32 Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎnà àlɛ̌ rɔ̀nzì mʉ̀hɛndʉ̀, àlɛ̌-ɨdhɛ̀ ràdʉ̀ ndɨ̀ka. Obhó tɨ́, yàrɨ́ àvǎvɛ̀ adɔ̀nʉ nɨ́kyɛ̀ wà. Ndɨrɔ̀ kǎwí, nɨ́ kàla wà ndɨ.›»

16

Nyɨkpɔ́na ótdyù kasʉtálɛ tɔ́ mbólí
(Màt 6.24; 1Tì 6.17-19; 1Pɛ́ 5.2)

1 Yěsù adʉ̀ yàrí dhu náwɛ átɔ̀ pbɨndà ábhàlǐ tɔ̀: «Atdí ònzìtálɛ níɨ'ì atdí pbɨndà
kasʉtálɛ nà. Ndɨ kasʉtálɛ kǐlɨ rì'ì kɔ́rɔ́ pbɨndà dhu-tsí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ tí. Ní ka kadʉ̀
ndɨ kasʉtálɛ nɔ́bhʉ̀ katɨ, kà rarí pbɨndà ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà dhu-tsí nínzǎ.
2 Ní wɔ̀rí ádrʉ̀ngbǎlɛ náanzi ka, ndàdʉ̀ dhu ìvu tsʉ̀ná ndàtɨ: ‹Ádhu wɔ̀ ma márà
ìrìnà rɔ̌ dʉ̀nʉ́ ka kʉ́nɔna rɔ́? Ɨtɛ̀ pɛ́ pbàkà dhu-tsí nɔ́dɔ nyɨ nyárí tí dhu idù. Rɔ̀pɛ̀ ndɨ
kòmbí, nyí nzǐ adɨ tdítdɔ̌ pbàkà dhu-tsí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ tí.›
3 Ní wɔ̀rí alɛ níɨrɛ̀ nga afína ɔ̀, ndàtɨ: ‹Ma mí dhu ɔ̀nzɨ ɨngbǎ dhu bhěyi yà pbàkà
ádrʉ̀ngbǎlɛ rǐ ɨma nípfɔ̌ pbɨndà dhu-tsí t'ɔ́dɔta-kàsʉ̌ ɔ̀ rɔ̀ rɔ̀? Tí mongò ɨnga nóbhì?
Wɔ̀rí tɔ̀ ma mí'ì ɨmbǎ ɔbɨ nà. Tí mongò dhu núnzi ìndrǔ-fɔ́? Wɔ̀rí nǐ nyɨdu rǎdʉ̀ ɨwʉ
tí ɨwʉ.
4 Ɨwà ma mʉ̀nɨ ma mɔ́nzɨna dhu, ndínǐ ìndrǔ ongó tí makɔ mběyi fɨ̀rábvʉ̀ nǎ, mipfɔ̌
ka kí kasʉ ɔ̀ rɔ̀ rɔ̀.›
5 Nírɔ̀ ní ndɨ kǎpɛ̀ ndùnzì pbɨndà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà wànzá nà arí'ì alɛ
atdátdírà ɔ̌. Angyi ndɨ nɨtɔ̀ alɛ-tsʉ̌ kǐvú dhu, ndàtɨ: ‹Ífe dhu nyɨ nyí'ì nà pbàkà
ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà wànzá tí?› Ní wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ:
6 ‹Atdí mɨyà kàtinì akyɛ tɔ́.› Ní wɔ̀rí kasʉtálɛ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: ‹Kànǐ
bhàrʉwà. Ádǐ obvò nyadʉ̀ imbò kumì kàtinì akyɛ tɔ́ nándi kà dɔ̌ tsàkàtsàkà.›
7 Tdítdɔ̌ kǐvú dhu ngǎtsi alɛ-tsʉ̌, ndàtɨ: ‹Olu ɨnyɨ, pbʉ̀kʉ̀ ní ìfe?› Ní wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu
àdu ndàtɨ: ‹Ma mí'ì atdí mɨyà gɔ̀nǐyà nganʉ̀-kpɔ̌ tɔ́ nà.› Ní wɔ̀ kasʉtálɛ náadʉ̀ àtɨnà
kà nǐ: ‹Kànǐ pbʉ̀kʉ̀ bhàrʉwà. Ándǐ àrʉ̀ kumì.›
8 Ní, ádrʉ̀ngbǎlɛ níilè wɔ̀ ɨmbǎ obhónánga nà pbɨndà kasʉtálɛ atdídɔ̌, àbadhi ɔ̀nzɨ
dhu nyɨ̀kpɔ́na ótdyù alɛ bhěyi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tí, yà adzɨ ɔ̌ alɛ-nyɨ̀kpɔ́ nótdyù
atdídɔ̌ nyʉ́. Abádhí náarí nzínzìya ɔ̌ dhu nɔ́bhɔlɔ màgězì nà, ròsè yà awáwʉ̀ ɔ̌ arúbhi
alɛ dɔ̀nǎ.
9 Nírɔ̀, ma mátɨna nyǐ nǐ: nyùfě olo yà ɨmbǎ fɨndá obhónánga nà otu ɔ̌ nyǐ nyábà
ongyéngá nǐ. Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, dhu ìtsìnà ndɔ̀tdì rʉ̀kʉ́ nínganí, ɨ olo náadʉ̀ya tí
ndɨ nyǎkɔ yà dhòdhódhónga nà nyǐ nyóngo òko ɔ̀yá ɨdza ɔ̀.
10 Obhónánga dɔ̌ arí akɛkpá dhú-ngba nɔ́dɔ alɛ, ní ndɨ rádʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ dhu nɔ́dɔ̀
átɔ̀ obhónánga dɔ̌. Ndɨrɔ̀, ɨnzǐ arí ákɛ̌kpá dhu nɔ́dɔ obhónánga dɔ̌ alɛ, ní rǐ nzǐ àdʉ̀
ádrʉ̀ngbǎ dhu mà nɔ́dɔ̀ átɔ̀ obhónánga dɔ̌.
11 Nírɔ̀, ɨnzǐ nyǐ nyapɛ́ àdʉ̀ yà fʉkʉ́ arí'ì yà adzɨ dɔ̌ ongyéngá nɔ́dɔ̀ obhónga dɔ̌, ní
ádhɨ ndɨ ídzì ongyéngá-tɨdɔ̀ nábhʉ adʉ̀ya fʉ̌kʉ̀?
12 Ndɨrɔ̀ ɨnzá nyǐ nyɔ̀dɔ̀ fʉkʉ́ ka kàbhʉ ngǎtsi alɛ bhà dhu mà mběyi rɔ̀, ádhɨ ndɨ
fʉ̌kʉ̀ adʉ̀ya fʉ̀kʉ́ ongyéngá nyʉ́ nábhʉ?
13 Ɨnzǐ atdí kasʉtálɛ mà rǎdʉ̀ ɔ́yɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-kàsʉ̌ nɔ́nzɨ atdí kàsʉmɨ ɔ̌ tí. Obhó
tí, kà rǎdʉ̀ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ nɔ́ndrɔ̀, ndàdʉ̀ ngǎtsi nózè. Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ, kà rǎdʉ̀
ndàpba atdí rɔ̌, ndàdʉ̀ ngǎtsi nídzɛ̀lɛ̀. Ɨnzǐ nyǐ nyádʉ̀ Kàgàwà-kàsʉ̌ nɔ́nzɨ atdíkpá
fʉ̀rangà-kàsʉ̌ mànà.»

Yěsù rǐ dhèdhèrɔ̀ dhu-tɨdɔ̀ núdhě dhu
(Màt 11.12-13; 5.31-32; Mrk 10.11-12)

14 Pbàfàrìsáyó, abhɔ ɨ ózè fʉ̀rangà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, núubhínà Yěsù rʉ̌nɔna dhu nírì
rɔ̌, 'àdʉ̀ òko 'àmbɛ ndɨ dhu nʉ́gbɔ dɔ̌.
15 Ní Yěsù adʉ̀ àtɨnà abádhí nǐ: «Nyǐ, nyǐ ní obhónángatálɛ tí arí 'àbhʉ̌ ìndrǔ rɔ̀zʉ̀
ɨ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà ʉ́nɨ wà afíku ɔ̀ nyǐ nyírɛ̀na dhu. Obhó tí, yà ìndrǔ rɔ̌zʉ̀na
ádrʉ̀ngbǎ dhu tí dhu ní ndɨ Kàgàwà ɔ́ndrɔ̀ atdídɔ̌ dhu.»

16 Músà bhà Ʊyátá mà, pbànábí mànà tɔ́ kàsʉmì-tsʉ̀ náarà ìku bàtizò nubhónà
Yùwanì rɔ̌. Ndɨrɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ ndɨ Yùwanì bhà kàsʉmì ɔ̀ rɔ̀, ka kárʉ́nɔna ní ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌
Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀. Ní, ngǎtsi alɛ náarí ɔbɨ ɔ̀nzɨ fǐndà
ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndotsú tɨ́ ndɨ idzi ɔ̀.
17 Yà adzɨ mà, ɔ̀rʉ̀-akpà mànà rǎdʉ̀ ʉ̀da ʉ̀da ɨsɔ́ nyʉ́, pbɛ́tʉ̀ yàrɨ́ Ʊyátá ɔ̌ atdí andítá-
tʉ́tʉ̌ngba mà náawíya nzɨ̌.
18 «Atdí kpatsìbhálɛ mà náapɛ́ pbɨ̀ndà tsìbhálɛ nɔ́dhɔ, ndàdʉ̀ ngǎtsi tsìbhálɛ
nɔ́kʉ̀, ní ndɨ alɛ nɔ́nzì wà mʉ̀nyɔ̀nì. Ndɨrɔ̀ atdí kpatsìbhálɛ mà náapɛ́ àdʉ̀ pbɨ̀ndà
kpatsìbhálɛ ɔ́dhɔ̀ tsìbhálɛ nɔ́kʉ, ní ndɨ alɛ ɔ̀nzɨ wà mʉ̀nyɔ̀nì.»

Ònzìtálɛ mà Làzarʉ̀ nà tɔ́ mbólí
(Zàb 49.17-21; 73.4-5,19; Luk 6.20-21,24-25)

19 «Atdí alɛ nɨ'ì ònzìtálɛ. Ndɨ alɛ nóongónà atdídɔ̌ ʉ́ya ɔrʉ́ odzìya nà mbɛrʉ̀ nʉ́fɔ.
Bìlǐnganà kɔ̌ngónà àdɨ dhɛ̀dhɛ ɔ̌ tɨ́, ndàdʉ̀ ídzì ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nɔ́nyʉ̀ dɔ̌.
20 Ndɨrɔ̀, Làzarʉ̀ tɨ́ kátɨna alɛ nɨ'ì nǎkʉ̀tálɛ. Ka nɨ'ì otú ɨ́pbà ngbɔ̌na kɔ́rɔ́ alɛ. Nɨ́,
kɔ̌ngónà àyi wɔ̀ ònzìtálɛ bhà ɨdza-lí.
21 Kɔ̌ngónà àdʉ̀ ndòzè ndòngù ndɨ̀ ònzìtálɛ rɨ̌ dhu ɔ̀nyʉ dɔ̀ná rɔ̀ mɨzà dɔ̌ rɔ̀ rɨ́ 'àwà
obvò ɔ̀nyʉ̀-ú'ǔ-nzo nɨ̌. Ndɨrɔ̀ ìtsě nóongónà àdʉ̀ ìwu, 'àmbɛ kà rɔ̌ otú dɔ̌nga nʉ́tda
dɔ̌.
22 Nɨ́ atdíku wɔ̀rɨ́ nǎkʉ̀tálɛ náavɛ̀, Kàgàwà bhà màlàyíká ràdʉ̀ afína nódyì, 'òwù nà
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, Àbràhamʉ̀-tɨ'ɔ̀. Ngǎtsi ɨdhɔ ɔ̌, wɔ̀ ònzìtálɛ náadʉ̀ ɔ̀vɛ̀ átɔ̀, kadʉ́ ɔ̀tdʉ̀nà.
23 Ní ɔvɛ-bvʉ̀, àzèmbè ndɨ̀ ndɨ́ àpbɛ̀ nábà abhɔ nyʉ́ rɔ́rɔ̀, wɔ̀ ònzìtálɛ náangbɛ dɔ̀na,
ndàndà nga, ndàdʉ̀ Àbràhamʉ̀ nála ɨtsɛ rɔ̀, Làzarʉ̀ àdɨ tɨná rɔ́.
24 Nɨ́ wɔ̀ ònzìtálɛ náafà ndɨ̀ ndàtɨ: ‹Àbadu Àbràhamʉ̌, ábà ɨzʉ dùdú! Ávɨ̌ Làzarʉ̀
ròdù ɔtsʉ́na-kpɔ̀-dɔ ɨdha ɔ̀, ndàdʉ̀ ɨrà nà ɨdàdu-dɔ ma mɨdʉ́ tɨ́ nɨ̌. Obhó tɨ́, ma mɨ́'ì
ábhɔ̌ àpbɛ̀ nyʉ́ ɔ̌ yàrɨ́ kàzʉ ɔ̀.›
25 Pbɛ́tʉ̀ Àbràhamʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Pbànǐngbá, ɨ́rɛ̀ pɛ́ dhu: nyɨ nyábà ábhɔ̌
ídzìnga nyʉ́ pbʉ̀kʉ̀ ɨ́pìrɔ̌nga ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ Làzarʉ̀ ɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌ pbɨ̀ndà ɨ́pìrɔ̌nga ɔ̌. Nɨ́ kòmbí
Làzarʉ̀ rɨ̌'ì ídzìnga ɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌.
26 Ndɨrɔ̀ ròsè kɔ́rɔ́ dhu dɔ̀nǎ, àlɛ̌-nzínzì ɔ̌ nyɨ̌ mànà rɨ́'ì dhu nɨ́ ádzɨ̌ ibhu-akpà. Nɨ́
àzú dhená rɔ̀ ìndrǔ rǎda tɨkʉ ɔ̀ nɨ̌ fangà rɨ̌'ì ɨ̀mbǎ, ndɨrɔ̀ tɨkʉ ɔ̀nǎ rɔ̀ màtɨ́ ìndrǔ rɨ̌da
tɨka ɔ̀ nɨ̌ fangà rɨ̌'ì ɨ̀mbǎ átɔ̀.›
27 Wɔ̀ ònzìtálɛ adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: ‹Ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ atdídɔ̌ àbadú. Ávɨ̌ Làzarʉ̀ ràrà àba
bhà pbanga ɔ̀.
28 Obhó tɨ́, ma mɨ́'ì ìnè imbò adɔ́du nà. Nɨ́, dhu àkǎ Làzarʉ̀ ràrà dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀
ngàmbì bhěyi, akyɛ abádhí nóowuya ìwu átɔ̀ yàrɨ́ àpbɛ̀ tɔ́ ngari ɔ̀ nɨ̌.›
29 Nɨ́ Àbràhamʉ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: ‹Músà mà pbànábí mànà náandí dhu rɨ̌
ɨ'ì ìnè àwú. Nɨ́ ɨ adɔ́nʉ àkǎ ɨ̀ rɨrì ɨ Andítá rʉ̌nɔna dhu!›
30 Tdɨ́tdɔ̌ wɔ̀ ònzìtálɛ adʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ɨnzá wɔ̀ dhu àkǎ wɔ̀ dhu bhěyi, àbadu Àbràhamʉ̌.
Ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ ndɨ̀ nɨ̀ngbɛ̀ atdí alɛ nyʉ́ náapɛ́ àrà dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀, nɨ́ abádhí rǎdʉ̀ 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀
ʉ̀gɛ̀rɛ̀, 'ʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ.›
31 Pbɛ́tʉ̀ Àbràhamʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà àbadhi nɨ̌: ‹Ɨnzɨ̌ abádhí náapɛ́ Músà mà, pbànábí
mànà rʉ̌nɔna dhu nɨ́rɨ, nɨ́ abádhí rɨ̌ nzɨ̌ ibhu ɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ nɨ́ngbɛ̀ alɛ rʉ̌nɔna dhu mà
nɨ́rɨ.›»

17

Ìndrǔ àbhʉ rádʉ̀ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu
(Màt 18.6-9,21-22; Mrk 9.22-28,42; 1Kò 8.9-13; 10.32)

1 Yěsù atɨ pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ìndrǔ rǎdɨ ɨ̀mbǎ ndɨ̀ɨ̀ ndàbhʉ́ rɨ́ ndòtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu nà dhu rɨ̌ɨ̀ odú nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀ ɔdhɨ̀nà nábhʉ́ rɨ́ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ alɛ rɨ̌ɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌.
2 Dhu ɔ̀fɔ̀ nga mběyi nyʉ́, kosò ádrʉ̀ngbǎ odu-ba ndɨ alɛ-tú, kadʉ̀ ndɨ alɛ nɨ́dɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀, kɨ̀ɨ̀ kàrɨ́ nzónzo nzínzì ɔ̌ atdí ngbángba mà nábhʉ́ rɨ́ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ alɛ tɨ́ rɔ̀.
3 Nɨ́rɔ̀, nyɔ̀dɔ nyɨ̌ mběyi nyɨ̌-tírɔ̀!

Dhu t'ʉ́bàta
(Màt 18.15,21-22)

Ɔdhɨ̀nʉ náapɛ́ dhu àfǎ ɔnzɨ̀nʉ́, nɨ́ dhu àkǎ nyɔvɔ̀ kàbhà afátá kà tɔ̀. Kǎpɛ́ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndʉ̀bhà pbɨndà nzɛ́rɛnga, nɨ́ dhu àkǎ nyʉbà dhu kà tɔ̀.
4 Ndɨrɔ̀ kǎpɛ́ dhu àfǎ ɔnzɨ̀nʉ́ àrʉ̀bhʉ̀-gʉ̀na atdí adyi ɔ̌, ndàdʉ̀ ndàdu àrʉ̀bhʉ̀-gʉ̀na ndɨ̀rà àtɨ̀nà nyɨ nɨ̌: ‹Ma mʉ̀gɛ̀rɛ̀ wà ma mʉbhà pbàkà nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ.› Nɨ́ dhu àkǎ nyarà dhu ʉ̀bà rɔ̌ kà tɔ̀.»

Yěsù rɨ̌ dhu núdhě pbɨndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ a'uta dɔ̌ dhu
(Màt 17.19-20)

5 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, pbɨndà uvitatálɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨ́trɔ̌ fàká a'uta.»
6 Nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Fʉ̀kʉ́ a'uta nɨ́'ɨ̀ná gukyè hàràdalɨ̀ tɨ́ kátɨna itsu-kpɔ̌ bvʉ̌ màtɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyàmbɛ̀nà àtɨna yàrɨ́ itsu nɨ̌: ‹Ɨngbɛ̀ nyɨ ɨvɛ́nʉ mànà, nyarà nyɔdɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀›, nɨ́ kàmbɛ̀nà àdʉ̀ tsʉ̀kʉ́ dhu nɨ́rɨ̀ ɨ̀rɨ.»

Yěsù rɨ̌ dhu núdhě yà fɨ́ndà ka kàvi dhu kɛ̀lɛ̌ nɔ̀nzɨ kasʉtálɛ dɔ̌ dhu

7 «Ádhɨ pbá alɛ nzínzìkʉ ɔ̌ ndɨ, yà ɨnga bvʉ̀ rɔ̀ ríngo, ngǎtsi nɨ̌ tàmà ndɨ̀ ndʉ̀ndà ɨ rɔ̀ ríngo pbɨndà kasʉtálɛ nɨ̌ rádʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ɨrà tsàkàtsàkà, ɔ̀nyʉ̀ nyɨ nyɔnyʉ tɨ́!›
8 Pbɛ́tʉ̀ kà tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Óyè ɔ̀nyʉ̀ idù. Ndɨrɔ̀ nyádʉ̀ nyʉfɔ́ nyɨ mběyi, nyadʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ níbhò idù. Dhu ma mɔ̀nyʉ̀ madʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, nyɨ nyadʉ̀na dhu ɔ̀nyʉ̀, nyadʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ átɔ̀.›
9 Wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ t'ádʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ àbhʉ̌ ndɨ pbɨndà kasʉtálɛ tɔ̀ yà kà tɔ̀ ndɨ̀ ndàvinà dhu kɔ̀nzɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?
10 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, nyɨ̌ nyʉ́ mà átɔ̀, nyɨ̌ nyapɛ́ yà fʉ̌kʉ̀ ka kàvinà dhu ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́, nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyǎtɨ: ‹Mǎ nɨ́ ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà kasʉtálɛ, mǎ mɔ̀nzɨ̀ yà àkǎ àkǎnà mɔ̌nzɨ̀ fàká kasʉ kɛ̀lɛ̌.›»

Yěsù rɨ̌ ɨdrɛ̀ kɨ́kɨ́tálɛ nígʉ̌ dhu
(Màt 8.2-4; Luk 5.12-14)

11 Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ̀ ndárà rɔ́rɔ̀, Yěsù nʉ́ʉdà Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì mà Gàlìlayà tɔ́ pbìrì mànà nzínzì ɔ̌ ifo ɔ̀na nǎ.
12 Nɨ́ atdí pbanga ɔ̀ kà rɔ̌tsù rɔ́, ɨdrɛ̀ kɨ́kɨ́tálɛ náatù ɨ̀ kà mànà. Nɨ́, ɨtsɛta ɨ̀ ìkò rɔ́rɔ̀,
13 abádhí apɛ̀ 'ùkǔ, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Yěsù, Màlimǒ, ábà ɨzʉ dɔ̀ká!»
14 Nɨ́, abádhí ndɨ̀ ndàla rɔ̀, Yěsù atɨ abádhí nɨ̌: «Nyòwu nyɨ̀tɛ̀ nyɨ̌ pbàkùhání tɔ̀.» Nɨ́ ányɨ̀ ɨ̀ ówu rɔ́rɔ̀, abádhí náala ɨ̀ ɨwà ɨ̀ ʉ̀gʉ rɔ́.
15 Nɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ níitdègu ndɨ̀ ndɔ̀gʉ̀ dhu nálǎ, náadù ndɨ owùna-lú, Kàgàwà nɨ́fʉ̌ ndɨ̀ ndɨ́ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà rɔ́rɔ̀.
16 Nɨ́, kɨ̌tsi ndìbvu Yěsù-pfɔ̀ rɔ̌, ndàpbǎ nyɨna adzɨkpa nyʉ́ rɔ̌, ndàdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ Yěsù tɔ̀. Wɔ̀ ndɨ alɛ nɨ̀ɨ̀ Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ.
17 Nɨ́, Yěsù ivú dhu ndàtɨ: «Nɨ̀ɨ̀ tɨ́ obhó ɨdrɛ̀ alɛ ɨ ʉ̀gʉ̌ ʉ̀gʉ kɔ́rɔ́? Nɨ́ àrʉ̀gyètdí ngʉ̌kpà alɛ rɨ̌ɨ̀ àdhà?
18 Tɨ́ yà vurò pbìrì ɔ̌ atdí alɛ kɛ̀lɛ̌ ndɨ ndɨ̀ nàdu ndɨ̀rà Kàgàwà nɨ́fʉ?»
19 Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ndɨ alɛ nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ, nyadʉ̀ àrà. Ɨwà pbʉ̀kʉ̀ a'uta nígʉ̌ nyɨ.»

Kàgàwà bhà idzi-dhɔ̀ ìndù ndɨ dhu nɨ́tɛ̀ rɨ́ dhu
(Màt 24.23-42)

20 Pbàfàrìsáyó nívǔ Kàgàwà rɨ̌ idzi nɔ́nyʉ ìndrǔ dɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ Yɛ̌sù-tsʉ̌ rɔ̀, kǎdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Kàgàwà rɨ̌ idzi nɔ́nyʉ ìndrǔ dɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ rɨ̌ nzɨ̌ ɨ̀rà alɛ-nyɨ̀kpɔ́ nɨ̌ kádʉ̀ àlanà ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

21 Ka kɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Nyàndà, kà rɨ̌'ɨ̀ ɨrɔ́!› Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌: ‹Kà rɨ̌'ɨ̀ ndɔrɔ́!› Obhó tɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi nɨ́ rɨ̌'ɨ̀ ìnè nzínzìkʉ ɔ̌.»

22 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ɨdhɔ nɨ́ɨ'ɨya ìnè yà Ìndrǔ t'ídhùnà bhà ɨdhɔ nózè nyɨ̌ nyɨ́ nyǎla atdí màtɨ́ ɔ̀ná, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyadʉ̀ya nzɨ̌ kàla.

23 Ka kowuya àtɨ̀nà rɔ̌ nyɨ̌ nɨ̌: ‹Kà rɨ̌'ɨ̀ ndálʉ̀!› ngǎtsi nɨ̌: ‹Kà rɨ̌'ɨ̀ ɨrɔ́!› Nɨ́, àpɛ́ nyǒwuya òwu rɔ̌ ányɨ̀, ndɨrɔ̀ àpɛ́ nyǒwuya òtse rɔ̌ ányɨ̀.

24 Obhó tɨ́, àdhàdhɨ̀ ɔvɔ náarámbɨlɨ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌, atdídhená adzɨ-igì ɔ̀nǎ rɔ̀, ndʉ̀dà ngǎtsi adzɨ-igì ɔ̀ dhu bhɛ̌yi, Ìndrǔ t'ídhùnà bhà ɨdhɔ ɔ̌ dhu nɨ́ɨ'ɨya ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́.

25 Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ pɛ́ kà ràbà àpbɛ̀ abhɔ nyʉ́ angyi, ndɨrɔ̀ yà indo arɨ́'ɨ̀ alɛ ràdʉ̀ kɔ̀dhɔ̀.

26 Nʉwà bhà kàsʉmɨ̀ ɔ̌ ndɨ̀ nanzɨ̀ dhu-tɨdɔ̀ nɔ́ɔnzɨya ndɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ Ìndrǔ t'ídhùnà bhà ɨdhɔ ɔ̌.

27 Ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ìndrǔ nóongónà 'ɔ̀nyʉ̀, 'àdʉ̀ 'ɔ̀mvʉ̀. Abádhí ongónà 'ʉ̀mba, 'àdʉ̀ fɨyɔ́ nzónzo nábhʉ rʉ̀mbǎ ɨ̀, ràrà àhʉ Nʉwà rɔ̌tsù sàfinà ɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, ádrʉ̀ngbǎ igye nɨ́ɨkɔ́, ɨdha ràdʉ̀ yà adzɨ dɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsí àmbili, ndàdʉ̀ ìndrǔ-tsè nɔ́tdɨ̀ kɔ́rɔ́.

28 Ndɨrɔ̀ kɔ̌nzɨya ndɨ̀ átɔ̀, yà Lotì bhà kàsʉmɨ̀ ɔ̌ ndɨ̀ nanzɨ̀ dhu bhɛ̌yi. Ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ìndrǔ nóongónà 'ɔ̀nyʉ̀, 'àdʉ̀ 'ɔ̀mvʉ̀. Abádhí ongónà ɔdhɨ́ya-fɔ́ dhu núdzi, 'àdʉ̀ òwu fɔyá dhu núbho rɔ̌ ɔdhɨ́ya rùdzɨ̌ átɔ̀. Abádhí ongónà itse núzo ɨnga ɔ̌, 'àdʉ̀ òwu ɨdza nʉ́sɨ rɔ̌.

29 Pbɛ́tʉ̀ Lotì àhʉ Sɔ̀dɔmɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀ nínganɨ́, Kàgàwà náabhʉ̀ ɔ̀rʉ̀ rɔ́rʉ̀ odu tɔ́ kàzʉ rɨ̀pbà ndɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, rɔ̀tdɨ̀ Sɔ̀dɔmɔ̀ ɔ̌ bhà-tsè kɔ́rɔ́.

30 Nɨ́, dhu nɔ́ɔnzɨya ndɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌ ndàvɨ̌ ìndrǔ tɔ̀ nínganɨ́.

31 Ndɨ nínganɨ́, pbɨ̀ndà ɨdza dɔ̀ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ okota tɔ̀ ngari ɔ̀ ndɨ̀ nòtù alɛ, pbɨ̀ndà dhu-tsí ràdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ɨdza, náakáya nzɨ̌ ndìfò, ndàhʉ ɨ dhu-tsí núgù. Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, ɨnga bvʉ̀ ndɨ̀ nòtù alɛ náakáya nzɨ̌ ndàdu ndɨ̀ ɨbha.

32 Nyɨ̀rɛ̀ pɛ́ Lotì-ve rɔ̌ ndɨ̀ nanzɨ̀ dhu.

33 Pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga nòzè ndɨ̀gʉ̌ alɛ níiwíya ka. Pbɛ́tʉ̀ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga níwɨ̌ rɨ́ alɛ náadʉ̀ya kɔ̀dɔ̀ ɔ̀dɔ̀.

34 Ma mɨ́ kʉ̀nɔ fʉ̌kʉ̀, ndɨ iku ɔ̌, ɔ́yɔ̌ rɔ̀ ɨ̀ nòtù atdí ara dɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀ ka kowuya atdí alɛ nódyì rɔ̌, kadʉ̀ ngǎtsi alɛ nʉ́bhà.

35 Ɔ̌yɔ̌ rɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀'ù atdíkpá odu dɔ̌ rɔ́ ɨ̀ nòtù vèbhálɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ka kowuya atdí nódyì rɔ̌, kadʉ̀ ngǎtsi nʉ́bhà.

36 [Ɔ̌yɔ̌ rɔ̀ ɨ̀ nòtù ɨnga-bvʉ̌ kpabhálɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ka kowuya atdí alɛ nódyì rɔ̌, kadʉ̀ ngǎtsi alɛ nʉ́bhà.»]

37 Nɨ́ Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Wɔ̀rɨ́ dhu ɔnzɨya ndɨ̀ àdhà Ádrʉ̀ngbǎlɛ́?» Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Abvo rɨ̌'ɨ̀ rɔ́nga nɨ́ ndɨ pbàsɛ̀gɛ̀ núunduya ɨ̀ nɨ̌.»

18

Abvo-àyi mà, anya t'ɨ́tdɨ̀ta t'álɛ mànà tɔ́ mbólí

1 Yɛ̌sù awɛ atdí mbólí pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨtɛ̀ tɨ́ dhu abádhí ràkǎ 'ɔ̀ngò 'ɨ̀tsɔ̀ bìlǐnganà ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀ ɨ́ ɨ̀ngyɛ̌ rɔ́rɔ̀.

2 Kătɨ: «Atdí kɨgɔ̀ ɔ̌, anya t'ɨ́tdɨ̀ta tɔ́ atdí alɛ nɨ́ɨ'ì ìnè. Ndɨ alɛ nɨ'ì ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ Kàgàwà
ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ atdí alɛ mà nɨ́fʉ̌ alɛ.
3 Ndɨrɔ̀, ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, atdí abvo-àyi nɨ́ɨ'ì ìnè átɔ̀. Nɨ́ ndɨ abvo-àyi ongónà ɨ̀rà anya
t'ɨ́tdɨ̀ta t'álɛ-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀ kà-rɔ̌, ndàtɨ: ‹Ʉ́nɔ ànyăka pbàkà anyatálɛ mànà.›
4 Nɨ́ ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ tɨ́, wɔ̀ anya t'ɨ́tdɨ̀ta t'álɛ náazè nzá ndʉ̀nɔ̀ ndɨ anya. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ
atdíku kɨ̌rɛ̀ nga, ndàtɨ: ‹Ma mɨ́ mbă ɨ̀nzɨ̌ ma marɨ́ Kàgàwà ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ dhu màtɨ́, ndɨrɔ̀
ɨ̀nzɨ̌ ma marɨ́ atdí alɛ mà nɨ́fʉ̌ dhu màtɨ́,
5 nɨ́, bìlɨ̌ kărɨ́ tsìdu àvă dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, dhu àkă wà mʉnɔ̀ abádhí-ànyă pbɨndà
anyatálɛ mànà, akyɛ kŏngóna ɨ̀rà dùdu-ɔ̌nga ʉ̀kpà nɨ̌.›»
6 Ádrʉ̀ngbălɛ Yĕsù adʉ̀ àtɨnà tdɨ́tdɔ̌: «Nyɨ̀rɨ pɛ́ wɔ̀ ɨmbă obhónga nà anya t'ɨ́tdɨ̀ta
t'álɛ nʉ́ʉnɔ dhu!
7 Nɨ́, Kàgàwà tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ yà adyíbhengá nga mà, kùbhingá nga mànà ɔ̌ arɨ́ 'ɨ̀tsɔ̀ rɔ̀ná
fɨ̃ndà ndɨ ndavò alɛ rɔ̌ dhu nʉ́tsɛ̀? Kà tɨ́ àdʉ̀ ɨ̀nɛ̀ ɨ̀nɛ̀ abádhí rɔ̌?
8 Ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: kà ràrădʉ̀ abádhí-rɔ̌ dhu nʉ́tsɛ̀ tsàkàtsàkà nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀, Ìndrʉ̌
t'ídhùnà rɨ̃ngo nɨ́nganɨ́, kŏtúya tɨ́ tdʉ̌ a'uta nà alɛ yà adzɨ dɔ̌?»

Mʉ̀fàrɨsayò mà pàratà tɔ́ ndɔmbɛ̀ mànà tɔ́ mbólí
(Mbà 28.13; 30.12-13; Yàk 4.6,9; 1Pɛ́ 5.5-6)

9 Tdɨ́tdɔ̌, Yĕsù awɛ yàrɨ́ mbólí yà obhónángatálɛ tɨ́ arɨ́ 'ɔ̀zʉ̀, 'àdʉ̀ ngʉ̌kpà alɛ-gàyà
nɔ́nzɨ alɛ tɔ̀.
10 Kătɨ: «Ɔ́yɔ̌ alɛ náatsù Kàgàwà bhà ɨdza, ndɨ́nɨ̌ 'ɨtsɔ̀ tɨ́ ì. Atdí abádhí nzínzì ɔ̌ alɛ
nɨ'ì Mʉ̀fàrɨsayò, ndɨrɔ̀ ngătsi alɛ nɨ'ì pàratà tɔ́ ndɔmbɛ̀.
11 Nɨ́, Mʉ̀fàrɨsayò níidè, ndàmbɛ ndɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ afína ɔ̀, ndàtɨ: ‹Ɔ̀ɔ Kàgàwă, ma màbhʉ
ɔ̀tsɔ̀ nyʉ́ ɨndʉ̀, ɨmbă ma marɨ́'ì ngʉ̌kpà alɛ-tsí bhĕyi nɨ́dhunɨ̌. Ɨ alɛ nɨ́ kăkà ogbo ɔ̀nzɨ
arɨ́ alɛ, kăkà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ obhónángatálɛ, ndɨrɔ̀ kăkà mʉ̀nyɔ̀nɨ ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ. Ndɨrɔ̀ ma nɨ́
nzɨ̌ pàratà tɔ́ yàrɨ́ ndɔmbɛ̀ bhĕyi alɛ.
12 Ma márɨ́ ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ ɔyɔ-gʉ̀na atdí yɛngɛ̀ rɔ̌. Ndɨrɔ̀ ma marɨ́ pbàkà
kɔ́rɔ́ ongyéngá tɔ́ atdínga ɨdrɛ̀ dɔ̌ núbhɔ̌ pɛrɛ̀ tɨ́ ɨndʉ̀.›
13 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ pàratà tɔ́ ndɔmbɛ̀ níidè ɨtsɛta, ɨ̀nzɨ̌ ndòzè ndàngbɛ dɔ̀na, ndàndà ɔrʉ̀
nga mà. Pbɛ́tʉ̀, kădɨ ndàmbɛ odrùna-dɔ nʉ́pbɨ̀ dɔ̌ ɨzʉ nà, ndàdʉ̀ àmbɛ àtɨnà dɔ̌: ‹Ɔ̀ɔ
Kàgàwă, ábà ɨzʉ dùdú, ɨma nzɛ́rɛngatálɛ tɨ́rɔ̀.›
14 Ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: wɔ̀rɨ́ pàratà tɔ́ ndɔmbɛ̀ náadù ndɨ pbɨndà ɨwà Kàgàwà nɔ́zʉ̀
ndɨ ídzì alɛ tɨ́ rɔ́rɔ̀. Obhó tɨ́, ndɨ̀dzɨ̌ rɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ɔrʉ́ alɛ nɨ́ ka kifoya obvò. Ndɨrɔ̀, ndìfɔ̌
rɨ́ obvò ndɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ nɨ́ ka kɨdzɨ́ya ɔrʉ́.»

Yĕsù rɨ̌ nɨ̀nɨ́ nzónzo násɔ̌ dhu
(Màt 18.1-4; 19.13-15; Mrk 10.13-16)

15 Ìndrʉ̌ nóowúnà ìwu rɔ̌ ɨba-tsʉ̀nă nzónzo nà Yĕsù-tɨ'ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ kʉ̌lɨ tɨ́ ɔtsʉ́na dɔ̀yá.
Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ dhu ɨ̀ àla rɔ̀, ábhàlɨ̌ adʉ̀ ɔ̀rʉ̀ ɔ̀rʉ̀ tɨ́ ɨ alɛ dɔ̌.
16 Nɨ́ Yĕsù adʉ̀ ɨ nzónzo nónzì kiwʉ̌ nà tɨna ɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨnà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌:
«Nyʉ̀bhà nzónzo rìwʉ̌ tɨdu ɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nyătɔ̀ tsʉ̀ya. Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà idzi nɨ́ abádhí
bhĕyi ɨ̀ nʉ́lɨ alɛ tɔ́.
17 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ Kàgàwà bhà idzi nákɔ̌ ákɛ̌ ngbángba bhĕyi
alɛ, nóotsúya nzɨ̌ akɛkpá màtɨ́ kà ɔ̀.»

Yĕsù mà rɔ̌tɛ ònzìtálɛ nà dhu
(Màt 19.16-30; Mrk 10.17-31)

18 Atdí ádrʉ̀ngbălɛ níivú dhu Yĕsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ídzì màlimɔ̌, ádhu ndɨ àkă àkă
mɔnzì, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga?»
19 Nɨ́ Yĕsù adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu nyɨ nyɨ́ ma ànzi ídzì alɛ tɨ́ nɨ̌? Ɨmbă ídzì
alɛ rɨ̌'ì atdí màtɨ́. Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ nɨ́ ndɨ ídzì alɛ.

20 Nyɨ nyʉ́nɨ wà Ʊyátá: ‹Dhu àkǎ nzá nyɔnzɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀, dhu àkǎ nzá nyohò abvo,
dhu àkǎ nzá nyɔnzɨ̀ ogbo, dhu àkǎ nzá nyʉnɔ̀ tɨ̀tɔ̀ ɔdhɨ̀nʉ dɔ̌. Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ nyɨfʉ
àbanʉ mà ɨ́yànʉ nà.›»
21 Nɨ́ wɔ̀ alɛ náadʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀ ndàtɨ: «Ma mɨ́fʉ kɔ̌kɔ̀rɨ́ Ʊyátá kɔ́rɔ́, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀
idú ngbángba ɔ̀ rɔ̀.»
22 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Atdí dhu nɨ́ ndɨ ndɨ̀ nʉ̀bhà tdɨ́tdɔ̌
ɨndʉ̀: dhu àkǎ nyudzɨ̀ fʉnʉ́ arí'ì dhu kɔ́rɔ́, nyadʉ̀ kà ɔ̀ rɔ̀ nyɨ nyòngyè fʉ̀rangà nʉ́ndɔ̀
nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀, nɨ́ nyɨ nyádʉ̀ ì'ì òǹzì nà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, nyádʉ̀ nyɨra, nyadʉ̀
owùdu nʉ́ngʉ.»
23 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ̀, ɨzʉ nʉ́ʉka ka atdídɔ̌, abhɔ ndɨ̀ ndónzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
24 Yěsù níitdègu ɨzʉ nʉ́ka ka atdídɔ̌ dhu nálǎ, náadʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ònzì t'álɛ rǒtsù
Kàgàwà bhà idzi ɔ̀ dhu rɨ̌'ì ɔbɨ nyʉ́ tí.
25 Obhó tí, dhu rɨ̌'ì ɨsɔ́ nyʉ́ ngàmɨyà ròtsù ndʉ̀dà sìndanɨ̀-bhu ɔ̀nǎ, ròsè ònzìtálɛ
rǒtsù Kàgàwà bhà idzi ɔ̀ dhu dɔ̀nǎ.»
26 Nɨ́, wɔ̀ Yěsù rʉ̌nɔna dhu nɨ̀rɨ̀ alɛ níivú dhu kà-tsʉ̌, 'àtɨ: «Olu, ádhɨ nyʉ́ ndɨ ɔ̀gʉ̀
rádʉ̀ ɔ̀gʉ̀?»
27 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ìndrʉ̌-lɛ̀mà nɔ̀nzɨ̀ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà-
lɛ̀mà nɔ́nzɨ̀.»
28 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Kànɨ̌, mǎ mʉ́bhà fɔká dhu, mǎdʉ̀ owùnʉ
nʉ́ngʉ.»
29 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Ìndrʉ̌ náapɛ́
pbɨ̀ndà ɨdza mà, pbɨ̀ndà ɨngba-tsánà mà, adɔ́na mà, àbanà mà, ɨ́yànà mà, pbɨ̀ndà inzo
mànà nʉ́bha ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi-okú dɔ̀ rɔ̀,
30 ní, yà kòmbí rí'ì kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kà rɨ̌ dhu nábà abhɔ nyʉ́ rɔ̀sè. Ndɨrɔ̀, olù rɨ́rà kàsʉmɨ̀
ɔ̌, kǎdʉ̀ya dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà.»

Yěsù rɨ̌ ndɨ̀ ndɔ́vɛ̀ kɔtdʉ̀ ndɨ̀, ndàdʉ̀ ndɨngbɛ̀ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 20.17-19; Mrk 10.32-34; Luk 9.22,44-45)

31 Yěsù núugu pbɨ̀ndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ tɨna ɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Kànɨ̌
àlɛ̌ kúpo Yèrùsàlɛmà. Nɨ́ kɔ́rɔ́ dhu, yà pbànábí náandí Ìndrʉ̌ t'ídhùnà dɔ̌, nɨ́ ràkǎ
ányɨ̀.
32 Obhó tí, ka kɨ́ àbadhi nípfɔ̌, kabhʉ yà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí-fɔ́. Ndɨrɔ̀ ka kɨ́ kʉ̀gbɔ̌
kadʉ̀ àvu rɔ̀ná, kadʉ̀ ɨsɔ núso kà dɔ̀.
33 Ndɨrɔ̀, asé nɨ̌ ka kʉ̀vɨ ka dhu-dzidɔ̌, ka kadʉ̀ya kòhò, kadʉ̀ ɔ̀tdʉ̀nà. Nɨ́ ɨ̀bhʉ ɨdhɔ
dzidɔ̌, kǎdʉ̀ya ndɨngbɛ̀.»
34 Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ Yěsù ʉ̀nɔ̀ dhu náadʉ̀ nzá abádhí-dɔ nálʉ akɛkpá màtí. Ndɨ ɔtɛ-tɨ̀ náarù
ndɨ̀ òru tɨ́ abádhí rɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ abádhí ràdʉ̀ àdhu dɔ̌ màtɨ́ Yěsù rɔ̌tɛ dhu nʉ́nɨ.

Yěsù rɨ̌ atdí ndùmùndúmú nɨgʉ̌ Yɛ̀rɨkɔ̀ dhu
(Màt 20.29-34; Mrk 10.46-52)

35 Yěsù níitdègu Yɛ̀rɨkɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ níndù, nɨ́ kǎtù atdí ndùmùndúmú otu-igì dɔ̌ àdɨ,
ndàmbɛ dhu núnzi dɔ̌ ìndrʉ̌-fɔ́ rɔ́.
36 Nɨ́, wɔ̀ ndùmùndúmú nɨ́ɨrɨ ihé-yà rʉ̌da dhu, ndàdʉ̀ dhu ìvu, àdhu mà rɨ̌ ndɔ̀nzɨ
dhu ndɨ̀ ndʉnɨ tí.
37 Nɨ́ ka kadʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀ katɨ: Yěsù, Nàzàretì ɔ̌ alɛ ràrɨ̌ wɔ̀ rʉ́da.
38 Nɨ́ kǎkù, ndàtɨ: «Yěsù, Dàwudì nɨ̌ngbá, ábà ɨzʉ dùdú!»
39 Nɨ́ yà angyi òkò 'àmbɛ òwu dɔ̌ alɛ náarʉ̀ kà dɔ̌, àdʉ̀ kàvi rɨ̀nɛ̀. Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ òkù
tdɨ́tdɔ̌ àrɨ̌ nyʉ́ tí, ndàtɨ: «Dàwudì nɨ̌ngbá, ábà ɨzʉ dùdú!»
40 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ ìde ndàdʉ̀ kàvi kiwʉ̌ nà tɨna ɔ̀. Nɨ́, ɨ́kyɛ̀rɔ̌ kɨ̀rà àhʉ tɨná rɔ̀, Yěsù ivú
dhu kà-tsʉ̌ ndàtɨ:

41 «Ádhu nyɨ nyòzè mɔnzì ɨndʉ̀?» Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mòzè
mala nga.»
42 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Álǎ nà ɨnga! Ɨwà pbʉ̀kʉ̀ a'uta nɨ́gʉ̌ nyɨ!»
43 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀ ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ náadʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàla nga, àbadhi ràdʉ̀
àrà Yěsù-owù ɔ̌, Kàgàwà-ɔvɔ̀ nílè ndɨ ndɨ́ rɔ́rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ, wɔ̀ ndɨ nɔ̀nzɨ dhu
nàla, náadʉ̀ Kàgàwà-ɔvɔ̀ nílè átɔ̀.

19

Zàkayò rɨ̌ Yěsù nózè ndàla dhu
(Luk 5.32)

1 Yɛ̀rɨkɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ ndòtsù rɔ̀, Yěsù náadɨ ndàmbɛ ʉ̀da dɔ̌ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀na nǎ.
2 Nɨ́ atdí alɛ Zàkayò tɨ́ kátɨna nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè ányɨ̀. Ndɨ Zàkayò nɨ'ɨ̀ pàratà tɔ́ pbàndɔ́mbɛ́
dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ, ndɨrɔ̀ ka nɨ'ɨ̀ ònzìtálɛ.
3 Nɨ́ kǎzè ndàla Yěsù ràrɨ̌ àdhɨ. Pbɛ́tʉ̀, kà rɨ̌ Yěsù nálǎ ihé-yà nzínzì ɔ̌ dhu nɨ́ɨ'ɨ̀ odú,
ídɔ̌ ndɨ ndɨ́'ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
4 Nɨ́ kǎkʉ̀ angyi, ndàdʉ̀ ùpo mùkuyù tɨ́ kátɨna itsu dɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndɨ ndala tɨ́ Yěsù, ányɨ̀rɔ̌
kà rʉ̌da dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
5 Nɨ́, Yěsù níitdègu ɨ̀rà àhʉ ányɨ̀rɔ̌, nɨ́ kǎndà ɔrʉ̀ nga, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà Zàkayò nɨ̌:
«Zàkayǒ, ífo tsàkàtsàkà. Indo dhu àkǎ mɔdhɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ ɨdzá.»
6 Nɨ́ Zàkayò adʉ̀ ìfo tsàkàtsàkà, ndàdʉ̀ kàkɔ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà.
7 Nɨ́ wɔ̀ dhu nàla kɔ́rɔ́ alɛ náanù afíya ɔ̀, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Kàrà ɔ̀dhɔ̀ nzɛ́rɛngatálɛ
bhà nyʉ́!»
8 Pbɛ́tʉ̀ Zàkayò nɨ́ɨvà ndɨ ndìdè, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́,
kànɨ̌ ma màbhʉ pbàkà ongyéngá tɔ́ atdínga ɔ́yɔ̌ dɔ̌ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀. Ndɨrɔ̀ dhu ɨ'ɨna
gukyè ìndrǔ bhà dhu ma makɔ̀ tɨ̀tɔ̀ dɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́ ma mɨ́ ndɨ dhu nádǔ ɨ̀fɔ-rà-dɔ̌ ndɨ
alɛ tɔ̀.»
9 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Indo ɔ̀gʉ̀ nɨ́rà wà àhʉ àzú-dzá, yàrɨ́ alɛ nɨ́ Àbràhamʉ̀
t'ídhùnà átɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.
10 Obhó tɨ́, Ìndrǔ t'ídhùnà ɨ́rà ùwǔwí alɛ nɔ́nɛ̀, ndɨ́nɨ̌ ndadʉ̀ tɨ́ ɨ̀gʉnà.»

Ɨdrè fʉ̀rangà tɔ́ mbólí
(Màt 25.14-30)

11 Yà ndɨ ndʉ́nɔna dhu ɨ̀rɨ rɨ́ alɛ tɔ̀, Yěsù adʉ̀ yàrɨ́ mbólí náwɛ tdɨ́tdɔ̌. Obhó tɨ́, yà
ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Yěsù rɨ̌'ɨ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ ndotsú tɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ìndrǔ náambɛ́nà
ɨnga nɨ́rɛ̀ dɔ̌ afíya ɔ̀, kòmbí nga ràrɨ̌ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi
rɨ̌ ndɔ̀pɛ̀ nɨ̌.
12 Nɨ́ kǎtɨ: «Atdí alɛ nɨ'ɨ̀ kamà-tɨdɔ̀. Nɨ́ ndɨ alɛ nɨ́ɨvà ndɨ fɨyɔ́ pbìrì ɔ̌ rɔ̀, ndàrà ɨtsɛ
nyʉ́ vurò pbìrì ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka kʉdɔ tɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́, ndɨ dhu-dzidɔ̌, ndàdʉ̀ ìngo
fɨyɔ́ pbìrì ɔ̀.
13 Nɨ́, kǔnzi ɨdrɛ̀ alɛ pbɨndà kasʉtálɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ndàbhʉ ɨdrɛ̀ fʉ̀rangà*fɔyá. Ndɨrɔ̀,
kǎdʉ̀ dhu ʉ̀ya abádhí tɔ̀, ndàtɨ: ‹Nyɔ̀nzɨ mùtùruzì wɔ̀ fʉ̀rangà dɔ̌, ràrà àhʉ ma míngo
dhu ɔ̀.›
14 Pbɛ́tʉ̀, kà mà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ náandrɔ̀ ka atdídɔ̌. Nɨ́ abádhí adʉ̀ ìndrǔ òvì ròwù
kǒwù ɔ̌, ròwù àtɨ̀nà: ‹Mǎ mòzè nzá wɔ̀ alɛ rɔ̀nyʉ̀ idzi dɔ̀ká.›
15 Nɨ́, ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́ ka kʉ́dɔ ndɨ dhu-dzidɔ̌, ndɨ ndìngò fɨyɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, kǎvì
kunzì kɔ̌kɔ̀ fʉ̀rangà ndɨ ndʉndɔ fɔyá pbɨndà kasʉtálɛ, ndɨ́nɨ̌ ndɨ ndʉnɨ tɨ́ ɨngbǎ dhu
bhěyi màtɨ́ abádhí nɔ́nzɨ kasʉ ndɨ fʉ̀rangà nɨ̌ dhu.

* **19:13 19.13** Ndɨ fʉ̀rangà-bvʉ nɨ'ɨ̀ ìkyì-akpà òdzì rádʉ̀ fʉ̀rangà-bvʉ.

16 Nɨ́, wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ alɛ nɨ́ɨra, ndàtɨ kà nɨ̌: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, pbʉ̀kʉ̀ fʉ̀rangà nísɛ̌ ndɨ̀ atdí kumì fʉ̀rangà nɨ̌.›
17 Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Ídzì dhu nɨ́ wɔ̀! Nyɨ nɨ́ ídzì kasʉtálɛ. Nyɨ nyɔ́dɔ̀ yà fʉnʉ́ ma mabhʉ̀ ákɛ̌kpá dhʉ́-ngba nyʉ́ mbɛ̌yi. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨ́ nyɨlɨ̌ nyadɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ ɨdrɛ̀ kɨgɔ̀ dɔ̌.›
18 Ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ kasʉtálɛ nɨ́ɨra ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, pbʉ̀kʉ̀ fʉ̀rangà nísɛ̌ ndɨ̀ imbò fʉ̀rangà nɨ̌.›
19 Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Ɨnyɨ nyʉ́ mà átɔ̀, nyɨ nyádɨ imbò kɨgɔ̀ dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́.›
20 Ngǎtsi kasʉtálɛ nɨ́ɨra, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ, kànɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ fʉ̀rangà. Ma makpɔrɔ ka mbɛrʉ̀ ɔ̀, madʉ̀ òrùnà.
21 Obhó tɨ́, ma marúbhi ɔdɔ̀nʉ nónzì rɔ̌, ɨnyɨ nɨ́ atdídɔ̌ arɔ́rʉ̀ alɛ nɨ́dhunɨ̌. Nyɨ nyárɨ́ dhu ìdyi ɨnzá nyɨ nyɨlɨ dhu rɔ́, ndɨrɔ̀ nyɨ nyárɨ́ ɔ̀nyʉ̀ ògu ɨnzá nyɨ nyazò dhu rɔ́.›
22 Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Ma mɨ́ anya ɔ̀tdì dʉ̀nʉ́ tsʉ̀nʉ-bvʉ rɔ̌. Ɨnyɨ nɨ́ nzɛ́rɛ kasʉtálɛ. Nyɨ nyʉnɨ wà dhu ma ràrɨ̌ ɔ̀rʉ̀ arɔ́rʉ̀ alɛ, ma rarɨ́ dhu ìdyi ɨnzá ma mɨlɨ dhu rɔ́, ndɨrɔ̀ ma rarɨ́ ɔ̀nyʉ̀ ògu ɨnzá ma mazò dhu rɔ́.
23 Nɨ́rɔ̀, ádhu ɨnzá nyɨ nyadʉ̀ àrà idú fʉ̀rangà nɨ́lɨ bǎkì ɔ̀ nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ma mɨ́rà àhʉ nínganí, ma madʉ̀ya tɨ́ àkɔnà ɨwà dɔ̀ná nídɔ̀ rɔ́rɔ̀?›
24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀ʼɨ̀ alɛ nɨ̌: ‹Nyàkɔ wɔ̀ kà-fɔ́ rɨ́ʼɨ̀ fʉ̀rangà, nyǎdʉ̀ àbhʉnà yà ɨdrɛ rɨ́ʼɨ̀ kà nà alɛ tɔ̀.›
25 Nɨ́ ɨ alɛ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, kà rɨ̌ʼɨ̀ ìnè ɨdrɛ̀ fʉ̀rangà nyʉ́ nà.›
26 Ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, ka kabhʉ̀ya dhu ìnè dhu rɨ̌ʼɨ̀ fɔná alɛ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ yà ɨ̀mbǎ rɨ́ʼɨ̀ dhu nà alɛ-fɔ́ rɔ̀, ka kakɔ̀ya yà kà-fɔ́ rɨ́ʼɨ̀ dhu mà.
27 Ndɨrɔ̀ nyìwʉ̌ pɛ́ yà ɨnzá ma nazè mɔnyʉ̀ idzi dɔ̀yá pbàkà òmvʉ̌-tsí nà ɨrɔ́, nyǎdʉ̀ àzènà ɔnzɨdú rɔ̀.»

Yɛ̌sù rǎrà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(Zàk 9.9; Màt 21.1-11; Mrk 11.1-11; Yùw 12.12-19)

28 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ndɨ̀ ndɔ̀tɛ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù àdʉ̀ ʉ̀da ndàdɨ angyi ihé-yà tɔ̀, ndàdʉ̀ ùpo ndàrà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
29 Nɨ́ kɨ̌tdègu Bɛ̀tɛ̀fagɛ̀ mà Bɛ̀tànɨyà mànà tɔ́ pbanga níndù, Mìzèyìtunì tɔ́ pbìrì ɨnǎ rɔ̀, nɨ́ kǎvì ɔ́yɔ̌ alɛ pbɨndà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ rɔ̀ ròwù angyi,
30 ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Nyòwu wɔ̀ angyi rɨ́ʼɨ̀ pbanga ɔ̀. Nɨ́, ányɨ̀ nyɨ̌ nyówu ùvò rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́ ɨnzá atdí alɛ mà nápɛ̀ ùbhi dɔ̀ná angyi kayinɔ̌-ngba nótù òsò ka kòsò rɔ́. Nɨ́ nyàdʉ̀ nyʉ̌nga ka, nyǎdʉ̀ ìwu nà ɨrɔ́.
31 Ndɨrɔ̀ atdí alɛ mà nɨ́ivúna gukyè dhu tsʉ̀kʉ́ ndàtɨ: ‹Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ kʉ̀ngǎ nɨ̌?› Nɨ́ nyɨ̌ nyadʉ̀na dhu àdu kà tɔ̀ nyǎtɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ ràrɨ̌ʼɨ̀ kǎtdyú nà.»
32 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ Yɛ̌sù òvì alɛ náawù, ʼàdʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí nótù yà Yɛ̌sù nʉ́nɔ̀nà fɨ̌yɔ̀ dhu bhɛ̌yi tɨ́.
33 Nɨ́ abádhí rɨ̌ kayinɔ̌-ngba nʉ́ngǎ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ndɨ kayinɔ̌-ngba-abádhí nɨ́ivú dhu abádhí-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ kayinɔ̌-ngba nʉ́ngǎ nɨ̌?»
34 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu ʼàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌ʼɨ̀ kǎtdyú nà.»
35 Abádhí náadʉ̀ òwu wɔ̀rɨ́ kayinɔ̌-ngba nà Yɛ̌sù-tɨʼɔ̀, ʼàdʉ̀ rɔ̀yá ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́wà, ʼùhu dɔ̀ná, ʼàdʉ̀ Yɛ̌sù àbhʉ rùpò ndàdɨ ndɨ kayinɔ̌-ngba dɔ̌.
36 Nɨ́ yà Yɛ̌sù rǎrà angyi dhu bhɛ̌yi, ìndrʉ̌ nóowúnà rɔ̀yá mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́wà rɔ̌, ʼùhu otu ɔ̌.
37 Nɨ́ Yɛ̌sù itdègu Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ níndù, yà Mìzèyìtunì tɔ́ pbìrì dɔ̀ rɔ̀ ráwʉ̌ otu ɔ̌, nɨ́ kɔ̌wu ɔ̌ ríwu ábhàlɨ̌ tɔ́ ihé-yà náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼìlè Kàgàwà ɔrʉ́ tʉ̌ya nyʉ́ nà, yà Yɛ̌sù rɔ̌nzɨna kɔ́rɔ́ wɨwì ɨ̀ àla dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

38 Abádhí ambɛ́nà àtɨnà dɔ̌:
«Asota nákǎ yà Ádrʉngbǎlɛ Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌ ríra ádrʉngbǎ kamà nà.
Màrʉngà àkǎ ndɨ'ɨ ɔ̀rʉ-akpà ɔ̀,
ndɨrɔ̀, ilèta nákǎ ndɨ'ɨ ɔ̀rʉ-akpà ɔ̌ ɔrʉ́ ngari ɔ̀*.»
39 Ní ihé-yà nzínzì ɔ̌ ɨ'ɨ ngúfe Pbàfàrìsáyó náatɨ Yěsù nɨ̌: «Màlimǒ, ísɔ̌ pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ rɨnɛ̀.»
40 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: abádhí níɨnɛ̀na gukyè, ní odu rɨ̌ ndɨ ùkǔ.»

Yěsù rɔ̌dzɨ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ dɔ̌ dhu

41 Yěsù itdègu ɨrà àhʉ ɪ́kyɛ̀rɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ tí ndàdʉ̀ kàla, ní kǎpɛ̀ ndɔ̀dzɨ kà dɔ̌,
42 ndàmbɛ àtɨnà dɔ̌: «Yàrí ɨdhɔ ɔ̌, nyɨ nyʉ́ mà átɔ̀ nyɨ nyʉ́nɨ̌yana gukyè màrʉngà nábà nyɨ nyádʉ̀ tí dhu! Pbɛ́tʉ̀ kombí ndɨ dhu òrù wà ndɨ rʉnʉ́.
43 Obhó tí, ɨdhɔ níɨ'ɨya ìnè, yà pbʉ̀kʉ̀ òmvǔ rɨ̌ nyɔkɛ̀rɛ̀, ɨ ràkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌nʉ ɔ̀ná odu tɔ́ kàlɨ nɨ̌, ɨ rɨlɨ nyɨ átsɨ̌, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ùgyè nyɨ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ rɔ̀.
44 Abádhí rɨ̌ nyugòlǒ, ɨ rɔ̀bɛ̀ ʉ̀nʉ́nga, ɨnyɨ, kɔ́rɔ́ ʉ̀nʉ́ aróko alɛ mànà. Ndɨrɔ̀, abádhí rɨ̌ nzɨ̌ ɨnyɨ ka kasɨ nɨ̌ atdí odu mà nʉ́bha ràdɨ ngǎtsi odu dɔ̌, ɨnzá nyɨ nyʉnɨ ɔ̀rʉ-akpà ɔ̀ rɔ̀ mʉ̀dzʉ̀nà ɪ́rà ɨndʉ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ nɪ́dhunɨ̌.»

Yěsù rɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀ rɪ́ dhu ùdzɨ̌ alɛ nódì dhu
(Màt 21.12-17; Mrk 11.15-17; Yùw 2.13-17)

45 Kàgàwà bhà ɨdza ndɨ ndòtsù rɔ̀, Yěsù adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndòdì ányɨ ɨdzá rɔ̀ rɪ́ dhu ùdzɨ̌ alɛ.
46 Kǎmbɛ́nà àtɨnà dɔ̌ abádhí nɨ̌:
«Andítá átɨ: ‹Pbàkà ɨdza nɨ'ɨya ɨtsɔ̀ta-dzà›,
pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nyádʉ̀ kʉ̀gɛ̀rɛ̀ ròngò ogbotálɛ náarí ɨ núru ɔ̀nà ngari tí*.»
47 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àdɨ ndàrà dhu ùdhe rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ bìlǐnganà Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀. Ní pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, ndɨrɔ̀ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀mɛ̀ kàbhʉ ɨ ádʉ̀ kohò ɔ̀ná otu.
48 Pbɛ́tʉ̀ abádhí nʉ́ʉnɨ ɨnzá ɨ ádʉ̀ ɔ̀nzɨnà dhu, kɔ́rɔ́ alɛ rǒwu Yěsù rʉ̌nɔna dhu nɪ́rɨ rɔ̌ atdyúya nyʉ́ nà nɪ́dhunɨ̌.

20

Yěsù arɪ́ pbɨndà kasʉ ɔ̀nzɨ àdhɨ bhà ádrʉngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌?
(Màt 21.23-27; Mrk 11.27-33)

1 Kɔ̌kɔ̀rɪ́ ɨdhɔ nzínzì ɔ̌, atdíku Yěsù adɨ ndàmbɛ dhu ùdhe dɔ̌, ndàdʉ̀ àmbɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀. Ní pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, ndɨrɔ̀ Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà náadʉ̀ 'ʉ̀tɔ̀ ányɨ̀rɔ̌.
2 Ní abádhí ivú dhu Yěsù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ʊ́nɔ pɛ́ àdhɨ bhà ádrʉngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ màtí nyɨ nyárí kɔ̌kɔ̀rí dhu nónzɨ dhu fǎkà. Ndɨrɔ̀, ádhɨ nyʉ́ ndɨ wɔ̀ ádrʉngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nábhʉ ɨndʉ̀?»
3 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨma nyʉ́ mà átɔ̀, ma mí atdí dhu nívǔ tsʉ̀kʉ́: Nyàdu pɛ́ dhu idù.
4 Yùwanɨ bhà bàtizò nɨ'ɨ tí ɔ̀rʉ-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɪ́rà? Ka nɨ'ɨ tí ìndrǔ-bvʉ̌ rɔ̀ áhʉ bàtizò?»
5 Pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɨrɛ̀ nga nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨnà dɔ̌: «Àlɛ̌ kapɛ́ dhu àdǔ ɔ̀rʉ-akpà ɔ̀ rɔ̀ kà ríra, ní kǎdʉ̀na àtɨnà: ‹Olu ádhu ɨnzá nyɨ̌ nyadʉ̀ Yùwanɨ rʉ̌nɔna dhu ná'ù nɨ̌?›
6 Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ kapɛ́ dhu àdǔ ìndrǔ-bvʉ̌ rɔ̀ kà ráhʉ, ní kɔ́rɔ́ alɛ adʉ̀na àlɛ̌ núbvu odu nɨ̌, ɨwà kɔ́rɔ́ alɛ ná'ù dhu Yùwanɨ rɨ'ɨ Kàgàwà bhà nabì nɪ́dhunɨ̌.»

---

* **19:38 19.38** Zàb 118.26; Luk 2.14 * **19:46 19.46** Ìsa 56.7; Yèr 7.11

7 Nɨ́, abádhí adʉ̀ dhu àdu, ɨnzá ɨ̀ rʉ́nɨ àdhà rɔ̀ màtɨ́ ndɨ bàtizò ɨ́rà dhu.
8 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨma nyʉ́ mà átɔ̀, ma mɨ́ nzɨ̌ àdhɨ bhà ádrʉ̀ngbǎnga
tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ màtɨ́ ma marɨ́ ɨ dhu ɔ̀nzɨ dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀.»

Vǐnyò tɔ́ ɨnga ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɔ̀rɔ̌rʉ̀ kasʉtálɛ tɔ́ mbólí
(Màt 21.33-46; Mrk 12.1-12)

9 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàwɛ yàrɨ́ mbólí ihé-yà tɔ̀ ndàtɨ: «Atdí alɛ náazò
vǐnyò tɔ́ ɨnga, ʼàdʉ̀ ʼɨ̀rɨ̀ ndɨ ɨnga-kàsʉ̌ nɔ́nzɨ̀ róngo alɛ mànà. Wɔ̀ dhu-lutìnǎ, kǎdʉ̀
ndɨ̀và ndàrà abhi ɔ̀ ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ tɨ́.
10 Nɨ́ vǐnyò-kpɔ̌ tʼɔ́pɛ̀ta tɔ́ kàsʉmɨ̀ nákǎ rɔ̀, wɔ̀rɨ́ ɨnga-àbadhi náavì atdí pbɨ̀ndà
kasʉtálɛ ràrà fǐndà ka kùtù vǐnyò-kpɔ̌ nákɔ ndɨ ɨnga-kàsʉ̌ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ-fɔ́. Pbɛ́tʉ̀ ɨ
kasʉtálɛ náadʉ̀ kɔ̀ngbʉ̀, ʼàdʉ̀ kàdu ròngò ɔtsʉ́na-kpa nà.
11 Wɔ̀rɨ́ ɨnga-àbadhi náavì ngǎtsi kasʉtálɛ tdɨ́tdɔ̌ ràrà ányɨ̀. Pbɛ́tʉ̀ vǐnyò tɔ́ ɨnga-
kàsʉ̌ nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ náangbʉ̀ ndɨ alɛ átɔ̀, ʼʉ̀nɔ̀ dhu nɨ̌, ʼàdʉ̀ àdunà ròngò ɔtsʉ́na-kpa
nà.
12 Tdɨ́tdɔ̌ kǎvì ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsě kasʉtálɛ ràrà ányɨ̀. Nɨ́ abádhí náavɨ ndɨ tsí átɔ̀, ngbɔ̌na
rʉ̀ngbɨlɨ ndɨ̀ otú tɨ́, ʼàdʉ̀ ɔ̀dìnà.
13 Nɨ́ wɔ̀ ɨnga-àbadhi náatɨ: ‹Ma mɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ɨ̀ngbǎ tɨ́? Ɔ̀tsɔ̀! Ma mɨ́ idhùdu nyʉ́,
afídu-mbi nóvì ányɨ̀. Ngǎtsi nɨ̌ abádhí rɨ̌ kɨ̀fʉ̌ ɨ̀fʉ̌.›
14 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀rɨ́ kasʉtálɛ níitdègu wɔ̀rɨ́ kà tʼídhùnà nálǎ, nɨ́ abádhí náadʉ̀ ɔ̀tɛ
nzínzìya ɔ̌ ʼàtɨ: ‹Kɔ̀nɨ̌ ɨnga-àbadhi tɨ́ adɨ̀ya ngǎtsi nɨ́nganɨ́ alɛ nyʉ́ nɨ́ wɔ̀. Nɨ́ kòho
ka, ndɨ́nɨ̌ ɨnga adʉ̀ya tɨ́ àdɨ àlɛ̌ tɔ̀.›
15 Nɨ́ abádhí adʉ̀ kòdì ɨnga ɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ ɔ̀hònà. Nɨ́, ádhu nyʉ́ ndɨ wɔ̀rɨ́ ɨnga-àbadhi
rǎdʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà kɔ̌kɔ̀rɨ́ kasʉtálɛ nɨ̌?
16 Kà rǎdʉ̀ ɨ̀rà, ndàbhʉ abádhí kɔkyɛ̀, ndàdʉ̀ ndɨ ɨnga-kàsʉ̌ nábhʉ ngʉ̌kpà alɛ-fɔ́.»
Nɨ́ ɨ̀ndrʉ̌ níitdègu wɔ̀ Yɛ̌sù ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀rɨ, náadʉ̀ àtɨ̀nà: «Ɨnzá wɔ̀rɨ́ dhu àkǎ ndɔ̀nzɨ̀
ndɨ̀ wɔ̀ nyɨ nyʉ́nɔna dhu bhɛ̌yi.»
17 Nɨ́, Yɛ̌sù andà abádhí dɔ̀ nga, ndàdʉ̀ dhu ɨ̀vu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Yà Kàgàwà bhà
Andítá nʉ́nɔ̀ dhu-tɨ̀ nɨ́ àdhu? Ndɨ Andítá átɨ:
‹Yà odu-dzà nɔ́sɨ̀ arɨ́ alɛ náabvù igi odu,
nɨ́ ndɨ adʉ̀ òngo ɨdza-pbɨdɔ̀ nɔ́dɔ̀ rádʉ̀ àkǎkǎ odu tɨ́*.›
18 Ndɨ odu dɔ̌ rɨ́tsɨ̀ alɛ nɨ́ɨkɔ̀ya ndɨ̀ ɨ̀kɔ̀ tɨ́ kà dɔ̌. Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌tsɨ̀ dɔ̀ná alɛ nɨ́ ɔ̌nga kɨ̌nyɨrɨya
ɨ̀nyɨrɨ tɨ́.»

Ìndrʉ̌ rɨ̌ dhu ɔ̀ngʉ̀ Yɛ̌sù-tsʉ̌ pàratà tʼʉ́fɔ́tá dɔ̌ dhu

19 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà náatsú
ʼàlʉ̌ Yɛ̌sù, pbɛ́tʉ̀ abádhí náadʉ̀ ihé-yà-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ̀. Abádhí nɨʼɨ̀ ɨwà dhu nɔ̀sʉ̀ ɨ̀ ràrɨ̌ ndɨ
Yɛ̌sù rʉ̌bhi ɔ̀tɛ rɔ̌ dɔ̀yá mbólí ɔ̌.
20 Nɨ́ abádhí náapɛ̀ ʼàmbɛ Yɛ̌sù rʉ̌nɔna dhu mà kà rɔ̌nzɨna dhu mànà nándà dɔ̌
kɔ́rɔ́, ʼàdʉ̀ abhábhɔ nʉ́lɨ ròkò Yɛ̌sù tɨ́ ídzì alɛ bhɛ̌yi. Ɨ abhábhɔ akò kà-tɨ́ ndɨ́nɨ̌ ʼadʉ̀ tɨ́
kàlʉ nzɛ́rɛ alɛ tɨ́ tsʉ̀na-bvʉ rɔ̌, ʼàdʉ̀ kìpfo ʼàbhʉ anya tʼítdɨ̀ta tʼálɛ mà, lɨ̀walɨ̀ mànà-fɔ́.
21 Nɨ́ ɨ abhábhɔ níivú dhu Yɛ̌sù-tsʉ̌, ɨ̀ ràtɨ: «Màlimɔ̌, mǎ mʉ́nɨ wà dhu nyɨ nyárɨ́
ʉ̀nɔna dhu mà, nyɨ nyárɨ́ ùdhɛ̌na ɨ̀ndrʉ̌ tɔ̀ dhu mànà ràrɨ̌ obhó dhu nyʉ́. Ndɨrɔ̀, nyɨ
nyárɨ́ ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀ndrʉ̌-ɔ̌nga nóvò, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyárɨ́ Kàgàwà ózè ɨ̀ndrʉ̌ ròkò tɨ́ dhu núdhɛ̌
obhónga dɔ̌.
22 Nɨ́rɔ̀, àlɛ̌ tɔ́ ʉyátá návi tɨ́ àvɨ̌ àlɛ̌ rʉ̀fɔ̌ Kàyìsarà bhà pàratà?»
23 Pbɛ́tʉ̀, abádhí rɨ̌rɛ̀na dɔ̀ná dhu ndɨ̀ ndɔ̀sʉ̀ rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyìbho
pɛ́ atdí dɨ̀narɨ fudu ɔ̀.
24 Ádhɨ yà, nyɨ̀na-wɔ̀yɔ̌ mà pbɨ̀ndà andítá mànà rɨ̌ʼɨ̀ kà dɔ̌?» Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu
ʼàtɨ: «Kàyìsarà nɨ́ ndɨ.»

---

* **20:17 20.17** Zàb 118.22

25 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyùbho Kàyìsarà bhà dhu-tsí Kàyìsarà tɔ̀, nyǎdʉ̀
Kàgàwà bhà-tsí núbho Kàgàwà tɔ̀.»
26 Nɨ́ abádhí rɨ̌ kɔ̀zʉ̀ nzɛ́rɛ alɛ tɨ́ wɔ̀ kʉ̀nɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu náadʉ̀ abádhí
lɛ̀mà nɔ́nzɨ̀ ɔ̀nzɨ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, ɨdhɔ nʉ́kɔ ì atdídɔ̌ fɨ̌yɔ̀ kàdu ɔtɛ nɨ̌ rɔ̀, abádhí adʉ̀ ìnɛ̀ ìnɛ̀
tɨ́.

Pbàsàdùkáyó rɨ̌ dhu ɔ̀ngʉ̀ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rɨ̌ ʉ̀ngbɛ̌ dhu dɔ̌ dhu
(Màt 22.23-33; Mrk 12.18-27; 1Kò 15)

27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pbàsàdùkáyó nzínzì ɔ̌ ngúfe alɛ níiwú Yěsù-tɨ'ɔ̀. Abádhí nɨ'ì ɨnzá
á'ù yà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ kʉtdʉ̌ ì alɛ rǎdʉ̀ 'ʉ̀ngbɛ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu alɛ. Nɨ́ abádhí níivú dhu Yěsù-tsʉ̌
'àtɨ:
28 «Màlimǒ, yàrɨ́ nɨ́ Músà náandí fǎkà Ʊyátá: Atdí alɛ náapɛ́ ɔ̀vɛ̀, ndʉ̀bhà pbɨndà
tsìbhálɛ ɨ̀mbǎ atdí ngbángba nà màtɨ́, nɨ́ dhu àkǎ kà t'ádɔ̀nà rùndu ndɨ abvo-àyi-tsʉ̀,
'àdʉ̀ nzónzo ɔ̀dhì mànà yà àvǎvɛ̀ adɔ̀nà-ɔvɔ̀ dɔ̌*.
29 Nɨ́rɔ̀, atdí alɛ nɨ́ɨ'ì àrʉ̀bhʉ̀ kpabhínzo nà. Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ ɨngba náakʉ̀ tsìbhálɛ,
ndàdʉ̀ ɔ̀vɛ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndʉ̀bhà atdí ngbángba mà.
30 Nɨ́ kà-lutìnǎ kpatsìbhíngba mà,
31 ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsě mànà núundu wɔ̀rɨ́ abvo-àyi-tsʉ̀, 'àdʉ̀ ʉ̀vɛ. Ndɨ dhu anzì ndì wɔ̀ dhu
bhěyi tɨ́ kɔ̌kɔ̀rɨ́ àrʉ̀bhʉ̀ kpabhínzo rɔ̌, rʉ̀vɛ kɔ́rɔ́ ɨ̀nzɨ̌ 'ʉ̀bhà atdí ngbángba mà.
32 Abádhí ʉ́vɛ kɔ́rɔ́ dhu-dzidɔ̌, ndɨ tsìbhálɛ náadʉ̀ ɔ̀vɛ̀ átɔ̀.
33 Nɨ́, ʉngbɛta-ɨdhɔ̀ ɔ̌, wɔ̀rɨ́ tsìbhálɛ nɨ'ɨya àdhɨ bhà, yà kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀rɨ́ àrʉ̀bhʉ̀
kpabhínzo tɔ̀ kɨ̌'ì tsìbhálɛ tɨ́ rɔ̀?»
34 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Yà kòmbí rɨ́'ì adzɨ ɔ̌, kpabhálɛ mà vèbhálɛ
mànà náarɨ́ 'ʉ̀mbʉ̌mbǎ.
35 Pbɛ́tʉ̀ yà Kàgàwà ɔ́zʉ̀ àkǎkǎnà 'òkò yà olù rɨ́rà adzɨ ɔ̌ dhu tɨ́ alɛ, kà-tì nɨ́ yà 'ʉ̀ngbɛ̌
rɨ́ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀ vèbhálɛ mà kpabhálɛ mànà, nóokoya ɨ̀nzɨ̌ 'ʉ̀mbǎ ì.
36 Ndɨrɔ̀ abádhí nʉ́ʉvɛ̀ya nzɨ̌ tdɨ́tdɔ̌ akɛkpá màtɨ́, màlàyíká bhěyi abádhí nʉ́ʉlɨya ì
nɨ́dhunɨ̌. Ndɨrɔ̀, abádhí nɨ'ɨya Kàgàwà bhà inzo ɨwà abádhí ʉ̀ngbɛ ì nɨ́dhunɨ̌.
37 Músà avɔ̀ dhu kpangba ʉ̀ngbɛ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rʉngbɛya ì. Pbɨndà andítá ɔ̀, yà kàzʉ
rɔ̌rʉ̀ rɔ̀ná kɨdzʉ̀mbà dɔ̌ rɔ́tɛ ngari ɔ̌, kǎnzi Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà Àbràhamʉ̀ bhà
Kàgàwà, Ìsakà bhà Kàgàwà, ndɨrɔ̀ Yàkɔbhɔ̀ bhà Kàgàwà tɨ́.
38 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà nɨ́ nzɨ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ tɔ́ Kàgàwà, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ ípìrɔ̌ rɔ̀ arɨ́'ì alɛ tɔ́ Kàgàwà.
Obhó tɨ́, Kàgàwà tɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌'ì ìnè ípìrɔ̌ rɔ̀.»
39 Nɨ́, Ʊyátá tɔ́ ngúfe màlímó náakɔ̀ ɔtɛ 'àtɨ Yěsù nɨ̌: «Màlimǒ, nyɨ nyɔ̀tɛ̀ mběyi
nyʉ́.»
40 Abádhí náadʉ̀ nzá 'òmvù 'ìvǔ atdí dhu mà tdɨ́tdɔ̌ Yěsù-tsʉ̌.

Krɨ́stɔ̀ nátɨ́ Dàwudì t'ídhùnà?
(Yɛ̀r 23.5-6; Màt 22.41-46; Mrk 12.35-37)

41 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ka kádʉ̀ àtɨ̀nà ɨngbǎ dhu bhěyi Krɨ́stɔ̀
ràrɨ̌ Dàwudì t'ídhùnà?
42 Dàwudì nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ rǎtɨna Zàburì* tɔ́ bhǔkù ɔ̀:
‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rǎtɨna pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ̌:
Ádɨ̌ idú fangà dɔ̀nǎ rɔ̀,
43 ràrà àhʉ ma mɨ́ pbʉ̀kʉ̀ òmvǔ nábhʉ̌ nyɔbɛ̀ dɔ̀ya dhu ɔ̀.›
44 Nɨ́, Dàwudì rì'ì Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ rɨ́ kànzi, nɨ́ kà rǎdʉ̀ ì'ì ɨngbǎ dhu bhěyi Dàwudì
t'ídhùnà tɨ́?»

Yěsù rɨ̌ pbɨndà ábhàlɨ̌ návɨ̌ rɔ̀dɔ̀ ì Ʊyátá tɔ́ màlímó rɔ̌ rɔ̀ dhu
(Màt 23.1-36; Mrk 12.37-40)

---

* **20:28 20.28** Tòr 25.5 * **20:42 20.42** Zàb 110.1

45 Àzèmbè ihé-yà nókò ʼàmbɛ ndɨ ndʉ́nɔna dhu ɨrɨ dɔ̌ rɔ́rɔ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨnà pbɨndà
ábhàlǐ nǐ:
46 «Nyɔ̀dɔ nyǐ Ʊyátá tɔ́ màlímó rɔ̌ rɔ̀. Abádhí arózèna dhu nɨ́ ʼùbhi ádzàdzǐ kanzʉ̀ ɨ̀
ʉ̀fɔ̌ rɔ́rɔ̀, ʼàdʉ̀ ìndrǔ nózè ràtsɛ̀ ɨ̀ ɨfʉta nyʉ́ nà yà ìndrǔ arɨ́ ʼùndu ɔ̀yá ngari ɔ̌. Abádhí
arɨ́ ʼòzè ʼòkò ʼàvǐ rɨ́ tombi dɔ̌ unduta-dzà ɔ̌, ʼàdʉ̀ ʼòzè ʼòkò angyinǎ rɔ̀ rɨ́ʼɨ̀ ngari ɔ̌
mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌.
47 Abádhí arɨ́ abvo-ayí-fɔ́ dhu òvo kɔ́rɔ́, ʼàdʉ̀ àmbɛ ʼɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ ádzàdzǐ, ndɨ́nǐ ka katɨ tɨ́
ɨ̀ ídzì alɛ tɨ́. Nɨ́ Kàgàwà ɨtdɨya anya abádhí dɔ̌ ɔbɨ nyʉ́ nà.»

21

Nǎkʉ̀ tɔ́ abvo-àyi rǐ pɛrɛ̀ nábhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ dhu
(Mrk 12.41-44)

1 Yěsù angbɛ ndɨ ndàndà nga, ndàdʉ̀ ònzìtálɛ nála pɛrɛ̀ tɨ́ ɨ̀ úbhǒna Kàgàwà tɔ̀
fʉ̀rangà nʉ́dɔ̀ rɨ́ sàndukù ɔ̀ rɔ́.
2 Kǎdʉ̀ atdí nǎkʉ̀ tɔ́ abvo-àyi nála átɔ̀ rǐ ɔ́yɔ̌ fʉ̀rangà-kpɔ̌-nzo nɨ́dɔ̀ ndɨ sàndukù ɔ̀
rɔ́.
3 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨnà ányɨ ɨdzá ɨ̀ʼɨ̀ alɛ nǐ: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀. Wɔ̀rɨ́ nǎkʉ̀ tɔ́
abvo-àyi nɨ́dɔ̀ fʉ̀rangà abhɔ nyʉ́ rɔ̀sè kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̀nǎ.
4 Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀rɨ́ ngʉ̌kpà alɛ núbho pɛrɛ̀ tɨ́ fʉ̀rangà nɨ́ yà ɨ̀mbǎ rɨ́ʼɨ̀ kasʉ nà fɨ̌yɔ̀
kɛ̀lɛ̌. Pbɛ́tʉ̀ ɨ́yàdhíyà, pbɨndà nǎkʉ̀ ɔ̌, nádʉ̀ kɔ́rɔ́ fɔná rɨ́ʼɨ̀ fʉ̀rangà yà dzʉ̀nàna ɔ̀nzɨ
àmbɛ̀nà nɨ́dɔ̀ pɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀.»

Yěsù rǐ Kàgàwà bhà ɨdza núgòlǒ ka kɨ́ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 24.1-2; Mrk 13.1-2)

5 Ngúfe alɛ náakò ʼàmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ Kàgàwà bhà ɨdza dɔ̌. Abádhí ambɛ́nà àtɨnà dɔ̌ ka
rɔ́sɨ ka ʉ̀yʉ̌ya odu mà, Kàgàwà tɔ̀ ka kúbho pɛrɛ̀ tɨ́ dhu mànà nǐ. Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨnà:
6 «Ɨdhɔ nɨ́ɨʼɨya ìnè, yà ìnzǐ atdí odu mà nʉ́ʉbhàya ndɨ ngǎtsi odu dɔ̌ ɨnzá ka kùgòlò
rɔ́rɔ̀ ɔ̀yá, kɔ̌kɔ̀ nyǐ nyálǎna dhu nzínzì ɔ̌.»

Yěsù rɔ̌tɛ tdʉ̌ ndɨ ndingo rɔ̀ ɨ̀ nɔnzɨya dhu dɔ̌ dhu
(Màt 24.3-14; Mrk 13.3-13)

7 Tdɨ́tdɔ̌ ɨ alɛ náadʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Màlimǒ, ɨ́ngbà tɨ́ngá nga ndɨ kɔ̌kɔ̀rɨ́
dhu nɔ́ɔnzɨya ɨ̀ nǐ? Ádhu ndɨ ɨ dhu rǐ ʼɔ̀nzɨ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ àkǎ dhu nɨtɛ̀ya fǎkà?»
8 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Nyàndà nga mběyi, ɨ̀nzǐ nyǎbhʉ nyǐ atdí alɛ mà
rʉ̀trǎ nyǐ. Obhó tɨ́, ábhɔ̌ alɛ níiwúya ɔvɔ̀du rɔ̌, ngǎtsi alɛ ràrà àtɨnà rɔ̌: ‹Ɨma nɨ́
Krístɔ̀.› Ndɨrɔ̀: ‹Yà adzɨ dɔ̌ dhu-tsʉ̀ rǐ ndɔ̀dɨ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀-tsʉ̀ níndù wà ndɨ̀.› Nɨ́, àpɛ́
nyòwu òwu rɔ̌ ɨ alɛ-owù ɔ̌.
9 Nyǐ nyowuya gukyè ɨla-ɔ̀yǐ nɨ́rɨ̀ rɔ̌, nyǎdʉ̀ ìndrǔ ɨ̀và dhu ɨ̀nzǐ ʼàmbɛ fɨyɔ́ kámá-tsʉ̌
dhu ɨrɨ dɔ̌ dhu-ɔ̀yǐ nɨ́rɨ̀ rɔ̌, nɨ́ àpɛ́ nyɔ̌wuya ɔdɔ nábhʉ rɔ̌ rɨsǐ ʉ̀kʉ̀. Obhó tɨ́, dhu akáya
kɔ̌kɔ̀rɨ́ dhu rɔ̀nzɨ ɨ̀ angyi, pbɛ́tʉ̀ ɨ dhu náavìya nzǐ dhu yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ ràrǐ ndɔ̀dɨ
kòmbí tɨ́.»
10 Tdɨ́tdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtɨnà: «Atdídhená alɛ-tɨdɔ̀ nóowuya ʼùgyè rɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ-tɨdɔ̀
mànà, ndɨrɔ̀ atdí ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ nóowuya ʼùgyè rɔ̌ ngǎtsi ádrʉ̀ngbǎ
kamà bhà pbìrì ɔ̌ alɛ mànà.
11 Ádrɔ̀drɔ̌ mùtìtì náabhʉ̀ya adzɨ rìvi, ndɨrɔ̀ ozokpa mà àgǎyì mànà ràdʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀
dhèdhèrɔ̀ ngari ɔ̀nǎ. Ɔdɔ àbhʉ̌ rɨ́ rɨsǐ ìndrǔ ɔ̀ dhu nɔ́ɔnzɨya ɨ̀, ɨdhɔ rǐ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌
nǐ ádrɔ̀drɔ̌ dhu ràdʉ̀ ʼɔ̀nzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ rɔ̌.
12 Pbɛ́tʉ̀, tdʉ̌ kɔ̌kɔ̀ dhu nɔ́ɔnzɨ ɨ̀ kɔ́rɔ́ rɔ̀, ka kʉlʉ́ya pɛ́ nyǐ, kadʉ̀ àvu rʉ̀kʉ́. Ka
kubhòya nyǐ unduta-dzà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-fɔ́ ndɨ́nǐ ka kɨtdɨ̀ tɨ́ ànyǎkʉ. Ka kusóya nyǐ
imbi ɔ̀, ndɨrɔ̀ ka kowuya nyǐ nà ádrɔ̀drɔ̌ kámá mà, lɨwálɨ́ mànà ɔ̀nzǐ, ɔvɔ̀du-okú dɔ̀
rɔ̀.

13 Ndɨ kàsʉmɨ̀-ɔ̀nga nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyowuya dùdú nyɨ̌ nyʉ́nɨ dhu náwɛ rɔ̌ abádhí tɔ̀ nɨ̌.
14 Nɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu, ɨnzá dhu ràkǎnà nyɨ̀tǔ afíkʉ, nyɨ̌ nyɨ́ mʉ̀sambà ɔ̀nzɨ tɨ́ dhu nɨ̌.
15 Obhó tɨ́, ɨma nɨ́ ndɨ ma maraya nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu mà, àkǎ àkǎ dhu-ɔ̀nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta mànà dhu nábhʉ fʉ̌kʉ̀. Nɨ́ fʉ̀kʉ́ òmvǔ nóowuya nzɨ̌ ìko rɔ̌ nyɨ̀kʉ-kpa rɔ̀, 'àgò nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu.
16 Abákʉ mà, ayíkʉ mà, adɔ́kʉ mà, fʉ̀kʉ́ ɨdzá-bhà mà, ɔdhɨ́kʉ mànà nóowuya nyɨ̀pfo rɔ̀, 'ùbho nyɨ̌ òmvǔ-fɔ́, 'àdʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̀ ábhɔ̀ alɛ nyʉ́ núbho kɔkyɛ̀.
17 Kɔ́rɔ́ alɛ nɔ́ɔndrɔ́ya nyɨ̌ okúdu dɔ̀ rɔ̀.
18 Pbɛ́tʉ̀, dʉ̀kʉ rɔ̌ atdí àyɨ̌-ngba mà náawíya nzɨ̌.
19 Nyɨ̌ nyɨ́ dhu-dzi òndù tɨ́ dhu náabhʉ̀ya ndɨ nyɔ̀dɔ̀ fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̀nga.»

Yɛ̌sù rɨ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ rɨ̌ ndʉ̀kɔ̀ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 24.15-21; Mrk 13.14-19)

20 «Nyɨ̌ nyalaya gukyè Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɨwà òmvǔ tɔ́ pbànówí àkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̀na rɔ́, nɨ́ nyɨ̌ nyʉnɨya dhu ndɨ kɨgɔ̀ rɨ̌ ndʉ̀kɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀-tsʉ̀ rìndù wà ndɨ̀.
21 Nɨ́, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ɨ̀ nòtù alɛ, náakáya 'òtsè pbìrì-akpá dɔ̀. Yèrùsàlɛmà ɨ̀ nòtù alɛ náakáya 'ùvò ányɨ̀rɔ̀, àdʉ̀ òtse. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà pbanga ɔ̀nǎ ɨ̀ nòtù alɛ náakáya nzɨ̌ 'òtsù Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
22 Obhó tɨ́, ɨ ɨdhɔ nɨ'ɨya dhu t'ʉ́tsɛ̀ta tɔ́ ɨdhɔ, ndɨ́nɨ̌ yà Andítá náarʉ́nɔna kɔ́rɔ́ dhu náaká tɨ́.
23 Ndɨ nɨ́nganɨ́, ɔ̀ya nà rɨ́ 'òtù vèbhálɛ mà, ɨba òndo rɨ́ nzónzo rɨ̌ 'òtù fɔyá vèbhálɛ mànà, nɨ́ɨ'ɨya àpbɛ̀ ɔ̀. Obhó tɨ́, Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̀ bhà náabáya àpbɛ̀ abhɔ nyʉ́, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà nàwí náadʉ̀ya ndàvi kpangba abádhí dɔ̀.
24 Abádhí nzínzì ɔ̀ atdídhená alɛ-tsè ka kɔtdɨ́ya obhi nɨ̌, kadʉ̀ ngʉ̌kpǎkà núso kʉmbà kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà pbìrì ɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀, ɨ ngʉ̌kpà pbìrì ɔ̀ alɛ nɔ́ɔbɛ́ya Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀-dɔ, ràrà àhʉ fɨyɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ ɨ̀ ɨ́ 'àdǔ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ rǎkǎ dhu ɔ̀.»

Ìndrǔ t'ídhùnà rɨ̌ngo dhu
(Màt 24.29-31; Mrk 13.24-27)

25 «Nyɨ̌ nyalaya ize adyifɔ̀ rɔ̌, àbɨ̀ rɔ̌, ndɨrɔ̀ alalɨ rɔ̌ màtɨ́. Ndɨrɔ̀, yà adzɨ dɔ̌ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̀ alɛ nɨ́ɨ'ɨya ádrʉ̀ngbǎ ɨzʉ ɔ̀, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ mà, mʉ̀kʉrà mànà rɔ̀nzɨna wɔ̀gɔ̀ nɨ́rɨ ɨ̀ ɨ́, ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ àdhu mà nɔ́nzɨ ɨ̀ ɨ́ dhu nʉ́nɨ rɔ̀.
26 Ìndrǔ nʉ́ʉvɛ̀ya ʉ̀vɛ̌ tɨ́ ɔdɔ nɨ̌, yà adzɨ rɔ̌ rɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu nɔ́dɔ ɨ̀ ɨ́ rɔ̀. Obhó tɨ́, ádrɔ̀drɔ̀nga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́'ɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌ dhu-tsí níivìya kɔ́rɔ́.
27 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ka kalaya Ìndrǔ t'ídhùnà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́rà rɔ́. Kɨ̌raya ádrʉ̀ngbǎ àpbù nzínzì ɔ̀, ábhɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà, ndɨrɔ̀ ábhɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà.
28 Nɨ́, kɔ́rɔ́ kɔ̀kɔ̀rɨ́ dhu nɔ́ɔpɛ́ya gukyè 'ɔ̀nzɨ ɨ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyikòya mbɛ̌yi, nyǎngbɛ dʉ̀kʉ, ɨwà nyʉ̌kɔ̀lɔ̀ ka kɨ́ àpbɛ̀ ɔ̀ rɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ níndù ndɨ nɨ́dhunɨ̌.»

Mùtinì tɨ́ kátɨna itsu mà,
kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà itsu-tɨdɔ̀ mànà tɔ́ mbólí rǎvɨ̀na dhu
(Màt 24.32-35; Mrk 13.28-31)

29 Yɛ̌sù adʉ̀ yàrɨ́ mbólí náwɛ tdɨ́tdɔ̀ abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyàndà pɛ́ mùtinì tɨ́ kátɨna itsu mà, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà itsu mànà.
30 Nyɨ̌ nyapɛ́ abádhí-bɨ̌ nálǎ ɨwà ɨ̀ nɔ̀pɛ̀ 'àtà rɔ́, nɨ́ ka nyɨ̌ nyàndà rɔ̀, nyɨ̌ nyarɨ́ dhu nʉ́nɨ̌ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ tɨ́ ɨwà lábhú tɔ́ kàsʉmɨ̀ rìndù ndɨ̀.
31 Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, nyɨ̌ mà átɔ̀, nyɨ̌ nyalaya gukyè kɔ̌kɔ̀rɨ́ dhu rɨ̌ 'ɔ̀nzɨ dhu, nɨ́ nyɨ̌ nyʉnɨya dhu Kàgàwà rɨ̌ idzi ɔ̀nyʉ ìndrǔ dɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ-tsʉ̀ rìndù wà ndɨ̀.
32 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: yà kòmbí rɨ́'ɨ̀ rʉ̀gànda rɨ̌ nzɨ̌ ʉ̀da ɨnzá kɔ̌kɔ̀rɨ́ dhu nɔ́nzɨ̀ ɨ̀ rɔ́rɔ̀.

33 Ɔrù-akpà mà, yàrí adzɨ mànà nʉ́ʉdàya ʉ̀dà, pbɛ́tʉ̀ pbàkà ɔtɛ nʉ́ʉdàya nzɨ̌ akɛkpá màtí.»

Yěsù rɨ̌ ìndrǔ návɨ̌ ràndà nga mběyi,
'àdʉ̀ àmbɛ 'ɨtsɔ̀ dɔ̌ bìlǐnganà dhu

34 «Nyàndà nga mběyi, akyɛ ɔnyʉ́ mà, ɨwa t'órita mà, ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ dhu t'írɛ̀ta mànà náatdúna afíkʉ nɨ̌. Ndɨrɔ̀, nyàndà nga mběyi, akyɛ ndɨ ɨdhɔ náaraya ɨ̀sɨ̌ dʉ̀kʉ́ ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀ nɨ̌.

35 Àdhàdhɨ̀ àdà náarí ɨ̀sɨ̌ ɨ̀zǎ dɔ̌ dhu bhěyi, ndɨ ɨdhɔ níɨsíya ndɨ dhu bhěyi tí kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ dɔ̌.

36 Nírɔ̀, nyòko nyɨ̀kpɔ́kʉ nà, nyǎdʉ̀ òwu nyɨ̌tsɔ̀ rɔ̌ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, nyɨ̌ nyadʉ̀ya yà ríra kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌ rɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́gʉ nɨ̌, ndɨrɔ̀ Ìndrǔ t'ídhùnà-ɔ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyíko nɨ̌ ɔbɨ nábà.»

37 Adyíbhengá, Yěsù aránà dhu núdhe rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀, ndɨrɔ̀ kúbhingá ndàdʉ̀ àrà àhʉ rɔ̌, ndàrà àyi Mìzèyìtunì tí kátɨna pbìrì dɔ̀.

38 Ndɨrɔ̀ bhɔ̌tsʉngáná nyʉ́, kɔ́rɔ́ alɛ nóowúnà 'ɨvà rɔ̌, 'òwù Kàgàwà bhà ɨdza, Yěsù-tɨ'ɔ̀, ndínɨ̌ ɨ̀ ɨrɨ tí kà rǔdhěna dhu.

22

Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɨ̌ 'ɨ̀rɨ ndínɨ̌ 'abhʉ̀ tí Yěsù kohò dhu
(Màt 26.1-5; Mrk 14.1-2; Yùw 11.45-53)

1 Yà ɨ̀mbǎ ɔ̀ná afi nà Mʉ̀gatì tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀, Pásɨ̀ka tí kátɨna, níɨ'ɨ̀ ɨwà ɨdhɔ̀na níndù ndɨ̀ rɔ́.

2 Ní, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Ʉyátá tɔ́ màlímó mànà náambɛ́nà Yěsù nábhʉ ɨ ádʉ̀ kohò ɔ̀ná otu nɔ́nɛ̀ dɔ̌, ihé-yà-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ ɨ ɨ́ nídhunɨ̌.

Yudhà rɨ̌ Yěsù ìpfǒ ndàbhʉ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-fɔ́ dhu
(Màt 26.14-16; Mrk 14.10-11)

3 Nírɔ̀ ní ndɨ Sìtanɨ náatsù Yudhà, Ìskàrìyɔtà tí kátɨna alɛ-afí ɔ̀. Ndɨ Yudhà nɨ'ɨ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà Yěsù bhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ.

4 Ní kǎrà, òwù 'ɨ̀rɨ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ arí sàndǐrì tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà, Yěsù nípfǒ ndɨ̀ ndí ndàbhʉ abádhí-fɔ́ tí dhu dɔ̌.

5 Ní, abádhí-ɨdhɛ̀ níɨka ndɨ̀ atdídɔ̌, 'àdʉ̀ 'ɨ̀rɨ fʉ̀rangà ɨ̀ abhʉ̀ tí Yudhà tɔ̀.

6 Ní Yudhà náadʉ̀ ndɨ dhu ná'ù, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀nɛ̀ Yěsù nípfǒ ndɨ̀ ndí ndàbhʉ abádhí-fɔ́ ɔ̀ná otu, ɨnzá ihé-yà nʉ́nɨ rɔ́rɔ̀.

Yěsù rɨ̌ Pásɨ̀ka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ návɨ̌ kɔbhɔ̀lɔ̀ dhu
(Màt 26.17-25; Mrk 14.12-21; Yùw 13.21-30)

7 Yà ɨ̀mbǎ ɔ̀ná afi nà Mʉ̀gatì tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ náaká. Ndɨ ɨdhɔ nɨ'ɨ̀ yà tàmǎ-nzo náze ka kí Pásɨ̀ka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ tí ɔ̀ná ɨdhɔ.

8 Ní, Yěsù avì Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ nà ndàtɨ nɨ̌: «Nyòwu nyɔ̀bhɔlɔ Pásɨ̀ka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ ndínɨ̌ àlɛ̌ kɔnyʉ tí.»

9 Ní, abádhí ivú dhu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhà nga ndɨ nyɨ nyòzè mǒwù ndɨ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ɔ̀nà?»

10 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Kɨgɔ̀ ɔ̀ nyɨ̌ nyótsù rɔ̀, nyɨ̌ nyí nyǎsò ɨdha nànɔ̀ andu ɔ̌ atdí alɛ nà. Ní, nyòwu kǒwù ɔ̌ tí, nyǒwù òtsù kà rǎrà òtsù ɔ̀nà ɨdza ɔ̀.

11 Ní nyɨ̌ nyadʉ̀na àtɨ̀nà ndɨ ɨdza-àbadhi nɨ̌: ‹Màlimò nívǔ dhu tsʉ̀nʉ́ ndàtɨ: Mǎ mí Pásɨ̀ka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ ɔ̀ná rɔ̀ pbàkà ábhàlɨ̌ mànà kàluga rɨ̌'ɨ̀ àdhà?›

12 Ní kǎdʉ̀na ɔrʉ̀nǎ rɔ̀ rí'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ kàluga, yà kɔ́rɔ́ dhu ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ɔ̀nà nítɛ̀ fʉ̌kʉ̀. Ányɨ̀ nga ní ndɨ nyɨ̌ nyɔbhɔlɔna ɔ̀nyʉ̀ àlɛ̌ tɔ̀ nɨ̌.»

13 Nɨ́ abádhí náawù kɨgɔ̀ ɔ̀, ʼàdʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu nótù yà Yɛ̌sù ʉ̀nɔ̀nà ka fɨ̌yɔ̀ dhu bhɛ̌yi tɨ́, ʼàdʉ̀ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́bhɔ̀lɔ̀.

Yɛ̌sù nábhʉ̌ rɨ́ kɨrɛ̀ ɔ̀nyʉ̀
(Màt 26.26-30; Mrk 14.22-26; 1Kò 11.23-25)

14 Ɔ̀nyʉ̀ tɔ́ kàsʉmì níitdègu àkǎ, nɨ́ Yɛ̌sù mà náakò ʼàmbɛ dhu ɔ̀nyʉ̀ dɔ̌ pbɨ̀ndà uvitatálɛ mànà.
15 Nɨ́ Yɛ̌sù atɨ abádhí nɨ̌: «Atdyúdu ɨʼìnà atdídɔ̌ àlɛ̌ rɔ̀nyʉ̀ yàrɨ́ Pásɨ̀ka tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá nyɨ̌ mànà tdʉ̌ ma mabá àpbɛ̀ rɔ̀.
16 Obhó tɨ́, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, ma ràrɨ̌ nzɨ̌ kɔ̀nyʉ̀ tdɨ́tdɔ̌, ràrà àhʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̌ kǎraya àkǎ dhu ɔ̀.»
17 Nɨ́, Yɛ̌sù idyi dɨ̀vayì rɨ̌ʼì ɔ̀nà kɔ́pà, ndàdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̀ Kàgàwà tɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyàkɔ yàrɨ́ kɔ́pà, nyʉ̌dà nzínzìkʉ̀ ɔ̌, nyɔ̌mvʉ̀ ɔ̀nà rɨ́ʼì dɨ̀vayì.
18 Obhó tɨ́, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, ma ràrɨ̌ nzɨ̌ dɨ̀vayì ɔ̀mvʉ̀ tdɨ́tdɔ̌, ràrà àhʉ̀ Kàgàwà rɨ̌ idzi nɔ́nyʉ̀ ìndrǔ dɔ̌ dhu ɔ̀.»
19 Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ mʉ̀gatì nídyì, nɨ́ ɔ̀tsɔ̀ ndɨ̀ ndàbhʉ̀ Kàgàwà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kʉ̌kɔ ndɨ mʉ̀gatì-ɔ̌nga, ndàdʉ̀ àbhʉ̀nà pbɨ̀ndà uvitatálɛ-fɔ́, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: yàrɨ́ nɨ́ ngbɔ̌du, okúkʉ̀ dɔ̀ rɔ̀ ma màbhʉ̀. Nyòngò dhu ɔ̀nzɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi, nyǎmbɛ mɨrɛ̀ dɔ̌ rɔ̀ná.
20 Ɔ̀nyʉ̀ dzidɔ̌, kǎdʉ̀ dɨ̀vayì rɨ̌ʼì ɔ̀nà kɔ́pà nábhʉ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ abádhí tɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Yàrɨ́ kɔ́pà nɨ́ ɔwʉ́tána tɨ́ rɨ́ nyʉ̌ngbò Kàgàwà nà, yà okúkʉ̀ dɔ̀ rɔ̀ rɨ́ ndʉ̀fʉ̀ azùdu-otù ɔ̌.
21 Pbɛ́tʉ̀, kànɨ̌ ɨma nípfɔ̌ rɨ́ ndàbhʉ̀ ma ɔ̀mvǔ-fɔ́ alɛ rɨ̌ ìnè atdíkpá ɨma mànà ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ.
22 Obhó tɨ́, Ìndrǔ tʼídhùnà rǎrà fɨndá dhu nɨ̌ yà dɔ̀ná ka kudhé dhu bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀ ka nìpfo ndàbhʉ̀ ɔ̀mvǔ-fɔ́ alɛ rɨ̌ʼì àpbɛ̀ ɔ̌.»
23 Nɨ́, Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼɔ̀ngʉ̀ dhu tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌ ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌, ràrɨ̌ àdhɨ pbá alɛ nzínzìya ɔ̌, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi dhu ɔ̀nzɨ̀ rádʉ̀.

Ádrʉ̀ngbǎlɛ nyʉ́ rɔ̀sè nɨ́ àdhɨ?
(Màt 18.1-4; Mrk 10.35-45; Yùw 13.2-17)

24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ náakò ʼàmbɛ ʼàgò dɔ̌ nzínzìya ɔ̌ ɔbɨ nyʉ́ nà. Abádhí ambɛ́nà dhu ɔ̀ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀yá, ràrɨ̌ àdhɨ nyʉ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ nzínzìya ɔ̌ rɔ̀sè.
25 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Yà adzɨ ɔ̌ pbìrì dɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá náarɨ́ ɨ pbìrì-dɔ nɔ́nyʉ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà. Ndɨrɔ̀ ɨ pbìrì dɔ̌ rɨ́ʼì ɔbɨ nà alɛ náarádʉ̀ ʼɔ̀zè kanzì ɨ̀ ídzìnga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɨ́.
26 Nɨ́, fʉ̌kʉ̀ kà rɨ̌ʼì mbǎ ndɨ dhu bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀, ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ rɨ́ʼì nzínzìkʉ̀ ɔ̌ alɛ nákǎ ndɨ̀ʼì ákɛ̌kpá alɛ bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ ìndrǔ ʉ̀nda rɨ́ alɛ nákǎ ndɨ̀ʼì ìndrǔ-kàsʉ̌ ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ bhɛ̌yi.
27 Nɨ́rɔ̀, ádrʉ̀ngbǎlɛ nyʉ́ nɨ́ àdhɨ? Tɨ́ yà mɨzà dɔ̌ rɔ̀ rɨ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀ alɛ? Ngǎtsi nɨ̌, tɨ́ yà ɔ̀nyʉ̀ nʉ̀lɨ mɨzà dɔ̌ alɛ? Tɨ́ obhó yà ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀ rɨ́ mɨzà dɔ̌ rɔ̀ alɛ kɛ̀lɛ̌ ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ? Pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́ʼì nzínzìkʉ̀ ɔ̌ àdhàdhì yà ɔ̀nyʉ̀ nʉ́lɨ̌ rɨ́ mɨzà dɔ̌ alɛ bhɛ̌yi.
28 Nyɨ̌, nyɨ̌ʼɨ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyádzi nyɨ̌, nyɔ̌ndù àpbɛ̀-dzi atdíkpá ɨma mànà alɛ.
29 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mútri nyɨ̌ ádrʉ̀ngbǎ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tɔ̀, àdhàdhì Àbadu Kàgàwà núutri ma kà tɔ̀ dhu bhɛ̌yi.
30 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyɔnyʉ̀ya dhu, nyǎdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ atdíkpá ɨma mànà pbàkà idzi ɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyadʉ̀ya òko kamà tɔ́ tombi dɔ̌, nyǎmbɛ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà Pbàisràyélí tɔ́ rʉ̀gànda-tsʉ̀-ànyǎ nʉ́nɔ̀ dɔ̌.»

Yɛ̌sù rɨ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dhɔ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 26.31-35; Mrk 14.27-31; Yùw 13.37-38)

31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà Pɛ́tɛrʉ̀ nɨ̌: «Sìmonì, Sìmonɨ̌, ɨ́rɨ pɛ́! Sìtanɨ̀ nónzì nyɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ndɨlɛ̀ tɨ́ ʉ̀kʉ́nga, àdhàdhì nganʉ̀-ɔ̌nga nílɛ̀ ka karɨ́ dhu bhɛ̌yi.

32 Pbɛ́tʉ̀ ma mìtsɔ̀ ma okúnʉ dɔ̀ rɔ̀ ìnzɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ a’uta nóongo tɨ́ olù. Nɨ́, nyɨ nyapɛ́
ìngo tɨdu ɔ̀, nɨ́ dhu àkǎ nyabhʉ ɔbɨ adɔ́nʉ-afí tɔ̀.»
33 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mà’ù wà dhu kusɔ̌ àlɛ̌ atdíkpá imbi
ɔ̀, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ ràdʉ̀ ʉ̀vɛ atdíkpá nyɨ mànà.»
34 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Pɛ́tɛrʉ̌, ma mátɨna nyɨ nɨ̌: indo, à’ʉ̌-akpà rɨ̌
nzɨ̌ ɔ̀ngɔ̀ ɨnzá nyɨ nyɔ̀dhɔ̀ ma ɨ̀bhʉ-gʉ̀na nyatɨ, ɨnzá nyɨ rʉ́nɨ ma rɔ́rɔ̀.»

Yěsù rɨ̌ pbɨndà uvitatálɛ návɨ̌ rùgù ɨ́sɔ̀wʉ̌ mà,
bhɔlɔ mà, ɨla tɔ́ obhi-akpá mànà dhu

35 Tdɨ́tdɔ̌, Yěsù ivú dhu pbɨndà ábhàlɨ̌-tsʉ̌ ndàtɨ: «Yà ma muví nyɨ̌ nyǒwù ɨ̀mbǎ
ɨ́sɔ̀wʉ̌ mà, ɨ̀mbǎ bhɔlɔ mà, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ kàyìtǒ na rɔ̀, nɨ́ atdí dhu mà náawí tɨ́ àwɨ̌
rʉ̀kʉ́?» Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu ’àtɨ: «Ɨnzá atdí dhu mà náawí rɔ̀ká.»
36 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, ɨ́sɔ̀wʉ̌ nà rɨ́’ɨ̀ alɛ nákǎ ndìdyì ka,
bhɔlɔ nà alɛ ràdʉ̀ pbɨndà bhɔlɔ nídyì. Ndɨrɔ̀, ɨ̀mbǎ rɨ́’ɨ̀ ɨla tɔ́ obhi-akpà nà alɛ nákǎ
ndàbhʉ rɔ̀ná mʉ̀dzarʉ̀ kodzì, ndɨ́nɨ̌ ndadʉ̀ tɨ́ ɨla tɔ́ obhi-akpà nódzì ndɨ fʉ̀rangà rɔ̌.
37 Obhó tɨ́, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: yà Andítá nʉ́nɔ̀ dùdú dhu nákǎ wà rɔ̀nzì ndɨ̀. Ndɨ
Andítá rǎtɨna: ‹Ka kazʉ̀ àbadhi nzɛ́rɛ alɛ nzínzì ɔ̀.› Nɨ́ obhó tɨ́, ɨma nàndà dhu nɨ́ rɨ̌
ndɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ.»
38 Nɨ́, abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, kànɨ̌ ɔ́yɔ̌ ɨla tɔ́ obhi-akpá.» Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà:
«Ɨwà àkǎ.»

Yěsù rɨ̌ ndɨtsɔ̀ Mìzèyìtunì tɔ́ pbìrì dɔ̌ rɔ̀ dhu
(Màt 26.36-46; Mrk 14.32-42; Yùw 18.1-2)

39 Yěsù náahʉ̀ ɨdza rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà Mìzèyìtunì tɔ́ pbìrì dɔ̀, yà bìlɨ̌ ndɨ ndarɨ́ ɔ̀nzɨna
dhu bhěyi. Kàbhà uvitatálɛ náadʉ̀ òwu kǒwù ɔ̌ ányɨ.
40 Nɨ́ ányɨ ndɨ ndàrà àhʉ rɔ̀, kǎtɨ pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyɨtsɔ̀ nyɨ̌, akyɛ nyɨ̌ nyotsúna
umvútá ɔ̀ nɨ̌.»
41 Tdɨ́tdɔ̌, kɨ̌ndrí ndɨ ɨtsɛta abádhí tɨ́ rɔ̀, mbɛ̀mbɛ̀ òbvù ka kòbvù odu námbɛ̀nà ɨ̀tsɨ
rɔ́nga adzí tɨ́, ndàdʉ̀ ndɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌, ndɨtsɔ̀ ndɨ,
42 ndàtɨ: «Àbá, nyɨ nyòzè ka nɨ̌, índrɨ̌ pɛ́ yàrɨ́ kópà ɨtsɛ rùdú rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, àpɛ́ kɨ̀’ɨ ma
mòzè dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ dhu tɨ́, kàkǎ ndɨ̀’ɨ̀ ndɨ nyɨ nyòzè dhu tɨ́.»
43 [Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ màlàyikà nɨ́ɨtɔ ndɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀nǎ rɔ̀, ndɨ̀rà ɔbɨ nábhʉ kà tɔ̀.
44 Ádrʉ̀ngbǎ ɨzʉ nʉ́ka ndɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎránà ndɨtsɔ̀ rɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ ɔbɨ nyʉ́ nà
tdɨ́tdɔ̌, rɔ̀ná rɔ̀ rʉ́tdɛ̌ adyɔ ràdʉ̀ ndɨ̀lɨ azu rʉ̌tdɛ̌ obvò dhu bhěyi.]
45 Ɨtsɔ̀ta dzidɔ̌, kɨ̌và ndɨ̀, ndàdʉ̀ ndàdu pbɨndà ábhàlɨ̌-tɨ’ɔ̀, ndàdʉ̀ abádhí òtù ɨwà
ʉ̀dhɔ rɔ́, atdídɔ̌ ɨzʉ nʉ́ka ɨ̀ nídhunɨ̌.
46 Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ádhu nyɨ̌ nyɔ́dhɔ̀ nɨ̌? Nyɨ̀và nyɨ̌, ndɨrɔ̀ nyɨtsɔ̀ nyɨ̌, akyɛ
nyɨ̌ nyotsúna umvútá ɔ̀ nɨ̌.»

Yěsù nósò ka kɨ́ dhu
(Màt 26.47-56; Mrk 14.43-50; Yùw 18.3-11)

47 Àzèmbè Yěsù rɔ̌tɛ rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ihé-yà nʉ́ʉnyà ɨ̀, Yudhà tɨ́ kátɨna alɛ ràdʉ̀ àdɨ fɨyɔ́
pɨ̀kɔ̀ dɔ̀-tsírɔ́. Ndɨ Yudhà nɨ’ɨ̀ Yěsù bhà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ.
Nɨ́ kɨ̌ndri Yěsù-tɨ’ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndɨ ndambó tɨ́ ka.
48 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Yudhǎ, tɨ́ ambótá-otù ɔ̌ nga ndɨ nyɨ nyɨ́ Ìndrǔ t’ídhùnà
nábhʉ̌ òmvǔ-fɔ́ nɨ̌?»
49 Kǎkà Yěsù mànà ɨ’ɨ̀nà alɛ níitdègu wɔ̀ rɨ́ ndàpà ndɔ̀nzì ndɨ dhu nálǎ, níivú dhu
Yěsù-tsʉ̌, ’àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, dhu àkǎ tɨ́ mʉ̌’a ìndrǔ ɨla tɔ́ obhi-akpá nɨ̌?»
50 Nɨ́, abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ nʉ́ʉ’à pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà kasʉtálɛ,
ndɨtsà fangà dɔ̀nǎ bɨ̌na.

51 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ìnzɛ̌, ʉ́bhà! Ɨwà àkǎ wɔ̀ dhu bvʉ̀tɨ́!» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ ndɨ alɛ-bɨ̀-ngbɔ̀ nápbala, ràdʉ̀ ɔ̀gʉ̀.
52 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kɔ̌kɔ̀ rɔ̀ná ìwʉ̌ pbàkʉ̀hánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ arɨ́ sàndǐrì tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà nɨ̌: «Nyɨ̌ nyàdʉ̀ tɨ́ ìwu fʉ̀kʉ́ ɨla tɔ́ obhi-akpá nà, ndɨrɔ̀ fʉ̀kʉ́ mùgɔ̌ mànà ogbotálɛ nósò ríwu alɛ bhěyi?
53 Àlɛ̌ kúbhì ì'ì rɔ̌ nyɨ̌ mànà bìlǐnganà Kàgàwà bhà ɨdzá, ìnzɨ̌ nyǎdʉ̀ malʉ. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí rɨ́ kàsʉmì nɨ́ fʉ̀kʉ́, yà ínɔ̀ ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɔbɨ mànà.»

Pɛ́tɛrʉ̀ rǎtɨna ɨnzá ndì rʉ̀nɨ Yěsù dhu
(Màt 26.57-58,69-75; Mrk 14.53-54,66-72; Yùw 18.12-18,25-27)

54 Yěsù ì àlʉ̌ dhu-dzidɔ̌, abádhí náadʉ̀ òwu kà nà pbàkʉ̀hánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà. Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àdɨ olùnǎ rɔ̀, ndàmbɛ àrà dɔ̌ abádhí-owù ɔ̌.
55 Kɔ̌kɔ̀rɨ́ alɛ nʉ́ʉtɔ kàzʉ rʉ̀wʉgà dɔ̌, 'àdʉ̀ òko tsʉ̀na nǎ. Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ìrà, ndàdɨ átɔ̀ abádhí nzínzì ɔ̌.
56 Nɨ́, kasʉ tɔ́ atdí tsìbhálɛ náala Pɛ́tɛrʉ̀ kàzʉ-tsʉ̀nǎ àdɨ rɔ́. Nɨ́ kǎdì nyìkpɔ́na kà rɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Yàrɨ́ alɛ mà nɨ́'ìnà átɔ̀ kà mànà.»
57 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ kà-tsʉ̌ dhu nágò, ndàtɨ: «Yà tsìbhálɛ́, ɨnzá ma mʉ̀nɨ wɔ̀ alɛ!»
58 Ákɛ̌ kàsʉmì dzidɔ̌ tɨ́, ngǎtsi alɛ náala ka tdɨ́tdɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨnyɨ nyʉ́ mà átɔ̀, nyɨ nɨ́ atdí abádhí nzínzì ɔ̌ alɛ.» Pbɛ́tʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ alɛ nɨ̌: «Ìnzɨ̌ nɨ́ ma abádhí nzínzì ɔ̌ alɛ.»
59 Tdɨ́tdɔ̌, mbɛ̀mbɛ̀ ɨwà atdí adyifɔ̀-sɨsì nyʉ́ nʉ́dà rɔ́rɔ̀, ngǎtsi alɛ náavɔ̀ dhu ɔbɨ nyʉ́ nà ndàtɨ: «Obhó nyʉ́, yàrɨ́ alɛ mà nɨ́'ì atdíkpá kà mànà, ka nɨ́ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nɨ́dhunǐ.»
60 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨnzá ma mʉ̀nɨ wɔ̀ nyɨ nyòzè nyʉnɔ̀ dhu.» Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ tɨ́, àzèmbè Pɛ́tɛrʉ̀ rɔ̌tɛ rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, à'ʉ̌-akpà náadʉ̀ ɔ̀ngɔ̀.
61 Nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù náagɛ́rɛ́ ndì, ndàndà Pɛ́tɛrʉ̀. Nírɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nʉ́nɔ̀nà fǐndà dhu nɨ́rɛ̀. Kǎtɨ: «Indo, ɨnzá à'ʉ̌-akpà nápɛ̀ ɔ̀ngɔ̀ rɔ́rɔ̀, nyɨ nyɨ'ɨna ɨwà nyɨ nyɔ̀dhɔ̀ ma ìbhʉ-ràdɔ̌ rɔ́.»
62 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àhʉ iri, ndàdʉ̀ ɔ̀dzɨ ádrʉ̀ngbǎ ɨzʉ nyʉ́ nà.

Yěsù nɨ̌ ka kɨ́ dhu nʉ́nɔ, kadʉ̀ àmbɛ ɔ̀vìnà dɔ̌ dhu
(Màt 26.57-68; Mrk 14.65; Yùw 18.12-24)

63 Yà Yěsù rɨ̌'ì fɔyá alɛ náambɛ́nà kʉ̀gbɔ dɔ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ kɔ̀vɨ dɔ̌.
64 Abádhí owúnà kà-nyɨ àtsì rɔ̌, 'àdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, 'àtɨ: «Átɨ pɛ́ nyɨ nʉ̀tì alɛ fǎkà?»
65 Ndɨrɔ̀ abádhí náadʉ̀ ábhɔ̌ ngʉ̌kpà nzɛ́rɛ dhu nyʉ́ nʉ́nɔ̀ kà nɨ̌.

Yěsù nà ka kówu ùvò Pbàyàhúdí bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨtdì arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ dhu
(Màt 26.59-66; Mrk 14.55-64; Yùw 18.19-24)

66 Ɨnga níitdègu ùbho, nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ pbàkʉ̀rʉ̌ mà, pbàkʉ̀hánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Ʉyátá tɔ́ màlímó mànà, núundu ì, 'àdʉ̀ Yěsù nábhʉ kowù nà fɨ̀rábvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨtdì arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌.
67 Nɨ́, abádhí níivú dhu Yěsù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Nyɨ nyapɛ́ ì'ì Krɨ́stɔ̀ tɨ́, nɨ́ ʉ́nɔ pɛ́ ka fǎkà.» Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ma mapɛ́ kʉ̀nɔ fʉ̌kʉ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ kà'u.
68 Ndɨrɔ̀, ma mapɛ́ dhu ìvʉ̌ tsʉ̀kʉ́, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ dhu àdu idù.
69 Pbɛ́tʉ̀ rɔ̀pɛ̀ ndì kombí, Ìndrʉ̌ t'ídhùnà rǎrà àdɨ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ tɔ́ fangà dɔ̀nǎ rɔ̀.»
70 Nɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Olu nyɨ tɨ́ ndɨ Kàgàwà t'ídhùnà?» Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ̌ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyàtɨ, ɨma ràrɨ̌ ndɨ.»
71 Nɨ́ abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà: «Àlɛ̌ tɨ́'ì ìnè ngàmbì-atdyú nà tdɨ́tdɔ̌? Àlɛ̌ kìrɨ wà kʉ̀nɔ̀ dhu àlɛ̌-bɨ nyʉ́ nɨ̌.»

23

Yěsù rǐ m�sambà ɔ̀nzɨ Pìlatɔ̀-ɔ̀nzǐ dhu

1 Abádhí nɨɨvà ì kɔ́rɔ́ atdíkpá, ʼòwù Yěsù nà, ʼòwù ùvò nà Pìlatɔ̀-ɔ̀nzǐ.
2 Nɨ́ abádhí apɛ̀ ʼɔ̀bhù ka, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Mǎ mòtù yàrɨ́ alɛ àlɛ̌ tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ-dɔ ìdzǐ rɨ́, ndɨ́nǐ dhu nɨvà tɨ́ rɔ́. Kà rǎrà ìndrǔ-tsù nátɔ̀ rɔ̌ ìnzǐ Kàyìsarà bhà pàratà nufɔ́ tɨ́. Ndɨrɔ̀ kà rǎrà ndàtì rɔ̌ ndìtɨ́rɔ̀ Krɨ́stɔ̀, ádrùngbǎ kamà tɨ́.»
3 Nɨ́ Pìlatɔ̀ ivú dhu Yěsù-tsǔ ndàtɨ: «Ɨnyɨ, nyɨ tɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrùngbǎ kamà?» Nɨ́ Yěsù adù dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨnyɨ nɨ́ ndɨ ka nyɨ nyùnɔ̀.»
4 Nɨ́ Pìlatɔ̀ adù àtɨ̀nà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, ihé-yà mànà nǐ: «Ɨnzá ma màla atdí afátá mà yàrɨ́ alɛ dɔ̌ ka kádù anya ɔ̀tdì okúna dɔ̀ rɔ̀.»
5 Pbɛ́tù abádhí náadù dhu nútu atdídɔ̌, ʼàdù àtɨ̀nà: «Kà rǔdhěna dhu náarɨ́ ìndrǔ-dɔ nɨ́dzǐ. Kɔ̌pɛ̀ ka Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndùdà nà kɔ́rɔ́ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ, ndɨ̀rà àhu nà ɨrɔ́.»

Yěsù rǐʼì ádrùngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀-ɔ̀nzǐ dhu

6 Pìlatɔ̀ níitdègu wɔ̀ dhu ɨ̀rɨ, náadù dhu ìvu wɔ̀ ndɨ alɛ ràtɨ́ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ.
7 Nɨ́, ádrùngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà pbìrì ɔ̌ alɛ tɨ́ kà rǐʼì dhu ndì ndɨ̀rì rɔ̀, Pìlatɔ̀ adù kàbhu kowù nà Hɛ̀rɔdɛ̀-fɔ ɔ̀. Wɔ̀ ndɨ kàsumì ɔ̌, Hɛ̀rɔdɛ̀ náadù ndòtù Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndì ndɨ́rà átɔ̀ rɔ́.
8 Nɨ́ Yěsù ndì ndàla rɔ̀, Hɛ̀rɔdɛ̀-ɨdhɛ̀ nɨɨka ndì atdídɔ̌. Obhó ka nɨʼì angyangyi tɨ́ ubhínà ndòzè rɔ̌ ndàla Yěsù-ngbɔ̀, yà kà dɔ̌ ka kɨ́nɔna dhu nɨ́rɨ ndì ndarɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎzè ndàla kà rɔ̌nzɨna atdí wɨwì mà.
9 Nɨ́ Hɛ̀rɔdɛ̀ náangù dhu ádzǐta nyɨ́ Yěsù-tsǔ, pbɛ́tù kǎdù nzá atdí dhu mà nádu kà tɔ̀.
10 Pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà nɨɨʼì ányìrɔ̌. Nɨ́ abádhí adù Yěsù ɔ̀bhù ɔbɨ nyɨ́ nà.
11 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Hɛ̀rɔdɛ̀ mà, yà ngbɔ̌na ɔ̀dɔ rɨ́ pbànówí mànà, náambɛ́nà kùnɔ̀ dɔ̌ ɨtsɨ dɔ̌. Nɨ́ ka ndì ndùgbɔ̌, ndàdù àyǎya mbɛrù náfɔ kà-rɔ̌ dhu-dzidɔ̌, kǎdù Yěsù àdu kowù nà tdɨ́tdɔ̌ Pìlatɔ̀-fɔ ɔ̀.
12 Ndɨ nɨ́nganí tɨ́, Hɛ̀rɔdɛ̀ mà Pìlatɔ̀ nà, náadù ʼòzè òzè tɨ́, àzèmbè òmvǔ tɨ́ ì árúbhi ìʼì rɔ̌ angyinǎ rɔ̀ rɔ́rɔ̀.

Yěsù-ànyǎ nɔ́tdì ka kɨ́ ndɨ́nǐ ka koho tɨ́ dhu

13 Pìlatɔ̀ náandu pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, ngǔkpà alɛ mànà.
14 Nɨ́ kǎdù àtɨ̀nà abádhí nǐ: «Nyǐ nyìwǔ yàrɨ́ alɛ nà fudu ɔ̀, nyǎdù àtɨ̀nà kà rarɨ́ ìndrǔ-dɔ nɨ́dzǐ ndɨ́nǐ dhu nɨvà tɨ́. Nɨ́rɔ̀, kànǐ ma mòngù dhu kà-tsǔ nyɨkpɔ́ku ɔ̌ rɔ̀. Nɨ́ ma màla nzá atdí afátá mà kà-dɔ̌ ka kɨ́ anya nɔ́tdɨ okúna dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, atdí dhu mà rǐʼì ɨ̀mbǎ yà nyǐ nyɔ̀bhù ka dɔ̀ná.
15 Hɛ̀rɔdɛ̀ nyɨ́ mà nála nzá atdí afátá mà kà dɔ̌, kàdù kàdu tdɨ́tdɔ̌ àlɛ̌-fɔ ɔ̀ nɨ́dhunǐ. Nɨ́, yà kɔ̌nzì dhu ɔ̌, atdí dhu mà rǐʼì mbǎ, yà kàbhu rádù kohò.
16 Nɨ́, ma mɨ́ kìkɔlɔ ɨwà ma màbhu ka kuvɨ rɔ́rɔ̀.»
17 [Yà Pásìka tɔ́ mùhɛndù-ɨdhɔ̀ náarɨ́rà dhu bhěyi, ka kongónà atdí alɛ nɨ́kɔ̀lɔ̀ imbi ɔ̀ rɔ̀ abádhí tɔ̀.]
18 Nɨ́, abádhí kɔ́rɔ́ náapɛ̀ ʼùkǔ atdíkpá, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ábhǔ wɔ̀ alɛ kohò, nyadù Bàrabà nɨ́kɔ̀lɔ̀ fǎkà.»
19 Ndɨ Bàrabà ka kasò imbi ɔ̀, kɨgɔ̀ ɔ̌ ndì nɔ́nzì wɔ̀gɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ìndrǔ kɔ̌hò dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
20 Pìlatɔ̀ abhù tǔna tdɨ́tdɔ̌ ihé-yà tɔ̀, Yěsù ndì ndòzè ndɨ̀kɔ̀lɔ̀ nɨ́dhunǐ.
21 Pbɛ́tù, abádhí adù ɨ̀dù: «Ʊ́tɔ̌ ka mùsàlabhà dɔ̌! Ʊtɔ̌ ka mùsàlabhà dɔ̌!»

22 Ɨbhʉ rí kìsɛ̌ nɨ̌, kǎtɨ abádhí nɨ̌: «Ádhu nyʉ́ ndɨ kǎfǎ? Ɨnzá ma màla atdí afátá mà,
yà kàkǎ kohò okúna dɔ̀ rɔ̀. Ní ma mí kàbhʉ̌ kʉvɨ, madʉ̀ ìkɔ̀lɔ̀nà ràrà.»
23 Pbɛ́tʉ̀, abádhí náadʉ̀ dhu ʉ̀tʉ, ʼàmbɛ ùkʉ̌ dɔ̌ àrɨ̌ nyʉ́ tí, ndɪ́nɨ̌ ka kʉtɔ́ tí ka
mʉ̀sàlabhà dɔ̌. Ní abádhí tɔ́ ìkʉ̌-ɔbɨ̀ òsè dɔ̀na nǎ rɔ̀,
24 Pìlatɔ̀ adʉ̀ abádhí-afí òzè dhu nɔ́nzɨ.
25 Ní kɨ̌kɔ̀lɔ̀ yà imbi ɔ̀ ka kósò kɨgɔ̀ ɔ̌ ndɨ nɔ́nzɨ wɔ̀gɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ abvo nóhò
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ. Ndɨ alɛ nɨʼɨ̀ yà abádhí rʉ̌bhi ònzìnà rɔ̌ kɨkɔ̀lɔ̀ alɛ. Nɪ́rɔ̀ nɪ́ ndɨ kǎdʉ̀
Yɛ̌sù nábhʉ abádhí-fɔ́, ndɪ́nɨ̌ abádhí ɔnzɨ tí afíya nózè dhu bhɛ̌yi.

Yɛ̌sù nʉ́tɔ̌ ka kɪ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu

26 Yɛ̌sù nà ɨ̀ ówu ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, abádhí náalʉ́ Sìmonì tí kátɨna atdí alɛ ɨnga bvʉ̀ rɔ̀
rɪ́rà rɔ́rɔ̀. Ndɨ alɛ nɨʼɨ̀ Kùrenì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ. Nɪ́ abádhí náadʉ̀ mʉ̀sàlabhà nágba kà-dɔ̌,
ndɪ́nɨ̌ kǎnɔ́ tí, ndàmbɛ àrà dɔ̌ nà Yɛ̌sù-owù ɔ̌.
27 Ábhɔ̌ ihé-yà mà, vèbhálɛ mànà náambɛ́nà òwu dɔ̌ Yɛ̌sù owù ɔ̌. Ɨ vèbhálɛ
náambɛ́nà odrùya-dɔ nʉ́pbì dɔ̌ ɨzʉ-okú dɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ àmbɛ Yɛ̌sù ɔ̀dzɨ dɔ̌.
28 Ní Yɛ̌sù agɛ́rɛ́ ndɨ ndàndà abádhí, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Yèrùsàlɛmà ɔ̌ vèbhínzó, ɨ̀nzɨ̌
nyɔ̀dzɨ ma! Pbɛ́tʉ̀, nyɔ̀dzɨ nyɨ̌ nyɨ̌-tírɔ̀, ndɨrɔ̀ nyɔ̀dzɨ fʉ̀kʉ́ nzónzo.
29 Obhó tí, ɨdhɔ rɨ̌ʼɨ̀ ìnè yà ɔ̀yá ka kowuya àtɨ̀nà rɔ̌: ‹Hirò nɔ̀nzɨ̀ ní ìngò-ayí, ndɨrɔ̀
hirò nɔ̀nzɨ̀ ní ɨnzá ɨ̀ nʉgʉ vèbhálɛ, yà ɨnzá inzo apɛ̀na ɨbàya-tsʉ̀ nɪ́ndʉ̌ vèbhálɛ.›
30 Ndɨ nɪ́nganí, ìndrʉ̌ owuya àtɨ̀nà rɔ̌ pbìrì-akpá nɨ̌: ‹Nyàgbʉ̌ nyɨ̌ dɔ̀ká!› Ndɨrɔ̀
abádhí owuya àtɨ̀nà rɔ̌ pbìrì nɨ̌: ‹Nyàtsì nyɨ̌ dɔ̀ká!›
31 Obhó tí, yà dhu bhɛ̌yi ka kɪ́ dhu ɔ̀nzɨ kázʉ̌ itsu rɔ̌ rɔ̀, òtdyɔ̀tdyù itsu rɔ̌ ka kɔ́nzɨna
dhu nóoloya ɨngbǎ dhu bhɛ̌yi?»
32 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tí, ka kambɛ́nà òwu dɔ̌ átɔ̀ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɪ́ ɔ́yɔ̌ alɛ nà, ndɪ́nɨ̌
ka kɔkyɛ tí atdíkpá Yɛ̌sù mànà.
33 Ní, «Alɛ-dɔ-kpa» tí kátɨna ngari ɔ̀ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, abádhí nʉ́ʉtɔ́ Yɛ̌sù mʉ̀sàlabhà dɔ̌
ányɨ̀rɔ̌, kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɪ́ ɔ́yɔ̌ alɛ mànà. Atdí alɛ ka kʉtɔ́ Yɛ̌sù bhà fangà dɔ̀nǎ
rɔ̀, kadʉ̀ ngǎtsi nʉ́tɔ kàbhà ígù dɔ̀nǎ rɔ̀.
34 [Ní, Yɛ̌sù ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Àbá, ʉ́bà dhu abádhí tɔ̀, ɨnzá abádhí ʉ̀nɨ ɨ̀ ɔ́nzɨna
dhu nɪ́dhunɨ̌.»] Abádhí náadʉ̀ Yɛ̌sù rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ́ndɔ̀ fɔyá, ngàlà ɔ̌ ɨ̀ ɔ̀vɨ̀ rɔ́rɔ̀.
35 Ìndrʉ̌ náadʉ̀ ìko ányɨ̀rɔ̌, ʼàmbɛ ndɔ̀nzɨ rí dhu nándà dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, pbàyàhúdí tɔ́
ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ òko ʼàmbɛ Yɛ̌sù nʉ́gbɔ dɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Kɨ̌gʉ̌ ngʉ̌kpà alɛ, ní
kɨgʉ̌ pɛ́ ndɨ ndɨ̀tírɔ̀, kǎpɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ Krístɔ̀, Kàgàwà ɔ́pɨ fɨ̌ndà alɛ tí!»
36 Pbànówí náambɛ́nà kʉ̀gbɔ dɔ̌ átɔ̀, ʼàdʉ̀ òwu ògyògyè dɨ̀vayì náva rɔ̌ kà-tsʉ̌.
37 Abádhí adʉ́nà òwu àtɨ̀nà rɔ̌: «Nyɨ nyapɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà tí, ní
ígʉ̌ pɛ́ nyɨ nyɨ-tírɔ̀.»
38 Kà-dɔ̀nǎ ka kadʉ̀ dhu àndi yà dhu bhɛ̌yi: «Yàrí alɛ ní Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ
kamà.»
39 Yà Yɛ̌sù tí ka kʉ̀tɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ nʉ́ʉnɔ dhu kà nɨ̌ ndàtɨ:
«Nyɨ tí obhó Krístɔ̀? Ɨgʉ̌ pɛ́ nyɨ nyɨ-tírɔ̀, nyadʉ̀ mǎ nígʉ!»
40 Pbɛ́tʉ̀ ngǎtsi kà tʼɔ́dhìnà náadʉ̀ ɔ̀rʉ̀ kà dɔ̌ ndàtɨ: «Nyɨ tí obhó Kàgàwà-ɔdɔ̀ mà
nɔ́nzɨ, àzèmbè nyɨ nyongó ɨ̀ʼɨ̀ ndɨ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nábà nyɨ nyí?
41 Àlɛ̌ kɪ́ àpbɛ̀ nábà obhónánga dɔ̌, àlɛ̌ tɔ́ afátá-okú dɔ̀ rɔ̀ àlɛ̌ kɪ́ kàbà nɪ́dhunɨ̌. Pbɛ́tʉ̀
yàrí alɛ náfǎ nzá atdí dhu mà.»
42 Tdɪ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà: «Yɛ̌sʉ̌, ɨ̀rɛ̀ nyɪ́rɛ̀ ma pbʉ̀kʉ̀ idzi ɔ̀ nyɨ nyótsù rɔ̀.»
43 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ ɨndʉ̀: àlɛ̌ kótsù nyɨ
mànà indo tí pàràdisò ɔ̀.»

Yɛ̌sù rɔ̌vɛ̀ dhu

44 Mbɛ̀mbɛ̀ azà adyifɔ̀-sɨsɨ̀ adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌, ínɔ̌-yà níibvú ndɨ kɔ́rɔ́ ndɨ pbìrì ɔ̌,
ràrà àhʉ àrʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sɨsɨ̀ adyídɔ̌ nga tɔ́ ɔ̀.

45 Adyifɔ̀ náavɛ̀, Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌ ka kúsò ádrʉ̀ngbǎ mbɛrʉ̀ pàziyà tɨ́ kátɨna-ɔ̀nga
ràdʉ̀ ndɨ̀fa átsɨ̌ rɔ̀.
46 Nɨ́ Yěsù akù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà ndàtɨ: «Àbá, ma màbhʉ afídu fʉnʉ́.» Wɔ̀ dhu ndɨ̀
ndòrì dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, kà-afí náadʉ̀ ɨ̀tdɛ̌ dòtsí.
47 Wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀, Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí mɨyà pbànówí dɔ̌
ádrʉ̀ngbǎlɛ níilè Kàgàwà ndàtɨ: «Obhó nyʉ́, yàrɨ́ alɛ nɨ́'ɨ̀ obhónángatálɛ!»
48 Kɔ́rɔ́ alɛ́-yà, yà ibí rɔ̀ ìwǔnà dhu àndà, náala wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu. Nɨ́ abádhí náadù
ɨ̀ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ dɔ̀ya-tsirɔ̀ ʉ̀lʉ̌ ɨzʉ nyʉ́ nà rɔ́rɔ̀.
49 Yà Yěsù nʉ́nɨ kɔ́rɔ́ alɛ, Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ ka nʉ́ndà vèbhálɛ mànà, níikò ɨtsɛta,
'àmbɛ ʉ̀da rʉ́da dhu nándà dɔ̌.

Yěsù nɔ́tdʉ̀ ka kɨ́ dhu

50 Pbàyàhúdí-bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdɨ̀ arɨ́ alɛ nzínzì ɔ̌, Yɔ̀zɛfʉ̀ tɨ́ kátɨna atdí alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀
ìnè. Ndɨ alɛ nɨ'ɨ̀ ídzì alɛ, ndɨrɔ̀ ka nɨ'ɨ̀ obhónángatálɛ.
51 Kǎtsù nzá yà Yěsù dɔ̌ rɨ́ 'ɨ̀rɨ alɛ tɔ́ ɔtɛ ɔ̀ màtɨ́, ndɨrɔ̀ abádhí rɔ̀nzɨna dhu ɔ̀ màtɨ́.
Wɔ̀ ndɨ Yɔ̀zɛfʉ̀ nɨ'ɨ̀ Àrìmàtayò tɨ́ kátɨna Pbàyàhúdí-bvʉ̌ atdí kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀ kǒngónà
Kàgàwà rɨ̌ idzi ɔ̀nyʉ ìndrǔ dɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ nɔ́dɔ̀.
52 Nɨ́ kǎrà Pìlatɔ̀ bhà, ndàrà Yěsù-abvò nónzì kà-fɔ́.
53 Kǎdʉ̀ Yěsù-abvò nífo mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ ngbɔ̀na nákpɔ̀rɔ̀ mbɛrʉ̀ ɔ̀. Kǎdʉ̀
àrà ndɨ abvo nɔ́tdʉ̀ bhalabhala ɔ̀ ka kóbhì ibhu ɔ̀. Ndɨ ibhu nɨ'ɨ̀ ɨnzá ka kàpɛ̀ atdí
alɛ mà nɔ́tdʉ̀ ɔ̀nà angyi. 54 Wɔ̀ dhu anzì ndɨ̀ yà ìndrǔ rɨ̌ 'ɔ̀bhɔlɔ ndɨ́nɨ̌ sàbatʉ̀ adʉ̀ tɨ́
ndɔ̀pɛ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌.
55 Yà Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ Yěsù nʉ́ndà vèbhálɛ, náadʉ̀ òwu atdíkpá Yɔ̀zɛfʉ̀ mànà.
Abádhí náala Yěsù-abvò nɔ́tdʉ̀ ka kɨ́ ɔ̀nà ibhu, 'àdʉ̀ Yěsù ka kɨ̀lɨ ibhu ɔ̀ tɨ́ dhu nála.
56 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí náadʉ̀ 'àdu fɨrábvʉ̀, 'òwù andrɔ̀kɔ mà, ndrùù rɔ́ngʉ akyɛ
mànà nɔ́bhɔ̀lɔ̀. Sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, abádhí náadʉ̀ 'àso yà Ʊyátá nónzì dhu bhěyi.

24

Yěsù rɨ̌ ndɨ̀ngbɛ̀ dhu
(Màt 28.1-10; Mrk 16.1-8; Yùw 20.1-13)

1 Sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dzidɔ̌ rúbho nga ɔ̌, vèbhálɛ náawù kútsingá nyʉ́ kàbhǔlì ɔ̀. Abádhí
awù ányɨ yà angyangyɨ ɨ̀ ɔ́bhɔ̀lɔ̀ mběyi rɔ́ngʉ akyɛ mànà fɔyá.
2 Nɨ́, abádhí adʉ̀ odu nótù ɨwà ka kɔ̀gɛ̀rɛ̀ ibhu-lí rɔ̀ rɔ́.
3 Nɨ́ abádhí atsù ndɨ ibhu ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ nzá Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-abvò nótù.
4 Nɨ́ atdídɔ̌ ɨdhɔ nʉ́kɔ abádhí ndɨ dhu dɔ̌ rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ɔ́yɔ̌ alɛ nʉ́ʉtɔ ɨ̀ abádhí tɨ́,
atdídɔ̌ rʉ́mbɨlɨ mʉ̀dzarʉ̀ nà rɔ̀yá.
5 Nɨ́ atdídɔ̌ ɔdɔ nɨ́sɨ̌ ɔ̀yà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí adʉ̀ dɔ̀ya nʉ́tdɔ̀ obvò. Pbɛ́tʉ̀, kɔ̀rɨ́
alɛ adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɨ́ ìnè rɨ́'ɨ̀ nyɨ̀kpɔ́na nà alɛ nɔ́mɛ ʉ̀vʉ̌vɛ
alɛ nzínzì ɔ̌ nɨ̌?
6 Kà rɨ̌'ɨ̀ mbǎ ɨrɔ́, kɨ̀ngbɛ̀ wà ndɨ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Nyɨ̀rɛ̀ pɛ́ yà fʉ̌kʉ̀ kʉ̌nɔ àdɨ ndɨ ndàdɨ
Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ́rɔ̀ dhu.
7 Kǎtɨ: ‹Dhu àkǎ kipfo Ìndrǔ t'ídhùnà kabhʉ nzɛ́rɛngatálɛ-fɔ́, kadʉ̀ ʉ̀tɔnà
mʉ̀sàlabhà dɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨ̀bhʉ ɨdhɔ dzidɔ̌, kà ràdʉ̀ ndɨ̀ngbɛ̀.›»
8 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí náadʉ̀ yà Yěsù ʉnɔ ɔtɛ nɨ́rɛ̀.
9 Nɨ́ abádhí adù ɨ̀ ibhu-tɨ'ɔ̀ rɔ̀, 'òwù yà ɨ̀ àla kɔ́rɔ́ dhu nʉ́nɔ̀ atdí kumì dɔ̀ná atdí nà
ábhàlɨ̌ tɔ̀, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ mànà.
10 Ɨ vèbhálɛ nɨ'ɨ̀ Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà mà, Zǎnɨ̀ mà, Yàkɔbhɔ̀-tsánà, Màrɨyà
mànà. Ndɨrɔ̀, yà abádhí ɨ'ɨ̀nà mànà ngʉ̌kpà vèbhálɛ, náadʉ̀ dhu àwɛ ndɨ dhu bhěyi
tɨ́ Yěsù bhà uvitatálɛ tɔ̀.

11 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ vèbhálɛ ʉ̀nɔ̀ fǐyɔ̀ dhu nátɨ uvitatálɛ adʉ̀ zèze tí. Ní abádhí adʉ̀ nzá ndɨ dhu ná'ù.
12 Pbɛ́tʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ náadʉ̀ ndɨ̀và, ndɔ̀kʉ̀ kàbhʉ̀lì ɔ̀. Ní, ndɨ̀ ndàgʉ̀ ndɨ̀ ndàndà ibhu-ɔ̀nga rɔ̀, kăla mbɛrʉ̀-mbɛ́lɛ́mbɛ̀lɛ̀ kɛ̀lɛ̌ ányɨ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kădʉ̀ ndàdu ndàrà pbɨ̀ndà atdídɔ̌ ɨdhɔ nʉ́kɔ ndɨ̀ wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu dɔ̌ rɔ́rɔ̀.

Yěsù rǐ ndàvǐ ɔ́yɔ̌ ábhàlǐ tɔ̀ Ɛ̀mawù rárà otu ɔ̌ dhu
(Mrk 16.12-13)

13 Ndɨ nínganí tí, Yěsù bhà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ ɔ́yɔ̌ alɛ náakò 'àmbɛ òwu dɔ̌ Ɛ̀mawù tí kátɨna pbanga ɔ̀. Ndɨ pbanga níɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná atdí nà kìlòmɛ̌tɛ̀rɛ̀ tí Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ rɔ̌ rɔ̀.
14 Abádhí ambɛ́nà ɔ̀tɛ dɔ̌ yà ì nɔ̀nzɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí dɔ̌.
15 Ní wɔ̀ abádhí rɔ̌tɛ, 'àdʉ̀ àmbɛ 'àgò dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Yěsù nyʉ́ ndɨ̀tírɔ̀ náandrì abádhí tí ɔ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ òwu dɔ̌ atdíkpá abádhí mànà.
16 Pbɛ́tʉ̀, dhu adʉ̀ abádhí-nyǐnga níti ɨ̀nzǐ rʉ̀nɨ Yěsù.
17 Ní Yěsù ivú dhu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyǐ nyí nyǎgò dɔ̀ná, àzèmbè nyǐ nyongó òwu?» Ní kɔ̀rí ábhàlǐ náadʉ̀ ìko, ɨzʉ ràdʉ̀ 'ʉ̀ka atdídɔ̌.
18 Atdí abádhí nzínzì ɔ̌ alɛ, Kìlìyɔpà tí kátɨna, náadʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Nyɨ tí ndɨ atdírɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà nzínzì ɔ̌ ɨnzá nyɨ nyʉ̀nɨ kàrí ɨdhɔ nzínzì ɔ̌ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu?»
19 Kădʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nǐ: «Ádhu ndɨ?» Ní abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ 'àtɨ: «Yà Yěsù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ rɔ̌ ndɨ̀ nɔ́nzɨ̀ dhu. Ndɨ alɛ ní'ì ádrʉ̀ngbǎ ɔbɨ nà nabì. Kǎrà ndɨ pbɨ̀ndà ɔbɨ návi rɔ̌ kàsʉ̌na ɔ̌, ndɨrɔ̀ ɔ̀tɛ̌na ɔ̌ màtí, Kàgàwà-ɔ̀nzǐ ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzǐ màtí.
20 Ní fàká pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, fàká ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà nípfo ka, 'àbhʉ kɔtdɨ̀ anya dɔ̀ná ndínǐ ka koho tí, 'àdʉ̀ kàbhʉ kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌.
21 Mǎ nyʉ́, mǎ múbhì dhu ɨ̀rɛ̀ rɔ̌ ka ràrǐ ndɨ Pbàìsràyélí nʉ́wʉ̌ rí ɨnɔ-kàsʉ̌ ɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ ròsè kɔ́rɔ́ dhu dɔ̀nǎ, indo kɔ́rɔ́ kɔ̀rí dhu ɔ́nzì ì rɔ́ ɨdhɔ náhʉ wà ɨ̀bhʉ.
22 Ní obhó tí, nzínzìka ɔ̌ ngúfe vèbhálɛ nábhʉ ɨdhɔ rʉ̀kɔ mǎ atdídɔ̌. Abádhí òwùnà bhɔ̌tsʉngá kàbhʉ̀lì ɔ̀.
23 Ní ɨnzá ì òtù Yěsù-abvò rɔ̀, abádhí àdʉ̀ ìngo, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà màlàyíká ràvi ì fǐyɔ̀. Ní, ɨ màlàyíká ràtɨ ìnè Yěsù ràrǐ'ì nyɨ̀kpɔ́na nà.
24 Yà mǎ mɨ'ì mànà atdíkpá alɛ nzínzì ɔ̌, ngúfe alɛ nádʉ̀ òwu átɔ̀ kàbhʉ̀lì ɔ̀, 'àdʉ̀ ndɨ dhu nótù àdhàdhɨ̀ yà vèbhálɛ náwɛnà dhu bhěyi tí. Pbɛ́tʉ̀ abádhí àdʉ̀ nzá ndɨ Yěsù-ngbɔ̀ nyʉ́ nála.»
25 Ní Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nǐ: «Nyǐ ní ɨ̀mbǎ ɨrɛ̀ta nà alɛ! Ndɨrɔ̀ nyǐ ní ɨ̀nzǐ arí pbànábí nʉ́ʉnɔ kɔ́rɔ́ dhu ná'u tsàkàtsàkà alɛ!
26 Dhu aká tí obhó Krístɔ̀ ràbà àpbɛ̀ ndɨ dhu bhěyi tdʉ̌ ndɨ̀ ndotsú pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀ rɔ̀?»
27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kădʉ̀ dɔ̀ná ka kandí Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tɨ̀ nɔ́pɛ̀ ndàwɛ abádhí tɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Músà bhà Andítá ɔ̀ rɔ̀, ràrà àhʉ kɔ́rɔ́ pbànábí náandí dhu ɔ̀.
28 Abádhí níitdègu yà ì úbhi òwu rɔ̌ ɔ̀nà pbanga níndù, ní Yěsù adʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ ɨtsɛ rárà alɛ bhěyi.
29 Pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ Yěsù àgo 'àtɨ: «Ádǐ atdíkpá mǎ mànà. Obhó tí, adyifɔ̀ àrà wà, ndɨrɔ̀ ɨnga rǎtɨ kòmbí tí.» Ní Yěsù adʉ̀ òtsù, 'òkò atdíkpá abádhí mànà.
30 Ní ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ ì òkò atdíkpá abádhí mànà rɔ́rɔ̀, Yěsù níidyi mʉ̀gatì ndàlʉ̌ fɔ́ná, ndàdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ Kàgàwà tɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kădʉ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga nʉ́kɔ ndʉ̀ndɔ̀ abádhí-fɔ́.
31 Níɨrɔ̀ ní ndɨ abádhí-nyǐnga náarà ndùtù, 'àdʉ̀ Yěsù nʉ́nɨ. Pbɛ́tʉ̀ Yěsù náadʉ̀ àwǐ dòtsí abádhí-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ̀.

32 Nɨ́ abádhí adʉ̀ ’ɔ̀pɛ̀ ’ɔ̀tɛ̀ nzínzìya ɔ̌, ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Àlɛ̌-afí nígbɛ̌nà tɨ́ obhó àlɛ̌
ɔ̀, yà otu ɔ̌ kà rʉ̌bhi Kàgàwà bhà Andítá-tɨ̀ náwɛ rɔ̌ àlɛ̌ tɔ̀ rɔ̀?»
33 Abádhí adʉ̀ ’ɨ̀và ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, ’àdu ɨ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨ̀gɔ̀ ɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀ abádhí atù
kɔ̌kɔ̀ atdí kumì dɔ̀ná atdí nà uvitatálɛ ɔdhɨ́ya mànà ɨ̀ nàndu rɔ́.
34 Nɨ́ ɨ̀ uvitatálɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Obhó nyʉ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù níngbɛ̀ wà
ndɨ̀. Kàvi wà ndɨ̀ Sìmonì tɔ̀.»
35 Nɨ́ kɔ̀rɨ́ ɔ́yɔ̌ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ rɔ̀yá ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ otu ɔ̌ dhu mà, ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi màtɨ́ ɨ̀
òwù Yɛ̌sù nʉ́nɨ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga nʉ́kɔ̌ rɨ́ rɔ́ dhu mànà dhu náwɛ abádhí tɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ ndàvɨ̌ pbɨ̀ndà atdí kumì dɔ̀ná atdí nà ábhàlɨ̌ tɔ̀ dhu
(Màt 28.16-20; Mrk 16.14-18; Yùw 20.19-23; Kas 1.1-8)

36 Yà Ɛ̀mawù rɔ̀ ìwʉ̌ alɛ rɔ̌tɛ ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ mànà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ tɨ́ nɨ́ ndɨ̀, Yɛ̌sù nyʉ́
ndɨ̀tɨ́rɔ̀ náavì ndɨ̀ abádhí nzínzì ɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Kàgàwà àkǎ ndàbhʉ nyɨ̌
nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̌.»
37 Nɨ́ atdídɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ ɔdɔ nɨ́sɨ̌ ɔ̀yà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí adʉ̀ dhu àtɨ̀ alɛ-mùlɨ̌ ɨ̀ àla
dhu tɨ́.
38 Pbɛ́tʉ̀ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu nívu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Ádhu fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta nɨ̀nza? Ndɨrɔ̀ ádhu
wɔ̀rɨ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀ rɨ̌’ɨ̀ afíku ɔ̀ nɨ̌?
39 Nyàndà pɛ́ ɔtsʉ́du mà pfɔ̌du mànà! Ɨma nyʉ́ nɨ́ yà! Nyàpbàlǎ pɛ́ ngbɔ̌du, ndɨrɔ̀
nyàndà pɛ́, alɛ-mùlɨ̌ náarɨ́’ɨ̀ ɨ̀mbǎ ɨ̀zǎ nà rɔ̀ná, ndɨrɔ̀ kà-kpa mà náarɨ́’ɨ̀ ɨ̀mbǎ yà rùdú
nyɨ̌ nyálǎna dhu bhɛ̌yi.»
40 Wɔ̀ dhu ʉ̀nɔ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀, kǎdʉ̀ ɔtsʉ́na mà, pfɔ̌na mànà nɨ́tɛ̀ abádhí tɔ̀.
41 Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ ɨ̀ ɨ́’ɨ̀ nà ádrʉ̀ngbǎ dhɛ̀dhɛ ɔ̌, abádhí rɨ̌ nzɨ̌ ndɨ̀ ndʉ́nɔna dhu ná’u, ndɨrɔ̀
atdídɔ̌ ɨdhɔ àdʉ̀ abádhí nʉ́kɔ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Nyɨ̌
tɨ́’ɨ̀ ìnè ɔ̀nyʉ̀nà ka kádʉ̀ dhu nà fʉkʉ́ ɨrɔ́?»
42 Nɨ́ abádhí adʉ̀ ìkùrʉ̌ ìkuru ɨ̀bhɛ̀-rɔrɔ̌-ngba nábhʉ kà tɔ̀.
43 Kǎdʉ̀ ndɨ ɨ̀bhɛ̀ nákɔ, ndàdʉ̀ à’ànà àzèmbè abádhí rǎlǎna rɔ́rɔ̀.
44 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Kɔ̀nɨ̌ yà fʉ̌kʉ̀ ma mongónà ʉ̀nɔ̀nà òko alɛ
kòko atdíkpá rɔ́rɔ̀ dhu nɨ́ wɔ̀. Dhu aká yà kɔ́rɔ́ ka kandí dùdú Músà bhà Ʊyátá ɔ̀
màtɨ́, Kàgàwà bhà pbànábí tɔ́ Andítá ɔ̀ màtɨ́, ndɨrɔ̀ Zàburì ɔ̀ màtɨ́ dhu rɔ̀nzɨ̀ ɨ̀ kɔ́rɔ́.»
45 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta nʉ́ngbɛ, ndɨ́nɨ̌ abádhí alʉ́ tɨ́ Kàgàwà bhà Andítá
rʉ̌nɔna dhu dɔ̀ya ɔ̀.
46 Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kandí dhu katɨ: Krɨ́stɔ̀
àkǎ ndàbà àpbɛ̀, kàkǎ ndɔ̀vɛ̀, ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsɛ̌ ɨdhɔ ɔ̌ ndàdʉ̀ ndɨ̀ngbɛ̀.
47 Ndɨrɔ̀ kɔ̌vɔ̀ rɔ̌, dhu àkǎ kʉnɔ̀ ìndrʉ̌ rɨ̌ ’ʉ̀gɛ̀rɛ̀, ’ʉ̀bhà fɨ̀yɔ́ nzɛ́rɛnga, Kàgàwà ràdʉ̀
dhu ʉ̀bà fɨ̀yɔ̀ dhu kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Yèrùsàlɛmà rɔ̀.
48 Nyɨ̌ nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì.
49 Ndɨrɔ̀ kɔ̀nɨ̌ ma mɨ́ yà Àbadu náakɔ̀ fɨ̀ndá làká fʉ̌kʉ̀ dhu nívì fʉ̌kʉ̀. Nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ
nyɔ̌kò yàrɨ́ kɨ̀gɔ̀ ɔ̌ tɨ́, ràrà àhʉ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́rà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ ábà nyɨ̌ nyɨ́ dhu
ɔ̀.»

Yɛ̌sù rɨ̌ ndàdʉ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ Kàgàwà ɨ dhu
(Mrk 16.19; Kas 1.9-11)

50 Yɛ̌sù adʉ̀ àrà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nà Bɛ̀tànɨyà tɨ́ kátɨna pbanga-tɨ’ɔ̀. Nɨ́, kǎngbɛ ɔtsʉ́na
ndàso abádhí nɨ̌.
51 Nɨ́ yà abádhí násɔ̌ ndɨ̀ ndɨ́ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, àbadhi mà nʉ́ʉbhá ɨ̀ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌
mànà, ndàdʉ̀ ɔ̀dzɨ̀, ndàrà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀.
52 Nɨ́ Yɛ̌sù ɨ̀ ɨ̀fʉ dhu-lutìnǎ, abádhí náadʉ̀ ’àdu ádrʉ̀ngbǎ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà Yèrùsàlɛmà
tɔ́ kɨ̀gɔ̀ ɔ̀.
53 Abádhí nóongónà ’ùndu bìlɨ̀nganà Kàgàwà bhà ɨdzá, ’àmbɛ Kàgàwà-ɔvɔ̀ nílè dɔ̌.

Yùwanì
andí Yěsù Krístɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀
Yàrí bhʉ̌kù ɔ̀ ì nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tí dhu

Ungbòta-Ɔwʉ́tá ɔ̀, Yùwanì tí ka kátɨna alɛ rǐ'ì ibí nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀, yàrí bhʉ̌kù nandí tsí tí ka kɨ̀rɛ̀ ní Zɛ̀bɛ̀dayò mà pbɨndà tsìbhálɛ Sàlɔmɛ̀ mànà t'ídhùnà, yà Yěsù bhà uvitatálɛ tí ɨ'ì. Pbɨndà bhʉ̌kù ɔ̀, kà rɔ̌tɛ dɔ̀ná ndɨ̀tírɔ̀, ndàtì ndì «Yěsù ózè ábhàlǐ» tí (21.20-25). Kʉ̌ndí átɔ̀ dhu nɨ'ì Upfòta tɔ́ bhʉ̌kù, 1 Yùwanì, 2 Yùwanì, ndɨrɔ̀ 3 Yùwanì tɔ́ bhàrʉwà.

Yùwanì andí yàrí bhʉ̌kù mbɛ̀mbɛ̀ àrʉ̀ kumì dɔ̀ná imbò nà atɔ mà nzínzì ɔ̌ àrʉ̀gyètdí kumì atɔ nà Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌. Kǎndí Yěsù Krístɔ̀ bhà yàrí Ídzì Màkʉ̌rʉ̀, ndínǐ ndì ndabhʉ̀ tí pbàkrístɔ̀-afí ròtsì ɔbɨ nǐ. Kǎndí ndɨ Màkʉ̌rʉ̀ átɔ̀ yà iri ɨ'ì fɨyɔ́ pbìrì ɔ̌ rɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ̀. Abádhí nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náa'u nzá dhu Yěsù ràrǐ Màsiyà. Yùw 20.31 ɔ̀, Yùwanì rǎtɨna, ndì randí dhu ndínǐ ìndrʉ̌ náa'u tí dhu Yěsù ràrǐ Màsiyà, Kàgàwà t'ídhùnà, 'àdʉ̀ ì'ì ípìrɔ̌nga nà kɔ̌vɔ̀ rɔ̌.

Pbɨndà andítá ɔ̀, Yùwanì rɔ̌tɛ ɔ́yɔ̌ dhu dɔ̌: «Pbàyàhúdí» (2.18-20, ndɨrɔ̀ 5.10-16), yà Yěsù nugyénà atdídɔ̌ alɛ, mà «a'uta» mànà. Pbàyàhúdí ní Pbàfàrìsáyó mà Pbàyàhúdí tɔ́ ngʉ̌kpà kámá mànà (11.57). A'uta tɔ́ atdí ɔ́fɔ̀ rǐ'ì 2.23-24 ɔ̀. Ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náa'u Yěsù yà kà rǎrà ɔ̀nzìnà rɔ̌ wɨwì àlǎ ì í dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ tí. Pbɛ́tʉ̀, kà tɔ̀ ɨnga nafɔ̀ ndínǐ ka kɨ'ì tí obhóná a'utatálɛ tí dhu nɨ'ì yà ndì ndùdhe dhu ì̀fʉ́ ka kí atdídɔ̌ dhu (8.31).

Bhʉ̌kù-nyìtì ka kóhù tí dhu

- Yùwanì rǐ Yěsù àtɨ Kàgàwà ì̀tɛ̀ rí kpangba Ɔtɛ tí dhu (1.1-18).
- Bàtizò nubhónà Yùwanì rǐ Yěsù, Màsiyà rǐrà dhu ɔ̀vɔ dhu (1.19-34).
- Yěsù rǐ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pbɨndà ábhàlǐ òvò dhu (1.35-51).
- Yěsù rǐ àrʉ̀bhʉ̀ ize nítɛ̀, rì̀tɛ̀ ndì ràrǐ Kàgàwà t'ídhùnà nyʉ́ dhu (2.1–12.50).
- Yěsù rǐ kà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ dhu ùdhě pbɨndà ábhàlǐ tɔ̀, ndàdʉ̀ ndì̀tsɔ̀ abádhí dɔ̌ dhu (13.1–17.26).
- Yěsù òsò ka kí dhu mà kà rɔ̌vɛ̀ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu mànà dhu (18.1–20.9).
- Yěsù ɨngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ ndì̀tɛ̀ pbɨndà ábhàlǐ tɔ̀ dhu (20.10–21.25).

Kàgàwà t'Ídhùnà Yěsù nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ ndì ndòngò ìndrʉ̌ tí dhu
(1Yù 1.1-3; 5.20)

1 Ɔ̀pɛ̀ tí kɔ́rɔ́ dhu rǐ ndɔ̀pɛ̀ rɔ̀, Ɔtɛ tí ka kátɨna alɛ níi'ì ìnè. Ndɨ Ɔtɛ tí ka kátɨna alɛ mà níi'ì atdíkpá Kàgàwà mànà. Ndɨrɔ̀ ndɨ Ɔtɛ nɨ'ì Kàgàwà.
2 Ɔ̀pɛ̀ tí kɔ́rɔ́ dhu rǐ ndɔ̀pɛ̀ rɔ̀, kǐ'ì Kàgàwà-tɨ'ɔ̀.
3 Kàgàwà náanzì kɔ́rɔ́ dhu kɔ̌tù ɔ̌. Ndɨrɔ̀ Kàgàwà náanzì nzá atdí dhu mà ɨnzá ndì ndɔ̀nzì kɔ̌tù ɔ̌ rɔ́rɔ̀.
4 Ndɨ Ɔtɛ-nyʉtsì ɨ'ì dhu nɨ'ì ípìrɔ̌nga, ndɨ ípìrɔ̌nga ràdʉ̀ ì'ì awáwʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀.
5 Ndɨ awáwʉ̀ nátdyi nga ínɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, ínɔ̀ náadʉ̀ nzá ndɨ awáwʉ̀ nákɔ.
6 Nírɔ̀ ní ndɨ Kàgàwà nívì atdí alɛ níitɔ ndì. Ndɨ alɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ì Yùwanì.
7 Kǐra ndínǐ ndì ndadì tí ngàmbì tí ndɨ awáwʉ̀ tɔ̀, ndínǐ kɔ́rɔ́ alɛ náadʉ̀ tí ndɨ awáwʉ̀ ná'ù kà rʉ̌nɔna ndɨ awáwʉ̀ dɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
8 Ndɨ Yùwanì nyʉ́ ndì̀tírɔ̀ nɨ'ì nzǐ awáwʉ̀, pbɛ́tʉ̀ kǐra ndínǐ ndadì tí ngàmbì tí ndɨ awáwʉ̀ tɔ̀.
9 Ndɨ Ɔtɛ nɨ'ì obhóná awáwʉ̀ nyʉ́, yà kɔ́rɔ́ alɛ-nyǐnga náwʉ̀ rǎdʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ ndì ndɨrà àhʉ̀ rɔ̀ awáwʉ̀.
10 Kǐ'ì ìnè yà adzɨ ɔ̌. Ndɨrɔ̀ Kàgàwà náanzì yà adzɨ kɔ̌tù ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ náadʉ̀ nzá kʉ̀nɨ.
11 Kǐra àhʉ̀ fɨyɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ nzínzì ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ɨ alɛ nádʉ̀ nzá kàkɔ.

12 Pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ alɛ, yà ka nakɔ̀ ʼàdʉ̀ kàʼù tɔ̀, kǎdʉ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nábhʉ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì ʼòngò Kàgàwà bhà inzo nyʉ́ tɨ́.
13 Abádhí nóngò Kàgàwà bhà inzo tɨ́, ìnzɨ̌ nɨ́ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ ìndrʉ̌-afí nózè ka dhu bhěyi ka kʉgʉ ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ abádhí nóngò kà bhà inzo tɨ́ Kàgàwà ózè ka rì'ì ndɨ dhu bhěyi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
14 Ɔtɛ tɨ́ ka kátɨna alɛ nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ ndì, ndòngò ìndrʉ̌ tɨ́, ndàdʉ̀ ìrà àdɨ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌, àlè tɨ́ ndì ndàlè ídzìnga mà, obhónga mànà nɨ̌ rɔ́rɔ̀. Àlɛ̌ kala kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀. Ndɨ awáwʉ̀ nɨ́, yà Àbanà Kàgàwà-fɔ́ ndɨ atdí tɨ́ arɨ́ ì'ì kàbhà ɨngba náabà.
15 Kà dɔ̌ ndì ndɨ́ dhu àwɛ̌ rɔ̀, bàtizò nubhónà Yùwanì náavɔ̀ dhu àrɨ̌ nyʉ́ tɨ́, ndàtɨ: «Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ yà ma mʉnɔ alɛ, matɨ: ‹Dzidu dɔ̌ rɨ́rà alɛ ràrɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ nyʉ́, ròsè dùdunǎ. Kɨ̌'ì ìnè angyangyɨ ɨnzá ka kàpè mʉgʉ rɔ́rɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.›»
16 Pbɨndà ádrʉ̀ngbǎ ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎso àlɛ̌, àlɛ̌ ràbà ídzìnga, ídzìnga dɔ̀.
17 Kàgàwà níibho pbɨndà Ʊyátá àlɛ̌ tɔ̀, Músà-otù ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ pbɨndà ídzìnga mà, pbɨndà obhónga mànà níbhò àlɛ̌ tɔ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌.
18 Atdí alɛ mà nápè nzá Kàgàwà àlǎ akɛkpá màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀ ka nábhʉ àlɛ̌ rʉ̀nɨ nɨ́ yà atdí tɨ́ arɨ́'ì kà tʼÍdhùnà. Ndɨ kà tʼÍdhùnà nɨ́ ndì Àbanà tɨ́ arádɨ, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ Kàgàwà.

Bàtizò nubhónà Yùwanì náawɛ ndɨtɨ́rɔ̀ dɔ̀ná dhu
(Màt 3.1-12; Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18; Yùw 5.33-36)

19 Atdíku Yèrùsàlɛmà rɔ̀, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náavì pbàkùhání mà, pbàláwí mànà ròwù dhu ìvu Bàtizò nubhónà Yùwanì-tsʉ̌ ka ràrɨ̌ àdhɨ. Nɨ́, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Yùwanì adʉ̀ àdunà dhu.
20 Ɨnzá ndì ndàgò ndì rɔ́rɔ̀, kǎvɔ̀ dhu kpangba ndàtɨ: «Ɨma, ma nɨ́ nzɨ̌ Krɨ́stɔ̀.»
21 Nɨ́, abádhí adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Olu, ɨnyɨ nɨ́ àdhɨ? Nyɨ tɨ́ Ɛ̀lɨyà?» Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu àdu, ndàtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ma Ɛ̀lɨyà.» Abádhí níivú dhu tdɨ́tdɔ̌: «Nyɨ tɨ́ Kàgàwà bhà nabì yà mǎ márɔ́dɔna?» Yùwanì náadʉ̀ dhu àdu: «Ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ma Kàgàwà bhà Nabì.»
22 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Olu, nyɨ nɨ́ àdhɨ, ndɨ́nɨ̌ mǎ madʉ̀ tɨ́ òwu nyɨ nyádʉ̀na fǎkà dhu ɔ̀vɔ̀ yà mǎ nìvìnà alɛ tɔ̀? Ádhu nyɨ nyʉ́ nyɨ nyʉ̀nɔ̀ nyɨ-tɨ́rɔ̀ dʉ̀nʉ́?»
23 Nɨ́, Yùwanì adʉ̀ yà Kàgàwà bhà nabì Ìsayà náandí dhu nádu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨma nɨ́ yà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀ rɔ̀ rúkʉ̌, tʉ̌na ràmbɛ ndɨrì dɔ̌ alɛ:
‹Nyùtǒ Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà otu*.›»
24 Kɔ̌kɔ̀ ka kìvìnà alɛ nɨ'ì Pbàfàrìsáyó.
25 Nɨ́ abádhí níivú dhu tdɨ́tdɔ̌ Yùwanì-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Olu, ìnzɨ̌ nɨ́ nyɨ Krɨ́stɔ̀ mà, ndɨrɔ̀ Ɛ̀lɨyà mà, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ nyɨ yà mǎ marɨ́ ɔ̀dɔna Kàgàwà bhà nabì mà rɔ̀, ádhu nyɨ nyárɨ́ bàtizò núbhǒ ìndrʉ̌ tɔ̀ nɨ̌?»
26 Nɨ́ Yùwanì adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨma, ma márɨ́ bàtizò núbhǒ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɨdha nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ rɨ̌'ì ìnè. Ndɨ alɛ nɨ́ ɨnzá nyɨ̌ nyʉ́nɨ alɛ.
27 Kà rɨ̌rà dzidu dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ma màkǎ nzá mɔkɔ̀ ma, mʉnga kà-pfɔ̀ rɔ̌ kàyìtò-mbɨ̌ mà.»
28 Wɔ̀ dhu náanzì ndì Bɛ̀tànɨyà tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̀, yà Yùwanì ongónà bàtizò núbho ìndrʉ̌ tɔ̀ ɔ̀ná rɔ̀, Yɔ̀rɔ̀danì tɨ́ kátɨna ɨdha-akpà-adzènǎ rɔ̀.

Yěsù nɨ́ Kàgàwà bhà Tàmǎ-ngba dhu

29 Tsútsǎ nínganí, Yùwanì náala Yěsù tɨna ɔ̀ rɨ́rà rɔ́, ndàdʉ̀ àtɨnà: «Kànɨ̌ Kàgàwà bhà Tàmǎ-ngba, yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ́ nzɛ́rɛnga nú'ǒ rɨ́.
30 Ka nɨ́ ndɨ yà ma mʉnɔ dhu okúna dɔ̀ rɔ̀, matɨ: ‹Dzidu dɔ̌ rɨ́rà alɛ ràrɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ nyʉ́ ròsè dùdunǎ, kɨ̌'ì ìnè angyangyɨ, ɨnzá ka kàpè mʉgʉ rɔ́rɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.›
31 Ɨma nyʉ́ mà ma mʉnɨ nzá ka. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́rà bàtizò núbho ìndrʉ̌ tɔ̀ ɨdha nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ Ìsràyelì ɔ̌ bhà nabhʉ̀ tɨ́ rʉ̀nɨ ka.»

---

* **1:23 1.23** Ìsa 40.3

32 Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ tdɨ́tdɔ̌, ndàtɨ: «Ma mala Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀
rífo àmbò tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndàdɨ kà-dɔ̌ rɔ́.
33 Ndɨrɔ̀ ɨma nyʉ́ mà, ma mʉnɨ nzá ka. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà, yà ɨma nivi mɨrà bàtizò
núbho ìndrǔ tɔ̀ ɨdha nɨ̌, náatɨ ɨma nɨ̌: ‹Nyɨ nyálǎna Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí rɨ̌fo, ndàdʉ̀ àdɨ dɔ̀ná
alɛ nɨ́ ndɨ Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí nɨ̌ rɨ́ bàtizò núbho ìndrǔ tɔ̀ alɛ.›
34 Nɨ́rɔ̀, ma mála wà ndɨ dhu, ndɨrɔ̀ ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba, àbadhi ràrɨ̌ ndɨ
Kàgàwà t'ídhùnà.»

Yɛ̌sù rɨ̌ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pbɨndà ábhàlɨ̌ núnzi dhu
(Màt 4.18-22; Mrk 1.16-20; Luk 5.1-11)

35 Tsútsǎ nɨ́nganɨ́ tdɨ́tdɔ̌, bàtizò nubhónà Yùwanì mà nɨ́ɨ'ì yà inzì ì ɨ́'ìná ɔ̀ná ngari
ɔ̌ tɨ́, pbɨndà ɔ́yɔ̌ ábhàlɨ̌ mànà.
36 Nɨ́, Yɛ̌sù ndì ndàla ʉ̀da rʉ́da rɔ́ rɔ̀, kǎtɨ pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Kɔ̀nɨ̌ Kàgàwà bhà
Tàmǎ-ngba.»
37 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ ábhàlɨ̌ nɨ́ɨrɨ wɔ̀ Yùwanì ʉ̀nɔ̀ dhu, 'àdʉ̀ 'ìvà, 'òwù Yɛ̌sù-owù ɔ̌.
38 Nɨ́, àrà ndì ndárà rɔ́rɔ̀, Yɛ̌sù náagɛ́rɛ́ ndì ndàndà olùnga, ndàdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ábhàlɨ̌
nála owùna ɔ̌ ríwu rɔ́. Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɔ́nɛna?» Nɨ́
abádhí adʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌, 'àtɨ: «Rabɨ̌, nyɨ nyarádɨ ɨngbɔrɔ́?» Rabì-tì nɨ́ Màlimò.
39 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyìwǔ, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyala tɨ́ ka.» Nɨ́ abádhí
adʉ̀ òwu, 'àdʉ̀ kǎrádɨ rɔ́ nga àla. Abádhí adʉ̀ òko atdíkpá kà mànà ndɨ nɨ́nganɨ́. Ndɨ
dhu nɨ'ì mbɛ̀mbɛ̀ ɨdrɛ̀ adyifɔ̀-sɨsì adyídɔ̌ nga tɔ́ ɔ̌ dhu.
40 Kɔ̌kɔ̀ Yùwanì rʉ̌nɔna dhu nɨ̀rɨ̀nà, 'àdʉ̀ òwu Yɛ̌sù-owù ɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ-ɔvɔ̀
nɨ'ì Àndɛ̀rɛyà. Ndɨ Àndɛ̀rɛyà nɨ'ì Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ t'ádɔ̀nà.
41 Nɨ́ Yɛ̌sù-tɨ́ rɔ̀ ì ɨvà ì rɔ̀, Àndɛ̀rɛyà náadʉ̀ àrà angyi adɔ̀nà Sìmonì rɨ̌'ì ɨ, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà
kànɨ̌: «Mǎ màla Màsiyà.» Màsiyà-tì nɨ́ Krɨ́stɔ̀.
42 Kǎdʉ̀ wɔ̀ ndɨ adɔ̀nà, Sìmonì, nʉ́ndà 'òwù nà Yɛ̌sù rɨ̌'ì ɨ. Nɨ́ ányɨ abádhí òwù ùvò
rɔ̀, Yɛ̌sù ʉdí nyɨ̀kpóna ndàndà Sìmonì, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Ɨnyɨ, nyɨ nɨ́ Sìmonì, Yùwanì
t'ídhùnà. Nɨ́ rɔ̀pɛ̀ ndì kòmbí, ka kóngo nyanzì Kɛfà tɨ́.» Kà-tì nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ Fìlipò mà Nàtànelì mànà núnzi owùna nʉngʉ tɨ́ dhu

43 Tsútsǎ nɨ́nganɨ́, Yɛ̌sù azè ndàrà Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Nɨ́ ányɨ ndì ndárà rɔ́rɔ̀, kǎtù
Fìlipò, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Fìlipǒ, ɨ́rà owùdu ɔ̌.»
44 Wɔ̀ ndɨ Fìlipò nɨ'ì Àndɛ̀rɛyà mà Pɛ́tɛrʉ̀ mànà mà tɔ́ pbanga, Bɛ̀tɛ̀sàyidà tɨ́ kátɨna
ɔ̌ alɛ.
45 Nɨ́ Fìlipò arà, ndàrà àhʉ Nàtànelì-tɨ́, ndìtsì àtɨ̀nà kànɨ̌: «Mǎ màla wà yà pbɨndà
Ʉyátá ɔ̀ Músà avɔ̀ dhu okúna dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ yà fɨyɔ́ andítá ɔ̀ Kàgàwà bhà pbànábí náavɔ̀
dhu okúna dɔ̀ rɔ̀ alɛ*. Ndɨ alɛ nɨ́ Yɛ̌sù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ, Yɔ̀zɛfʉ̀ t'ídhùnà.»
46 Nɨ́, Nàtànelì adʉ̀ dhu ìvu Fìlipò-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ídzì dhu nyʉ́ t'ádʉ̀ àhʉ àhʉ̌ Nàzàretì
rɔ̀ dhéè?» Nɨ́, Fìlipò adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨ́rà pɛ́ ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyala tɨ́ ka.»
47 Nɨ́, Yɛ̌sù itdègu Nàtànelì àlǎ tɨna ɔ̀ rɨ́rà rɔ́, nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀, ndàtɨ:
«Kànɨ̌ Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ nɨ́ yà, ɨ̀mbǎ ʉtrátá rɨ̌'ì nyʉnatsì.»
48 Nɨ́ Nàtànelì adʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nyʉ̀nɨ ma ɨngbǎ dhu bhɛ̌yi?» Nɨ́
Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Ɨnzá Fìlipò àpɛ̀ nyanzi rɔ́rɔ̀, ma màlanà nyɨ mùtinì-
kpa-tsìnǎ nyɨ nyìdè rɔ́.»
49 Nɨ́ Nàtànelì adʉ̀ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Màlimǒ, ɨnyɨ nɨ́ Kàgàwà t'ídhùnà, ndɨrɔ̀ nyɨ nɨ́
Pbàìsràyélí tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà!»
50 Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ nyà'ù tɨ́ dhu, yà ma màtɨ, ma ràlanà nyɨ
mùtinì-kpa-tsìnǎ nyɨ nyìdè rɔ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀? Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyɨ́ wɔ̀ dhu dɔ̀nǎ róse
ádrɔ̀drɔ̌ dhu nyʉ́ nálǎ!»

---

* **1:45 1.45** Tɔ̀r 18.18; Ìsa 9.5

51 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀. Nyɨ̌ nyɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà-tsʉ̀ nálǎ ndɨ̀ nàngbɛ, Kàgàwà bhà màlàyíká ràdʉ̀ òwu ùpo rɔ̌ ɔrʉ̀, ’àdʉ̀ ìfo obvò Ìndrǔ t’ídhùnà dɔ̌ rɔ́*.»

2

Yěsù rɨ̌ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pbìndà wɨwì nɔ́nzɨ dhu

1 Ɨbhʉ ráhʉ ɨdhɔ ɔ̌, ka kanzɨ̀ àdhɨ̀ngbǎ ka kʉ̀ndà nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ Kanà tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̌, Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Yěsù tsánà, Màrɨyà, nɨ́ɨ’ì ìnè ndɨ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌.

2 Ndɨrɔ̀ ka kadʉ̀ Yěsù mà, pbìndà ábhàlɨ̌ mànà núnzì átɔ̀ rìwǔ ndɨ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀.

3 Nɨ́, yà ɔ̀mvʉ̀na ka kɨ́ dɨ̀vayì níku rɔ̀, Yěsù tsánà náatɨ Yěsù nɨ̌: «Kàrɨ́ alɛ rɔ̌mvʉ̀na dɨ̀vayì rɨ̌’ɨ mbǎ.»

4 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Iyá, ádhu ndɨ nyɨ nyòzè mɔnzì? Ɨnzá pbàkà kàsʉmɨ̀ nápɛ̀ àkǎ.»

5 Nɨ́ kà-tsánà adʉ̀ àtɨ̀nà kasʉtálɛ nɨ̌: «Ɔ̀nzɨ nyɔ̀nzɨ kà rǎvǐna nyɔ̌nzì kɔ́rɔ́ dhu.»

6 Ányɨ̀rɔ̌, yà odu nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ andu-abábá nɨ́ɨ’ì ìnè aza. Ɨ andu nɨ’ì yà Pbàyàhúdí náarɨ́ ’ù’ǒ ’ìlǎ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ nɨ̌ ɨdha nʉ́dhɔ̌ ka karɨ́ ɔ̀yà andu. Ndɨrɔ̀, ɨ andu nɨ’ì mbɛ̀mbɛ̀ atdí mɨyà lítrè mà rǎdʉ̀ òtsù atdí ɔ̀ nɨ̌ dhu bvʉ̀tɨ́ andu. 7 Nɨ́ Yěsù atɨ kɔ̌kɔ̀ kasʉtálɛ nɨ̌: «Nyùtdyǒ ɨdha, nyɨ̌rǎ kɔ̀rɨ́ andu nɨ̌ kɔ́rɔ́.» Nɨ́ abádhí adʉ̀ ɨ andu nɨ́ra ɨdha nɨ̌ rùlè liyá.

8 Tdɨ́tdɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyìtdyo pɛ́ ka akɛ, nyǒwù nà mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ rìnè.» Nɨ́ abádhí adʉ̀ òwu kà nà ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ rìnè.

9 Wɔ̀ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ níinè yà dɨ̀vayì tɨ́ Yěsù ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ròngò ɨdha, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ àdhà rɔ̀ màtɨ́ ka kìwǔ ndɨ dɨ̀vayì nà dhu nʉ́nɨ. Pbɛ́tʉ̀ yà ndɨ ɨdha nùtdyǒnà kasʉtálɛ kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ɨ ɨwà ka nʉnɨ. Nɨ́ wɔ̀ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ náanzi akpatsi, ndàdʉ̀ dhu ìvu tsʉ̀ná, ndàtɨ:

10 «Ìgyò! Kɔ́rɔ́ alɛ náarɨ́ atdídɔ̌ òvù dɨ̀vayì nábhʉ̌ kɔpɛ̀ ɔmvʉ́ rɔ̀ná rɔ̀ angyi, kadʉ̀ yà ɨnzá òvù mběyi-tsí níbhò olù, ɨwà ìndrǔ ɔ̀mvʉ̀ ì ’òrì rɔ́rɔ̀. Nɨ́, nyɨ nyàdʉ̀ tɨ́ atdídɔ̌ òvù dɨ̀vayì nyʉ́ nɔ́dɔ̀ rìrà àhʉ kòmbínga ɔ̀ màtɨ́?»

11 Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ Yěsù anzì pbìndà wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ wɨwì. Kǎnzɨ̀ ka Kanà tɨ́ kátɨna Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí pbanga ɔ̀. Ndɨ dhu adʉ̀ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nɨ́tɛ̀, kàbhà ábhàlɨ̌ ràdʉ̀ kà’ù.

12 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù mà náadʉ̀ òwu Kàpɛ̀rnàwumù tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̀ atdíkpá, ɨ́yànà mà, adɔ́na mà, ndɨrɔ̀ pbìndà ábhàlɨ̌ mànà. Abádhí náadʉ̀ òko ányɨ ngúfe ɨdhɔ kɛ̀lɛ̌ tɨ́.

Yěsù rɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀ rɨ̌ dhu ùdzǐ alɛ nódì dhu
(Màt 21.12-13; Mrk 11.15-17; Luk 19.45-46)

13 Atdíku, Pbàyàhúdí tɔ́ Pásìka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ nɨ́ɨ’ì ɨwà ndɨ̀ ndìndù ndɨ rɔ́. Nɨ́ Yěsù ɨvà ndɨ̀, ndàrà Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

14 Nɨ́ ányì, kǎtsù Kàgàwà bhà ɨdza, ndàdʉ̀ ìkyì-akpá mà, tàmà mà, àmbò mànà nábhʉ̌ rɨ́ kudzǐ alɛ mà nótù obvò òkò rɔ́. Ndɨrɔ̀ ányɨ-dza kǎtù ngʉ̌kpà alɛ nɨ’ì fʉ̀rangà ɔ̌ nga nábhʉ̌ rɨ́ kʉwʉ alɛ.

15 Nɨ́, Yěsù akyɛ̀ imbi asé bhěyi, ndàdʉ̀ kɔ̀rɨ́ alɛ nódì nɨ̌ kɔ́rɔ́, ndìpfo Kàgàwà bhà ɨdza rɔ̀, fɨyɔ́ tàmà mà, ndɨrɔ̀ fɨyɔ́ ìkyì-akpá mànà. Kǎdʉ̀ yà fʉ̀rangà-ɔ̌nga nábhʉ rɔ̌ rúbhi kʉwʉ alɛ tɔ́ fʉ̀rangà-ɔ̌nga nʉ́vɔ obvò, ndàdʉ̀ abádhí tɔ́ mɨzà nátdi ràwà ì adzíya dɔ̌.

16 Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà àmbò nábhʉ rɔ̌ rúbhi kudzǐ alɛ nɨ̌: «Nyìpfo kɔ̌kɔ̀ dhu ɨrɔ́ rɔ̀. Ɨnzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ Àbadu bhà ɨdza nʉ́gɛ̀rɛ̀ ròngò dhu t’údzítá-ɨdzà tɨ́.»

---

* **1:51 1.51** Opt 28.12

17 Nírɔ̀ ní ndɨ Yěsù bhà ábhàlǐ náadʉ̀ yà Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kandí dhu nírɛ̀.
Ndɨ andítá rǎtɨna: «Pbʉ̀kʉ̀ ɨdza ma mózè nǐ àzè náarí mɔbɨ àdzò bhěyi*.»
18 Ní Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Íngbǎgà wɨwì nyɨ
nyávĭna fǎkà wɔ̀ nyɨ nyɔ̀nzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?»
19 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyùgolo pɛ́ wɔ̀rí Kàgàwà bhà ɨdza, ní
ma mí kɔ̀sì rìdè ìbhʉ ɨdhɔ ɔ̌.»
20 Ní, kɔ̀rí Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ àtɨnà Yěsù nǐ: «Hɔ̀kɔ̀! Wɔ̀rí ɨdza ka kasì
ràrà àhʉ ìfɔ kumì dɔ̀ná azà nà atɔ nyʉ́ tí, ní nyɨ tí àdʉ̀ kɔ̀sì ɔ̀sì ìbhʉ ɨdhɔ ɔ̌?»
21 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù ɨpbɛ́ ndàmbɛ àtɨnà dɔ̌ ɨdza tí dhu nɨʼì ngbɔ̌na nyʉ́ ndì ndɨtírɔ̀.
22 Ní, yà ndì ndɔ́vɛ̀, kɔtdʉ̀ ndì dhu-dzidɔ̌, Yěsù níitdègu ndɨngbɛ̀ ibhu ɔ̀ rɔ̀, nírɔ̀ ní
ndɨ kàbhà ábhàlǐ náadʉ̀ yà kʉ̌nɔ dhu nírɛ̀. Ní abádhí adʉ̀ yà Kàgàwà bhà Andítá mà,
Yěsù ʉnɔ fǐyɔ̀ ɔtɛ mànà dhu ná'ù.

Yěsù arí alɛ-afí ɔ̀ dhu nʉ́nǐ kɔ́rɔ́ dhu

23 Pbàyàhúdí tɔ́ Pásìka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ níitdègu Yěsù òtù Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ní ábhɔ̌
alɛ nyʉ́ náa'u ka yà kà rǎrà ɔ̀nzìnà rɔ̌ wɨwì-okú dɔ̀ rɔ̀.
24 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù nyʉ́ ndɨtírɔ̀ náa'u nzá ɨwà abádhí ná'ù ndɨ dhu, kʉ̌nɨ abádhí kɔ́rɔ́
nídhùnǐ.
25 Ndɨrɔ̀, kǎránà mbǎ ì'ì rɔ̌ ngàmbì-atdyú nà ìndrǔ bhà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ìwà ndì
ndʉ̀nɨ ndɨ alɛ-afí ɔ̀ dhu kɔ́rɔ́ angyangyɨ nídhunǐ.

3

Nìkɔ̀dɛmʉ̀ mà rɔ̌tɛ Yěsù nà dhu
(Màt 18.3; Yùw 1.12-13; 2Kò 5.17; Zèk 36.26)

1 Nìkɔ̀dɛmʉ̀ tí kátɨna atdí alɛ níiʼì Pbàfàrìsáyó nzínzì ɔ̌. Ndɨ alɛ nɨʼì Pbàyàhúdí tɔ́
atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ.
2 Ní atdíku, kǐvà ndì ndìrà àhʉ kúbhingánǎ Yěsù-tɨʼɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨnà kànǐ: «Màlimɔ̌,
mǎ mʉ́nɨ wà dhu nyɨ ràrǐ Kàgàwà ívì rìrà dhu ùdhe fǎkà alɛ. Obhó tí, atdí alɛ mà rǐ
nzǐ àdʉ̀ kɔ̌kɔ̀ nyɨ nyarɔ́nzɨna wɨwì-tɨdɔ̀ nɔ́nzì ìmbǎ Kàgàwà ì'ì atdíkpá ndì nà rɔ̀.»
3 Ní Yěsù adʉ̀ àtɨnà kànǐ: «Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ ɨndʉ̀. Atdí alɛ mà rǐ nzǐ àdʉ̀ òtsù
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̀ ɨnzá ka kʉ̀gʉ̀ ndì ɔwʉ́tána tɔ́ ʉgʉta nǐ
rɔ́rɔ̀*.»
4 Ní, Nìkɔ̀dɛmʉ̀ adʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ɨwà óngò mʉ̀là tí alɛ nʉ́gʉ̀ ka kádʉ̀
ìngbà dhu bhěyi tdítdɔ̌? Ndɨ alɛ tí àdʉ̀ ndàdu tdítdɔ̌ íyànà-fitsʉ̀ ɔ̀, kadʉ̀ ndʉ̀gʉ̀ ɔyɔ rí
kìsě ʉgʉta nǐ?»
5 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu Nìkɔ̀dɛmʉ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ ɨndʉ̀: ìnzǐ ndɨ
alɛ náapɛ́ ndàbhʉ̌ kʉgʉ̀ ndì ɨdha mà Ɨlǐlǎ-Alafí mànà-otù ɔ̌, ní ndɨ alɛ rǐ nzǐ àdʉ̀ òtsù
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̀*.
6 Ìndrǔ ɔ̀dhɨ arí ngbɔ̌na ɔ̀nǎ rɔ̀ ní ìndrǔ. Ndɨrɔ̀ ìndrǔ ɔ̀dhɨ arí afína ɔ̀nǎ rɔ̀ ní
Kàgàwà bhà Ɨlǐlǎ-Alafí.
7 Ní, dhu àkǎ nzá ɨdhɔ rʉ̀kɔ nyɨ yà ma mátɨna dhu ràkǎ kʉgʉ̀ nyǐ ɔwʉ́tána tɔ́ ʉgʉta
nǐ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
8 Awɛ náarópili, ndàmbɛ àrà dɔ̌ afína òzè ɨ, nyadʉ̀ àmbɛ tǔna nírì dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ
nyí nzǐ àdʉ̀ àdhà rɔ̀ màtí ka rǐrà dhu, ndɨrɔ̀ àdhà màtí kà rǎrà dhu nʉ́nɨ. Ní ndɨ dhu
rǐʼì ndɨ dhu bhěyi tí, Kàgàwà bhà Ɨlǐlǎ-Alafí-otù ɔ̌ ndì nʉ́gʉ̀ alɛ tɔ̀.»
9 Ní, Nìkɔ̀dɛmʉ̀ adʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Wɔ̀rí dhu rǎdʉ̀ ndɔ̀nzì ìngbà dhu
bhěyi?»

---

* **2:17 2.17** Zàb 69.10 * **3:3 3.3** Kà-tɨ ní, Kàgàwà rǐ ìndrǔ ʉgʉ afína ɔ̀nǎ rɔ̀ dhu. * **3:5 3.5** Zèk 36.25-27; Yùw 7.37-39

10 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨnyɨ nɨ́ atdídɔ̌ ndì nʉ́nɨ Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌ màlimò nyʉ́, nɨ́ nyɨ nyʉ́nɨ tɨ́ ɨnzá wɔ̀ dhu?
11 Ma mɨ́ obhó dhu nʉnɔ ɨndʉ̀. Mǎ marʉ́nɔna dhu nɨ́ ʉ̀nɨ̌ mǎ mʉ́nɨ dhu. Ndɨrɔ̀ mǎ maróko fɨ̀ndá ngàmbì tɨ́ dhu nɨ́ nyɨ̀kpɔ́ka nɨ̌ mǎ mála dhu, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyárɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ mǎ mʉ́nɔna dhu ná'ù.
12 Yà ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyárɨ́ fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔna yà adzɨ dɔ̌ arɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu ná'u rɔ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyádʉ̀ fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔna ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu ná'ù ɨngbà dhu bhɛ̌yi?
13 Atdí alɛ mà núpò nzá ányɨ. Pbɛ́tʉ̀ ányɨ úpò nɨ́ Ìndrʉ̌ t'ídhùnà kɛ̀lɛ̌, yà ányɨ̀rɔ̀ ifo alɛ.
14 Nɨ́ àdhàdhɨ Músà nɨ́ɨdɨ osu-wɔ̀yɔ̌ itsu dɔ̌ rɔ̀ ɔrʉ́ rʉngʉ̀ ɔ̌ dhu bhɛ̌yi*, dhu-àkǎ kɨdɨ Ìndrʉ̌ t'ídhùnà ɔrʉ́,
15 ndɨ́nɨ̌ ka nà'ù ɨngbà tɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà náadʉ̀ya tɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà.
16 Obhó tɨ́, Kàgàwà náazè yà adzɨ ɔ̌ alɛ atdídɔ̌. Nɨ́ kɨ̌bho yà atdí tɨ́ arɨ́'ì Idhùnà yà adzɨ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ka nà'ù ɨngbà tɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà náadʉ̀ya tɨ́ nzɨ̌ àwɨ̌, pbɛ́tʉ̀ ndɨ alɛ adʉ̀ya tɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà.
17 Obhó tɨ́, Kàgàwà níivi nzá Idhùnà rɨ̀rà yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ nɨ́tdɨ, pbɛ́tʉ̀ kɨ̌vi ka rɨ̀rà ndɨ́nɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ nʉ́ʉgʉ̀ tɨ́ otùna ɔ̌.
18 Ndɨ alɛ náapɛ́ kà'u, nɨ́ ndɨ alɛ dɔ̌ Kàgàwà adʉ̀ya nzɨ̌ anya ɔ̀tdɨ. Pbɛ́tʉ̀, ɨnzá ka ná'ù alɛ dɔ̌ kɔ̌tdɨ wà anya angyangyɨ, ɨnzá kǎ'ù Idhùnà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
19 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Kàgàwà nɨ́ɨtdɨ̀ya anya ìndrʉ̌ dɔ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu. Awáwʉ̀ nɨ́ɨra àhʉ yà adzɨ ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ìndrʉ̌ náadʉ̀ ɨ́nɔ̀ ɔ̌ ɨ̀ óko dhu nózè atdídɔ̌, ròsè ndɨ awáwʉ̀ dɔ̀nǎ, nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ ì arɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
20 Obhó tɨ́, nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ náarɨ́ awáwʉ̀ ɔ̀ndrɔ̀ ɔ̀ndrɔ̀ tɨ́, ɨnzɨ̌ ndàdʉ̀ ndòzè ndàhʉ awáwʉ̀ ɔ̀, akyɛ ndì ndarɔ́nzɨna nzɛ́rɛ dhu náadʉ̀na àrà ndàla rɔ̌ kpangba nɨ̌.
21 Pbɛ́tʉ̀, obhó dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ náarɨ́ ndòzè ndùbhi awáwʉ̀ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ndì ndarɔ́nzɨna dhu náala tɨ́ ndì Kàgàwà ózè dhu bhɛ̌yi ndì ndarɔ́nzɨna dhu tɨ́.»

Yɛ̌sù nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ròsè Yùwanì dɔ̀nǎ (Yùw 1.19-24)

22 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà náawù Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Nɨ́ ányɨ, abádhí náakò ngúfe ɨdhɔ tɨ́, 'àdʉ̀ òwu bàtizò núbho rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀.
23 Yùwanì náaránà bàtizò núbho rɔ̌ átɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ Sàlimù tɨ́ kátɨna pbanga tɨ́ arɨ́'ì ngǎtsi pbanga, Àyìnonì tɨ́ kátɨna ɔ̌. Obhó tɨ́, ndɨ pbanga ɔ̌ ɨdha nɨ́ɨ'ì abhɔ nyʉ́. Nɨ́ ìndrʉ̌ nóowúnà ìwu rɔ̌ Yùwanì rɨ̌'ì ɨ, kà ràdʉ̀ bàtizò núbho fɨ̌yɔ̀.
24 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Yùwanì nɨ́ɨ'ì ɨnzá ka kàpɛ̀ òsòna imbi ɔ̀ rɔ́.
25 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yùwanì bhà ábhàlɨ̌ mà atdí Mʉ̀yàhudì mànà náakò 'àmbɛ 'àgò dɔ̌ ìndrʉ̌ rɨ̌ ndù'ǒ ndìlǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ tɨ́ dhu dɔ̌.
26 Nɨ́, ɨ ábhàlɨ̌ níiwú Yùwanì-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ àtɨnà kànɨ̌: «Màlimǒ, yà Yɔ̀rɔ̀danì tɔ́ ɨdha-akpà-adzè nyɨ̌ nyɨ́'ì mànà atdíkpá alɛ, yà nyɨ nyʉ́ tɨ́rɔ̀ nyɨ nyɔ́vɔ̀ dhu dɔ̀ná fǎkà alɛ, nɨ́ rɨ̌'ì bàtizò ùbhǒ ndɨ ndɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ rɔ́. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ rɔ̌wu òwu rɔ̌ kà-tɨ'ɔ̀.»
27 Nɨ́ Yùwanì adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ìndrʉ̌ rǎdʉ̀ àbànà dhu nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ka kìbhò fɨ̌ndà dhu kɛ̀lɛ̌.
28 Nyɨ̌ nyʉ́ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nɨ́ yà ma mʉnɔ dhu tɔ́ ngàmbì. Ma mátɨ ɨma ràrɨ̌ nzɨ̌ Krɨ́stɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ma ràrɨ̌ Kàgàwà ívì angyinǎ rɔ̌ kà tɔ̀ alɛ.
29 Àdhìngbǎ-ɔwʉ́tá nà rɨ́'ì alɛ nɨ́ ndɨ ndɨ àdhìngbǎ bhà alɛ. Pbɛ́tʉ̀ ndɨ kà bhà alɛ t'ɔ́dhìnà, yà kà-tɨ́ ìdè ndàmbɛ kà rʉ̌nɔna dhu ɨrɨ̀ dɔ̌, nɨ́ɨdhɛ̀ rǎdʉ̀ ndɨ̀ka atdídɔ̌ kà-tù ɨrɨ ndɨ ndɨ́ rɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, ma mɨ́'ì dhɛ̀dhɛ nà, ndɨrɔ̀ ndɨ dhɛ̀dhɛ nákǎ wà atdídɔ̌ nyʉ́ kòmbí.
30 Nɨ́ dhu àkǎ wà Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ ràmbɛ ndɔ̀tɔ̀ dɔ̌, ɔvɔ̀du ràdʉ̀ àmbɛ àwɨ̌ dɔ̌.»

---

* **3:14 3.14** Ɔzt 21.9

Yùwanì rǐ Yěsù àtɨ ɔ̀rù̱-akpà ɔ̀ rɔ́ ɨ́rà alɛ tɨ́ dhu

31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yùwanì náadù̱ dhu-ɔvɔ̀ tdɨ́tdɔ̌, ndàtɨ: «Ɔ̀rù̱-akpà ɔ̀ rɔ́ ɨ́rà alɛ nɨ́ ndɨ rɨ́'ì kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌. Pbɛ́tù̱, yà adzɨ ɔ̌ ka kú̱gù̱ alɛ nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ kɛ̀lɛ̌, ndɨrɔ̀ kà rǎdù̱ ɔ̀tɛ yà adzɨ ɔ̌ dhu dɔ̌ tɨ́. Ɔ̀rù̱-akpà ɔ̀ rɔ́ ɨ́rà alɛ rǐ'ì kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌.

32 Kǎrú̱nɔna dhu nɨ́ nyìkpɔ́na nyu̱ nǐ ndì ndála dhu, ndɨrɔ̀ nɨ́ bǐna nyu̱ nǐ ndì ndɨ́rì dhu. Pbɛ́tù̱, ìndrǔ arɨ́ nzǐ àdù̱ kà rǔ̱nɔna dhu ná'ù.

33 Kà rǔ̱nɔna dhu nà'ù alɛ návi dhu kpangba Kàgàwà ràrǐ obhó dhu ù̱nɔ arɨ́ alɛ.

34 Obhó tɨ́, Kàgàwà ívì alɛ náarɨ́ Kàgàwà bhà ɔtɛ nú̱nɔ, atdídɔ̌ kɨ̀rǎ ndɨ pbɨndà Ɨlǐlǎ-Alafí nǐ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

35 Kàgàwà ózè Idhùnà atdídɔ̌. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎdù̱ kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ ádrù̱ngbǎnga nábhu̱ kà-fɔ́.

36 Kàgàwà t'ídhùnà nà'ù alɛ, nɨ́ rǎdù̱ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà. Pbɛ́tù̱, ndɨ nùvǒ ɨ̀nzǐ ndɨrɨ kà t'Ídhùnà-tsǔ dhu alɛ, náabáya nzǐ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga, pbɛ́tù̱ Kàgàwà bhà nàwí rǒngo àdɨ dhòdhódhónganà ndɨ alɛ dɔ̌.»

4

Yěsù mà rɔ̌tɛ Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí tsìbhálɛ nà dhu
(Ìsa 55.1; Yùw 7.37-39; Kas 8.25)

1 Wɔ̀ ndɨ kàsu̱mì ɔ̌, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Pbàfàrìsáyó nɨ́ɨrɨ ìndrǔ rǔ̱nɔna Yěsù dɔ̌ dhu. Abádhí ambɛ́nà àtɨnà dɔ̌, Yěsù ràrǐ àrà ibí alɛ nyu̱ nú̱gɛ̀rɛ̀ rɔ̌ ròngò pbɨndà ábhàlǐ tɨ́, ndàdù̱ àrà bàtizò núbho rɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyu̱ tɔ̀, ròsè yà Yùwanì arɨ́ kɔ̀nzɨ tɨ́ dhu dɔ̀nǎ.

2 Pbɛ́tù̱, Yěsù nyu̱ ndɨtɨ́rɔ̀ náaránà nzǐ bàtizò núbho rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀, kùbho rɔ̌ owúnà nɨ́ kàbhà ábhàlǐ.

3 Nɨ́, Yěsù adù̱ ndɨvà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndàdu ndì Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

4 Nɨ́ ányɨ ndì ndárà rɔ̀, kǎká ndù̱dà Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀na nǎ.

5 Nɨ́ kǎrà àhu̱ Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí pbanga, Sìkarì tɨ́ kátɨna ɔ̀. Ndɨ pbanga nɨ́ɨ'ì kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ yà idhùnà Yɔ̀zɛfù̱ tɔ̀ Yàkɔbhɔ̀ náabhù̱ adzɨ tɨ́.

6 Ndɨrɔ̀, Yàkɔbhɔ̀ bhà dzɨwɔ̀ nɨ́ɨ'ì ányɨrɔ̌. Nɨ́, Yěsù itsi àdɨ wɔ̀rɨ́ dzɨwɔ̀-bɨdɔ̌ atdídɔ̌ ndɨ ndìngyɛ̌ ndɨ abhi nǐ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu nɨ'ì mbɛ̀mbɛ̀ azà adyifɔ̀-sɨsì adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌ dhu.

7 Nɨ́, Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí tsìbhálɛ nɨ́ɨra ɨdha nítdyò. Nɨ́ Yěsù adù̱ àtɨnà kà nǐ: «Íbho pɛ́ ɨdha mɔmvù̱.»

8 Wɔ̀ ndɨ kàsu̱mɨ ɔ̌, Yěsù bhà ábhàlǐ náadù̱ ɨ'ì kɨgɔ̀ ɔ̀ ɨ ɔ̀wù ɔ̀nyu̱ núdzi ndɨ́nǐ ɨ ɔnyu̱ tɨ́ rɔ́.

9 Nɨ́, wɔ̀ Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ tsìbhálɛ náadù̱ dhu àdu Yěsù tɔ̀, ndàtɨ: «Hɔ̀kɔ̀! Ɨngbà dhu bhěyi dhu, ɨnyɨ Mù̱yàhudì tɨ́ rɔ̀, nyɨ nyɨ́ ɨdha nónzi fudú ndɨ́nǐ nyɨ nyɔmvu̱ tɨ́, àzèmbè ɨma nongó ɨ'ì Mù̱sàmàrɨyà-àyi?» Obhó tɨ́, ɨrɨta nɨ́ɨ'ì ɨmbǎ Pbàyàhúdí mà nzínzì ɔ̌ Sàmàrɨyà ɔ̌ bhà mànà.

10 Nɨ́, Yěsù adù̱ dhu àdu kàtɔ̀ ndàtɨ: «Nyɨ nyɨ́'ìná gukyè Kàgàwà arábhǔ̱na ìndrǔ tɔ̀ dhu nú̱nɨ alɛ tɨ́, nyadù̱ yà fu̱nu̱ rɨ́ ɨdha nónzi ndɔ̀mvù̱ alɛ ràrǐ àdhɨ dhu nú̱nɨ, nɨ́ nyɨ nyàmbɛ̀nà ndɨ ɨdha nónzi kà-fɔ́, kà ràdù̱ ípìrɔ̌nga àbhǔ rɨ́ ìndrǔ tɔ̀ ɨdha nábhu̱ ɨndù̱.»

11 Nɨ́ wɔ̀ tsìbhálɛ adù̱ dhu ìvu Yěsù-tsǔ, ndàtɨ: «Ádrù̱ngbǎlɛ́, ɨdha ìtdyò nyɨ nyádù̱ nǐ ngɛmɛkù̱ mà rǐ'ì mbǎ fu̱nu̱, ndɨrɔ̀ yàrɨ́ dzɨwɔ̀ rǐ'ì ádzǐ nyu̱. Nɨ́ nyɨ nyɨ́ wɔ̀ ndɨ ípìrɔ̌nga àbhǔ rɨ́ ɨdha nábà àdhà?

12 Abhukà Yàkɔbhɔ̀ nɨ́ ndɨ yàrɨ́ dzɨwɔ̀ nu̱bhà fǎkà. Ka nyu̱ ndɨtɨ́rɔ̀, kàbhà inzo mà, kà bhà mù̱tu̱ngà mànà, nú̱u̱mvu̱ kà ɔ̌ ɨdha átɔ̀. Nɨ́ ɨnyɨ, nyɨ tɨ́ ndɨ adrù̱ngbǎlɛ ròsè ndɨ abhukà Yàkɔbhɔ̀ dɔ̀nǎ?»

13 Nɨ́ Yěsù àdù̱ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà yàrɨ́ dzɨwɔ̀ ɔ̌ ɨdha nɔ̀mvù̱, nóhò ɨdha-atdyú rǎdù̱ òho tdɨ́tdɔ̌.

14 Pbɛ́tʉ̀, yà ɨma nyʉ́ ma mábhʉ̌na ɨdha nɔ́mvʉ̀ rí alɛ, nóhò ɨdha-atdyú rǐ nzǐ àdʉ̀ tdítdɔ̌ akɛkpá màtí. Obhó tí, ma mábhʉ̌na ndɨ alɛ tɔ̀ ɨdha rǎdʉ̀ òngo dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ rí ìndrǔ tɔ̀ ɨdha rǒngo ìtʉ ɔ̀nà rɔ̀ ɨdha-dɔ̀tɨ tí.»

15 Ní wɔ̀ tsìbhálɛ adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nǐ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, íbhò wɔ̀rí ɨdha idù, ìnzǐ ɨdha-atdyú nóongó tí mohò, ndɨrɔ̀ ìnzǐ ma mongó tí ìrà ɨdha nítdyò ɨrɔ́ tdítdɔ̌.»

16 Ní Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nǐ: «Árà nyanzi pbʉ̀kʉ̀ kpatsìbhálɛ, nyǎdʉ̀ ìwu mànà ɨrɔ́.»

17 Ní wɔ̀ tsìbhálɛ adʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀, ndàtɨ: «Ìmbǎ ma mí'ì kpatsìbhálɛ nà.» Ní Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nǐ: «Nyɨ nyàdu dhu mběyi nyʉ́ nyatɨ, ìmbǎ nyɨ ràrǐ'ì kpatsìbhálɛ nà.

18 Obhó tí, nyɨ nyʉ́mbǎ nyɨ imbò kpabhálɛ nyʉ́ tɔ̀. Ní, yà kombí nyǐ nyí'ì nà kpatsìbhálɛ ní nzǐ pbʉ̀kʉ̀ alɛ. Ní, wɔ̀ nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu ní obhó dhu nyʉ́.»

19 Ní, wɔ̀ tsìbhálɛ adʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨwà ma mʉ̀nɨ dhu nyɨ ràrǐ Kàgàwà bhà nabì nyʉ́.

20 Abhúka nóongónà Kàgàwà nʉ́lɛ yàrí pbìrì dɔ̌ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ nyǐ Pbàyàhúdí-tírɔ̀, nyǐ nyarádʉ̀ àtɨ̀nà, Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ràrǐ ndɨ Kàgàwà nʉ́lɛ ka kádʉ̀ òwu ɔ̀nà rɔ̀ kɨgɔ̀.»

21 Ní, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nǐ: «Yàrí tsìbhálɛ́, á'u yà ma mʉ́nɔna ɨndʉ̀ dhu. Atdí kàsʉmì níɨ'ɨya ìnè, yà ɨnzǐ nyǐ nyʉlɛ́ya àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà yàrí pbìrì dɔ̌ rɔ̀ màtí, ndɨrɔ̀ Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀ màtí ɔ̀ná.

22 Nyǐ, Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà tírɔ̀, nyǐ nyárí Kàgàwà nʉ́lɛ̌ ɨnzá nyɨ nyʉ́nɨ mbɛ̌yi rɔ́rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ mǎ, Pbàyàhúdí tírɔ̀, mǎ márí kʉ̀lɛ̌ ɨwà mǎ mʉ́nɨ mbɛ̌yi nyʉ́ rɔ́rɔ̀. Obhó tí, Kàgàwà rǐbhona ìndrǔ tɔ̀ ɔ̀gʉ̀ rǎhʉ Pbàyàhúdí nzínzì-bvʉ̌ rɔ̀*.

23 Pbɛ́tʉ̀, kàsʉmì níndù wà ndì, ndɨrɔ̀ ndɨ kàsʉmì nákǎ wà. Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ní, yà Kàgàwà-nyɨkpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu bhěyi arí Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ alɛ rǐ 'ɔ̀pɛ̀ 'ʉ̀lɛ̌ ka afíya ɔ̀, ndɨrɔ̀ obhónga nyʉ́ dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmì. Obhó tí, àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà arɔ́nɛna ní ndɨ dhu bhěyi rí ndʉ̀lɛ̌ alɛ-tɨdɔ̀.

24 Kàgàwà ní Alafí. Ní dhu àkǎ kʉ̀lɛ̌ rí alɛ rʉ̀lɛ̌ ka afíya ɔ̀, ndɨrɔ̀ obhónga nyʉ́ dɔ̌.»

25 Ní wɔ̀ tsìbhálɛ adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nǐ: «Ma mʉ̀nɨ wà dhu Màsiyà, Krístɔ̀ tí kátɨna alɛ rɨraya ìrà. Ní, kà rǐrà nínganí, kǎwɛya kɔ́rɔ́ dhu fǎkà.»

26 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Ɨma ní ndɨ Krístɔ̀, yà ɨnyɨ nà ma mɔ́tɛ.»

27 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ ní ndɨ, Yěsù bhà ábhàlǐ náadʉ̀ 'ʉ̀tɔ̀ ányɨrɔ̌. Ní ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ abádhí atdídɔ̌, ì àla Yěsù mà rǒtɛ atdí tsìbhálɛ nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, atdí alɛ mà abádhí nzínzì ɔ̌ náadʉ̀ nzá ndòmvù ndìvǔ dhu Yěsù-tsʉ̌, ràrǐ àdhu Yěsù rǐ'ì atdyúna nà, ndɨrɔ̀ ràrǐ àdhu abádhí rǒtɛ dɔ̀ná wɔ̀rí tsìbhálɛ mànà.

28 Nírɔ̀ ní ndɨ wɔ̀ tsìbhálɛ nʉ́ʉbhà fɔ̀ná ɨdha-andù ʉrɔ́, ndàdʉ̀ òngo ndàrà kɨgɔ̀ ɔ̀. Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ányì ndì ndòtù alɛ nǐ:

29 «Nyìwǔ nyàndà pɛ́ yà kɔ́rɔ́ ma marɔ́nzɨna dhu nàwɛ idù alɛ! Ngǎtsi nǐ, pbǎ ìnzǐ Krístɔ̀ ndɨ.»

30 Ní kɔ̀rí alɛ náadʉ̀ 'ìvà, 'ɔ̀wù Yěsù rǐ'ì ɨ.

31 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, pbɨndà ábhàlǐ nʉ́ʉtʉ Yěsù 'àtɨ: «Màlimǒ, ɔ́nyʉ dhu akɛ.»

32 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ma mí'ì ìnè ma mɔ́nyʉna ɔ̀nyʉ̀ nà. Ndɨ ɔ̀nyʉ̀ ní ɨnzá nyǐ nyʉ̀nɨ ɔ̀nyʉ̀.»

33 Ní ɨ ábhàlǐ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀ngʉ̀ dhu tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌ 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Atdí alɛ mà nírà tí ìrà ɔ̀nyʉ̀ nà kàtɔ̀?»

34 Ní Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nǐ: «Pbàkà ɔ̀nyʉ̀ ní mɔnzɨ yà ma nívì alɛ-afí òzè dhu, madʉ̀ yà kǐbhò ndínǐ ma mɔnzɨ tí kasʉ nɔ́nzì mɨtɔ̀.

35 Tí obhó nyǐ ndɨ nyǐ nyarí àtɨna: ‹Ɨnga ɔ̌ rɔ́'ɔ̀ ɔ̀nyʉ̀ nógu ka kí ɔ̀ná àbǐ nʉ́bhà ndì ɨfɔ àbǐ tí.› Pbɛ́tʉ̀ ɨma, ma mátɨna nyǐ nǐ, nyǐ ràngbɛ pɛ́ dʉ̀kʉ nyǎndà ɨnga. Ɔ̀nyʉ̀ nɔ́'ɔ̀ wà ɨnga ɔ̌, ndɨrɔ̀ kàkǎ wà oguta nà!

---

* **4:22 4.22** Ìsa 2.3

36 Ɔnyʉ̀-tsʉ̀ nùndu ɨnga ɔ̌ rɔ̀ alɛ náarí pbìndà mʉ̀kìmbà nábà. Ndɨrɔ̀ kǎrí ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀
núndʉ̌ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga tɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, yà ɔ̀nyʉ̀-tsè nazò ɨnga ɔ̌
alɛ mà, kà-tsʉ̀ núndu adʉ̀ ɨnga ɔ̌ rɔ̀ alɛ mànà-ɨdhɛ̀ rǎdʉ̀ ndɨ̀ka atdíkpá.
37 Obhó tí, yàrí mbólí nʉ́nɔ̀ dhu ní obhó dhu nyʉ́: ‹Atdí alɛ náarí ɔ̀nyʉ̀-tsè nózò
ɨnga ɔ̌, ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ ndɨ ɔ̀nyʉ̀ nógù ɨnga ɔ̌ rɔ̀.›
38 Ní ɨma, ma móvì nyɨ̌ nyɔ̌wù ɔ̀nyʉ̀ ògù ɨnzá nyɨ̌ nyazò dhu ɔ̀ná ɨnga ɔ̌. Ngʉ̌kpà
alɛ náanzì ndɨ kasʉ kà ɔ̌ angyinǎ rɔ̀, nyǎdʉ̀ ídzìnga nábà abádhí tɔ́ kasʉ-nyʉ-tsì.»
39 Ní, wɔ̀rí kɨgɔ̀ ɔ̌ aróko Sàmàrɨyà ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náa'u Yɛ̌sù, wɔ̀rí tsìbhálɛ náwɛnà
fɨ̌yɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kǎtɨ: «Kàwɛ ma mɔ́nzì dhu kɔ́rɔ́ idù.»
40 Ní, Sàmàrɨyà ɔ̌ alɛ níitdègu ìwu ùvò Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, ní abádhí adʉ̀ kònzì ndínɨ̌ adɨ tí ì
mànà fɨ̀rábvʉ̌. Ní Yɛ̌sù mà náadʉ̀ òko abádhí mànà ɔ́yɔ̌ ɨdhɔ tí.
41 Ní, ábhɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ nyʉ́ náadʉ̀ Yɛ̌sù ná'ù, yà kà rʉ̌nɔna ndɨ̀ nyʉ́ tírɔ̀ ɔtɛ-okú dɔ̀
rɔ̀.
42 Abádhí owúnà àtɨ̀nà rɔ̌ wɔ̀ tsìbhálɛ nɨ̌: «Mǎ mà'ù Yɛ̌sù, ɨ̀nzɨ̌ ní nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu-
okú dɔ̀ rɔ̀ tí, pbɛ́tʉ̀ mǎ mà'ù ka yà bɨ̌ka nyʉ́ nɨ̌ mǎ mɨ̀rɨ̀ kà rʉ̌nɔna dhu dhu-okú dɔ̀
rɔ̀. Ndɨrɔ̀, mǎ mʉ̀nɨ wà dhu ka nyʉ́ ràrɨ̌ ndɨ yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ́ Ɔgʉ̀ba.»

Yɛ̌sù rɨ̌ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɨngba nígʉ̌ dhu
(Màt 8.5-13; Luk 7.1-10)

43 Ɔyɔ̌ ɨdhɔ ndɨ̀ ndɔ̀nzì Sàmàrɨyà dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù ɨvà ndɨ̀ ndàrà Gàlìlayà.
44 Obhó tí, ka nɨ'ì ɨwà átɨ ndɨ̀ nyʉ́ tírɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ka rarí nabì nífʉ̌ pbìndà pbìrì nyʉ́ ɔ̌*.
45 Pbɛ́tʉ̀, Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ Yɛ̌sù àrà àhʉ rɔ̀, ányɨ bhà náakɔ̀ ka mbɛ̌yi nyʉ́, ɨwà ì awù
átɔ̀ Yèrùsalɛmà, Pásìka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, 'àdʉ̀ kà rɔ̌nzɨna kɔ́rɔ́ dhu àla nídhunɨ̌.
46 Nírɔ̀ ní ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ àrà tdítdɔ̌ Kanà tí kátɨna atdí pbanga ɔ̀, Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀.
Ndɨ pbanga ní ndɨ kʉ̌gɛ̀rɛ̀ ɨdha ròngò dɨvayì tí ɔ̀ná. Gàlìlayà, Kàpɛ̀rnàwumù tí kátɨna
pbanga ɔ̌, àlɨtá bhà kasʉ tɔ́ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ níɨ'ì ìnè. Ndɨ alɛ t'ídhùnà níɨ'ì andɨ nà.
47 Ní, Yɛ̌sù ɨ̀rà Yùdɛyà rɔ̀ ndɨ̀rà àhʉ Gàlìlayà dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ̀, wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ náarà
Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀. Kǎdʉ̀ ndɨtsɔ̀ Yɛ̌sù rɔ̌ ndínɨ̌ awú tí, ndàrà idhùnà nígʉ Kàpɛ̀rnàwumù. Ndɨ
kà t'ídhùnà níɨ'ì afína rɔ̌ ka kódɔna rɔ́.
48 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌: «Nyɨ̌ nyí nzɨ̌ dhu à'u, ɨnzá nyɨ̌ nyàla wɨwì mà, ɨnzá apɛ̀na
'ɔ̀nzɨ angyi ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌ dhu mànà dhu rɔ̀!»
49 Ní wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, írà nyawú pbàkà ɨnzá pbàkà
ɨngba-afí nápɛ̀ ɨtdɛ̌ rɔ́rɔ̀.»
50 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Árà ɨbha! Ìnè idhùnʉ rɨ̌'ì nyɨ̀kpɔ́na nà.» Ní wɔ̀
ádrʉ̀ngbǎlɛ náa'u Yɛ̌sù ʉ̀nɔ̀ fɨ̌ndà dhu, ndàdʉ̀ ndɨvà, ndàrà.
51 Ní ɨbha ndɨ̀ ndóngo rɔ́rɔ̀, abádhí núusò ì otu ɔ̌ pbìndà kasʉtálɛ mànà, ɨ alɛ ràdʉ̀
àtɨ̀nà ɨwà kà t'ídhùnà rɔ̀gʉ̀.
52 Ní wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Kɔ̌gʉ̀ná ìfe adyifɔ̀-sɨsì ɔ̌?» Ní, abádhí
adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀ 'àtɨ: «Kɔ̌gʉ̀ná inzì, àrʉ̀bhʉ adyifɔ̀-sɨsì adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌.»
53 Ní wɔ̀ ngbángba t'ábanà adʉ̀ dhu ɔ̀sʉ̀ ányɨrɔ̌ rɔ̀ tí, wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ tí Yɛ̌sù rátɨná
ndɨ̀ nɨ̌: ɨwà pbìndà ɨngba rɔ̀gʉ̀. Ní àbadhi mà, kɔ́rɔ́ pbìndà ɨdzá-bhà mànà náadʉ̀ Yɛ̌sù
ná'ù atdídɔ̌.
54 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, Yɛ̌sù anzɨ ɔyɔ rí kìsɛ̌ pbìndà wɨwì, Yùdɛyà rɔ̀ ndɨ̀ ndɨ̀rà àhʉ
Gàlìlayà rɔ̀.

5

Yɛ̌sù rɨ̌ ngbɔ̌na ʉ́vɛ atdí alɛ nígʉ̌ dhu

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, yà Pbàyàhúdí rɨ̌ fɨyɔ́ sɔmà tɔ́ atdí mʉ̀hɛndʉ̀ nɔ́nzɨ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌,
Yɛ̌sù ɨvà ndɨ̀ ndàrà Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

* **4:44 4.44** Màt 13.57

2 Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀ ka kótsù ɔ̀ná atdí tsǎtsʉ̀-ɔvɔ̀ nɨ'ì «Tàmà tɔ́ Tsǎtsʉ̀.» Nɨ́, ùye ka kúyè
ɨdha nɨ́ɨ'ì ndɨ tsǎtsʉ̀ tɨ́. Pbàyàhúdí t'ávàna ɔ̌, ndɨ ɨdha-ɔvɔ̀ nɨ'ì Bɛ̀tɛ̀sàyidà. Ndɨrɔ̀, kǐgì
rɔ̌ ka kasì imbò mbàrazà.
3 Nɨ́, dhèdhèrɔ̀ andɨ-tɨdɔ̀ nà alɛ nóongónà òyì ɨ mbàrazà tsìnǎ. Ɨ alɛ nɨ'ì
ndùmùndúmú mà, òtsótsù alɛ mà, ndɨrɔ̀ ngbɔ̌ya ʉ́vɛ alɛ mànà. [
4 Nɨ́, abádhí ongónà òyì ányɨ̀rɔ̌, 'àmbɛ Kàgàwà bhà màlàyikà rɨ̌ ndɨ ɨdha-ɔ̌nga
nángbɔ̌ dhu ɔ̀dɔ̀ dɔ̌. Obhó tɨ́, atdí kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Kàgàwà bhà màlàyikà nóongónà ìfo
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndòtsù ndɨ ɨdha ɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀nánga àngbo. Nɨ́, wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ òtsù ndɨ ɨdha
ɔ̀ alɛ nóongónà àdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ dòtsí pbɨndà andɨ ɔ̌ rɔ̀.]
5 Nɨ́, ányɨ̀rɔ̌ ɨ'ì atdí alɛ nɨ'ì ɨwà andɨ alʉ́ ndɨ̀ rɔ́ atɔ árà àhʉ ɨ̀bhʉ kumì dɔ̀ná àrʉ̀ nà
atɔ tɨ́ alɛ.
6 Nɨ́, wɔ̀ alɛ ndɨ̀ ndàla àyǎyi rɔ́, ndàdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ ɨwà ka rɔ́nzɨ̀ ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ andɨ nà
rɔ̀, Yěsù ivú dhu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nyòzè tɨ́ ɨwà nyɔgʉ̀?»
7 Nɨ́ wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀ ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨdha-ɔ̌nga màlàyikà àngbɔ̌ rɔ̀,
ma marɨ́ mbǎ àdʉ̀ ì'ì mitdu rɨ́, ndàfɔ̌ ma ndɨ ɨdha ɔ̀ alɛ nà. Ndɨrɔ̀, yà ma mɨ́ momvù
ndɨ́nɨ̌ ma mofo tɨ́ ɨdha ɔ̀ rɔ̀, ngǎtsi alɛ kɛ̀lɛ̌ náarádʉ̀ òfo angyi rùdú ndɨ ɨdha ɔ̀.»
8 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨnà wɔ̀ alɛ nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ, nyitdù ɨndʉ́ ara, nyadʉ̀ àrà.»
9 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀ alɛ náagʉ̀, ndàdʉ̀ pbìndà ara nítdù ndàrà nà.
Wɔ̀ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ ɔ̀ná ɨdhɔ nɨ'ì sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀.
10 Nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ àtɨnà wɔ̀ ɔ̀gɔ̀gʉ̀ alɛ nɨ̌: «Indo rɨ́'ì nɨ́ sàbatʉ̀-
ɨdhɔ̀! Nɨ́ dhu àkǎ nzá nyanɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ ara nyambɛ ùbhi dɔ̌ nà.»
11 Nɨ́, wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨma nìgʉ̌ alɛ nɨ́ ndɨ àtɨ ɨma nɨ̌, ma rìtdu
pbàkà ara, madʉ̀ àrà nà.»
12 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ádhɨ pbá alɛ ndɨ nyɨ
nɨ̌ àtɨ, nyɨ rìtdu pbʉ̀kʉ̀ ara, nyadʉ̀ àrà nà?»
13 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ka kɨgʉ̌ alɛ náadʉ̀ nzá àdhɨ mà ʉ̀nɔ̀nà ndɨ dhu dhu nʉ́nɨ. Obhó tɨ́, wɔ̀
ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Yěsù adʉ̀ ì'ì ɨwà ndì ndàwɨ̀lɨ̌ ndɨ, ndàrà ányɨ̀rɔ̌ ɨ'ì ihé-yà nzínzì ɔ̌ rɔ̀ rɔ́.
14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àrà wɔ̀ alɛ nótù Kàgàwà bhà ɨdzá, ndàdʉ̀ àtɨnà kà nɨ̌:
«Kɔ̀nɨ̌ nyɨ nyɔ̀gʉ̀ wà. Nɨ́ àpɛ́ nyɔnzɨ nzɛ́rɛnga tdɨ́tdɔ̌, akyɛ nzɛ́rɛ dhu nyʉ́ rɔ̀sè wɔ̀rɨ́
dɔ̀nǎ náarana nyabà tdɨ́tdɔ̌ nɨ̌.»
15 Nɨ́ wɔ̀ alɛ náadʉ̀ àrà, ndìtsì àtɨnà Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nɨ̌, Yěsù ràrɨ̌ ndɨ ndì
nìgʉ̌nà.
16 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ɨ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀nɛ̀ Yěsù, ndɨ́nɨ̌ ɨ abhʉ̀ tɨ́
kohò, sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ kà rǎrà ìndrǔ ɨ̀gʉ rɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.
17 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨnà abádhí nɨ̌: «Àbadu Kàgàwà rɨ̌'ì ìnè kòmbí màtɨ́ ndì ndɨ́
kasʉ ɔ̀nzɨ rɔ́, nɨ́ ɨma mà átɔ̀, ma mɨ́'ì kasʉ ɔ̀nzɨ ma mɨ́ rɔ́.»
18 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀nɛ̀ Yěsù tdɨ́tdɔ̌
atdyúya nyʉ́ nà, ndɨ́nɨ̌ ɨ abhʉ̀ tɨ́ kohò. Abádhí ambɛ́nà kɔ̀nɛ̀ dɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ɨnzá kɨ̌fʉ
sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ kǎrádʉ̀ Kàgàwà àtɨ àbanà nyʉ́ tɨ́, ndɨ dhu ràdʉ̀
ndàbhʉ ɨ'ì àdhàdhɨ Kàgàwà nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Kàgàwà t'ídhùnà, Yěsù bhà ádrʉ̀ngbǎnga

19 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨnà Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu
nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Kàgàwà t'Ídhùnà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ atdí dhu mà nɔ́nzɨ̀ dɔ̀na rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ kà rǎdʉ̀
ɔ̀nzɨ̀nà dhu nɨ́ yà Àbanà rɔ̌nzɨna rɔ́ ndɨ̀ ndálǎna dhu kɛ̀lɛ̌. Obhó tɨ́, Àbanà arɔ́nzɨna
dhu nɔ́nzɨ̀ kà t'Ídhùnà rǎdʉ̀ átɔ̀.
20 Obhó tɨ́, Àbanà ózè Idhùnà, ndàdʉ̀ ndɨ̀ ndarɔ́nzɨna kɔ́rɔ́ dhu núvi kà tɔ̀. Kàrɨ̌ yà
ndɨ̀ ndɔ́nzɨ̀ dhu dɔ̀nǎ róse ádrɔ̀drɔ̌ dhu núvɨ̌ tdɨ́tdɔ̌ ndɨ Idhùnà tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨdhɔ adʉ̀ tɨ́
nyʉ̌kɔ nɨ̌ atdídɔ̌.

21 Àdhàdhì Àbadu náarí ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ nábhʉ̌ rʉ̀ngbɛ ì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ ípìrɔ̀nga
ùbho fɩ̃yɔ̀ dhu bhɛ̌yi tí, ní ka t'Ídhùnà rǎdʉ̀ ípìrɔ̀nga núbho yà ndì ndòzè ndùbho ka
fɩ̃yɔ̀ alɛ tɔ̀.
22 Ndɩ̀rɔ̀, Àbadu náarí nzɩ̌ ìndrʉ̌-ànyǎ nítdì, pbɛ́tʉ̀ kɩ̌bhò anya t'ítdìta tɔ́
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɩ̀ kɔ́rɔ́ Idhùnà-fɔ́,
23 ndínɩ̌ kɔ́rɔ́ alɛ níifʉ tí Idhùnà, àdhàdhì ì arí Àbanà nífʉ̌ dhu bhɛ̌yi. Ní, ìnzɩ̌ arí
Kàgàwà t'Ídhùnà nífʉ̀ alɛ, nífʉ nzá yà ka nívì Àbanà.
24 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Yà ma mʉ́nɔna dhu níri rí alɛ, ndàdʉ̀ yà ɩma nívì alɛ
ná'ù, nábà wà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga. Ndɩ̀rɔ̀, ka kɔtdíya nzɩ̌ anya kà dɔ̌, pbɛ́tʉ̀
kʉ̌dà wà ɔvɛ ɔ̀na nǎ, ndàdʉ̀ òtsù ípìrɔ̀nga ɔ̀.
25 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: kàsʉmì níndù wà ndì, ndɩ̀rɔ̀ ndɩ kàsʉmì àkǎ wà.
Ndɩ kàsʉmì ní yà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ kʉtdʉ̌ ì alɛ rɩ̌ Kàgàwà t'Ídhùnà-tù níri ɔ̀ná, ndɩ̀rɔ̀ kà-tù ìri rí
alɛ ràdʉ̀ ípírɔ̀nga nábà.
26 Obhó tí, àdhàdhì Àba Kàgàwà náarí'ì ípìrɔ̀nga nà nyʉnatsì dhu bhɛ̌yi, ní kǎbhʉ
Idhùnà rì'ì ípìrɔ̀nga nà átɔ̀ nyʉnatsì.
27 Ndɩ̀rɔ̀, kǎdʉ̀ ìndrʉ̌-ànyǎ t'ítdìta tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɩ̀ nábhʉ Idhùnà tɔ̀, Ìndrʉ̌
t'ídhùnà ní ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
28 Ní, àpɛ́ nyàbhʉ ɩdhɔ rʉ̀kɔ nyɩ̌ ndɩ dhu dɔ̌. Obhó tí, kàsʉmì níndù wà ndì, yà kɔ́rɔ́
alɛ kǎkà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ kʉtdʉ̌ ì rɩ̌ tʉ̌du ìri ɔ̀ná,
29 'àdʉ̀ 'ʉ̀ngbɛ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ní yà ídzì nga ɔ̀nzɩ ì arí rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ nʉ́ʉngbɛya ì,
'àdʉ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nábà. Pbɛ́tʉ̀, yà nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɩ ì arí rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ,
nʉ́ʉngbɛya ì, kadʉ̀ anya nítdì dɔ̀yá*.»

Yɛ̌sù rɩ̌ pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga návɩ̌ rí ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu nɔ́vɔ dhu

30 Tdítdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɔ̀, ndàtɩ: «Ɩma nyʉ́, ma mí
nzɩ̌ àdʉ̀ atdí dhu mà nɔ́nzì dùdu rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ma mádʉ̀ ìndrʉ̌-ànyǎ nɔ́tdì Àbadu Kàgàwà
nɔ́vɔ̀ ka idù dhu bhɛ̌yi. Ndɩ̀rɔ̀ ndɩ anya nɔ́tdì ma mádʉ̀ obhónánga dɔ̌. Obhó tí, ma
marí nzɩ̌ ma mòzè dhu nɔ́nzɩ, pbɛ́tʉ̀ ma marɔ́nzɩna dhu ní yà ɩma nivi alɛ nózè dhu
kɛ̀lɛ̌.
31 Ma mapɛ́ àdʉ̀ àdɩ pbàkà ngàmbì tí ma-tírɔ̀, ní ma mʉ́nɔna dhu ní nzɩ̌ àdʉ̀ ì'ì obhó
dhu.
32 Pbɛ́tʉ̀, ngǎtsi alɛ ní ndɩ pbàkà ngàmbì, ndɩ̀rɔ̀ ma mʉ̀nɩ wà dhu, kà rʉ̌nɔna dùdú
dhu ràrɩ̌ obhó dhu.
33 Nyɩ̌ nyóvì ìndrʉ̌ ròwù dhu ɔ̀ngʉ̀ bàtizò núbhɔ̌ arí Yùwanì-tsʉ̌, ní kǎdʉ̀ obhó dhu
tí rí'ì dhu nʉ́nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ɩ alɛ dɔ̌.
34 Ɩma nyʉ́, ma mózè nzá ìndrʉ̌ rǎdɩ pbàkà ngàmbì tí dhu, pbɛ́tʉ̀ ma mí yàrí dhu
nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀ ndínɩ̌ nyɩ̌ nyʉgʉ̀ tí.
35 Yùwanì í'ì nzínzìkʉ ɔ̌ àdhàdhì ɔ̀bɩ ka kɔ̀bì ràmbɛ ɩnga náwʉ̀ dɔ̌ tarà bhɛ̌yi. Ndɩ̀rɔ̀,
nyɩ̌ nyádʉ̀ ɩdhɛ̀kʉ nábhʉ rìka ndì ákɛ̌ kàsʉmì kɛ̀lɛ̌ tí kà rʉ̌nɔna fʉ̌kʉ̀ dhu tɔ́ awáwʉ̀
ɔ̌.
36 Ní ɩma nyʉ́, ma mí'ì ìnè Yùwanì ʉnɔ dhu dɔ̀nǎ òsè ngǎtsi dhu nà. Obhó tí, ndɩ dhu
ní yà Àbadu Kàgàwà íbhò ndínɩ̌ ma mɔnzɩ tí ràkǎ kasʉ, yà ìnè rí'ì ɔ̀nzɩ ma mɔ́nzɩna
rɔ́. Ní ɩ kasʉ arí ndɩ dhu àvɩ̌, Àbadu Kàgàwà ràrɩ̌ ndɩ ɩma nívì.
37 Yà ma nívì Àbadu ní átɔ̀ pbàkà ngàmbì. Ní, nyɩ̌ nyàpɛ̀ nzá kà-tù níri akɛkpá
màtí, ndɩ̀rɔ̀ nyɩ̌ nyàpɛ̀ nzá kà-nyì-kpa nálǎ.
38 Ndɩ̀rɔ̀, nyɩ̌ nyí'ì mbǎ kàbhà ɔtɛ nà afíkʉ ɔ̀, ɩnzá nyɩ̌ nyá'ù yà kɩ̌vì alɛ dhu-okú dɔ̀
rɔ̀.
39 Nyɩ̌ nyózè nyǒgyè Kàgàwà bhà Andítá-ɔ̀nga, nyɩ̌ nyárí ɩnga ìrɛ̀ kǒtù ɔ̌ nyɩ̌ ràrǎdʉ̀
dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nábà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ní, ɩ Andítá ní ɩ pbàkà ngàmbì.

* **5:29 5.29** Dàn 12.2

40 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyózè nzá nyɨ̌wʉ̌ tɨdu ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ obhóná ípìrɔ̌nga.
41 Ma mózè nzá ìndrʉ̌ rɨ̌ milè dhu.
42 Pbɛ́tʉ̀, ma mʉ́nɨ wà nyɨ̌: nyɨ̌ nyózè nzá Kàgàwà.
43 Ɨma, ma mɨ́rà Àbadu Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌, nɨ́ nyɨ̌ nyàdʉ̀ nzá makɔ. Pbɛ́tʉ̀, ngǎtsi alɛ náapɛ́ àdʉ̀ ìrà ɔvɔ̀na nyʉ́ rɔ̌, nɨ́ nyɨ̌ nyádʉ̀ ndɨ alɛ àkɔ akyɛ.
44 Nyɨ̌ nyádʉ̀ dhu à'ù ìngbà dhu bhěyi, yà nyɨ̌ nyózè nyɨ̌fʉ nyɨ̌ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌, ìnzɨ̌ nyǎdʉ̀ Kàgàwà atdírɔ̀ rɨ̌ nyɨ̌fʉ̌ dhu ɔ̀nɛ̀ rɔ̀?
45 Àpɛ́ nyìrɛ̀ nga ɨma ràrɨ̌ ndɨ ma mɨ́ nyɔ̌bhʉ Àbadu-fɔ́. Pbɛ́tʉ̀ nyɔ̌bhʉ rɨ́ nɨ́ Músà, yà atdídɔ̌ nyɨ̌ nyá'ù tsʉ̀ná dhu alɛ*.
46 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyá'ùyana gukyè Músà náandí dhu, nɨ́ nyɨ̌ nyádʉ̀yana ma mʉ́nɔna dhu à'ù átɔ̀, okúdu dɔ̀ rɔ̀ kǎndí ɨ dhu nɨ́dhunɨ̌.
47 Nɨ́ yà ɨnzá nyɨ̌ nyá'ù kǎndí dhu rɔ̀, nyɨ̌ nyádʉ̀ ma mʉ́nɔna ɔtɛ ná'ù ìngbà dhu bhěyi*?»

6

Yěsù rɨ̌ imbò lʉfʉ̀ alɛ nóngù dhu
(Màt 14.13-21; Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adà Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-adzè. Ndɨ rɛ̀rʉ̀ ka kanzínà átɔ̀ Tìbèriyà tɨ́.
2 Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ ihé-yà náadʉ̀ òwu kɔ̌wù ɔ̌, andɨ nà alɛ rɔ̌ ka rǎrà ɔ̀nzɨ̀nà rɔ̌ wɨwì nála rɔ̌ ɨ́ ówu nɨ́dhunɨ̌.
3 Nɨ́ Yěsù núupò pbìrì dɔ̀, 'àdʉ̀ òko obvò ányɨ pbìndà ábhàlɨ̌ mànà.
4 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Pbàyàhúdí tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀, Pásɨ̀ka tɨ́ kátɨna-ɨdhɔ̀ nɨ́ɨ'ì ɨwà ndìndù ndɨ̀ rɔ́.
5 Nɨ́ Yěsù ʉbɛ̀ nga ndàndà, ndàdʉ̀ ihé-yà nála tɨna ɔ̀ ríwu rɔ́. Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ìvu Fìlipò-tsʉ̌, ndàtɨ: «Àlɛ̌ kówu mʉ̀gatì òdzì àdhà ndínɨ̌ kǎkà alɛ ɔnyʉ tɨ́?»
6 Kɨvú wɔ̀ dhu Fìlipò-tsʉ̌, àbadhi-afí kɛ̀lɛ̌ ndɨ̀ ndomvú tɨ́ nɨ̌. Obhó tɨ́, kʉ̌nɨ wà ndɨ̀ ndádʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà dhu.
7 Nɨ́ Fìlipò adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Àlɛ̌ kɨ́ mbǎ mʉ̀gatì nódzi ɔ́yɔ̌ mɨyà fʉ̀rangà-kpɔ̌ rɔ̌ màtɨ́, kadʉ̀ ʉ̀ndɔ̀nà nɨ̀nɨ́ màtɨ́ kɔ̀rɨ́ alɛ-fɔ́, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àkǎ abádhí rɔ̌.»
8 Yěsù bhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌, Àndɛ̀rɛyà tɨ́ kátɨna atdí alɛ, Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ t'ádɔ̀nà, náadʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌:
9 «Atdí kpatsìbhíngba rɨ̌'ì ìnè ɨrɔ́ sàyirì tɨ́ kátɨna nganʉ̀-ra nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ imbò mʉ̀gatì nà, dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ ɨbhɛ̀ nà. Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ ndɨ dhu mà rɔ̌nzɨna yà dhu bvʉ̀ tɨ́ alɛ rɔ̌ dhu nɨ́ àdhu?»
10 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyàvi ìndrʉ̌ ròkò obvò.» Ányɨ̀rɔ̌ ɨrɨ́ nɨ́ɨ'ì ìnè abhɔ. Nɨ́ ihé-yà adʉ̀ òko obvò ndɨ ɨrɨ́ dɔ̌. Ɨ alɛ-bvʉ nɨ'ì mbɛ̀mbɛ̀ imbò lʉfʉ̀ kpabhálɛ.
11 Nɨ́ Yěsù ugu kɔ̌kɔ̀ imbò mʉ̀gatì ndʉ̀lʉ̌ fɔná. Nɨ́ ɔ̀tsɔ̀ ndɨ̀ ndàbhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ɨ mʉ̀gatì àbhʉ kʉndɔ̀ ʉrɔ́ ɨ'ì alɛ tɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ ɨbhɛ̀ nábhʉ átɔ̀ kʉndɔ̀ abádhí tɔ̀, abádhí nà rákǎ dhu bhěyi.
12 Ihé-yà níitdègu dhu ɔ̀nyʉ 'ùlè nɨ̌, nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyùndu ɔ̀dɔ̀dɨ mʉ̀gatì-go-tsʉ̀, akyɛ ndɨ nɨnzana kɔkɔ́rɔ̀ nɨ̌.»
13 Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náadʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ɔ̀nyʉ ka kɔ̀nyʉ̀ imbò mʉ̀gatì ɔ̀ rɔ̀ ɔ̀dɨ mʉ̀gatì-go-tsʉ̀ núndu, rùlè atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà sɛ̌ngɛ̀ ɔ̌.
14 Nɨ́ wɔ̀ Yěsù ɔ̀nzɨ wɨwì ɨ àla rɔ̀, ihé-yà adʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀ nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Obhó nyʉ́, yàrɨ́ alɛ nɨ́ yà ka kʉnɔ ìrà ɨraya yà adzɨ ɔ̌ dhu tɨ́ Kàgàwà bhà nabì nyʉ́.»
15 Nɨ́ Yěsù itdègu abádhí rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ndínɨ̌ ɨ alʉ́ tɨ́ ndɨ̀, 'ʉ̀dɔ ndɨ̀ fɨyɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́ dhu ʉ̀nɨ̌, nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ̀dha abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà atdírɔ̀ pbìrì dɔ̀.

* **5:45 5.45** Tɔ̀r 31.26-27 * **5:47 5.47** Tɔ̀r 18.15

Yěsù rŭbhi rɛ̀rʉ̀ dɔ̌ dhu
(Màt 14.22-33; Mrk 6.45-52)

16 Ɨnga níitdègu àtɨ, nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náawú pbìrì dɔ̀ rɔ̀, ìwŭ ùvò rɛ̀rʉ̀-tsʉ̀.
17 Nɨ́ abádhí núupò atdí ibhú ɔ̀, ʼàdʉ̀ abhi ɔ̀pɛ̀ ʼàmbɛ òwu dɔ̌ rɛ̀rʉ̀-adzè, Kàpɛ̀rnàwumù tɔ́ pbanga ɔ̀. Ɨnga nɨ́ɨʼì ɨwà ndì ndàtɨ rɔ́, Yěsù ràdʉ̀ ì'ì ɨnzá ndì ndàpɛ̀ ìrà àhʉ abádhí ɨ rɔ́.
18 Ndɨrɔ̀ ɨdha adʉ̀ ì'ì atdídɔ̌ tsìna àva ndì awɛ rŏpili ɔbɨ nyʉ́ nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ́.
19 Nɨ́ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ nɨ́ɨʼì ɨwà ì ɔ̀tʉ̀ ibhú ràrà mbɛ̀mbɛ̀ imbò kìlòmɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ mbɛ̀mbɛ̀ azà kìlòmɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́ rɛ̀rʉ̀-alìkpa ɔ̀ rɔ́. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí náala Yěsù ɨdha dɔ̌ rúbhi pfɔ̌na dɔ̌, ndàmbɛ ìrà dɔ̌ ibhú ɨ rɔ́. Nɨ́ ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ atdídɔ̌ abádhí ɔ̀.
20 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ! Ɨma nɨ́ yà.»
21 Nɨ́ abádhí náatsú ʼàbhʉ Yěsù rùpò ibhú ɔ̀, nɨ́ kòmbómbí tɨ́ ibhú náadʉ̀ àrà àhʉ adzènǎ ɨdha-bɨdɔ̀, yà abádhí rŭbhi àda rɔ̌ ɨnǎ rɔ̀.

Ihé-yà rɨ̌ Yěsù ɔ̀nɛ ndɨ́nɨ̌ ì ala tɨ́ dhu
(Màt 14.34-36; Mrk 6.53-56)

22 Tsútsǎ nɨ́nganɨ́, rɛ̀rʉ̀-adzè ì nʉ́bhàná ihé-yà nɨ́ɨrɛ̀ dhu atdí tɨ́ ibhú rɨ́ʼìná ɨdha-tsʉ̀nǎ. Ndɨrɔ̀, abádhí ɨrɛ̀ dhu Yěsù rúpòná nzá ndɨ ibhú ɔ̀, ʼàdà atdíkpá pbìndà ábhàlɨ̌ mànà, pbɛ́tʉ̀ ɨ ábhàlɨ̌ rówùná ɔ̀yá.
23 Nɨ́, ngʉ̌kpà ibhú náadʉ̀ ìwu Tìbèriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ̀, ìwŭ ùvò ɨ́kyɛ̀rɔ̌ yà ɔ̀tsɔ̀ ndì ndàbhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù ábhʉná mʉ̀gatì ihé-yà rɔ̀nyʉ̀ rɔ́.
24 Nɨ́ ihé-yà níitdègu dhu àlǎ, ìmbǎ Yěsù mà, pbìndà ábhàlɨ̌ mànà ràrɨ̌ʼì nzínzìya ɔ̌, nɨ́ abádhí adʉ̀ ùpo Tìbèriyà rɔ̀ ìwŭ ibhú ɔ̌, ʼòwù Yěsù ɔ̀nɛ̀ Kàpɛ̀rnàwumù tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

Yěsù rɨ̌ ndàtɨ ípìrɔ̌nga nábhʉ rádʉ̀ ìndrŭ tɔ̀ mʉ̀gatì tɨ́ dhu

25 Kɔ̌kɔ̀ ihé-yà náawù ùvò rɛ̀rʉ̀-adzè, ʼàdʉ̀ Yěsù ɔ̀tù ányì. Nɨ́ abádhí níivú dhu kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Màlimò! Nyɨ nyɨ̀rà àhʉ ìngbǎ tɨ́ ngá àzú?»
26 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: nyɨ̌ nyɨ́ mɔnɛ dhu nɨ́ mʉ̀gatì nyɨ̌ nyɔ́nyʉ̀ná nyŭlè nɨ̌ dhu, ìnzɨ̌ nɨ́ yà ma márɔ́nzɨna wɨwì nyɨ̌ nyála, nyǎdʉ̀ à'ùnà dhu.
27 Nɨ́, dhu àkǎ nzá nyɔ̌nzì kasʉ ndìnza rádʉ̀ ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nyɔ̌nzì kasʉ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ rádʉ̀ fʉ̌kʉ̀ ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ ɔ̀nyʉ̀ àbhʉ rádʉ̀ fʉ̌kʉ̀ nɨ́ Ìndrŭ tʼídhùnà. Obhó tɨ́, ka nɨ́ ndɨ Àbanà Kàgàwà nɨ́ɨlɨ pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ize rɔ̀ná alɛ, ndɨ́nɨ̌ ndì ndívì ndɨ ka dhu navì tɨ́.»
28 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ihé-yà adʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Ádhu ndɨ àkǎkǎ mɔ̌nzì, ndɨ́nɨ̌ mà mɔnzɨ tɨ́ Kàgàwà bhà kasʉ?»
29 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà bhà kasʉ nɨ́, nyǎʼù yà ndì nyʉ́ tɨ́rɔ̀ ndì ndívì alɛ.»
30 Abádhí adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Ɨ́ngbà wɨwì nyɨ nyɔ́nzɨna mǎla, ndɨ́nɨ̌ mǎ madʉ̀ tɨ́ nyaʼù? Ádhu ndɨ nyɨ nyɔ́nzɨna?
31 Abhúka náanyʉ̀ manà tɨ́ kátɨna mʉ̀gatì rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌, àdhàdhì yà Kàgàwà bhà Andítá rʉ̌nɔna dhu bhěyi. Ndɨ Andítá rǎtɨna: ‹Kàgàwà náabhʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ìrà mʉ̀gatì abádhí rɔ̀nyʉ̀*.›»
32 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ìnzɨ̌ nɨ́ Músà ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ìrà mʉ̀gatì nabhʉ̀ fʉ̌kʉ̀. Pbɛ́tʉ̀, Àbadu Kàgàwà nɨ́ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ìrà obhóná mʉ̀gatì nábhʉ̌ rɨ́ fʉ̌kʉ̀.
33 Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà mʉ̀gatì nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ́rà mʉ̀gatì. Ndɨrɔ̀, ndɨ mʉ̀gatì nɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ rɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ̀ mʉ̀gatì.»

---

* **6:31 6.31** Uvt 16.4,15; Zàb 78.24

34 Nɨ́, ihé-yà adʉ̀ àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, óngò wɔ̀rɨ́ mʉ̀gatì níbhò fǎkà
bìlǐnganà.»
35 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀ kpangba, ndàtɨ: «Ɨma nɨ́ ndɨ yà ípìrɔ̀nga nábhʉ
rádʉ̀ ìndrǔ tɔ̀ mʉ̀gatì. Ndɨ alɛ náapɛ́ ɨ̀rà tɨdu ɔ̀, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àwù nínè akɛkpá màtɨ́.
Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ náapɛ́ ma'u, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ɔ̀mvʉ̀na ndì ndɨ́ dhu-atdyú nóhò akɛkpá
màtɨ́.
36 Kɔ̀nɨ̌ ma mʉ̀nɔ̀ wà ɨ dhu fʉ̌kʉ̀. Nyɨ̌ nyála wà ma, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàpɛ̀ nzá ma'u.
37 Àba Kàgàwà níbhò idù alɛ nákǎ 'ìwǔ kɔ́rɔ́ tɨdu ɔ̀. Ndɨrɔ̀, tɨdu ɔ̀ ɨ̀rà alɛ nódì ma
mɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ iri.
38 Obhó tɨ́, ma mɨ́rà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ma mɔnzɨ tɨ́ yà ma nívì alɛ-afí ózè dhu.
Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́rà nzá ndɨ́nɨ̌ ma mɔnzɨ tɨ́ afídu ózè dhu.
39 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ yà ma nívì Àbadu-afí ózè dhu: ‹Dhu àkǎ nzá mabhʉ yà fudú kɨ̌bhò
alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ mà ràwɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌tsi ndɔ̀dì nɨ́nganɨ́, dhu akáya
mabhʉ abádhí rʉ̀ngbɛ ì.›»
40 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà: «Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Àbadu ózè dhu: kɔ́rɔ́ alɛ yà Idhùnà àlǎ rɨ́,
'àdʉ̀ à'ùnà, rǎdʉ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nábà. Ndɨrɔ̀, ma madʉ̀ya abádhí nábhʉ
rʉ̀ngbɛ ì yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌tsi ndɔ̀dì nɨ́nganɨ́.»
41 Nɨ́ wɔ̀ dhu ì ɨ̀rì rɔ̀, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náapɛ̀ 'àmbɛ ònu dɔ̌ nzínzìya ɔ̌
Yɛ̌sù-okú dɔ̀ rɔ̀. Abádhí anù wɔ̀ Yɛ̌sù àtɨ, ndì ràrɨ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ́rà mʉ̀gatì nɨ́dhunɨ̌.
42 Nɨ́, abádhí ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌ nzínzìya ɔ̌: «Tɨ́ obhó Yɛ̌sù, Yɔ̀zɛfʉ̀ t'ídhùnà nyʉ́ yà?
Àlɛ̌ kʉ́nɨ wà kà t'ábanà mà, kà-tsánà mànà. Nɨ́, kà rǎdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi ndɨ
rɨ́rà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀*?»
43 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ nyònu nzínzìkʉ ɔ̌.
44 Ɨnzɨ̌ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ ɨ̀rà tɨdu ɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ yà ɨma nívì Àbadu Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ nábhʉ
ndɨ ndɨ̀rà tɨdu ɔ̀ rɔ̀. Ndɨ alɛ nɨ́ ndɨ ma madʉ̀ya àbhʉnà rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀
rɨ̌tsi ndɔ̀dì nɨ́nganɨ́.
45 Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu 'àtɨ: ‹Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ núudhèya dhu kɔ́rɔ́
alɛ tɔ̀*.› Àbadu Kàgàwà rʉ̌nɔna dhu nɨ̀rɨ, ndàdʉ̀ à'ùnà alɛ nɨ́ ndɨ rádʉ̀ ɨ̀rà tɨdu ɔ̀.
46 Atdí alɛ mà nápɛ̀ nzá Àbadu àlǎ. Pbɛ́tʉ̀, ka nála nɨ́ yà Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ rɔ̀ ɨ́rà alɛ kɛ̀lɛ̌
atdírɔ̀.
47 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Yɛ̌sù nà'ù alɛ nɨ́ rɨ̌'ì dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nà.
48 Ɨma nɨ́ ndɨ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nábhʉ arɨ́ ìndrǔ tɔ̀ mʉ̀gatì.
49 Abhúkʉ náanyʉ̀ manà tɨ́ kátɨna mʉ̀gatì rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀, nɨ́ abádhí adʉ̀ wà ùvɛ.
50 Pbɛ́tʉ̀, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ́rà mʉ̀gatì. Ndɨ mʉ̀gatì nɔ̀nyʉ̀ alɛ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ɔ̀vɛ̀.
51 Ɨma nɨ́ ndɨ ípìrɔ̀nga tɔ́ ndɨ mʉ̀gatì, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ́rà. Ndɨ alɛ apɛ́ ndɨ mʉ̀gatì
nɔ́nyʉ, nɨ́ ndɨ alɛ adʉ̀ya dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nábà. Ma mábhʉ̌na ndɨ alɛ rɔ̀nyʉ̀
mʉ̀gatì tɨ́ dhu nɨ́ ngbɔ̌du. Ma mɨ́ ndɨ ngbɔ̌du nábhʉ̌, ndɨ́nɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ náabá tɨ́
ípìrɔ̀nga otùna ɔ̌.»
52 Wɔ̀ dhu ì ɨ̀rì rɔ̀, Pbàyàhúdí adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àgò ì ɔbɨ nyʉ́ nà nzínzìya ɔ̌. Abádhí ambɛ́nà
dhu ɔ̀ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀yá, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Hɔ̀kɔ̀! Yàrɨ́ alɛ rǎdʉ̀ ngbɔ̀na níbhò ɨ̀ngbǎ dhu
bhɛ̌yi àlɛ̌ rɔ̀nyʉ̀?»
53 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Ɨnzɨ̌ nyɨ̌ nyapɛ́ Ìndrǔ
t'ídhùnà-ngbɔ̀ nɔ́nyʉ, ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ kǎzù nɔ́mvʉ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ dhòdhódhónga tɔ́
ípìrɔ̀nga nábà.
54 Ndɨ alɛ apɛ́ ngbɔ̌du nɔ́nyʉ, ndàdʉ̀ azùdu ɔ̀mvʉ̀, nɨ́ ndɨ alɛ rǎdʉ̀ dhòdhódhónga
tɔ́ ípìrɔ̀nga nábà, ndɨrɔ̀ ma madʉ̀ya ndɨ alɛ àbhʉ rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̌ rɨ̌tsi
ndɔ̀dì nɨ́nganɨ́.

* **6:42 6.42** Mrk 6.3; Màt 13.55; Luk 4.22 * **6:45 6.45** Ìsa 54.13

55 Obhó tí, ngbɔ̌du ní obhóná ɔ̀nyʉ̀, ndɨrɔ̀ azùdu ní obhóná ɔmvʉ́.
56 Ní ndɨ alɛ apɛ́ ngbɔ̌du nɔ́nyʉ, ndàdʉ̀ azùdu ɔ̀mvʉ̀, ní ma mí'ì ìnè ndɨ alɛ-nyʉtsì, ndɨrɔ̀ ndɨ alɛ rǐ'ì ìnè nyʉdutsì.
57 Ɨma nívì Àbadu Kàgàwà náarí'ì ìnè ípìrɔ̌nga nà, ndɨrɔ̀ ma márí'ì ìnè ípìrɔ̌nga nà kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀. Ní ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, ngbɔ̌du nɔ̀nyʉ̀ alɛ ní rǎdʉ̀ ì'ì ípìrɔ̌nga nà otùdu ɔ̌.
58 Yàrí ní ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ífò mʉ̀gatì. Ndɨ mʉ̀gatì rǐ'ì mbǎ yà abhúkʉ náanyʉ̀ mʉ̀gatì bhɛ̌yi. Ndɨ mʉ̀gatì ì ɔ̀nyʉ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí náadʉ̀ wà ʉ̀vɛ. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ alɛ náapɛ́ yàrí mʉ̀gatì nɔ́nyʉ, ní rǐ nzǐ àdʉ̀ ɔ̀vɛ̀ ìngbǎ tí ngá màtí.»
59 Wɔ̀rí ní ndɨ Yɛ̌sù ʉnɔ dhu, yà Kàpɛ̀rnàwumù tɔ́ pbanga ɔ̌ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀ ndì ndí dhu núdhě ìndrǔ tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌.

Dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ rí ìndrǔ tɔ̀ ɔtɛ
(Ɛ̀br 4.12-13)

60 Wɔ̀ Yɛ̌sù ʉ̀nɔ̀ dhu ì ìrɨ rɔ̀, kàbhà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àmbɛ àtɨnà dɔ̌: «Yàrí alɛ rǔdhěna ìndrǔ tɔ̀ dhu nídzɔ̀ ìdzɔ tí. Ní ádhɨ pbá alɛ ndɨ kìrì rádʉ̀?»
61 Yɛ̌sù itdègu kɔ̌kɔ̀ alɛ rɔ̌nu nzínzìya ɔ̌ yà ndì ndùdhe fǐyɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu nʉ́nǐ, ní kǎdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Wɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu nábhʉ tí nyǐ nyɔ̌tsù nzɛ́rɛnga ɔ̀?
62 Olu, nyǐ nyálǎyana gukyè Ìndrǔ t'ídhùnà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rúpo yà angyi ndì ndɨ'ì ɨ rɔ́, ní ádhu nyǐ nyʉ́nɔ̀yana?
63 Ɨlǐlǎ-Alafí ní ndɨ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ arí ìndrǔ tɔ̀ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, ìndrǔ nyʉ́ rǎdʉ̀ ɔ̀nzìnà dhu rǐ'ì ìmbǎ. Yà fʉ̌kʉ̀ ma mʉ̀nɔ̀ ɔtɛ ní Ɨlǐlǎ-Alafí ìbhò mʉnɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ɔtɛ. Ndɨrɔ̀, ndɨ ɔtɛ ní dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ rí ìndrǔ tɔ̀ ɔtɛ.
64 Pbɛ́tʉ̀, nzínzìkʉ ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ ná'ù nzá ndɨ ɔtɛ.» Obhó tí, angyangyɨ nyʉ́, Yɛ̌sù nʉ́ʉnɨ wà abádhí nzínzì ɔ̌ ɨnzá ndì ná'ù alɛ mà, ndì nipfoya ndàbhʉ ndì ɔ̀mvǔ-fɔ́ alɛ mànà.
65 Ní kǎdʉ̀ àtɨnà tdɨtdɔ̌ abádhí nǐ: «Kɔ̀nǐ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ní ndɨ, ma mɔ́vɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ matɨ: ɨnzǐ atdí alɛ mà ràrǎdʉ̀ ɨrà tɨdu ɔ̀, ɨnzá Àba Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ nábhʉ ndì ndìrà rɔ̀.»
66 Ní rɔ̀pɛ̀ ndì ʉrɔ́ rɔ̀, Yɛ̌sù bhà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nʉ́ʉdhá ì olù, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ ɨnzǐ 'ɔ̀wù ùbhi rɔ̌ kɔ̌wù ɔ̌ tdítdɔ̌.
67 Ní wɔ̀ dhu ndì ndàla rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu pbɨndà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlǐ-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyǐ nyʉ́ mà nyǐ nyòzè tí nyɔ̌wù átɔ̀?»
68 Ní Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, mǎ mówu àdhɨ bhà? Nyɨ nyarʉ́nɔna ɔtɛ ní dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ rádʉ̀ ìndrǔ tɔ̀ ɔtɛ.
69 Ní kòmbí mǎ'í na, mǎ mà'ù wà nyɨ. Ndɨrɔ̀ mǎ mʉ̀nɨ wà dhu nyɨ ràrǐ Kàgàwà bhà rɔ̀ ɨ́rà Ɨlǐlǎ alɛ.»
70 Ní Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Yà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà nyǐ nyí'ì rɔ̀, tí obhó ɨma ndɨ ma mavò nyǐ? Pbɛ́tʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ rí'ì atdí alɛ ní Pfɔ̀mvɔ nyʉ́!»
71 Yɛ̌sù ambɛ́nà ɔ̀tɛ dɔ̌ dɔ̀ná ní Yudhà, Sìmonì Ìskàrìyɔtà t'ídhùnà. Obhó tí, ndɨ Yudhà nɨ'ì ndɨ Yɛ̌sù ìpfɔ̌ rí ndàbhʉ ɔ̀mvǔ-fɔ́ alɛ, àzèmbè ndì ndongó ì'ì kàbhà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ.

7

Yɛ̌sù t'ádɔ́na rǐ 'ùvɔ̌ ɨnzǐ à'ù ka dhu

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù ubhì Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ná. Obhó tí, kǎzè nzá ndùbhi Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ná, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɔ̌wu ndɔ̀nɛ̀ rɔ̌, ndínǐ ì abhʉ̀ tí ndì kohò ndì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
2 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Pbàyàhúdí tɔ́ hɛmɛ̌-dzà tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ nɨí'ì ɨwà ndìndù ndì rɔ́.

3 Nɨ́ Yɛ̌sù t’ádɔ́na náatɨ kà nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ ɨrɔ́ rɔ̀, nyarà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ náala tɨ́ nyɨ nyarɔ́nzɨna dhu átɔ̀.
4 Ɨnzɨ̌ ndɨ̀ nòzè kʉnɨ ndɨ̀ alɛ rǎdʉ̀ ndɨ̀ ndarɔ́nzɨna dhu núrù ùru tɨ́. Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ nyɨ nyarɔ́nzɨna dhu àkǎ nyarà ɔ̀nzɨ̀nà rɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ ràdʉ̀ àlanà.»
5 Obhó tɨ́, ɨ Yɛ̌sù t’ádɔ́na nyʉ́ mà ɨ̀tɨ́rɔ̀ náa’u nzá kàbhà dhu.
6 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Idù ídzì kàsʉmɨ̀ nápɛ̀ nzá àkǎ. Pbɛ́tʉ̀, fʉ̌kʉ̀ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ nɨ́ ídzì kàsʉmɨ̀.
7 Yà adzɨ ɔ̌ alɛ rɨ̌ nzɨ̌ ádʉ̀ nyɔ̌ndrɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ɨma abádhí ɔ́ndrɔ̀ atdídɔ̌, yà ma márádʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ kpangba matɨ: abádhí arɔ́nzɨna dhu ràrɨ̌ nzɛ́rɛ dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
8 Nɨ́ nyɨ̌, nyòwu mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀. Ɨmá na, ma mɨ́ nzɨ̌ àrà wɔ̀ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀, ɨnzá ányɨ̀ ma márà nɨ̌ pbàkà kàsʉmɨ̀ àpɛ̀ àkǎ nɨ́dhunɨ̌.»
9 Wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ abádhí tɔ̀ rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àdɨ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

Yɛ̌sù rɨ̌ dhu ùdhě hɛmɛ̌-dzà tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌ dhu
(Law 23.34)

10 Yɛ̌sù t’ádɔ́na níitdègu òwu mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀, nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ̀và ndàrà átɔ̀ ányɨ̀. Kǎrà ányɨ̀ ɨnzɨ̌ ndɨ̀tɛ̀ ndɨ̀ kpangba ìndrǔ tɔ̀.
11 Nɨ́, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náambɛ́nà kɔ̀nɛ̀ dɔ̌ wɔ̀ ndɨ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌. Abádhí owúnà dhu ɔ̀ngʉ̀ rɔ̌ ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ka nyʉ́ rɨ̌’ì ɨngbɔrɔ́?»
12 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ihé-yà náambɛ́nà ’àgò dɔ̌ atdídɔ̌ nyʉ́ nzínzìya ɔ̌ Yɛ̌sù nàndà dhu dɔ̌. Atdídhená alɛ nóowúnà àtɨ̀nà rɔ̌: «Wɔ̀rɨ́ alɛ nɨ́ ídzì alɛ nyʉ́.» Ngʉ̌kpà alɛ ràdʉ̀ òwu àtɨ̀nà rɔ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ wɔ̀ dhu bhěyi! Wɔ̀rɨ́ alɛ náarɨ́ ìndrǔ nʉ́trǎ atdídɔ̌.»
13 Pbɛ́tʉ̀, abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ mà náaránà nzɨ̌ ndɨ̀ ndòzè ndʉ̀nɔ̀ Yɛ̌sù dɔ̌ dhu nɔ́vɔ̀ rɔ̌ kpangba, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ ɨ̀’ɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
14 Nɨ́, ɨwà mʉ̀hɛndʉ̀-ɔ̌nga nálì ndɨ̀ rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Yɛ̌sù atsù Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̀, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùdhe dhu ìndrǔ tɔ̀.
15 Nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ Pbàyàhúdí atdídɔ̌ nyʉ́. Abádhí adʉ̀ ’ɔ̀pɛ̀ ’ɔ̀ngʉ̀ dhu tsʉ̀yá, ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Yàrɨ́ alɛ nyʉ́ nʉ́nɨ Andítá ɨngbǎ dhu bhěyi, àzèmbè ɨnzá ndɨ̀ ndɔ́zʉ̀ dhu rɔ́rɔ̀?»
16 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Yà ma marúdhěna ìndrǔ tɔ̀ dhu nɨ́ nzɨ̌ dùdu ɔ̀ rɔ̀ áhʉ dhu, pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu aráhʉ yà ma nívì Àbadu Kàgàwà-dɔ ɔ̀ rɔ̀.
17 Kàgàwà ózè dhu nòzè ndɔ̀nzì alɛ nɨ́ ndɨ rádʉ̀ dhu ʉ̀nɨ, yà ma marúdhěna dhu ràtɨ́ Kàgàwà údhe idù dhu, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, yà ma marʉ́nɔna ɔtɛ ràtɨ́ dùdu ɔ̀ rɔ̀ àhʉ ɔtɛ.
18 Dɔ̀na ɔ̀ rɔ̀ àhʉ dhu dɔ̌ tɨ́ arɨ́ ndòzè ndìdè alɛ nɨ́ ndɨ̀ nòzè kɨfʉ ndɨ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, yà ndɨ̀ nívì alɛ nòzè kɨfʉ alɛ rǎdʉ̀ obhó dhu nʉ́nɔ̀. Ndɨrɔ̀, nzɛ́rɛ dhu mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àhʉ kà-ɔ̀ rɔ̀.
19 Músà nʉ́ʉbhà tɨ́ nzá Ʊyátá fʉ̌kʉ̀? Pbɛ́tʉ̀, atdí alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ náarɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ Ʊyátá nɨ́fʉ. Nɨ́ ádhu nyɨ̌ nyárɨ́ mɔnɛ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabhʉ̀ tɨ́ ma kohò nɨ̌?»
20 Nɨ́ ihé-yà adʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, ’àtɨ: «Nyɨ nyɨ́’ì nzɛ́rɛ-alafí nà ʉ̀nʉ̀! Ádhɨ ndɨ nyɔnɛ rɨ́ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndabhʉ̀ tɨ́ nyɨ kohò?»
21 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɔ́nzì atdí dhu kɛ̀lɛ̌ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, ɨdhɔ ràdʉ̀ nyʉ̌kɔ kɔ́rɔ́.
22 Músà nʉ́ʉyá dhu fʉ̌kʉ̀ nyɔ̌ngò fʉ̀kʉ́ kpabhínzo-ɔ̀nzɨ̌nga nɔ́bhɔ̀lɔ̀. (Pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu nyʉ́ napɛ̀ nɨ́ nzɨ̌ Músà. Ka napɛ̀ nɨ́ abhúkʉ). Nɨ́, nyɨ̌ nyarádʉ̀ kpabhínzo-ɔ̀nzɨ̌nga nɔ́bhɔ̀lɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ màtɨ́.
23 Nyɨ̌ nyárɨ́ fʉ̀kʉ́ kpabhínzo-ɔ̀nzɨ̌nga nɔ́bhɔlɔ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ màtɨ́, ɨnzɨ̌ ndɨ dhu ràdʉ̀ nyǎbhʉ nyʉ̌kɔ̀ Músà bhà Ʊyátá. Nɨ́ ádhu ìndrǔ-ngbùlǔ nyʉ́ ma mɨgʉ̌ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ rɔ̀ nyɨ̌ nyádʉ̀ àkǒ rùdú nɨ̌?
24 Ɨnzɨ̌ nyòngò ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ yà nyɨ̀kpɔ́kʉ ɔ̌ nyɨ̌ nyálǎna dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, nyòngò ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ obhónánga dɔ̌.»

Ìndrǔ rǐ dhu ɔ̀ngʉ̀ Yěsù ràtí
yà Kàgàwà ʉnɔ ìrǐraya dhu tí Ɔ̀gʉ̀ba dhu

25 Wɔ̀ Yěsù ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ ìrɨ rɔ̀, Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ atdídhená alɛ náapɛ̀ ʼɔ̀ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀yá, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Hɔ̀kɔ̀! Tí obhó yà ka kúbhi ɔ̀nɛ̀nà rɔ̌ ndínǐ kabhʉ̀ tí kohò alɛ nyʉ́ wɔ̀?

26 Nyàndà pɛ́ kà rɔ̌tɛ kpangba, ìnzǐ kadʉ̀ atdí dhu mà nɔ́nzì rɔ̀ná! Àlɛ̌ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nyʉ́ nʉ́nɨ tí nzá wà dhu, yàrí alɛ ràrǐ obhó nyʉ́ Krístɔ̀?

27 Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà àdhà rɔ̀ màtí yàrí alɛ nírà dhu. Krístɔ̀ rǐrà nínganí, atdí alɛ mà nʉ́ʉnɨya ìnzǐ àdhà rɔ̀ màtí kɨ̀rà dhu.»

28 Nírɔ̀ ní ndɨ Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌ rɔ̀ ndì ndí dhu ùdhě ìndrǔ tɔ̀ rórɔ̀, Yěsù atɛ̀ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Nyǐ nyʉ̀nɨ wà ma, ndɨrɔ̀ nyǐ nyʉ̀nɨ wà àdhà alɛ màtí ma mí'ì dhu. Pbɛ́tʉ̀, ma mírà nzá ɔvɔ̀du dɔ̌ ma-tírɔ̀. Ɨma nívì alɛ ní àkǎ àkǎ nyǎ'ù alɛ, ndɨrɔ̀ ndɨ alɛ ní ɨnzá nyǐ nyʉ́nɨ alɛ.

29 Pbɛ́tʉ̀, ma mʉ́nɨ wà àbadhi. Obhó tí, ma mírà kà bhà rɔ̀, ndɨrɔ̀ Ka ní ndɨ ɨma nívì alɛ.»

30 Ní, abádhí adʉ̀ dhu ɔ̀nzì ndínǐ ɨ alʉ́ tí Yěsù, pbɛ́tʉ̀ atdí alɛ mà náadʉ̀ nzá ɔtsʉ́na níli kà-rɔ̌, ɨnzá kà bhà kàsʉmì nápɛ̀ àkǎ nídhunǐ.

31 Pbɛ́tʉ̀, ihé-yà nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náadʉ̀ Yěsù à'ù. Ɨ alɛ nóowúnà àtɨ̀nà rɔ̌: «Krístɔ̀ rǐrà nínganí, kɔ̌nzɨya tí ɔ̀nzɨ ɨdhɔ rǐ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nǐ dhu rɔ̀sè yàrí alɛ rǎrà ɔ̀nzɨ̀nà rɔ̌ dhu dɔ̀nǎ?»

32 Pbàfàrìsáyó níitdègu kɔ̌kɔ̀ ihé-yà rʉ̌nɔna obvò tǔyá na Yěsù dɔ̌ dhu níɨ, ní pbàkùháni tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàfàrìsáyó mànà, náavì Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ nódɔ arí sàndǐrì, ròwù Yěsù nósò.

33 Ní abádhí níwǔ ùvò tɨná rɔ̀ Yěsù atɨ: «Àlɛ̌ kòko òko atdíkpá nyǐ mànà ákɛ̌ kàsʉmì tí tdítdɔ̌. Ndɨ dhu-dzidɔ̌, ma mí madǔ yà ɨma nivi alɛ-tɨ'ɔ̀.

34 Ní, nyǐ nyowuya ɨma nɔmɛ̀ rɔ̌, ìnzǐ nyǎdʉ̀ mala. Obhó tí, yà ma márà ɨ nga ní ìnzǐ nyǐ nyádʉ̀ òwu ùvò ɨ nga.»

35 Ní, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼɔ̀ngʉ̀ dhu tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Hɔ̀kɔ̀! Kà rǐ ndɨvà ndàrà àdhà, ìnzǐ àlɛ̌ kadʉ̀ tí ndàla? Kà tí àrà yà Pbàgìríkí-bvʉ̀nǎ ɨ nífàlà Pbàyàhúdí-bvʉ̀? Kà tí àrà dhu ùdhe Pbàgìríkí tɔ̀?

36 Nyàndà pɛ́ kàtɨ, àlɛ̌ ràrǐ ndɔ̀nɛ ìnzǐ àlɛ̌ ràdʉ̀ ndàla, ndɨrɔ̀ ndɨ ndárà ɨ nga ràrǐ ìnzǐ àlɛ̌ ka kádʉ̀ òwu ùvò ɔ̀nà ngari. Ní wɔ̀ dhu-tɨ ní àdhu?»

Yěsù rɔ̌tɛ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga àbhʉ̌ rí ɨdha dɔ̌ dhu

37 Hɛmɛ̌-dzà tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ rǐku ɔ̀ná ɨdhɔ nɨ'ì ndɨ ádrʉ̀ngbǎ ɨdhɔ nyʉ́. Ní, ndɨ nínganí, Yěsù ɨvà ndɨ̀ ndìdè ihé-yà-ɔ̀nzǐ, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Ɨdha-atdyú nà rí'ì alɛ nákǎ ndɨ̀rà tɨdu ɔ̀, ndínǐ ndadʉ̀ tí ɨdha nɔ́mvʉ̀.

38 Àdhàdhɨ̀ yà Kàgàwà bhà Andítá rʉ̌nɔna dhu bhěyi tí, ɨma nà'ù alɛ-afí ɔ̀ rɔ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ rí ìndrǔ tɔ̀ ɨdha rǎdʉ̀ àhʉ, rɨ̀lɨ ndɨ̀ yà bhʉ̀na ɔ̌ rɔ́kʉ ɨdha-akpà ɔ̌ ɨdha bhěyi.»

39 Yěsù ʉnɔ wɔ̀ dhu, yà Kàgàwà rǎdʉ̀ ndɨ̀ nà'ù alɛ ɨ̀ra nǐ Ɨ̀lǐlǎ-Alafí-okú dɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Kàgàwà níɨ'ì ɨnzá ndɨ̀ ndàpɛ̀ pbìndà Ɨ̀lǐlǎ-Alafí nívì rɨ̀rà yà adzɨ dɔ̌ rɔ́. Obhó tí, Kàgàwà níɨ'ì ɨnzá ndɨ̀ ndàpɛ̀ Yěsù ɨ̀dzǐ, ndɨ̀lɨ pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌ rɔ́.

40 Ní wɔ̀ Yěsù ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ ìrɨ rɔ̀, ihé-yà nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náatɨ Yěsù nǐ: «Yàrí alɛ ní obhó nyʉ́ Kàgàwà bhà nabì nyʉ́.»

41 Ngʉ̌kpà alɛ adʉ̀ àtɨ̀nà: «Yàrí alɛ ní Krístɔ̀.» Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà-tsí náadʉ̀ àtɨ̀nà: «Hǒyì! Krístɔ̀ tí àdʉ̀ ɨ̀rà ɨ̀rà Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀?

42 Kàgàwà bhà Andítá nátí obhó àtɨna Krístɔ̀ rahʉ̀ya Dàwudì-dhú bvʉ̌ rɔ̀? Ndɨrɔ̀, kǎtí obhó àtɨna àbadhi rahʉ̀ya Bɛ̀tɛ̀lɛ̀hɛmʉ̀, yà Dàwudì adɨ ɔ̀ná pbanga ɔ̌ rɔ̀?»

43 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ihé-yà-ɔ̌nga náadʉ̀ ndʉ̀ndɔ̀ Yɛ̌sù-okú dɔ̀ rɔ̀.
44 Nɨ́ atdídhená abádhí nzínzì ɔ̌ alɛ náatsú ʼòsò Yɛ̌sù, pbɛ́tʉ̀ atdí alɛ mà náadʉ̀ nzá ɔtsúna nɨ́lɨ kà-rɔ̌.

Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɨ̌ ʼùvɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ʼà'ù Yɛ̌sù dhu

45 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, yà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàfàrìsáyó mànà nóvìnà ròwù Yɛ̌sù òsò sàndɨ̌rì níitdègu ʼàdʉ̌, nɨ́ ɨ alɛ níivú dhu ɨ sàndɨ̌rì-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Ádhu ɨnzá nyɨ̌ nyìwʉ̌ Yɛ̌sù nà nɨ̌?»
46 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ sàndɨ̌rì náadʉ̀ dhu àdu ʼàtɨ: «Ɨnzá atdí alɛ mà nápɛ̀ ɔ̀tɛ angyi wɔ̀rɨ́ alɛ rǎrà ɔ̀tɛ rɔ̌ dhu bhɛ̌yi!»
47 Pbàfàrìsáyó adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Nyɨ̌ nyʉ́ mà, nyɨ̌ nyʉ̀bhà tɨ́ nyɨ̌ kà rʉ̀trǎ nyɨ̌ átɔ̀?
48 Nyɨ̌ nyála tɨ́ àlǎ àlɛ̌ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ mà, ndɨrɔ̀ Pbàfàrìsáyó nzínzì ɔ̌ atdí alɛ mà ka ná'ù rɔ́?
49 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ ka ná'ù ihé-yà nɨ́ ɨnzá àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá nʉ́nɨ alɛ. Ndɨrɔ̀, ɨ alɛ nɨ́ òfù tɨ́ ka kófù alɛ.»
50 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Nɨ̀kɔ̀dɛmʉ̀, yà kúbhingáná arà àhʉ Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀ alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè ɨ Pbàfàrìsáyó nzínzì ɔ̌. Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ:
51 «Àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá návi tɨ́ àvɨ̌ kɔtdɨ̀ anya ìndrʉ̌ dɔ̌, ɨnzá ka kɨ̀rɨ ndɨ alɛ rʉ̌nɔna dhu mà, ndɨrɔ̀ ɨnzá ka kʉ̀nɨ ndɨ alɛ ɔ́nzɨ̀ dhu mà rɔ́rɔ̀?»
52 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu Nɨ̀kɔ̀dɛmʉ̀ tɔ̀ ʼàtɨ: «Nyɨ nátɨ́ átɔ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ? Ɔ̌nɛ pɛ́ Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ nga mbɛ̌yi! Nɨ́ nyɨ nyɨ́ dhu àlǎ, ɨnzá Kàgàwà bhà nabì ràpɛ̀ àhʉ atdí màtɨ́ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀.» [
53 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ngǎtsi alɛ adʉ̀ ndɨ̀và ndɔ̀dɨ dɔ̀na, ndàrà pbɨndà.

8

Mʉ̀nyɔ̀nɨ tɔ́ tsìbhálɛ nà ka kíwu ùvò Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀ dhu
(Zàb 50.18)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù ɨvà ndɨ ndàrà mìzèyìtunì tɨ́ kátɨna itsu náarɨ́'ɨ̀ dɔ̀ná pbìrì dɔ̀.
2 Nɨ́, tsútsǎnɨ́nganí kútsingá nyʉ́, kǎdù ndɨ tdɨ́tdɔ̌ Kàgàwà bhà ɨdza, kɔ́rɔ́ alɛ ràdʉ̀ ʼàndu tɨná. Nɨ́ kǎdɨ obvò, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùdhe dhu ìndrʉ̌ tɔ̀.
3 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànà, níiwú atdí tsìbhálɛ nà Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀, ʼàdʉ̀ àbhʉnà rìdè kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌. Ndɨ tsìbhálɛ nɨ'ɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ ɔ̀nzɨ rɨ́ rɔ́ ka kɔ̀tdɨ̀.
4 Nɨ́ abádhí atɨ Yɛ̌sù nɨ̌: «Màlimɔ̌, yàrɨ́ tsìbhálɛ mà ka kɔ̀tdɨ mʉ̀nyɔ̀nɨ ɔ̀nzɨ rɨ́ rɔ́.
5 Músà nʉ́ʉyá dhu fǎkà ndàtɨ, ɨ dhu bhɛ̌yi vèbhálɛ núbvu mǎ ròngò odu nɨ̌, rʉ̀vɛ. Nɨ́ nyɨ nyʉ́, nyɨ nyátɨna ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi yàrɨ́ tsìbhálɛ nɨ̌?»
6 Abádhí níivú wɔ̀ dhu Yɛ̌sù-tsʉ̌, ʼòmvù kà-afí nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ idyi tɨ́ kǎ-dà-dɔ, ʼàdʉ̀ kɔ̀bhʉ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ ndàgu obvò, ndàdʉ̀ àdɨ ndàmbɛ dhu àndi dɔ̌ ɔtsʉ́na-kpɔ̀ nɨ̌ adzɨkpa dɔ̌.
7 Nɨ́ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mà, Pbàfàrìsáyó mànà nʉ́tʉ dhu, ʼàmbɛ dhu ɔ̀ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀ná tɨ́ rɔ̀, Yɛ̌sù angbɛ ndɨ, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nzínzìkʉ ɔ̌, ɨnzá àpɛ̀ dhu àfǎ atdíku màtɨ́ alɛ nákǎ ndɨ ndɔ̀pɛ̀ ndùbvʉ̌ ka wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ odu nɨ̌.»
8 Yɛ̌sù adʉ̀ ndàgu tdɨ́tdɔ̌, ndàmbɛ dhu àndi dɔ̌ adzɨkpa dɔ̌.
9 Nɨ́ abádhí níitdègu wɔ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu nɨ́rɨ, nɨ́ abádhí adʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼùwɛ̌ ɨ̀ atdátdírà ɔ̌ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kǎkà ɨwà atɔ̀ya ówù angyi alɛ rɔ̌ rɔ̀. Yɛ̌sù mà náadʉ̀ ʼʉ̀bhà ɔ́yɔ̌ rɔ̀ tɨ́ wɔ̀ ndɨ ɔnzɨ̀ná ìdènà tsìbhálɛ mànà.
10 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎngbɛ ndɨ̀ tdɨ́tdɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ tsìbhálɛ nɨ̌: «Hɔ̀kɔ̀! Kɔ̌kɔ̀ nyɔbhʉ̀ rɔ̌ rúbhi alɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀ngbɔrɔ́? Atdí alɛ mà nɔ́tdɨ̀ tɨ́ obhó anya dʉ̀nʉ́?»

11 Nɨ́ wɔ̀ tsìbhálɛ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨnzá atdí alɛ mà nɔ́tdì
anya dùdú.» Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ma nyʉ́ mà, ma mɨ́ nzɨ̌ anya ɔ̀tdì dʉ̀nʉ́. Nɨ́
árà, ndɨrɔ̀ àpɛ́ nyɔnzɨ nzɛ́rɛnga tdɨ́tdɔ̌.»]

Yěsù rɨ̌ ndàtɨ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-nyǐnga àwʉ̀ rí awáwʉ̀ tí dhu
(Yùw 1.4-5; 12.46)

12 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ tdɨ́tdɔ̌ ihé-yà tɔ̀ ndàtɨ: «Ɨma nɨ́ ndɨ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-
nyǐnga àwʉ̀ rí awáwʉ̀. Ndɨ alɛ náapɛ́ owùdu nʉ́ngʉ̌, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ùbhi ɨ́nɔ̀ ɔ̌ akɛkpá
màtɨ́, pbɛ́tʉ̀, kà rǎdʉ̀ ì'ì ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ rí awáwʉ̀ nà.»

13 Nɨ́, Pbàfàrìsáyó adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Nyɨ nyarádɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀ nyɨ nyarɔ́nzɨna dhu tɔ́
ngàmbì tí. Nɨ́, nyɨ nyarʉ́nɔna dhu nɨ́ nzɨ̌ obhó dhu.»

14 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨ̀mbǎ dhu rɨ̌'ì ma marádɨ pbàkà ngàmbì tí ma-tɨ́rɔ̀
dhu màtɨ́, nɨ́ ma marʉ́nɔna dhu nɨ́ obhó dhu. Obhó tí, ma mʉ́nɨ wà àdhà rɔ̀ màtɨ́ ma
mɨ́rà dhu, ndɨrɔ̀ ma mʉ́nɨ wà àdhà màtɨ́ ma márà dhu. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyʉ́nɨ nzá àdhà rɔ̀
màtɨ́ ma mɨ́rà dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́nɨ nzá àdhà màtɨ́ ma márà dhu.

15 Nyɨ̌ nyárɨ́ ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdì yà adzɨ ɔ̌ alɛ náarɨ́ ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀,
ma marɨ́ nzɨ̌ atdí alɛ-ànyǎ mà nɔ́tdì.

16 Ndɨrɔ̀, ma mapɛ́ àdʉ̀ ìndrǔ-ànyǎ nɔ́tdì, nɨ́ ma mádʉ̀ kɔ̀tdì obhónga dɔ̌. Obhó tí,
ma mɨ́'ì mbǎ atdírɔ̀ ndɨ anya t'ítdìta ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ mǎ mɨ́'ì yà ɨma nívì Àbadu mànà.

17 Fʉ̀kʉ́ Ʉyátá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu katɨ, ɔ́yɔ̌ alɛ rapɛ́ òko atdí dhu tɔ́ ngàmbì tí, nɨ́ ɨ alɛ
ʉ̀nɔ̀ dhu ràrǎdʉ̀ ì'ì obhó dhu.

18 Nɨ́ ma marádɨ pbàkà ngàmbì tí ma-tɨ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ yà ma nívì Àbadu nɨ́ átɔ̀ pbàkà
ngàmbì.»

19 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó adʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Ndɨ Àbanʉ rɨ̌'ì àdhà?» Nɨ́ Yěsù adʉ̀
dhu àdu, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyʉ́nɨ nzá ma, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́nɨ nzá Àbadu. Nyɨ̌ nyʉ́nɨ̌yana
gukyè ɨma, nɨ́ nyɨ̌ nyʉ́nɨ̌yana ʉ̀nɨ̌ Àbadu átɔ̀.»

20 Yěsù ambɛ́nà wɔ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ Kàgàwà bhà ɨdzá ndì ndàdɨ ndàmbɛ dhu ùdhe
dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ rɔ́rɔ̀. Kǎdì yà pɛrɛ̀ tí ka kúbhǒna Kàgàwà tɔ̀ fʉ̀rangà nʉ́dɔ̌ ka kárɨ́ ɔ̀nà
sàndukù tí. Pbɛ́tʉ̀, atdí alɛ mà náadʉ̀ nzá kòsò, ɨnzá kàbhà kàsʉmì nápɛ̀ àkǎ nídhunɨ̌.

Yěsù rǎtɨna ìndrǔ ràrɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ òwu ndì ndárà ɨ dhu

21 Tdɨ́tdɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà Pbàyàhúdí nɨ̌: «Kànɨ̌ ma màrà wà, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nyɔ̌pɛ̀ nyɔ̌nɛ̀
ma, pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyʉ́vɛ ʉ̀vɛ̌ tí fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌. Ma márà ɨ nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ òwu ùvò.»

22 Nɨ́, Pbàyàhúdí adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀ngʉ̀ dhu tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Kà tí ndòho
òho tí, wɔ̀ kà rǎtɨna ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ ràrǎdʉ̀ òwu ùvò ndì ndárà ɨ rɔ̀?»

23 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nɨ́ obvò bhà, pbɛ́tʉ̀ ɨma nɨ́ ɔrʉ̀ alɛ. Nyɨ̌ nɨ́ yà
adzɨ ɔ̌ bhà, pbɛ́tʉ̀ ɨma nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ.

24 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma màtɨ, ʉ̀vɛ̌ tí nyɨ̌ ràrʉ̌vɛ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ nɨ̌. Obhó tí,
ìnzɨ̌ nyɨ̌ nyapɛ́ dhu à'u ɨma ràrɨ̌ ndɨ yà ì'ì arɨ́'ì alɛ, nɨ́ nyɨ̌ nyʉ́vɛ ʉ̀vɛ̌ tí fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga
ɔ̌.»

25 Pbàyàhúdí adʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌ 'àtɨ: «Nyɨ nyʉ́, nyɨ nɨ́ àdhɨ?» Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu
àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨma nɨ́ yà mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ ndì napɛ̀na rɔ̀ ma marʉ́nɔna fʉ̌kʉ̀
alɛ.

26 Ma mɨ́'ì ábhɔ̌ dhu nyʉ́ nà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ ma mʉ́nɔna. Ndɨrɔ̀, ma mɨ́'ì dʉ̀kʉ́ ma
mádʉ̀ anya ìtdì okúya dɔ̀ rɔ̀ dhu nà abhɔ nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀, yà ɨma nívì alɛ náarʉ́nɔna dhu
nɨ́ obhó dhu. Ndɨrɔ̀, ma márádʉ̀ ɔ̀vɔ̀nà yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ̀ dhu nɨ́ kà-tsʉ̌ ma mɨ́rì dhu.»

27 Nɨ́ Pbàyàhúdí náadʉ̀ nzá dhu ʉ̀nɨ Àbanà Kàgàwà-okú dɔ̀ rɔ̀ kà ràrǔbhi ɔ̀tɛ rɔ̌
fɨ̌yɔ̀.

28 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ìndrǔ t'ídhùnà nʉ́tɔ̌ nyɨ̌ nyɨ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ nínganí
nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyʉnɨya dhu ma ràrɨ̌ ndɨ yà ì'ì arɨ́'ì alɛ. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyadʉ̀ya dhu ʉ̀nɨ, ìnzɨ̌

ma rarɨ́ atdí dhu mà nɔ́nzɨ ma mòzè ka dhu bhěyi, pbɛ́tʉ̀, ma marʉ́nɔna dhu ràrɨ̌ Àbadu Kàgàwà núudhè idù dhu kɛ̀lɛ̌.

29 Yà ɨma nívì Àbadu náarɨ́'ì ìnè atdíkpá ma mànà. Kʉ̌bhà nzá ma atdírɔ̀, yà ma márɔ́nzɨna bìlǐnganà dhu nɨ́ kà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ́fɔ̀ dhu kɛ̀lɛ̌ nɨ́dhunɨ̌.»

30 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ wɔ̀ dhu bhěyi Yěsù ɔ̀tɛ̀ rɔ̀, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náadʉ̀ kà'ù.

Àbràhamʉ̀ bhà pbàdzʉkʉrʉ nyʉ́ nɨ́ àdhɨ mà?
(Rɔm 6.14; Gàl 3.7,29; 1Yù 3.8-10)

31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà yà ndì nà'ù Pbàyàhúdí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyapɛ́ yà ma mʉ̀nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́fʉ̌, nɨ́ nyɨ̌ nɨ'ɨna obhó nyʉ́ pbàkà ábhàlɨ̌.

32 Nyɨ̌ nyɨ́ obhónga nʉ́nɨ̌, ndɨ obhónga ràdʉ̀ nyǎbhʉ nyɨ̌'ì dʉ̀kʉ́ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀.»

33 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ Pbàyàhúdí náadʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, 'àtɨ: «Mǎ nɨ́ Àbràhamʉ̀ bhà pbàdzʉkʉrʉ. Ndɨrɔ̀, mǎ mapɛ̀na nzá òko atdí alɛ bhà ɨnɔ mà tɨ́. Nɨ́ ádhu nyɨ nyátɨna, mǎ ràrɨ̌ mʉ̌gɛ̀rɛ̀ mɨ̌'ì dɔ̀ká mǎ-tɨ́rɔ̀ nɨ̌?»

34 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Ndɨ alɛ náapɛ́ àmbɛ nzɛ́rɛnga nɔ́nzì dɔ̌, nɨ́ ndɨ alɛ nɨ́ nzɛ́rɛnga tɔ́ ɨnɔ.

35 Ɨnɔ nɨ́ ìnzɨ̌ rádʉ̀ àdɨ ɨdzá alɛ nyʉ́ tɨ́ bìlǐnganà alɛ. Pbɛ́tʉ̀, alɛ t'ídhùnà nyʉ́ náarádɨ ɨdzá alɛ tɨ́ bìlǐnganà.

36 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà t'ídhùnà nyʉ́ náapɛ́ àdʉ̀ nyɨ̌pfo ɨnɔ-kàsʉ̌ ɔ̀ rɔ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyádʉ̀ ì'ì obhó tɨ́ dʉ̀kʉ́ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀.

37 Ma mʉ́nɨ wà dhu nyɨ̌ ràrɨ̌ Àbràhamʉ̀ bhà pbàdzʉkʉrʉ. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyarádʉ̀ mɔnɛ̀, ndɨ́nɨ̌ nyǎbhʉ̀ tɨ́ ma kohò, ìnzɨ̌ yà ma mʉ́nɔna dhu náarádʉ̀ ngari àbà afíkʉ ɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

38 Ma marʉ́nɔna dhu nɨ́ Àbadu Kàgàwà bhà ma mála dhu. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyarɔ́nzɨna dhu nɨ́ yà àbakʉ nʉ́ʉnɔ fʉ̌kʉ̀ dhu.»

39 Nɨ́ Pbàyàhúdí adʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀ 'àtɨ: «Àbakà nɨ'ì Àbràhamʉ̀.» Nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyɨ́'ìyana gukyè Àbràhamʉ̀ bhà inzo nyʉ́ tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyóngòyana Àbràhamʉ̀ anzì kasʉ nɔ́nzì.

40 Ma mʉ́nɔ̀ yà Kàgàwà nɨ́ɨtɛ̀ idu obhó dhu fʉ̌kʉ̀. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyarádʉ̀ mɔnɛ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyǎbhʉ̀ tɨ́ ma kohò. Àbràhamʉ̀ náanzì nzá dhu wɔ̀ nyɨ̌ nyarɔ́nzɨna dhu bhěyi.

41 Nyɨ̌ nyarɔ́nzɨna dhu nɨ́ àbakʉ arɔ́nzɨna dhu.» Nɨ́ abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Mǎ nɨ́ nzɨ̌ mʉ̀nyɔ̀nì ɔ̌ ka kɔ́dhì nzónzo. Àbakà rɨ̌'ì atdí tɨ́. Ndɨ Àbakà nɨ́ Kàgàwà.»

42 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Kàgàwà ɨ́'ìyana gukyè Àbakʉ tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyózèyana ma òzè, Àbadhi-tɨ'ɔ̀ rɔ̀ ma mɨ́rà, ndɨrɔ̀ kɨ̌vì ndɨ ɨma nɨ́dhunɨ̌. Ma mɨ́rà nzá ɔvɔ̀du dɔ̌ ma-tɨ́rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɨma nívì nì Àbadhi ndɨ̀tɨ́rɔ̀.

43 Nɨ́ ádhu ìnzɨ̌ ma mʉ́nɔna dhu náarɨ́ dʉ̀kʉ àlʉ̌ nɨ̌? Obhó tɨ́, kǎrɨ́ nzɨ̌ dʉ̀kʉ àlʉ̌, ìnzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔna dhu ìrì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

44 Nyɨ̌ nɨ́ àbakʉ Pfɔ̀mvɔ bhà inzo. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyarózèna nyɔ̌nzì dhu nɨ́ ndɨ àbakʉ ózè dhu kɛ̀lɛ̌. Mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, àbadhi nɨ'ì ìndrʉ̌-tsè ɔ̀tdì arɨ́ alɛ. Kǎpɛ̀na nzá obhó dhu nʉ́nɔ akɛkpá màtɨ́, ìmbǎ obhónga náarɨ́'ì kà ɔ̀ nɨ́dhunɨ̌. Tìtɔ̀ ʉ̀nɔ ndì ndɨ́ rɔ̀, kǎrɔ́nzɨna dhu nɨ́ pbìndà màndʉ nyʉ́. Obhó tɨ́, àbadhi nɨ́ tìtɔ̀ ʉ̀nɔ arɨ́ alɛ, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ tìtɔ̀ t'ábanà.

45 Pbɛ́tʉ̀ ɨma, ma marʉ́nɔna dhu nɨ́ obhó dhu. Nɨ́, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ nyárɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ma mʉ́nɔna dhu ná'ù.

46 Ádhɨ pbá alɛ ndɨ nzínzìkʉ ɔ̌ rádʉ̀ pbàkà nzɛ́rɛnga nɨ́tɛ̀? Ádhu obhó dhu nʉ́nɔ ma mɨ́ fʉ̌kʉ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyárɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ma mʉ́nɔna dhu ná'ù nɨ̌?

47 Kàgàwà bhà inzo rǎdʉ̀ kàbhà ɔtɛ ìrì. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyárɨ́ nzɨ̌ kàbhà ɔtɛ ìrì, nyɨ̌ nɨ́ nzɨ̌ kàbhà inzo dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»

Yěsù rǐ ndàtɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ tí Àbràhamʉ̀ rɔ̌ dhu

48 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pbàyàhúdí náadʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀ ʼàtɨ: «Mǎ mʉ̀nɔ̀ obhó dhu nyʉ́,
yà mǎ màtɨ nyɨ ràrǐ Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí ràrǐʼì ʉ̀nʉ̀ rɔ̀.»
49 Ní Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nzɛ́rɛ-alafí rǐʼì mbǎ ùdù. Ma márí Àbadu
Kàgàwà nífʉ̌, pbɛ́tʉ̀ nyǐ nyárí nzǐ àdʉ̀ mɨfʉ.
50 Ma márí nzǐ ìndrʉ̌ rǐ mɨfʉ̌ dhu nɔ́nɛ. Pbɛ́tʉ̀, ìndrʉ̌ rǐ mɨfʉ̌ dhu nɔ́nɛ arí, ndàdʉ̀
ìndrʉ̌-ànyǎ ɨ̀tdì atdí alɛ rǐʼì ìnè.
51 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀. Ndɨ alɛ náapɛ́ ma mʉ́nɔna dhu nífʉ̌, ní ndɨ alɛ
náalaya nzǐ ɔvɛ-ngbɔ̀ akɛkpá màtí.»
52 Ní Pbàyàhúdí adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nǐ: «Ɔ̀tsɔ̀! Kòmbí nga ní ndɨ mǎ màʼù dhu ìnè nzɛ́rɛ-
alafí ràrǐʼì ʉ̀nʉ̀ nǐ. Àbràhamʉ̀ náavɛ̀ wà, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà pbànábí mà nʉ́ʉvɛ̀ wà
átɔ̀. Ní nyɨ nyádʉ̀ àtɨ̀nà ɨngbǎ dhu bhěyi nyɨ nyʉ́nɔna dhu nífʉ̌ rí alɛ ralaya nzǐ
ɔvɛ-ngbɔ̀ akɛkpá màtí?
53 Nyɨ tí ádrʉ̀ngbǎlɛ nyʉ́, ròsè yà àvǎvɛ̀ abhukà Àbràhamʉ̀ dɔ̀nǎ? Ndɨrɔ̀, Kàgàwà
bhà pbànábí mà nʉ́ʉvɛ̀ wà átɔ̀. Ní nyɨ nyʉ́, nyɨ nyózʉ̀ nyɨ àdhɨ tí?»
54 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Dhu í'ìyana gukyè ma-tírɔ̀ ma márí mɨfʉ̌
dhu tí, ní ndɨ ɨfʉta ní'ìyana mbǎ tǐna nà. Pbɛ́tʉ̀, mɨfʉ̌ arí ní Àbadu Kàgàwà, yà nyǐ
nyarátɨna fʉ̀kʉ́ Kàgàwà tí.
55 Nyǐ nyʉ́nɨ nzá Àbadhi, pbɛ́tʉ̀ ma mʉ́nɨ wà ka. Ma mapɛ́ àdʉ̀ àtɨ̀nà ɨnzá ma rʉ́nɨ
ka, ní ma nádʉ̀ ìʼì ɨwà ma mòngò tìtɔ̀tálɛ tí átɔ̀ nyǐ bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ ma mʉ́nɨ wà ka,
ndɨrɔ̀ ma márí kà bhà ɔtɛ nífʉ̌.
56 Abhukʉ Àbràhamʉ̀ nʉ́ʉnɨ dhu, àhʉ̌ ndì raraya àhʉ ma mírà yà adzɨ ɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ
ɔ̀. Ní ndɨ ɨdhɔ ndì ndàla pbɨndà aʼuta ɔ̌ rɔ̀, kɨ̌dhɛ̀ níika ndì atdídɔ̌.»
57 Ní Pbàyàhúdí adʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Nyɨ nyʉ́, nyɨ nyàpɛ̀ nzá imbò kumì atɔ
mà nísě. Ní, nyɨ nyala tí àlǎ Àbràhamʉ̀?»
58 Ní Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nǐ: «Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Ɨnzá ka kàpɛ̀
Àbràhamʉ̀ nʉ́gʉ rɔ́rɔ̀, ma mɨʼì ìnè.»
59 Nírɔ ní ndɨ, Pbàyàhúdí náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼʉ̀wǎ odu, ndínǐ ɨ ubvú tí ka nǐ. Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀
ndòrù dòtsí, ndàdʉ̀ àhʉ Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̀ rɔ̀.

9

Yěsù rǐ ndùmùndúmú tírɔ̀ ka kʉgʉ atdí alɛ nígʉ̌ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu
(Mrk 8.22-25; 10.46-52)

1 Otu ɔ̌ ɨ ówu pbɨndà ábhàlǐ mànà rɔ́rɔ̀, Yěsù ala ndùmùndúmú tírɔ̀ ka kʉgʉ atdí
alɛ.
2 Ní kàbhà ábhàlǐ náadʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Màlimǒ, ádhɨ nzɛ́rɛnga nanzì ndínǐ
wɔ̀rí alɛ nabhʉ̀ tí kʉgʉ̀ ndùmùndúmú tírɔ̀? Tí ka nyʉ́ ndɨ ndìtírɔ̀ nzɛ́rɛnga nanzì?
Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ, tí kà tʼábanà mà kà-tsánà mànà ɨ nzɛ́rɛnga nanzì?»
3 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀nzǐ ní àbadhi bhà nzɛ́rɛnga mà ndɨ,
ndɨrɔ̀ ɨ̀nzǐ ní kà tʼábanà mà kà-tsánà mànà tɔ́ nzɛ́rɛnga mà ndɨ. Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀rí dhu anzì
ndì kà-rɔ̌ ndínǐ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ náavì tí ndì kà-nyʉtsì.
4 Ní, dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzì yà ma nívì alɛ bhà kasʉ àdì ɨnga àdì adyíbhengá nga tí rɔ́.
Kɔ̀nǐ ɨnga rǐrà ndínǐ ndatì tí, yà ɨ̀nzǐ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ kasʉ ɔ̀nzì iku ɔ̌ nǐ.
5 Yà àdǐ ma màdɨ yà adzɨ dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ɨma ní ndɨ yà adzɨ ɔ̌ awáwʉ̀.»
6 Wɔ̀ dhu bhěyi ndɨ ndɔ̀tɛ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù isò ɨsɔ obvò, ndàdʉ̀ ɔtdɔ nɔ́bhɔ̀lɔ̀ ndɨ ɨsɔ
nǐ. Tdítdɔ̌, kǎdʉ̀ ndɨ ɔtdɔ nídyì ndàbòlǒ, ndàdʉ̀ àtrinà wɔ̀ ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ rɔ̌.

7 Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Árà nyu'o nyɨ̀kpɔ́nʉ̀ Sìlòamù tɨ́ kátɨna ùye ka kúyè ɨdha ɔ̀.»
(Silòamù-tɨ̀ nɨ́: ìvì tɨ́ ka kívì alɛ.) Nɨ́ wɔ̀ ndùmùndúmú arà ɨdha ɔ̀, ndàdʉ̀ nyɨ̀kpɔ́na
nú'o. Nɨ́, ányɨ̀rɔ̀ kà rɨ̌ ndàdǔ rɔ̀, kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàla ɨnga mbɛ̌yi.
8 Nɨ́, yà atdíkpá abádhí aróko mànà alɛ mà, yà kàlǎ arɨ́ dhu ùnzɨ̌ rɨ́ ìndrǔ-fɔ́ rɔ́ alɛ
mànà, náapɛ̀ 'ɔ̀ngʉ̀ dhu tsʉ̀yá, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Tɨ́ obhó yà obvò arádɨ, ndàmbɛ dhu
ùnzi dɔ̌ ìndrǔ-fɔ́ alɛ yà?»
9 Atdídhená alɛ náambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Ka nyʉ́ nɨ́ yà,» ngʉ̌kpà ràdʉ̀ àtɨ̀nà: «Tɨ̀tɔ̀!
Ɨnzɨ̌ nɨ́ ka wɔ̀! Kà mà ɔ́fɔ̀ ì nà alɛ nɨ́ wɔ̀.» Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ndùmùndúmú náadʉ̀ dhu à'ù
ndɨ̀tɨ́rɔ̀, ndàtɨ: «Ɨma nyʉ́ nɨ́ yà.»
10 Nɨ́ kɔ̀rɨ́ alɛ adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Olu, nyɨ̀kpɔ́nʉ nyʉ́ nʉ́ngbɛ ì ìngbǎ dhu
bhɛ̌yi?»
11 Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Yɛ̌sù tɨ́ kátɨna alɛ nɨ́ ndɨ ɔtdɔ nàbòlǒ, ndàtri
nyɨ̀kpɔ́du rɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà ma nɨ̌, ma ràra maru'o nyɨ̀kpɔ́du Sìlòamù ɔ̀. Nɨ́ ma màrà
ányɨ̀, mu'o nyɨ̀kpɔ́du, madʉ̀ mɔpɛ̀ mala ɨnga dòtsí.»
12 Kɔ̀rɨ́ alɛ adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Wɔ̀ ndɨ alɛ rɨ̌'ì ìngbɔrɔ́?» Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu
àdu, ndàtɨ: «Ɨnzá ma mʉ̀nɨ.»

Pbàfàrìsáyó rɨ̌ dhu ɔ̀ngʉ̀
nyɨ̀kpɔ́na ʉ̀ngbɛ ndɨ̀ ndùmùndúmú-tsʉ̌ dhu

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ka kadʉ̀ òwu wɔ̀rɨ́ alɛ nà, kowù ùvònà Pbàfàrìsáyó-ɔ̀nzɨ̌.
14 Obhó tɨ́, wɔ̀ Yɛ̌sù àbòlǒ ɔtdɔ, ndʉ̀ngbɛ ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ nɨ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ nɨ'ì
sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀.
15 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Pbàfàrìsáyó mà átɔ̀ níivú dhu wɔ̀rɨ́ alɛ-tsʉ̌ 'àtɨ:
«Nyɨ̀kpɔ́nʉ nyʉ́ nʉ́ngbɛ-ndɨ̀ ìngbǎ dhu bhɛ̌yi?» Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ:
«Yɛ̌sù ìdyì ɔtdɔ ɔtsʉ́na-kpɔ̀ rɔ̌, ndàtri nyɨ̀kpɔ́du rɔ̌, madʉ̀ àrà nyɨ̀kpɔ́du nú'o ɨdha ɔ̀.
Nɨ́, kòmbí ma mɨ́ ɨnga nálǎ àlǎ.»
16 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà: «Wɔ̀rɨ́ dhu nɔ̀nzì alɛ nɨ́rà
nzá Kàgàwà bhà rɔ̀, ɨnzá kɨ̀fʉ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.» Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà-tsí náadʉ̀ àtɨ̀nà:
«Nzɛ́rɛngatálɛ rǎdʉ̀ wɔ̀rɨ́ wɨwɨ̀-tɨdɔ̀ nɔ́nzì ìngbǎ dhu bhɛ̌yi*?» Wɔ̀ dhu adʉ̀ abádhí-
ɔ̌nga nábhʉ rʉ̀ndɔ̀ ndɨ̀ ʉ̀ndɔ tɨ́.
17 Nɨ́ Pbàfàrìsáyó adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ wɔ̀ ɨ̀gʉ̌ Yɛ̌sù ɨ̀gʉ̌ ndùmùndúmú-tsʉ̌, 'àtɨ: «Olu
ɨnyɨ nyʉ́, nyɨ nyátɨna ìngbǎ tɨ́ wɔ̀ nyɨ̀kpɔ́nʉ nàbhʉ rʉ̀ngbɛ ì alɛ nɨ̌?» Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu àdu
abádhí tɔ̀ ndàtɨ. «Wɔ̀rɨ́ alɛ nɨ́ Kàgàwà bhà nabì.»
18 Pbɛ́tʉ̀, ɨ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ† núuvó ì dòtsí ìnzɨ̌ à'ù dhu, wɔ̀rɨ́ alɛ rɨ́'ì
ndùmùndúmú, nɨ́ kà rɔ̀pɛ̀ wà ndàla nga kòmbí. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, abádhí
núunzi kà t'ábanà mà, kàtsánà mànà rìwǔ.
19 Nɨ́ abádhí ìwǔ ùvò rɔ̀, ɨ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ níivú dhu, 'àtɨ: «Tɨ́ yà ndùmùndúmú tɨ́rɔ̀
ka kʉ̀gʉ̀ dhu tɨ́ nyɨ̌ nyarátɨna idhùkʉ nyʉ́ yà? Olu kàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàla nga ìngbǎ dhu
bhɛ̌yi kòmbí?»
20 Nɨ́ wɔ̀ ndùmùndúmú t'ábanà mà, kàtsánà mànà náadʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ 'àtɨ:
«Mǎ nyʉ́, mǎ mʉ̀nɨ dhu nɨ́, yàrɨ́ nɨ́ idhùkà nyʉ́. Ndɨrɔ̀, mǎ mʉ̀gʉ̀ ka ndùmùndúmú
tɨ́rɔ̀.
21 Pbɛ́tʉ̀, kàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàla nga ìngbǎ dhu bhɛ̌yi màtɨ́ kòmbí dhu nɨ́ mǎ mʉ̀nɨ nzá.
Ndɨrɔ̀, àdhɨ mà nábhʉ kà-nyɨ̀kpɔ́ rʉ̀ngbɛ ì dhu mǎ mʉ̀nɨ nzá. Àbadhi nɨ́ ɨwà óvì alɛ.
Nɨ́ nyìvǔ dhu kà-tsʉ̌, ndɨ́nɨ̌ kǎdʉ̀ tɨ́ rɔ̀ná dhu àwɛ ndɨ̀tɨ́rɔ̀.»
22 Kà t'ábanà mà, kàtsánà mànà náadù dhu wɔ̀ dhu bhɛ̌yi Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌
alɛ tɔ̀, abádhí-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ ì ɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, ɨ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nɨ'ì

---

* **9:16 9.16** Pbàyàhúdí-bvʉ̌, ka kɔzʉ́nà ɔtdɔ àbòlǒ ka kɨ́ kadʉ̀ ìndrǔ ɨ̀gʉ nɨ̌ dhu ɨwà ka kɔ̀nzì kasʉ dhu tɨ́. Nɨ́ ɨ kasʉ-tɨdɔ̀ ɔ̀nzɨ ka kɨ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu ka kɨsɔ́ ɨsɔ̌ tɨ́. Nɨ́, wɔ̀ Yɛ̌sù ɔ̀nzì dhu nɨ'ì afátá, ràdʉ̀ kàbhʉ kɔzʉ̀ nzɛ́rɛngatálɛ tɨ́. † **9:18 9.18** Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ alɛ nɨ́ Pbàfàrìsáyó tɨ́ ka kàtì alɛ kɛ̀lɛ̌.

ɨwà ì nɨ́rì angyangyɨ ndɨ́nǐ ì ongó tɨ́ Yěsù nàtì Krɨ́stɔ̀ tɨ́ ìngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà nípfo, ʼòdì unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀, ìnzǐ kadʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà Mʉ̀yàhudì tɨ́ tdɨ́tdɔ̌.

23 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, wɔ̀ ndùmùndúmú tʼábanà mà, kà-tsánà mànà náadʉ̀ àtìnà Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nǐ: «Àbadhi nɨ́ ɨwà óvì alɛ, nɨ́ nyìvǔ dhu kà-tsʉ̌ nyʉ́.»

24 Nɨ́ ɔyɔ rɨ́ kìsě nǐ, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náanzi wɔ̀ ndùmùndúmú tɨ́ arúbhi ì'ì rɔ̀ alɛ, ʼàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fǐndà ʼàtɨ: «Ɔ́tsɔ pɛ́ dhu Kàgàwà-ɔ̀nzǐ, nyɨ ràrǐ obhó dhu nyʉ́ nʉ́nɔ. Mǎ nyʉ́, mǎ mʉ́nɨ wà dhu wɔ̀rɨ́ alɛ ràrǐ nzɛ́rɛngatálɛ.»

25 Nɨ́ wɔ̀rɨ́ alɛ adʉ̀ àtìnà abádhí nǐ: «Nzɛ́rɛngatálɛ mà tɨ́ kà rǐʼì dhu ma mʉ̀nɨ nzá. Pbɛ́tʉ̀, ʉ̀nǐ tɨ́ ma mʉ̀nɨ atdí dhu nɨ́, ɨma nɨʼì ndùmùndúmú, nɨ́ kòmbí ma mɨ́ ɨnga nálǎ àlǎ.»

26 Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu ìvu wɔ̀rɨ́ alɛ-tsʉ̌ ʼàtɨ: «Ádhu nyʉ́ wɔ̀rɨ́ alɛ nɔ́nzì ɨndʉ̀? Kàbhʉ nyìkpɔ́nʉ rʉ̀ngbɛ ndì ìngbǎ dhu bhěyi?»

27 Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma màwɛ wà wɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀, pbɛ́tʉ̀ nyǐ nyàdʉ̀ nzá ma mʉ́nɔna dhu ìrì. Nɨ́ ádhu nyǐ nyòzè mawɛ nyǐrì tdɨ́tdɔ̌? Nyǐ nyòzè tɨ́ nzá wà nyǒngò átɔ̀ kàbhà ábhàlǐ tɨ́?»

28 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nʉ́ʉnɔ dhu wɔ̀rɨ́ alɛ nǐ ʼàtɨ: «Ɨnyɨ nyʉ́, nyɨ nɨ́ ndɨ kàbhà ábhàlǐ. Pbɛ́tʉ̀ mǎ, mǎʼɨ nɨ́ Músà bhà ábhàlǐ.

29 Mǎ nyʉ́, mǎ mʉ́nɨ wà dhu Kàgàwà mà ratɛ̀ Músà nà. Pbɛ́tʉ̀, àdhà rɔ̀ màtɨ́ wɔ̀rɨ́ alɛ́ ɨ́rà dhu mǎ mʉ̀nɨ nzá.»

30 Nɨ́ wɔ̀ alɛ adʉ̀ àtìnà kɔ̌kɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nǐ: «Hɔ̀kɔ̀! Kɔ̀nǐ ɨdhɔ rǐ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nǐ dhu nyʉ́ nɨ́ ndɨ wɔ̀, wɔ̀ nyǐ nyátɨna ɨnzá nyǐ rʉ̀nɨ àdhà rɔ̀ màtɨ́ kǐrà dhu. Pbɛ́tʉ̀ nyìkpɔ́dǔ na kʉ̀ngbɛ wà!

31 Mǎ mʉ̀nɨ ɨwà dhu, Kàgàwà ràrǐ nzǐ àdʉ̀ nzɛ́rɛngatálɛ tɔ́ ɨtsɔ̀ta nɨ́rì. Pbɛ́tʉ̀, ka rǎdʉ̀ pbìndà ɨtsɔ̀ta nɨ́rì alɛ nɨ́, pbìndà Ʊyátá nɨ́fʉ̌ arɨ́, ndàdʉ̀ ndì ndózè dhu ɔ̀nzì alɛ.

32 Yà mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ ndì napɛ̀na rɔ̀, ka kapɛ̀na nzá dhu ìrɨ atdí alɛ mà rʉngbɛ yà àdhɨ tɨ́ ka kadhì ndùmùndúmú tɨ́rɔ̀ alɛ-nyìkpɔ́.

33 Ɨnzǐ dhu ɨ́ʼìná gukyè Kàgàwà bhà rɔ̀ wɔ̀rɨ́ alɛ ɨ́rà dhu tɨ́, nɨ́ kàmbɛ̀nà nzǐ atdí dhu mà nɔ́nzɨ.»

34 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ adʉ̀ dhu ìvu wɔ̀rɨ́ alɛ-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Ɨnyɨ nyʉ́, ɨnyɨ ka kadhì ɔ̀dhɨ tɨ́ ngbùlǔnʉ nyʉ́ mànà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga ɔ̌. Nɨ́ nyɨ tɨ́ ndɨ àdʉ̀ dhu ùdhe fǎkà?» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ kìpfo, ràhʉ unduta-ɨdzà ɔ̀ rɔ̀.

Ɨnzá Yěsù náʼù alɛ nɨ́ ndùmùndúmú afína ɔ̀nǎ rɔ̀ (Luk 10.21; 2Kò 4.3-6)

35 Yěsù itdègu Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nípfo wɔ̀rɨ́ alɛ iri unduta-ɨdzà ɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́rɨ, nɨ́ kǎrà ndɨ alɛ-tɨʼɔ̀, ndàdʉ̀ ìtsi àtìnà kà nǐ: «Ɨnyɨ nyʉ́, nyɨ nyáʼù tɨ́ wà Ìndrǔ tʼídhùnà?»

36 Nɨ́, kǎdʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Màlimɔ̌, ádhɨ pbá alɛ ndɨ, ndɨ́nǐ ma madʉ̀ tɨ́ àʼùnà?»

37 Nɨ́ Yěsù adù dhu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ nyàla wà ka! Ndɨrɔ̀ ka nɨ́ yà nyǐ nyɔ́tɛ nà kòmbí alɛ.»

38 Nɨ́, wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kpangba Yěsù tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨwà ma màʼù nyɨ.» Kǎdʉ̀ ndɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌ Yěsù-ɔ̀nzǐ, ndìɨfʉ ka.

39 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtìnà: «Ma mɨ́rà yà adzɨ ɔ̌, ndɨ́nǐ ma mʉnɔ tɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ. Ma mɨ́rà, ndɨ́nǐ yà adzɨ ɔ̌ ndùmùndúmú nɔ́ɔpɛ́ tɨ́ ʼàla nga, yà ɨnga àlǎ arɨ́ alɛ ràdʉ̀ ʼʉ̀gɛ̀rɛ̀ ʼòngò ndùmùndúmú tɨ́.»

40 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ yà Yěsù mà ì'ì mànà atdíkpá ngúfe Pbàfàrìsáyó‡ náadʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Mǎ nyʉ́ mà, mǎ nátɨ́ ndùmùndúmú átɔ̀?»

41 Nɨ́ Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyǐ nyʉ́nǐyana gukyè dhu nyǐ ràrǐ ndùmùndúmú, nɨ́ ka kàmbɛ̀nà nzǐ àtɨna nyǐ ràrǐʼì nzɛ́rɛnga nà. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí nyǐ

‡ **9:40 9.40** Ɔzʉ̀ 18 otu ɔ̌ ka kàndǐ dhu

nyarádʉ̀ àtɨ̀nà àlǎ nyɨ̌ rarɨ́ ɨnga àlǎ. Nɨ́ ka kʉ̀nɨ wà dhu, fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga ràrɨ̌'ì otùna nyʉ́ ɔ̌.»

10

Tàmà t'ʉ́ndatatálɛ tɔ́ mbólí
(Zàb 23; Zèk 34.1-4; 1Pɛ́ 2.24-25; 5.1-4)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ kɔ̌kɔ̀ Pbàfàrìsáyó nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀. Ɨnzɨ̌ arótsù kàlì-lí*, tàmà tɔ́ kàlì ɔ̀ alɛ, pbɛ́tʉ̀ yà kàlì dɔ̀nǎ arúpo ndɔ̀yɔ̀ ndì kàlì ɔ̀ alɛ nɨ́ ogbotálɛ, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ ɔbɨ nɨ̌ arɨ́ dhu ʉ̀dhǎ ìndrǔ-fɔ́ rɔ̀ alɛ.

2 Pbɛ́tʉ̀, yà kàlì-lí arótsù alɛ nɨ́ ndɨ tàmà ʉ̀nda arɨ́ alɛ.

3 Kà tɔ̀ nga nɨ́ ndɨ kàlì-li'ɔ̀ ɔ̀dɔ arɨ́ alɛ rǎdʉ̀ kàlì-átʉ̀ ʉ̀ngbɛ kà ròtsù ɔ̀ná kàlì ɔ̀, tàmà ràdʉ̀ kʉ̀nɨ tǔna rɔ̌ nɨ̌. Nɨ́, kà rǎdʉ̀ pbìndà tàmà nyʉ́ núnzì ɔvɔ̀ya rɔ̌, ndàdʉ̀ ìpfonà rùvò kàlì ɔ̀ rɔ̀†.

4 Nɨ́ kɔ́rɔ́ ndì ndìpfo pbìndà tàmà, rùvò kàlì ɔ̀ rɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kà rǎdʉ̀ àdɨ ndàmbɛ àrà dɔ̌ angyi abádhí dɔ̀-tsírɔ́, abádhí ràdʉ̀ 'ɔ̀dhɔ̀ owùna ɔ̌, kà-tù ì ʉ̀nɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

5 Tàmà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ òwu olo tɨ́ rɨ́'ì alɛ-owù ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ abádhí rǎdʉ̀ òtse òtse tɨ́ kà-tsʉ̌ rɔ̀, ɨnzá ì ʉ̀nɨ kà-tù nɨ́dhunɨ̌.»

6 Yěsù ʉnɔ wɔ̀rɨ́ mbólí Pbàfàrìsáyó tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ kʉ̀nɔ̀ abádhí tɔ̀ dhu náadʉ̀ nzá abádhí-dɔ nálʉ.

Yěsù nɨ́ ídzì undataba

7 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ abádhí nɨ̌: «Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, ɨma nɨ́ ndɨ tàmà tɔ́ kàlì tɔ́ tsǎtsʉ̀.

8 Kɔ́rɔ́ alɛ yà angyinǎ rɔ̀ íwǔ idù nɨ́'ì ogbotálɛ, ndɨrɔ̀ ɔbɨ nɨ̌ arɨ́ dhu ʉ̀dhǎ ìndrǔ-fɔ́ rɔ̀ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, tàmà ádʉ̀ nzá abádhí-tù nʉ́nɨ.

9 Nɨ́, ɨma nɨ́ ndɨ kàlì tɔ́ tsǎtsʉ̀. Ndɨ alɛ náapɛ́ ìtsù ùdunǎ, nɨ́ rǎdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ ɔ̀gʉ̀. Kà rǎdʉ̀ òtsù kàlì ɔ̀, ndàdʉ̀ àhʉ kàlì ɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kà rǎdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ nábà àbà.

10 Ogbotálɛ náarɨ́rà dhu kɛ̀lɛ̌ ndì nduwé tɨ́. Ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ ɨ̀rà, ndɨ́nɨ̌ ndì ndɔkyɛ tɨ́ dhu, ndàdʉ̀ dhu ìnza. Pbɛ́tʉ̀ ɨma nyʉ́, ma mɨ́rà ndɨ́nɨ̌ ìndrǔ abá tɨ́ ípìrɔ̌nga, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ abádhí abá tɨ́ ka abhɔ nyʉ́ rɔ̀sè.

11 Ɨma nɨ́ ídzì ʉndataba. Ídzì ʉndataba náarɨ́ pbìndà ípìrɔ̌nga nádzɨ̌ ɔvɛ tɔ̀ pbìndà tàmà-okú dɔ̀ rɔ̀.

12 Tàmà ʉ̀nda arɨ́ ndɨ́nɨ̌ ka kubhò tɨ́ ndì alɛ nɨ́ nzɨ̌ tàmà-àbadhi. Kǎpɛ́ nyàmǎsɔ̀ rɨ̌rà dhu nálǎ, nɨ́ kà rǎdʉ̀ ɔ̀kʉ tɨ́ ɔ̀kʉ, ndàdʉ̀ tàmà ʉ̀bhà vǐyà dɔ̌ rɔ̀. Nɨ́, nyàmǎsɔ̀ rǎdʉ̀ atdídhená tàmà nʉ́mbà ndàrà nà, ndàdʉ̀ ngʉ̌kpà-ɔ̌nga nɨ́fàlà.

13 Obhó tɨ́, fʉ̀rangà-okú dɔ̀ rɔ̀ rɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ, náafí àtdu tàmà rʉ̌vɛ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀.

14 Ɨma nɨ́ ndɨ ídzì ʉndataba. Ma mʉ́nɨ wà pbàkà tàmà, ndɨrɔ̀ pbàkà tàmà nʉ́nɨ wà ma.

15 Àdhàdhì Àbadu nʉ́nɨ ma, madʉ̀ Àbadu nʉ́nɨ dhu bhěyi, ma mádzi wà pbàkà ípìrɔ̌nga ɔvɛ tɔ̀ pbàkà tàmà-okú dɔ̀ rɔ̀.

16 Ndɨrɔ̀, ma mɨ́'ì ìnè ngʉ̌kpà pbàkà tàmà nà, kǎkà ɨ̀mbǎ rɨ́'ì yàrɨ́ kàlì ɔ̀. Nɨ́, ma màkǎ marà ɨ tsí nídì átɔ̀ madu kàlì ɔ̀. Abádhí rǎdʉ̀ tǔdu ɨ̀rì ɨ̀rɨ. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, tàmà tɔ́ màhò rǎdʉ̀ ì'ì atdí tɨ́, ʉ̀ndana rɨ́ alɛ ràdʉ̀ ì'ì atdí tɨ́ átɔ̀.

17 Àbadu ózè ma, pbàkà ípìrɔ̌nga ma mádzi ɔvɛ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ madʉ̀ya tɨ́ àbànà tdɨ́tdɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

18 Pbàkà ípìrɔ̌nga nódyì rɨ́ atdí alɛ mà rɨ̌'ì mbǎ, pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ pbàkà ípìrɔ̌nga nádzɨ̌ ma-tɨ́rɔ̀ ɔvɛ tɔ̀. Ma mɨ́'ì ìnè ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà madzi pbàkà ípìrɔ̌nga ɔvɛ tɔ̀, ndɨrɔ̀ ma mɨ́'ì ìnè ɔbi nà mabà ndɨ ípìrɔ̌nga tdɨ́tdɔ̌. Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ Àbadu nʉ́yǎ idù dhu.»

---

* **10:1 10.1** Pàlèstinà tɔ́ pbìrì ɔ̌, ka kitsúnà tàmà kàlì ɔ̀ kúbhingá, kadʉ̀ atdí ʉndatatálɛ ìlɨ rɔ̀dɔ̀ ndɨ kàlì-li'ɔ̀.

† **10:3 10.3** Pàlèstinà tɔ́ pbìrì ɔ̌, tàmà okónà màhò ɔ̌. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ɨ màhò nóongónà ì'ì fìyɔ́ ʉndatatálɛ nyʉ́ nà.

19 Nɨ́ wɔ̀ Yɛ̌sù ʉ̀nɔ̀ ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, Pbàyàhúdí-ɔ̌nga náadʉ̀ ndʉ̀ndɔ̀ ʉ̀ndɔ tɨ́ tdɨ́tdɔ̌.
20 Abádhí nzínzì ɔ̌, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Ìnè pfɔ̀mvɔ rɨ̌'ì yàrɨ́ alɛ ɔ̀. Àrɨ̌ rɨ̌'ì kà dɔ̌. Nɨ́ ádhu nyɨ̌ nyɨ́ kà-tsʉ̌ dhu ìrɨ nɨ̌?»
21 Pbɛ́tʉ̀ ngʉ̌kpà-tsí ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Ìnzɨ̌ pfɔ̀mvɔ rɨ̌'ì ɔ̀nà alɛ rǎdʉ̀ ɔ̀tɛ wɔ̀ dhu bhěyi. Pfɔ̀mvɔ tɨ́ àdʉ̀ ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ ʉ̀ngbɛ ʉ̀ngbɛ̌?»

Ìndrʉ̌ rɨ̌ Yɛ̌sù àpà 'ùbvʉ̌ odu nɨ̌ dhu

22 Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, Pbàyàhúdí náambɛ́nà yà Kàgàwà bhà ɨdza ka kitsu tdɨ́tdɔ̌ dhu nɨ́rɛ̀ ka kongónà nɨ̌ mʉ̀hɛndʉ̀ nɔ́nzì dɔ̌. Ndɨ kàsʉmì nɨ'ì ádrʉ̀ngbǎ gìrì tɔ́ kàsʉmì.
23 Nɨ́ ndɨ ɨdhɔ̀ ɔ̌, Yɛ̌sù ambɛ́nà ùbhi dɔ̌ Kàgàwà bhà ɨdza-lí, «Sɔ̀lɔ̀mɔnì bhà mbàrazà» tɨ́ kátɨna mbàrazà-tsìnǎ.
24 Nɨ́ ngúfe Pbàyàhúdí andu ì, 'àkpɔ̀rɔ̀ kà-ngbɔ̀, 'àdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, 'àtɨ: «Nyɨ nyʉ́, nyɨ nyabhʉ̀ya afíka ràgʉ̀rʉ̀ ndì ràrà àhʉ ìfe ɨdhɔ tɨ́? Nyɨ nyapɛ́ ì'ì Krístɔ̀ nyʉ́ tɨ́, nɨ́ ɔ́vɔ pɛ́ ndɨ dhu kpangba fǎkà.»
25 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɔ́vɔ̀ wà wɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyá'ù nzá ndɨ dhu. Yà Àba Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌ ma márɔ́nzɨna wɨwì, náarɨ́ ndɨ àdhɨ-pbá alɛ màtɨ́ ma mɨ́'ì dhu nɨ́tɛ̀.
26 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyárɨ́ nzɨ̌ ndɨ dhu ná'u, ìnzɨ̌ nárɨ́ nyɨ̌ pbàkà tàmà nzínzì ɔ̌ tàmà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
27 Pbàkà tàmà náarɨ́ tǔdu ìrɨ ìrɨ. Ma mʉ́nɨ wà abádhí, ndɨrɔ̀ abádhí náarádʉ̀ owùdu nʉ́ngʉ.
28 Ndɨrɔ̀, ma mɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ owùdu nʉ́ngʉ alɛ tɔ̀. Nɨ́ abádhí núuwíya nzɨ̌ akɛkpá màtɨ́ afíya ɔ̀nǎ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, atdí alɛ mà nʉ́ʉdháya nzɨ̌ abádhí fudú rɔ̀.
29 Àba Kàgàwà yà abádhí nibho fudú, nɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ ròsè kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀, atdí alɛ mà rɨ̌'ì ìmbǎ ɔbɨ nà ndɨ̀dhǎ atdí dhu mà Àbadu-fɔ́ rɔ̀.
30 Ɨma, Àbadu Kàgàwà mànà, mǎ'ɨ nɨ́ atdí alɛ nyʉ́.»
31 Nɨ́, Pbàyàhúdí náadʉ̀ odu ʉ̀wa tdɨ́tdɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ì ubvú tɨ́ Yɛ̌sù nɨ̌.
32 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ma mábhʉ nyɨ̌ nyǎla ábhɔ̌ ídzì dhu nyʉ́ yà Àba Kàgàwà íbhò idù ɔbɨ nɨ̌. Nɨ́, ádhu ndɨ kɔ̌kɔ̀ ɨ dhu nzínzì ɔ̌, nyɨ̌ nyɨ́ mapà nyʉ̌bvʉ̌ ma odu nɨ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀?»
33 Nɨ́ Pbàyàhúdí adʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, 'àtɨ: «Ìnzɨ̌ nɨ́ ídzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ndɨ mǎ mɨ́ mǎpà mʉ̌bvʉ̌ nyɨ nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, mǎ mòzè mʉ̌bvʉ̌ nyɨ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́, nyɨ nyʉ̀nɔ̀ dhu nzɛ́rɛ nyʉ́ Kàgàwà nɨ̌ dhu. Ɨnyɨ nɨ́ ìndrʉ̌-tsí dhu, nɨ́ nyɨ nyádʉ̀ àtɨ̀nà ìngbǎ dhu bhěyi, nyɨ ràrɨ̌ Kàgàwà!»
34 Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu tdɨ́tdɔ̌ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Fʉ̀kʉ́ Ʉyátá* ɔ̀ ka kándɨ̌ tɨ́ nzá dhu, katɨ: ‹Ɨma Kàgàwà, ma mátɨ nyɨ̌ nɨ̌, nyɨ̌ ràrɨ̌ mʉ̌ngʉ̌-nzo?›
35 Àlɛ̌ kʉ́nɨ wà dhu atdí alɛ mà ràrɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà bhà Andítá-tɨ̀ nʉ́gɛrɛ. Kàgàwà átɨ̀ pbìndà ɔtɛ ka kʉ̀nɔ̀ fɨ̌yɔ̀ alɛ-ɔvɔ̀ mʉ̌ngʉ̌-nzo tɨ́.
36 Nɨ́, Àba Kàgàwà ɔ́pì ndɨ ɨma, ndìvì ma yà adzɨ ɔ̌. Nɨ́, yà ma mátɨna, ɨma ràrɨ̌ kà t'Ídhùnà rɔ̀, nyɨ̌ nyádʉ̀ àtɨ̀nà ìngbǎ dhu bhěyi ma rʉ̀nɔ̀ dhu nzɛ́rɛ nyʉ́ kà nɨ̌?
37 Dhu apɛ́ ì'ì ìnzɨ̌ ma márɨ́ Àbadu bhà kasʉ ɔ̀nzɨ dhu tɨ́, nɨ́ dhu àkǎ nzá nyǎ'ù ma.
38 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ì'ì ɔ̀nzɨ ma márɨ́ kàbhà kasʉ ɔ̀nzɨ dhu tɨ́, nɨ́ ɨnzá màtɨ́ nyɨ̌ nyà'ù ɨma nyʉ́ rɔ̀, dhu àkǎ nyǎ'ù yà ma márɔ́nzɨna kasʉ. Ma mʉ̀nɔ̀ wà dhu, ndɨ́nɨ̌ ndɨ dhu alʉ́ tɨ́ dʉ̀kʉ, nyǎdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ mběyi nyʉ́ Àbadu ràrɨ̌'ì nyʉdutsì, ndɨrɔ̀ ma ràrɨ̌'ì kà-nyʉtsì.»
39 Nɨ́, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ dhu ɔ̀nzì tdɨ́tdɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ì alʉ́ tɨ́ Yɛ̌sù 'ɔ̀sɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ ndàwɨlɨ abádhí-fɔ́ rɔ̀, ndàrà.

---

* **10:34 10.34** Zàb 82.6

40 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ ndàdu, ndàrà tdɨ́tdɔ̌ Yɔ̀rɔ̀danɨ tɔ́ ɨdha-akpà-adzè, yà Yùwanɨ úbhì
bàtizò ùbho rɔ̌ angyinǎ rɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɨ, ndòngò àdɨ ányɨ.
41 Nɨ́ ányɨ, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nóowúnà ìwu rɔ̌ kà ɨ, 'àdʉ̀ òwu àtɨ̀nà rɔ̌ nzínzìya ɔ̌: «Obhó
tɨ́, Yùwanɨ nɔ́nzɨ nzá atdí wɨwì mà. Pbɛ́tʉ̀, yàrɨ́ alɛ dɔ̌ kǎrà àwɛnà rɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu nɨ́'ì
obhó dhu nyʉ́.»
42 Nɨ́ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náadʉ̀ Yɛ̌sù à'ù ányɨ.

11

Làzarʉ̀ bhà ɔvɛ
(Yùw 5.21; 6.40)

1 Làzarʉ̀ tɨ́ kátɨna atdí alɛ nɨ́ɨ'ì andɨ nà. Ndɨ alɛ nóongónà àdɨ Bɛ̀tànɨyà tɨ́ kátɨna
pbanga ɔ̌. Ndɨrɔ̀, Bɛ̀tànɨyà nɨ'ì Màrɨyà mà, awɛ̀nà Màrɨtà mànà, mà tɔ́ pbanga.
2 Ndɨ Màrɨyà nɨ́ ndɨ, yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-pfɔ̀ dɔ̌ adʉ̀ àrà ndrùù rɔ́ngʉ akyɛ nɔ́dhɔ̀,
ndàdʉ̀ kà-pfɔ̀-ngbɔ̀ núndo dɔ̀na-ká nɨ̌. Ndɨrɔ̀, ka nɨ'ì ndɨ wɔ̀ andɨ nà ɨ'ì Làzarʉ̀
t'áwɛ̀nà.
3 Nɨ́, Làzarʉ̀ t'áwɛ́na náavì ìndrʉ̌ ràrà dhu ɔ̀vɔ̀ Yɛ̌sù tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, kànɨ̌
yà atdídɔ̌ nyɨ nyózè alɛ, Làzarʉ̀ rɨ̌'ì andɨ nà.»
4 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ ndɨ̀rɨ rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ alɛ nɨ̌: «Wɔ̀ Làzarʉ̀ rǎndɨ nɨ̌ andɨ rɨ̌ nzɨ̌
kàbhʉ̌ rɔ̀vɛ̀ dòtsí. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ andɨ àlʉ̌ ka ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨtɛ̀
tɨ́, ndàdʉ̀ kà t'Ídhùnà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ́tɛ̀ átɔ̀.»
5 Yɛ̌sù azè Màrɨtà mà, awɛ̀nà Màrɨyà mànà, ndàdʉ̀ Làzarʉ̀ nózè átɔ̀.
6 Nɨ́, Làzarʉ̀ rǎndɨ dhu ndɨ ndɨ̀rɨ rɔ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ ɔ́yɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ nɔ́nzɨ, yà ndɨ andɨ tɔ́
màkʉ̌rʉ̀ ótù ndɨ ɔ̀ná ngari ɔ̀.
7 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Kàdu àlɛ̌ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.»
8 Nɨ́, ábhàlɨ̌ adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌ 'àtɨ: «Hɔ̀kɔ̀ Màlimò! Kòmbí tɨ́ nɨ́ Pbàyàhúdí nápà
'ùbvʉ̌ nyɨ odu nɨ̌. Nɨ́ nyɨ nyòzè tɨ́ nyadu nyɨ ányɨ tdɨ́tdɔ̌?»
9 Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Adyíbhengá nga ɔ̌, adyifɔ̀-sɨsɨ̀ náatɨ́ obhó
ongo ɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà? Nɨ́ ìndrʉ̌ apɛ́ àmbɛ ùbhi dɔ̌ adyíbhengá, nɨ́ ndɨ alɛ
rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ndàgɨlɨ ndɨ̀tsɨ̀, yà adzɨ dɔ̌ awáwʉ̀ nálǎ ndɨ ndɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
10 Pbɛ́tʉ̀, kǎpɛ́ àmbɛ ùbhi dɔ̌ kúbhingá, nɨ́ kà rǎdʉ̀ àrà ndàgɨlɨ rɔ̌ ndɨ̀tsɨ̀, ìnzɨ̌ ndɨ
ndɨ́ ɨnga nálǎ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»
11 Wɔ̀ dhu ndɨ ndʉ̀nɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Àlɛ̌ t'ɔ́dhɨ̀nà
Làzarʉ̀ nɔ́dhɔ̀ ɔ̀dhɔ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, ma márà ndɨ́nɨ̌ ma mitsi tɨ́ kɨ̀nga ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀.»
12 Nɨ́, Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ adʉ̀ dhu àdu 'àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, kǎpɛ́ ɨ'ì ɔ̀dhɔ̀ tɨ́ ɔ̀dhɔ̀ dhu tɨ́,
nɨ́ kà rɔ̌gʉ̀ ɔ̀gʉ̀.»
13 Obhó tɨ́, Yɛ̌sù azè ndʉ̀nɔ̀ dhu nɨ'ì, ɨwà Làzarʉ̀ rɔ̀vɛ̀. Pbɛ́tʉ̀, kàbhà ábhàlɨ̌ adʉ̀ dhu
ɨ̀rɛ̀ ɨdhɔ nyʉ́ dɔ̌ kà ràrɔ̌tɛ.
14 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kpangba abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Làzarʉ̀ ɔ̀vɛ̀ wà.
15 Ndɨrɔ̀, ɨdhɛ̀du nɨ̀ka okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́, ɨ̀mbǎ ma mɨ'ì ányɨ dhu. Nɨ́, wɔ̀ ndɨ dhu
ɔ̀nzɨ ndɨ, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyadʉ̀ tɨ́ ma à'ù. Nɨ́, kòwu pɛ́ ndɨ Làzarʉ̀ ɔ̀vɛ̀ ɨ.»
16 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, Tʉ̀masɨ tɨ́ kátɨna, yà ka kongónà
àdʉ̀ ànzìnà átɔ̀ Dìdimò* tɨ́, náadʉ̀ àtɨ̀nà ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Kòwu átɔ̀ ányɨ, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌
kʉvɛ̀ tɨ́ atdíkpá Màlimò mànà.»

Yɛ̌sù nɨ́ ìndrʉ̌ àbhʉ rádʉ̀ rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀,
ndɨrɔ̀ ípìrɔ̌nga àbhʉ rádʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ dhu

17 Yɛ̌sù itdègu àrà àhʉ Bɛ̀tànɨyà, nɨ́ kǎtù Làzarʉ̀ ɨwà ka kɔ́tdʉ̀ ka rɔ́ ɨdhɔ àhʉ ɨ̀fɔ rɔ́.

* **11:16 11.16** Dìdimò-tɨ̀ nɨ́ ozo tɨ́ ka kʉ́gʉ̀ alɛ.

18 Ndɨ Bɛ̀tànɨyà tɔ́ pbanga nɨ́ɨ’ɨ̀ mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀bhʉ̀ kìlòmɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨ̀gɔ̀ rɔ̌ rɔ̀.
19 Nɨ́, Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ níiwú Màrɨtà mà Màrɨyà mànà-tɨ’ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ opé tɨ́ abádhí-afí adɔ̀yà Làzarʉ̀ bhà ɔvɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.
20 Nɨ́, Màrɨtà níitdègu Yɛ̌sù rɨ̌rà dhu ɨ̀rɨ, nɨ́ kǎdʉ̀ ndɨ̀và, ndàrà kàkɔ otu ɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Màrɨyà adʉ̀ àdɨ ɨdza.
21 Nɨ́, Màrɨtà itsi àtɨ̀nà Yɛ̌sù nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyɨ́’ɨ̀yana gukyè ɨrɔ́, nɨ́ adɔ̀du ɔ́vɛ̀yana nzɨ̌.
22 Pbɛ́tʉ̀, ma mʉ̀nɨ wà dhu, kòmbí màtɨ́ Kàgàwà ràrɨ̌ fɔná nyɨ nyónzina kɔ́rɔ́ dhu nábhʉ̌ àbhʉ̌ ɨndʉ̀.»
23 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà Màrɨtà nɨ̌: «Adɔ̀nʉ rɨ̌ ndɨ̀ngbɛ̀ ɨ̀ngbɛ̀ ibhu ɔ̀ rɔ̀.»
24 Nɨ́, Màrɨtà adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ma mʉ̀nɨ wà dhu, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ nɨ́nganɨ́, yà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ kɔ́rɔ́ rɨ̌ ’ʉ̀ngbɛ̌ rɔ̀, àbadhi rɨngbɛ̀ya ndɨ̀ ɨ̀ngbɛ̀ átɔ̀.»
25 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨma nɨ́ ndɨ ɨ̀ndrʉ̌ àbhʉ rádʉ̀ rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀, ndàdʉ̀ ípìrɔ̌nga nábhʉ ɨ̀ndrʉ̌ tɔ̀ alɛ. Nɨ́, ɔ̀vɛ̀ tɨ́ màtɨ́ ɨma ná’ù alɛ náapɛ́ ɔ̀vɛ̀, nɨ́ rǎdʉ̀ ípìrɔ̌nga nábà àbà.
26 Ndɨrɔ̀, ɨ̀nè rɨ́’ɨ̀ pbɨndà ípìrɔ̌nga nà, ndàdʉ̀ ma’ù alɛ, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ ádʉ̀ ɔ̀vɛ̀ akɛkpá màtɨ́. Nyɨ nyà’ù tɨ́ wà yà ma mʉ̀nɔ̀ dhu?»
27 Nɨ́, Màrɨtà adʉ̀ dhu àdu Yɛ̌sù tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨwà ma mà’ù ndɨ dhu Ádrʉ̀ngbǎlɛ́. Ma mà’ù wà dhu ɨnyɨ ràrɨ̌ ndɨ Krɨ́stɔ̀, Kàgàwà t’ídhùnà, yà yàrɨ́ adzɨ ɔ̌ rɨ́rà dhu tɨ́ ka katɨ alɛ.»

Yɛ̌sù rɨ̌ Làzarʉ̀ ɔ̀dzɨ dhu

28 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ndɨ ndàdu dhu Yɛ̌sù tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Màrɨtà náadʉ̀ àrà awɛ̀nà Màrɨyà nánzì. Nɨ́, ɨdza ndɨ ndòtsù Màrɨyà ɨ rɔ̀, Màrɨtà náadʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kàtɔ̀ bhɛ̀lʉ ɔ̌, ndàtɨ: «Màlimò ɨ̀rà wà. Nɨ́ kà rɨ̌ nyanzi.»
29 Nɨ́ wɔ̀ Màrɨtà ʉ̀nɔ̀ dhu ndɨ ndɨ̀rɨ rɔ̀, Màrɨyà adʉ̀ àhʉ àrɨ̌ nyʉ́ tɨ́, ndàrà Yɛ̌sù rɨ̌’ɨ̀ ɨ.
30 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ ɔ̌, Yɛ̌sù ɨ’ɨ̀ ɨnzá ndɨ ndàpɛ̀ ɨ̀tsù pbanga ɔ̀ rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ ɨ’ɨ̀ àdɨ ndɨ̀ ndàdɨ̀ yà Màrɨtà mànà ɨ̀ òtùnà ɨ̀ ɔ̀ná ngari ɔ̌ rɔ́.
31 Pbàyàhúdí nɨ́ɨ’ɨ̀ atdíkpá Màrɨyà mànà ɨdzá, ’àdʉ̀ àmbɛ kà-afí nópè dɔ̌. Nɨ́, Màrɨyà ɨ̀và ndɨ̀, ndàhʉ àrɨ̌ nyʉ́ tɨ́ dhu ɨ̀ àla rɔ̀, abádhí adʉ̀ ’ɨ̀và átɔ̀, ’òwù kɔ̌wù ɔ̌. Abádhí atɨ ka yà Làzarʉ̀ ka kɔ́tdʉ̀ ɨ rárà, ndàrà ɔ̀dzɨ ányɨ̀rɔ̀ dhu tɨ́.
32 Nɨ́, yà Yɛ̌sù rɨ̌’ɨ̀ rɔ́ ndɨ ndàrà àhʉ rɔ̀, Màrɨyà níitdègu Yɛ̌sù àlǎ, nɨ́ kǎdʉ̀ ndìbvu obvò kà-pfɔ̀ rɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyɨ́’ɨ̀yana gukyè ɨrɔ́, nɨ́ adɔ̀du ɔ́vɛ̀yana nzɨ̌.»
33 Nɨ́ Màrɨyà mà, yà owùna ɔ̌ ìwʉ̌ Pbàyàhúdí mànà rɔ̌dzɨ dhu ndɨ ndàla rɔ̀, ɨzʉ nʉ́ʉka Yɛ̌sù atdídɔ̌, afína ràmbɛ ɨnga ɨ̀rɛ̀ dɔ̌.
34 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyɔ́tdʉ̀ ka ɨ̀ngbɔrɔ́?» Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ ’àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨ́rà ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyala tɨ́ ányɨ̀rɔ̌ nga.»
35 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù adʉ̀ ɔ̀dzɨ.
36 Nɨ́, Pbàyàhúdí adʉ̀ òko ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ìgyò! Nyàndà pɛ́ kɔ̌zè Làzarʉ̀ tɨ́ dhu!»
37 Pbɛ́tʉ̀, abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náadʉ̀ àtɨ̀nà: «Hɔ̀kɔ̀! Wɔ̀ alɛ nyʉ́ nɨ́ ndɨ ndùmùndúmú-nyɨ̀kpɔ́ nábhʉ rʉ̀ngbɛ ndɨ̀. Nɨ́ kǎbhʉ̀yana tɨ́ obhó Làzarʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɔ̀vɛ̀?»

Yɛ̌sù rɨ̌ Làzarʉ̀ nábhʉ̌ rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu

38 Kɔ̌kɔ̀ Pbàyàhúdí rʉ̌nɔna dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ rɔ̀, ɨzʉ náadʉ̀ Yɛ̌sù ʉ̀ka atdídɔ̌ nyʉ́. Nɨ́, abádhí adʉ̀ òwu Làzarʉ̀ ka kɔ́tdʉ̀ ɨ. Ka katdʉ̀ ka ɔ̀nà ibhu nɨ’ɨ̀ bhalabhala ɔ̀ ka kógyè, kadʉ̀ lina’ɔ̀ nápbi odu-ɨ́yà-ba nɨ̌ ibhu.

39 Nɨ́, ányɨ̀ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, Yěsù atɨ yà tɨná ɨ̀'ɨ̀ alɛ nɨ̌: «Nyɔ̀gɛrɛ wɔ̀ odu ibhu-lí rɔ̀.» Nɨ́
Làzarù-bvù t'áwɛ̀nà Màrɨtà náadù Yěsù ɨ̀sɔ, ndàtɨ: «Ìnzě Ádrùngbǎlɛ́! Wɔ̀ abvo nɔ́pɛ̀
wà ndɔ̀ngù atdídɔ̌. Kɔ̀nzɨ̀ wà ɨ̀fɔ ɨdhɔ nyú ibhu ɔ̀.»
40 Pbɛ́tù, Yěsù adù dhu àdu Màrɨtà tɔ̀, ndàtɨ: «Ma màtɨnà tɨ́ obhó nyɨ nɨ̌, nyɨ rapɛ́
ɨma ná'u, nɨ́ nyɨ ràrɨ̌ àdù Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tɔ́ awáwù nála?»
41 Nɨ́, ka kadù odu nɔ́gɛ̀rɛ̀ ibhu-lí rɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adù nyɨ̀kpɔ́na náva ndàndà
ɔrù nga, ndàdù ndɨ̀tsɔ̀, ndàtɨ: «Àba Kàgàwǎ, ma màbhu ɔ̀tsɔ̀ ɨndù, tsùdú dhu nyɨ nyɨ̀rɨ
nɨ́dhunɨ̌.
42 Obhó tɨ́, ma mùnɨ wà dhu ɨ̀rɨ nyɨ raróngo tsùdú dhu ɨ̀rɨ̀ bìlɨ̌nganà. Pbɛ́tù, ma
mɨ̀tsɔ̀ ma wɔ̀ dhu bhěyi dhu nɨ́, ndɨ́nɨ̌ kǎkà ngbɔ̌du nàkpɔ̀rɔ̀ ɨrɔ́ alɛ náa'u tɨ́ dhu ɨnyɨ
ràrɨ̌ ndɨ nyɨ nyívì ma.»
43 Wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndòrì dhu-dzidɔ̌, Yěsù adù Làzarù nánzì ɔrú tǔna nyú nà, ndàtɨ:
«Làzarǔ, áhǔ wɔ̀rɨ́ ibhu ɔ̀ rɔ̀.»
44 Nɨ́, Làzarù adù àhu ibhu ɔ̀ rɔ̀, ɔtsúna mà, pfɔ̌na mànà ka kùndɨ̀lɨ̌ abvo ùtdǔ ka
karɨ́ ɔ̀ná mbɛrù nɨ̌, kadù nyɨ̀na níso mbɛ̌rɛ̀sɛ nɨ̌ rɔ́rɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adù àtɨ̀nà
ihé-yà nɨ̌: «Nyùnga Làzarù, nyǎdù ùbhànà ràrà ɨbha.»

Yěsù ɔ̀nɛ ka kɨ́ ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ dhu
(Zàb 71.10; Màt 26.1-5; Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2)

45 Yà Màrɨyà mǎrábvù ìwǔnà, 'àdù Yěsù ɔ̀nzɨ̀ Làzarù rɔ̌ dhu àla Pbàyàhúdí nzínzì
ɔ̌, ábhɔ̌ alɛ nyú náadù Yěsù à'ù.
46 Pbɛ́tù, abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náadù òwu Pbàfàrìsáyó-tɨ'ɔ̀, 'àdù yà Yěsù
ɔ̀nzɨ̀ dhu àwɛ abádhí tɔ̀.
47 Nɨ́, ndɨ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàfàrìsáyó mànà, náadù yà
Pbàyàhúdí-bvǔ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdɨ̀ arɨ́ alɛ-tsù núndu. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí náadù 'ɔ̀pɛ̀
'ɔ̀ngù dhu tsùyá nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Wɔ̀rɨ́ alɛ rǎrà ábhɔ̌ wɨwɨ̀ nyú nɔ́nzɨ̀ rɔ̌.
Nɨ́ ádhu ndɨ àkǎ àkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀?
48 Àlɛ̌ kapɛ́ kùbha ràmbɛ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌, nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌ kà'u. Ndɨrɔ̀ Pbàrɔ́má tɔ́
pbìrì ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadùya ìwu, 'ùgolo àlɛ̌ tɔ́ Sɔmǎ-dzà, 'àdù àlɛ̌ tɔ́ pbìrì nɨ́nza.»
49 Kɔ̌kɔ̀ ɨ Pbàyàhúdí-bvǔ ádrɔ̀drɔ̌ anya nɨ́tdɨ̀ arɨ́ alɛ nzínzì ɔ̌, atdí alɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ɨ̀ Kàyafà.
Nɨ́ ndɨ atɔ ɔ̌, ka nɨ'ɨ̀ ndɨ pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà. Nɨ́, kǎtɨ ɔdhɨ́na nɨ̌: «Nyɨ̌
nyú nyɨ̌ nyùnɨ nzá atdí dhu mà wɔ̀ dhu ɔ̀.
50 Nyɨ̌ nyùnɨ tɨ́ obhó dhu, dhu ràkǎnà atdí alɛ kɛ̀lɛ̌ rɔ̀vɛ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ ngari ɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌
tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ-tsè náadù tɨ́ ndɔ̀tdɨ̀?»
51 Kǔnɔ nzá wɔ̀rɨ́ dhu dɔ̀na nyú ɔ̀ rɔ̀ àhu rɔ́rɔ̀. Pbɛ́tù, wɔ̀ ndɨ atɔ ɔ̌ ndɨ̀ ndɨ'ɨ̀ ndɨ
pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà tɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎvɔ̀ dhu angyangyɨ, Kàgàwà
bhà Nabì bhěyi, ndàtɨ: Yěsù ràkǎ ndɔ̀vɛ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ngari ɔ̌.
52 Ndɨrɔ̀, kǎtɨ átɔ̀ kà ràrɨ̌ nzɨ̌ ɔ̀vɛ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ngari ɔ̌ tɨ́, pbɛ́tù kà ràkǎ ndɔ̀vɛ̀ ndɨ́nɨ̌
ndɨ̀ ndundu tɨ́ yà adzɨ ɔ̌ ɨ̀ nɨfàlà Kàgàwà bhà inzo-tsù, ròkò atdíkpá.
53 Nɨ́, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ ndɨ ɨdhɔ ɔ̌ rɔ̀, Pbàyàhúdí-bvǔ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náapɛ̀ 'ɔ̀nɛ̀ Yěsù ndɨ́nɨ̌ ɨ̀
adù tɨ́ àbhunà kohò.
54 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Yěsù adù ndɔ̀pɛ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndàrà ùbhi rɔ̌ kpangba Pbàyàhúdí
nzínzì ɔ̌. Pbɛ́tù àbadhi mà, pbìndà ábhàlɨ̌ mànà, náadù 'ɨvà 'òwù yà rùngù-tɨ'ɔ̀ arɨ́'ɨ̀
mùlɛngù ɔ̌ atdí pbanga Ɛ̌fùràyimù tɨ́ kátɨna ɔ̀, 'àdù òko ányɨ̀.
55 Wɔ̀ ndɨ kàsumì ɔ̌, Pbàyàhúdí tɔ́ Pásìka tɔ́ mùhɛndù-ɨdhɔ̀ nɨɨ'ɨ̀ ɨwà ndɨ̀ ndìndù
ndɨ̀ rɔ́. Nɨ́, ábhɔ̌ alɛ nyú nɨiwú fɨyɔ́ pbanga ɔ̀nǎ rɔ̀, 'ìwǔ ùvò angyinǎ rɔ̀ Pásìka tɔ̀
Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ u'o tɨ́ ɨ̀, 'ìlǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌†.

† **11:55 11.55** Pbàyàhúdí tɔ́ mànduu nɨ'ɨ̀ 'ù'o ɨ̀, 'ìlǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ Pásìka tɔ́ mùhɛndù tɔ̀, àdhàdhɨ yà fɨyɔ́ sɔmà tɔ́ mànduu nózè ka dhu bhěyi (2 Ɨ nanzì 30.17-20).

56 Nɨ́, Yèrùsàlɛmà ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, abádhí ambɛ́nà Yěsù ɔ̀nɛ̀ dɔ̌. Nɨ́ Kàgàwà bhà-dzá
ɨ̀ ɨ́'ì rɔ́rɔ̀, abádhí ambɛ́nà dhu ɔ̀ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádhu nyɨ̌
nyɨ̀rɛ̀ kà-dɔ̌? Tɨ́ ɨ̀nzɨ̌ kà ràrɨ̌ ɨ̀rà mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀?»
57 Pbàkùháníɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàfàrìsáyó mànà náadʉ̀ dhu ʉ̀ya ìndrʉ̌ tɔ̀ 'àtɨ:
«Atdí alɛ mà náapɛ́ Yěsù rɨ̌'ì rɔ́ nga nʉ́nɨ̌, nákǎ ndìtɛ̀ ka ndɨ́nɨ̌ kadʉ̀ tɨ́ òwu kòsò.»

12

Màrɨyà rɨ̌ Yěsù-pfɔ̀ nútrɨ̌ ndrùù rɔ́ngʉ̀ akyɛ nɨ̌ dhu
(Màt 26.6-13; Mrk 14.3-9; Luk 7.36-50)

1 Azà ɨdhɔ tɨ́ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ nʉ́bhà ndɨ̀ rɔ́rɔ̀, Yěsù ɨvà ndɨ̀ ndàrà Bɛ̀tànɨyà
tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̀. Ndɨ pbanga nɨ'ì yà kǎbhʉ̀ rɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ Làzarʉ̀ mà tɔ́
pbanga.
2 Nɨ́ ányɨ̀, ka kabhʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ kà tɔ̀. Màrɨtà náambɛ́nà ɔ̀nyʉ̀ nʉ́ndɔ̀ dɔ̌ abádhí tɔ̀, Làzarʉ̀
ràdʉ̀ ɨ'ì átɔ̀ ndɨ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ rɨ́ atdíkpá Yěsù mànà alɛ nzínzì ɔ̌.
3 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Màrɨyà níidyi ndrùù rɔ́ngʉ akyɛ tɔ́ atdí lítrè-ɔ̌nga ka kʉ̀ndɔ̀ ɔyɔ tɔ́
atdínga, ndɔ̀dhɔ̀ Yěsù-pfɔ̀ dɔ̌. Ndɨ akyɛ nɨ'ì nardɔ̀ tɨ́ kátɨna ɨrɨ́-vɨ̌ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀, odzìna
ràdʉ̀ ɨ'ì ɔrʉ́ nyʉ́ akyɛ. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Màrɨyà adʉ̀ Yěsù-pfɔ̀-ngbɔ̀ núndo dɔ̀na-ká nɨ̌,
ndɨ akyɛ-dzi ràdʉ̀ ndìtu, ndàkǎ kɔ́rɔ́ ányɨ̀-dzá.
4 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, Yudhà Ìskàrìyɔtà tɨ́
kátɨna, yà Yěsù ìpfo arana ndàbhʉ òmvʉ̌-fɔ́ alɛ, níivú dhu, ndàtɨ:
5 «Ádhu ɨnzá ka kàbhʉ wɔ̀rɨ́ akyɛ kodzì ɨ̀bhʉ mɨyà dɨ̀narɨ̀* rɔ̌, kadʉ̀ ndɨ fʉ̀rangà
nʉ́ndɔ̀ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀ nɨ̌?»
6 Kʉ̌nɔ nzá wɔ̀ dhu nǎkʉ̀tálɛ-ɨzʉ̀ ndɨ̀ ndàla dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kʉ̌nɔ ka ogbotálɛ
tɨ́ ndɨ̀ ndɨ́'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, kǒngónà ndɨ fʉ̀rangà tɔ́ ɨ́sɔ̀wʉ̌ nɔ́dɔ̀, ndàdʉ̀ àrà
ndɨ fʉ̀rangà núwe rɔ̌ afína òzè dhu bhěyi.
7 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu Yudhà tɔ̀, ndàtɨ: «Ʉ́bhà Màrɨyà radɨ̀! Ítsè ka rɔdɔ wɔ̀rɨ́ akyɛ
ɨma ka kɔtdʉ́ya ɔ̀ná ɨdhɔ tɔ̀.
8 Nyɨ̌ nyóngo òko nǎkʉ̀tálɛ mànà bìlɨ̌ngananà, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌, àlɛ̌ kɨ́ nzɨ̌ ongo òko nyɨ̌ mànà
bìlɨ̌ngananà.»

Pbàkùháníɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɨ̌ 'ɨ̀rɨ, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ abhʉ̀ tɨ́ Làzarʉ̀ kohò dhu

9 Pbàyàhúdí tɔ́ ihé-yà níitdègu Yěsù rɨ̌'ì Bɛ̀tànɨyà dhu ɨ̀rɨ, nɨ́ abádhí adʉ̀ òwu ányɨ̀.
Abádhí awù nzá ányɨ̀ Yěsù-okú dɔ̀ rɔ̀ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ abádhí awù ányɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ adʉ̀ tɨ́ yà Yěsù
ábhʉ rɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ Làzarʉ̀-ngbɔ̀ mà nála átɔ̀.
10 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ pbàkùháníɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ 'ɨ̀rɨ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ abhʉ̀ tɨ́ Làzarʉ̀ kohò átɔ̀.
11 Obhó tɨ́, ábhɔ̌ Pbàyàhúdí nyʉ́ nóowúnà ùvò rɔ̌ abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀, 'ádʉ̀ Yěsù ná'ù
kǒkú dɔ̀ rɔ̀.

Yěsù rǒtsù Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(Màt 21.1-11; Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40)

12 Tsútsǎ nínganɨ́, yà Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ íwʉ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ihé-yà nɨ́ɨrɨ
dhu, Yěsù ràrɨ̌'ì otu ɔ̌ ndɨ̀ ndɨ́rà átɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ́.
13 Nɨ́, abádhí adʉ̀ ngazɨ̀-kpa-dɔ̀ká nɔ́kɔ̀, 'ùvò nà, 'òwù Yěsù àkɔ nà otu ɔ̀ rɔ̀. Nɨ́, Yěsù
ɨ̀ àla rɔ̀, abádhí apɛ̀ 'ùkʉ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Hɔ̀sanà†! Ilèta nákǎ kabhʉ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ
Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌ rɨ́rà Pbàìsràyélí tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà tɔ̀!»
14 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù abà kayinǒ-ngba, ndàdʉ̀ ùpo, ndàdɨ dɔ̀ná, yà Kàgàwà bhà Andítá
ɔ̀ ka kandí dhu bhěyi. Ɨ Andítá rǎtɨna:

---

* **12:5 12.5** Ɨbhʉ mɨyà dɨ̀narɨ̀ nɨ'ì mbɛ̀mbɛ̀ atdí atɔ nyʉ́ tɔ́ kasʉ tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà. † **12:13 12.13** Pbàyàhúdí t'ávàna ɔ̌, Hɔ̀sanà-tɨ̀ nyʉ́ nɨ́ «Ɨ́rà nyɔnzɨ dzʉ̀nàka.» Pbɛ́tʉ̀, ɨrɔ́ kà-tɨ̀ nɨ́: «Kàgàwà àkǎ ilèta nà.»

15 «Nyǐ Sàyunì tɔ́ kɨgɔ̀‡ ɔ̌ bhǎ, ɨnzǐ nyɔ̀nzɨ ɔdɔ.
Kɔ̀nǐ fʉ̀kʉ́ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà rǐrà,
kayinǒ-ngba dɔ̌ ndì ndàdɨ rɔ́rɔ̀.»
16 Wɔ̀ dhu náalʉ́ nzá Yěsù bhà ábhàlǐ-dɔ. Pbɛ́tʉ̀, Yěsù ɔ́dzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ pbɨndà
Ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, abádhí awù dhu ɨ̀rɛ̀, yà Kàgàwà bhà
Andítá ɔ̀ ka kandí dhu, ka randí Yěsù-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ka rádʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ kà-rɔ̌
ndɨ dhu bhěyi tɨ́.
17 Ábhɔ̌ alɛ nyʉ́, yà Yěsù rǐ Làzarʉ̀ ànzi rɨngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ rɔ́ ɨ'ì, náadʉ̀ òko
'àmbɛ Yěsù ɔ́nzɨ dhu àwɛ dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀.
18 Nɨ́, kǎrɨ́ wɨwì ɔ̀nzɨ dhu ì ɨ́rì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ihé-yà náadʉ̀ òwu Yěsù àkɔ otu ɔ̀ rɔ̀.
19 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pbàfàrìsáyó náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀tɛ̀ nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨnà dɔ̌: «Nyǐ nyàla
tɨ́ wà! Nyǐ nyɨ́ nzǐ yà dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ. Kɔ́rɔ́ alɛ ɔ̀kò wà 'àmbɛ òwu dɔ̌ kɔ̌wù ɔ̌ tɨ́.»

Ngúfe Pbàgìríkí rǐ Yěsù ɔ̀nɛ ndɨ́nǐ ì ala tɨ́ dhu

20 Yà Pásìka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ íwǔ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, 'ìwǔ Kàgàwà ʉ̀lɛ alɛ nzínzì ɔ̌,
ngúfe Pbàgìríkí nɨ́ɨ'ì ìnè átɔ̀.
21 Nɨ́, ɨ Pbàgìríkí níindri Fìlipò tɨ́ kátɨna ábhàlǐ-tɨ'ɔ̀. Ndɨ Fìlipò nɨ'ì Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌
atdí pbanga, Bɛ̀tɛ̀sàyidà tɨ́ kátɨna ɔ̌ alɛ. Nɨ́, abádhí avɔ̀ dhu Fìlipò tɔ̀, 'àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́,
mǎ mòzè mǎla Yěsù-ngbɔ̀.»
22 Nɨ́ Fìlipò adʉ̀ àrà wɔ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Àndɛ̀rɛyà tɨ́ kátɨna ngǎtsi ábhàlǐ tɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌,
abádhí adʉ̀ 'ɨvà 'òwù wɔ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ atdíkpá Yěsù tɔ̀.
23 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨnà ʉrɔ́ ɨ'ì alɛ nǐ: «Àba Kàgàwà rǐ Ìndrǔ-t'ídhùnà-ɔvɔ̀ nábhʉ̌ rìlè
ndɨ ɔ̀ná kàsʉmì nɨ́rà wà.
24 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ɨnzǐ nganʉ̀-kpɔ̌ náapɛ́ ɨtsì adzɨ ɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀mɔ̀, nɨ́ ndɨ
nganʉ̀-kpɔ̌ rǎdʉ̀ àdɨ atdírɔ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ kǎpɛ́ ɔ̀mɔ̀, ndàdʉ̀ ɨnga, nɨ́ ndɨ rádʉ̀ ábhɔ̌ itse nyʉ́
nɔ́dhì.
25 Pbɨndà ípìrɔ̌nga nózè rɨ́ ndɔ̀dɔ̀ fǐndà alɛ níiwíya ka. Pbɛ́tʉ̀, pbɨndà ípìrɔ̌nga nózè
rɨ́ ndìwǐ okúdu dɔ̀ rɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ, náadʉ̀ya kɔ̀dɔ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga tɔ̀.
26 Ndɨ alɛ náapɛ́ ndòzè ndɔ̀nzì kàsʉ̌du, nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ ndʉ̀ngʉ owùdu. Ndɨrɔ̀, ma
mɨ́'ì rɔ́, pbàkà kasʉtálɛ rǎdʉ̀ ɨ'ì átɔ̀. Ndɨ alɛ náapɛ́ kàsʉ̌du ɔ̀nzɨ, nɨ́ Àba Kàgàwà rǎdʉ̀
ndɨ alɛ ɨ̀fʉ.»

Yěsù rɔ̌tɛ ndɨ ndɔ́vɛ̀ dhu dɔ̌ dhu

27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨnà: «Afídu rǐ ɨnga ɨ̀rɛ̀ atdídɔ̌ kòmbí. Nɨ́, ma mátɨna
ɨngbà tɨ́? Ma tɨ́ àtɨna: Àba Kàgàwǎ, ɨ́gʉ̌ ma yà yàrɨ́ kàsʉmì ɔ̌ rɨ́ ndàpà ndɔ̀nzì ndɨ
rùdú dhu ɔ̌ rɔ̀? Pbɛ́tʉ̀, ma mírà wɔ̀ ndɨ kòmbí rɨ́ ndàpà ndɔ̀nzì ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
28 Nɨ́ Àbá, ábhʉ̌ ɔvɔ̀nʉ rìlè ndɨ.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ atdí alɛ-tù náadʉ̀ ndɨ̀rì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀,
ndàtɨ: «Ma màbhʉ wà ɔvɔ̀du rìlè ndì, ndɨrɔ̀ ma mɨ́ kàbhʉ̌ àbhʉ̌ rìlè ndì tdítdɔ̌.»
29 Nɨ́, ányɨ̀rɔ̌ ì ìkò rɔ́ ɨ'ì ihé-yà nɨ́ɨrɨ wɔ̀ dhu, 'àdʉ̀ àtɨnà: «Ìgyò! Ɔvɔ nyʉ́ nɨ́ wɔ̀ àtà!»
Ngʉ̌kpà alɛ adʉ̀ àtɨnà: «Hɔ̀kɔ̀! Kàgàwà-bhà màlàyikà nɨ́ wɔ̀ dhu nʉ̀nɔ̀ kà tɔ̀.»
30 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ àtɨnà abádhí nǐ: «Wɔ̀ nyǐ nyɨ̀rì alɛ-tù nʉ́nɔ̀ nzá dhu idù, pbɛ́tʉ̀
kʉ̀nɔ̀ ka fʉ̌kʉ̀.
31 Kòmbí rǐrà kàsʉmì nɨ́ yà Kàgàwà rǐ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ nɨ́tdì ɔ̀ná kàsʉmì. Ndɨrɔ̀,
ndɨ kàsʉmì nɨ́ ndɨ Kàgàwà rǐ Pfɔ̀mvɔ, yà adzɨ ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ, nípfɔ̌ ɔ̀ná, ndòdì yà adzɨ
ɔ̌ rɔ̀.
32 Pbɛ́tʉ̀ ɨma, yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀ ka kɨ́ modyì marà ɔrʉ̀ rɔ̀, ma madʉ̀ya kɔ́rɔ́ alɛ-tsʉ̀ nándu
tɨdu ɔ̀.»
33 Wɔ̀ ndì ndʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̌, Yěsù azè ndɨ̀tɛ̀ dhu nɨ́ ɨngbà dhu bhěyi ɔvɛ-tɨdɔ̀ nǐ màtɨ́ ndɨ
ndɔ́vɛ̀ dhu.

‡ **12:15 12.15** Sàyunì tɔ́ kɨgɔ̀-tì nɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀.

34 Nɨ́ ihé-yà adʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌, ʼàtɨ: «Mǎ mɔ́zʉ̀ dhu Músà bhà Ʊyátá ɔ̀, Krɨ́stɔ̀
radɨ̀ya dhòdhódhónganà. Nɨ́, ádhu nyɨ nyádʉ̀ àtɨ̀nà Ìndrʉ̌ tʼídhùnà ràkǎ pɛ́ ndàrà
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nɨ̌? Ndɨrɔ̀, ndɨ Ìndrʉ̌ tʼídhùnà nyʉ́ nɨ́ àdhɨ?»
35 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Awáwʉ̀ rɨ̌ʼì inè nzínzìkʉ ɔ̌ ákɛ̌ kàsʉmì
kɛ̀lɛ̌ tɨ́. Nɨ́, dhu àkǎ nyʉ̌bhi yà ìnè nyɨ̌ nyɨ́ʼì ndɨ awáwʉ̀ nà rɔ́, akyɛ ɨ́nɔ̀ adʉ̀na tsʉ̀kʉ
ʉ̀tɔ̀ nɨ̌. Obhó tɨ́, ɨ́nɔ̀ ɔ̌ rúbhi alɛ rɨ̌ nzɨ̌ ádʉ̀ àdhà màtɨ́ ndì ndárà dhu nʉ́nɨ.
36 Nɨ́ dhu àkǎ nyǎʼù ndɨ awáwʉ̀, yà òko nyɨ̌ nyòko atdíkpá kà mànà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌,
ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyadʉ̀ya tɨ́ òko awáwʉ̀ ɔ̌ nzónzo tɨ́.» Wɔ̀ dhu ndì ndʉ̀nɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù
adʉ̀ àrà ndòrù ɨtsɛ ihé-yà rɔ̌ rɔ̀.

Pbàyàhúdí rɨ̌ ʼùvɔ̌ ìnzɨ̌ ʼàʼù Yɛ̌sù dhu

37 Yɛ̌sù anzì mbǎ ábhɔ̌ wɨwì mà Pbàyàhúdí-ɔ̀nzɨ̌, nɨ́ abádhí adʉ̀ nzá kà àʼù.
38 Wɔ̀ ndɨ dhu anzì ndì ndɨ́nɨ̌ yà Kàgàwà bhà nabì Ìsayà nʉ́ʉnɔ dhu náaká tɨ́. Kǎtɨ:
«Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwǎ, ádhɨ tsʉ̀ká dhu naʼu?
Ndɨrɔ̀, ádhɨ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nɨ́ɨtɛ̀ pbìndà ɔbɨ fɨ̌ndà*?»
39 Ndɨrɔ̀, ndɨ Ìsayà kɛ̀lɛ̌ nʉ́ʉnɔ ɨnzá Pbàyàhúdí náaʼu dhu okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu. Kǎtɨ:
40 «Kàgàwà nɨ́ɨtɨ abádhí-nyɨ̌nga ròngò ndùmùndúmú tɨ́,
ìnzɨ̌ ɨnga nala tɨ́.
Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ abádhí-afí nábhʉ rɔ̀ʼɔ̀ odú,
akyɛ dhu alʉ́na dɔ̀ya, ràdʉ̀ ʼʉ̀gɛ̀rɛ̀ ʼʉ̀bhà fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛnga,
ndɨ́nɨ̌ ndadʉ̀ tɨ́ abádhí nɨ́gʉ nɨ̌.»
41 Nabì Ìsayà nʉ́ʉnɔ wɔ̀rɨ́ dhu Yɛ̌sù bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ndì ndala angyangyɨ,
ndàdʉ̀ ɔ̀tɛ kà dɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
42 Pbɛ́tʉ̀, nabì Ìsayà nʉ́ʉnɔ mbǎ wɔ̀ dhu mà, nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌
màtɨ́, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náaʼu Yɛ̌sù. Nɨ́, abádhí adʉ́nà nzɨ̌ òwu ndɨ dhu àvi rɔ̌ kpangba,
Pbàfàrìsáyó-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ ì ɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, akyɛ ka kadʉ̀na òwu ʼìpfo, kodì ì unduta-ɨdzà
ɔ̌ rɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.
43 Abádhí náazè ìndrʉ̌ rɨ̌ ʼìfʉ̌ dhu, ròsè Kàgàwà rɨ̌ ʼìfʉ̌ dhu dɔ̀nǎ.

Kàgàwà nɨ́ɨtdìya ìndrʉ̌-ànyǎ Yɛ̌sù bhà ɔtɛ-bvʉ rɔ̌ dhu

44 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù apɛ̀ ɔtɛ ɔrʉ́ tʉ̌na nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Ndɨ alɛ náapɛ́ ɨma náʼu, nɨ́
kàʼù nzá ɨma kɛ̀lɛ̌, pbɛ́tʉ̀ kàʼù wà yà ɨma nivi mɨrà yà adzɨ ɔ̌ alɛ mà átɔ̀.
45 Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ apɛ́ ɨma àlǎ, nála wà yà ɨma nivi yà adzɨ ɔ̌ alɛ mà átɔ̀.
46 Ɨma, yà adzɨ ɔ̌ awáwʉ̀ tɨ́rɔ̀, ma mɨ́rà ndɨ́nɨ̌ ìnzɨ̌ ɨma nàʼù alɛ náadʉ̀ tɨ́ àdɨ ɨ́nɔ̀ ɔ̌.
47 Ndɨ alɛ náapɛ́ ma mʉ́nɔna dhu ìrɨ, ìnzɨ̌ ndàdʉ̀ ndɨ dhu nɨ́lɨ afína ɔ̀, nɨ́ ndɨ alɛ-dɔ̌
rádʉ̀ anya ɔ̀tdì nɨ́ nzɨ̌ ɨma. Obhó tɨ́, ma mɨ́rà nzá ndɨ́nɨ̌ mɨtdì tɨ́ anya yà adzɨ ɔ̌ alɛ dɔ̌,
pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́rà ndɨ́nɨ̌ ma mɨgʉ́ tɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ ɨgʉ̌ tɨ́.
48 Ndɨ alɛ apɛ́ ɨma nɔ́dhɔ, ìnzɨ̌ ndàdʉ̀ ma mʉ́nɔna dhu náʼù, nɨ́ ndɨ alɛ nábà wà
ànyǎna ɔ̀tdì rɨ́ dhu. Yà ma mʉ̀nɔ̀ ɔtɛ nɨ́ ndɨ kà-ànyǎ nɔtdɨ́ya yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌
ndɔ̀dì nɨ́nganɨ́.
49 Obhó tɨ́, yà ma marʉ́nɔna dhu nʉ́nɔ ma marɨ́ nzɨ̌ ràhʉ ùdù rɔ̀ ma-tɨ́rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀
kǎráhʉ Àbadu Kàgàwà, yà ɨma nivi mɨrà yà adzɨ ɔ̌ alɛ bhà rɔ̀. Ka nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ
dhu nʉ́yǎ idù ma màkǎ mʉnɔ̀ dhu mà, ma màkǎ mɔvɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu mànà dhu dɔ̌.
50 Ndɨrɔ̀, ma mʉ̀nɨ wà dhu yà kʉ̌yǎ dhu ràrɨ̌ ndɨ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga níbhò
rádʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu. Nɨ́, yà ma mʉ́nɔna dhu nʉ́nɔ ma mɨ́ àdhàdhì Àbadu Kàgàwà nʉ́yǎ
ka idù dhu bhɛ̌yi.»

---

* **12:38 12.38** Ìsa 53.1

13

Yěsù rǐ pbìndà ábhàlǐ-pfɔ̀ nú'ǒ dhu

1 Tsútsǎ nínganí Pbàyàhúdí tɔ́ Pásìka tɔ́ mùhɛndù níì'ìna rɔ́rɔ̀, Yěsù �ni dhu, yà
adzi ɔ̌ rɔ̀ ndì ndí ndìvà, ndàrà Àbanà Kàgàwà bhà ɔ̀ná kàsںmì ràkǎ wà. Ní Yěsù, yà
atdídɔ̌ yà adzi ɔ̌ arí'ì pbìndà alɛ nazè, náadù abádhí òzè tdítdɔ̌ ìnzǐ rádù ìku àzè nǐ.
2 Ní pbítsɔ̀ngǎnǎ, Yěsù mà níì'ì ɔ̀nyù-tsùnǎ pbìndà ábhàlǐ mànà. Nírɔ̀ ní ndi Pfɔ̀mvɔ
níitsu dhu Yudhà, Sìmonì Ìskàrìyɔtà t'ídhùnà-afí ɔ̀, ndínǐ Yěsù nipfo tí ndàbhں òmvǔ-
fɔ́.
3 Pbɛ́tù, Yěsù nyں nںںni dhu, iwà Àbanà Kàgàwà ribho kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ ádrùngbǎnga
tɔ́ ɔbi fɔná. Ndirɔ̀, kںni wà dhu, ndì nyں ndì ríràà Àbanà Kàgàwà-ti'ɔ̀ rɔ̀, ní ndì ràrǐ
ndàdǔ Àbanà-ti'ɔ̀.
4 Ní, Yěsù ivà ndì ɔ̀nyù-tsùnǎ rɔ̀, ndìwà rɔ̀ná ɔrں mùdzarù, ndìli igi. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌,
kǎdù bɛ̌rɛ̀sɛ nídyì ndìsǒ mvںna 'ɔ̀ nǐ.
5 Tdítdɔ̌, kǎdù idha ìdyì ndɔ̀dhɔ̀ ádrùngbǎ sǎnì ɔ̌, ndàdù ndɔ̀pɛ̀ ndù'o pbìndà ábhàlǐ-
pfɔ̀ nǐ, ndàdù àrà ùndonà rɔ̌ yà mvںna 'ɔ̀ ndì ndìsǒnà nǐ bɛ̌rɛ̀sɛ nǐ. 6 Ní, Yěsù
níitdègu àrà àhں Sìmonì Pɛ́tɛrù tí, ní Pɛ́tɛrù adù dhu ìvu kà-tsǔ, ndàti: «Inyi nyں
pbàkà Ádrùngbǎlɛ́ tírɔ̀, nyi nyòzè tí nyu'o pfɔ̌du?»
7 Ní, Yěsù adù dhu àdu kàtɔ̀, ndàti: «Yà ma mɔ́nzina dhu nںnǐ nyi nyí nzǐ kòmbí,
pbɛ́tù, nyi nyaraya kùni olù.»
8 Ní, Pɛ́tɛrù adù àtìnà Yěsù nǐ: «Nyi nyí nzǐ pfɔ̌du ù'ǒ akɛkpá màtí.» Ní, Yěsù adù
dhu àdu kàtɔ̀, ndàti: «Ìnzǐ ma mapɛ́ pfɔ̌nں nú'ǒ, ní àlɛ̌ kí'ì ìmbǎ irita nà inyi mànà.»
9 Ní, Sìmonì Pɛ́tɛrù adù dhu àdu Yěsù tɔ̀, ndàti: «Ádrùngbǎlɛ́, wɔ̀ dhu bhěyi kà rǐ'ì
rɔ̀, nyi nyí nzǐ pfɔ̌du kɛ̀lɛ̌ nú'ǒ, pbɛ́tù, nyi nyí ɔtsںdu mà, dùdu mànà nú'ǒ átɔ̀!»
10 Ní, Yěsù adù àtìnà kànǐ: «Iwà ndì nù'o alɛ rǐ'ì mbǎ ndì ndí ndù'ǒ tdítdɔ̌ dhu-atdyú
nà. Pbɛ́tù kà rǎdù àkǎ ndù'o pfɔ̌na kɛ̀lɛ̌, iwà ndì ndìlǎ kɔ́rɔ́ otu ɔ̌ nídhunǐ. Nyǐ nyں,
nyǐ nyìlǎ wà Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌. Pbɛ́tù, nyǐ kɔ́rɔ́ nyǐ nyìlǎ nzá kà-nyìkpɔ́ ɔ̌.»
11 Obhó tí, Yěsù nںںni ndìpfǒ rí ndàbhں ndì òmvǔ-fɔ́ alɛ angyangyi. Ndi dhu-okú
dɔ̀ rɔ̀ ní ndi kǎti pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Nyǐ kɔ́rɔ́, nyǐ nyìlǎ nzá Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌.»
12 Pbìndà ábhàlǐ-pfɔ̀ ndì ndù'o dhu lutìnǎ, Yěsù adù yà rɔ̀ná rɔ̀ ndì ndìwànà
mùdzarù nídyì ndàfɔ̌ rɔ̀ná, ndàdù ndàdu ɔ̀nyù-tsù. Nírɔ̀ ní ndi kǐvú dhu pbìndà
ábhàlǐ-tsǔ, ndàti: «Nyǐ nyùni tí ùnǐ yà ma mɔ̀nzì rùkں dhu-tì?
13 Nyǐ nyárí ima nánzi Màlimò tí, ndirɔ̀ Ádrùngbǎlɛ tí. Ní ndi dhu ní obhó dhu.
Obhó tí, ima ní ndi Màlimò. Ndirɔ̀, ima ní ndi Ádrùngbǎlɛ.
14 Nírɔ̀ ima, fùkں Màlimò tírɔ̀ nyں, ndirɔ̀ fùkں Ádrùngbǎlɛ tírɔ̀ nyں, ma mù'o pfɔ̌kں
rɔ̀, dhu àkǎ nyǒngò pfɔ̌kں ù'o nzínzìkں ɔ̌ átɔ̀.
15 Obhó tí, yà fǔkù ma mìtɛ̀ dhu ní ɔ́fɔ̀, ndínǐ nyǐ nyongó tí dhu ɔ̀nzì átɔ̀ ɔdhíkں rɔ̌
yà rùkں ma mɔ̀nzì dhu bhěyi.
16 Ma mí obhó dhu nںnɔ fǔkù: Kasںtálɛ bhà ádrùngbǎnga nósè nzá pbìndà kasں
tɔ́ ádrùngbǎlɛ bhà ádrùngbǎnga dɔ̀nǎ. Ndirɔ̀, òvì ka kòvì alɛ bhà ádrùngbǎnga nósè
nzá yà ndì nòvì alɛ bhà ádrùngbǎnga dɔ̀nǎ*.
17 Kɔ̀nǐ, kòmbí nyǐ nyùni wà kɔ̌kɔ̀ dhu. Ní, nyǐ nyádù hirò ɔ̀nzì i dhu nyǐ nyɔ̀nzì
nǐ.»
18 Tdítdɔ̌ Yěsù adù àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ma mùnɔ̀ nzá wɔ̀ dhu okúkں dɔ̀ rɔ̀ kɔ́rɔ́.
Ma mùni wà ima nyں ma móvò nzínzìkں ɔ̌ alɛ. Pbɛ́tù, Kàgàwà bhà Andítá arںnɔna
dhu nákǎ rɔ̀nzì ndì. Ndi Andítá arátina: ‹Yà atdíkpá mǎ marí dhu ɔ̀nyں mànà alɛ,
nóngò wà rùdú òmvǔ tí.›

---

* **13:16 13.16** Yùw 15.20

19 Ma mɔ̀vɔ̀ wɔ̀ dhu angyangyɨ fʉ̌kʉ̀, ɨnzá ndɨ dhu àpɛ̀ ndɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi
ní ndɨ, ndɨ dhu rǐtsi ndɔ̀nzì nínganí, nyǐ nya'uya dhu, ɨma ràrǐ ‹Ɨ'ì arí'ì alɛ.›
20 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ma mòvì alɛ nàkɔ alɛ, nákɔ wà ɨma átɔ̀. Ndɨrɔ̀, ɨma
nàkɔ alɛ nákɔ wà yà ɨma nivi mɨrà yà adzɨ ɔ̌ alɛ átɔ̀.»

Yěsù rǐ Yudhà rǐ ndìpfǒ, ndàbhʉ ndì òmvǔ-fɔ́ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 26.20-25; Mrk 14.17-21; Luk 22.21-23)

21 Wɔ̀ dhu bhěyi ndì ndɔ̀tɛ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù-afí náadʉ̀ àdɨ ndàmbɛ ɨnga nírɛ̀ dɔ̌
atdídɔ̌. Ní, kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kpangba pbɨndà ábhàlǐ tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ
fʉ̌kʉ̀. Nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ rǐ ndɨ mipfǒ, ndàbhʉ ma òmvǔ-fɔ́.»
22 Ní, Yěsù bhà ábhàlǐ adʉ̀ òko, 'àmbɛ 'àndà dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, ɨnzǐ 'àdʉ̀ àdhɨ dɔ̌ màtí
kà rɔ̌tɛ dhu nʉ́nɨ.
23 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, yà atdídɔ̌ Yěsù ózè pbɨndà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ atdí ábhàlǐ nɨ́i'ì
Yěsù-tí ndì ndàdɨ ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ rɔ́.
24 Ní, Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ kàvi ìwǐna ɔ̌ rìvǔ dhu Yěsù-tsʉ̌, ràrǐ àdhɨ ndɨ kà rʉ̌bhi ɔ̀tɛ
rɔ̌ dɔ̀ná.
25 Ní, wɔ̀ ábhàlǐ adʉ̀ ndìlò Yěsù dɔ̀, ndàdʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádhɨ
ndɨ?»
26 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ndɨ alɛ ní yà ma mí mʉ̀gatì-afà nídyì modù
supù ɔ̀, madʉ̀ àbhʉnà fǐndà alɛ.» Nírɔ̀ ní ndɨ Yěsù adʉ̀ mʉ̀gatì-afà nídyì, ndòdù supù
ɔ̀, ndàdʉ̀ àbhʉnà Yudhà, Sìmonì Ìskàrìyɔtà t'ídhùnà tɔ̀.
27 Yudhà níitdègu wɔ̀ mʉ̀gatì-afà àkɔ̌, ní Sìtanì adʉ̀ òtsù kà-afí ɔ̀. Ní Yěsù adʉ̀ àtìnà
Yudhà nǐ: «Wɔ̀ nyɨ nyòzè nyɔnzì dhu, nákǎ nyɔnzì tsàkàtsàkà.»
28 Kɔ̌kɔ̀ ʉrɔ́ ì'ì alɛ nzínzì ɔ̌, atdí alɛ mà nʉ́ʉnɨ nzá àdhu-okú dɔ̀ rɔ̀ màtí Yěsù rǐ wɔ̀
dhu nʉ́nɔ kà tɔ̀ dhu.
29 Yà fʉ̀rangà tɔ́ ɨ́sɔ̀wʉ̌ nɔ́dɔ Yudhà arí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená
alɛ náadʉ̀ dhu àtì, Yěsù àvi ka rùdzǐ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ̀ àkǎ kudzǐ dhu dhu tí. Ndɨrɔ̀ ngǎtsi
nǐ, abádhí adʉ̀ dhu àtì Yěsù àvi ka rʉ̀ndɔ̀ fʉ̀rangà nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀ dhu tí.
30 Pbɛ́tʉ̀, mʉ̀gatì-afà ndì ndàkɔ Yěsù-fɔ́ rɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀nà dhu-dzidɔ̌, Yudhà náadʉ̀
àhʉ dòtsí ndàrà. Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, ɨnga náadʉ̀ ì'ì ɨwà ndì ndàtɨ rɔ́.

Ʉyátá-ɔwʉ́tá

31 Yudhà àhʉ ɨdza rɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtìnà pbɨndà ábhàlǐ nǐ: «Kòmbí nga ní ndɨ
Ìndrǔ t'ídhùnà-ɔvɔ̀ ìlè ndì nǐ. Ndɨrɔ̀, kòmbí nga ní ndɨ Kàgàwà-ɔvɔ̀ ìlè ndì kà-nyʉtsì
nǐ.
32 Kàgàwà-ɔvɔ̀ náapɛ́ ndìlè kà-nyʉtsì, ní Kàgàwà adʉ̀ya kɔ̌vɔ̀ àbhʉ rìlè ndì átɔ̀
nyʉnatsì, ndɨrɔ̀ kàrǐ ndɨ kɔ̌vɔ̀ àbhʉ̌ rìlè ndì kòmbí tí.
33 Pbànǐnzó, àlɛ̌ kí'ì atdíkpá nyǐ mànà ákɛ̌ kàsʉmì kɛ̀lɛ̌ tí. Nyǐ nyí mɔnɛ ɔ̀nɛ. Ní
àdhàdhì yà ma mʉ̀nɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ̀ dhu bhěyi tí, ma mátɨna nyǐ nǐ átɔ̀, yà ma márà
ɨ nyǐ ràrǐ nzǐ àdʉ̀ òwu ùvò.
34 Ní, kànǐ fʉ̌kʉ̀ ma mʉ̀bhà ʉyátá ɔwʉ́tá: nyòzè nyǐ nzínzìkʉ ɔ̌. Àdhàdhì yà ɨma
nyʉ́ ma mózè nyǐ dhu bhěyi, dhu àkǎ nyǒzè nyǐ átɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌.
35 Nyǐ nyapɛ́ nyǒzè nzínzìkʉ ɔ̌, nírɔ̀ ní ndɨ kɔ́rɔ́ alɛ rǎdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ, nyǐ ràrǐ pbàkà
ábhàlǐ nyʉ́.»

Yěsù rǐ Pɛ́tɛrʉ̀ rǐ ndɔ̀dhɔ dhu nɔ́vɔ dhu
(Màt 26.31-35; Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34)

36 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ
nyárà àdhà?» Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ nyí nzǐ ɨrà owùdu ɔ̌ kòmbí, yà
ma márà ɨ. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyaraya ɨrà owùdu ɔ̌ olù.»

37 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádhu ɨ̀nzɨ̌ ma márà kòmbí owùnʉ ɔ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀? Ma mòzè wà miwɨ̌ pbàkà ípìrɔ̌nga okúnʉ dɔ̀ rɔ̀.»
38 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ɨnyɨ nyʉ́ nyɨ nyòzè tɨ́ wà nyiwɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ ípìrɔ̌nga okúdu dɔ̀ rɔ̀? Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ ɨndʉ̀, ɨnzá à'ʉ̌-akpà nápɛ̀ ɔ̀ngɔ̀ rórɔ̀, nyɨ nyɨ'ɨna ɨwà nyɨ nyɔ̀dhɔ̀ ma ɨ̀bhʉ-gʉ̀na, nyàtɨ ɨnzá nyɨ rʉ́nɨ ma rɔ́.»

14

Yěsù nɨ́ Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ rɨ̌ ìndrʉ̌ àbhʉ̌ ràrà àhʉ otu dhu

1 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ nyàbhʉ afíkʉ rɨ̀rɛ̀ ɨnga abhɔ. Nyɨ̌ nyàkǎ nyǎ'ù Àba Kàgàwà, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǎ'ù ma átɔ̀.
2 Àba Kàgàwà bhà ɨdzá, ɔ̀yá ka kóko ngari rɨ̌'ì abhɔ. Ɨmbǎ kà rɨ̌'ì ndɨ dhu bhěyi nánɨ̌, ma màmbɛ̀nà nzɨ̌ àtɨna ma ràrà wà ngari ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ fʉ̌kʉ̀.
3 Ndɨrɔ̀, ma márà, madʉ̀ ngari ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ fʉ̌kʉ̀ rɔ̀, ma mɨ́ madʉ̌ àdʉ̌ mɨrà nyʉ̌gù, ndɨ́nɨ̌ ma márà àdɨ rɔ́, nyɨ̌ nyadʉ̀ya tɨ́ òwu òko átɔ̀.
4 Ndɨrɔ̀, yà ma márà ɨ rárà otu nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà.»
5 Nɨ́, Tʉ̀masì adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, mǎ mʉ̀nɨ nzá nyɨ nyárà ɨ nga. Olu, mǎ mádʉ̀ ányì rárà otu nʉ́nɨ ɨ̀ngbà dhu bhěyi?»
6 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨma nɨ́ ndɨ otu, obhónga, ndɨrɔ̀ ípìrɔ̌nga. Atdí alɛ mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àrà àhʉ Àbadu Kàgàwà ɨ, ɨnzá ndì ndʉ̀dà otùdu ɔ̀nǎ rɔ́rɔ̀.
7 Dhu apɛ́ ì'ì ɨwà nyɨ̌ nyʉ́nɨ ma dhu tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà Àbadu átɔ̀. Nɨ́, rɔ̀pɛ̀ ndì kòmbí, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà ka, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàla wà ka.»
8 Nɨ́, Fìlipò adʉ̀ àtɨ̀nà Yěsù nɨ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨ́tɛ̀ pɛ́ ndɨ Àbanʉ mǎ ràla, wɔ̀rɨ́ kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ndɨ àkǎ àkǎ fǎkà dhu.»
9 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu Fìlipò tɔ̀, ndàtɨ: «Hɔ̀kɔ̀, Fìlipò! Àlɛ̌ kókò wà nyɨ̌ mànà ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ tɨ́, nɨ́ nyɨ nyàpɛ̀ tɨ́ nzá mʉnɨ̌? Ɨma nála alɛ, nála wà Àbadu átɔ̀. Nɨ́ ɨ́ngbà dhu bhěyi dhu nyɨ nyádʉ̀ àtɨ̀nà, ma rɨ̀tɛ̀ pɛ́ Àbadu nyala nɨ̌?
10 Nyɨ nyà'ù tɨ́ nzá dhu, ma ràrɨ̌'ì Àbadu-nyʉtsì, ndɨrɔ̀ Àbadu ràrɨ̌'ì nyʉdutsì? Yà ma maráwɛ̌na fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ nzɨ̌ ùdù rɔ̀ àhʉ dhu. Pbɛ́tʉ̀, yà nyʉdutsì arádɨ Àbadu nɨ́ ndɨ arɨ́ pbɨ̀ndà kasʉ ɔ̀nzɨ.
11 Nyà'u ɨma, yà ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, ɨma ràrɨ̌'ì Àbadu-nyʉtsì, ndɨrɔ̀ Àbadu ràrɨ̌'ì nyʉdutsì rɔ̀. Ɨmbǎ kɨ̀'ì ndɨ dhu bhěyi rɔ̀, nyà'u ɨma yà nyʉdutsìnǎ rɔ̀ rɨ́ ndɔ̀nzɨ kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀.
12 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ndɨ alɛ apɛ́ ɨma ná'u, nɨ́ yà ma márɔ́nzɨna kasʉ nónzì ndɨ alɛ rǎdʉ̀ ɔ̀nzɨ átɔ̀. Ndɨrɔ̀, kà rǎdʉ̀ kɔ̀nzì abhɔ nyʉ́ rɔ̀sè yà ma marɔ́nzɨna-tsí dɔ̀nǎ, Àbadu bhà ma márà nɨ́dhunɨ̌.
13 Ɔvɔ̀du rɔ̌ nyɨ̌ nyònzì kɔ́rɔ́ dhu-tsí, nónzì ma móngo ɔ̀nzɨ, ndɨ́nɨ̌ Àbadu-ɔvɔ̀ náadʉ̀ tɨ́ ndìlè Idhùnà-nyʉtsì.
14 Nyɨ̌ nyapɛ́ óngo dhu nónzì fudú ɔvɔ̀du rɔ̌, nónzì ma móngo ɔ̀nzɨ fʉ̌kʉ̀.»

Yěsù rɨ̌ Kàgàwà rɨ̌ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí níbhò dhu nɔ́vɔ dhu
(Yùw 16.5-15)

15 Tdɨ́tdɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Nyɨ̌ nyapɛ́ ì'ì ɨma nyɨ̌ nyózè dhu tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fʉ pbàkà ʉyátá.
16 Ɨma, ma mɨ́ Àbadu Kàgàwà nónzi rìbhò ngǎtsi Mʉ̀dzʉ̀nàba fʉ̌kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyongó tɨ́ òko mànà dhòdhódhónganà.
17 Ka nɨ́ obhónga núdhě arɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí. Obhó tɨ́, yà adzɨ ɔ̌ alɛ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ kàkɔ, ɨnzɨ̌ ì ɨ́ kàlǎ, ndɨrɔ̀ ɨnzá ì ʉ́nɨ ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà ka, atdíkpá nyɨ̌ nyaróko ka mànà, ndɨrɔ̀ afíkʉ ɔ̀ kǎrádɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

18 Ma mí nzǐ nyʉ̌bha ìzʉ̀ tí, ma míngo ìngo tikʉ ɔ̀ tdítdɔ̌.
19 Ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌, yà adzɨ ɔ̌ alɛ rǐ nzǐ malǎ tdítdɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ nyǐ, nyǐ nyí malǎ àlǎ, inè ma miʼɨya nyìkpɔ́du nà, ndɨrɔ̀ inè nyǐ nyɨʼɨya nyìkpɔ́kʉ nà átɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
20 Ndɨ ɨdhɔ rǎkǎ níganí ní ndɨ, nyǐ nyʉniya dhu, ɨma rarí'ì ìnè Àbadu-nyʉtsì, nyǐ rarí'ì ìnè nyʉdutsì, ndɨrɔ̀ ma rarí'ì ìnè nyʉkʉtsì.
21 Pbàkà ʉyátá nà'ù, ndàdʉ̀ ìfʉnà alɛ, ní ndɨ ma nózè alɛ. Ɨma nózè alɛ, nózè Àbadu rǎdʉ̀ átɔ̀. Ndɨrɔ̀, ma mádʉ̀ kòzè átɔ̀, madʉ̀ mɨtɛ̀ fǐndà.»
22 Nírɔ̀ ní ndɨ Yudhà, ìnzǐ ní Yudhà Ìskàrìyɔtà, níivú dhu Yěsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádhu ndɨ nyɨ nyádʉ̀ nyɨtɛ̀ fǎkà tí, ìnzǐ nyadʉ̀ nyɨtɛ̀ yà adzɨ ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ nǐ?»
23 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Ndɨ alɛ náapɛ́ ɨma nózè, ní ndɨ alɛ rǎdʉ̀ ma mʉ́nɔna dhu nífʉ. Àbadu rǎdʉ̀ ndɨ alɛ nózè átɔ̀. Ndɨrɔ̀, mǎ mádʉ̀ ìwu Àbadu mànà ndɨ alɛ bhà, mǎdʉ̀ mǎ móko rɔ́nga nɔ́bhɔ̀lɔ̀ kàbhà.
24 Pbɛ́tʉ̀, ìnzǐ ndɨ alɛ náapɛ́ mozè, ní rǐ nzǐ àdʉ̀ ma mʉ́nɔna dhu nífʉ. Yà nyǐ nyírɨna ma mʉ́nɔna rɔ́ dhu ní rǐ nzǐ àhʉ ùdù rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kà rǎhʉ yà ma nívì Àbadu ɔ̀ rɔ̀.
25 Kɔ̀nǐ, ma mʉ̀nɔ̀ ndɨ dhu fʉ̌kʉ̀, àdì ma màdì nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ́rɔ̀.
26 Ní, Àbadu rǐvìna ɔvɔ̀du rɔ̌ Mʉ̀dzʉ̀nàba, Ɨlǐlǎ-Alafí, rǒngo kɔ́rɔ́ dhu núdhe fʉ̌kʉ̀, ndàdʉ̀ àrà yà fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu nábhʉ rɔ̌ nyǐrɛ̀.
27 Ma mʉ̀bhà màrʉ̀ngà fʉ̌kʉ̀, ma màbhʉ pbàkà màrʉ̀ngà nyʉ́ fʉ̌kʉ̀. Ndɨrɔ̀, ma màbhʉ nzá ka fʉ̌kʉ̀ àdhàdhì yà adzɨ ɔ̌ alɛ náarí kàbhʉ̌ ìndrǔ tɔ̀ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Ní, afíkʉ àkǎ nzá ndɨrɛ̀ nga abhɔ, ndɨrɔ̀ nyǐ nyàkǎ nzá nyɔ̀nzì ɔdɔ.
28 Nyǐ nyírì wà yà fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔ̀ dhu, matɨ: ‹Ma màrà wà, ndɨrɔ̀ ma mí madǔ àdǔ tikʉ ɔ̀.› Ní nyǐ nyí'ìná gukyè ɨma nyǐ nyózè dhu tí, ní ɨdhɛ̀kʉ àmbɛ̀nà ndìkǎ ìkǎ tí Àbadu ɨ ma márà rɔ̀. Obhó tí, ndɨ Àbadu bhà ádrʉ̀ngbǎnga nósè wà pbàkà ádrʉ̀ngbǎnga dɔ̀nǎ.
29 Kɔ̀nǐ, ma mʉ̀nɔ̀ wà ka fʉ̌kʉ̀ kòmbí ɨnzá ndɨ dhu àpɛ̀ ndɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀, ndínǐ ndɨ dhu rǐ ndɔ̀nzɨ níganí, nyǐ nyadùya tí dhu à'ù.
30 Ma mí nzǐ ɔ̀tɛ abhɔ nyǐ mànà tdítdɔ̌. Obhó tí, kɔ̀nǐ yà adzɨ ɔ̌ kamà Pfɔ̀mvɔ rǐrà. Pbɛ́tʉ̀, rùdú kà rɔ̀nzɨna atdí dhu mà rǐ'ì mbǎ.
31 Pbɛ́tʉ̀, kà rǐrà, ndínǐ yà adzɨ ɔ̌ alɛ nʉ́uni tí dhu ɨwà ma rózè Àbadu, ndɨrɔ̀ ma rarí dhu ɔ̀nzɨ kʉ̌yǎ idù dhu bhěyi. Nírɔ̀, nyìvà nyǐ, kòwu ɨrɔ́ rɔ̀.»

15

Yěsù rǐ ndàtɨ vǐnyò-kpa nyʉ́ tí dhu

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ɨma ní ndɨ vǐnyò-kpa nyʉ́*. Ndɨrɔ̀, Àbadu Kàgàwà ní ndɨ vǐnyò-kpa-ngbɔ̀ ɔ̀bhɔlɔ arí alɛ. 2 Ní kɔ́rɔ́ ɔpbídu, yà ìnzǐ arí itsu-kpɔ̌ ì'ɔ̌, nʉ́'a kà rǎdʉ̀ ʉ̀'ǎ tí rùdú rɔ̀. Ndɨrɔ̀, yà mběyi arí itsu-kpɔ̌ ì'ɔ̌ ɔpbídu-ngbɔ̀ nʉ́wa kà rǎdʉ̀, ndínǐ adʉ̀ tí itsu-kpɔ̌ ì'ɔ abhɔ nyʉ́ tdítdɔ̌.
3 Ní nyǐ, ɔpbídu tírɔ̀, nyǐ nyílǎ wà Àbadu-nyìkpɔ́ ɔ̌, yà fʉ̌kʉ̀ ma mɔ́vɔ̀ ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.
4 Nírɔ̀, dhu àkǎ nyǒkò nyʉdutsì, àdhàdhì ma marádɨ nyʉkʉtsì dhu bhěyi. Vǐnyò-ɔpbí rǐ nzǐ àdʉ̀ ɔ̀'ɔ̀, ɨmbǎ ndì ndí'ì ndɨ vǐnyò-kpa rɔ̌ rɔ́rɔ̀. Ní, ndɨ dhu bhěyi tí, nyǐ nyí nzǐ àdʉ̀ atdí dhu mà nɔ́nzì ɨnzá nyǐ nyòkò nyʉdutsì rɔ̀.
5 Ɨma ní ndɨ vǐnyò-kpa, ndɨrɔ̀ nyǐ ní vǐnyò-ɔpbí. Ní, nyʉdutsì rádɨ, madʉ̀ àdɨ nyʉnatsì alɛ, rǎdʉ̀ itse nɔ́dhì abhɔ nyʉ́. Obhó tí, ɨnzá nyǐ nyòkò nyʉdutsì rɔ̀, nyǐ nyí nzǐ àdʉ̀ atdí dhu mà nɔ́nzì.

* **15:1 15.1** Ungbòta-Ayí ɔ̀, vǐnyò-kpa rǐtɛ̀na dhu ní Pbàìsràyélí (Ìsa 5.1-7).

6 Ɨnzá àdɨ nyʉdutsì alɛ, nóbvù ka kádʉ̀ igi, àdhàdhì yà ìnzǐ arí itsu-kpɔ̌ ì’ɔ̌ vǐnyò-
ɔpbí nʉ́’à ka karí, kadʉ̀ òbvùnà igi dhu bhěyi. Kà rǎdʉ̀ òtdyù, kadʉ̀ àndunà kawà
kàzʉ ɔ̀, ràdʉ̀ ògbe.
7 Pbɛ́tʉ̀, nyǐ nyapɛ́ òko nyʉdutsì, nyǎdʉ̀ pbàkà ɔtɛ nɔ́dɔ̀ afíkʉ ɔ̀, ní nyònzi nyǐ nyòzè
kɔ́rɔ́ dhu Àbadu-fɔ́, ní ka rǎdʉ̀ ndɨ dhu àbhʉ fʉ̌kʉ̀.
8 Nyǐ nyapɛ́ ídzì kasʉ tɔ́ itse nɔ́dhɨ abhɔ, nyǎdʉ̀ dhu ìtɛ̀ nyǐ ràrǐ pbàkà ábhàlǐ nyʉ́,
ní Àbadu-ɔvɔ̀ rǎdʉ̀ ndìlè.
9 Àdhàdhì Àbadu ózè ma dhu bhěyi, ma mózè nyǐ átɔ̀. Ní dhu àkǎ nyǒkò ndɨ ma
mózè nyǐ nǐ àzè ɔ̌.
10 Nyǐ nyapɛ́ pbàkà ʉyátá nífʉ̌, ní nyǐ nyádʉ̀ òko nyǐ ma mózè nǐ àzè ɔ̌, àdhàdhì
ma mífʉ Àbadu bhà ʉyátá, madʉ̀ àdɨ kǒzè ma nǐ àzè ɔ̌ dhu bhěyi.
11 Ma mʉ̀nɔ̀ wɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ ndínǐ nyǐ nabhʉ̀ tí nyǐ’ì pbàkà dhɛ̀dhɛ nà, ndɨ fʉ̀kʉ́ dhɛ̀dhɛ
ràdʉ̀ àkǎ.
12 Yàrí ní ndɨ pbàkà ʉyátá fʉ̌kʉ̀: ‹Nyòzè nyǐ nzínzìkʉ ɔ̌, àdhàdhì ma mózè nyǐ dhu
bhěyi.›
13 Ìndrǔ rǐ ndàdzǐ ndɔ̀vɛ̀ ɔdhína tɔ́ ngari ɔ̌ nǐ àzè dɔ̀nǎ róse ngǎtsi àzè rǐ’ì mbǎ.
14 Nyǐ nyádʉ̀ òko ɔdhídu tí, yà fʉ̌kʉ̀ ma mʉ̀yǎ dhu nyǐ nyìfʉ rɔ̀.
15 Ma mí nzǐ nyǎnzi tdítdɔ̌ pbàkà kasʉtálɛ tí, ìnzǐ kasʉtálɛ rǎdʉ̀ pbìndà kasʉ tɔ́
ádrʉ̀ngbǎlɛ rɔ̌nzɨna dhu nʉ́nɨ nídhunǐ. Pbɛ́tʉ̀, ma márí nyǎnzi ɔdhídu tí, Àbadu-tsʉ̌
ma mɨrɨ dhu ní ma mɔ́vɔ̀ wà kɔ́rɔ́ fʉ̌kʉ̀ nídhunǐ.
16 Ɨnzǐ ní nyǐ ndɨ nyǐ nyóvò ma, pbɛ́tʉ̀ ɨma ní ndɨ ma móvò nyǐ. Ní, ma mòvì nyǐ
nyǒwù, ndínǐ nyǐ nyɔdhɨ tí dhòdhódhónganà róngo àdɨ itse. Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ,
Àbadu rǎdʉ̀ fɔná nyǐ nyònzì ɔvɔ̀du rɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsí nábhʉ fʉ̌kʉ̀.
17 Nírɔ̀, fʉ̌kʉ̀ ma mʉ̀yǎ dhu ní, nyǐ ràkǎ nyǒzè nyǐ nzínzìkʉ ɔ̌.»

Yà adzɨ ɔ̌ alɛ rǐ Yěsù mà pbɨndà ábhàlǐ mànà nɔ́ndrɔ̀ dhu
(Màt 10.22-33; Yùw 16.1-3,33)

18 Tdítdɔ̌ Yěsù àdʉ̀ àtɨnà pbɨndà ábhàlǐ nǐ: «Yà adzɨ ɔ̌ alɛ náapɛ́ nyɔ̌ndrɔ̀, ní nyʉ̀nɨ
dhu abádhí rɔ́ndrɔ̀ wà ɨma átɔ̀ angyinǎ rɔ̀ fʉ̌kʉ̀.
19 Nyǐ nyí’ìyana gukyè yà adzɨ ɔ̌ alɛ tí, ní abádhí ádʉ̀yana nyǒzè òzè tí, fǐyɔ́ alɛ ní
nyǐ nídhunǐ. Pbɛ́tʉ̀ ɨma, ma móvò nyǐ abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀, mʉlɨ nyǐ igi. Ní nyǐ ní nzǐ
yà adzɨ ɔ̌ alɛ tdítdɔ̌. Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ abádhí ɔ́ndrɔ̀ nyǐ.
20 Nyìrɛ̀ pɛ́ yà fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔ̀ dhu, matɨ: Kasʉtálɛ bhà ádrʉ̀ngbǎnga rósè nzá pbìndà
kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ádrʉ̀ngbǎnga dɔ̀nǎ. Ní, dhu apɛ́ ì’ì abádhí ávu rùdú dhu tí,
ní abádhí rǎvu àvǔ rʉ̀kʉ́ átɔ̀. Ndirɔ̀, dhu apɛ́ ì’ì abádhí ífʉ ma múdhe fǐyɔ̀ dhu dhu
tí, ní abádhí rǐ nyǐ nyúdhěna fǐyɔ̀ dhu nífʉ̌ ìfʉ̌ átɔ̀.
21 Obhó tí, abádhí rǒngo kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu ɔ̀nzì rʉ̀kʉ́ okúdu dɔ̀ rɔ̀, ɨnzá ì ʉ́nɨ ɨma nívì
mɨrà yà adzɨ ɔ̌ alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
22 Ɨnzá ma mírà yà adzɨ ɔ̌, madʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀ nánǐ, abádhí ʉ́nǐyana nzǐ
nzɛ́rɛnga nà ì í’ì dhu. Pbɛ́tʉ̀, kòmbí abádhí dɔ̌ ka kí ɨzʉ àbà kʉbà fǐyɔ́ nzɛ́rɛnga
tí dhu rǐ’ì mbǎ.
23 Ɨma nɔ̀ndrɔ̀ alɛ nɔ́ndrɔ̀ wà Àbadu átɔ̀.
24 Ɨnzá ma mɔ́nzì yà ɨnzá atdí alɛ mà nápɛ̀ ɔ̀nzɨna dhu abádhí nzínzì ɔ̌ nánǐ, abádhí
ʉ́nǐyana nzǐ nzɛ́rɛnga nà ì í’ì dhu. Pbɛ́tʉ̀, kòmbí abádhí àla wà ma mɔ́nzì dhu. Ní
ɨwà ì àla ɨ dhu rɔ́rɔ̀ màtí, abádhí òko òko ɨma ì ɔ́ndrɔ̀, ’àdʉ̀ Àbadu nɔ́ndrɔ̀ átɔ̀ rɔ́.
25 Abádhí ɔ́nzì kɔ̀rí dhu kɔ́rɔ́, ndínǐ fǐyɔ́ ʉyátá ɔ̀ ka kʉnɔ dhu náaká tí. Ndɨ ʉyátá
ɔ̀ ka katɨ: ‹Abádhí ɔ́ndrɔ̀ ɨma ìmbǎ tǐná na*.›»

---

* **15:25 15.25** Zàb 69.5

26 Tdɨtdɔ̌ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Àbadu Kàgàwà-tɨ’ɔ̀ rɔ̀, ma mɨ́ Mʉ̀dzʉ̀nàba nívì ìvì fʉ̌kʉ̀. Ndɨ Mʉ̀dzʉ̀nàba nɨ́ kà bhà rɔ̀ rɨ́rà obhónga tɔ́ ɨ̀lɨ̌lă-Alafí. Nɨ́ kà rɨ̌rà àhʉ rɔ̀, ka nɨ’ɨya ndɨ pbàkà ngàmbì.

27 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyʉ́ mà átɔ̀, nyɨ̌ nɨ’ɨya pbàkà ngàmbì, yà ndɨ napɛ̀na rɔ̀, àlɛ̌ karɨ́’ɨ ìnè atdíkpá nyɨ̌ mànà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»

16

1 Tdɨtdɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ma mɔ̀vɔ̀ wɔ̀ dhu angyangyɨ fʉ̌kʉ̀, akyɛ nyɨ̌ nyowuya nyǎwà fʉ̀kʉ́ a’uta ɔ̌ rɔ̀ nɨ̌.

2 Ka kowuya nyɨ̌pfo rɔ̌, kodì nyɨ̌ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, yà rɨ́rà kàsʉmì ɔ̌, nyɔ̌kyɛ rɨ́ alɛ nóowuya dhu ʉ̀nɨ rɔ̌ Kàgàwà ràrɨ̌ yà ì ʉ́lɛ̌na.

3 Ndɨrɔ̀, abádhí owuya ndɨ dhu ɔ̀nzì rɔ̌ ɨnzá ì ʉ́nɨ Àbadu Kàgàwà mà, ndɨrɔ̀ ɨnzá ì ʉ́nɨ ɨma mà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

4 Nɨ́rɔ̀, ma mɔ̀vɔ̀ wɔ̀ dhu angyangyɨ fʉ̌kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ ndɨ kàsʉmì rǎkǎ rɔ̀, nyɨ̌ nyɨrɛ̀ya tɨ́ dhu, ɨwà ma ravɔ̀ ka fʉ̌kʉ̀.»

Kàgàwà bhà ɨ̀lɨ̌lă-Alafí-kàsʉ̌

Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨtdɔ̌ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ma mɔ́vɔ̀ nzá wɔ̀ dhu angyangyɨ fʉ̌kʉ̀, òko àlɛ̌ kòko atdíkpá nyɨ̌ mànà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

5 Nɨ́rɔ̀, kànɨ̌ kòmbí ma màdu wà ma yà ma nívì mɨrà yà adzɨ ɔ̌ alɛ-tɨ’ɔ̀. Ndɨrɔ̀, nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà nívǔ nzá dhu tsʉ̀dú, ndàtɨ: ‹Nyɨ nyárà àdhà?›

6 Obhó tɨ́, wɔ̀ dhu bhěyi mà mɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu nábhʉ wà nyɨ̌ ɨzʉ rʉ̀ka nyɨ̌ atdídɔ̌!

7 Nɨ́rɔ̀, kànɨ̌ ma mɨ́ obhó dhu nɔ́vɔ fʉ̌kʉ̀ kòmbí: ídzì dhu tɨ́ àkǎ atdídɔ̌ fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ marà Àbadu Kàgàwà-tɨ’ɔ̀. Obhó tɨ́, ɨnzá ma màrà kà-tɨ’ɔ̀ rɔ̀, kàbhà rɔ̀ àmbɛ̀nà ɨ̀rà Mʉ̀dzʉ̀nàba rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ɨ̀rà tɨkʉ ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ma mapɛ́ àrà, nɨ́ ma mádʉ̀ ndɨ Mʉ̀dzʉ̀nàba nívì ìvì rɨ̀rà tɨkʉ ɔ̀.

8 Nɨ́ kà rɨ̌rà àhʉ rɔ̀, kà rǒngo yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ́ nzɛ́rɛnga nɨ́tɛ̀ abádhí tɔ̀, ndàdʉ̀ abádhí àkǎnà ’ùbhi ɔ̀ná obhónánga tɔ́ otu nɨ́tɛ̀ abádhí tɔ̀. Ndɨrɔ̀, kà rǒngo àdʉ̀ Kàgàwà nɨ́ɨtdɨ̀ya anya ìndrǔ-dɔ̌ tɨ́ dhu nɨ́tɛ̀ átɔ̀ abádhí tɔ̀.

9 Kà rǒngo ɨnzá abádhí ná’ù ɨma dhu tɔ́ nzɛ́rɛnga nɨ́tɛ̀ abádhí tɔ̀.

10 Kà rǒngo obhónánga nɨ́tɛ̀ fʉ̌kʉ̀, ma mɨ́ madǔ Àbadu-tɨ’ɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ òwu ma àla rɔ̌ tdɨ́tdɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.

11 Ndɨrɔ̀, kà rǒngo Kàgàwà rɨ̌ anya ɨ̀tdɨ̀ ìndrǔ dɔ̌ tɨ́ dhu nɨ́tɛ̀, ɨwà kǎtdɨ̀ anya angyangyɨ yà adzɨ ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ Pfɔ̀mvɔ dɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

12 Ma mɨ́’ɨ ìnè fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔna tdɨ́tdɔ̌ ábhɔ̌ dhu nyʉ́ nà. Pbɛ́tʉ̀, ɨ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ dʉ̀kʉ àlʉ kòmbí.

13 Ndɨ ɨ̀lɨ̌lă-Alafí, yà obhónga nɨ́tɛ̀ rɨ́ ìndrǔ tɔ̀ rɨ̌rà àhʉ rɔ̀, kà rǒngo nyʉ̌ndà kórɔ́ obhónga* tɔ́ otu ɔ̌. Obhó tɨ́, kà rɨ̌ nzɨ̌ ongo ɔ̀nà rɔ̀ nyʉ́ àhʉ dhu nʉ́nɔ̀ ìndrǔ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kà rǒngo ʉ̀nɔ̀nà fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ Àbadu-tsʉ̌ ndì ndɨ́rɨna dhu. Ndɨrɔ̀, kà rǒngo ɔ̀vɔ̀nà fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ ì nɔnzɨya dhu.

14 Kǎraya ɔvɔ̀du nábhʉ rɔ̌ rìlè ndɨ̀, ma maraya dhu náwɛ rɔ̌ kà tɔ̀, kà ràdʉ̀ ʉ̀dànà fʉ̌kʉ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

15 Àbadu-fɔ́ rɨ́’ɨ kórɔ́ dhu nɨ́ pbàkà dhu. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma màtɨ nyɨ̌ nɨ̌, obhónga tɔ́ ndɨ ɨ̀lɨ̌lă-Alafí raraya ma màwɛ fɨ̌ndà dhu nʉ́dà rɔ̌ fʉ̌kʉ̀.»

Yěsù bhà ábhàlɨ̌ tɔ́ ɨzʉ rɨ̌ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndòngò dhɛ̀dhɛ tɨ́ dhu

16 Tdɨtdɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ngúfe ɨdhɔ ɔ̌, nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ malǎ. Ndɨrɔ̀, ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌, nyɨ̌ nyɨ́ malǎ àlǎ tdɨtdɔ̌.»

17 Nɨ́, kàbhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náadʉ̀ ’ɔ̀pɛ̀ ’ɔ̀ngʉ̀ dhu tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Wɔ̀ kà rǎwɛ̌na àlɛ̌ tɔ̀ dhu-tɨ̀ nɨ́ àdhu? Kà rǎtɨna: ‹Ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌,

* **16:13 16.13** 14.6

nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ malǎ, ndɨrɔ̀ ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌, nyɨ̌ nyɨ́ malǎ àlǎ tdɨ́tdɔ̌.› Ndɨrɔ̀, kà rǎtɨna átɔ̀: ‹Ma márà Àbadu Kàgàwà-tɨ'ɔ̀.›»

18 Abádhí adʉ̀ òko, 'àmbɛ dhu ɔ̀ngʉ̀ dɔ̀ tsʉ̀yá tdɨ́tdɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Wɔ̀ kà rʉ̌nɔna ngúfe ɨdhɔ-tɨ̀ nyʉ́ nɨ́ àdhu?» Nɨ́, abádhí adʉ́nà òwu dhu àdu rɔ̌ ɨ̀tɨ́rɔ̀ tɨ́, 'àtɨ: «Ɨnzá àlɛ̌ kʉ̀nɨ wɔ̀ kà rʉ̌nɔna dhu-tɨ̀.»

19 Nɨ́, Yěsù ʉnɨ dhu abádhí ràrɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ivú tɨ́ dhu tsʉ̀ná. Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyátɨ́ dhu ɔ̀ngʉ̀ tsʉ̀kʉ́ nzínzìkʉ ɔ̌, yà ma mʉ̀nɔ̀ dhu dɔ̌? Ma màtɨ, ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌ nyɨ̌ ràrɨ̌ nzɨ̌ malǎ, ndɨrɔ̀, ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌, nyɨ̌ ràrɨ̌ malǎ àlǎ tdɨ́tdɔ̌.

20 Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: Nyɨ̌ nyɔdzɨya, ɨzʉ ràdʉ̀ nyʉ̌ka atdídɔ̌ fʉ̀kʉ́ àpbɛ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ dhu adʉ̀ya yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ɨdhɛ̀ nábhʉ rɨ̀ka ndɨ̀ ɨ̀kǎ tɨ́. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyokoya ɨzʉ̀kʉ ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ fʉ̀kʉ́ ɨzʉ náadʉ̀ya ndʉ̀gɛ̀rɛ̀, ndòngò dhɛ̀dhɛ tɨ́.

21 Ɔ̀na rɨ̌ ndàkà tsìbhálɛ, náaróngo ɨ'ɨ̀ ɨzʉ ɔ̌, ndɨ̀ ndɨ́ ndʉ̀gʉ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ níndù wà ndɨ̀ nɨ́dhunɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ ndɨ̀ ndʉ̀gʉ̀ ndɨ̀ rɔ̀, kà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ yà ndɨ̀ ndàbànà àpbɛ̀ nɨ́rɛ̀ tdɨ́tdɔ̌, ngbángba ndɨ̀ ndʉ̀gʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ dhu ɨ̀ka ɨdhɛ̀na dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

22 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyʉ́ mà átɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ ɨzʉ nà kòmbí. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ nyǎlǎ àlǎ tdɨ́tdɔ̌. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨdhɛ̀kʉ nɨ́ikaya ndɨ̀, ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà ràdʉ̀ ndɨ fʉ̀kʉ́ dhɛ̀dhɛ nɔ́tdɨ̀.

23 Ndɨ ɨdhɔ rɨ̌rà nínganí, nyɨ̌ nyowuya nzɨ̌ atdí dhu mà nívu rɔ̌ tsʉ̀dú. Ma mɨ́ obhó dhu nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀: ɔvɔ̀du rɔ̌ nyɨ̌ nyònzì kɔ́rɔ́ dhu, nábhʉ Àbadu Kàgàwà rǒngo àbhʉ̌ fʉ̌kʉ̀.

24 Rɨ̀rà àhʉ kòmbínga ɔ̀, nyɨ̌ nyàpɛ̀ nzá atdí dhu mà nónzi kà-fɔ́ ɔvɔ̀du rɔ̌. Nɨ́rɔ̀, nyòngò dhu ònzì kà-fɔ́, nɨ́ kà rǒngo àdʉ̀ ndɨ dhu nábhʉ àbhʉ̌ fʉ̌kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨdhɛ̀kʉ náadʉ̀ tɨ́ ndɨ̀ka atdídɔ̌.»

Yěsù rǎtɨna ɨwà ndɨ rɔ̀nzɨ̀ yà adzɨ lɛ̀mà dhu

25 Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Ma mʉ̀nɔ̀ kɔ̌kɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ mbólí ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, kàsʉmɨ̀ rɨ̌rà ɨ̀rà, yà ɨ̀nzɨ̌ ma móngo dhu ɔ̀vɔ̀ ɔ̀ná fʉ̌kʉ̀ mbólí ɔ̌. Ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ma móngo Àbadu Kàgàwà dɔ̌ dhu nɔ́vɔ̀ kpangba fʉ̌kʉ̀.

26 Ndɨrɔ̀, ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, nyɨ̌ nyóngo dhu ònzì ɔvɔ̀du rɔ̌ Àbadu-fɔ́. Ma màtɨ nzá nyɨ̌ nɨ̌, ma ràrɨ̌ ndɨ òngo mɨtsɔ̀ Àbadu rɔ̌ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀.

27 Obhó tɨ́, Àbadu nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nózè wà nyɨ̌, nyɨ̌ nyózè ɨma, nyǎdʉ̀ dhu à'ù, ma rɨ́rà Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

28 Ɨma nyʉ́, ma mɨ́rà Àbadu-tɨ'ɔ̀ rɔ̀, mɨrà àhʉ yà adzɨ ɔ̌. Nɨ́ kòmbí, ma mɨ́ mɨvà yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀, madu ma kà ɨ.»

29 Nɨ́, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Kɔ̀nɨ̌, kòmbí nga nɨ́ ndɨ nyɨ nyɔ̀tɛ̀ kpangba fǎkà, ɨ̀nzɨ̌ nyʉnɔ̀ atdí dhu mà mbólí ɔ̌ nɨ̌.

30 Ndɨrɔ̀ kòmbí mǎ mʉ̀nɨ wà dhu, nyɨ rʉ́nɨ wà kɔ́rɔ́ dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ rarɨ́ ìndrǔ rɨ̌rɛ̀na ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndivú tɨ́ dhu nʉ́nɨ̌ angyangyɨ. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, mǎ mà'ù wà dhu nyɨ rɨ́rà Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ rɔ̀.»

31 Nɨ́, Yěsù àdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyà'ù tɨ́ wà dhu kòmbí?

32 Kànɨ̌ kàsʉmɨ̀ rɨ̌rà, ndɨrɔ̀, ndɨ kàsʉmɨ̀ nyʉ́ nákǎ wà. Nɨ́, nyɨ̌ nyɨ́ nyɨ̌ndà rùdú rɔ̀, ngǎtsi alɛ ròdyì otùna, nyǎdʉ̀ mʉbhà atdírɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ nzɨ̌ mʉbha atdírɔ̀, ìnè Àbadu rɨ̌'ɨ̀ atdíkpá ɨma mànà nɨ́dhunɨ̌.

33 Ma mɔ̀vɔ̀ wɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ màrʉ̀ngà nyʉdutsì. Obhó tɨ́, yà adzɨ ɔ̌ nyɨ̌ nyɨ́ àpbɛ̀ nábà àbà. Pbɛ́tʉ̀, àpɛ́ nyònzɨ ɔdɔ, ma mɔ̀nzɨ̀ wà yà adzɨ-lɛ̀mà nɨ́dhunɨ̌.»

17

Yěsù rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ Àbanà rɔ̌ pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu
(Rɔm 8.34; Ɛbr 7.24-25)

1 Wɔ̀ dhu bhěyi ndɨ̀ ndɔ̀tɛ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù agɛ́rɛ́ ndɨ̀, ndàndà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nga, ndàdʉ̀
ndɨ̀tsɔ̀, ndàtɨ: «Àba Kàgàwǎ, kàsʉmɨ̀ nákǎ wà. Nɨ́, ábhʉ̌ Idhùnʉ-ɔvɔ̀ rìlè ndɨ̀, ndɨ́nɨ̌
Idhùnʉ adʉ̀ tɨ́ ɔvɔ̀nʉ àbhʉ rìlè ndɨ̀ átɔ̀.
2 Nyɨ nyábhʉ ka rɨ̀'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, kà
rǒngo dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nábhʉ fɔná nyɨ nyábhʉ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀.
3 Ndɨ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̀nga nɨ́: abádhí rʉ̀nɨ ɨnyɨ kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ ràrɨ̌ ndɨ obhóná
Kàgàwà, ndɨrɔ̀ abádhí rʉ̀nɨ Yěsù Krístɔ̀, yà nyɨ nyívì rɨ̀rà yà adzɨ ɔ̌ alɛ.
4 Ma mábhʉ wà ɔvɔ̀nʉ rìlè ndɨ̀ yà adzɨ dɔ̌, madʉ̀ yà fudú nyɨ nyibho ndɨ́nɨ̌ ma mɔnzɨ
tɨ́ kasʉ nɔ́nzɨ̀ mɨtɔ̀.
5 Nɨ́ kòmbí, ɨnyɨ Àbá, ábhʉ̌ ɔvɔ̀du rìlè ndɨ̀ tɨnʉ́ ɔ̀, àdhàdhɨ̀ yà ɨnzá nyɨ nyàpɛ̀ yà adzɨ
ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀, ɔvɔ̀du níilè ndɨ̀ tɨnʉ́ ɔ̀ dhu bhěyi.
6 Ma mábhʉ wà ɔvɔ̀nʉ, yà adzɨ ɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀ nyɨ nyóvò, nyibhò fudú alɛ rʉ̀nɨ.
Abádhí nɨ́'ì pbʉ̀kʉ̀ alɛ, nɨ́ nyɨ nyádʉ̀ abádhí níbhò fudú. Ndɨrɔ̀, abádhí nɔ́dɔ̀ wà pbʉ̀kʉ̀
ɔtɛ afíya ɔ̀.
7 Nɨ́ kòmbí, abádhí nʉ́nɨ wà dhu, yà fudú nyɨ nyíbhò kɔ́rɔ́ dhu ráhʉ fʉnʉ́ rɔ̀.
8 Obhó nyʉ́, ma mʉ́dà wà yà abádhí tɔ̀ ma mʉdà tɨ́ nyɨ nyíbhò fudú ɔtɛ abádhí tɔ̀,
abádhí ràdʉ̀ àkɔnà mběyi nyʉ́. Abádhí ʉ́nɨ wà dhu, obhó tɨ́ ma rɨ́rà tɨnʉ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀
dhu à'ù átɔ̀ nyɨ rívì ndɨ ɨma.
9 Abádhí-dɔ̌ nga nɨ́ ndɨ ma mɨ́ mɨtsɔ̀ nɨ̌. Ma mɨ́ nzɨ̌ mɨtsɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ-dɔ̌.
Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ mɨtsɔ̀ yà fudú nyɨ nyíbhò alɛ dɔ̌, pbʉ̀kʉ̀ alɛ tɨ́ abádhí rɨ̌'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
10 Kɔ́rɔ́ alɛ, yà fudú rɨ́'ì nɨ́ pbʉ̀kʉ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ yà fʉnʉ́ rɨ́'ì kɔ́rɔ́ alɛ nɨ́ pbàkà alɛ. Ndɨrɔ̀
ɔvɔ̀du náarɨ́ ndìlè abádhí-nyʉtsì.
11 Àbá, ma mɨ́ nzɨ̌ àdɨ tdɨ́tdɔ̌ yà adzɨ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, abádhí nóko òko yà adzɨ ɔ̌. Ndɨrɔ̀
kòmbí ma márà tɨnʉ ɔ̀. Nɨ́ Ɨ̀lɨ̌lǎ Àba Kàgàwǎ, ɔ́dɔ abádhí yà dùdú nyɨ nyɔ́vɔ̀ ɔvɔ̀nʉ-
ɔbɨ̀ nɨ̌. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, abádhí rǎdʉ̀ òko atdí alɛ tɨ́, àdhàdhɨ̀ àlɛ̌ nɨ́ atdí alɛ ɨnyɨ
mànà dhu bhěyi.
12 Yà abádhí mànà mǎ mɨ́'ì atdíkpá ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ma mɔ̀dɔ̀ abádhí, yà dùdú nyɨ
nyavɔ̀ ɔvɔ̀nʉ-ɔbɨ̀ nɨ̌. Ndɨrɔ̀, ma mɔ̀dɔ̀ abádhí mběyi nyʉ́, ìnzɨ̌ atdí alɛ mà ràwɨ̌ nzínzìya
ɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀ àwɨ̌ atdí alɛ nɨ́, yà pbʉ̀kʉ̀ Andítá* ɔ̀ ka kandí dhu dɔ̀ná,
àwǎwíya dhu tɨ́ alɛ kɛ̀lɛ̌, ndɨ́nɨ̌ ndɨ Andítá náadʉ̀ tɨ́ àkǎ.
13 Ɔ̌ɔ! Àba Kàgàwǎ, kànɨ̌ kòmbí ma mɨ́ madǔ tɨnʉ ɔ̀. Nɨ́ ma mɔ́tɛ wɔ̀ dhu bhěyi, àdɨ
ma màdɨ̀ yà adzɨ ɔ̌ rɔ́rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ pbàkà dhɛ̀dhɛ nɨ́ɨrá tɨ́ abádhí.
14 Ɨma, ma mɔ́vɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ ɔtɛ abádhí tɔ̀, nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ nádʉ̀ abádhí ɔ̀ndrɔ̀ ɔ̀ndrɔ̀
tɨ́. Ɨ alɛ ɔ́ndrɔ̀ abádhí, abádhí nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ, àdhàdhɨ̀ ɨma mà átɔ̀, ɨma nɨ́ nzɨ̌ yà
adzɨ ɔ̌ alɛ dhu bhěyi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
15 Àbá, ma mɨ́ nzɨ̌ mɨtsɔ̀ rʉ̀nʉ́, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyugu tɨ́ abádhí yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́
mɨtsɔ̀ rʉ̀nʉ́, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyɔdɔ tɨ́ abádhí Nzɛ́rɛ alɛ, Pfɔ̀mvɔ rɔ̌ rɔ̀.
16 Obhó tɨ́ Àbá, abádhí nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ, àdhàdhɨ̀ ɨma mà átɔ̀, ɨma nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ
ɔ̌ alɛ dhu bhěyi.
17 Nɨ́, útrɨ̌ abádhí rɔ̀kɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ alɛ tɨ́ obhónga-otù ɔ̌. Ndɨ obhónga nɨ́ pbʉ̀kʉ̀ ɔtɛ.
18 Nyɨ nyívì ma mɨrà yà adzɨ ɔ̌. Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ma mòvì abádhí átɔ̀ rɔ̀wù yà
adzɨ ɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̀.
19 Abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mábhʉ ma kɔ́rɔ́ ɨma nyʉ́ tɨ́rɔ̀ ɨndʉ̀, ndɨ́nɨ̌ abádhí
adʉ̀ tɨ́ 'àbhʉ átɔ̀ ɨndʉ̀ obhónga-otù ɔ̌.

Yěsù rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ olù ndɨ̀ na'uya ngʉ̌kpà ábhàlɨ̌ dɔ̌ dhu

20 Àbá, ma mɨ́ nzɨ̌ mɨtsɔ̀ yà fudú nyɨ nyíbhò alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ mɨtsɔ̀
átɔ̀ yà abádhí rɔ̌vɔna pbʉ̀kʉ̀ obhónga tɔ́ ɔtɛ nɨ́rɨ rɨ́, 'àdʉ̀ ma'ù alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ màtɨ́.

---

* **17:12 17.12** Zàb 41.10; Yùw 13.18

21 Ma mí mɨtsɔ̀ átɔ̀, ndínɨ̌ abádhí kɔ́rɔ́ níɨ'ɨ tí atdí alɛ tí, àdhàdhì ɨnyɨ Àbá, nyɨ nyarí'ì
nyʉdutsì, madʉ̀ ì'ì nyʉnʉtsì dhu bhɛ̌yi. Ma mí mɨtsɔ̀ átɔ̀ ndínɨ̌ abádhí ɨ'ɨ tí atdí alɛ tí
àlɛ̌-nyʉtsì, ndínɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ náa'u tí dhu, nyɨ rívì ndɨ ɨma, mɨrà yà adzɨ ɔ̌.
22 Ma mábhʉ wà abádhí-ɔvɔ̀ rìlè ndì, àdhàdhì nyɨ nyábhʉ ɔvɔ̀du rìlè ndì dhu bhɛ̌yi,
ndínɨ̌ abádhí ɨ'ɨ tí atdí alɛ tí, àdhàdhì àlɛ̌ karí'ì atdí alɛ tí ɨnyɨ mànà dhu bhɛ̌yi.
23 Ma mí'ì abádhí-nyʉtsì, nyadʉ̀ ì'ì nyʉdutsì, ndínɨ̌ abádhí oko tí kɔ́rɔ́ atdí alɛ nyʉ́
tí, yà adzɨ ɔ̌ alɛ ràdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ nyɨ rívì ndɨ ɨma yà adzɨ ɔ̌. Ndɨrɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ
nyɨ rózè ì, àdhàdhì nyɨ nyózè ɨma dhu bhɛ̌yi.
24 Ndɨrɔ̀ Àba Kàgàwǎ, nyɨ nyíbhò ndɨ abádhí fudú. Ní, ma mòzè mɔ̌wù òko atdíkpá
abádhí mànà yà tɨnʉ́ ma márà àdɨ rɔ́, ndínɨ̌ abádhí ala tí pbàkà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́
awáwʉ̀. Ndɨ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nyɨ nyɨbho idù, nyɨ nyazè ma ɨnzá nyɨ nyàpɛ̀ yà
adzɨ ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
25 Obhónánga tɔ́ Àba Kàgàwǎ, yà adzɨ ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ mà nókò mbǎ ìnzɨ̌ 'ʉ̀nɨ nyɨ, ní
ɨma, ma mʉ́nɨ wà nyɨ. Ndɨrɔ̀, yà fudú nyɨ nyíbhò alɛ nʉ́nɨ wà dhu nyɨ rívì ndɨ ma,
mɨrà yà adzɨ ɔ̌.
26 Ma mábhʉ wà ɔvɔ̀nʉ abádhí rʉ̀nɨ. Ndɨrɔ̀, ma mí kàbhʉ̌ àbhʉ̌ olù ríwu ngʉ̌kpà
alɛ mà rʉ̀nɨ átɔ̀. Ma mí wɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ, ndínɨ̌ yà nyɨ nyózè ma nɨ̌ àzè-tɨdɔ̀ náadʉ̀ tí àdɨ
abádhí-afí ɔ̀, ndɨrɔ̀ madʉ̀ àdɨ abádhí-afí ɔ̀ átɔ̀.»

18

Yɛ̌sù nálʉ̌ ka kí kosò dhu
(Màt 26.47-56; Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53)

1 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ndì ndɨtsɔ̀ ndɨ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà núuvò, 'àdʉ̀
àda Kìdrɔ̌nì tí kátɨna ɨdhá-ngba-adzè. Ní ányì, atdí ɨnga níɨ'ì ìnè. Ní, abádhí adʉ̀ òtsù
ndɨ ɨnga ɔ̀.
2 Yudhà, yà Yɛ̌sù ìpfɔ̌ rí ndàbhʉ òmvʉ̌-fɔ́ ábhàlɨ̌, nɨ'ì ɨwà ányɨrɔ̌ nga nʉ́nɨ átɔ̀. Obhó
tí, Yɛ̌sù mà pbɨndà ábhàlɨ̌ mànà, nóongónà òwu 'ùndu bìlǐnganà ányɨrɔ̌.
3 Ní, Yudhà ìdè fɨndá pɨkɔ̀-dɔ̀tsírɔ́ alɛ níiwú ùvò ndɨ ɨnga ɔ̌. Ndɨ pɨkɔ̀ ɔ̌ nɨ'ì pbànówí
mà, yà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà Pbàfàrìsáyó mànà nívì sàndǐrì mànà. Abádhí-fɔ́
nɨ'ì, ɔ̀rʉ̀ rɔ́rʉ̀ tarà mà, mʉ̀lɛ rɔ̌ kàzʉ mà, màtsʉ̌mù mànà.
4 Ní Yɛ̌sù, yà angyangyɨ rɔ̀ná rí ndɔ̀nzì kɔ́rɔ́ dhu nʉ̀nɨ, náandrì abádhí tí ɔ̀, ndàdʉ̀
dhu ìvu tsʉ̀yá, ndàtɨ: «Ádhɨ nyɨ̌ nyɔ́nɛna?»
5 Ní, abádhí àdʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀ 'àtɨ: «Mǎ mɔ́nɛna ní Yɛ̌sù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ.»
Ní, Yɛ̌sù àdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Ɨma ní ndɨ.» Ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Yudhà yà Yɛ̌sù ìpfɔ̌ rí
ndàbhʉ òmvʉ̌-fɔ́ alɛ, níɨ'ì ìnè átɔ̀ abádhí nzínzì ɔ̌.
6 Ní, Yɛ̌sù ɨtdègu ndɨtɛ̀ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨma ní ndɨ.» Ní abádhí adʉ̀ 'àdu dziyà-dɔ
nɨ̌ olù, 'àdʉ̀ 'àwà obvò.
7 Yɛ̌sù ivú dhu tdítdɔ̌ abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhɨ nyɨ̌ nyɔ́nɛna?» Ní, abádhí adʉ̀ dhu
àdu Yɛ̌sù tɔ̀ 'àtɨ: «Mǎ mɔ́nɛna ní Yɛ̌sù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ.»
8 Ní, Yɛ̌sù àdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mʉ̀nɔ̀ wà dhu fʉ̌kʉ̀ matɨ, ɨma ràrɨ̌
ndɨ. Ní, dhu apɛ́ ì'ì ɨma nɔ́nɛ nyɨ̌ nyí dhu tí, ní nyʉ̀bhà kǎkà ngʉ̌kpà alɛ ròwù.»
9 Yɛ̌sù atɛ̀ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi, ndínɨ̌ yà angyinǎrɔ̀ ndɨ ndʉ̀nɔ̀nà dhu náaká tí. Kǎtɨ: «Àba
Kàgàwǎ, yà fudú nyɨ nyíbhò alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ma mábhʉ nzá atdí alɛ mà ràwɨ̌*.»
10 Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ níɨ'ì pbɨndà obhi-akpà nà. Ní, kɨ̌dhá ka ɔ̀dhʉ̌na ɔ̀ rɔ̀, ndʉ̀'à
pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà kasʉtálɛ nɨ̌, ndɨtsà fangà dɔ̀nǎ bɨ̌na. Ndɨ
kasʉtálɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ì Malkɔ̀.
11 Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù adʉ̀ àtɨ̀nà Pɛ́tɛrʉ̀ nɨ̌: «Pɛ́tɛrʉ̌, ádǔ pbʉ̀kʉ̀ obhi-akpà ɔ̀dhʉ̌na ɔ̀! Nyɨ
nyòzè tí obhó yà Àba Kàgàwà ìbhò ndínɨ̌ ma mɔmvʉ́ tí àpbɛ̀ tɔ́ kɔ́pà-tsʉ̀ mɔmvʉ̀?»

* **18:9 18.9** 17.12

12 Nírò ní ndɨ pbànówí tó pìkò, òyá ádrʉngbǎlɛ mà, Pbàyàhúdí tó sàndǐrì mànà, náalʉ́ Yěsù ʼòsò, ʼàdʉ̀ ɔtsʉ́na nʉ́tsì.

Yěsù nà ka kówu ùvò pbàkùhání tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà, Anà-ɔ̀nzɨ̌ dhu
(Màt 26.57-58; Mrk 14.53-54; Luk 22.54)

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ Yěsù nòsò alɛ náawù kà nà wɛmbɛrɛ̀ tí Anà bhà. Ndɨ Anà nɨʼì Kàyafà bhà agʉna-akpà. Ndɨrɔ̀, wɔ̀ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ ɔ̀ná atɔ ɔ̌, Kàyafà nɨʼì ndɨ pbàkùhání tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà.
14 Wɔ̀ ndɨ Kàyafà ní ndɨ dhu navɔ̀ Pbàyàhúdí tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɔ̀, ndàtɨ: «Dhu àkǎ atdí alɛ kɛ̀lɛ̌ rɔ̀vɛ̀ àlɛ̌ tó pbìrì ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ tó ngari ɔ̌.»

Pɛ́tɛrʉ̀ rǎtɨna ɨnzá ndì rʉ́nɨ Yěsù dhu
(Màt 26.69-70; Mrk 14.66-68; Luk 22.55-57)

15 Yěsù nà ka kówu Anà bhà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Yěsù bhà ngǎtsi ábhàlɨ̌ mànà, náambɛ́nà òwu dɔ̌ átɔ̀ Yěsù-owù ɔ̌ ányì. Wɔ̀ ndɨ ngǎtsi ábhàlɨ̌ nɨʼì ɨwà ndɨ pbàkùhání tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà ʉ́nɨ angyangyɨ. Ní, ndɨ ábhàlɨ̌ adʉ̀ òtsù Yěsù-owù ɔ̌, ndɨ pbàkùhání tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ kàlì ɔ̀.
16 Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndʉ̀bhà irinǎ rɔ̀ tsǎtsʉ̀nǎ. Ní, wɔ̀ Yěsù-owù ɔ̌ òtsù ngǎtsi ábhàlɨ̌, yà ɨwà pbàkùhání tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà ʉ́nɨ angyangyɨ náahʉ̀ iri, ʼìwǔ ɔtɛ yà tsǎtsʉ̀-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ rí tsìbhá sàndǐrì nà. Ndì sàndǐrì adʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ àvi ròtsù kàlì ɔ̀.
17 Ní, kàlì ɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ òtsù rɔ̀, wɔ̀rí tsìbhá sàndǐrì níivú dhu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nyʉ́, nyɨ tí nzɨ̌ átɔ̀ wɔ̀ alɛ bhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ?» Ní, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Hɔ́ɔ̀! Ɨnzɨ̌ ní ma kàbhà ábhàlɨ̌.»
18 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, gìrì ambɛ́nà ɔ̀ʼɔ dɔ̌ atdídɔ̌. Ní, pbàkùhání tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà kasʉtálɛ mà, Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ arí sàndǐrì mànà, náadʉ̀ òko ʼàmbɛ yà ì ʉ̀tɔ kàzʉ ɔ̀vɔ̀ dɔ̌. Ní, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àdɨ átɔ̀, ndàmbɛ kàzʉ ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ atdíkpá abádhí mànà.

Anà rɨ̌ dhu ɔ̀ngʉ̀ Yěsù-tsʉ̌ dhu
(Màt 26.59-66; Mrk 14.55-64; Luk 22.66-71)

19 Wɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà rɨ̌ kàzʉ ɔ̀vɔ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Anà, pbàkùhání dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà, náadʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀ngʉ̀ dhu Yěsù-tsʉ̌, kàbhà ábhàlɨ̌ mà, ndɨrɔ̀ yà ìndrǔ tɔ̀ kǎrúdhěna dhu mànà dhu dɔ̌.
20 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Ma márà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ kpangba kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀. Ndɨrɔ̀, ma márà dhu ùdhe rɔ̌ bìlǐnganà Pbàyàhúdí tɔ̀, yà abádhí núndu ì fɨyɔ́ undutadzà ɔ̌ màtí, ndɨrɔ̀, Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌ màtí ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ìnzɨ̌ madʉ̀ àrà atdí dhu mà nórù rɔ̌ abádhí rɔ̌.
21 Ní, ádhu nyɨ nyí dhu ɔ̀ngʉ̀ tsʉ̀dú nɨ̌? Nyɨ nyàkǎ nyɔngʉ̀ yà tsʉ̀dú abádhí írì fɨ́yɔ̀ ma mʉ́nɔna rɔ́ dhu abádhí-tsʉ̌. Abádhí ʉ́nɨ ndɨ fɨ́yɔ̀ ma mʉ́nɔ̀ dhu mběyi.»
22 Ní, wɔ̀ dhu ʉ̀nɔ Yěsù rɨ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ ní ndɨ, ányìrɔ̌ ì'ì atdí sàndǐrì níindri Yěsù-tɨʼɔ̀, ndɔ̀pbì kà-bɨ-bhù, ndàdʉ̀ dhu ìvu tsʉ̀ná, ndàtɨ: «Nyɨ tí àdʉ̀ ɔtɛ àdu wɔ̀ dhu bhěyi pbàkùhání tó ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ̀?»
23 Ní, Yěsù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Ma mapɛ́ ì'ì nzɛ́rɛ ma mɔ̀tɛ̀ dhu tí, ní ítɛ̀ pɛ́ ndɨ nzɛ́rɛ ma mʉ̀nɔ̀ dhu. Ndɨrɔ̀, dhu apɛ́ ì'ì mběyi ma màdu dhu kàtɔ̀ dhu tí, ní ádhu nyɨ nyí ɨma nʉ́pbɨ okúna dɔ̀ rɔ̀?»
24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Anà náadʉ̀ Yěsù àbhʉ kowù nà ʉ̀tsɨ ka kʉ̀tsì ɔtsʉ́na rɔ́rɔ̀ pbàkùhání tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà Kàyafà bhà.

Pɛ́tɛrʉ̀ rǎtɨna tdítdɔ̌ ɨnzá ndì rʉ́nɨ Yěsù dhu
(Màt 26.71-75; Mrk 14.69-72; Luk 22.58-62)

25 Wɔ̀ ndɨ Yěsù nà ka kówu Kàyafà bhà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ adì kàzʉ-tsʉ̀nǎ tí, ndàmbɛ kàzʉ ɔ̀vɔ̀ dɔ̌. Ní, ka kivú dhu kà-tsʉ̌, katɨ: «Nyɨ tí nzɨ̌ átɔ̀ wɔ̀ ka kówu nà

alɛ bhà ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ?» Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndàgò, ndàtɨ: «Hɔ́ɔ̀! Ɨ̀nzǐ nɨ́ ma wɔ̀ alɛ bhà ábhàlǐ.»
26 Nɨ́, Anà bhà kasʉtálɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náadʉ̀ dhu ìvu Pɛ́tɛrʉ̀-tsʉ̌, ndàtɨ: «Hɔ̀kɔ̀! Ma màlanà tɨ́ obhó nyɨ̌ atdíkpá wɔ̀ alɛ mànà ɨnga ɔ̌?» Wɔ̀ ndɨ alɛ nɨ'ì, yà Pɛ́tɛrʉ̀ ʉ̀'ànà, ndɨ̀tsà bɨ̌na alɛ mà t'ɨ́dzá alɛ.
27 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndàgò àgò tɨ́ tdɨ́tdɔ̌, ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, à'ʉ̌-akpà ràdʉ̀ ɔ̀ngɔ̀.

Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ Lɨwalì rɨ̌ dhu ɔ̀ngʉ̀ Yɛ̌sù-tsʉ̌ dhu
(Màt 27.1-2,11-14; Mrk 15.1-5; Luk 23.1-5)

28 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ka kuvò Yɛ̌sù nà kútsingá nyʉ́ Kàyafà bhà rɔ̀, kowù nà Lɨwalì Pìlatɔ̀ bhà ɨdzá-yà-ba ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ Yɛ̌sù nà òwù ányɨ Pbàyàhúdí náadʉ̀ 'ùvo ùvɔ̌ tɨ́, ɨ̀nzǐ 'òtsù Pìlatɔ̀ bhà ɨdza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ kàlì ɔ̀. Abádhí anzì ndɨ dhu, akyɛ ì owuna ɔ̀tì Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌, ɨ̀nzǐ 'àdʉ̀ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀ nɨ̌.
29 Nɨ́, Pìlatɔ̀ náadʉ̀ àhʉ ndàrà abádhí-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádhu nyɨ̌ nyɔ̀bhʉ̀ yà alɛ okúna dɔ̀ rɔ̀?»
30 Nɨ́, abádhí adʉ̀ dhu àdu Pìlatɔ̀ tɔ̀, 'àtɨ: «Ɨ̀nzǐ kɨ̌'ɨ̀ná gukyè nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɨ́, nɨ́ mǎ màmbɛ̀nà nzǐ kòsò mɨ̌wǔ nà fʉnʉ ɔ̀.»
31 Nɨ́, Pìlatɔ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyìdyi ka nyɔ̌tdì ànyǎna nyɨ̌ nyʉ́ tírɔ̀ yà fʉ̀kʉ́ ʉyátá nʉ́nɔ̀ ka dhu bhɛ̌yi.» Nɨ́, kɔ̌kɔ̀ Yɛ̌sù nà òwù ányɨ Pbàyàhúdí náadʉ̀ àtɨ̀nà Pìlatɔ̀ nɨ̌: «Ɨ̀mbǎ mǎ mɨ́'ì ìndrǔ-ànyǎ nɔ́tdì mǎ mɨ́, ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ nɨ̌ rʉsà nà.»
32 Wɔ̀ dhu anzì ndì, ndɨ́nɨ̌ yà Yɛ̌sù avɔ̀ angyangyɨ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi ɔvɛ-tɨdɔ̀ nɨ̌ màtɨ́ ndì ndɔvɛ́ya dhu náaká tɨ́*.
33 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pìlatɔ̀ adʉ̀ ndàdu pbɨndà ɨdzá-yà-ba ɔ̀, ndàdʉ̀ Yɛ̌sù ànzì ndìvǔ dhu tsʉ̀ná, ndàtɨ: «Nyɨ nyʉ́, nyɨ tɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà?»
34 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nyʉ́, nyɨ tɨ́ wɔ̀ dhu ìvǔ afínʉ nyʉ́ ɔ̀ rɔ̀ àhʉ rɔ́rɔ̀? Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ nyɨ tɨ́ kìvǔ ngʉ̌kpà alɛ náwɛ ndɨ dhu ɨndʉ̀ dùdú dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?»
35 Pìlatɔ̀ ivú dhu tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ɨma tɨ́ Mʉ̀yàhudì? Fʉ̀kʉ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ mà, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà nípfo ndɨ nyɨ 'ìbhò nyɨ fudú. Nɨ́ ádhu nyʉ́ nyɨ nyáfǎ?»
36 Nɨ́, Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtɨ: «Pbàkà idzi nɨ́ nzǐ yà adzɨ ɔ̌ idzi-tɨdɔ̀. Pbàkà idzi ɨ́'ìná gukyè yà adzɨ ɔ̌ idzi-tɨdɔ̀ tɨ́, nɨ́ pbàkà alɛ àmbɛ̀nà 'ùgye ùgye dùdú ɨ̀nzǐ ka kipfo tɨ́ ɨma, kabhʉ ma Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-fɔ́. Pbɛ́tʉ̀, kòmbí pbàkà idzi nɨ́ nzǐ yà adzɨ ɔ̌ idzi-tɨdɔ̀.»
37 Pìlatɔ̀ adʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌ tdɨ́tdɔ̌, ndàtɨ: «Olu ɨnyɨ, nyɨ tɨ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà?» Nɨ́ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨnyɨ nɨ́ ndɨ nyɨ nyátɨna ɨma ràrɨ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà. Ɨma ka kʉ́gʉ̀ yà adzɨ ɔ̌, madʉ̀ ɨ̀rà ndɨ́nɨ̌ ma mongó tɨ́ obhónga nɨ́tɛ̀ ìndrǔ tɔ̀. Obhónga nózè 'ʉ̀nɨ alɛ rǎdʉ̀ tǔdu nɨ́rɨ ɨ̀rɨ.»
38 Nɨ́, Pìlatɔ̀ adʉ̀ dhu ìvu Yɛ̌sù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Obhónga nyʉ́ nɨ́ àdhu?»

Yɛ̌sù-ànyǎ nɔ́tdì ka kɨ́ ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ dhu
(Màt 27.15-31; Mrk 15.6-20; Luk 23.13-25)

Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ndì ndìvǔ dhu Yɛ̌sù-tsʉ̌ dhu-dzidɔ̌, Pìlatɔ̀ adʉ̀ àhʉ tdɨ́tdɔ̌ kàlì ɔ̀ rɔ̀, ndàrà Pbàyàhúdí-tɨ'ɔ̀. Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ma màla nzá wɔ̀ alɛ dɔ̌ ka kɨ́ anya nɔ́tdì okúna dɔ̀ rɔ̀ atdí dhu mà.
39 Pbɛ́tʉ̀, yà fʉ̀kʉ́ màndʉ nʉ́nɔ̀ ka dhu bhɛ̌yi, ma marɨ́ imbi ɔ̀ ka kósò atdí alɛ nɨ́kɔ̀lɔ̀ bílǐnganà fʉ̌kʉ̀ yà Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ náarɨ́ ɨ̀rà dhu bhɛ̌yi. Nɨ́, nyɨ̌ nyòzè tɨ́ mɨkɔ̀lɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà fʉ̌kʉ̀?»

---

* **18:32 18.32** 12.32-33

40 Nɨ́, abádhí àdʉ̀ dhu àdu ìkʉ̌ nyʉ́ ɔ̌ Pìlatɔ̀ tɔ̀, ʼàtɨ: «Ìnzɨ̌ nɨ́ wɔ̀ alɛ ndɨ mǎ mòzè kɨkɔ̀lɔ̀! Pbɛ́tʉ̀, mǎ mǒzè kɨkɔ̀lɔ̀ alɛ nɨ́ Bàrabà!» Wɔ̀ ndɨ Bàrabà nɨʼì àrɨ̌ ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ*.

19

1 Wɔ̀ dhu bhěyi ihé-yà nádu dhu fɨ̌ndà dhu-dzidɔ̌, lɨwalì Pìlatɔ̀ náadʉ̀ Yěsù àvi kalʉ̌, kʉvɨ asé nɨ̌.
2 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ pbànówí náadʉ̀ okpèna nà itsu-dɔ̀ká tɔ́ mʉ̀kàkʉ́ nákpɔ̀rɔ̀, ʼàfɔ̌ Yěsù-dɔ rɔ̌, ʼàdʉ̀ òlǒlù kanzʉ̀ náfɔ kà-rɔ̌.
3 Abádhí nóowúnà ìwu rɔ̌ Yěsù-tɨʼɔ̀, ʼàdʉ̀ kàtsɛ̀, ʼàtɨ: «Yǎmbʉ̀, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà!» Ndɨrɔ̀, abádhí adʉ́nà òwu kà-bɨ-bhù nɔ́pbì rɔ̌ átɔ̀.
4 Pìlatɔ̀ náahʉ̀ tdɨ́tdɔ̌ kàlì ɔ̀ rɔ̀, ndàrà ihé-yà ɨ, ndàdʉ̀ àtìnà abádhí nɨ̌: «Kɔ̀nɨ̌, ma mɨ́ wɔ̀ alɛ návɨ̌ kuvò nà kàlì ɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyʉnɨ tɨ́ dhu ɨnzá ma ràla kà-dɔ̌ ka kɨ́ anya ɔ̀tdì okúna dɔ̀ rɔ̀ atdí dhu mà.»
5 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù adʉ̀ àhʉ kàlì ɔ̀ rɔ̀ dɔ̀na rɔ̌ okpèna nà itsu-dɔ̀ká tɔ́ mʉ̀kàkʉ́ nà, ndɨrɔ̀ rɔ̀ná òlǒlù kanzʉ̀ nà. Nɨ́, Pìlatɔ̀ àdʉ̀ àtìnà ihé-yà nɨ̌: «Kànɨ̌ ndɨ fʉ̀kʉ́ alɛ!»
6 Nɨ́, pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ arɨ́ sàndɨ̌rì mànà níitdègu Yěsù àlǎ, nɨ́ abádhí náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼùkʉ̌, ʼàmbɛ àtìnà dɔ̌ Pìlatɔ̀ nɨ̌: «Ábhʉ̌ kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌! Ábhʉ̌ kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌!» Pìlatɔ̀ adʉ̀ àtìnà abádhí nɨ̌: «Nyìdyi ka nyʉ̌tɔ̌ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ ndɨ mʉ̀sàlabhà dɔ̌. Obhó tɨ́, ɨma nyʉ́, ma màla nzá kà-dɔ̌ ka kɨ́ anya nɔ́tdì okúna dɔ̀ rɔ̀ atdí dhu mà.»
7 Nɨ́, Pbàyàhúdí náadʉ̀ dhu àdu Pìlatɔ̀ tɔ̀, ʼàtɨ: «Mǎ mɨ́ʼì ìnè atdí ʉyátá nà. Ndɨ ʉyátá rǎtɨna kà ràkǎ ndɔ̀vɛ̀, Kàgàwà tʼÍdhùnà tɨ́ kǎrɨ́ ndàtɨ ndìtɨ́rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»
8 Pìlatɔ̀ itdègu wɔ̀ ɔtɛ ìrɨ, nɨ́ ɔdɔ adʉ̀ ìsɨ̌ kà-ɔ̀ atdídɔ̌ rɔ̀sè yà angyinǎrɔ̀ kɨʼìnà nà dɔ̀nǎ màtɨ́.
9 Nɨ́, pbìndà ɨdzá-yà-ba ɔ̀ ndì ndàdu ndì tdɨ́tdɔ̌ rɔ̀, Pìlatɔ̀ àdʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nɨ́ àdhà alɛ?» Pbɛ́tʉ̀, Yěsù adʉ̀ nzá atdí dhu mà nádu kà tɔ̀.
10 Pìlatɔ̀ adʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nyòzè tɨ́ obhó nyadu ɔtɛ idù? Nyɨ nyʉ̀nɨ tɨ́ obhó dhu, ma ràrɨ̌ʼì ìnè ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà mɨkɔ̀lɔ̀ nyɨ? Ndɨrɔ̀, nyɨ nyʉ̀nɨ tɨ́ obhó dhu, ma ràrɨ̌ʼì ìnè ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà mabhʉ nyɨ kʉtɔ̌ nyɨ mʉ̀sàlabhà dɔ̌?»
11 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu Pìlatɔ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Hɔ̀kɔ̀! Ɨmbǎ nyɨ nyɨ́ʼì atdí ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà màtɨ́ dùdú, ɨnzá Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ nábhʉ ka ɨndʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mátɨna nyɨ nɨ̌: Yà ma nìpfo ndàbhʉ ma fʉnʉ́ alɛ bhà nzɛ́rɛnga nósè wà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga dɔ̀nǎ màtɨ́.»
12 Nɨ́, rɔ̀pɛ̀ ndì ʉrɔ́ rɔ̀, Pìlatɔ̀ adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀nɛ̀ Yěsù ɨkɔ̀lɔ̀ ndì ndɨ́ ɔ̀ná otu. Pbɛ́tʉ̀, Pbàyàhúdí tɔ́ ihé-yà náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼùkʉ̌, ʼàmbɛ àtìnà dɔ̌ Pìlatɔ̀ nɨ̌: «Nyɨ nyʉ́ nyɨ nyapɛ́ wɔ̀rɨ́ alɛ ìkɔlɔ, nɨ́ nyɨ nɨʼɨna ɨnzá nyɨ nyózè Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà alɛ. Ndɨ alɛ apɛ́ ndàtɨ ndìtɨ́rɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ nɨ́ ndɨ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà nà arɨ́ ndùgye alɛ.»
13 Nɨ́, kɔ̌kɔ̀ alɛ ʉ̀nɔ̀ dhu ndì ndìrì rɔ̀, Pìlatɔ̀ adʉ̀ Yěsù àvi kuvò nà iri, ndàdʉ̀ àdɨ odu nɨ̌ ka kɔ́rʉ̀, rɨ̀và ndì ɔrʉ́ ngari ɔ̌. Pbàyàhúdí tʼávàna ɔ̌, ka kɨ́ kànzi Gàbatà tɨ́.
14 Wɔ̀ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ ɔ̀ná ɨdhɔ nɨʼì yà Pásìka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ̀ ìndrʉ̌ rɨ̌ ʼɔ̀bhɔlɔ ɔ̀ná ɨdhɔ. Ndɨrɔ̀, ndɨ dhu anzì ndì mbɛ̀mbɛ̀ azà adyifɔ̀-sɨsì adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌. Nɨ́, Pìlatɔ̀ atɨ Pbàyàhúdí tɔ́ ihé-yà nɨ̌: «Kɔ̀nɨ̌ fʉ̌kʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà!»
15 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̀rɨ́ ihé-yà náadʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼùkʉ̌, ʼàmbɛ àtìnà dɔ̌ Pìlatɔ̀ nɨ̌: «Kàkǎ ndɔ̀vɛ̀! Kàkǎ ndɔ̀vɛ̀! Ábhʉ̌ ka kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌!» Pìlatɔ̀ àdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyòzè tɨ́ mabhʉ fʉ̀kʉ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌?» Nɨ́, pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ dhu àdu Pìlatɔ̀ tɔ̀, ʼàtɨ: «Ɨmbǎ mǎ mɨ́ʼì ngǎtsi ádrʉ̀ngbǎ kamà nà! Fàká ádrʉ̀ngbǎ kamà nɨ́ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà kɛ̀lɛ̌.»

---

* **18:40 18.40** Ndɨ Bàrabà ka kasò imbi ɔ̀, kɨgɔ̀ ɔ̌ ndì nónzì wɔ̀gɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ìndrʉ̌ kɔ̌hò dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

16 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pìlatɔ̀ adʉ̀ Yɛ̌sù àbhʉ abádhí-fɔ́, ndɨ́nɨ̌ ka kowu tɨ́ ʉ̀tɔnà mʉ̀sàlabhà dɔ̌.

Yɛ̌sù nʉ́tɔ̌ ka kɨ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu
(Màt 27.32-44; Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43)

Pìlatɔ̀ àvi ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Ihé-yà adʉ̀ Yɛ̌sù ìdyì ʼòwùnà kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ owu tɨ́ ʉ̀tɔnà mʉ̀sàlabhà dɔ̌.
17 Nɨ́, kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ɨ̀ ùvò rɔ̀, Yɛ̌sù anɔ̀ ndʉ̀tɔ̌ ka kɨ́ dɔ̀ná mʉ̀sàlabhà ndɨ̀tɨ́rɔ̀, ndàmbɛ àrà dɔ̌ nà alɛ-dɔ-kpa tɔ́ ngari tɨ́ ka kátɨna ngari ɔ̀. Pbàyàhúdí tʼávàna ɔ̌, ka kɨ́ kànzi Gɔ̀lɔ̀gɔtà tɨ́. 18 Ányɨ̀ nɨ́ ndɨ pbànówí nʉ́ʉtɔ́ Yɛ̌sù mʉ̀sàlabhà dɔ̌. Ka kʉtɔ́ abádhí dhèdhèrɔ̀ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ɔ́yɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ mànà. Ka kʉtɔ́ atdí alɛ, kɔdɨ̀ Yɛ̌sù bhà fangà dɔ̀nă rɔ̀, kadʉ̀ ngǎtsi alɛ nʉ́tɔ, kɔdɨ̀ Yɛ̌sù bhà ígù dɔ̀nă rɔ̀.
19 Pìlatɔ̀ adʉ̀ dhu àvi kandɨ̌, kapbǎ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ kà-dɔ̀nă. Ndɨ andítá nɨʼì: «YÀRɨ̌ Nɨ̌ Yɛ̌SÙ, NÀZÀRETÌ TƆ̌ KɨGƆ̀ Ɔ̌ ALɛ, PBÀYÀHÚDÍ TƆ̌ ÁDRʉ̀NGBǍ KAMÀ.»
20 Nɨ́, ábhɔ̌ Pbàyàhúdí nyʉ́ nóowúna wɔ̀ dhu ɔ̀zʉ̀ rɔ̌. Obhó tɨ́, yà Yɛ̌sù ka kʉ̀tɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rónga nɨ́ɨʼì íkyɛ̀rɔ̌ kɨgɔ̀ tɨ́. Ndɨrɔ̀ ndɨ dhu ka kandí Pbàyàhúdí tʼávàna mà, Pbàrɔ́má tʼávàna mà, ndɨrɔ̀ Pbàgìríkí tʼávàna mànà ɔ̌.
21 Nɨ́, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ òwu Pìlatɔ̀ ìsɔ, ʼatɨ: «Nzǎndɨ̌ dhu ka ràrɨ̌ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà. Pbɛ́tʉ̀, ándɨ̌ dhu nyatɨ: Àbadhi rátɨ ndɨ, ndɨ̀ ràrɨ̌ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà.»
22 Pbɛ́tʉ̀, Pìlatɔ̀ adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Yà ma màndɨ̌ dhu nɨ́ ma màndɨ̌ wà!»
23 Yɛ̌sù ɨ̀ ʉ̀tɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu-dzidɔ̌, pbànówí adʉ̀ kà-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ núgù, ʼʉ̀ndɔ̀ ɔyánga ɨ̀fɔ àdhàdhɨ̀, ʼàdʉ̀ ʉ̀ndɔ̀nà fɔyá, ngǎtsi alɛ rìdyì atdínga ɨ̀fɔ dɔ̌ fɨ̌ndà. Ʉ̀rɔ́ adʉ̀ ndʉ̀bhà nɨ́ kà-rɔ̌ kanzʉ̀ kɛ̀lɛ̌. Ndɨ kanzʉ̀ nɨʼì ɨnzá ka kʉ́pbǎ ʉ̀pbǎ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, ka nɨʼì atdí-nyɨna kɛ̀lɛ̌ tɨ́ ka kódyù, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ tʉ̌na ɔ̀ rɔ̀, ràrà àhʉ pfɔ̌na ɔ̀.
24 Nɨ́, kɔ̌kɔ̀ pbànówí adʉ̀ ɔ̀tɛ nzínzìya ɔ̌, ʼàtɨ: «Apɛ́ kʉ̀fa wɔ̀ kanzʉ̀-ɔ̌nga ʉ̀fǎ tɨ́, pbɛ́tʉ̀, kàkǎ àlɛ̌ rɔ̀vɨ̀ ngàlà ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kala tɨ́ kà rǎdɨ fɨ̌ndà alɛ.» Wɔ̀ dhu anzɨ̀ ndɨ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kandí dhu náaká tɨ́. Ndɨ̀ Andítá rǎtɨna:
«Abádhí ʉndɔ rùdú mʉ̀dzarʉ̀ fɔyá,
ʼàdʉ̀ rùdú kanzʉ̀ nɔ́vɨ̀ ngàlà ɔ̌*.»
Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ pbànówí anzɨ̀ Yɛ̌sù rɔ̌ dhu.
25 Yà Yɛ̌sù ka kʉ̀tɔ̌ dɔ̀ná mʉ̀sàlabhà tɨ́ ikò ɨ́kyɛ̀rɔ̌ nɨ́: Màrɨyà, Yɛ̌sù-tsánà mà, ndɨ kà-tsánà tʼáwɛ̀nà nà, ndɨrɔ̀ nɨ́ Màrɨyà, Kìlìyɔpà bhà ɨngba-tsánà mà, Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà mànà.
26 Nɨ́ Yɛ̌sù itdègu ɨ́yànà nálǎ, ndàdʉ̀ yà atdídɔ̌ ndɨ ndózè pbɨ̀ndà ábhàlɨ̌ nála kà-tɨ́ ìdè átɔ̀ rɔ́, nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ́yànà nɨ̌: «Iyá, kɔ̀nɨ̌ idhùnʉ.»
27 Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ ábhàlɨ̌ nɨ̌: «Pbǎlɛ́, kɔ̀nɨ̌ ɨ́yànʉ.» Nɨ́, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ ʉrɔ́ rɔ̀, wɔ̀ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ Yɛ̌sù-tsánà nídyì ndàrà nà pbɨ̀ndà.

Yɛ̌sù rɔ̌vɛ̀ dhu
(Màt 27.45-56; Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49)

28 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù ʉnɨ dhu, yà ndɨ̀ ndɨra ɔ̀nzɨ̀nà yà adzɨ ɔ̌ kasʉ ràkǎ wà kɔ́rɔ́. Nɨ́, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kandí dhu náaká tɨ́, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ma mɨ́ʼì ɨdha-atdyú nà*.»
29 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, òdyògyè dɨ̀vayì rɨ̌ʼì ɔ̀nà atdí andu nɨ́ʼì ìnè ányɨ̀rɔ̌. Nɨ́, pbànówí adʉ̀ sìfɔngɔ̀ nídyì, ʼòdù ndɨ dɨ̀vayì ɔ̀, ʼàdʉ̀ ndɨ sìfɔngɔ̀ ɔ̀tʉ̀ hìsɔpɔ̀ tɨ́ kátɨna itsukpó-tsʉ̀-dɔ̌, ʼàva Yɛ̌sù-tsʉ̌.
30 Nɨ́, Yɛ̌sù itdègu ndɨ dɨ̀vayì àndʉ̌ ndɔ̀tɔ̀, nɨ́ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà: «Kɔ́rɔ́ dhu àkǎ wà.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ dɔ̀na ɨ̀yʉ̀, afína ràdʉ̀ ɨ̀tdɛ̌ dòtsí.

---

* **19:24 19.24** Zàb 22.19 * **19:28 19.28** Zàb 69.22

Atdí mùnowì rǐ Yěsù-ɔngɔ̀-kpa òdù àlǐ nǐ dhu

31 Wɔ̀ dhu anzì ndì ɔ̀ná ɨdhɔ nɨ'ì, sàbatʉ̀ tɔ̀ ìndrʉ̌ rǐ 'ɔ̀bhɔlɔ ɔ̀ná ɨdhɔ. Obhó tí, ndɨ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ nɨ'ì ádrʉ̀ngbǎ ɨdhɔ nyʉ́ Pbàyàhúdí tɔ̀. Ní, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náazè nzá abvo rǒko mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ndɨ ɨdhɔ ɔ̌ dhu. Ní, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí náawù Pìlatɔ̀ bhà, 'òwù ɨ abvo nónzì, ndínǐ ka kʉ̀kɔ tí agàya-kpa, kadʉ̀ ìfonà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀.

32 Ní pbànówí náawù, 'àdʉ̀ ìtsi mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ì'ì Yěsù mànà alɛ-agà-kpa nʉ́kɔ. Abádhí nʉ́ʉkɔ wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ-agà-kpa, 'àdʉ̀ ɔyɔ rí kìsě alɛ-agà-kpa nʉ́kɔ átɔ̀.

33 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù-tí ɨ ìwʉ̌ ùvò rɔ̀, abádhí adʉ̀ kòtù ɨwà afína ɨtdɛ̌ rɔ́, ìnzǐ 'àdʉ̀ agàna-kpa nʉ́kɔ.

34 Ní, kɔ̌kɔ̀ pbànówí nzínzì ɔ̌ atdí mùnowì náadù Yěsù-ɔngɔ̀-kpa àlǐ nǐ. Ányìrɔ̌ rɔ̀ tí, azu mà ɨdha mànà ràdʉ̀ 'ìsɔ̀lɔ̀ ndɨ kɔ̌ngɔ̀-kpa ɔ̀ rɔ̀.

35 Wɔ̀rí dhu rǐ ndɔ̀nzɨ dhu nala nyìkpɔ́na nyʉ́ nǐ alɛ náawɛ ka kpangba. Ndɨrɔ̀ kʉ̌nɨ dhu, ndɨ ràwɛ obhó dhu nyʉ́, ndínǐ nyǐ nyʉ́ mà nyǐ nya'u tí ka átɔ̀.

36 Obhó tí, wɔ̀ Yěsù-rɔ̌ ndì nanzì dhu náanzì ndì, ndínǐ yà Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kandí dhu náaká tí. Ndɨ Andítá rǎtɨna: «Kà-kpa nzínzì ɔ̌ atdí alɛ-kpa mà ka kʉ̀kɔ̀ya nzǐ*.»

37 Ndɨrɔ̀, ngǎtsi ngari ɔ̌, ndɨ Andítá rǎtɨna tdítdɔ̌: «Abádhí agɛ́rɛ́ya pɛ́ ì, 'àndà yà ɔngɔ̀na-kpa ì udù àlǐ nǐ alɛ*.»

Yěsù nɔ́tdʉ̀ ka kí dhu
(Màt 27.57-61; Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56)

38 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɔ̀zɛfʉ̀ yà Àrìmàtayò tí kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ, náarà Pìlatɔ̀ bhà, ndàdʉ̀ Yěsù-abvò nónzì kà-fɔ́, ndínǐ ka kifo tí mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀. Ndɨ Yɔ̀zɛfʉ̀ nɨ'ì átɔ̀ Yěsù bhà ábhàlǐ. Pbɛ́tʉ̀, kǎbhʉ̀ nzá kʉ̀nɨ ndì Yěsù bhà ábhàlǐ tí, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ ndì ndarí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ní, Pìlatɔ̀ níitdègu wɔ̀ Yɔ̀zɛfʉ̀ ʉ̀nɔ̀ dhu ná'u, ní kǎdʉ̀ àrà, ndàdʉ̀ Yěsù-abvò nífo mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀.

39 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Nìkɔ̀dɛmʉ̀, yà atdíku arà àhʉ Yěsù-tí kúbhingá alɛ, náadʉ̀ ìrà àhʉ átɔ̀ Yɔ̀zɛfʉ̀-tí. Kǐra yà mběyi arɔ́ngʉ akyɛ-tɨdɔ̀ tɔ́ mbɛ̀mbɛ̀ ìbhʉ kumì kìlo nà fɔná. Ndɨ akyɛ nɨ'ì mànɛ̀manɛ̀ tí kátɨna itsu-dha mà, kàdzagulè-dha mànà ka kángbǒ atdíkpá.

40 Ní, Yɔ̀zɛfʉ̀ mà Nìkɔ̀dɛmʉ̀ nà níitdu Yěsù-abvò, 'àkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌na wɔ̀ ndɨ ndrùù rɔ́ngʉ akyɛ ì ʉ̀dhɔ dɔ̀ná mbɛrʉ̀ nǐ. Abádhí anzì ndɨ dhu àdhàdhì yà fìyɔ́ mànduʉ ɔ̌ Pbàyàhúdí náarɔ́nzɨna abvo ɔ̀tdʉ̀ ì í rɔ̀ dhu bhěyi.

41 Wɔ̀ ndɨ Yěsù ka kʉ̀tɔ̌nà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ́, atdí ɨnga níɨ'ì ìnè. Ndɨrɔ̀, ndɨ ɨnga ɔ̌, atdí ibhu-ɔwʉ́tá yà ɨnzá ka kàpɛ̀ ìndrʉ̌ ɔ̀tdʉ̀ angyi ɔ̀nà náadʉ̀ ì'ì ìnè átɔ̀.

42 Ní, sàbatʉ̀ tɔ̀ Pbàyàhúdí rǐ 'ɔ̀bhɔlɔ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ndɨ ibhu nótù ndì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Yɔ̀zɛfʉ̀ mà Nìkɔ̀dɛmʉ̀ nà náadʉ̀ ùvò Yěsù ɔ̀tdʉ̀ ndɨ ibhu ɔ̀.

20

Yěsù rǐ ndɨngbɛ̀ dhu
(Màt 28.1-8; Mrk 16.1-8; Luk 24.1-12)

1 Yɛngɛ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ bhɔ̌tsʉngá, ɨnzá ɨnga àpɛ̀ ùbho mběyi rɔ́rɔ̀, Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà níɨvà ndì, ndàrà Yěsù ka kɔ́tdʉ̀ ɨ. Ní, kǎtù ibhu li'ɔ̀ ka kápbǐ nǐ odu-ɨ́yà-ba ɨwà ka kɔ̀gɛ̀rɛ̀ igi rɔ́.

2 Ní, kǎngbó ndì owùna-lú, ndɔ̀kʉ̀ wɔ̀ dhu àwɛ Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ mà, ngǎtsi ábhàlǐ yà atdídɔ̌ Yěsù azè mànà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨwà ka kìtdù àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-abvò ibhu ɔ̀ rɔ̀, kowù nà. Ní, àlɛ̌ kʉ̀nɨ nzá ka kòwù kìlɨ rɔ́-nga!»

3 Ní Pɛ́tɛrʉ̀ mà, wɔ̀ ndɨ ngǎtsi ábhàlǐ mànà, náadʉ̀ òwu Yěsù ka kɔ́tdʉ̀ ɨ.

* **19:36 19.36** Uvt 12.46; Zàb 34.21 * **19:37 19.37** Zàk 12.10

4 Abádhí ambɛ́nà òtse dɔ̌ ɔ́yɔ̌ rɔ̀ atdíkpá. Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ngǎtsi ábhàlɨ̌ náadʉ̀ ɔ̀kʉ, ndʉ̀bhà Pɛ́tɛrʉ̀ olù, ndàdʉ̀ àrà àhʉ angyi yà Yěsù ka kɔ́tdʉ̀ ɨ.
5 Nɨ́, kɨ̌tsi ndàgu, ndàndà ibhu-ɔ̀nga, ndàdʉ̀ yà Yěsù-abvò-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ mbɛrʉ̀ kɛ̀lɛ̌ nála ányɨ̀. Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ nzá òtsù ányɨ̀.
6 Tdɨ́tdɔ̌, yà olù ndɨ̀ nʉ̀bhànà Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀, nɨ́ɨra àhʉ ányɨ̀rɔ̌, ndàdʉ̀ òtsù ibhu ɔ̀. Nɨ́, kǎdʉ yà Yěsù-abvò-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ mbɛrʉ̀ mà,
7 yà kà-dɔ ka kátsì nɨ̌ bɛ̌rɛ̀sɛ mànà kɛ̀lɛ̌ nótù ndɨ ibhu ɔ̀. Ndɨ bɛ̌rɛ̀sɛ mà nɨ́ɨ'ì mbǎ atdíkpá abvo-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ mbɛrʉ̀ mànà, pbɛ́tʉ̀ kɨ̌'ì atdírɔ̀ ka kɔ̀kɔ̀ kɨlɨ rɔ́.
8 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ yà angyi àrànà àhʉ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ òtsù ibhu ɔ̀ átɔ̀. Nɨ́ kǎla wɔ̀ dhu, ndàdʉ̀ dhu à'ù ɨwà Yěsù rɨngbɛ̀ ndɨ̀.
9 Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀ ka kʉ́nɔ̀ Yěsù dɔ̌ dhu nɨ́ɨ'ì ɨnzá ndɨ̀ ndàpɛ̀ kàbhà ábhàlɨ̌-dɔ àlʉ̌ rɔ́. Ndɨ Andítá rǎtɨna: Ɨngbɛ̀ kà rɨngbɛ̀ya ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀*.
10 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ 'àdu, 'òwù fɨrábvʉ̀.

Yěsù rɨ̌ ndàvɨ̌ Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà tɔ̀ dhu
(Màt 28.9-10; Mrk 16.9-11)

11 Kɔ̌kɔ̀ ábhàlɨ̌ òwù dhu-dzidɔ̌, Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà nɨ́ɨra àhʉ átɔ̀ Yěsù ka kɔ́tdʉ̀ rɔ́, ndàdʉ̀ itsi ìde ndɨ ibhu tɨ́ ndàmbɛ ɔ̀dzɨ dɔ̌. Nɨ́, ɔ̀dzɨ ndɨ̀ ndɔ́dzɨ rɔ́rɔ̀, kǎgú ndɨ̀, ndàndà ibhu-ɔ̀nga.
12 Kǎdʉ̀ Kàgàwà bhà ɔ́yɔ̌ màlàyíká nála ányɨ̀ òkò rɔ́. Ɨ màlàyíká nʉ́ʉfɔ́ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ mbɛrʉ̀, 'àdʉ̀ òko yà Yěsù-abvò ka kɨlɨ ràyi rɔ́. Atdí màlàyikà náadɨ̀ kà-dɔ ka kɨlɨ ràyi ɨnǎ rɔ̀, ngǎtsi ràdʉ̀ àdɨ kà-pfɔ̀ ɨnǎ rɔ̀.
13 Nɨ́ ɨ màlàyíká nɨ́ivú dhu Màrɨyà-tsʉ̌, 'àtɨ: «Iyá, ádhu nyɨ nyɔ́dzɨ nɨ̌?» Nɨ́, Màrɨyà àdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ka kìtdù wà pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ-abvò ibhu ɔ̀ rɔ̀ kɔwù nà. Nɨ́ ma mʉ̀nɨ nzá àdhà màtɨ́ ka kòwù kɨ̀lɨ dhu.»
14 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ rɔ̀, Màrɨyà agɛ́rɛ́ ndɨ̀, ndàndà olù nga, ndàdʉ̀ Yěsù nála ìdìdè rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, kʉ̌nɨ nzá dhu Yěsù ràrɨ̌ ndɨ.
15 Nɨ́, Yěsù ivú dhu kà-tsʉ̌ ndàtɨ: «Iyá, ádhu nyɨ nyɔ́dzɨ nɨ̌? Ádhɨ nyɨ nyɔ́nɛna?» Nɨ́ wɔ̀ Yěsù ka kɔ̀tdʉ̀ ɔ̀ná ɨnga-àbadhi tɨ́ ndɨ̀ ndɨ́ Yěsù àtɨ rɔ̀, Màrɨyà adʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌: «Pbǎlɛ́, dhu apɛ́ ɨ'ì nyɨ nyìtdù ndɨ pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ-abvò, nyarà nà dhu tɨ́, nɨ́ ɨ́tɛ̀ nyɨ nyàrà kɨ̀lɨ rɔ́ nga idù, ndɨ́nɨ̌ ma madʉ̀ tɨ́ àrà kìdyì.»
16 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ kànzì ɔvɔ̀na rɔ̌, ndàtɨ: «Màrɨyà!» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Màrɨyà náagɛ́rɛ́ ndɨ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌ Pbàyàhúdí t'ávàna ɔ̌: «Ràbunì!» Kà-tɨ nɨ́: «Màlimò.»
17 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Ɨ̀nzɨ̌ ʉ̀tɔ̀ tsʉ̀du! Obhó tɨ́ ma màpɛ̀ nzá madǔ Àbadu-tɨ'ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, árà nyɔvɔ dhu adɔ́du tɔ̀ nyatɨ, ma ràrɨ̌ àrà Àbadu-tɨ'ɔ̀. Ndɨ Àbadu nɨ́ Àbakʉ átɔ̀. Ka nɨ́ pbàkà Kàgàwà, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ fʉ̀kʉ́ Kàgàwà átɔ̀.»
18 Nɨ́, Màgàdalà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Màrɨyà náadʉ̀ àrà dhu ɔ̀vɔ̀ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ tɔ̀, ndàtɨ: «Ma màla Ádrʉ̀ngbǎlɛ!» Kǎdʉ̀ yà Yěsù àvinà ndʉ̀nɔ̀ abádhí tɔ̀ dhu náwɛ abádhí tɔ̀.

Yěsù rɨ̌ ndàvɨ̌ pbɨndà ábhàlɨ̌ tɔ̀ dhu
(Màt 28.16-20; Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Ndɨ yɛngɛ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ tɨ́, pbɨ́tsɔ̀ngǎ, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ náandu ɨ̀ atdí ɨdza ɔ̌, 'àdʉ̀ tsǎtsʉ̀ ùpbi ɨdzanǎ rɔ̀, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-ɔdɔ̀ nɔ́nzɨ ɨ̀ í dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù ɨtɔ ndɨ̀, ndìdè abádhí nzínzìya ɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòko màrʉ̀ngà ɔ̌!»
20 Wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndòrì dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ ɔtsʉ́na-tsirɔ̀ mà, ɔngɔ̀na-kpa mànà nɨ́tɛ̀ pbɨndà ábhàlɨ̌ tɔ̀. Nɨ́ ɨ ábhàlɨ̌-ɨdhɛ̀ náadʉ̀ ndɨka atdídɔ̌, fɨyɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ɨ̀ àla nɨ́dhunɨ̌.
21 Yěsù àdʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ abádhí nɨ̌: «Nyòko màrʉ̀ngà ɔ̌. Àdhàdhɨ yà Àba Kàgàwà nɨ́ivi ma mɨrà yà adzɨ ɔ̌ dhu bhěyi, ma mòvì nyɨ̌ átɔ̀.»

---

* **20:9 20.9** Zàb 16.10-11

22 Wɔ̀ dhu ndɨ ndòrì dhu-dzidɔ̌, kĭvò ɨhɛ̀na abádhí dɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyàkɔ Kàgàwà
bhà Ɨlĭlă-Alafí!
23 Fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga nyĭ nyʉ̀bà fĭyɔ̀ alɛ tɔ̀, Kàgàwà rŏngo dhu ʉ̀bà átɔ̀. Ndɨrɔ̀, ɨnzá nyĭ
nyʉ̀bà fĭyɔ́ nzɛ́rɛnga fĭyɔ̀ alɛ tɔ̀, kà rĭ nzĭ ongo àdʉ̀ dhu ʉ̀bà átɔ̀.»

Yĕsù rĭ ndàvĭ Tʉ̀masɨ tɔ̀ dhu

24 Wɔ̀ Yĕsù rĭ ndàvĭ ɨdzá pbɨ̀ndà ábhàlĭ tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kàbhà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌
nà ábhàlĭ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, Tʉ̀masɨ̀ tí kátɨna nɨ́ɨ'ì ɨ̀mbă. Ngătsi ndɨ Tʉ̀masɨ̀-ɔvɔ̀ nɨ'ì
Dìdimò*.
25 Ní, Tʉ̀masɨ̀ ɨ̀rà àhʉ nzínzìya ɔ̌ rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ábhàlĭ adʉ̀ àtɨ̀nà kà nĭ: «Mă màla wà
àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ!» Pbɛ́tʉ̀, Tʉ̀masɨ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nĭ: «Ɨnzá ma màla kɔ̌tsʉ́-tsírɔ́
mʉ̀sʉ̀malì-bhu, madʉ̀ ɔtsʉ́du-kpɔ̀ nɔ́tʉ̀ ndɨ mʉ̀sʉ̀malì-bhu ɔ̀, ndɨrɔ̀ kɔ̌ngɔ̀-kpa rɔ̌ àlĭ-
bhu ɔ̀ rɔ̀, ma mí nzĭ wɔ̀ dhu ná'u akɛkpá màtí!»
26 Ní atdí yɛngɛ̀ dzidɔ̌, Yĕsù bhà ábhàlĭ náandu tsʉ̀ya tdítdɔ̌ ɨdzá, Tʉ̀masɨ̀ ràdʉ̀ ɨ'ì
átɔ̀ nzínzìya ɔ̌. Ní, àzèmbè inè tsătsʉ̀ rĭ'ì ɨdzanǎ rɔ̀ ka kàpbì rɔ́ rɔ́rɔ̀, abádhí ala Yĕsù
ɨwà ìdè nzínzìya ɔ̌ rɔ́. Ní Yĕsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nĭ: «Nyòko màrʉ̀ngà ɔ̌!»
27 Tdítdɔ̌, kădʉ̀ àtɨ̀nà Tʉ̀masɨ̀ nĭ: «Ɨ́rà ɔtsʉ́nʉ-kpɔ̀ nà ɨrɔ́, ndɨrɔ̀, ándà pɛ́ ɔtsʉ́du-tsírɔ́
nga. Ɨ́gba ɔtsʉ́nʉ, nyadʉ̀ ɔtsʉ́nʉ-kpɔ̀ nɔ́tʉ̀ ɔngɔ̀du rɔ̌ àlĭ-bhu ɔ̀. Nzăbhʉ̌ afínʉ rùgùrù,
dhu àkǎ nya'ù dhu à'u tí.»
28 Ní, Tʉ̀masɨ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà Yĕsù nĭ: «Ɨnyɨ ní pbàkà Ádrʉ̀ngbălɛ, pbàkà Kàgàwà.»
29 Yĕsù adʉ̀ àtɨ̀nà kànĭ: «Nyɨ nyà'ù tí ma nyɨ̀kpɔ́nʉ nyʉ́ nĭ nyɨ nyàla ma dhu-okú dɔ̀
rɔ̀? Hirò nɔ́nzɨ alɛ ní, yà ɨnzá ɨ̀ àla dhu rɔ́rɔ̀ arí dhu à'u alɛ!»

Yùwanì andí pbɨ̀ndà bhŭkù okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu

30 Yĕsù anzɨ ábhɔ̌ ngʉ̌kpà wɨwì nyʉ́ pbɨ̀ndà ábhàlĭ-ɔ̀nzĭ. Ní, ɨ wɨwì àndi ka kadʉ̀
nzá yàrí bhŭkù ɔ̀.
31 Pbɛ́tʉ̀, yàrí bhŭkù ɔ̀ ka kandí wɨwì-tsí, ní ka kandí, ndínĭ ìndrŭ náa'u tí dhu, Yĕsù
ràrĭ Krístɔ̀, Kàgàwà t'ídhùnà. Ndɨrɔ̀ ka kandí ka ndínĭ ka nà'ù alɛ, náadʉ̀ tí ípìrɔ̌nga
nábà kɔ̌vɔ̀ rɔ̌.

21

Yĕsù rĭ ndàvĭ pbɨ̀ndà àrʉ̀bhʉ̀ ábhàlĭ tɔ̀ dhu
(Màt 4.18-22; Mrk 1.16-20; Luk 5.1-11)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yĕsù avì ndɨ tdítdɔ̌ àrʉ̀bhʉ̀ pbɨ̀ndà ábhàlĭ tɔ̀, Tìbèriyà tí kátɨna
rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌*. Yàrí ní ndɨ, kăvì ndɨ abádhí tɔ̀ tí dhu.
2 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ mà, Tʉ̀masɨ̀ Dìdimò tí kátɨna mà, Nàtànelì,
Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí pbanga, Kanà tí kátɨna ɔ̌ alɛ mà, Zɛ̀bɛ̀dayò bhà inzo mà,
ndɨrɔ̀ Yĕsù bhà ɔ́yɔ̌ ngʉ̌kpà ábhàlĭ mànà, nɨ́ɨ'ì atdíkpá.
3 Ní pbítsɔ̀ngǎ, Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ atɨ ɔdhína nĭ: «Ma màrà wà ɨ̀bhɛ̀ ùpe.» Ní, ɨ kà
t'ɔ́dhína adʉ̀ àtɨ̀nà kà nĭ: «Mă'ɨ mà átɔ̀, mă mówu atdíkpá nyɨ mànà.» Ní ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀
tí, abádhí adʉ̀ 'ɨvà 'òwù, 'àdʉ̀ ùpo ibhú ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ iku ɔ̌, abádhí abà nzá atdí dhu
mà.
4 Nɨ́rɔ̀ ní ndɨ màmbì òzè ndɨ rɔ̀, Yĕsù idè rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌. Ní, ka ɨ̀ àla rɔ̀, ábhàlĭ adʉ̀ nzá
dhu ʉ̀nɨ Yĕsù ràrĭ ndɨ.
5 Ní, Yĕsù adʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nzónzɔ̌, nyĭ tí'ɨ ìnè ɔ̀nyʉ̀ nà akɛ màtí?»
Ní, abádhí adʉ̀ dhu adu kàtɔ̀, 'àtɨ: «Ɨ̀mbă!»
6 Ní Yĕsù adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nĭ: «Nyàpe pɛ́ imbi fangà dɔ̀nă rɔ̀ ibhú tɔ̀, ní nyĭ nyí dhu
nábà àbà.» Ní, abádhí adʉ̀ imbi nápe yà Yĕsù ɨ̀tɛ̀ rɔ́, ndɨ imbi ɨ̀dha abádhí rĭ dhu ràdʉ̀
abádhí lɛ̀mà nɔ́nzɨ ɔ̀nzɨ tí, abhɔ ɨ̀bhɛ̀ rĭ'ɨ kà ɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. 7 Ní, wɔ̀ dhu ndɨ ndàla

* **20:24 20.24** Dìdimò-tɨ ní ozo tí ka kʉgʉ alɛ. * **21:1 21.1** Ngătsi ndɨ Tìbèriyà tɔ́ rɛ̀rʉ̀-ɔvɔ̀ ní Gàlìlayà tɔ́ rɛ̀rʉ̀.

rɔ̀, yà atdídɔ̌ Yěsù ózè pbìndà ábhàlǐ náadʉ̀ àtìnà Pɛ́tɛrʉ̀ nǐ: «Hàkà! Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ní wɔ̀!» Ní, Pɛ́tɛrʉ̀ itdègu fìyɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tí kà rǐ'ì dhu nírì, náadʉ̀ mbɛrʉ̀ àfɔ rɔ̀ná, ìwa ndì ndìwà rɔ̀ná rɔ̀ rɔ́ ndì mʉ̀dzarʉ̀ ì'ì nídhunǐ. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndìbvu ìdha ɔ̀.

8 Ngʉ̌kpà ábhàlǐ náadʉ̀ òko 'àmbɛ ìwu dɔ̌ ibhú ɔ̌, ìbhɛ̀-mbǐ àdha ì í rɔ́rɔ̀. Ndì imbi ní'ì abhɔ nyʉ́ ìbhɛ̀ nɔ̀tsì, ndàlè nǐ. Ndìrɔ̀, ì ábhàlǐ níí'ì mbǎ ìtsɛta nyʉ́ ìdha-bìdɔ̌ rɔ̀. Abádhí ì'ì mbɛ̀mbɛ̀ atdí mìyà mɛ̌tɛ̀rɛ̀ kɛ̀lɛ̌ tí ìdha-bìdɔ̌ rɔ̀.

9 Ní, ibhú ɔ̀ rɔ̀ ì ìfò 'ʉ̀dà ìdha-bìdɔ̌ rɔ̀, abádhí ala kàzʉ-li ìbhɛ̀ ka kʉ̀lì ràmbɛ ìbì dɔ̌ dɔ̀ná, ndìrɔ̀ mʉ̀gatì ràdʉ̀ ì'ì átɔ̀ tìná rɔ́.

10 Ní, Yěsù adʉ̀ àtìnà abádhí nǐ: «Nyìwǔ pɛ́ kɔ̌kɔ̀ nyǐ nyɔ̀kyɛ̀ ìbhɛ̀-rɔrɔ̀ nà.»

11 Ní, Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ùpo tdítdɔ̌ ibhú ɔ̀, 'àdʉ̀ imbi ìpfo ibhú ɔ̀ rɔ̀ áyà-bvʉdɔ̀. Ndì imbi níí'ì ìwà ndì ndàlè atdí mìyà, imbò kumì dɔ̀ná ìbhʉ nà ádrɔ̀drɔ̌ ìbhɛ̀ nǐ rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, ìmbǎ dhu ì'ì wɔ̀ dhu bvʉ̀tí màtí ìbhɛ̀ àlè kà 'ɔ̀ dhu tí, ní ndì imbi náadʉ̀ nzá ndʉ̀drʉ.

12 Ní, ìbhɛ̀ níbì dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ pbìndà ábhàlǐ nánzì, ndàtì: «Nyìwǔ nyɔ̀nyʉ dhu!» Wɔ̀ ndì kàsʉmì ɔ̌, ábhàlǐ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ mà náadʉ̀ nzá dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌ ndàtì, kà ràrǐ àdhì. Obhó tí, abádhí nʉ́ʉnì wà dhu fìyɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ràrǐ ndì.

13 Ní, Yěsù adʉ̀ ìndri abádhí-tì'ɔ̀, ndìdyì mʉ̀gatì, ndàdʉ̀ ʉ̀ndɔ̀nà abádhí-fɔ́. Kǎdʉ̀ ìbhɛ̀ núgù átɔ̀, ndʉ̀ndɔ̀ abádhí-fɔ́.

14 Wɔ̀rí ní'ì ìbhʉ rí kìsě nǐ Yěsù rǐ ndàvǐ pbìndà ábhàlǐ tɔ̀, ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ ndì ndíngbɛ̀ ndì dhu-dzidɔ̌ dhu.

Yěsù rǐ Pɛ́tɛrʉ̀ ìlǐ ràdì pbìndà tàmà t'ʉ́ndatatálɛ tí dhu

15 Ɔnyʉ̀ pbìndà ábhàlǐ ɔ̀nyʉ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ dhu ìvu Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀-tsʉ̌, ndàtì: «Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnǎ, nyì nyʉ́, nyì nyózè tí wà ma, rɔ̀sè kɔ́rɔ́ kǎkà ngʉ̌kpà ɔdhínʉ nózè ìma tí dhu dɔ̀ná?» Ní, Pɛ́tɛrʉ̀ àdʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtì: «Ìwà Ádrʉ̀ngbǎlɛ́! Nyì nyʉ́, nyì nyʉ̀nì wà dhu ìwà ma rózè atdídɔ̌.» Ní, Yěsù adʉ̀ àtìnà kà nǐ: «Óngù pbàkà tàmà.»

16 Ɔyɔ rí kìsě nǐ, Yěsù ivú dhu Sìmonì-tsʉ̌, ndàtì: «Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnǎ, nyì nyózè tí wà ma?» Ní, Sìmonì adʉ̀ dhu àdu kàtɔ̀, ndàtì: «Ìwà Ádrʉ̀ngbǎlɛ́! Nyì nyʉ̀nì wà dhu ìwà ma rózè nyì.» Ní, Yěsù adʉ̀ àtìnà kà nǐ: «Ádǐ pbàkà tàmà t'ʉ́ndatatálɛ tí.»

17 Ìbhʉ rí kìsě nǐ, Yěsù ivú dhu Sìmonì-tsʉ̌, ndàtì: «Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnǎ, ìnyì nyʉ́ nyì nyózè tí wà ma?» Ní, wɔ̀ dhu ndì ndìrì rɔ̀, ìzʉ náadʉ̀ Sìmonì ʉ̀ka atdídɔ̌, ìbhʉ-gʉ̀na Yěsù ìvǔ dhu tsʉ̀ná, ndàtì: «Nyì nyózè tí wà ma?» dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ní, Sìmonì adʉ̀ dhu àdu Yěsù tɔ̀, ndàtì: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ìnyì nyʉ́ nyì nyʉ́nì wà kɔ́rɔ́ dhu. Ní, nyì nyʉ̀nì wà dhu ìwà ma rózè nyì.» Ní, Yěsù adʉ̀ àtìnà kà nǐ: «Óngù pbàkà tàmà.

18 Ma mí obhó dhu nʉ́nɔ ìndʉ̀. Ìndrǔ-ɔwʉ́ tí nyì nyì'ì ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, nyì nyongónà rʉ̀nʉ́ dhu ìso nyì-tírɔ̀, nyadʉ̀ àrà afínʉ òzè ì. Pbɛ́tʉ̀, mʉ̀là tí nyì nyóngo rɔ̀, nyì nyóngo okʉ̀nʉ nʉ́yì[†], ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ ndì rʉ̀nʉ́ dhu ìso, ndàdʉ̀ dʉ̀nʉ òtdì, ndàrà nyì nà ìnzá afínʉ òzè ì.»

19 Yěsù avɔ̀ dhu wɔ̀ dhu bhěyi Pɛ́tɛrʉ̀ tɔ̀, ndínǐ ìngbà dhu bhěyi ɔvɛ-tìdɔ̀ nǐ màtí Pɛ́tɛrʉ̀ ɔvɛ́ya dhu nìtɛ̀ tí, ndì kàbhà ɔvɛ ràdʉ̀ Kàgàwà-ɔvɔ̀ àbhʉ rìlè ndì. Wɔ̀ dhu ndì ndʉ̀nɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù adʉ̀ àtìnà Pɛ́tɛrʉ̀ nǐ: «Ʉ́ngʉ̌ owùdu.»

Yěsù rǐ dhu àwɛ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ tɔ̀ yà atdídɔ̌ ndì ndózè pbìndà ábhàlǐ dɔ̌ dhu

20 Ní, òwu ì ówu rɔ́rɔ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ agɛ́rɛ́ ndì, ndàndà olùnga, ndàdʉ̀ yà atdídɔ̌ Yěsù ózè pbìndà ábhàlǐ nála owùya ɔ̌ ríràrɔ́. Wɔ̀ ndì ábhàlǐ ní ndì yà ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ ì í'ì rɔ́rɔ̀ ndì nilo Yěsù-dɔ̀, ndìvǔ dhu kà-tsʉ̌, ndàtì: ràrǐ àdhì ndì kìpfǒ rí ndàbhʉ òmvǔ-fɔ́.

---

† **21:18 21.18** Pɛ́tɛrʉ̀ rǐ okùna ʉ̀yǐ, ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ rɔ̀ná dhu ìso dhu tí Yěsù atì dhu ní, mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ka kʉtɔ́ya Pɛ́tɛrʉ̀ dhu.

21 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ itdègu wɔ̀ ábhàlɨ̌ àlǎ, nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ìvu Yěsù-tsʉ̌, ndàtɨ: «Olu
Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádhu ndɨ wɔ̀ atdídɔ̌ nyɨ nyózè pbʉ̀kʉ̀ ábhàlɨ̌ rɔ̌ ndì nɔnzɨya?»
22 Nɨ́, Yěsù àdʉ̀ dhu àdu Pɛ́tɛrʉ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mapɛ́ kòzè ràdɨ, ìnzɨ̌ rɔ̀vɛ̀, ràrà àhʉ
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ma míngo tdɨ́tdɔ̌ yà adzɨ ɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀, nɨ́ ndɨ dhu àndà tɨ́ ɨnyɨ? Pbɛ́tʉ̀,
ma mátɨna nyɨ nɨ̌: ‹Ʉngʉ̌ owùdu!›»
23 Wɔ̀ dhu bhěyi Yěsù ʉ̀nɔ̀ dhu-ɔ̀yɨ̌ náadʉ̀ ndʉ̀gà ka ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌, ɨ alɛ ràdʉ̀
àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌, ìnzɨ̌ wɔ̀ atdídɔ̌ kǒzè ábhàlɨ̌ rɔvɛ́ya. Obhó nyʉ́, Yěsù atɨ nzá ìnzɨ̌ kà
rɔvɛ́ya, pbɛ́tʉ̀, kǎtɨ Sìmonì nɨ̌: ndì rapɛ́ ndɨ ábhàlɨ̌ nózè ìnzɨ̌ rɔ̀vɛ̀, ràrà àhʉ ɔ̀rʉ̀-akpà
ɔ̀ rɔ̀ ndì ndíngo tdɨ́tdɔ̌ yà adzɨ ɔ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀, nɨ́ ndɨ dhu ràndà tɨ́ ka.
24 Kɔ̀rɨ́ dhu nawɛ, ndàdʉ̀ àndinà alɛ nɨ́ yà atdídɔ̌ Yěsù azè ábhàlɨ̌. Ndɨrɔ̀, mǎ mà'ù
wà dhu kǎndí dhu ràrɨ̌ obhó dhu nyʉ́.
25 Yěsù anzì ábhɔ̌ ngʉ̌kpà dhu nyʉ́. Nɨ́, ka kandíyana gukyè ɨ dhu atdátdírà ɔ̌, nɨ́
kɔ́rɔ́ ɨ dhu ka kàndǐ ɔ̀yà bhǔkù náakána nzɨ̌ yà adzɨ ɔ̌.

Uvitatálɛ-kàsʉ̌
tɔ́ bhʉ̌kù
Yàrɨ́ bhʉ̌kù ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ Uvitatálɛ-kàsʉ̌ tɔ́ bhʉ̌kù nandí nɨ́ Lukà tɨ́ kátɨna alɛ. Ka kɨrɛ̀ nga kà randí ka azà kumì atɔ mà azà kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà atɔ mànà nzínzì ɔ̌, Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌.

Kǎndí ndɨ bhʉ̌kù Tòfilò tɨ́ kátɨna alɛ tɔ̀. Ka kɨrɛ̀ dhu nɨ́ ndɨ Tòfilò rɨ'ì ɔrʉ́ ngari ɔ̌ arɨ́'ì ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌ atdí Mʉ̀gìrikì. Kɔ̌vɔ̀-otù ɔ̌, Lukà ambɛ́nà dhu ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ rɨ́'ì ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mà Pbàyàhúdí nyʉ́ tɨ́ rɨ́'ì tsí mànà tɔ̀.

Ndɨ bhʉ̌kù ɔ̀ kǎndí dhu nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ adzɨ̀, ndàrà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ tɨ́ dhu mà (1.9-11), Kàgàwà adʉ̀ ɬlɨ̌lǎ-Alafí ìvì tɨ́ dhu mànà (1–2). Ndɨ ɬlɨ̌lǎ-Alafí nɨ́ ndɨ ɔbɨ nabhʉ̀ Uvitatálɛ tɔ̀, ràbhʉ Kànɨsà rʉ̀ndɔ̀ ndì ràkǎ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ, rɔ̀pɛ̀ ndì Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, rʉ̀dà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, ndɨrɔ̀ ràrà àhʉ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí-bvʉ̀ màtɨ́. Ndɨ bhʉ̌kù ɔ̀ ka kɔ̀tɛ̀ dɔ̀yá abhɔ nyʉ́ alɛ nɨ́ ɔ́yɔ̌ uvitatálɛ: yàrɨ́ nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ (1–2), ndɨrɔ̀ nɨ́ Pɔlɔ̀ (13–28).

Bhʉ̌kù-nyɨ̀tɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Yěsù ɔ́dzɨ̀, ndàrà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kàbhà ábhàlɨ̌ rɨ̌ ɬlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ 'ɨ̀rǎ dhu nɔ́dɔ̀ dhu (1.1-26).
- Yěsù dɔ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ ka kɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ Yùdɛyà mà, Sàmàrɨyà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̌ dhu (2.1–12.25).
- Pɔlɔ̀ bhà wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ abhi ɔ̌ kà rɨ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ Kìpurɔ̀ tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà tɔ̀, ndɨrɔ̀ Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdídhená kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu (13.1–14.28).
- Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ tɔ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ unduta Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ (15.1-35).
- Pɔlɔ̀ bhà ɔyɔ rɨ́ kìsě abhi ɔ̌ kà rɨ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ Pbàgìríkí tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu (15.36–18.22).
- Pɔlɔ̀ bhà ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsě abhi ɔ̌ kà rɨ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ Ɛ̌fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà tɔ̀, Àziyǎ-Ngba tɔ́ pbìrì ɔ̀ dhu (18.23–20.38).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ ìnè ndɨ ndɨ́'ì imbi ɔ̀ rɔ́rɔ̀ Yèrùsalɛmà mà, Kàyìsàriyà mà, Rɔmà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu (21.1–28.31).

Yěsù rɨ̌ dhu ʉ̀yǎ pbɨndà uvitatálɛ tɔ̀
tdʉ̌ ndɨ̀ ndɔdzɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ dhu

1 Tòfilɔ̌ pbǎlɛ́, yà angyɨ ma mándɨ̌ ɨndʉ̀ bhʉ̌kù ɔ̀, ma máwɛ Yěsù anzɨ kɔ́rɔ́ dhu, kʉ̌dhè ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu mànà, rɔ̀pɛ̀ ndɨ dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀,

2 ràrà àhʉ kà rɔ̌dzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀. Tdʉ̌ ndɨ ndɔdzɨ́ rɔ̀, kʉ̌yá dhu Kàgàwà bhà ɬlɨ̌lǎ-Alafí bhà ɔbɨ nɨ̌, yà fɨ̌ndà ndɨ ndóvò uvitatálɛ tɔ̀ abádhí rɔ̌ngo ɔ̀nzɨ̀nà dhu dɔ̌.

3 Ndɨ ndɔ́vɛ̀ kɔtdʉ̀ ndɨ, ndàdʉ̀ ndɨ̀ngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù ɨtɛ̀ ndɨ ibí otu nyʉ́ ɔ̌ pbɨndà uvitatálɛ tɔ̀, ɨ̀fɔ kumì ɨdhɔ nzínzì ɔ̌. Kǎnzɨ wɔ̀ dhu ndɨ́nɨ̌ ìnè ndɨ ndɨ́'ì ípìrɔ̌ rɔ̀ nyɨ̀kpóna nà dhu tɔ́ obhónga nɨtɛ̀ tɨ́ abádhí tɔ̀. Kǎránà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ abádhí tɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi dɔ̌.

4 Nɨ́ atdíku, atdíkpá Yěsù mà rɨ̌'ì ɔ̀nyʉ̀-tsʉ̀nǎ pbɨndà uvitatálɛ mànà rɔ́rɔ̀, kʉ̌yá dhu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Àpɛ́ nyɨ̀và nyɨ̌ Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, nyɔ̀dɔ yà fʉ̌kʉ̀ ma mɔ́vɔ̀ Àbadu Kàgàwà náakɔ̀ fʉ̌kʉ̀ làká.

5 Obhó tɨ́, bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ núubhónà bàtizò ìndrʉ̌ tɔ̀ ɨdha nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌, nyɨ̌, nyɨ̌ nyɨ́ ɬlɨ̌lǎ-Alafí tɔ́ bàtizò nálʉ̌.»

Yěsù rɔ̌dzɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu
(Màt 28.18-20; Mrk 16.15-19; Luk 1.1-4; 24.33-51; Ɛ̀fɛ 4.8-10)

6 Yěsù-tɨ́ ɨ̀ nùndu kàbhà uvitatálɛ níivú dhu kà-tsʉ̌, ’àtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, tɨ́ kòmbí nga
ndɨ nyɨ nyɨ́ Pbàìsràyélí tɔ́ idzi nádǔ abádhí-fɔ ɔ̀ nɨ̌?»
7 Nɨ́, Yěsù adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ɔ̀tɛ̌kʉ ndɨ nyʉ̌nɨ ndɨ ɨdhɔ mà, ndɨ
kàsʉmɨ̀ mànà. Àbadu náatdɨ̀ ka atdírɔ̀ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-bvʉ rɔ̌.
8 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyabáya ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌fo dʉ̀kʉ́ nínganí. Nɨ́, nyɨ̌
nyadʉ̀ya òngo pbàkà ngàmbì tɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌, ndɨrɔ̀
Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌, ràrà àhʉ yà adzɨ-tsʉ̀ náadɨ̀ ndɨ̀ ɨ.»
9 Wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɔ̀tɛ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ Yěsù náapɛ̀ ndɔ̀dzɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, àzèmbè abádhí
rǎndàna rɔ́rɔ̀, àpbù ràrà ndìwi abádhí-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ̀*.
10 Nɨ́, òko abádhí òko nyɨ̀kpɔ́ya ɨ̀ ʉ̀dɨ̌ ’àmbɛ Yěsù àrànà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ ɨ nga nándà dɔ̌
rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ɔ̀wɔ̌wʉ̀ mʉ̀dzarʉ̀ nʉ̀fɔ̌ rɔ̀yá ɔ́yɔ̌ alɛ nʉ́ʉtɔ ɨ̀ abádhí-tɨ́,
11 ’ádʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Gàlìlayà ɔ̌ bhǎ, ádhu nyɨ̌ nyòkò ʉrɔ́, nyǎmbɛ ɔ̀rʉ̀-akpà
ɔ̀nga nándà dɔ̌ nɨ́? Wɔ̀ Yěsù, nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀ ndɨ̀ nɨ̀và ndɔ̀dzɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ alɛ, náadùya
ndɨ̀ ányɨrɔ̀ àdhàdhɨ̀ wɔ̀ nyɨ̌ nyàla kà rǎrà ányɨ̀ dhu bhěyi tɨ́.»

Màtíyà nóvò ka kɨ́ rʉ̀wʉ Yudhà Ìskàrìyɔtà dhu
(Zàb 133; Luk 24.52-53)

12 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù bhà uvitatálɛ náadù ɨ̀ pbìrì dɔ̀ rɔ̀, ’òwù Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀
ɔ̀. Ndɨ pbìrì-ɔvɔ̀ nɨ’ɨ̀ Mìzèyìtunì, ndɨrɔ̀ ndɨ pbìrì ɨ’ɨ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ tɨ́rɔ̀
mbɛ̀mbɛ̀ atdí kìlòmɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́†.
13 Nɨ́, abádhí níitdègu òwu ùvò Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, nɨ́ abádhí atsù ɨdza, ’ádʉ̀
ùpo ɔrʉ̀nǎ rɔ̀ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ányɨ̀dzá kàluga ɔ̀. Ndɨ kàluga nɨ’ɨ̀ angyinǎrɔ̀ màtɨ́ abádhí
arɨ́ ’ùndǔ ɔ̀ná bìlɨ̌ngana kàluga. Ɨ uvitatálɛ nɨ’ɨ̀ Pɛ́tɛrʉ̀, Yùwanɨ̀, Yàkɔbhɔ̀, Àndɛ̀rɛyà,
Fìlipò, Tʉ̀masɨ̀, Bàrtɔ̀lɔ̀mayò, Màtayò, Yàkɔbhɔ̀, Àlʉ̀fayò t’ídhùnà, Sìmonì, yà atdídɔ̌
ndɨ̀ nugyénà fɨyɔ́ pbìrì dɔ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ Yudhà, Yàkɔbhɔ̀ t’ídhùnà.
14 Abádhí andu ɨ̀ atdíkpá, ’òngò ’ɨ̀tsɔ̀ bìlɨ̌ngana atdyúya nyʉ́ nà. Ndɨrɔ̀, abádhí
nzínzì ɔ̌ ɨ’ɨ̀ átɔ̀ nɨ’ɨ̀ Màrɨyà, Yěsù tsánà mà, ngʉ̌kpà vèbhálɛ mà, ndɨrɔ̀ Yěsù t’ádɔ́na
mànà.
15 Nɨ́ atdíku, kɔ̀rɨ́ alɛ núundu ɨ̀ mbɛ̀mbɛ̀ atdí mɨyà dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ kumì nà alɛ tɨ́ rɔ̀. Nɨ́
ndɨ nínganí, Pɛ́tɛrʉ̀ ɨvà ndɨ̀ ndìdè abádhí nzínzì ɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà:
16 «Àbanɨ̌nzó, dhu àkǎ wà yà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí náavɔ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ dhu ràkǎ. Ádrʉ̀ngbǎ
kamà Dàwudì-otù ɔ̌, kǎvɔ̀ dhu angyangyi Yudhà-okú dɔ̀ rɔ̀*. Ndɨ Yudhà nɨ́ ndɨ yà
Yěsù òsò rówu alɛ tɔ́ pɨ̀kɔ̀-dɔ̀tsírɔ́ idè alɛ.
17 Ka nɨ’ɨ̀ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ alɛ nyʉ́, ndɨrɔ̀ kà-kàsʉ̌ nɨ́ɨ’ɨ̀ ìnè.
18 Kǎdzì atdí ɨnga ɨnzá àkǎ otu ɔ̌ ndɨ̀ ndóngyè fʉ̀rangà rɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ ɨnga ɔ̌ kɨ̌tsɨ,
nyɨ̀na-ndri rɔ̀pbɨ̀ ndɨ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ adzɨ rɔ̌, ɔ̀na rɨ̀kpà ndɨ̀, tsùna márámàrà ràdʉ̀ ndʉ̀vɔ
adzɨ-bvʉ̌.
19 Nɨ́ Yèrùsàlɛmà ɔ̌ bhà kɔ́rɔ́ nɨ́ɨrɨ kà-rɔ̌ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu, ’ádʉ̀ ndɨ ɨnga-ɔvɔ̀ nɔ́vɔ̀
Àkɛ̀ldamà tɨ́ ávàya ɔ̌. Àkɛ̀ldamà-tɨ̀ nɨ́: ‹Azu tɔ́ ɨnga.›
20 Zàburì tɔ́ bhǔkù ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu, katɨ:
‹Kàbhà pbanga rǒngo rʉ̀ngʉ̀ tɨ́,
ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà rʉ̀bhà ndɨ̀ ɔ̀ná*.›
Ndɨrɔ̀ kà rǎtɨna átɔ̀:
‹Kàbhà kasʉ àbhʉ̌ ka kɨ́ ngǎtsi alɛ tɔ̀*.›

---

* **1:9 1.9** Wɔ̀ ndɨ dhu náanzɨ̀ ndɨ̀ Bɛ̀tàniyà tɨ́ kátɨna pbanga-tɨ́ arɨ́’ɨ̀ pbìrì dɔ̌ (Luk 24.50). † **1:12 1.12** Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ ka kavì kongò ùbhi dhu-adzí nga. Pbàgìrɨ́kí t’ávàna ɔ̌ ka kɨ́ kàtɨ «sàbatʉ̀ tɔ́ otu» tɨ́. * **1:16 1.16** Zàb 41.10 * **1:20 1.20** Zàb 69.25 * **1:20 1.20** Zàb 109.8

21 Yà Yěsù-owù ɔ̌ àlɛ̌ kúbhì ùbhi rɔ̌ mànà atdíkpá alɛ rǐ'ɨ ìnè,
22 rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ ndɨ Yěsù rǐ bàtizò àlʉ̌ Yùwanɨ́-fɔ́ dhu ɔ̀ rɔ̀, ràrà àhʉ kà rɔ̌dzɨ̀ ɔ̀rʉ́-akpà ɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀. Nɨ́, dhu àkǎ wà àlɛ̌ ròvò abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ koko tɨ́ mànà Yěsù ɨ́ngbɛ̀ ndɨ̀ dhu tɔ́ ngàmbì tɨ́.»
23 Nɨ́, abádhí adʉ́ ɔ́yɔ̌ alɛ-ɔvɔ̀ nípfo: Yɔ̀zɛfʉ́ mà Màtíyà nà. Yɔ̀zɛfʉ́ ka kanzínà átɔ̀ Bàrɨ̀sabà tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨtdɛ̀ta tɔ́ kɔ̌vɔ̀ nɨ'ɨ̀ Yèsitò.
24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɛ́tɛrʉ́ mà náadʉ́ 'ɨ̀tsɔ̀ ɨ̀ ràtɨ: «Àdrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwǎ, nyɨ nyʉ́nɨ kɔ́rɔ́ alɛ-afí ɔ̀ dhu. Nɨ́, ɨ́tɛ̀ pɛ́ kǎkà ɔ́yɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ nyɨ nyʉ́ nyɨ nyòvò alɛ,
25 ndɨ́nɨ̌ uvitatálɛ tɔ́ kasʉ nɔnzɨ tɨ́ yà Yudhà ʉ́bhà ngari ɔ̌, ndàdʉ̀ àrà yà pbɨ̀ndà dhu tɨ́ ndɨ̀ ndʉ́nɨ ngari ɔ̀.»
26 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɛ́tɛrʉ́ mà ɔdhɨ́na mànà náadʉ́ ngàlà nɔ́vɨ̀. Ndɨ ngàlà adʉ́ Màtíyà àlʉ, Màtíyà ràdʉ́ kɔ̌kɔ̀ atdí kumì dɔ̀ná atdí nà ɨ̀ nʉ́bhà Yěsù bhà uvitatálɛ-bvʉ níse.

2

Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rǐfo Pɛ̀ndɛ̀kɔtɛ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ dhu

1 Pɛ̀ndɛ̀kɔtɛ̀-ɨdhɔ̀* níitdègu àkǎ, nɨ́ Yěsù ná'ù alɛ nɨ́ɨ'ɨ atdíkpá ɨ̀ àndu tsʉ̀ya atdí ngari ɔ̌ rɔ́.
2 Nɨ́ kòmbómbí, awɛ rɔ̌pili ɔbɨ nyʉ́ nà dhu bhěyi rɔ́'ɔ dhu tɔ́ wɔ̀gɔ̀ nɨ́ɨrɨ ndɨ̀ ɔ̀rʉ́-akpà ɔ̀ rɔ̀ rífo rɔ́, ndɨ dhu ràdʉ̀ abádhí òkò ɔ̀ná ɨdza níra.
3 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí ala kàzʉ-ɨdà-dɔ bhěyi rólo dhu-ɨdà-dɔ ányɨ̀dzá, ɔ̀nánga ràdʉ̀ ndʉ̀ndɔ̀ rɔ̀kò abádhí-dɔ̀tsírɔ́.
4 Nɨ́ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ́ɨrá abádhí kɔ́rɔ́, abádhí ràdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀tɛ̀ dhèdhèrɔ̀ alɛ t'ávàna-tɨdɔ̀ àdhàdhì Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ́tɛ̀ ka fɨ́yɔ̀ dhu bhěyi.
5 Wɔ̀ dhu rǐ ndɔ̀nzɨ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌, yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ rɔ̀ íwǔ, Kàgàwà rɔ̌ afíya nápbǎ Pbàyàhúdí, nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè átɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌.
6 Nɨ́, wɔ̀rɨ́ wɔ̀gɔ̀ ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, ìndrǔ náandu ɨ̀ Yěsù ná'ù alɛ rǐ'ɨ̀ rɔ́, ɨdhɔ ràdʉ̀ 'ʉ̀kɔ atdídɔ̌ ngǎtsi alɛ rǐ abádhí ɨ̀rɨ ávàna nyʉ́ nɔ́tɛ rɨ́ rɔ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
7 Nɨ́, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ abádhí atdídɔ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Hɔ̀kɔ̀! Kɔ̌kɔ̀ rɔ́tɛ alɛ kɔ́rɔ́ tɨ́ obhó Gàlìlayà ɔ̌ bhà nyʉ́?
8 Nɨ́, ádhu ngǎtsi alɛ rǐ abádhí ɨ̀rɨ ávàna nyʉ́ nɔ́tɛ rɨ́ rɔ́ nǐ?
9 Kǎkà àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ atdídhená alɛ níwǔ Pbàpartɛ̀ tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, Pbàmedì mà Pbàèlamù mànà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ níwǔ Mɛ̀zɔ̀pɔ̀tàmiyà mà, Yùdɛyà mà, ndɨrɔ̀ Kàpàdòkiyà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀. Ngʉ̌kpà-tsí níwǔ Pɔtɔ̀ mà Àziyà mànà tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̀ rɔ̀,
10 ngʉ̌kpà ràdʉ̀ ìwu Fùrùgiyà rɔ̀, Pàfùliyà rɔ̀, Mísrì rɔ̀, ndɨrɔ̀ kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ Lìbiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí pbanga Kùrenì tɨ́ kátɨna ɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ íwǔ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ mà, Krɛ̌tɛ̀ tɔ́ pbìrì mà, Àràbiyà tɔ́ pbìrì mànà ɔ̀ rɔ̀.
11 Atdídhená alɛ nɨ́ Pbàyàhúdí nyʉ́, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpǎkà nɨ́ ʉ̀gɛ̀rɛ̀ tɨ́ ɨ̀ nʉ́gɛ̀rɛ̀, 'òngò Pbàyàhúdí tɔ́ sɔmà tɔ́ Ʊyátá nɨ́fʉ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kɨ́ abádhí ɨ̀rɨ Kàgàwà anzì ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ àwɛ̌ rɨ́ àlɛ̌ t'ávàna nyʉ́ ɔ̌ rɔ́.»
12 Nɨ́, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ kɔ̀rɨ́ alɛ, fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta rìku. Abádhí ambɛ́nà dhu ɔ̀ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Wɔ̀ dhu-tɨ̀ nyʉ́ nɨ́ àdhu?»
13 Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ-tsí náambɛ́nà Yěsù ná'ù alɛ rʉ̌nɔna dhu gàyà nɔ́nzɨ dɔ̌ ɔ̀nzɨ tɨ́, 'àdʉ̀ àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨwà kɔ̌kɔ̀ alɛ òrì atdídɔ̌.»

Pɛ́tɛrʉ̀ rǐ dhu ɔ̀vɔ ihé-yà tɔ̀ dhu

* **2:1 2.1** Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̌ Pɛ̀ndɛ̀kɔtɛ̀-tɨ̀ nɨ́ imbò kumì rɨ́ ɨdhɔ ìsě ɨdhɔ. Pbàyàhúdí tɔ́ mànduʉ ɔ̌ ka nɨ'ɨ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ dzidɔ̌ rɨ́ imbò kumì rɨ́ ɨdhɔ ìsě ɨdhɔ ɔ̌ ka kɔnzínà mʉ̀hɛndʉ̀ (Law 23.15-21; Tɔ̀r 16.9-11).

14 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yěsù bhà uvitatálɛ tɨ́rɔ̀ ɨ̀ ìkò atdíkpá atdí kumì dɔ̀ná atdí nà ngʉ̌kpà
ɔdhɨ́na mànà rɔ́rɔ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ apɛ̀ ndɔ̀vɔ̀ dhu ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà ihé-yà tɔ̀. Kǎtɨ: «Nyɨ̌
Pbàyàhúdí tɨ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ kɔ́rɔ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ rɔ̀, nyɨ̀kpɛ̀lɛ̀ bɨ̌kʉ nyɨ̌rɨ̀
yà ma mʉ́nɔna dhu mběyi.
15 Kɔ̀rɨ́ alɛ nórì nzá wɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́rɛ̀na dhu bhěyi, àlɛ̌ kòko òko ɨ̀bhʉ adyifɔ̀-sɨsɨ̀ kútsingá
nga tɔ́ ɔ̌ tɨ́ nɨ́dhunɨ̌.
16 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ rɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu nɨ́ yà Kàgàwà bhà nabì Yɔ̀wɛlɛ̀ náavɔ̀ ìndrǔ tɔ̀ dhu. Kǎtɨ:
17 ‹Kàgàwà rǎtɨna: yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ nɨ́nganɨ́,
ma mɨráya kɔ́rɔ́ alɛ Afídu nɨ̌.
Nɨ́ fʉ̀kʉ́ kpabhínzo mà vèbhínzo mànà nóongoya pbànábí tɨ́,
Fʉ̀kʉ́ zàdhà náalaya dhu ɔnyʉ bhěyi rɔ́dzɨ̀ dɔ̀yà dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌,
Fʉ̀kʉ́ mʉ̀là-akpá tɔ̀, madʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̌.
18 Obhó tɨ́, ndɨ nɨ́nganɨ́, ma mɨráya pbàkà ɨnɔ-akpá mà, pbàkà ɨnɔ-ayí mànà Afídu nɨ̌,
ràdʉ̀ òngo pbànábí tɨ́.
19 Ma mɔnzɨya yà ɨnzá apɛ̀na 'ɔ̀nzɨ angyi ìndrǔ-nzínzì ɔ̌ dhu ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌,
madʉ̀ wɨwɨ̀ ɔ̀nzɨ̀ yà adzɨ dɔ̌. Ɨ dhu nɨ'ɨya azu mà, kàzʉ mà, ndɨrɔ̀ àpbù bhěyi ʉ̀tɨ̀ ɨkɔ
mànà.
20 Tdʉ̌ wɔ̀ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ɨdhɔ náaká rɔ̀,
adyifɔ̀ nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ya ndɨ̀ ndòngò ɨ́nɔ̀ tɨ́,
ndɨrɔ̀ àbɨ̌ nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ya ndɨ̀ ndòlù azu bhěyi.
Ndɨ ɨdhɔ nɨ'ɨya ádrʉ̀ngbǎ ɨdhɔ nyʉ́.
Ndɨrɔ̀, ndɨ ɨdhɔ nɨ'ɨya Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ rɨ̌ ndàvɨ̌ kpangba ɔ̀ná
ɨdhɔ.
21 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà araya ɔvɔ̀na nànzì ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà nɨ́gʉ rɔ̌*.›
22 Nyɨ̌ Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhǎ, nyɨ̀rɨ yà ma mʉ́nɔna fʉ̌kʉ̀ dhu. Kàgàwà nɨ́tɛ̀ wà
dhu ndɨ̀ rɔ́pɨ̀ ndɨ Yěsù, yà Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ. Obhó tɨ́, kǒtù ɔ̌, Kàgàwà ɔ́nzɨ̀ wà wɨwɨ̀
mà, yà ɨnzá apɛ̀na 'ɔ̀nzɨ angyi ìndrǔ-nzínzì ɔ̌ dhu mànà, ndàdʉ̀ ize nɨ́tɛ̀ nzínzìkʉ ɔ̌.
Nɨ́ nyɨ̌ nyʉ́nɨ ɨ dhu mběyi nyʉ́.
23 Wɔ̀ ndɨ alɛ ka kipfo kabhʉ fʉkʉ́, àdhàdhɨ̀ yà angyangyɨ Kàgàwà udhé, ndɨrɔ̀
angyangyɨ kʉ̌pɨ́ dhu bhěyi. Nɨ́, nyɨ̌ nyípfo ka, nyǎbhʉ ɨnzá àpɛ̀ Kàgàwà ʉ̀nɨ̌ alɛ ròhò,
'ʉ̀tɔ̌ mùsàlabhà dɔ̌.
24 Ka kɔ́tdʉ̀ ka, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà ádʉ̀ kàbhʉ rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndɨ dhu ràdʉ̀
kàbhʉ ràhʉ ɔvɛ tɔ́ àpbɛ̀ ɔ̌ rɔ̀, ɨ̀mbǎ ɔvɛ nɨ́'ɨ ɔbɨ nà kà dɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.
25 Obhó tɨ́, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì náavɔ̀ dhu kǒkú dɔ̀ rɔ̀, ndàtɨ:
‹Ma mongónà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà àla ɔnzɨ̀dú bìlǐnganà.
Kà rɨ̌'ɨ̀ ìnè idú fangà dɔ̀nǎ rɔ̀, nɨ́ ùdúnga rɨ̌ nzɨ̌ ìvi ɔdɔ nɨ̌.
26 Kɔ̀nɨ̌ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ afídu rɨ̌'ɨ̀ dhɛ̀dhɛ nà,
dhɛ̀dhɛ tɔ́ ɔtɛ ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɨdàdu dɔ̌.
Ndɨrɔ̀ ma mʉ̀nɨ wà dhu, ɔvɛ-bvʉ̀ màtɨ́ ngbɔ̌du radìya ɨnga t'ɔ́dɔta nà tɨ́.
27 Obhó tɨ́, nyɨ nyʉbhàya nzɨ̌ afídu ràdɨ ɔvɛ-bvʉ̀.
Ndɨrɔ̀, nyɨ nyadʉ̀ya nzɨ̌ ɨma, pbʉ̀kʉ̀ ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ-abvò nyʉ́ nʉ́bhà rɔ̀mɔ̀ ibhu ɔ̀.
28 Nyɨ nyɨ́tɛ̀ wà ípìrɔ̌nga tɔ́ otu idù,
ndɨrɔ̀, ɔnzɨ̀nʉ́ ma mɨ́ motù nɨ́nganɨ́,
ɨdhɛ̀du nɨ́ikaya ndɨ̀ atdídɔ̌ nyʉ́*.›»
29 Tdɨ́tdɔ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà ihé-yà nɨ̌: «Ɔdhɨ́dǔ, ma mòzè mɔvɔ̀ dhu kpangba fʉ̌kʉ̀
àlɛ̌ t'ábhunà-nzɨ̀nzɨ̀, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì-okú dɔ̀ rɔ̀: kǎvɛ̀, kadʉ̀ ndɔ̀tdʉ̀. Ndɨrɔ̀
indo màtɨ́, kǎ-dzɨ̀dɔ rɨ̌'ɨ̀ ìnè àlɛ̌-rábvʉ̌.

* **2:21 2.21** Yɔ̀w 3.1-5 * **2:28 2.28** Zàb 16.8-11

30 Pbɛ́tʉ̀ ka nɨ’ɨ̀ Kàgàwà bhà nabì. Nɨ́, kʉ̌nɨ dhu angyangyɨ Kàgàwà ratsɔ̀ dhu ndàtɨ, ndɨ̀ rɨlɨya kàbhà pbàdzʉkʉrʉ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ ràdɨ kǎrì dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́.
31 Ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì náala ndɨ̀ nɔnzɨya dhu angyangyɨ. Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ kǎvɔ̀ dhu angyangyɨ Krístɔ̀ nɨ́ingbɛ̀ya ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌. Kǎtɨ:
‹Kàgàwà nʉ́ʉbhàya nzɨ̌ ka ɔvɛ-bvʉ̀.
Ndɨrɔ̀, kǎ-bvò nɔ́ɔmɔ́ya nzɨ̌ ibhu ɔ̀*.›
32 Kàgàwà abhʉ̀ wà wɔ̀ ndɨ Yěsù rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Nɨ́ àlɛ̌’ɨ kɔ́rɔ́, àlɛ̌ nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì.
33 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà ábhʉ wà ka rɔ̀dzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, ràdʉ̀ àdɨ fɨndá fangà dɔ̀nǎ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎkɔ wà yà Àbanà akɔ̀ fɨndá làká Ɨlɨ̌lǎ-Alafí. Nɨ́, kɨ̀rǎ wà mǎ kà nɨ̌. Wɔ̀ ndɨ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɔ̌nzɨna dhu nɨ́ ndɨ wɔ̀ nyɨ̌ nyálǎna nyǎdʉ̀ àmbɛ ɨ̀rɨ̀nà dɔ̌ kòmbí.
34 Ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì núupò nzá ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kǎtɨ:
‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náatɨ pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ̌:
Ádɨ̌ pbàkà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀,
35 ràrà àhʉ ma mɨ́ pbʉ̀kʉ̀ òmvǔ nábhʉ̌ nyɔbɛ̀ dɔ̀ya dhu ɔ̀*.›
36 Nɨ́rɔ̀, kɔ́rɔ́ Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà nákǎ ɨ̀ rʉ̀nɨ dhu mběyi nyʉ́, Yěsù wɔ̀ nyɨ̌ nyábhʉ kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ alɛ, nɨ́ Kàgàwà rábhʉ wà ròngò Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ Màsiyà tɨ́.»
37 Nɨ́, wɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ ɔ̀vɔ̀ fɨ̌yɔ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, ndɨ dhu náasʉ̀ ihé-yà atdídɔ̌. Nɨ́ abádhí adʉ̀ dhu ìvu Pɛ́tɛrʉ̀ mà ngʉ̌kpà uvitatálɛ mànà-tsʉ̌, ’àtɨ: «Àbanɨ̌nzó, mǎ màkǎ mɔ̌nzɨ̀ dhu ɨngbàtɨ́?»
38 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀ ndàtɨ: «Nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga. Ndɨrɔ̀ nyàlʉ̌ bàtizò Yěsù Krístɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà ʉbà tɨ́ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga, nyǎdʉ̀ kàbhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí tɔ́ pɛrɛ̀ nákɔ.
39 Obhó tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náakɔ̀ ndɨ làká fʉ̌kʉ̀ fʉ̀kʉ́ nzónzo mànà. Ndɨrɔ̀ kǎkɔ̀ ka átɔ̀ yà ndɨ̀ ndúnzina kɔ́rɔ́ alɛ, yà ɨtsɛ arí’ɨ̀ rʉ̀kʉ́ rɔ̀ tɔ̀.»
40 Pɛ́tɛrʉ̀ ʉnɔ ábhɔ̌ ngʉ̌kpà dhu nyʉ́ tdítdɔ̌ abádhí tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ abádhí nabhʉ̀ tɨ́ rà’ù ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ abádhí-afí nabhʉ̀ tɨ́ ròtsì ɔbɨ. Kǎvɔ̀ dhu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyàbhʉ nyɨ̌ Kàgàwà rɨgʉ̌ nyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ alɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀.»
41 Wɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ ʉ̀nɔ̀ dhu nà’ù alɛ kɔ́rɔ́ náadʉ̀ bàtizò à’ù kubho fɨ̌yɔ̀. Nɨ́ ndɨ nɨ́nganɨ́, Yěsù ná’ù alɛ-bvʉ níisé ndɨ̀ mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀bhʉ lʉfʉ̀ alɛ nɨ̌.
42 Nɨ́ ɨ alɛ náapbá afíya atdídɔ̌, ’òngò Yěsù bhà uvitatálɛ rǔdhěna fɨ̌yɔ̀ dhu ɨ̀rɨ̀. Abádhí andu tsʉ̀ya, ’òngò òko atdíkpá, ’òngò dhu ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá, ndɨrɔ̀ ’òngò ’ɨ̀tsɔ̀ atdíkpá.

Yěsù ná’ù alɛ nóongónà òko tɨ́ dhu

43 Ɔdɔ ongónà ɨ̀sɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ ɔ̀, yà Yěsù bhà uvitatálɛ rɔ̌nzɨna yà ɨnzá apɛ̀na ’ɔ̀nzɨ angyi ìndrǔ-nzínzì ɔ̌ dhu mà, abádhí rɔ̌nzɨna wɨwɨ̀ mànà dhu àlǎ ɨ ɨ́ rɔ̀.
44 Kɔ́rɔ́ alɛ, yà Yěsù ná’ù, nóongónà òko atdíkpá. Ndɨrɔ̀, abádhí ongónà fɔyá dhu ʉ̀lɨ atdíkpá kàsʉ̌ya nɔnzɨ tɨ́.
45 Abádhí ongónà fɔyá dhu-tsí mà fɔyá ongyéngá mànà núdzi, ’àdʉ̀ ɨ̀ òngyè fʉ̀rangà nʉ́ndɔ̀ fɔyá, ngǎtsi alɛ ràbà ka dzʉ̀nàna nyʉ́ ɔ̀nzɨ̀ rádʉ̀ dhu-bvʉ̀tɨ́.
46 Abádhí ongónà tsʉ̀ya àndu kɔ́rɔ́ ɨdhɔ ɔ̌ Kàgàwà bhà ɨdzá. Ndɨrɔ̀, abádhí ongónà ɨdzàya ɔ̀nǎ ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀ atdíkpá dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà, ndɨrɔ̀ atdí afíya nyʉ́ nà.
47 Abádhí ongónà Kàgàwà ìlè, kɔ́rɔ́ alɛ ràdʉ̀ abádhí ɨ̀fʉ. Ndɨrɔ̀, yà ɨnga náarúbho dhu bhěyi, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nóongónà àrà abádhí-bvʉ níse rɔ̌ yà ɔwʉ́tána tɨ́ ndɨ̀ nà’ù alɛ nɨ̌.

---

* **2:31 2.31** Zàb 16.10 * **2:35 2.35** Zàb 110.1

3

Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanì nà rǐ atdí òtsótsù alɛ nígʉ̌ dhu
(Kas 4.9-22; 9.32-35; 14.8-10)

1 Atdíku, Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanì nà náava ì ndínǐ ì owu tí ʼìtsò Kàgàwà bhà ìdza ɔ̌ rɔ̀,
arʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sìsì adyídɔ̌ nga tó ɔ̌.
2 Ní, Kàgàwà bhà ìdza ka kótsù ɔ̀ná tsǎtsʉ̀-tí, abádhí atù òtsótsù rɔ́rɔ̀ ka kʉ̀gʉ̀ atdí
alɛ. Wɔ̀ ndì tsǎtsʉ̀-ɔvɔ̀ nì'ì «Àyǎya Tsǎtsʉ̀.» Bìlǐnganà ka kongónà ndì alɛ nítdù, kiwǔ
ìlìnà ràdì ndì tsǎtsʉ̀-tí, ràmbɛ mʉ̀dzʉ̀nà núnzi dɔ̌ ányì dza rótsù alɛ-fɔ́.
3 Ní, wɔ̀ alɛ itdègu Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanì nà nálǎ Kàgàwà bhà ìdza rótsù rɔ́, ní kǎdʉ̀
ndɔ̀pɛ̀ ndàmbɛ dhu ùnzi dɔ̌ abádhí-fɔ́.
4 Ní, Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanì nà nʉ́ʉdí nyìkpɔ́ya wɔ̀ alɛ rɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ ràdʉ̀ àtìnà kà nǐ:
«Ándà pɛ́ dɔ̀kà nga.»
5 Ní wɔ̀ alɛ adʉ̀ abádhí dɔ̀ nga nándà atdyúna nyʉ́ nà, dhu ɔ̀dɔ ndì ndí ndínǐ ndì
ndabá tí abádhí-fɔ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
6 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtìnà kà nǐ: «Ma mí'ì ìmbǎ ɔrɔ̀ mà, ndìrɔ̀ fʉ̀rangà tí kátìna
sʉma mà nà màtí. Ìndʉ̀ ma mábhʉ̌na ní fudú rí'ì dhu kɛ̀lɛ̌. Ní ma mátìna ìnyì nǐ:
‹Nàzàretì ɔ̌ alɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, ívà nyì nyidè, nyadʉ̀ ùbhi.›»
7 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ wɔ̀ alɛ àlʉ fangà tó ɔtsʉ́na rɔ̌, ndìvà ɔrʉ̀. Ní ʉrɔ́ rɔ̀ tí,
kà-pfɔ̀ mà kà-pfɔ̀-kìlìtà mànà náadʉ̀ ɔbì nábà.
8 Ní wɔ̀ alɛ ìbɛ ndì ndìdè pfɔ̌na dɔ̌, ndàdʉ̀ abhi ɔ̀pɛ̀. Àbadhi mà náadʉ̀ òtsù atdíkpá
Kàgàwà bhà ìdza, Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanì mànà nà. Ní àrà ndì ndárà rɔ́rɔ̀, wɔ̀ alɛ ambɛ́nà
ndɔ̀bhɛ̀ dɔ̌ ɔ̀bhɛ̀ tí, Kàgàwà nílè ndì ndí rɔ́rɔ̀.
9 Kàgàwà bhà ìdzá ì'ì kɔ́rɔ́ alɛ náala ka ùbhǐ rúbhi ndàdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà ìlè dɔ̌ rɔ́.
10 Ní, abádhí itdègu kʉ̀nǐ yà Kàgàwà bhà ìdza tɔ́ «Àyǎya Tsǎtsʉ̀»
tí kátìna tsǎtsʉ̀-tí arádì ndàmbɛ mʉ̀dzʉ̀nà ùnzi dɔ̌ ìndrǔ-fɔ́ alɛ tí, ní ɔdɔ níìsí abádhí ɔ̀, ìdhɔ ràdʉ̀
abádhí ʉ̀kɔ atdídɔ̌ wɔ̀ alɛ rɔ̌ ndì nɔ̀nzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Pɛ́tɛrʉ̀ rǐ dhu ɔ̀vɔ ihé-yà tɔ̀ dhu
(Kas 2.22-36; 4.5-12; 5.30-32)

11 Wɔ̀ alɛ náapbá ndì atdídɔ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanì mànà rɔ̌. Ní abádhí adʉ̀ òwu
atdíkpá, ʼòwù òko Kàgàwà bhà ìdza tó mbàrazà-tsìnǎ. Ndì mbàrazà-ɔvɔ̀ nì'ì
«Ádrʉ̀ngbǎ kamà Sɔ̀lɔ̀mɔnì bhà mbàrazà.» Nírɔ̀ ní ndì ìndrǔ náadʉ̀ ìtse, ì ràndu
ì abádhí-tí, ìdhɔ ʉ̀kɔ ì atdídɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
12 Ní, Pɛ́tɛrʉ̀ itdègu wɔ̀ dhu àlǎ, náadʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌ ndàtì: «Nyǐ, Pbàìsràyélí
tó pbìrì ɔ̌ bhà tírɔ̀, ádhu nyǐ nyàbhʉ nyǐ ìdhɔ rʉ̀kɔ nyǐ wɔ̀ alɛ ɔ̀gʉ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nǐ?
Ndìrɔ̀, ádhu nyǐ nyʉ̀dǐ nyìkpɔ́kʉ rɔ̀ká, nyǎmbɛ mǎndà dɔ̌ fàká ádrʉ̀ngbǎnga tó ɔbì
nǐ mǎ màbhʉ ka rɔ̀gʉ̀ dhu bhɛ̌yi nǐ? Ndìrɔ̀ ngǎtsi nǐ, Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzì mǎ marí
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ mǎ màbhʉ ka rɔ̀pɛ̀ ndùbhi dhu bhɛ̌yi nǐ?
13 Àlɛ̌ tʼábhúna Àbràhamʉ̀, Ìsakà, Yàkɔbhɔ̀ mà tó Kàgàwà ní ndì pbìndà ìnɔ-akpà
Yɛ̌sù Krístɔ̀, yà nyǐ nyípfo nyǎbhʉ òmvǔ-fɔ́ alɛ nɔ́ɔvɔ̀ nàbhʉ rìlè ndì. Nyǐ nyuvó nyǐ
lìwalì Pìlatɔ̀ rɔ̌ ìnzǐ ka nìkɔ̀lɔ̀ tí imbi ɔ̀ rɔ̀, àzèmbè ìwà àbadhi ɔ̀tdì kà-ànyǎ ndínǐ ndì
ndìkɔ̀lɔ̀ tí rɔ́rɔ̀.
14 Nyǐ nyadhɔ̀ yà Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ ílǎ alɛ nyʉ́, ndìrɔ̀ obhónángatálɛ nyʉ́, nyǎdʉ̀
abvo ɔ̀kyɛ arí alɛ nyʉ́ nábhʉ kìkɔ̀lɔ̀ imbi ɔ̀ rɔ̀.
15 Ní ndì dhu-otù ɔ̌, nyǐ nyábhʉ kohò alɛ ní yà ípìrɔ̌nga nábhʉ̌ arí ìndrǔ tɔ̀ alɛ nyʉ́.
Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà ábhʉ wà ka rìngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ní mǎ ní ndì dhu tó ngàmbì.
16 Wɔ̀ nyǐ nyálǎna alɛ nyǐ nyʉ́nì wà mbɛ̌yi nyʉ́. Ní ka nàbhʉ ràbà ɔbì dhu ní yà
mǎ má'ù Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tó ɔbì. Yɛ̌sù ná'u ka kí dhu nábhʉ ndì ka rɔ̀gʉ̀
atdídɔ̌ wɔ̀ nyǐ nyálǎna dhu bhɛ̌yi.

17 Nɨ́ àbanɨ̌nzó, kòmbí mǎ mʉ̀nɨ wà dhu wɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́nzɨ fʉ̀kʉ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà Yɛ̌sù rɔ̌ dhu, nɨ́ nyɨ̌ rɔ́nzɨ ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ nga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
18 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ Kàgàwà ádʉ̀ ɔ̀nzìnà kà-rɔ̌ dhu nɨ́ yà angyangyɨ ndɨ ndavɔ̀ kɔ́rɔ́ pbɨndà pbànábí-otù ɔ̌ dhu. Kǎtɨ pbɨndà Màsiyà rabáya àpbɛ̀*.
19 Nírɔ̀, nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga, nyǎdʉ̀ ìngo Kàgàwà-tɨ'ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ kǎdʉ̀ tɨ́ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga níndò.
20 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ nyǎsɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ nábhʉ̌ ràkǎ, ndàdʉ̀ Yɛ̌sù, yà angyangyɨ ndɨ ndapɨ̀ Màsiyà nívì rɨ̀rà fʉ̌kʉ̀.
21 Kòmbí dhu àkǎ kà ràdɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, ràrà àhʉ Kàgàwà rɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsí nʉ́gɛ̀rɛ̀ ròngò ɔwʉ́tána tɨ́ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀. Kàgàwà avɔ̀ wà ndɨ dhu angyangyɨ nyʉ́ pbɨndà ɨ̀lɨ̌lǎ pbànábí-otù ɔ̌*.
22 Obhó tɨ́, Músà atɨ: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ fʉ̀kʉ́ Kàgàwà níipfoya ɨma bhɛ̌yi atdí pbɨndà nabì fʉ̌kʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀. Nɨ́ dhu akáya nyǒngò kà rʉ̌nɔna fʉ̌kʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu nɨ́rɨ̀.
23 Ɨnzɨ̌ róngo ndɨ nabì rʉ̌nɔna dhu ɨ̀rɨ̀ alɛ-tsè nɔ́tdɨ̀ Kàgàwà rǒngo àdʉ̀ kɔ́rɔ́ pbɨndà alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀*.›»
24 Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu ìse átɔ̀ ihé-yà tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà bhà pbànábí kɔ́rɔ́, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Sàmɔlɛ̀ rɔ̌ rɔ̀, ràrà àhʉ dzina dɔ̌ uvò kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà pbànábí ɔ̀, náavɔ̀ dhu átɔ̀ ɨ ɨdhɔ ɔ̌ ɨ̀ nɔnzɨya dhu dɔ̌.
25 Nyɨ̌ nɨ́ pbànábí tɔ́ inzo. Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ pbɨndà pbànábí-otù ɔ̌ Kàgàwà anzɨ̀ làká nɨ́ kǎnzɨ fʉ̌kʉ̀. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyùngbò wà nyɨ̌ Kàgàwà nà yà abhúkʉ mànà Kàgàwà mà núungbò ɨ̀ dhu-otù ɔ̌. Obhó tɨ́, Kàgàwà atɨ Àbràhamʉ̀ nɨ̌: ‹Pbʉ̀kʉ̀ pbàdzʉkʉrʉ-otù ɔ̌, ma masoya yà adzɨ ɔ̌ rʉ̀gànda-tsʉ̀ kɔ́rɔ́*.›
26 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ Kàgàwà ívì pbɨndà ɨnɔ-akpà Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ fʉ̌kʉ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ naso tɨ́ ndàbhʉ nyɨ̌ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga.»

4

Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ nà núsɔ̌ ka kɨ́, kadʉ̀ dhu ɔ̀ngʉ̀ tsʉ̀yá dhu

1 Wɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ nà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ihé-yà tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ nɨ́ ndɨ pbàkùhání mà, Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ arɨ́ sàndɨ̌rì tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ alɛ mà, Pbàsàdùkáyó mànà nʉ́ʉtɔ ɨ̀ ányɨrɔ̌.
2 Nɨ́, abádhí-ɨdhɛ̀ nɨ́ɨka nzá ndɨ wɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ nà rɨ̌ dhu ùdhɛ̌ ihé-yà tɔ̀ Yɛ̌sù ɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌ rɔ̀. Ndɨ dhu rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́ ɨ̀kyɛ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ rǎdʉ̀ ɨ̀kyɛ dhu, ndɨrɔ̀ ʉ̀ngbɛ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ kʉtdʉ̌ ɨ̀ alɛ rǎdʉ̀ ʉ̀ngbɛ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu.
3 Nɨ́, abádhí adʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ nà núso. Nɨ́ ɨnga rǎtɨ nɨ́dhunɨ̌, abádhí adʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ nà nʉ́lɨ imbi ɔ̀, ràrà àhʉ tsútsǎ nínganí nga ɔ̀.
4 Pbɛ́tʉ̀, ihé-yà nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ ábhàlɨ̌ rʉ̌dhɛ̌na ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu nɨ̀rɨ̀, náa'u Yɛ̌sù, ndɨ dhu ràdʉ̀ Yɛ̌sù ná'ù alɛ-bvʉ nábhʉ rìsɛ̌ ndɨ̀, ràhʉ mbɛ̀mbɛ̀ imbò lʉfʉ̀ alɛ tɨ́.
5 Tsútsǎ nínganí, Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà náandu ɨ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌.
6 Abádhí náandu ɨ̀ atdíkpá pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà Anà mà, Kàyafà mà, Yùwanɨ̀ mà, Àlɨsandʉrʉ̀ mà, ndɨrɔ̀ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kámá-ɨdzà ɔ̌ bhà mànà.
7 Nɨ́, kɔ̌kɔ̀ ɨ̀ nàndu alɛ náavì Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ nà kiwʉ̌ nà nzínzìya ɔ̀, 'àdʉ̀ dhu ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀ngʉ̀ tsʉ̀yá. Abádhí atɨ: «Nyɨ̌ nyʉ́, nyɨ̌ nyɨ́gʉ̌ wɔ̀ ɔ̀tsótsù alɛ àdhɨ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌, ndɨrɔ̀ àdhɨ-ɔvɔ̀ rɔ̌?»

---

* **3:18 3.18** Luk 24.26-27 * **3:21 3.21** Ìsa 34.4; 51.6; 65.17 * **3:23 3.23** Tɔ̀r 18.15,18,19 * **3:25 3.25** Ɔpt 22.18; 26.4

8 Nɨ́, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ́ɨrá Pɛ́tɛrʉ̀, ràdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̌
ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà tɨ́rɔ̀,
9 kɔ̀nɨ̌ indo nyɨ̌ nyɨ́ dhu ɔ̀ngʉ̀ tsʉ̀ká wɔ̀ òtsótsù alɛ rɔ̌ mǎ mɔ́nzɨ ídzìnga mɨ̌gʉ̌ ka
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
10 Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ, nyɨ̌ kɔ́rɔ́ Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà mànà dhu nɨ́, nyɨ̌ nyábhʉ
Yěsù Krístɔ̀, Nàzàretì tɔ́ pbanga ɔ̌ alɛ, kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu. Nɨ́, Kàgàwà ádʉ̀ wà
kàbhʉ rìngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Kɔ̌vɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ wɔ̀ alɛ ìdè ɔnzìkʉ́ ídzì rɔ̌ rɔ̀
nɨ̌.
11 Ndɨ Yěsù nɨ́ ndɨ Kàgàwà bhà Andítá nɔ́vɔ̀ dhu okúna dɔ̀ rɔ̀ ndàtɨ:
‹Yà nyɨ̌ nyabvù igi odu, nyɨ̌, ɨdza ɔ̀rʉ aŕɨ alɛ tɨ́rɔ̀,
nɨ́ ndɨ ɔ̀ngò ɨdza-pbɨdɔ̀ nɔ́dɔ̀ rádʉ̀ odu tɨ́*.›
12 Ɔ̌gʉ̀ rǎdʉ̀ ndàbà kɔ̌tù ɔ̌ tɨ́ atdírɔ̀, ìmbǎ ngǎtsi alɛ-ɔvɔ̀ rɨ̌ʼì yà adzɨ ɔ̌ atdí màtɨ́, yà
Kàgàwà íbhò ndɨ́nɨ̌ ìndrǔ ʉgʉ̀ tɨ́ otùna ɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.»
13 Nɨ́ wɔ̀ dhu bhěyi Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ nà àdu dhu fɨ̌yɔ̀ ìmbǎ ɔ̀yá ɔdɔ́ na dhu náadʉ̀
Pbàyàhúdí-bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨtdɨ aŕɨ alɛ àbhʉ ɨdhɔ rʉ̀kɔ atdídɔ̌. Ndɨrɔ̀, abádhí asʉ̀
dhu Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ nà ràrɨ̌ ɨnzá ɨnga nʉ́nɨ ndɨrɔ̀ ɨnzá dhu nɔ́zʉ̀ alɛ. Ndɨrɔ̀ abádhí
asʉ̀ dhu átɔ̀ Yěsù mànà arúbhi ùbhi rɔ̌ atdíkpá alɛ ràrɨ̌ ɨ.
14 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ɔ̀gɔ̀gʉ̀ òtsótsù alɛ nálǎ ì ɨ́ nzínzìya ɔ̌ ìdè rɔ́ rɔ̀, abádhí rʉ̌nɔna dhu
náadʉ̀ àwɨ̌ àwɨ̌ tɨ́.
15 Nɨ́, abádhí adʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ nà návi rùvò dhʉ̀wanɨ̌-dzà ɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ʼàgò
ì nzínzìya ɔ̌.
16 Abádhí ambɛ́nà àtìnà dɔ̌ nzínzìya ɔ̌: «Àlɛ̌ kɨ́ kɔ̀rɨ́ alɛ ɔ̀nzɨ ìngbà dhu bhěyi? Obhó
tɨ́, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà kɔ́rɔ́ nʉ́nɨ wà wɔ̀ abádhí ɔ̀nzì wɨwì mběyi nyʉ́. Nɨ́, àlɛ̌ kɨ́
nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ dhu àgò.
17 Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ nzá ndɨ dhu-ɔ̀yɨ̌ rʉ̀gà ndì kɔ́rɔ́ alɛ nzínzì ɔ̌. Àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɨsɔ̌
abádhí ìnzɨ̌ Yěsù-ɔvɔ̀ natɨ tɨ́ tdɨ́tdɔ̌ atdí alɛ-bì ɔ̌ màtɨ́.»
18 Nɨ́ wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ adʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà návi rìtsù tdɨ́tdɔ̌ tɨya ɔ̀. Abádhí
adʉ̀ dhu ìsɔ Pɛ́tɛrʉ̀ mà tɔ̀ ìnzɨ̌ Yěsù-ɔvɔ̀ natɨ tɨ́ akɛkpá màtɨ́, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ dhu nudhè tɨ́
tdɨ́tdɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌.
19 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ nà náadʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ʼàtɨ: «Nyɔ̀tdɨ pɛ́ yà anya
nyɨ̌ nyʉ́ tɨ́rɔ̀. Ádhu Kàgàwà-nyɨkpɔ́ nɔ̀fɔ̀: tɨ́ kɨrɨ tsʉ̀kʉ́ dhu, ndɨrɔ̀, tɨ́ kɨrɨ tsʉ̀ná dhu?
20 Mǎʼí na nɨ́ ndɨ, ìnzɨ̌ mǎ mádʉ̀ ɨwà mǎ màla dhu mà, ndɨrɔ̀ ɨwà mǎ mɨ̀rɨ dhu mà
nɔ́vɔ mǎ mɨ́ ìndrǔ tɔ̀ dhu nʉ́bhà.»
21 Nɨ́, abádhí dɔ̌ ì ɔ̀rʉ̀ tdɨ́tdɔ̌ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌-anya ɨtdɨ aŕɨ alɛ
náadʉ̀ abádhí ʉ̀kɔlɔ ròwù. Ɨ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ ala nzá abádhí dɔ̌ ì ɨ́ anya ɔ̀tdɨ okúna dɔ̀ rɔ̀
atdí dhu mà. Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ adʉ̀ òko ʼàmbɛ Kàgàwà ìlè dɔ̌ wɔ̀ ndì nɔ̀nzɨ dhu-okú
dɔ̀ rɔ̀.
22 Wɔ̀ ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ nà náanzɨ wɨwɨ rɔ̀ná ʼɨgʉ̌ alɛ nɨʼì ɨwà pbɨndà atɔ ísě
ndì rɔ̀sè ɨfɔ kumì atɔ dɔ̀nǎ alɛ.

Yěsù náʼù alɛ rɨ̌ ʼɨtsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌ dhu

23 Ɨ ka kʉ̀kɔlɔ dhu-dzidɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ nà náadʉ̀ ɔ̀wu ɔdhɨ́ya rɨ̌ʼì ɨ, ʼàdʉ̀ yà
pbàkʉ̀hání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà nɔ́vɔ̀ fɨ̌yɔ̀ dhu náwɛ abádhí tɔ̀.
24 Nɨ́ wɔ̀ dhu ì ɨ̀rì rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ Yěsù náʼù alɛ náadʉ̀ ʼɨtsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ʼàtɨ: «Ɔ̌ɔ Ádrʉ̀ngbǎlɛ́,
nyɨ nyanzɨ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà mà, yà adzɨ mà, ádrɔ̀drɔ̌ rɛ̀rʉ̀-abábá mànà ɔ̀yá arɨ́ʼì kɔ́rɔ́ dhu
mànà.
25 Pbʉ̀kʉ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ̌ nyɨ nyabhʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ ɨnɔ-akpà, abhukà, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì
rɔ̀vɔ̀ dhu ìndrǔ tɔ̀. Kǎtɨ:
‹Ádhu wɔ̀ dhu bhěyi ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ-tsì àva ndì nɨ̌?
Ndɨrɔ̀, ádhu ìndrǔ òko ʼàmbɛ ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà dhu ùdhe dɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ì ɔnzɨ tɨ́ nɨ̌?

---

* **4:11 4.11** Zàb 118.22

26 Yà adzɨ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nɔ́bhɔ̀lɔ̀ wà ì ɨla t'úgyeta tɔ̀. Ndɨrɔ̀, kámá nádʉ̀ wà 'ɨ̀rì
atdíkpá, ndɨ́nɨ̌ ì ugye tɨ́ ì Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nà, pbìndà Màsiyà mànà*.›
27 Obhó tɨ́, ádrʉ̀ngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ mà, lìwalì Pòtiyò Pìlatɔ̀ mà, ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mà,
Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà mànà núndu wà ì yàrɨ́ kɨgɔ̀ ɔ̌. Abádhí ùndu ì, ndɨ́nɨ̌ ì ugye tɨ́
Yɛ̌sù, pbʉ̀kʉ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ ɨnɔ-akpà, yà nyɨ nyʉ́ nyɨ nyútri alɛ.
28 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ abádhí ɔ̀nzì pbʉ̀kʉ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ yà nyɨ nyʉ́ nyɨ
nyudhè ndɨrɔ̀ nyɨ nyazè rɔ̀nzì ndì angyangyi dhu.
29 Nɨ́rɔ̀ kòmbí Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwǎ, ándà pɛ́ kɔ̌kɔ̀ alɛ rǎpàna 'ɔ̀nzì rɔ̀ká dhu. Ábhʉ̌
pbʉ̀kʉ̀ ɨnɔ ròwù pbʉ̀kʉ̀ ɔtɛ ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ ìmbǎ ɔ̀yá ɔdɔ́ na.
30 Ɨ́gba ɔtsʉ́nʉ, ndɨ́nɨ̌ ìndrǔ nɨgʉ́ tɨ́, ràdʉ̀ wɨwì mà, yà ɨnzá apɛ̀na 'ɔ̀nzɨ angyi ìndrǔ-
nzínzì ɔ̌ dhu mànà nɔ́nzɨ pbʉ̀kʉ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ ɨnɔ-akpà Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ rɔ̌.»
31 Nɨ́ Yɛ̌sù ná'ù kɔ̌kɔ̀ alɛ níitdègu ɨtsɔ̀ta nɨ́tɔ, nɨ́ yà abádhí ì'ì ì àndu ì rɔ́ nga náadʉ̀
ndɔ̀pɛ̀ ndìvi, Kàgàwà ràdʉ̀ abádhí ìra pbɨndà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí nɨ̌. Nɨ́, abádhí adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ʉ̀nɔ̀
Kàgàwà bhà Ɔtɛ ɨmbǎ ɔ̀yá ɔdɔ́ na.

Yɛ̌sù ná'ù alɛ rɨ̌ fɔyá dhu nʉ́lɨ̌ atdíkpá ròngò dzʉ̀nàya ɔ̀nzɨ dhu
(Luk 12.33; Kas 2.44-47; 2Kò 8.13-15; 1Yù 3.16-19)

32 Yɛ̌sù ná'ù alɛ nɨ́ɨ'ì atdí alɛ bhɛ̌yi afíya mà, atdyúya mànà ɔ̀ rɔ̀. Atdí alɛ mà abádhí
nzínzì ɔ̌ nóongónà nzɨ̌ fɔná dhu àtɨ pbìndà dhu nyʉ́ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, abádhí ongónà kɔ́rɔ́
fɔyá dhu nʉ́lɨ atdíkpá.
33 Abádhí ongónà àdʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ɨngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ nɔ́vɔ̀
ìndrǔ tɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ ɔbɨ nyʉ́ nà. Ndɨrɔ̀ Kàgàwà ongónà àdʉ̀ abádhí àso kɔ́rɔ́ atdídɔ̌.
34 Dhu ɔ̀tdì ndì rɔ̀ná alɛ nɨ́ɨ'ínà mbǎ abádhí nzínzì ɔ̌ atdí màtɨ́. Obhó tɨ́, ɨnga nà alɛ
mà kɔ́rɔ́, ɨdza nà alɛ mànà kɔ́rɔ́, nóongónà ɨ dhu-tsí núdzi, 'àdʉ̀ ìwu ì òngyè fʉ̀rangà
nà,
35 'ùbho Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ-fɔ́. Ɨ uvitatálɛ ongónà àdʉ̀ ndɨ fʉ̀rangà nʉ́ndɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ
tɔ̀, ngǎtsi alɛ ràbà ka dzʉ̀nàna ɔ̀nzì rádʉ̀ dhu-bvʉ̀tɨ́.
36 Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, Yɔ̀zɛfʉ̀ tɨ́ kátɨna atdí Mʉ̀lawì nɨ́ɨ'ì ɨnga nà. Ka nɨ'ì Kìpurɔ̀ tɨ́
kátɨna pbìrì ɔ̀ ka kʉgʉ alɛ. Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ ongónà àdʉ̀ kànzì átɔ̀ Bàrnabà tɨ́.
Bàrnabà-tì nɨ́ ìndrǔ-afí òpè arɨ́ alɛ.
37 Nɨ́ kǎbhʉ̀ pbìndà ɨnga kodzì, ndàdʉ̀ ìrà ndɨ fʉ̀rangà nà, ndɨrà àbhʉ nà Yɛ̌sù bhà
uvitatálɛ-fɔ́.

5

Ànànɨyà mà pbɨndà tsìbhálɛ Sàfirà nà rɔ̌ ndì nanzì dhu
(Tɔ̀r 23.21-23; 2Ká 5.20-27; Kas 4.35-37)

1 Pbɛ́tʉ̀, Ànànɨyà tɨ́ kátɨna alɛ mà nɨ́ɨrɨ ì pbɨndà tsìbhálɛ Sàfirà nà 'àbhʉ fɨyɔ́ ɨnga
kodzì.
2 Nɨ́, Ànànɨyà idyi ndɨ ɨnga ka kodzì rɔ̀ná fʉ̀rangà-rɔrɔ̀ fɨ̌ndà, ɨwà pbɨndà tsìbhálɛ
ʉ̀nɨ átɔ̀ rɔ́rɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àrà ndɨ fʉ̀rangà-go àbhʉ Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ-fɔ́.
3 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ ivú dhu Ànànɨyà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ànànɨyǎ, ádhu nyɨ nyàbhʉ pfɔ̀mvɔ Sìtanì
rɨ̀rǎ afínʉ nɨ̌? Nyɨ nyʉ̀trǎ Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí, nyadʉ̀ ɨnga nyɨ nyàbhʉ kodzì rɔ̀ nyɨ
nyàbà fʉ̀rangà-rɔrɔ̀ nídyì ɨndʉ̀.
4 Ɨ́nzá nyɨ nyàpɛ̀ ndɨ ɨnga àbhʉ̌ kodzì rɔ̀, ka nɨ'ì t'óbhó pbʉ̀kʉ̀? Ndɨrɔ̀, ɨwà màtɨ́ nyɨ
nyàbhʉ ka kodzì rɔ̀, nyɨ nyòngyè fʉ̀rangà nɨ'ì t'óbhó pbʉ̀kʉ̀ kɛ̀lɛ̌? Nɨ́, ádhu nyʉ́ nyɨ
nàbhʉ nyɔnzɨ dhu wɔ̀ dhu bhɛ̌yi? Nyɨ nyʉ̀nɔ̀ nzá tìtɔ̀ ìndrǔ tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyʉ̀nɔ̀ ka
Kàgàwà tɔ̀.»

---

* **4:26 4.26** Zàb 2.1-2

5 Nɨ́ wɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ ʉ̀nɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ́rɔ̀ tɨ́, Ànànɨyà nɨ́ɨtsɨ obvò, ndàdʉ̀ ɔ̀vɛ̀ dòtsí. Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ, wɔ̀ Ànànɨyà rɔ̌ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu nɨ̀rɨ̀ ɔ̀ ɔdɔ ɨsɨ́ atdídɔ̌.

6 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kpabhínzo adʉ̀ ìwu, ʼàkpɔ̀rɔ̀ Ànànɨyà-abvò-ngbɔ̀ mbɛrʉ̀* ɔ̀, ʼàdʉ̀ òwu ɔ̀tdʉ̀nà.

7 Mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀bhʉ̀ adyifɔ̀-sɨsɨ̀ tɨ́ Ànànɨyà ɔ̀vɛ̀nà rɔ́ adyifɔ̀-sɨsɨ̀ ʉ̀dà rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kàbhà tsìbhálɛ, Sàfirà náatsù tdɨ́tdɔ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ mà-tɨʼɔ̀. Kʉ̌nɨ nzá pbɨ̀ndà alɛ rɔ̌ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu.

8 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ ivú dhu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ʉ́nɔ pɛ́! Tɨ́ nyɨ̌ nyàbhʉ̀ ɨnga kodzì rɔ̀ná fʉ̀rangà-bvʉ̀ yà?» Nɨ́, Sàfirà adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Ɨ̀ɨ̀! Ka nɨ́ wɔ̀.»

9 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà Sàfirà nɨ̌: «Nyɨ̌ nyàdʉ̀ nyɨ̌rɨ̀ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi pbʉ̀kʉ̀ alɛ nà, nyɔ̌wù Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lă-Alafí nyʉ́ nʉ́tra? Ándà! Kɔ̀nɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ alɛ ɔ̀tdʉ̀ òwù kpabhínzo rɨ̌tsù kɔ̀kɔ̀ dɔ̌. Nɨ́, abádhí rɨ̌ abvònʉ̀ ìtdu átɔ̀, ʼòwù ɔ̀tdʉ̀nà.»

10 Ʉ́rɔ́ rɔ̀ tɨ́, Sàfirà nɨ́ɨtsɨ gbùù obvò Pɛ́tɛrʉ̀-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ ɔ̀vɛ̀ dòtsí. Nɨ́, ɨdza ɨ̀ ìtsù rɔ̀, kpabhínzo adʉ̀ Sàfirà òtù ɨwà ɔ̀vɛ̀ rɔ́, ʼàdʉ̀ kă-bvò ìtdù, ʼòwù ɔ̀tdʉ̀nà átɔ̀ yà kàbhà alɛ ɨ̀ ɔ̀tdʉ̀nà rɔ́.

11 Nɨ́, ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ atdídɔ̌ kànɨsà ɔ̀, wɔ̀ Ànànɨyà mà Sàfirà nà rɔ̌ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀.

Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ rɨ̌ andɨ nà ibí alɛ nígʉ̌ dhu

12 Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ náanzɨ̀ ábhɔ̌ wɨwɨ̀ mà, yà ɨnzá apɛ̀na ʼɔ̀nzɨ angyi ìndrʉ̌-nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ dhu mànà ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌. Ndɨrɔ̀, Yɛ̌sù ná'ù alɛ kɔ́rɔ́ nóongónà ʼàndu bìlɨ̌ngana. Abádhí ongónà òko atdíkpá «Ádrʉ̀ngbă kamà Sɔ̀lɔ̀mɔnɨ̀ bhà mbàrazà» tɨ́ kátɨna mbàrazà-tsìnă.

13 Ndɨrɔ̀, yà ɨnzá Yɛ̌sù ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌, atdí alɛ mà nóongónà nzɨ̌ ndòmvù ndàngbò ndɨ̀ abádhí nzínzì ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ìndrʉ̌ ongónà àdʉ̀ àmbɛ Yɛ̌sù ná'ù alɛ ìlè dɔ̌ atdídɔ̌.

14 Ábhɔ̌ kpabhálɛ mà vèbhálɛ mànà nóowúnà Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù à'ù rɔ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ àrà ka ná'ù alɛ-bvʉ̀ àbhʉ̀ rɔ̌ rìsɛ̌ ndɨ̀ atdídɔ̌.

15 Nɨ́, ìndrʉ̌ nóowúnà andɨ nà alɛ nʉ́mbà rɔ̌ ʼìwʉ̌ nà ngʉdhà ɔ̀. Abádhí owúnà ɨ alɛ nʉ́lɨ rɔ̌ ròyì fɨyɔ́ ara mà fɨyɔ́ ótdù mànà dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ rʉ̌da ányɨrɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, àbadhi-sɨsɨ̀ nyʉ́ mà náara tɨ́ ndìbvu rɔ̌ atdí alɛ dɔ̌ màtɨ́.

16 Ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nóowúnà ìwu rɔ̌ andɨ nà alɛ nà, nzɛ́rɛ-alafí náarávu rɔ̀yá alɛ mànà yà kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ rɨ́'ɨ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀-tɨ́ pbanga ɔ̀nă rɔ̀. Nɨ́ ɨ alɛ owúnà ʉ̀gʉ̀ rɔ̌ kɔ́rɔ́.

Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ núsɔ̌ ka kɨ́, kadʉ̀ dhu ɔ̀ngʉ̀ tsʉ̀yá dhu
(Ìsa 65.13; Kas 4.5-12; 12.3-11; 18.20)

17 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà, yà ɨ ɨ'ɨ mànà atdíkpá Pbàsàdùkáyó tɔ́ mʉ̀tʉ̀ nzínzì ɔ̌ alɛ mànà, náambɛ́nà Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ rɔ̌nzɨna dhu-adhà ɔ̀nzɨ dɔ̌ atdídɔ̌.

18 Nɨ́ abádhí adʉ̀ Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ àbhʉ̀ kusɔ̌, kʉdɔ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ imbi-dzà ɔ̀.

19 Pbɛ́tʉ̀ kúbhingá nă, Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà bhà atdí màlàyikà náadʉ̀ ɨ̀rà imbi-dzà-tsʉ̀ núpfò, ndàdʉ̀ Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ àbhʉ̀ rùvò iri. Ndɨrɔ̀, ndɨ màlàyikà adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌:

20 «Nyòwu nyɨ̌kò Kàgàwà bhà ɨdzá, nyădʉ̀ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá dɔ̌ rɔ́tɛ kɔ́rɔ́ màkʉ̌rʉ̀ nɔ́vɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀.»

21 Nɨ́, Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ adʉ̀ ʼɨ̀và bhɔ̀tsʉngá nyʉ́, ʼòwù Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̀, ʼàdʉ̀ ʼɔ̀pɛ̀ ùdhe dhu ìndrʉ̌ tɔ̀.

Pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà mà, yà ɨ ɨ'ɨ mànà atdíkpá alɛ mànà níwʉ̌ ùvò rɔ̀, abádhí adʉ̀ Pbàyàhúdí-bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌-anya ɨ̀tdɨ̌ arɨ́ pbàkʉ̀rʉ̌-tsʉ̀ àndu. Ndɨrɔ̀, abádhí adʉ̀ sàndɨ̌rì àvi ròwù Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ ùgù, ʼìwʉ̌ nà imbi ɔ̀ rɔ̀.

22 Nɨ́ imbi-dzà ɔ̀ ɨ ìwʉ̌ ùvò rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ sàndɨ̌rì adʉ̀ nzá ɨ uvitatálɛ òtù abádhí ka kʉ́dɔ ɔ̀nà kàluga ɔ̀. Nɨ́ abádhí adʉ̀ ʼàdu anya tʼɨ́tdɨ̀ta tʼálɛ-tɨʼɔ̀, ʼàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fɨ̃yɔ̀, ʼàtɨ:

---

* **5:6 5.6** Ndɨ mbɛrʉ̀-tɨdɔ̀ nɨʼɨ̀ abvo-ngbɔ̀ tʼákpɔrɔta tɔ̀ tɨ́ ka kapɨ̀.

23 «Mǎ mòwù ùvò imbi-dzà-li’ɔ̀, nɨ́ mǎ mòtù ndɨ imbi-dzà-tsʉ̀ mbɛ̌yi nyʉ́ ka kùpbǐ rɔ́. Ndɨrɔ̀, sàndǐrì nɨ́’ɨ̀ ìnè fɨ̀yɔ́ ngari ɔ̌ tɨ́ ɨ̀ ìkò rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, mǎ mìtdègu tsǎtsʉ̀ ùpfo, nɨ́ mǎ màdʉ̀ nzá atdí alɛ mà nótù kàluga ɔ̀.»

24 Nɨ́ wɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ arɨ́ sàndǐrì tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ mà, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà níitdègu wɔ̀ dhu ɨ̀rɨ, nɨ́ abádhí-dɔ ɔ̀ nga adʉ̀ ìkǔ tɨ́ ìku. Nɨ́ abádhí adʉ̀ ’ɔ̀pè ’ɔ̀ngʉ̀ dhu tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádhu nyʉ́ wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ kɔ̌kɔ̀ alɛ-rɔ̌?»

25 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ atdí alɛ ɨtɔ ndɨ̀, ndìtsì àtɨ̀nà kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nɨ̌: «Nyɨ̀rɨ dhu! Kɔ̌kɔ̀ nyɨ̌ nyábhʉ kusɔ̌, kʉdɔ imbi ɔ̀ alɛ rɨ̌’ɨ̀ Kàgàwà bhà ɨdzá ɨ̀ ìkò, ’àmbɛ dhu ùdhe dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ rɔ́.»

26 Nɨ́, sàndǐrì tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ mà, rɔ̀ná ngʉ̌kpà sàndǐrì mànà náawù Kàgàwà bhà ɨdza, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ugu tɨ́ Yěsù bhà uvitatálɛ ’ìwǔ nà anya t’ɨ́tdɨ̀ta t’álɛ-ɔ̀nzɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, abádhí nʉ́ʉlʉ́ nzá ɨ uvitatálɛ ɔbɨ nɨ̌ ìwǔ nà, ìndrǔ rǎdʉ̀ ’ùbvu odu nɨ̌ dhu-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ ɨ̀ ’ɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, sàndǐrì abhʉ̀ Yěsù bhà uvitatálɛ rìwǔ ùvò ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨ̀tdɨ̀ arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌. Nɨ́, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà náadʉ̀ ndɔ̀pè ndɔ̀ngʉ̀ dhu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ:

28 «Mǎ mɨ́sɔ̌ wà nyɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyowu tɨ́ dhu ùdhe rɔ̌ wɔ̀ alɛ-ɔvɔ̀ rɔ̌. Nɨ́, nyàndà pɛ́ nyɨ̌ nyɔ́nzɨ̀ dhu: Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà núlè wà ùlè tɨ́ fɨ̌yɔ̀ nyɨ̌ nyúdhěna wɔ̀ alɛ dɔ̌ dhu nɨ̌. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyòzè nyɨ̌fo wɔ̀ alɛ-azù dɔ̀ká átɔ̀!»

29 Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ mà ngʉ̌kpà uvitatálɛ mànà náadʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ’àtɨ: «Àkǎkǎ dhu tɨ́ kɨfʉ Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀ tɨ́ kɨfʉ ìndrǔ ʉ̀nɔ̀ dhu?

30 Nyɨ̌ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyabhʉ̀ Yěsù kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀vɛ̀, kadʉ̀ ɔ̀tdʉ̀nà. Pbɛ́tʉ̀, abhúka tɔ́ Kàgàwà nábhʉ wà ka rìngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.

31 Ndɨrɔ̀, Kàgàwà ábhʉ wà ka rɔ̀dzɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, ndàdʉ̀ àbhʉnà ràdɨ fɨndá fangà dɔ̀nǎ rɔ̀. Kǎbhʉ ka ràdɨ Kamà tɨ́ ndɨrɔ̀ Ɔ̀gʉ̀ba tɨ́, ndɨ́nɨ̌ otu nabhʉ̀ tɨ́ Pbàìsràyélí tɔ̀ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɨ̀, ’ʉ̀bhà fɨ̀yɔ́ nzɛ́rɛnga, ràdʉ̀ ʉbàta tɔ́ otu àbà.

32 Mǎ nɨ́ ɨ ɨ̀ nɔ́nzɨ̀ dhu tɔ́ ngàmbì. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌ arɨ́ alɛ nɨ́rǎ kǎrɨ́ nɨ̌ pbɨndà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí nɨ́ ɨ dhu tɔ́ ngàmbì átɔ̀.»

33 Nɨ́ wɔ̀rɨ́ ɔtɛ ɨ ɨ̀rɨ rɔ̀, ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨ̀tdɨ arɨ́ alɛ náakó atdídɔ̌, ’àdʉ̀ dhu òzè ndɨ́nɨ̌ ɨ abhʉ̀ tɨ́ Yěsù bhà uvitatálɛ kɔkyɛ̀.

34 Pbɛ́tʉ̀, abádhí nzínzì ɔ̌ Gàmàlìyelì tɨ́ kátɨna atdí Mʉ̀fàrìsayò nɨ́i’ɨ̀ ìnè. Ndɨ alɛ nɨ’ɨ̀ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlimò, ndɨrɔ̀ ka nɨ’ɨ̀ atdídɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ arɨ́fʉ̌na alɛ. Nɨ́, kɨ̌và ndɨ̀ ndìdè ɔrʉ́ ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨ̀tdɨ arɨ́ alɛ nzínzì ɔ̌, ndàdʉ̀ Yěsù bhà uvitatálɛ àvi kipfo iri ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tɨ́.

35 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ uvitatálɛ ùvò iri dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨ̀tdɨ arɨ́ alɛ tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̌ Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhǎ, nyàndà nga mbɛ̌yi kɔ̌kɔ̀ alɛ rɔ̌ nyɨ̌ nyápàna nyɔ̌nzɨ̀ dhu nà.

36 Kɔ̀nɨ̌, tdèku tɨ́ Tèwudhà nɨ́và ndɨ̀, ndàrà ndàtɨ̀ rɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́, mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀fɔ mɨyà alɛ ràdʉ̀ ’ɔ̀dhɔ̀ owùna ɔ̌. Nɨ́ ka kóhò ka, yà kà-tsʉ̌ dhu ná’ù alɛ ràdʉ̀ ’ɨ̀fàlà, wɔ̀ abádhí ɨ́tsɔ̌ dhu ràdʉ̀ ɨ̀nɛ̀.

37 Tèwudhà-dzidɔ̌, Gàlìlayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí alɛ, Yudhà tɨ́ kátɨna nɨ́và ndɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ yà ìndrǔ ɔ̀zʉ̀ ka kɨ́ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ihé-yà ràdʉ̀ ’ɔ̀dhɔ̀ owùna ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ka kòhò ka rɔ̀, yà kà-tsʉ̌ dhu ná’ù alɛ nádʉ̀ ’ɨ̀fàlà átɔ̀.

38 Nɨ́ kòmbí ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌: ‹Nyùvò kɔ̌kɔ̀ alɛ tɔ́ dhu ɔ̀ rɔ̀. Nyʉ̀bhà abádhí rɔ̀wù. Wɔ̀ abádhí ùdhe ɨ ɔnzɨ tɨ́ dhu mà, wɔ̀ abádhí rɔ̌nzɨna dhu mànà nɨ́i’ɨna gukyè ìndrǔ ɔ̀ rɔ̀ àhʉ dhu tɨ́, nɨ́ ɨ dhu rɨ̌nɛ̀ ɨ̀tɨ́rɔ̀.

39 Pbɛ́tʉ̀, ɨ dhu apɛ́ ɨ̀’ɨ̀ Kàgàwà nyʉ́ ùdhě ndɨ̀ ndɔnzɨ tɨ́ dhu tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ ɨ dhu àbhʉ̌ rɨ̀nɛ̀. Nyàndà nga mbɛ̌yi! Akyɛ nyɨ̌ nyowuna nyǒtù Kàgàwà nà nyɨ̌ nyɨ́ nyǔgye rɔ́.›» Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨ̀tdɨ arɨ́ alɛ náadʉ̀ wɔ̀ Gàmàlìyelì ɔ̀vɔ̀ fɨ̌yɔ̀ dhu ɨ̀rɨ.

40 Abádhí adʉ̱ uvitatálɛ àvi rìtsù tɨya ɔ̀. Nɨ́ ɨdza abádhí ìtsù rɔ̀, ɨ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ adʉ̱ abádhí àbhʉ kʉ̱vɨ, ʼàdʉ̱ dhu ɨ̀sɔ fɨ́yɔ̀ ìnzɨ̌ Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ natɨ tɨ́ tdɨ́tdɔ̌ ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ɨ alɛ adʉ̱ abádhí ʉ̱kɔlɔ, ròwù.

41 Nɨ́ Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ uvò kɔ̀rɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà, ì ka kɔ̀zʉ̱ ɨwà àkǎ ʼàbà àpbɛ̀ Yɛ̌sù-ɔvɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ tɨ́ nɨ́dhunɨ̌.

42 Ndɨrɔ̀, Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌ màtɨ́, ɨdzàya ɔ̀nǎ màtɨ́, abádhí ʉbhà nzá kɔ́rɔ́ ɨdhɔ ɔ̌ ì ʼɨ́ dhu ùdhɛ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu. Ndɨrɔ̀ abádhí ʉbhà nzá Yɛ̌sù ràrɨ̌ Màsiyà dhu tɔ́ Ídzì Màkʉ̱̌rʉ̱ nɔ́vɔ ì ʼɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu.

6

Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ dzʉ̱̀nà ɔ̀nzì róngo àrʉ̱̀bhʉ̱ alɛ nóvò ka kɨ́ dhu
(Uvt 18.13-26; 1Tì 3.8-13)

1 Kɔ̌kɔ̀ ɨ ɨdhɔ ɔ̌, Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌-bvʉ náadì ndàrà ndìse rɔ̌. Nɨ́ yà Pbàgìríkí tʼávàna ɔ̀tɛ arɨ́ Pbàyàhúdí* náadʉ̱ ʼɔ̀pɛ̀ ʼònù yà ávàya nyʉ́ nɔ́tɛ arɨ́ Pbàyàhúdí† nɨ̌, fɨyɔ́ abvo-ayí rɔ̌wu ùdzɔ̌ tɨ́ ùdzo rɔ̌ bìlɨ̌nganà ɔ̀nyʉ̱ ʉ̱ndɔ ka kɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

2 Nɨ́, atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ náandu Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌-tsʉ̱ kɔ́rɔ́, ʼàdʉ̱ àtɨ̀nà nɨ̌: «Ɨnzá dhu àkǎ àlɛ̌ rʉ̱̀bhà Kàgàwà bhà Ɔtɛ ʉ̱nɔ àlɛ̌ kɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu ɔ̀nyʉ̱-okú dɔ̀ rɔ̀.

3 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, dhu àkǎ nyɔ̌vò àrʉ̱̀bhʉ̱ alɛ nzínzìkʉ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ mǎ madʉ̱ tɨ́ ndɨ kasʉ àbhʉ fɔyá. Ɨ alɛ àkǎ ì'ì ídzì mʉ̱tsɔ nà alɛ tɨ́, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ɨ́rǎ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ dhu-ɔ̌nga tʼóvòta nʉ́nɨ alɛ tɨ́.

4 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ kàsʉ̱̌ka nádʉ̱ ì'ì ìndrʉ̌ dɔ̌ mǎ mɨ́ mɨ̌tsɔ̀ dhu mà, Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̱̌rʉ̱ ʉ̱nɔ mǎ mɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu mànà dhu kɛ̀lɛ̌.»

5 Nɨ́, wɔ̀ dhu adʉ̱ Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌-nyìkpɔ́ nɔ́fɔ̀ kɔ́rɔ́. Nɨ́, abádhí avò Stìfanʉ̱ ádrʉ̀ngbǎ aʼuta nà alɛ, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ɨ́rǎ alɛ mà, Fìlipò mà, Pɔ̀rɔ̀kɔrɔ̀ mà, Nìkànɔrà mà, Tìmonì mà, Pàràmɨnà mà, Nìkʉ̀la mànà. Nìkʉ̀la nɨ'ì Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ‡, yà Pbàyàhúdí tɔ́ sɔmà ɔ̀ ndɨ nʉ́gɛ̀rɛ̀ alɛ.

6 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̱ kɔ̌kɔ̀ ì òvò alɛ nɨ́tɛ̀ Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ tɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ adʉ̱ ʼì̀tsɔ̀ ɔtsʉ́ya ì ʉ̀lɨ abádhí dɔ̀-tsírɔ́ rɔ́rɔ̀.

7 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Kàgàwà bhà Ɔtɛ adʉ̱ ndànga atdídɔ̌ ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌. Ndɨrɔ̀, Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌-bvʉ náadʉ̱ àdɨ ndàrà ndìse rɔ̌ atdídɔ̌ Yɛ̀rùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, ibí pbàkùhání mà ràdʉ̱ Yɛ̌sù náʼù átɔ̀.

Stìfanʉ̱ òsò ka kɨ́ dhu

8 Kàgàwà nɨ́ɨrá Stìfanʉ̱ pbìndà ídzìnga mà, pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mànà nɨ̌. Nɨ́, kǎránà yà ɨnzá apɛ̀na ʼɔ̀nzɨ angyi ìndrʉ̌-nzínzì ɔ̌ dhu mà, wɨwì-abábá mànà nɔ́nzì rɔ̌ ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌.

9 Nɨ́ ngúfe alɛ, yà «Ɨnɔ-kàsʉ̱ ɔ̌ rɔ̀ ka kʉ́kɔlɔ alɛ» tɨ́ kátɨna unduta-dzà ɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌, náadʉ̱ ʼɔ̀pɛ̀ ʼàgò ì kà nà. Ɨ alɛ nɨ'ì Kùrenì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Pbàyàhúdí, Àlìsàndùriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Pbàyàhúdí, Kìlìkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Pbàyàhúdí, ndɨrɔ̀ Àziyà tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̱ ɔ̌ Pbàyàhúdí.

10 Pbɛ́tʉ̀, abádhí anzì nzá Stìfanʉ̱ lɛ̀mà, kɨ̌'ì dhu-ɔ̌nga tʼóvòta tɔ́ màgɛ̌zì nà, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ambɛ́nà kʉ̀ndà dɔ̌ kà rɔ̌tɛ rɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.

11 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí adʉ̱ ìndrʉ̌ nódzì fʉ̀rangà rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ɨ alɛ ɔvɔ tɨ́ dhu ʼàtɨ: «Mǎ mɨ́rì wɔ̀ alɛ nzɛ́rɛ nyʉ́ rɨ́ dhu ʉ̀nɔ Músà nɨ̌ ndɨrɔ̀ Kàgàwà nɨ̌ rɔ́.»

12 Abádhí adʉ̱ dhu ìtsu ihé-yà mà, pbàkʉ̀rʉ̱ mà, Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó mànà-dɔ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ dhu nɨvà tɨ́ Stìfanʉ̱ rɔ̌. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí alʉ́ ka ʼòsò, ʼàdʉ̱ òwu nà, ʼòwù ùvò nà ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨtdì arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌.

---

* **6:1 6.1** Ɨ alɛ ka kanzínà átɔ̀ Ɛ̀lɛ̀nístɛ̀ tɨ́. † **6:1 6.1** Ɨ-tsí nɨ́'ì Pbàɛ̀bràniyà. ‡ **6:5 6.5** Ka kanzínà ka átɔ̀ prɔ̀zɛ̀litɛ̀ tɨ́.

13 Abádhí adʉ̀ òwu tɨ̀tɔ̀ dɔ̌ rí Stɨ̀fanʉ̀ ɔ̀bhʉ alɛ nà átɔ̀ ányɨ̀, ndɨ́nɨ̌ ka nɔbhʉ tí ʼàtɨ: «Ìnzɨ̌ ndɨ̀ ndí ndɨ̀ngyɛ̌ rɔ́rɔ̀, wɔ̀ alɛ náarí dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ nyʉ́ àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà bhà ɨ̀lɨ̌lǎ ɨdza nɨ̌, ndɨrɔ̀ Músà bhà Ʊyátá nɨ̌.

14 Mǎ mɨ́rɨ̀ wà ka ɨ̀tí rátɨna: Yěsù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ ràrɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdza núgòlǒ, ndàdʉ̀ yà Músà ʉbhà àlɛ̌ tɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ màndʉ nʉ́gɛrɛ.»

15 Nɨ́, wɔ̀ anya tʼɨ́tdɨ̀ta-ɨdzà ɔ̌ ɨ̀ʼɨ̀ alɛ kɔ́rɔ́ nʉ́ʉdí nyɨ̀kpɔ́ya Stɨ̀fanʉ̀ rɔ̌, ʼàdʉ̀ kà-nyɨ̀ àla Kàgàwà bhà màlàyikà-nyɨ̀ bhěyi rólo rɔ́.

7

Stɨ̀fanʉ̀ rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ anya tʼɨ́tdɨ̀ta-ɨdzà ɔ̌ rɔ̀ dhu

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà níivú dhu Stɨ̀fanʉ̀-tsʉ̌, ndàtɨ: «Wɔ̀ dʉ̀nʉ́ ka kʉ̀nɔ̀ dhu tí obhó dhu?»

2 Nɨ́ Stɨ̀fanʉ̀ adʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀, ndàtɨ: «Abádʉ̌ ndɨrɔ̀ adɔ́dʉ̌, nyɨ̀rɨ yà ma mʉ́nɔna fʉ̌kʉ̀ dhu. Ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà arí'ɨ̀ Kàgàwà náavì ndɨ̀ àlɛ̌ tʼábhunà Àbràhamʉ̀ tɔ̀ Mɛ̀zɔ̀pɔ̀tàmiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ kà rɨ̌'ɨ̀ rɔ́rɔ̀, tdʉ̌ kǎra àdɨ Hàranɨ̀ tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀.

3 Nɨ́, kǎtɨ Àbràhamʉ̀ nɨ̌: ‹Ɨvà nyɨ fʉ̀kʉ́ pbìrì ɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ fʉ̌-dzá-bhà nzínzì ɔ̌ rɔ̀, nyarà yà ɨndʉ̀ ma mɨ́tɛ̀na pbìrì ɔ̀.›

4 Nɨ́ Àbràhamʉ̀ ɨvà ndɨ̀ Kàlɨ̀dɛyà tí kátɨna pbìrì ɔ̌ rɔ̀, ndàrà àdɨ Hàranɨ̀. Àbràhamʉ̀ tʼábanà ɔ́vɛ̀ dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà adʉ̀ Àbràhamʉ̀ àbhʉ rɨvà ndɨ̀ Hàranɨ̀ rɔ̀, ràrà àdɨ yà kòmbí nyɨ̌ nyí'ɨ̀ ɔ̀ná pbìrì ɔ̌.

5 Nɨ́ ndɨ pbìrì ɔ̌, kǎbhʉ̀ nzá atdí adzɨ mà, ndɨrɔ̀ pfɔ̌na-owù kɨ̀lɨ rónga bvʉ̀tí ngarí-ngba mà kà tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kǎkɔ̀ wà làká Àbràhamʉ̀ tɔ̀ ndàtɨ, àbhʉ̌ ndɨ̀ rabhʉ̀ya ndɨ pbìrì kà tɔ̀ pbɨndà pbàdzʉkʉrʉ mànà. Kʉ̌nɔ wɔ̀ dhu ɨ̀mbǎ Àbràhamʉ̀ arí'ɨ̀ atdí ngbángba nà màtí rɔ́rɔ̀.

6 Kàgàwà atɨ yà dhu bhěyi: ‹Pbʉ̀kʉ̀ pbàdzʉkʉrʉ nóowuya òko ngʉ̌kpà alɛ tɔ́ pbìrì ɔ̀. Ányɨ̀, ka kabhʉ̀ya abádhí ròngò ɨnɔ tí, kadʉ̀ àvu rɔ̀yá, ràrà àhʉ ɨ̀fɔ mɨyà atɔ tí.›

7 Kàgàwà atɨ átɔ̀: ‹Ma mɨtdɨ̀ya ndɨ anya nyǎbhʉ̌ ɔ̀yá alɛ rɨ̌ nyǒngò ɨnɔ tí pbìrì ɔ̌ alɛ-dɔ̌. Ndɨ dhu-dzidɔ̌ ní ndɨ, ma mabhʉ̀ya abádhí rùvò ndɨ pbìrì ɔ̌ rɔ̀, rìwʉ̌ òko, ʼòngò ɨma nʉ́lɛ yàrí ngari ɔ̌ rɔ̀.›

8 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà adʉ̀ kpabhínzo-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kí dhu nídì ize tí ndɨ́nɨ̌ Àbràhamʉ̀ mànà ɨ̀ ùngbò ɨ̀ dhu nɨtɛ̀ tí. Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, Ìsakà ka kʉ̀gʉ̀ rɔ̀, Àbràhamʉ̀ abhʉ̀ kɔ̀nzɨ̌nga kɔbhɔ̀lɔ̀ àrʉ̀ rí ɨdhɔ ìsě ɨdhɔ ɔ̌. Ìsakà anzɨ̀ dhu ndɨ dhu bhěyi tí idhùnà Yàkɔbhɔ̀-rɔ̌, Yàkɔbhɔ̀ ràdʉ̀ kɔ̀nzɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tí atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà idhúna, àlɛ̌ tʼábhúna-nzɨ̀nzɨ̀ rɔ̌.

9 Adɔ̀yà Yɔ̀zɛfʉ̀-adhà ɔ̀nzɨ ɨ̀ arí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨ àlɛ̌ tʼábhúna-nzɨ̀nzɨ̀ náabhʉ̀ ka Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà ròdzì. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà ɨ'ɨ̀ ìnè atdíkpá kà nà.

10 Nɨ́, kǎdʉ̀ kàbhʉ ràrà ʉ̀da rɔ̌ ndɨ̀ ndábàna kɔ́rɔ́ àpbɛ̀ ɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà abhʉ̀ ka ràbà ídzìnga Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà Fàrawʉ̀-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ dhu-ɔ̌nga tʼóvòta tɔ́ màgězì àbhʉ kà tɔ̀. Nɨ́, Fàrawʉ̀ adʉ̀ Yɔ̀zɛfʉ̀ ɨ̀lɨ Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ lɨwalɨ̀ tí. Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ kɨ̀lɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ tí pbɨndà ɨdzá kɔ́rɔ́ dhu-dɔ̌.

11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, àgǎyì nɨ́ɨsí Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ndɨrɔ̀ Kànanà tɔ́ pbìrì ɔ̌ màtí. Ndɨ dhu nɨ'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ nyʉ́. Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ tʼábhúna rɨ̌ ɨ ɔ́nyʉna dhu mà àbà rɔ́ nga mà nɨ́ɨ'ɨ̀ ɨ̀mbǎ.

12 Nɨ́, Yàkɔbhɔ̀ itdègu ìnè ɔ̀nyʉ̀ rɨ̌'ɨ̀ Mísrì dhu ɨ̀rɨ, náadʉ̀ àlɛ̌ tʼábhúna* nóvì, ròwù wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ abhi nɨ̌ ányɨ̀*.

13 Ɔyɔ rí abádhí tɔ́ abhi nísě ányɨ abhi ɔ̌, Yɔ̀zɛfʉ̀ adʉ̀ ndɨtɛ̀ abádhí tɔ̀ abádhí tʼádɔ̀nà nyʉ́ tí. Nɨ́rɔ̀ ní ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà Fàrawʉ̀ adʉ̀ Yɔ̀zɛfʉ̀ mǎ-dzá-bhà nʉ́nɨ átɔ̀.

---

* **7:12 7.12** Ɨ àlɛ̌ tʼábhúna nɨ'ɨ̀ kàbhà inzo. * **7:12 7.12** Ɔpt 42–45

14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɔ̀zɛfʉ̀ adʉ̀ àbanà Yàkɔbhɔ̀ mà, kɔ́rɔ́ fɪ̃-dzá-bhà mànà návi rìwʉ̌ òko Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀. Ɨ alɛ-bvʉ kɔ́rɔ́ nɨ'ɪ̀ àrʉ̀bhʉ̀ kumì dɔ̀ná imbò nà alɛ.

15 Nɨ́, Yàkɔbhɔ̀ adʉ̀ òtse Mísrì. Àbadhi mà, pbɨ̀ inzo àlɛ̌ t'ábhúna mànà náawù ʉvɛ̀ ányɨ̀.

16 Ka kadʉ́nà òwu abádhí-abvò nʉ́mbà rɔ̌, kiwʉ̌ ʉ̀tdʉnà Sìkemù tɔ́ pbìrì ɔ̀, yà àlɛ̌ t'ábhunà Àbràhamʉ̀ náadzì fʉ̀rangà rɔ̌ Hɛ̀mɔrà bhà inzo-fɔ́ ibhu ɔ̀.

17 Nɨ́, yà Àbràhamʉ̀ tɔ̀ Kàgàwà akɔ̀ làká rǎkǎ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ níitdègu ndìndù, nɨ́ àlɛ̌ tɔ́ alɛ-bvʉ níisé ndɨ̀ ndɔ̀trɔ̀ atdídɔ̌ Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌.

18 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ yà ɨnzá Yɔ̀zɛfʉ̀ nʉ́nɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà náanyʉ̀ idzi Mísrì tɔ́ pbìrì dɔ̌.

19 Nɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà nʉ́ʉtrá àlɛ̌ tɔ́ alɛ, ndàdʉ̀ àvu àlɛ̌ t'ábhúna rɔ̌. Kǎdʉ̀ abádhí ʉ̀tʉ átɔ̀ rʉ̀bhǎ fɔyá nzónzo ndɪ́nɨ̌ ʉvɛ̀ tɪ́.

20 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ nɨ́ ndɨ, ka kʉgʉ Músà. Músà nɨ'ɪ̀ atdídɔ̌ áya, ndàdʉ̀ Kàgàwà-nyɪ̀kpɔ́ ɔ̀fɔ̀ ngbángba. Nɨ́ ka kadɔ̀ ndɨ Músà tɔ́ ngbángba ɪ̀bhʉ àbɪ̀ tɪ́ àbanà bhà ɨdzá.

21 Ɨyànà itdègu Músà tɔ́ ngbángba ʉ̀bha, nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà Fàrawʉ̀ t'ɪ́vànà adʉ̀ kìdyì, ndàrà ìvinà pbɪ̀ndà ngbángba nyʉ́ bhɛ̌yi.

22 Nɨ́ ányɨ̀-dzá, ka kudhè Mísrì ɔ̌ bhà tɔ̀ ka karúdhɛ̌na dhu-tsí-tɨdɔ̀ kɔ́rɔ́ Músà tɔ̀, àbadhi ràdʉ̀ ɪ'ɪ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyʉ́ nà ɔ̀tɛ̌na ɔ̌, ndɨrɔ̀ kàsʉ̌na ɔ̌ màtɪ́.

23 Nɨ́ atdiku, ɪ̀fɔ kumì atɔ nà ndɨ ndɪ́'ɪ̀ rɔ́rɔ̀, Músà núudhé dhu ndɨ ràkǎ ndàrà adɔ́na Pbàìsràyélí nándà.

24 Nɨ́, kǎtù abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ rɔ̀ná Mísrì ɔ̌ atdí alɛ rǎvu rɔ́. Nɨ́, kǎzè ndɨ̀sɔ̌ kà-rɔ̌ dhu. Nɨ́, adɔ̀nà-rɔ̌ dhu ndɨ̀ ndʉtsɛ̀ tɪ́, kǎdʉ̀ wɔ̀ Mísrì ɔ̌ alɛ nóhò òho tɪ́.

25 Kǎtɨ dhu ʉ̀nɨ̌ adɔ́na Pbàìsràyélí rɨ̌ dhu ʉ̀nɨ̌, Kàgàwà rívì ndɨ ndɨ̀, ndɪ́nɨ̌ ndɨ̀ ndʉwʉ̀ tɪ́ ɪ̀ ɨnɔ-kàsʉ̌ ɔ̌ rɔ̀ dhu tɪ́. Pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ nzá ndɨ dhu ʉ̀nɨ.

26 Tsútsǎ nínganí, Músà atù ɔ́yɔ̌ Pbàìsràyélí 'ɔ̀ngbʉ rɪ́ rɔ́. Nɨ́ kǎzè ndʉ̀kɔlɔ abádhí-ɔ̌nga ròkò màrʉ̀ngà ɔ̌. Nɨ́, kǎtɨ abádhí nɨ̌: ‹Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nɨ́ atdí ɔdhɨ! Nɨ́ ádhu nyɨ̌ nyávu rʉ̀kʉ́ nyɨ̌-tɪ́rɔ̀ nɨ̌?›

27 Pbɛ́tʉ̀, yà ɔdhɪ̀nà rɔ̌ rúbhi àvu rɔ̌ alɛ níidzì Músà, ndàdʉ̀ àtɪ̀nà nɨ̌: ‹Ádhɨ ndɨ ɨnyɨ nílɨ dɔ̀ká kamà tɪ́? Ndɨrɔ̀ ádhɨ ndɨ nyɨ nílɨ ndɪ́nɨ̌ nyɨ nyongó tɪ́ ànyǎka ʉ̀nɔ̀?

28 Nyɨ nyòzè tɪ́ nyohò ma yà inzì nyɨ nyóhòná Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ dhu bhɛ̌yi?›

29 Nɨ́, wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ rɔ̀, Músà akʉ̀ dòtsí, ndàrà àdɨ Pbàmìdìyanì tɔ́ pbìrì ɔ̀. Ányɨ̀ kǎdhɨ̀ kpabhá nzónzo ɔyɔ.

30 Ɨfɔ kumì atɔ dzidɔ̌, Kàgàwà bhà màlàyikà náavì ndɨ̀ kà tɔ̀ Sìnayì tɪ́ kátɨna pbìrì-akpà tɪ́ arɪ́'ɪ̀ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌, kàzʉ rɔ̌rʉ̀ rɔ̀ná ɪ̀nzɨ̌ rógbe rɔ́rɔ̀ kɪ̀dzʉ̀mbà ɔ̌.

31 Nɨ́ ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ Músà atdídɔ̌ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, yà ndɨ̀ ndóndri ndɪ́nɨ̌ ndɨ̀ ndandá tɪ́ dhu mbɛ̌yi rɔ̀, Músà ɨrɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-tù wɔ̀ kàzʉ ɔ̀ rɔ̀ rɔ́tɛ rɔ́.

32 Kǎtɨ: ‹Ɨma nɨ́ abhúnʉ tɔ́ Kàgàwà. Ɨma nɨ́ Àbràhamʉ̀ mà, Ìsakà mà, Yàkɔbhɔ̀ mànà tɔ́ Kàgàwà.› Nɨ́, ɔdɔ nɨ̌ ndɨ̀ ndívi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Músà adʉ̀ nzá ndòmvù ndàndà ndɨ kàzʉ-dɔ̀nga mà tdɪ́tdɔ̌.

33 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà adʉ̀ àtɪ̀nà kànɨ̌: ‹Ʊwa pfɔ̌nʉ rɔ̌ kàyìtò, wɔ̀ nyɨ nyìdè rɔ́ nga nɨ́ ɪ̀lɪ̀lǎ ngari nɪ́dhunɨ̌.

34 Obhó tɪ́, ma màla wà pbàkà alɛ rǎbàna Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà fɔ́ àpbɛ̀! Ndɨrɔ̀, ma mɪ̀rɪ̀ wà abádhí rɨ̌ 'ʉ̀hʉ̌ tɪ́ dhu. Nɨ́, ma mìfò wà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndɪ́nɨ̌ ma mipfo tɪ́ abádhí ndɨ àpbɛ̀ ɔ̌ rɔ̀. Nɨ́, ɪ́rà! Kòmbí ma mɪ́ nyovì Mísrì.›»

35 Stɪ̀fanʉ̀ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ tdɪ́tdɔ̌, ndàtɨ: «Wɔ̀ ndɨ Músà Pbàìsràyélí adhɔ̀ angyɨnǎ rɔ̀. Abádhí atɨ kànɨ̌: ‹Ádhɨ ndɨ ɨnyɨ nílɨ dɔ̀ká kamà tɪ́? Ndɨrɔ̀ ádhɨ ndɨ nyɨ nílɨ ndɪ́nɨ̌ nyɨ nyongó tɪ́ ànyǎka ʉ̀nɔ̀?› Ndɨ Músà kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ndɨ Kàgàwà adʉ̀ òvìnà ràrà kamà tɪ́, ndɨrɔ̀ Pbàìsràyélí ʉ̀kɔ̀lɔ̌ rɪ́ ɨnɔ-kàsʉ̌ ɔ̌ rɔ̀ alɛ tɪ́. Kɪ̌tɛ̀ ndɨ̀ kà tɔ̀ pbɪ̀ndà màlàyikà-otù ɔ̌, yà ɨnzɨ̌ rógbe rɔ́rɔ̀ kàzʉ rɔ̌rʉ̀ rɔ̀ná kɪ̀dzʉ̀mbà ɔ̌.

36 Ndɨ Músà nɨ́ ndɨ, Pbàìsràyélí nipfo Mísrì rɔ̀, yà ɨnzá apɛ̀na ʼɔ̀nzɨ angyi ìndrǔ-
nzínzì ɔ̌ dhu mà, ize mànà nɔ́nzɨ ndì ndɨ́ dhu-otù ɔ̌. Kǎnzì ɨ dhu Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌
‹Òlɔ̀lù ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀› tɨ́ kátɨna ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ ìfɔ kumì atɔ ɔ̌.
37 Ndɨ Músà kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ndɨ dhu navɔ̀ Pbàìsràyélí tɔ̀ ndàtɨ: ‹Kàgàwà níipfoya ɨma bhɛ̌yi
atdí pbɨndà nabì fʉ̌kʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀.›
38 Pbàìsràyélí àndu tsʉ̀ya rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ rɔ̀, kɔ̌ngónà ndɨ ìde àlɛ̌ tʼábhúna mà nzínzì ɔ̌ yà
Sìnayì tɔ́ pbìrì dɔ̀ rɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀vɔ fɨ̌ndà Kàgàwà bhà màlàyikà mànà. Kǎkɔ̀ ndɨ ípìrɔ̌nga
tɔ́ ɔtɛ, ndàdʉ̀ ʉ̀dànà àlɛ̌ tɔ̀.
39 Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ tʼábhúna náazè nzá ʼɨfʉ Músà rʉ̌nɔna dhu. Abádhí ongónà kà-tsʉ̌ dhu
àsà àsa tɨ́, atdyúya ràdʉ̀ ɨʼì ndɨ́nɨ̌ ɨ adù tɨ́ ɨ Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀.
40 Nɨ́ atdíku, abádhí atɨ Àrɔ̌nɨ̀† nɨ̌: ‹Mǎ mʉ̀nɨ nzá yà Mísrì rɔ̀ mǎ nábhʉ mʉ̌vò Músà
rɔ̌ ndɨ nɨ̀pɛ̀ yà kǎrà ɨ dhu. Nɨ́, ɔ́bhɔlɔ mʉ̌ngʉ̌-nzo-wɔ̀yɔ̌* fǎkà, ndɨ́nɨ̌ ka kongó tɨ́ ànɔ̀nà
kambɛ òwu dɔ̌ nà angyɨ fǎkà.›
41 Nɨ́ abádhí abhɔ̀lɔ̀ ìkyɨ̌-ngba-wɔ̀yɔ̌, ʼàdʉ̀ ɨzǎ tɔ́ pɛrɛ̀ ʉ̀bì ndɨ sànamʉ̌-ngba-ɔ̀nzɨ̌.
Ndɨrɔ̀ abádhí anzì mʉ̀hɛndʉ̀ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà ndɨ ɨ̀tɨ́rɔ̀ ɨ ɔ́bhɔ̀lɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
42 Nɨ́, Kàgàwà ʉgɛ̀rɛ̀ dzinà-dɔ abádhí tɔ̀, ndʉ̀bhà ròngò àmbɛ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ rɔ̌ dhu
nʉ́lɛ dɔ̌, Kàgàwà bhà pbànábí tɔ́ bhʉ̌kù ɔ̀ ka kandí dhu bhɛ̌yi. Ndɨ andítá átɨ:
‹Ìsràyelì ɔ̌ bhǎ,
yà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ nyɨ̌ nyɔ́nzɨ ɨfɔ kumì atɔ ɔ̌, nyɨ̌ nyʉ́bì tɨ́ ʉ̀bì ɨzǎ tɔ́ pɛrɛ̀ ɔnzɨdú?
Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyúbho tɨ́ ùbhɔ̌ ngʉ̌kpà dhu-tsí tɔ́ pɛrɛ̀ idù?
43 Ɨnzá akɛkpá màtɨ́! Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyúbhì Mòlokì‡ bhà hɛmɛ̀ nánɔ̀ rɔ̌,
nyǎdʉ̀ òwu fʉ̀kʉ́ mʉ̌ngʉ̌-ngba Rɛ̀fanɨ§ bhà alalɨ-wɔ̀yɔ̌ nánɔ̀ rɔ̌.
Ɨ dhu-wɔ̀yɔ̌ nyɨ̌ nyabhɔ̀lɔ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyongó tɨ́ ʉ̀lɛnà.
Nɨ́, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ nyǎbhʉ̌ kʉmbà nyɨ̌, karʉ̀ nyɨ̌ nà àrʉ̀ tɨ́ Bàbelì tɔ́
pbìrì ɔ̀nǎ*.›
44 Rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ ɨ ɨʼì nínganí, àlɛ̌ tʼábhúna nɨ́ɨʼì ìnè Kàgàwà rɨ̌ʼì nzínzìya ɔ̌ dhu ɨ̀tɛ̀ rɨ́
hɛmɛ̌-dzà nà. Ndɨ ɨdza ka kupe àdhàdhì yà Kàgàwà nyʉ́ nɨ́ɨtɛ̀ ka Músà tɔ̀ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
45 Olùnǎ rɔ̀, abáya adʉ̀ ndɨ hɛmɛ̌-dzà ʉ̀dà àlɛ̌ tʼábhúna-fɔʼɔ̀. Ndɨrɔ̀, Yɛ̀sʉwà arɨ́
ʼʉ̀nda ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, àlɛ̌ tʼábhúna náadʉ̀ kìdyì ʼìwʉ̌ nà yà ɔ̀yá alɛ Kàgàwà ábhʉ ʼòdì
pbìrì ɔ̀. Ndɨ hɛmɛ̌-dzà náadì abádhí nzínzì ɔ̌, ràrà àhʉ ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì bhà
kàsʉmì ɔ̀.
46 Dàwudì tɔ̀ Kàgàwà ɨtɛ̀ pbɨndà ídzìnga atdídɔ̌. Nɨ́ Dàwudì adʉ̀ rʉsà ɔ̀nzì ndɨ́nɨ̌
ndɨ ndɔbhɔlɔ tɨ́ adɨta tɔ́ ngari àlɛ̌ tʼábhunà Yàkɔbhɔ̀ bhà Kàgàwà tɔ̀*.
47 Pbɛ́tʉ̀, ɨdza ɔ̀sì adʉ̀ Kàgàwà tɔ̀ alɛ nɨ́ Sɔ̀lɔ̀mɔnì†.
48 Pbɛ́tʉ̀ngàtɨ́, yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́ʼì Kàgàwà náarɨ́ nzɨ̌ àdɨ ìndrǔ-ɔtsʉ́ asì ɨdza ɔ̌. Wɔ̀rɨ́
nɨ́ ndɨ Kàgàwà bhà nabì nʉ́ʉnɔ dhu, ndàtɨ:
49 ‹Ɔ̀rʉ̀-akpà nɨ́ pbàkà tombi,
ndɨrɔ̀ yà adzɨ nɨ́ pfɔ̌du ʉ̀lɨ̌ ma marɨ́ dɔ̀ná dhu.
Nɨ́ ɨ́ngbà tɨ́ ɨ̀lɨ ndì ɨdza ndɨ idù nyɨ̌ nyɔ́sɨ̀na?
Ndɨrɔ̀ ɨ́ngbà tɨ́ ɨ̀lɨ ndì ngari ndɨ ma mádʉ̀ maso ɔ̀ná?
50 Tɨ́ obhó ɔtsʉ́du ndɨ ɨ dhu nabhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́*?›»
51 Stɨfanʉ̀ adʉ̀ àtɨnà tdítdɔ̌: «Nyɨ̌ atdídɔ̌ dɔ̀ya ɨ́dzɔ̀ alɛ́, ndɨrɔ̀ afíya mà bɨ̌ya mànà
nʉ́tsì Kàgàwà rɔ̌ alɛ́, bìlɨ̌nganà nyɨ̌ nyarɨ́ nzɨ̌ Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rɔ̌vɔna fʉ̌kʉ̀ dhu
ɨ̀rɨ. Nyɨ̌ nyɨ́ dhu ɔ̀nzɨ abhúkʉ bhɛ̌yi!

---

† **7:40 7.40** Àrɔ̌nɨ̀ nɨʼì Músà tʼádɔ̀nà drʉ̀ngbǎ. * **7:40 7.40** Uvt 32.1-6 ‡ **7:43 7.43** Mòlokì nɨ́ Kànanà ɔ̌ bhà tɔ́ mʉ̌ngʉ̌-ngba. § **7:43 7.43** Rɛ̀fanì nɨ́ Mísrì ɔ̌ bhà ongónà ʉ̀lɛnà alalɨ-ɔvɔ̀. * **7:43 7.43** Àmɔ 5.25-27 * **7:46 7.46** Atdídhená andítá rɨ̌ kàtɨ Yàkɔbhɔ̀ bhà pbàdzʉkʉrʉ tɔ̀ ka kɨ́ ɨdza ɔ̀sì dhu tɨ́. † **7:47 7.47** Ndɨ Sɔ̀lɔ̀mɔnì nɨʼì ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì tʼídhùnà. * **7:50 7.50** Ìsa 66.1-2

52 Ádhɨ pbá alɛ ndɨ Kàgàwà bhà pbànábí nzínzì ɔ̌ ɨnzá abhúkʉ ávu rɔ̀ná? Abádhí akyɛ̀ yà angyangyɨ dhu navɔ̀ Obhónángatálɛ rɨ̌rà dhu dɔ̌ alɛ. Nyɨ̌ ní ndɨ nyɨ̌ nyípfo ndɨ Obhónángatálɛ nyǎbhʉ òmvǔ-fɔ́. Ní kòmbí, nyɨ̌ nyòngò wà ka nahò alɛ tí.
53 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyábà Kàgàwà bhà Ʊyátá kàbhà màlàyíká-otù ɔ̌, pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyádʉ̀ nzá ndɨ Ʊyátá nífʉ.»

Stɨfanʉ̀ ùbvǔ ka kí odu nɨ̌ rɔ̀vɛ̀ dhu

54 Anya t'ítdɨta-ɨdzà ɔ̌ ɨ'ì alɛ níitdègu wɔ̀ Stɨfanʉ̀ ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀rɨ, ní abádhí akó atdídɔ̌, 'àdʉ̀ kǔya àtri Stɨfanʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, nàwí rɨ̌ 'òri nídhunɨ̌.
55 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ɨ̀rǎ ndɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Stɨfanʉ̀ adʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nga àndà. Ní ányɨ̀, kǎla Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀, ndàdʉ̀ Yěsù àla Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀ ìdè rɔ́.
56 Ní, Stɨfanʉ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ma mí ɔ̀rʉ̀-akpà-li'ɔ̀ àlǎ ndɨ̀ nàngbɛ rɔ́. Ndɨrɔ̀, ma mí Ìndrǔ t'ídhùnà nálǎ Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀ ìdè rɔ́.»
57 Ní, wɔ̀ dhu nɨ̀rɨ alɛ níidʉ̀ ìkǔ nà kɔ́rɔ́, 'àdʉ̀ ɔtsʉ́ya-kpɔ̀ nʉ́fɔ bɨ̌ya-bhu ɔ̀ akyɛ ɨ̀ ɨrɨna kà rʉ̌nɔna dhu tdítdɔ̌ nɨ̌. Abádhí náalà ɨ̀ atdíkpá kàdɔ̀, 'ɔ̀dɨ̀ ɨ̀ kà-dɔ̌,
58 'àdhà ka 'ìpfo iri kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ kɔ̀pɛ̀ 'ùbvǔ odu nɨ̌ ndínɨ̌ ɔvɛ́ tí. Wɔ̀ dhu tɔ́ ngàmbì tí ɨ'ì alɛ, nʉ́ʉwa rɔ̀yá mʉ̀dzarʉ̀ 'ʉ̀lɨ Sáwúlò tí kátɨna kpatsìbhíngba-pfɔ̀ tí.
59 Yà odu nɨ̌ ka kí ndùbvǔ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Stɨfanʉ̀ ambɛ́nà ndɨtsɔ̀ dɔ̌, ndàtɨ yà dhu bhěyi: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsǔ, ákɔ̌ afídu!»
60 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌, ndàdʉ̀ òkù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, àpɛ́ nyɔzʉ́ wɔ̀rí nzɛ́rɛnga abádhí dɔ̌.»
Wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndòrì rɔ́rɔ̀ ní ndɨ, kà-afí náadʉ̀ ɨ̀tdɛ̌ atdídɔ̌.

8

1 Sáwúlò adʉ̀ dhu òlè òlè tí kɔ̌kɔ̀ Stɨfanʉ̀ nòhò alɛ tɔ̀.

Sáwúlò rǎvu Kànɨsà rɔ̌ dhu
(Yùw 6.70; Kas 11.21; Fìl 1.12)

Wɔ̀ Stɨfanʉ̀ ka kòhò ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌ tí, ka kapɛ̀ kavu atdídɔ̌ kànɨsà rɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌. Ní, Yěsù ná'ù alɛ uvò Yèrùsàlɛmà rɔ̀, 'ɨfàlà ɨ̀ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì mà Sàmàrɨyà mànà ɔ̀nǎ. Pbɛ́tʉ̀, Yěsù bhà uvitatálɛ kɛ̀lɛ̌ náadʉ̀ 'ʉ̀bhà vɨ̌ya dɔ̌ rɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌.
2 Kàgàwà bhà Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ arí ngʉ̌kpà alɛ náadʉ̀ Stɨfanʉ̀-abvò ìdyì 'òwù ɔtdʉ̀nà, 'àdʉ̀ kɔ̀dzɨ̀ atdídɔ̌.
3 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tí, Sáwúlò náazè ndùgolo kànɨsà. Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎlʉ́ ɨdza tsʉ̀nà rɔ̌ ndàrà ùtsǔ rɔ̌ ɔ̀yà, ndàdʉ̀ ányɨ̀-dzá ndɨ̀ ndòtù Yěsù ná'ù kpabhálɛ mà vèbhálɛ mànà nípfo ɔbɨ nɨ̌, ndàrà àwànà imbi-dzà ɔ̀.
4 Kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀ ɨ̀ nífàlà alɛ núubhì dhèdhèrɔ̀ ngari ɔ̀nǎ, 'àmbɛ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀.

Fìlipò rɨ̌ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ dhu

5 Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, Fìlipò* náawú Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí kɨgɔ̀ ɔ̀, ndàrà dhu ɔ̀vɔ̀ ìndrǔ tɔ̀ Màsiyà dɔ̌.
6 Ní, ihé-yà náapbá afíya atdíkpá Fìlipò rʉ̌nɔna dhu rɔ̌, kà rǎrà ɔ̀nzìnà rɔ̌ wɨwì-ɔ̀yɨ̌ ɨ̀ ɨ̀rɨ, 'àdʉ̀ ɨ dhu nála nyɨ̀kpɔ́ya nyʉ́ nɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
7 Obhó tí, nzɛ́rɛ-alafí nóowúnà ùvò rɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ ìkǔ nà yà ɨ̀ arávu rɔ̀yá ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ ɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ábhɔ̌ alɛ kǎkà ngbɔ̌ya ʉ́vɛ, ndɨrɔ̀ ɔ̀tsótsù, nóowúnà ʉ̀gʉ rɔ̌.
8 Ní, ndɨ dhu abhʉ̀ ìndrǔ-ɨdhɛ̀ rɨ̀ka ndɨ̀ atdídɔ̌ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌.

* **8:5 8.5** Fìlipò ní yà Yěsù bhà uvitatálɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ ongó tí ka kavò àrʉ̀bhʉ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ (Kas 6.5).

9 Wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, Sìmonì tɨ́ kátɨna atdí alɛ nɨ́ɨ’ɨ̀ ìnè. Ndɨ alɛ nɨ’ɨ̀ màzɨ̌tálɛ. Kɔ̌ngónà Sàmàrɨyà ɔ̌ bhà àbhʉ ɨdhɔ rʉ̀kɔ atdídɔ̌. Ndɨrɔ̀, kɔ̌ngónà àdʉ̀ ndàtɨ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́.

10 Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ, nzónzo mà, ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà nóongónà afíya àpba atdídɔ̌ kà rʉ̌nɔna dhu rɔ̌. Abádhí adʉ́nà òwu àtɨ̀nà rɔ̌: «Yàrɨ́ alɛ nɨ́ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ, yà ‹Ádrʉ̀ngbǎ Ɔbɨ› tɨ́ ka karátɨna.»

11 Abádhí apbá afíya kà rɔ̌ dhu nɨ́, angyɨ́ta tɨ́ kɔ̌pɛ̀ ndɨ̀, ndàrà ìndrʉ̌ àbhʉ rɔ̌ ɨdhɔ rʉ̀kɔ atdídɔ̌ pbìndà màzɨ̌ ɔ̌ ndɨ̀ ndónzɨna dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu.

12 Pbɛ́tʉ̀, ìndrʉ̌ níitdègu Fìlipò rʉ̌nɔna fɨ̃yɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ mà, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ mànà ná’u, nɨ́ abádhí àdʉ̀ bàtizò àlʉ Fìlipò-fɔ́. Ɨ alɛ nɨ’ɨ̀ kpabhálɛ mà vèbhálɛ mànà.

13 Nɨ́, Sìmonì náa’u dhu átɔ̀, ndàdʉ̀ bàtizò àlʉ. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndàpba atdídɔ̌ Fìlipò rɔ̌. Ndɨrɔ̀, wɨwɨ̀ mà, ɨnzá apɛ̀na ’ɔ̀nzɨ angyɨ dhu mànà dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀, ɨdhɔ adʉ́nà àrà kʉ̀kɔ rɔ̌ atdídɔ̌ nyʉ́.

14 Nɨ́, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ɨ̀ nòtù Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ níitdègu ɨwà Sàmàrɨyà ɔ̌ bhà nɨ́rɨ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ ’àdʉ̀ à’ùnà dhu ʉ̀nɨ̌, nɨ́ abádhí adʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ nà nóvì ròwù ányɨ̀.

15 Nɨ́, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ uvitatálɛ nówù ùvò Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, abádhí ɨtsɔ̀ ɨ̀ ndɨ pbìrì ɔ̌ Yɛ̌sù ná’ù alɛ dɔ̌ ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nabá tɨ́.

16 Obhó tɨ́, abádhí ɨ’ɨ̀ bàtizò kɛ̀lɛ̌ ɨ̀ álʉ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ rɔ̌, ’àdʉ̀ ɨ’ɨ̀ ɨnzá Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí àpɛ̀ ìfo nzínzìya ɔ̌ atdí alɛ dɔ̌ màtɨ́ rɔ́.

17 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ nà nʉ́ʉlɨ ɔtsʉ́ya abádhí dɔ̌, ràdʉ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí àbà.

18 Nɨ́, Sìmonì itdègu ìndrʉ̌ àbà Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ uvitatálɛ ʉ̀lɨ ɔtsʉ́ya dɔ̀yá rɔ̀ dhu nálǎ, nɨ́ kǎdʉ̀ fʉ̀rangà àbhʉ Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ mànà tɔ̀.

19 Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyìbho wɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́’ɨ̀ nà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-tɨdɔ̀ átɔ̀ idù, ndɨ́nɨ̌ ɔtsʉ́du ma mìlɨ dɔ̀ná alɛ nóongó tɨ́ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nábà átɔ̀.»

20 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyàkǎ tsɛ̌kʉ rɔ̀tdɨ̀ ɨ̀ kɔ́rɔ́ wɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ fʉ̀rangà mànà, nyɨ nyàtɨ̀ dhu fʉ̀rangà rɔ̌ ka kádʉ̀ yà tɨ́rɔ̌rɔ̀ Kàgàwà arábhʉ̌na dhu òdzì dhu tɨ́ nɨ́dhunɨ̌.

21 Nyɨ nyɨ́’ɨ̀ ɨ̀mbǎ nyɨ nyábàna ndɨrɔ̀ nyɨ nyónzɨna yà mǎ mónzɨna dhu ɔ̀ dhu nà, ɨ̀mbǎ afínʉ rɨ̌’ɨ̀ tʉ̀mbà tɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ nɨ́dhunɨ̌.

22 Nɨ́rɔ̀, ʉ́gɛ̀rɛ̀ nyɨ nyʉbhà wɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta. Ndɨrɔ̀, ɨ́tsɔ̀ nyɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ kʉ̌bà tɨ́ wɔ̀ afínʉ ɔ̀ rɨ̌’ɨ̀ nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta ɨndʉ̀, àkǎkǎ nɨ̌.

23 Obhó tɨ́, ma màla wà afínʉ ògyè tɨ́ dhu, ndɨrɔ̀ ma màla wà nzɛ́rɛnga ʉ̀tsɨ afínʉ tɨ́ dhu.»

24 Nɨ́, Sìmonì adʉ̀ àtɨ̀nà Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ mànà nɨ̌: «Nyɨ̀tsɔ̀ nyɨ̌ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ dùdú Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ wɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́nɔna dhu nɔ́ɔnzɨ tɨ́ ndɨ̀ rùdú.»

25 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ɔtɛ tɔ́ obhónga ɨ̀ ɨ̀tɛ̀, ’àdʉ̀ ɔ̀vɔ̀nà ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ mà Yùwanɨ̀ mànà náadʉ̀ òwu Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Abádhí adʉ́nà òwu Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ yà ɨ̀ ʉ́da ɔ̀na nǎ Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ibí pbanga ɔ̀nǎ.

Fìlipò mà rɨ̌ ’òtù Ètìyòpiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ nà dhu

26 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà màlàyikà náavɔ̀ dhu Fìlipò tɔ̀, ndàtɨ: «Ívà nyɨ ɨrɔ́ rɔ̀, nyarà mùsùngú dɔ̀, yà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ráwʉ̌ ndàrà Gǎzà tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀ otu ɔ̀. Ndɨ otu ɔ̌ ìndrʉ̌ arɨ́ nzɨ̌ ùbhi gbɔ̀kà.»

27 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Fìlipò ɨvà ndɨ̀ ndàrà ányɨ̀. Nɨ́ otu ɔ̌, kǎtù Ètìyòpiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí alɛ. Ndɨ alɛ nɨ'ì àmǎ[†], ndɨrɔ̀ ka nɨ'ì Ètìyòpiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ tsìbhá ádrʉ̀ngbǎ kamà, Kàndakɛ̀[‡] tɨ́ kátɨna bhà kɔ́rɔ́ malɨ̀ dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ. Nɨ́, kʉ̀bhínà ndàdu rɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ̀ ndárà Kàgàwà ʉ̀lɛ ɨnǎ rɔ̀,

28 ndàmbɛ àrà dɔ̌ pbìndà, yà mʉ̀hàgʉ̀ arádhana gɛ̀rɛ̀gɛ̀rɛ̀-tɨdɔ̀ ɔ̌. Ndɨ gɛ̀rɛ̀gɛ̀rɛ̀ ɔ̀ kǎdì, ndàdʉ̀ àmbɛ yà Kàgàwà bhà nabì Ìsayà náandí dhu ɔ̀zʉ̀ dɔ̌. 29 Nɨ́ wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí atɨ Fìlipò nɨ̌: «Índrɨ̌ nyɨ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ nyʉ́ wɔ̀ gɛ̀rɛ̀gɛ̀rɛ̀-tɨ́.»

30 Nɨ́, Fìlipò adʉ̀ ɔ̀kʉ tsàkàtsàkà, ndàrà àhʉ wɔ̀ gɛ̀rɛ̀gɛ̀rɛ̀-tɨ́, ndàdʉ̀ wɔ̀ Ètìyòpiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ ɨ̀rì Kàgàwà bhà nabì Ìsayà andí dhu ɔ̀zʉ̀ rɨ́ rɔ́. Nɨ́, Fìlipò ivú dhu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Wɔ̀ nyɨ nyɔ́zʉ̀na dhu àlʉ̌ tɨ́ àlʉ̌ dʉ̀nʉ?»

31 Nɨ́, wɔ̀ alɛ adʉ̀ dhu àdu Fìlipò tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀mbǎ ndɨ dhu-tì àwɛ̌ rɨ́ idù alɛ ì'ì rɔ̀, kà rǎdʉ̀ dùdu àlʉ ɨngbà dhu bhɛ̌yi?» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ Fìlipò àvi rùpò ràdɨ tɨná gɛ̀rɛ̀gɛ̀rɛ̀ ɔ̀.

32 Wɔ̀ ndɨ kǎmbɛ́nà ɔ̀zʉ̀nà dɔ̌ Andítá ɔ̀ ngari nɨ́ yà dhu bhɛ̌yi rátɨna:
«Kɨ̌lɨ ndì yà òzènà ka kowu tɨ́ ka kówu nà tàmà bhɛ̌yi.
Àdhàdhì ɨkána àze ka kɨ́ tàmǎ-ngba náarɨ́nɛ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndàpfò tsʉ̀na mà dhu bhɛ̌yi,
kɨ̌nɛ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndàpfò tsʉ̀na mà.

33 Ka kazʉ̀ nzá ka dhu tɨ́, ndɨrɔ̀ ka katdì nzá kà-ànyǎ ndɨ anya nyʉ́ àkǎnà kɔtdɨ dhu bhɛ̌yi.
Ádhɨ pbá alɛ ndɨ, kàbhà pbàdzʉkʉrʉ dɔ̌ dhu nawɛya,
ɨwà ka kadʉ̀ kàbhà ípìrɔ̌nga níwi yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀ nɨ́dhunɨ̌*?»

34 Nɨ́ wɔ̀ Ètìyòpiyà ɔ̌ alɛ adʉ̀ dhu ìvu Fìlipò-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́! Ádhɨ nyʉ́ ndɨ wɔ̀ Kàgàwà bhà nabì rɨ̌ dhu àwɛ̌ dɔ̀ná? Kà t'ɔ́tɛ dɔ̀ná ndɨ̀tɨ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ kà t'ɔ́tɛ vurò alɛ dɔ̌?»

35 Nɨ́ Fìlipò adʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀, ndɔ̀vɔ̀ Yɛ̌sù dɔ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ kà tɔ̀ wɔ̀ ndɨ Andítá tɔ́ ngari ɔ̌ rɔ̀ tɨ́.

36 Nɨ́ otu ɔ̌ ì ówu rórɔ̀, abádhí awù ùvò ɨdha rɨ̌'ì ɔ̀ná ngari ɔ̌. Nɨ́, wɔ̀ Ètìyòpiyà ɔ̌ alɛ adʉ̀ dhu ìvu Fìlipò-tsʉ̌ ndàtɨ: «Kànɨ̌ ɨdha rɨ̌'ì ìnè ɨrɔ́! Nɨ́ ádhu ndɨ ndùvo rádʉ̀ rùdú ɨ̀nzɨ̌ ma malʉ́ tɨ́ bàtizò fʉnʉ́?»

37 [Nɨ́ Fìlipò adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ nyapɛ́ Yɛ̌sù à'u atdí afínʉ nyʉ́ nà, nɨ́ nyɨ nyádʉ̀ bàtizò àlʉ àlʉ̌.» Nɨ́ wɔ̀ alɛ adʉ̀ àtɨ̀nà Fìlipò nɨ̌: «Ma mà'ù wà dhu Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ràrɨ̌ Kàgàwà t'Ídhùnà.»]

38 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ gɛ̀rɛ̀gɛ̀rɛ̀ àvi kòdì rɨ́ alɛ ràlʉ̌ rìdè. Nɨ́, abádhí adʉ̀ òfo ɨdha ɔ̀ ɔ́yɔ̌ rɔ̀ Fìlipò mànà, Fìlipò ràdʉ̀ bàtizò àbhʉ kà tɔ̀.

39 Nɨ́, ɨdha ɔ̀ rɔ̀ ì ùvò rɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí adʉ̀ Fìlipò òdyì ndàrà nà, ɨ̀nzɨ̌ Ètìyòpiyà ɔ̌ alɛ ràdʉ̀ àlanà tdɨ́tdɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ ndɨ Ètìyòpiyà ɔ̌ alɛ náadʉ̀ fɨndá otu ʉ̀ngʉ, ndàmbɛ àrà dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà.

40 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Fìlipò adʉ̀ àrà ndòtù Àzɔtɔ̀ tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀. Kǎdʉ̀ àdɨ ndàrà Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ yà ndì ndʉ́da ɔ̀nanǎ kɨgɔ̀ ɔ̌, ndàrà àhʉ nà Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

9

Yɛ̌sù rɨ̌ Sáwúlò ànzi owùna nʉngʉ tɨ́ dhu
(Kas 22.6-16; 26.12-18)

---

† **8:27 8.27** Angyè Ungbòta ɔ̀, Àmǎ-tì nɨ́ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ. Ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ̌, àmǎ-tì nɨ́ ɔnzɨ̀nánga ɔ́vɛ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɔbɨ nɨ̌ ka kóhò ɔnzɨ̀nánga alɛ (1Ká 22.9; 2Ká 9.32; Ɛ̌st 1.12; Yɛ̀r 38.7; Màt 19.12). ‡ **8:27 8.27** Kàndakɛ̀ nɨ́ Ètìyòpiyà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ vèbhá kámá-ɔvɔ̀, àdhàdhì Fàrawʉ̀ nɨ'ì Mísrì ɔ̌ kámá-ɔvɔ̀ dhu bhɛ̌yi. * **8:33 8.33** Ìsa 53.7-8

1 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Sáwúlò tɨ́ kátɨna alɛ azè dhu nɨ́ ndàvu Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà ábhàlɨ̌ rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ʉvɛ̀ tɨ́. Nɨ́ kɨ̌và ndɨ̀, ndàrà pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà bhà.

2 Kǎrà bhàrʉwà àkɔ kà-fɔ́, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndarana tɨ́ ɨ̀tɛ̀nà rɔ̌ Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ undutadzà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɔ̀. Ɨ bhàrʉwà nɨ'ì rʉsà nʉ́fà rɨ̌ kà tɔ̀ rùsɔ̌ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ kà rǒtùna Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà otu nʉ́ngʉ̌ arɨ́ rɔ́ kpabhálɛ mà vèbhálɛ mànà, ndʉ̀mbà, ndàrà nà àdrà-mbɨ̌ dɔ̌ ka kùsɔ̌ rɔ́rɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

3 Nɨ́, otu ɔ̌ kà rǎrà rɔ́rɔ̀, ɨ́kyɛ̀rɔ̌ kɔ̀dɨ̀ Dàmàsikì ndɨ̀ ndotsú tɨ́ rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ, awáwʉ̀ nɨ́ísɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndàtdyi ka atdɨ́rɔ̀.

4 Nɨ́, Sáwúlò ɨtsɨ obvò, ndàdʉ̀ atdí alɛ-tù ɨ̀rɨ̀, ràtɨ: «Sáwúlò, Sáwúlǒ, ádhu nyɨ nyávu rùdú nɨ̌?»

5 Nɨ́, Sáwúlò adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨnyɨ nyʉ́ nɨ́ àdhɨ?» Nɨ́ wɔ̀ alɛ-tù adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨma nɨ́ Yěsù, wɔ̀ nyɨ nyávu rùdú rɔ̀.

6 Nɨ́, ɨ́và nyɨ nyotsù kɨgɔ̀ ɔ̀. Ányɨ̀ nga nɨ́ ndɨ ka kɨ́ nyɨ nyàkǎ nyɔnzɨ̀ dhu nɔ́vɔ̀ ɨndʉ̀ nɨ̌.»

7 Kɔ̌kɔ̀ Sáwúlò mà rǔbhi òwu rɔ̌ mànà atdíkpá kà t'ɔ́dhɨ́na níikò, ɨdhɔ rʉ̀kɔ ɨ̀, ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ tsʉ̀ya mà nápfò. Abádhí ambɛ́nà alɛ-tù kɛ̀lɛ̌ nɨ́rɨ̀ dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ ndɨ alɛ mà nála.

8 Nɨ́, Sáwúlò ɨvà ndɨ̀ obvò rɔ̀, ndìdè. Kǎngbɛ nyɨ̀kpɔ́na, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ ɨnga àla akɛkpá màtɨ́. Nɨ́, kà t'ɔ́dhɨ́na adʉ̀ kàlʉ ɔtsʉ́na rɔ̌ 'òwùnà, 'òwù òtsùnà Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

9 Ányɨ̀, kǎnzɨ̀ ɨ̀bhʉ ɨdhɔ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ndɨ́ ɨnga àlǎ rɔ́rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kǎnyʉ̀ nzá dhu mà, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ dhu mà nɔ́mvʉ̀.

10 Wɔ̀ ndɨ Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, Yěsù bhà atdí ábhàlɨ̌, Ànànɨyà tɨ́ kátɨna alɛ nɨ́ɨ'ì ɨnè. Nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù avì ndɨ̀ kà tɔ̀ ɔnyʉ rɔ̌dzɨ̀ kàdɔ̀ dhu bhěyi dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndànzì ka ndàtɨ: «Ànànɨyà!» Nɨ́ Ànànɨyà adʉ̀ dhu àdu ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, kànɨ̌ ɨma ɨrɔ́.»

11 Nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌: «Ɨ́và nyɨ nyarà yà ‹Tʉ́rʉ́tʉ́rʉ́ ídè ngʉdhà› tɨ́ kátɨna ngʉdhà ɔ̀, nyadʉ̀ òtsù Yudhà tɨ́ kátɨna atdí alɛ bhà ɨdza. Ndɨrɔ̀ nyádʉ̀ nyivú Sáwúlò, Társɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ ányɨ̀-dzá-bhà-tsʉ̌. Obhó tɨ́, ndɨ alɛ rɨ̌'ì ɨnè ndɨ̀tsɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ́.

12 Ndɨrɔ̀, kà tɔ̀ ma mɔ̀vɔ̀ wà dhu ɔnyʉ bhěyi rɔ́dzɨ̀ kàdɔ̀ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, matɨ: Ànànɨyà tɨ́ kátɨna alɛ ràrǒtsù ányɨ̀ ɨdza, ndàdʉ̀ ɔtsʉ́na ʉ̀lɨ kà-dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ kǎdʉ̀ tɨ́ ndɔ̀pɛ̀ ndàla nga tdɨ́tdɔ̌.»

13 Ànànɨyà adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mɨ́rɨ̀ wà ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ wɔ̀ alɛ bhà dhu àwɛ̌ rɨ́ rɔ́. Ndɨrɔ̀ ma mɨ́rɨ̀ wà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kɔ̌nzɨ̀ ɨnyɨ ná'ù alɛ rɔ̌ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu.

14 Ndɨrɔ̀, ɨrɔ́ kɨ̀rà nà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ́ pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ àbhʉ kà tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ kʉ̌sɔ́ tɨ́ ɔvɔ̀nʉ rɔ̌ rɨ́ 'ɨ̀tsɔ̀ alɛ.»

15 Pbɛ́tʉ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù adʉ̀ àtɨ̀nà Ànànɨyà nɨ̌: «Árà yà ma mòvì nyɨ ɨ. Mà mòvò wà wɔ̀rɨ́ alɛ kàsʉ̌du nɔnzɨ tɨ́: kà rɨ̌ ɔvɔ̀du àbhʉ̌ rɔ̀tɔ̀ ndɨ̀ kɔ́rɔ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mà, kɔ́rɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ kámá mà, kɔ́rɔ́ Pbàìsràyélí mànà nzínzì ɔ̌.

16 Ndɨrɔ̀ ɨma nyʉ́, ma mɨ́ okúdu dɔ̀ rɔ̀ kà rǎbàna àpbɛ̀ nɨ́tɛ̀ kɔ́rɔ́ kà tɔ̀.»

17 Nɨ́, Ànànɨyà adʉ̀ ndɨ̀và, ndàrà Yudhà bhà ɨdza. Nɨ́ ányɨ̀, kʉ̌lɨ ɔtsʉ́na Sáwúlò dɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Àbanɨ̌ngba Sáwúlǒ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù àvi ndɨ̀ ɨndʉ̀ otu ɔ̌ àzú nyɨ nyɨ́rà rɔ́rɔ̀. Nɨ́ kɨ̀vì ma tɨnʉ ɔ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyala tɨ́ ɨnga tdɨ́tdɔ̌, Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ràdʉ̀ nyɨra.»

18 Nɨ́ ʉrɔ́ rɔ̀ tɨ́, ɨ̀bhɛ̀-kɛ́lɛ́ bhěyi ɨ̀ nʉ̀lɨ dhu náadʉ̀ 'ʉ̀pbà Sáwúlò-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀ rɔ̀, Sáwúlò ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàla nga tdɨ́tdɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àrà bàtizò àlʉ.

19a Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎnyʉ̀ dhu, ndàdʉ̀ ɔbɨ àbà tdɨ́tdɔ̌.

Sáwúlò rɨ̌ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ ɨndrǔ tɔ̀ Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu

19b Sáwúlò mà náadʉ̀ òko ngúfe ɨdhɔ tɨ́ atdíkpá ábhàlɨ̌ mànà Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌.
20 Nɨ́ ányɨrɔ̌ rɔ̀ tɨ́, kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàrà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀, ndàrà àtɨ̀nà rɔ̌, Yěsù ràrɨ̌ Kàgàwà t'Ídhùnà.
21 Nɨ́, wɔ̀ dhu nɨ̀rɨ̀ alɛ kɔ́rɔ́ nʉ́kɔ rɔ̌ ɨdhɔ aránà atdídɔ̌. Abádhí adʉ́nà òwu àtɨ̀nà rɔ̌: «Hɔ̀kɔ̀! Tɨ́ obhó yàrɨ́ alɛ nyʉ́ yà Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌ ɨ̀ nɨ̀tsɔ̀ alɛ rɔ̌ arúbhi àvu rɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌? Ndɨrɔ̀ kɨ̀rà àzú okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu tɨ́ obhó ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndusó tɨ́ ɨ alɛ, ndàrà nà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-fɔ ɔ̀?»
22 Pbɛ́tʉ̀, Sáwúlò adʉ́nà àrà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ abádhí tɔ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà. Nɨ́, Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ɨ̀ nòtù Pbàyàhúdí rǎdǔna kà tɔ̀ dhu adúnà àrà àwɨ̌ rɔ̌ àwɨ̌ tɨ́ yà Sáwúlò rɨ̌ dhu ɨ̀tɛ̀ kpangba Yěsù ràrɨ̌ Màsiyà rɔ̀.
23 Nɨ́, ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ dzidɔ̌, Pbàyàhúdí adʉ̀ 'ɨ̀rɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ oho tɨ́ Sáwúlò.
24 Pbɛ́tʉ̀, Sáwúlò adʉ̀ abádhí ɨ̀rɨ̀ ɨ̀ dɔ̀ná dhu ʉ̀nɨ angyangyi. Ɨ Pbàyàhúdí ambɛ́nà kɨgɔ̀ tɔ́ tsǎtsʉ̀ ɔ̀dɔ̀ dɔ̌ adyíbhengá nǎ ndɨrɔ̀ kúbhingánǎ màtɨ́, ndɨ́nɨ̌ Sáwúlò rǎhʉ rɔ̀, 'adʉ̀ tɨ́ kòhò.
25 Nɨ́, wɔ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, Sáwúlò bhà ábhàlɨ̌ adʉ̀ àbadhi ìdyì kúbhingá, 'ìpfo iri pɔ́lɔ́ ɔ̌, imbi rɔ̌ ka kòsò sɛ̌ngɛ̌-yà-ba ɔ̌ rɔ̀, ràwʉ̌ kɨgɔ̀-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ kàlì-kutì rɔ̌.

Sáwúlò rɨ̌ ndàdʉ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu

26 Sáwúlò itdègu àrà àhʉ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, nɨ́ kǎmvù ndɨ̀ ndòtsù Yěsù bhà ábhàlɨ̌ nzínzì ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ɨ ábhàlɨ̌ adʉ̀ kɔ̌dɔ̀ ɔ̀nzɨ̀ ɔ̀nzɨ tɨ́, ɨnzá ɨ̀ à'ù dhu, ɨwà kà rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀, ndòngò Yěsù bhà ábhàlɨ̌ nyʉ́ tɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
27 Nɨ́, Bàrnabà tɨ́ kátɨna atdí ábhàlɨ̌ náadʉ̀ Sáwúlò ìdyì, 'òwùnà atdíkpá Yěsù bhà uvitatálɛ-tɨ'ɔ̀. Nɨ́, kǎdʉ̀ ɨngbà dhu bhěyi màtɨ́ Sáwúlò ála Ádrʉngbǎlɛ Yěsù, Dàmàsikì rárà otu ɔ̌ dhu mà, ndɨrɔ̀ àdhu mà ndɨ Ádrʉngbǎlɛ Yěsù ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀ dhu mànà dhu àwɛ abádhí tɔ̀. Ndɨrɔ̀, Bàrnabà adʉ̀ ɨngbà dhu bhěyi màtɨ́ Sáwúlò ʉ̀nɔ̀ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌, ɨ̀mbǎ ɔ̀ná ɔdɔ́ na Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu àwɛ átɔ̀ kɔ́rɔ́ abádhí tɔ̀.
28 Ányɨrɔ̌ rɔ̀ tɨ́ nɨ́ ndɨ, Sáwúlò mà náadʉ̀ òko atdíkpá Yěsù bhà uvitatálɛ mànà, 'àdʉ̀ òwu ùbhi rɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌. Kǎdʉ́nà àrà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ Ádrʉngbǎlɛ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌ ɨ̀mbǎ ɔ̀ná ɔdɔ́ na.
29 Sáwúlò mà adʉ́nà òwu 'òtù rɔ̌ átɔ̀ yà Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̀tɛ arɨ́ Pbàyàhúdí mànà, 'àdʉ̀ àmbɛ 'àgò dɔ̌ abádhí mànà. Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ Pbàyàhúdí adʉ́nà òwu dhu ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ oho tɨ́ ka.
30 Nɨ́, wɔ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, Yěsù ná'ù alɛ adʉ̀ kʉ̀ndà, ràrà Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ányɨrɔ̌ rɔ̀, abádhí adʉ̀ kàbhʉ ràrà Társɔ̀ tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀.
31 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Kànɨsà ongónà òko màrʉ̀ngà ɔ̌ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì mà, Gàlìlayà tɔ́ pbìrì mà, Sàmàrɨyà tɔ́ pbìrì mànà ɔ̌. Abádhí adʉ̀ òko, 'àmbɛ ɔbɨ àbà dɔ̌ afíya ɔ̀nǎ rɔ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ Ádrʉngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ʊyátá nɨ́fʉ dɔ̌ mběyi nyʉ́. Ndɨrɔ̀ abádhí-bvʉ ongónà àdʉ̀ àmbɛ ndìse dɔ̌, Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí rǎrà dzʉ̀nàya ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ Àyìnɛyà tɨ́ kátɨna alɛ nɨ́gʉ̌ dhu

32 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ adɨ̀ ndàrà ùbhi rɔ̌ kɔ́rɔ́ pbanga ɔ̀nǎ. Nɨ́ atdíku, kǎrà ùbhi átɔ̀ Ludà tɨ́ kátɨna pbanga ɔ̌ arɨ́'ɨ̀ Yěsù ná'ù alɛ-bvʉ̀.
33 Nɨ́ ányɨ̀, kǎtù Àyìnɛyà tɨ́ kátɨna atdí alɛ ɨwà ara dɔ̌ ndɨ̀ ndaráyi rɔ́ atɔ árà àhʉ àrʉ̀ atɔ nyʉ́ tɨ́ rɔ́.
34 Nɨ́ kǎtɨ wɔ̀ alɛ nɨ̌: «Àyìnɛyǎ, Yěsù Krɨ́stɔ̀ ɨ̀gʉ̌ wà nyɨ. Nɨ́, ɨ́và nyɨ ara dɔ̌ rɔ̀, nyadʉ̀ ndɨ ara núhu nyɨ-tɨ́rɔ̀.» Nɨ́ ányɨrɔ̌ rɔ̀ tɨ́, wɔ̀rɨ́ alɛ ɨvà ndɨ̀ ndìdè ɔrʉ́.
35 Nɨ́ Ludà ɔ̌ bhà mà Sàrɔnɨ tɔ́ kyɛ̀ngyɛ̀rʉ̀ ɔ̌ arɨ́'ɨ̀ pbanga ɔ̌ bhà mànà náala wɔ̀ dhu, 'àdʉ̀ 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀ kɔ́rɔ́, 'à'ù Ádrʉngbǎlɛ Yěsù.

Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ Tàbɨ̌tà ɨ̀kyɛ̌ dhu

36 Yɛ̌sù ná'ù atdí tsìbhálɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè Yɔpà tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌. Ndɨ tsìbhálɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ɨ̀ Tàbɨ̌tà*. Ndɨrɔ̀, ndɨ ɔvɔ-tì nɨ́ «Ɨ̀sà». Kɔ̌ngónà ídzì dhu ɔ̀nzì abhɔ nyʉ́ ìndrʉ̌ tɔ̀, ndàdʉ̀ àrà nǎkʉ̀tálɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzì rɔ̌.

37 Nɨ́ atdíku, andɨ alʉ́ ka, ràdʉ̀ ɔ̀vɛ̀ dòtsí. Nɨ́ ka kadʉ̀ kǎ-bvò ù'o, kʉfɔ̌, kadʉ̀ ìtdùnà kupò nà, kowù ɨ̀lɨnà ràyi ɔrʉ̀nǎ rò rɨ́'ɨ̀ kàluga ɔ̀.

38 Ludà tɔ́ pbanga nɨ́ɨ'ɨ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Yɔpà tɔ́ kɨgɔ̀-tɨ́ rɔ̀. Nɨ́ Yɔpà rɨ́'ɨ̀ Yɛ̌sù bhà ábhàlɨ̌ nɨitdègu dhu ɨ̀rɨ Pɛ́tɛrʉ̀ ràrɨ̌'ɨ̀ ndɨ pbanga ɔ̌, nɨ́ abádhí adʉ̀ ɔ́yɔ̌ alɛ nóvì ròwù Pɛ́tɛrʉ̀ ànzì, 'àtɨ: «Mǎ mɨtdɛ̀ nyɨ ɨtdɛ̀ tɨ́ nyʉ́. Ɨ́rà kòwu atdíkpá tsàkàtsàkà fàrábvʉ̀.»

39 Nɨ́ ányɨrɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ mà adʉ̀ òwu atdíkpá abádhí mànà. Nɨ́, Yɔpà Pɛ́tɛrʉ̀ àrà àhʉ rɔ̀, ka kʉnda ka rùpò ndàrà àhʉ yà Tàbɨ̌tà-abvò ka kɨ̀lɨ ɔ̀nà kàluga ɔ̀. Kɔ́rɔ́ abvo-ayí náadʉ̀ 'àndu Pɛ́tɛrʉ̀-tɨ́, 'àmbɛ ɔ̀dzɨ dɔ̌. Abádhí adʉ́nà òwu yà àdɨ ndɨ ndàdɨ nyɨ̀kpɔ́na nà rɔ́rɔ̀ Tàbɨ̌tà ɔ́bhɔ̀lɔ̀ mbɛrʉ̀ mà ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ mànà nɨ́tɛ̀ rɔ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ tɔ̀.

40 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ avì kɔ́rɔ́ alɛ rùvò kàluga ɔ̀ rɔ̀. Kǎdʉ̀ ndɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀na dɔ̌, ndàmbɛ ndɨtsɔ̀ dɔ̌ Kàgàwà rɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndàgɛrɛ abvo dɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨnà: «Tàbɨ̌tǎ, ɨ́và nyɨ.» Nɨ́, ɨ́yàdhíyà náadʉ̀ nyɨ̀kpɔ́na àngbɛ. Nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ ndɨ ndàla rɔ̀, kǎdʉ̀ ndàngbɛ, ndàdɨ sùnátù dɔ̌.

41 Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ɔtsʉ́na nágbà, ndàlʉ̌ Tàbɨ̌tà nɨ̌, ndɨ̀và ɔrʉ̀. Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ Yɛ̌sù ná'ù alɛ mà abvo-ayí mànà núnzì rìwʉ̌, ndàdʉ̀ Tàbɨ̌tà nɨ́tɛ̀ fɨ̃yɔ̀ ɨwà ɨ̀kyɛ̀ rɔ́rɔ̀.

42 Nɨ́ Yɔpà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, kɔ́rɔ́ alɛ nɨ́ɨrɨ wɔ̀ dhu-ɔ̀yɨ̌, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ ràdʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ná'ù.

43 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ nɔ́nzì Yɔpà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, yà ɔ́rɔ̀hɔ̀ nɔnyɨ́nà Sìmonì tɨ́ kátɨna alɛ bhà ɨdzá.

10

Kòrnòliyò dɔ̀ dhu rɔ̌dzì ɔnyʉ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu

1 Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, Kòrnòliyò tɨ́ kátɨna atdí alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè. Ka nɨ'ɨ̀ «Ɨ̀tàliyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ pbànówí tɔ́ pɨ̀kɔ̀» tɨ́ kátɨna pbànówí* dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ.

2 Àbadhi mà pbì ɨdzá-bhà mànà kɔ́rɔ́ nóongónà Kàgàwà ʉ̀lɛ, 'àdʉ̀ Kɔ̌dɔ̀ ɔ̀nzì. Kɔ̌ngónà ábhɔ̌ mʉ̀dzʉ̀nà nyʉ́ nɔ́nzì Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀, ndàdʉ̀ àrà ndɨtsɔ̀ rɔ̌ Kàgàwà rɔ̌ kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌.

3 Nɨ́ atdíku, àrʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sɨsì adyídɔ̌ nga tɔ́ ɔ̌, dhu adzì kà dɔ̀ ɔnyʉ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Nɨ́, kǎla Kàgàwà bhà màlàyikà pbì ɨdza rítsù rɔ́, ràdʉ̀ kànzì, ndàtɨ: «Kòrnòliyò!»

4 Nɨ́, Kòrnòliyò adʉ̀ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̀dì wɔ̀ màlàyikà rɔ̌ ɔdɔ ɔ̀nzɨ ndì ndí rɔ́rɔ̀, ndàdʉ̀ dhu ìvu tsʉ̀ná, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádhu nyɨ nyí ɨma ànzi nɨ̌?» Nɨ́, màlàyikà adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà ɨ̀rì wà pbʉ̀kʉ̀ ɨtsɔ̀ta. Ndɨrɔ̀, nyɨ nyarúbhɔ̌na nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀ pɛrɛ̀ návi wà ndɨ kpangba Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌. Nɨ́, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà àdzo nzá rʉ̀nʉ́ rɔ̀.

5 Nɨ́ kòmbí, óvì ìndrʉ̌ ròwù Yɔpà, ròwù Sìmonì tɨ́ kátɨna alɛ ànzì. Ngǎtsi ndɨ Sìmonì-ɔvɔ̀ nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀.

6 Ndɨ alɛ rɨ̌'ɨ̀ yà ɔ́rɔ̀hɔ̀ ɔ̀nyɨ arí Sìmonì bhà ɨdzá, ndɨ ɨdza ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌.»

7 Nɨ́, wɔ̀ Kòrnòliyò mà rʉ̌bhi ɔ̀tɛ rɔ̌ nà màlàyikà nɨitdègu àwɨ̌ kà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ̀, nɨ́ kǎdʉ̀ pbɨndà kasʉ tɔ́ ɔ́yɔ̌ alɛ mà, atdí pbɨndà mùnowì mànà núnzì. Ndɨ mùnowì nɨ'ɨ̀ Kàgàwà bhà Ʉyátá nɨ́fʉ̌ arí alɛ, ndàdʉ̀ Kòrnòliyò-tsʉ̌ dhu ɨ̀rì atdídɔ̌.

8 Nɨ́, Kòrnòliyò awɛ wɔ̀ ndɨ nɔ̀nzì dhu kɔ́rɔ́ abádhí tɔ̀, ndàdʉ̀ abádhí òvì ròwù Yɔpà.

Pɛ́tɛrʉ̀ dɔ̀ dhu rɔ̌dzì ɔnyʉ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu

---

* **9:36 9.36** Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̌, kɔ̌vɔ̀ nɨ́ Dòríkà.

* **10:1 10.1** Ndɨ pɨ̀kɔ̀ nɨ'ɨ̀ atdátdí mɨyà pbànówí tɔ́ azà mʉ̀tʉ̀.

9 Tsútsă nínganí, kɔ̌kɔ̀ Kòrnòliyò óvìná alɛ níi'ì abhi nà tí. Ní, azà adyifɔ̀-sisì adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌, abádhí i'ì íkyèrɔ̌ ndínǐ ì otsú tí Yɔpà tɔ́ kigɔ̀ ɔ̀. Nírɔ̀ ní ndi Pɛ́tɛrù upò ndàrà ndìtsɔ̀ idza-dɔ̀tsirɔ̀ ɔ̀ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ asota tɔ̀ ngari ɔ̀ rɔ̀*.

10 Ní àwù alú ka atdídɔ̌, ràdù ndòzè ndɔ̀nyù dhu. Ní ɔ̀nyù òyè ka kí kà tɔ̀ ɔ̀ná kàsumì ɔ̌ ní ndi, dhu adzì kà-dɔ̀ ɔnyu bhěyi.

11 Ní kăla ɔ̀rù-akpà-li'ɔ̀ ndì nàngbɛ rɔ́, ádrùngbă mbɛrù bhěyi ndì nìli atdí dhu ràdù àmbɛ ìfo dɔ̌ ɔ̀rù-akpà ɔ̀ rɔ̀ ìfɔ pbinàdɔ rɔ̌ ka kùlǔ ndì rɔ́rɔ̀, rìrà àhu yà adzi dɔ̌.

12 Wɔ̀ ndi ádrùngbă mbɛrù ɔ̀ i'ì dhu ní: ìfɔ pfɔ̌ya dɔ̌ arúbhi ìzǎ-tidɔ̀ mà kɔ́rɔ́, ɔ̀ya dɔ̌ arí 'àdha yà adzi dɔ̌ ìzǎ-tidɔ̀ mà, ɔrú arángili àrɛ̀-tidɔ̀ mànà kɔ́rɔ́.

13 Ní, Pɛ́tɛrù iri atdí alɛ-tù dhu ɔ̀vɔ rí fǐndà rɔ́, ndàti: «Pɛ́tɛrǔ, ívà nyi nyazè kɔ̀rí ìzǎ, nyadù à'ànà.»

14 Ní, Pɛ́tɛrù adù dhu àdu, ndàti: «Ìnzǐ ní wɔ̀ dhu bhěyi Ádrùngbălɛ́! Inzá ma mapèna yà Kàgàwà isɔ́ ìnzǐ ka kongó tí à'ànà ìzǎ-tidɔ̀ ná'a. Ndirɔ̀, ma màpè nzá Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ ɔ̀tì ìzǎ-tidɔ̀ ná'a.»

15 Ɔyɔ rí kìsě nǐ, Pɛ́tɛrù iri wɔ̀ alɛ-tù ràti: «Pɛ́tɛrǔ, iwà Kàgàwà ú'o rìlă nyìkpɔ́na ɔ̌ dhu nákă nzá nyatì ɔ̀tɔ̀tì dhu tí.»

16 Wɔ̀ dhu adù ndì ndɔ̀nzì ndì ìbhu-gùna. Ibhu ka nìsě dhu-dzidɔ̌, ka kadù wɔ̀rí ádrùngbă mbɛrù ìdha ányìrɔ̌ rɔ̀ tí rɔ̀dzì ɔ̀rù-akpà ɔ̀.

17 Pɛ́tɛrù adì ndàmbɛ inga ìrɛ̀ dɔ̌ wɔ̀ ndì ndàla dhu dɔ̌. Nírɔ̀ ní ndi kɔ̌kɔ̀ Kòrnòliyò ívìná alɛ níiwú, ìtsì ìko Pɛ́tɛrù rǐ'ì ɔ̀ná idza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nǐ kàlì-lí, iwà ì ɔ̀ngù dhu kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nă, ɔ́rɔ̀hɔ̀ ɔ̀nyi arí Sìmonì bhà idza ràrǐ'ì ngbɔrɔ́ rɔ́rɔ̀.

18 Ní, abádhí anzi dhu, 'àdù dhu ìvu ányì-dzá-bhà-tsǔ, 'àti: «Sìmonì Pɛ́tɛrù tí kátina alɛ nátí àdi àzú-dzá?»

19 Wɔ̀ ndi kàsumì ɔ̌, Pɛ́tɛrù níi'ì ìnè wɔ̀ ndì ndàlanà dhu dɔ̌ tí ndì ndí inga ìrɛ̀ tdítdɔ̌ rɔ́. Nírɔ̀ ní ndi Kàgàwà bhà Ìlǐlă-Alafí adù dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀, ndàti: «Pɛ́tɛrǔ, kɔ̀nǐ ìbhu alɛ rǐ nyɔmɛ.

20 Ní ívà nyi nyawǔ tsàkàtsàkà, nyǎdù òwu abádhí mànà atdíkpá ìnzǐ afínu rǔguru rɔ́rɔ̀, ima nyú ma mìvì ndi abádhí nídhunǐ.»

21 Ní Pɛ́tɛrù ìfò, ndìrà àhu kɔ̀rí alɛ-ti'ɔ̀ rɔ̀, kăti: «Ima ní ndi yà nyǐ nyɔ́mɛna alɛ. Ní, ádhu nyǐ nyìwǔ irɔ́ okúna dɔ̀ rɔ̀?»

22 Ní, abádhí adù dhu àdu, 'àti: «Mă nìvì ní Kòrnòliyò, pbànówí dɔ̌ ádrùngbălɛ. Ndi alɛ ní obhónángatálɛ, ndirɔ̀ ka ní Kàgàwà-ɔdɔ̀ ɔ̀nzi arí alɛ. Ndirɔ̀, kɔ́rɔ́ Pbàyàhúdí arí ídzì dhu kɛ̀lɛ̌ àwɛ̌ kà-dɔ̌. Ní Kàgàwà bhà màlàyikà návi ndì kà tɔ̀, ndàdù kàvi ránzì inyi pbìndà, ndínǐ ndiri tí nyi nyáwɛ̌na fǐndà dhu.»

23 Nírɔ̀ ní ndi Pɛ́tɛrù adù kɔ̀rí alɛ nákɔ ròtsù idza, ndàdù abádhí àbhu ròyì mběyi nyú.

Pɛ́tɛrù rǐ'ì Kòrnòliyò bhà idzá dhu

Tsútsă nínganí, Pɛ́tɛrù mà kɔ̌kɔ̀ Kòrnòliyò ívì alɛ mà, Yɔpà tɔ́ kigɔ̀ ɔ̌ Yěsù ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌ ngúfe alɛ mànà níivà ì Yɔpà rɔ̀, 'òwù Kòrnòliyò bhà Kàyìsàriyà tɔ́ kigɔ̀ ɔ̀.

24 Ní tsútsănínganí tdítdɔ̌, Pɛ́tɛrù arà àhu Kàyìsàriyà tɔ́ kigɔ̀ ɔ̀. Ní ányì, Kòrnòliyò i'ì abádhí ɔ̀dɔ ndì ndí rɔ́, atdíkpá yà ndì ndùnzìnà kɔ́rɔ́ fǐ-dzá bhà mà, atdídɔ̌ ndì ndózè ɔdhína mànà.

25 Ní, idza Pɛ́tɛrù rɔ̌tsù ɔ̀ná kàsumì ɔ̌, Kòrnòliyò ahù kàkɔ. Ní kăkɔ̀ ndì ɔtdyùna dɔ̌, ndìbvǔ ndì kɔ̌nzì-tsù ɔ̌, ndùlɛ̌ ka.

26 Pbɛ́tù, Pɛ́tɛrù adù kàlu ndìvà ɔrù, ndàdù àtìnà kà nǐ: «Ívà nyi ɔrù. Ima mà átɔ̀ ní inyi bhěyi alɛ kɛ̀lɛ̌.»

---

* **10:9 10.9** Mrk 13.15

27 Nɨ́, ɨdza ɨ̀ ótsù àzèmbè ɨ̀ ɔ́tɛ Kòrnòliyò nà rɔ́rɔ̀ rɔ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ atù ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ ɨdzá ɨ̀ nàndu rɔ́.
28 Nɨ́, kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kpangba abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̌, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu mbɛ̌yi nyʉ́ Ʊyátá rísɔ̌ dhu atdídɔ̌, Mʉ̀yàhudì ràkǎ nzá ndɨ̀ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ní Mʉ̀yàhudì t'ɔ́dhɨ̀nà tí, ndɨrɔ̀ kà ràkǎnà nzá ndòtsù ɨ̀nzɨ̌ ní Mʉ̀yàhudì bhà ɨdza. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɔ́vɔ̀ dhu idù, ndàtɨ: Ɨnzá ma ràkǎ mɔzʉ̀ atdí alɛ mà ɨnzá ɨ́lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌ alɛ tí, ndɨrɔ̀ ɨnzá àkǎ kokò mànà atdíkpá alɛ tí.
29 Nɨ́rɔ̀, kɔ̀nɨ̌ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ní ndɨ, yà nyɨ̌ nyòvì ìndrʉ̌ ròwù manzì rɔ̀, ma mɨ̀và ma mɨrà àzú ɨ̀nzɨ̌ pfɔ̌du rʉ̌guru rɔ́rɔ̀. Nɨ́ kòmbí, ma mòzè mʉnɨ àdhu-okú dɔ̀ rɔ̀ màtɨ́ nyɨ̌ nyànzì ma mɨrà àzú dhu.»
30 Nɨ́ Kòrnòliyò adʉ̀ dhu àdu Pɛ́tɛrʉ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Indo ɨdhɔ àhʉ wà ɨ̀fɔ, yà mbɛ̀mbɛ̀ yàrɨ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tí ma mádɨ mambɛ mɨtsɔ̀ dɔ̌ ɔ̀ná pbà ɨdzá rɔ̀ àrʉ̀gyètdí adyifɔ̀-sɨsɨ̀ adyídɔ̌ nga tɔ́ ɔ̌. Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí, ma mála atdí alɛ ɨwà ìdè ɔnzɨ̀dú, ʉ̀mbɨlɨ rʉ́mbɨlɨ mʉ̀dzarʉ̀ ndɨ̀ ndʉ̀fɔ̌ rɔ̀ná rɔ́rɔ̀.
31 Nɨ́ ndɨ alɛ átɨ ɨma nɨ̌: ‹Kòrnòliyǒ, Kàgàwà ɨ̀rɨ̀ wà pbʉ̀kʉ̀ ɨtsɔ̀ta. Ndɨrɔ̀, kàla wà nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀ nyɨ nyarúbhǒna pɛrɛ̀.
32 Nɨ́rɔ̀, óvì ìndrʉ̌ ròwù Yɔpà, ròwù Sìmonì tɨ́ kátɨna alɛ ànzì. Ngǎtsi ndɨ Sìmonì-ɔvɔ̀ ní Pɛ́tɛrʉ̀. Ndɨ alɛ rɨ̌'ɨ̀ yà ɔ́rɔ̀hɔ̀ ɔ̀nyɨ arɨ́ Sìmonì bhà ɨdzá, ndɨ ɨdza ràdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌.›
33 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí, ma mòvì ìndrʉ̌ pbʉ̀kʉ̀ ròwù nyanzì. Nɨ́, nyɨ nyàdʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ mbɛ̌yi màtɨ́ nyɨrà. Nɨ́rɔ̀, kànɨ̌ àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ kɔ́rɔ́ kòmbí Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌, ndɨ́nɨ̌ mǎ mɨrɨ tí Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ɔ́vɔ̀ ɨndʉ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyawɛ tí fǎkà dhu kɔ́rɔ́.»

Pɛ́tɛrʉ̀ rɔ̌tɛ Kòrnòliyò bhà ɨdzá rɔ̀ dhu

34 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ apɛ̀ ɔtɛ, ndàtɨ: «Kòmbí ma mʉ̀nɨ wà dhu obhó tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ Kàgàwà rarɨ́ ìndrʉ̌-ɔ̌nga òvò.
35 Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌, Kàgàwà ará'una alɛ ní yà ɔdɔ̀na ɔ̀nzɨ arɨ́ ndàdʉ̀ obhónánga ɔ̀nzɨ̀ alɛ.
36 Kàgàwà íbhò pbɨndà ɔtɛ Pbàìsràyélí tɔ̀. Ndɨ ɔtɛ ní, màrʉ̀ngà tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀-otù ɔ̌. Ndɨrɔ̀, ndɨ Yɛ̌sù Krístɔ̀ ní ndɨ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.
37 Nyɨ̌, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà kɔ́rɔ́ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ndɨ̀ nɔ́nzɨ̀ dhu, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Gàlìlayà tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̀ rɔ̀, yà Yùwanɨ ɔ́vɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ bàtizò dzidɔ̌.
38 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà ɨngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ Kàgàwà ɨ́rǎ Yɛ̌sù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ pbɨndà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ dhu. Ndɨ Yɛ̌sù úbhi kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ, ndàrà ídzì dhu ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀, ndàdʉ̀ àrà Pfɔ̀mvɔ arávu rɔ̀yá kɔ́rɔ́ alɛ nɨ́gʉ rɔ̌, Kàgàwà ɨ'ɨ̀ ndɨ̀ mànà nɨ́dhunɨ̌.
39 Mǎ'ɨ ní yà Yɛ̌sù ɔ́nzɨ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ pbìrì mà, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ mànà ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ ngàmbì. Ka kóhò ndɨ Yɛ̌sù, kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌, kadʉ̀ ɔ̀tdʉ̀nà.
40 Pbɛ́tʉ̀ ɨbhʉ rɨ́ kìsɛ̌ ɨdhɔ ɔ̌, Kàgàwà ádʉ̀ kàbhʉ rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀ ibhu ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ kàbhʉ rɨ̀tɛ̀ ndɨ̀ kpangba.
41 Kɨ̌tɛ̀ nzá ndɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kɨ̌tɛ̀ ndɨ̀ fǎkà yà Kàgàwà avò mǎ mɨ̌'ɨ̀ pbɨndà ngàmbì tɨ́ alɛ tɨ́rɔ̀. Kàbhà ɨngbɛ̀ta dzidɔ̌, mǎ mɔ́nyʉ̀ dhu, mǎdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ atdíkpá kà mànà.
42 Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ dhu ʉ̀ya fǎkà, ndɨ́nɨ̌ mǎ mɔvɔ tɨ́ dhu ìndrʉ̌ tɔ̀, mǎdʉ̀ dhu ɨ̀tɛ̀ kpangba, ndɨ̀ ràrɨ̌ ndɨ Kàgàwà avò ndɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɨtdɨya tɨ́ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ mà, ípìrɔ̌rɔ̀ rɨ́'ɨ̀ alɛ mànà-ànyǎ.
43 Ndɨrɔ̀, Kàgàwà bhà pbànábí náavɔ̀ dhu kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀, 'àtɨ: ‹Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ rɔ̌, Kàgàwà arɨ́ Yɛ̌sù nà'ù ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà ní bhà nzɛ́rɛnga nʉ́bà kɔ́rɔ́ ndɨ alɛ tɔ̀.›»

Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌fo ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí dɔ̌ dhu

44 Wɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ rɔ̌tɛ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí níifo kɔ̌kɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ rʉ̌nɔna fɨ̃yɔ̀ dhu ìrì rɔ̌ rúbhi kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌.
45 Ní, kɔ̌kɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà níwʉ̌ mànà atdíkpá Yɛ̌sù ná'ù Pbàyàhúdí ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ atdídɔ̌, ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ̀ Kàgàwà àbhʉ pbìndà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí tɔ́ pɛrɛ̀ átɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
46 Obhó tí, ɨ Pbàyàhúdí níirɨ kɔ̌kɔ̀ ɨ alɛ ɨnzá ì apɛ̀na ìrɨna angyɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̀tɛ rí, 'àdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga ìlè dɔ̌ rɔ́. Ní, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ dhu ìvu Pbàyàhúdí-tsʉ̌, ndàtɨ:
47 «Kòmbí, kǎkà alɛ nábà wà Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí átɔ̀ àlɛ̌ bhɛ̌yi. Ní ádhu ndɨ ndùvo rádʉ̀ abádhí rɔ̌ ìnzɨ̌ bàtizò nalʉ́ tí?»
48 Nírɔ̀ ní ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ bàtizò àvi kubho kɔ̌kɔ̀ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ bàtizò nàlʉ̌ alɛ náadʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ àgo, 'ɔ̀kò mànà atdíkpá ngúfe ɨdhɔ tí.

11

Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ ndɨ̀ nɔ́nzɨ̀ dhu àwɛ̌ dhu

1 Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ɨ̀ nòtù uvitatálɛ mà, Yɛ̌sù ná'ù ngʉ̌kpà alɛ mànà níirɨ dhu yà ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí mà ní rìrì wà Kàgàwà bhà Ɔtɛ átɔ̀.
2 Ní, Pɛ́tɛrʉ̀ itdègu ndàdʉ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ní Yɛ̌sù ná'ù ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ Pbàyàhúdí náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àmbɛ ɔ̀rʉ̀ dɔ̌ kà-dɔ̌, 'àtɨ:
3 «Nyɨ nyárà òtsù ìngbà dhu bhɛ̌yi ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí* nzínzì ɔ̀, nyǎdʉ̀ dhu ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá abádhí mànà?»
4 Nírɔ̀ ní ndɨ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndɨ̀ nɔ́nzɨ̀ dhu ɔ̀pɛ̀ ndàwɛ tsʉ̀nàrɔ̌ abádhí tɔ̀. Kǎtɨ:
5 «Ma mí'ì Yɔpà, ní ma mádɨ mambɛ mɨtsɔ̀ dɔ̌ adyídɔ̌, dhu ràdʉ̀ ɔ̀dzɨ̀ dùdù ɔnyʉ̀ bhɛ̌yi. Ní, ma mála ádrʉ̀ngbǎ mbɛrʉ̀ bhɛ̌yi ndɨ̀ nɨ̀lɨ atdí dhu ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rífo, ndàmbɛ àwʉ̌ dɔ̌ dùdù ɨ̀fɔ pbɨnàdɔ rɔ̌ ka kʉ̀lʉ̌ ndɨ̀ rɔ́rɔ̀.
6 Ní, yà ma mʉ̀dɨ̌ nyɨ̀kpɔ́du mambɛ wɔ̀ dhu àndà dɔ̌ rɔ̀, ma mála yà adzɨ dɔ̌ arúbhi ɨ̀fɔ pfɔ̌ya dɔ̌ ɨ̀zǎ mà, ɨrí ɔ̌ ɨ̀zǎ mà, ɔ̀ya dɔ̌ arí 'àdha ɨ̀zǎ mà, ɔrʉ́ arángɨlɨ àrɛ̀ mànà.
7 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mírɨ atdí alɛ-tù dhu ɔ̀vɔ rí idù rɔ́, ndàtɨ: ‹Pɛ́tɛrʉ̌, ívà nyɨ nyazè kɔ̀rí ɨ̀zǎ, nyadʉ̀ à'ànà.›
8 Ní, ma mádʉ̀ dhu àdu, matɨ: ‹Ɨnzɨ̌ ní wɔ̀ dhu bhɛ̌yi Ádrʉ̀ngbǎlɛ́! Ɨnzá ma mapɛ̀na yà Kàgàwà ɨsɔ́ ɨ̀nzɨ̌ ka kongó tí à'ànà ɨ̀zǎ-tɨdɔ̀ à'a. Ndɨrɔ̀ ma màpɛ̀ nzá Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ̀tɨ̀ ɨ̀zǎ-tɨdɔ̀ ná'a.›
9 Ɔyɔ rí kìsɛ̌ nɨ, ma mírɨ wɔ̀ alɛ-tù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɔ́tɛ rɔ́, ndàtɨ: ‹Pɛ́tɛrʉ̌, ɨwà Kàgàwà ú'o rɨ̀lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌ dhu nákǎ nzá nyatɨ̀ ɔ̀tɔ̀tɨ̀ dhu tí.›
10 Wɔ̀ dhu nádù ndɨ̀ ndɔ̀nzɨ̀ ndɨ̀ ɨ̀bhʉ-gʉ̀na. Ɨbhʉ ka nìsɛ̌ dhu-dzidɔ̌, ka kádʉ̀ wɔ̀rí ádrʉ̀ngbǎ mbɛrʉ̀ ɨ̀dha ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tí rɔ̀dzɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀.
11 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ tí ní ndɨ, rùdú ka kìvì Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ɨ̀bhʉ alɛ nádʉ̀ 'ʉ̀tɔ̀ yà ma mí'ì ɔ̀ná ɨdza-lí.
12 Ní, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ádʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ idù ndàtɨ, mǎ ròwu atdíkpá abádhí mànà ìnzɨ̌ afídu rʉ̌guru rɔ́rɔ̀. Kǎkà nyɨ̌ nyálǎna ɨrɔ́ azà ɔdhídu nádʉ̀ mʉndà ányɨ̀ Kàyìsàriyà, mǎdʉ̀ ìtsi òtsù yà ɨma nànzì Kòrnòliyò bhà ɨdza.
13 Nírɔ̀ ní ndɨ Kòrnòliyò ádʉ̀ ìngbà dhu bhɛ̌yi màtí Kàgàwà bhà màlàyikà àvi ndɨ̀ fɨ̃ndà pbìndà ɨdzá dhu náwɛ fǎkà. Màlàyikà átɨ kà nɨ̌: ‹Óvì ìndrʉ̌ ròwù Yɔpà, ròwù Sìmonì tí kátɨna alɛ nánzì. Ngǎtsi ndɨ Sìmonì-ɔvɔ̀ ní Pɛ́tɛrʉ̀.
14 Ndɨ alɛ rɨ̌ ndɨ ɨnyɨ mà, kɔ́rɔ́ pbʉ̀kʉ̀ ɨdzá-bhà mànà rʉ̌gʉ nɨ̌ ɔtɛ náwɛ̌ ɨndʉ̀.›
15 Ní, ɔtɛ ma mɔ̀pɛ̀ mawɛ ndɨ Kòrnòliyò bhà ɨdzá-bhà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nádʉ̀ ìfo abádhí dɔ̌, àdhàdhɨ yà wɛmbɛrɛ̀ tí ndɨ ndɨfo àlɛ̌ dɔ̌ dhu bhɛ̌yi.

---

* **11:3 11.3** Ɨnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tí ka kátɨna alɛ nátɨ ka kí átɔ̀ ɨnzá ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨyánga alɛ tí.

16 Nɨ́, ndɨ dhu ádʉ̀ mabhʉ mɨrɛ̀ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ʉnɔ̀ àlɛ̌ tɔ̀ dhu. Kǎtɨ: ‹Bàtizò nubhónà Yùwanì núubhò bàtizò ìndrǔ tɔ̀ ɨdha nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nyɨ́ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí tɔ́ bàtizò àlʉ̌.›

17 Kàgàwà úbho yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ àlɛ̌ ka'u nínganí ndì ndubhò àlɛ̌ tɔ̀ pɛrɛ̀ átɔ̀ abádhí tɔ̀. Nɨ́, ɨma nɨ́'ɨyana àdhɨ ndɨ́nɨ̌ ma muvó tɨ́ ma Kàgàwà rɔ̌ ìnzɨ̌ rɔ̀nzɨ pbìndà kasʉ?»

18 Wɔ̀ ɔtɛ ɨ̀ ɨrì rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà rǔbhi 'àgò rɔ̌ mànà alɛ náadʉ̀ afíya òtù, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ìlè Kàgàwà, 'àmbɛ àtɨnà dɔ̌: «Hàkà! Kàgàwà pbánɨ́ àbhʉ̌ rádʉ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mà nábhʉ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ fɨyɔ́ mʉ̀tsɔ, ràdʉ̀ obhóná ípìrɔ̌nga nábà átɔ̀!»

Kànɨsà rɨ̌ ndɔ̀pɛ̀ Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu

19 Stɨfanʉ̀ ka kòhò dhu-dzidɔ̌, ndɨ̀ nɔ̀pɛ̀ Yěsù ná'ù alɛ rɔ̌ avuta náabhʉ̀ ɨ alɛ rɨ̀fàlà ɨ̀ dhèdhèrɔ̀ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ. Atdídhená alɛ náatsè Fòyìnikè, ngʉ̌kpà alɛ náatsè Kìpurɔ̀, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà-tsí náadʉ̀ òtse Àtìyòkiyà. Abádhí owúnà Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ Pbàyàhúdí tɔ̀ tɨ́.

20 Pbɛ́tʉ̀, yà abádhí nzínzì ɔ̌ ɨ̀ nòtù Kùrenì ɔ̌ ngúfe alɛ mà, Kìpurɔ̀ ɔ̌ ngúfe alɛ mànà náawù ùvò Àtìyòkiyà, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ʉ̀nɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù dɔ̌ rɔ́tɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀.

21 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náabhʉ̀ ɔbɨ atdídɔ̌ abádhí tɔ̀, ndɨ dhu ràdʉ̀ àrà yà abádhí rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ fɨ́yɔ̀ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nábhʉ rɔ̌ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɨ̀, 'àdʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ná'ù.

22 Wɔ̀ abádhí rɔ̌nzɨna dhu-ɔ̀yɨ̌ níitdègu àrà òtsi Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌ bhà-bɨ ɔ̀, nɨ́ ɨ alɛ adʉ̀ Bàrnabà nóvì ràrà Àtìyòkiyà.

23 Bàrnabà níitdègu àrà àhʉ ányɨ, ndàdʉ̀ Kàgàwà àso Yěsù ná'ù alɛ dhu nótù, nɨ́ kɨ̌dhɛ̀ adʉ̀ ndɨ̀ka atdídɔ̌. Kǎdʉ̀ ɨ alɛ-afí àbhʉ ròtsì ɔbɨ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ napbá tɨ́ atdídɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rɔ̌ tɨ́.

24 Ndɨ Bàrnabà nɨ'ɨ̀ ídzì alɛ, atdídɔ̌ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ɨ́rǎ alɛ, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ a'uta nà alɛ. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, ábhɔ̌ ihé-yà nyʉ́ náadʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ná'ù.

25 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Bàrnabà adʉ̀ àrà Sáwúlò nɔ́mɛ̀Ársɔ̀ tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀.

26 Nɨ́ ka ndɨ ndàla rɔ̀, kǎdʉ̀ kìdyì ìwǔ mànà atdíkpá, ìwǔ ùvò nà Àtìyòkiyà. Ndɨ Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌, abádhí anzɨ atdí atɔ nyʉ́. Ndɨrɔ̀ ndɨ kànɨsà ɔ̌, abádhí udhè dhu ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ tɔ̀. Wɔ̀ ndɨ Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ nga nɨ́ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ka kapɛ̀ kunzì Yěsù bhà ábhàlɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ nɨ̌.

27 Ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Kàgàwà bhà pbànábí núuvò Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, 'òwù Àtìyòkiyà.

28 Abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ɨ̀ Àgabʉ̀. Nɨ́, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ʉnda ka rɔ̀vɔ̀ dhu ndàtɨ, ádrʉ̀ngbǎ àgǎyì ràrɨ̌ ɨ̀sɨ̌ yà adzɨ dɔ̌ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌. Obhó tɨ́, ndɨ àgǎyì adʉ̀ ɨ̀sɨ̌ yà Klòdiyò nɨ́'ɨ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́ ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌†.

29 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ ɔ̌ tɨ́ nɨ́ ndɨ, Yěsù bhà ábhàlɨ̌ adʉ̀ 'ɨ̀rɨ, 'ɨ̀tsà fɔyá dhu, ngǎtsi alɛ ràrà kìbhò rɔ̌ fɔná ndɨ̀ nàbà dhu-bvʉ rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɔnzɨ tɨ́ ɔdhɨ́ya dzʉ̀nà nɨ̌ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

30 Pɛrɛ̀ ɨ̀ ɨ̀tsà dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ kàbhʉ Bàrnabà mà, Sáwúlò mànà ròwù àbhʉnà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌‡-fɔ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

12

Yàkɔbhɔ̀ òho ka kɨ́, kadʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ òsò dhu

1 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ ɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ apɛ̀ ndàvu Kànɨsà ɔ̌ bhà nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ rɔ̌.

---

† **11:28 11.28** Kɨ̌'ɨ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌. ‡ **11:30 11.30** Pbàkʉ̀rʉ̌ nɨ́ kànɨsà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ.

2 Nɨ́, kăbhʉ̀ Yàkɔbhɔ̀, Yùwanɨ̀ t'ádɔ̀nà kɔkɛ̀rɛ̀ dɔ̀na ɨla tɔ́ obhi-akpà nɨ̌, rɔ̀vɛ̀.
3 Kĩtdègu wɔ̀ ndɨ̀ ndàbhʉ kɔnzɨ̀ dhu àlằ Pbàyàhúdí-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ rɔ́, nɨ́ kădʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ àvi kosò. Wɔ̀ ndɨ dhu anzɨ̀ ndɨ̀ yà ɨ̀mbằ ɔ̀nà afi nà mʉ̀gatì tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌.
4 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ ka kòsò dhu-dzidɔ̌, Hɛ̀rɔdɛ̀ adʉ̀ kàbhʉ kɨdɔ̀ imbi-dzà ɔ̀. Kădʉ̀ ɨfɨ̃fɔ́ pbànówí tɔ́ ɨ̀fɔ mʉ̀tʉ̀ nʉ́lɨ, rɔ̀dɔ̀ kà-ngbɔ̀ ányɨ̀-dzá. Kŭdhè dhu nɨ́, Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ rʉ̌da rɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ kàbhʉ̌ kɔtdɨ̀ ànyăna ibí alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀ dhu.
5 Nɨ́, ka kambɛ́nà Pɛ́tɛrʉ̀-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ̀ dɔ̌ imbi-dzà ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ Kànɨsà ɔ̌ bhà adʉ̀ òko, 'àmbɛ 'ɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ Kàgàwà rɔ̌ kŏkú dɔ̀ rɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀ ɨ́ ɔ̀ná nga ɔ̀tdɨ̀ rɔ́rɔ̀.

Kàgàwà bhà màlàyikà rɨ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ ɨ̀kɔ̀lɔ̀ imbi ɔ̀ rɔ̀ dhu

6 Yà tsútsằ nínganí Hɛ̀rɔdɛ̀ rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndabhʉ̀ tɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ kɔtdɨ̀ ànyăna ɔ̀ná ɨdhɔ tɔ́ iku ɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ ɨ'ì óyɔ̌ pbànówí nzínzì ɔ̌ ndɨ̀ ndàyi rɔ́, ɔtsʉ́na ràdʉ̀ ì'ì óyɔ̌ àdrà-mbɨ̌ nɨ̌ ka kʉ̀tsɨ̀ rɔ́. Ndɨrɔ̀, sàndɨ̌rì adʉ̀ ì'ì tsằtsʉ̀-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ ì ɨ́ rɔ́.
7 Nɨ́ kòmbómbí tɨ́, ɨnzá kɔ̌kɔ̀ alɛ ʉ̀nɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Ádrʉ̀ngbằlɛ Kàgàwà bhà màlàyikà nɨ́ɨtɔ ndɨ̀, awáwʉ̀ ràdʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ mà rɨ̌'ì ɔ̀nà kàlugá-ngba ɔ̌ nga àtdyi, ràwʉ̀ hwé. Nɨ́, wɔ̀ màlàyikà náaya Pɛ́tɛrʉ̀-ngbɔ̀ ɔngɔ̀na rɔ̌ rɔ̀, ndɨ̀nga ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ tsàkàtsàkà.» Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀-ɔtsʉ́ rɔ̌ ì'ì àdrà-mbɨ̌ náadʉ̀ 'ìtdɨ̀ ɨtɨ́rɔ̀, 'àwà ì obvò.
8 Wɔ̀ màlàyikà adʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ kà nɨ̌: «Ísɔ̌ mvʉnʉ ɔ̀, nyadʉ̀ pfɔ̃nʉ rɔ̌ kàyìtò-mbɨ̌ ìso mbĕyi.» Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ wɔ̀ màlàyikà àvi fĩndà dhu ɔ̀nzɨ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, màlàyikà adʉ̀ atɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ kà nɨ̌: «Áfɔ̌ rʉ̀nʉ́ ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀, nyadʉ̀ ɨ̀rà owùdu ɔ̌.»
9 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àhʉ, ndàrà kŏwù ɔ̌. Kʉ̌nɨ nzá dhu, wɔ̀ màlàyikà rɔ̌nzɨna dhu ràrɨ̌ obhó dhu. Pbɛ́tʉ̀, kămbɛ́nà dhu àtɨ̀ dɔ̌ ɔnyʉ rɨ̌ ndɔ̀nyʉ dhu tɨ́.
10 Nɨ́, abádhí ʉdà wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ sàndɨ̌rì tɔ́ mʉ̀tʉ̀ tɨ́. Tdɨ́tdɔ̌ abádhí ʉdà ɔyɔ rɨ́ kìsĕ sàndɨ̌rì tɔ́ mʉ̀tʉ̀ tɨ́. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, abádhí awù ùvò yà dòtsí ka kúvò nɨ̌ kɨgɔ̀ ɔ̀ tsʉmà tɔ́ tsằtsʉ̀-tɨ́. Nɨ́ ndɨ tsằtsʉ̀ adʉ̀ ndàpfò ndɨ̀tɨ́rɔ̀ abádhí tɔ̀, abádhí ràdʉ̀ ùvò iri, 'àdʉ̀ òko àmbɛ òwu dɔ̌ ngʉdhà ɔ̌. Nɨ́ kòmbómbí tɨ́, wɔ̀ màlàyikà adʉ̀ àwɨ̌ Pɛ́tɛrʉ̀-tɨ́ rɔ̀.
11 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ wɔ̀ rɔ̀ná ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu arà Pɛ́tɛrʉ̀-dɔ àlʉ. Nɨ́ kătɨ: «Kòmbí, ma mʉ̀nɨ wà dhu Ádrʉ̀ngbằlɛ Kàgàwà nyʉ́ nɨ́ yà pbɨndà màlàyikà nìbhò rɨrà mɨkɔ̀lɔ̀ Hɛ̀rɔdɛ̀-fɔ́ rɔ̀, ràdʉ̀ mabhʉ mɔgʉ̀ yà Pbàyàhúdí rʉ̌bhi àpànà rɔ̌ rùdú ì ɔnzɨ tɨ́ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌ rɔ̀.»
12 Wɔ̀ dhu àlʉ̌ dɔ̀na rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kădʉ̀ àrà Màrɨyà, Yùwanɨ̀-tsánà bhà. Ngằtsi ndɨ Yùwanɨ̀-ɔvɔ̀ nɨ'ì Mằrkɔ̀. Nɨ́ ndɨ Màrɨyà bhà ɨdzá, ibí alɛ nyʉ́ nɨ́ɨ'ì ì àndu ì, 'àmbɛ 'ɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ rɔ́.
13 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ itsi tsằtsʉ̀ ɨ̀tdɔ irină rɔ̀, Rɔdhà, kasʉ tɔ́ atdí tsìbhíngba ràdʉ̀ òndri ɨ́kyɛ̀rɔ̌ tsằtsʉ̀ tɨ́.
14 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ ndɨ̀ ndʉ̀nɨ tŭna rɔ̌ rɔ̀, kɨ̌dhɛ̀ ɨka ndɨ̀ atdídɔ̌. Nɨ́, ɨnzá ndɨ̀ ndàpfò tsằtsʉ̀ mà kà tɔ̀ rɔ́rɔ̀, kădʉ̀ ndàngbo, ndɔ̀kʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌'ì tsằtsʉ̀nằ dhu ɔ̀vɔ̀ ɨdza rɨ́'ì alɛ tɔ̀.
15 Nɨ́ ɨ alɛ adʉ̀ dhu àdu Rɔdhà tɔ̀, 'àtɨ: «Tɨ́ àrɨ̌ dʉ̀nʉ́ rɨ́'ì dhé?» Pbɛ́tʉ̀, Rɔdhà adʉ̀ àdɨ ndàmbɛ ìnè Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌'ì obhó tɨ́ tsằtsʉ̀nằ dhu kɛ̀lɛ̌ nɔ́vɔ̀ dɔ̌ abádhí tɔ̀. Nɨ́ abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ tsìbhíngba nɨ̌: «Pɛ́tɛrʉ̀-mùlɨ̌ nɨ́ wɔ̀.»
16 Pbɛ́tʉ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àdɨ, ndàmbɛ tsằtsʉ̀ kɛ̀lɛ̌ nɔ́tdɔ̀ dɔ̌. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ka kawù tsằtsʉ̀ àpfò, kà ràdʉ̀ òtsù ɨdza. Nɨ́, ka ì àla rɔ̀, ɨdhɔ adʉ̀ ɨdza ì'ì alɛ ʉ̀kɔ atdídɔ̌.
17 Nɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ abádhí nágo ɔtsʉ́na nɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ ɔtɛ tɨ́. Kădʉ̀ ndɔ̀pè ndàwɛ ɨ̀ngbà dhu bhĕyi màtɨ́ Ádrʉ̀ngbằlɛ Kàgàwà àbhʉ ndɨ̀ ndàhʉ imbi ɔ̀ rɔ̀ dhu abádhí tɔ̀. Tdɨ́tdɔ̌, kădʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Nyòwu nyàwɛ wɔ̀ rùdú ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu Yàkɔbhɔ̀ mà tɔ̀, ngʉ̌kpà àlɛ̌ t'ɔ́dhɨ́na mànà.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kădʉ̀ àhʉ ɨdza rɔ̀, ndàdʉ̀ àrà ngằtsi ngari ɔ̀.
18 Nɨ́ ɨnga ùbho rɔ̀, pbànówí-tsì ava ndɨ̀ atdídɔ̌, 'àmbɛ dhu ɔ̀ngʉ̀ dɔ̌ tsʉ̀yá nzínzìya ɔ̌, 'àtɨ: «Pɛ́tɛrʉ̀ nyʉ́ àrà àdhà?»
19 Ádrʉ̀ngbằ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ adʉ̀ kàvi kɔmɛ̀ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nằ, pbɛ́tʉ̀ ka kadʉ̀ nzá kàbà. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kădʉ̀ dhu àvi kɔngʉ̀ Pɛ́tɛrʉ̀-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ̀ rɔ̌ rúbhi sàndɨ̌rì-tsʉ̌, ndàdʉ̀ àbhʉnà

kɔkyɛ̀ kɔ́rɔ́. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Hɛ̀rɔdɛ̀ adʉ̀ ndɨ̀và Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndàrà Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndàrà àdɨ ányɨ̀ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tɨ́.

Ádrʉ̀ngbă kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ rɔ̌vɛ̀ dhu

20 Ádrʉ̀ngbă kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ náakó atdídɔ̌ Tirò mà Sìdɔnà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà rɔ̌. Nɨ́, atdíku, abádhí ɨrɨ ɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ oví tɨ́ ìndrǔ ɔvɔ̀ya rɔ̌ Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ròwù ɔ̀tɛ Hɛ̀rɔdɛ̀ nà. Nɨ́, ndɨ́nɨ̌ ndɨ dhu aká tɨ́ fɨ̌yɔ̀, abádhí adʉ̀ ʼɨ̀rɨ̀ Blăstɔ̀ tɨ́ kátɨna alɛ nà. Ndɨ alɛ nɨʼɨ̀ ádrʉ̀ngbă kamà bhà ɨdhɔ tɔ́ kàluga ɔ̌ dhu dɔ̌ ádrʉ̀ngbălɛ. Nɨ́ abádhí awù ʼònzì ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ oko tɨ́ màrʉ̀ngà ɔ̌ Hɛ̀rɔdɛ̀ mànà, abádhí tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà òngù rɨ́ ɔ̀nyʉ̀ ongónà ɨ̀rà ádrʉ̀ngbă kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà pbìrì ɔ̀ rɔ̀ nídhunɨ̌.

21 Nɨ́, yà abádhí ɨ̀rɨ̀ ɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɔtɛ tɨ́ ádrʉ̀ngbă kamà mànà ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌, ndɨ kamà nʉ́ʉfɔ́ ndɨ̀ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ mʉ̀dzarʉ̀ nɨ̌, ndàdʉ̀ àdɨ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbă kamà tɔ́ tombi dɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kădʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀, ndàmbɛ dhu ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ ihé-yà tɔ̀.

22 Nɨ́ wɔ̀ kà rɔ̌tɛ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ihé-yà adʉ̀ ɨ̀dʉ̀ ʼàtɨ: «Ìgyò! Ɨnzɨ̌ nɨ́ ìndrǔ nyʉ́ yà rɔ́tɛ dhemă! Mʉ̌ngʉ̌-ngba nyʉ́ nɨ́ yà rɔ́tɛ!»

23 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà bhà màlàyikà náapbɨ̀ Hɛ̀rɔdɛ̀, ɨnzá kàbhʉ ɨfʉta Kàgàwà tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, asa ràdʉ̀ àkanà, rɔ̀vɛ̀ dòtsí.

24 Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Kàgàwà bhà Ɔtɛ adʉ̀ àdɨ ndàmbɛ ndànga dɔ̌, ndàdʉ̀ àmbɛ ndʉ̀ndɔ̀ dɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nă.

25 Bàrnabà mà Sáwúlò mànà níitdègu fɨ̌yɔ̀ ka kavì ʼòwù ɔ̀nzɨ̀nà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kasʉ nɨ́tɔ, nɨ́ abádhí adʉ̀ ʼɨ̀và, ʼàdu ɨ̀ Àtìyòkiyà. Ányɨ̀ abádhí adʉ̀ òwu atdíkpá Yùwanɨ̀ tɨ́ kátɨna atdí alɛ mànà. Ngǎtsi ndɨ Yùwanɨ̀-ɔvɔ̀ nɨʼɨ̀ Mǎrkɔ̀.

13

Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lă-Alafí rɨ̌ Bàrnabà mà Sáwúlò mànà nóvò Kàgàwà bhà kasʉ tɔ̀ dhu
(Gàl 2.7-9; 2Tì 3.8-9)

1 Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌, Kàgàwà bhà pbànábí mà, ìndrǔ tɔ̀ arɨ́ dhu ùdhɛ̌ alɛ mànà nɨ́ɨʼɨ̀ ìnè. Ɨ alɛ nɨʼɨ̀ Bàrnabà, Nìgerì tɨ́ kátɨna Sìmìyonì, Lùkiyò, Kùrenì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ, Mànàyenì, yà atdíkpá avì ádrʉ̀ngbă kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ mànà alɛ, ndɨrɔ̀ Sáwúlò.

2 Nɨ́ atdíku, yà abádhí rɨ̌ Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà ʉ̀lɛ̌, ʼàdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ tʼɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lă-Alafí atɨ abádhí nɨ̌: «Nyɔ̀pɨ̀ Bàrnabà mà Sáwúlò nà idù, nyʉ̌lɨ igi, ndɨ́nɨ̌ yà ma munzi ɨ̀ fɨ̌yɔ̀ kasʉ nɔnzɨ tɨ́.»

3 Nɨ́, ɔ̀nyʉ̀ tʼɔ́nyʉta-tsʉ̀ ɨ̀ ʉ̀tsɨ̀, ʼàdʉ̀ àmbɛ ʼɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ átɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ ɔtsʉ́ya nʉ́lɨ Bàrnabà mà dɔ̌ Sáwúlò nà, ʼàdʉ̀ ʉ̀bhànà ròwù.

Bàrnabà mà Sáwúlò nà rɔ̌wu Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ̀ Kìpurɔ̀ tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu

4 Wɔ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lă-Alafí nóvì ɨ̀ ɨ ɨ̀ ówu rɔ̀, Bàrnabà mà Sáwúlò nà náawù ùvò Sèlèkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, abádhí adʉ̀ òtsù ádrʉ̀ngbă ibhú ɔ̀, ʼòwù Kìpurɔ̀ tɨ́ kátɨna sɔ̀ngà dɔ̀.

5 Nɨ́, Sàlàminò tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, abádhí apɛ̀ ʼʉ̀nɔ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ ìndrǔ tɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀. Yùwanɨ̀ nɨ́ɨʼɨ̀ ìnè átɔ̀ atdíkpá abádhí mànà, ndàdʉ̀ arà abádhí dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ rɔ̌.

6 Nɨ́ ɨwà ɨ̀ ʉ̀dà Kìpurɔ̀ tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̀nă kɔ́rɔ́ rɔ́rɔ̀, abádhí awù ùvò ndɨ sɔ̀ngà ɔ̌ kɨgɔ̀, Pafɔ̀ tɨ́ kátɨna ɔ̀. Nɨ́, ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, abádhí atù Bǎrà-Yɛ̌sù tɨ́ kátɨna màzɨ̌tálɛ. Àbadhi nɨʼɨ̀ átɔ̀ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ nabì.

7 Abádhí ongónà òko atdíkpá Kìpurɔ̀ tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̌ lɨ̀walɨ̀, Sɛ̀rgiyò Pɔlɔ̀ tɨ́ kátɨna alɛ, yà
atdídɔ̌ ɨnga nʉ́nɨ mànà. Nɨ́, ndɨ lɨ̀walɨ̀ avì Bàrnabà mà Sáwúlò nà kunzì, rìwʉ̌ tɨna ɔ̀,
Kàgàwà bhà Ɔtɛ ndɨ̀ ndòzè atdídɔ̌ ndɨ̀rɨ̀ nɨ́dhunɨ̌.
8 Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ màzɨ̌tálɛ, Ɛ̀lɛmà, wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ kɔ̌vɔ̀-tɨ̀ Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̌, náadʉ̀ àdɨ,
ndàmbɛ ndàgò dɔ̌ abádhí mànà. Kǎdʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ndʉgɛ́rɛ́ tɨ́ lɨ̀walɨ̀-afí, ɨ̀nzɨ̌ dhu
na'u tɨ́.
9 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ɨ̀rǎ ndɨ̀ rɔ̀, Sáwúlò, yà Pɔlɔ̀ tɨ́ kátɨna átɔ̀ nʉ́ʉdɨ́
nyɨ̀kpɔ́na wɔ̀ màzɨ̌tálɛ Ɛ̀lɛmà rɔ̌,
10 ndàdʉ̀ àtɨ̀nà nɨ̌: «Nyɨ nyarɨ́'ɨ̀ nzɛ́rɛ màgɛ̌zì nà abhɔ. Ndɨrɔ̀ nyɨ nyarɨ́ ìndrʉ̌ ʉ̀trǎ
abhɔ. Ɨnyɨ nɨ́ Pfɔ̀mvɔ t'ídhùnà nyʉ́, ndɨrɔ̀ ɨnyɨ nɨ́ obhónánga rɔ̌ òmvʉ̌. Nyɨ nyʉbhàya
tɨ́ obhó Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà tʉ́rʉ́tʉ́rʉ́ ídè otu t'ʉ́tdyata?
11 Nɨ́ Kòmbí, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-ɔtsʉ́ ɨ̀sɨ̌ wà dʉ̀nʉ́. Nyɨ nyóngo ndùmùndúmú tɨ́,
ɨ̀nzɨ̌ nyala adyifɔ̀-nyɨ̀kpɔ́ atdɨ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ màtɨ́.» Nɨ́ ʉrɔ́ rɔ̀ tɨ́, Ɛ̀lɛmà-nyɨ̌nga nʉ́ʉtɨ̀ mbìì,
ɨ́nɔ̌-yà rìbvʉ̌ ndɨ̀ dɔ̀ná. Nɨ́, kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndòrì ndɨ, ndàmbɛ ndʉ̀nda rɨ́ alɛ ɔ̀nɛ̀ dɔ̌.
12 Nɨ́, lɨ̀walɨ̀ itdègu wɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu àlǎ, náadʉ̀ Yɛ̌sù à'ù, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù bhà
Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ùdhɛ̌ ka kɨ́ dhu ɔ̀sʉ̀ ndɨ̀ atdídɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.

Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà rɔ̌wu ùvò Àtìyòkiyà tɨ́ kátɨna atdí pbanga ɔ̀ dhu (Kas 7.1-50; 10.36-43)

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ mà ɔdhɨ́na mànà núupò ibhú ɔ̀ Pafɔ̀ rɔ̀, 'òwù, 'òwù ùvò Pɛrgà
tɨ́ kátɨna Pàfùliyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí pbanga ɔ̀. Ányɨ̀rɔ̌ nɨ́ ndɨ, Yùwanɨ̀* náadʉ̀ abádhí
nʉ́bhà, ndàdʉ̀ ndàdu, ndàrà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
14 Nɨ́, abádhí adʉ̀ abhi ɔ̀pɛ̀ Pɛrgà rɔ̀, 'òwù, 'òwù ùvò Pìsìdiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí pbanga,
Àtìyòkiyà tɨ́ kátɨna ɔ̀. Nɨ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, Pɔlɔ̀ mà ɔdhɨ́na mànà náatsù unduta-dzà ɔ̀,
'àdʉ̀ òko obvò.
15 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ka kazʉ̀ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ bhʉ̌kù ɔ̀ ka kandí dhu mà, Kàgàwà bhà
pbànábí náandí dhu mànà. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, unduta-dzà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ ìndrʉ̌
òvì, ròwù dhu ʉ̀nɔ̀ abádhí tɔ̀, 'àtɨ: «Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́vɔna
abádhí-afí nyɨ̌ nyopé tɨ́ nɨ̌ ɔtɛ nà, nɨ́ nyɔ̀vɔ ka kòmbí.»
16 Nɨ́, Pɔlɔ̀ ɨvà ndɨ̀ ndìdè, ndàdʉ̀ ìndrʉ̌ àpe ɔtsʉ́na nɨ̌, rɨ̀nɛ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎpɛ̀ ɔtɛ
ndàtɨ: «Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhǎ, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ yà Kàgàwà-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyarɨ́ rɔ̀, nyɨ̀rɨ yà
ma mʉ́nɔna dhu.
17 Àlɛ̌, Pbàìsràyélí tɨ́rɔ̀, àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà náavò ndɨ àlɛ̌ t'ábhúna. Nɨ́, Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀
abádhí aróko ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kǎdʉ̀ abádhí àbhʉ rɔ̀trɔ̀, ròngò ábhɔ̌ alɛ́-yà nyʉ́ tɨ́. Wɔ̀
dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ abádhí ìpfo, rùvò ányɨ̀rɔ̀ pbɨndà ɔbɨ nyʉ́ nɨ̌.
18 Kǎdʉ̀ abádhí-ngbɔ̀ nɔ́dɔ̀ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌, ràrà àhʉ mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀fɔ kumì atɔ tɨ́.
19 Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ àrʉ̀bhʉ̀ dhèdhèrɔ̀ alɛ-tɨdɔ̀-tsʉ̀ tɔ́ rʉ̀gànda-tsè nɔ́tdɨ Kànanà tɔ́ pbìrì
ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨ pbìrì àbhʉ àlɛ̌ t'ábhúna tɔ̀.
20 Kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu anzɨ ɨ̀, ràrà àhʉ mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀fɔ mɨyà dɔ̀ná imbò kumì nà atɔ tɨ́. Wɔ̀
dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà adʉ̀ àlɛ̌ t'ábhúna-ànyǎ nɨ́tdɨ rɔ́ngo alɛ nʉ́lɨ abádhí nzínzì ɔ̌, ràrà
àhʉ pbɨndà nabì Sàmɔlɛ̀ nɨ́dɨ ndɨ̀ ndaraya abádhí nzínzì ɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̀.
21 Ndɨrɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ ʉrɔ́ rɔ̀, àlɛ̌ t'ábhúna náadʉ̀ kamà ɔ̀nzì Kàgàwà-fɔ́. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ
Kàgàwà adʉ̀ Sàwulò nɨ́dɨ abádhí dɔ̌ kamà tɨ́, rɔ̀nyʉ̀ idzi abádhí dɔ̌, ràrà àhʉ ɨ̀fɔ kumì
atɔ tɨ́. Ndɨ Sàwulò nɨ'ɨ̀ Kisì t'ídhùnà. Ndɨrɔ̀ Kisì nɨ'ɨ̀ Bɛ̀nyàmɨnɨ̀-dhú-bvʉ̌ alɛ.
22 Kàgàwà níitdègu Sàwulò nífɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌ rɔ̀, nɨ́ kǎdʉ̀ Dàwudì
nɨ́dɨ tdɨ́tdɔ̌ abádhí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́. Kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ átɔ̀ Dàwudì-okú dɔ̀ rɔ̀, ndàtɨ:
‹Ma màbà wà Dàwudì, Yɛ̌sɛ̀ t'ídhùnà, atdídɔ̌ afídu ózè alɛ. Ka nɨ́ ndɨ ma mòzè dhu
ɔ̀nzɨ̀ róngo kɔ́rɔ́ alɛ.›

---

* **13:13 13.13** Ngǎtsi ndɨ Yùwanɨ̀-ɔvɔ̀ nɨ'ɨ̀ Mǎrkɔ̀.

23 Dàwudì bhà pbàdzʉkʉrʉ nzínzì ɔ̌ rɔ̀ ní ndɨ, Kàgàwà ipfo Yěsù, ndɨdɨ̀ Pbàìsràyélí
tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba tí, àdhàdhɨ̀ yà angyangyi ndɨ̀ ndakɔ̀ fɨndá làká dhu bhěyi.
24 Tdʉ̌ Yěsù ɨra rɔ̀, bàtizò nubhónà Yùwanɨ̀ náavɔ̀ dhu Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà tɔ̀
kɔ́rɔ́, ndínɨ̌ ɨ̀ nʉgɛ̀rɛ̀ tí, ʼʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga, ʼàdʉ̀ bàtizò àlʉ.
25 Ní, pbɨndà kasʉ-tsʉ̀ àmbɛ̀nà àrà ndɔ̀dɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ ní ndɨ, Yùwanɨ̀ ivú dhu
Pbàìsràyélí-tsʉ̌, ndàtɨ: ‹Nyɨ̌ nyárí ɨnga ɨ̀rɛ̀ ɨma ràrɨ̌ àdhɨ? Ɨma ní nzɨ̌ wɔ̀ nyɨ̌ nyarɔ́dɔna
ndínɨ̌ ɨra tí alɛ. Pbɛ́tʉ̀, kànɨ̌ dzidu dɔ̌ ríràà alɛ ní ɨnzá ma màkǎ mʉnga pfɔ̌na rɔ̌ kàyìtò-
mbǐ mà alɛ.›
26 Níràà nyɨ̌ adɔ́dʉ̌, yà Àbràhamʉ̀ bhà pbàdzʉkʉrʉ tí nyɨ̌ nyí'ì rɔ̀, ndɨrɔ̀ nyɨ̌, yà
Kàgàwà-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyarí rɔ̀, àlɛ̌ tɔ̀ nga ní ndɨ Kàgàwà íbhò yàrí ɔ̀gʉ̀ tɔ́ ɔtɛ nɨ̌.
27 Obhó tí, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà mà fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà nʉ́ʉnɨ nzá dhu Yěsù
ràrɨ̌ àdhɨ. Ndɨrɔ̀, yà bìlǐ ka karɔ́zʉ̀na sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, yà Kàgàwà bhà pbànábí ʉnɔ dhu
mà náadʉ̀ nzá abádhí-dɔ nálʉ. Pbɛ́tʉ̀, abádhí adʉ̀ ɨ dhu àbhʉ ràkǎ, yà Yěsù-dɔ̌ ɨ̀ abhʉ̀
kɔtdɨ̀ anya ndínɨ̌ ka koho tí dhu-otù ɔ̌.
28 Ní, ɨnzá ɨ̀ àbà atdí dhu mà, yà Yěsù-ànyǎ ɔ̀tdɨ̀ ka kádʉ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀ rɔ́rɔ̀, abádhí
anzì ka Pìlatɔ̀-fɔ́, ndínɨ̌ ka nabhʉ̀ tí kohò.
29 Ní kǒkú dɔ̀ rɔ̀ ka kandí kɔ́rɔ́ dhu ɨ̀ àbhʉ rɔ̀nzɨ ɨ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí náabhʉ̀ kǎ-bvò
kifo mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀, ʼàdʉ̀ ɔ̀tdʉ̀nà.
30 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà adʉ̀ àbadhi àbhʉ rɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.
31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndàvi ibí ɨdhɔ̀ nyʉ́ ɔ̌ yà Gàlìlayà rɔ̀ ɨ̀ iwú mànà atdíkpá, ʼìwǔ
ùvò Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ alɛ tɔ̀. Kòmbí ɨ alɛ ní ɨ kàbhà ngàmbì Pbàìsràyélí-ɔ̀nzɨ̌.
32 Mǎ nyʉ́ mà, mǎ mɔ́vɔna dhu ní ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀, yà àlɛ̌ tʼábhúna tɔ̀ Kàgàwà
náakɔ̀ fɨndá làká.
33 Ní, Kàgàwà náabhʉ̀ wà ndɨ làká ràkǎ àlɛ̌ tɔ̀, abádhí tɔ́ pbàdzʉkʉrʉ tírɔ̀. Kǎbhʉ̀
Yěsù rɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, àdhàdhɨ̀ yà Zàburì tɔ́ bhǔkù* ɔ̀ ka kandí ɔyɔ rí kìsě kà
tɔ́ ngari ɔ̌ dhu bhěyi. Ndɨ andítá rǎtɨna:
‹Ɨnyɨ, ɨnyɨ ní Idhùdu.
Ndɨrɔ̀ indo ndɨ̀ nɔ̀pɛ̀ rɔ̀, ɨma ní Àbanʉ.›
34 Ndɨrɔ̀, Yěsù nábhʉ̌ ndɨ̀ ndí rɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ abvòna rɔ̀mɔ̀ dhu kǎvɔ̀
angyangyi. Kǎtɨ:
‹Ma mí nyasǒ nɨ̌ asota ní ɨ̀lɨ̌lǎ, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ rǎʼuna,
yà angyangyi ma makɔ̀ fɨndá làká Dàwudì tɔ̀ asota*.›
35 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ kà rǎtɨna átɔ̀ Zàburì* tɔ́ ngǎtsi ngari ɔ̌:
‹Nyɨ nyabhʉ̀ya nzɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alɛ-abvò rɔ̀mɔ̀ ibhu ɔ̀.›
36 Obhó tí, pbɨndà idzi ɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì náanzɨ̀ Kàgàwà ózè dhu. Ní, kǎvɛ̀,
kadʉ̀ ndɔ̀tdʉ̀ abhúna ka kʉtdʉ́ rɔ́, abvòna ràdʉ̀ ɔ̀mɔ̀.
37 Pbɛ́tʉ̀, yà Kàgàwà àbhʉ rɨngbɛ̀ ndɨ̀ ibhu ɔ̀ rɔ̀ Yěsù-abvò nɔ́mɔ̀ nzá.
38 Níràà adɔ́dʉ̌, nyʉ̀nɨ dhu kǒtù ɔ̌ nga ràrɨ̌ ndɨ ɨndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga rɨ̌ ndʉ̀ba dhu rɨ̌
ndɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀ nɨ̌. Ndɨrɔ̀, Músà bhà Ʊyátá mà náabhʉ̀ nzá nyɨ̌ kɔzʉ̀ nyɨ̌ obhónángatálɛ
tí.
39 Yěsù-otù ɔ̌ nga ní ndɨ ɨngbàtí íli ndɨ̀ alɛ mà yà ka nàʼù, nɔ́zʉ̀ ka kádʉ̀
obhónángatálɛ tí nɨ̌.
40 Níràà, nyàndà nga mběyi adɔ́dʉ̌, akyɛ yà Kàgàwà bhà pbànábí ʉnɔ dhu nɔ́ɔnzɨna
ndɨ̀ rʉ̀kʉ́ nɨ̌. Abádhí atɨ:
41 ‹Nyàndà dhu, nyɨ̌, ɨndrǔ-tsɨ̀ ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyarí rɔ̀.
Nyàbhʉ nyɨ̌ ɨdhɔ rʉ̀kɔ nyɨ̌, ndɨrɔ̀ nyàbhʉ nyɨ̌ tsěkʉ rɔ̀tdɨ̀ ndɨ̀.

* **13:33 13.33** Zàb 2.7 * **13:34 13.34** Ìsa 55.3 * **13:35 13.35** Zàb 16.10

Obhó tí, ma mí atdí dhu ɔ̀nzɨ, yà ìnè nyɨ̌ nyí'ɨ̀ nyɨ̀kpɔ́kʉ̀ nà ɔ̀ná kàsʉ̀mɨ̀ ɔ̌. Ndɨ dhu ní ìnzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ à'ùnà ngǎtsi alɛ náwɛ fʉ̌kʉ̀ rɔ̀ dhu*.›»

42 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà níitdègu ùvò unduta-dzà ɔ̀ rɔ̀, ní iyé-yà náadʉ̀ abádhí ònzì ndɨ́nɨ̌ iwúya tí tdɨ́tdɔ̌ rí'ɨ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, 'ìwʉ̌ wɔ̀ ɔtɛ kɛ̀lɛ̌ nádu 'àwɛ tdɨ́tdɔ̌ fɨ̌yɔ̀.

43 Wɔ̀ unduta-dzidɔ̌, ábhɔ̌ Pbàyàhúdí mà ábhɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ yà Pbàyàhúdí tɔ́ dɨ̌nì ɔ̀ ɨ́ nʉ́gɛ̀rɛ̀ 'òngò Kàgàwà ʉ̀lɛ mànà, náadʉ̀ ùvò, 'òwù Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà-owù ɔ̌. Nɨ́rɔ̀ ní ndɨ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ alɛ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀ 'òpè abádhí-afí nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨ́ napbá tí 'òngò òko pɔ́tsɔ́ Kàgàwà bhà ídzìnga tɔ́ otu ɔ̌ tí.

Pbàyàhúdí rɨ̌ Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà rɔ̌vɔna fɨ̌yɔ̀ ɔtɛ nɔ́dhɔ dhu

44 Tdɨ́tdɔ̌ ɨ'ɨ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, mbɛ̀mbɛ̀ Àtìyòkiyà tɔ́ pbanga ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ núundu ɨ́ ndɨ́nɨ̌ ɨ́ ɨrɨ tí Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ɔtɛ.

45 Ní Pbàyàhúdí níitdègu wɔ̀ ihé-yà àlǎ, ní adha tɔ́ alɛ-afí mà agòta mànà náadʉ̀ abádhí ìra, ràdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àgò Pɔlɔ̀ rʉ̌nɔna fɨ̌yɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀ 'àmbɛ dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ nzɛ́rɛ kà nɨ̌.

46 Ní Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà náadʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀ ɨ̀mbǎ ɔ̀yá ɔdɔ́ na, 'àtɨ: «Fʉ̌kʉ̀ nga ní ndɨ Kàgàwà bhà yàrí Ɔtɛ nákǎ kʉ̀nɔ̀ wɛmbɛrɛ̀ tí nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyɔ̀dhɔ̀ ka, nyǎdʉ̀ nyɔ̌zʉ̀ nyɨ̌-tírɔ̀ ɨnzá àkǎ 'àbà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga alɛ tí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, mǎ mí mʉ̌gɛ̀rɛ̀ kòmbí mɔ̌wù kʉ̀nɔ̀ rɔ̌ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ̀.

47 Obhó tí, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ʉyá wà ka ndɨ dhu bhɛ̌yi tí fǎkà. Kǎtɨ:
‹Ma mɨ́lɨ nyɨ̌ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tɔ́ awáwʉ̀ tí,
ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ'ɨ tí ɔ̀gʉ̀ tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ rí kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ alɛ tí, ràrà àhʉ̀ yà adzɨ-tsʉ̀ náadì ndì ɨ.›»

48 Ní, ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí níitdègu wɔ̀ ɔtɛ ìrì, ní abádhí-ɨdhɛ̀ náadʉ̀ ndɨ̀ka atdídɔ̌, 'àdʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ìlè Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ɔtɛ. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ, yà Kàgàwà apɨ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nabáya tí, náadʉ̀ Kàgàwà à'ù.

49 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ɔtɛ adʉ̀ ndʉ̀ndɔ̀ kɔ́rɔ́ ndɨ Pìsìdiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌.

50 Pbɛ́tʉ̀, Pbàyàhúdí adʉ̀ dhu ìtsu Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ arí ɨ́ návi vèbhálɛ mà, kɨgɔ̀ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà dɔ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ dhu nɨvà tí Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà rɔ̌. Ní, abádhí adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àvu Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà rɔ̌, 'àdʉ̀ ìpfonà 'òdì fɨ̌yɔ́ pbìrì ɔ̌ rɔ̀.

51 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ ábhàlɨ̌ náadʉ̀ pfɔ̌ya-tsítsírɔ̀ àhʉ̀ nɔ́'ɔ̀ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ 'ɨvà, 'òwù Ìkòniyò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

52 Ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù-owù nʉ́ngʉ̀ alɛ-ɨdhɛ̀ náadʉ̀ ndɨ̀ka atdídɔ̌, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ràdʉ̀ 'ɨra.

14

Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà rɨ̌ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ Ìkòniyò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu

1 Ìkòniyò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ɨ́ òwù ùvò rɔ̀, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà náatsù átɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̀. Ní ányɨ̀dzá, abádhí ʉnɔ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀, ndɨ dhu ràdʉ̀ Pbàyàhúdí mà Pbàgìríkí mànà tɔ́ ábhɔ̌ ihé-yà nyʉ́ nábhʉ̀ rà'ù Yɛ̌sù.

2 Pbɛ́tʉ̀, yà ɨ́ nùvɔ̌ ìnzɨ̌ 'à'ù Yɛ̌sù Pbàyàhúdí náadʉ̀ dhu ìtsu ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí-dɔ ɔ̀, 'àbhʉ̀ afíya rìnza ɨ́ ndɨ́nɨ̌ dhu nɨvà tí kɔ̌kɔ̀ Yɛ̌sù ná'ù adɔ́ya rɔ̌.

3 Ní, àzèmbè wɔ̀ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀ tí, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà náadʉ̀ òko ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ tí Ìkòniyò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌. Abádhí adʉ́nà òwu Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ kpangba, ɨ̀mbǎ ɔ̀yá ɔdɔ́ na, kà-rɔ̌ ɨ́ ɨpbì ɨ́ nɨ́dhunɨ̌. Ndɨrɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà

* **13:41 13.41** Hàb 1.5

adʉ́nà àrà yà abádhí rʉ̌nɔna pbɨndà ídzìnga dɔ̌ dhu tɔ́ obhónga nábhʉ rɔ̌ ràvi ndɨ kpangba, yà abádhí rɔ̌nzɨna wɨwì mà yà ɨnzá apɛ̀na ʼɔ̀nzɨ angyi ìndrʉ̌-nzínzì ɔ̌ dhu mànà dhu-otù ɔ̌.

4 Nɨ́ wɔ̀rɨ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ-ɔ̌nga nʉ́ʉndɔ ndɨ ɔyɔ, atdídhena alɛ ròlè ì Pbàyàhúdí-tɨʼɔ̀nă rɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ ràdʉ̀ ʼòlè Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ-tɨʼɔ̀nă rɔ̀.

5 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pbàyàhúdí mà ìnzɨ́ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà, ɔ̀yá ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà náadʉ̀ ʼìrɨ ndɨ́nɨ̌ ì ɔpɛ́ tɨ́ ʼàvu Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà rɔ̌, ʼàdʉ̀ abádhí àbhʉ kubvʉ̌ odu nɨ̌ rʉ̀vɛ.

6 Nɨ́, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà níitdègu wɔ̀ dhu ɔ̀sʉ̀, nɨ́ abádhí uvò Ìkòniyò ɔ̌ rɔ̀, ʼòtsè Lìkàòniyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ pbanga, Lístrà mà Dɛ̌rbɛ̀ mànà, tɨyá arɨ́ʼì kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ pbìrì mànà ɔ̀.

7 Ányì abádhí adʉ̀ òko ʼòwù Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀.

Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà rɨ̌ʼì Lístrà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu

8 Lístrà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, ìnzɨ́ aríde pfɔ̌na dɔ̌ atdí alɛ nɨ́ɨʼì ìnè. Ndɨ alɛ nɨʼì ɔ̀dhɨ tɨ́ ka kadhì òtsótsù rɔ́rɔ̀ alɛ. Ndɨrɔ̀ ka nɨʼì ɨnzá apɛ̀na ùbhi yà ka kadhìna ndɨ rɔ̀ alɛ.

9 Nɨ́, atdíku kǎdì ndàmbɛ Pɔlɔ̀ rʉ̌nɔna dhu ìrì dɔ̌. Nɨ́ Pɔlɔ̀ ʉdɨ́ nyìkpɔ́na kà-rɔ̌, kàʼù dhu ɔ̀gʉ̀ ndɨ ràmbɛ̀nà ɔ̀gʉ̀ dhu ndɨ ndàla rɔ̀.

10 Nɨ́, Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀ ɔrʉ́ tʉ̌na nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Ɨ́và nyɨ, nyidè tʉ́rʉ́tʉ́rʉ́ pfɔ̌nʉ dɔ̌.» Nɨ́ wɔ̀ alɛ nɨ́ɨbɛ ndɨ ndìdè, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùbhi.

11 Nɨ́ wɔ̀ Pɔlɔ̀ ɔ̀nzɨ dhu ì àla rɔ̀, ihé-yà náapɛ̀ ʼɔ̀tɛ̀ ɔrʉ́ tʉ̌ya nyʉ́ nà Lìkàòniyà ɔ̌ bhà tʼávàna ɔ̌, ʼàmbɛ àtɨnà dɔ̌: «Mʉ̌ngʉ̌-nzo ʉ̀gɛ̀rɛ̀ wà ì ʼòngò ìndrʉ̌ tɨ́, ʼìtsù àlɛ̌ nzínzì ɔ̀.»

12 Abádhí adʉ̀ Bàrnabà nátì Zɛ̌wù tɨ́, ʼàdʉ̀ Pɔlɔ̀ nátì Hɛ́rmɛ̀ tɨ́. Obhó tɨ́, Pɔlɔ̀ nɨ́ ndɨ aránà ɔtɛ ʉ̀dà rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀. Ndɨrɔ̀, yà Lístrà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ka kótsù rɔ́ nɨʼì ndɨ Zɛ̌wù tɨ́ kátɨna Pbàgìríkí tɔ́ mʉ̌ngʉ̌-ngba bhà sɔmǎ-dzà.

13 Nɨ́ wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Zɛ̌wù bhà atdí kùhanì náadʉ̀ ìrà ìkyì-akpá nà, ɨwà ndɨ ndʉ̀kpɔ̀rɔ̀ itsu-opfò tɔ́ mʉ̀kàkʉ́ ndʉ̀fɔ̌ dɔ̀ya rɔ̌ rɔ́rɔ̀, ndɨ̀rà àhʉ nà kɨgɔ̀ ɔ̀ ka kótsù ɔ̀yá tsǎtsʉ̀ tɨ́. Abádhí nɨʼì ɨwà ì nɨ̀rì ihé-yà mànà ndɨ́nɨ̌ ì ubhò tɨ́ ɨ ìkyì-akpá pɛrɛ̀ tɨ́ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ uvitatálɛ tɔ̀.

14 Nɨ́, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà níitdègu kɔ̌kɔ̀ alɛ rǎpàna ndɨ́nɨ̌ ì ɔnzɨ tɨ́ dhu ìrɨ, nʉ́ʉfa rɔ̀yá ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀-ɔ̌nga, ʼàdʉ̀ òtse ihé-yà nzínzì ɔ̀, ʼàmbɛ ùkʉ̌ dɔ̌, ʼàtɨ:

15 «Hɔ̀kɔ̀! Ádhu wɔ̀ nyɨ̌ nyápàna nyɔ̌nzì dhemǎ? Mǎʼɨ nyʉ́, mǎ nɨ́ ìndrʉ̌ àdhàdhì nyɨ̌ nɨ́ ìndrʉ̌ dhu bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀, yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mɔ̀vɔ̀ dhu nɨ́ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyʉbhà tɨ́ nyɨ̌ nyarɔ́nzɨna ìmbǎ tɨ̌ya nà dhu, nyǎdʉ̀ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀ nyɔ̌ngò yà ìnzɨ́ arɔ́vɛ̀ Kàgàwà bhà alɛ tɨ́. Ndɨ Kàgàwà nɨ́ ndɨ yà adzɨ mà ɔrʉ̀-akpà mà ndɨrɔ̀ rɛ̀rʉ̀-abábá mà, ɔ̀yá arɨ́ʼì kɔ́rɔ́ dhu mànà nanzì alɛ.

16 Angyíta nyʉ́ Kàgàwà ʉbhà pɛ́ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ ròngò ùbhi afíya ozè otu ɔ̌.

17 Pbɛ́tʉ̀, kʉ̌bhà nzá ndɨ ndɨ́ ndɨ̀tɛ̀ abádhí tɔ̀ yà ndì ndɔ́nzɨna ídzìnga-otù ɔ̌ dhu. Obhó tɨ́, kǎrɨ́ igye àbhʉ̌ rɨ̀kɔ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ fʉ̌kʉ̀, ndàdʉ̀ ɨnga ɔ̌ dhu àbhʉ rɔ̀ʼɔ̀ fɨ̌yɔ́ kàsʉmì ɔ̌. Ndɨrɔ̀ indo màtɨ́, kǎrádʉ̀ nyɔ̌ngù, ndàdʉ̀ afíkʉ níra pbɨndà ídzìnga tɔ́ dhɛ̀dhɛ nɨ̌.»

18 Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà náatɛ̀ mbǎ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi màtɨ́, nɨ́ abádhí rɨ̌ ihé-yà nɨ́sɔ̌ ìnzɨ̌ ɨzǎ tɔ́ pɛrɛ̀ nubhò tɨ́ fɨ̌yɔ̀ dhu nɨ́ɨʼì ɔbɨ tɨ́.

19 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pbàyàhúdí níiwú Àtìyòkiyà* tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Ìkòniyò tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ màtɨ́, ʼìwʉ̌ ùvò Lístrà. Nɨ́ abádhí níitsu dhu ihé-yà-dɔ ɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ʼùbvʉ̌ Pɔlɔ̀ mà odu nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ʉvɛ̀ tɨ́. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ Pɔlɔ̀ àdhà ʼìpfo iri kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ɨwà ɔ̀vɛ̀ dhu tɨ́ ì ɨ́ kàtɨ nɨ́dhunɨ̌.

---

* **14:19 14.19** Ndɨ Àtìyòkiyà nɨʼì Pìsìdiyà tɨ́ kátɨna atdí pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀.

20 Pbɛ́tʉ̀ Yěsù ná'ù alɛ níitdègu 'àndǔ 'àkpɔ̀rɔ̀ Pɔlɔ̀-ngbɔ̀, ní àbadhi adʉ̀ ndɨ̀và, ndìdè, ndàdʉ̀ ndàdu ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ní tsútsǎ nínganí, abádhí adʉ̀ òwu Bàrnabà nà Dɛ̌rbɛ̀ tí kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀.

Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà rǐ 'àdǔ Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu

21 Dɛ̌rbɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà náapɛ̀ 'ʉ̀nɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìndrǔ tɔ̀. Ní, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ ɨ̀, 'à'ù Yěsù. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí náadʉ̀ 'àdu Dɛ̌rbɛ̀ rɔ̀, 'òwù Lístrà. Lístrà rɔ̀, abádhí adʉ̀ 'ɨ̀và, 'òwù Ìkòniyò ndɨrɔ̀ Àtìyòkiyà, Pìsìdiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

22 Kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ, abádhí owúnà Yěsù ná'ù alɛ-afí nópè rɔ̌, 'àdʉ̀ òwu ɨ alɛ àvi rɔ̌ rìkò pɔ́tsɔ́ fɨ̃yɔ́ a'uta ɔ̌. Abádhí adʉ́nà òwu dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ɨ alɛ tɔ̀, 'àtɨ: «Dhu àkǎ àlɛ̌ rʉ̀dà ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ nyʉ́ ɔ̀na nǎ, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kotsú tí ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̀.»

23 Kɔ́rɔ́ kànɨ́sá ɔ̀na nǎ, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà náadʉ́nà òwu ìndrǔ òvò rɔ̌, 'ʉ̀lɨ ndɨ kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ tí. Ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ ɨ̀ ʉ̀tsɨ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ 'ɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ́nà òwu yà ɨ̀ óvò alɛ ʉ̀lɨ rɔ̌ yà ɨ̀ á'ù Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-fɔ́.

24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí nʉ́ʉdà Pìsìdiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ, 'àdʉ̀ òwu ùvò Pàfùliyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

25 Ní, Pɛrgà tí kátɨna ndɨ pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà tɔ̀ ɨ̀ ʉ̀nɔ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ 'àsɔ̀lɔ̀, 'òwù Àtàliyà tí kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀.

26 Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, abádhí adʉ̀ 'ɨ̀và 'òwù ibhú ɔ̌, 'òwù ùvò Àtìyòkiyà, Sìriyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, yà abhi ɨ̀ apɛ̀ ɔ̀ná rɔ̀ kɨgɔ̀ ɔ̀. Wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀ nga ní ndɨ, ka kabhʉ abádhí Kàgàwà ràso wɔ̀ abádhí òwù ʉ̀tsànà pbɨndà kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀.

27 Ní, Àtìyòkiyà ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, abádhí andu Yěsù ná'ù alɛ-tsʉ̀, 'àdʉ̀ Kàgàwà àbhʉ ɨ̀ 'ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ dhu náwɛ fɨ̃yɔ̀. Ndɨrɔ̀, abádhí adʉ̀ ɨngbà dhu bhěyi màtí ɨ̀ àpfò a'uta tɔ́ tsǎtsʉ̀ ɨnzǐ ní Pbàyàhúdí tɔ̀ dhu náwɛ átɔ̀ abádhí tɔ̀.

28 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà náadʉ̀ òko ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ tí Yěsù ná'ù alɛ mànà Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌.

15

Yěsù ná'ù alɛ tɔ́ unduta Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀
(Ɔpt 2.1-9)

1 Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ ìwǔ Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ngúfe alɛ, náapɛ̀ 'ùdhe dhu Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀, 'òwù àtɨnà rɔ̌ ɨ̀tí: «Ɨ̀nzǐ nyɨ́ nyapɛ́ nyǎbhʉ̌ kɔbhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀kʉ́nga yà Músà bhà Ʊyátá nónzì ka dhu bhěyi, ní Kàgàwà rǐ nzǐ nyɨ̌gʉ̌ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀.»

2 Ní Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà náadʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀dhɔ̀ atdídɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ agòta nyʉ́ ràdʉ̀ ɨ̀tsɨ̀ nzínzìya ɔ̌ ɨ alɛ mànà wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ní́rɔ̀ ní ndɨ abádhí adʉ̀ dhu ʉ̀tsɨ̀ atdíkpá, ndɨ́nɨ̌ Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà ndɨrɔ̀ Àtìyòkiyà ɔ̌ ngúfe ngʉ̌kpà alɛ mànà nóowu tí Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, 'òwù ɔ̀tɛ ndɨ dhu dɔ̌ Yěsù bhà uvitatálɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà-ɔ̀nzǐ rɔ̀.

3 Ní, Àtìyòkiyà ɔ̌ kànɨsà náadʉ̀ abádhí dzʉ̀nà nɔ́nzɨ̀ àkǎkǎ dhu bhěyi ndɨ abhi tɔ̀. Ní Fòyìnikè mà Sàmàrɨyà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ ɨ̀ ʉ́da ɨ nanǎ, abádhí owúnà ɨngbà dhu bhěyi màtí ɨnzǐ ní Pbàyàhúdí nʉ́gɛ̀rɛ̀ ɨ̀ Kàgàwà tɔ̀ dhu nɔ́vɔ̀ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀, ndɨ dhu ràdʉ̀ àrà Yěsù ná'ù alɛ àbhʉ rɔ̌ ɨdhɛ̀ya rɨ̀ka ndɨ̀ atdídɔ̌.

4 Ní, kɔ̌kɔ̀ alɛ níitdègu owu ùvò Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ní ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà mà Yěsù bhà uvitatálɛ mà ndɨ kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà, náakɔ̀ abádhí mběyi nyʉ́. Abádhí náadʉ̀ Kàgàwà àbhʉ 'ɔ̀nzɨ dhu náwɛ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ ɨ̀ nàkɔ alɛ tɔ̀.

5 Pbɛ́tʉ̀, atdídhená alɛ, Yěsù ná'ù Pbàfàrìsáyó tɔ́ mʉ̀tʉ̀ nzínzì ɔ̌, náadʉ̀ 'ɨ̀và 'àtɨ: «Dhu àkǎ kɔbhɔ̀lɔ̀ Yěsù ná'ù ɨ̀nzǐ ní Pbàyàhúdí-ɔ̀nzǐnga, kadʉ̀ dhu ʉ̀ya fǐyɔ̀ ròngò Músà bhà Ʊyátá nífʉ.»

6 Nírɔ̀ ní ndɨ Yěsù bhà uvitatálɛ mà, Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà, náandu ɨ̀ ndínǐ ɨ̀ andá tí kɔ̌kɔ̀ alɛ ʉ̀nɔ̀ dhu-ɔ̀nga.

7 Ní, atdídɔ̌ ɨ̀ àgò ɨ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ ɨvà ndɨ̀ ndìdè, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Àbanǐnzó, nyǐ nyʉ̀nɨ wà dhu Kàgàwà róvò wà mǎ angyíta tí nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀, ndínǐ ma mongó tí pbɨ̀ndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ ɨ̀nzǐ ní Pbàyàhúdí tɔ̀, ndínǐ abádhí níirɨ tí 'àdʉ̀ dhu à'ù.

8 Ndɨrɔ̀ Kàgàwà, yà ìndrǔ-afí ɔ̀ dhu mà nʉ́nǐ arí alɛ, nítɛ̀ wà dhu ɨwà ndɨ̀ rákɔ abádhí, yà abádhí ndɨ̀ ndírǎ pbɨ̀ndà Ɨlílǎ-Alafí nǐ, àdhàdhɨ̀ yà ndɨ̀ ndɨrá àlɛ̌ dhu bhěyi dhu-otù ɔ̌.

9 Kʉ̌ndɔ̀ nzá àlɛ̌-ɔ̀nga abádhí mànà akɛkpá màtí, kǔ'o abádhí-afí rɨ̀lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌, a'uta-otù ɔ̌ nídhunǐ.

10 Nírɔ̀, ádhu kòmbí nyǐ nyí Kàgàwà-afí númvǔ wɔ̀ dhu bhěyi, nyǎmbɛ ndɨ̀ nà'ɛ ànɔ̀ nʉ́gba dɔ̌ Yěsù bhà ábhàlǐ dɔ̌ nǐ? Nyǐ nyí ndɨ ànɔ̀ nʉ́gbǎ abádhí dɔ̌ àzèmbè ɨnzá àlɛ̌ t'ábhúna nyʉ́ mà, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ nyʉ́ mà àlɛ̌ kanzɨ̀ kànɔ̀ àlɛ̌ kí dhu-lɛ̀mà rɔ́rɔ̀!

11 Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ kà'ù wà dhu àlɛ̌ rʉ̀gʉ wà àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀, àdhàdhɨ̀ abádhí nʉ́gʉ dhu bhěyi.»

12 Ní, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà rǐ Kàgàwà àbhʉ 'ɔ̀nzɨ̀ ɨ̀nzǐ ní Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ wɨwɨ mà, yà ɨnzá apɛ̀na 'ɔ̀nzɨ angyi ìndrǔ-nzínzì ɔ̌ dhu mànà dhu náwɛ̌ rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ̀ nàndunà alɛ náadʉ̀ ɨ̀nɛ̀ bhìì, 'àmbɛ abádhí rǎwɛ̌na dhu nírɨ̀ dɔ̌.

13 Ní Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà níitdègu ɨ̀nɛ̀, ní Yàkɔbhɔ̀ apɛ̀ ɔtɛ ndàtɨ: «Àbanǐnzó, nyɨ̀rɨ yà ma mʉ́nɔna fʉ̌kʉ̀ dhu.

14 Sìmìyonì náwɛ wà ɨngbà dhu bhěyi màtí, mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà arí pbɨ̀ndà alɛ nópɨ ɨ̀nzǐ ní Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ rɔ̀ tí dhu àlɛ̌ tɔ̀.

15 Wɔ̀ ndɨ dhu nákɔ wà ndɨ̀ Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu nà. Ndɨ andítá rǎtɨna:

16 ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rǎtɨna: wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mí madǔ
mɨrà wɔ̀ ndɨ̀ nadrù ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì bhà ɨdza nɔ́sɨ̀ tdítdɔ̌.
Ní ma mí ndɨ ɨdza-dúdù nángbɛ̌,
madʉ̀ ɨ̀dɨ̀nà rìdè pfɔ̌na dɔ̌.

17 Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, yà ɨ̀ nʉbhà alɛ-go rǐ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀mɛ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ,
ɨ̀ alɛ ní kǎkà ɔvɔ̀du ka kánzì dɔ̀yá alɛ.
Obhó nyʉ́, kɔ́rɔ́ ɨ̀nzǐ ní Pbàyàhúdí, yà pbàkà alɛ nyʉ́ tí oko tí ma múnzì alɛ rǐ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀mɛ̀ ma.
Wɔ̀rí ní ndɨ yà ndɨ dhu ɔ̀nzɨ rí Ádrʉ̀ngbǎlɛ nʉ́ʉnɔ dhu*.

18 Ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ní ndɨ ɨ dhu nábhʉ̌ ìndrǔ rʉ̀nɨ yà mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ napɛ̀na rɔ̀ alɛ.›»

19 Tdítdɔ̌, Yàkɔbhɔ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ɨma, ma màla dhu ní, dhu ràkǎ nzá kɔbhɨ̀lɨ̀ kɔ̌kɔ̀ ɨ̀ nʉ́gɛ̀rɛ̀ Kàgàwà tɔ̀ ɨ̀nzǐ ní Pbàyàhúdí-tsʉ̀.

20 Pbɛ́tʉ̀, abádhí tɔ̀ dhu ràkǎ kandǐ dhu, katɨ: ‹Nyǐ nyàkǎ nzá nyǒngò sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tí ɨ̀zǎ ná'à*. Ndɨrɔ̀, nyǐ nyàkǎ nyǒngò nyɔ̌dɔ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ rɔ̌ rɔ̀, ɨ̀nzǐ nyǎdʉ̀ dàna-tsì ka kìpbǒ ɔbɨ nǐ rɔ̀vɛ̀ ɨ̀zǎ mà, ànzʉ̀bhà mànà ná'à.›

21 Obhó tí, angyí ndɨ̀ napɛ̀na rɔ̀, ìndrǔ náarí'ɨ̀ ɨ̀nè Músà bhà Ʊyátá nɔ́vɔ ɨ̀ arí ìndrǔ tɔ̀ kɔ́rɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ́. Kɔ́rɔ́ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, abádhí náarí ɨ Ʊyátá nɔ́zʉ̀ ìndrǔ tɔ̀ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀.»

Yèrùsàlɛmà ɨ̀ nùndu alɛ rǐ bhàrʉwà àbhʉ̌ Àtìyòkiyà ɔ̌ Kànɨsà tɔ̀ dhu

---

* **15:17 15.17** Àmɔ 9.11-12 * **15:20 15.20** Ndɨ ɨ̀zǎ nɔ́tɨ̀ wà Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.

22 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yěsù bhà uvitatálɛ mà, Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mà, Yèrùsàlɛmà ɔ̌ kɔ́rɔ́
Kànɨsà mànà náatɛ̀ nzínzìya ɔ̌. Abádhí nɨ́ɨrɨ ɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ovó tɨ́ nzínzìya ɔ̌ alɛ, ʼàdʉ̀ òvìnà
ròwù atdíkpá Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà nà Àtìyòkiyà, Sìriyà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Nɨ́, abádhí avò
Yudhà mà Sílà nà. Ngǎtsi ndɨ Yudhà-ɔvɔ̀ nɨʼɨ̀ Bàrɨsabà. Ɔdhɨ́ya pbàkrɨ́stɔ̀ nzínzì ɔ̌,
abádhí ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ nɨʼɨ̀ atdídɔ̌ ka kɨ́fʉ alɛ.
23 Nɨ́, abádhí adʉ̀ kɔ̀rɨ́ alɛ nóvì ròwù bhàrʉwà nà. Ndɨ bhàrʉwà ka kandí yà dhu
bhěyi: «Mǎʼɨ ɔdhɨ́kʉ, Yěsù bhà uvitatálɛ mà, Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà, mǎ mòvì nyɨ̌
atdídɔ̌ ɔdhɨ́kǎ, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɨ́rɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ʼɨ̀ Àtìyòkiyà mà, Sìriyà mà, Kìlìkiyà mànà
tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀.
24 Mǎ mɨ́rɨ̀ dhu, nzínzìka ɔ̌ rɔ̀, atdídhená alɛ rówù ɨnzá mǎ mʉ̀fà rʉsà fɨ̃yɔ̀ rɔ́rɔ̀,
ʼòwù dʉ̀kʉ ɨ̀nza àwú ɔ̀tɛ̌ya nɨ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ ɨzʉ nábhʉ afíkʉ ɔ̀.
25 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, mǎ mɨ̀rɨ̀ mǎ mǒvò ìndrǔ, mǎdʉ̀ òvìnà ròwù tɨkʉ ɔ̀.
Abádhí rǒwu atdíkpá yà atdídɔ̌ mǎ mózè ɔdhɨ́ka, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà nà.
26 Ndɨ Pɔlɔ̀ mà nádzi wà fɨ̃yɔ́ ípìrɔ̌nga ɔvɛ tɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà
kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀.
27 Nɨ́rɔ̀, kɔ̀nɨ̌ mǎ mòvì Yudhà mà Sílà nà, ndɨ́nɨ̌ yà bhàrʉwà ɔ̌ mǎ mǎndǐ ɔtɛ nɔvɔ tɨ́
tsʉ̀ya ɔ̌ fʉ̌kʉ̀.
28 Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí mà, mǎ nyʉ́ mànà, mǎ màla dhu nɨ́, dhu ràkǎ
nzá mʉ̌gbǎ ndɨ nàʼɛ vurò ànɔ̀ tdɨ́tdɔ̌ dʉ̀kʉ́, ròsè yàrɨ́ ʉyátá dɔ̀nǎ.
29 Ndɨ ʉyátá rǎtɨna: ‹Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǒngò sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tɨ́ ɨ̀zǎ mà,
ànzʉ̀bhà mà, dàna-tsì ka kìpbǒ ɔbɨ nɨ̌ rɔ̀vɛ̀ ɨ̀zǎ mànà náʼà. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǒngò
nyɔ̌dɔ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ rɔ̌ rɔ̀. Kɔ̌kɔ̀ dhu nyɨ̌ nyɨ̀fʉ dhu nɨ́ ndɨ àdʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ ɨwà nyɨ̌ nyɔ̀nzɨ̀ ídzì dhu
dhu. Mběyi nyòko.›»
30 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kɔ̌kɔ̀ òvì ka kòvì alɛ nɨ́ɨvà ɨ̀ ʼòwù wɔ̀ bhàrʉwà nà Àtìyòkiyà. Nɨ́ ányɨ̀
ɨ̀ ʼòwù ùvò rɔ̀, abádhí andu Yěsù náʼù alɛ-tsʉ̀, ʼàdʉ̀ ndɨ bhàrʉwà àbhʉ abádhí rɔ̀zʉ̀.
31 Nɨ́ wɔ̀ bhàrʉwà ɨ̀ ʼɔ̀zʉ̀ rɔ̀, kɔ̀rɨ́ alɛ-ɨdhɛ̀ nɨ́ɨka ndɨ̀ atdídɔ̌ ndɨ bhàrʉwà ɔ̌ ka kòpè
afíya tɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
32 Kàgàwà bhà pbànábí tɨ́ ɨ̀ àdʉ̀ ʼòtù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Yudhà mà Sílà nà náadʉ̀ ɔ̀tɛ
ádzǐta nyʉ́ kɔ̌kɔ̀ Yěsù náʼù alɛ mànà, ɨ̀ ròpè abádhí-afí, ʼàdʉ̀ abádhí àbhʉ ròtsì ɔbɨ
fɨ̃yɔ́ aʼuta ɔ̌.
33 Ngúfe ɨdhɔ ɨ̀ ɔ̀nzɨ̀ Àtìyòkiyà dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ abádhí tʼɔ́dhɨ́ya náadʉ̀ abádhí ʉ̀bhà
ràdu ɨ̀, ʼòwù yà ɨ̀ nívì alɛ-tɨʼɔ̀.
34 [Pbɛ́tʉ̀ Sílà adʉ̀ ndòzè ndàdɨ Àtìyòkiyà. Nɨ́ Yudà adʉ̀ àrà atdírɔ̀ Yèrùsàlɛmà.]
35 Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà adʉ̀ òko Àtìyòkiyà. Ibí ngʉ̌kpà alɛ mànà, abádhí owúnà
dhu ùdhe rɔ̌, ʼàdʉ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ átɔ̀ ìndrǔ tɔ̀.

Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà ɔ̌nga rɨ̌ ndʉ̀ndɔ dhu
(Màt 13.23; 18.20; Yùw 6.44-45)

36 Ngúfe ɨdhɔ-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ atɨ Bàrnabà nɨ̌: «Ɔdhɨ́, kàdu pɛ́ àlɛ̌, àlɛ̌ ròwù àlɛ̌ tʼɔ́dhɨ́na
nándà yà angyi àlɛ̌ kʉ́nɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà Ɔtɛ ɔ̀yá kɨgɔ̀ ɔ̀na nǎ kɔ́rɔ́, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌
kala tɨ́ ɨ̀ngbà dhu bhěyi màtɨ́ abádhí aróko dhu.»
37 Nɨ́, Bàrnabà azè ndìdyì Yùwanɨ̀ Mǎrkɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ owu tɨ́ mànà atdíkpá.
38 Pbɛ́tʉ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ nzá ndɨ dhu òzè, Pàfùliyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ Yùwanɨ̀ Mǎrkɔ̀ adù ndɨ̀
owùya ɔ̌ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndɔ̀nzɨ̀ kasʉ atdíkpá ɨ̀ mà nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
39 Nɨ́ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà náagò ɨ̀ atdídɔ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ ʼàbhʉ
ʼʉ̀ndɔ̀ ɨ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Bàrnabà adʉ̀ Mǎrkɔ̀ nídyì, ʼòwù nà atdíkpá ibhú ɔ̌ Kìpurɔ̀ tɔ́
pbìrì ɔ̀.
40 Ndɨrɔ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ Sílà òvò. Nɨ́, Yěsù náʼù alɛ ɨ̀tsɔ̀ ɨ̀ dɔ̀yá, ndɨ́nɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà
aso tɨ́ ɨ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ ʼɨ̀và, ʼòwù ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀.

41 Nɨ́, kʉ̌dà Sìriyà tɔ́ pbìrì mà, Kìlìkiyà tɔ́ pbìrì mànà ɔ̀na nǎ, ndàrà kànɨ́sá-afí òpè rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ɔbɨ notsi tɨ́ fɨyɔ́ a'uta ɔ̌.

16

Tìmɔ̀tɛwʉ̀ rɨ̌ ndàpbǎ Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà mànà owù ɔ̌ dhu
(Rɔm 16.21; Gàl 4.13-15; Fìl 2.19-22)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ arà àhʉ Dɛ̌rbɛ̀. Ányɨ̀rɔ̀, kǎdʉ̀ ʉ̀da Lístrà tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀, kǎtù Tìmɔ̀tɛwʉ̀ tɨ́ kátɨna atdí alɛ. Ndɨ alɛ nɨ'ɨ̀ ɨwà Yɛ̌sù ná'ù alɛ. Kà-tsánà nɨ'ɨ̀ ɨwà Yɛ̌sù ná'ù Mʉ̀yàhudì-àyi, ndɨrɔ̀ kà t'ábanà nɨ'ɨ̀ Mʉ̀gìrikì.

2 Nɨ́, Lístrà mà Ìkòniyò mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, Yɛ̌sù ná'ù alɛ owúnà ídzì dhu nyʉ́ náwɛ rɔ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ dɔ̌.

3 Nɨ́, Pɔlɔ̀-afí adʉ̀ ndɔ̀tdɨ, ndɨ́nɨ̌ ɨ ongó tɨ́ ùbhi atdíkpá kà mànà. Nɨ́, Pɔlɔ̀ adʉ̀ kɔ̀nzɨ̌nga àbhʉ kɔbhɔ̀lɔ̀, wɔ̀ ndɨ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌ arí ɨ'ɨ̀ Pbàyàhúdí-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨ alɛ nɨ'ɨ̀ kɔ́rɔ́ ɨwà dhu nʉ́nɨ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ t'ábanà rɨ'ɨ̀ Mʉ̀gìrikì nídhunɨ̌.

4 Kɔ́rɔ́ kɨgɔ̀, yà ɨ̀ úbhi ɔ̀ná ɔ̌, Pɔlɔ̀ mà Sílà nà nóowúnà Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ mà, Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà nʉ́tsɨ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ɨ̀ ùndu ɨ̀ rɔ̀ ʉyátá ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ Yɛ̌sù ná'ù alɛ tɔ̀, 'àdʉ̀ òwu abádhí àvi rɔ̌ rɨ̀fʉ ndɨ dhu.

5 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kànɨsà apɛ̀ 'àmbɛ ɨ̀dzɔ dɔ̌ fɨyɔ́ a'uta ɔ̌, bvʉ̀ya ràdʉ̀ àmbɛ ndìse dɔ̌ bìlǐnganà.

Ɔnyʉ rɨ̌ Pɔlɔ̀ ɔ̀nyʉ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà rɔ̀ ka kɨ́ ndànzi dhu-rɔ̌ dhu

6 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí náagó Pɔlɔ̀ mà Sílà nà, ɨ̀nzɨ̌ owu tɨ́ Kàgàwà bhà Ɔtɛ ʉ̀nɔ̀ Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Nɨ́, abádhí ʉdà Fùrùgiyà mà Gàlàtiyà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ.

7 Nɨ́, Mìsiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ɨ ótsù nɨ̌ ifo ɔ̌ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, abádhí azè 'òwù Bìtìniyà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Yɛ̌sù bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí adʉ̀ abádhí àgo ɨ̀nzɨ̌ owu tɨ́ ányɨ̀.

8 Nɨ́, abádhí ʉdà Mìsiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ, 'àdʉ̀ 'àsɔ̀lɔ̀, 'òwù ùvò Trɔwà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

9 Nɨ́ atdíku kúbhingá, dhu adzɨ̀ Pɔlɔ̀ dɔ̀ ɔnyʉ bhɛ̌yi. Ndɨ ɔnyʉ-bvʉ̀, Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí alɛ níidè kɔ̀nzɨ̌, ndàmbɛ ndɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ kà-rɔ̌, ndàtɨ: «Áda Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ nyarà dzʉ̀nàka ɔ̀nzɨ̀.»

10 Nɨ́, wɔ̀ dhu Pɔlɔ̀ àla dhu-dzidɔ̌, mǎ madʉ̀ mɔ̌pɛ̀ mɔ̌bhɔ̀lɔ̀ mǎ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ mǎ mowu tɨ́ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà. Obhó tɨ́, mǎ mʉnɨ dhu Kàgàwà ránzì wà mǎ ndɨ́nɨ̌ mǎ mowu tɨ́ pbɨndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ ndɨ pbìrì ɔ̌ bhà tɔ̀.

Lùdiyà rɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù à'u Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu
(Màt 13.23; 18.20; Yùw 6.44-45)

11 Nɨ́ mǎ muvò Trɔwà rɔ̀, mǔpò ibhú ɔ̌, mɔ̌wù tʉ́rʉ́tʉ́rʉ́ Sàmɔ̀tìrakì tɨ́ kátɨna sɔ̀ngà dɔ̀. Òbhɔ̌ nɨ́nganí, mǎ madʉ̀ ùvò ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, mɔ̌wù ùvò Nɛ̀yàpolì tɔ́ kìfukù ɔ̀.

12 Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, mǎ madʉ̀ òwu Fìlipì. Ndɨ Fìlipì nɨ'ɨ̀ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀ nzínzì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀ nyʉ́, ndɨrɔ̀ ka nɨ'ɨ̀ Pbàrɔ́má ɔ́nyʉ̀ idzi dɔ̀ná kɨgɔ̀. Nɨ́, mǎ manzɨ̀ ngúfe ɨdhɔ ányɨ̀.

13 Sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, mǎ muvò kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, mɔ̌wù atdí ɨdha-akpà-bɨdɔ̀. Mǎ mɨrɛ̀ nga ányɨ̀rɔ̌ nga ràrɨ̌ ndɨ ɨtsɔ̀ta tɔ́ ngari. Nɨ́ ányɨ̀ mǎ mòwù ùvò rɔ̀, mǎ makò obvò, mǎdʉ̀ àmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ ányɨ̀rɔ̌ ɨ̀ nándu vèbhálɛ mànà.

14 Abádhí nzínzì ɔ̌, Lùdiyà tɨ́ kátɨna tsìbhálɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè. Ka nɨ'ɨ̀ Tùwàtɛrà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ tsìbhíngba. Nɨ́, kɔ̌ngónà ùbhi òlɔ̌lù mʉ̀dzarʉ̀ nà ndàmbɛ ùdzinà dɔ̌, ndɨrɔ̀ kɔ̌ngónà Kàgàwà ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ̀. Nɨ́, kǎdɨ̀ ndàmbɛ mǎ mʉ́nɔna dhu ɨ̀rɨ̀ dɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ràdʉ̀ afína àngbɛ, ndɨ́nɨ̌ kǎdʉ̀ tɨ́ ndàpba Pɔlɔ̀ mà rʉ̌nɔna dhu rɔ̌.

15 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ɨ́yàdhíyà mà, pbɨ̀ndà ɨdzá-bhà mànà níitdègu bàtizò àlʉ̌, nɨ́ kǎdʉ̀ mǎnzì, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Nyɨ nyapɛ́ dhu ʉ̀nɨ̌ ɨwà ma rà'ù Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù, nɨ́ nyìwʉ̌ nyǒngò òko pbàkà ɨdzá.» Obhó tɨ́, kǎdʉ̀ mʉ̌tʉ mǒwù pbɨ̀ndà.

Pɔlɔ̀ mà Sílà nà núsɔ̌ ka kɨ́ dhu
(Kas 19.23-24; Fìl 1.12; 1Tɛ̀ 2.2; 1Pɛ́ 4.12-13)

16 Atdíku, mǎ makò mǎmbɛ òwu dɔ̌ ɨtsɔ̀ta-bhʉ̌dɔ̀. Nɨ́ kasʉ tɔ́ atdí tsìbhíngba nɨ́ɨra, mǎdʉ̀ mǎsò ndɨ̀ mànà otu ɔ̌. Ndɨ tsìbhíngba ɔ̀ ɨ'ì nzɛ́rɛ-alafí nɨ'ì ndɔ̀nzɨ̀ araya dhu ɨtɛ̀ arɨ́ angyangyi ìndrʉ̌ tɔ̀ alafí. Nɨ́, kà rɔ̌nzɨna dhu-otù ɔ̌, kàbhà kasʉ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ ongónà dhu òngyè abhɔ nyʉ́.

17 Nɨ́, kǎdɨ̀ ndàmbɛ ɨ̀rà dɔ̌ owùka ɔ̌ Pɔlɔ̀ nà, ndàdʉ̀ àmbɛ ùkʉ̌ dɔ̌, ndàrà àtɨ̀nà rɔ̌: «Kǎkà alɛ nɨ́ yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì ɔrʉ́ Kàgàwà bhà ɨnɔ-akpá. Ndɨrɔ̀, abádhí rɨ̌ nyɨ̌ nyʉ́gʉ ɔ̀ná otu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀.»

18 Kǎnzɨ̀ wɔ̀ dhu ibí ɨdhɔ nyʉ́ tɨ́. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ atdíku, wɔ̀ dhu àrà ndɨ̀ngyɛ rɔ̀, Pɔlɔ̀ agɛ́rɛ́ ndɨ̀, ndàtɨ wɔ̀ tsìbhíngba ɔ̀ rɨ́'ì nzɛ́rɛ-alafí nɨ̌: «Ma mɨ́ dhu ʉ̀yǎ ɨndʉ̀ Yěsù Krístɔ̀-ɔ̀vɔ̀ rɔ̌, áhʉ̌ wɔ̀ tsìbhíngba ɔ̀ rɔ̀.»

19 Nɨ́ kàbhà kasʉ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ níitdègu fɨyɔ́ ongyéngá-otù rɨ̌ ndɔ̀tdɨ dhu ɔ̀sʉ̀, nɨ́ abádhí adʉ̀ Pɔlɔ̀ mà Sílà nà nʉ́lʉ, 'àdʉ̀ òwu nà pbanga-tsidɔ̌ rʉ̀wʉgà dɔ̀, Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ anya t'ɨ́tdɨta tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-ɔ̀nzɨ̌. Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ anya t'ɨ́tdɨta tɔ́ kɔ̀ngɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀,

20 abádhí ɨtɛ̀ Pɔlɔ̀ mà Bàrnabà nà ɨ alɛ tɔ̀, 'àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Kàrɨ́ alɛ nífí wɔ̀gɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ pbanga ɔ̌. Abádhí nɨ́ Pbàyàhúdí,

21 nɨ́ abádhí arɨ́ yà àlɛ̌ tɔ̀ ka kɨ́sɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ ka'u tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ kongó tɨ́ ɔ̀nzɨ̀nà màndʉ núdhɛ̌ àlɛ̌ tɔ̀ Pbàrɔ́má tɨ́rɔ̀.»

22 Nɨ́, ányɨ̀rɔ̌ ɨ'ì ihé-yà náadʉ̀ dhu ɨ̀và átɔ̀ Pɔlɔ̀ mà rɔ̌ Sílà nà. Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ anya t'ɨ́tdɨta t'álɛ adʉ̀ Pɔlɔ̀ mà Sílà nà rɔ̌ mbɛrʉ̀ àbhʉ kʉwà, 'àdʉ̀ àvinà kʉvɨ bhɛ́lɛ́bhɛ́lɛ́ asé nɨ̌.

23 Abádhí ɨ̀ àbhʉ kʉvɨ atdídɔ̌ asé nɨ̌ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ anya t'ɨ́tdɨta t'álɛ náadʉ̀ abádhí àbhʉ kusɔ̌ imbi ɔ̀. Ányɨ̀ abádhí adʉ̀ dhu ʉ̀ya Sàndɨ̌rì tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Pɔlɔ̀ mà Sílà nà-ngbɔ̀ nɔdɔ tɨ́ mbɛ̌yi nyʉ́.

24 Nɨ́ wɔ̀ ʉyátá ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ̀, Sàndɨ̌rì níitsu Pɔlɔ̀ mà Sílà nà átsɨ̌ rɨ́'ì kàluga nyʉ́ ɔ̀, ndàdʉ̀ pfɔ̌ya nʉ́bɛ kɔ̀mɔ̀ ɔ̀. 25 Nɨ́ mbɛ̀mbɛ̀ iku-alìkpa ɔ̌, Pɔlɔ̀ mà Sílà nà náakò 'àmbɛ 'ɨtsɔ̀ dɔ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ adyi nʉ́yʉ̀ dɔ̌, 'ɨ̀fʉ Kàgàwà ɔ̀ná. Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ùsɔ̌ ka kùsɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ adʉ̀ òko 'àmbɛ abádhí rɔ̌nzɨna dhu kɛ̀lɛ̌ nɨ́rɨ̀ dɔ̌.

26 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ mùtìtì nɨ́ɨsí, imbi-dzà-pfɔ̀ rɔ̀pɛ̀ ndìvi. Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́ tsǎtsʉ̀ núupfo ɨ̀ kɔ́rɔ́, ùsɔ̌ ka kùsɔ̌ alɛ-pfɔ̀ rɔ̌ àdrà-mbɨ̌ ràdʉ̀ 'ɨtdɨ̀ kɔ́rɔ́.

27 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ wɔ̀ Sàndɨ̌rì atdà ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ imbi-dzà-tsʉ̀ nótù ɨwà ɨ̀ nùpfò rɔ́. Nɨ́ kɨ̌dhá pbɨ̀ndà ɨla tɔ́ obhi-akpà, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndodú tɨ́ ndɨ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ̌, ndɔ̀vɛ̀, ɨwà òtsè dhu tɨ́ ndɨ̀ ndɨ́ ùsɔ̌ ka kúsɔ̌ alɛ nátɨ rɔ̀.

28 Pbɛ́tʉ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ òkù ɔrʉ́ tʉ̌na nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Pɔ̌rà, nzɔ̌nzɨ nzɛ́rɛ dhu rʉ̀nʉ́ nyɨ-tɨ́rɔ̀. Ìnè mǎ mɨ́'ì kɔ́rɔ́ ɨrɔ́.»

29 Nɨ́ wɔ̀ Sàndɨ̌rì anzì awáwʉ̀ kitsɛ̌ nà fɨ̌ndà. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎlɨ̀ ndɨ̀ ɨdza ìvɨ̌ tɨ́ ndɨ̀ ndívi ɔdɔ nɨ̌ rɔ́rɔ̀, ndìtsì ndìbvu Pɔlɔ̀ mà Sílà nà-ɔ̀nzɨ̌.

30 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ kǎdʉ̀ Pɔlɔ̀ mà Sílà nà návi rùvò iri. Kǎdʉ̀ dhu ìvu abádhí-tsʉ̌, ndàtɨ: «Pbàkà ádrɔ̀drɔ̌ alɛ́, ma mɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi ndɨ́nɨ̌ ma mɔgʉ́ tɨ́?»

31 Nɨ́, abádhí adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, 'àtɨ: «Dhu àkǎ nya'ù Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyadʉ̀ tɨ́ ʉ̀gʉ kɔ́rɔ́ pbʉ̀kʉ̀ ɨdzá-bhà mànà.»

32 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ mà Sílà nà náadʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà Ɔtɛ nɔ́vɔ̀ kà tɔ̀, kɔ́rɔ́ kàbhà ɨdzá ɨ'ì alɛ mànà.

33 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́ kúbhingánǎ, Sàndǐrì adʉ̀ Pɔlɔ̀ mà Sílà nà ùgù, ndù'o rɔ̀yá otú. Kɔ̌kɔ̀ alɛ-rɔ̌ otú ndɨ̀ ndù'o rɔ́rɔ̀ tɨ́, àbadhi mà kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà ɨdzá-bhà mànà náadʉ̀ bàtizò àlʉ.

34 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ Pɔlɔ̀ mà Sílà nà ùgù ndàrà nà pbɨ̀ndà ɨdza, ndàdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ àbhʉ fɨ̃yɔ̀. Nɨ́ wɔ̀ alɛ mà, kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà ɨdzá-bhà mànà-ɨdhɛ̀ náadʉ̀ ndɨ̀ka atdídɔ̌ Kàgàwà ɨ̀ à'ù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

35 Ɨnga níitdègu ùbho, nɨ́ anya t'ɨ́tdɨ̀ta t'álɛ avì ìndrǔ ròwù dhu ɔ̀vɔ̀ Sàndǐrì tɔ̀, 'àtɨ: «Ʊ́kɔ̀lɔ̌ kɔ̌kɔ̀ alɛ ròwù.»

36 Nɨ́ Sàndǐrì adʉ̀ wɔ̀ màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ̀ Pɔlɔ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrɔ̀drɔ̌ alɛ àvi wà ɨma, ndɨ́nɨ̌ ma mʉkɔlɔ tɨ́ nyɨ̌. Nɨ́rɔ̀, kòmbí dhu àkǎ nyʉ̌vò, nyǎdʉ̀ òwu màrʉ̀ngà ɔ̌.»

37 Pbɛ́tʉ̀ Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu àdu kɔ̌kɔ̀ ka kìvì alɛ tɔ̀, ndàtɨ: «Kɔ̌kɔ̀ anya t'ɨ́tdɨ̀ta t'álɛ àbhʉ kʉvɨ mǎ asé nɨ̌ ibí alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ɨnzá ɨ̀ ʉ̀nɔ̀ ànyǎka mà rɔ́rɔ̀, 'àdʉ̀ mʉ̌so imbi ɔ̀ àzèmbè mǎ mongó ɨ'ɨ̀ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́. Nɨ́ kòmbí abádhí òzè tɨ́ 'ʉ̀kɔlɔ mǎ ɨnzá kɔ́rɔ́ alɛ ʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀? Ɨnzɨ̌ rákǎ akɛkpá màtɨ́! Abádhí àkǎ 'ìwʉ̌ mʉ̌kɔlɔ ɨ̀ nyʉ́ tɨ́rɔ̀.»

38 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ìvì ka kìvìnà alɛ náadʉ̀ 'àdu 'òwù wɔ̀ Pɔlɔ̀ ʉ̀nɔ̀ dhu náwɛ anya t'ɨ́tdɨ̀ta t'álɛ tɔ̀. Nɨ́ ndɨ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ abádhí ɔ̀ atdídɔ̌, Pɔlɔ̀ mà Sílà nà nɨ́ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

39 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ adʉ̀ ìwu, 'àdʉ̀ ʉbàta ònzì Pɔlɔ̀ mà Sílà nà-fɔ́. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náadʉ̀ abádhí ʉ̀kɔlɔ imbi ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ àvinà rùvò 'òwù kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀.

40 Nɨ́ Pɔlɔ̀ mà Sílà nà níitdègu ùvò imbi ɔ̀ rɔ̀, nɨ́ abádhí adʉ̀ òwu Lùdiyà bhà. Ányɨ̀ abádhí ala ɨ̀ Yěsù ná'ù alɛ mànà. Ɨ alɛ-afí ɨ̀ òpè dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ 'ɨ̀và, 'òwù ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀.

17

Pɔlɔ̀ mà Sílà nà rǒwu ùvò Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(Yùw 15.19-21,25; 16.2-3; Fìl 4.16; 1Tɛ̀ 1.4-7; 2.11-16; 5.21)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ mà Sílà nà nʉ́ʉdà Àmùfìpolì mà Àpɔ̀lɔ̀nɨyà nà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀na nǎ, 'òwù ùvò Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, Pbàyàhúdí tɔ́ atdí unduta-dzà nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè.

2 Nɨ́ yà bìlǐ ndɨ̀ ndarɔ́nzɨna dhu bhěyi, Pɔlɔ̀ atsù ndɨ unduta-dzà ɔ̀. Nɨ́, ɨ̀bhʉ-gʉ̀na mbàlìmbàlì sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, abádhí owúnà 'àgò rɔ̌ Kàgàwà bhà Andítá dɔ̌ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀ anyɨ̀-ɨdzá rɨ́'ɨ̀ alɛ mànà.

3 Ndɨ agòta ɔ̌, kǎránà dhu àwɛ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀, ndàdʉ̀ àrà dhu ɨ̀tɛ̀ rɔ̌ Krɨ́stɔ̀ raká wà ndàbà àpbɛ̀, ndɨrɔ̀ kà raká wà ndɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎránà àtɨ̀nà rɔ̌: «Yà fʉ̌kʉ̀ ma mí dhu ɔ̀vɔ okúna dɔ̀ rɔ̀ Yěsù nɨ́ ndɨ Krɨ́stɔ̀.»

4 Nɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ ngúfe alɛ náa'u Pɔlɔ̀ mà Sílà nà rʉ̌nɔna dhu, 'àdʉ̀ 'àpba abádhí-rɔ̌. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ arɨ́ ábhɔ̀ Pbàgìríkí mà, atdídɔ̌ tǔya arɨ́ 'ɨ̀rɨ vèbhálɛ mànà náadʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ átɔ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́.

5 Pbɛ́tʉ̀, Pbàyàhúdí náadʉ̀ ndɨ dhu-adhà nɔ́nzɨ̀ ɔ̀nzɨ tɨ́. Nɨ́ abádhí andu ngʉdhà ɔ̌ arɨ́ ùbhi ɨ̀mbǎ dɔ̀ya nà àkyǎkyɛ̀ alɛ-tsʉ̀, 'àdʉ̀ àbhʉnà rɨ̀và dhu ihé-yà nzínzì ɔ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ wɔ̀gɔ̀ nífi kɨgɔ̀ ɔ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí awù Pɔlɔ̀ mà Sílà nà ɔ̀mɛ̀ Yàsɔnà bhà, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ʉlʉ́ tɨ́ 'ìwʉ̌ nà ihé-yà-ɔ̀nzɨ̌.

6 Pbɛ́tʉ̀ ányɨ̀ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, abádhí atù nzá kɔ̌kɔ̀ alɛ. Nɨ́ abádhí adʉ̀ Yàsɔnà mà kɛ̀lɛ̌ nʉ́lʉ Yěsù ná'ù ngúfe alɛ mànà, 'ìwʉ̌ nà kɨgɔ̀ ɔ̌ anya t'ɨ́tdɨ̀ta t'álɛ-ɔ̀nzɨ̌. Abádhí adʉ̀ 'ɔ̀pè 'ùkʉ́, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Yàrɨ́ adzɨ dɔ̌ kɔ́rɔ́ pbìrì-tsì náva alɛ níwʉ̌ wà 'ʉ̀nyà átɔ̀ ɨrɔ́ kòmbí.

7 Nɨ́ Yàsɔnà ákɔ abádhí pbɨ̀ ɨdzá. Ndɨrɔ̀ ɨ alɛ kɔ́rɔ́ nɨ́fʉ nzá kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà ʉyátá, pbɛ́tʉ̀ abádhí arádʉ̀ àtɨ̀nà ìnè Yěsù tɨ́ kátɨna ngǎtsi ádrʉ̀ngbǎ kamà ràrɨ̌'ɨ̀.»

8 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ alɛ ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, ihé-yà mà anya t'ɨ́tdɨ̀ta t'álɛ mànà-dɔ nɨ́ɨnza ndɨ̀ atdídɔ̌.

9 Nɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ anya t’ɨ́tdɨ̀ta t’álɛ adʉ̀ fʉ̀rangà ɨ̀tdɨ̀ Yàsɔnà mà ɔdhɨ́na mànà dɔ̌ abádhí rùbho, ’àdʉ̀ abádhí ʉ̀kɔlɔ ròwù.

Pɔlɔ̀ mà Sílà nà rǒwu Bɛ̀rɔyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu

10 Ɨnga níitdègu àtɨ, nɨ́ Yěsù ná’ù alɛ náavì Pɔlɔ̀ mà Sílà nà ròwù Bɛ̀rɔyà. Nɨ́ ányɨ̀ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, abádhí atsù Pbàyàhúdí tɔ́ unduta-dzà ɔ̀.

11 Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà nɨ’ɨ̀ ídzì afíya nà alɛ ròsè Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ bhà dɔ̀nă. Abádhí a’u Kàgàwà bhà Ɔtɛ kòmbómbí nyʉ́. Ndɨrɔ̀ abádhí ongónà Kàgàwà bhà Andítá ɔ̀zʉ̀ bìlǐnganà, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ala tɨ́ yà Pɔlɔ̀ mà náarʉ́nɔna fɨ̃yɔ̀ dhu ràtɨ́ obhó dhu.

12 Nɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náa’u Kàgàwà bhà Ɔtɛ. Ndɨrɔ̀ Pbàgìríkí nzínzì ɔ̌, atdídɔ̌ ka kárɨ́ ɨ̀fʉ̌na vèbhálɛ mà ábhɔ̌ kpabhálɛ mànà náa’u Kàgàwà átɔ̀.

13 Pbɛ́tʉ̀, Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ Pbàyàhúdí níitdègu Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɔ́vɔ átɔ̀ Bɛ̀rɔyà ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu ɨ̀rɨ, nɨ́ abádhí adʉ̀ ’ɨ̀và ’òwù ányɨ̀. Nɨ́ ányɨ̀ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, abádhí itsu dhu ihé-yà-dɔ ɔ̀, ràdʉ̀ dhu ɨ̀và Pɔlɔ̀ mà rɔ̌.

14 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Yěsù ná’ù alɛ adʉ̀ Pɔlɔ̀ àvi ràrà ádrʉ̀ngbă rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Sílà mà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nà náadʉ̀ òko Bɛ̀rɔyà.

15 Kɔ̌kɔ̀ Pɔlɔ̀ nʉ̀ndà alɛ náawù kà nà, ’òwù ùvò nà Àtɛnɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ ’àdu Bɛ̀rɔyà ɨwà Pɔlɔ̀ ʉ̀yă dhu fɨ̃yɔ̀ ndɨ́nɨ̌ Sílà mà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nà navì tɨ́ rìwǔ ndòtù tsàkàtsàkà nyʉ́ rɔ́rɔ̀.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu ùdhě Àtɛnɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu
(Zàb 69.10; Kas 14.14-17; 26.17-20; 1Kò 1.18-25)

16 Àtɛnɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ Sílà mà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà ɔ̀dɔ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ Pɔlɔ̀ atdídɔ̌ àlè tɨ́ ndɨ kɨgɔ̀-ɔ̌nga nálè sànamʉ̌-nzo nɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

17 Nɨ́ kǎránà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ unduta-dzà ɔ̌ rɔ̀ Pbàyàhúdí mà, Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ arɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà tɔ̀. Ndɨrɔ̀ bìlǐnganà, àbadhi mà náadʉ́nà òwu ’àgò rɔ̌ pbanga-tsidɔ̌ rʉ̀wʉgà dɔ̌ rɔ̀ tɨná rǒwu ’ʉ̀tɔ̀ rɔ̌ alɛ mànà.

18 Ndɨrɔ̀, yà abhɔ ɨnga nʉ́nɨ alɛ-akpá, Ɛ̀pìkurò mà Sìtòyikò mànà tɔ́ ɨrɛ̀ta rɔ̌ ɨ̀ nɨ́pbɨ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ ngúfe alɛ mà, nóowúnà ìwu rɔ̌ ’àmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ kà mànà. Atdídhená alɛ abádhí nzínzì ɔ̌ nóowúnà dhu ɔ̀ngʉ̀ rɔ̌, ’àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádhu nyʉ́ wɔ̀ tsʉ̀na arɔ́pɛ atdídɔ̌ alɛ òzè ndʉ̀nɔ̀ ìndrǔ tɔ̀?» Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpǎkà adʉ́nà òwu àtɨ̀nà rɔ̌: «Kà rɔ̌’ɔ vurò pbìrì ɔ̌ mʉ̌ngʉ̌-nzo dɔ̌ rɔ́tɛ dhu bhěyi.» Obhó tɨ́, abádhí owúnà ɔ̀tɛ rɔ̌ wɔ̀ dhu bhěyi yà Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu ùdhě Yěsù dɔ̌ dhu mà, ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ nʉ́ʉngbɛya ɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu mànà dhu dɔ̌ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ rɔ̀.

19 Nɨ́, abádhí adʉ̀ Pɔlɔ̀ ìdyì ’òwù nà, ’òwù ùvò nà Àrɛ̀ɔ̀pagò tɨ́ kátɨna unduta-bhǔdɔ̀. Abádhí adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ’àtɨ: «Nyɨ nyàmbɛ̀nà tɨ́ tdʉ̌ wɔ̀ ɔwʉ́tána tɨ́ nyɨ nyúdhěna ìndrǔ tɔ̀ dhu-tɨ̀ àwɛ̌ fǎkà?

20 Obhó tɨ́, wɔ̀ nyɨ nyáwɛ̌na dhu rɨ̌’ɨ̀ olo nyʉ́ tɨ́ fǎkà. Nɨ́, mǎ mòzè nyawɛ ɨ dhu-tɨ̀ fǎkà.»

21 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Àtɛnɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ mà, kà-ɔ̌ aróko ìwǔ tɨ́ íwǔ alɛ mànà, nóowúnà fɨ̃yɔ́ ábhɔ̌ kàsʉmɨ̀ nyʉ́ nʉ́dà rɔ̌ ɔ̀tɛ ɨ̀ ɔ́tɛ rɔ́, ndɨrɔ̀ àwɛ̌na ka kɨ́ màkʉ̌rʉ̀ ɔwʉ́tá nɨ́rɨ ɨ̀ ɨ́ rɔ́.

22 Nɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɔlɔ̀ ɨvà ndɨ̀ ndìdè Àrɛ̀ɔ̀pagò-ɔ̀nzɨ̌, ndàdʉ̀ ɔtɛ nɔ́pɛ̀, ndàtɨ: «Àtɛnɛ̀ ɔ̌ bhǎ, ma màndà nyɨ̌, madʉ̀ nyǒtù kɔ́rɔ́ dhu-tsí-tɨdɔ̀ ɔ̌ atdídɔ̌ fɨ̃yɔ́ sɔmà nɨ́fʉ̀ alɛ tɨ́.

23 Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ ma mùbhi fʉ̀kʉ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ɨnanǎ rɔ̀, ma márà fʉ̀kʉ́ mʉ̌ngʉ̌-nzo-wɔ̀yɔ̌ nála rɔ̌. Ndɨrɔ̀, ma mìtdɛ̌ atdí fʉ̀kʉ́ màzàbahʉ̀ dɔ̌, yà ka kándǐ dhu rɔ̀ná, katɨ: ‹Ɨnzá ka kʉ̀nɨ mʉ̌ngʉ̀ tɔ̀.› Nɨ́ Kàgàwà, yà nyɨ̌ nyarʉ́lɛ̌na ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀, nɨ́ ndɨ yà ma mírà ɔ̀vɔ̀nà fʉ̌kʉ̀.

24 Kàgàwà, yà adzɨ nanzɨ̀ ɔ̀ná arɨ́’ɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí mànà alɛ, nɨ́ ndɨ yà adzɨ mà ɔ̀rʉ̀-akpà mànà dɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ. Kǎrɨ́ nzɨ̌ àdɨ ìndrǔ-ɔtsʉ́ náasɨ̀ sɔmǎ-dzà ɔ̌.

25 Ndɨrɔ̀, kǎrí'ì mbǎ ìndrǔ rǎdʉ̀ dzʉ̀nàna ɔ̀nzì nǐ ɔtsʉ́ya nǐ ì ɔ̀nzì dhu-atdyú nà.
Obhó tí, Ka ní ndɨ kɔ́rɔ́ dhu àbhʉ̌ arí ìndrǔ tɔ̀ alɛ: ípìrɔ̌nga mà, alɛ-ɨhɛ̀ mà, ndɨrɔ̀
kɔ́rɔ́ dhu-tsí mànà.
26 Ndɨrɔ̀, kǎnzì kɔ́rɔ́ alɛ-tɨdɔ̀ tɔ́ mʉ̀lɔ̌ngɔ̀ rùvò atdí alɛ-nyʉtsì rɔ̀, ndɨ́nǐ okoya tí yà
adzɨ dɔ̌. Kʉ̌pɨ́ abádhí tɔ́ kàsʉmì-bvʉ, ndàdʉ̀ abádhí rǒngo òko ɔ̀yá pbìrì-ifò nʉ́fa.
27 Kǎnzì ɨ dhu, ndɨ́nǐ ìndrǔ ongó tí ndɔ̀mɛ̀ onzi ɔ̀bɛ̀ ì rɔ̀, ndɨ́nǐ abádhí adʉ̀ tí ndùmvu
ùmvǔ tí màtí 'òwù ndàbà, tàmànyà pbání ìnè ndɨ ndí'ì ɨ́kyɛ̀rɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ́rɔ̀.
28 Obhó tí,
kà-nyʉtsì ní ndɨ àlɛ̌ kábà ípìrɔ̌nga, àlɛ̌ kárúbhi, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kárí'ì.
Ndɨrɔ̀, fʉ̀kʉ́ andítátálɛ nzínzì ɔ̌, ngúfe alɛ ʉnɔ dhu ndɨ dhu bhěyi tí átɔ̀, 'àtɨ:
‹Àlɛ̌'ɨ átɔ̀, àlɛ̌ ní kàbhà rʉ̀gànda.›
29 Ní àzèmbè àlɛ̌'ɨ ní Kàgàwà bhà rʉ̀gànda rɔ̀, dhu àkǎ nzá àlɛ̌ rɨrɛ̀ nga Kàgàwà bhà
ɔ́fɔ̀ rílɨ ndɨ ɔrɔ̀ mà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ fʉ̀rangà tɔ́ sʉma-tɨdɔ̀ mà nǐ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ mʉ̌ngʉ̌-
ngba bhěyi. Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ, dhu àkǎ nzá àlɛ̌ rɨrɛ̀ nga kà rílɨ ndɨ odu nǐ màtí ìndrǔ
ɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔtsʉ́ya nǐ yà fɨ̀yɔ́ ɨrɛ̀ta nálʉ̌ ka ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu bhěyi.
30 Ɨnzá ìndrǔ àpɛ̀ ɨnga ʉ̀nǐ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Kàgàwà andà nzá nga ìndrǔ arɔ́nzɨna
nzɛ́rɛnga nà. Pbɛ́tʉ̀, kòzè kòmbí dhu ní kɔ́rɔ́ alɛ, kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ, ràkǎ 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì 'ʉ̀bhà
fɨ̀yɔ́ nzɛ́rɛnga.
31 Obhó tí, kɨ̌lɨ wà atdí ɨdhɔ ìndrǔ-ànyǎ ndì ndɨtdɨ̀ya tí ɔ̀ná obhónánga dɔ̌, yà ndì
ndɔ́pì ndɨ anya nɨtdɨ̀ya tí alɛ-otù ɔ̌. Ndɨ otu ɔ̌ nga ní ndɨ kɨ̌tɛ̀ pbɨ̀ndà obhónánga kɔ́rɔ́
alɛ tɔ̀. Kǎbhʉ̀ ka rɨngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.»
32 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̀rí alɛ níitdègu Pɔlɔ̀ rɔ̌tɛ ìndrǔ rǐ 'ʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌ dhu ɨ̀rɨ, ní
atdídhená alɛ náadʉ̀ ndɨ dhu gàyà nɔ́nzì ɔ̀nzɨ tí. Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpǎkà-tsí náadʉ̀ àtɨ̀nà,
tdʉ̌ ì ràrǐ Pɔlɔ̀ rʉ̌nɔna dhu ɨ̀rɨ tdítdɔ̌ ngǎtsi ɨdhɔ ɔ̌.
33 Nírɔ̀ ní ndɨ Pɔlɔ̀ adʉ̀ ndɨ̀và ndàhʉ, ndàrà abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀.
34 Pbɛ́tʉ̀, ngúfe alɛ adʉ̀ 'àpba Pɔlɔ̀-rɔ̌, 'àdʉ̀ Yěsù ná'ù. Ɨ alɛ nzínzì ɔ̌ nɨ'ì Dènesì,
Àrɛ̀ɔ̀pagò* tí kátɨna unduta ɔ̌ atdí alɛ mà, Dàmàrɨ́yà tí kátɨna atdí tsìbhálɛ mà, ngʉ̌kpà
alɛ mànà.

18

Pɔlɔ̀ rǎrà Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(1Kò 1.1-9; 2.1-5; 2Kò 11.5-12; 12.12-13)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ ɨvà ndɨ Àtɛnɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndàrà Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
2 Ní ányì ndì ndàrà àhʉ rɔ̀, abádhí atù ì Àkilà tí kátɨna atdí Mʉ̀yàhudì nà. Ndɨ
Àkilà nɨ'ì Pɔtɔ̀ tí kátɨna pbìrì ɔ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀, abádhí nɨ'ì kòmbí tí íwǔ Ìtàliyà tɔ́ pbìrì ɔ̀
rɔ̀ pbɨ̀ndà tsìbhálɛ Pèrèsílà mànà, 'ìwǔ ùvò Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌. Obhó tí, wɔ̀ ndɨ kàsʉmì
ɔ̌, kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà, Klòdiyò nɨ'ì ɨwà dhu nʉ́yǎ, ndàtɨ: Kɔ́rɔ́ Pbàyàhúdí ràkǎ
'ùvò Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀. Ní Pɔlɔ̀ arà Àkilà mà, Pèrèsílà nà-tɨ'ɔ̀,
3 'àdʉ̀ 'ìrì 'òngò òko atdíkpá, 'àdʉ̀ òwu kasʉ ɔ̀nzì rɔ̌ atdíkpá abádhí mànà. Obhó
tí, abádhí nɨ'ì atdí kasʉ-tɨdɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nɔ́nzɨ arí alɛ. Ndɨ abádhí-kàsʉ̌ nɨ'ì hɛmɛ̀ t'ódyùta.
4 Ní, yà sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ náarírà dhu bhěyi, Pɔlɔ̀ ongónà àrà unduta-dzà ɔ̀, ndàrà dhu
ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ Pbàyàhúdí mà Pbàgìríkí mànà tɔ̀, ndɨ́nǐ ì nʉgɛ̀rɛ̀ tí 'à'ù ndì ndʉ́nɔna fɨ̌yɔ̀ dhu.
5 Pbɛ́tʉ̀, Sílà mà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà níitdègu ìwu Màkɛ̀dɔ̀nɨyà rɔ̀, 'ìwǔ ùvò Kòritò,
ní Pɔlɔ̀ adʉ̀ ndàpba Kàgàwà bhà Ɔtɛ t'ʉ́nɔta rɔ̌ tí. Kǎránà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ kpangba
Pbàyàhúdí tɔ̀, ndàtɨ, Yěsù ràrǐ ndɨ Krístɔ̀.
6 Nírɔ̀ ní ndɨ yà atdídɔ̌ Pbàyàhúdí rǐ 'àgò ndì nà, 'àdʉ̀ àmbɛ dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ nzɛ́rɛ nyʉ́
ndì nǐ rɔ̀, Pɔlɔ̀ a'ɔ̀ rɔ̀ná mʉ̀dzarʉ̀-ɔ̌nga ndàdʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nǐ: «Azùkʉ àkǎ ndɔ̀dzì

* **17:34 17.34** Àrɛ̀ɔ̀pagò ní Àtɛnɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ka kundúnà alɛ anya t'ítdìta tɔ̀ dɔ̀ná pbìrì-ɔvɔ̀.

dʉ̀kʉ-tsírɔ́ nyʉ́. Ma mùtsù wà ma fʉ̀kʉ́ dhu ɔ̀ rɔ̀. Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kòmbí, ma mɨ́ mʉgɛ̀rɛ̀ mongò Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀.»

7 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ ndɨ̀và ndàrà Titò Yèsitò tɨ́ kátɨna alɛ bhà. Ndɨ alɛ nɨ'ɨ̀ atdídɔ̌ arɨ́ Kàgàwà ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ alɛ. Ndɨrɔ̀ ndɨ alɛ bhà ɨdza náadʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ unduta-dzà tɨ́.

8 Nɨ́ Pɔlɔ̀ rʉ̌nɔna Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, Krìsipò mà kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà ɨdzá-bhà mànà náadʉ̀ Yěsù ná'ù. Ndɨ Krìsipò nɨ'ɨ̀ unduta-dzà ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ. Ndɨrɔ̀, Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náadʉ̀ Yěsù à'ù átɔ̀, 'àdʉ̀ bàtizò àlʉ.

9 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ atdíku kúbhingá, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náavì ndɨ̀ Pɔlɔ̀ tɔ̀ ɔnyʉ bhěyi rɔ́dzì kà-dɔ̀ dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà kànɨ̌: «Àpɛ́ nyɔnzɨ ɔdɔ Pɔlɔ̌. Dhu àkǎ nyambɛ dhu kɛ̀lɛ̌ ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ nyɨ́nɛ̀ rɔ́rɔ̀.

10 Obhó tɨ́, ma mɨ́'ɨ̀ ìnè atdíkpá nyɨ mànà. Ndɨrɔ̀, atdí alɛ mà rɨ̌ nzɨ̌ ɔtsʉ́na ɨ̀lɨ̌ rʉ̀nʉ́, ndɔ̀nzì nyɨ nɨ̌ nzɛ́rɛ. Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ nyʉnɨ dhu átɔ̀ ìnè pbàkà alɛ ràrɨ̌'ɨ̀ ibí nyʉ́ yàrɨ́ kɨgɔ̀ ɔ̌.»

11 Nɨ́ Pɔlɔ̀ adʉ̀ àdɨ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ atdí atɔ nyʉ́ tɨ́ dɔ̀ná azà àbɨ̌ nà, ndòngò Kàgàwà bhà Ɔtɛ nʉ́nɔ̀ ìndrǔ tɔ̀.

12 Gǎliyò níitdègu òngo Àkayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ lɨ̀walɨ tɨ́, nɨ́ kɔ́rɔ́ Pbàyàhúdí ɨrɨ ɨ̀ Pɔlɔ̀ dɔ̌, 'àdʉ̀ kòsò 'òwù nà dhʉ̀wanɨ̀ ɔ̀ lɨ̀walɨ Gǎliyò-ɔ̀nzɨ̌. Nɨ́ abádhí atɨ kànɨ̌:

13 «Yàrɨ́ alɛ arɨ́ ìndrǔ-afí ʉ̀lɛ̌ ràmbɛ Kàgàwà ɨ̀fʉ dɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ yà àlɛ̌ tɔ́ ʉyátá nónzì ka dhu bhěyi.»

14 Nɨ́ yà Pɔlɔ̀ àmbɛ̀nà ɔtɛ ɔ̀pɛ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ nɨ́ ndɨ lɨ̀walɨ Gǎliyò adʉ̀ ndɨ ɔtɛ ɔ̀tdɨ̀ ɔ̀tdɨ tɨ́, ndàtɨ Pbàyàhúdí nɨ̌: «Dhu ɨ́'ɨ̀ná gukyè abvo mà kòhò dhu tɨ́, ndɨrɔ̀ atdídɔ̌ kǎfǎ dhu mà dhu tɨ́, nɨ́ ma màmbɛ̀nà madzì àdzì mɨrɨ̀ nyɨ̌ nyáwɛ̌na kà-dɔ̌ dhu tɨ̌na dɔ̌.

15 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ nyǎgò okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́ fʉ̀kʉ́ sɔmà tɔ́ màndʉ mà, ɔvɔ mà, ndɨrɔ̀ fʉ̀kʉ́ ʉyátá mànà. Nɨ́ ndɨ dhu àndà nyɨ̌. Ɨnzá ma mòzè mʉnɔ̀ kɔ̌kɔ̀ dhu bhěyi dhu-tsí-ànyǎ nzínzìkʉ ɔ̌.»

16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ abádhí ʉ̀nyà iri dhʉ̀wanɨ̌-dzà ɔ̀ rɔ̀.

17 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ alɛ náalʉ́ unduta-dzà ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ, Sòsìtěnì tɨ́ kátɨna, 'àdʉ̀ ɔ̀pɛ̀nà 'ɔ̀vì dhʉ̀wanɨ̀-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, lɨ̀walɨ Gǎliyò náadʉ̀ nzá afína mà nátdu abádhí tɔ́ dhu nɨ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndàdʉ̌ Àtìyòkiyà dhu
(Kas 20.16; 21.23-26)

18 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ mà náadʉ̀ pɛ́ òko ibí ɨdhɔ nyʉ́ tɨ́ atdíkpá Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Yěsù ná'ù alɛ mànà. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí adʉ̀ 'ɨ̀và 'òwù ibhú ɔ̌ atdíkpá Pèrèsílà mà Àkilà mànà nà Sìriyà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀ ɨ̀ ówu rɔ́rɔ̀, abádhí itdègu òwu ùvò Kèkùrɛyà tɨ́ kátɨna kìfukù ɔ̌, nɨ́ tdʉ̌ ɨ̀ ɔpɛ́ abhi ányìrɔ̌ rɔ̀ rɔ̀, kǎdʉ̀ dɔ̀na-ká àbhʉ kakpà, angyangyi ndɨ̀ ndatsɔ̀ dhu Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

19 Nɨ́ Ɛ̀fɛsɔ̀ tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ Pèrèsílà mà Àkilà nà nʉ́bhà ɔ̀yá ányɨ̀rɔ̌, ndàdʉ̀ ndɨ̀và ndòtsù unduta-dzà ɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀-dzá abádhí adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àgò ɨ̀ Pbàyàhúdí mànà.

20 Ɨ Pbàyàhúdí adʉ̀ kǎtdyú òhò ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ oko tɨ́ mànà ibí ɨdhɔ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ nzá ndɨ dhu ná'ù abádhí tɔ̀.

21 Abhi ɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ́rɔ̀, kǎdʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà òzè ka nɨ̌, ma mɨ́ madǔ àdǔ tdɨ́tdɔ̌ mɨrà nyǎndà.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ òtsù ibhú ɔ̌ Ɛ̀fɛsɔ̀ rɔ̀, ndàrà Kàyìsàriyà.

22 Nɨ́ Kàyìsàriyà ndɨ̀ ndàrà àhʉ rɔ̀, kǎdʉ̀ pɛ́ àrà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndàrà kànɨsà àtsɛ̀ angyi. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ dɔ̀na ɔ̀dɨ̀ ndàrà Àtìyòkiyà, Sìriyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

23 Kĭtdègu ngúfe ɨdhɔ ɔ̀dhɔ̀ Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, ní kǎdʉ̀ ndìvà ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndùbhi dhèdhèrɔ̀ kɨgɔ̀ ɔ̀na nǎ, Gàlàtiyà mà Fùrùgiyà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̌, ndùbhi Yěsù ná'ù alɛ-afí òpè rɔ̌.

Àpɔlɔ̀ rǎrà àhʉ̀ Ɛ̀fɛsɔ̀ mà Kòritò mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(Kas 15.41; 16.4-6; 1Kò 3.4-8)

24 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, Àpɔlɔ̀ tí kátɨna atdí Mʉ̀yàhudì níɨra àhʉ̀ Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Kà nɨ'ì Àlɛ̀sàndùriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀, ka nɨ'ì atdídɔ̌ ɔtɛ nótsì, ndàdʉ̀ Kàgàwà bhà Andítá arʉ́nɔna dhu ʉ̀nɨ mběyi nyʉ́ alɛ.

25 Ndɨrɔ̀, ka nɨ'ì ɨwà ka kúdhe dhu fĭndà atdídɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà otu dɔ̌ alɛ. Ní, kǒngónà àdʉ̀ Yěsù dɔ̌ rɔ́tɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɔ́vɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ fĭndá obhónánga nyʉ́ dɔ̌ atdyúna nyʉ́ nà. Pbɛ́tʉ̀, kʉ̌nɨ dhu ní yà bàtizò nubhónà Yùwanì bhà bàtizò kɛ̀lɛ̌.

26 Ní. Ɛ̀fɛsɔ̀ ɔ̌ unduta-dzà ɔ̀ ndɨ ndɔ̀tsù rɔ̀, kǎpɛ̀ ndɔ̀tɛ̀ ìmbǎ ɔ̀ná ɔdɔ́ na. Ní, Pèrèsílà mà Àkilà nà níitdègu kà rǎwɛ̌na dhu ìrɨ, ní abádhí adʉ̀ kìdyì 'òwù mànà atdíkpá, 'àdʉ̀ Kàgàwà bhà otu tɔ́ obhónánga nítɛ̀ fĭndà.

27 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Apɔlɔ̀ náazè ndàrà Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, Àkayà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Ní, kà t'ɔ́dhína náadʉ̀ ndɨ dhu ná'ù à'u tí kà tɔ̀, 'àdʉ̀ dhu àndi ndɨ pbìrì ɔ̌ Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀, ndínĭ adʉ̀ tí kàkɔ mběyi nyʉ́. Ní, Kòritò ndì ndàrà àhʉ̀ rɔ̀, kǎnzì yà pbìndà ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà ʉ́bà dhu fĭyɔ̀ rà'ù Yěsù alɛ ní dzʉ̀nà atdídɔ̌.

28 Obhó tí, yà Pbàyàhúdí mànà ì í 'àgò kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzĭ rɔ̀ rɔ̀, kǎdʉ́nà àrà abádhí-lɛ̀mà nɔ́nzì rɔ̌ ɔ̀nzɨ tí. Andítá-otù ɔ̌, kǎránà dhu ìtɛ̀ rɔ̌ kpangba Yěsù ràrĭ ndɨ Krístɔ̀.

19

Pɔlɔ̀ rĭ kànɨsà ìdì Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu
(Kas 5.15-16; 8.14-17; Rɔm 15.25-27)

1 Àdì Àpɔlɔ̀ àdì Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ́rɔ̀, Pɔlɔ̀ núubhì ndʉ̀dà Fùrùgiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ pbìrì-akpá ɔ̀nǎ, ndàrà àhʉ̀ Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ní, ányì ndɨ ndàrà àhʉ̀ rɔ̀, kǎtù atdídhená ábhàlĭ,

2 ndàdʉ̀ dhu ìvu tsʉ̀yá ndàtɨ: «Yà Yěsù nyĭ nyá'ù nínganí, Kàgàwà ɨ́rǎ tí ìrǎ nyĭ pbìndà Ɨlĭlǎ-Alafí nĭ?» Ní kɔ̀rí alɛ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, 'àtɨ: «Ɨnzá mǎ màpɛ̀ Kàgàwà ɔ́pɛ̀ ndìrǎ ìndrʉ̌ pbìndà Ɨlĭlǎ-Alafí nĭ dhu ìrɨ.»

3 Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu ìvu tdítdɔ̌ abádhí-tsʉ̌ ndàtɨ: «Olu, wɔ̀ nyĭ nyálʉ̌ bàtizò ní'ì ìngbà bàtizò-tɨdɔ̀?» Abádhí adʉ̀ dhu àdu Pɔlɔ̀ tɔ̀, 'àtɨ: «Mǎ málʉ̌ bàtizò ní Yùwanì bhà bàtizò.»

4 Ní, Pɔlɔ̀ adʉ̀ àtɨnà abádhí nĭ: «Yùwanì úbhì ùbhonà rɔ̌ bàtizò ní'ì yà ìndrʉ̌ ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndì, ndʉ̀bhà pbìndà nzɛ́rɛnga dhu ìtɛ̀ rí bàtizò. Ndɨrɔ̀ kʉ̌bhì dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀, ndínĭ yà olù ríra fĭndà alɛ na'u tí. Ndɨ alɛ ní Yěsù.»

5 Ní, wɔ̀ Pɔlɔ̀ ʉ̀nɔ̀ dhu ì ìrì rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ábhàlĭ adʉ̀ bàtizò àlʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌.

6 Pɔlɔ̀ adʉ̀ ɔtsʉ́na ʉ̀lɨ abádhí dɔ̌, Kàgàwà ràdʉ̀ abádhí ìra pbìndà Ɨlĭlǎ-Alafí nĭ. Ní ányìrɔ̌ rɔ̀ tí, kɔ̀rí alɛ náadʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀tɛ̀ yà ɨnzá ì àpɛ̀ ʉ̀nĭna angyi alávà-tɨdɔ̀, 'àdʉ̀ òwu dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀, àdhàdhì Kàgàwà bhà pbànábí arí dhu ɔ̀vɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu bhěyi.

7 Ɨ alɛ nɨ'ì mbɛ̀mbɛ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà alɛ.

8 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ anzì ìbhʉ̀ àbĭ nyʉ́, ndòngò àrà unduta-dzà ɔ̀. Ní ányì-dzá, kǎdʉ́nà àrà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɔ́vɔ̀ rɔ̌ atdyúna nyʉ́ nà ìndrʉ̌ tɔ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ 'àgò dɔ̌ ɨ alɛ mànà. Ndɨrɔ̀, kǎdʉ́nà àrà ndòzè rɔ̌, ndʉ̀gɛ̀rɛ̌ ìndrʉ̌-afí rà'ù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà Kàgàwà bhà idzi dɔ̌ ndì ndʉ́nɔna dhu.

9 Pbɛ́tʉ̀ atdídhená alɛ abádhí nzínzì ɔ̌ nɨ'ì odú afíya nà alɛ. Ní, ɨ alɛ-tsí náadʉ́nà òwu 'ùvo rɔ̌ ìnzĭ ì a'u tí Pɔlɔ̀ rɔ̌vɔna fĭyɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà Yěsù bhà otu dɔ̌ dhu.

Abádhí adʉ́nà òwu dhu ʉ̀nɔ̀ rɔ̌ nzɛ́rɛ nyʉ́ ndɨ otu nʉ́ngʉ alɛ nɨ̌. Nɨ́, Pɔlɔ̀ adʉ̀ abádhí ʉ̀bhà, ndàdʉ̀ ábhàlɨ̌ kɛ̀lɛ̌ nóvò, ʼòwù mànà. Nɨ́, bìlǐnganà kǎdʉ̀ àdɨ ndòngò dhu ùdhe ɨ ábhàlɨ̌ tɔ̀, Tìranɔ̀ tɨ́ kátɨna atdí alɛ bhà dàrasǎ-dzà ɔ̌ rɔ̀.

10 Wɔ̀ dhu anzɨ̀ ndɨ̀ ràrà àhʉ mbɛ̀mbɛ̀ ɔ́yɔ̌ atɔ nyʉ́ tɨ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ, Pbàyàhúdí mà, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà nɨ́ɨrɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù dɔ̌ ɔtɛ.

Sìkɛwà bhà inzo rɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí nómvù ʼòdì dhu

11 Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Pɔlɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Kàgàwà anzɨ̀ ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ ábhɔ̌ wɨwɨ̀ nyʉ́ kɔ̌tù ɔ̌.

12 Nɨ́ ìndrǔ owúnà Pɔlɔ̀-ngbɔ̀ nʉ̀pbàlǎ lɛsɔ̀ mà mbɛrʉ̀ mànà núgù rɔ̌, ʼòwù andɨ nà alɛ-ngbɔ̀ nʉ́pbala nɨ̌, ɨ alɛ ràdʉ̀ òwu ʉ̀gʉ rɔ̌, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí nà alɛ ɔ̀ rɔ̀, ɨ nzɛ́rɛ-alafí ràdʉ̀ òwu ùvò rɔ̌.

13 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, atdídhená Pbàyàhúdí nɨitú ɨ̀ ʼòwù ùbhi rɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ owu tɨ́ nzɛ́rɛ-alafí nípfo rɔ̌, ʼòdì ìndrǔ ɔ̀ rɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ rɔ̌. Abádhí owúnà àtɨ̀nà rɔ̌ ɨ nzɛ́rɛ-alafí nɨ̌: «Yà Pɔlɔ̀ arúbhi pbɨ̀ndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ̀ rɔ̌ Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ rɔ̌, nyùvò wɔ̀ alɛ ɔ̀ rɔ̀!»

14 Wɔ̀ ndɨ dhu nanzɨ̀ alɛ nɨʼɨ̀ Sìkɛwà tɨ́ kátɨna atdí alɛ bhà àrʉ̀bhʉ̀ kpabhínzo. Ndɨ Sìkɛwà nɨʼɨ̀ Pbàyàhúdí tɔ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ atdí kamà.

15 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ atdíku, yà abádhí ɔ̀tɛ̀ nɨ̌ nzɛ́rɛ-alafí náadù ɔtɛ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Yɛ̌sù ma mʉ́nɨ wà, ndɨrɔ̀ ma mʉ́nɨ wà dhu Pɔlɔ̀ ràrɨ̌ àdhɨ pbá alɛ. Nɨ́ nyɨ̌ nyʉ́, nyɨ̌ nɨ́ àdhɨ mà?»

16 Nɨ́, wɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí rɨ̌ʼɨ̀ ɔ̀nà alɛ náalà ndɨ̀ kɔ̀rɨ́ alɛ dɔ̀, ndɔ̀pɛ̀ ndɔ̀ngbʉ̀, ndɔ̀nzɨ̀ lɛ̀màya kɔ́rɔ́. Nɨ́ kɔ̀rɨ́ alɛ nʉ́ʉnyà ɨ̀ ɨdza rɔ̀ nzɨ̀nzɨ́ rɔ̀, ùlè tɨ́ ngbɔ̌ya ùlè otú nɨ̌ rɔ́rɔ̀, ʼòtsè.

17 Nɨ́, wɔ̀ dhu-ɔ̀yɨ̌ nɨitdègu ndʉ̀gà Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, kɔ́rɔ́ Pbàyàhúdí mà, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà dhu rɨrɨ̀, nɨ́ ɔdɔ adʉ̀ ɨ̀sɨ̌ atdídɔ̌ abádhí ɔ̀. Ndɨ dhu adʉ̀ abádhí nábhʉ rɨ̀fʉ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ atdídɔ̌.

18 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Yɛ̌sù ná'ù ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nóowúnà ɨ̀ arɔ́nzɨna nzɛ́rɛnga nɔ́vɔ̀ rɔ̌ kpangba.

19 Ndɨrɔ̀, abádhí nzínzì ɔ̌, yà òndrù òndrù rɔ̌ arúbhi ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náadʉ̀ ìwu ndɨ òndrù òndrù ɨ̀ arɨ́ nɨ̌ bhǔkù nà, ʼʉ̀bì kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀. Nɨ́, kɔ̌kɔ̀ ʉ̀bì ka kʉ̀bì bhǔkù-odzì ka kʉ̀pɨ̌, náahʉ̀ mbɛ̀mbɛ̀ imbò kumì lʉfʉ̀ fʉ̀rangà tɨ́*.

20 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ɔbɨ náabhʉ̀ kàbhà ɔtɛ rʉ̀gà ndɨ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌, ràdʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ ɔbɨ nà atdídɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌rɛ̀na ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɔnzɨ tɨ́ dhu
(Ɔvt 9.17; 1Kò 15.32; 16.8-9; 2Kò 1.8-10)

21 Kɔ̌kɔ̀ dhu ɔ́nzɨ̀ ɨ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ ɨrɛ̀ dhu afína ɔ̀, ndɨ̀ ràkǎnà ndàhʉ Ɛ̀fɛsɔ̀ rɔ̀, ndàrà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́, ányɨ̀ ndɨ̀ ndara tɨ́, dhu ràkǎ ndʉ̀dà Màkɛ̀dɔ̀nɨyà mà Àkayà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà: Yèrùsàlɛmà ndɨ̀ ndárà àhʉ rɔ̀, ndɨ̀ ràrǎdʉ̀ ʉ̀da átɔ̀, ndàrà àhʉ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

22 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ yà dzʉ̀nàna ɔ̀nzɨ arɨ́ ɔ́yɔ̌ alɛ, Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mà Rǎstɔ̀ nà nóvì, ròwù angyi fǐndà Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, ndɨ̀ nyʉ́, ndàdʉ̀ ndʉ̀bhà ngúfe ɨdhɔ tɨ́ tdɨ́tdɔ̌ Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

Dèmètrɨ̌yò rɨ̌ Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà àbhʉ̌ rɨvà dhu Pɔlɔ̀ rɔ̌ dhu

23 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ wɔ̀gɔ̀ náatà ìndrǔ nzínzì ɔ̌ Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù bhà otu ʉ̀ngʉ̌ ka kɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

---

* **19:19 19.19** Ndɨ dhu nɨʼɨ̀ atdí mɨyà dɔ̀ná imbò kumì nà atɔ ɔ̌ ka kɔ̀nzɨ̀ kasʉ tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà-bvʉ.

24 Obhó tí, ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, Dèmètrǐyò tí kátɨna atdí álì-ba níɨ'ì ìnè. Ndɨ alɛ ongónà sʉma nódù, ndàdʉ̀ ʉ̀yʉ̌ya dhú-nzo-wɔ̀yɔ̌ nɔ́bhɔ̀lɔ̀ nǐ. Ní, àbadhi mà, ì arí kasʉ ɔ̀nzɨ atdíkpá mànà alɛ mànà nóongónà Àrìtɛmʉ̀ tí kátɨna tsìbhá mʉ̌ngʉ̀ bhà sɔmǎ-dzà-wɔ̀yɔ̌ tɔ́ sànamʉ̀ nɔ́bhɔ̀lɔ̀ ndɨ sʉma nǐ, ndɨ dhu ràdʉ̀ àrà 'àbhʉ rɔ̌, 'òngyè fʉ̀rangà abhɔ nyʉ́.

25 Ní atdíku, kǎndu ɔdhína-tsʉ̀ yà ndɨ kasʉ-tɨdɔ̀ ɔ̀nzɨ arí ngʉ̌kpà alɛ mànà. Kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Àbanǐnzó, nyǐ nyʉ̀nɨ wà dhu, yà àlɛ̌ karábàna ongyéngá raráhʉ yà àlɛ̌ kárɔ́nzɨna àlɛ̌ tɔ́ kasʉ ɔ̀ rɔ̀.

26 Ní, nyǐ nyàla wà, ndɨrɔ̀ nyǐ nyìrì wà Pɔlɔ̀ tí kátɨna alɛ rǎrà ábhɔ̌ alɛ nyʉ́-afí nʉ́lɛ rɔ̌, rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì àlɛ̌ tɔ́ mʉ̌ngʉ̌-nzo rɔ̌ rɔ̀ dhu. Kà rǎrà àtìnà rɔ̌, alɛ-ɔtsʉ́ nǐ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ mʉ̌ngʉ̌-nzo ràrǐ nzǐ mʉ̌ngʉ̀. Wɔ̀ ndɨ dhu kɔ̌nzì nzá Ɛ̌fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ tí, pbɛ́tʉ̀, kɔ̌nzì ndɨ dhu mbɛ̀mbɛ̀ kɔ́rɔ́ Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌.

27 Ní, wɔ̀ dhu rǐ'ì ìnè ndìbhò àpbɛ̀ àlɛ̌ tɔ́ kasʉ tɔ̀. Ndɨrɔ̀, kà rǐ'ì ìnè átɔ̀ ndàbhʉ Àrìtɛmʉ̀, àlɛ̌ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ tsìbhá-mʉ̌ngʉ̀ nʉ́lɛ̌ ka karí ɔ̀ná rɔ̀ sɔmǎ-dzà ìnzǐ kɔzʉ̀ dhu tí. Ndɨrɔ̀, kà rǐ yà ndɨ kɔ́rɔ́ Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà mà, kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ mànà dhu náarʉ́lɛ̌na mʉ̌ngʉ̀, Àrìtɛmʉ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga nábhʉ̌ rìtsì.»

28 Ní, wɔ̀rí ɔtɛ ì ìrì rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ Dèmètrǐyò àndunà-tsʉ̀ya alɛ náakó atdidɔ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ ùkʉ̌ dɔ̌, 'àtɨ: «Ɛ̌fɛsɔ̀ ɔ̌ bhà tírɔ̀, àlɛ̌ tɔ́ mʉ̌ngʉ̀ Àrìtɛmʉ̀ ní ádrʉ̀ngbǎ tsìbhá-mʉ̌ngʉ̀ nyʉ́!»

29 Wɔ̀rí dhu tɔ́ wɔ̀gɔ̀ náanga ndì, ndàkǎ kɔ́rɔ́ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌. Nírɔ̀ ní ndɨ ìndrʉ̌ nʉ́ʉlʉ́ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ɔ́yɔ̌ alɛ, Gǎyò mà Àstarɨkɔ̀ nà, ì rɔ̀mɛ̀ ì nà yà ádrɔ̀drɔ̌ ɨkpa ɨ̀kpa ka karí ɔ̀ná rɔ̀ ɨdza ɔ̀. Ɨ Gǎyò mà Àstarɨkɔ̀ nà nɨ'ì Pɔlɔ̀ mà náarúbhi mànà atdíkpá alɛ.

30 Ní, Pɔlɔ̀ azè ndì, ndòtsù átɔ̀ ihé-yà rǐ'ì ɨ, pbɛ́tʉ̀ Yěsù ná'ù alɛ náadʉ̀ nzá ndɨ dhu ná'ù kà tɔ̀.

31 Ndɨrɔ̀, Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ àlìtá tɔ́ atdídhená alɛ nɨ'ì kà mànà ì nózè. Ní, ɨ alɛ adʉ̀ ìndrʉ̌ àvi átɔ̀ rɔ̀wù kìsɔ ìnzǐ otsú tí ɨkpa-dzà ɔ̀.

32 Ndɨ kàsʉmì ɔ̌, ányì-dzá ì nàndu alɛ-dɔ níɨnza ndì atdídɔ̌. Abádhí ambɛ́nà ùkʉ̌ dɔ̌, atdídhená alɛ ràmbɛ ɨnzá ndì nɔ̀fɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ rʉ̌nɔna dhu nà dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌. Ndɨrɔ̀, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ abádhí nzínzì ɔ̌, nʉ́ʉnɨ nzá àdhu-okú dɔ̀ rɔ̀ màtí ìndrʉ̌ àndu tsʉ̀ya ányì-dzá dhu.

33 Nírɔ̀ ní ndɨ Pbàyàhúdí abhʉ̀ Àlìsandʉrʉ̀ tí kátɨna atdí alɛ rʉ̀dà angyɨnǎ rɔ̀ ihé-yà tɔ̀, ihé-yà nzínzì ɔ̌ rɔ̀ atdídhená alɛ ràdʉ̀ wɔ̀rí ndɔ̀nzɨ dhu-tì náwɛ fǐndà. Ní, kǎgó ìndrʉ̌ ɔtsʉ́na nǐ, ndínǐ ndì ndɔvɔ tí dhu fǐyɔ̀.

34 Ní, ihé-yà itdègu dhu ɔ̀sʉ̀ Àlìsandʉrʉ̀ ràrǐ Mʉ̀yàhudì, ní abádhí adʉ̀ òko 'àmbɛ ùkʉ̌ dɔ̌ atdíkpá, ràrà àhʉ mbɛ̀mbɛ̀ ɔ́yɔ̌ adyifɔ̀-sɨsì nyʉ́ tí. Abádhí ambɛ́nà àtɨnà dɔ̌: «Ɛ̌fɛsɔ̀ ɔ̌ bhà tírɔ̀, àlɛ̌ tɔ́ mʉ̌ngʉ̀ Àrìtɛmʉ̀ ní ádrʉ̀ngbǎ tsìbhá-mʉ̌ngʉ̀ nyʉ́!»

35 Ní, wɔ̀ kɨgɔ̀ ɔ̌ atdí ndɔmbɛ̀ náarà ìndrʉ̌ àbhʉ rɨnɛ̀. Kǎdʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀, ndàtɨ: «Ɛ̌fɛsɔ̀ ɔ̌ bhǎ, ádhɨ pbá alɛ ndɨ nzínzìkʉ ɔ̌ ɨnzá àpɛ̀ dhu ʉ̀nǐ, Ɛ̌fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ràrǐ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ mʉ̌ngʉ̀ Àrìtɛmʉ̀ ʉ̀lɛ̌ ka karí ɔ̀ná rɔ̀ ɨdza-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ arí, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ísǐ wɔ̀yɔ̌na tɔ́ sànamʉ̀ mànà?

36 Wɔ̀ dhu àgò rí alɛ rǐ'ì mbǎ. Ní, dhu àkǎ pɛ́ nyǐnɛ̀, nyǎdʉ̀ ɨnga ɨ̀rɛ̀ tdʉ̌ nyǐ nyɔnzɨ atdí dhu rɔ̀.

37 Kɔ̌kɔ̀ nyǐ nyìwʉ̌ nà ɨrɔ́ alɛ ní ɨnzá atdí dhu mà nàfǎ àlɛ̌ tɔ́ sɔmǎ-dzà nǐ, ndɨrɔ̀ abádhí ʉ̀nɔ̀ nzá dhu nzɛ́rɛ àlɛ̌ tɔ́ tsìbhá-mʉ̌ngʉ̀ nǐ màtí.

38 Ní, Dèmètrǐyò mà yà ì arí kasʉ ɔ̀nzɨ mànà alɛ mànà náapɛ́ ì'ì ì òzè 'ɔ̀bhʉ̀ alɛ nà, ní anya t'ʉ́nɔta-ɨdhɔ̀ arí ìnè òngo ì'ì, ndɨrɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ arí'ì ìnè. Ní, abádhí àkǎ 'òwù dhu ɔ̀bhʉ̀ ányì.

39 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ nyɨ̌ nyòzè kɔbhɔ̀lɔ̀ ngʉ̌kpà dhu-tsí nà, ní ɨ-tsí ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ka kádʉ̀ yà kɔ́rɔ́ alɛ ʉ́nɨ unduta-dhɔ̀ ɔ̌.
40 Àlɛ̌ kí'ɨ̀ ìnè kɔbhʉ̀ àlɛ̌ yà indo ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tí, àlɛ̌ kí'ɨ̀ mbă atdí dhu nà màtí, yà ɨrɔ́ àlɛ̌ kùndu àlɛ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu tí àlɛ̌ kádʉ̀ àtìnà.»
41 Wɔ̀ dhu bhěyi ndɨ̀ ndɔ̀tɛ̀ dhu-dzidɔ̌ ní ndɨ, kădʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ɨ̀ nàndunà alɛ návi rʉ̀ndɔ̀ ɨ̀ ʉrɔ́ rɔ̀.

20

Pɔlɔ̀ rărà tdɨ́tdɔ̌ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà mà Pbàgìríkí mànà tɔ́ pbìrì ɔ̌
Yěsù ná'ù alɛ-afí àbhʉ ròtsì ɔbɨ dhu
(Rɔm 15.25-27; 1Kò 16.1-7; 2Kò 7.5)

1 Wɔ̀ wɔ̀gɔ̀-ɨ́yà àrà ɨ̀nɛ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ andu Yěsù ná'ù alɛ-tsʉ̀. Ní, abádhí-afí ndɨ̀ ndàbhʉ ròtsì ɔbɨ dhu-dzidɔ̌, kădʉ̀ abádhí nóvì, ndàdʉ̀ ndɨvà ndàrà Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.
2 Ndɨ pbìrì ɔ̀nă ndɨ̀ ndʉ́da rɔ̀, kăránà Yěsù ná'ù alɛ-afí àbhʉ rɔ̌ ròtsì ɔbɨ ya abhɔ-gʉ̀na ndɨ̀ ndʉ́nɔna Kàgàwà bhà ɔtɛ nɨ̌. Nírɔ̀ ní ndɨ kădʉ̀ àrà Pbàgìríkí tɔ́ pbìrì ɔ̀,
3 ndàdʉ̀ ɨbhʉ àbɨ̌ nɔ́dhɔ̀ ányɨ. Ní Sìriyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ndɨ̀ ndara tí ibhú ɔ̌ ndɨ̀ ndí dhu ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀, kɨ̌rɨ dhu ɨwà Pbàyàhúdí rɨrɨ̀ ɨ̀ dɔ̀ná. Ní, kădʉ̀ ndàdu tdɨ́tdɔ̌ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà, ndàrà àhʉ ndɨ pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀ Fìlipì tí kátɨna ɔ̀.
4 Ndɨ abhi ɔ̌, ka nʉnda alɛ nɨ'ɨ̀ Sɔ̀pàtɛrɛ̀, Bɛ̀rɔyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ Pirò t'ídhùnà. Ngʉ̌kpà alɛ nɨ'ɨ̀ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ, Àsɨ̀tarɨkɔ̀ mà Sèkundò nà. Ngʉ̌kpà alɛ nɨ'ɨ̀ Gǎyò, Dɛ̌rbɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ mà, Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nà. Ndɨrɔ̀ nɨ'ɨ̀ Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ Dòkíkò mà Tròfímò nà.
5 Ní Fìlipì rɔ̀, kɔ̀rí alɛ adʉ̀ ʉ̀da angyi fǎkà*, 'òwù mɔ̌dɔ̀ Trɔwà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀.
6 Pbɛ́tʉ̀ mǎ'í na, yà ɨ̀mbǎ ɔ̀ná afi nà mʉ̀gatì tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ dzidɔ̌, mǎ madʉ̀ mɨ̌và Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, mɔ̌pɛ̀ abhi ibhú ɔ̌. Ní imbò ɨdhɔ-dzidɔ̌, mǎ madʉ̀ òwu abádhí òtù Trɔwà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ ní ndɨ mǎ madʉ̀ atdí yɛngɛ̀ nyʉ́ nɔ́nzɨ.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Ètikò tí kátɨna kpatsìbhíngba ɨ̀kyɛ̌ dhu
(1Ká 17.17-24; 2Ká 4.32-37; Kas 9.36-42)

7 Sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ pbɨ́tsɔ̀ngǎ†, mǎ mundu mǎ ndɨ́nɨ̌ mǎ mʉkɔ tí Yěsù bhà ɔvɛ ɨ̀rɛ̀ mǎ mí nɨ̌ mʉ̀gatì-ɔ̌nga, mǎdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀nà. Ní, Pɔlɔ̀ adʉ̀ àdɨ ndàmbɛ dhu ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀. Kădʉ̀ ndɨ ɔtɛ àdhà ádzɨ̌ nyʉ́, ràrà àhʉ azà adyifɔ̀-sɨsɨ̀ kúbhingá nga tɔ́ ɔ̀, tsútsǎ nínganí ndɨ̀ ndarana nídhunɨ̌.
8 Yà ndɨ mǎ mùndu mǎ ɔ̀ná ɔrʉ̀nǎ kàluga ɔ̌, ɨnga àwʉ̀ rí tarà nɨ́i'ɨ̀ abhɔ nyʉ́.
9 Ní, Ètikò tí kátɨna atdí kpatsìbhíngba adɨ̀ ndɨ kàluga tɔ́ atdí pɔ́lɔ́-bɨdɔ̌, ndàmbɛ ɔtɛ ɨ̀rɨ dɔ̌. Ní, ádzɨ̌ta nyʉ́ ɔtɛ rărà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Ètikò-nyɨ̀kpɔ́ adɨ̀ ndàmbɛ ɔ̀rɨ dɔ̌. Ní ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀ kɨ̌tsɨ obvò, wɔ̀ ɨbhʉ ka kágbǎ dɔ̀yá ɨdza tɔ́ ɔrʉ̀nǎ ɨdza tɔ́ pɔ́lɔ́ ɔ̌ rɔ̀. Ka kadʉ̀ kɨvà ɨwà ɔ̀vɛ̀ rɔ́rɔ̀.
10 Ní, ɔrʉ̀ rɔ̀ ndɨ̀ ndàwǔ rɔ̀, Pɔlɔ̀ itsi ndàgu kà dɔ̌, ndàdʉ̀ kɨvà ndàmbɔ̌ fɔná, ndàdʉ̀ àtɨnà: «Ɨnzɨ̌ nyìtǔ afíkʉ. Ìnè kà rɨ̌'ɨ̀ ípìrɔ̌nga nà.»
11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ ùpo tdɨ́tdɔ̌ wɔ̀ ɔrʉ́ kàluga ɔ̀, ndàdʉ̀ mʉ̀gatì-ɔ̌nga ʉ̀kɔ, ndàdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀nà. Nírɔ̀ ní ndɨ kădʉ̀ ɔtɛ tdɨ́tdɔ̌ ràrà àhʉ ɨnga rʉ̌bho dhu ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kădʉ̀ ndɨvà ndàrà fɨndá dhu nɨ̌.
12 Ní, ka kadʉ̀ wɔ̀ kpatsìbhíngba ʉ̀ndà fɨrábvʉ̀ ípìrɔ̌rɔ̀, ndɨ dhu ràdʉ̀ ìndrǔ àbhʉ ròtù afíya atdídɔ̌.

---

* **20:5 20.5** Yàrí bhǔkù nandí alɛ, Lukà mà náawù 'òtù Pɔlɔ̀ nà Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ (Kas 16.12). † **20:7 20.7** Pbàyàhúdí-bvʉ̌, ɨdhɔ-ɔwʉ́tá nóongónà ndɔ̀pɛ̀ adyifɔ̀ rɔ̌tsù rɔ́ rɔ̀. Ní Sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ pbɨ́tsɔ̀ngǎnga nɨ'ɨ̀ abádhí tɔ́ yɛngɛ̀ tɔ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ɨdhɔ rɨ̌ ndɔ̀pɛ̀ dhu. Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀ ka ní yɛngɛ̀ tɔ́ ɨdhɔ.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀và Trɔwà rɔ̀, ndàrà Mìlɛtɔ̀ Yèrùsàlɛmà ndʉ́da rɔ́rɔ̀ dhu (Màt 7.15-20; 1Tè 2.1-12; Tit 1.9-14; 1Pɛ́ 5.1-4; 2Pɛ́ 2.1-3)

13 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, mă muvò, mɔ̌dɨ dɔ̀ka mɔ̌wù angyi Àsosì ibhú ɔ̌, Pɔlɔ̀ ràdʉ̀ ɨ̀rà pfɔ̌na dɔ̌ olù. Nɨ́, mă mudhè dhu mǐdyì Pɔlɔ̀ ibhú ɔ̌ Àsosì rɔ̀.

14 Nɨ́, kǐtdègu ɨ̀rà mɔ̌tù Àsosì, kǔpò ibhú ɔ̀, mǎdʉ̀ òwu atdíkpá mɔ̌wù ùvò Mìtìlɛnɨ̀.

15 Tsútsǎ nɨ́nganɨ́, mǎ madʉ̀ mɨ̌và ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, mɔ̌wù ùvò Kiyò tɨ́ kátɨna sɔ̀ngà-tɨ’ɔ̀. Ndɨrɔ̀ nɨ́ ndɨ mǎ madʉ̀ òwu ùvò Sàmɔsì tɨ́ kátɨna sɔ̀ngà dɔ̀. Tsútsǎ nɨ́nganɨ́ tdɨ́tdɔ̌, mǎ madʉ̀ òwu ùvò Mìlɛtɔ̀ tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀.

16 Pɔlɔ̀ azè ndɨ̀ ndùbhi ibhú ɔ̌ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ ndòtsù Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, akyɛ ndɨ̀ ndadʉ̀na fɨndá kàsʉmɨ̀ ìwi Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ nɨ́dhunɨ̌. Obhó tɨ́, ka nɨ’ɨ̀ ɨwà dhu núdhě afína ɔ̀, ndɨ̀ ràmbɛ̀nà àrà àhʉ Yèrùsalɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ angyinǎ rɔ̀ Pɛ̀ndɛ̀kɔtɛ̀-ɨdhɔ̀ tɔ̀, ndɨ dhu rǎdʉ̀ àkǎ fɨ̌ndà nánɨ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ tɔ̀ dhu

17 Mìlɛtɔ̀ rɔ̀, Pɔlɔ̀ avì ìndrǔ̌ rɔ̀wù Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ ùnzì.

18 Nɨ́, ɨ pbàkʉ̀rʉ̌ itdègu ìwu ùvò kà-tɨ́, nɨ́ kǎvɔ̀ dhu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà ɨ̀ngbà dhu bhěyi màtɨ́ ma mádɨ nzínzìkʉ ɔ̌ dhu, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ yà Àziyà tɔ́ fʉ̀kʉ́ pbìrì ɔ̌ ma mɨra àhʉ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀.

19 Ma mɔ́nzɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà kasʉ yɔrɔwà nyʉ́ nà, nyɨdu-dha ɔ̌, ndɨrɔ̀ yà Pbàyàhúdí rɨ̌rɛ̀na ɨ̀ ɔnzɨ tɨ́ rùdú nzɛ́rɛ dhu tɔ́ àpbɛ̀ ɔ̌.

20 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu átɔ̀ ɨnzá ma rórù atdí dhu mà, yà dzʉ̀nàkʉ ɔ̀nzì rádʉ̀ dhu nzínzì ɔ̌. Ma márà kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ fʉ̌kʉ̀, madʉ̀ ùdhenà fʉ̌kʉ̀ rʉ̀wʉgà dɔ̌ rɔ̀ màtɨ́, ndɨrɔ̀ fʉ̀kʉ́ ɨdzá rɔ̀ màtɨ́.

21 Ma márà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ kpangba Pbàyàhúdí tɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ nʉgɛ̀rɛ̀ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀, ’àdʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ ná’ù.

22 Nɨ́rɔ̀, kànɨ̌ ma márà kòmbí Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, àdhàdhɨ̀ yà Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí nʉ́tʉ ɨma ndɨ́nɨ̌ ma mɔnzɨ tɨ́ ka dhu bhěyi. Ma mʉ̀nɨ nzá àdhu mà rɨ̌ mabà ányɨ̀ dhu.

23 Pbɛ́tʉ̀ Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí àbhʉ mʉnɨ yà ma múbhi ɔ̀yanǎ kɔ́rɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu nɨ́, ɨma ɔ̀dɔ rɨ́ dhu ràrɨ̌ usótá mà àpbɛ̀ mànà.

24 Ma mɔ̀zʉ̀ nzá pbàkà ípìrɔ̌nga rɨ’ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ dhu tɨ́ idù. Atdí ma mòzè dhu nɨ́, mɔnzɨ pbàkà kasʉ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ibho fudú, marà ʉ̀tsànà. Ndɨ kasʉ nɨ́ mʉnɔ̀ Kàgàwà bhà ɨzʉ tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìndrǔ̌ tɔ̀.

25 Kòmbí, ma mʉ̀nɨ wà dhu nyɨ̌ ràrɨ̌ nzɨ̌ nyɨ̀du-kpa àlǎ tdɨ́tdɔ̌, nyɨ̌ yà ma múbhi nzínzìkʉ ɔ̌, mambɛ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi tɔ́ Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ dɔ̌ fʉ̌kʉ̀ rɔ̀.

26 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ indo ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, nzínzìkʉ ɔ̌ rɨ́ ndàbhʉ̌ ndàwɨ̌ alɛ-azù nɨ́ɨ’ɨya ndɨ alɛ-dɔ̀-tsírɔ́ nyʉ́.

27 Obhó tɨ́, ma mʉ́bhà nzá atdí dhu mà ɨnzá ma mɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ rɔ́rɔ̀, yà Kàgàwà ózè kɔnzɨ dhu nzínzì ɔ̌.

28 Nɨ́rɔ̀, nyòngò nyɔ̌dɔ̀ mběyi nyɨ̌-tírɔ̀, nyǎdʉ̀ Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí ʉ́lɨ nyɨ̌ nyɔ̌ngò ʉ̀ndànà Kàgàwà bhà Kànɨsà ʉ̀ndà mběyi. Ndɨ Kànɨsà nɨ́ yà Idhùnà-azù nyʉ́ rɔ̌ Kàgàwà adzì fɨ̌ndà Kànɨsà.

29 Ma mʉ̀nɨ wà dhu yà nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀ ma mɨ́ mɨ̀và marà dhu-dzidɔ̌, tsamangɛ̀rɛ̌ bhěyi ɔ́rʉ̀ atdídɔ̌ alɛ ràrɨ̌ ìtsù nzínzìkʉ ɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ ’àdʉ̀ òwu Kàgàwà bhà tàmà-ɨzʉ̀ ɔ̀nzɨ rɔ̌.

30 Ndɨrɔ̀, nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀ màtɨ́, atdídhená alɛ rǔ̌vò ùvò, ’àmbɛ tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ ìndrǔ̌ tɔ̀, ndɨ tɨ̀tɔ̀ ràdʉ̀ àrà ìndrǔ̌ àbhʉ rɔ̌ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɨ̀, ’òngò fɨ̀yɔ́ ábhàlɨ̌ tɨ́.

31 Nɨ́rɔ̀, nyàndà nga mběyi, nyǎdʉ̀ àmbɛ yà ɨ̀bhʉ atɔ ɔ̌ ma múdhe nyɨ̀du-dha nyʉ́ nà nzínzìkʉ ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀, adyíbhengá nga mà kúbhingá nga mànà ɔ̌ dhu ɨ̀rɛ̀ dɔ̌.

32 Nɨ́, kòmbí ma mʉ̀bhà nyɨ̌ Kàgàwà-fɔ́. Ndɨrɔ̀, ma mʉ̀bhà nyɨ̌ yà Kàgàwà ózè àlɛ̌ dhu dɔ̌ rɔ́tɛ ɔtɛ ongó tɨ́ nyɔ̌dɔ̀. Ndɨ ɔtɛ rɨ̌ nyɔ̌sɨ̀, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyǎbà yà pbɨndà dhu tɨ́ rɨ́'ɨ̀ alɛ kɔ́rɔ́ tɔ̀ Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká asota.

33 Yà àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ atdíkpá nyɨ̌ mànà ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ma móhò nzá atdí alɛ bhà fʉ̀rangà-atdyú mà, ɔrɔ̀-atdyú mà, ndɨrɔ̀ mbɛrʉ̀-atdyú mà.

34 Nyɨ̌ nyʉ́ mà, nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà dhu yà dzʉ̀nàdu nɔ́nzɨ dhu mà, mǎ marɨ́ òko mànà atdíkpá alɛ dzʉ̀nà nɔ́nzɨ dhu mànà ma rɔ́nzɨ kǎkà ɔtsʉ́du nyʉ́ nɨ̌.

35 Ma marɨ́ dhu ɨtɛ̀ bìlɨ̌nganà fʉ̌kʉ̀, dhu ràkǎnà nyɔ̌nzɨ kasʉ ndɨ dhu bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyadʉ̀ tɨ́ òwu ɨmbǎ rɨ́'ɨ̀ ɔbɨ nà alɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ rɔ̌ nɨ̌. Dhu àkǎ nyɨ̌rɛ̀ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ʉnɔ dhu, ndàtɨ: dhu nàbhʉ ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ rɔ̀nzɨ wà hirò, ròsè yà ndɨ dhu ndɨ ndàbhʉ fɨ̌ndà alɛ dɔ̀nǎ‡.»

36 Wɔ̀ dhu ndɨ ndʉ̀nɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ mà pbàkʉ̀rʉ̌ mànà nʉ́ʉkɔ ɨ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌, Pɔlɔ̀ ràdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀.

37 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ alɛ adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'àmbɛ ɔ̀dzɨ dɔ̌, 'àdʉ̀ Pɔlɔ̀ àmbo, ɨ ròvì ka nɨ̌.

38 Abádhí nabhʉ̀ ɨzʉ rʉ̀ka atdídɔ̌ dhu nɨ'ɨ̀ Pɔlɔ̀ àtɨnà abádhí ràrɨ̌ nzɨ̌ nyɨ̀na-kpa àlǎ tdɨ́tdɔ̌ dhu. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ pbàkʉ̀rʉ̌ adʉ̀ Pɔlɔ̀ ʉ̀ndà, ràrà òtsù bàtɔ́ ɔ̀.

21

Pɔlɔ̀ rʉ̌da Tirò mà Kàyìsàriyà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ
Yèrùsàlɛmà ndɨ̀ ndárà rɔ́rɔ̀ dhu
(Kas 8.5,40; 20.22-24,36-38)

1 Ɛ̌fɛsɔ̀ Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà mǎ mʉ̀bhǎ mǎ rɔ̀, mǎ mawù tʉ́rʉ́tʉ́rʉ́ ibhú ɔ̌, mɔ̌wù ùvò Kosì tɨ́ kátɨna sɔ̀ngà dɔ̀. Tsútsǎ nɨ́nganɨ́, mǎ madʉ̀ òwu, mɔ̌wù ùvò Rɔdɔ̀ tɔ́ sɔ̀ngà dɔ̀. Ányɨrɔ̌ rɔ̀, mǎ madʉ̀ òwu Pàtarà tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀.

2 Nɨ́ ányɨ mǎ mòwù ùvò rɔ̀, mǎ matù atdí ádrʉ̀ngbǎ ibhú abhi ndɨ ndɔpɛ́ tɨ́, ndàrà Fòyìnikè tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀nzɨ rɔ́. Nɨ́, mǎ madʉ̀ ùpo ndɨ ibhú ɔ̀, mɔ̌wù Fòyìnikè.

3 Mǎ mitdègu òwu Kìpurɔ̀ tɨ́ kátɨna sɔ̀ngà níndù, mǎmbɛ àlanà dɔ̌ ibhú ɔ̌ rɔ̀, nɨ́ mǎ madʉ̀ kànyɨ, mʉ̌bhà ígù dɔ̀nǎ rɔ̀, mǎdʉ̀ òwu Sìriyà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Nɨ́ ányɨ mǎ mówu rɔ̀, mǎ mawù ùvò Tirò tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀. Ányɨ nga nɨ́ ndɨ ka kubhínà ibhú ɔ̀ ànɔ̀ ìfo rɔ̌ nɨ̌.

4 Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, mǎ matù Yɛ̌sù ná'ù alɛ. Nɨ́ ndɨ dhu adʉ̀ mǎbhʉ mɔ̌nzɨ atdí yɛngɛ̀ nyʉ́ ányɨrɔ̌. Nɨ́ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ɔ̀vɔ̀ dhu fɨ̌yɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨ alɛ adʉ̀ Pɔlɔ̀ ɨ̀sɔ ɨ̀nzɨ̌ ara tɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

5 Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ atdí yɛngɛ̀ itdègu ìku, nɨ́ mǎ madʉ̀ ùvò Tirò rɔ̀, mɔ̌wù. Nɨ́, Yɛ̌sù ná'ù alɛ mà, fɨyɔ́ vèbhálɛ mà, fɨyɔ́ nzónzo mànà kɔ́rɔ́ nʉ́ʉnda mǎ mʉ̌vò kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, mɔ̌wù ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-tsʉ̀. Nɨ́ ányɨ mǎ mòwù ùvò rɔ̀, mǎ mʉkɔ mǎ ɔtdyʉ̀ka dɔ̌ atdíkpá, mǎdʉ̀ mɨ̌tsɔ̀.

6 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, mǎ madʉ̀ mɔ̌vì abádhí mànà, mǎdʉ̀ ùpo ibhú ɔ̀, mɔ̌wù. Pbɛ́tʉ̀ kɔ̌kɔ̀ mǎ nʉ̀ndà alɛ adʉ̀ 'àdu 'òngò bvʉ̀yà nanǎ.

7 Tirò rɔ̀ mǎ mùvò rɔ̀, mǎ mawù ibhú ɔ̌, mɔ̌wù ùvò Tɔ̀lɛ̀mayì tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀, mʉ̌tsà ɨdha-adzí-kpa dɔ̌ abhi. Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, mǎ matsɛ mǎ Yɛ̌sù ná'ù alɛ mànà, mǎdʉ̀ atdí ɨdhɔ ɔ̀nzɨ atdíkpá abádhí mànà.

8 Tsútsǎ nɨ́nganɨ́ mǎ mɨvà mǎ rɔ̀, mǎ mawù ùvò Kàyìsàriyà tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀. Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, mǎ matsù mɔ̌ngò ɔ̀dhɔ̀ Fìlipò tɨ́ kátɨna alɛ bhà-dzá. Ndɨ Fìlipò nɨ'ɨ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta t'álɛ. Ndɨrɔ̀ ka nɨ'ɨ̀ yà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ka kavò ìndrʉ̌ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ.

9 Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ ɨ'ɨ̀ ɨnzá àpɛ̀ kpabhálɛ ʉ̀nɨ̌ vèbhínzo nà ɨ̀fɔ. Ɨ vèbhínzo nɨ'ɨ̀ Kàgàwà bhà pbànábí.

‡ **20:35 20.35** Màt 10.8b

10 Nɨ́, mă mitdègu ibí ɨdhɔ ɔ̀nzɨ Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, nɨ́ Kàgàwà bhà nabì Àgabʉ̀ ɨra Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ndɨ̀rà àhʉ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀.
11 Nɨ́ tɨká ndɨ̀ ndɨ̀rà àhʉ rɔ̀, kǐdyi Pɔlɔ̀ bhà kùkyě, ndʉ̀tsɨ pfɔ̌na mà ɔtsʉ́na mànà nɨ̌. Kădʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kpangba fǎkà ndàtɨ: «Kànɨ̌ Ɨlɨ́lă-Alafí ɔ̀vɔ̀ idù dhu. Kàtɨ: ‹Yèrùsàlɛmà ɔ̀ yà kùkyě àbadhi rǎrà àhʉ rɔ̀, Pbàyàhúdí rɨ̌ kʉ̀tsɨ yà dhu bhěyi, ʼàdʉ̀ àbhʉnà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí-fɔ́.›»
12 Nɨ́ wɔ̀ dhu mă mɨ̀rɨ rɔ̀, mă Kàyìsàriyà ɔ̌ bhà mànà, mă madʉ̀ Pɔlɔ̀ ɨ̀sɔ ɨ̀nzɨ̌ ara tɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
13 Pbɛ́tʉ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu àdu fǎkà, ndàtɨ: «Ádhu wɔ̀ nyɨ̀kʉ-dha nyʉ́ nà nyɨ̌ nyápàna nyɔ̀nzɨ? Nyɨ̌ nyòzè tɨ́ nyʉ̌kɔ afídu? Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu nɨ́ ɨma, ma mà'ù wà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ mʉtsɨ ka kɨ́ dhu kɛ̀lɛ̌, pbɛ́tʉ̀ ma mà'ù wà moho ka kɨ́ mɔvɛ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-ɔvɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu mà átɔ̀.»
14 Nɨ́, ɨ̀nzɨ̌ kà rɨ̌ mǎ mʉ́nɔna dhu à'u rɔ̀, mă madʉ̀ ɨ̀nɛ̀ tɨ́ ɨ̀nɛ̀, mǎdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù òzè dhu kɛ̀lɛ̌ àkǎ ndɨ ndɔ̀nzɨ ndɨ̀.»
15 Nɨ́ ngúfe ɨdhɔ mǎ mɔ̀nzɨ Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu-dzidɔ̌, mă madʉ̀ mɔ̌bhɔ̀lɔ̀ abhi tɔ̀, mǎdʉ̀ mǎva, mǒwù Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
16 Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, Yěsù ná'ù ngúfe alɛ adʉ̀ ùvò átɔ̀ ʼòwù atdíkpá mă mànà. Nɨ́ ányɨ mă mòwù ùvò rɔ̀, abádhí adʉ̀ mʉ̌ndà, mǒwù Mʉ̀nàsonì tɨ́ kátɨna atdí alɛ yà mă mowuna ɔ̀dhɔ̀ rɔ̌ pbɨ̀-dzá bhà. Ndɨ̀ Mʉ̀nàsonì nɨ'ɨ̀ Kìpurɔ̀ tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀, ka nɨ'ɨ angyíta tɨ́ Yěsù ná'ù alɛ.

Pɔlɔ̀ mà rɨ̌ ʼòtù Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà Yèrùsàlɛmà ndɨ̀ ndàrà àhʉ rɔ̀ dhu (1Kò 9.19-23)

17 Mǎ mitdègu òwu ùvò Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, nɨ́ ányɨ, Yěsù ná'ù alɛ akɔ̀ mǎ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà.
18 Tsútsǎ nɨ́nganɨ́, mă madʉ̀ òwu Pɔlɔ̀ mànà Yàkɔbhɔ̀* bhà, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ pbàkʉ̀rʉ̌ adʉ̀ ìwu átɔ̀ ányɨrɔ̌.
19 Nɨ́ abádhí mànà ɨ̀ àtsɛ̀ ɨ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàwɛ yà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ Kàgàwà abhʉ̀ ndɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ pbɨndà kasʉ tɨ́ dhu atdatdí-rà ɔ̌ abádhí tɔ̀.
20 Wɔ̀ Pɔlɔ̀ àwɛ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ rɔ̀, abádhí ɨfʉ Kàgàwà atdídɔ̌. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí adʉ̀ àtɨ̀nà Pɔlɔ̀ nɨ̌: «Àbanɨ̌ngbá, nyɨ nyàla tɨ́ wà ábhɔ̌ Pbàyàhúdí nyʉ́ nʉ́gɛ̀rɛ̀ ɨ̀ à'ù Yěsù dhu? Ndɨrɔ̀, nyɨ nyàla tɨ́ wà abádhí kɔ́rɔ́ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀nè afíya ɨ̀ àpbǎ atdídɔ̌, ʼàmbɛ Músà bhà Ʊyátá ɨ̀fʉ dɔ̌ rɔ́ tɨ́ dhu?
21 Ka kàwɛ wà dhu abádhí tɔ̀ okúnʉ dɔ̀ rɔ̀ katɨ, nyɨ ràrɨ̌ dhu ùdhě kǎkà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ aróko Pbàyàhúdí tɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ Músà bhà Ʊyátá nɨfʉ tɨ́. Ka kàwɛ wà dhu átɔ̀, nyɨ rarɨ́ dhu ùdhě abádhí tɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ fɨ̀yɔ́ kpabhá nzónzo-ɔ̀nzɨ̌nga nabhʉ̀ tɨ́ kɔbhɔ̀lɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ tɔ́ ngʉ̌kpà màndʉ Pbàyàhúdí tɨ́rɔ̀ nɨfʉ tɨ́.
22 Nɨ́rɔ̀, ka kɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ɨ̀ngbà dhu bhěyi? Obhó tɨ́, abádhí rɨ̌ ɨwà nyɨ nyɨ̀rà àhʉ ɨrɔ́ dhu ɨ̀rɨ ɨ̀rɨ.
23 Nɨ́, dhu àkǎ nyɔnzɨ yà mǎ mʉ́nɔna ɨndʉ̀ dhu: Kànɨ̌ ɨ̀fɔ alɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀nè ɨrɔ́. Ɨ alɛ nɨ́ ɨwà dhu nɔ́tsɔ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ alɛ*.
24 Nɨ́, úgu abádhí nyɔ̌wù nyǔ'o mànà atdíkpá, nyɨ̌lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌. Ndɨrɔ̀, ádʉ̀ nyubhò yà abádhí àmbɛ̀nà ùbhǒna ndɨ́nɨ̌ ka kakpá tɨ́ dɔ̀ya-ká dhu. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ alɛ rǎdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ yà dʉ̀nʉ́ ka kàwɛ dhu ràrɨ̌ nzɨ̌ obhó dhu, pbɛ́tʉ̀ nyɨ rarɨ́ Músà bhà Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ɨ̀fʉ̌ átɔ̀.
25 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù ná'ù ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀ mǎ mɨ́rɨ̀ wà mǎ mǎndɨ̌ dhu mǎtɨ, abádhí ràkǎ nzá ʼòngò sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tɨ́ ɨzǎ mà, ànzʉ̀bhà mà, dàna-tsì ka kìpbɔ̌

* **21:18 21.18** Ndɨ Yàkɔbhɔ̀ nɨ'ɨ̀ Yěsù t'ádɔ̀nà, ndɨrɔ̀ ka nɨ'ɨ ndɨ Yèrùsàlɛmà ɔ̌ Kànɨsà dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ (Kas 12.17; 15.13). * **21:23 21.23** Ɔzt 6.1-21

ɔbɨ nɨ̌ rɔ̀vɛ̀ ɨzǎ mànà ná'à. Ndɨrɔ̀, mǎ mándǐ dhu átɔ̀ mǎtɨ abádhí ràkǎ 'ɔ̀ngɔ̀ 'ɔ̀dɔ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ rɔ̌ rɔ̀.»

26 Nɨ́ tsútsǎ nɨ́nganɨ́, Pɔlɔ̀ adʉ̀ kɔ̀kɔ̀ alɛ núgù, 'ɔ̀wù 'ɔ̀pɛ̀ 'ù'o ɨ̀ mànà atdíkpá yà fɨyɔ́ sɔmà tɔ́ màndʉ nózè dhu bhɛ̌yi. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ àrà, ndòtsù Kàgàwà bhà ɨdza, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ ányɨ̀ ɨdzá ndàtɨ ka ràrɨ̌ pɛrɛ̀ ùbhɔ̌ ɔvɔ̀ya dɔ̌ kɔ́rɔ́, yà Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ka kɨ́ alɛ ù'ɔ̌ kɨlǎ ɔ̀ná dhu tɨ́ ka kɔ́pɨ̀ àrʉ̀bhʉ̀ ɨdhɔ rǎkǎ nɨ́nganɨ́.

Pbàrɔ́má tɔ́ pbànówí rɨ̌ Pɔlɔ̀ ɨgʉ̌ Pbàyàhúdí-fɔ́ rɔ̀ dhu (Kas 20.23; 24.5-19; Rɔm 15.30-31; 1Tì 2.15)

27 Wɔ̀ alɛ ù'ɔ̌ ka kɨ́ kɨlǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ nɨ̌ àrʉ̀bhʉ̀ ɨdhɔ̀-tsʉ̀ níitdègu ndìndù ndɨ́nɨ̌ ndikù tɨ́, nɨ́ Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ íwʉ̌ ngúfe Pbàyàhúdí ala Pɔlɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌. Nɨ́, abádhí adʉ̀ dhu ìtsu ihé-yà-dɔ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ dhu nɨvà tɨ́ Pɔlɔ̀-rɔ̌. Nɨ́, ihé-yà adʉ̀ Pɔlɔ̀ àlʉ.

28 Abádhí adʉ̀ 'ɔ̀pɛ̀ 'ùkʉ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Pbàìsràyélí tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhǎ, nyɨ̀mɔ̀ mǎ! Kànɨ̌ yà kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ arɨ́ nzɛ́rɛ dhu ùdhɛ̌ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà dɔ̌, Músà bhà Ʉyátá dɔ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdza dɔ̌ màtɨ́ alɛ nɨ́ yà. Rɔ̀sè kɔ́rɔ́ dhu dɔ̀nǎ, kàbhʉ ɨ̀nzɨ nɨ́ Pbàyàhúdí mà rɔ̀tsù Kàgàwà bhà ɨdza, ndɨ dhu ràdʉ̀ wɔ̀ ɨ̀lɨ̌lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ngari nábhʉ rɔ̀tɨ̀.»

29 Obhó tɨ́, abádhí nɨ'ɨ̀ ɨwà Pɔlɔ̀ mà nàlanà kɨgɔ̀ ɔ̌ atdíkpá rúbhi Tròfímò tɨ́ kátɨna alɛ mànà rɔ́. Ndɨ Tròfímò nɨ'ɨ̀ Ɛ̌fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ. Nɨ́, abádhí adʉ̀ dhu àtɨ̀ ɨwà Pɔlɔ̀ ìtsu Tròfímò átɔ̀ Kàgàwà bhà ɨdza dhu tɨ́.

30 Nɨ́, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀-ɔ̌nga-tsì náava ndɨ̀, ihé-yà ràdʉ̀ ìtse ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ rɔ̀, 'ìwʉ̌ ùvò Pɔlɔ̀ mà rɨ̌'ɨ̀ rɔ́. Nɨ́, abádhí alʉ́ Pɔlɔ̀, 'ɨ̀dhà ràhʉ iri Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ kàlɨ̀ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ ndɨ kàlɨ̀-li'ɔ̀ núpbi ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́.

31 Nɨ́, yà abádhí rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ oho tɨ́ Pɔlɔ̀ rɔ̀, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀-ɔ̌nga-tsì náva ndɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu-ɔ̀yɨ̌ náarà àhʉ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí lʉfʉ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ dɔ̀.

32 Nɨ́, ndɨ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ́rɔ̀ tɨ́, wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ ugu pbànówí mà fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà, 'ɔ̀tsè mànà kɔ̀kɔ̀ Pɔlɔ̀ nàlʉ̌ alɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ. Nɨ́, ihé-yà níitdègu wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ àlǎ owùna ɔ̌ pbànówí mànà ríwu rɔ́, nɨ́ abádhí adʉ̀ Pɔlɔ̀ t'ɔ́vɨ̀ta ʉ̀bhà.

33 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ andrì Pɔlɔ̀-tɨ'ɔ̀, ndàlʉ̌ ka, ndàdʉ̀ àvinà kʉtsì ɔ́yɔ̌ àdrà-mbɨ̌ nɨ̌. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ dhu ìvu ihé-yà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Yàrɨ́ alɛ nyʉ́ nɨ́ àdhɨ? Ádhu kɔ̀nzɨ̀?»

34 Pbɛ́tʉ̀, ihé-yà nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ rǎdʉ̌na ìkʉ̌ ɔ̌ dhu adúnà nzɨ̌ àrà ndɔ̀fɔ̀ rɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ rʉ̌nɔna dhu nà. Nɨ́, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ihé-yà rʉ̌kʉ̌ dhu adʉ̀ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ àbhʉ ɨ̀nzɨ̌ ʉ̀nɔna ka kɨ́ fɨ́ndà dhu ràlʉ̌ dɔ̀na. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ pbɨ̀ndà pbànówí návi rʉ̀ndà Pɔlɔ̀, 'ɔ̀wù nà yà ɨ̀ arɨ́ ɔ̀ko ɔ̀ná ádrʉ̀ngbǎ kàlɨ̀ ɔ̀.

35 Pɔlɔ̀ itdègu àrà àhʉ ndɨ kàlɨ̀ ɔ̀ ka kúpo kotsù rɔ́, nɨ́ pbànówí adʉ̀ kìtdù ìtdu tɨ́ ɔrɔ́rʉ́, ihé-yà rɨ̌ kàpà ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɔnzɨ tɨ́ nzɛ́rɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

36 Obhó tɨ́, ihé-yà ambɛ́nà ɔ̀wu dɔ̌ ìkʉ̌ nà Pɔlɔ̀-owù ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Wɔ̀ alɛ àkǎ ndɔ̀vɛ̀!»

Pɔlɔ̀ rɨ̌ tɨ̌na àwɛ̌ adɔ́na Pbàyàhúdí tɔ̀ dhu

37 Yà pbànówí rɨ̌ ndɔ̀nzɨ 'ìtsu ndɨ̀ fɨyɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kàlɨ̀ ɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ nɨ́ ndɨ, Pɔlɔ̀ ivú dhu ɨ̀ pbànówí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ma màmbɛ̀nà tɨ́ atdí dhu ɔ̀vɔ ɔ̀vɔ ɨndʉ̀?» Nɨ́, wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nyʉ́nɨ tɨ́ wà Pbàgìríkí t'ávàna!

38 Nyɨ tɨ́ nzɨ̌ Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ, yà tdèkuta tɨ́ ɨ̀fɔ lʉfʉ̀ alɛ yà nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́-dɔ nɨ́dzɨ̌, ndàdʉ̀ dɔ̀ya ɔ̀dɨ̀ ndàrà nà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀?»

39 Nɨ́, Pɔlɔ̀ adʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀, ndàtɨ: «Ɨma nyʉ́, ɨma nɨ́ Mʉ̀yàhudì, Társɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ, Kìlìkiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌. Ndɨ Társɔ̀ nɨ́ yà atdídɔ̌ ɔvɔ̀na ɔ́tɔ̀ ndɨ̀ kɨgɔ̀. Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́, ítsè mɔvɔ dhu yàrɨ́ ihé-yà tɔ̀.»

40 Nɨ́, wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ nʉ́fà rʉsà fɨ̌ndà rɔ̀, Pɔlɔ̀ idè ndɨ kàlɨ̀ ɔ̀ ka kúpo, kotsù dɔ̀ná màngazɨ̀ dɔ̌, ndàdʉ̀ ìndrǔ àgo ɔtsʉ́na nɨ̌ rɨ̀nɛ̀. Nɨ́ ɨnga ìmbè bhìì rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kǎpɛ̀ ɔtɛ Pbàyàhúdí t'ávàna ɔ̌, ndàtɨ:

22

1 «Abádǔ ndɨrɔ̀ àbanɨ̌nzó, nyɨ̀rɨ yà ma mɔ́vɔna kòmbí, mawɛ tɨ̌du ɔ̀ná fʉ̌kʉ̀ dhu.»
2 Nɨ́, Pbàyàhúdí t'ávàna nyʉ́ ɔ̌ Pɔlɔ̀ rɔ̌tɛ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ rɔ̀, ihé-yà náadʉ̀ ɨ̀nɛ̀ atdídɔ̌ nyʉ́ ròsè, ɨnga ràdʉ̀ ìmbè bhìì.
3 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎtɨ: «Ɨma nɨ́ Mʉ̀yàhudì. Ɨma ka kʉgʉÁrsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, Kìlìkiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌. Ndɨrɔ̀, ma móvì òvi tɨ́ yàrɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌. Ma mábà ɨnga t'ʉ́nɨta màlimò Gàmàlìyelì-fɔ́. Kǔdhe ndɨ kɔ́rɔ́ dhu idù àlɛ̌ t'ábhúna tɔ́ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ka kɨ́ atdídɔ̌ dhu dɔ̌. Ɨma nɨ'ɨ̀ atdídɔ̌ Kàgàwà nózè ndìfʉ alɛ, yà kɔ́rɔ́ nyɨ̌ nyɔ́nzɨna kòmbí dhu bhɛ̌yi tɨ́.
4 Ndɨrɔ̀, ma mávu ìndrǔ rɔ̌ atdídɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù bhà otu ʉ̀ngʉ̌ abádhí rɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, atdídhená alɛ rʉ̀vɛ ʉ̀vɛ̌ màtɨ́. Ma maránà kpabhálɛ mà vèbhálɛ mànà nábhʉ rɔ̌ kusɔ̌, kʉdɔ imbi-dzà ɔ̀.
5 Pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà mà, yà ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨ̀tdɨ̀ arɨ́ pbàkʉ̀rʉ̌ tɔ́ mʉ̀tʉ̀ mànà kɔ́rɔ́ nɨ́ yà ma mʉ́nɔna dhu tɔ́ ngàmbì. Abádhí nɨ'ɨ̀ ndɨ bhàrʉwà nibho fudú, ndɨ́nɨ̌ ma mara tɨ́ dɔ̀ná Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́, ma mubhínà àrà rɔ̌ ányɨ̀, ndɨ́nɨ̌ ma musó tɨ́ Yɛ̌sù ná'ù alɛ, madʉ̀ ɨ̀rà nà imbi dɔ̌ rɔ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka kadʉ̀ tɨ́ àbhʉnà ràbà àpbɛ̀.»

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀ ndʉgɛ̀rɛ̀ ndɨ̀, ndà'ù Yɛ̌sù tɨ́ dhu àwɛ̌ dhu
(Kas 9.1-19; 26.12-18)

6 Tdɨ́tdɔ̌, Pɔlɔ̀ awɛ dhu ndàtɨ: «Ma mɨ'ɨ̀ Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ma márà rɔ́. Nɨ́ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ma mɔ̀dì ndɨ́nɨ̌ ma motsú tɨ́ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀ rórɔ̀ nɨ́ ndɨ, azà adyifɔ̀-sɨsì adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ awáwʉ̀ nɨ́ísɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndàtdyi ma.
7 Nɨ́, ma mɨtsɨ obvò, madʉ̀ atdí alɛ-tù ɨ̀rɨ̀ manzi rɨ́ rɔ́. Ndɨ alɛ-tù atɨ: ‹Sáwúlò, Sáwúlǒ, ádhu nyɨ nyávu rùdú nɨ̌?›
8 Nɨ́, ma madʉ̀ dhu ìvu kà-tsʉ̌, matɨ: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyʉ́ nɨ́ àdhɨ?› Nɨ́, wɔ̀ alɛ-tù adʉ̀ dhu àdu idù, ndàtɨ: ‹Ɨma nɨ́ Yɛ̌sù, Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ, wɔ̀ nyɨ nyávu rùdú rɔ̀.›
9 Kǎkà atdíkpá mǎ mɨ'ɨ̀ mànà alɛ náala ndɨ awáwʉ̀ átɔ̀, pbɛ́tʉ̀ abádhí adʉ̀ nzá wɔ̀ idù rɨ́ dhu ɔ̀vɔ alɛ-tù ɨ̀rɨ̀. Nɨ́, ma madʉ̀ dhu ìvu tdɨ́tdɔ̌ kà-tsʉ̌, matɨ:
10 ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádhu ndɨ ma màkǎ mɔnzì?› Nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù adʉ̀ dhu àdu idù, ndàtɨ: ‹Ɨvà nyɨ nyarà Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ányɨ̀ nga nɨ́ ndɨ ka kɨ́ Kàgàwà àvi ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyɔnzɨ tɨ́ dhu ɔ̀vɔ kɔ́rɔ́ ɨndʉ̀ nɨ̌.›
11 Ma mubhínà nzɨ̌ atdɨ dhu mà nála rɔ̌, wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ awáwʉ̀ nóhò nyɨ̀kpɔ́du, nyɨ̀dú nga rʉ̀tɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ mǎ mɨ'ɨ̀ mànà alɛ náadʉ̀ ma àlʉ ɔtsʉ́du-rɔ̌, 'òwù ma nà, marà àhʉ Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
12 Ányɨ̀, ma matù Ànànɨyà tɨ́ kátɨna atdí alɛ. Ndɨ alɛ nɨ'ɨ̀ atdídɔ̌ arɨ́ Kàgàwà-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ, ndàdʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá ɨ̀fʉ alɛ. Ndɨrɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, kɔ́rɔ́ Pbàyàhúdí ongónà ídzì dhu kɛ̀lɛ̌ náwɛ kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀.
13 Nɨ́, ndɨ alɛ ɨra àhʉ tɨdú, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà ɨma nɨ̌: ‹Àbanɨ̌ngba Sáwúlǒ, nyɨ̀nʉ́nga àkǎ ndùtù ndɨ̀.› Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, nyɨ̀dúnga núutù ndɨ̀, madʉ̀ kàla.
14 Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌ ɨma nɨ̌: ‹Àlɛ̌ t'ábhúna tɔ́ Kàgàwà nóvò wà nyɨ, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyʉnɨ tɨ́ ndɨ̀ ndózè kɔnzì dhu. Kɔ̌vò wà nyɨ ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyala tɨ́ yà obhónángatálɛ Yɛ̌sù, nyadʉ̀ lina'ɔ̀ ɔtɛ nyʉ́ nɨ́rɨ̀.
15 Obhó tɨ́, nyɨ nyɨ́ ndɨ àdɨ wɔ̀ nyɨ nyàla dhu mà, wɔ̀ nyɨ nyɨ̀rɨ̀ dhu mànà tɔ́ ngàmbì tɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌.
16 Nɨ́rɔ̀ kòmbí, ádhu nyɨ nyɔ́dɔna? Ɨvà nyɨ nyalʉ̌ bàtizò, Yɛ̌sù ràdʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga ù'o ɔvɔ̀na-rɔ̌ nyɨ nyɨ́ nyɨtsɔ̀ rɔ́rɔ̀.›»

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Yɛ̌sù àvi ndɨ̀ ndàrà ɨ̀nzɨ́ nɨ́ Pbàyàhúdí-bvù dhu àwɛ̌ dhu

17 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adù dhu àwɛ, ndàtɨ: «Ma mitdègu madǔ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, nɨ́ atdíku Kàgàwà bhà-dzá rɔ̀ ma mɨ́ mɨtsɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, dhu adzɨ̀ dùdù ɔnyʉ rɨ̌ mɔnyʉ dhu bhɛ̌yi.

18 Nɨ́ ndɨ ɔnyʉ-bvù, ma mala Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù. Nɨ́ kǎdù àtɨ̀nà ɨma nɨ̌: ‹Ɔ̀nzɨ dhu tsàkàtsàkà nyahʉ Yɛ̌rùsàlɛmà rɔ̀. Obhó tɨ́, ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà nóowuna nzɨ̌ nyɨ nyáwɛ̌na okúdu dɔ̀ rɔ̀ dhu ná'ù rɔ̌.›»

19 Nɨ́ ma madù dhu àdu kà tɔ̀, matɨ: «Hɔ̀kɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, abádhí ʉ́nɨ wà dhu ɨma ràrɨ̌ ndɨ yà unduta-dzà ɔ̀na nǎ ma múbhì ùbhi rɔ̌ mambɛ ɨnyɨ ná'ù alɛ ùso dɔ̌, madù àrà àbhʉnà rɔ̌ kʉvɨ asé nɨ̌, kadù ù̀dɔnà imbi-dzà ɔ̀ alɛ.

20 Ndɨrɔ̀ yà pbʉ̀kù ngàmbì Stɨfanù-azù ka kʉfʉ nínganí, ɨma nyʉ́ ma mɨ'ì ìnè átɔ̀ ányɨ̀rɔ̌. Ma ma'u kòho ka kɨ́ dhu átɔ̀. Ndɨrɔ̀, ma madù àdɨ mambɛ kòho rɨ́ alɛ ù̀wà rɔ̀yá rɔ̀ ɔrʉ́ mʉ̀dzarù-ngbɔ̀ nɔ́dɔ̀ dɔ̌*.»

21 Nɨ́ Yɛ̌sù adù àtɨ̀nà ɨma nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ nyarà, ma mòzè nyɨ nyarà ɨtsɛ nyʉ́ ɨ̀nzɨ́ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà-bvù nɨ́dhunɨ̌.»

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀tɛ̀ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ tɨ́ dhu
(Kas 16.22-23; 25.16)

22 Ihé-yà ɨrɨ Pɔlɔ̀ rǎwɛ̌na dhu, ràrà àhʉ kà rɨ̌ àtɨna: «Ma mɨ́ nyovì nyarà ɨtsɛ nyʉ́, ɨ̀nzɨ́ nɨ́ Pbàyàhúdí-bvù» dhu ɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí adù 'ɔ̀pɛ̀ 'ùkǔ, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Nyòho wɔ̀ alɛ! Ɨnzá wɔ̀ dhu bhɛ̌yi alɛ-tɨdɔ̀ àkǎ kʉbhà ràdɨ nyɨ̀kpɔ́na nà yà adzɨ dɔ̌.»

23 Abádhí ambɛ́nà ùkǔ dɔ̌, 'àdù àmbɛ rɔ̀yá ɔrʉ́ mʉ̀dzarù ɔ̀bhè dɔ̌, ndɨrɔ̀ 'àdù àmbɛ adzɨ-ra mà ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ ɔrù.

24 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndàla rɔ̀, Pbàrɔ́má-bvǔ atdí lʉfù pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ adù Pɔlɔ̀ àvi kitsu kàlɨ ɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdù àtɨ̀nà pbànówí ràkǎ 'ɔ̀ngù dhu kà-tsǔ, àzèmbè ì ɨ́ kɔ̀vì asé nɨ̌ rɔ́rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndʉnɨ tɨ́ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ihé-yà rǔkǔ kà-dɔ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu.

25 Nɨ́ yà ndɨ̀ ka kʉ̀tsɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ka kɔpɛ́ tɨ́ kɔvì ndɨ̀ asé nɨ̌ rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɔlɔ̀ ivú dhu wɔ̀ tɨná ìdè pbànówí tɔ́ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ-tsǔ, ndàtɨ: «Ka kávi tɨ́ wà nyɨ̌ nyɔ̌ngò Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ ɔ̀vì asé nɨ̌, ɨnzá ka kɔ̀tdɨ̀ ànyǎna rɔ́rɔ̀?»

26 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɨ̀ rɔ̀, pbànówí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ arà yà dɔ̀na-tsírɔ́ rɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎlɛ-tɨ'ɔ̀, ndàdù dhu ɔ̀vɔ̀ fɨ̌ndà, ndàtɨ: «Nyɨ nyàmbɛ̀nà dhu ɔ̀nzɨ ɨ̀ngbàtɨ́? Wɔ̀ alɛ pbání Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ!»

27 Nɨ́ wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ andrì Pɔlɔ̀-tɨ'ɔ̀, ndàdù dhu ìvu-tsʉ̀ná, ndàtɨ: «Ádǔ pɛ́ dhu idù! Ɨnyɨ nyʉ́, nyɨ tɨ́ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ?» Nɨ́ Pɔlɔ̀ adù dhu à'ù, ndàtɨ: «Ɔ̀ɔ! Ɨma nɨ́ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́.»

28 Wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ adù àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌: «Ɨma nyʉ́, ma madzì Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tɨ́ ma mɨ́ mʉgɛ̀rɛ̀ mongò dhu ábhɔ̌ malɨ̀ nyʉ́ rɔ̌.» Nɨ́ Pɔlɔ̀ adù àtɨ̀nà kànɨ̌: «Olu, ɨmá na nɨ́ ɔ̀dhɨ tɨ́ ka kadhì ma ndɨ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ tɨ́ alɛ.»

29 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀ tɨ́, kɔ̀kɔ̀ Pɔlɔ̀-tsǔ àmbɛ̀nà dhu ɔ̀ngù pbànówí ʉbhà Pɔlɔ̀ ʉrɔ́. Ndɨrɔ̀, ɔdɔ náadù ɨ̀sɨ̌ wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ ɔ̀, ɨwà ndɨ̀ ndàbhʉnà Pɔlɔ̀ kʉtsɨ̀ rɔ́rɔ̀ ndɨ̀ ndàrà dhu ù̀nɨ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ ràrɨ̌ ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Pɔlɔ̀ rɨ̌'ì ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨtdɨ̀ arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ́ dhu

30 Tsútsǎ nínganí, wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ azè ndɨ̀ ndʉ̀nɨ Pbàyàhúdí ɔ̀bhù Pɔlɔ̀ dɔ̀ná dhu tɔ́ obhónga nyʉ́. Nɨ́, kǎbhù Pɔlɔ̀ rɔ̌ imbi kʉnga. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdù pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí-bvǔ ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨtdɨ̀ arɨ́ ngǔkpà alɛ mànà àvi ràndu ì. Ndɨ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, kǎdù Pɔlɔ̀ àvi kiwǔ nà, kiwǔ ùvò nà kɔ̌kɔ̀ alɛ-ɔ̀nzɨ́.

---

* **22:20 22.20** Pɔlɔ̀ ambɛ́nà ɨ̀rɛ̀nà dɔ̌ dhu nɨ́, Pbàyàhúdí rapɛ́ ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndʉ́gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀ tɨ́ dhu àlǎ, nʉ́kɔ̌ ɨdhɔ ràrɨ̌ átdídɔ̌, ràdù Yɛ̌sù ná'ù.

23

1 Kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-ɔ̀nzɨ́ ka kìwʊ̌ ùvò ndɨ̀ nà rɔ̀, Pɔlɔ̀ ʉdí nyɨ̀kpɔ́na abádhí rɔ̌ ndàndà abádhí, ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Àbanɨ̌nzó, rɨ̀rà àhʉ indo nga ɔ̀, ma marúbhi Kàgàwà bhà otu ɔ̌ ídzì afídu nyʉ́ nà, ɨ̀mbǎ nzɛ́rɛ dhu tí ka kɔ́zʉ̀na atdí dhu mà rɨ̀'ì nyʉdutsì.»

2 Ní, wɔ̀ dhu Pɔlɔ̀ ʉ̀nɔ̀ rɔ̀, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà, Ànànɨyà, náavì Pɔlɔ̀-tí ìkò alɛ rɔ̀pbɨ̀ Pɔlɔ̀-tsʉ̀.

3 Nɨ́rɔ̀ ní ndɨ Pɔlɔ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà: «Kàgàwà rɨ̌ ndɨ nyɔpbɨ, wɔ̀ mʉ̀kʉ̌ngbà nɨ̌ ka kùtri ɨdza-kutì bhěyi nyɨ nyɔ̀wʉ̀ rɔ̀! Nyɨ nyàdɨ ʉrɔ́ nyambɛ ìndrʉ̌-ànyǎ ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ àdhàdhɨ̀ Músà bhà Ʊyátá òzè ka dhu bhěyi, pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ kɛ̀lɛ̌ nyadʉ̀ ndɨ Ʊyátá nʉ́kɔ̀ ɨma nyɨ nyàvi kɔpbɨ̀ rɔ̀.»

4 Ní, Pɔlɔ̀-tí ɨ̀'ì alɛ náadʉ̀ kɨ̀sɔ, 'àtɨ: «Ìnzě! Nzʉ̌nɔ dhu wɔ̀ dhu bhěyi Kàgàwà bhà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà nɨ̌!»

5 Ní, Pɔlɔ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà abádhí nɨ̌: «Àbanɨ̌nzó, ɨnzá ní ma mʉ̀nɨ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà tí kà rɨ̌'ì dhu. Obhó tí, Kàgàwà bhà Andítá rǎtɨna ɨnzá nyɨ ràkǎ nyʉnɔ̀ dhu pbʉ̀kʉ̀ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ̌*.»

6 Pɔlɔ̀ ʉnɨ wà dhu, kɔ̌kɔ̀ ànyǎna ʉnɔ rí alɛ nzínzì ɔ̌, atdídhená alɛ ràrɨ̌ Pbàsàdùkáyó, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà ràrɨ̌ Pbàfàrìsáyó. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Pɔlɔ̀ angbɛ tǔna kɔ̀rí alɛ nzínzì ɔ̌, ndàtɨ: «Àbanɨ̌nzó, ɨma nyʉ́ ní Mʉ̀fàrìsayò, Pbàfàrìsáyó tɔ́ ɨngba. Ní, yà ànyǎdu ʉ̀nɔ ka kí okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu ní, ma má'ù dhu ɔbɨ nyʉ́ nà ʉ̀ngbɛ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ kʉtdʉ̌ ɨ̀ alɛ rʉngbɛya ɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu.»

7 Wɔ̀ dhu bhěyi Pɔlɔ̀ òrì dhu adʉ̀ Pbàfàrìsáyó mà, Pbàsàdùkáyó mànà àbhʉ ràmbɛ 'àgò dɔ̌ atdídɔ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ ihé-yà-ɔ̌nga àbhʉ rʉ̀ndɔ̀ ndɨ̀.

8 Obhó tí, Pbàsàdùkáyó ongónà àtɨ̀nà ɨ̀nzɨ̌ ʉ̀vʉvɛ̀ kʉtdʉ̌ ɨ̀ alɛ rʉngbɛya ɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ abádhí a'u nzá dhu ìnè màlàyíká mà, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí mà ràrɨ̌'ɨ̀. Pbɛ́tʉ̀, Pbàfàrìsáyó nɨ'ɨ̀ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu ná'ù alɛ.

9 Ní, ádrʉ̀ngbǎ wɔ̀gɔ̀ nyʉ́ níifí ndɨ̀ kɔ̀rí alɛ nzínzì ɔ̌. Nɨ́rɔ̀ ní ndɨ Pbàfàrìsáyó nzínzì ɔ̌ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ ngúfe màlímó náapɛ̀ 'àgò ɨ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Mǎ mabà nzá atdí afátá mà yàrí alɛ dɔ̌. Atdí alafí mà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ màlàyikà mà pbɔ̀vɔ̀ tí nzá wà dhu kà tɔ̀!»

10 Wɔ̀ dhu bhěyi Músà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó ʉ̀nɔ̀ dhu náabhʉ̀ Pbàsàdùkáyó mà, Pbàfàrìsáyó mànà ràgò ɨ̀ abhɔ nyʉ́ tdítdɔ̌. Nɨ́rɔ̀ ní ndɨ Pɔlɔ̀ àpà ka kí ndínɨ̌ ka kʉdrʉ tí ɔ̀ná nga dhu ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndí rɔ̀, pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ avì pbɨndà pbànówí rìwʊ̌ Pɔlɔ̀ òdyì ihé-yà nzínzì ɔ̌ rɔ̀, 'òwù òrùnà fɨyɔ́ lubhà ɔ̀.

11 Ndɨ iku ɔ̌ tí, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù adʉ̀ ndàvi Pɔlɔ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Ótù afínʉ! Àdhàdhɨ̀ wɔ̀ nyɨ nyìdè pbàkà ngàmbì tí Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu bhěyi, dhu àkǎ nyɔnzɨ dhu ndɨ dhu bhěyi tí Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ nyɨ nyárà àhʉ rɔ̀.»

Pbàyàhúdí rɨ̌ 'ɨrɨ ndínɨ̌ ɨ̀ oho tí Pɔlɔ̀ dhu
(Zàb 3.1-7; Kas 9.22-25; 2Kò 11.23,26)

12 Tsútsǎ nínganí kútsingá, ngúfe Pbàyàhúdí ɨrɨ ɨ̀ 'ɔ̀tsɔ̀ dhu nyʉ́ 'àtɨ, ɨ̀nzɨ̌ ní Pɔlɔ̀ kɛ̀lɛ̌ ɨ̀ òhò rɔ̀vɛ̀ nɨ̌, ɨ̀ ràrɨ̌ nzɨ̌ atdí dhu mà ɔ̀nyʉ, ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ atdí dhu mà ɔ̀mvʉ̀.

13 Wɔ̀ dhu natsɔ̀ alɛ nɨ'ɨ̀ mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀fɔ kumì dɔ̀nǎ bvʉ̀ya rǒse alɛ.

14 Ní, abádhí awù pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà-tɨ'ɔ̀, 'àdʉ̀ ìtsi dhu ɔ̀vɔ̀ fɨyɔ̀, 'àtɨ: «Mǎ mɔ̀tsɔ̀ wà dhu atdídɔ̌ nyʉ́ mǎtɨ mǎ ràrɨ̌ nzɨ̌ atdí dhu mà àfɔ̌ lika ɔ̀, ɨnzá ní Pɔlɔ̀ kɛ̀lɛ̌ mǎ mòhò rɔ̀vɛ̀ nɨ̌.

15 Ní kòmbí, dhu àkǎ nyɨ̌ mà, yà ádrɔ̀drɔ̌ anya ʉ̀nɔ arí ngʉ̌kpà alɛ mànà, nyǒwù Pbàrómá tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí lʉfʉ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ-tɨ'ɔ̀. Nyɨ̌ nyówu Pɔlɔ̀ ʉ̀tsɨ kà rɨ̀rà

* **23:5 23.5** Uvt 22.28

nà pbìndà dhu-ɔ̀nga àndà nyɨ̌ nyɨ́ mbɛ̌yi dhu-abhɛ̀ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, mǎ madʉ̀na ɔbɨ ɔ̀nzì mɔ̌hò ka ɨnzá àpɛ̀ àrà àhʉ ɔnzìkʉ́ rɔ́rɔ̀.»

16 Nɨ́ Pɔlɔ̀ t'áwɛ̀nà bh'ìngba nɨ́ɨ'ì ìnè wɔ̀ dhu ɔtɛ ka kɨ́ rɔ́. Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ alɛ ùyɨ̌ Pɔlɔ̀ tɨ́ dhu ndì ndìrì rɔ̀, àbadhi arà lubhà ɔ̀ Pɔlɔ̀ rɨ̌'ì ɨ, ndàdʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu àwɛ kà tɔ̀.

17 Nɨ́ wɔ̀ dhu ndì ndìrì rɔ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ pbànówí tɔ́ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ nánzì. Kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ʊ́nda yàrɨ́ kpatsìbhíngba, nyarà nà dʉ̀kʉ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌'ì ɨ, kà rɨ̌'ì àbadhi tɔ̀ ndì ndɔ́vɔna atdí dhu nà nídhunɨ̌.»

18 Nɨ́ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ idyi wɔ̀ kpatsìbhíngba ndʉ̀ndà, ndàrà àhʉ nà wɔ̀ ndɨ fɨyɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ-tɨ'ɔ̀. Kǎdʉ̀ ìtsi àtɨ̀nà ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ̌: «Wɔ̀ imbi ɔ̀ ka kósò atdí alɛ, Pɔlɔ̀ tɨ́ kátɨna nánzì ɨma, ndàdʉ̀ mivì mʉndà yàrɨ́ kpatsìbhíngba tɨnʉ ɔ̀. Nɨ́ kà rɨ̌'ì ɨndʉ̀ ndì ndɔ́vɔna atdí dhu nà.»

19 Nɨ́ wɔ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ alʉ́ wɔ̀ kpatsìbhíngba ɔtsʉ́na rɔ̌, ndìndrɨ̌ ndì nà igi, ndàdʉ̀ dhu ìvu tsʉ̀ná, ndàtɨ: «Ádhu nyʉ́ nyɨ nyòzè nyʉnɔ̀ idù?»

20 Nɨ́ wɔ̀ kpatsìbhíngba adʉ̀ dhu àwɛ kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, Pbàyàhúdí ɨrì wà ì ndɨ́nɨ̌ tsútsǎ ì iwúna tɨ́ Pɔlɔ̀ ʉ̀tsɨ, nyɨrà nà ádrɔ̀drɔ̌ anya ìtdì arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌, pbìndà dhu-ɔ̀nga àndà ka kɨ́ mbɛ̌yi dhu àbhɛ̀ ɔ̌.

21 Nɨ́, àpɛ́ nya'u abádhí rʉ̌nɔna ɨndʉ̀ dhu. Wɔ̀ abádhí ùpe Pɔlɔ̀ rɔ̌ dhu nɨ́ àdà. Obhó tɨ́, mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀fɔ kumì dɔ̀nǎ bvʉ̀ya rɔ̌se alɛ nɨ́rì wà ì, 'ɔ̀tsɔ̀ dhu nyʉ́, ì ràrɨ̌ nzɨ̌ dhu ɔ̀nyʉ, ndɨrɔ̀ ì ràrɨ̌ nzɨ̌ dhu ɔ̀mvʉ̀ ɨnzá ì òhò Pɔlɔ̀ rɔ̀vɛ̀ rɔ́rɔ̀. Nɨ́ kòmbí, abádhí ùdhe wà ì 'àmbɛ nyɨ nyʉ́ nyɨ nyʉ́nɔna fɨ̌yɔ̀ dhu kɛ̀lɛ̌ ɔ̀dɔ̀ dɔ̌.»

22 Nɨ́ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ àtɨ̀nà wɔ̀ kpatsìbhíngba nɨ̌: «Àpɛ́ nyʉnɔ dhu atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́, nyatɨ ɨwà nyɨ ràwɛ ndɨ dhu dzǎkà.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ wɔ̀ kpatsìbhíngba návi ràrà fɨndá dhu nɨ̌.

Pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌ Pɔlɔ̀ bhà anya nábhʉ̌ ràrà lɨwalɨ Fèlisì dɔ̀ dhu

23 Wɔ̀ kpatsìbhíngba àrà dhu-dzidɔ̌, pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ náanzi atdátdí mɨyà pbànówí dɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ ɔyɔ rìwʉ̌ tɨna ɔ̀. Kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Nyàndà ɔ́yɔ̌ mɨyà pbànówí mà, àrʉ̀bhʉ̀ kumì pbànówí, yà mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ arúbhi mà, ndɨrɔ̀ fɔyá àlɨ̌ nà ɔ́yɔ̌ mɨyà pbànówí mànà, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɔpɛ́ tɨ́ abhi mànà ɨ̀bhʉ adyifɔ̀-sɨsì kúbhingá nga tɔ́ ɔ̌, nyɔ̌wù nà Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

24 Ndɨrɔ̀, nyàdʉ̀ nyɨ̌ randá mʉ̀hàgʉ̀ átɔ̀ Pɔlɔ̀ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka nʉnda tɨ́ ɨ̀nzɨ̌ ngbɔ̌na ràvɔ akɛkpá màtɨ́, ràrà àhʉ lɨwalɨ Fèlisì-ɔ̀nzɨ̌.»

25 Wɔ̀ dhu ndì ndʉ̀nɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kǎdʉ̀ bhàrʉwà àndi yà dhu bhɛ̌yi, ndàtɨ:

26 «Ɨfʉta nà àkǎ atdídɔ̌ lɨwalɨ Fèlisɨ̌, ɨma Klòdiyò Lìsiyà, ma mòvì nyɨ mbɛ̌yi nyʉ́ atdídɔ̌.

27 Yàrɨ́ alɛ, yà ma mòvì kowù nà tɨnʉ ɔ̀, nɨ́ Pbàyàhúdí álʉ̌, 'ádʉ̀ ɔ̀nzìnà ndɨ́nɨ̌ ì oho tɨ́. Nɨ́, ma mítdègu dhu ʉ̀nɨ̌ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ ràrɨ̌ ndɨ, nɨ́ ma múgù pbànówí, mɔ̌wù kɨdha mànà abádhí-fɔ́ rɔ̀.

28 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mózè mʉnɨ Pbàyàhúdí ɔ̀bhʉ̀ ka okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu-tɨ̀. Nɨ́, ma mádʉ̀ kàbhʉ kowù ùvò nà yà abádhí-bvʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ anya ìtdì arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌.

29 Nɨ́, kàbhà dhu-ɔ̀nga kɔ̌kɔ̀ alɛ àndà rɔ̀, ma mótù dhu nɨ́ Pbàyàhúdí rɔ̀bhʉ̀ ka ɨnzá kɨ̌fʉ fɨyɔ́ Ʊyátá dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ɨma nyʉ́ ma mála nzá atdí afátá mà, yà kàbhʉ rádʉ̀ kɔtdì ànyǎna kohò, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ kàbhʉ rádʉ̀ kosò.

30 Ndɨrɔ̀ kànɨ̌, ka kɔ̀vɔ̀ wà dhu idù ɨwà Pbàyàhúdí rɨrì ì ndɨ́nɨ̌ ì oho tɨ́ ka rɔ̀vɛ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma madʉ̀ kòvì ányɨrɔ̌ rɔ̀ tɨ́ kowù nà dʉ̀nʉ̀, madʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ kɔ̌kɔ̀ kɔ̀bhʉ arɨ́ alɛ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ adʉ̀ tɨ́ òwu kɔ̀bhʉ̀ fʉnʉ́.»

31 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ pbànówí anzɨ fɨ̌yɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ àvi dhu. Nɨ́ abádhí idyi Pɔlɔ̀, 'ádʉ̀ ʉ̀ndànà kúbhingá tɨ́, 'òwù ùvònà Àtìpatrì tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀.

32 Tsútsǎ nínganí, kɔ̌kɔ̀ pfɔ̌ya dɔ̌ ùbhi pbànówí adʉ̀ ʼàdu fɨyɔ́ lubhà ɔ̀ Yèrùsàlɛmà
tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ʼàdʉ̀ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ rúbhi-tsí kɛ̀lɛ̌ ʉ̀bhà rʉ̀ndà Pɔlɔ̀, ʼòwù ùvò nà Kàyìsàriyà
tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
33 Ní ányɨ ɨ̀ òwù ùvò rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ pbànówí abhʉ̀ yà fɨyɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ àndǐnà bhàrʉwà
lɨ̀walɨ́-fɔ́, ʼàdʉ̀ Pɔlɔ̀ ɨ̀tɛ̀ kà tɔ̀.
34 Ní, wɔ̀ bhàrʉwà ndɨ̀ ndɔ̀zʉ̀ dhu-dzidɔ̌, lɨ̀walɨ̀ Fèlisì ivú dhu Pɔlɔ̀-tsʉ̌, ndàtɨ: «Ɨnyɨ
ní ɨ̀ngbà pbìrì ɔ̌ alɛ?» Ní Kìlìkiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tí Pɔlɔ̀ rǐʼɨ̀ dhu ndɨ̀ ndʉ̀nɨ rɔ̀, kǎdʉ̀
àtɨ̀nà Pɔlɔ̀ nǐ:
35 «Tdʉ̌ ma mí pbʉ̀kʉ̀ dhu-ɔ̀nga nándà ɨnyɨ nɔ́bhʉ̀ alɛ rǐwu ùvò rɔ̀.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌,
kǎdʉ̀ Pɔlɔ̀ àbhʉ kowù nà, kowù ɔ̀dɔ̀nà ádrʉ̀ngbǎ kamà Hɛ̀rɔdɛ̀ bhà ɨdzá-yà-ba ɔ̀.

24

Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rǐ Pɔlɔ̀ ɔ̀bhʉ lɨ̀walɨ̀ Fèlisì-fɔ́ dhu
(Màt 5.11-12; Kas 6.11-12; 21.27-36)

1 Imbò ɨdhɔ-dzidɔ̌, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà, Ànànɨyà tí kátɨna, níɨra
Yèrùsàlɛmà rɔ̀, ndɨ̀rà àhʉ Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Abádhí iwú atdíkpá ngúfe pbàkʉ̀rʉ̌
mà, ndɨrɔ̀ Tɛ̀rtulò tí kátɨna atdí alɛ mànà, ndínǐ ɨ̀ ɔbhʉ tí Pɔlɔ̀ lɨ̀walɨ̀ Fèlisì-fɔ́. Ndɨ
Tɛ̀rtulò nɨʼɨ̀ àvʉ̀kǎ.
2 Nírɔ̀ ní ndɨ lɨ̀walɨ̀ avì Pɔlɔ̀ kanzì. Ní Pɔlɔ̀ ɨ̀rà àhʉ tɨyá rɔ̀, Tɛ̀rtulò adʉ̀ kɔ̀bhʉ̀ lɨ̀walɨ̀-
fɔ́, ndàtɨ: «Ɨfʉta nà àkǎ ádrʉ̀ngbǎlɛ Fèlisǐ, mǎ maróko màrʉ̀ngà ɔ̌ okúnʉ dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀
pbʉ̀kʉ̀ ídzì ʉndata-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ nyàbhʉ wà ábhɔ̌ dhu nyʉ́ rʉ̀wʉ ɨ̀, rɨʼɨ̀ mbɛ̌yi yàrí
Pbàyàhúdí tɔ́ pbìrì ɔ̌.
3 Ní mǎ mí wɔ̀ nyɨ nyɔ́nzɨna ɨ dhu nákɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ ɔ̀tsɔ̀ nyʉ́ nà kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀
kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ.
4 Pbɛ́tʉ̀, akyɛ ma miwína pbʉ̀kʉ̀ kàsʉmɨ̀ abhɔ nǐ, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ ɨ̀tdɛ̀ tí pbʉ̀kʉ̀ ídzìnga
ɔ̌, ndínǐ nyɨ nyɨrɨ tí ɨndʉ̀ ma máwɛ̌na ídɔ̌ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tí dhu.
5 Obhó tí, yàrí alɛ ní nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́ ròsè. Ndɨrɔ̀, àbadhi ní yà rɔ̀ká rɔ̀ ɨ̀ nútù Nàzàretì
ɔ̌ bhà tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ. Kǎrí kɔ́rɔ́ Pbàyàhúdí-dɔ ɨ̀dzǐ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ yà
adzɨ ɔ̌.
6 Ndɨrɔ̀, kɔ̌mvù wà ndɨ̀ ndɨ̀tɨ Kàgàwà bhà ɨdza mà Kàgàwa-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ átɔ̀. Ní, mǎ
mádʉ̀ kàlʉ mɔ̌sò. [Mǎ mátsǔ mʉ̌nɔ̀ kà-ànyǎ àdhàdhɨ̀ yà àlɛ̌ tɔ́ Ʊyátá nózè ka dhu
bhɛ̌yi.
7 Pbɛ́tʉ̀, Pbàrɔ́má tɔ́ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ, Lìsiyà tí kátɨna, nádʉ̀ ɨ̀rà ɔbɨ nyʉ́ nà,
ndɨ̀dhǎ ka fɔká rɔ̀.
8 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ ádʉ̀ ka nɔ̀bhʉ̀ alɛ àvi rìwǔ kɔ̀bhʉ̀ fʉnʉ́.] Nírɔ̀ nyɨ
nyí ndɨ dhu ɔ̀ngʉ̀ kà-tsʉ̌ nyɨ-tírɔ̀, ndínǐ nyɨ nyʉnɨ tí mǎ mɔ̀bhʉ̀ ka okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu.»
9 Pbàyàhúdí adʉ̀ wɔ̀ Tɛ̀rtulò àwɛ dhu kɛ̀lɛ̌ ná'ù ʼàtɨ, obhó dhu ràrǐ ndɨ.

Pɔlɔ̀ rǐ Pbàyàhúdí ɔ̀bhʉ̀ ndɨ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu àwɛ̌ lɨ̀walɨ̀ Fèlisì-ɔ̀nzǐ dhu
(Luk 21.12-15; 1Pɛ́ 3.15-16)

10 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, lɨ̀walɨ̀ Fèlisì nʉ́ʉfà rʉsà Pɔlɔ̀ tɔ̀, ndínǐ ɔtɛ tí. Nírɔ̀ ní ndɨ Pɔlɔ̀ apɛ̀
ɔtɛ, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ma mʉ̀nɨ wà dhu nyɨ nyɔ́pɛ̀ nyʉnɔ̀ yàrí pbìrì ɔ̌ alɛ-ànyǎ rɔ́
atɔ ráhʉ wà abhɔ nyʉ́. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ ma mí rùdú dhu àwɛ̌ ɔnzìnʉ́, madʉ̀
dhu à'ù ɨ̀rɨ nyɨ ràrǐ kɨ̀rɨ mbɛ̌yi nyʉ́.
11 Nyɨ nyí'ɨ̀ ìnè nyɔnɛ̀ yà ma mʉ́nɔna dhu tɔ́ obhónga nyʉnɨ. Ɨdhɔ àpɛ̀ nzá òse atdí
kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ɨdhɔ dɔ̀nǎ màtí, yà ma márà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, marà Kàgàwà
ʉ̀lɛ rɔ́.
12 Ní ányɨ, kǎkà mɔbhʉ rí alɛ mà nótù nzá ɨma Kàgàwà bhà ɨdzá màtí, unduta-dzà
ɔ̌ màtí, ndɨrɔ̀ ngǎtsi ngari ɔ̌ kɨgɔ̀ ɔ̌ màtí mǎ mí mǎgò ìndrǔ nà rɔ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ mǎ
mí ihé-yà-dɔ mà nídzǐ rɔ́.

13 Ndɨrɔ̀ kɔ̌kɔ̀ ɨ alɛ mà rɨ̌ ɨ̀ ɔ̀bhʉ ma kòmbí okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu tɔ́ obhónga ɨ̀tɛ̀ tɨ́ dhu mà rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀mbă.

14 Pbɛ́tʉ̀, ʉ̀nɨ̌ tɨ́ ma mʉ̀nɨ ɔnzɨ̀nʉ́ rɔ̀ dhu nɨ́, ma marɨ́ ùbhi ɔ̀ná otu nɨ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà bhà otu. Nɨ́, abádhí arádʉ̀ ndɨ otu àtɨ̀ nzɛ́rɛ otu tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, ma marɨ́ ʉ̀lɛ̌na alɛ nɨ́ abhúka tɔ́ Kàgàwà. Ndɨrɔ̀, ma má'ù wà Músà bhà Ʊyátá mà, yà Kàgàwà bhà pbànábí andí dhu mànà kɔ́rɔ́.

15 Ndɨrɔ̀, ma má'ù wà dhu Kàgàwà ràrɨ̌ atdí dhu ɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ. Ndɨrɔ̀, abádhí mà ná'ù wà ndɨ dhu átɔ̀. Ndɨ dhu nɨ́, atdíku Kàgàwà rɨ̌ yà ídzìnga ɔ̀nzɨ ɨ̀ arɨ́ rɔ́ rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ mà, nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ ɨ̀ arɨ́ rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ mànà nábhʉ̌ rʉ̀ngbɛ ɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu.

16 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨma nyʉ́ ma-tɨ́rɔ̀, ma márɨ́ ɔbɨ ɔ̀nzɨ átɔ̀ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ɨ̀mbă nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na atdí dhu mà rɨ̀'ɨ̀ nyʉdutsì Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌, ndɨrɔ̀ ìndrʉ̌-ɔ̀nzɨ̌.»

17 Tdɨ́tdɔ̌ Pɔlɔ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ábhɔ̌ atɔ nyʉ́ dzidɔ̌, ma mádu ma marà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, marà fàká pbìrì ɔ̌ bhà dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ fudú malɨ̀ nɨ̌, madʉ̀ pɛrɛ̀ ùbho átɔ̀ Kàgàwà tɔ̀.

18 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí ótù ma Kàgàwà bhà ɨdzá. Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ma mɨ́'ɨ̀ ɨwà ma mù'o ma mɨlă Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ́. Ndɨrɔ̀ tɨdú tsʉ̀ya nàndu alɛ mà, ndɨrɔ̀ tsìya àva ndɨ̀ alɛ mà nɨ́'ɨ̀ ɨ̀mbă.

19 Pbɛ́tʉ̀ ngúfe Pbàyàhúdí, yà Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ ìwʉ̌, nɨ́'ɨ̀ ìnè ányɨ̀rɔ̌. Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ɨ tsí nɨ́ ɨ̀ àmbɛ̀nà àkă 'ìwʉ̌ mɔbhʉ̀ fʉnʉ́, ma mɔ́nzɨ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ dhu nà ɨ̀ ɨ́'ɨ̀ nánɨ̌.

20 Ndɨrɔ̀, kăkà ɨrɔ́ rɨ́'ɨ̀ alɛ nyʉ́ ɨ̀tɨ́rɔ̀ nákă ndɨ 'ʉ̀nɔ̀ yà ádrɔ̀drɔ̌ anya ɨ̀tdɨ arɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ ma mɨ'ɨ̀ nɨ́nganɨ́ ɨ̀ ala dùdú afátá.

21 Ngătsi nɨ̌, pbă nzɨ̌ yà abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀ ma makù àrɨ̌ nyʉ́ tɨ́ ɔrʉ́ ma mìdè rɔ́rɔ̀ dhu ndɨ. Ma makù, matɨ: ‹Indo nyɨ̌ nyɨ́ ànyădu ʉ̀nɔ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́ ma má'ù dhu ʉ̀ngbɛ̌ ʉvʉvɛ̀ alɛ rʉngbɛya ɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu!›»

22 Wɔ̀ ndɨ lɨwalɨ̀ Fèlisì nɨ'ɨ̀ ɨwà dhu nʉ́nɨ angyangyi Yɛ̌sù bhà otu dɔ̌ alɛ. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kădʉ̀ anya t'ʉ́nɔta-tsʉ̀ nʉ́tsì, ndòdì olùnga tɔ̀. Kătɨ: «Ma mɨ́ fʉ̀kʉ́ dhu-ɔ̀nga àndà Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí lʉfʉ̀ pbànówí dɔ̌ ádrʉ̀ngbălɛ, Lìsiyà rɨ̌rà àhʉ ɨrɔ́ nɨ́nganɨ́.»

23 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, lɨwalɨ̀ adʉ̀ tɨná ɨ'ɨ̀ pbànówí dɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbălɛ àvi ràrà Pɔlɔ̀ ɔ̀dɔ̀ imbi-dzà ɔ̀. Kădʉ̀ dhu ʉ̀ya ndɨ ádrʉ̀ngbălɛ tɔ̀, rʉ̀bhà hɛ̀gʉ̀rà Pɔlɔ̀ tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndʉ̀tsì, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ àrà kà dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ rɨ́ kà t'ɔ́dhɨ́na-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ rɔ̌.

Pɔlɔ̀ mà rɔ̌tɛ lɨwalɨ̀ Fèlisì mà, pbɨndà tsìbhálɛ Dùrùsílà mànà dhu (Zàb 95.8; Ìsa 55.6-7; Kas 17.30-32)

24 Ngúfe ɨdhɔ-dzidɔ̌, lɨwalɨ̀ Fèlisì mà níiwú pbɨndà tsìbhálɛ Dùrùsílà mànà. Ɨyàdhíyà nɨ'ɨ̀ Mʉyàhudì-àyi. Nɨ́ lɨwalɨ̀ adʉ̀ Pɔlɔ̀ àvi kanzì imbi-dzà ɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ Pɔlɔ̀ ɨrà àhʉ rɔ̀, wɔ̀ lɨwalɨ̀ adʉ̀ àdɨ, ndàmbɛ kà răwɛ̌na Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ná'u ka kɨ́ dhu dɔ̌ dhu ɨ̀rɨ̀ dɔ̌.

25 Pbɛ́tʉ̀ yà Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu àwɛ̌ Kàgàwà ózè ìndrʉ̌ ràdɨ tɨ́ dhu dɔ̌ dhu mà, ìndrʉ̌ àkă ndɔ̀dɔ̀ ndɨ̀ ndɨtɨ́rɔ̀ dhu dɔ̌ dhu mà, ndɨrɔ̀ Kàgàwà ɨtdɨya ìndrʉ̌-ànyă dhu dɔ̌ dhu mànà náadʉ̀ ɔdɔ àbhʉ rɨsɨ̌ Fèlisì-afí ɔ̀. Nɨ́ Fèlisì adʉ̀ àtɨ̀nà Pɔlɔ̀ nɨ̌: «Kòmbí, nyɨ nyàkă wà nyarà. Kàsʉmɨ àbà ma mɨ́ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ ìndrʉ̌ àvɨ̌ ránzì nyɨ.»

26 Fèlisì ɨrɛ̀ nga átɔ̀ àbhʉ̌ Pɔlɔ̀ ràmbɛ̀nà fʉ̀rangà àbhʉ̌ fɨ̌ndà. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kăránà ìndrʉ̌ àvi rɔ̌ lɔ̀kɔ̀lɔ̀kɔ̀ ránzì Pɔlɔ̀ ɨ̀ rɔ̀tɛ̀ nà.

27 Ɔyɔ̌ atɔ-dzidɔ̌, Pɔ̀rkiyò Fɛ́stɔ̀ náadʉ̀ lɨwalɨ̀ Fèlisì ʉ̀wʉ. Nɨ́, ngari ʉ̀bha ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀, Fèlisì adʉ̀ Pɔlɔ̀ ʉ̀bhà imbi-dzà ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Pbàyàhúdí-ɨdhɛ̀ nɨka tɨ́.

25

Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbɨndà anya ònzi lɨwalɨ̀ Fɛ́stɔ̀-fɔ́
ràrà kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà dɔ̀ dhu
(Zàb 27.12; 82.5; Kas 23.12-15,30)

1 Lɨwalɨ̀ Fɛ́stɔ̀ ɨrà àhʉ Kàyìsàriyà tɨ́ kátɨna Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, kɨ̌và ndɨ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀ ɨ̀bhʉ ɨdhɔ-dzidɔ̌, ndàrà Yèrùsàlɛmà.
2 Nɨ́ ányɨ̀ pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà níiwú Pɔlɔ̀ ɔbhʉ̀ kà-fɔ́. Nɨ́ abádhí akò ʼàmbɛ ʼɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ Fɛ́stɔ̀ rɔ̌,
3 ndɨ́nɨ̌ Pɔlɔ̀ navì tɨ́ kiwǔ nà Yèrùsàlɛmà yà ɨ̀ nyʉ́ ɨ̀ òzè ka dhu bhěyi. Obhó tɨ́, abádhí núuyí Pɔlɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ adʉ̀ tɨ́ òhònà òho tɨ́ otu ɔ̌ rɔ̀.
4 Pbɛ́tʉ̀, Fɛ́stɔ̀ adʉ̀ àtɨ̀nà kɔ̌kɔ̀ alɛ nɨ̌: «Pɔlɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ ìnè imbi-dzà ɔ̌ ka kɨ́ ngbɔ̌na ɔ̀dɔ Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ́. Ndɨrɔ̀ ɨma nyʉ́ ma-tɨ́rɔ̀, ma mɨ́ madǔ kòmbí tɨ́ ányɨ̀.»
5 Tdɨ́tdɔ̌ kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kɔ̌kɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ̀, ndàtɨ: «Nzínzìkʉ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ àkǎ ʼìwǔ owùdu ɔ̌. Ndɨrɔ̀ dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ ndɨ Pɔlɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ afátá nà dhu tɨ́, nɨ́ ɨ alɛ àkǎ ìtsì kɔ̀bhʉ̀ dòtsí.»
6 Fɛ́stɔ̀ anzɨ̀ nzá àrʉ̀ ɨdhɔ mà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɨdrɛ dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ɨdhɔ mà Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndàdʉ̀ ndàdu Kàyìsàriyà. Nɨ́ ányɨ̀ ndɨ̀ ndàrà àhʉ rɔ̀, tsútsǎ nɨ́nganɨ́ kǎdɨ̀ anya tʼʉ́nɔta tɔ́ pbɨndà tombi dɔ̌, ndàdʉ̀ Pɔlɔ̀ àvi kiwǔ nà ɔnzɨ̀ná.
7 Pɔlɔ̀ ɨrà àhʉ rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ Yèrùsàlɛmà rɔ̀ ìwǔ Pbàyàhúdí adʉ̀ Pɔlɔ̀-ngbɔ̀ nákpɔ̀rɔ̀, ʼɨ̀lɨ átsɨ̌. Abádhí adʉ̀ Pɔlɔ̀ ɔbhʉ̀, ʼàwɛ ìtǔ rɔ́ʼɔ ábhɔ̌ afátá nyʉ́ dɔ̀ná. Ndɨrɔ̀, abádhí rɨ̌ kɔ̌kɔ̀ ɨ afátá tɔ́ obhónga ɨ̀tɛ̀ kpangba dhu nɨ́ɨʼɨ̀ odú nyʉ́.
8 Nɨ́, Pɔlɔ̀ adʉ̀ mʉ̀sambà ɔ̀nzɨ̀, ndàtɨ: «Ma màfǎ nzá atdí dhu mà Pbàyàhúdí tɔ́ Ʊyátá nɨ̌ màtɨ́, Kàgàwà bhà ɨdza nɨ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ Pbàrɔ́má tɔ́ kamà dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà nɨ̌ màtɨ́.»
9 Lɨwalɨ̀ Fɛ́stɔ̀ azè ndɔ̀nzɨ̀ Pbàyàhúdí-ɨdhɛ̀ ɨ̀kǎ rɨ́ dhu. Nɨ́ kǎdʉ̀ dhu ìvu Pɔlɔ̀-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nyòzè tɨ́ wà nyarà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka kʉnɔ tɨ́ ànyǎnʉ ɔnzɨ̀dú nyʉ́ rɔ̀, wɔ̀ ɨnyɨ ka kɔ̀bhʉ̀ dɔ̀yá dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?»
10 Nɨ́ Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu àdu Fɛ́stɔ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Yà ma nyʉ́ ma mìdè ɔnzɨ̀ná nɨ́, kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà ngari ɔ̌ rɨ́ʼɨ̀ alɛ bhà anya tʼɨ́tdìta tɔ́ tombi. Nɨ́ dhu àkǎ kʉnɔ̀ ànyǎdu ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀. Pbàyàhúdí nɨ̌ ma màfǎ nzá atdí dhu mà, yà nyɨ nyʉ̀nɨ ka mběyi nyʉ́ átɔ̀ dhu bhěyi.
11 Dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ ma màfǎ dhu dhu tɨ́, ndɨrɔ̀ ma màfǎ dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ ɔvɛ nà àkǎ dhu tɨ́, nɨ́ ma mɔ̀dhɔ̀ nzá ɨma nóho ka kɨ́ dhu. Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀mbǎ obhónga náapɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ kɔ̌kɔ̀ alɛ ɔ̀bhʉ̀ ma dɔ̀yá dhu ɔ̀, nɨ́ atdí alɛ mà rɨ̌ mbǎ ndìpfo ma, ndàbhʉ ma abádhí-fɔ́. Ma mònzì kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà kɛ̀lɛ̌ rʉ̀nɔ̀ ànyǎdu.»
12 Anya ʉ̀nɔ ɨ arɨ́ mànà atdíkpá alɛ nà ɨ ɔ̀tɛ̀ dhu-dzidɔ̌, Fɛ́stɔ̀ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Pɔlɔ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Nyɨ nyònzì kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà rʉ̀nɔ̀ ànyǎnʉ. Nɨ́ ma mɨ́ nyovì nyarà kà-tɨʼɔ̀.»

Lɨwalɨ̀ Fɛ́stɔ̀ rɨ̌ Pɔlɔ̀ bhà dhu ɔ̀vɔ
Pbàyàhúdí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripà tɔ̀ dhu
(Kas 9.15)

13 Ngúfe ɨdhɔ-dzidɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripà mà awɛ̀nà Bèrèníkè mànà níiwú Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ìwǔ lɨwalɨ̀ Fɛ́stɔ̀ àtsɛ̀.
14 Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌ abádhí rɨ̌ ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ nónzɨ̀ rɔ̀, nɨ́ ndɨ Fɛ́stɔ̀ awɛ Pɔlɔ̀ bhà dhu ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ̀. Kǎtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎ kamǎ, àrà ndárà rɔ̀, lɨwalɨ̀ Fèlisì ʉ́bhà atdí alɛ imbi-dzà ɔ̌ ɨrɔ́.
15 Nɨ́ Yèrùsàlɛmà ma mɨ́ʼɨ̀ nɨ́nganɨ́, pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Pbàyàhúdí ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà nɔ́bhʉ̀ ka fudú, ʼàdʉ̀ ma nónzì, ndɨ́nɨ̌ ma mɔtdɨ́ tɨ́ anya kà-dɔ̌.»

16 Nɨ́ ma mádʉ̀ dhu àdu abádhí tɔ̀, matɨ: «Pbàrɔ́má tɔ́ màndʉ́ ná'ù nzá kɔtdɨ̀ ìndrʉ̌-ànyǎ, ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ ɨnzá ka kàsò dɔ̀ya ndɨ̀ nɔ̀bhʉ̀ alɛ mànà rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨnzá mʉ̀sambà nɔ̀nzɨ̀ rɔ́rɔ̀.»

17 Nɨ́ mǎ mádʉ̀ ìwu atdíkpá ɨ alɛ mànà, mɨ̌wʉ̌ ùvò ɨrɔ́. Nɨ́ ɨnzá kàsʉ́mɨ̀ mà nʉ́dà rɔ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ tsútsǎ nɨ́nganɨ́ ma mádɨ anya t'ʉ́nɔta tɔ́ pbàkà tombi dɔ̌, madʉ̀ ndɨ alɛ Pɔlɔ̀ tɨ́ kátɨna ònzì kiwʉ̌ nà.

18 Nɨ́ yà ka nɔ̀bhʉ̀ alɛ ìwʉ̌ ùvò rɔ̀, ɨ alɛ ádʉ̀ nzá yà ma múbhi ìrɛ̀nà rɔ̌ kǎfǎ dhu tɨ́ ádrʉ̀ngbǎ afátá mà náwɛ.

19 Pbɛ́tʉ̀, abádhí ádʉ̀ òko 'àmbɛ 'àgò dɔ̌ kà mànà dɔ̀ná dhu nɨ́ fɨyɔ́ sɔmà Pbàyàhúdí tɨ́rɔ̀ tɔ́ dhu kɛ̀lɛ̌. Ndɨrɔ̀, abádhí ádʉ̀ òko àmbɛ 'àgò dɔ̌ dɔ̀ná ngǎtsi dhu nɨ́, Yɛ̌sù tɨ́ kátɨna atdí alɛ, yà ɨwà avɛ̀ kɔtdʉ̀ ndɨ̀ rɔ́rɔ̀ ndɨ Pɔlɔ̀ arɨ́ ádʉ̀ àtɨ̀nà ìnè rɨ́'ì nyɨ̀kpɔ́na nà dhu tɨ́.

20 Nɨ́ ma mʉ́nɨ nzá wɔ̀ dhu bhɛ̌yi agòta dɔ̌ ma mádʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà dhu. Nɨ́ ma mádʉ̀ dhu ìvu Pɔlɔ̀-tsʉ̌, matɨ kà ràmbɛ̀nà tɨ́ nzɨ̌ ndòzè, ndàrà Yèrùsàlɛmà rɔ̀ ka kadʉ̀ tɨ́ ànyǎna ʉ̀nɔ̀.

21 Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ ndònzì kɔdɔ̀ ndɨ̀ imbi-dzà ɔ̌ tɨ́, ràrà àhʉ́ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà araya ànyǎna ʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mádʉ̀ kàvi kongò ɔ̀dɔ̀nà imbi-dzà ɔ̌, ràrà àhʉ́ ma maraya kòvì, kowù nà kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà-fɔ ɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.

22 Àgìripà adʉ̀ àtɨ̀nà: «Ma mòzè mɨrɨ̀ wɔ̀ alɛ rʉ̌nɔna dhu ɨma nyʉ́ tɨ́rɔ̀.» Nɨ́ Fɛ́stɔ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Tsútsǎ tɨ́ nyɨ nyɨ́ kà rʉ̌nɔna dhu ìrɨ̀.»

23 Nɨ́ tsútsǎ nɨ́nganɨ́, ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripà mà awɛ̀nà Bèrènɨ̌kè mànà nɨ́iwú ùvò ìndrʉ̌ àkɔ̌ ka karɨ́ ɔ̀ná rɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ kàluga-lí, atdídɔ̌ nyʉ́ ɨ ʉ̀fɔ̌ ɨ rɔ́rɔ̀. Nɨ́, abádhí atsù ányɨ̀-dza, owùya ɔ̌ Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, Kàyìsàriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà. Kɔ̌kɔ̀ alɛ òtsù ɨdza dhu-dzidɔ̌, lɨwalɨ̀ Fɛ́stɔ̀ adʉ̀ Pɔlɔ̀ àvi kiwʉ̌ nà.

24 Nɨ́ Pɔlɔ̀ ɨrà àhʉ́ rɔ̀, Fɛ́stɔ̀ apɛ̀ ɔtɛ, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripà, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ kɔ́rɔ́ àzú-dzá àlɛ̌ kɨ́'ì nyɨ̌ mànà rɔ̀, nyɨ̌ nyàla tɨ́ wà yà alɛ? Àbadhi nɨ́ ndɨ yà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ma mɨ́'ì rɔ̀, ndɨrɔ̀ yàrɨ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ màtɨ́ Pbàyàhúdí tɔ́ ihé-yà íwʉ̌ tɨdu ɔ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀, 'àmbɛ ùkʉ̌ dɔ̌, 'àtɨ kà ràkǎ nzá kʉbhà ràdɨ nyɨ̀kpɔ́na nà.

25 Nɨ́ pbàkà ɔ̌, ma mála dhu nɨ́ ɨnzá kà ràfǎ atdí dhu mà, yà kàkǎ kohò okúna dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, yà angyangyi kɔ̌nzì ndɨ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ndɨ́nɨ̌ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà ɔtdɨ́ tɨ́ ànyǎna dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mádʉ̀ kàvi ndɨ́nɨ̌ ka kowu tɨ́ nà ndɨ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà-fɔ ɔ̀.

26 Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́'ì ɨ̀mbǎ kàbhà afátá nyʉ́ tɨ́ ma mándɨ̌na mabhʉ́ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ̀ atdí dhu nà màtɨ́. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mìbhò ka kiwʉ̌ nà ɔnzɨ̀kʉ́ ɔ̌, ròsè dòtsí ɔnzɨ̀nʉ́ ɔ̌ nyʉ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripà. Nɨ́, ɔ́ngʉ̀ dhu kà-tsʉ̌, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ kà-dɔ̌ ma mádʉ̀ àndinà dhu.

27 Obhó tɨ́, òsò ka kòsò alɛ òvì ka kɨ́ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà-fɔ ɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ kadʉ̀ pbɨndà afátá ɨtɛ̀ dhu-tɨ̀ rɨ̌'ì mbǎ!»

26

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Pbàyàhúdí arɨ́ ndɔ̀bhʉ́ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu-tɨ̀ àwɛ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripà tɔ̀ dhu
(Màt 10.18-20; Kas 9.1-30; 22.1-21; 1Pɛ́ 2.12)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripà atɨ Pɔlɔ̀ nɨ̌: «Nyɨ nyàkǎ wà nyawɛ pbʉ̀kʉ̀ dhu kòmbí nyɨ-tɨ́rɔ̀.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɔlɔ̀ ava ɔtsʉ́na, ndɨ̀fʉ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà nɨ̌, ndàdʉ̀ ɔtɛ ɔ̀pɛ̀, ndàtɨ:

2 «Ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripà, ɨdhɛ̀du nɨ́ka ndɨ̀ atdídɔ̌ indo ma màbà kàsʉ́mɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ma mawɛ tɨ́ yà Pbàyàhúdí arɨ́ mɔbhʉ́ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu-tɨ̀ ɔnzɨ̀nʉ́ nɨ́dhunɨ̌.

3 Obhó tí, nyɨ nyʉ́nɨ wà àlɛ̌ tɔ́ màndʉ kɔ́rɔ́ àlɛ̌'ɨ Pbàyàhúdí tírɔ̀, ndɨrɔ̀ nyɨ nyʉ́nɨ àlɛ̌ kárí àlɛ̌ àgò tí dhu mànà dhu mbɛ̌yi nyʉ́. Ní ma mìtdɛ̀ nyɨ ìtdɛ̀ tí nyɨrì yà ma máwɛ̌na ɨndʉ̀ dhu.

4 Kɔ́rɔ́ Pbàyàhúdí nʉ́nɨ wà idú ngbángba ɔ̀ rɔ̀ ndì nɔ̀pɛ̀ rɔ̀ ma móvì tí dhu. Ndɨrɔ̀, abádhí ʉ́nɨ wà nzínzìya ɔ̌ ma mí'ì nà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ nyʉ́ ɔ̌ kɔ́rɔ́ pbàkà mʉ̀tsɔ, rɔ̀pɛ̀ ndì dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀.

5 Abádhí ʉ́nɨ wà ɨma angyíta tí. Ní ì òzè ka rɔ̀, abádhí rɨ̌'ì ìnè 'ìtɛ̀ dhu ɨma rɨ'ì Mʉ̀fàrìsayò, yà ɔbɨ nyʉ́ nà arí Músà bhà Ʊyátá mà, sɔmà tɔ́ ngʉ̌kpà màndʉ mànà nífʉ̌ fàká sɔmà ɔ̌ alɛ-tɨdɔ̀.

6 Ní kòmbí, ka kɨdì ma ɨrɔ́ ɔnzìnʉ́ ànyǎdu ka kʉnɔ tí, yà àlɛ̌ t'ábhúna tɔ̀ Kàgàwà akɔ̀ làká ma má'ù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

7 Àlɛ̌ tɔ́ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rʉ̀gànda-tsʉ̀ ná'ù wà ɔ̀nzɨ ndɨ dhu ɔnzɨya ndì dhu. Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, abádhí arí Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ adyíbhengá màtí, ndɨrɔ̀ kúbhingá màtí, ìnzɨ̌ ì 'í ìngyɛ̌ rɔ́rɔ̀. Ní ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripǎ, kɔ̀nɨ̌ Pbàyàhúdí ɔ̀bhʉ̀ ma okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu ní wɔ̀.

8 Ní ádhu nyɨ̌ Pbàyàhúdí tírɔ̀, nyɨ̌ nyɔ́zʉ̀ Kàgàwà rɨ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ àbhʉ̌ rʉ̀ngbɛ ì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu ìnzɨ̌ rádʉ̀ ndà'ù dhu tí nɨ̌?

9 Ɨma nyʉ́, yà nyɨ̌ nyí mandà rɔ̀, pbàkà ɨrɛ̀ta ni'ì mongò magò ɔbɨ nyʉ́ nà Yɛ̌sù Nàzàretì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ-ɔvɔ̀ nàtì ìngbàtí íli ndì alɛ mà nà.

10 Wɔ̀rí ní ndɨ ma mɔ́nzì Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu: pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɔ̌wu movì rɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨma nyʉ́ ma márà Yɛ̌sù ná'ù ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ ábhʉ rɔ̌ kusɔ̌, kʉdɔ imbi-dzà ɔ̀. Ndɨrɔ̀, ɨ alɛ ka kɔ̀zè kɔkyɛ̀ rɔ̀, ma madʉ́nà àrà ndɨ dhu à'ù rɔ̌ à'u tí.

11 Ndɨrɔ̀, ibí-gʉ̀na nyʉ́, ma madʉ́nà àrà ʉ̀da rɔ̌ unduta-dzà ɔ̀na nǎ, mambɛ àvu dɔ̌ Yɛ̌sù ná'ù alɛ-rɔ̌. Ma madʉ́nà àrà abádhí ʉ̀tʉ rɔ̌ rʉ̀nɔ̀ dhu nzɛ́rɛ nyʉ́ Yɛ̌sù nɨ̌. Ma mɨ'ì nàwí nà atdídɔ̌ abádhí rɔ̌. Ní ndɨ nàwí adʉ̀ mabhʉ, marà àvu rɔ̌ abádhí rɔ̌ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ màtí.

12 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, atdíku ma madì mambɛ àrà dɔ̌ Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Wɔ̀ ndɨ abhi tɔ́ rʉsà nʉfà idù, 'àdʉ̀ Yɛ̌sù ná'ù alɛ núsɔ̌ ma mí nɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ níbhò idù nɨ'ì pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ.

13 Ní ádrʉ̀ngbǎlɛ́, azà adyifɔ̀-sɨsì adyíbhengá nga tɔ́ ɔ̌, otu ɔ̌ mǎ mówu rɔ́rɔ̀, ma mala ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rírà awáwʉ̀, ràtdye tɨká nga, yà mʉnda rí alɛ mànà. Ndɨ awáwʉ̀ bhà ɨnga t'áwʉ̀ta asè adyifɔ̀ arí ɨnga àwʉ̀ tí dhu dɔ̀nǎ màtí.

14 Ní ndɨ dhu mǎ màla rɔ̀, mǎ mawà mǎ kɔ́rɔ́ obvò. Ndɨrɔ̀, ma madʉ̀ atdí alɛ-tù ìrì Pbàyàhúdí t'ávàna ɔ̌ rí dhu ɔ̀vɔ̀ idù rɔ́. Ndɨ alɛ-tù atɨ: ‹Sáwúlò, Sáwúlɔ̌, ádhu nyɨ nyávu rùdú nɨ̌? Nyɨ nyí tsùdu ɔ̀bhɨ, nyambɛ àpbɛ̀ àbhʉ dɔ̌ ɨndʉ̀ nyɨ-tírɔ̀, àdhàdhì ìkyì arí ndɔ̀vì rí mùgɔ̌ nɨ̌ alɛ-tsʉ̀ ɔ̀bhɨ dhu bhɛ̌yi.›

15 Ní ma madʉ̀ dhu nívu kà-tsʉ̌, matɨ: ‹Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, nyɨ nyʉ́ ní àdhɨ?› Ní kǎdʉ̀ dhu àdu idù, ndàtɨ: ‹Ɨma ní Yɛ̌sù, wɔ̀ nyɨ nyávu rùdú rɔ̀.

16 Pbɛ́tʉ̀, ívà nyɨ nyidè pfɔ̌nʉ dɔ̌. Yàrí ní ndɨ ma màvi ma ɨndʉ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu: Ma mòzè nyɨ nyadɨ pbàkà kasʉtálɛ tí. Ndɨrɔ̀, ma mòzè nyɨ nyɨ'ì yà nyɨ nyàla ɨma dhu tɔ́ ngàmbì tí, ndɨrɔ̀ nyɨ'ì olù ma mítɛ̀na ɨndʉ̀ dhu tɔ́ ngàmbì tí.

17 Ma mí ngbɔ̌nʉ ɔ̀dɔ ɔ̀dɔ fʉ̀kʉ́ pbìrì ɔ̌ bhà mà, ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí mànà rɔ̌ rɔ̀. Ní, ma mòvì nyɨ abádhí nzínzì ɔ̀,

18 ndínɨ̌ nyɨ nyʉngbɛ tí abádhí-nyìkpɔ́ rùvò ínɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, rʉ̀dà awáwʉ̀ ɔ̀. Ndɨrɔ̀ ma mòvì nyɨ ndínɨ̌ abádhí uvò tí pfɔ̀mvɔ Sìtanì bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-tsì rɔ̀, 'ʉ̀dà Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-tsì. Ndɨrɔ̀, ma mòvì nyɨ ányì, ndínɨ̌ ɨma abádhí à'ù rɔ̀, Kàgàwà adʉ̀ tí abádhí tɔ́ nzɛ́rɛnga nʉ́bà abádhí tɔ̀, ràdʉ̀ ngari àbà pbìndà alɛ mànà.›

19 Ádrʉ̀ngbǎ kamà Àgìripǎ, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ ma muvó nzá ma ìnzɨ̌ mɨfʉ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ɔ̀vɔ̀ idù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ dhu.

20 Nɨ́ ma mapɛ̀ mʉnɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma madʉ̀ ʉ̀da kà nà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨrɔ̀ Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nă. Ndɨrɔ̀, ma madʉ̀ kɔ̀vɔ̀ átɔ̀ ìnzɨ́ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀. Ìndrʉ̌ tɔ̀, ma maránà ɔ̀vɔ̀nà rɔ̌ dhu nɨ́, abádhí ràkă ʼʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga, ʼàdʉ̀ ʼʉ̀gɛ̀rɛ̀ Kàgàwà tɔ̀, ndɨrɔ̀ abádhí tɔ́ mʉ̀tsɔ ràkă ndìtɛ̀ dhu ɨwà abádhí rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì, ʼʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga.

21 Kɔ̀nɨ̌ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ Pbàyàhúdí álʉ̌ ma Kàgàwà bhà ɨdza-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ lubhà ɔ̌ rɔ̀, ʼàdʉ̀ dhu ɔ̀nzì ndɨ́nɨ̌ ì oho tɨ́ ma.

22 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà ɔ́dɔ̀ ndɨ ngbɔ̌du dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ʼì nyìkpɔ́du nà rìrà àhʉ indo nga ɔ̀, madʉ̀ àmbɛ kàbhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ kpangba kɔ́rɔ́ alɛ, nzónzo mà, ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà tɔ̀. Músà mà, Kàgàwà bhà ngʉ̌kpà pbànábí mànà nʉ́ʉnɔ ì nɔnzɨya dhu. Nɨ́ wɔ̀ dhu dɔ̌ ma marɨ́ ìsɛ̌na atdí dhu mà rɨ̌ʼì mbă.

23 Ɨ dhu nɨ́: Krɨ́stɔ̀ rabáya àpbɛ̀ ràrà àhʉ pbìndà ɔvɛ ɔ̀, ka rɨngbɛ̀ya ndɨ ndì wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ɨ dhu ràdʉ̀ awáwʉ̀ àbhʉ Pbàyàhúdí mà, ìnzɨ́ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà tɔ̀.»

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ádrʉ̀ngbă kamà Àgìripà àvɨ̌ rà'ù Yɛ̌sù dhu

24 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi Pɔlɔ̀ àwɛ Pbàyàhúdí arɨ́ ndɔ̀bhʉ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ lìwalì Fɛ́stɔ̀ akù ɔrʉ́-tʉ̌na nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Pɔlɔ̌, tɨ́ àrɨ̌ dʉ̀nʉ́ rɨ́ʼì? Wɔ̀ abhɔ nyʉ́ nyɨ nyɔ́zʉ̀ dhu nɨ́dɔ̀ wà àrɨ̌ dʉ̀nʉ́!»

25 Nɨ́ Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu àdu, ndàtɨ: «Ɨfʉta nà àkă ádrʉ̀ngbălɛ́, ìmbă àrɨ̌ rɨ̌ʼì dùdú. Pbɛ́tʉ̀ yà ma mʉ́nɔna dhu nɨ́ obhó dhu nyʉ́, ndɨrɔ̀ ndɨ dhu nɨ́ tɨ̌na nà dhu nyʉ́.

26 Ádrʉ̀ngbă kamà Àgìripà nyʉ́ nʉ́nɨ wà ndɨ dhu. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ dhu àwɛ̌ kɔ̀nzɨ, ìmbă ùdú ɔdɔ́ na. Ma mà'ù dhu ɨwà kà rʉ̀nɨ ɨ dhu kɔ́rɔ́. Obhó tɨ́, ɨ dhu ɔ́nzì nzá ì ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀.

27 Nɨ́ ɨnyɨ Ádrʉ̀ngbă kamă, nyɨ nyá'ù tɨ́ wà Kàgàwà bhà pbànábí ʉnɔ dhu? Ma mʉ̀nɨ dhu ɨwà nyɨ rá'ù ka.»

28 Nɨ́ ádrʉ̀ngbă kamà Àgìripà adʉ̀ dhu ìvu Pɔlɔ̀-tsʉ̌, ndàtɨ: «Nyɨ nyòzè tɨ́ mʉgɛ̀rɛ̀ ma, mongò mʉ̀krɨ́stɔ̀ tɨ́ yà ákɛ̌ kàsʉmì ɔ̌ tɨ́?»

29 Nɨ́ Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ìmbă àmbɛ̀nà ì'ì ákɛ̌ kàsʉmì màtɨ́, ndɨrɔ̀ ábhɔ̌ kàsʉmì màtɨ́, nɨ́ ma mɨ́ mɨtsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ìnzɨ́ nɨ́ okúnʉ dɔ̀ rɔ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ mɨtsɔ̀ dʉ̀kʉ́ kɔ́rɔ́, yà ma mʉ́nɔna dhu ìrɨ nyɨ̌ nyɨ́ indo rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyʉgɛ̀rɛ̀ tɨ́ nyɨ̌ nyɔ̌ngò ɨma bhɛ̌yi, ìnzɨ́ nɨ́ kʉtsì nyɨ̌ àdrà-mbɨ̌ nɨ̌ yà ɨma ka kʉ̀tsì dhu bhɛ̌yi.»

30 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbă kamà Àgìripà mà, lìwalì Fɛ́stɔ̀ mà, Bèrènɨ̌kè mà, ndɨrɔ̀ kɔ̌kɔ̀ ányì-dzá ì'ìnà ngʉ̌kpà alɛ mànà adʉ̀ ìvà 'ìkò ɔrʉ́.

31 Nɨ́ iri ì ùvò rɔ̀, abádhí adʉ̀ òko 'àmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtìnà dɔ̌: «Yàrɨ́ alɛ ɔ́nzì nzá atdí dhu mà yà kàkă kosò, ndɨrɔ̀ ngătsi nɨ̌ kàkă kohò okúna dɔ̀ rɔ̀.»

32 Nɨ́, ádrʉ̀ngbă kamà Àgìripà adʉ̀ àtìnà lìwalì Fɛ́stɔ̀ nɨ̌: «Ìkɔ̀lɔ̀ ka kàmbɛ̀nà yàrɨ́ alɛ ìkɔ̀lɔ̀ ɨnzá kɔ̌nzì ndì angyangyi ndɨ́nɨ̌ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbă kamà ʉnɔ tɨ́ ndɨ ànyăna nánɨ̌.»

27

Pɔlɔ̀ nà ka kówu Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(Zàb 107.23-31; Ìsa 43.1-2; 2Kò 11.25-26)

1 Lìwalì Fɛ́stɔ̀ níitdègu dhu ùdhɛ̌ mă* ràkă mɔ̌wù bàtɔ́ ɔ̌ Ìtàliyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, nɨ́ ka kadʉ̀ Pɔlɔ̀ mà, ùsɔ̌ ka kúsɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ mànà núbho Zʉ̌líyò tɨ́ kátɨna atdí alɛ-fɔ́. Ndɨ Zʉ̌líyò nɨ'ì kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbă kamà tɔ̀ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ pbànówí dɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbălɛ.

* **27:1 27.1** Mă-tì nɨ́ Lukà, yàrɨ́ bhʉ̌kù nandí alɛ, nɨ́rà ndùngbò Pɔlɔ̀ mà nzínzì ɔ̀ dhu (Kas 21.18).

2 Nɨ́ mǎ mupò Àdràmitì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ atdí bàtɔ́ ɔ̀, mɔ̌wù atdíkpá Àstarɨkɔ̀ tɨ́ kátɨna atdí alɛ mànà. Ndɨ alɛ nɨ'ɨ̀ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ atdí kɨgɔ̀, Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɨ́ kátɨna ɔ̌ alɛ. Ndɨ bàtɔ́ nɨ'ɨ̀ Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ibí kìfukù ɔ̀nǎ rʉ́da.

3 Nɨ́ tsútsǎ nɨ́nganí, mǎ mawù ùvò Sìdɔnà tɔ́ kìfukù ɔ̀. Nɨ́ ányɨ̀, Zʉ̌líyò anzɨ̀ ídzì dhu nyʉ́ Pɔlɔ̀ tɔ̀, ndʉ̀bhà ka ràrà ɔdhɨ́na àndà, ndɨ́nɨ̌ ɨ kà t'ɔ́dhɨ́na náadʉ̀ tɨ́ kà dzʉ̀nà nɔ́nzɨ̀ kà rɨ̌'ɨ̀ atdyúya nà dhu-tsí nɨ̌.

4 Sìdɔnà rɔ̀ mǎ mùvò rɔ̀, mǎ marì Kìpurɔ̀ tɔ́ sɔ̀ngà-igì dɔ̀nǎ, awɛ rɔ̌pili tʉ̀mbà tɨ́ nyɨ̀ka-kpa rɔ̌, ràdʉ̀ àmbɛ bàtɔ́-tsʉ̀ àtɔ̀ dɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.

5 Nɨ́ mǎ mawù ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ dɔ̌ Kìlìkiyà tɔ́ pbìrì mà, Pàfùliyà mànà igì dɔ̀nǎ, mɔ̌wù ùvò Mirà tɨ́ kátɨna kìfukù ɔ̀, Lìkiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

6 Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ nɨ́ ndɨ, yà Pɔlɔ̀ mà ka kùbhonà fɔ́ná Zʉ̌líyò, pbànówí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ, náatù Ìtàliyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rárà Àlɛ̀sàndùriyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ atdɨ́ bàtɔ́. Nɨ́ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ mǎvi mʉ̌pò kà ɔ̀.

7 Nɨ́ mǎ mawù rɛ̀rʉ̀ dɔ̌, mʉ̌bhi ibí ɨdhɔ nyʉ́ tɨ́, ìnzɨ̌ mǎ móndri rɔ́rɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨwà mǎ màbà ábhɔ̌ àpbɛ̀ nyʉ́ rɔ́rɔ̀, mǎ mawù mʉ̌tɔ̀ Kìnidɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀-nyɨ̀kpa rɔ̌. Nɨ́, ìnzɨ̌ awɛ rɨ̌ mǎbhʉ̌ mǎmbɛ òndri dɔ̌ ányɨ̀nǎ rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, mǎ madʉ̀ mʉ̌nyɨ̀ mɔ̌wù Krɛ̌tɛ̀ tɔ́ sɔ̀ngà tɔ́ mùsùngú dɔ̀nǎ rɔ̀, yà ìnzɨ̌ awɛ rɔ̌pili ɔbɨ nà ɨ nǎ rɔ̀, mʉ̌dà ndɨ sɔ̀ngà tɔ́ adzɨ-rɔrɔ̀, Sàlmɔnà tɨ́ kátɨna tɨ́.

8 Nɨ́ mǎ marì ɔbɨ nyʉ́ tɨ́ ndɨ pbìrì-kutì rɔ̌, mǎdʉ̀ òwu ùvò Ídzì kìfukù tɨ́ kátɨna atdí kìfukù ɔ̀. Wɔ̀ ndɨ kìfukù ɨ'ɨ̀ kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ Làsɛyà tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀-tɨ́.

9 Mǎ miwí ábhɔ̌ kàsʉmɨ̀ nyʉ́, mǎ mówu abhi nà tɨ́ dhu ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ odú nyʉ́. Ròsè dòtsí, ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉta-tsʉ̀ nʉ́tsɨ ka kɨ́ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ náadʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɨwà ndɨ̀ ndʉ̀dà rɔ́, ndɨ dhu ràdʉ̀ dhu ɨ̀tɛ̀ awɛ arópili atdídɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ràkǎ wà. Nɨ́ Pɔlɔ̀ avɔ̀ dhu ɔdhɨ́na tɔ̀, ndàtɨ:

10 «Àbanɨ̌nzó, yàrɨ́ àlɛ̌ tɔ́ abhi ɔ̌ àlɛ̌ kɨ́ àpbɛ̀ àbà àbà abhɔ nyʉ́. Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ kíwɨ̌na dhu nɨ́ nzɨ̌ nɨ́ yàrɨ́ bàtɔ́ kɛ̀lɛ̌ ɔ̀ná anɔ̀ mànà, àlɛ̌ kɨ́ àlɛ̌ tɔ́ ípìrɔ̌nga nyʉ́ mà nápà àlɛ̌ rìwɨ̌ átɔ̀.»

11 Pbɛ́tʉ̀, pbànówí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ adʉ̀ wɔ̀ bàtɔ́ òdì rɨ́ alɛ mà, ndɨ bàtɔ́ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ mànà-tsʉ̌ dhu kɛ̀lɛ̌ nɨ́rɨ̀, Pɔlɔ̀ ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀rɨ ndɨ̀ ndàmbɛ̀nà rɔ̀.

12 Kìfukù ɔ̌ ka kóko ádrʉ̀ngbǎ gìrì tɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ dhu nɨ́ɨ'ɨ̀ mbǎ mbɛ̌yi. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ adʉ̀ dhu à'ù ìndrʉ̌ rɔ̀pɛ̀ abhi 'òwù ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀. Abádhí azè dhu nɨ́, àkǎkǎ fɨ̌yɔ̀ nɨ̌, 'òwù ùvò Fòyìnikè tɔ́ kìfukù ɔ̀, 'àdʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ gìrì tɔ́ kàsʉmɨ̀ ʉ̀dà ányɨ̀rɔ̌. Wɔ̀ ndɨ Fòyìnikè nɨ'ɨ̀ Krɛ̌tɛ̀ tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̌ atdí kìfukù, yà ìnzɨ̌ mùsùngú mà, ngɔ̀mà nà ndɨrɔ̀ mʉ́layí mà ngɔ̀mà nà tɨ́ kátɨna awɛ nóongónà ɔ̀pili tʉ̀mbà tɨ́ nyɨ̀na-kpa rɔ̌†.

Àpùpú rɨ̌ Pɔlɔ̀ nà ka kówu ɔ̀ná Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ bàtɔ́-ɔ̌nga nʉ́tdyǎ dhu

13 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ɨsɔ́ tɨ́ rɔ́'ɔ awɛ náapɛ̀ ndìvɔ̌ nga mùsùngú dɔ̀nǎ rɔ̀. Nɨ́, bàtɔ́ ɔ̀ ɨ'ɨ̀ alɛ náadʉ̀ dhu àtɨ̀ àkǎ fɨ̌yɔ́ abhi àmbɛ̀nà àkǎ dhu tɨ́. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ abádhí ɨvà nàngà, bàtɔ́ ràdʉ̀ abhi ɔ̀pɛ̀ ndàmbɛ òrì dɔ̌ Krɛ̌tɛ̀ tɔ́ sɔ̀ngà-bɨdɔ̌.

14 Pbɛ́tʉ̀ kòmbómbí tɨ́, Hɛ̀ràkulò tɨ́ ka kɨ́ ɔvɔ̀na ànzi àpùpú náapɛ̀ ndòpìlì ɔbɨ nyʉ́ nà Krɛ̌tɛ̀ tɔ́ sɔ̀ngà dɔ̀nǎ rɔ̀.

15 Nɨ́ ndɨ àpùpú náapbɨ̀ bàtɔ́, ndàmbɛ àrà dɔ̌ nà, ndɨ bàtɔ́ ʉ̀lɛ̀ ka kɨ́ ràrà otùna ɔ̌ dhu ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ odú nyʉ́. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ mǎ madʉ̀ bàtɔ́ ʉ̀bhà ʉ̀bhà tɨ́ ndɨ awɛ ràmbɛ àrà dɔ̌ nà.

16 Kàwʉdà tɨ́ kátɨna sɔ̀ngǎ-ngba-tɨ́ mǎ mʉ̀dà rɔ̀, mǎ mabà ɔbɨ ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ dzidɔ̌, mǎlʉ̌ yà olùnǎ rɔ̀ ka kósò bàtɔ́ rɔ̌ ìndrʉ̌ t'ɨ́gʉ́tá tɔ̀ ibhú, mɨ̌dzɨ̌ bàtɔ́ ɔ̀.

17 Nɨ́ ka mǎ mɨ̀dzɨ̌ bàtɔ́ ɔ̀ dhu-dzidɔ̌, bàtɔ́ ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ náadʉ̀ dhu dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ̀ rádʉ̀ imbi nídyì, 'àdʉ̀ ʉ̀kpɔ̀rɔ̀nà bàtɔ́ rɔ̌, 'ìsɔ̌ ndɨ bàtɔ́ nɨ̌ rɨ̀dzɔ̀. Abádhí anzɨ̀ Lìbiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ rɔ̀ bàtɔ́ rǎtsɨ Sírtì tɨ́ kátɨna ɔsɔkpɔ́-gʉ̀gʉ̀ dɔ̌ dhu-ɔdɔ̀ átɔ̀. Nɨ́ abádhí adʉ̀ itsu

† **27:12 27.12** Ngʉ̌kpà alɛ rɨ̌ kàtɨ: mùsùngú mà ngɔ̀mà nà ndɨrɔ̀ mʉ́layí mà ngɔ̀mà nà dɔ̀ nga nándà kìfukù tɨ́.

tɔ́ nàngà nɨ́dɔ̀ ɨdha dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ bàtɔ́ nabhʉ̀ tɨ́ ràmbɛ àrà dɔ̌ awɛ rǎrà dhu bhěyi. Wɔ̀ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ abádhí ʉbhà bàtɔ́ awɛ ràmbɛ àrà dɔ̌ nà ɨ̀yɔ̀.

18 Tsútsǎ nínganí, awɛ ambɛ́nà ɔ̀ká nga nʉ́tdya dɔ̌ atdídɔ̌. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, bàtɔ́ ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ náadʉ̀ ànɔ̀ ɔ̀pɛ̀ ʼàwà ɨdha ɔ̀.

19 Nɨ́ ɨ̀bhʉ ráhʉ ɨdhɔ ɔ̌, kɔ̀rɨ́ alɛ náapɛ̀ ʼàwà ɨ̀ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ nɨ̌ dhu ɨ̀ nyʉ́ tɨ́rɔ̀ ɨdha ɔ̀.

20 Ibí ɨdhɔ nyʉ́ nʉ́ʉdà ɨ̀nzɨ̌ mǎ ràla adyifɔ̀-nyɨ̀kpɔ́-mbì mà, ndɨrɔ̀ alalɨ nyʉ́ mà. Ndɨ àpùpú adɨ̀ ndàmbɛ ɔ̀pili dɔ̌ atdídɔ̌ nyʉ́. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, mǎ maʼu nzá dhu ʉ̀gʉ̌ mǎ ràrɨ̌ àdʉ̀ ʉ̀gʉ.

21 Mǎ nɨʼɨ̀ ɨnzá mǎ màpɛ̀ atdí dhu mà náfɔ̌ lika ɔ̀, ràrà àhʉ ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ tɨ́ rɔ́. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Pɔlɔ̀ ɨvà ndɨ̀ ndìdè nzínzìka ɔ̌, ndàtɨ: «Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyɨ́rɨ̌yana gukyè ma mʉ́nɔna fʉ̌kʉ̀ dhu ɨ̀nzɨ̌ alɛ rɨvà àlɛ̌ Krɛ̌tɛ̀ tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̌ rɔ̀, nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ɨ̀ nɨ̀nza dhu námbɛ̀nà nzɨ̌ ʼɨ̀nzǎ. Ndɨrɔ̀ kɔ̌kɔ̀ àlɛ̌ kɨwɨ̌ dhu-tsí námbɛ̀nà nzɨ̌ ùwɨ̌.

22 Pbɛ́tʉ̀, ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, nyɨ̌ ròtù afíkʉ. Obhó tɨ́, atdí alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga níwɨ̌. Àlɛ̌ kɨ́ bàtɔ́ kɛ̀lɛ̌ níwɨ̌.

23 Obhó tɨ́, indo kúbhingá, yà pbɨ̀ndà alɛ tɨ́ ma marɨ́ʼɨ̀, ndɨrɔ̀ yà ma marʉ́lɛ̌na Kàgàwà bhà màlàyikà nɨ́rà àhʉ tɨdú.

24 Nɨ́ kàtɨ ma nɨ̌: ‹Pɔlɔ̌, nzɔ̌nzɨ ɔdɔ! Dhu àkǎ wà nyarà àhʉ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka kʉnɔ tɨ́ ànyǎnʉ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, kɔ̀nɨ̌ pbɨ̀ndà ídzìnga ɔ̌ Kàgàwà ʉ̀bhà wà wɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́bhi mànà alɛ kɔ́rɔ́, ròkò nyɨ̀kpɔ́ya nà.›

25 Nɨ́ ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, nyɨ̌ ròtù afíku! Obhó tɨ́, ma màʼù wà dhu Kàgàwà ràrɨ̌ yà idù ndɨ̀ ndɔ̀vɔ̀ dhu nɔ́nzɨ ɔ̀nzɨ.

26 Ndɨrɔ̀, ɨdha rǎrà àlɛ̌ ɨ̀vɨ̀vɔ̀ atdí sɔ̀ngà-igì dɔ̀.»

27 Atdí kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà rɨ́ iku nísě iku ɔ̌, àpùpú ɨʼɨ̀ ìnè ɔ̀ká nga ʉ̀tdyǎ ndɨ̀ ndɨ́ Àdìriyà tɨ́ kátɨna ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ dɔ̌ rɔ́. Nɨ́ mbɛ̀mbɛ̀ ndɨ iku-alìkpa ɔ̌, wɔ̀ bàtɔ́ ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ náadʉ̀ dhu àtɨ̀ ɨwà mǎ mìndù ɨdha-igì-dɔ dhu tɨ́.

28 Nɨ́ abádhí udhè ɨdha tɔ́ ádzǐnga, ʼàdʉ̀ kòtù ɨ̀bhʉ kumì dɔ̀ná àrʉ̀bhʉ̀ nà mɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́. Bàtɔ́ itdègu òndri tdɨ́tdɔ̌ ɨtsɛta, nɨ́ abádhí udhè ka tdɨ́tdɔ̌, ràdʉ̀ àhʉ ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná àrʉ̀ nà mɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́.

29 Wɔ̀ dhu ɨ̀ àla rɔ̀, abádhí adʉ̀ bàtɔ́ rǎrà ndɔ̀pbɨ̀ bhalabhala rɔ̌ dhu-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí adʉ̀ ɨ̀fɔ nàngà nʉ́dɔ ɨdha ɔ̀ olùnǎ rɔ̀ bàtɔ́ tɔ̀, ʼàdʉ̀ àmbɛ ɨnga rʉ̌bho dhu ɔ̀dɔ̀ dɔ̌ atdyúya nyʉ́ nà.

30 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, bàtɔ́ ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ náanzɨ dhu ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ uwé tɨ́ ɨ̀, ʼòtsè. Nɨ́ abádhí ifo ɨgʉ́tá tɔ́ ibhú bàtɔ́ ɔ̀ rɔ̀ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀, ʼàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Mǎ mówu nàngà ʉ̀dɔ ɨdha ɔ̀ angyinǎ rɔ̀ bàtɔ́ tɔ̀.»

31 Pbɛ́tʉ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ pbànówí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ mà, pbɨ̀ndà pbànówí mànà tɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ kɔ̌kɔ̀ alɛ apɛ́ òko bàtɔ́ ɔ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ ʉ̀gʉ.»

32 Nɨ́ ɨ ɨ pbànówí adʉ̀ ɨgʉ́tá tɔ́ ibhú-mbɨ̌ ɨ̀tdɨ̀, ràdʉ̀ ndʉ̀bhà rɛ̀rʉ̀ dɔ̌.

33 Ɨnga ɔ̀dɔ ɨ̀ ɨ́ rùbho dhu ɔ̀nanǎ, Pɔlɔ̀ avì kɔ̌kɔ̀ ɨ̀ ɨ́ʼɨ̀ mànà alɛ kɔ́rɔ́ rɔ̀nyʉ̀ dhu. Kǎvɔ̀ dhu abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Indo, ɨdhɔ àhʉ wà atdí kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà ɨdhɔ tɨ́, yà nyɨ̌ nyúbhì òko rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ nyǎfɔ̌ atdí dhu mà likʉ ɔ̀ nɨ̌.

34 Nɨ́rɔ̀, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́ matɨ, nyɨ̌ rɔ̀nyʉ dhu. Obhó tɨ́, ɔ̀nyʉ̀ àkǎnà wà nyɔ̌nyʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyotsi tɨ́ ɔbɨ nɨ̌, nyʉ̌gʉ. Ndɨrɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌, atdí alɛ mà rɨ̌ nzɨ̌ dɔ̀na rɔ̌ atdí àyɨ̌-vɛ́-ngba mà níwɨ̌.»

35 Wɔ̀ dhu ndɨ̀ ndɔ̀vɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ mʉ̀gatì ìdyì, ndàdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀ Kàgàwà-rɔ̌ kɔ́rɔ́ ɔdhína-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀. Kǎdʉ̀ ndɨ mʉ̀gatì-ɔ̌nga ʉ̀kɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀pɛ̀nà ndɔ̀nyʉ̀.

36 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ adʉ̀ ɔbɨ ɔ̀tsì Pɔlɔ̀ rɔ̌, ʼàdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ átɔ̀.

37 Wɔ̀ ndɨ bàtɔ́ ɔ̌ mǎ mɨʼɨ̀ kɔ́rɔ́ ɔ́yɔ̌ mɨyà àrʉ̀bhʉ̀ kumì dɔ̀ná azà nà alɛ tɨ́ rɔ̀.

38 Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ ɔ̀nyʉ̀ dhu ʼùlè nɨ̌ àkǎkǎ dhu bhěyi rɔ̀, abádhí adʉ̀ nganʉ̀ ùgù bàtɔ́ ɔ̀ rɔ̀, ʼàwà ɨdha ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ bàtɔ́ nabhʉ̀ tɨ́ rɔ̀ʼɔ̀ ɨsɔ́.

Bàtɔ́ rɨ̌ ndɨ̀nzǎ ɔ̀ná alɛ ràdù ùgʉ dhu

39 Ɨnga níitdègu ùbho, ní bàtɔ́ ɔ̌ arí kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ ʉnɨ nzá wɔ̀ ɨ̀ óndri tɨna ɔ̀ pbìrì. Pbɛ́tù, abádhí ala dhu ní yà rɛ̀rù óbì ndɨ̀ adzɨ-kpa nzínzì ɔ̌ rónga, ɔsɔkpɔ́-gùgù ràdù ɨ'ɨ̀ ányɨ̀rɔ̌. Ní abádhí adù òzènà dhu ní, àkǎkǎ fɨ̌yɔ̀ nɨ̌, 'àbhʉ bàtɔ́ ròtsù ányɨ̀.

40 Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí ʉnga nàngà-mbɨ̌ bàtɔ́ rɔ̌rɔ̀, 'àdù ɨ nàngà ùbhà ròsù ɨdha ɔ̀. Ndɨrɔ̀ wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌ tí, abádhí ʉnga ngayì-mbɨ̌, 'ìsɔ̌ dɔ̀lɔ̀dɔ̀lɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí usò awɛ àtɔ̀ arí íhǔ mbɛrù-ba, ndínɨ̌ awɛ adù tí bàtɔ́ ɔ̀pbɨ rɔ̀ná, ndàrà nà ɔsɔkpɔ́-gùgù dɔ̀.

41 Pbɛ́tù, bàtɔ́ adù àrà àtsɨ ɔsɔkpɔ́-gùgù dɔ̌. Ní abádhí adù bàtɔ́ ùbhà ányɨ̀rɔ̌ àtsɨ, ɔndìna-kpa ràfɔ̌ ndɨ, ròtsù ɔsɔkpɔ́ ɔ̀, ìnzɨ̌ ngbɔ̌na ràmbɛ ndùya dɔ̌ rɔ́. Ndɨrɔ̀, mùkʉrà-ɔbì náadù ndɨ bàtɔ́ rɔ̌ olùnǎ nga ùgòlò rɨnza ndɨ̀.

42 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmì ɔ̌, pbànówí anzì dhu ndínɨ̌ ɨ ɔkyɛ tí ùsɔ̌ ka kúsɔ̌ alɛ, akyɛ yarà nɔnzɨna 'àdù òtse nɨ̌.

43 Pbɛ́tù, ɨ pbànówí dɔ̌ ádrùngbǎlɛ azè dhu ní ndɨgǔ Pɔlɔ̀. Ní kǎdù ɨ pbànówí ìsɔ ìnzɨ̌ wɔ̀ ɨ ɨ́rɛ̀na dhu nɔnzɨ tí. Ndɨrɔ̀, kǎdù dhu ɔ̀vɔ̀ bàtɔ́ ɔ̌ rí'ɨ alɛ tɔ̀, ndínɨ̌ yarà t'ɔ́nzɨta nʉ́nɨ abádhí nzínzì ɔ̌ alɛ nʉ́ʉbɛ́ tí ɨ angyi ɨdha ɔ̀, 'àdù yarà ɔ̀nzɨ 'ùvò ndɨ ɨdha ɔ̀ rɔ̀.

44 Ndɨrɔ̀, kǎdù dhu ɔ̀vɔ̀ yà ɨnzá yarà t'ɔ́nzɨta nʉ́nɨ alɛ-tsí tɔ̀ rɔ̀nzɨ yarà bhǎwù dɔ̌, ndɨrɔ̀ yà ɨ nùgolo bàtɔ́ rɔ̌ rɔ̀ dhu àpàkálá dɔ̌, 'ùvò átɔ̀ ɨdha ɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ mǎ muvò kɔ́rɔ́ ádrùngbǎ rɛ̀rù ɔ̀ rɔ̀, ìnzɨ̌ mʉ̌vɛ.

28

Mèlità tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̌ bhà rɨ̌ Pɔlɔ̀ mà nákɔ̌ dhu
(Màt 8.14-16; Luk 10.19; Kas 14.11-12; Ɛ̀br 13.2)

1 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi mǎ mùgʉ ɨdha ɔ̌ rɔ̀ dhu-dzidɔ̌ ní ndɨ ka kadù dhu ɔ̀vɔ̀ fǎkà katɨ yà mǎ mí'ɨ̀ ɔ̀ná sɔ̀ngà-ɔvɔ̀ ràrɨ̌ Mèlità.

2 Wɔ̀ ndɨ sɔ̀ngà ɔ̌ bhà nɨ́ɨtɛ̀ fǎkà ídzìnga ní yà ìnzɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ arɔ́nzɨna ídzìnga. Abádhí ʉtɔ ádrùngbǎ kàzʉ́-yà-ba nyʉ́ fǎkà, igye rǒgye, ndɨ dhu ràdù gìrì ìbhò dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ní abádhí adù tsùka àndu kɔ́rɔ́ ndɨ kàzʉ-tsùnǎ.

3 Nírɔ̀ ní ndɨ Pɔlɔ̀ ɨvà ndɨ̀ ndàrà ákǎlɨ̌-nzo àndu, ndɨ̀rà nà okùna dɔ̌, ndɨpbà kàzʉ ɔ̀. Ní kàzʉ ìgbɛ̌ rɔ̀ná ámvɔ̀ tɔ́ osu náahù wɔ̀ ákàlɨ̌ ɔ̀ rɔ̀, ndàpbɛ̀lɛ̌ ndɨ̀ Pɔlɔ̀-ɔtsʉ́-rɔ̌.

4 Wɔ̀ pbanga ɔ̌ bhà itdègu osu àlǎ Pɔlɔ̀-ɔtsʉ́-rɔ̌ rɔ́bhɛlɛ rɔ́, ní abádhí adù ɔtɛ ɔ̀pɛ̀ nzínzìya ɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Obhó nyʉ́, yàrí alɛ ní ìndrǔ ɔ̀kyɛ arí alɛ. Ádhu nɨ̌? Kɔ̀gù ɨdha ɔ̌ rɔ̀ ìnzɨ̌ ndɔ̀vɛ̀, ní Kàgàwà bhà làmí nózè nzá kà ràdɨ nyɨ̀kpɔ́na nà!»

5 Pbɛ́tù, Pɔlɔ̀ adù ɔtsʉ́na-ɔ̌nga kɛ̀lɛ̌ níyà, osu ràdù ɨ̀tsɨ̀ kàzʉ ɔ̀, ìnzɨ̌ Pɔlɔ̀ ràdù atdí nzɛ́rɛ dhu mà nínè.

6 Ìndrǔ ambɛ́nà Pɔlɔ̀ ɔ̀dɔ̀ dɔ̌, ndínɨ̌ ɨ ala tí ɨwà ɔtsʉ́na òpè rɔ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɨwà ɨ̀tsɨ̀ ndɔ̀vɛ̀ rɔ́. Pbɛ́tù, abádhí adɔ̀ nga ádzɨ̌ta nyʉ́, ìnzɨ̌ 'àdù atdí nzɛ́rɛ dhu mà àla Pɔlɔ̀-rɔ̌ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ rɔ́. Nírɔ̀ ní ndɨ abádhí adù fɨ̌yɔ́ ɨrɛ̀ta ùgɛ̀rɛ̀, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Yàrí alɛ ní mʉ̌ngʉ̌-ngba nyʉ́!»

7 Wɔ̀ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀, Mèlità tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̌ ádrùngbǎlɛ bhà pbanga nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀. Ndɨ alɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ɨ̀ Pùbliyò. Ní àbadhi akɔ̀ mǎ àzè nyʉ́ nà, ndàdù mǎbhʉ mɔ̌nzɨ̀ ìbhʉ ɨdhɔ pbɨ ɨdzá ɔdhína nyʉ́ bhɛ̌yi.

8 Ndɨ Pùbliyò t'ábanà nɨ́ɨ'ɨ̀ andɨ àlʉ̌ ndɨ̀, ndàdù àmbɛ àyi dɔ̌ ara-dɔ̌ rɔ́. Kǎmbɛ́nà àndɨ dɔ̌, kàzʉ rùtɔ̀ ndɨ̀ atdídɔ̌ ɔ̀na nǎ, ndɨrɔ̀ ndàdù àmbɛ afali òpì dɔ̌. Ní Pɔlɔ̀ atsù ndàhʉ kàndà. Kǎdù ndɨ̀tsɔ̀ kà-dɔ̌ ɔtsʉ́na ndɨ̀ ndùlɨ kà-dɔ̌ rɔ́rɔ̀, wɔ̀ dhu ràdù kàbhʉ rɔ̀gù dòtsí.

9 Mèlità tɔ́ sɔ̀ngà ɔ̌ andɨ nà ngʉ̌kpà alɛ níiwú átɔ̀ Pɔlɔ̀-tɨ'ɔ̀, àbadhi ràdù ɨ nígʉ.

10 Ní ìndrǔ ɨfʉ mǎ ábhɔ̌ otu nyʉ́ ɔ̌. Ndɨrɔ̀ abhi ɔ̀pɛ̀ mǎ mí rɔ̀, abádhí adù abhi tɔ̀ mǎ mí atdyúya òho kɔ́rɔ́ dhu núbho fǎkà.

Pɔlɔ̀ mà rǒwu ùvò Rɔmà tó kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu
(Kas 23.11; Rɔm 1.9-15; 15.29)

11 Ɨbhʉ àbǐ mǎ mɔ̀nzɨ Mèlità dhu-dzidɔ̌, mǎ madʉ̀ òwu Àlɛ̀sàndùriyà tí kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ bàtó ɔ̌. Ndɨ bàtó-ɔvɔ̀ nɨ'ì: «Ozo tí ka kɔ́dhì mʉ̌ngʉ̌-nzo». Ní ka kalʉ́ ka rìdè Mèlità ádrʉ̀ngbǎ gìrì tó kàsʉmì ɔ̌.

12 Mèlità rɔ̀ mǎ mùvò bàtó ɔ̌ rɔ̀, mǎ mawù ùvò Sìràkusè tí kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ kìfukù ɔ̀, mǎdʉ̀ ìbhʉ ɨdhɔ nɔ́nzɨ ányɨrɔ̌.

13 Ndɨ kìfukù ɔ̌ rɔ̀ mǎ mùvò rɔ̀, mǎ mawù ɨdha-igì dɔ̀nǎ, mǒwù ùvò Règiyò tí kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ kìfukù ɔ̀. Ní tsútsǎ nínganí mǎ mɔ̀pɛ̀ abhi rɔ̀, mùsùngú dɔ̀nǎ rɔ̀ ríràawɛ náapɛ̀ ndòpìlì. Ní ɔ́yɔ̌ ɨdhɔ ɔ̌, mǎ madʉ̀ òwu ùvò Pùtèolì tí kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ kìfukù ɔ̀.

14 Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌, mǎ matù ɨwà Yěsù ná'ù alɛ. Ní abádhí adʉ̀ mǒnzì ndínǐ mǎ mɔnzɨ tí atdí yɛngɛ̀ ì mànà. Nírɔ̀ ní ndɨ mǎ madʉ̀ òwu Rɔmà tó kɨgɔ̀ ɔ̀.

15 Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ Yěsù ná'ù alɛ níitdègu mǎ mìwǔ dhu ìrɨ, ní abádhí adʉ̀ ìwu mɔ̌dɔ̀ Àpiyò tí kátɨna kòbǐ ɔ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ-tsí náadʉ̀ ìwu mɔ̌dɔ̀ Olo tó Ɨbhʉ Ɨdza-tí rɔ̀. Ní Pɔlɔ̀ níitdègu abádhí àlǎ, ní kǎdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ Kàgàwà tɔ̀, afína ràdʉ̀ ɔbɨ ɔ̀tsì.

16 Ní Rɔmà tó kɨgɔ̀ ɔ̀ mǎ mɔ̀wù ùvò rɔ̀, ka kadʉ̀ Pɔlɔ̀ àvi ràrà ɔ̀dhɔ̀ rɔ̌ atdírɔ̀ yà ndɨ ndùbho dɔ̀na ɨdza ɔ̌, atdí mùnowì kɛ̀lɛ̌ ràdʉ̀ àmbɛ ngbɔ̌na ɔ̀dɔ̀ dɔ̌.

Pɔlɔ̀ rǐ Kàgàwà bhà Idzi dɔ̌ màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ
Rɔmà tó kɨgɔ̀ ɔ̌ Pbàyàhúdí tɔ̀ dhu
(Ìsa 49.5-6; Rɔm 11.1-11; Ɛ̀fɛ 6.19-20; Kɔ̀l 1.24-29)

17 Ɨbhʉ ɨdhɔ ndì ndɔ̀nzɨ Rɔmà tó kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ unzi Pbàyàhúdí tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rìwǔ tɨna ɔ̀. Ní abádhí àndu ì rɔ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Àbanǐnzó, ma mɔ́nzɨ nzá atdí nzɛ́rɛ dhu mà àlɛ̌ t'álɛ rɔ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ t'ábhúna tó màndʉ rɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ ka kálʉ́ ma Yèrùsàlɛmà tó kɨgɔ̀ ɔ̌, kadʉ̀ mabhʉ Pbàrɔ́má-fɔ́, ràdʉ̀ mosò.

18 Ní tsʉ̀dú ì ɔ̀ngʉ̀ dhu dhu-dzidɔ̌, abádhí ózè 'ɨ̀kɔ̀lɔ̀ ma ɨnzá ì àla yà ɨma nóhò ka kádʉ̀ dɔ̀ná atdí afátá mà nídhunǐ.

19 Pbɛ́tʉ̀, Pbàyàhúdí ádʉ̀ nzá kɔ̌kɔ̀ alɛ ʉ̀nɔ̀ dhu ná'ù. Ní ma mádʉ̀ dhu àla dhu ràkǎ monzì kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà, ndínǐ ànyǎdu nʉnɔ tí. Ndɨrɔ̀, pbàkà ɨrɛ̀ta ní'ì nzǐ mɔbhʉ̀ pbàkà pbìrì ɔ̌ bhà.

20 Kɔ̀nǐ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ní ndɨ, ma mòzè mala nyǐ, madʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ nǐ. Obhó tí, ma mí'ì yàrí imbi ɔ̀ yà Pbàìsràyélí arí atdyúna òho 'àla alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.»

21 Ní, kɔ̌kɔ̀ Pbàyàhúdí tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Pɔlɔ̀ tɔ̀ 'àtɨ: «Yùdɛyà tó pbìrì ɔ̀ rɔ̀ mǎ mákɔ nzá pbʉ̀kʉ̀ dhu dɔ̌ rɔ́tɛ atdí bhàrʉwà mà. Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ t'ádɔ́na nzínzì ɔ̌ rɔ̀, atdí alɛ mà nírà nzá atdí nzɛ́rɛ dhu mà náwɛ̌ dʉ̀nʉ́ fǎkà.

22 Pbɛ́tʉ̀, mǎ mòzè mǐrì nyɨ nyʉ́ nyɨ nyáwɛ̌na pbʉ̀kʉ̀ ɨrɛ̀ta. Obhó tí, mǎ mʉ̀nɨ dhu ní kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ ìndrǔ rǐ nzɛ́rɛ dhu àwɛ̌ nyɨ nyarí'ì ɔ̀nà sɔmà dɔ̌ dhu.»

23 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ adʉ̀ ɨdhɔ ɔ̀kɔ̀, ndínǐ ì otú tí ì ɔ̀ná Pɔlɔ̀ nà kǎrɔ́dhɔ̀ rɔ́. Ní ndɨ ɨdhɔ àkǎ rɔ̀, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náadʉ̀ ìwu, 'ìwǔ Pɔlɔ̀ ɔ̀tù ányɨrɔ̌. Ní Pɔlɔ̀ apɛ̀ ɔtɛ ɨ alɛ tɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndì kútsingá nga ɔ̀ rɔ̀, ràrà àhʉ pbɨ́tsɔ̀nga nga ɔ̀. Àbadhi ambɛ́nà dhu àwɛ dɔ̌ abádhí tɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi dɔ̌. Ndɨrɔ̀ kǎnɛ̀ dhu ndínǐ kɔ̌kɔ̀ alɛ náa'u tí Yěsù, yà abádhí tɔ̀ ndì ndáwɛ̌na Músà bhà Ʊyátá ɔ̀ ka kándǐ ɔtɛ mà, Kàgàwà bhà pbànábí tó bhǔkù ɔ̀ ka kándǐ ɔtɛ mànà-otù ɔ̌.

24 Abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náa'u Pɔlɔ̀ rʉ̌nɔna dhu, pbɛ́tʉ̀ ngʉ̌kpà-tsí náadʉ̀ nzá kà'ù.

25 Wɔ̀ dhu bhěyi ní ndɨ abádhí ɨrɨ nzá ì nzínzìya ɔ̌. Ní abádhí rǐ dhu ɔ̀nzɨ ì adù tí ì rɔ̀, Pɔlɔ̀ adʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ tdítdɔ̌ abádhí tɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà bhà Ɨlǐlǎ-Alafí nʉ́ʉnɔ obhó dhu nyʉ́ yà abhúkʉ tɔ̀ kǎvɔ̀ dhu Kàgàwà bhà nabì Ìsayà-otù ɔ̌ rɔ̀!

26 Kǎtɨ Ìsayà nǐ kà ràra kɔ̌kɔ̀ alɛ-tɨ'ɔ̀, ndàdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fǐyɔ̀, ndàtɨ: Kàgàwà rǎtɨna:

‹Nyĭ nyí ɨnga níri ìri mběyi nyʉ́, pbɛ́tʉ̀ ìnzĭ yà nyĭ nyìrì dhu ràdʉ̀ dʉ̀kʉ àlʉ akɛkpá màtí.
Nyĭ nyí ɨnga nándà àndà mběyi nyʉ́, pbɛtʉ̀ ìnzĭ nyǎdʉ̀ atdí dhu mà nála.
27 Obhó tí, atdí dhu mà náarí nzĭ kàrí alɛ-afí-ngbɔ̀ nʉ́bɛ̀lɛ̀.
Abádhí nʉ́rĭ bĭya,
ndɨrɔ̀ abádhí núpbĭ nyɨkpɔ́ya,
akyɛ ɨ alana nga nĭ,
akyɛ ɨ ɨrɨna nga nĭ,
ndɨrɔ̀ akyɛ dhu alʉ́na dɔ̀ya,
’àdʉ̀ ’ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ’ʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga,
madʉ̀ ɨ nígʉ nĭ.›»
28 Pɔlɔ̀ adʉ̀ ɔtɛ ʉ̀tsà, ndàtɨ: «Dhu àkǎ nyʉ̌nɨ dhu ní, Kàgàwà rívì wɔ̀ ɔ̀gʉ̀ tɔ́ ɔtɛ ìnzĭ ní Pbàyàhúdí tɔ̀. Ní ɨ ìnzĭ ní Pbàyàhúdí rĭ ndɨ ɔtɛ níri ìrɨ.» [
29 Pɔlɔ̀ itdègu wɔ̀ dhu ʉ̀nɔ, ní Pbàyàhúdí adʉ̀ ’ìvà ’òwù atdídɔ̌ ɨ ’í ’àgò nzínzìya ɔ̌ rɔ́rɔ̀.]
30 Pɔlɔ̀ anzɨ ɔ́yɔ̌ atɔ nyʉ́ wɔ̀ dɔ̀na ndɨ ndubhò ndòngò ɔ̀dhɔ̀ ɔ̀ná ɨdza ɔ̌. Ndɨrɔ̀, kǒngónà yà ndàndà ìwǔ kɔ́rɔ́ alɛ àkɔ ányɨdzá rɔ̀.
31 Ndɨrɔ̀, àbadhi aránà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀, ndàdʉ̀ dhu núdhe abádhí tɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krístɔ̀ dɔ̌, ɨ̀mbǎ ɔ̀ná ɔdɔ́ na, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ tsʉ̀na nʉ́tɔ̀ rí dhu rĭ’ì rɔ́rɔ̀.

Pbàrɔmà
tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ bhàrʉwà nandí nɨ́ Pɔlɔ̀, Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ. Kǎndí ka Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀, Àkayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ́rɔ̀, mbɛ̀mbɛ̀ imbò kumì dɔ̀ná àrʉ̀bhʉ̀ nà atɔ ʉ́dà Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀. Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ nɨ'ɨ̀ ɨnzá kàpɛ̀ àrà àhʉ̀ ɔ̀nà angyi kɨgɔ̀ (15.22-24).

Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóongónà 'ùndu dhèdhèrɔ̀ ɨdza ɔ̌ (16.5,10-11,14-15). Nɨ́ Pɔlɔ̀ andí yàrɨ́ bhàrʉwà kɔ́rɔ́ ɨ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀. Ka kìrɛ̀ nga Pɛ̀ndɛ̀kɔtɛ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌ ɨ̀ nʉgɛ̀rɛ̀ 'à'ù Yěsù Pbàyàhúdí rʉngbɛ ndɨ kànɨ́sá Rɔmà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ yà Pɔlɔ̀ ʉ̀tɨ̀ ɔvɔ̀ya Pbàrɔmà 16 ɔ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ rʉngbɛ ndɨ ka.

Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Yěsù na'u Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌, ábhɔ̌ alɛ nɨ'ɨ̀ Pbàyàhúdí. Pbɛ́tʉ̀, Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbɨndà bhàrʉwà àndɨ̌ rɔ̀, ndɨ Yěsù ná'ù ɨnzɨ̌ nɨ́ pbàyàhúdí-bvʉ náasè ndɨ atdídɔ̌ Yěsù ná'ù Pbàyàhúdí-bvʉ dɔ̀nǎ.

Kǎndí yàrɨ́ bhàrʉwà ɨ̀bhʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀: (1) Kàgàwà arɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ ná'ù nɨ́gʉ̌ nɨ̌ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ núdhě ndɨ̀ ndɨ́ dhu (1.16-17), (2) Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ̀ ndárà nɨ̌ pbɨndà abhi nɔ́vɔ ndɨ̀ ndɨ́ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu (15.22-29), (3) ndɨrɔ̀, Spànɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ndɨ̀ ndárà nɨ̌ pbɨndà abhi tɔ̀ kà rɨ̌ mʉ̀dzʉ̀nà ònzi abádhí-fɔ́ dhu (15.24).

Bhàrʉwà-nyɨtɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1.1-17).
- Kàgàwà arɨ́ ìndrǔ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ a'uta-otù ɔ̌ dhu (1.18–4.25).
- Kàgàwà bhà ɬlǐlǎ-Alafí nʉ́wʉ wà mʉ̀krɨ́stɔ̀ pbɨndà ípìrɔ̌nga-ayɨ́, yà nzɛ́rɛnga ɨ'ɨ̀ ɔbɨ nà kà-dɔ̌ nɨ̌ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, mʉ̀krɨ́stɔ̀ mà rǎdʉ̀ òko màrʉ̀ngà ɔ̌ Kàgàwà mànà Yěsù Krɨ́stɔ̀ ndɨ̀ ndá'ù dhu-otù-ɔ̌, kà ràdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá nà (5-8).
- Kàgàwà udhé ndɨ̀ ndɔnzɨ tɨ́ pbɨndà alɛ Pbàìsràyélí tɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀ dhu (9-11).
- Kàgàwà bhà alɛ àkǎnà 'ɔ̀nzì ɨnzɨ̌ ɨ ɨ́ ɨngyɛ̌ rɔ́ rɔ̀ dhu (12-15).
- Bhàrʉwà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta (16).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu
(Tit 1.1-4)

1 Ɨma Pɔlɔ̀, Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ɨnɔ-akpà nɨ́ ndɨ yàrɨ́ bhàrʉwà ma màndɨ̌. Kàgàwà ánzì ma mɨ'ɨ̀ Yěsù bhà uvitatálɛ tɨ́, ndàdʉ̀ mɔpɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ma mʉnɔ tɨ́ pbɨndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìndrǔ tɔ̀.

2 Ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ tɔ́ làká kǎkɔ̀ angyangyɨ pbɨndà pbànábí-otù ɔ̌ ɬlǐlǎ-Andítá ɔ̀*.

3 Ndɨ Màkʉ̌rʉ̀ rɔ̌tɛ dɔ̀ná alɛ nɨ́ kà t'Ídhùnà, yà ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì-dhú nzínzì ɔ̌ ka kʉgʉ ìndrǔ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ alɛ.

4 Ndɨrɔ̀, ɬlǐlǎ-Alafí nɨ́itɛ̀ ka ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyʉ́ nà Kàgàwà t'Ídhùnà tɨ́, yà kɨ̌ngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu-otù ɔ̌. Ndɨ kà t'Ídhùnà nɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀.

5 Ndɨ Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌, mǎ mábà Kàgàwà bhà ídzìnga mɨ̌'ɨ̀ uvitatálɛ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ mǎ mabhʉ̀ tɨ́ kɔ̌vɔ̀ kilè, yà mǎ mɨ́ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ ʉ̀nda rà'ù ka, ràdʉ̀ kɨ̀fʉ dhu-otù ɔ̌.

6 Nyɨ̌ mà átɔ̀, nyɨ̌ nɨ́ ɨ alɛ nzínzì ɔ̌ alɛ, yà Kàgàwà únzì nyɨ̌ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ'ɨ tɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ tɨ́ rɔ̀.

---

* **1:2 1.2** Ìsa 52.7; 61.1-3

7 Ma màndǐ dhu fʉ̌kʉ̀ kɔ́rɔ́ yà atdídɔ̀ Kàgàwà ózè nyǐ, nyǎdʉ̀ ɨ'ì Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀. Kǎnzì nyǐ nyǐ'ì pbɨndà alɛ tɨ́. Nɨ́ ndɨ àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'àso nyǐ, 'àdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉngà ɔ̀.

Pɔlɔ̀ òzè ndàrà Rɔmà ɔ̀ pbàkrɨ́stɔ̀-ngbɔ̀ àla dhu
(Rɔm 15.23-32; 1Tè 1.1-3; 3.7-13)

8 Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, ma màbhʉ ɔ̀tsɔ̀ pbàkà Kàgàwà tɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ kɔ́rɔ́, Yěsù Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, fʉ̀kʉ́ a'uta tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ nʉ́ndɔ̀ ndɨ yà adzɨ ɔ̀ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ nɨ́dhunǐ.

9 Ndɨ Kàgàwà, yà ma marɨ́ kàsʉ̌na ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ afídu nà kà t'Ídhùnà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta-otù ɔ̀ alɛ, nɨ́ ndɨ yàrɨ́ dhu tɔ́ ngàmbì: ma márɨ́ nyɨ̌rɛ̀ bìlǐnganà,

10 kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̀ ma mɨ́ mɨtsɔ̀ rɔ̀. Ma mɨ́ mɨtsɔ̀, Kàgàwà òzè nǐ, kà ràngbɛ otu idù marà àhʉ bvʉ̀kʉ̀ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̀.

11 Obhó tɨ́, atdyúdu rǐ'ì atdídɔ̀ mala ngbɔ̌kʉ, ndɨ́nǐ ma mabhʉ̀ tɨ́ Ɨlǐlǎ-Alafí bhà rɔ̀ rɨ́rà pɛrɛ̀ fʉ̌kʉ̀, nyǎdʉ̀ ɔbɨ òtsì fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̀.

12 Kà-tì nɨ́, bvʉ̀kʉ̀ ma márà àhʉ rɔ̀, ma mɨ́ afíkʉ àbhʉ̌ ròtsì ɔbɨ pbàkà a'uta nǐ, ndɨ́nǐ nyǐ nyadʉ̀ tɨ́ afídu àbhʉ ròtsì ɔbɨ átɔ̀ fʉ̀kʉ́ a'uta nǐ.

Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɨ́ Kàgàwà arɨ́ ìndrǔ ɨgʉ̌ nǐ ɔbɨ dhu

13 Àbanǐnzó, ma mòzè nyʉ̌nɨ dhu: ibí-gʉ̀na nyʉ́ ma rúbhì dhu ùdhe rɔ̌ marà fʉ̌rábvʉ̀, ndɨ́nǐ pbàkà kasʉ nɔ́ɔdhɨ tɨ́ itse abhɔ nzínzìkʉ ɔ̀, àdhàdhì kɔ̌dhì ka ngʉ̌kpà ɨnzǐ nɨ́ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̀ dhu bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ rɨrà àhʉ kòmbí nga ɔ̀, ma mádʉ̀ tsʉ̀du ʉ̀tɔ̀ rǐ dhu nábà.

14 Obhó tɨ́, dhu àkǎ marà kɔ́rɔ́ alɛ-tɨdɔ̀-bvʉ̀: ma màkǎ marà yà ɨnga nʉ́nɨ alɛ-bvʉ̀ ndɨrɔ̀ ɨnzá ɨnga nʉ́nɨ alɛ-bvʉ̀, dhu nɔ́zʉ̀ alɛ-bvʉ̀ ndɨrɔ̀ ɨnzá dhu nɔ́zʉ̀ alɛ-bvʉ̀.

15 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, atdyúdu rǐ'ì atdídɔ̀ mʉnɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ átɔ̀ fʉ̌kʉ̀ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ nyǐ nyɨ́'ì rɔ̀.

16 Obhó tɨ́, nyɨ̀du rǐ nzǐ ɨwʉ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Ka nɨ́ ndɨ Kàgàwà bhà ádrʉngbǎnga tɔ́ ɔbɨ, yà Kàgàwà arɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ ná'ù nɨ́gʉ̌ nǐ, rɔ̀pɛ̀ ndɨ Pbàyàhúdí rɔ̌ rɔ̀, ràrà àhʉ ɨnzǐ nɨ́ Pbàyàhúdí ɔ̀.

17 Obhó tɨ́, wɔ̀ ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɨ́ ndɨ arɨ́ Kàgàwà rǐ ìndrǔ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̀ ɔ̀ná otu ɨ̀tɛ̀. Ndɨ obhónánga nábà ka karɨ́ a'uta-otù ɔ̀ tɨ́. Ndɨrɔ̀, ka kádʉ̀ kàbà ɔ̀ná ngǎtsi otu rǐ'ì mbǎ. Àdhàdhì yà Andítá náarʉ́nɔna dhu bhěyi: «Obhónángatálɛ tɨ́ Kàgàwà ɔ̀zʉ̀ pbɨndà a'uta-otù ɔ̀ alɛ rǎdʉ̀ ípìrɔ̌nga nábà*.»

Ìndrǔ nɨ́ nzɛ́rɛngatálɛ dhu
(Zàb 81.12-13; Ìsa 44.9-20; Ɛ̀fɛ 4.17-19; 1Pɛ́ 4.3-5)

18 Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà rǐ dhu ɨ̀tɛ̀ ndì rarɨ́'ì nàwí nà ndì nɔ́dhɔ̀ alɛ, yà nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ arɨ́ rɔ̌. Ɨ alɛ nɨ́ yà obhónga tɔ́ otu-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ arɨ́ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga nǐ alɛ.

19 Obhó tɨ́, Kàgàwà dɔ̌ ka kádʉ̀ ʉ̀nɨnà dhu rǐ'ì kpangba abádhí tɔ̀, Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́tɛ̀ ka kpangba abádhí tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

20 Obhó tɨ́, ɨ̀mbǎ dhu rǐ'ì ɨnzǐ ka karɨ́ Kàgàwà-wɔ̀yɔ̌ àlǎ yà adzɨ kǎnzɨ̀na rɔ̀ dhu màtɨ́, nɨ́ kàbhà dhòdhódhónga tɔ́ ádrʉngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, Kàgàwà tɨ́ kǎrɨ́'ì dhu ɨ̀tɛ̀ rɨ́ dhu mànà, náarɨ́ 'àlǎ kpangba yà kǎnzì dhu-otù ɔ̀. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ 'ùgyè okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu rǐ'ì ɨ̀mbǎ ɨnzá ɨ̀ ɨ̀fʉ ka rɔ̀.

21 Obhó tɨ́, ɨwà ɨ̀ ʉ̀nɨ Kàgàwà rɔ́rɔ̀, abádhí arɨ́ nzǐ kɨ̀fʉ̌ Kàgàwà ɨ̀fʉ̌ ka kàmbɛ̀nà dhu bhěyi, ndɨrɔ̀ abádhí arɨ́ nzǐ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ̌ kà tɔ̀ ɔ̀tsɔ̀ àkǎnà kabhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhu bhěyi. Pbɛ́tʉ̀, abádhí àdʉ̀ ɔ̀ngo àkyǎkyɛ̀ alɛ tɨ́ fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta ɔ̀, ndɨrɔ̀ abádhí-afí yà ɨnzǐ rɨ́ dhu àlʉ̌ nádʉ̀ àdɨ ɨ́nɔ̀ ɔ̀.

22 Yà ɨ̀ ɨ́ 'ɔ̀zʉ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòtatálɛ tɨ́ rɔ̀, abádhí ádʉ̀ ɔ̀ngo ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà alɛ tɨ́.

---

* **1:17 1.17** Hàb 2.4

23 Ádrʉngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà arɨ́'ì Kàgàwà, yà dhòdhódhónganà arádɨ alɛ nʉ́lɛ̌ ì àmbɛ̀nà rɔ̀, abádhí arɨ́ yà ɔ̀vɛ̀ rádʉ̀ ɔ̀vɛ̀ alɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ dhu mà, àrɛ̀ mà, ɨfɨ́fɔ́ pfɔ̌ya nà ɨzǎ mà, ɔ̀ya dɔ̌ arɨ́ 'àdha ɨzǎ mànà-wɔ̀yɔ̌ nʉ́lɛ.

24 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà ʉ́bhà abádhí ràmbɛ afíya ózè nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ dɔ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ àmbɛ ngbɔ̌ya ɨ̀tɨ dɔ̌ alɛ-nyɨ̀ rɨ̌wʉ nɨ̌ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

25 Abádhí arɨ́ Kàgàwà bhà obhónga nʉ́wʉ̌ tɨ̀tɔ̀ nɨ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà anzɨ dhu ʉ̀lɛ dɔ̌ 'àdʉ̀ kasʉ ɔ̀nzɨ fɨ̌yɔ̀, ɨ dhu nanzɨ Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ ì àmbɛ̀nà rɔ̀. Ilèta àkǎ kabhʉ ndɨ Kàgàwà tɔ̀ tɨ́ dhòdhódhónganà! Àmɨ̀nà.

26 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà ʉ́bhà abádhí rɔ̀nzɨ yà abádhí-afí ózè 'ɔ̀nzɨ alɛ-nyɨ̀ rɨ̌wʉ nɨ̌ dhu. Abádhí tɔ́ vèbhálɛ mà nʉ́gɛ̀rɛ̌ fɨyɔ́ kpabhálɛ mànà ɨ̀ àmbɛ̀nà ɔ̀nzɨna dhu, 'ʉ̀wʉ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu-tɨdɔ̀ nɨ̌, 'àmbɛ ɔ̀dhɔ̀ dɔ̌ ɨ̀ nà nzínzìya ɔ̌ vèbhálɛ tɨ́rɔ̀.

27 Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, kpabhálɛ mà nʉ́gɛ̀rɛ̌ kpatsìbhálɛ mà tsìbhálɛ mànà arɔ́nzɨna nzínzìya ɔ̌ dhu, 'àdʉ̀ àmbɛ atdyúya òhò dɔ̌ nzínzìya ɔ̌ kpabhálɛ tɨ́rɔ̀. Abádhí arɨ́ alɛ-nyɨ̀ rɨ̌wʉ nɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ nzínzìya ɔ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ abádhí àbhʉ ràbà fɨyɔ́ uwítá nà àkǎ mʉ̀kɨ̀mbà nyʉyatsì.

28 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, wɔ̀ abádhí úvɔ̌ ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀ ɨfʉ tɨ́ Kàgàwà dhu-otù ɔ̌, Kàgàwà ʉ́bhà abádhí ròngò ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta-owù ʉ̀ngʉ, ndɨ́nɨ̌ abádhí ɔnzɨ tɨ́ ɨnzá àkǎnà ì rɔ̀nzɨ dhu.

29 Abádhí ùlè ùlè tɨ́ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛnga-tɨdɔ̀ mà, nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀ mà, ɔdhɨ́ya-fɔ́ rɨ́'ì dhu dɔ̌ ì ɨ́ afíya ʉ̀lɨ̌ dhu mà, ɔ̀rʉ̀ mà, adha mà, abvo t'ɔ́kyɛta mà, anya t'ɔ́nzɨta mà, ʉtrátá mà, akyɛ ì ɨ́ dhu ɔ̀nzɨ dhu mà, ʉdhʉ́tá mànà nɨ̌.

30 Abádhí nɨ́ tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ arɨ́ ìndrǔ dɔ̌ alɛ, Kàgàwà rɔ̌ òmvǔ, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ìndrǔ ɨ̀fʉ̌ alɛ, 'ɨ̀dzɨ̌ arɨ́ ɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ 'ɔ̀yɔ̀ arɨ́ alɛ. Abádhí nɨ́ nyɨ̀kpɔ́ya úbho nzɛ́rɛ dhu t'ɔ́nzɨta rɔ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ì nɔ́dhì alɛ-tsʉ̌ dhu ɨ̀rɨ alɛ.

31 Abádhí rɨ̌ mbǎ ɨnga t'ɨ́rɛ̀ta tɔ́ alɛ-afí nà, abádhí rɨ̌'ì mbǎ yà ì ɔ̀kɔ̀ fɨndá làká dhu t'ɔ́nzɨta tɔ́ alɛ-afí nà, abádhí rɨ̌ mbǎ àzè tɔ́ alɛ-afí nà, ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ mbǎ ɨzʉ àbà ka kɨ́ ìndrǔ dɔ̌ nɨ̌ alɛ-afí nà.

32 Ɨwà màtɨ́ ì ʉ̀nɨ dhu, Kàgàwà bhà obhónánga tɔ́ ʉyátá rarátɨna, kɔ̌kɔ̀ dhu-tɨdɔ̀ ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ ràkǎ 'ʉ̀vɛ ʉ̀vɛ̌ tɨ́ rɔ́rɔ̀, abádhí arɨ́ ɨ dhu-tɨdɔ̀ ɔ̀nzɨ, 'àdʉ̀ ɨ dhu-tɨdɔ̀ ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ rɔ̌nzɨna dhu à'ù à'u tɨ́.

2

Kàgàwà arɨ́ ìndrǔ-ànyǎ ʉ̀nɔ obhónánga dɔ̌ dhu
(Ɔvt 12.13-14; Màt 7.1-5; Kas 10.34-35; Rɔm 14.10-12)

1 Nɨ́ ɨnyɨ, yà nyɨ nyɨ́lɨ nyɨ nyongò kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀ nɔ̀nzɨ ngʉ̌kpà alɛ-ànyǎ ʉ̀nɔ̀ rɔ̀, nyɨ nyɨ́ mbǎ nyɨ nyádʉ̀ nyugyè okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nà, ɨ̀mbǎ nyɨ nyɨ́ àdhɨ pbá alɛ màtɨ́. Obhó tɨ́, nyɨ nyarɨ́ ngʉ̌kpà alɛ-ànyǎ ʉ̀nɔ, pbɛ́tʉ̀ nyadʉ̀ ɨ alɛ ɔ̀nzɨ dhu-tɨdɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nɔ́nzɨ. Nɨ́ ngǎtsi alɛ-ànyǎ ʉ̀nɔ nyɨ nyɨ́ rɔ̀, nyɨ nyɔ̀tdɨ wà ànyǎnʉ nyɨtɨ́rɔ̀.

2 Àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu Kàgàwà rarɨ́ anya ɨ̀tdɨ kɔ̌kɔ̀ dhu-tɨdɔ̀ nɔ̀nzɨ alɛ-dɔ̌ obhónga dɔ̌.

3 Nɨ́ ɨnyɨ, wɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ-dɔ̌ nyɨ nyarɨ́ anya ɨ̀tdɨ yà átɔ̀ nyɨ nyarɔ́nzɨna dhu-tɨdɔ̀ dɔ̌ rɔ̀, nyɨ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ nga obhó nyʉ́ ʉ̀wa nyɨ ràrɨ̌ nyʉwa Kàgàwà rɨ̌ anya ɔ̀tdɨ dʉ̀nʉ́ dhu ɔ̌ rɔ̀?

4 Nyɨ nyàla tɨ́ Kàgàwà bhà ídzìnga tɔ́ ábhɔ̌nga mà, kǎrɨ́ dhu-dzi òndù dhu mà, ádzɨ̌ afína nà kǎrɨ́'ì dhu mànà dhu ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà dhu tɨ́? Nyɨ nyʉ̀nɨ tɨ́ nzá dhu kàbhà ídzìnga ràrɨ̌ ìnè ndàbhʉ nyɨ nyʉgɛ̀rɛ̀ nyɨ, nyʉbhà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga?

5 Pbɛ́tʉ̀, ɨnyɨ nɨ́ afína arɔ́'ɔ odú alɛ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ afína ná'u ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndʉ̀bhà pbɨ̀ndà nzɛ́rɛnga alɛ. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ nyɨ̀dhà wà Kàgàwà bhà ábhɔ̌ nàwí dʉ̀nʉ̀, kà rɨ̌ ndɨ pbɨ̀ndà nàwí mà pbɨ̀ndà obhónánga tɔ́ anya t'ʉ́nɔta mànà ɨ̀tɛ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ tɔ̀.

6 Ndɨ nínganí, kǔbhòya ɨ̀ngbàtɨ́ ílɨ ndɨ̀ alɛ mà ndɨ alɛ bhà kasʉ-bvʉ nyʉ́ rɔ̌.

7 Kàgàwà abhʉya dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga yà ídzìnga t’ɔ́nzɨta tɔ̀ ɨ ádzi ɨ dhu-otù ɔ̌ arɨ́ ilèta mà, ɨfʉta mà, dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga mànà ɔ̀nɛ alɛ tɔ̀.
8 Pbɛ́tʉ̀, kɨ̌tɛ̀ya ɨnzá ɨdhɛ̀na ɨ̀ka ndɨ̀ dhu mà pbɨndà ádrʉ̀ngbǎ nàwí mànà kǎkà afíya òzè dhu kɛ̀lɛ̌ ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɔ̀ kɔ́rɔ́. Ɨ alɛ nɨ́ kǎkà kàbhà obhónga àgò arɨ́ ’àdʉ̀ ’ʉ̀bhà nzɛ́rɛnga-ɔbɨ̀ ròsè dɔ̀ya nǎ alɛ.
9 Ɨ alɛ kɔ́rɔ́ yà nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́, náabáya àpbɛ̀ mà ádrʉ̀ngbǎ ɨzʉ mànà: wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ka nabáya nɨ́ Pbàyàhúdí, ndɨ dhu-dzidɔ̌ adʉ̀ya kàbà nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí.
10 Pbɛ́tʉ̀, ídzì dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ kɔ́rɔ́ náabáya ilèta mà, ɨfʉta mà màrʉ̀ngà mànà: wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ka nabáya nɨ́ Pbàyàhúdí, ndɨ dhu-dzidɔ̌ adʉ̀ya kàbà nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí.
11 Obhó tɨ́, Kàgàwà arɨ́ nzɨ̌ ìndrǔ-ɔ̌nga òvò.
12 Kɔ́rɔ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí, kǎkà ɨnzá ɨ ʉ̀nɨ Músà bhà Ʊyátá rɔ́rɔ̀ arɨ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ alɛ, nʉ́ʉvɛ̀ya ɨnzá Kàgàwà ɨ̀tdɨ̀ ànyǎya ndɨ Ʊyátá nɨ̌ rɔ́rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kɔ́rɔ́ Pbàyàhúdí, kǎkà ɨwà ɨ ʉ̀nɨ ka rɔ́rɔ̀ arɨ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ alɛ, nányǎ Kàgàwà ɨtdɨ̀ya ɔbɨ nyʉ́ nà ndɨ Ʊyátá nɨ̌.
13 Obhó tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Músà bhà Ʊyátá ɨ̀rɨ arɨ́ ɨ̀rɨ tɨ́ alɛ ɨ obhónángatálɛ tɨ́ Kàgàwà arɔ́zʉ̀na nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ndɨ Ʊyátá ʉ̀nɔ̀ dhu nɨ́fʉ̌ arɨ́ alɛ nɨ́ ɨ obhónángatálɛ tɨ́ kǎrɔ́zʉ̀na.
14 Dhu apɛ́ ɨ’ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí, kǎkà ɨnzá Músà bhà Ʊyátá nʉ́nɨ alɛ, náarɨ́ ndɨ Ʊyátá àvi dhu ɔ̀nzɨ ràhʉ ɔ̀yà rɔ̀ ɨ̀tɨ́rɔ̀ rɔ̀, ɨnzá màtɨ́ ɨ ʉ̀nɨ ndɨ Ʊyátá rɔ́rɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ dhu rɔ̌lo ɨ̀nè abádhí rɨ̌’ɨ̀ ndɨ Ʊyátá nà nyʉyatsì dhu bhɛ̌yi.
15 Ndɨ otu ɔ̌, abádhí ɨ̀tɛ̀ dhu, Ʊyátá àvi kɔnzɨ dhu rùndɨ̌ wà ɨ afíya ɔ̀. Abádhí-afí nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì. Ndɨrɔ̀ abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta ɨ̀tɨ́rɔ̀ rɨ̌ abádhí ɔ̀bhʉ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ kà rɨ̌ ndùgye abádhí dɔ̌.
16 Kɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ ɨ nɔnzɨya yà Kàgàwà rɨ̌ ìndrǔ arɨ́ ùruna ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ dhu-ànyǎ ʉ̀nɔ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌ dhu. Kɔ̌nzɨya ndɨ dhu Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌, àdhàdhɨ̀ yà ma marɔ́vɔna ìndrǔ tɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ náarʉ́nɔna dhu bhɛ̌yi.

Ɨnzá Pbàyàhúdí nɨ́ɨfʉ Ʊyátá dhu

17 Ɨnyɨ Mʉ̀yàhudì tɨ́rɔ̀, nyɨ nyɨ́pbɨ̀ nyɨ Ʊyátá rɔ̌ nyadʉ̀ àmbɛ nyɔyɔ̀ dɔ̌ pbʉ̀kʉ̀ Kàgàwà-okú dɔ̀ rɔ̀.
18 Nyɨ nyʉ̀nɨ wà kɔ̌zè kɔnzɨ̀ dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ nyɨ́’ɨ̀ ɨ̀nè nyovò ídzì dhu tɨ́ rɨ́’ɨ̀ dhu, ɨwà Ʊyátá ábhʉ ka nyʉnɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
19 Nyɨ nyà’ù nyɨ nyɨ ràrɨ̌ ndùmùndúmú ʉ̀nda arɨ́ alɛ nyʉ́, ndɨrɔ̀ nyɨ ràrɨ̌’ɨ̀ àdhàdhɨ̀ awáwʉ̀ bhɛ̌yi kǎkà ɨ́nɔ̀ ɔ̀ rɨ́’ɨ̀ alɛ tɔ̀.
20 Nyɨ nyà’ù nyɨ nyɨ ràrɨ̌ ɨnzá nga nʉ́nɨ alɛ nʉ́dhɔ̌ arɨ́ rʉ̀nɨ nga alɛ nyʉ́, ndɨrɔ̀ nzónzo tɔ̀ arɨ́ dhu ùdhɛ̌ màlimò, Ʊyátá ábhʉ nyɨ nyʉnɨ nga mbɛ̌yi nyʉ́, nyadʉ̀ obhó dhu tɨ́ rɨ́’ɨ̀ dhu ʉ̀nɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
21 Nɨ́rɔ̀ ɨnyɨ, yà ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ nyɨ nyarɨ́ dhu ùdhɛ̌ rɔ̀, ádhu ɨ̀nzɨ̌ nyɨ nyádʉ̀ dhu ùdhe ɨndʉ̀ nyɨtɨ́rɔ̀ nɨ̌? Ɨnyɨ, yà nyɨ nyarɨ́ dhu ùdhɛ̌ ɨnzá dhu ràkǎ kɔnzɨ̀ ogbo rɔ̀, nɨ́ ádhu nyɨ nyarɨ́ ogbo ɔ̀nzɨ nɨ̌?
22 Ɨnyɨ, yà nyɨ nyarɨ́ àtɨna ɨnzá dhu ràkǎ kɔnzɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ rɔ̀, nɨ́ ádhu nyɨ nyarɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ nɨ̌? Ɨnyɨ, yà nyɨ nyɔ́ndrɔ̀ sànamʉ̀ rɔ̀, nɨ́ ádhu nyɨ nyarɨ́ abádhí nʉ́lɛ̌ ka karɨ́ ɔ̀yá rɔ̀ sɔmǎ-dzà ɔ̌ dhu núwɛ̌ nɨ̌*?
23 Nyɨ nyarɨ́ nyɨdzɨ̌, nyambɛ àtɨ̀nà dɔ̌ ɨwà nyɨ rʉ̀nɨ Ʊyátá, pbɛ́tʉ̀ nyadʉ̀ Kàgàwà-nyɨ̀ àbhʉ rɨwʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ nyɨ́ ndɨ Ʊyátá ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌ rɔ̀!
24 Obhó tɨ́, àdhàdhɨ̀ Ɨ̀lɨ́lǎ Andítá ɔ̀ ka kandí Pbàyàhúdí dɔ̌ dhu bhɛ̌yi: «Okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí rɨ̌ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ nyʉ́ Kàgàwà nɨ̌*.»
25 Obhó tɨ́, ɔnzɨ̀nʉ́nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu rɨ̌’ɨ̀ ídzì dhu tɨ́ ɨndʉ̀ Mʉ̀yàhudì tɨ́rɔ̀*, Ʊyátá

* **2:22 2.22** Tɔ̀r 7.25 * **2:24 2.24** Ìsa 52.5 * **2:25 2.25** Pbàyàhúdí tɔ̀, alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu nɨ’ɨ̀ Kàgàwà bhà alɛ nyʉ́ tɨ́ rɨ́ ìndrǔ ɨ̀tɛ̀ ize.

ʉ́nɔ̀ dhu ɨfʉ̌ nyɨ nyapɛ́ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀nzɨ̌ nyɨ nyapɛ́ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌, nɨ́ nyɨ nyɨ́ mbǎ ɨwà ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀nʉ́nga dhu màtɨ́, nɨ́ ka kɔ̀zʉ̀ wà nyɨ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Mʉ̀yàhudì, yà ɨnzá ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀nánga alɛ tɨ́.

26 Ndɨrɔ̀ ɨnzá ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀nánga alɛ náapɛ́ Ʊyátá nʉ́nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌, nɨ́ Kàgàwà tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ kɔ̀zʉ̀ pbɨ̀ndà alɛ nyʉ́, yà ɨwà ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀nánga alɛ tɨ́?

27 Ndɨ alɛ, yà Ʊyátá ʉ̀nɔ̀ dhu nɨ̀fʉ nɨ́ rɨ̌ ndɨ ànyǎnʉ ɔ̀tdɨ̀, ɨnyɨ Mʉ̀yàhudì yà ɨnzá nyɨ nyɨ́fʉ Ʊyátá rɔ̀. Ndɨ alɛ ɔtdɨ́ya ànyǎnʉ ɨwà màtɨ́ nyɨ nyʉ́nɨ Ʊyátá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu, ndɨrɔ̀ ɨwà ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀nʉ́nga rɔ́rɔ̀ tɨ́.

28 Obhó tɨ́, obhó Mʉ̀yàhudì nɨ́ nzɨ̌ yà ngbɔ̌na ɔ̀nǎ rɔ̀ tɨ́ ka kálǎna Mʉ̀yàhudì tɨ́ alɛ. Ndɨrɔ̀ obhó nyʉ́ ka kɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ dhu nɨ́ nzɨ̌ yà alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ ka kɔ̀nzɨ̀ ràla ndɨ̀ kpangba dhu.

29 Pbɛ́tʉ̀, obhó Mʉ̀yàhudì nyʉ́ nɨ́ nyʉnatsìnǎ rɔ̀ rɨ̌'ɨ̀ Mʉ̀yàhudì tɨ́ alɛ. Ndɨrɔ̀ obhó nyʉ́ ka kɨ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ dhu nɨ́ yà ìndrʉ̌-afí ɔ̀nǎ rɔ̀ ka kɨ́ alɛ ɔ̀bhɔlɔ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ dhu. Kɔ̀nzɨ arɨ́ nɨ́ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ yà Ʊyátá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu ɨ̀fʉ̌ ka kɨ́ dhu. Obhó Mʉ̀yàhudì rǎdʉ̀ pbɨ̀ndà ɨfʉta àbà Kàgàwà-tɨ'ɔ̀nǎ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ìndrʉ̌-tɨ'ɔ̀nǎ rɔ̀.

3

1 Nɨ́rɔ̀, Mʉ̀yàhudì tɨ́ ka kɨ́'ɨ̀ dhu nʉ́dà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Mʉ̀yàhudì tɨ́ ka kɨ́'ɨ̀ dhu àdhu nɨ̌? Ndɨrɔ̀, alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu tɔ́ ídzìnga t'ínè ɨ'ɨ̀?

2 Ìnè Mʉ̀yàhudì tɨ́ ka kɨ́'ɨ̀ dhu rɨ̌'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ ídzìnga nyʉ́ nà kɔ́rɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Pbàyàhúdí-fɔ́ nga nɨ́ ndɨ Kàgàwà abhʉ̀ àndɨ̌ ka kándɨ̌ pbɨ̀ndà Ɔtɛ angyi nɨ̌.

3 Nɨ́rɔ̀, àlɛ̌ kɨ́ àdhu ʉ̀nɔ? Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ atdídhená alɛ abádhí nzínzì ɔ̌ nɨ́ɨfʉ nzá yà Kàgàwà mànà ɨ ungbò ɨ rɔ̀ ɨ akɔ̀ làká dhu tɨ́, nɨ́ ndɨ dhu ɨ̀tɛ̀ tɨ́ dhu Kàgàwà ràrɨ̌ ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu ʉ̀bha ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀fʉ?

4 Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtɨ́! Ɨmbǎ dhu rɨ̌'ɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ narɨ́ tɨ̀tɔ̀tálɛ dhu màtɨ́, nɨ́ wɔ̀ dhu rɨ̌ nzɨ̌ ndùvɔ̌ Kàgàwà rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ rɨ'ɨ̀ obhó dhu ʉ̀nɔ arɨ́ alɛ tɨ́, àdhàdhɨ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ ka kándɨ̌ kà-dɔ̌ dhu bhɛ̌yi. Ɨ Andítá rǎtɨna:

«Kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌ nyʉnɨ̌ Obhónángatálɛ tɨ́ ɔ̀tɛ̌nʉ ɔ̌.

Ndɨrɔ̀ nyɨ ka kɔ̀bhʉ̀ rɔ̀, nyɨ nyɨ́ dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ*.»

5 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ ɨnzá àlɛ̌ kɨ́fʉ yà àlɛ̌ kakɔ̀ làká dhu-otù ɔ̌ Kàgàwà àla ndɨ̀ rɨ'ɨ̀ Obhónángatálɛ tɨ́ dhu dhu tɨ́, nɨ́rɔ̀ àlɛ̌ tɨ́ àtɨna Kàgàwà ràrɨ̌ ɨmbǎ obhónánga nà, àlɛ̌ ndɨ̀ ndàbhʉ àlɛ̌ ràbà àpbɛ̀ pbɨ̀ndà nàwí-lú rɔ̀? (Ma mɔ́tɛ ìndrʉ̌ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.)

6 Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtɨ́! Obhó tɨ́, ɨmbǎ Kàgàwà ɨ'ɨ̀ obhónánga nà rɔ̀, kàmbɛ̀nà yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ ɨngbà dhu bhɛ̌yi?

7 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ pbàkà tɨ̀tɔ̀, ɨma Mʉ̀yàhudì tɨ́rɔ̀-otù ɔ̌*, Kàgàwà bhà Obhónga àla ndɨ̀, kadʉ̀ Àbadhi ìlè atdídɔ̌ rɔ̀sè dhu tɨ́, nɨ́rɔ̀ ádhu tdɨ́tdɔ̌ ka kádʉ̀ anya ɔ̀tdɨ̀ dùdú nzɛ́rɛngatálɛ bhɛ̌yi nɨ̌?

8 Kǎpɛ́ ɨ'ɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi, nɨ́rɔ̀ dhu àkǎ tɨ́ àlɛ̌ ràtɨ: dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu, ndɨ́nɨ̌ ídzìnga ahʉ̀ tɨ́ nyʉnatsì rɔ̀? Obhó tɨ́, atdídhená alɛ rɨ̌'ɨ̀ ìnè mʉ̌dhʉ̌ arɨ́ 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌, mǎ rarɔ́tɛ ndɨ dhu bhɛ̌yi. Ɨ alɛ àkǎ Kàgàwà rɨtdɨ̀ anya dɔ̀yá.

Ɨmbǎ obhónángatálɛ rɨ̌'ɨ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ dhu

9 Nɨ́rɔ̀, ádhu àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀nɔ̀? Àlɛ̌ Pbàyàhúdí tɨ́rɔ̀, àlɛ̌ kʉ̀dà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí àdhu nɨ̌? Àlɛ̌ kʉ̀dà nzá abádhí atdí dhu nɨ̌ màtɨ́! Obhó tɨ́, ma mɨ̀tɛ̀ wà dhu, Pbàyàhúdí mà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà kɔ́rɔ́ ràrɨ̌'ɨ̀ nzɛ́rɛnga bhà ɔbɨ-tsìnǎ.

10 Àdhàdhɨ̀ yà Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ ka kandí dhu bhɛ̌yi:

«Ɨ̀mbǎ atdí alɛ mà rɨ̌'ɨ obhónángatálɛ tɨ́!

---

* **3:4 3.4** Zàb 51.6 * **3:7 3.7** Tɨ̀tɔ̀ tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ dhu nɨ́ ɨ̀mbǎ ka kɨ́'ɨ̀ obhónánga nà dhu. Ndɨrɔ̀ Obhónga tɨ́ ka kátɨna dhu nɨ́ obhónánga (Rɔm 3.5).

11 Ɨmbǎ pbɨndà ɨrɛ̀ta rɨ̌ dhu àlʉ̌ atdí alɛ mà rɨ̌'ì.
Ɨmbǎ Kàgàwà ɔ̀nɛ rɨ̌ atdí alɛ mà rɨ̌'ì.
12 Kɔ́rɔ́ alɛ ʉ́bhà wà Kàgàwà bhà otu, kɔ́rɔ́ alɛ úwɨ̌ wà.
Ɨmbǎ ídzì dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ rɨ̌'ì.
Ɨmbǎ rí'ì atdí màtí.
13 Abádhí-li'ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ ɔtɛ ní ɔ̀ngʉ rɔ́ngʉ, àdhàdhì lina'ɔ̀ ka kàngbɛ abvo ka kɔ́tdʉ̀ ɔ̀nà ibhu ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ abvo-dzi bhɛ̌yi.
Abádhí-ɨdà-dɔ ní tɨ̀tɔ̀ t'ʉ́nɔta tɔ́.
Abádhí-li'ɔ̀ rɔ̀ rǎhʉ ɔtɛ ní atdídɔ̌ rɨ̌'ì ɔbɨ nà àdhàdhì osu-dyádyà bhɛ̌yi.
14 Abádhí-li'ɔ̀ nálè àlè tí ofúngá mà ògyǒgyè ɔtɛ mànà nɨ̌.
15 Abádhí-pfɔ̀ rɨ̌'ì ɨsɔ́ nyʉ́ ɔ̀tsè azu ʉ̀fʉ̀.
16 Abádhí rɨ̌ dhu ɨ̀nzǎ, 'àdʉ̀ ìndrǔ ʉ̀bhà àpbɛ̀ ɔ̌ ì ʉ̀dà ɔ̀ná kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ.
17 Abádhí ʉ́nɨ nzá màrʉ̀ngà ìbhò rádʉ̀ otu.
18 Ndɨrɔ̀, abádhí arí nzɨ̌ Kàgàwà-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ akɛkpá màtí†.»
19 Nɨ́rɔ̀, mǎ mʉ́nɨ wà dhu Ʊyátá ʉ̀nɔ̀ dhu kɔ́rɔ́ ní kà rʉ̀nɔ̀ ndɨ Ʊyátá-tsìnǎ arí'ì alɛ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ngbàtí ɨ̀lɨ ndì alɛ mà-tsʉ̀ nʉtsɨ tí, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ka kʉnɨ tí yà adzɨ ɔ̌ alɛ kɔ́rɔ́ afátátálɛ tí Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌.
20 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, obhónángatálɛ tí Kàgàwà rɔ̌zʉ̀na Ʊyátá nɨ̀fʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ rɨ̌'ì mbǎ. Obhó tí, Ʊyátá arí ìndrǔ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ rʉ̀nɨ ɨwà ndì ndɔ̀nzì nzɛ́rɛnga dhu kɛ̀lɛ̌.

Kàgàwà arí ìndrǔ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tí ɔ̀ná ɔ́fɔ̀

21 Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, Kàgàwà ɨ̀tɛ̀ wà ndì ndádʉ̀ ìndrǔ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tí ɨnzá ka kɨ̀pbɨ alɛ Ʊyátá rɔ̌ rɔ́rɔ̀ ɔ̀ná otu. Ʊyátá mà pbànábí tɔ́ andítá mànà nɨ́tɛ̀ wà ndɨ dhu.
22 Kàgàwà arí ìndrǔ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tí Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ka kà'ù dhu-otù ɔ̌. Ndɨ otu Kàgàwà ángbɛ kɔ́rɔ́ alɛ yà Yɛ̌sù ná'ù tɔ̀. Obhó tí, abádhí ʉ̀dà ì nzínzìya ɔ̌ nɨ̌ dhu rɨ̌'ì mbǎ.
23 Obhó tí, kɔ́rɔ́ alɛ ɔ́nzì nzɛ́rɛnga, 'àdʉ̀ Kàgàwà bhà Ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀ ì ótsù dhu-fàngǎ níwi.
24 Pbɛ́tʉ̀, pbɨndà ídzìnga ɔ̌, Kàgàwà ɔ́zʉ̀ àlɛ̌ obhóngatálɛ tí tírɔ̌rɔ̀, yà àlɛ̌ nʉ́wʉ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌.
25 Krɨ́stɔ̀ ní ndɨ Kàgàwà ípfo rɨ'ì nzɛ́rɛnga t'ʉ́bàta tɔ́ pɛrɛ̀ tí azùna-otù ɔ̌, kà'u rí alɛ tɔ̀. Kàgàwà ɔ́nzì dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi ndɨ́nɨ̌ obhónángatálɛ tí ndì ndí'ì dhu nɨtɛ̀ tí. Angyinǎ rɔ̀ Krɨ́stɔ̀ tɔ̀, Kàgàwà ʉbhà ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga-ànyǎ ɨ̀nzɨ̌ ndòngò ɨ̀tdɨ̀nà.
26 Kɨ̌'ì dhu-dzi t'óndùta tɔ́ afína nà. Ní Krɨ́stɔ̀ bhà ɔvɛ-otù ɔ̌, Kàgàwà rɨ̌ dhu ɨ̀tɛ̀ kòmbí rí'ì kàsʉmì ɔ̌ átɔ̀, ndì ràrɨ̌ obhónángatálɛ, ndàdʉ̀ Yɛ̌sù ná'ù alɛ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tí.
27 Nɨ́rɔ̀, alɛ ɔ̀yɔ̀ ka kí okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu t'í'ì ìnè? Ɨmbǎ rí'ì atdí màtí! Ádhu-okú dɔ̀ rɔ̀? Àkǎkǎ dhu ní nzɨ̌ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ka kí dhu, pbɛ́tʉ̀ Yɛ̌sù à'u ka kí dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
28 Obhó tí, àlɛ̌ kàla wà dhu, Kàgàwà rarí ìndrǔ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tí a'uta-otù ɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ ní Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ka kí dhu-otù ɔ̌.
29 Kàgàwà tí Pbàyàhúdí tɔ́ Kàgàwà kɛ̀lɛ̌? Ndɨrɔ̀ Ka tí ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ́ Kàgàwà átɔ̀? Obhó nyʉ́, Ka ní ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ́ Kàgàwà átɔ̀,
30 atdí tí Kàgàwà arí'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ Ka ní ndɨ Pbàyàhúdí mà ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí mànà nɔzʉ́ya obhónángatálɛ tí a'uta-otù ɔ̌ alɛ.
31 Nɨ́rɔ̀, wɔ̀ dhu-tɨ̀ tí àlɛ̌ ròbvù wà Ʊyátá a'uta-okú dɔ̀ rɔ̀? Ɨnzɨ̌ ní ndɨ dhu bhɛ̌yi! Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀dɨ̀ tí nga ní ndɨ àlɛ̌ kɨ̀dɨ̀ Ʊyátá nɨ̌‡.

---

† **3:18 3.18** Zàb 5.10; 10.7; 14.1-3; 36.2; 53.2-4; 140.4; Ìsa 59.7-8 ‡ **3:31 3.31** Ɨdɨ̀ tí ka kí Ʊyátá ɨ̀dɨ̀ dhu-tɨ̀ ní, Yɛ̌sù ka kà'ù dhu rǎdʉ̀ ìndrǔ àbhʉ ròhò Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ndì ndí dhu-atdyú atdídɔ̌ dhu.

4

Àbràhamʉ̀ ní Pbàyàhúdí mà ɨnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí mànà t'ábanà dhu
(Uvt 15.5-6; Zàb 32.5-7; Gàl 3.6-9,29)

1 Nírɔ̀, ádhu ndɨ àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀nɔ̀ Àbràhamʉ̀, alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ̀ àlɛ̌ t'ábhunà rɔ̌ ndɨ nanzì dhu dɔ̌?
2 Dhu ɨ'ìna gukyè Kàgàwà azʉ̀ Àbràhamʉ̀ obhónángatálɛ tí nyɨ̀kpɔ́na nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ kà rɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu tí, ní kɨ̌'ìna ìnè ndɨdzɨ̌ ndì. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ kà rɨ̌'ì mbǎ ndɨ dhu bhěyi.
3 Obhó tí, Ɨlɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna: «Àbràhamʉ̀ náa'u Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ fɨ́ndà dhu. Ní Kàgàwà adʉ̀ kɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tí ndɨ a'uta-okú dɔ̀ rɔ̀*.»
4 Àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu, kasʉ nɔ̀nzì alɛ tɔ̀ ka ràrɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ mʉ̀kɨ̀mbà ɔ̀zʉ̀ tírɔ̌rɔ̀ ka kàbhʉ kà tɔ̀ dhu tí, pbɛ́tʉ̀ ka ní àkǎkǎnà kà ràbà kàsʉ̌na-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu.
5 Kɨ̀rɛ̀ pɛ́ atdí alɛ, yà ɨnzá atdí dhu mà nɔ́nzì ndínɨ̌ Kàgàwà níigʉ́ tí ndì, pbɛ́tʉ̀ ndàdʉ̀ Àbadhi kɛ̀lɛ̌ ná'ù. Ní Kàgàwà, yà nzɛ́rɛngatálɛ nɔ́zʉ̀ arí obhónángatálɛ tí alɛ, rǎdʉ̀ ndɨ alɛ bhà a'uta ɔ̀zʉ̀ dhu tí, ndàdʉ̀ ndɨ alɛ nɔ́zʉ̀ obhónángatálɛ tí.
6 Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ yà Kàgàwà ɔ́zʉ̀ obhónángatálɛ tí, ɨnzá ndì ndàndà nga kàsʉ̌na nà rɔ́rɔ̀ alɛ ɔ̀nzɨ hirò dhu dɔ̌.
7 «Hirò nɔ̀nzì alɛ ní fɨyɔ́ afátá Kàgàwà ʉ́bà alɛ,
yà fɨ́yɔ́ nzɛ́rɛnga kɨ̌ndò alɛ.
8 Hirò nɔ̀nzì alɛ ní yà ɨnzá Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ɔ̀zʉ̀ pbìndà nzɛ́rɛnga alɛ*.»
9 Ndɨ hirò ɔ̀nzɨ rí alɛ tí Pbàyàhúdí, yà ɔnzɨ̀yánga ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ alɛ kɛ̀lɛ̌? Ndɨrɔ̀ tí ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí, yà ɨnzá ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀yánga alɛ átɔ̀? Obhó tí, mǎ mɔ̀vɔ̀ wà dhu mǎtɨ, Kàgàwà razʉ̀ Àbràhamʉ̀ obhónángatálɛ tí nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌ pbìndà a'uta-otù ɔ̌.
10 Kàgàwà azʉ̀ ka obhónángatálɛ tí ɨ̀ngbà kàsʉmì ɔ̌? Tí ɨwà ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ kɔ̀nzɨ̌nga rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ tí ɨnzá ka kàpɛ̀ kɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀? Ndɨ dhu anzì ndì ɨnzá ka kàpɛ̀ kɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ní ɨwà ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ka rɔ́rɔ̀!
11 Ɨnzá ka kàpɛ̀ Àbràhamʉ̀-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀, Kàgàwà azʉ̀ ka obhónángatálɛ tí ndì àbadhi à'ù nídhunɨ̌. Ndɨ dhu-dzidɔ̌ nga kɛ̀lɛ̌ ní ndɨ Kàgàwà adʉ̀ kàvi ràbhʉ ɔnzɨ̀nánga kɔbhɔ̀lɔ̀ nɨ̌. Ndɨ kɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kí dhu nɨ'ì Kàgàwà ɔ̀zʉ̀ ka obhónángatálɛ tí dhu ɨ̀tɛ̀ rí ize. Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, Àbràhamʉ̀ náangò kɔ́rɔ́ ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí yà Kàgàwà ná'ù t'ábanà tí, ɨnzá màtí ka kàpɛ̀ ɔnzɨ̀yánga ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀. Ní Kàgàwà arí ɨnzá ka kàpɛ̀ ɔnzɨ̀yánga ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀ ndɨ ná'ù alɛ mà nɔ́zʉ̀ átɔ̀ obhónángatálɛ tí.
12 Àbadhi ní átɔ̀ yà ɔnzɨ̀yánga ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ngbɔ̌ya ɔ̀nǎ rɔ̀ rɔ́rɔ̀ ádʉ̀ àlɛ̌ t'ábanà Àbràhamʉ̀ níi'ì nà a'uta-tɨdɔ̀-owù nʉ́ngʉ átɔ̀ Pbàyàhúdí t'ábanà. Kɨ̌'ì ndɨ a'uta nà ɨnzá ka kàpɛ̀ ɔnzɨ̀nánga ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀.

A'uta-otù ɔ̌ ka karí Kàgàwà ɔ̀kɔ̀ fɨndá làká dhu àbà dhu
(Gàl 3.8-18,26-28; Ɛ̀br 11.8-19)

13 Kàgàwà akɔ̀ làká Àbràhamʉ̀ mà pbɨndà pbàdzʉkʉrʉ mànà tɔ̀ ndàtɨ, ndɨ ràrɨ̌ yà adzɨ àbhʉ̌ kɔ́rɔ́ abádhí tɔ̀. Ndɨ làká kǎkɔ̀ nzá ʉyátá Àbràhamʉ̀ ɨfʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ Kǎkɔ̀ ndɨ làká Àbràhamʉ̀ ndì ndazʉ̀ obhónángatálɛ tí kàbhà a'uta-otù ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
14 Obhó tí, dhu ɨ'ìna gukyè ʉyátá ka kɨ̀fʉ dhu rǎdʉ̀ ìndrʉ̌ àbhʉ rɨ'ì yà fɨndá làká Kàgàwà ɔ̀kɔ̀ dhu-kàmǎ tí dhu tí, ní Kàgàwà à'u ka kí dhu nɨ'ìna kɔkɔ́rɔ̀ dhu. Ndɨrɔ̀ Kàgàwà ɔ̀kɔ̀ làká níi'ìna mbǎ tɨ̌na nà.

---

* **4:3 4.3** Ɔpt 15.6 * **4:8 4.8** Zàb 32.1-2

15 Obhó tí, ʉyátá arí Kàgàwà bhà nàwí àngbɛ̌, ɨnzá ka kɨ̀fʉ ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀
ɨ̀mbă ʉyátá rɨ̌'ɨ̀ rɔ́, ʉ̀kɔ̀nà ka kádʉ̀ ʉyátá tí dhu rɨ̌'ɨ̀ mbă*.
16 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà ɔ̀kɔ̀ fɨndá làká dhu nábà ka karí a'uta-otù ɔ̌. Ndɨrɔ̀ ndɨ dhu ní
tɨ́rɔ̌rɔ̀nga tɔ́ dhu nyʉ́. Nɨ́rɔ̀ Kàgàwà bhà làká rɨ̌'ɨ̀ tɨ̌na nà fɨ̌yɔ̀ ní yà Àbràhamʉ̀ ɔ̀ rɔ̀
úvò pbàdzʉkʉrʉ kórɔ́. Kà rɨ̌'ɨ̀ mbă tɨ̌na nà Pbàyàhúdí yà ʉyátá nʉ́nɨ alɛ tɔ̀ tí, pbɛ́tʉ̀
kà rɨ̌'ɨ̀ tɨ̌na nà átɔ̀ kórɔ́ alɛ yà Àbràhamʉ̀ bhɛ̌yi Kàgàwà ná'ù tɔ̀.
17 Obhó tí, ɬlɨ̌lă Andítá rɨ̌ ndɨ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ: «Ma mábhʉ nyɨ nyɨ'ɨ̀ ábhɔ̌ pbìrì ɔ̌ alɛ
t'ábhunà tí*.» Àbràhamʉ̀ ní àlɛ̌ t'ábanà kórɔ́ yà ndì nda'u Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌. Ndɨ Kàgàwà
ní ndɨ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ tɔ̀ arí ípìrɔ̌nga àbhʉ̌, ndɨrɔ̀ yà ɨ̀mbă arí'ɨ̀ dhu àbhʉ̌ arí rɨ'ɨ̀ alɛ.
18 Ɨmbă màtí ndì ndí'ɨ̀ Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká fɨ̌ndà dhu nábà ndì ndí ɔ̀ná otu nà
rɔ́rɔ̀, Àbràhamʉ̀ náa'u Kàgàwà, ndàdʉ̀ àmbɛ ndɨ kăkɔ̀ fɨndá làká dhu ɔ̀dɔ̀ dɔ̌. Ní ndɨ
dhu bhɛ̌yi ní ndɨ kăngò «ábhɔ̌ pbìrì ɔ̌ alɛ t'ábhunà*» tí, àdhàdhì Kàgàwà ʉ́nɔ̀ Ɨlɨ̌lă
Andítá ɔ̀ dhu bhɛ̌yi: «Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ pbʉ̀kʉ̀ pbàdzʉkʉrʉ nɨ́i'ɨya abhɔ nyʉ́*.»
19 Àbadhi nɨ́i'ɨ̀ atɔ nà mbɛ̀mbɛ̀ atdí mɨyà tí, pbɛ́tʉ̀ kàbhà a'uta náadù nzá ndɨ olù
yà ɨwà íngyɛ̌ ndɨ ngbɔ̌na ndɨ ndɨrɛ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ yà ìngò-àyi tí rí'ɨ̀ pbɨndà tsìbhálɛ, Sárà
ndɨ ndɨrɛ̀ rɔ̀.
20 Kà-afí núuguru nzá, ɨ̀mbă ndɨ ndí'ɨ̀ a'uta nà dhu bhɛ̌yi, Kàgàwà ɔ̀kɔ̀ fɨ̌ndà làká
dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ kàbhà a'uta náabhʉ̀ ɔbɨ kà tɔ̀, kà ràdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà ìlè dɔ̌.
21 Kʉ̌nɨ dhu mbɛ̌yi nyʉ́ Kàgàwà ràrɨ̌ ìnè ɔbɨ nà ndàbhʉ yà ndɨ ndɔ̀kɔ̀ fɨndá làká
dhu ràkă.
22 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ní ndɨ Kàgàwà azʉ̀ Àbràhamʉ̀ obhónángatálɛ tí nɨ̌.
23 Andítá átɨ: «Kàgàwà azʉ̀ Àbràhamʉ̀ obhónángatálɛ tí.» Ndɨ dhu ka kandí nzá
kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀ tí atdírɔ̀,
24 pbɛ́tʉ̀ ka kandí ka àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀ átɔ̀, yà Kàgàwà àkă ndɔ̀zʉ̀ àlɛ̌ obhónángatálɛ
tí a'uta-otù ɔ̌ rɔ̀. Obhó tí, àlɛ̌ ká'ù Kàgàwà, yà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù nabhʉ̀ rɨngbɛ̀
ndɨ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ alɛ.
25 Kàgàwà ipfo ndɨ Yɛ̌sù rɔ̀vɛ̀ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ kàbhʉ rɨngbɛ̀ ndì,
ndɨ́nɨ̌ ndɔzʉ́ tí àlɛ̌ obhónángatálɛ tí.

5

Kàgàwà núungbò àlɛ̌ ndɨ mànà Krɨstɔ̀ bhà ɔvɛ-otù ɔ̌ dhu
(Rɔm 8.32; 1Pɛ́ 1.3-9; 1Yù 4.9-10)

1 Ɨwà Kàgàwà ɔ́zʉ̀ àlɛ̌ obhónángatálɛ tí yà àlɛ̌ ká'ù ndì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ̀, ní àlɛ̌ kí'ɨ̀
màrʉ̀ngà nà àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ kà mànà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù Krɨstɔ̀-otù ɔ̌.
2 Ndɨ Yɛ̌sù Krɨstɔ̀ ní ndɨ otu nápfò àlɛ̌ tɔ̀, Kàgàwà ràdʉ̀ ídzìnga ɔ̀nzɨ̀ àlɛ̌ tɔ̀ yà àlɛ̌
ká'ù ndì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ ídzìnga ɔ̌ àlɛ̌ kíkò wà pótsɔ́. Ndɨrɔ̀ àlɛ̌-ɨdhɛ̀ arí ndɨ̀kă
okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu ní, Kàgàwà bhà Ádrʉ̀ngbănga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀ àlɛ̌ kí ngari ɔ̀dɔ àlɛ̌ ràbà
dhu.
3 Ròsè wɔ̀ dhu dɔ̀nă, àlɛ̌-ɨdhɛ̀ arí ndɨ̀kă átɔ̀ àpbɛ̀ àbà àlɛ̌ kí ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌ màtí.
Obhó tí, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu àpbɛ̀ rarí dhu-dzi àbhʉ̌ àlɛ̌ ròndù.
4 Ndɨrɔ̀, dhu-dzi òndù àlɛ̌ kí dhu náarí àlɛ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ rìkò pótsɔ́ àlɛ̌ tɔ́ a'uta ɔ̌, a'uta
ɔ̌ àlɛ̌ kìkò dhu ràdʉ̀ àlɛ̌ àbhʉ àlɛ̌ rɔ̀dɔ̀ Kàgàwà rɔ̌nzɨna àlɛ̌ tɔ̀ ídzìnga.
5 Ndɨ Kàgàwà rɔ̌nzɨna ídzìnga ɔ̀dɔ àlɛ̌ kí àlɛ̌ ràbà dhu náarí nzɨ̌ àlɛ̌ ʉ̀bha àlɛ̌-ɔtsʉ́-
kpa nà, Kàgàwà nɨ́irá wà àlɛ̌-afí pbɨndà àzè nɨ̌, yà àlɛ̌ tɔ̀ ndɨ ndibho pbɨndà Ɨlɨ̌lă-Alafí-
otù ɔ̌ nídhunɨ̌.

---

* **4:15 4.15** Àkăkă kʉnɨ dhu ní ɨ̀mbă ʉyátá rɨ̌'ɨ̀ rɔ́, Kàgàwà ɔ́kɔ̀ làká ràrɨ̌'ɨ̀ ìnè. * **4:17 4.17** Ɔpt 17.5 * **4:18 4.18** Ɔpt 17.5 * **4:18 4.18** Ɔpt 15.5

6 Obhó tí, Kàgàwà núudhé kàsʉmì ɔ̌, Krístɔ̀ náavɛ̀ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ arí alɛ tɔ́ ngari ɔ̌.
Ndɨ kàsʉmì ɔ̌, àlɛ̌ kɨ'ì mbă àlɛ̌ kádʉ̀ àlɛ̌ ɨgʉ nǐ atdí ɔbɨ nà màtí.
7 Ìndrǔ rǐ ndà'u ndɔ̀vɛ̀ obhónángatálɛ tɔ́ ngari ɔ̌ dhu rǐ'ì ìnè ɔbɨ tí. Ngătsi nǐ, ìndrǔ
rǐ'ì ìnè ndàbhʉ ndì ndɔ̀vɛ̀ ídzì dhu nyʉ́ ɔ̀nzɨ rǐ alɛ tɔ́ ngari ɔ̌.
8 Pbɛ́tʉ̀, kànǐ Kàgàwà ɨtɛ̀ pbìndà àzè àlɛ̌ tɔ̀ tí dhu: òko àlɛ̌ kòko nzɛ́rɛngatálɛ tí rɔ́rɔ̀,
Krístɔ̀ náavɛ̀ àlɛ̌ tɔ́ ngari ɔ̌.
9 Ní kòmbí, Kàgàwà ɔ́zʉ̀ wà àlɛ̌ obhónángatálɛ tí nyìkpɔ́na ɔ̌ kăzù ʉfʉ ndì dhu-otù
ɔ̌. Ní ndɨ dhu ɨtɛ̀ dhu atdídɔ̌, ɨgʉ̌ Krístɔ̀ ràrǐ àlɛ̌ ɨgʉ̌ Kàgàwà bhà nàwí ɔ̌ rɔ̀*.
10 Obhó tí, yà Kàgàwà-rɔ̌ òmvǔ tí àlɛ̌ kɨ'ì rɔ̀, àbadhi ungbò àlɛ̌ ndì mànà Idhùnà
bhà ɔvɛ-otù ɔ̌. Ní ndɨ dhu bhěyi kǔngbò àlɛ̌ ndì mànà rɔ̀, àlɛ̌ kʉ́gʉ ʉ̀gʉ̌ kà t'Ídhùnà
rǐ'ì ípìrɔ̌ rɔ̀ kòmbí dhu-otù ɔ̌.
11 Ròsè wɔ̀ dhu dɔ̀nă, àlɛ̌ rǐ'ì dhèdhɛ nà Kàgàwà-okú dɔ̀ rɔ̀, yà àlɛ̌ núngbò kòmbí
ndì mànà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yěsù Krístɔ̀-otù ɔ̌.

Krístɔ̀ bhà ɔvɛ-nyʉtsì rɔ̀ ahʉ̀ dhu nósè wà
Àdamʉ̀ bhà nzɛ́rɛnga-nyʉtsì rɔ̀ ahʉ̀ dhu dɔ̀nă dhu
(Rɔm 6.23; 1Kò 15.12-22,41-49,56-57)

12 Nzɛ́rɛnga níitsu yà adzɨ ɔ̌ atdí alɛ, Àdamʉ̀-otù ɔ̌, ndɨ nzɛ́rɛnga ràdʉ̀ ɔvɛ ìbhò.
Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ ɔvɛ ibho ndì kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ anzì nzɛ́rɛnga Àdamʉ̀-nyʉtsì
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
13 Nzɛ́rɛnga ɨ'ì ìnè yà adzɨ ɔ̌ ɨnzá Kàgàwà àpè Ʊyátá àbhʉ̌ Músà-fɔ́ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ ɨ̀mbă
Ʊyátá rǐ'ì rɔ́ ka kí nzǐ àdʉ̀ nzɛ́rɛnga ɔ̀zʉ̀ ìndrǔ dɔ̌.
14 Pbɛ́tʉ̀, ìnè màtí ndɨ dhu rǐ'ì ndɨ dhu bhěyi rɔ́rɔ̀, rɔ̀pè ndì wɔ̀ ndɨ Àdamʉ̀ bhà
kàsʉmì ɔ̀ rɔ̀ rɨrà àhʉ Músà bhà kàsʉmì ɔ̀, ɔvɛ náanyʉ̀ idzi kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌, ɨ̀mbă rɨ'ì yà
ɨnzá fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga nɔ́fɔ̀ ɨ Àdamʉ̀ bhà nzɛ́rɛnga nà alɛ màtí.
Ndɨ Àdamʉ̀ nɨ'ì yà ka kongónà ɔ̀dɔ̀nà ndínǐ ɨraya tí alɛ, Krístɔ̀, bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̌ alɛ†.
15 Pbɛ́tʉ̀, kàbhà nzɛ́rɛnga ɔ̀ rɔ̀ ahʉ̀ dhu mà, Kàgàwà bhà tírɔ̌rɔ̀nga tɔ́ pɛrɛ̀, Yěsù
Krístɔ̀ bhà ɔvɛ ɔ̀ rɔ̀ ahʉ̀ dhu mànà rǐ'ì dhèdhèrɔ̀ nyʉ́. Obhó tí, wɔ̀ ndɨ atdí alɛ, Àdamʉ̀,
bhà nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ náarʉ́vɛ. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà bhà ídzìnga nósè wà.
Ndɨrɔ̀, wɔ̀ ndɨ atdí alɛ, Yěsù Krístɔ̀-otù ɔ̌, kʉ̌ndɔ̀ pbìndà ídzìnga abhàbhɔ́ nyʉ́ ábhɔ̌
alɛ nyʉ́ tɔ̀.
16 Ndɨrɔ̀, ndɨ pɛrɛ̀-nyʉtsì rɔ̀ aráhʉ dhu nɔ́fɔ̀ nzá ndì Àdamʉ̀ bhà nzɛ́rɛnga-nyʉtsì rɔ̀
aráhʉ dhu nà. Obhó tí, ndɨ kàbhà nzɛ́rɛnga níibho dhu ní Kàgàwà rǐ anya ɨtdì ìndrǔ
dɔ̌ dhu. Pbɛ́tʉ̀, yà Kàgàwà níibho ndɨ pbìndà ídzìnga tɔ́ pɛrɛ̀, náabhʉ̀ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́
yà nzɛ́rɛnga nanzì kà rɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tí.
17 Obhó tí, wɔ̀ ndɨ atdí alɛ kɛ̀lɛ̌, Àdamʉ̀ bhà nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀, ɔvɛ náanyʉ̀ idzi
ìndrǔ dɔ̌, rɨrà àhʉ indonga ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, atdí alɛ kɛ̀lɛ̌, Yěsù Krístɔ̀-otù ɔ̌, Kàgàwà abhʉ̀
ábhɔ̌ pbìndà ídzìnga fǐyɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà obhónángatálɛ tí alɛ, níi'ɨya dhòdhódhónga
tɔ́ ípìrɔ̌nga nà, 'àdʉ̀ idzi ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá Yěsù Krístɔ̀ mànà.
18 Nírɔ̀, àdhàdhì atdí alɛ kɛ̀lɛ̌, Àdamʉ̀ bhà nzɛ́rɛnga náabhʉ̀ Kàgàwà rɨtdì anya
àlɛ̌-dɔ̌ dhu bhěyi tí, atdí alɛ kɛ̀lɛ̌, Yěsù Krístɔ̀ bhà obhónánga tɔ́ kasʉ, kà-tɨ ní kàbhà
ɔvɛ, rǐ'ì ìnè ndàbhʉ Kàgàwà rɔ̀zʉ̀ kɔ́rɔ́ alɛ obhónángatálɛ tí, ndàdʉ̀ dhòdhódhónga
tɔ́ ípìrɔ̌nga àbhʉ fǐyɔ̀.
19 Atdí alɛ kɛ̀lɛ̌, Àdamʉ̀, níifʉ nzá Kàgàwà ʉnɔ fǐndà dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ
náangò nzɛ́rɛngatálɛ tí. Ní ndɨ dhu bhěyi tí, atdí alɛ kɛ̀lɛ̌, Yěsù Krístɔ̀, níifʉ ka dhu-okú
dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà adʉ̀ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nɔ́zʉ̀ obhónángatálɛ tí.

---

* **5:9 5.9** Ndɨ nàwí ɨ'ɨya Kàgàwà rǐ ìndrǔ-ànyă ɨtdɨ nínganí. † **5:14 5.14** Àdamʉ̀ anzì dhu mà Krístɔ̀ anzì dhu mànà ɔ̀ rɔ̀ ùvò dhu nʉ́ʉpbá kɔ́rɔ́ alɛ-ngbɔ̀ yà adzɨ ɔ̌, rɨrà àhʉ indonga ɔ̀ màtí.

20 Ʊyátá náahʉ̀ ndínɨ̌ dhu nɨtɛ̀ tí yà Àdamʉ̀ anzɨ̀ nzɛ́rɛnga ránga ndɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ nzínzì ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀mbǎ dhu ɨ'ì ndɨ nzɛ́rɛnga náanga ndɨ̀ dhu màtí, ní Kàgàwà bhà ídzìnga náadʉ̀ ndìse atdídɔ̌ nyʉ́ ròsè.

21 Àdhàdhɨ̀ nzɛ́rɛnga náanyʉ̀ idzi àlɛ̌ dɔ̌, ndàdʉ̀ ɔvɛ ìbhò àlɛ̌ tɔ̀ dhu bhɛ̌yi, ní kòmbí, Kàgàwà bhà ídzìnga nɔ́nyʉ̀ wà idzi àlɛ̌ dɔ̌. Ndɨrɔ̀, Yɛ̌sù Krístɔ̀ ɔ́nzɨ̀ àlɛ̌ tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà rɨ̌'ì ìnè ndɔ̀zʉ̀ àlɛ̌ obhónángatálɛ tí, ndàdʉ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga níbhò àlɛ̌ tɔ̀.

6

Kàgàwà bhà ídzìnga arí ìndrǔ ʉ̀wʉ̌
nzɛ́rɛnga tɔ́ ɔbɨ-tsìnǎ ka kɨ́'ì dhu ɔ̌ rɔ̀ dhu
(Kɔ̀l 2.11-13; 3.1-10; Gàl 2.19-20; 1Pɛ́ 4.1-2)

1 Nɨ́rɔ̀, ádhu ndɨ àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀nɔ̀ ndɨ Kàgàwà bhà ídzìnga dɔ̌? Àlɛ̌ kàkǎ tí àlɛ̌ ràmbɛ nzɛ́rɛnga kɛ̀lɛ̌ ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌ ndínɨ̌ ndɨ ídzìnga náambɛ̀ tí ndìse dɔ̌ àlɛ̌ tɔ̀?

2 Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtí! Àlɛ̌ kʉ́dà wà ɔvɛ ɔ̀nǎ, ndɨrɔ̀ ndɨ ɔvɛ níndà wà àlɛ̌ yà angyi àlɛ̌ kɨ'ì nà àlɛ̌-nyʉtsì nzɛ́rɛnga tɔ́ ɔ́fɔ̀ rɔ̌ rɔ̀. Ní, àlɛ̌ kádʉ̀ òko tdítdɔ̌ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi àlɛ̌ ràmbɛ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌?

3 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu mbɛ̌yi nyʉ́, àlɛ̌ kɔ́rɔ́ yà bàtizò àlɛ̌ kalʉ́ Yɛ̌sù Krístɔ̀-nyʉtsì rɔ̀, àlɛ̌ rʉvɛ̀ wà atdíkpá kà mànà.

4 Obhó tí, ndɨ bàtizò-otù ɔ̌, yà angyi àlɛ̌ kɨ'ì nà nzɛ́rɛnga tɔ́ ɔ́fɔ̀ náavɛ̀, kadʉ̀ ɔ̀tdʉ̀nà kà mànà. Ní Àba Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ tɔ́ ɔbɨ náabhʉ̀ Krístɔ̀ rìngbɛ̀ ndɨ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndínɨ̌ àlɛ̌ mà átɔ̀ àlɛ̌ kubhì tí ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá nónzì ka dhu bhɛ̌yi.

5 Obhó tí, àdhàdhɨ̀ àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ Krístɔ̀ nà kà mànà àlɛ̌ kʉ́vɛ atdíkpá dhu-otù ɔ̌ dhu bhɛ̌yi, ní Kàgàwà abhʉ̀ya àbhʉ̌ àlɛ̌ rʉ̀ngbɛ àlɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ átɔ̀, àdhàdhɨ̀ ndɨ ndabhʉ̀ ka rìngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu bhɛ̌yi.

6 Àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀nɨ dhu, angyè àlɛ̌ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ravɛ̀ wà yà Krístɔ̀ ka kʉtɔ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, nzɛ́rɛnga rɨ̌'ì mbǎ ɔbɨ nà àlɛ̌ dɔ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ ní nzɨ̌ kàbhà ɨnɔ.

7 Obhó tí, atdí alɛ mà náapɛ́ ʉ̀vɛ atdíkpá Krístɔ̀ mànà, ní ndɨ alɛ àhʉ wà nzɛ́rɛnga tɔ́ kɔ̀mɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndɨ'ì dɔ̀ná ndɨ̀tírɔ̀.

8 Àlɛ̌ kapɛ́ ɨ'ì Krístɔ̀ mànà àlɛ̌ kʉ́vɛ atdíkpá dhu tí, ní àlɛ̌ kà'ù wà dhu àlɛ̌ rɨ'ɨya ípìrɔ̌nga nà atdíkpá Àbadhi mànà átɔ̀.

9 Obhó tí, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu Krístɔ̀ rɨngbɛ̀ wà ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ní kà ràrɨ̌ nzɨ̌ ɔ̀vɛ̀ tdítdɔ̌. Ɔvɛ rɨ̌'ì mbǎ ɔbɨ nà kà-dɔ̌ akɛkpá màtí.

10 Ɔ̀vɛ̀ ndɨ̀ ndóvɛ̀ rɔ̀, kǎvɛ̀ atdí-gʉ̀na tí ndàdʉ̀ nzɛ́rɛnga-ɔbɨ̀ nítɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí kà rɨ̌'ì ípìrɔ̌nga nà, ndɨrɔ̀ ndɨ kàbhà ípìrɔ̌nga rɨ̌'ì ndínɨ̌ Kàgàwà-ɔvɔ̀ nabhʉ̀ tí rìlè ndɨ̀.

11 Ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, kòmbí nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zʉ̀ nyɨ̌ ɨwà ʉ́dà ɔvɛ ɔ̀nǎ alɛ tí, ndɨrɔ̀ ɨwà ndɨ ɔvɛ índà nzɛ́rɛnga rɔ̌ rɔ̀ alɛ tí. Ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ dhu-otù ɔ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zʉ̀ nyɨ̌ kòmbí ípìrɔ̌nga nà rí'ì ndínɨ̌ Kàgàwà-ɔvɔ̀ nabhʉ̀ tí rìlè ndɨ̀ alɛ tí.

12 Nɨ́rɔ̀, àpɛ́ nyʉ̀bhà nzɛ́rɛnga rɨ'ì ɔbɨ nà wɔ̀ ɔvɛ tɔ́ ngbɔ̌kʉ dɔ̌, nyǎmbɛ ndɨ ngbɔ̌kʉ rɨ̌ atdyúya òho nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌.

13 Àpɛ́ nyìpfo ngbɔ̌kʉ tdítdɔ̌ ràmbɛ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌, àdhàdhɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ní obhónánga tɔ́ dhu t'ɔ́nzɨta tɔ̀ ka kílɨ wɨ̀tʉ̀ bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎbhʉ nyɨ̌ nyɨ̌-tírɔ̀ Kàgàwà tɔ̀ àdhàdhɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ ɨ̀ núngbɛ alɛ bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎbhʉ ngbɔ̌kʉ rɨ'ì àdhàdhɨ̀ obhónánga tɔ́ kasʉ ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyí nɨ̌ dhu bhɛ̌yi.

14 Obhó tí, nzɛ́rɛnga rɨ̌ nzɨ̌ idzi ɔ̀nyʉ tdítdɔ̌ dʉ̀kʉ́. Nyɨ̌ nyí'ì mbǎ Ʊyátá bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-tsìnǎ, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyí'ì Kàgàwà bhà ídzìnga tɔ́ ɔbɨ-tsìnǎ.

15 Nírɔ̀, ádhu ndɨ ɨ̀ ɨ̀ rɨ̀ ɨ̀? Dhu ɔ̀fɔ̀ tí nga àlɛ̌ ràmbɛ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌ ɨ̀mbă àlɛ̌ kɨ́ ɨ̀ Ʊyátá tɔ́ ɔbɨ-tsìnă, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ kɨ́ ɨ̀ Kàgàwà bhà ídzìnga tɔ́ ɔbɨ-tsìnă dhu-okú dɔ̀ rɔ̀? Ɨ̀nzɨ̌ akɛkpá màtɨ́!

16 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tí obhó dhu, nyɨ̌ rapɛ́ nyăbhʉ̌ nyɨ̌-tírɔ̀ nyɨ̌ ɨ̀ atdí alɛ tɔ̀ arí kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ tí, nyădʉ̀ ndɨ alɛ ɨ̀fʉ, ní nyɨ̌ ràrɨ̌ wɔ̀ ndɨ nyɨ̌ nyífʉ̌na alɛ bhà ɨnɔ? Dhu apɛ́ ɨ̀ ɨ̀ nzɛ́rɛnga tɔ́ ɨnɔ tí nyɨ̌ nyí ɨ̀ dhu tí, ní nzɛ́rɛnga rădʉ̀ nyʉ̌ndà ɔ̀nà dhu ní ɔvɛ. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ̀ ɨ̀ Kàgàwà ɨ̀fʉ̌ ka kí dhu tɔ́ ɨnɔ tí, ní ndɨ ɨfʉta rădʉ̀ nyăbhʉ nyŏkò obhónánga ɔ̌.

17 Ɔ̌tsɔ̀ nyʉ́ Kàgàwà tɔ̀! Angyi nyɨ̌ nɨ ɨ̀ nzɛ́rɛnga tɔ́ ɨnɔ. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, nyɨ̌ nyífʉ yà fʉ̌kʉ̀ ka kúdhe dhu, nyădʉ̀ àkɔnà atdí afíkʉ nyʉ́ nà.

18 Nyɨ̌, yà Kàgàwà ʉ́kɔlɔ nyɨ̌ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyʉ́gɛ̀rɛ̀ wà nyɨ̌ nyŏngò obhónánga tɔ́ ɨnɔ tí.

19 Ma mɔ́tɛ ìndrʉ̌ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, yà ɨ̀nzɨ̌ dhu arí dʉ̀kʉ àlʉ̌ nɨ̌ sɛsɛ fʉ̀kʉ́ ivívínga-okú dɔ̀ rɔ̀. Angyi nyɨ̌ nyadzì nyɨ̌ atdídɔ̌, nyʉ̌lɨ ngbɔ̌kʉ ròngò nzɛ́rɛnga mà ɨnzá nga nɔ̀fɔ̀ dhu mànà ɔ̀nzì, ndɨ dhu ràdʉ̀ nyăbhʉ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌fʉ Kàgàwà. Nɨ́ kòmbí, nyɨ̌ nyàkă nyʉ̌lɨ ngbɔ̌kʉ ròngò obhónánga tɔ́ dhu ɔ̀nzì, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyoko tí Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ́lă alɛ tí.

20 Yà nzɛ́rɛnga tɔ́ ɨnɔ tí nyɨ̌ nyɨ ɨ̀ rɔ̀, ní obhónánga ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyí dhu nɨ́ɨ ɨ̀ mbă ɔbɨ nà dʉ̀kʉ́.

21 Nɨ́, ádhu ídzìnga tí nyɨ̌ nyabà yà angyi nyɨ̌ nyanzì dhu ɔ̀ rɔ̀? Indo, ɨ dhu rɨ̌ nyɨ̀kʉ àbhʉ̌ rɨwʉ̀, abádhí-nyʉtsì rɔ̀ ráhʉ dhu ní ɔvɛ nídhunɨ̌.

22 Pbɛ́tʉ̀, kòmbí Kàgàwà ìpfo wà nyɨ̌ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀ nyŏngò pbɨndà kasʉtálɛ tí. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyarí Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ, ndɨ dhu ràdʉ̀ nyăbhʉ nyăbà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga.

23 Obhó tí, nzɛ́rɛnga arí àbhʉ̌na mʉ̀kìmbà tí pbɨndà ɨnɔ tɔ̀ dhu ní ɔvɛ, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà arí àbhʉ̌na pbɨndà ɨnɔ tɔ̀ tírɔ̌rɔ̀nga tɔ́ pɛrɛ̀ ní dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yĕsù Krístɔ̀ mànà abádhí ùngbò ɨ dhu-otù ɔ̌.

7

Ɔwʉ́tána tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ka kɨ́ Kàgàwà-kàsʉ̌ ɔ̀nzɨ dhu
(Gàl 2.19-20)

1 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà yà fʉ̌kʉ̀ ma mʉ́nɔna dhu, ɨwà nyɨ̌ nyʉ́nɨ Ʊyátá dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ʊyátá arí ɨ̀ ɔbɨ nà ìndrʉ̌ dɔ̌ yà àdɨ̀ ndɨ alɛ àdɨ̀ nyɨ̀kpɔ́na nà ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tí.

2 Atdí ndɨ dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ní, ɨwà árà amba-bvʉ̀ tsìbhálɛ ní ʉmbátá tɔ́ Ʊyátá nʉ́tsɨ wà pbɨndà ípìrɔ̌nga ɔ̌ pbɨndà kpatsìbhálɛ nà yà àdɨ̀ ndɨ kpatsìbhálɛ àdɨ̀ nyɨ̀kpɔ́na nà ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ kàbhà kpatsìbhálɛ náapɛ́ ɔ̀vɛ̀, ní ɨ́yàdhíyà rɨ̌ ɨ̀ mbă tdɨ́tdɔ̌ wɔ̀ ndɨ̀ nʉtsɨ ndɨ kpatsìbhálɛ nà Ʊyátá-tsìnă.

3 Nírɔ̀, kăpɛ́ àrà amba-bvʉ̀ ngătsi alɛ bhà, àdɨ̀ pbɨndà kpatsìbhálɛ àdɨ̀ nyɨ̀kpɔ́na nà ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ní ka kɨ́ kɔ̀zʉ̀ rɨ ɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ alɛ tí. Pbɛ́tʉ̀, kàbhà kpatsìbhálɛ apɛ́ ɔ̀vɛ̀, ní ɨ́yàdhíyà rɨ̌ ɨ̀ mbă tdɨ́tdɔ̌ wɔ̀ ndɨ̀ nʉtsɨ Ʊyátá-tsìnă. Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ mbă àrà amba-bvʉ̀ ngătsi kpatsìbhálɛ bhà, nɔ́zʉ̀ ka kɨ́ nzɨ̌ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu tí.

4 Nɨ́ nyɨ̌ mà àbanɨ̌nzó, ndɨ dhu rɨ̌ ɨ̀ ndɨ dhu bhĕyi tí tɨkʉ ɔ̀nă rɔ̀. Ʊyátá nàndà dhu nɨ̌, nyɨ̌ nyʉ́dà wà ɔvɛ ɔ̀nă atdíkpá Krístɔ̀ mànà, ndɨ ɔvɛ ràdʉ̀ nyɨ̌ndà Ʊyátá bhà ádrʉ̀ngbăngа tɔ́ ɔbɨ rɔ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kòmbí, nyɨ̌ ní ngătsi alɛ bhà alɛ. Ndɨ alɛ ní Krístɔ̀, yà ndɨ̀ nɨngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ alɛ. Àlɛ̌ ní Krístɔ̀ bhà alɛ nídhunɨ̌, àlɛ̌ kádʉ̀ Kàgàwà bhà kasʉ ɔ̀nzɨ̀ rìbhò itse.

5 Obhó tí, angyè ɔ́fɔ̀ ɔ̌ àlɛ̌ kɨ ɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Ʊyátá rɔ̌zʉ̀na nzɛ́rɛ dhu tí dhu ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu-atdyú náanzɨ̀ kasʉ àlɛ̌-nyʉtsì ndàbhʉ àlɛ̌ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ ɨ nzɛ́rɛ dhu, yà àlɛ̌ ʉ̀ndà rádʉ̀ ɔvɛ ɔ̀ àlɛ̌-afí ɔ̀nă rɔ̀ dhu.

6 Angyi àlɛ̌ kɨ ɨ̀ Ʊyátá bhà ɨnɔ tí. Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kʉ́dà wà ɔ̀vɛ ɔ̀nă Krístɔ̀ mànà, ndɨ dhu ràdʉ̀ àlɛ̌ nʉ́wʉ Ʊyátá bhà ɨnɔ-kàsʉ̌ ɔ̌ rɔ̀. Nɨ́ kòmbí, àlɛ̌ kɨ́ ɨ̀ ɨ̀nè àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ kasʉ Kàgàwà

tɔ̀ ɔwʉ́tána tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, kàbhà ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí bhà ʉndata-tsìnǎ, ɨ̀nzɨ̌ ní angyè ɔ́fɔ̀ yà ʉ̀tʉ̌ tí Ʊyátá arí ìndrǔ ʉ̀tʉ̌ nɨ̌ ɔ̌.

Nzɛ́rɛnga rɨ̌ ndʉ̀nɨ̌ Ʊyátá-otù ɔ̌ dhu
(Rɔm 3.19-20; 5.20; Gàl 3.21-22)

7 Nɨ́rɔ̀ àlɛ̌ kí àdhu ʉ̀nɔ? Ʊyátá tí nzɛ́rɛnga? Ɨ̀nzɨ̌ akɛkpá màtí! Pbɛ́tʉ̀, nzɛ́rɛnga tí rɨ̌'ì dhu nábhʉ mʉnɨ ní Ʊyátá. Obhó tí, ɨ̀nzá Ʊyátá átɨ dhu ràkǎ nzá ngǎtsi alɛ-fɔ́ rɨ̌'ì dhu ràtdǔ afínʉ nánɨ̌, ma mʉ́nìyana nzɨ̌ ngǎtsi alɛ-fɔ́ rɨ̌'ì dhu rɨ̌ alɛ-afí àtdǔ dhu ràrɨ̌ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ ka kí dhu dhu.

8 Nzɛ́rɛnga abà otu ndɨ ʉyátá-otù ɔ̌, ndàbhʉ ma mongò kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀-atdyú òhò. Obhó tí, ɨ̀mbǎ Ʊyátá na, nzɛ́rɛnga rɨ̌'ì àdhàdhì ɨwà ɔ́vɛ̀ dhu bhɛ̌yi nyʉdutsì.

9 Angyi, ɨ̀nzá ma màpè Ʊyátá rʉ̌nɔna dhu-tì ʉ̀nɨ̌ mbɛ̌yi rɔ̀, ma mongónà àdɨ akyɛ. Pbɛ́tʉ̀, ma mitdègu kà-tɨ ʉ̀nɨ̌, ní nzɛ́rɛnga adʉ̀ ìde pfɔ̌na dɔ̌ nyʉdutsì,

10 ndàdʉ̀ òngo ànyǎdu nɔ̀tdɨ ɔvɛ tɔ̀ dhu tí. Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, Ʊyátá, yà ìndrǔ àbhʉ̌ àmbɛ̀nà ràbà ípìrɔ̌nga dhu, náadʉ̀ ìbhònà idù dhu ní afídu ɔ̀nǎ rɔ̀ ma mɔ́vɛ̀ dhu.

11 Obhó tí, nzɛ́rɛnga náabà otu Ʊyátá-otù ɔ̌ ndʉ̀trǎ ma, ndɨ dhu ràdʉ̀ mabhʉ mɔvɛ̀ afídu ɔ̀nǎ rɔ̀.

12 Kʉ̀tsa ma mí dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, ma mátɨna: Ʊyátá ní ɨ̀lɨ̌lǎ dhu, ndɨrɔ̀ kà rǎv̌ɨna àlɛ̌ rɔ̀nzɨ dhu ní ɨ̀lɨ̌lǎ dhu, obhónánga tɔ́ dhu, ndɨrɔ̀ ídzì dhu.

13 Nɨ́rɔ̀, wɔ̀ dhu t'átɨna wɔ̀ ndɨ ídzì dhu, Ʊyátá, rahò ndɨ ma? Ɨ̀nzɨ̌ ní ndɨ dhu bhɛ̌yi! Pbɛ́tʉ̀, ɨma nahò ní nzɛ́rɛnga, ndìdyì wɔ̀ ndɨ ídzì dhu ndòhò ma nɨ̌. Ní ndɨ Ʊyátá-otù ɔ̌ nga ní ndɨ nzɛ́rɛnga nɨ́ɨtɛ̀ ndì nzɛ́rɛnga nyʉ́ tí nɨ̌.

Nzɛ́rɛ dhu mà ídzì dhu mànà rɨ̌ anya ɔ̀nzɨ alɛ-nyʉtsì dhu

14 Obhó tí, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu Ʊyátá nàndà dhu nɨ̌, Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ríbhò ndɨ ka àlɛ̌ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ ɨmá na, ma ní ìndrǔ, yà ɨwà ka kábhʉ kodzì rì'ì nzɛ́rɛnga tɔ́ ɨnɔ tí alɛ.

15 Obhó tí, yà ma mɔ́nzɨna dhu náarí nzɨ̌ dùdu àlʉ̌: yà ma mòzè mɔnzì dhu nɔ́nzì ma marí nzɨ̌ àdʉ̀, pbɛ́tʉ̀ yà ma mɔ̀ndrɔ̀ dhu ní ndɨ ma maráda ɔ̀nzìnà.

16 Ma mʉ̀nɨ wà dhu yà ma mɔ́nzɨna dhu rarɨ̌ nzɛ́rɛ dhu. Ní ndɨ dhu ɨ̀tɛ̀ dhu ɨwà ma rà'ù Ʊyátá ʉ̀nɔ̀ dhu ídzì dhu tí.

17 Nɨ́rɔ̀ kòmbí, ɨ̀nzɨ̌ ní ɨma ndɨ ma mí ndɨ dhu ɔ̀nzɨ, pbɛ́tʉ̀ kɔ̀nzɨ rɨ̌ ní yà nyʉdutsì rí'ì nzɛ́rɛnga.

18 Obhó tí, ma mʉ̀nɨ wà dhu ídzì dhu rarɨ̌'ì mbǎ nyʉdutsì. Kà-tɨ ní, ìndrǔ tɔ́ pbàkà ɔ́fɔ̀ ɔ̌, atdyúdu rɨ̌'ì ìnè mɔnzì ídzì dhu, pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ ma mí nɨ̌ ɔbɨ rɨ̌'ì mbǎ.

19 Obhó tí, ma marí nzɨ̌ yà ma mòzè mɔnzì ídzì dhu ɔ̀nzɨ, pbɛ́tʉ̀ ma maráda ɔ̀nzìnà ní nzɛ́rɛ dhu yà ɨ̀nzá ma mózè mɔnzì.

20 Nɨ́rɔ̀, dhu apɛ́ ì'ì ma marí yà ɨ̀nzá ma mòzè mɔnzì dhu ɔ̀nzɨ dhu tí, ní ɨ̀nzɨ̌ ní ɨma ndɨ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ ma marí, pbɛ́tʉ̀ kɔ̀nzɨ arí ní yà nyʉdutsì rí'ì nzɛ́rɛnga.

21 Nɨ́rɔ̀, ma mɔ̀sʉ̀ wà nyʉdutsì arí ndɔ̀nzɨ dhu. Ndɨ dhu ní: yà ma mòzè mɔnzì ídzì dhu ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ma maráda ɔ̀nzìnà ní nzɛ́rɛ dhu.

22 Afídu ɔ̀nǎ rɔ̀, ɨdhɛ̀du nɨ̀ka ní Kàgàwà bhà Ʊyátá,

23 pbɛ́tʉ̀ nyʉdutsì, ma mìnè nzɛ́rɛnga rɨ̌bhòna ngǎtsi ɔbɨ ndùgye rɨ̌ ndɨ afídu ɔ̀ rí'ì ídzì ɨrɛ̀ta tɔ́ ɔbɨ nà rɔ́. Ndɨ dhu ɔ̀nzì ma mɨ'ì yà nyʉdutsìnǎ rɔ̀ rɨ̌ kasʉ ɔ̀nzɨ ndɨ nzɛ́rɛnga bhà ɔbɨ tɔ́ imbitálɛ tí.

24 Ma mí'ì àpbɛ̀ ɔ̌! Ní ádhɨ pbá alɛ ndɨ mɨgʉ̌ rí yà ɔvɛ ɔ̀ rí mʉnda alɛ-ngbɔ̀-fɔ́ rɔ̀?

25 Ilèta àkǎ mabhʉ Kàgàwà tɔ̀! Ka ní ndɨ mɨgʉ̌ rí àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀-otù ɔ̌!

Nɨ́rɔ̀, pbàkà ɨrɛ̀ta ɔ̀nǎ rɔ̀, ɨma ní Kàgàwà bhà Ʊyátá tɔ́ ɨnɔ, pbɛ́tʉ̀ ìndrǔ tɔ́ pbàkà ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ɨma ní nzɛ́rɛnga bhà ɔbɨ tɔ́ ɨnɔ.

8

Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lă-Alafí-otù ɔ̌ tí ka kádʉ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ dhu

1 Nɨ́rɔ̀ kòmbí, yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ nà ɨ̀ nùngbò alɛ dɔ̌ Kàgàwà rɨ̌ nzɨ̌ anya ɔ̀tdɨ̀ akɛkpá màtɨ́.
2 Obhó tɨ́, Yěsù Krɨ́stɔ̀ nà àlɛ̌ kúngbò alɛ rɔ̀, àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lă-Alafí bhà ɔbɨ̀-tsìnă. Ndɨ̀ Ɨlɨ̌lă-Alafí nɨ́ ndɨ̀ àlɛ̌ nʉ́kɔlɔ nzɛ́rɛnga mà ɔvɛ mànà tɔ́ ɔbɨ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá níbhò àlɛ̌ tɔ̀.
3 Músà bhà Ʊyátá tɔ̀ ndɨ̀ dhu akána nzɨ̌, àlɛ̌ tɔ́ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ tɔ́ ivívínga nʉ́ʉtɔ̀ kà-tsʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɔ̀nzɨ̀ ndɨ̀ dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀*. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà nɨ́ ndɨ̀ adʉ̀ kɔ̀nzɨ̀. Kɨ̌vi Idhùnà àlɛ̌ tɔ́ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌'ɨ nʉkɔlɔ tɨ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀. Ndɨ̀ Idhùnà bhà ɔvɛ-otù ɔ̌ nɨ́ ndɨ̀ kătdɨ̀ nzɛ́rɛnga-ànyă.
4 Kănzɨ̀ dhu ndɨ̀ dhu bhěyi, ndɨ́nɨ̌ ndabhʉ̀ tɨ́ Ʊyátá ònzì obhónánga ràkă àlɛ̌-nyʉtsì. Àlɛ̌'ɨ nɨ́ nzɨ̌ yà ɨ̀ òzè dhu bhěyi arɨ́ 'ʉ̀nda ɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌'ɨ nɨ́ Ɨlɨ̌lă-Alafí arɨ́ ʉ̀ndana alɛ.
5 Obhó tɨ́, wɔ̀ ɨ̀ òzè dhu bhěyi arɨ́ 'ʉ̀nda ɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ náarɨ́ afíya ìtǔ ɨ̀ ɨ́ atdyúya òho dhu nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, Ɨlɨ̌lă-Alafí náarʉ́ndana alɛ, náarɨ́ afíya ìtǔ ndɨ̀ Ɨlɨ̌lă-Alafí òzè 'ɔ̀nzɨ̀ dhu nɨ̌.
6 Alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌ atdyúya òho dhu nɨ̌ ka kɨ́ alɛ-afí ìtǔ dhu náarɨ́ ìndrǔ ʉ̀nda ɔvɛ ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Ɨlɨ̌lă-Alafí òzè dhu nɨ̌ ka kɨ́ alɛ-afí ìtǔ dhu náarɨ́ ìndrǔ ʉ̀nda ípìrɔ̌nga mà màrʉ̀ngà mànà ɔ̀.
7 Obhó tɨ́, alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌ atdyúya òho dhu átdǔ afíya alɛ nɨ́ Kàgàwà-rɔ̌ òmvǔ. Obhó tɨ́, abádhí nɨ́fʉ nzá kàbhà Ʊyátá, ndɨ̀rɔ̀ abádhí rɨ̌ kɨ̀fʉ̌ dhu rɨ̌'ɨ̀ odú nyʉ́.
8 Ɨ̀ òzè dhu bhěyi arɨ́ 'ʉ̀nda ɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ rɨ̌ Kàgàwà-ɨ̀dhɛ̀ nɨ́kă dhu rɨ̌'ɨ̀ odú nyʉ́.
9 Nyɨ̌'ɨ́ na, nyɨ̌ nɨ́ nzɨ̌ ngbɔ̌ya arʉ́ndana alɛ, pbɛ́tʉ̀ nyʉ̌nda arɨ́ nɨ́ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lă-Alafí, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ndɨ̀ Ɨlɨ̌lă-Alafí rɨ̌'ɨ̀ nyʉkʉtsì dhu tɨ́. Ndɨ̀rɔ̀, ɨ̀mbă Krɨ́stɔ̀ bhà ndɨ̀ Ɨlɨ̌lă-Alafí náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ nyʉkʉtsì, nɨ́ nyɨ̌ nɨ́ nzɨ̌ kàbhà alɛ.
10 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ Krɨ́stɔ̀ rɨ̌'ɨ̀ nyʉkʉtsì dhu tɨ́, nɨ́ ngbɔ̌kʉ mà rɨ̌ mbă ɔvɛ̀ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ ípìrɔ̌nga àbà àbà Ɨlɨ̌lă-Alafí-otù ɔ̌, ɨwà Kàgàwà ɔ́zʉ̀ nyɨ̌ obhónángatálɛ tɨ́ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
11 Yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ nabhʉ̀ rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ Kàgàwà nɨ́ bhà Ɨlɨ̌lă-Alafí náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ nyʉkʉtsì, nɨ́ ndɨ̀ Kàgàwà rɨ̌ ípìrɔ̌nga àbhʉ̌ átɔ̀ wɔ̀ ɔvɛ tɔ́ ngbɔ̌kʉ tɔ̀, yà nyʉkʉtsì rɨ̌'ɨ̀ pbɨ̀ndà Ɨlɨ̌lă-Alafí-otù ɔ̌.
12 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ wànzá nà. Pbɛ́tʉ̀ ndɨ̀ wànzá nɨ́ nzɨ̌ alɛ-ngbɔ̀ nàndà dhu tɔ́, yà kɔ̌zè dhu bhěyi àlɛ̌ kádʉ̀ òko nɨ̌ wànzá.
13 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyapɛ́ òko nyɔ̌nzɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ ózè dhu, nɨ́ nyɨ̌ nyádʉ̀ ʉ̀vɛ ʉ̀vɛ̌. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyapɛ́ nyʉkʉtsì nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ nɔ́kyɛ Ɨlɨ̌lă Alafí bhà ɔbɨ̀ nɨ̌, nɨ́ nyɨ̌ nyádʉ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà àbà.
14 Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ yà Kàgàwà bhà Alafí náarɨ́ ʉ̀ndana nɨ́ Kàgàwà bhà inzo.
15 Yà nyɨ̌ nyabà Ɨlɨ̌lă-Alafí nɨ́ nzɨ̌ ɨnɔ tɨ́ rɨ́ nyăbhʉ̌ nyɔ̌kò, ndɨ̀rɔ̀ ɔdɔ nà rɨ́ nyăbhʉ̌ nyɨ̌'ɨ̀ tdɨ́tdɔ̌ Alafí. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyabà Ɨlɨ̌lă-Alafí nɨ́ Kàgàwà bhà inzo nyʉ́ tɨ́ rɨ́ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀ nyɔ̌ngò Alafí. Ndɨ̀ Alafí nɨ́ ndɨ̀ rɨ́ àlɛ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ ràfà àlɛ̌, àlɛ̌ ràtɨ̀: «Àba, Àbadu!»
16 Ndɨ̀ Alafí ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ̀ rɨ́ dhu ɨ̀tɛ̀ kpangba àlɛ̌-afí ɔ̀ àlɛ̌ ràrɨ̌ Kàgàwà bhà inzo.
17 Ndɨ̀rɔ̀ àlɛ̌ kapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ Kàgàwà bhà inzo tɨ́, nɨ́ àlɛ̌ nɨ'ɨya kàbhà dhu-kàmă. Àlɛ̌ nɨ'ɨya Kàgàwà bhà dhu kàmă atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà. Obhó tɨ́, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ atdíkpá àlɛ̌ kɨ́ àpbɛ̀ àbà Krɨ́stɔ̀ mànà dhu tɨ́, nɨ́ àlɛ̌ kɨ'ɨya ngari nà átɔ̀ kàbhà ádrʉ̀ngbănga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀.

Kàgàwà náabhʉ̀ya pbɨ̀ndà inzo
ròtsù pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbănga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀ dhu

---

* **8:3 8.3** Ngătsi ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ka kàmbɛ̀nà kʉ̀nɔ yà dhu bhěyi: … àlɛ̌ tɔ́ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ tɔ́ ivívínga nʉ́ʉtɔ̀ àlɛ̌-tsʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ rɨ̀fʉ ndɨ̀ Ʊyátá àkăkă dhu bhěyi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

18 Ndɨrɔ̀ ma màla dhu, yà kòmbí àlɛ̌ kábàna àpbɛ̀ nɨ́ ràkǎ nzá kudhe yà Kàgàwà udhé àlɛ̌ tɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà.
19 Obhó tɨ́, yà Kàgàwà anzɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí rɔ̌dɔna atdyúya nyʉ́ nà dhu nɨ́ Kàgàwà rɨ̌ pbɨndà inzo tɨ́ rɨ́'ɨ̀ alɛ ɨ̀tɛ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀.
20 Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, yà Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí-ànyǎ kǎtdɨ̀ wà ɨ̀mbǎ rɨ̀'ɨ̀ yà ɨ̀ akána ɨ̀'ɨ̀ nà ɔbɨ̀ nà, 'ɔ̀nzɨ̀ ɨ̀ àkǎnà 'ɔ̀nzɨ̀ dhu*. Ɨnzɨ̌ nɨ́ ɨ dhu-tsí ɨ ndɨ dhu nazè, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà nɨ́ ndɨ ka nazè rɨ̀'ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ ɨ dhu-tsí rɔ̌dɔna rɔ̀nzɨ̀ ndɨ̀ dhu rɨ̌'ɨ̀ ìnè.
21 Obhó tɨ́, Kàgàwà udhé wà yà ndɨ̀ ndabhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí àbhʉ̌ ndɨ̀ ndɨ́ rùvò yà abádhí arɨ́'ɨ̀ tsìnanǎ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ yà dhu ɨ̀nzǎ arɨ́ ɔ̌ rɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ ɨ dhu-tsí nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ya ɨ̀, 'òngò ɔwʉ́tána tɨ́, 'àdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ ngari nà Kàgàwà bhà inzo tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀.
22 Obhó tɨ́, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu ɨ dhu-tsí rarɨ́ tagà ɔ̀nzɨ kòmbí, 'àdʉ̀ àmbɛ àpbɛ̀ àbà dɔ̌ àdhàdhɨ̀ ndʉ̀gʉ rɨ́ tsìbhálɛ náarɨ́ àpbɛ̀ àbà dhu bhěyi.
23 Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ kɔ̌kɔ̀ dhu-tsí kɛ̀lɛ̌ ɨ ndɨ tagà ɔ̀nzɨ arɨ́. Àlɛ̌ mà àlɛ̌ karɨ́ tagà ɔ̀nzɨ átɔ̀ àlɛ̌-nyʉtsì, àzèmbè àlɛ̌ kɨ́ dhu ɔ̀dɔ Kàgàwà rɨ̀tɛ̀ àlɛ̌ pbɨndà inzo nyʉ́ tɨ́, ndàdʉ̀ àlɛ̌-ngbɔ̀ ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ròngò ɔwʉ́tána tɔ́ alɛ-ngbɔ̀, yà ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ ɔ̀vɛ̀ tɨ́ rɔ́rɔ̀. Ɨ dhu ɔ̀dɔ àlɛ̌ kɨ́ ɔ̀nanǎ, àlɛ̌ kábà wà Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̀'ɨ̀ yà kǎkɔ̀ fɨ̀ndá làká àlɛ̌ tɔ̀ pɛrɛ̀ nzínzì ɔ̌ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pɛrɛ̀ tɨ́.
24 Obhó tɨ́, Kàgàwà ɨ́gʉ̌ wà àlɛ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kà'ù wà dhu ìbho kà ràrɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu yà ndɨ̀ ndakɔ̀ fɨ̀ndá làká àlɛ̌ tɔ̀ ìbho àlɛ̌ tɔ̀. Àlɛ̌ kapɛ́ yà àlɛ̌ tɔ̀ kǎkɔ̀ fɨ̀ndá làká dhu àlǎ, nɨ́ àlɛ̌ kɔ́dɔna àlɛ̌ ràbà tdɨ́tdɔ̌ dhu rɨ̌'ɨ̀ mbǎ. Àzèmbè àlǎ ka kálǎna alɛ-nyɨ̀kpɔ́ nɨ̌ dhu nɔ́dɔ̀ ka tɨ́ ádʉ̀ ɔ̀dɔ ndɨ́nɨ̌ ka kabá tɨ́?
25 Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kapɛ́ ɨnzá àlɛ̌ kàpɛ̀ àlǎna dhu ɔ̀dɔ àlɛ̌ ràbà, nɨ́ àlɛ̌ kádʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀dɔ̀ àlɛ̌ ràbà àlɛ̌-afí àlɛ̌ kòtù rɔ̀.
26 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ àlɛ̌ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ àlɛ̌ tɔ́ ivívínga ɔ̌, ɨnzá àlɛ̌ kʉ̀nɨ ɨtsɔ̀ta àkǎkǎ dhu bhěyi nɨ́dhunɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ndɨ̀tɨ́rɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ ɔ̀hʉ̌nà Kàgàwà-rɔ̌ àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀, yà ɨ̀nzɨ̌ ka kádʉ̀ àwɛnà alɛ-tsʉ̀ ɔ̌ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
27 Ndɨrɔ̀ Kàgàwà yà àlɛ̌-afí ɔ̀ dhu àlǎ arɨ́ alɛ, nʉ́nɨ wà pbɨndà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí òzè ndònzì fɔ́ná dhu. Obhó tɨ́, ndɨ Alafí arɨ́ ndɨ̀tsɔ̀ Kàgàwà bhà alɛ dɔ̌ Kàgàwà nyʉ́ nózè ka dhu bhěyi.
28 Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu, Kàgàwà rarɨ́ kɔ́rɔ́ dhu-tsí àbhʉ̌ rìbhò ídzìnga ndɨ̀ nózè alɛ tɔ̀. Ɨ alɛ nɨ́ yà kǔnzi yà ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndudhé ka dhu bhěyi alɛ.
29 Obhó tɨ́, Kàgàwà avò ɨ alɛ angyangyɨ, ndàdʉ̀ dhu ùdhe átɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndabhʉ̀ya tɨ́ abádhí rɔ̀fɔ̀ ɨ̀ Idhùnà nà. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, ndɨ kà t'Ídhùnà náadʉ̀ya ɨ̀'ɨ̀ sengba tɨ́ kɔ́rɔ́ adɔ́na tɔ̀.
30 Ndɨrɔ̀, ɨ alɛ yà Kàgàwà avò angyangyɨ, nɨ́ kǔnzi átɔ̀. Kɔ̌kɔ̀ kǔnzi alɛ kǎzʉ̀ átɔ̀ obhónángatálɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ obhónángatálɛ tɨ́ kǎzʉ̀ alɛ tɔ̀ kǎkɔ̀ wà làká, ndɨ̀ rabhʉ̀ya abádhí ròtsù átɔ̀ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀.

Kàgàwà ózè àlɛ̌ nɨ̌ àzè rɔ̌ rɔ̀ rɨ́ àlɛ̌ ɨndà atdí dhu mà rɨ̌'ɨ̀ mbǎ dhu

31 Nɨ́rɔ̀, ádhu ndɨ àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀nɔ̀ wɔ̀ dhu-dzidɔ̌? Kàgàwà apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ àlɛ̌-tɨ'ɔ̀nǎ rɔ̀, nɨ́ ádhɨ ndɨ àlɛ̌ rɔ̌ òmvǔ tɨ́ rádʉ̀ ɨ̀'ɨ̀?
32 Àbadhi nɨ́ɨwá nzá Idhùnà nyʉ́ mà, pbɛ́tʉ̀ kɨ̌pfo ka rɨ̀rà ɔ̀vɛ̀ àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀ kɔ́rɔ́. Nɨ́ kà rǎdʉ̀ àdɨ ɨ̀ngbà dhu bhěyi ɨ̀nzɨ̌ ndìbhò kɔ́rɔ́ dhu àlɛ̌ tɔ̀ ndɨ Idhùnà mànà?
33 Ádhɨ pbá alɛ ndɨ Kàgàwà óvò fɨ̌ndà alɛ nɔ́bhʉ̀ rádʉ̀? Ɨmbǎ rɨ̌'ɨ̀ atdí màtɨ́! Obhó tɨ́, Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɔ́zʉ̀ wà abádhí obhónángatálɛ tɨ́.

---

* **8:20 8.20** Ɔpt 3.17-19

34 Ádhɨ pbá alɛ ndɨ anya ɔ̀tdì rádʉ̀ abádhí dɔ̌? Ɨmbǎ rɨ̌'ì atdí màtɨ́! Obhó tɨ́, Yěsù Krɨ́stɔ̀ náavɛ̀ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ròsè ndɨ dhu dɔ̀nǎ, kǎdʉ̀ ndɨ̀ngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ka nɨ́ ndɨ àdɨ kòmbí Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀, ndàmbɛ ndɨ̀tsɔ̀ dɔ̌ àlɛ̌-dɔ̌.

35 Ádhu ndɨ àlɛ̌ ɨndà rádʉ̀ Krɨ́stɔ̀ ózè àlɛ̌ nɨ̌ àzè rɔ̌ rɔ̀? Tɨ́ àpbɛ̀, tɨ́ ɨzʉ, tɨ́ avuta, tɨ́ àwù, tɨ́ ɨmbǎ àfɔ̌na ka kɨ́ mbɛrʉ̀ rɨ̌'ì dhu, tɨ́ arɨta, ndɨrɔ̀ tɨ́ ɔvɛ?

36 Àdhàdhì Ɨlɨ̌lǎ Andítá rɔ̌vɔna dhu bhěyi:

«Okúnʉ dɔ̀ rɔ̀, ka karɨ́ mǎpà kɔkyɛ̀ mǎ bìlɨ̌nganà Kàgàwǎ.

Ka karɨ́ mɔ̌zʉ̀ àzɛ̀nà ka kówu tàmà bhěyi*.»

37 Pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu ɔ̌, àlɛ̌ kábà mʉ̀lɛ̀mà atdídɔ̌ wɔ̀ ndɨ àlɛ̌ nózè Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌.

38 Obhó tɨ́, ma mà'ù wà dhu, ɨ̀nzɨ̌ atdí dhu mà ràrǎdʉ̀ àlɛ̌ ɨndà Kàgàwà ózè àlɛ̌ nɨ̌ àzè rɔ̌ rɔ̀: ɨ̀mbǎ rɨ́'ì ɔvɛ màtɨ́, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì ípìrɔ̌nga màtɨ́, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì màlàyíká màtɨ́, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì nzɛ́rɛ-alafí màtɨ́, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì yà kòmbí rɨ́'ì dhu màtɨ́, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì ɨ̀rà rɨ̌rà dhu màtɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ rɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́'ì alɛ màtɨ́.

39 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ ɔbɨ nà dhu màtɨ́, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì yà adzɨ ɔ̌ ɔbɨ nà dhu màtɨ́, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà dhu màtɨ́, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àlɛ̌ ɨndà yà Kàgàwà ɨtɛ̀ àlɛ̌ tɔ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-otù ɔ̌ àzè rɔ̌ rɔ̀.

9

Pɔlɔ̀ rɨ̌'ì ɨzʉ nà ábhɔ̌ Pbàisràyélí nyʉ́
ná'ù nzá Yěsù Krɨ́stɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu

1 Krɨ́stɔ̀ nà mǎ mùngbò mǎ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨ́ obhó dhu ʉ̀nɔ, ma mɨ́ nzɨ̌ tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ. Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ mʉnda nɨ́dhunɨ̌, afídu rɨ̌ ndɨ dhu ɨtɛ̀ kpangba idù.

2 Ma mòzè mʉnɔ̀ dhu nɨ́, afídu ràrɨ̌'ì ádrʉ̀ngbǎ ɨzʉ nà ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ríku àpbɛ̀ nà.

3 Ma màmbɛ̀nà òzèna dhu nɨ́ mɨ'ì Kàgàwà ófù alɛ tɨ́ ndɨrɔ̀ Krɨ́stɔ̀-rɔ̌ rɔ̀ ndɨ̀ nɨ́ndà alɛ tɨ́, àbanɨ̌nzo, kǎkà atdí rʉ̀gànda tɨ́ mǎ mɨ́'ì mànà tɔ́ ngari ɔ̌, ndɨ dhu bhěyi ma mɔ̀nzɨ̀ dhu dhu rǎdʉ̀ abádhí ɨ̀gʉ̌ nánɨ̌.

4 Ɨ àbanɨ̌nzo nɨ́ Pbàisràyélí, yà Kàgàwà náavò rì'ì pbɨndà inzo tɨ́. Kɨ̌tɛ̀ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ abádhí tɔ̀, kǎnzɨ̀ ungbòta tɔ́ làká abádhí t'ábhúna mànà, kǎbhʉ̀ Ʊyátá abádhí tɔ̀ Músà-otù ɔ̌, kɨ̌tɛ̀ ndʉ̀lɛ abádhí rǎdʉ̀ tɨ́ dhu abádhí tɔ̀, ndɨrɔ̀ kǎkɔ̀ ábhɔ̌ dhu tɔ́ làká abádhí tɔ̀.

5 Abádhí nɨ́ àlɛ̌ t'ábhúna-nzɨ̀nzɨ̀ tɔ́ pbàdzʉkʉrʉ, ndɨrɔ̀ Krɨ́stɔ̀ ka kʉgʉ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ abádhí-dhú nzínzì ɔ̌. Ndɨ Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì alɛ. Kàkǎ kilè dhòdhódhónganà! Àmɨ̀nà.

6 Ma màtɨ nzá Kàgàwà akɔ̀ làká ràkǎ nzá. Obhó tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ yà Pbàisràyélí ɔ̀ rɔ̀ úvò ndɨ obhóná Pbàisràyélí,

7 ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Àbràhamʉ̀-dhú ɔ̀ rɔ̀ úvò alɛ kɔ́rɔ́ ɨ obhóná Àbràhamʉ̀ bhà inzo. Obhó tɨ́, Kàgàwà akɔ̀ làká Àbràhamʉ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Ìsakà-otù ɔ̌ nga nɨ́ ndɨ nyɨ nyabáya pbʉ̀kʉ̀ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na pbàdzʉkʉrʉ nɨ̌*.»

8 Kà-tì nɨ́, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ka kʉgʉ àdhàdhì ìndrǔ ʉ̀gʉ ka karɨ́ dhu bhěyi nzónzo ɨ ka kɔ́zʉ̀na rì'ì Kàgàwà bhà inzo tɨ́, pbɛ́tʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ka kʉgʉ Kàgàwà akɔ̀ làká-otù ɔ̌ nzónzo nɨ́ ɨ ka kɔ̀zʉ̀ rì'ì kàbhà obhóná pbàdzʉkʉrʉ tɨ́.

9 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Kàgàwà akɔ̀ làká, ndàtɨ: «Yà dhu bhěyi kàsʉmì ɔ̌, ma mɨ́rà tdɨ́tdɔ̌, nɨ́ Sárà rɨ̌ kpatsìbhá ngbángba nʉ́gʉ*.»

10 Ndɨrɔ̀, ì'ì rɨ́'ì nɨ́ nzɨ̌ wɔ̀ dhu kɛ̀lɛ̌. Rʉ̀bhɛkà rɨ̌'ì ìnè átɔ̀. Ɨyàdhíyà nʉ́ʉgʉ ɔ́yɔ̌ ozó-nzo Ɛsawʉ̀ mà Yàkɔbhɔ̀ nà, atdí àba, àlɛ̌ t'ábhunà Ìsakà tɔ̀.

* **8:36 8.36** Zàb 44.23 * **9:7 9.7** Ɔpt 21.12 * **9:9 9.9** Ɔpt 18.10-14

11 Pbɛ́tʉ̀, ɨnzá ka kàpɛ̀ ɨ nzónzo mà nʉ́gʉ rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨnzá ɨ nzónzo àpɛ̀ atdí ídzì dhu
mà ndɨrɔ̀ atdí nzɛ́rɛ dhu mà nɔ́nzɨ rɔ́rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà udhé dhu náaká tɨ́, àdhàdhɨ
kǎrɨ́ dhu òvò ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌,
12 ndɨ ɔ́fɔ̀ nɨ ɨnzá nga nàndà ìndrǔ-kàsʉ̌ nà, pbɛ́tʉ̀ kàndà nga yà indrǔ nunzi
Kàgàwà-afí òzè dhu kɛ̀lɛ̌ nà. Nɨ́ Kàgàwà avɔ̀ dhu Rʉ̀bhɛkà tɔ̀ ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎ-ɨngba
nɔ́ɔnzɨya kasʉ olù-ɨngba tɔ̀*.»
13 Ɨlɨ̌lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ, ndàtɨ: «Ma mózè Yàkɔbhɔ̀, madʉ̀ Ɛsawʉ̀ nɔ́ndrɔ̀*.»

Kàgàwà arí dhu ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndòzè dhu bhěyi pbɨndà alɛ nɨ̌ dhu

14 Nɨ́rɔ̀, ádhu àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀nɔ̀? Tɨ́ ɨnzɨ̌ Kàgàwà rarɨ́ obhónánga ɔ̀nzɨ? Ɨnzɨ̌ akɛkpá
màtɨ́!
15 Obhó tɨ́, kǎvɔ̀ dhu Músà tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɨ́ ɨzʉ àbà dɔ̀ná nɨ́ ma mòzè mabà ɨzʉ
dɔ̀ná alɛ, ndɨrɔ̀ ma mɨ́ ídzìnga ɔ̀nzɨ fɨ̌ndà nɨ́ ma mòzè mɔnzɨ ídzìnga fɨ̌ndà alɛ*.»
16 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà bhà ídzìnga nándà nzá nga ìndrǔ òzè dhu nà ndɨrɔ̀ ndɨ alɛ rɔ̌nzɨna
dhu nà, pbɛ́tʉ̀ kàndà nga kà rɨ̌ ɨzʉ àbà ìndrǔ dɔ̌ dhu nà.
17 Ɨlɨ̌lǎ Andítá ɔ̀, Kàgàwà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ̀, ndàtɨ: «Ma
mídɨ̀ nyɨ nyɨ'ì ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ma mɨtɛ̀ tɨ́ pbàkà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ otùnʉ
ɔ̌, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ìndrǔ ɨgá tɨ́ ɔvɔ̀du yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ*.»
18 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà arɨ́ ɨzʉ àbà ndɨ̀ ndòzè ndàbà ɨzʉ dɔ̀ná alɛ-dɔ̌, ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ ndɨ̀ ndòzè
afína rɔ̀'ɔ̀ odú alɛ-afí àbhʉ̌ rɔ̀'ɔ̀ odú.
19 Wɔ̀ dhu bhěyi Kàgàwà arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ rɔ̀, nyɨ nyínè nyatɨ ɨma nɨ̌: «Ádhu Kàgàwà
rɔ̌rʉ̀ nɨ̌ ìndrǔ dɔ̌ tdɨ́tdɔ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀? Atdí alɛ mà tɨ́'ì ìnè ndʉ̀wʉ kà-afí òzè ndɔ̀nzɨ̀
dhu?»
20 Nɨ́ kòmbí, ɨnyɨ nɨ́ àdhɨ ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyagò tɨ́ nyɨ Kàgàwà nà? Adzɨ nɨ̌ ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀
wɨtʉ̀ tɨ́ àdʉ̀ àtɨnà àtɨ ndɨ̀ nɔ́bhɔ̀lɔ̀ alɛ nɨ̌: «Ádhu nyɨ nyɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ɨma wɔ̀ dhu bhěyi nɨ̌?»
21 Ɨtǎ ɔ̀rʉ arɨ́ alɛ tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ̀ ndòzè ndɔ̀nzɨ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ pbɨndà anzɨ nɨ̌? Ndɨ atdí
anzɨ-adɨ̀ nɨ̌ tɨ́, kà tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ɨfʉta nà àkǎ wɨtʉ̀ ɔ̀bhɔ̀lɔ̀, ndàdʉ̀ yà bìlǐnganà ka karɨ́
ngbɔ̌ya ɔ̀kɔ wɨtʉ̀ ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ átɔ̀?
22 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, Kàgàwà rɨ̌'ì ìnè ndɔ̀nzɨ̀ dhu ndɨ̀ ndòzè dhu bhěyi pbɨndà alɛ nɨ̌.
Kǎzè ndɨtɛ̀ pbɨndà nàwí yà àkǎkǎnà ndɨtdɨ̀ ànyǎya alɛ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga
tɔ́ ɔbɨ nɨtɛ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ ɨ alɛ tɔ́ dhu-dzi ɔ̀ndù atdídɔ̌.
23 Kǎzè átɔ̀ ndɨtɛ̀ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ tɔ́ ábhɔ̌nga yà ɨzʉ ndɨ̀ ndábà dɔ̀yá
alɛ tɔ̀. Ɨ alɛ kǎbhɔ̀lɔ̀ angyangyɨ ndɨ́nɨ̌ otsúya tɨ́ ndɨ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀.
24 Ɨ alɛ nɨ́ àlɛ̌'ɨ. Kǔnzì nzá àlɛ̌ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ rɔ̀ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ kǔnzì àlɛ̌ ɨnzɨ̌ nɨ́
Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ rɔ̀ átɔ̀.
25 Ndɨ dhu rɨ̌'ì àdhàdhɨ yà nabì Ɔ̀sɛyà bhà bhǔkù ɔ̀ Kàgàwà avɔ̀ dhu bhěyi. Kǎtɨ:
«Ɨ̀mbǎ ɨ'ì pbàkà alɛ tɨ́ alɛ
nɨ́ ma manziya ‹Pbàkà Alɛ› tɨ́.
Yà ɨnzá ma matɨ atdídɔ̌ ma mózè dhu tɨ́ alɛ,
nɨ́ ma manziya ‹Atdídɔ̌ ma mózè Alɛ› tɨ́*.
26 Ndɨrɔ̀ abádhí tɔ̀ ka kavɔ̀ dhu ɔ̀ná rɔ̀ ngari, katɨ: ‹Nyɨ̌ nɨ́ nzɨ̌ pbàkà alɛ,›
nɨ́ ɔ̌ rɔ̀ ka kanziya abádhí Kàgàwà, yà Ípìrɔ̌nga nà arɨ́'ì alɛ bhà Inzo tɨ́*.»
27 Nabì Ìsayǎ na náavɔ̀ dhu kpangba Pbàisràyélí-okú dɔ̀ rɔ̀, ndàtɨ: «Ɨ̀mbǎ
Pbàisràyélí àmbɛ̀nà ɨ'ì abhɔ ádhàdhɨ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌ ɔsɔkpɔ́ bhěyi màtɨ́, nɨ́ ngúfe
alɛ kɛ̀lɛ̌ abádhí nzínzì ɔ̌ rɨ̌ ndɨ ʉ̀gʉ.
28 Obhó tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ ɨtdɨ̀ àkǎkǎ dhu bhěyi, yà ndɨ̀
nyʉ́ ndɨ̀ ndʉnɔ ka dhu bhěyi, ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ ɨnzá ndɨ̀ ndɔ̀dɔ̀ nga ádzɨ̌ rɔ́rɔ̀*.»

---

* **9:12 9.12** Ɔpt 25.23 * **9:13 9.13** Màl 1.2-3 * **9:15 9.15** Uvt 33.19 * **9:17 9.17** Uvt 9.16 * **9:25 9.25** Ɔsɛ 2.25 * **9:26 9.26** Ɔsɛ 2.1 * **9:28 9.28** Ìsa 10.22-23

29 Ndɨrɔ̀ ndɨ nabì Ìsayà náavɔ̀ dhu angyinǎ rɔ̀ átɔ̀ ndàtɨ:
«Ɨ̀nzɨ̌ Kàgàwà, yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ɨ̀ ɔbɨ nà alɛ nɨ́gʉ̌yana gukyè àlɛ̌-dhú nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ àlɛ̌ tɔ̀,
nɨ́ àlɛ̌ kʉ́lɨ̌yana àlɛ̌ Sɔ̀dɔmɔ̀ mà Gɔ̀mɔrà nà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà, yà kǎtdɨ tsɛ̌ya bhɛ̌yi*.»

Krɨ́stɔ̀ nɨ́ yà ìndrʉ̌-pfɔ̀ ʉ̀bɛ̌ arɨ́ bhalabhala tɔ́ odu dhu

30 Nɨ́rɔ̀, ádhu ndɨ àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀nɔ̀? Ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí yà ɨ̀nzá dhu nanɛ̀ Kàgàwà rɔ̀zʉ̀ ɨ̀ obhónángatálɛ tɨ́ alɛ, nɨ́ kɔ̀zʉ̀ wà obhónángatálɛ tɨ́ a'uta-otù ɔ̌.
31 Pbɛ́tʉ̀ Pbàìsràyélí, yà Ʊyátá t'ɨ́fʉta-otù ɔ̌ Kàgàwà rɨ̌ 'ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ dhu ɔ̀nɛ̀ rɔ̌ ubhínà alɛ, náawù nzá ùvò ndɨ bhɛ̌yi ka rɨ̌ 'ɔ̀zʉ̀ dhu ɔ̀.
32 Ádhu-okú dɔ̀ rɔ̀? Abádhí anɛ̀ nzá ndɨ obhónánga a'uta-otù ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ abádhí anɛ̀ ka yà ɨ́ ɔ́nzɨna kasʉ-otù ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Abádhí-pfɔ̀ onzi abɛ̀ wɔ̀ ìndrʉ̌-pfɔ̀ àbhʉ̌ arɨ́ onzi rɔ̀bɛ̀ odu rɔ̌,
33 àdhàdhì Kàgàwà rʉ̌nɔna Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ dhu bhɛ̌yi. Kà rǎtɨna:
«Kànɨ̌ ma mɨ̀lɨ ìndrʉ̌-pfɔ̀ ʉ̀bɛ̌ rɨ́ odu Sàyunì tɔ́ pbìrì dɔ̌.
Ka nɨ́ ìndrʉ̌ àbhʉ̌ rɨ̌ ràwà ɨ̀ bhalabhala tɔ́ odu.
Pbɛ́tʉ̀, kà'u rɨ̌ alɛ-nyɨ̀ rɨ̌ nzɨ̌ ɨ̀wʉ*.»

10

Pbàìsràyélí núvɔ̌ ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'ʉ̀ngʉ ídzì otu dhu

1 Àbanɨ̌nzó, ma mɨ́ atdyúna òho dhu, ndɨrɔ̀ ma mɨ́ mɨtsɔ̀ Kàgàwà-rɔ̌ Pbàìsràyélí-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ̌ dhu nɨ́ Kàgàwà ràkǎ ndɨ̀gʉ̌ abádhí.
2 Obhó tɨ́, ɨ̀ma nɨ́ yà ma mʉ́nɔna dhu tɔ́ ngàmbì: abádhí nɨ́ atdídɔ̌ Kàgàwà nózè 'ɨ̀fʉ alɛ, pbɛ́tʉ̀ ndɨ ɨ̀fʉta náhʉ nzá obhóná ɨ̀nga t'ʉ́nɨta ɔ̀ rɔ̀.
3 Abádhí-dɔ álʉ̌ nzá ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ Kàgàwà arɨ́ ìndrʉ̌ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ dhu, 'àdʉ̀ dhu ɔ̀nɛ̀ ɨ̀dì fɨ̀yɔ́ obhónánga ɨ̀tɨ́rɔ̀. Abádhí úvɔ̌ ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'ʉ̀ngʉ obhónángatálɛ tɨ́ Kàgàwà rɨ̌ 'ɔ̀zʉ̀ ɔ̀ná otu.
4 Obhó tɨ́, Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌, Ʊyátá nárà àhʉ ndɨ̀ ndàkǎnà ndàrà àhʉ rɔ́, ndɨ́nɨ̌ Krɨ́stɔ̀ nà'ù ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nɔ́zʉ̀ Kàgàwà adʉ̀ tɨ́ obhónángatálɛ tɨ́.

Ɔ̀gʉ̀ rɨ̌'ɨ̀ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ná'ù alɛ tɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu

5 Yàrɨ́ nɨ́ Músà andí Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ka kɨ́ dhu-otù ɔ̌ Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ dhu dɔ̌ dhu. Kǎtɨ: «Ʊyátá ʉ́nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌ rɨ́ alɛ, nɨ́ rǎdʉ̀ ípìrɔ̀nga àbà ndɨ Ʊyátá-otù ɔ̌*.»
6 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ a'uta-otù ɔ̌ dhu rɨ̌ mbǎ ɨ̀'ɨ̀ ɔbɨ tɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀. Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu ndɨ dhu dɔ̌ katɨ, nyɨ ràkǎ nzá nyatɨ afínʉ ɔ̀: «Ádhɨ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rúpo?» Ndɨ dhu nádʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ àdhàdhì Krɨ́stɔ̀ àbhʉ̌ nyɨ nyɨ́ rìfò ányɨ̀rɔ̀ dhu bhɛ̌yi dhu.
7 Ndɨrɔ̀, nyɨ nyàkǎ nzá nyatɨ: «Ádhɨ ndɨ ɔvɛ-bvʉ̀ rófo?» Ndɨ dhu nádʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ àdhàdhì Krɨ́stɔ̀ àbhʉ̌ nyɨ nyɨ́ rùpò ányɨ̀ rɔ̀ dhu bhɛ̌yi dhu.
8 Pbɛ́tʉ̀, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ʉ́nɔ̀ Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ a'uta-otù ɔ̌ dhu dɔ̌ dhu: «Kàgàwà bhà Ɔtɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ tɨnʉ́, kà rɨ̌'ɨ̀ linʉ́ ndɨrɔ̀ kà rɨ̌'ɨ̀ afínʉ ɔ̀*.» Ndɨ Ɔtɛ nɨ́ Krɨ́stɔ̀ à'u ka kɨ́ dhu dɔ̌ mǎ marɔ́vɔna ìndrʉ̌ tɔ̀ Ɔtɛ.
9 Nyɨ nyapɛ́ dhu ʉ̀nɔ kpangba tsʉ̀nʉ nyʉ́ nɨ̌ nyatɨ Yɛ̌sù ràrɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ, nyadʉ̀ dhu à'ù atdí afínʉ nyʉ́ nà ɨwà Kàgàwà rabhʉ̀ ka rìngbɛ̀ ndɨ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, nɨ́ nyɨ nyádʉ̀ ɔ̀gʉ̀ ɔ̀gʉ̀.

---

* **9:29 9.29** Ɔpt 19.23-28; Ìsa 1.9 * **9:33 9.33** Ìsa 8.14; 28.16 * **10:5 10.5** Law 18.5 * **10:8 10.8** Tɔ̀r 30.12-14

10 Obhó tɨ́, ìndrǔ apɛ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ ná’u afína nyʉ́ ɔ̀ rɔ̀, nɔ́zʉ̀ Kàgàwà rǎdʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀, kǎpɛ́ ka ndɨ̀ ndà’ù dhu ʉ̀nɔ kpangba tsʉ̀na nyʉ́ nɨ̌, nɨ́ Kàgàwà rǎdʉ̀ kɨ̀gʉ ɨ̀gʉ̌.

11 Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna: «Ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà náapɛ́ kà’u, nɨ́ ndɨ alɛ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ dhu òzù ndàtɨ, kɔkɔ́rɔ̀ ndɨ̀ ra’u ka*.»

12 Nɨ́rɔ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌, Pbàyàhúdí mà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà nʉ́dà ɨ̀ nɨ̌ dhu rɨ̌ ɨ̀mbǎ ɨ̀’ɨ̀ atdí màtɨ́. Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌’ɨ̀ nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ alɛ nɨ́ atdí alɛ kɛ̀lɛ̌, ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ ídzìnga ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ alɛ yà fɔná dhu nònzì tɔ̀.

13 Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ, ndàtɨ: «Ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-rɔ̌ ndɨ̀ nɨ̀tsɔ̀ ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà nɨ́ rǎdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ ɔ̀gʉ̀*.»

14 Nɨ́rɔ̀, ìndrǔ rǎdʉ̀ ’ɨ̀tsɔ̀ ɨ̀ngbà dhu bhěyi yà ɨnzá ɨ̀ á’ù Krɨ́stɔ̀-rɔ̌? Ndɨrɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ kà’ù ɨ̀ngbà dhu bhěyi ɨnzá ɨ̀ àpɛ̀ kàbhà màkʉ̌rʉ̀ ɨ̀rɨ rɔ́rɔ̀? Ndɨrɔ̀ abádhí rǎdʉ̀ kàbhà màkʉ̌rʉ̀ ɨ̀rɨ̀ ɨ̀ngbà dhu bhěyi ɨ̀mbǎ ndɨ dhu ʉ̀nɔ rɨ́ abádhí tɔ̀ alɛ rɨ̌’ɨ̀ rɔ̀?

15 Ndɨrɔ̀, ka kádʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ abádhí tɔ̀ ɨ̀ngbà dhu bhěyi dhu apɛ́ ɨ̀’ɨ̀ ɨnzá ka kòvì ìndrǔ abádhí-tɨ’ɔ̀ dhu tɨ́? Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ mběyi nyʉ́ ndàtɨ: «Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nà ríwu alɛ rɨ̌wu dhu àlǎ ka kɨ́ dhu nɨ́ ídzì dhu*.»

16 Pbɛ́tʉ̀, kɔ́rɔ́ alɛ náa’u nzá ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀. Obhó tɨ́, nabì Ìsayà náavɔ̀ dhu ndàtɨ: «Ɔ̀ɔ Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádhɨ ndɨ mǎ mʉ́nɔna Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ná’ù?*»

17 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ìndrǔ arɨ́ dhu à’u Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɨ́ Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ rɔ́tɛ Ɔtɛ.

18 Nɨ́rɔ̀ ma mɨ́ dhu ìvǔ, matɨ: Pbàyàhúdí nɨ́ɨrɨ tɨ́ ɨnzá ndɨ màkʉ̌rʉ̀? Abádhí ɨrɨ wà ka! Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna:
«Màkʉ̌rʉ̀ nà ríwu alɛ-tù nɨ́rɨ̀ ndɨ̀ kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌,
abádhí-ɔ̀tɛ̌ àrà àhʉ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ*.»

19 Ma mɨ́ dhu ìvǔ tdɨ́tdɔ̌, matɨ: Ndɨ dhu alʉ́ tɨ́ obhó Pbàìsràyélí-dɔ? Kǎlʉ́ wà abádhí-dɔ. Obhó tɨ́, Músà nɨ’ɨ̀ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ t’álɛ, yà Kàgàwà avɔ̀ dhu otùna ɔ̌, ndàtɨ:
«Ma mɨ́ nyǎbhʉ̌ nyɨ̌’ɨ̀ adha tɔ́ alɛ-afí nà yà ɨ̀mbǎ arɨ́’ɨ̀ pbàkà alɛ tɨ́ alɛ dɔ̌.
Ma mɨ́ nyǎbhʉ̌ nyǎkɔ̌ yà ɨnzá nga nʉ́nɨ dhu tɨ́ nyɨ̌ nyarɔ́zʉ̀na alɛ rɔ̌*.»

20 Nabì Ìsayà náavɔ̀ Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ fɨ́ndà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí dɔ̌ dhu átɔ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà, ndàtɨ:
«Ma mábà ma fɨ́yɔ̀ alɛ nɨ́ kǎkà ɨ̀nzɨ̌ úbhì mɔnɛ̀ rɔ̌ alɛ,
ma mɨ́tɛ̀ ma fɨ́yɔ̀ alɛ nɨ́ kǎkà ɨ̀nzɨ̌ úbhì dhu ɔ̀nzì rɔ̌ fudú alɛ*.»

21 Pbɛ́tʉ̀, Pbàìsràyélí-okú dɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà rǎtɨna yà dhu bhěyi: «Bìlɨ̌nganà ma márà ɔtsʉ́du ɨ̀yɨ̀ rɔ̌ mambɛ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ɨnga ɨ̀rɨ, ndɨrɔ̀ dɔ̀ya ɨ́dzɔ̀ alɛ ʉ̀nzì dɔ̌ nɨ̌ ndɨ́nɨ̌ ingo tɨ́ tɨdu ɔ̀*.»

11

Kàgàwà náadhɔ̀ nzá pbɨndà alɛ Pbàìsràyélí dòtsí dhu

1 Nɨ́rɔ̀, ma mɨ́ dhu ìvǔ matɨ: Kàgàwà náadhɔ̀ tɨ́ ɔ̀dhɔ pbɨndà alɛ? Ɨnzá akɛkpá màtɨ́! Obhó tɨ́, ɨmá na, ɨma nɨ́ Mʉ̀ìsràyelì, Àbràhamʉ̀ bhà mʉ̀dzʉkʉrʉ, Bɛ̀nyàmɨnɨ bhà rʉ̀gànda.

2 Kàgàwà náadhɔ̀ nzá pbɨndà alɛ kǎkà angyinǎ rɔ̀ ndɨ̀ ndapɨ̀ fɨ́ndà. Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ nzá yà Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá náarʉ́nɔna nabì Ɛ̀lɨyà dɔ̌ dhu? Pbàìsràyélí ɔ̀bhʉ ndɨ̀ ndɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, kʉ̌nɔ dhu ndàtɨ:

---

* **10:11 10.11** Ìsa 28.16 * **10:13 10.13** Yɔ̀w 3.5 * **10:15 10.15** Ìsa 52.7 * **10:16 10.16** Ìsa 53.1 * **10:18 10.18** Zàb 19.5 * **10:19 10.19** Tɔ̀r 32.21 * **10:20 10.20** Ìsa 65.1 * **10:21 10.21** Ìsa 65.2

3 «Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, abádhí ɔ́kyɛ̀ pbʉ̀kʉ̀ pbànábí, ʼàdʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ màzàbáhʉ́ núgolo. Nɨ́
ɨma, ma mɔ̀dɨ̀ atdí rɔ̀, ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ mɔnɛ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ oho tɨ́ ma*.»
4 Nɨ́, ádhu Kàgàwà adʉ̀ àdunà kà tɔ̀? Kǎdù dhu kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ma mɔ̀dɔ̀ wà àrʉ̀bhʉ̀
lʉfʉ̀ alɛ idù. Ɨ alɛ nɨ́ kǎkà ɨ̀ núvǒ ɨ̀nzɨ̌ ʼɔ̀kɔ̀ ɔtdyʉ̀ya-dɔ Bǎlɨ̀ tɨ́ kátɨna mʉ̌ngʉ̌-ngba-ɔ̀nzɨ̌
alɛ*.»
5 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, indo màtɨ́, ɨ̀ nʉ́bhà alɛ-go rɨ̌ʼɨ̀ ìnè. Ɨ alɛ nɨ́, yà Kàgàwà ɔ́pɨ̀ fɨ̌ndà
pbɨ̀ndà ídzìnga ɔ̌ àdhàdhɨ̀ afína nyʉ́ nózè ka dhu bhěyi alɛ.
6 Nɨ́, dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ Kàgàwà ɔ́pɨ̀ abádhí pbɨ̀ndà ídzìnga-otù ɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́ kɔ̌pɨ̀ nzá abádhí
ɔ́nzɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi kɨ̀ʼɨ̀ rɔ̀, kàbhà ídzìnga nɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ ídzìnga.
7 Nɨ́, ádhu olu? Pbàìsràyélí náabà tɨ́ nzá yà ɨ̀ arɔ́nɛna Kàgàwà bhà ídzìnga? Ngúfe
alɛ kɛ̀lɛ̌ yà Kàgàwà ɔ́pɨ̀ fɨ̌ndà nɨ́ ɨ ka nabà. Pbɛ́tʉ̀ ngʉ̌kpà, kǎkà ɔ̀dɔ̀dɨ̀, nábhʉ kǎdʉ̀
ròngò dɔ̀ya ɨ́dzɔ̀ alɛ tɨ́.
8 Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá ɔ̀ ka kandí dhu katɨ: «Kàgàwà abhʉ̀ abádhí-afí ròngò odú,
ɨ̀nzɨ̌ abádhí-nyɨ̀kpɔ́ ala tɨ́ nga, ɨ̀nzɨ̌ abádhí-bɨ̀ ràdʉ̀ ɨnga ɨ̀rɨ̀. Nɨ́ abádhí náarɨ́ʼɨ̀ ìnè ndɨ
dhu bhěyi tɨ́ indo màtɨ́.»
9 Ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì rǎtɨna átɔ̀:
«Abádhí tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ àkǎ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndɨ abádhí rɔ̌, ndòngò abádhí ɔ̀tsɨ rɨ́ àdà tɨ́,
ndɨ́nɨ̌ abádhí awá tɨ́ ɨ̀, ʼàdʉ̀ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga tɔ́ pɛrɛ̀ nábà.
10 Abádhí-nyɨ̌nga àkǎ ndʉ̀tɨ̀, ɨ̀nzɨ̌ ràla nga,
ndɨrɔ̀ abádhí-adzíkpa àkǎ rʉ̀tdɔ̀ ɨ̀ bìlɨ̌nganà*.»

Pbàìsràyélí náadhɔ̀ Krɨ́stɔ̀ dhu náabhʉ̀ ídzìnga yà adzɨ ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ dhu

11 Nɨ́rɔ̀, ma mɨ́ dhu ìvǔ matɨ: Pbàìsràyélí-pfɔ̀ dhu ʉbɛ́ tɨ́, ràrà àhʉ abádhí rɨ̌ ʼàwà
dòtsí dhu ɔ̀? Ɨnzá akɛkpá màtɨ́! Pbɛ́tʉ̀, Pbàìsràyélí ɔ́dhɔ̀ Krɨ́stɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́
Pbàìsràyélí náabà ɨ̀ ʉ́gʉ ɔ̀ná otu, ndɨ́nɨ̌ ɨ Pbàìsràyélí ambɛ̀ tɨ́ adhàya ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌.
12 Nɨ́, dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ Pbàìsràyélí tɔ́ afátá mà abádhí tɔ́ ivívínga mànà náabhʉ̀ ídzìnga
yà adzɨ ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ yà Kàgàwà únzì Pbàìsràyélí rɨ̌ ɔ̀gʉ̀ tɔ́ otu nʉ́ngʉ̌
atdídɔ̌ rɔ̀, ndɨ ídzìnga náadʉ̀ya tɨ́ mbǎ ɨ̀ʼɨ̀ abhɔ nyʉ́ rɔ̀sè?
13 Kòmbí ma mɨ́ dhu ʉ̀nɔ fʉ̌kʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí tɨ́rɔ̀. Ɨma nyʉ́, ɨma nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́
Pbàìsràyélí tɔ́ uvitatálɛ. Nɨ́ ma mɨ́ milè ndɨ pbàkà kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀.
14 Nɨ́rɔ̀, ma mɨ́ʼɨ̀ ìnè mabhʉ fàká pbìrì ɔ̌ bhà nyʉ́ rɔ̀nzɨ̀ ngʉ̌kpà pbìrì ɔ̌ alɛ-adhà,
ɨngɔ́ ma maraya tɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ mà nɨ́gʉ.
15 Obhó tɨ́, dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ Kàgàwà ɔ́dhɔ̀ Pbàìsràyélí dhu níbhò ungbòta Kàgàwà mà
nzínzì ɔ̌ yà adzɨ ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ mànà dhu tɨ́, nɨ́ Kàgàwà àʼù Pbàìsràyélí tdɨ́tdɔ̌ dhu tɨ́
mbǎ àdʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ àdhàdhɨ̀ abádhí, kǎkà ɨwà ʉvɛ̀ alɛ bhěyi ɨʼɨ̀ alɛ, nábà ípìrɔ̌nga tdɨ́tdɔ̌ dhu
bhěyi?

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ́yɔ̌ ɔ́fɔ̀ ìbho Pbàìsràyélí mà abhúya-nzɨ̀nzɨ̀ mànà dɔ̌ dhu

16 Ɔ̀bhɔlɔ ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ mʉ̀gatì-dɔ̀kpa* nábhʉ̌ ka kapɛ́ pɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀, nɨ́ ndɨ
nʉ̀bhà gòna nádʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ kàbhà átɔ̀. Ndɨrɔ̀, Pbàìsràyélí rɨ̌ʼɨ̀ àdhàdhɨ̀ òzò tɨ́ Kàgàwà
azò mìzèyìtunì-kpa bhěyi. Nɨ́, ndɨ mìzèyìtunì-kpa-vɛ́ náapɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ kàbhà dhu tɨ́, nɨ́ ndɨ
mìzèyìtunì-kpa-ɔpbɨ́ nádʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ kàbhà átɔ̀.
17 Nɨ́, Kàgàwà ʉ́ʼa ndɨ mìzèyìtunì-kpa-ɔpbɨ́-rɔrɔ̀, ndàdʉ̀ nyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí, yà
ɨrɨ́ ɔ̌ arɨ́ ɨ̀nga mìzèyìtunì-kpa-ɔpbɨ́ nʉ́pba ndʉ̀tsɨ̀ kɔ̌kɔ̀ ʉ̀ʼǎ ndɨ̀ ndʉ̀ʼa mìzèyìtunì-kpa-
ɔpbɨ́ tɔ́ ngari ɔ̌. Nɨ́ kòmbí nyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyarɨ́ Pbàìsràyélí náabà
ídzìnga àbà átɔ̀, àdhàdhɨ̀ ɨrɨ́ ɔ̌ mìzèyìtunì-ɔpbɨ́ náarɨ́ yà òzò tɨ́ Kàgàwà azò mìzèyìtunì-
kpa-vɛ́ ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ ɨdha nɔ́mvʉ̀ átɔ̀ dhu bhěyi.

---

* **11:3 11.3** 1Ká 19.10,14 * **11:4 11.4** 1Ká 19.18 * **11:10 11.10** Zàb 69.23-24 * **11:16 11.16** Ɔzt 15.19-21

18 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nzɨ̀ kǎkà ʉ̀ʼǎ Kàgàwà ʉ́ʼa mìzèyìtunì-ɔpbɨ́ gàyà. Nyɨ̌ nyɨ́ mbǎ nyɨ̌ nyɨ́ nyɔyɔ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nà. Obhó tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ nyɨ̌ ndɨ nyɨ̌ nyarɨ́ ɔbɨ àbhʉ̌ ndɨ mìzèyìtunɨ̌-vɛ́* tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kǎ-vɛ́ náarɨ́ ndɨ ɔbɨ àbhʉ̌ fʉ̌kʉ̀.

19 Nyɨ̌ nyɨ́ʼɨ̀ ìnè nyǎtɨ ma nɨ̌: kɔ̀rɨ́ mìzèyìtunì-kpa-ɔpbɨ́ ka kʉʼa, ndɨ́nɨ̌ mǎ, mǎ mabá tɨ́ ngari arìya dɔ̌.

20 Nɨ́, nyɨ̌ nyʉ̀nɔ̀ obhó dhu. Ka kʉʼa abádhí, abádhí uvó ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀ aʼu tɨ́ dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nyɨ́ʼɨ̀ ìnè pɔ́tsɔ́ nyɨ̌ nyʉ̀pbǎ nyɨ̌ ndɨ itsu rɔ̌ rɔ́, aʼuta nà nyɨ̌ nyɨ́ʼɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ kòmbí, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌yɔ̀ nyɨ̌, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǎndà nga mbɛ̌yi!

21 Obhó tɨ́, dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ ɨnzá Kàgàwà ʉbhà kɔ̀rɨ́ itsu-ɔpbɨ́-ayɨ́, ròngò àmbɛ ɔ̀ʼɔ̀ dɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́ kǎdʉ̀ya nyʉ̌bhà ɨngbà dhu bhɛ̌yi?

22 Nɨ́rɔ̀, nyɨrɛ̀ pɛ́ nga Kàgàwà bhà ídzìnga dɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨrɛ̀ pɛ́ nga kàbhà nàwí dɔ̌ átɔ̀. Àbadhi nɨ́ pbɨndà nàwí ɨtɛ̀ arɨ́ kǎkà ɨ̀ núvɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ʼàʼù ndɨ̀ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, ka nádʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ ídzì alɛ fʉ̌kʉ̀, kàbhà ídzìnga ɔ̌ nyɨ̌ nyòkò rɔ̀. Ɨmbǎ kɨ̀ʼɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi rɔ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyʉ́ mà kʉ̌ʼàya nyɨ̌ átɔ̀.

23 Ndɨrɔ̀, Pbàìsràyélí na náapɛ́ ʼʉ̀gɛ̀rɛ̀, ʼàʼù Kàgàwà tdɨ́tdɔ̌, nɨ́ kà rɨ̌ ìnè ndʉ̀pbǎ abádhí tdɨ́tdɔ̌, ndʉ̀tsɨ̀ yà abádhí ɨʼɨ̀ ɔ̀yá fɨ̀yɔ́ ngari ɔ̌. Obhó tɨ́, Kàgàwà rɨ̌ʼɨ̀ ìnè ndʉ̀pbǎ abádhí, ndʉ̀tsɨ̀ tdɨ́tdɔ̌.

24 Nyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́ʼɨ̀ àdhàdhɨ̀ ɨrɨ́ ɔ̌ mìzèyìtunì-ɔpbɨ́, yà Kàgàwà ʉ́ʼà ndàdʉ̀ àpbanà, ndʉ̀tsɨ̀ yà òzò tɨ́ ndɨ̀ ndazò mìzèyìtunì-kpa rɔ̌ bhɛ̌yi, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ yà mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ ka karɨ́ kòzò ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, Pbàìsràyélí rɨ̌ʼɨ̀ àdhàdhɨ̀ wɔ̀ ndɨ òzò tɨ́ Kàgàwà azò mìzèyìtunì-kpa bhɛ̌yi. Nɨ́ dhu rɨ̌ ɨ̀mbǎ ɨ̀ʼɨ̀ odú Kàgàwà tɔ̀, ndʉ̀pbǎ yà ʉ̀ʼǎ ndɨ ndʉ́ʼa ndɨ mìzèyìtunì rɔ̌ rɔ̀ ɔpbɨ́na, ndàdʉ̀ ʉ̀tsɨ̀nà kà-rɔ̌ tdɨ́tdɔ̌.

Kàgàwà rɨ̌ʼɨ̀ ɨzʉ tɔ́ afína nà Pbàìsràyélí mà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí mànà dɔ̌ dhu

25 Àbanɨ̌nzó, ma mòzè nzá nyɔ̌kò ɨ̀nzɨ̌ nyʉ̌nɨ yà órù ɔ̀ ongónà àdɨ dhu, akyɛ nyɨ̌ nyɔzʉ́na nyɨ̌ atdídɔ̌ ɨnga nʉ́nɨ alɛ tɨ́ nɨ̌. Ndɨ dhu yà órù ɔ̀ ongónà àdɨ nɨ́ yàrɨ́: atdídhená Pbàìsràyélí nóokoya afíya ròngò ɔ̀ʼɔ odú, ràrà àhʉ yà Kàgàwà únzì ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí rɨ̌ ɔ̀gʉ̀-otù ʉ̀ngʉ̌ atdídɔ̌ dhu ɔ̀.

26 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nʉ́ʉgʉ̀ya àdhàdhɨ̀ yà Ɨlɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ Kàgàwà rɔ̌vɔna dhu bhɛ̌yi, ndàtɨ:

«Ʊwʉtaba rɨ̌ ndɨ̀tɔ Sàyunì tɔ́ pbìrì dɔ̌.
Kàrɨ̌ nzɛ́rɛ dhu ɨ̀tɔ Yàkɔbhɔ̀ bhà pbàdzʉkʉrʉ nzínzì ɔ̌ rɔ̀.
27 Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ yà abádhí mànà mǎ mungbòya mǎ nɨ̌ ungbòta,
abádhí tɔ́ nzɛ́rɛnga nʉ́ba ma mɨ́ abádhí tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌*.»

28 Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ Pbàìsràyélí ɔ́dhɔ̀ dhu ka kàndà rɔ̀, abádhí nɨ́ Kàgàwà rɔ̌ òmvʉ̌, ndɨ dhu ràdʉ̀ ɨ̀ʼɨ̀ mʉ̀gàsʉ̀ tɨ́ fʉ̌kʉ̀. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà avò abádhí fɨ́ndà dhu ka kàndà rɔ̀, abádhí nɨ́ atdídɔ̌ Kàgàwà ózè abhúya-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ.

29 Obhó tɨ́, Kàgàwà náarɨ́ nzɨ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ ndɨ̀ ndàbhʉ pɛrɛ̀ àkɔ̌ ndɨ alɛ-fɔ́ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎrɨ́ nzɨ̌ fɨ́ndà ndɨ̀ ndóvò alɛ ɔ̀dhɔ.

30 Angyi nyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyuvó nyɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌rɨ̀ Kàgàwà-tsʉ̌ dhu, pbɛ́tʉ̀ kòmbí, kʉ̌bà dhu fʉ̌kʉ̀ Pbàìsràyélí úvɔ̌ ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ʼɨ̀rɨ̀ kà-tsʉ̌ dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

31 Àdhàdhɨ̀ abádhí úvɔ̌ ɨ̀ kòmbí ɨ̀nzɨ̌ ʼɨ̀rɨ̀ Kàgàwà-tsʉ̌ dhu dhu nábhʉ Kàgàwà rɨ̀ʼɨ̀ ɨzʉ tɔ́ alɛ-afí nà dʉ̀kʉ́ dhu bhɛ̌yi, nɨ́ kɨ̌ʼɨya ìnè ɨzʉ tɔ́ afína nà átɔ̀ abádhí dɔ̌, abádhí rɨ̌ ʼʉ̀gɛ̀rɛ̀ ʼìngò tɨna ɔ̀ rɔ̀.

---

* **11:18 11.18** Mìzèyìtunì-kpa-vɛ́ tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ nɨ́ Pbàìsràyélí tʼábhúna-nzìnzì. * **11:27 11.27** Ìsa 59.20-21

32 Obhó tɨ́, Kàgàwà ábhʉ Pbàìsràyélí mà ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàìsràyélí mànà rɨ̀ ìnzɨ̌ rɨ́ tsʉ̀ná
dhu ìrɨ alɛ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ndì ndɨ̀ tɨ́ ɨzʉ tɔ́ afína nà abádhí dɔ̌ kɔ́rɔ́.
33 Ándà pɛ́ Kàgàwà bhà ídzìnga náarɨ́ ádrʉ̀ngbǎ tɨ́ dhu! Kǎrɨ́ dhu-ɔ̌nga òvò tɨ́ dhu
mà, kàbhà ɨnga t'ʉ́nɨta mànà rɨ̌ abhàbhɔ́ nyʉ́ ròsè! Ádhɨ pbá alɛ ndɨ kàbhà ɨrɛ̀ta
àwɛ rádʉ̀? Ádhɨ pbá alɛ ndɨ kùdhě ndì ndɔnzɨ tɨ́ dhu rǎdʉ̀ dɔ̀na àlʉ?
34 Àdhàdhì yà Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rɔ̌vɔna dhu bhěyi:
«Ádhɨ pbá alɛ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ɨrɛ̀ta nʉ́nɨ?
Ádhɨ pbá alɛ ndɨ kà tɔ̀ rádʉ̀ sedzà àbhʉ*?»
35 «Ádhɨ pbá alɛ ndɨ dhu nábhʉ angyi Kàgàwà tɔ̀,
ndɨ́nɨ̌ kǎdʉ̀ tɨ́ ndɨ dhu-arì ɔ̌ dhu àdu fɨ̌ndà*?»
36 Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ dhu náaráhʉ kà-fɔ́ rɔ̀, kɔ́rɔ́ dhu kǎbhɔ̀lɔ̀ ndɨ, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu rɨ̌ ɨ kà
tɔ̀. Nɨ́, kàkǎ ilèta nà dhòdhódhónga nà! Àmɨnà.

12

Kàgàwà bhà kasʉ ɔ̀nzɨ ka kɨ́ atdí alɛ-afí nyʉ́ na dhu

1 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, àdhàdhì Kàgàwà nɨ́ɨtɛ̀ pbɨndà ɨzʉ tɔ́ alɛ-afí àlɛ̌ tɔ̀ dhu bhěyi, ma
mɨtdɛ̀ nyɨ̌ ɨtdɛ̀ tɨ́, nyʉ̌bho ngbɔ̌kʉ kà tɔ̀, rɨ̀ ɨ àdhàdhì Kàgàwà tɔ̀ ka kùbho ípìrɔ̌rɔ̀ rɨ́ ɨ
ɨzǎ tɔ́ pɛrɛ̀ bhěyi, kà-nyɨkpɔ́ ɔ̌ ɨlǎ, ndɨrɔ̀ kà-nyɨkpɔ́ nɔ̀fɔ̀ pɛrɛ̀ bhěyi. Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ àdʉ̀
ɨ ɨ obhónánga tɔ́ ɔ́fɔ̀, yà Àbadhi ʉ̀lɛ nyɨ̌ nyádʉ̀ nɨ̌.
2 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nzì nyɨ̌ àdhàdhì yà kòmbí arɨ́ ɨ adzɨ ɔ̌ alɛ náarɨ́ 'ɔ̀nzɨ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀
ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎbhʉ Kàgàwà rʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌, ndàbhʉ fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta ròngò ɔwʉ́tána
tɨ́, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyʉnɨ tɨ́ Kàgàwà ózè nyɔ̌nzì dhu. Ɨ dhu nɨ́: ídzì dhu tɨ́ rɨ́ ɨ dhu mà,
Kàgàwà-nyɨkpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu mà, ndɨrɔ̀ obhónánga tɔ́ dhu nyʉ́ tɨ́ rɨ́ ɨ dhu mànà.
3 Àdhàdhì yà Kàgàwà ɔ́nzìná idù ídzìnga mɨ ɨ uvitatálɛ tɨ́ dhu-bvʉ rɔ̌, ma mátɨna
nyɨ̌ nɨ̌ kɔ́rɔ́: atdí alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ nákǎ nzá ndɔ̀zʉ̀ ndì ɔrʉ́ nyʉ́, ròsè yà ndì ndɨ́ ɨ
ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ dɔ̀nǎ. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zʉ̀ nyɨ̌ yà nyɨ̌ nyʉ́ nyɨ̌ nyɨ́ ɨ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ìnzɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́
nyɨ̌dzɨ̌ rɔ́rɔ̀, àdhàdhì yà Kàgàwà ʉ́ndɔ̀ fʉ̌kʉ̀ fʉ̀kʉ́ a'uta-otù ɔ̌ pɛrɛ̀-bvʉ rɔ̌.
4 Atdí alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌, alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo náarɨ́ ɨ ibí, ndɨrɔ̀ ɨ alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo rɨ̌ mbǎ
ɨ ɨ kɔ́rɔ́ atdí kasʉ nà tɨ́.
5 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, àlɛ̌ kɨ́ mbǎ ɨ ɨ ibí rɔ̀ màtɨ́, nɨ́ àlɛ̌ nɨ́ atdí alɛ-ngbɔ̀ kɛ̀lɛ̌ Krístɔ̀
mànà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ dhu-otù ɔ̌. Ndɨrɔ̀ àlɛ̌ ɨ kɔ́rɔ́, àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ àlɛ̌ rɨ̀ ɨ atdí alɛ-ngbɔ̀
tɨ́, ìngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà rɨ̀ ɨ pbɨndà ngari ɔ̌ àdhàdhì atdí alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌nga bhěyi.
6 Pbɨndà ídzìnga-bvʉ rɔ̌, Kàgàwà íbhò dhèdhèrɔ̀ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ àlɛ̌ tɔ̀. Nɨ́, kàbhà nabì
bhěyi ka kɨ́ dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ dhu tɔ́ pɛrɛ̀ nábà alɛ, nákǎ ndàrà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀
yà kɔ́rɔ́ àlɛ̌ ká'ù obhónánga tɔ́ ɔtɛ-bvʉ rɔ̌.
7 Ngʉ̌kpà alɛ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ́ pɛrɛ̀ nábà alɛ, nákǎ ndɔ̀nzì ka mběyi. Ìndrǔ tɔ̀ ka
kɨ́ dhu ùdhě dhu tɔ́ pɛrɛ̀ nábà alɛ, nákǎ ndùdhe dhu mběyi ìndrǔ tɔ̀.
8 Ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ka kɨ́ sedzà àbhʉ̌ dhu tɔ́ pɛrɛ̀ nábà alɛ, nákǎ ndàbhʉ sedzà mběyi
abádhí tɔ̀. Ìndrǔ tɔ̀ ka kɨ́ pɛrɛ̀ ùbhǒ dhu tɔ́ pɛrɛ̀ nábà alɛ, nákǎ ndùbho ka ɨnzɨ̌ ndì
ndózʉ̀na rɔ́rɔ̀. Ìndrǔ ɔ̀dɔ arɨ́ alɛ, nákǎ ndɔ̀dɔ̀ abádhí mběyi. Ɨzʉ tɔ́ alɛ-afí nà ka kɨ́ ɨ
ngʉ̌kpà alɛ dɔ̌ dhu tɔ́ pɛrɛ̀ nábà alɛ, nákǎ ndɔ̀nzì ka dhèdhɛ nà.

Yɛ̌sù ná'ù alɛ àkǎ 'òkò tɨ́ nzínzìya ɔ̌ dhu

9 Fʉ̀kʉ́ àzè nákǎ ndì ɨ ɨmbǎ ɔ̀ná ʉtrátá na. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ndrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí kǎkà
nzɛ́rɛ dhu tɨ́ rɨ́ ɨ, nyǎdʉ̀ nyǎpba ídzì dhu tɨ́ rɨ́ ɨ dhu rɔ̌.
10 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zè nyɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌ àdhàdhì atdí àba bhà alɛ náarɨ́ 'òzè nzínzìya ɔ̌
dhu bhěyi. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌ ɨ wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ tɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌ nyɨ̌ nyɨ́ nyɨ̌fʉ̌ dhu ɔ̌.

* **11:34 11.34** Ìsa 40.13-14 * **11:35 11.35** Yɔ̌b 41.3

11 Nyɨ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà kasʉ atdyúkʉ nyʉ́ nà, ɨ̀mbǎ ɨtsí na, ndɨrɔ̀
nyɨ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ ka afíkʉ nyʉ́ nà.
12 Nyɨ nyàkǎ nyɔ̌kò dhɛ̀dhɛ ɔ̌, yà àlɛ̌ tɔ̀ Kàgàwà ɔ́kɔ̀ fɨndá làká dhòdhódhónga tɔ́
ípìrɔ̌nga ɔ̀dɔ nyɨ nyí nyɨ nyabá tí rɔ̀. Nyɨ nyàkǎ nyɔ̌ndù dhu-dzi àpbɛ̀ ɔ̌, nyǎdʉ̀ ìko
pɔ́tsɔ́ ɨtsɔ̀ta ɔ̌.
13 Nyɨ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ Kàgàwà bhà alɛ dzʉ̀nà fɨyɔ́ mʉ̀hɛtʉ̀ ɔ̌, nyǎdʉ̀ òwu olo tí rí'ì alɛ
àkɔ rɔ̌.

Àzè àkǎ kɨtɛ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀, ɨ̀mbǎ rì'ì òmvǔ tɔ̀ màtí dhu

14 Nyɨ nyàkǎ nyǎso rʉ̀kʉ́ rávu alɛ. Nyɨ nyàkǎ nyǎso abádhí, ɨ̀nzɨ ní nyɔ̌fù abádhí
ɔ̀fù tí.
15 Nyɨ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ dhɛ̀dhɛ atdíkpá kǎkà dhɛ̀dhɛ ɔ̌ rí'ì alɛ mànà, nyǎdʉ̀ ɔ̀dzɨ
atdíkpá kǎkà ɔ̀dzɨ rɔ́dzɨ alɛ mànà.
16 Nyɨ nyàkǎ nyɔ̌kò ɨrɨta nà nzínzìkʉ ɔ̌. Nyɨ nyàkǎ nzá nyʉ̌bhà alɛ ɨ̀dzɨ̀ ka kí dhu
ràtdǔ afíkʉ, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyàkǎ nyʉ̌bhà nyɨ yɔrɔwà ɔ̌ ka kóko dhu ràtdǔ ndɨ afíkʉ. Nyɨ
nyàkǎ nzá nyɔ̌zʉ̀ nyɨ nyɨ̌-tírɔ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ alɛ tí.
17 Nyɨ nyàkǎ nzá nyǎdu nzɛ́rɛ dhu ìndrǔ tɔ̀ nzɛ́rɛ dhu nɨ̌. Nyɨ nyàkǎ nyɨ̌'ì ídzìnga
ɔ̀nzɨ ka kí kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ nɨ̌ alɛ-afí nà.
18 Àkǎkǎ nɨ̌, tɨkʉ ɔ̀nǎ rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ ɔbɨ nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ mànà.
19 Ɔdhɨ́dǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nzá nyʉ̌tsɛ̀ rʉ̀kʉ́ dhu nyɨ̌-tírɔ̀, pbɛ́tʉ̀
nyɨ nyàkǎ nyʉ̌bhà ngari Kàgàwà bhà nàwí tɔ̀ rɔ̀nzɨ ndɨ kasʉ. Obhó tí, ka kándǐ dhu
Ɨ̀lǐlǎ Andítá ɔ̀, katɨ: «Ìndrǔ rɔ̌ dhu ʉ̀tsɛ ka kí dhu ní kàsʉ̌du. Ɨma, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà
ní ndɨ ma mʉtsɛ̀ya rʉ̀kʉ́ dhu*.»
20 Pbɛ́tʉ̀, àdhàdhɨ̀ yà Ɨ̀lǐlǎ Andítá náarʉ́nɔna dhu bhěyi: «Rʉ̀nʉ́ arí'ì òmvǔ tí alɛ
náapɛ́ ɨ̀'ì àwù nà, ní nyɨ nyàkǎ nyabhʉ ɔ̀nyʉ̀ kà tɔ̀. Kǎpɛ́ ɨ̀'ì ɨdha-atdyú nà, ní nyɨ
nyàkǎ nyabhʉ ɨdha kà rɔ̀mvʉ̀. Obhó tí, wɔ̀ dhu bhěyi nyɨ nyɔ̀nzɨ dhu rǎdʉ̀ ɨ̀'ì àdhàdhɨ̀
kàzʉ-li nyɨ nyɨ̀trɔ̀ kà-dɔ̀-tsírɔ́ dhu bhěyi*.»
21 Nyɨ nyàkǎ nzá nyabhʉ nzɛ́rɛ dhu rɔ̀nzɨ lɛ̀mànʉ, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyàkǎ nyɔnzɨ nzɛ́rɛ
dhu lɛ̀mà ídzìnga t'ɔ́nzɨta nɨ̌.

13

Àlɨtá bhà ádrɔ̀drɔ̌ alɛ àkǎ kɨfʉ dhu

1 Ɨngbàtí ílɨ ndɨ̀ alɛ mà nákǎ ndɨfʉ idzi nɔ́nyʉ̀ ìndrǔ dɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ. Obhó tí, ɨnzá
áhʉ Kàgàwà bhà rɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga náarí mbǎ ɨ̀'ì. Ndɨrɔ̀, kǎkà idzi nɔ́nyʉ̀ ìndrǔ dɔ̌
ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nʉ́lɨ ní Kàgàwà.
2 Nɨ́rɔ̀, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arí'ì alɛ nà rí ndàgò alɛ ní Kàgàwà ʉ̀yǎ dhu nà rí
ndàgò alɛ. Ndɨrɔ̀, ndɨ dhu bhěyi arí dhu ɔ̀nzɨ alɛ ní ɨwà Kàgàwà rɨ̌ anya ɨ̀tdɨ̀ dɔ̀yá dhu
nɨ̀dhà dɔ̀yà ɨ̀ tírɔ̀ alɛ.
3 Obhó tí, ídzì dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ náarí nzɨ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ, pbɛ́tʉ̀ abádhí-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ
arí ní nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ. Nyɨ nyózè tí wà nyongò àdɨ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ nyí ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔdɔ̀
ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀? Nɨ́rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɔnzɨ ídzì dhu, ní kà rǎdʉ̀ nyɨfʉ.
4 Obhó tí, ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rɔ̌nzɨna ní Kàgàwà bhà kasʉ, ndínɨ̌ nyɨ nabhʉ̀ tí nyɔnzɨ
ídzì dhu. Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ̀'ì nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ nyɨ nyarí dhu tí, ní nyɨ nyàkǎ nyɔnzɨ
abádhí-ɔdɔ̀. Obhó tí, ɨ̀nzɨ̌ ní kɔkɔ́rɔ̀ nga ndɨ abádhí rɨ̌'ì ìndrǔ tɔ̀ ɨ̀ í màlɨpɔ̀ àbhʉ̌ nɨ̌
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà nɨ̌. Màlɨpɔ̀ àbhʉ̌ abádhí rɨ̌ nzɛ́rɛ dhu nɔ̀nzɨ alɛ tɔ̀ rɔ̀, abádhí
rɔ̌nzɨna ní Kàgàwà bhà kasʉ, ndínɨ̌ kàbhà nàwí nɨtɛ̀ tí ɨ alɛ tɔ̀.

---

* **12:19 12.19** Tɔ̀r 32.35 * **12:20 12.20** Mbà 25.21-22. Kà-tɨ̀ ní, ngǎtsi nɨ̌, wɔ̀ dhu bhěyi nyɨ nyɔ̀nzɨ dhu dhu rǎdʉ̀ ndɨ alɛ àbhʉ nyɨna rɨwʉ̀, ràdʉ̀ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndʉ̀bhà pbɨndà nzɛ́rɛnga.

5 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu nyʉ́ nɨ́ kɨfʉ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Kàgàwà bhà nàwí-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ tɨ́, pbɛ́tʉ̀, alɛ-afí rɨ̌ dhu ɨ̀tɛ̀ átɔ̀ ídzì dhu ràrɨ̌ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

6 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyárɨ́ pàratà ʉ̀fɔ̌ átɔ̀. Obhó tɨ́, àlɨ̀tá bhà kasʉ ɔ̀nzɨ arɨ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ náarɔ́nzɨna nɨ́ Kàgàwà bhà kasʉ.

7 Nɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎbhʉ ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà obhónánga mà ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɔ̀. Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌fɔ̌ pàratà yà pàratà àbhʉ̌ arɨ́ kʉfɔ̌ ndɔmbɛ̀-fɔ́, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǎtsà tákísì yà tákísì àtsà arɨ́ alɛ-fɔ́. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fʉ ɨfʉta nà àkǎ ádrʉ̀ngbǎlɛ, nyǎdʉ̀ ilèta nà àkǎ-tsí nílè.

Ìndrʉ̌ rɨ̌ ʼòzè nzínzìya ɔ̌ dhu nɨ́ Kàgàwà bhà Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ka kɨ́ dhu

8 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌ʼɨ̀ atdí alɛ bhà wànzá nà màtɨ́. Wànzá tɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌ʼɨ̀ nà nɨ́ atdí dhu kɛ̀lɛ̌. Ndɨ dhu nɨ́, nyǒzè nyɨ̌ nyɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌ dhu. Obhó tɨ́, ɔdhɨ̀nà nòzè alɛ nɨ́fʉ wà Ʊyátá atdídɔ̌.

9 Kàgàwà bhà Ʊyátá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ, ndàtɨ: «Dhu àkǎ nzá nyɔnzɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀, dhu àkǎ nzá nyohò abvo, dhu àkǎ nzá nyɔnzɨ̀ ogbo, ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nzá nyɨlɨ afínʉ ngǎtsi alɛ-fɔ́ rɨ́ʼɨ̀ dhu dɔ̌*.» Kɔ̌kɔ̀ ɨ Ʊyátá mà, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà-tsí mànà, nɨ́ ka kʉ́tsɨ̀ yàrɨ́ atdí Ʊyátá ɔ̀: «Nyɨ nyàkǎ nyozè ɔdhɨ̀nʉ àdhàdhɨ̀ yà ɨnyɨ nyʉ́ nyɨ nyózè nyɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀ dhu bhɛ̌yi*.»

10 Ɔdhɨ̀nà nòzè alɛ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ kà-rɔ̌. Nɨ́rɔ̀, alɛ tʼɔ́dhɨ̀nà òzè ka kɨ́ dhu nɨ́ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ka kɨ́ àkǎkǎ dhu bhɛ̌yi dhu.

Krɨ́stɔ̀ rɨ̌ngo ɔ̀ná ɨdhɔ àkǎ kɔdɔ̀ tɨ́ dhu

11 Nyɨ̌ nyàkǎ nyǒzè nyɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà yà àlɛ̌ kɨ́ʼɨ̀ ɔ̀ná kòmbí kàsʉmɨ̀ nɨ́dhunɨ̌. Obhó tɨ́, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ àlɛ̌ kaʼu ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, àlɛ̌ kʉ́gʉ dòtsí ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ nɨ́ɨʼɨ̀ àdɨ̀ ndɨ̀ ndàdɨ̀ ɨtsɛ rɔ́. Nɨ́ kòmbí, kìndù wà ndɨ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ nyʉ́ àlɛ̌ tɨ́. Nɨ́rɔ̀, kànɨ̌ ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ nyɨ̌và ɔ̀ná fʉ̀kʉ́ kàsʉmɨ̀ nákǎ wà!

12 Iku-ɔ̌nga àlì wà ndɨ̀, ndɨrɔ̀ ɨnga rʉ̌bho dhu níndù wà ndɨ̀. Àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ ràwà ɨ́nɔ̀ tɔ́ mʉ̀tsɔ igi, àlɛ̌ ràdʉ̀ ɨla ùgye àlɛ̌ kɨ́ nɨ̌ awáwʉ̀ ɔ̌ màtsʉ̌mù núgù.

13 Àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɨ̀ʼɨ̀ adyíbhengá nga nà àkǎ ídzì mʉ̀tsɔ nà, àlɛ̌ ràdʉ̀ àlɛ̌ ɔ̀dɔ̀ kǎkà dhu-tsí rɔ̌rɔ̀. Ɨ dhu nɨ́: pɨ̀rà bhɛ̌yi ka kɨ́ dhu ɔ̀nyʉ dhu, ɨwa tʼórita, kɔ́rɔ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀-tɨdɔ̀ tʼɔ́nzɨta, anya tʼɔ́nzɨta, ndɨrɔ̀ adha tɔ́ alɛ-afí nà ka kɨ́ʼɨ̀ dhu.

14 Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌fɔ̌ yà Yɛ̌sù íbhò àlɛ̌ tɔ̀ màtsʉ̌mù. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌bhà yà ngbɔ̌kʉ rɨ̌ atdyúya òho dhu ròvò nyɨ̌, nyǎmbɛ kǒzè dhu ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌.

14

Ɨnzá ìndrʉ̌ àkǎ ndɔ̀tdɨ̀ ɔdhɨ̀nà-ànyǎ ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu

1 Nyɨ̌ nyàkǎ nyǎkɔ yà ivíví aʼuta nà arɨ́ʼɨ̀ alɛ ɨnzá nyɨ̌ nyàgò nyɨ̌ nà pbɨndà ɨrɛ̀ta dɔ̌ rɔ́rɔ̀.

2 Atdí ɔ́fɔ̀ nɨ́, atdí alɛ rɨ̌ʼɨ̀ ìnè ndɔ̀nyʉ̀ kɔ́rɔ́ ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ pbɨndà ɔbɨ nà aʼuta-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ ndàʼù ndɔ̀nyʉ̀ ìtò-bɨ̌* kɛ̀lɛ̌ pbɨndà ivíví aʼuta-okú dɔ̀ rɔ̀.

3 Nɨ́, wɔ̀ ndɨ kɔ́rɔ́ ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ ɔ̀nyʉ arɨ́ alɛ nákǎ nzá ndɔ̀nzɨ̀ yà ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ɨ̀zǎ náʼa alɛ-ɨtsɨ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, yà ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ɨ̀zǎ náʼa alɛ, nákǎ nzá ndɔ̀tdɨ̀ yà kɔ́rɔ́ ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ ɔ̀nyʉ arɨ́ alɛ-ànyǎ, Kàgàwà nákɔ wà kɔ̀nyʉ arɨ́ alɛ átɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.

4 Ɨnyɨ, ɨnyɨ nɨ́ àdhɨ wɔ̀ ngǎtsi alɛ bhà kasʉtálɛ dɔ̌ nyɨ nyarɨ́ anya ɨ̀tdɨ̀ rɔ̀? Kàrɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀nyʉ dhu mà, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ kà rɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀nyʉ dhu mà nɨ́ kàbhà kasʉ tɔ́

---

* **13:9 13.9** Uvt 20.13-15,17; Tɔ̀r 5.17-19,21 * **13:9 13.9** Law 19.18 * **14:2 14.2** Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànisà ɔ̌, ivíví aʼuta nà alɛ náazè ʼɔ̀nyʉ̀ ìtò-bɨ̌ kɛ̀lɛ̌, akyɛ ɨ̀ owuna yà ɨwà Músà bhà Ʊyátá ɨ́sɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ kongò àʼànà ɨ̀zǎ mà mʉ̌ngʉ̌-nzo tɔ̀ ka kàbhʉ pɛrɛ̀ tɨ́ ɨ̀zǎ mànà náʼà nɨ̌.

ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔ̀tɛ̌. Ndɨrɔ̀, kàbhà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rɨ̌'ɨ̀ ìnè ɔbɨ nà ndɨ̀dɨ̀ ka pɔ́tsɔ́ pbìndà a'uta ɔ̌.

5 Atdídhená alɛ náarɨ́ atdídhená ɨ́dhɔ ɔ̀zʉ̀ atdídɔ̌ rɨ́'ɨ̀ tɨ̌ya nà ròsè ngʉ̌kpà ɨ́dhɔ dɔ̀nǎ dhu tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ arádʉ̀ kɔ́rɔ́ ɨ́dhɔ ɔ̀zʉ̀ rɨ̀'ɨ̀ àdhàdhì. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, ngǎtsi alɛ náarɨ́ dhu à'u àdhàdhì ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndɨ́rɛ̀na ndɨ̀tɨ́rɔ̀ dhu bhěyi.

6 Afína nìtǔ atdí ɨ́dhɔ-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ, nɨ́ rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhěyi ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɨfʉ tɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù. Kɔ́rɔ́ ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ ɔ̀nyʉ ari alɛ nɨ́ rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhěyi, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɨfʉ tɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù átɔ̀. Obhó tɨ́, kà rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ pbìndà ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ kɔ́rɔ́ ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ ɔ̀nyʉ alɛ nɨ́ rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhěyi átɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɨfʉ tɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù, ndàdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀.

7 Obhó tɨ́, àlɛ̌ karɨ́ mbǎ ípìrɔ̌nga nà àlɛ̌ kòzè àlɛ̌ rɨ̀'ɨ̀ kà nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ karɨ́ nzɨ̌ ʉ̀vɛ àlɛ̌ kòzè àlɛ̌ rʉ̀vɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

8 Kà-tɨ̀ nɨ́, àlɛ̌ kapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ípìrɔ̌nga nà, nɨ́ àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ kà nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù òzè ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kapɛ́ ʉ̀vɛ, nɨ́ àlɛ̌ kʉ́vɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù òzè ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́rɔ̀, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ ípìrɔ̌nga nà dhu tɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ àlɛ̌ kʉ́vɛ dhu tɨ́, nɨ́ àlɛ̌'ɨ nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà ongyéngá.

9 Obhó tɨ́, Krɨ́stɔ̀ avè ndàdʉ̀ ndɨ̀ngbè, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndadɨ̀ tɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ kǎkà ɨwà ʉ́vɛ alɛ mà, ípìrɔ̌nga nà rɨ́'ɨ̀ alɛ mànà tɔ̀.

10 Pbɛ́tʉ̀ ɨ́nyɨ, ádhu nyɨ nyarɨ́ anya ɔ̀tdɨ ɔdhɨ̀nʉ dɔ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀? Ndɨrɔ̀ ádhu ɨ́nyɨ, nyɨ nyarɨ́ ɔdhɨ̀nʉ-ɨ́tsɨ ɔ̀nzɨ okúna dɔ̀ rɔ̀? Obhó tɨ́, àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ kikòya Kàgàwà bhà anya t'ʉ́nɔta tɔ́ tombi-ɔ̀nzɨ̌.

11 Obhó tɨ́, ka kándǐ dhu Ɨ̀lǐlǎ Andítá ɔ̀ katɨ:

«Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rǎtɨna:

‹Ɨma, ma mɨ́'ɨ̀ ìnè nyɨ̀kpɔ́du nà. Nɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́ʉkɔya ɔtdyʉ̀ya-dɔ ɔnzɨ̀dú, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ nɔ́ɔvɔya dhu kpangba 'àtɨ: ma ràrɨ̌ Kàgàwà*.›»

12 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ náawɛya ndɨ̀ ndanzɨ̀ dhu ndɨ̀tɨ́rɔ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌.

13 Nɨ́rɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ nzá àlɛ̌ rɨ̀tdɨ̀ àlɛ̌-ànyǎ àlɛ̌tɨ́rɔ̀ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, kànɨ̌ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ̀ dhu: nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌lɨ ɔdhɨ́kʉ-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ rádʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ rʉ̀ngʉ Kàgàwà bhà otu dhu abádhí-ɔ̀nzɨ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nzɨ̀ abádhí àbhʉ rádʉ̀ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu.

14 Ma mʉ̀nɨ wà dhu madʉ̀ dhu à'ù, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-otù ɔ̌: Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ́tɨ̀ atdí ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ mà ràrɨ̌'ɨ̀ mbǎ. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ alɛ apɛ́ atdí ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ mà ɔ̀zʉ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ́tɨ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ tɔ̀ ndɨ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀tɨ̀ wà.

15 Dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ yà nyɨ nyɔ́nyʉna ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ nyɨ nyàbhʉ ɔdhɨ̀nʉ-afí rɨ̀'ɨ̀ ɨ́zʉ nà dhu tɨ́, nɨ́ nyɨ nyɨ́'ɨ̀ ɨ̀mbǎ àzè tɔ́ alɛ-afí nà. Pbʉ̀kʉ̀ ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ nyɨ nyàkǎ nzá nyabhʉ wɔ̀ Krɨ́stɔ̀ náavè okúna dɔ̀ rɔ̀ alɛ nyʉ́ rɨ̀tsɨ pbìndà a'uta ɔ̌.

16 Nɨ́rɔ̀, ídzì dhu tɨ́ nyɨ̌ nyɔ̀zʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyɨ́ dhu nákǎ nzá ndɨ̀'ɨ̀ nzɛ́rɛ dhu ʉ̀nɔ̀ yà ɨ́nzá Yěsù ná'ù alɛ rǎdʉ̀ nyɨ̌ nɨ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu tɨ́.

17 Obhó tɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi nɨ́ nzɨ̌ ɔ̀nyʉ̀, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ nzɨ̌ ɔmvʉ́. Pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ yà Kàgàwà bhà Ɨ̀lǐlǎ-Alafí arɔ́nzɨna àlɛ̌-nyʉtsì dhu. Ɨ dhu nɨ́: kǎrɨ́ àlɛ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ obhónánga tɔ́ dhu, àlɛ̌ rɔ̀kɔ̀ màrʉ̀ngà ɔ̌ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ rɔ̀kɔ̀ dhɛ̀dhɛ ɔ̌.

18 Nɨ́ wɔ̀rɨ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ àlɛ̌ kɨ́ Krɨ́stɔ̀ bhà kasʉ ɔ̀nzɨ dhu rɨ̌ ndɨ àlɛ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ rɔ̀fɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́, ndɨrɔ̀ ìndrǔ-nyɨ̀kpɔ́.

19 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɔ̀nɛ̀ màrʉ̀ngà ìbhò rádʉ̀ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ dhu. Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ ngʉ̌kpà alɛ ɔ̀sɨ rádʉ̀ fɨyɔ́ a'uta ɔ̌ dhu.

---

* **14:11 14.11** Ìsa 45.23

20 Nyɨ nyàkǎ nzá nyɨnza Kàgàwà rɔ̌nzɨna àlɛ̌-nyʉtsì kasʉ ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́,
kɔ́rɔ́ ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ rɨ̌'ì ìnè kɔnyʉ̀, pbɛ́tʉ̀ ɔdhìnʉ àbhʉ rádʉ̀ ìnzɨ̌ rʉ̀ngʉ Kàgàwà bhà otu
ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ ɔ̀nyʉ nyɨ nyɨ́ dhu nɨ́ nzɛ́rɛ dhu.
21 Dhu rǎdʉ̀ àkǎ mběyi nyʉ́ nyʉbhà ìzǎ ìnzɨ̌ nya'à, nyʉbhà dɨ̀vayì ìnzɨ̌ nyɔmvʉ̀,
nyadʉ̀ àdɨ ìnzɨ̌ nyɔnzì kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ɔdhìnʉ-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ rádʉ̀ ìnzɨ̌ rʉ̀ngʉ Kàgàwà bhà
otu.
22 Ɨnyi, nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ yà pbʉ̀kʉ̀ a'uta ábhʉ nyɔzʉ̀ ídzì dhu tɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ dhu
afínʉ ɔ̀. Hirò nɔ́nzì alɛ nɨ́ yà ìnzɨ̌ arɨ́ ànyǎna ɔ̀tdì ndɨtɨ́rɔ̀ yà afína ùdhě dhu ndì ndɔ̀nzì
rɔ̀.
23 Pbɛ́tʉ̀, yà afína rʉ̌guru ndì ndɔ́nyʉna ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ, nányǎ Kàgàwà ɔ́tdì
wà. Obhó tɨ́, kà rɨ̌ nzɨ̌ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ a'uta nónzì ka ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Ndɨrɔ̀, ɔ̀nzɨna ka kɨ́ kɔ́rɔ́
dhu-tsí, yà ɨnzá ndì nàkɔ a'uta nà nɨ́ nzɛ́rɛnga.

15

Ɨnzá dhu àkǎ ìndrʉ̌ rɔ̀nzì nyìkpɔ́na nɔ̀fɔ̀ ndɨtɨ́rɔ̀ dhu kɛ̀lɛ̌ dhu

1 Àlɛ̌'ɨ yà ɔbɨ nà àlɛ̌ kɨ́'ì àlɛ̌ tɔ́ a'uta ɔ̌ rɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzì kǎkà ɨmbǎ rɨ́'ì ɔbɨ nà
fɨyɔ́ a'uta ɔ̌ alɛ dzʉ̀nà fɨyɔ́ ivívínga ɔ̌, ìnzɨ̌ àlɛ̌ rɔ̀nzì àlɛ̌-nyìkpɔ́ kɛ̀lɛ̌ ɔ̀fɔ̀ rɨ́ àlɛ̌tɨ́rɔ̀ dhu.
2 Ɨngbàtɨ́ ílì ndì alɛ mà àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ nákǎ ndɔ̀nzì ɔ̀dhìnà-nyìkpɔ́ ɔ̀fɔ̀ rɨ́ dhu kà tɔ̀ ndì
ndɨ́ ídzìnga ɔ̀nzɨ dhu-otù ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ndɨ dhu adʉ̀ tɨ́ ndɨ alɛ ɔ̀sì pbìndà a'uta ɔ̌.
3 Obhó tɨ́, Krístɔ̀ nyʉ́ mà náanzì nzá nyìkpɔ́na ɔ̀fɔ̀ rɨ́ ndɨtɨ́rɔ̀ dhu, àdhàdhì yà Ɨlɨ̌lǎ
Andítá ɔ̀ ka kandí Màsiyà dɔ̌ dhu bhěyi: «Yà abádhí arʉ́nɔna ɨnyɨ, Kàgàwà, nɨ̌ nzɛ́rɛ
dhu tɔ́ ìtʉ̌tánga náarà ndà'ɛ dùdú*.»
4 Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu yà angyí ka kandí Ɨlɨ̌lǎ Andítá ɔ̀, nɨ́ ka kandí ndɨ́nɨ̌ dhu nudhè tɨ́
àlɛ̌ tɔ̀. Ɨ Andítá náarɨ́ àlɛ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ ròndù dhu-dzi, ndàdʉ̀ àlɛ̌-afí àbhʉ ròtsì ɔbɨ, ndɨ́nɨ̌
àlɛ̌ kabá tɨ́ yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká àlɛ̌ tɔ̀ dhu.
5 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà, yà dhu-dzi t'óndùta tɔ́ ɔbɨ àbhʉ̌ arɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ ndàdʉ̀ alɛ-afí òpè alɛ,
nákǎ ndàbhʉ nyɨ̌ nyɨ̌'ì ɨrɨta nà nzínzìkʉ ɔ̌, Krɨ́stɔ̀ Yěsù bhà ɔ́fɔ̀ nódyì nyɨ̌ nyɨ́ dhu-otù
ɔ̌.
6 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyádʉ̀ Kàgàwà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ t'ábanà,
nílè atdí afíkʉ́ na ndɨrɔ̀ atdí tʉ̌kʉ́ na.

Krɨ́stɔ̀ ɨra Pbàyàhúdí mà ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà tɔ̀ dhu

7 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǒngò nyǎkɔ nzínzìkʉ ɔ̌ àdhàdhì Krɨ́stɔ̀ náakɔ̀ nyɨ̌ dhu bhěyi,
ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà-ɔvɔ̀ ilè tɨ́ ndì.
8 Obhó tɨ́, ma mátɨna kpangba nyɨ̌ nɨ̌, Krɨ́stɔ̀ ɨra Pbàyàhúdí tɔ́ kasʉtálɛ bhěyi, ndɨ́nɨ̌
ndì ndabhʉ̀ tɨ́ yà abádhí t'ábhúna tɔ̀ Kàgàwà akɔ̀ làká ràkǎ, ndɨ dhu ràdʉ̀ dhu ɨtɛ̀
Kàgàwà ràrɨ̌ yà ʉ̀nɔ ndì ndʉ̀nɔ̀ dhu ɨfʉ̌ arɨ́ alɛ.
9 Kɨ̌ra átɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí níilè tɨ́ Kàgàwà átɔ̀ pbìndà ɨzʉ tɔ́ alɛ-afí-okú dɔ̀
rɔ̀, àdhàdhì yà Ɨlɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ ka kándɨ̌ ka dhu bhěyi. Ɨ Andítá rǎtɨna:
«Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma móngo nyilè ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌,
ndɨrɔ̀ ma móngo adyi ʉ̀yʉ̀ mɨfʉ nyɨ nɨ̌*.»
10 Ndɨrɔ̀, Andítá rǎtɨna tdɨ́tdɔ̌:
«Nyɨ̌, ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɨ́rɔ̀, nyɔ̀nzɨ dhɛ̀dhɛ atdíkpá Kàgàwà bhà alɛ mànà*!»
11 Ndɨrɔ̀ kà rǎtɨna tdɨ́tdɔ̌ yà dhu bhěyi:
«Nyɨ̌ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí, nyìlè Ádrʉ̀ngbǎlɛ.
Nyɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ́, nyìlè ka*!»
12 Ndɨrɔ̀, nabì Ìsayà rǎtɨna:

---

* **15:3 15.3** Zàb 69.10 * **15:9 15.9** 2Sà 22.50; Zàb 18.50 * **15:10 15.10** Tɔ̀r 32.43 * **15:11 15.11** Zàb 117.1

«Yěsɛ̀ bhà mʉ̀dzʉkʉrʉ* nɨ́ɨtɔya ndɨ̀.
Nɨ́, kɔ̌nyʉya idzi ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí dɔ̌,
ndɨrɔ̀ ɨ alɛ adʉ̀ya nyɨ̀kpɔ́ya ɨ̀lɨ kà-rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ nɨgʉ́ tɨ́*.»
13 Nírɔ̀ Kàgàwà, yà àlɛ̌ àbhʉ̌ arɨ́ àlɛ̌ rʉ̀lɨ àlɛ̌-nyɨ̀kpɔ́ ndɨ̀ ndɔ́nzɨna dhu rɔ̌ alɛ, nákǎ ndɨ̀rǎ nyɨ̌ àkǎkǎ dhɛ̀dhɛ nɨ̌, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌, ka nyɨ̌ nyá'ù nɨ́dhunɨ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyádʉ̀ nyɨ̀kpɔ́kʉ ʉ̀lɨ atdídɔ̌ kà rɔ̌nzɨna fʉ̌kʉ̀ dhu rɔ̌ Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌.

Pɔlɔ̀ rɔ̌tɛ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ ndɨ̀ ndɔ́nzɨna kasʉ dɔ̌ dhu

14 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyʉ́ nàndà dhu nɨ̌, ma mʉ̀nɨ wà dhu mbɛ̌yi nyʉ́, nyɨ̌ rʉ̀lè ʉ̀lè tɨ́ ídzìnga t'ɔ́nzɨta nɨ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ rʉ́nɨ wà obhó dhu tɨ́ rɨ́'ì dhu mbɛ̌yi nyʉ́, ndɨ dhu ràdʉ̀ nyǎbhʉ nyǎmbɛ sedzà àbhʉ̌ dɔ̌ fʉ̌kʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌.
15 Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ngʉ̌kpà ngari ɔ̌, ma mándǐ dhu fʉ̌kʉ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nabhʉ̀ tɨ́ nyɨ̌rɛ̀ yà angyi ka kúdhe fʉ̌kʉ̀ dhu. Ma márà kɔ̀nzì rɔ̌ ndɨ dhu bhɛ̌yi, ma mábàná Kàgàwà bhà ídzìnga,
16 mɨ'ì Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà kasʉtálɛ tɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ma marɨ́ kùhanì tɔ́ kasʉ ɔ̀nzɨ, mʉnɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀, ndɨ́nɨ̌ ma mɨtɛ̀ tɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí Kàgàwà tɔ̀ pɛrɛ̀ tɨ́. Kàgàwà rǎdʉ̀ ndɨ pɛrɛ̀ àkɔ ɨwà Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí ú'o ka rɨ̀lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
17 Yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà mǎ múngbò mǎ nɨdhunɨ̌, ma mɨ́'ɨ ìnè milè ma Kàgàwà tɔ̀ ma mɔ́nzɨna kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀.
18 Obhó tɨ́, ma mɨ́ nzɨ̌ momvù misě vurò dhu, ɨnzá nɨ́ yà Krɨ́stɔ̀ ɔ́nzì otùdu ɔ̌ dhu kɛ̀lɛ̌ ma mɔ̀vɔ̀ rɔ̀. Kɔ̌nzì ndɨ dhu, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí nʉ́ʉgɛ̀rɛ̀ tɨ́ ɨ̀ 'ɨ̀fʉ Kàgàwà. Ndɨrɔ̀ kɔ̌nzì ka yà ndɨ̀ ndábhʉ mʉnɔ̀ dhu mà, ndɨ̀ ndábhʉ mɔnzì dhu mànà-otù ɔ̌.
19 Kɔ̌nzì ka átɔ̀ yà ndɨ̀ ndábhʉ mɔnzì Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ ize mà yà ɨnzá apɛ̀na 'ɔ̀nzɨ angyi ìndrʉ̌-nzínzì ɔ̌ dhu mànà tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-otù ɔ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, ma mʉ́nɔ̀ Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ràrà àhʉ Ìlìrikò† tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̀.
20 Ndɨrɔ̀, atdí ma mɨ'ì nà ɨrɛ̀ta nɨ'ì mʉnɔ̀ Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ yà ɨnzá ndɨ màkʉ̌rʉ̀ apɛ̀na ndɨ̀rɨ ɔ̀yá kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ. Ma mazè mɔnzì ka ndɨ dhu bhɛ̌yi, ɨ̀nzɨ̌ ma mʉnɔ tɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ yà ɨwà ngǎtsi alɛ náapɛ̀ ndʉ̀nɔ̀ ka ɔ̀yá ngari ɔ̌,
21 àdhàdhɨ̀ yà Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá ɔ̀ ka kàndǐ ka dhu bhɛ̌yi. Ɨ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ Màsiyà-okú dɔ̀ rɔ̀ 'àtɨ:
«Kǎkà ɨnzá ka kapɛ̀na kàbhà màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ fɨ̌yɔ̀ alɛ, náalaya ka.
Kǎkà ɨnzá ka kapɛ̀na kàwɛ̌ fɨ̌yɔ̀ alɛ nɨ́ ɨ kǎdʉ̀ya dɔ̀ya àlʉ*.»

Pɔlɔ̀ rɔ̌tɛ Yèrùsàlɛmà mà, Rɔmà mà,
Spànɨyà mànà ɔ̀ ndɨ̀ ndárà nɨ̌ abhi dɔ̌ dhu

22 Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ ma mɨ́ yà ɨnzá apɛ̀na kɨ̀rɨ alɛ tɔ̀ dhu nɨ́ ndɨ tsʉ̀du nʉ́tɔ̀ ibí-gʉ̀na nyʉ́ ɨ̀nzɨ̌ marà àhʉ àwú fʉ̌rábvʉ̀.
23 Obhó tɨ́ ibí atɔ nyʉ́ ɔ̌, ma mɨ́'ì dhu-atdyú nà atdídɔ̌ marà nyǎndà. Nɨ́ kòmbí, ma mɨ́ mbǎ ma mɔ́nzɨna tdɨ́tdɔ̌ yàrɨ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌ kasʉ nà.
24 Nɨ́ Spànɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ma márà rɔ̀ ma mʉ́da fʉ̌rábvʉ̀nǎ ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌, ma mʉ̀nɨ wà dhu ma ràrɨ̌ ngbɔ̌kʉ àla àlǎ. Ndɨrɔ̀, ɨwà ɨdhɛ̀du ɨ̀ka ndɨ̀ yà atdíkpá àlɛ̌ kòkò nyɨ̌ mànà ídɔ̌ kàsʉmɨ tɨ́ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀, ma mòzè nyɔ̌nzì dzʉ̀nàdu ányɨ ma márà nɨ̌ pbàkà abhi ɔ̌.

---

* **15:12 15.12** Yěsɛ̀ bhà mʉ̀dzʉkʉrʉ tɨ́ ka kánzina ɨrɔ́ alɛ nɨ́ Krɨ́stɔ̀. * **15:12 15.12** Ìsa 11.10 † **15:19 15.19** Ìlìrikò nɨ'ì Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì tɨ́ ɨ'ì kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ atdí mʉ̀lɛngʉ̀. * **15:21 15.21** Ìsa 52.15

25 Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, ma mɨ́ pɛ́ àrà mʉ̀dzʉ̀nà nà angyi Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ Kàgàwà
bhà alɛ tɔ̀.
26 Obhó tɨ́, dhu ɔ́fɔ̀ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà mà Àkayà‡ mànà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Kàgàwà bhà alɛ-nyɨ̀kpɔ́,
rùndu malɨ̀-tsʉ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɔnzɨ tɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ nǎkʉ̀tálɛ dzʉ̀nà
nɨ̌.
27 Obhó tɨ́, abádhí ɔ̀nzì ndɨ dhu ɨ̀ nyʉ́ ɨ̀ òzè ka dhu bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀ dhu àkǎnà wà atdídɔ̌
abádhí rɔ̀nzɨ ɨ nǎkʉ̀ tɔ́ Pbàyàhúdí dzʉ̀nà. Obhó tɨ́, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ɨ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí nábà
yà Pbàyàhúdí tɔ̀ Kàgàwà udhé alɛ-afí tɔ́ asota átɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ dhu àkǎnà wà ɨ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́
Pbàyàhúdí ròwù Pbàyàhúdí dzʉ̀nà ɔ̀nzì rɔ̌ átɔ̀ fɔyá rɨ́'ɨ̀ dhu-tsí nɨ̌.
28 Nɨ́, ndɨ kasʉ ɨ̀tɔ ma mɨ́, madʉ̀ wɔ̀ ndɨ tsʉ̀na ka kùndu malɨ̀ àbhʉ abádhí-fɔ́ kɔ́rɔ́
alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀ rɔ̀, ma mʉ́da fʉ̌rábvʉ̀nǎ yà Spànɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ma márà nɨ̌ pbàkà abhi ɔ̌.
29 Ɨma nyʉ́ ma mʉ̀nɨ wà dhu, fʉ̌rábvʉ̀ ma márà àhʉ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ma ràrǎrà ábhɔ̌
asota nyʉ́ nà fʉ̌kʉ̀ Krɨ́stɔ̀ ɨnǎ rɔ̀.
30 Àbanɨ̌nzó, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ yà
Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí náaríbhona àlɛ̌ ròzè àlɛ̌ nɨ̌ àzè-okú dɔ̀ rɔ̀, kùngbò àlɛ̌ atdíkpá
ɨtsɔ̀ta ɔ̌, àlɛ̌ rɨtsɔ̀ àlɛ̌ atdídɔ̌ Kàgàwà rɔ̌ dùdú.
31 Nyɨtsɔ̀ nyɨ̌ dùdú, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ nzɛ́rɛ dhu náabá tɨ́ ɨma kǎkà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ arɨ́'ɨ̀
ɨnzá Yɛ̌sù ná'ù alɛ ɨnǎ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ nyɨtsɔ̀ nyɨ̌ dùdú, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà alɛ náakɔ̀ tɨ́ yà
ma márà nà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ mʉ̀dzʉ̀nà mbɛ̌yi.
32 Ndɨrɔ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi Kàgàwà òzè ka rɨ̀'ɨ̀ nɨ̌, ma mɨ́rà àhʉ àhʉ̌ bvʉ̀kʉ̀ dhɛ̀dhɛ ɔ̌,
madʉ̀ maso akɛ nzínzìkʉ ɔ̌.
33 Nɨ́rɔ̀ Kàgàwà, yà màrʉ̀ngà ìbho arɨ́ àlɛ̌ tɔ̀ alɛ, nákǎ ndɨ̀'ɨ̀ atdíkpá nyɨ̌ mànà kɔ́rɔ́.
Àmɨnà!

16

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ arɨ́'ɨ̀ Kàgàwà bhà alɛ nóvì dhu

1 Ma mòzè mɨtɛ̀ a'uta ɔ̌ àlɛ̌ t'áwɛ̀nà, Fòyibɛ̀ fʉ̌kʉ̀. Ɨyàdhíyà arɨ́ kasʉ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ
Kɛ̀kùrɛyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌.
2 Nɨ́ fʉ̌rábvʉ̀ kà rǎrà àhʉ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎkɔ ɨyàdhíyà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔvɔ̀ rɔ̌,
àdhàdhì Kàgàwà bhà alɛ àkǎnà ɨ̀ rɔ̀nzì ka dhu bhɛ̌yi. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì kà dzʉ̀nà kà
rɨ̌ atdyúna òho fʉkʉ́ kɔ́rɔ́ dhu nɨ̌. Obhó tɨ́, ɨyàdhíyà ɔ́nzì ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ dzʉ̀nà. Ndɨrɔ̀
kɔ̀nzì dzʉ̀nàdu nyʉ́ mà átɔ̀.
3 Òvì nyòvì Pèrèsílà mà pbɨndà kpatsìbhálɛ Àkilà nà*. Abádhí nɨ́ yà atdíkpá mǎ
marɨ́ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà kasʉ ɔ̀nzɨ mànà alɛ.
4 Abádhí átsʉ̌ mbɛ̀mbɛ̀ 'ʉ̀vɛ pbàkà ípìrɔ̌nga àpà ɨ̀ ɨ́ 'ɨ̀gʉ̌ rɔ̀. Nɨ́ ma màdu ɔ̀tsɔ̀ abádhí
tɔ̀. Ndɨrɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ɨma kɛ̀lɛ̌ ndɨ atdírɔ̀ ma màdu ɔ̀tsɔ̀ abádhí tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí
tɔ́ pbìrì ɔ̌ kɔ́rɔ́ kànɨ́sá nádu ɔ̀tsɔ̀ átɔ̀ abádhí tɔ̀.
5 Òvì nyòvì yà abádhí mà t'ɨ́dzá arɨ́ 'ùndʉ̌ kànɨsà átɔ̀. Òvì nyòvì yà atdídɔ̌ ma mózè
Pàyìnatɔ̀. Àbadhi nɨ́ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Krɨ́stɔ̀ na'u Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà nzínzì ɔ̌ alɛ.
6 Òvì nyòvì Màrɨyà yà atdídɔ̌ aránà afína ìtu rɔ̌ fʉ̀kʉ́ dhu nɨ̌ alɛ.
7 Òvì nyòvì Àndɛ̀rɛ̀nɨkɔ̀ mà Yùniyà nà. Abádhí nɨ́ fàká pbìrì ɔ̌ bhà, yà atdíkpá ka
kusó mǎ mànà imbi ɔ̀. Abádhí nɨ́ uvitatálɛ yà atdídɔ̌ ka kárɨ́ ɨ̀fʉ̌na, ndɨrɔ̀ abádhí nɨ́
angyinǎ rɔ̀ Krɨ́stɔ̀ ná'ù rùdú alɛ.
8 Òvì nyòvì Àpùlìyatɔ̀, yà atdídɔ̌ ma mózè Ádrʉ̀ngbǎlɛ-nyʉtsì alɛ.
9 Òvì nyòvì Rʉ̀banʉ̀, Krɨ́stɔ̀ bhà kasʉ ɔ̀nzɨ mǎ marɨ́ nà ɔdhɨ̀kà. Ndɨrɔ̀, òvì nyòvì
Sìtakì, yà atdídɔ̌ ma mózè alɛ.

---

‡ **15:26 15.26** Pbàrɔ́má tɔ̀ ndɨ ndí bhàrʉwà àndɨ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, Pɔlɔ̀ ɨ'ɨ̀ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Àkayà tɔ́ pbìrì ɔ̀.
* **16:3 16.3** Kas 18.1-3

10 Òvì nyòvì Àpɛlɛ̀, yà Krɨstɔ̀-nyʉtsì pbɨndà a’uta tɔ́ obhónga nɨtɛ̀ kpangba alɛ. Òvì nyòvì Àrìstòbulò bhà ɨdzá aróko alɛ.
11 Òvì nyòvì Yèrèdǐyò, fàká pbìrì ɔ̌ alɛ. Òvì nyòvì Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ná’ù alɛ, kǎkà Nàrkisò bhà ɨdzá aróko.
12 Òvì nyòvì Tìrìfɛnà mà Tìrìfɔsà mànà, yà atdídɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà dhu arɨ́ afíya àtdǔ vèbhálɛ. Òvì nyòvì yà atdídɔ̌ ma mózè Persì átɔ̀, yà atdídɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà dhu arɨ́ afína àtdǔ tsìbhálɛ.
13 Òvì nyòvì Rufù, yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ ɔ́pɨ̀ fɨ́ndà alɛ. Ndɨrɔ̀ òvì nyòvì kà-tsánà yà ma marɔ́zʉ̀na átɔ̀ ɨ́yàdu bhěyi alɛ.
14 Òvì nyòvì Àsɨ̀krɨtɔ̀ mà, Fùlɛgɔ̀ mà, Hɛ́rmɛ̀ mà, Pàtrɔ̌bà mà, Ɛ́rmà mà, yà atdíkpá abádhí arɨ́’ɨ̀ mànà ɔdhɨ́ya mànà.
15 Òvì nyòvì Fìlɔ̀lɔgɔ̀ mà Yùliyà nà, nyǎdʉ̀ Nèrewù mà òvì awɛ̀nà mànà. Ndɨrɔ̀ òvì nyòvì Ɔ̌lɨpà mà yà ɨ̀ arɨ́’ɨ̀ mànà atdíkpá Kàgàwà bhà kɔ́rɔ́ alɛ mànà.
16 Òvì nyòvì nyɨ̌ mběyi nzínzìkʉ ɔ̌, nyǎtsɛ̀ nyɨ̌ àdhàdhɨ̀ ɔdhɨ alɛ arɔ́nzɨna dhu bhěyi. Krɨ́stɔ̀ bhà kànɨ́sá kɔ́rɔ́ nóvì nyɨ̌.

Kà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, Pɔlɔ̀ rɨ̌ sedzà àbhʉ̌ Rɔmà ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ dhu

17 Àbanɨ̌nzó, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́, nyàndà nga mběyi kǎkà ìndrǔ-ɔ̌nga àpà arɨ́ ’ʉ̀ndɔ̀ alɛ nà. Ɨ alɛ nɨ́ kǎkà ngʉ̌kpà alɛ àbhʉ rádʉ̀ rùvò ídzì otu ɔ̌ rɔ̀, ’àdʉ̀ àmbɛ yà fʉ̌kʉ̀ ka kúdhe dhu àgò dɔ̌ alɛ. Nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌tù nyɨ̌, nyǒkò ɨtsɛ abádhí rɔ̌ rɔ̀.
18 Obhó tɨ́, ɨ dhu bhěyi alɛ-tɨdɔ̀ náarɨ́ kàsʉ̌na ɔ̀nzɨ nɨ́ nzɨ̌ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Krɨ́stɔ̀, pbɛ́tʉ̀ abádhí arɨ́ kàsʉ̌na ɔ̀nzɨ dhu nɨ́ ɔ̀ya kɛ̀lɛ̌. Ndɨrɔ̀, abádhí arádʉ̀ kǎkà ɨsɨ́sɔ́ afíya nà alɛ nʉ́tra òvǒvù ndɨrɔ̀ ʉtrátá tɔ́ ɔ̀tɛ̌ya nɨ̌.
19 Nyɨ̌ nàndà dhu nɨ̌, kɔ́rɔ́ alɛ ʉ́nɨ wà ɨ̀ngbà dhu bhěyi màtɨ́ nyɨ̌ nyarɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ɨ̀fʉ̌ dhu. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨdhɛ̀du ɨ̀ka ndɨ̀ atdídɔ̌ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ma mòzè nyɨ̌’ɨ̀ dhu-ɔ̌nga t’óvòtatálɛ tɨ́ ídzìnga t’ɔ́nzɨta-otù ɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǒkò ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ tɨ́, nyɨ̌ndà nyɨ̌ nzɛ́rɛ dhu rɔ̌ rɔ̀.
20 Ndɨ dhu bhěyi nyɨ̌ nyɔ̀nzɨ dhu rɔ̀, Kàgàwà, yà màrʉ̀ngà ìbho arɨ́ alɛ, rɨ̌ pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀-ɔbɨ̀ ɨ̀tɔ, ndàbhʉ nyɔ̌bɛ̀ dɔ̀na pfɔ̌kʉ-tsítsírɔ́ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌.

Àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ídzìnga nákǎ ndɨ̀’ɨ̀ atdíkpá nyɨ̌ mànà!
21 Tìmɔ̀tɛwʉ̀, kasʉ tɔ́ ɔdhɨ̀du nóvì nyɨ̌’ɨ. Ndɨrɔ̀ fàká pbìrì ɔ̌ bhà: Lùkiyò, Yàsɔnà, Sòsìpátrɔ̀ mànà nóvì nyɨ̌ átɔ̀.
22 Yàrɨ́ bhàrʉwà Pɔlɔ̀ ávi ràndǐ fʉ̌kʉ̀ nɨ́ ɨma, Tɛ̀rtǐyò. Nɨ́ ma mòvì nyɨ̌ yà àlɛ̌ núngbò Ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔvɔ̀ rɔ̌.
23 Gǎyò, yà ɨma, Pɔlɔ̀ nakɔ̀ pbɨ ɨdzá ndɨrɔ̀ yà kànɨsà ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ nákɔ̌ arɨ́ ròngò ’ùndu pbɨ ɨdzá alɛ, nóvì nyɨ̌’ɨ. Àlɛ̌ t’adɔ̀nà Kwartɔ̀ mà, Rǎstɔ̀ yà kɨgɔ̀ ɔ̌ malɨ ɔ̀dɔ arɨ́ alɛ mànà nóvì nyɨ̌.
[
24 Àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ídzìnga nákǎ ndɨ̀’ɨ̀ nyɨ̌ nà kɔ́rɔ́. Àmɨnà.]

Atdírɔ̀ tɨ́ Kàgàwà àkǎ ilèta nà dhu

25 Kàgàwà àkǎ ilèta nà! Àbadhi rɨ̌’ɨ̀ ìnè ɔbɨ nà ndàbhʉ nyɨ̌ nyǐkò pɔ́tsɔ́ a’uta ɔ̌ yà ma marɔ́vɔna ìndrǔ tɔ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-otù ɔ̌. Ndɨ Màkʉ̌rʉ̀-otù ɔ̌, Kàgàwà ábhʉ kʉnɨ yà mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ okónà órù ɔ̀ dhu.
26 Nɨ́ kòmbí, àdhàdhɨ̀ Àbadhi, yà dhòdhódhónga nà arádɨ alɛ nʉ́ʉyá dhu bhěyi, mǎ móvɔ̀ yà pbànábí andí Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu, ndɨ́nɨ̌ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ náa’u tɨ́ ka, ’àdʉ̀ kɨ̀fʉ.

27 Nɨ́rɔ̀ Kàgàwà, yà atdírɔ̀ tɨ́ arɨ́'ì dhu-ɔ̌nga t'óvòtatálɛ tɨ́ alɛ, nákǎ ilèta nà
dhòdhódhónganà Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌ kǎnzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Àmɨ̀nà.

Kòritò
ɔ̌ Kànɨsà tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ì nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ bhàrʉwà nandí nɨ́ Pɔlɔ̀, Yěsù bhà uvitatálɛ. Kǎngbɛ ndɨ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, mbɛ̀mbɛ̀ ɨwà imbò kumì atɔ nʉ́dà Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀ (Kas 18.1-3). Kǎndí bhàrʉwà ndɨ Kànɨsà tɔ̀ mbɛ̀mbɛ̀ ɨwà imbò atɔ nʉ́dà rɔ́rɔ̀. Ndɨ kàsʉmì ɔ̌ kǎtù ndì Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

Kòritò nɨ'ì Àkayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀ (Kòmbí ka kárɨ́ ndɨ pbìrì ànzi Pbàgìríkí tɔ́ pbìrì tɨ́). Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ ɨ'ì alɛ-tɨdɔ̀ nɨ'ì dhèdhèrɔ̀ pbìrì ɔ̌ bhà: Pbàgìríkí mà, Pbàrɔ́má mà, Pbàyàhúdí mànà. Tdʉ̌ ì a'u Yěsù rɔ̀, ɨ alɛ nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nóongónà sànamʉ̌-nzo-owù nʉ́ngʉ, 'àdʉ̀ dhèdhèrɔ̀ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀-owù nʉ́ngʉ átɔ̀.

Pɔlɔ̀ náabà màkʉ̌rʉ̀ dhèdhèrɔ̀ alɛ-tɨ'ɔ̀nǎ rɔ̀ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà ɔ̌ arɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu dɔ̌ (1Kò 1.11; 5.1). Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ náazè dhu nɨ́ Pɔlɔ̀ rìtɛ̀ ìngbà dhu bhěyi màtɨ́ ì ádʉ̀ òko ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌ dhu fɨ̌yɔ̀. Nɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pbìndà bhàrʉwà ɔ̌, Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu àndǐ yà ndì ndábà màkʉ̌rʉ̀ dɔ̌, ndàdʉ̀ dhu àdu yà tsʉ̀ná ka kóngʉ̀ dhu dɔ̌.

Bhàrʉwà-nyìtì ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1.1-9).
- Ìndrǔ-ɔ̌nga rɨ̌ ndʉ̀ndɔ Kànɨsà ɔ̌ dhu (1.10–4.21).
- Ɨnzá ìndrǔ àkǎ 'ɔ̀nzì mʉ̀nyɔ̀nì dhu mà, ì nʉ́mbǎ alɛ àkǎnà 'ɔ̀kò tɨ́ fɨ́-dzá dhu mànà dhu (5.1–7.40).
- Pbàkrɨ́stɔ̀ rɨ̌'ì dɔ̀yá ìtɨ́rɔ̀ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ dhu (8.1–11.1).
- Sɔmǎ-dzà ɔ̌ vèbhálɛ mà kpabhálɛ mànà àkǎ 'ì'ì nà ɔ́fɔ̀ mà, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù àbhʉ̌ rɨ́ kɨrɛ̀ ɔ̀nyʉ̀ dɔ̌ dhu mànà (11.2-34).
- Ɨ̀lílǎ-Alafí arúbhǒna dhèdhèrɔ̀ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀, kà nɨ̌ ka kádʉ̀ kasʉ ɔ̀nzì tɨ́ Kànɨsà ɔ̌ dhu mànà (12.1–14.40).
- Krɨ́stɔ̀ ɨngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌ Yěsù ná'ù alɛ nʉ́ʉngbɛya ì dhu nídè dhu (15.1-58).
- Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ dhu (16.1-24).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu
(1Kò 1.1-7; Kas 18.1-11; Fìl 1.3-6; Kɔ̀l 1.3-6)

1 Yàrɨ́ bhàrʉwà nàndǐ nɨ́ ɨma, Pɔlɔ̀, yà Kàgàwà ánzì ndì nyʉ́ ndì ndózè ka dhu bhěyi rì'ì Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ tɨ́ alɛ. Mǎ mɨ́'ì atdíkpá àlɛ̌ t'ádɔ̀nà Sòsìtěnì* mànà.

2 Ma màndǐ dhu fʉ̌kʉ̀, Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ì Kàgàwà bhà kànɨsà tɨ́rɔ̀. Nyɨ̌ nɨ́ yà nyɨ̌ nyú'o nyɨ̌ nyɨ̌lǎ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ Yěsù Krɨ́stɔ̀ nyɨ̌ nyá'ù dhu-otù ɔ̌ alɛ. Kàgàwà únzì nyɨ̌ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyoko tɨ́ pbìndà alɛ tɨ́, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ kǎkà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ ɨfʉ̌ arɨ́ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ mànà. Ndɨ Yěsù Krɨ́stɔ̀ nɨ́ abádhí tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ átɔ̀.

3 Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, ndɨ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'àso nyɨ̌, 'àdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌.

Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌ àlɛ̌ karábàna asota

4 Ma marɨ́ ɔ̀tsɔ àbhʉ̌ bìlǐnganà pbàkà Kàgàwà tɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, yà Kàgàwà ábhʉ nyǎbà Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌ ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀.

5 Obhó tɨ́, Krɨ́stɔ̀ mànà fʉ̀kʉ́ ungbòta-otù ɔ̌, Kàgàwà ɨ́rǎ nyɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu nɨ̌, ròsè dòtsí nɨ́ yà alɛ-dɔ àlʉ̌ rɨ́ ɔtɛ ʉ̀nɔ nyɨ̌ nyárɨ́ dhu mà, ɨnga nyɨ̌ nyʉ́nɨ dhu mànà dhu nɨ̌.

---

* **1:1 1.1** Kas 18.17

6 Krɨstɔ̀ dɔ̌ ka káwɛ dhu nábà ngari ɔbɨ nyʉ́ nà afíkʉ ɔ̀.
7 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, yà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨstɔ̀ rɨ̌ ndɨtɛ̀ kpangba ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀dɔ nyɨ̌ nyɨ́ ɔ̀nanǎ, rʉ̀kʉ́ ndɨ̀ nɔ̀tdɨ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí aríbhona ìndrʉ̌ tɔ̀ pɛrɛ̀ rɨ̌ mbǎ ɨ̀'ɨ̀ atdí màtɨ́.
8 Ka nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nabhʉ̀ya nyɨ̌kò pɔ́tsɔ́, ràrà àhʉ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ dhu ɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, nyɔ̌bhʉ rɨ́ atdí afátá dɔ̌ màtɨ́ atdí alɛ mà nɨ́i'ɨya ɨ̀mbǎ, wɔ̀ ndɨ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨstɔ̀ rɨ̌ngo ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌.
9 Kàgàwà nɨ́ ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌ arɨ́ alɛ. Àbadhi nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nunzi nyʉ̌ngbò nyɨ̌ Idhùnà Yěsù Krɨstɔ̀, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ mànà.

Ìndrʉ̌-ɔ̌nga rɨ̌ ndʉ̀ndɔ Kànɨsà ɔ̌ dhu

10 Àbanɨ̌nzó, ma mɨtdɛ̀ nyɨ̌ ɨtdɛ̀ tɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨstɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ kɔ́rɔ́ nyɨ̌ nyowu tɨ́ ɔ̀tɛ rɔ̌ atdí dhu dɔ̌, ɨ̀mbǎ ìndrʉ̌-ɔ̌nga rɨ̌ ndʉ̀ndɔ dhu ràdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ nzínzìkʉ ɔ̌. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò atdínga ɔ̌, nyɨ̌'ɨ̀ atdí ɨnga t'ʉ́nɨta nà, nyǎdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ atdí ɨrɛ̀ta nà.
11 Obhó tɨ́, àbanɨ̌nzó, Klɔ̌ɛ̀ bhà-dzá-bhà-tsʉ̌, ma mírì dhu atsʉ rarɨ́'ɨ̀ nzínzìkʉ ɔ̌.
12 Ma mátɨna yà dhu bhěyi: ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ náarɨ́ vurò dhu ʉ̀nɔ ngǎtsi alɛ rʉ̌nɔna dhu nà. Atdí alɛ náarátɨna: «Ɨma, ma nɨ́ Pɔlɔ̀ bhà alɛ,» ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ɨma, ma nɨ́ Apɔlɔ̀ bhà alɛ.» Ndɨrɔ̀ ngǎtsi alɛ arátɨna: «Ɨma, ma nɨ́ Kɛfà* bhà alɛ,» ngǎtsi-tsí ràdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ɨma, ma nɨ́ Krɨstɔ̀ bhà alɛ.»
13 Nɨ́, Krɨstɔ̀-ɔ̌nga nʉ́ndɔ̀ tɨ́ ʉ̀ndɔ ndɨ̀? Tɨ́ ɨma Pɔlɔ̀ ndɨ ka kʉtɔ́ ma mʉ̀sàlabhà dɔ̌ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀? Nyɨ̌ nyalʉ́ tɨ́ bàtizò, ɨma, Pɔlɔ̀ nɔ́ɔvɔ̀ rɔ̌?
14 Ma marɨ́ ɔ̀tsɔ àbhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀, ɨnzá ma mábhʉ bàtizò nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀, ma múbho ka fɨ̌yɔ̀ nɨ́ Krìsipò* mà kɛ̀lɛ̌ Gǎyò* nà,
15 akyɛ atdí alɛ mà náarana àtɨ̀nà, nyɨ̌ rálʉ̌ bàtizò ɔvɔ̀du rɔ̌ nɨ̌.
16 Mbɛ̀mbɛ̀ àdzo dhu nɨ́, ma múbho bàtizò átɔ̀ Stɨfanʉ̀ bhà-dzá-bhà tɔ̀ dhu*. Ròsè kɔ̀rɨ́ alɛ dɔ̀nǎ, ma mʉ̀nɨ nzá ɨwà ma mábhʉ bàtizò ngǎtsi alɛ tɔ̀ màtɨ́ dhu.

Yěsù Krɨstɔ̀ nɨ́ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, kàbhà dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɔ́fɔ̀ mànà

17 Krɨstɔ̀ níivi nzá ma mɨrà bàtizò ùbho ìndrʉ̌ tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kɨ̌vi ma ndɨ́nɨ̌ ma mɔvɔ tɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀. Kɨ̌vi ma ndɨ́nɨ̌ ma mara tɨ́ kɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ɨnzá ma mɨ̀tsu ìndrʉ̌ arɨ́'ɨ̀ nà dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta ɔ̀tɛ̌du ɔ̀ rɔ́rɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, Krɨstɔ̀ avɛ̀ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu níwɨ̌ nzá ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ nà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ.
18 Obhó tɨ́, Krɨstɔ̀ avɛ̀ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ ka kɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu, nɔ́zʉ̀ kǎkà dhòdhódhónganà ɨ̀ uwíya tɨ́ arówu alɛ náarádʉ̀ ɨ̀mbǎ tɨ̌na nà dhu tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ tɔ̀, yà àlɛ̌ ɨ̀gʉ̌ kà rɨ̌ rɔ̀, ndɨ màkʉ̌rʉ̀ rɨ̌tɛ̀na nɨ́ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ.
19 Obhó tɨ́, Ɨlɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ Kàgàwà rǎtɨna:
«Ma mɨnzaya dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ alɛ tɔ́ dhu-ɔ̌nga t'óvòta.
Ma mabhʉ̀ya yà ɨnga t'ʉ́nɨta nà arɨ́'ɨ̀ alɛ tɔ́ ɨnga t'ʉ́nɨta rùwɨ̌*.»
20 Nɨ́rɔ̀, ádhɨ pbá alɛ ndɨ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà arɨ́'ɨ̀? Ádhɨ pbá alɛ ndɨ Ʊyátá tɔ́ màlimò tɨ́ rɨ́'ɨ̀? Ádhɨ pbá alɛ ndɨ yà kòmbí arɨ́'ɨ̀ adzɨ ɔ̌ ka kádʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà ɔtɛ tɔ́ kɔ̀ngɔ̀ tɨ́? Kàgàwà nábhʉ tɨ́ nzá yà adzɨ ɔ̌ dhu-ɔ̌nga t'óvòta rɨ̀'ɨ̀ ɨ̀mbǎ tɨ̌na nà dhu tɨ́?
21 Obhó tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ìndrʉ̌ arɨ́ dhu-ɔ̌nga òvò nɨ̌ ɨrɛ̀ta-otù ɔ̌ nga ndɨ ìndrʉ̌ rǎdʉ̀ Kàgàwà ʉ̀nɨ Kàgàwà bhà dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, yà àlɛ̌ karɔ́vɔna ìndrʉ̌ tɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-otù ɔ̌ nga nɨ́ ndɨ, Kàgàwà núudhé ndɨ̀gʉ̌ ndɨ̀ ná'ù alɛ nɨ̌, ɨ̀mbǎ atdídhená alɛ mà ràmbɛ ndɨ Màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀zʉ̀ dɔ̌ ɨ̀mbǎ tɨ̌na nà dhu tɨ́.

---

* **1:12 1.12** Kɛfà nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̌. * **1:14 1.14** Kas 18.8 * **1:14 1.14** Kas 19.29 * **1:16 1.16** 1Kò 16.15-17 * **1:19 1.19** Ìsa 29.14

22 Tdʉ̌ ɨ a’u Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɔ̀, Pbàyàhúdí náarózèna dhu ní, ’àla pɛ́ ɨdhɔ rɨ̌ ’ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ ize angyi, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí náarɔ́nɛna dhu ní, ’ìrɨ pɛ́ dhu-ɔ̌nga t’óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta tɔ́ ɔtɛ.

23 Pbɛ́tʉ̀ mǎ’ɨ, mǎ márí pbìndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ alɛ ní Krístɔ̀, yà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ka kʉtɔ́ alɛ. Ní, ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ ka kí ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu náarádʉ̀ Pbàyàhúdí-ɔ̌nga ìwà ìwa tí, ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí ràdʉ̀ kɔ̀zʉ̀ ìmbǎ tɨ̌na nà dhu tí.

24 Pbɛ́tʉ̀, kǎkà Kàgàwà núunzi rɨ’ì pbìndà alɛ tí alɛ tɔ̀, ìmbǎ rɨ’ì Pbàyàhúdí màtí, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí màtí, Krístɔ̀ rɨ̌tɛ̀na dhu ní Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, kàbhà dhu-ɔ̌nga t’óvòta tɔ́ ɔ́fɔ̀ mànà.

25 Obhó tí, yà ìndrʉ̌ rɔ̌zʉ̀na rɨ’ì ìmbǎ tɨ̌na nà dhu tí Kàgàwà bhà Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́dà wà ìndrʉ̌ tɔ́ dhu-ɔ̌nga t’óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta. Ndɨrɔ̀ yà abádhí rɔ̌zʉ̀na rɨ’ì ivíví dhu tí Kàgàwà bhà Màkʉ̌rʉ̀ rɨ̌’ì ɔbɨ nà ròsè ìndrʉ̌ rɨ̌’ì nà ɔbɨ dɔ̀nǎ.

26 Nírɔ̀ àbanɨ̌nzó, nyɨrɛ̀ pɛ́ nyɨ̌ nyí’ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀, yà Kàgàwà únzì nyɨ̌ nyɨ̌’ì pbìndà alɛ tí rɔ̀: ìnzɨ̌ ní ábhɔ̌ alɛ ɨ nzínzìkʉ ɔ̌ rí’ì dhu-ɔ̌nga t’óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà àdhàdhì yà ìndrʉ̌ rɨ̌rɛ̀na dhu bhɛ̌yi. Ɨnzɨ̌ ní ábhɔ̌ alɛ mà ɨ nzínzìkʉ ɔ̌ rí’ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ ní ábhɔ̌ alɛ ɨ nzínzìkʉ ɔ̌ ka kádʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà kámá-tɨdɔ̀ tí.

27 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà óvò yà adzɨ ɔ̌ alɛ rǎdʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà ìmbǎ tɨ̌ya nà dhu tí alɛ, ndínɨ̌ dhu-ɔ̌nga t’óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà alɛ-nyì nɨwʉ tí. Ndɨrɔ̀ kɔ̌vò ivíví dhu tí yà adzɨ ɔ̌ alɛ rǎdʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà alɛ, ndínɨ̌ ɔbɨ nà alɛ-nyì nɨwʉ tí.

28 Kǎvò yà adzɨ ɔ̌ alɛ rǎdʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà àkyǎkyɛ̀ dhu tí dhu, ndɨrɔ̀ gàyàna ɔ̀nzɨ abádhí rɨ̌ dhu, yà ìmbǎ tɨ̌ya nà dhu tí rí’ì ìndrʉ̌-nyɨkpɔ́ ɔ̌ dhu, ndínɨ̌ yà àkǎkǎ dhu tí ìndrʉ̌ rɔ̌zʉ̀na dhu nugolo tí.

29 Kǎnzì ka ndɨ dhu bhɛ̌yi, akyɛ atdí alɛ mà náarana ndìdzɨ ndìtírɔ̀ ɔnzìná nɨ̌.

30 Kàgàwà ní ndɨ nyɨ̌ núngbò Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà. Kǎbhʉ Krístɔ̀ rɨ’ì àlɛ̌ tɔ̀ yà ndì ndarí dhu-ɔ̌nga òvò nɨ̌ ɨrɛ̀ta tí. Kà-tì ní, Krístɔ̀-otù ɔ̌ kɔ̌zʉ̀ àlɛ̌ obhónángatálɛ tí, kʉ̌’o àlɛ̌ àlɛ̌ rìlǎ nyɨkpɔ́na ɔ̌, ndɨrɔ̀ kʉ̌wʉ àlɛ̌ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀.

31 Àdhàdhì yà Ɨlɨ̌lǎ Andítá náarʉ́nɔna dhu bhɛ̌yi: «Ndì nòzè ndìdzɨ̌ ndì alɛ, nákǎ ndìdzɨ̌ ndì Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-okú dɔ̀ rɔ̀ tí*.»

2

Krístɔ̀ yà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ka kʉtɔ́ dɔ̌ màkʉ̌rʉ̀
(2Kò 4.5-7; Ɛ̀fɛ 3.2-11; 1Yù 2.20,27)

1 Àbanɨ̌nzó, ɨma nyʉ́ mà, yà fʉ̌rábvʉ̀ ma márà àhʉ, madʉ̀ àrà órù ɔ̀ aróko dhu yà Kàgàwà ɨ́tɛ̀ àlɛ̌ tɔ̀ nɔ́vɔ̀ rɔ̌ fʉ̌kʉ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ma márà nzá ɨ dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ fʉ̌kʉ̀ ɨdzɨdzɔ̀ ɔtɛ-tɨdɔ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ma márà nzá kɔ̀vɔ̀ rɔ̌ yà adzɨ ɔ̌ dhu-ɔ̌nga t’óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀ ɔ̌.

2 Obhó tí, yà atdíkpá àlɛ̌ kí’ì nyɨ̌ mànà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ma mudhé ndínɨ̌ ma mara tí ɔ̀tɛ rɔ̌ dɔ̀ná ní atdí dhu kɛ̀lɛ̌. Ndɨ dhu ní Yɛ̌sù Krístɔ̀, yà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ kʉtɔ́ dɔ̌ màkʉ̌rʉ̀.

3 Ndɨrɔ̀, fʉ̌rábvʉ̀ ma mí’ì nínganí, ma mí’ì ivívínga nà, ma mí’ì ɔdɔ nà, madʉ̀ àmbɛ ìvi dɔ̌*.

4 Ma márà dhu ùdhe rɔ̌, madʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ rɔ̀, ma mɔ́nzì nzá ɨ dhu ndínɨ̌ ma mɨdha tí afíkʉ nyǎ’ù dhu yà dhu-ɔ̌nga t’óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta náaríbhona ìndrʉ̌ tɔ̀ ɔ̀vɔ̌vù ɔtɛ nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ ma mɔ́nzì ɨ dhu Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌,

5 ìnzɨ̌ fʉ̀kʉ́ a’uta níidè tí ìndrʉ̌ arí dhu-ɔ̌nga òvò nɨ̌ ɨrɛ̀ta dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ndínɨ̌ kɨ̌dè tí Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ dɔ̌.

Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ Kàgàwà arí dhu-ɔ̌nga òvò tí dhu ɨtɛ̀ àlɛ̌ tɔ̀ dhu

---

* **1:31 1.31** Yɛ̀r 9.23 * **2:3 2.3** Kas 18.8-10

6 Ìnè màtɨ́ kà rɨ̌'ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi rɔ̀, mǎ márɨ́ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta tɔ́ dhu nɔ́vɔ
kǎkà ɨwà ɔ́'ɔ̀ afíya ɔ̀nǎ rɔ̀ alɛ tɔ̀. Ɨ dhu nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀,
ndɨrɔ̀ ka nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ dɔ̌ idzi nɔ́nyʉ̀, yà nzɨ̌ fɨ̂yɔ́ idzi rǎdʉ̀ àpɛrɛ alɛ tɔ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀.
7 Mǎ marɔ́vɔna nɨ́ Kàgàwà bhà dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta yà órù ɔ̀ okónà. Ɨnzá ndɨ
ndàpɛ̀ yà adzɨ ɔ̀bhɔlɔ rɔ́rɔ̀, kǎvò wɔ̀ ndɨ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kotsúya
tɨ́ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀ otùna ɔ̌.
8 Yà adzɨ dɔ̌ idzi nɔ́nyʉ̀ alɛ nzínzì ɔ̌, wɔ̀ ndɨ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta dɔ̌ dhu nʉ́nɨ
atdí alɛ mà nɨ́ɨ'ɨ̀ mbǎ. Dhu ɨ'ɨ̀na gukyè abádhí ʉnɨ ka dhu tɨ́, nɨ́ abádhí ʉtɔ́na nzɨ̌ wɔ̀
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ mʉ̀sàlabhà dɔ̌.
9 Kàgàwà anzì dhu rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ yà Ɨlɨ̌lǎ Andítá náarʉ́nɔna dhu bhěyi:
«Yà ɨnzá atdí alɛ mà náapɛ̀na àlǎna, ndɨrɔ̀ ɨnzá atdí alɛ mà náapɛ̀na ɨ̀rɨna dhu,
yà ɨnzá apɛ̀na ìse atdí alɛ-afí ɔ̀ màtɨ́ dhu,
nɨ́ ndɨ, Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ angyangyɨ kǎkà ndɨ̀ nózè alɛ tɔ̀*.»
10 Àlɛ̌ tɔ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà ɨtɛ̀ yà órù ɔ̀ ndɨ̀ ndɨlɨ pbɨ̀ndà dhu pbɨ̀ndà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí-otù ɔ̌.
Obhó tɨ́, Ɨlɨ̌lǎ-Alafí arɨ́ kɔ́rɔ́ dhu àndà, ɨ̀mbǎ rɨ̀'ɨ̀ Kàgàwà údhě ndɨ̀ ndɔnzɨ tɨ́ dhu, yà
atdídɔ̌ kǎdʉ̀ òrùnà màtɨ́.
11 Ádhɨ pbá alɛ ndɨ ɨ̀ndrǔ nzínzì ɔ̌, ngǎtsi alɛ-afí rɨ̌rɛ̀na dhu ʉ̀nɨ rádʉ̀, ɨnzá nɨ́ ndɨ
alɛ-afí yà kà'ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ kɛ̀lɛ̌ nʉ́nɨ ka rɔ̀? Ndɨrɔ̀, Kàgàwà bhà ɨrɛ̀ta nʉ́nɨ rádʉ̀ atdí alɛ mà
rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀mbǎ, ɨnzá nɨ́ kàbhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí kɛ̀lɛ̌ nʉ́nɨ ka rɔ̀.
12 Ndɨrɔ̀ àlɛ̌, àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ nà nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ arɨ́'ɨ̀ nà alɛ-afí-tɨdɔ̀, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ nà nɨ́
Ɨlɨ̌lǎ-Alafí yà Kàgàwà bhà rɔ̀ ɨ́rà, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kʉnɨ tɨ́ àlɛ̌ tɔ̀ Kàgàwà íbhò kɔ́rɔ́ dhu.
13 Ndɨrɔ̀, yà mǎ mɨ́ Kàgàwà bhà màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ ɨ̀ndrǔ tɔ̀ rɔ̀, mǎ marɨ́ nzɨ̌ kɔ̀vɔ ɨ̀ndrǔ tɔ́
dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta ɔ̀ rɔ̀ àhʉ ɔtɛ-tɨdɔ̀ ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ mǎ marɨ́ kɔ̀vɔ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-
Alafí níbhò fǎkà obhóná ɔtɛ-tɨdɔ̀ ɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, mǎ marɨ́ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nàndà
dhu àwɛ̌ ɨ̀ndrǔ tɔ̀ ndɨ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí íbhò fǎkà ɔtɛ-tɨdɔ̀ ɔ̌.
14 Pbɛ́tʉ̀, yà adzɨ dɔ̌ pbɨ̀ndà ɔ́fɔ̀ ɔ̌ tɨ́ arúbhi alɛ, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-
Alafí ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ ɔtɛ à'ù. Obhó tɨ́ kà rǎdʉ̀ kàla rɨ̀'ɨ̀ ɨ̀mbǎ tɨ̌na nà dhu tɨ́ fɨ̌ndà, ɨ̀nzɨ̌ ndɨ
dhu ràdʉ̀ dɔ̀na àlʉ, ndɨrɔ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí-otù ɔ̌ tɨ́ ndɨ dhu rǎdʉ̀ alɛ-dɔ àlʉ nɨ́dhunɨ̌.
15 Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nà rɨ́'ɨ̀ alɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀nè ɨ̀ndrǔ-nyʉtsì rɨ́'ɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu ràlʉ̌ dɔ̀na,
pbɛ́tʉ̀ ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nà alɛ-dɔ nálʉ̌ ndɨ Alafí nà rɨ́'ɨ̀ alɛ-nyʉtsì rɨ́'ɨ̀ dhu rɨ̌ nzɨ̌.
16 Ɨlɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna:
«Ádhɨ pbá alɛ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɨrɛ̀ta nʉ́nɨ?
Ádhɨ pbá alɛ ndɨ kà tɔ̀ rádʉ̀ sedzà àbhʉ?»
Pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌'ɨ, yà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nà àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ rɔ̀, àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ nà ɨrɛ̀ta nɨ́ Krɨ́stɔ̀ bhà rɔ̀ ɨ́rà ɨrɛ̀ta.

3

Kàgàwà bhà kasʉtálɛ
(1Kò 4.1-6; Ɛbr 5.11-14)

1 Pbàkà ɔ̌ àbanɨ̌nzó, nzínzìkʉ ɔ̌ ma mɨ́'ɨ̀ nɨ́nganɨ́, ma mábà nzá fangà mɔ̌tɛ̀ nyɨ̌ mànà
àdhàdhɨ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nà rɨ́'ɨ̀ alɛ bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ ma mɔ́tɛ̀ nyɨ̌ mànà àdhàdhɨ̀
yà adzɨ ɔ̌ dhu átdǔ afíya alɛ bhěyi, ndɨrɔ̀ òko òko ɨrɛ tɨ́ fɨ̂yɔ́ a'uta ɔ̌ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì alɛ
bhěyi.
2 Ma mábhʉ nyɨ̌ nyɔ̌mvʉ̀ dhu nɨ́'ɨ̀ màkyɨ̌*. Ma mábhʉ nzá odú rɔ́'ɔ ɔ̀nyʉ̀ nyɔ̌nyʉ̀,
ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ kà-lɛ̀mà ɔ̀nzɨ alɛ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kòmbí màtɨ́ nyɨ̌ nyɨ́
nzɨ̌ àdʉ̀ kà-lɛ̀mà ɔ̀nzɨ̀,

* **2:9 2.9** Ìsa 64.3; 52.15 * **3:2 3.2** Màkyɨ̌ tɨ́ Pɔlɔ̀ rǎtɨna dhu nɨ́ yà ndɨ̀ ndudhè kǎkà ɨnzá àpɛ̀ ɔ̀'ɔ̀ fɨ̂yɔ́ a'uta ɔ̌ alɛ
tɔ̀ ɨsɨ́sɔ́ rɔ́'ɔ dhu.

3 òko nyɨ̌ nyòko yà adzɨ ɔ̌ dhu átdǔ afíkʉ rɔ́ nɨ́dhunɨ̌. Obhó tɨ́, yà òko adha mà
anya mànà nóko nzínzìkʉ ɔ̌ dhu, nɨ́tɛ̀ tɨ́ nzá dhu, yà adzɨ ɔ̌ dhu rátdǔ afíkʉ, ndɨrɔ̀ nyɨ̌
raróko yà ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ náaróko ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌?
4 Wɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ rǎtɨna: Ɨma, ɨma nɨ́ Pɔlɔ̀ bhà alɛ, ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ àtɨ̀nà:
Ɨma, ɨma nɨ́ Apɔlɔ̀ bhà alɛ rɔ̀, nɨ́ wɔ̀ nyɨ̌ nyónzɨna dhu tɨ́ nzɨ̌ ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ tɔ́
ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu?
5 Nɨ́rɔ̀, Apɔlɔ̀ nɨ́ àdhɨ? Ndɨrɔ̀, Pɔlɔ̀ nɨ́ àdhɨ? Mǎ'ɨ nɨ́ Kàgàwà bhà kasʉtálɛ, yà nyɨ̌
nyá'ù Krɨ́stɔ̀ otùya ɔ̌ alɛ. Mǎ mɔ́nzì ndɨ kasʉ, ngǎtsi alɛ rɔ̀nzì ka yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ abhʉ̀
fɨ̀ndà pɛrɛ̀-bvʉ rɔ̌.
6 Mǎ mɨ́'ì àdhàdhì yà ɨnga ɔ̌ kasʉ nanzì alɛ bhɛ̌yi: Ɨma, ma mazò itse, ndɨrɔ̀ Apɔlɔ̀
adʉ̀ ɨdha ʉ̀dhɔ kà dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà nɨ́ ndɨ adʉ̀ kàbhʉ ròvì.
7 Nɨ́, wɔ̀ ndɨ itse nòzò alɛ mà, kà-dɔ̌ ɨdha nʉ̀dhɔ alɛ mànà, kɔ́rɔ́ nɨ́ nzɨ̌ dhu. Kàgàwà
nɨ́ ndɨ rɨ́'ì ngari nà, kàbhʉ ndɨ ndɨ itse ròvì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
8 Itse nòzò alɛ mà, kà-dɔ̌ ɨdha nʉ̀dhɔ alɛ mànà kɔ́rɔ́ rɨ̌'ì àdhàdhì: ndɨrɔ̀, Kàgàwà
núubhòya ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndì alɛ bhà mʉ̀kìmbà mà, àdhàdhì ndɨ alɛ anzì kasʉ-bvʉ rɔ̌.
9 Obhó tɨ́, mǎ, mǎ'ɨ nɨ́ atdíkpá arɨ́ Kàgàwà bhà kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ. Nyɨ̌, nyɨ̌ nɨ́ Kàgàwà
bhà ɔnzɨbvʉ.

Kàgàwà udhèya pbɨndà kasʉtálɛ-kàsʉ̌ kàzʉ nɨ̌ dhu

Nyɨ̌ nɨ́ átɔ̀ Kàgàwà rɔ̌sɨna ɨdza.
10 Nɨ́, yà idù Kàgàwà íbhò ídzìnga-bvʉ rɔ̌, ndɨrɔ̀ àdhàdhì yà ɨdza ɔ̀sì arɨ́ nyɨkpɔ́na
ótdyù alɛ bhɛ̌yi, ma mɔ́pɛ̀ ndɨ mɔrʉ̀ ɨdza-pfɔ̀ [Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta-otù ɔ̌.] Ndɨrɔ̀
kòmbí, ngǎtsi alɛ nádʉ̀ ndɨ ndɨ ɨdza ɔ̀sì kà-dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ dhu àkǎ ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndì alɛ mà
ràndà nga mbɛ̌yi, ɨngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ ndì ndɔ́sì kà-dɔ̌ dhu nà.
11 Obhó tɨ́, ɨmbǎ ngǎtsi ɨdza-pfɔ̀ ɔ̀pɛ̀ rádʉ̀ ndɔ̀rʉ̀, yà ɨwà ka kɔ́rʉ̀-tsí tɔ́ ngari ɔ̌ alɛ
rɨ̌'ì. Ndɨ ɨdza-pfɔ̀ nɨ́ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀.
12 Ìndrǔ rɨ̌'ì ɨnè ndɔ̀sì wɔ̀ ndɨ ɔ̀rʉ ka kɔ́rʉ̀ ɨdza-pfɔ̀ dɔ̌ abhɔ rádʉ̀ ɔ̀dhɔ̀ dhu-tɨdɔ̀ nɨ̌:
ɔrɔ̀, tsʉmà, ndɨrɔ̀ ɔrʉ́ odzìna nà odu-tɨdɔ̀ mà. Ngǎtsi alɛ rɨ̌'ì ɨnè ndɔ̀sì kà-dɔ̌ ɨnzɨ̌ rádʉ̀
ɔ̀dhɔ̀ abhɔ dhu-tɨdɔ̀ nɨ̌: itsu, tsɨ̌tsɔ̀, ayi mà.
13 Kàgàwà rɨ̌ ìndrǔ-ànyǎ ɨ̀tdì nínganí rɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu nɨ́ɨtɛ̀ya ɨngbà tɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ bhà
kasʉ tɔ́ ɔ́fɔ̀ kpangba. Obhó tɨ́ ndɨ nínganí, Kàgàwà núudhèya ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ bhà
kasʉ mà kàzʉ nɨ̌, kàzʉ ràdʉ̀ ndɨ ndɨ alɛ bhà kasʉ tɔ́ ɔ́fɔ̀ nɨ́tɛ̀.
14 Nɨ́, dhu ɨ'ɨya gukyè ɨnzá yà ndɨ alɛ asì wɔ̀ ndɨ ɨdza-pfɔ̀ dɔ̌ dhu nógbè kàzʉ ɔ̀ dhu
tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ náabáya mʉ̀kìmbà.
15 Pbɛ́tʉ̀ yà ndɨ alɛ asì dhu nóogbeya gukyè, nɨ́ ndɨ alɛ náabáya nzɨ̌ mʉ̀kìmbà.
Àbadhi nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɔ́ɔgʉ́ya ɔ̀gʉ̀, pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu nɨ'ɨya àdhàdhì kàzʉ ɔ̀nǎ ndì nɔ̀tɔ̀
ndàdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ alɛ bhɛ̌yi.
16 Nyɨ̌ nyʉ́nɨ tɨ́ obhó dhu nyɨ̌ ràrɨ̌ Kàgàwà bhà ɨdza, ndɨrɔ̀ kàbhà ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rarádɨ
nyʉkʉtsì?
17 Obhó tɨ́ Kàgàwà bhà ɨdza nɨ́ ɨ̀lɨ̌lǎ ɨdza, nɨ́ nyɨ̌ nɨ́ ndɨ kàbhà ɨdza. Nɨ́rɔ̀, ndɨ alɛ apɛ́
Kàgàwà bhà ɨdza ùgòlǒ, nɨ́ Kàgàwà adʉ̀ya ndɨ alɛ ùgolo átɔ̀.

Kàgàwà íbhò kɔ́rɔ́ dhu fʉ̌kʉ̀ fʉ̀kʉ́ ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀

18 Atdí alɛ mà àkǎ nzá ndʉ̀trǎ ndì ndɨ̀tɨ́rɔ̀. Nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà náapɛ́ ndɔ̀zʉ̀
ɨwà ndì ndʉ́nɨ dhu-ɔ̌nga t'óvòta yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ ndʉ̀bhà
ndɨ dhu-ɔ̌nga t'óvòta-tɨdɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, kà rǎdʉ̀ ɨ̀'ɨ obhóná dhu-ɔ̌nga t'óvòta
nʉ́nɨ alɛ tɨ́.

19 Obhó tí, yà adzɨ ɔ̌ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀ ní ìmbǎ tǐna nà ɨrɛ̀ta Kàgàwà-ɔ̀nzǐ. Ɨ̀lǐlǎ Andítá náarátɨna: «Kàgàwà arí dhu-ɔ̌nga t'óvòta ì ʉ́nɨ dhu tí arí 'àtɨ alɛ nɔ́tsɨ yà ìtírɔ̀ abádhí ùpe fɨyɔ́ àdà ɔ̌*.»

20 Ndɨrɔ̀ Andítá rǎtɨna átɔ̀: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nʉ́nɨ wà dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà alɛ tí rí 'ɔ̀zʉ̀ alɛ tɔ́ ɨrɛ̀ta. Kʉ̌nɨ wà dhu, ndɨ ɨrɛ̀ta ràrǐ mbǎ tǐna nà dhu*.»

21 Nɨ́rɔ̀, atdí alɛ mà àkǎ nzá ndɔ̀yɔ̀ ndɨ̀ ngǎtsi alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tí, kɔ́rɔ́ dhu rǐ'ì fʉ̀kʉ́ ídzìnga tɔ̀.

22 Ɨma Pɔlɔ̀, Apɔlɔ̀, Pɛ́tɛrʉ̀, Kàgàwà íbhò mǎ fʉ̌kʉ̀ fʉ̀kʉ́ ídzìnga tɔ̀. Ndɨrɔ̀ yà adzɨ, ípìrɔ̌nga, ɔvɛ, yà kòmbí rí'ì dhu, olù ríwu dhu mànà kɔ́rɔ́ Kàgàwà íbhò fʉ̌kʉ̀ fʉ̀kʉ́ ídzìnga tɔ̀.

23 Ndɨrɔ̀ nyǐ'ína, nyǐ ní Kɨ́stɔ̀ bhà alɛ, ndɨrɔ̀ Kɨ́stɔ̀ ní Kàgàwà bhà alɛ.

4

Ɨnzá dhu àkǎ kɔnzɨ̀ Kɨ́stɔ̀ bhà kasʉtálɛ gàyà dhu
(Rɔm 14.10-12; 1Kò 3.5-9)

1 Nɨ́rɔ̀, dhu àkǎ ìndrǔ rɔ̀zʉ̀ mǎ'ɨ Kɨ́stɔ̀ bhà kasʉtálɛ tí, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà obhónga ùdhě arí ìndrǔ tɔ̀ alɛ tí. Rɨ̀rà àhʉ kòmbí nga ɔ̀, ɨ obhónga náaróko órù ɔ̀.

2 Nyǐ nyʉ̀nɨ wà dhu, wɔ̀ ndɨ ádrʉ̀ngbǎnga-tɨdɔ̀ ka kábhʉ fɔná alɛ ràrǎdʉ̀ àkǎ ndɨ'ì yà fǐndà ka kàvi dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ tí.

3 Pbàkà ɔ̌, ìnzǐ ní àpbɛ̀ ndɨ akɛkpá màtí nyʉ̌nɔ̀ ànyǎdu, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ, ìndrǔ-bvʉ̌ dhʉ̀wanɨ̀ rʉ̀nɔ̀ ndɨ ànyǎdu. Ndɨrɔ̀ ɨma nyʉ́ matírɔ̀ ma mí nzǐ àdʉ̀ ànyǎdu ʉ̀nɔ̀.

4 Obhó tí, pbàkà ɨrɛ̀ta nyʉ́ mà nɔ́bhʉ̀ nzá ma atdí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ màtí, pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu rǐ nzǐ àtɨna, ɨma ràrǐ obhónángatálɛ. Ádrʉ̀ngbǎlɛ ní ndɨ ànyǎdu ʉ̀nɔ̀ rádʉ̀.

5 Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyǐ nyàkǎ nzá nyʉ̌nɔ̀ ìndrǔ-ànyǎ angyɨnǎ rɔ̀, ɨnzá àkɔ̀ ka kakɔ̀ kàsʉmɨ̀ àpɛ̀ àkǎ rɔ́rɔ̀. Nyǐ nyàkǎ nyɔ̌dɔ̀ nga, ràrà àhʉ Ádrʉ̀ngbǎlɛ rǐngo dhu ɔ̀. Ka ní ndɨ kɔ́rɔ́ dhu yà ùru ka kuru ínɔ̀ ɔ̀ nɨtɛ̀ya kpangba awáwʉ̀ ɔ̀, ndàdʉ̀ yà ìndrǔ arɔ́dɔna afíya ɔ̀ dhu núpfò kpangba. Ní Kàgàwà nɨ́ifʉya ìngbàtí ìlɨ ndɨ̀ alɛ mà ndɨ alɛ bhà kasʉ-bvʉ rɔ̌.

6 Àbanǐnzó, ma mʉ̀nɔ̀ wɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀, midyì Apɔlɔ̀ bhà ɔ́fɔ̀ mà pbàkà ɔ́fɔ̀ nyʉ́ mànà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀. Ma mìdyì ɨ ɔ́fɔ̀, ndínǐ rɔ̀ká nyǐ nyʉ̀nɨ tí dhu, nyǐ ràkǎ nzá nyɔ̌wù igi Andítá rɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà ràkǎ nzá ndɨdzǐ ndɨ̀, ndɔ̀lè ndɨ̀ atdí alɛ ɨnǎ rɔ̀, ndàdʉ̀ ngǎtsi alɛ nídzɛ̀lɛ̀.

7 Ádhɨ pbá alɛ ndɨ nyɨ níli nyɨ'ì ádrʉ̀ngbǎlɛ tí rɔ̀sè ngʉ̌kpà alɛ dɔ̀nǎ? Tí obhó Kàgàwà ndɨ yà nyɨ nyarí'ì nà kɔ́rɔ́ dhu nubhò ɨndʉ̀? Kǎpɛ́ ì'ì wɔ̀ dhu bhěyi, ní ádhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ndɨ nyɨ nyádʉ̀ àmbɛ nyɔyɔ̀ dɔ̌, ɨnzá nyɨ nyabà ɨ dhu Kàgàwà-fɔ́ dhu bhěyi nǐ?

8 Nyǐ pbání ɨwà nyǐ nyábà yà nyǐ nyí atdyúya òho kɔ́rɔ́ dhu! Nyǐ pbání ɨwà nyǐ nyóngò ònzìtálɛ tí! Nyǐ pbání ɨwà nyǐ nyóngò ádrɔ̀drɔ̌ kámá tí! Pbɛ́tʉ̀ mǎ'í na, mǎ ní nzǐ ádrɔ̀drɔ̌ kámá. Nyǐ nyí'ìná gukyè obhóngàtí ádrɔ̀drɔ̌ kámá tí, ní mǎ màmbɛ̀nà ì'ì átɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá tí atdíkpá nyǐ mànà.

9 Obhó tí, ɨma nǐ dhu rǒlo Kàgàwà ʉ́lɨ mǎ'ɨ, mǎ uvitatálɛ tírɔ̀, mǐ'ì olù alɛ tí kɔ́rɔ́ alɛ rɔ̌ dhu bhěyi. Mǎ mí'ì àdhàdhì ànyǎya ka kɨ̀tdɨ̀ ndínǐ ka kɔkyɛ tí alɛ bhěyi. Obhó tí, mǎ mí'ì àdhàdhì kɔ́rɔ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ mà, màlàyíká mànà dhu rǐ rɔ̀yá rí ndɔ̀nzɨ dhu àndà alɛ bhěyi*.

10 Mǎ pbání ndɨ àkyǎkyè alɛ Kɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, nyǎdʉ̀ ì'ì dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà alɛ Kɨ́stɔ̀-nyʉtsì. Mǎ pbání ndɨ ivíví alɛ, nyǎdʉ̀ ì'ì ɔbɨ nà alɛ. Ìndrǔ arí ɨtsɨ̀ka ɔ̀nzɨ, pbɛ́tʉ̀, abádhí arádʉ̀ nyɨ̌fʉ!

---

* **3:19 3.19** Yɔ̌b 5.13 * **3:20 3.20** Zàb 94.11 * **4:9 4.9** Ànyǎya ka kɨ̀tdɨ̀ ndínǐ ka kɔkyɛ tí alɛ ka kabhʉ̌nà rùvò rʉ̀wʉgà dɔ̀, ndínǐ ì nugye tí ɔ̀rʉ̀ tɔ́ ɨzǎ nà, ìndrǔ ràdʉ̀ 'àndu 'àmbɛ ɨ alɛ rɔ̌ rí ndɔ̀nzɨ dhu àndà dɔ̌.

11 Rɨrà àhʉ kòmbí nga ɔ̀, mǎ mɨ́'ɨ̀ àwù nà, mǎ mɨ́'ɨ̀ ɔ̀mvʉ̀na mǎ mɨ́ dhu-atdyú nà, mǎ
mɨ́'ɨ̀ ɨ̀mbǎ mʉ̀dzarʉ̀ nà rɔ̀ká. Ka karávu rɔ̀ká, mǎdʉ̀ àmbɛ ùbhi dɔ̌, ɨ̀mbǎ mǎ móko
rɔ́ nga rɨ̌'ɨ̀ rɔ́rɔ̀.
12 Mǎ márɨ́ adyɔ ɨ̀vɔ̀, mǎmbɛ kasʉ ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌ ɔtsʉ́ka nyʉ́ nɨ̌ ɔ̀nyʉ̀ mǎ mabá tɨ́. Mǎ'ɨ nɨ̌
ka kɨ́ dhu ʉ̀nɔ rɔ̀, mǎ márɨ́ ɨ alɛ àsɔ̌ àsɔ̌ tɨ́. Ìndrʉ̌ rɨ̌ mǎbhʉ̌ mǎbà àpbɛ̀ rɔ̀, mǎ márɨ́
dhu-dzi ɔ̀ndù ɔ̀ndù tɨ́.
13 Mǎ'ɨ ka kʉ̀dhʉ̌ rɔ̀, mǎ márɨ́ ɔtɛ àdʉ̌ ɨyɔ̀nga ɔ̌. Kòmbí màtɨ́ ka kɨ́ mɔ̌zʉ̀ àdhàdhɨ̀
yà adzɨ ɔ̌ tsɨ̌tsɔ̀ bhěyi, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ mà náarɨ́ mɔ̌zʉ̀ mɨ̌'ɨ̀ yà adzɨ ɔ̌ andrɨta bhěyi.

Pɔlɔ̀ bhà ɨrɛ̀ta yà atdídɔ̌ ndɨ̀ ndózè pbɨ̀ndà nzónzo-okú dɔ̀ rɔ̀

14 Ma màndɨ̌ nzá yà dhu fʉ̌kʉ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̀kʉ nabhʉ̀ tɨ́ rɨ̀wʉ̀, pbɛ́tʉ̀ ma màndɨ̌ ka ndɨ́nɨ̌
nyɨ̀kpɔ́kʉ nabhʉ̀ tɨ́ ròtdyù àdhàdhɨ̀ pbàkà nzónzo yà atdídɔ̌ ma mózè bhěyi.
15 Obhó tɨ́, atdí kumì lʉfʉ̀ alɛ mà rɨ̌ mbǎ dhu ùdhě fʉ̌kʉ̀ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì ka kóko tɨ́
dhu dɔ̌, nɨ́ abákʉ rɨ̌ mbǎ ɨ̀'ɨ̀ ibí. Obhó tɨ́, ɨma nɨ́ ndɨ ma mɔ́dhɨ̀ nyɨ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ma
mʉ́nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu-otù ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyoko tɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì.
16 Nɨ́rɔ̀, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyǒdyì pbàkà ɔ́fɔ̀.
17 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mòvì Tìmɔ̀tɛwʉ̀ tɨkʉ ɔ̀. Ka nɨ́ pbànɨ̌ngba yà atdídɔ̌
ma mózè, ndɨrɔ̀ mběyi arɨ́ fɔ́ná ka kàbhʉ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà kasʉ ɔ̀nzɨ. Kàrɨ̌ ndɨ
Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì ma marádɨ tɨ́ dhu tɔ́ gɨ̀lɨ̀má àbhʉ̌ nyɨ̌rɛ̀. Ndɨ gɨ̀lɨ̀má nɨ́ ndɨ ma marúdhěna
kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ kɔ́rɔ́ kànɨ́sá ɔ̌.
18 Nzínzìkʉ ɔ̌ atdídhená alɛ nópè 'àmbɛ ɨnga ɨ̀rɛ̀ dɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ma ràrǎrà nyǎndà, ndɨ dhu
ràdʉ̀ 'àbhʉ 'àmbɛ 'ɨ̀dzɨ dɔ̌.
19 Pbɛ́tʉ̀, ma márà àhʉ fʉ̌rábvʉ̀ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ òzè ka nɨ̌. Nɨ́ ányɨ̀rɔ̌
nɨ́ ndɨ, ma mɨ́ nzɨ̌ kɔ̌kɔ̀ ɨ 'ɨ̀dzɨ arɨ́ ɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ arʉ́nɔna dhu kɛ̀lɛ̌ nʉ́nɨ̌, pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́ abádhí
rǎdʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà dhu nálǎ átɔ̀!
20 Obhó tɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi náarɨ́ nzɨ̌ ndɨ̀tɛ̀ yà alɛ-tsʉ̀
ɔ̌ ka kʉ́nɔna dhu-otù ɔ̌ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ kǎrɨ́ ndɨ̀tɛ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-otù ɔ̌.
21 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyòzè nɨ́ àdhu? Tɨ́ marà àhʉ fʉ̌rábvʉ̀ fudú mùgǒ nà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, tɨ́
marà àhʉ àzè mà ɨyɔ̀nga mànà nɨ̌ àlè afídu nà?

5

Mʉ̀nyɔ̀nɨ ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ àkǎ kodì Kànɨsà ɔ̌ rɔ̀ dhu
(Gàl 5.9; 1Tì 1.19-20; Ɛ̀br 10.22)

1 Dhu arɨ́ ndɨ̀rɨ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ kambɛ àtɨ̀nà dɔ̌, nzínzìkʉ ɔ̌ atdídhená alɛ rarɨ́
mʉ̀nyɔ̀nɨ ɔ̀nzɨ. Ndɨ mʉ̀nyɔ̀nɨ-tɨdɔ̀ nɨ́ yà ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ndɔ̀nzɨ kǎkà ɨnzá Kàgàwà ná'ù alɛ
nzínzì ɔ̌ màtɨ́: ka karátɨna nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ ródyì olù-ɨ́yànà* ràdɨ pbɨ̀ndà tsìbhálɛ
tɨ́!
2 Nɨ́ àzèmbè ɨzʉ àmbɛ̀nà nyʉ̌kǎ, nyǎdʉ̀ ndɨ dhu nɔ̀nzɨ alɛ ìpfo, nyǒdì nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀
rɔ̀, nyɨ̌ nyarádʉ̀ ɔ̀ko nyǎmbɛ nyɔ̌yɔ̀ dɔ̌ ɔ̀yɔ̀ tɨ́!
3 Ɨma, ma mɨ́'ɨ̀ ɨtsɛ rʉ̀kʉ́ rɔ̀ alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́'ɨ̀ ìnè atdíkpá nyɨ̌ mànà
alɛ-afí ɔ̀nǎ rɔ̀. Nɨ́, ma mɔ̀tdɨ wà ndɨ dhu nónzɨ alɛ-ànyǎ, àdhàdhɨ̀ ìnè àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ atdíkpá
nyɨ̌ mànà dhu bhěyi.
4 Ma mɔ̀tdɨ ndɨ alɛ-ànyǎ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌. Ndɨrɔ̀, nyʉ̌ndʉ̌ nyɨ̌ nyɨ́
rɔ̀, ma mɨ'ɨya ìnè átɔ̀ atdíkpá nyɨ̌ mànà alɛ-afí ɔ̀nǎ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ́ɨ'ɨya ìnè nzínzìkʉ ɔ̌.
5 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌pfo wɔ̀ ndɨ alɛ, nyǎbhʉ pfɔ̀mvɔ Sìtanì tɔ̀*, ndɨ́nɨ̌ kà-nyʉtsì rɨ́'ɨ̀
nzɛ́rɛnga nabhʉ̀ tɨ́ rìku yà kà rǎbàna àpbɛ̀-otù ɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ kà rǎdʉ̀
ɔ̀gʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rɨ̌ngo ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌.

---

* **5:1 5.1** Law 18.8; Tɔ̀r 23.1 * **5:5 5.5** Màt 18.15-20

6 Nyɨ nyí nyɔ̌yɔ̀ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu ní nzɨ ídzì dhu! Nyɨ nyʉ́nɨ tí obhó dhu, ákɛ̌
afí-ngba rarí ábhɔ̌ idyi nyʉ́ nábhʉ̌ ràmɔ̌?
7 Nírɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɨ̀pfo wɔ̀rí nzɛ́rɛnga tɔ́ afi-ayí nyʉkʉtsì rɔ̀, ndínɨ̌ nyɨ nyɨlá tí
Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, nyɨ̌ nyádʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ idyi-ɔwʉ́tá, yà ɨnzá ka
kàngbɔ̌ afi ɔ̀nà bhɛ̌yi, yà kòmbí nyɨ nyí'ɨ̀ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ bhɛ̌yi. Obhó tí, Kàgàwà ú'o wà nyɨ
nyɨ̀lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌. Kǎbhʉ̀ wà Krístɔ̀ pɛrɛ̀ tí àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀ àdhàdhɨ̀ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀
tɔ̀ Pbàyàhúdí arózèna 'à'à tàmǎ-ngba bhɛ̌yi*.
8 Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ àlɛ̌ tɔ́ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ ní afi-ayí
rɨ̌'ɨ̀ ɔ̀nà mʉ̀gatì nɨ̌. Kà-tɨ̀ ní, nzɛ́rɛnga mà nzɛ́rɛ dhu mànà tɔ́ afi-ayí nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌
kàkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ ka ɨ̀mbǎ ɔ̀nà afi nà mʉ̀gatì nɨ̌. Kà-tɨ̀ ní, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ ròkò ɨ̀lǎ àlɛ̌ kɨ̀lǎ
Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ obhóná dhu ɔ̀nzɨ àlɛ̌ kí rɔ́rɔ̀.
9 Yà olù ma mándɨ̌ fʉ̌kʉ̀ bhàrʉwà ɔ̌, ma mándɨ̌ dhu matɨ, nyɨ̌ ràkǎ nzá nyɔ̌wù òko
rɔ̌ atdíkpá mʉ̀nyɔ̀nɨ̀tálɛ mànà.
10 Ndɨ bhàrʉwà ɔ̀ ma mɔ́tɛ̀ nzá yà adzɨ ɔ̌ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀tálɛ dɔ̌, ɔdhíya-fɔ́ rí'ɨ̀ dhu dɔ̌ arí
afíya ʉ̀lɨ̌ alɛ dɔ̌, ìndrʉ̌-fɔ́ dhu ʉ̀dhǎ arí ɔbɨ nɨ̌ alɛ dɔ̌, ndɨrɔ̀ sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ arí alɛ dɔ̌.
Obhó tí, ndínɨ̌ nyɨ nyɨndà tí nyɨ̌ abádhí rɔ̌ rɔ̀, dhu àkǎnà nyʉ̌vò yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀!
11 Pbɛ́tʉ̀ ma mándɨ̌ dhu fʉ̌kʉ̀ okúya dɔ̀ rɔ̀ ní kǎkà pbàkrístɔ̀ tí arí 'àtɨ alɛ. Ndɨ alɛ
apɛ́ àtɨna ndì ràrɨ̌ mʉ̀krístɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ndàdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ arí alɛ tí, ndɨrɔ̀ ɔdhína-fɔ́
rí'ɨ̀ dhu dɔ̌ arí afína ɨ̀lɨ̌ alɛ tí, kapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ arí alɛ tí, ndàdʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ dhu ʉ̀nɔ arí
ìndrʉ̌ nɨ̌ alɛ tí, kapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ɨwa òri arí alɛ tí, ndɨrɔ̀ ɔbɨ nɨ̌ arí dhu ʉ̀dhǎ ìndrʉ̌-fɔ́ rɔ̀ alɛ tí,
ní wɔ̀ dhu bhɛ̌yi alɛ-tɨdɔ̀ nà nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nyʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ mà atdíkpá!
12 Ɨnzá Yɛ̌sù ná'ù alɛ-ànyǎ t'ʉ́nɔta tí ɔ̀tɛ̌du? Tí obhó pbàkrístɔ̀ nyʉ́ ɨ nyɨ̌ nyádʉ̀
ànyǎya nʉ́nɔ̀?
13 Ɨnzá Yɛ̌sù ná'ù alɛ-ànyǎ nʉ́nɔ̀ rǎdʉ̀ ní Kàgàwà. Obhó tí, Ɨlɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna: «Nyɨ̌
nyàkǎ nyɨ̀pfo nzɛ́rɛ alɛ nyɔ̌dì nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀*.»

6

MʉKrístɔ̀ àkǎ nzá ndɔ̀bhʉ̀ ɔdhìnà mʉ̀krístɔ̀ ɨnzá Yɛ̌sù ná'ù anya t'ítdɨ̀ta t'álɛ-fɔ́ dhu (Mbà 20.3; Màt 5.23-24; Rɔm 12.17-18; Ɛ̀fɛ 5.3-8; Yàk 4.1)

1 Nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ anya nà ɨwà Yɛ̌sù ná'ù ɔdhìnà nà, ní dhu ɔ̀fɔ̀ tí
nga kà ràrà ndɨ ɔdhìnà ɔ̀bhʉ̀ ɨnzá Yɛ̌sù ná'ù anya t'ítdɨ̀ta t'álɛ-fɔ́? Ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu ní
kà ràrà kɔ̀bhʉ̀ Kàgàwà bhà alɛ-fɔ́.
2 Nyɨ̌ nyʉ́nɨ tí nzá dhu, Kàgàwà bhà alɛ ràrɨ̌ ndɨ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ nɨtdɨ̀ya? Nírɔ̀, yà
adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ nyɨ̌ nyɨtdɨ̀ya dhu bhɛ̌yi, ádhu ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ kɔ̌kɔ̀ dhu bhɛ̌yi àkyǎkyɛ̀
dhu nʉ̀fǎ alɛ-ànyǎ nítdɨ̀ nɨ̌?
3 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tí nzá dhu àlɛ̌ rɨtdɨ̀ya màlàyíká mà-ànyǎ? Ní ndɨ dhu bhɛ̌yi kà rí'ɨ̀ rɔ̀,
àlɛ̌ ní ʉ̀nɔ àlɛ̌ kádʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ ɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ dhu-ànyǎ ʉ̀nɔ̀ olu!
4 Ní dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ nyɨ̌ nyí'ɨ̀ anya nà nzínzìkʉ ɔ̌ dhu tí, ní ádhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ndɨ nyɨ̌
nyádʉ̀ òwu ɨ anya nà kɔ̌kɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arí ɔ̀tɛ pbàkrístɔ̀ nzínzì ɔ̌ dhu ɔ̀ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ nɨ̌?
5 Ma mʉ̀nɔ̀ dhu wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ndínɨ̌ nyɨ̀kʉ nabhʉ̀ tí rɨ̀wʉ̀. Obhó tí, nzínzìkʉ ɔ̌ yà
Yɛ̌sù ná'ù ɔdhína nzínzì ɔ̌ dhu-ànyǎ ʉ̀nɔ̀ rádʉ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ atdí alɛ mà t'í'ɨ̀
mbǎ?
6 Pbɛ́tʉ̀, ʉ̀kʉ́ nyɨ̌ nyàmbɛ̀nà nzínzìkʉ ɔ̌ dhu-ɔ̀nga àndà rɔ̀, nyɨ̌ nyarádʉ̀ òwu nyɔ̌bhʉ̀
ɨnzá Yɛ̌sù ná'ù alɛ-fɔ́ dhu-tɨ̀ ní àdhu?
7 Obhó tí, anya nà nyɨ̌ nyí'ɨ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ dhu nítɛ̀ wà dhu kpangba, ɨwà dhu rónzɨ
lɛ̀màkʉ atdídɔ̌. Ní ádhu ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ nzɛ́rɛ dhu-dzi òndù nɨ̌? Ádhu ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀
nyʉ̌bhà kʉdhǎ fʉkʉ́ ongyéngá mà nɨ̌?

* **5:7 5.7** Uvt 13.7; 12.21 * **5:13 5.13** Tɔ̀r 17.7

8 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyarɨ́ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ, nyɔ̌wù Yɛ̌sù ná'ù ɔdhɨ́kʉ̀ ɔ̀bhʉ̀ iri alɛ-fɔ́! Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyarɨ́ ɨ alɛ tɔ́ obhónánga ʉ̀dhǎ ɔbɨ nɨ̌!
9 Nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà dhu mbɛ̌yi nyʉ́, nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ nɨ́ rabáya nzɨ̌ ngari ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi ɔ̌. Ɨnzɨ̌ nyàbhʉ kʉtrǎ nyɨ̌: mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mà, sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ arɨ́ alɛ mà, kǎkà ɨnzá ɨ̀ ʉ́mbǎ ɨ̀ nà alɛ nà arɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ alɛ mà, ndɨrɔ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ arɨ́ nzínzìya ɔ̌ kpabhálɛ-tɨ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ vèbhálɛ-tɨ́rɔ̀ alɛ mà, náabáya nzɨ̌ ngari Kàgàwà bhà Idzi ɔ̌.
10 Ndɨrɔ̀, ogbo ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mà, ɔdhɨ́ya-fɔ́ rɨ́'ɨ̀ dhu dɔ̌ arɨ́ afíya ʉ̀lɨ̌ alɛ mà, ɨwa òri arɨ́ alɛ mà, dhu ʉ̀nɔ arɨ́ ìndrʉ̌ nɨ̌ alɛ mà, kǎkà ìndrʉ̌-fɔ́ dhu ʉ̀dhǎ arɨ́ ɔbɨ nɨ̌ alɛ mànà, nɨ́ kɔ̀rɨ́ alɛ kɔ́rɔ́, náabáya nzɨ̌ ngari ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi ɔ̌ átɔ̀.
11 Angyi, nzínzìkʉ̀ ɔ̌ atdídhená alɛ nóongónà dhu ɔ̀nzɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà nú'o wà nyɨ̌, nyɨ̌lǎ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀. Kǎbhʉ nyɨ̌ nyɔ̌ngò pbìndà alɛ tɨ́, ndàdʉ̀ nyɔ̌zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́. Kɔ̌nzɨ̀ kɔ́rɔ́ ɨ dhu àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nyɨ̌ nyá'ù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí-otù ɔ̌.

Yɛ̌sù ná'ù alɛ nɨ́ Krɨ́stɔ̀-ngbɔ̀-rɔ̌nga dhu
(1Tɛ̀ 4.1-17; 1Pɛ́ 1.14-19)

12 Nyɨ̌ nyarátɨna: «Kɔ́rɔ́ dhu t'ɔ́nzɨta tɔ́ rʉsà ka kʉ́fà wà fǎkà pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́rɔ̀.» Ndɨ dhu nɨ́ obhó dhu, pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu nɨ́ nzɨ̌ àkǎkǎ kɔnzɨ̀ dhu. Ɨma mà átɔ̀ ma mínè matɨ: «Kɔ́rɔ́ dhu t'ɔ́nzɨta tɔ́ rʉsà ka kʉ́fà wà idù,» pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ dhu à'ù mɨ'ɨ̀ atdí dhu mà tɔ́ ɨnɔ tɨ́.
13 Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyarátɨna átɔ̀: «Kàgàwà anzɨ̀ ɔ̀nyʉ̀ alɛ-ɔ̀ tɔ̀, ndɨrɔ̀ kǎnzɨ̀ alɛ-ɔ̀ ɔ̀nyʉ̀ tɔ̀.» Pbɛ́tʉ̀, ma mátɨna kà rɨtɔ̀ya kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ dhu kɔ́rɔ́. Alɛ-ngbɔ̀ Kàgàwà anzɨ̀ nzá mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ t'ɔ́nzɨta tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kǎnzɨ̀ ka Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù bhà kasʉ t'ɔ́nzɨta tɔ̀. Ndɨrɔ̀ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌'ɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ t'ʉ́ndata tɔ̀.
14 Ndɨrɔ̀ rɔ̀sè dòtsí, Kàgàwà yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nabhʉ̀ rɨ̀ngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌, náabhʉ̀ya àlɛ̌-ngbɔ̀ rʉ̀ngbɛ ɨ̀ átɔ̀.
15 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ nzá dhu, ngbɔ̌kʉ ràrɨ̌ Krɨ́stɔ̀-ngbɔ̀-rɔ̌nga? Nɨ́rɔ̀ ma tɨ́ àdʉ̀ Krɨ́stɔ̀-ngbɔ̀-rɔ̌nga nyʉ́ ìdyì ìdyì, mʉgɛ̀rɛ̀ rɔ̀ngò mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ́ tsìbhálɛ-ngbɔ̀-rɔ̌nga tɨ́? Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtɨ́!
16 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ nzá dhu ndɨ alɛ mà rapɛ́ 'ùngbò mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ́ tsìbhálɛ nà, nɨ́ rɔ́ngò wà atdí alɛ-ngbɔ̀ tɨ́ kà mànà? Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá náarátɨna: «Abádhí ɔ́yɔ̌ rɔ̀ rǎdʉ̀ 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀ 'ɔ̀ngò atdí alɛ-ngbɔ̀ tɨ́*.»
17 Pbɛ́tʉ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ mànà ɨ̀ nùngbò alɛ, nɨ́ rǎdʉ̀ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ 'ɔ̀ngò atdí alɛ tɨ́ kà mànà, alɛ-afí ɔ̀nǎ rɔ̀.
18 Nyɨ̌ nyàkǎ, nyɔ̌tsè mʉ̀nyɔ̀nɨ̀-tsʉ̌ rɔ̀! Yà ìndrʉ̌ rɔ̌nzɨna kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà nzɛ́rɛnga rɨ̌'ɨ̀ igi ndɨ alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ alɛ nɔ́nzɨ̀ wà nzɛ́rɛnga ngbɔ̌na nyʉ́ rɔ̌ ndɨ̀tɨ́rɔ̀*.
19 Nyɨ̌ nyʉ́nɨ tɨ́ nzá dhu ngbɔ̌kʉ ràrɨ̌ yà nyʉkʉtsì arádɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí bhà ɨdza? Ndɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí nábhʉ fʉ̌kʉ̀ nɨ́ Kàgàwà. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nɨ́ nzɨ̌ kàmǎkʉ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀.
20 Obhó tɨ́, Kàgàwà náadzì nyɨ̌ ɔrʉ́ odzi nyʉ́ ɔ̌. Nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌lè ka ngbɔ̌kʉ nɨ̌.

7

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Pbàkòritò arɨ́'ɨ̀ nà ʉmbátá dɔ̌ nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta ɔ̀bhɔlɔ dhu
(Ɔpt 2.18-25; Màt 19.3-12; Rɔm 6.18-22)

1 Kòmbí, ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀ yà idù nyɨ̌ nyándɨ̌ dhu dɔ̌. Nyɨ̌ nyátɨ: «Ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu nɨ́ kpatsìbhálɛ àkǎ nzá ndɔ̀dhɔ̀ pbìndà tsìbhálɛ nà.»

---

* **6:16 6.16** Ɔpt 2.24 * **6:18 6.18** Ka kɨ́'ɨ̀ ìnè kʉgɛ̀rɛ̌ ka átɔ̀ yà dhu bhɛ̌yi: «Nyɨ̌ nyarátɨna: ‹Yà ìndrʉ̌ rɔ̌nzɨna kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛnga rɨ̌'ɨ̀ igi ndɨ alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ rɔ̀.› Pbɛ́tʉ̀ ma mátɨna: mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ nɔ̀nzɨ̀ alɛ rɔ̀nzɨ̀ wà nzɛ́rɛnga ngbɔ̌na nyʉ́ rɔ̌ ndɨ̀tɨ́rɔ̀.»

2 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ́nɨ̌ ìndrʉ̌ oko tɨ́ ɨ̀mbǎ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ rɨ̀'ɨ̀ nzínzìya ɔ̌, ma mátɨna dhu ràkǎ ìngbàtɨ́ ìlɨ̀ ndɨ̀ kpatsìbhálɛ mà rɨ̀'ɨ̀ pbɨ̀ndà tsìbhálɛ nyʉ́ nà, ndɨrɔ̀ ɨngbàtɨ́ ìlɨ̀ ndɨ̀ tsìbhálɛ mà rɨ̀'ɨ̀ pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ nyʉ́ nà.

3 Kpatsìbhálɛ nákǎ ndɔ̀nzɨ̀ pbɨ̀ndà tsìbhálɛ rɨ̌ atdyúna òho dhu, ndɨrɔ̀ tsìbhálɛ mà nákǎ ndɔ̀nzɨ̀ pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ rɨ̌ atdyúna òho dhu átɔ̀.

4 Tsìbhálɛ-ngbɔ̀ nɨ́ nzɨ̌ ndɨ tsìbhálɛ bhà, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ kàbhà kpatsìbhálɛ bhà. Ndɨrɔ̀ kpatsìbhálɛ-ngbɔ̀ nɨ́ nzɨ̌ ndɨ kpatsìbhálɛ bhà, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ kàbhà tsìbhálɛ bhà.

5 Nɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌lè nyɨ̌, ɨnzá nɨ́ ɨtsɔ̀ta tɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ̀rɨ̀ nyɨ̌ nyʉ̌bhà ka ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tɨ́ rɔ̀. Ndɨ ɨtsɔ̀ta tɔ́ kàsʉmɨ̀ dzidɔ̌, nyɨ̌ nyádʉ̀ ìngo nyǒkò atdíkpá tdɨ́tdɔ̌, akyɛ pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀ náarana nyʉ̌tra fʉ̀kʉ́ ivívínga ɔ̌ nɨ̌.

6 Wɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ nzɨ̌ ʉyátá, pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu bhěyi nyɨ̌ nyɔ̀nzɨ̀ dhu dhu nɨ́ nzɨ̌ nzɛ́rɛ dhu.

7 Obhó tɨ́, ma màmbɛ̀nà òzèna dhu nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ ròkò ɨma bhěyi, ɨ̀mbǎ vèbhálɛ́ na. Pbɛ́tʉ̀ ɨngbàtɨ́ ìlɨ̀ ndɨ̀ alɛ mà nábà pbɨ̀ndà pɛrɛ̀ nyʉ́ atdírɔ̀ Kàgàwà-fɔ́: atdí alɛ ràbà tsìbhálɛ nà ndɨ̀ ndádɨ dhu tɔ́ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀, ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ ɨ̀mbǎ tsìbhálɛ́ na ndɨ̀ ndádɨ dhu tɔ́ pɛrɛ̀ nábà.

8 Ndɨrɔ̀ kǎkà ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ vèbhálɛ nà alɛ mà, abvo-ayí mànà tɔ̀, ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ matɨ, dhu ràmbɛ̀nà àkǎ mběyi nyʉ́ abádhí tɔ̀ abádhí ròngò òko yà ma marádɨ dhu bhěyi, ɨ̀nzɨ̌ 'òhò ʉmbátá-atdyú.

9 Pbɛ́tʉ̀ dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ abádhí rǎdʉ̀ afíya ɔ̀tɔ̀ ɨ̀tɨ́rɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ abádhí rǎdʉ̀ àkǎ 'ʉ̀mbǎ ɨ̀. Obhó tɨ́, dhu rǎdʉ̀ àkǎ mběyi nyʉ́, ndɨ alɛ rɨ̀'ɨ̀ pbɨ̀ndà tsìbhálɛ nyʉ́ nà, ròsè ndɨ̀ ndarana àdɨ ndàmbɛ tsìbhálɛ-atdyú òhò dɔ̌ dhu dɔ̀nǎ.

10 Kǎkà ɨwà ɨ̀ nʉ́mbǎ alɛ tɔ̀, ma mábhʉ̌na nɨ́ yàrɨ́ ʉyátá, yà ɨnzá àhʉ fudú rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kɨ̀rà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà rɔ̀: tsìbhálɛ àkǎ nzá ndʉ̀bhà pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ.

11 Pbɛ́tʉ̀, tsìbhálɛ náapɛ́ pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ ʉ̀bha, nɨ́ ndɨ tsìbhálɛ àkǎ nzá ndàrà amba-bvʉ̀ tdɨ́tdɔ̌. Ɨmbǎ kɨ̀'ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi rɔ̀, dhu àkǎ abádhí rùngbò ɨ̀ tdɨ́tdɔ̌ pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ nà. Ndɨrɔ̀, kpatsìbhálɛ àkǎ nzá ndʉ̀bhà pbɨ̀ndà tsìbhálɛ.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ sedzà àbhʉ̌ ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ mànà ɨ̀ nʉ́mbǎ Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀ dhu

12 Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀, ɨma, ma mɨ́ yà dhu ɔ̀vɔ, ndɨ dhu àhʉ nzá Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kàhʉ ùdù rɔ̀. Nɨ́ ma mátɨna: ɨwà Yěsù ná'ù kpatsìbhálɛ náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ɨnzá Yěsù ná'ù tsìbhálɛ nà, ndɨ tsìbhálɛ ràdʉ̀ ndà'ù 'òngò òko kà mànà, nɨ́ ndɨ kpatsìbhálɛ àkǎ nzá ndʉ̀bhà ndɨ tsìbhálɛ.

13 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, Yěsù ná'ù tsìbhálɛ náapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ɨnzá Yěsù ná'ù kpatsìbhálɛ nà, ndɨ kpatsìbhálɛ ràdʉ̀ ndà'ù 'òngò òko kà mànà, nɨ́ kàkǎ nzá ndʉ̀bhà pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ.

14 Obhó tɨ́, ɨnzá Yěsù ná'ù kpatsìbhálɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀nè ábhɔ̌ onzi nà ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀ ndòngò Kàgàwà bhà alɛ tɨ́ Yěsù ná'ù pbɨ̀ndà tsìbhálɛ-otù ɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ɨnzá Yěsù ná'ù tsìbhálɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀nè ábhɔ̌ onzi nà ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀ ndòngò Kàgàwà bhà alɛ tɨ́ Yěsù ná'ù pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ-otù ɔ̌. Ɨmbǎ kà rɨ̌'ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi nánɨ̌, abádhí tɔ́ nzónzo nɔ́zʉ̀ ka kádʉ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ̀tɨ̀ alɛ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ obhónánga nyʉ́ ɔ̌, ɨ nzónzo nɨ́ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ̀lǎ alɛ.

15 Pbɛ́tʉ̀ dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ nózè ndʉ̀bhà yà ɨ̀ ʉmbá ɨ̀ nà Yěsù ná'ù alɛ dhu tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ wà ndʉ̀bhà ɨ̀ ʉ́mbǎ ɨ̀ nà alɛ. Kɔ̀rɨ́ dhu-tɨdɔ̀ nàndà dhu nɨ̌, Yěsù ná'ù alɛ nʉ̀tsɨ̀ ɨ̀ ʉ́mbǎ ɨ̀ mànà ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ nà dhu rɨ̌ mbǎ. Pbɛ́tʉ̀ dhu ɔ̀fɔ̀ nga nyǒkò atdíkpá, Kàgàwà núunzi nyɨ̌ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyoko tɨ́ màrʉ̀ngà ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ mànà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

16 Ɨnyɨ Yěsù ná'ù tsìbhálɛ́, nyɨ nyʉ̀nɨ tɨ́ obhó ɨ̀gʉ̌ nyɨ nyádʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ kpatsìbhálɛ nígʉ dhu? Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, ɨnyɨ Yěsù ná'ù kpatsìbhálɛ́, nyɨ nyʉ̀nɨ tɨ́ obhó ɨ̀gʉ̌ nyɨ nyádʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ tsìbhálɛ nígʉ dhu?

Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu àndɨ̌ ɨnzá dhu àkǎ kokò ìndrʉ̌ tɔ́ ʉyátá tɔ́ ɨnɔ tɨ́ dhu dɔ̌ dhu

17 Ròsè yà angyi ma mʉ̀nɔ̀ dhu dɔ̀nă, ɨngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nákă ndòngò àdɨ àdhàdhɨ̀
yà Ádrʉ̀ngbălɛ Yĕsù abhʉ̀ fĭndà ɔ́fɔ̀ ɔ̌: ndɨ ɔ́fɔ̀ ní, yà Kàgàwà rĭ ndànzi rɔ̀ kĭ'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀*.
Wɔ̀rí ní ndɨ àkăkănà kɨfʉ dhu tí ma marúdhĕna kɔ́rɔ́ kànísá ɔ̌ dhu.
18 Kàgàwà rĭ nyanzi ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, nyɨ nyɨ'ì tí ɨwà ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzìnʉ́nga rɔ́? Ní nyɨ
nyàkă nyadɨ ndɨ ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Kàgàwà rĭ nyanzi ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, nyɨ nyɨ'ì tí ɨnzá ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀
ɔnzìnʉ́nga rɔ́? Ní nyɨ nyàkă nzá nyabhʉ ka kɔbhɔ̀lɔ̀.
19 Alɛ-ɔ̀nzĭnga ɔ̀bhɔlɔ ka kí dhu nɔ́nzì nzá atdí dhu mà. Ndɨrɔ̀, ɨnzĭ ka kí kɔ̀bhɔlɔ
dhu nɔ́nzì nzá atdí dhu mà átɔ̀. Àkăkă dhu ní kɨfʉ Kàgàwà àvi kɔnzì dhu.
20 Dhu àkă ɨngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà ràdɨ yà Kàgàwà rĭ ndànzi rɔ̀ ndɨ̀ ndɨ'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
21 Dhu apɛ́ ɨ'ì nyɨ nyɨ'ì ɨnɔ tí Kàgàwà rĭ nyanzi rɔ̀ dhu tí, ní nyɨ nyàkă nzá nyitŭ
afínʉ. Pbɛ́tʉ̀ dhu apɛ́ ɨ'ì inè nyɨ nyí nyadɨ dʉ̀nʉ́ nyɨ-tírɔ̀ dhu tí, ní nyɨ nyàkă nzá nyiwĭ
ndɨ onzi.
22 Obhó tí, ɨnɔ tí arí'ì alɛ, yà Kàgàwà ánzì rùngbò ɨ Ádrʉ̀ngbălɛ Yĕsù nà, ní nzĭ ɨnɔ
Yĕsù-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌. Ndɨ dhu bhĕyi tí, dɔ̀ná arí'ì ndɨtírɔ̀ alɛ, yà Kàgàwà ánzì, ní Krístɔ̀ bhà
ɨnɔ.
23 Kàgàwà náadzì nyĭ ɔrʉ́ odzi nyʉ́ ɔ̌. Nírɔ̀, nyĭ nyàkă nzá nyĭ'ì tdítdɔ̀ ìndrŭ tɔ́
ʉyátá tɔ́ ɨnɔ tí.
24 Àbanĭnzó, ɨngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nákă ndàdɨ Kàgàwà-ɔ̀nzĭ yà kà rĭ ndànzi rɔ̀ ndɨ̀
ndɨ'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

Ɨnzá àpɛ̀ 'ʉ̀mbă alɛ àkă 'òkò ɔ̀ná ɔ́fɔ̀
(Ɛbr 13.4; 1Pɛ́ 4.7)

25 Kăkà ɨnzá àpɛ̀ vèbhálɛ ʉ̀nĭ kpabhínzo mà, ɨnzá àpɛ̀ kpabhálɛ ʉ̀nĭ vèbhínzo mànà
tɔ̀, ma mʉ́yăna Ádrʉ̀ngbălɛ Yĕsù ɔ̀vɔ̀ idù dhu tí dhu nà ma mí'ì ɨ̀mbă. Pbɛ́tʉ̀, tɨdu ɔ̀nă
rɔ̀, ma mábhʉ̌na abádhí tɔ̀ dhu ní pbàkà ɨrɛ̀ta. Ndɨ ɨrɛ̀ta ní, yà Ádrʉ̀ngbălɛ Yĕsù ɔ́nzì
ídzìnga fĭndà rì'ì tsʉ̀ná dhu ìrì ka kádʉ̀ dhu tí alɛ bhà.
26 Obhó tí, yà kòmbí rí'ì àpbɛ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨrɛ̀ nga ídzì dhu ràrĭ ìndrŭ ròkò yà ɨ
í'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
27 Dhu apɛ́ ɨ'ì ìnè nyɨ nyarí'ì tsìbhálɛ nà dhu tí, ní nyɨ nyàkă nzá nyɔnɛ̀ ndɨ tsìbhálɛ
ʉ̀bha nyɨ nyí dhu. Dhu apɛ́ ɨ'ì ɨ̀mbă nyɨ nyarí'ì tsìbhálɛ nà dhu tí, ní nyɨ nyàkă nzá
nyɔnɛ̀ tsìbhálɛ.
28 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ'ì nyʉ̌mbă nyĭ nyí dhu-atdyú nà nyɨ nyí'ì dhu tí, ní nyɨ nyɔ̀nzì
nzá nzɛ́rɛnga. Ndɨrɔ̀, ɨnzá àpɛ̀ kpatsìbhálɛ ʉ̀nĭ tsìbhíngba náapɛ́ àrà amba-bvʉ̀, ní
ɨyàdhíyà nɔ́nzì nzá nzɛ́rɛnga átɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kăkà ɨwà ɨ nʉ́mbă alɛ ní rŏngo ɨ'ì ìnè àpbɛ̀
nà fĭyɔ́ ípìrɔ̀nga ɔ̌. Ní ɨma, ma mòzè mɔdɔ̀ nyĭ ɨ àpbɛ̀ rɔ̀ rɔ̀.

Ɨnzá yà adzɨ ɔ̌ dhu àkă ndàtdŭ ìndrŭ-afí dhu

29 Àbanĭnzó, ma mòzè matɨ yà dhu bhĕyi: kàsʉmì ʉ̀bhà ndɨ̀ ídŏ. Ní rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kòmbí,
tsìbhálɛ nà arí'ì kpatsìbhálɛ, nákă ndàdɨ ɨ̀mbă arí'ì tsìbhálɛ nà alɛ bhĕyi.
30 Ɔ̀dzɨ rɔ́dzɨ alɛ nákă 'òkò ɨ̀nzĭ rɔ́dzɨ alɛ bhĕyi. Dhɛ̀dhɛ nà rí'ì alɛ nákă 'òkò ɨ̀mbă
rí'ì dhɛ̀dhɛ nà alɛ bhĕyi. Dhu òdzi rí alɛ nákă 'òkò ɨ̀mbă rí'ì dhu nà alɛ bhĕyi.
31 Yà adzɨ ɔ̌ malì nĭ arí kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ, nákă 'òkò ɨ̀nzĭ arí kasʉ ɔ̀nzɨ kà nĭ alɛ bhĕyi.
Obhó tí, yà ndɨ̀ ndí'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌, yà adzɨ rărà tsʉ̀na rĭ ndɔ̀dɨ̀ dhu ɔ̀.
32 Ma mòzè dhu ní, nyŏkò ɨ̀mbă afíkʉ ìtŭ rí dhu rĭ'ì rɔ́rɔ̀. Ɨmbă arí'ì tsìbhálɛ nà alɛ
náarí afína ìtŭ nĭ ní Ádrʉ̀ngbălɛ Yĕsù bhà dhu kɛ̀lɛ̌, ndàdʉ̀ ndòzè ndɔ̀nɛ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́
nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndí dhu kɛ̀lɛ̌.

---

* **7:17 7.17** Kàgàwà rĭ nyăn̂zi rɔ̀ nyĭ nyɨ'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ tí ka kátɨna dhu-tɨ̀ ní: Alɛ-ɔ̀nzĭnga ɔ̀bhɔlɔ ka kí dhu mà, ɨnzĭ ka kí kɔ̀bhɔlɔ dhu mà, ndɨrɔ̀ ɨnɔ tí ka kí'ì dhu mà, ɨ̀mbă ka kí'ì ɨnɔ tí dhu mànà. Kʉ̀tɔ̀ nzá Kàgàwà àvi dhu ɔ̀nzɨ ka kí dhu-tsʉ̀. Wɔ̀rí ní nzĭ ɨtí ka kátɨna, Kàgàwà rĭ ndànzi dhu atù nzɛ́rɛnga ɔ̌ alɛ ràkănà ndòngò àdɨ ndɨ nzɛ́rɛnga ɔ̌ tí.

33 Pbɛ́tʉ̀ tsìbhálɛ nà alɛ náarí afína àtdʉ̌ nɨ̌ ní yà adzɨ ɔ̌ dhu, ndàdʉ̀ ndòzè ndɔ̀nɛ̀
pbɨ̀ndà tsìbhálɛ-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ ndì ndí dhu,
34 pbɨ̀ndà ɨrɛ̀ta ràdʉ̀ ndʉ̀ndɔ̀ ʉ̀ndɔ tí. Ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, ɨ̀mbă arí'ì kpatsìbhálɛ
nà tsìbhálɛ mà, ɨnzá àpɛ̀ kpatsìbhálɛ ʉ̀nɨ tsìbhíngba mànà náarí afíya ìtʉ̌ nɨ̌ ní
Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù bhà dhu kɛ̀lɛ̌. Abádhí ózè dhu ní 'àbhʉ afíya mà ngbɔ̌ya mànà
Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kpatsìbhálɛ nà tsìbhálɛ náarí afína ìtʉ̌ nɨ̌ ní yà adzɨ ɔ̌ dhu,
ndàdʉ̀ ndòzè ndɔ̀nɛ̀ pbɨ̀ndà alɛ-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ ndì ndí dhu.
35 Wɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu ní ma mʉ̀nɔ̀ ndínɨ̌ ɨ'ɨ tí mʉ̀gàsʉ̀ tí fʉ̌kʉ̀, ɨ̀nzɨ̌ ní ndínɨ̌ ɨ'ɨ tí
àdà ma mùpe rʉ̀kʉ́ dhu tí. Ma mòzè mɨtɛ̀ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi màtí nyɨ̌ nyádʉ̀ òko ɨnga
nɔ̀fɔ̀ dhu bhɛ̌yi dhu fʉ̌kʉ̀, nyǎdʉ̀ nyǎpba Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù rɔ̌ tí ɨ̀mbă fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta-ɔ̌nga
ʉ̀ndɔ rí atdí dhu mà rɨ̌'ɨ rɔ́rɔ̀.

Órì nàndà dhu

36 Ndɨ alɛ apɛ́ dhu àlǎ, ɨnzá ndɨ rɔ́nzɨ yà ndɨ ndórì tsìbhíngba-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu, yà
ɨnzá ɨ ʉ́mbă ɨ kà nà dhu-otù ɔ̌, ɨ́yàdhíyà mànà ɨ í 'ʉ̀mbă dhu-atdyú ràdʉ̀ ndàlʉ tdítdɔ̌,
ní abádhí àkǎ 'ʉ̀mbă ɨ, yà ndɨ kpatsìbhíngba òzè ka dhu bhɛ̌yi. Àbadhi ɔ̀nzɨ nzá
nzɛ́rɛnga.
37 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ kpatsìbhíngba apɛ́ dhu ùdhɛ̌ afína nyʉ́ ɔ̀ ɨnzá ka kʉ̀tʉ ndɨ ʉ̀tʉ̌ tí rɔ́rɔ̀,
ndà'ù dhu ɨ̀nzɨ̌ ɨ ràrɨ̌ 'ʉ̀mbă, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ɨ ràrɨ̌ ngbɔ̌ya ʉ̀pbă yà ndɨ ndórì tsìbhíngba nà,
ndàdʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ yà ndɨ nyʉ́ ndɨ ndòzè ka dhu bhɛ̌yi, ní ndɨ alɛ ɔ̀nzɨ dhu mbɛ̌yi.
38 Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, yà ndɨ ndórì tsìbhíngba nà ɨ nʉ̀mbă alɛ nɔ́nzɨ dhu mbɛ̌yi,
ndɨrɔ̀ wɔ̀ ndɨ tsìbhíngba nɔ̀dhɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'ʉ̀mbă ɨ nà alɛ, nɔ́nzɨ dhu mbɛ̌yi nyʉ́ rɔ̀sè.

Abvo-ayí nàndà dhu

39 Ɨwà árà amba-bvʉ̀ tsìbhálɛ náarádɨ Ʊyátá-tsìnǎ yà ìnè pbɨ̀ndà alɛ rɨ̌'ì nyɨ̀kpɔ́na
nà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ kàbhà kpatsìbhálɛ náapɛ́ ɔ̀vɛ̀, ní ɨ́yàdhíyà rɨ̌'ì dɔ̀ná ndìtɨrɔ̀
'ʉ̀mbă ɨ ndì ndòzè alɛ nà. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ kpatsìbhálɛ àkǎ ndì'ì mʉ̀krístɔ̀ tí.
40 Pbɛ́tʉ̀ pbàkà ɔ̌, kà rǎdʉ̀ hirò ɔ̀nzɨ, yà ndɨ ndí'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌ tí ndɨ ndàdɨ rɔ̀. Wɔ̀rí
ní ndɨ pbàkà ɨrɛ̀ta, ndɨrɔ̀ ɨma nyʉ́ ma mà'ù wà dhu átɔ̀, ma ràrɨ̌'ì ìnè Kàgàwà bhà
Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nà.

8

Pɛrɛ̀ tí ka kùbho sànamʉ̀ tɔ̀ ɨzǎ nàndà dhu
(Rɔm 14.13-23; 1Kò 10.19-33)

1 Sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tí ɨzǎ nàndà dhu nɨ̌, nyɨ̌ nyándɨ̌ dhu, nyǎtɨ: «Mǎ'ɨ kɔ́rɔ́,
mǎ mʉ́nɨ wà dhu ndɨ dhu dɔ̌.» Pbɛ́tʉ̀ ma mátɨna: ɨnga ʉ̀nɨ̌ ka kí dhu náarí alɛ àbhʉ̌
kambɛ alɛ ɨ̀dzɨ dɔ̌ alɛ-tírɔ̀, pbɛ́tʉ̀ alɛ òzè ka kí dhu náarí alɛ ɔ̀sì ɔ̀sì tí.
2 Ndɨ alɛ apɛ́ ndɔ̀zʉ̀ ndɨ̀tírɔ̀ ɨnga ndì ndʉ́nɨ dhu tí, ní ndɨ alɛ ní ɨnzá ɨnga nʉ́nɨ
obhóná nyʉ́ yà ndì nyʉ́ ndì ndàkǎnà ndʉ̀nɨ ka dhu bhɛ̌yi alɛ.
3 Pbɛ́tʉ̀ ndɨ alɛ apɛ́ Kàgàwà òzè, ní Kàgàwà ʉ̀nɨ wà ndɨ alɛ.
4 Nírɔ̀, ka tí àdʉ̀ sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tí ɨzǎ ná'à à'a? Àlɛ̌'ɨ nyʉ́, àlɛ̌ kʉ́nɨ wà
dhu sànamʉ̀ rarí'ì mbă yà adzɨ ɔ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kʉ́nɨ wà dhu Kàgàwà rarí'ì atdí tí.
5 Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ arátɨna mʉ̌ngʉ̌-nzo rarí'ì ìnè ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌. Ní
obhó tí, abádhí tɔ̀ mʉ̌ngʉ̌-nzo rɨ̌'ì ibí, ádrɔ̀drɔ̌ alɛ ràdʉ̀ ɨ'ɨ ibí.
6 Pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ tɔ̀, Kàgàwà rɨ̌'ì atdí tí. Ka ní àlɛ̌ t'Ábanà yà kɔ́rɔ́ dhu nanzɨ, ndɨrɔ̀ àlɛ̌
karóko kà tɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, Ádrʉ̀ngbălɛ rɨ̌'ì atdí tí. Ndɨ Ádrʉ̀ngbălɛ ní Yɛ̌sù Krístɔ̀,
yà kɔ́rɔ́ dhu anzɨ ndì otùna ɔ̌. Ndɨrɔ̀ ka ní ndɨ ípìrɔ̌nga ìbho arí àlɛ̌ tɔ̀.
7 Pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ ní kɔ́rɔ́ alɛ ɨ ndɨ dhu nʉ́nɨ. Rìrà àhʉ kòmbí nga ɔ̀, nzínzìkʉ ɔ̌ atdídhená
alɛ kǎkà ɨwà avù 'òngò sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tí ɨzǎ ná'à, náarí'ì ìnè sànamʉ̀ ɨ
á'ù obhó dhu tí rɔ́. Abádhí arí ndɨ ɨzǎ ná'a, 'àdʉ̀ àmbɛ dhu ɨrɛ̀ dɔ̌ ndɨ ɨzǎ ka ràbhʉ

pɛrɛ̀ tɨ́ yà ìnè rɨ́ʼì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà dɔ̀yá sànamʉ̀ tɔ̀. Nɨ́ olùnǎ rɔ̀, ndɨ dhu arádʉ̀ abádhí àbhʉ rɔ̀zʉ̀ ì ɨwà ndɨ ɨzǎ àbhʉ ì ʼɔ̀tì Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ dhu tɨ́. Wɔ̀ dhu ɨ̀tɛ̀ dhu abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta ràrɨ̌ʼì ivíví.

8 Obhó tɨ́, ìnzɨ̌ nɨ́ ɔ̀nyʉ̀ ndɨ àlɛ̌ ìndri rádʉ̀ àlɛ̌ rì̀ʼì ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Kàgàwà tɨ́. Àlɛ̌ kapɛ́ ɔ̀nyʉ̀ ʉ̀bha ìnzɨ̌ àlɛ̌ rɔ̀nyʉ̀, nɨ́ àlɛ̌ rɔ̌ ndì nɔ̀tdì dhu rɨ̌ʼì ìmbǎ. Ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kapɛ́ ndɨ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ, nɨ́ àlɛ̌ kábàna atdí dhu mà rɨ̌ʼì ìmbǎ.

9 Pbɛ́tʉ̀, nyàndà nga mbɛ̌yi, akyɛ yà nyɨ̌ nyɨ́ʼì dʉ̀kʉ́ nyɨ̌-tírɔ̀, nyǎdʉ̀ àmbɛ nyɨ̌ nyòzè dhu ɔ̀nzì dɔ̌ dhu náarana kǎkà ivíví fɨyɔ́ aʼuta nà alɛ àbhʉ ràwà ì nzɛ́rɛnga ɔ̀ nɨ̌.

10 Obhó tɨ́, ivíví pbìndà aʼuta nà alɛ náapɛ́ ɨnyɨ, ɨnga nʉ́nɨ alɛ nyʉ́ nálǎ sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tɨ́ ìzǎ náʼa nyɨ nyɨ́ sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ ka karɨ́ ɔ̀ná rɔ̀ sɔmǎ-dzà ɔ̌ rɔ̀ rɔ́, nɨ́ kàbhà ɨrɛ̀ta tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ kʉ̀tʉ rɔ̀nyʉ̀ sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tɨ́ ɔ̀nyʉ̀?

11 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, pbʉ̀kʉ̀ ɨnga tʼʉ́nɨta-okú dɔ̀ rɔ̀, wɔ̀ ndɨ ivíví aʼuta nà alɛ, ndɨrɔ̀ yà Krɨ́stɔ̀ nyʉ́ náavɛ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀, nɨ́ rǎdʉ̀ àwɨ̌ atdídɔ̌.

12 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyɨ́ dhu ʉ̀fǎ adɔ́kʉ mà awɛ́kʉ mànà ɔ̀nzɨ̌, nyǎdʉ̀ afíya ìnza dhu, rǎdʉ̀ ì̀ʼì àdhàdhì ɨwà nyɨ̌ nyàfǎ dhu Krɨ́stɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ nyʉ́ dhu bhɛ̌yi.

13 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɔ̀nyʉ̀ náapɛ́ Yɛ̌sù náʼù adɔ̀du mà ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ awɛ̀du mà nábhʉ̌ rì̀tsì nzɛ́rɛnga ɔ̀, nɨ́ ma mádʉ̀ àdɨ ìnzɨ̌ mongò ìzǎ àʼà kɔ́rɔ́ ɨdhɔ ɔ̌, akyɛ ndɨ dhu arana abádhí àbhʉ rùwɨ̌ nɨ̌.

9

Uvitatálɛ àkǎ àbà fɨyɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̀dɔ rɨ́ dhu yà ì arɔ́nzɨna kasʉ-nyʉtsì dhu (Luk 10.7; Kas 20.34-35; 2Kò 11.7-12; Gàl 6.6; 1Tì 5.17-18)

1 Ɨma tɨ́ obhó uvitatálɛ ngʉ̌kpà uvitatálɛ bhɛ̌yi? Ma mátɨ́ obhó ì̀ʼì dùdú matɨ́rɔ̀? Ɨma mála tɨ́ nzá Yɛ̌sù, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ? Nyɨ̌ nyʉ́, nyɨ̌ tɨ́ obhó yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù tɔ̀ ma mɔ́nzì kasʉ-nyʉtsì rɔ̀ úvò alɛ?

2 Ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ma mapɛ́ ì̀ʼì ìnzɨ̌ nɨ́ uvitatálɛ tɨ́, nɨ́ fʉ̌kʉ̀ ɨma nɨ́ uvitatálɛ nyʉ́. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nɨ́ yà ma mɔ́nzì uvitatálɛ tɔ́ kasʉ ìtɛ̀ rɨ́ alɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-nyʉtsì.

3 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ ìndrʉ̌ rɨ̌ mɔbhʉ rɔ̀, ma marɨ́ mugye dùdú tɨ́ dhu:

4 mǎʼɨ uvitatálɛ tɨ́rɔ̀, mǎ tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ àkǎ mɔ̌nyʉ̀ dhu, mǎdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ fàká kasʉ-otù ɔ̌?

5 Tsìbhálɛ nà ma mì̀ʼì rɔ̀, ma màkǎnà tɨ́ nzá ndɨ tsìbhálɛ rʉ̀ndà ma abhi ɔ̀ ma márà rɔ̀, àdhàdhì ngʉ̌kpà uvitatálɛ mà, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù tʼádɔ́na mà Pɛ́tɛrʉ̀ mànà náarɔ́nzɨna dhu bhɛ̌yi?

6 Tɨ́ mǎʼɨ kɛ̀lɛ̌ ndɨ Bàrnabà nà mǎ mádʉ̀ àkǎ mɔ̌nzì kasʉ ɔtsʉ́ka nyʉ́ nɨ̌ ndɨ́nɨ̌ mǎ mabá tɨ́ ɔ̀nyʉ̀?

7 Ádhɨ pbá mùnowì ndɨ kàsʉ̌na ùbhɔ̌ arɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀? Ádhɨ pbá alɛ ndɨ vɨ̌nyɔ̀-kpa òzò arɨ́ ìnzɨ̌ ndì ndɨ́ ndɨ vɨ̌nyò-kpɔ̌ ɔ̀tɔ rɔ́rɔ̀? Ndɨrɔ̀ ádhɨ pbá alɛ ndɨ ìkyì ʉ̀nda arɨ́ ìnzɨ̌ ndì ndɨ́ fɨndá màkyɨ̌ ɔ̀mvʉ̀ rɔ́rɔ̀?

8 Yà ma mʉ̀nɔ̀ dhu tɨ́ obhó ìndrʉ̌ arɔ́nzɨna dhu? Músà bhà Ʊyátá náatɨ́ nzɨ̌ àdhàdhì dhu kɛ̀lɛ̌ nʉ́nɔ átɔ̀?

9 Obhó tɨ́, ndɨ Ʊyátá ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu katɨ: «Nyɨ nyàkǎ nzá nyʉtsì nganʉ̀-ɔ̌nga òtsi rɨ́, ndɨ́nɨ̌ kpɔ̌na uvò tɨ́ kɛ́lɛ́na ɔ̀ rɔ̀ ìkyì-akpà-tsʉ̀ ìnzɨ̌ ndɨ nganʉ̀ nɔnyʉ tɨ́*.» Kàgàwà náatɨ́ afína ìtʉ̌ ìkyì-akpá tɔ́ dhu nɨ̌?

10 Ròsè dòtsí, kʉ̌nɔ tɨ́ ɨnzá wɔ̀ dhu àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀? Obhó tɨ́, wɔ̀ dhu ka kandí àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀. Ɨnga òbhì rɨ́ alɛ nákǎ ndòbhì ɨnga ndàdʉ̀ dhu àʼù àbà ndì ràrɨ̌ ndɨ ɨnga ɔ̌ rɔ́ʼɔ̀ dhu-rɔrɔ̀ nábà fɨ̌ndà átɔ̀. Ndɨrɔ̀ ɨnga ɔ̌ rɔ̀ rɨ́ dhu ògu alɛ nákǎ ndàʼù dhu, àbà ndì ràrɨ̌ ndɨ ɨnga ɔ̌ ka kògù dhu-rɔrɔ̀ nábà.

---

* **9:9 9.9** Tɔ̀r 25.4

11 Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ alɛ-afí tɔ́ itse mǎ mózò afíkʉ ɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ mǎ mɨ́ alɛ-ngbɔ̀ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ rɨ́ dhu nábà fʉkʉ́ dhu tɨ́ nzɛ́rɛ dhu?
12 Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ ngʉ̌kpà uvitatálɛ náarɨ́ ɨ dhu àbà fʉkʉ́ dhu tɨ́, nɨ́ ròsè dòtsí, mǎ nyʉ́, mǎ màkǎ tɨ́ nzá mǎbà ka átɔ̀? Pbɛ́tʉ̀ mǎ mónzì nzá nyɨ̌ nyɔ̌nzɨ dzʉ̀nàka atdí dhu nɨ̌ màtɨ́. Mǎ móndù kɔ́rɔ́ dhu-dzi akyɛ mǎ mowuna Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ nɨ̌.
13 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ obhó dhu Kàgàwà bhà-dzá arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ rarɨ́ fɨyɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nábà ányì-dzá ɨ ɔ́nzɨna kasʉ ɔ̀ rɔ̀? Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ obhó dhu màzàbahʉ̀ dɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ rarɨ́ fɨyɔ́ ɔ̀nyʉ̀ àbà ndɨ màzàbahʉ̀ dɔ̌ ɨ ʉ́bɨ̌na pɛrɛ̀ tɨ́ ɨzǎ ɔ̀ rɔ̀?
14 Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nʉ́ʉyá dhu kǎkà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ arɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ tɔ̀ ndàtɨ, abádhí ràrǎdʉ̀ fɨyɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̀dɔ rɨ́ dhu-tsí àbà ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-otù ɔ̌.
15 Pbɛ́tʉ̀ ɨma, ma mónzì nzá atdí dhu mà kɔnzɨ dzʉ̀nàdu nɨ̌. Nɨ́ ma mɨ́ milè ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ yà ma màndɨ̌ dhu, nɨ́ ma màndɨ̌ nzá, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyibho tɨ́ dhu idù. Ɨnga nɔ̀fɔ̀ idù dhu nyʉ́ nɨ́ mɔvɛ̀ ɔ̀vɛ̀ tɨ́, dhu ùnzi dɔ̌ ma mambɛ̀na ìndrʉ̌-fɔ́ rɔ̀. Atdí alɛ mà rɨ̌ nzɨ̌ wɔ̀ ma mɨ́ milè okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu àkɔ̌ fudú rɔ̀.
16 Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ ma mɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu nɨ́ nzɨ̌ mabhʉ̌ rɨ́ mɨdzɨ̌ ma dhu. Ndɨ dhu nɨ́ ɨwà àkǎnà atdídɔ̌ nyʉ́ mʉnɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu. Ɨnzɨ̌ ma mɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu, nɨ́ rǎdʉ̀ ɨ'ɨ̀ àpbɛ̌ nyʉ́ tɨ́ idù.
17 Dhu ɨ́'ɨyǎna gukyè ma nyʉ́ tɨ́rɔ̀ ma móvò yàrɨ́ kasʉ mongò ɔ̀nzìnà dhu tɨ́, nɨ́ ma mákǎna mabà pbàkà mʉ̀kɨ̀mbà. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ kɔ̀nzɨ Kàgàwà íbhò ndɨ ndɨ kasʉ mongò ɔ̀nzìnà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
18 Nɨ́rɔ̀, pbàkà mʉ̀kɨ̀mbà nyʉ́ nɨ́ àdhu? Pbàkà mʉ̀kɨ̀mbà nɨ́ mɔvɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ka kɨ́ mubhɔ̌ rɔ́rɔ̀. Kà-tɨ̀ nɨ́ mɔvɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ma mɨ́ kɔ̌tù ɔ̌ àkǎnà mabà dhu ɔ̀nzi rɔ́rɔ̀.
19 Ma mɨ́'ɨ̀ dùdú matɨ́rɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, ma mɔ́nzɨ̀ ma matɨ́rɔ̀ mɨ'ɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ ɨnɔ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ ábhɔ̌ alɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ tɔ̀.
20 Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌, ma marádɨ Mʉ̀yàhudì bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ Pbàyàhúdí. Músà bhà Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ abádhí rɨ̌ rɔ̀, mǎ maróko abádhí mànà ndɨ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ma mɨ́ dhu bhɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ ɨma nyʉ́, ɨ̀mbǎ ma mɨ́'ɨ̀ ndɨ Ʊyátá-tsìnǎ rɔ́rɔ̀. Ma marɨ́ kɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ ndɨ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ arɨ́ alɛ.
21 Ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ Músà bhà Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ alɛ nzínzì ɔ̌, ma marádɨ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ndɨ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ alɛ bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ abádhí Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù tɔ̀. Wɔ̀ dhu rɨ̌ nzɨ̌ atɨna ɨnzá ma rɨ́fʉ Kàgàwà bhà Ʊyátá. Ma márɨ́ kɨ̀fʉ̌ ɨ̀fʉ̌, Krɨ́stɔ̀ bhà Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ma márɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
22 Ndɨrɔ̀ kǎkà ivíví fɨyɔ́ a'uta arɨ́'ɨ̀ alɛ nzínzì ɔ̌, ma márɨ́ mɔnzɨ matɨ́rɔ̀ ivíví a'uta nà alɛ bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ ɨ ivíví a'uta nà alɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù tɔ̀. Nɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀, ma márà mɔnzɨ rɔ̌ abádhí rɨ̌'ɨ̀ ɔ̀ná kɔ́rɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ma mara tɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ ɨ̀gʉ rɔ̌ dhèdhèrɔ̀ otu ɔ̌.
23 Ma márɨ́ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀nzɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ kà-nyʉtsì rɨ́'ɨ̀ ídzìnga átɔ̀.
24 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tɨ́ obhó dhu ɨkpa tɔ́ odhó dɔ̌, kɔ́rɔ́ alɛ rarɨ́ ɔngʉ tɔ́ kàsʉ̌sù ɔ̀nzɨ, pbɛ́tʉ̀ atdí alɛ kɛ̀lɛ̌ rarɨ́ ndɨ àrà mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ pɛrɛ̀ àbà? Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎmbɛ ɔ̀tse dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ pɛrɛ̀.
25 Kàsʉ̌sù tɔ́ ɨkpa nɔ̀zè 'ɨ̀kpà alɛ kɔ́rɔ́ náarɨ́ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà dhu ʉ̀bha, 'àdʉ̀ afíya àpba ɔngʉ t'údheta rɔ̌. Abádhí arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ ɨ abá tɨ́ mʉ̀kàkʉ́, àzèmbè pbání ndɨ̀nza rádʉ̀ mʉ̀kàkʉ́ kɛ̀lɛ̌. Pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌'ɨ, àlɛ̌ kárɨ́ kàsʉ̌sù ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kabá tɨ́ yà ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ ndɨ̀nza mʉ̀kàkʉ́.
26 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨma, ma márɨ́ nzɨ̌ àngɨlɨ, mambɛ mubi dɔ̌ akyɛ. Ma mɨ́'ɨ̀ àdhàdhì ɔtsʉ́na ndɨ̀ ndàngùrʉ̌ rɔ́rɔ̀ rɨ́ anya ɔ̀nzɨ, ɨ̀nzɨ̌ ndɔ̀pbɨ̀ mbàrátánga alɛ bhɛ̌yi.

27 Pbɛ́tʉ̀, ma marávu ngbɔ̌du rɔ̌ ma-tɨ́rɔ̀ ɨ̀dzɨ́dzɔ̀ ɨ̀kpa-tɨ̀dɔ̀ nɨ̌, madʉ̀ lɛ̀màna ɔ̀nzɨ̀, akyɛ Kàgàwà araya mɔdhɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ mabà pɛrɛ̀ nɨ̌, ɨ̀ma yà ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ma marɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ rɔ̀.

10

Sànamʉ̀ àkǎ nzá kʉ̀lɛ̌ dhu
(Zàb 78.13-33; 106.9-22; Ɛ̀br 3.7-19)

1 Àbanɨ̌nzó, ma mòzè nzá nyǎdzo yà Músà-owù nʉ̀ngʉ̀ àlɛ̌ t'ábhúna rɔ̌ ndɨ̀ nanzɨ̀ dhu rɔ̌ rɔ̀. Abádhí kɔ́rɔ́ núubhì yà 'ʉ̀nda rɨ́ àpbù tɔ́ sɨ́sɨ́ tsìnǎ*, ndɨ̀rɔ̀ abádhí kɔ́rɔ́ nʉ́ʉ̀dà pfɔ̌ya dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀nǎ ɔ̀nánga ùtù ndɨ̀ ɔyɔ rɔ́rɔ̀*.

2 Àpbù-tsìnǎ abádhí ubhì dhu mà ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀nǎ abádhí ʉ̀dà dhu mànà, nɨ́ɨ'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ ɨ̀wà Kàgàwà ùbho bàtizò abádhí tɔ̀ kɔ́rɔ́ ndɨ́nɨ̌ Músà-owù nʉ̀ngʉ̀ tɨ́ dhu bhɛ̌yi.

3 Abádhí kɔ́rɔ́ náanyʉ̀ Kàgàwà àbhʉ̀ fɨ̃yɔ̀ atdí ɔ̀nyʉ̀-tɨ̀dɔ̀*.

4 Abádhí kɔ́rɔ́ náamvʉ̀ Kàgàwà àbhʉ̀ ràhʉ̀ bhalabhala tɔ́ odu ɔ̀ rɔ̀ fɨ̃yɔ̀ ɨ̀dha. Wɔ̀ ndɨ̀ bhalabhala tɔ́ odu nɨ'ɨ̀ Krɨ́stɔ̀ yà abádhí nʉ̀nda*.

5 Pbɛ́tʉ̀, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ abádhí nzínzì ɔ̌ náafɔ̀ nzá Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́. Nɨ́ ndɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí nʉ́ʉ̀vɛ̀, abvòya ròyì rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌.

6 Kɔ̌kɔ̀ dhu náanzɨ̀ ɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ'ɨ tɨ́ ídzì ɔ́fɔ̀ tɨ́ àlɛ̌ tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ kadʉ̀ tɨ́ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ̀ àlɛ̌ kɨ́ dhu-atdyú nóhò, àdhàdhɨ̀ abádhí náahò kǎtdyú dhu bhɛ̌yi*.

7 Nɨ́rɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌'ɨ̀ sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ arɨ́ alɛ tɨ́, àdhàdhɨ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ nʉ́ʉ̀lɛ́nà sànamʉ̀ dhu bhɛ̌yi*. Àdhàdhɨ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá náarʉ́nɔna dhu bhɛ̌yi: «Ìndrʉ̌ náakò obvò ɔ̀nyʉ̀ t'ɔ́nyʉ̀ta tɔ̀ ndɨ̀rɔ̀ dhu t'ɔ́mvʉ̀ta tɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, abádhí adʉ̀ 'ɨ̀và ɔrʉ́, 'ɔ̀bɛ̀ sànamʉ̀-ɔ̀nzɨ̌*.»

8 Àlɛ̌ kàkǎ nzá àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀, àdhàdhɨ̀ atdídhená alɛ abádhí nzínzì ɔ̌ náanzɨ̀ dhu bhɛ̌yi. Nɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌, ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná ɨ̀bhʉ̀ nà lʉ̀fʉ̀ alɛ nʉ́ʉ̀vɛ̀ atdí ɨ̀dhɔ ɔ̌ tɨ́*.

9 Àlɛ̌ kàkǎ nzá àlɛ̌ rùmvʉ̌ Krɨ́stɔ̀-afí àdhàdhɨ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náanzɨ̀ dhu bhɛ̌yi. Nɨ́, osu núubhí abádhí, rʉ̀vɛ*.

10 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nù, àdhàdhɨ̀ atdídhená alɛ abádhí nzínzì ɔ̌ náanù dhu bhɛ̌yi. Nɨ́ ìndrʉ̌-tsè ɔ̀tdɨ̀ arɨ́ màlàyikà náatdɨ̀ abádhí-tsè kɔ́rɔ́*.

11 Kɔ̌kɔ̀ dhu náanzɨ̀ ɨ̀ abádhí rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨ'ɨ tɨ́ atdí ɔ́fɔ̀ tɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀. Ndɨ̀rɔ̀ ka kandí ka ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌-nyɨ̀kpɔ́ nitdyu tɨ́, yà ípìrɔ̌rɔ̀ àlɛ̌ kɨ́'ɨ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rǎrà ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndara tɨ́ ndɔ̀dɨ̀ ɔ̀ná kàsʉ̀mɨ̀ ɔ̌ rɔ̀.

12 Nɨ́ ndɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨ̀ nɨ̀rɛ̀ ɨ̀wà ndɨ̀ ndídè pbɨ̀ndà a'uta ɔ̌ dhu tɨ́ alɛ, nákǎ ndɔ̀dɔ̀ ndɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀tsɨ̀ pbɨ̀ndà a'uta ɔ̌ rɔ̀.

13 Wɔ̀ pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀ náarɨ́ afíkʉ̀ ùmvʉ̌ nɨ̌ umvútá nɨ́ yà kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ-afí ùmvʉ̌ kǎrɨ́ nɨ̌. Kàgàwà nɨ́ yà ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌ arɨ́ alɛ, nɨ́ kà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ nyǎbhʉ̀ pfɔ̀mvɔ rùmvʉ̌ afíkʉ̀ ròsè ɔbɨ̀kʉ̀ dɔ̀nǎ. Pfɔ̀mvɔ náapɛ́ afíkʉ̀ ùmvʉ̌, nɨ́ Kàgàwà rǎdʉ̀ ɔbɨ̀ àbhʉ̀ fʉ̌kʉ̀ nyɔ̌ndù ndɨ̀ dhu-dzi, nyǎdʉ̀ lɛ̀màna ɔ̀nzɨ̀.

14 Nɨ́ ndɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌ndà nyɨ̌ ɨ̀tsɛ sànamʉ̀ t'ʉ́lɛ́tá rɔ̌ rɔ̀.

Ɨnzá dhu àkǎ kungbò alɛ pfɔ̀mvɔ nà dhu

15 Ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀ àdhàdhɨ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ̀ alɛ bhɛ̌yi. Nɨ́ nyɨ̀rɛ̀ pɛ́ yà ma mɔ́vɔna fʉ̌kʉ̀ dhu-ɔ̌nga nyɨ̌-tɨ́rɔ̀.

---

* **10:1 10.1** Uvt 13.21-22 * **10:1 10.1** Uvt 14.21-22 * **10:3 10.3** Uvt 16.4-35 * **10:4 10.4** Uvt 17.5,6; Ɔzt 20.7-11 * **10:6 10.6** Ɔzt 11.4,34 * **10:7 10.7** Uvt 32.1-5 * **10:7 10.7** Uvt 32.6 * **10:8 10.8** Ɔzt 14.37; 25.1-9 * **10:9 10.9** Ɔzt 21.5-6 * **10:10 10.10** Ɔzt 17.6-14

16 Yà Kàgàwà tɔ̀ àlɛ̌ kí ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ nǐ kɔ́pà-tsʉ̀ àlɛ̌ kɔ̀mvʉ̀ rɔ̀, ndɨ kɔ́pà-otù ɔ̌ àlɛ̌ kùngbò tí nzá àlɛ̌ Krístɔ̀-azù mànà? Ndɨrɔ̀, yà àlɛ̌ kí mʉ̀gatì-ɔ̌nga ʉ̀kɔ̌ àlɛ̌ ràdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀nà rɔ̀, ndɨ mʉ̀gatì-otù ɔ̌ àlɛ̌ kùngbò tí nzá àlɛ̌ Krístɔ̀-ngbɔ̀ nà?
17 Obhó tí, mʉ̀gatì rǐ'ì atdí tí. Ndɨrɔ̀, abhɔ rɔ̀ màtí àlɛ̌ kí mbǎ ì'ì, ní àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́ ní atdí alɛ-ngbɔ̀, àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ kí ndɨ atdí mʉ̀gatì kɛ̀lɛ̌ nɔ́nyʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
18 Nyàndà pɛ́ Pbàìsràyélí tɔ́ ɔ́fɔ̀ átɔ̀: pɛrɛ̀ tí ka kùbho màzàbahʉ̀ dɔ̌ Kàgàwà tɔ̀ ɨzǎ ná'a abádhí arí ndínǐ ì ungbò tí ì otùna ɔ̌ Kàgàwà nà.
19 Nírɔ̀, ádhu ndɨ ma mòzè mʉnɔ̀ wɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̌? Tí ìnè sànamʉ̀ tɔ̀ ka kùbho pɛrɛ̀ tí ɨzǎ ràrǐ'ì mʉ̀gàsʉ̀ nà? Ndɨrɔ̀ tí ìnè sànamʉ̀ ràrǐ'ì mʉ̀gàsʉ̀ nà?
20 Ɨnzǐ akɛkpá màtí! Pbɛ́tʉ̀, ma mátɨna yà màzàbahʉ̀ dɔ̌ ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ arí ùbhǒna pɛrɛ̀ tí dhu núbhǒ abádhí rarí pfɔ̀mvɔ tɔ̀, ɨnzǐ ní Kàgàwà tɔ̀. Ní, ɨma nyʉ́ ma mòzè nzá nyǔngbò nyǐ pfɔ̀mvɔ nà.
21 Nyǐ nyí nzǐ àdʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krístɔ̀ bhà kɔ́pà-tsʉ̀ ɔ̀mvʉ̀, nyǎdʉ̀ pfɔ̀mvɔ bhà kɔ́pà-tsʉ̀ nɔ́mvʉ̀ átɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi tí, nyǐ nyí nzǐ àdʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɔ̀nyʉ̀ nɔ́nyʉ̀, nyǎdʉ̀ pfɔ̀mvɔ bhà-tsí nɔ́nyʉ̀ átɔ̀.
22 Ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kɔ̀zè tí àlɛ̌ ràngbɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà nàwí? Àlɛ̌ tí'ì ɔbɨ nà rɔ̀sè kà dɔ̀nǎ?

Dhu àkǎ kɔnzɨ kɔ́rɔ́ dhu Kàgàwà-ɔvɔ̀ nilè tí dhu

23 Atdídhená alɛ arátɨna: «Kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ rʉsà ka kʉ́fà wà.» Ndɨ dhu ní obhó dhu nyʉ́, pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu ní nzǐ dhu-dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ rádʉ̀ dhu. «Kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ rʉsà ka kʉ́fà wà», pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu ní nzǐ ìndrǔ ɔ̀sɨ rádʉ̀ dhu.
24 Atdí alɛ mà nákǎ nzá ndɔ̀nɛ̀ fǐndà tí rí ídzìnga àbhʉ̌ dhu, pbɛ́tʉ̀ kàkǎ ndɔ̀nɛ̀ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ rí ídzìnga àbhʉ̌ dhu.
25 Nyǐ nyí'ì ìnè nyɔ̌nyʉ̀ ɨngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ dhu mà yà kòbǐ ɔ̌ ka kòdzì, ɨnzá nyǐ nyɔ̀ngʉ̀ dhu dɔ̀ná afíkʉ ɔ̀ rí'ì ɨrɛ̀ta-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ́rɔ̀.
26 Obhó tí, yà adzɨ ɔ̀ná rí'ì kɔ́rɔ́ dhu mànà ní Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà malɨ*.
27 Dhu apɛ́ ì'ì ɨnzá Kàgàwà ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ nánzì nyǐ ɔ̀nyʉ̀ tɔ̀ dhu tí, nyǎdʉ̀ nyǎ'ù nyǒwù ányɨ, ní nyǐ nyàkǎ nyɔ̌nyʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu yà àbadhi àbhʉ fʉ̌kʉ̀ ɨnzá nyǐ nyɔ̀ngʉ̀ tǐna yà afíkʉ ɔ̀ rí'ì ɨrɛ̀ta-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ́rɔ̀.
28 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ alɛ apɛ́ dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀, ndàtɨ: «Yàrí ɨzǎ ní pɛrɛ̀ tí ka kàbhʉ sànamʉ̀ tɔ̀,» ní nyǐ nyàkǎ nzá nyǎ'à ndɨ ɨzǎ, wɔ̀ ndɨ dhu nɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ yà alɛ-afí ɔ̀ rí'ì ɨrɛ̀ta-okú dɔ̀ rɔ̀.
29 Ma mɔ̀tɛ̀ nzá afíkʉ ɔ̀ rí'ì ɨrɛ̀ta dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ma mɔ̀tɛ̀ yà ndɨ dhu nɔ̀vɔ̀nà fʉ̌kʉ̀ alɛ-afí ɔ̀ rí'ì ɨrɛ̀ta dɔ̌.
Tí ídzì dhu ndɨ, ɨnyɨ mʉ̀krístɔ̀ tírɔ̀, nyɨ nyíde ɨngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ dhu mà ɔ̀nyʉ nyɨ nyí dhu tɔ́ ɨrɛ̀ta dɔ̌ tí, àzèmbè ɔdhɨ̀nʉ rǐ kɔ̀zʉ̀ nzɛ́rɛnga tí rɔ́rɔ̀?
30 Tí ídzì dhu ndɨ átɔ̀ nyɨ nyíde pbʉ̀kʉ̀ ɨrɛ̀ta dɔ̌ tí, nyɔnyʉ̀ yà ɨwà nyɨ nyàbhʉ ɔ̀tsɔ̀ Kàgàwà tɔ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu, àzèmbè ɔdhɨ̀nʉ rɔ̌rʉ̀ dʉ̀nʉ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ́rɔ̀?
31 Nírɔ̀, dhu apɛ́ ì'ì nyǐ nyí dhu ɔ̀nyʉ dhu tí, nyǐ nyí dhu ɔ̀mvʉ̀ dhu tí, ndɨrɔ̀ nyǐ nyí kɔ́rɔ́ dhu-tsí ɔ̀nzɨ dhu tí, ní nyǐ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ kɔ́rɔ́ ɨ dhu Kàgàwà-ɔvɔ̀ nilè tí.
32 Nyǐ nyàkǎ nzá nyǎbhʉ Pbàyàhúdí mà, ɨnzǐ ní Pbàyàhúdí mà, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà Kànɨsà mà rɔ̀tsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ nyǐ nyɔ́nzɨna dhu-otù ɔ̌.
33 Nyǐ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ dhu yà ɨma nyʉ́ ma marí dhu ɔ̀nzɨ dhu bhěyi: ma marí ɔbɨ ɔ̀nzɨ atdídɔ̌, ndínǐ ma mɔ́nzɨna kɔ́rɔ́ dhu nɔ́ɔfɔ́ tí kɔ́rɔ́ alɛ-nyɨ̀kpɔ́. Obhó tí, ma marí nzǐ idù rí ídzìnga ìbho atdírɔ̀ dhu ɔ̀nɛ, pbɛ́tʉ̀ ma marí ábhɔ̌ alɛ tɔ̀ rí ídzìnga àbhʉ̌ dhu ɔ̀nɛ, ndínǐ Kàgàwà ɨgʉ́ tí abádhí.

11

1 Nyǐ nyàkǎ nyǒdyì pbàkà ɔ́fɔ̀, àdhàdhì ɨma nyʉ́ ma mídyì Krístɔ̀ bhà ɔ́fɔ̀ dhu bhěyi.

* **10:26 10.26** Zàb 24.1

Vèbhálɛ mà kpabhálɛ mànà nákǎnà ʼɨʼɨ̀ nà sɔmǎ-dzà ɔ̌ ɔ́fɔ̀
(1Kò 14.40; Ɛ̀fɛ 5.22-24; 1Tì 2.8-14)

2 Ma mɨ̀fʉ nyɨ̌ ɨ̀fʉ̌ tí nyɨ̌ nyárí mɨrɛ̀ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌, nyǎdʉ̀ yà fʉ̌kʉ̀ ma múdhe dhu ɔ̀dɔ̀ àdhàdhì yà ma nyʉ́ ma múdhe ka fʉ̌kʉ̀ dhu bhɛ̌yi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

3 Pbɛ́tʉ̀ ma mòzè nyʉ̌nɨ yàrí dhu: Krístɔ̀ ní ndɨ ɨ̀ngbàtí ɨ̀lɨ ndì kpatsìbhálɛ-dɔ, kpatsìbhálɛ ní pbɨ̀ndà tsìbhálɛ-dɔ, ndɨrɔ̀ Kàgàwà ní Krístɔ̀-dɔ.

4 Nírɔ̀, ɨ̀ngbàtí ílɨ ndì kpatsìbhálɛ mà náapɛ́ dɔ̀na àtsì Kàgàwà rɔ̌ ndì ndí ndɨ̀tsɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ nabì bhɛ̌yi ndì ndí dhu ɔ̀vɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ní ndɨ alɛ ní Krístɔ̀ yà dɔ̀na tí rí'ì gàyà nɔ̀nzì alɛ.

5 Pbɛ́tʉ̀ ɨ̀ngbàtí ílɨ ndì tsìbhálɛ mà náapɛ́ nzɨ̌ dɔ̀na àtsì Kàgàwà rɔ̌ ndì ndí ndɨ̀tsɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ ndì ndí dhu ɔ̀vɔ nabì bhɛ̌yi ɔ́ná kàsʉmì ɔ̌, ní ndɨ tsìbhálɛ ní pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ yà dɔ̀na tí rí'ì gàyà nɔ̀nzì*. Wɔ̀ dhu rǎdʉ̀ ndàla àdhàdhì kà-dɔ̀ká ka kàkpà dhu bhɛ̌yi†.

6 Dhu apɛ́ ì'ì ɨ̀nzá tsìbhálɛ àtsì dɔ̀na dhu tí, ní kàkǎnà ndàbhʉ dɔ̀na-ká kazè! Pbɛ́tʉ̀, tsìbhálɛ-dɔ̀ká ka kàzè dhu, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ kà-dɔ̀ká ka kàkpà dhu rɨ̌ alɛ-nyì àbhʉ̌ rɨ̀wʉ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, dhu àkǎ kà ràtsì dɔ̀na.

7 Kpatsìbhálɛ́ na nákǎ nzá ndàtsì dɔ̀na. Ka ní Kàgàwà-wɔ̀yɔ̌, ndɨrɔ̀ ka ní Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀. Ndɨrɔ̀ tsìbhálɛ ní pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀.

8 Obhó tí, Kàgàwà náabhɔ̀lɔ̀ nzá kpatsìbhálɛ ràhʉ tsìbhálɛ-ɔngɔ̀-kpa ɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ tsìbhálɛ ní ndɨ kǎbhɔ̀lɔ̀ ràhʉ kpatsìbhálɛ-ɔngɔ̀-kpa ɔ̀ rɔ̀.

9 Ndɨrɔ̀, Kàgàwà náabhɔ̀lɔ̀ nzá kpatsìbhálɛ tsìbhálɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ tsìbhálɛ ní ndɨ kǎbhɔ̀lɔ̀ kpatsìbhálɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.

10 Ní, tsìbhálɛ rɨ̌'ì pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ tí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, dhu àkǎ kà ràtsì dɔ̀na rɨ'ì pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ bhà ádrʉ̀ngbǎnga-tsìnǎ ndì ndarí'ì dhu ɨ̀tɛ̀ rí dhu tí, màlàyíká-okú dɔ̀ rɔ̀*.

11 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà udhé dhu-bvʉ rɔ̌, tsìbhálɛ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ̀mbǎ ndì ràrɨ̌'ì kpatsìbhálɛ-atdyú nà, ndɨrɔ̀ kpatsìbhálɛ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà ɨ̀mbǎ ndì ràrɨ̌'ì tsìbhálɛ-atdyú nà.

12 Obhó tí, àdhàdhì tsìbhálɛ Kàgàwà náabhɔ̀lɔ̀ ràhʉ kpatsìbhálɛ-ɔngɔ̀-kpa ɔ̀ rɔ̀ dhu bhɛ̌yi tí, kpatsìbhálɛ aráhʉ tsìbhálɛ-nyʉtsì rɔ̀ ʉgʉta-otù ɔ̌. Ndɨrɔ̀ Kàgàwà ní ndɨ abádhí nanzì ɔ́yɔ̌ rɔ̀ kɔ́rɔ́.

13 Nyɔ̀tdì pɛ́ yà anya nyɨ̌ nyʉ́ tírɔ̀: tsìbhálɛ rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌ ɨ̀nzá ndì ndàtsì dɔ̀na rɔ́rɔ̀ dhu tí ídzì dhu?

14 Yà Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ alɛ-dɔ̀ká ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ nítɛ̀ tí nzá dhu, kpatsìbhálɛ rɨ̌ dɔ̀na-ká ìvɨ̌ ádzàdzɨ̌ dhu ràrɨ̌ kà-nyì àbhʉ̌ rí rɨ̀wʉ̀ dhu?

15 Pbɛ́tʉ̀ tsìbhálɛ tɔ̀, dɔ̀na-ká rɔ̌vi ádzàdzɨ̌ dhu ní ɨ̀fʉta. Obhó tí, ádzàdzɨ̌ aróvi àyɨ̌ Kàgàwà abhʉ̀ tsìbhálɛ tɔ̀, rɨ'ì dɔ̀na àtsì kà rǎdʉ̀ nɨ̌ mbɛrʉ̀ bhɛ̌yi.

16 Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ apɛ́ ndɔ̀zè ndàgɔ̀ ndɨ wɔ̀rí ɔtɛ dɔ̌, nákǎ ndʉ̀nɨ dhu àlɛ̌'ɨ mà, àlɛ̌ ràrɨ̌'ì mbǎ ngǎtsi ndɨ mànduʉ nà, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà kànísá nyʉ́ mà ràrɨ̌'ì mbǎ kà nà.

Ɔ̀nzìtálɛ rɨ̌ ɨzʉ̀ àbhʉ̌ nǎkʉ̀tálɛ-afí ɔ̀ àzè nítɛ̀ rí ɔ̀nyʉ̀-otù ɔ̌ dhu

17 Yà kòmbí ma mɔ́vɔna fʉ̌kʉ̀ ɔtɛ ɔ̌, ma mí nzɨ̌ nyɨ̌fʉ̌ ɨ̀fʉ̌ tí. Obhó tí, yà nyɨ̌ nyùndu nyɨ̌ nɨ̌ fʉ̀kʉ́ unduta náaríbhona fʉ̌kʉ̀ ní nzɨ̌ ídzì dhu, pbɛ́tʉ̀ kǎríbhona ní nzɛ́rɛ dhu.

18 Angyɨnǎ rɔ̀ ma mírì wà dhu yà nyɨ̌ nyùndu nyɨ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ʉ̀kʉ́nga rarí ndʉ̀ndɔ ʉ̀ndɔ tí. Ní ma mà'ù wà ndɨ dhu gòna tí.

---

* **11:5 11.5** Pɔlɔ̀ bhà kàsʉmì ɔ̌, tsìbhálɛ rɨ̌ dɔ̀na àtsì dhu nɨ'ì ɨfʉta ɨ̀tɛ̀ ɨ́yàdhíyà rɨ̌ nɨ̌ ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌, ndɨrɔ̀ pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ-ɔ̀nzɨ̌ nɨ̌ ize. † **11:5 11.5** Pbàgìríkí-bvʉ̀ ka kakpánà dɔ̀na-ká tsìbhálɛ ní mʉ̀nyɔ̀nì ɔ̀nzɨ rí rɔ́ ka kɔ̀tdɨ̀. Ka kakpánà ka, ndínɨ̌ kà-nyɨ nabhʉ̀ tí rɨ̀wʉ̀. * **11:10 11.10** Ìsa 6.2; Màt 18.10; Ɛ̀fɛ 3.9-10

19 Obhó tí, dhu àkǎnà wà ùkúnga rùndɔ̀ ndì, ndínǐ ka kʉnɨ tí atdí afíya nyʉ́ nà arí
Yěsù-owù ùngʉ̌ alɛ.
20 Yà nyǐ nyùndu nyǐ rɔ̀, nyǐ nyárɔ́nyʉna ní nzǐ Ádrùngbǎlɛ Yěsù bhà ɔ̀nyʉ̀.
21 Obhó tí, ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ nyǐ nyí rɔ̀, ngǎtsi alɛ arí ndàpà ndɔ̀nyʉ̀ pbìndà ɔ̀nyʉ̀ nyʉ́
ndìtírɔ̀ angyi. Ní ndɨ dhu bhěyi, nzínzìkʉ ɔ̌ atdídhená alɛ náarádʉ̀ òko àwù nà,
ngʉ̌kpà alɛ ràdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ 'òri nǐ‡.
22 Nírɔ̀, nyǐ nyátí mbǎ ì'ì ɨdza nà, yà nyǐ nyádʉ̀ dhu ɔ̀nyʉ̀, nyǎdʉ̀ dhu ɔ̀mvʉ̀ ɔ̀yá
rɔ̀? Ndɨrɔ̀, nyǐ nyɔ̀zʉ̀ tí Kàgàwà bhà Kànɨsà àkyǎkyɛ̀ dhu tí? Nyǐ nyózè tí nyǐwʉ kǎkà
ìmbǎ dhu arí'ì fɔyá alɛ-nyì? Ádhu nyʉ́ ndɨ nyǐ nyòzè mʉnɔ̀ fʉ̌kʉ̀? Dhu àkǎ tí mɨfʉ
nyǐ ìfʉ̌ tí? Ma mí nzǐ nyǐfʉ̌ akɛkpá màtí wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀!

Ádrùngbǎlɛ Yěsù nábhʉ̌ rí kɨrɛ̀ ɔ̀nyʉ̀
(Màt 26.26-29; Mrk 14.22-25; Luk 22.15-20)

23 Obhó tí, yàrí ní ndɨ Ádrùngbǎlɛ Yěsù udhè idù dhu, yà ma madʉ̀ àbhʉnà nyʉ̌nɨ
átɔ̀. Yà ndì ka kipfona kabhʉ ndì òmvǔ-fó ɔ̀ná iku ɔ̌, Ádrùngbǎlɛ Yěsù idyi mʉ̀gatì
ndàlʉ̌ fɔná.
24 Ní, ɔ̀tsɔ̀ ndì ndàbhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kʉ̌kɔ kà-ɔ̌nga, ndàdʉ̀ àtìnà: «Yàrí ní
ngbɔ̌du, yà fʉ̌kʉ̀ ma màbhʉ. Nyòngò dhu ɔ̀nzì ndɨ dhu bhěyi, nyǎmbɛ mɨrɛ̀ dɔ̌ rɔ̀ná.»
25 Ndɨ dhu bhěyi tí, ɔ̀nyʉ̀ ì ɔ̀nyʉ̀ dhu-dzidɔ̌, kǐdyi dìvayì rǐ'ì ɔ̀nà kɔ́pà ndàlʉ̌ fɔná,
ndàdʉ̀ àtìnà: «Yàrí kɔ́pà rǐtɛ̀na ní yà Kàgàwà mànà ìndrǔ ùngbò ì nǐ ungbòta-ɔwʉ́tá,
yà azùdu-otù ɔ̌ ndì nàvi kpangba. Bìlǐnganà kɔ̀mvʉ̀ nyǐ nyí rɔ̀, nyòngò kɔ̀nzì wɔ̀ dhu
bhěyi, ɨma nyǐ nyɨrɛ̀ tí rɔ̀ná.
26 Obhó tí, yà nyǐ nyí yàrí mʉ̀gatì ɔ̀nyʉ nyǎdʉ̀ yàrí dìvayì ɔ̀mvʉ̀ ɔ̀ná kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌,
nyǐ nyí Ádrùngbǎlɛ Yěsù bhà ɔvɛ-ɔ̀yǐ nígǎ, ràrà àhʉ kǎraya ìngo ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.»
27 Nírɔ̀, ìngbàtí ìlì ndì alɛ mà yà Ádrùngbǎlɛ Yěsù bhà mʉ̀gatì ɔ̀nyʉ rí, ndɨrɔ̀ kàbhà
kɔ́pà-tsʉ̀ ɔ̀mvʉ̀ rí ɨnzá ndì ndàkǎnà ndɔ̀nyʉ̀ ka ndɨrɔ̀ ɨnzá ndì ndàkǎnà ndɔ̀mvʉ̀ ka
rɔ́rɔ̀, ní ndɨ alɛ àfǎ wà dhu ɨnzá ndì ndìfʉ kà-ngbɔ̀ mà kǎ-zù mànà dhu-otù ɔ̌.
28 Ní ìngbàtí ìlì ndì alɛ mà nákǎnà ndàndà pɛ́ nyʉnatsì nga ndìtírɔ̀ angyi, tdʉ̌ ndì
ndɔnyʉ yàrí mʉ̀gatì ndàdʉ̀ yàrí kɔ́pà-tsʉ̀ nɔ́mvʉ̀ rɔ̀.
29 Obhó tí, ndɨ alɛ apɛ́ mʉ̀gatì ɔ̀nyʉ ndàdʉ̀ kɔ́pà-tsʉ̀ ɔ̀mvʉ̀ ɨnzá ndì ndʉ̀nɨ
Ádrùngbǎlɛ-ngbɔ̀-tì rɔ́rɔ̀, ní kɔ̀tdì wà anya ndìtírɔ̀ dɔ̀ná wɔ̀ mʉ̀gatì ndì ndɔ̀nyʉ̀, ndàdʉ̀
ndɨ kɔ́pà-tsʉ̀ ɔ̀mvʉ̀ dhu-otù ɔ̌.
30 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ábhɔ̌ alɛ nzínzìkʉ ɔ̌ náarí'ì andɨ nà 'àdʉ̀ ì'ì ivíví. Ndɨrɔ̀,
ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ nʉ́vɛ wà.
31 Àlɛ̌ kándǎna gukyè àlɛ̌-nyʉtsì nga àlɛ̌tírɔ̀ angyangyɨ, ní Kàgàwà ítdǐyana nzǐ anya
àlɛ̌-dɔ̌.
32 Pbɛ́tʉ̀ Ádrùngbǎlɛ Kàgàwà arí anya nítdì àlɛ̌-dɔ̌, ndínǐ ndutó tí àlɛ̌, akyɛ ndì
ndadʉ̀ya àrà anya ìtdì àlɛ̌-dɔ̌ atdíkpá yà adzɨ ɔ̌ alɛ mànà nǐ.
33 Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àbanǐnzó, yà nyǐ nyùndu nyǐ ɔ̀nyʉ̀ nyǐ nyɔnyʉ tí atdíkpá
ɔ̀ná kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌, dhu àkǎ wà nyɔ̌dɔ̀ nyǐ nzínzìkʉ ɔ̌.
34 Dhu apɛ́ ì'ì ndɨ alɛ rǐ'ì àwù nà dhu tí, ní ndɨ alɛ àkǎnà ndɔ̀nyʉ̀ pɛ́ dhu angyi pbì
ɨdzá, akyɛ nyǐ nyowuna nyǔndu Kàgàwà ràdʉ̀ anya ìtdì dʉ̀kʉ́ nǐ.
Nírɔ̀ ngʉ̌kpà dhu yà ɔ̀dɔ̀dì, nɔ́bhɔ̀lɔ̀ ma mítsi fʉ̌rábvʉ̀ ma márà àhʉ rɔ̀.

12

Ɨlǐlǎ-Alafí rʉ̌ndana alɛ ùnɨ ka kádʉ̀ rɔ̀ná dhu
(Ɛ̀fɛ 4.6; Fìl 2.1-4; 1Pɛ́ 4.10-11)

‡ **11:21 11.21** Fìyɔ́ unduta ɔ̌, Yěsù ná'ù alɛ nóongónà ìwu ɔ̀nyʉ̀ nà fɔyá, 'àndu tsʉ̀na, 'àdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀nà atdíkpá, tdʉ̌ ì ɔnyʉ Ádrùngbǎlɛ Yěsù ìrɛ̀ ka kí nǐ ɔ̀nyʉ̀ rɔ̀.

1 Àbanɨ̌nzó, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí arábhʉ̌na ìndrǔ tɔ̀ pɛrɛ̀ nàndà dhu nɨ̌, ma mòzè
nzá nyǒkò ɨ̀nzɨ̌ nyʉ̌nɨ dhu ɨ pɛrɛ̀ dɔ̌.
2 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu yà ɨnzá nyɨ̌ nyàpɛ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀ ná'u ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, nyɨ̌ rʉbhà nyɨ̌
dhu rʉ̀mbɛ nyɨ̀kʉ nyǒwù kǎkà ɨ̀nzɨ̌ tǔya arí 'ɨ̀rɨ sànamʉ̀ ɨ.
3 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ma mòzè nyʉ̌nɨ dhu: Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nyʉ́ rʉ̌ndana
alɛ ràrɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Yɛ̌sù àkǎ ofúngá nà!» Ndɨrɔ̀ ɨnzá Ɨlɨ̌lǎ-Alafí kɛ̀lɛ̌ nʉ́ndà ndɨ̀
rɔ̀, atdí alɛ mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Yɛ̌sù ní Ádrʉ̀ngbǎlɛ!»

Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí arábhʉ̌na ìndrǔ tɔ̀ pɛrɛ̀

4 Ɨlɨ̌lǎ-Alafí arábhʉ̌na ìndrǔ tɔ̀ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ rɨ̌'ɨ̀ dhèdhèrɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kʉ̀ndɔ arí ní atdí Ɨlɨ̌lǎ-
Alafí kɛ̀lɛ̌.
5 Kànɨsà ɔ̌ ka kádʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà kasʉ-tɨdɔ̀ rɨ̌'ɨ̀ dhèdhèrɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɨ kasʉ ɔ̀nzɨ ka kí fǐndà ní
atdí Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù kɛ̀lɛ̌.
6 Kànɨsà ɔ̌ kasʉ ɔ̀nzɨ ka kí tí dhu rɨ̌'ɨ̀ dhèdhèrɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɨ kasʉ àbhʉ̌ arí rɔ̀nzɨ̀ ɨ̀ kórɔ́,
ní atdí Kàgàwà kɛ̀lɛ̌.
7 Ɨngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà náarí Ɨlɨ̌lǎ-Alafí bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ ɨ̀tɛ̀ rí pɛrɛ̀ nábà,
ndínɨ̌ ndɨ pɛrɛ̀ ɨ'ɨ tí mʉ̀gàsʉ̀ tí kórɔ́ alɛ tɔ̀.
8 Nírɔ̀, atdí alɛ tɔ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ábhʉ ní dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɔtɛ tɔ́ pɛrɛ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi alɛ
tɔ̀ wɔ̀ ndɨ atdí Ɨlɨ̌lǎ-Alafí kɛ̀lɛ̌ ábhʉ ní, ɨnga t'ʉ́nɨta tɔ́ ɔtɛ tɔ́ pɛrɛ̀.
9 Ngǎtsi alɛ ábà wɔ̀ ndɨ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí-fɔ́ tí ní ɔbɨ nà a'uta tɔ́ pɛrɛ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi alɛ-tsí
nábà ní andɨ nà alɛ t'ígʉ́tá tɔ́ pɛrɛ̀.
10 Ngǎtsi alɛ ábà ní wɨwɨ̀ t'ɔ́nzɨta tɔ́ pɛrɛ̀, ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ nabì bhɛ̌yi ka kí dhu ɔ̀vɔ
ìndrǔ tɔ̀ nɨ̌ pɛrɛ̀ nábà. Ndɨrɔ̀, ngǎtsi alɛ ábà ní tɨ̀tɔ̀ tɔ́ alɛ-afí mà ɔ̌nga nábhʉ̌ rí kʉndɔ̀
mbɛ̌yi obhónga tɔ́ Alafí mànà pɛrɛ̀. Ngǎtsi alɛ ábà ní ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̌ ka
kɔ́tɛ dhu tɔ́ pɛrɛ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi alɛ tsí adʉ̀ àbànà ní ɨ aláva-tɨ̀ náwɛ̌ ka kí dhu tɔ́ pɛrɛ̀.
11 Wɔ̀ ndɨ atdí Ɨlɨ̌lǎ-Alafí kɛ̀lɛ̌ ní ndɨ kórɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ arí, ndʉ̀ndɔ̀ ɨ̀ngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀
alɛ mà dhèdhèrɔ̀ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ nɨ̌ àdhàdhɨ̀ ndɨ̀ ndòzè ka dhu bhɛ̌yi.

Yɛ̌sù ná'ù alɛ kórɔ́ rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ atdí alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo bhɛ̌yi dhu

12 Obhó tí, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu alɛ-ngbɔ̀ rarí'ɨ̀ atdí tí, rɔ̀ná-ngá-nzo ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ibí nyʉ́.
Ɨmbǎ dhu rɨ̌'ɨ̀ ibí ndɨ alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo rɨ̌'ɨ̀ dhu màtí, ní ka ní atdí alɛ-ngbɔ̀ kɛ̀lɛ̌. Ní
ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, Krístɔ̀ mà yà ndɨ̀ ná'ù alɛ mànà ní atdí alɛ-ngbɔ̀ átɔ̀.
13 Àlɛ̌'ɨ kórɔ́, ɨ̀mbǎ rí'ɨ̀ Pbàyàhúdí màtí, ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí màtí, ɨnɔ tí arí'ɨ̀ alɛ màtí,
ndɨrɔ̀ dɔ̀yá arí'ɨ̀ ɨ̀tírɔ̀ alɛ màtí, àlɛ̌ kalʉ́ bàtizò wɔ̀ ndɨ atdí Ɨlɨ̌lǎ-Alafí-nyʉtsì tí, ndínɨ̌
àlɛ̌ kɨ'ɨ tí atdí alɛ-ngbɔ̀ tí. Ndɨrɔ̀ àlɛ̌-nyʉtsì rí'ɨ̀ ní wɔ̀ ndɨ atdí Ɨlɨ̌lǎ-Alafí kɛ̀lɛ̌.
14 Alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌nga rɨ̌'ɨ̀ mbǎ atdí tí, pbɛ́tʉ̀ kà rɨ̌'ɨ̀ ibí nyʉ́.
15 Alɛ-pfɔ̀ náapɛ́ àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ɨ̀nzɨ̌ ní ma alɛ-ɔtsʉ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨma ní nzɨ̌ alɛ-ngbɔ̀-
rɔ̌nga,» ní wɔ̀ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ kàbhʉ ràdɨ ɨ̀nzɨ̌ ní alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌nga tí.
16 Ndɨrɔ̀, alɛ-bɨ̀ apɛ́ àdʉ̀ àtɨ̀nà: «Ɨ̀nzɨ̌ ní ɨma alɛ-nyɨ̀kpɔ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨma ní nzɨ̌
alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌nga,» ní wɔ̀ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ kàbhʉ ràdɨ ɨ̀nzɨ̌ ní alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌nga tí.
17 Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ kórɔ́ rɨ̌'ɨ̀ alɛ-nyɨ̀kpɔ́ tí dhu tí, ní ndɨ alɛ rǎdʉ̀ ɨnga ɨ̀rɨ̀ ɨ̀ngbà
dhu bhɛ̌yi? Ndɨrɔ̀ dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ kórɔ́ rɨ̌'ɨ̀ alɛ-bɨ̀ tí dhu tí, ní ndɨ alɛ rǎdʉ̀ dhu
ànì ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi?
18 Obhó tí, Kàgàwà nʉ́ʉɨ̀ ɨ̀ngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo àdhàdhɨ̀ ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀
ndazè ka dhu bhɛ̌yi.
19 Alɛ-ngbɔ̀ kórɔ́ náapɛ́ àdʉ̀ ɨ'ɨ̀ atdí alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-ngba kɛ̀lɛ̌ tí, ní alɛ-ngbɔ̀ rǎdʉ̀ ɨ'ɨ̀
ɨ̀mbǎ!
20 Nírɔ̀, alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo rɨ̌'ɨ̀ ibí, pbɛ́tʉ̀ alɛ-ngbɔ̀ nyʉ́ rɨ̌'ɨ̀ atdí tí.
21 Alɛ-nyɨ̀kpɔ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà alɛ-ɔtsʉ́ nɨ̌: «Ma mí'ɨ̀ ɨ̀mbǎ atdyúnʉ nà!» Ndɨrɔ̀ alɛ-dɔ
rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà alɛ-pfɔ̀ nɨ̌: «Ma mí'ɨ̀ ɨ̀mbǎ atdyúkʉ nà!»

22 Pbɛ́tʉ̀, kǎkà ivíví dhu nyʉ́ tí ka karɔ́zʉ̀na alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo mà ní ɨ atdídɔ̌ ka
karí'ì atdyúya nà.
23 Ndɨrɔ̀, kǎkà ɨnzá àkǎ ɨfʉta nà dhu tí àlɛ̌ karɔ́zʉ̀na alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo ní ɨ atdídɔ̌
àlɛ̌ karádʉ̀ ɔ̀bhɔ̀lɔ̀nà. Ndɨrɔ̀ kǎkà ìnzɨ̌ ka kádʉ̀ ɔvɔ̀ya ʉ̀tì dhu tí àlɛ̌ karɔ́zʉ̀na alɛ-ngbɔ̀-
rɔ̌ngá-nzo, ní ɨ yà atdídɔ̌ àlɛ̌ karádʉ̀ àndànà.
24 Kǎkà akyɛ ka karí ɔvɔ̀ya ʉ̀tɨ alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo, rɨ̌'ì mbǎ ngbɔ̌ya ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ka kí
atdídɔ̌ dhu-atdyú nà. Kàgàwà náanzì alɛ-ngbɔ̀, ndínɨ̌ àlɛ̌ kongó tí yà ìmbǎ rí'ì ɨfʉta
nà alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo nándà atdídɔ̌.
25 Kǎnzì ka ndɨ dhu bhɛ̌yi, ìnzɨ̌ alɛ-ngbɔ̀-ɔ̌nga nʉ́ʉndɔ tí ndì, pbɛ́tʉ̀ ndínɨ̌ kà-rɔ̌ngá-
nzo kórɔ́ nóowu tí dzʉ̀nàya ɔ̀nzì rɔ̌ àdhàdhì nzínzìya ɔ̌.
26 Alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ atdí ngarí-ngba mà náapɛ́ ì'ì àpbɛ̀ ɔ̌, ní alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ ngʉ̌kpà ngari
kɔ́rɔ́ rǎdʉ̀ ì'ì àpbɛ̀ ɔ̌. Alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ atdí ngarí-ngba náapɛ́ ɨfʉta nábà, ní alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌
kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà ngari rǎdʉ̀ ì'ì dhɛ̀dhɛ ɔ̌ átɔ̀.
27 Ní nyɨ̌, nyɨ̌ ní Krístɔ̀-ngbɔ̀, ndɨrɔ̀ ìngbàtí ɨ̀lɨ ndì alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ ní ndɨ Krístɔ̀-
ngbɔ̀-rɔ̌ngá-ngba.
28 Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tí, Kàgàwà nʉ́ʉlɨ uvitatálɛKànɨsà ɔ̌. Ɔyɔ rí kìsɛ̌
nɨ̌, kʉ̌lɨ ní pbànábí. Ndɨrɔ̀ ìbhʉ rí kìsɛ̌ nɨ̌ kǎdʉ̀ ʉ̀linà ní màlímó. Kɔ̀rí alɛ-dzidɔ̌ rí'ì ní
wɨwì t'ɔ́nzɨta tɔ́ pɛrɛ̀ nà arí'ì alɛ mà, andɨ t'ɨ́gʉ́tá tɔ́ pɛrɛ̀ nà arí'ì alɛ mànà. Ɨ dzidɔ̌
rí'ì ní ngʉ̌kpà alɛ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ́ pɛrɛ̀ nà arí'ì alɛ mà, ngʉ̌kpà alɛ t'ʉ́ndata tɔ́ pɛrɛ̀
nà arí'ì alɛ mànà. Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, kʉ̌lɨ dhèdhèrɔ̀ alávà-tɨdɔ̀ t'ɔ́tɛta tɔ́ pɛrɛ̀ nà arí'ì
alɛ.
29 Abádhí kɔ́rɔ́ tí uvitatálɛ? Abádhí kɔ́rɔ́ tí pbànábí? Abádhí kɔ́rɔ́ tí màlímó? Ndɨrɔ̀
abádhí kɔ́rɔ́ tí wɨwì t'ɔ́nzɨta tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà alɛ?
30 Abádhí kɔ́rɔ́ tí andɨ t'ɨ́gʉ́tá tɔ́ pɛrɛ̀ nà alɛ? Ndɨrɔ̀ abádhí kɔ́rɔ́ tí dhèdhèrɔ̀ alávà-
tɨdɔ̀ t'ɔ́tɛta tɔ́ pɛrɛ̀ nà alɛ? Abádhí kɔ́rɔ́ tí dhèdhèrɔ̀ alávà-tɨdɔ̀ t'ʉ́gɛ́rɛ́tá tɔ́ pɛrɛ̀ nà
alɛ? Ɨnzɨ̌ ní ndɨ dhu bhɛ̌yi akɛkpá màtí.
31 Nírɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌hò atdyúya atdídɔ̌ pɛrɛ̀ ní, kǎkà ídzì dhu nyʉ́ tí rí'ì ròsè.
Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, ma mí kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà otu dɔ̀nǎ ɔ̀sè otu nítɛ̀ fʉ̌kʉ̀.

13

Alɛ òzè ka kí dhu nósè kɔ́rɔ́ dhu dɔ̀nǎ dhu
(Màt 22.36-40; Rɔm 13.8-10; 1Yù 3.16-19; 4.7-21)

1 Ma mí mbǎ àdʉ̀ ì'ì ìndrʉ̌ arɔ́tɛna kɔ́rɔ́ alávà-tɨdɔ̀ t'ɔ́tɛta tɔ́ pɛrɛ̀ nà ma marí'ì dhu
tí, ngǎtsi nɨ̌ màlàyíká t'ávàna t'ɔ́tɛta tɔ́ pɛrɛ̀ nà ma marí'ì dhu tí, pbɛ́tʉ̀ ìnzɨ̌ madʉ̀
ɔdhídu nózè, ní ɔ̀tɛ̌du rɨ̌'ì kɔkɔ́rɔ̀ dhu tí àdhàdhì ɔ̀ngɔ̀ rɔ́ngɔ̀ ndʉ̀rɨ̌ alɛ-bì kɔkɔ́rɔ̀
idzi-tù mà, ngɛ̀lɛ̀ngɛlɛ̀-tù mànà bhɛ̌yi.
2 Ma mí'ì ìnè mɨ'ì nabì bhɛ̌yi ma mí dhu ɔ̀vɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ nɨ̌ pɛrɛ̀ nà. Ma mí'ì ìnè mʉnɨ
kɔ́rɔ́ dhu-tsí mà. Ma mí'ì ìnè mʉnɨ Kàgàwà udhé kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà órù ɔ̀ ongónà òko.
Ndɨrɔ̀ ma mí'ì ìnè mɨ'ì ádrʉ̀ngbǎ a'uta, yà pbìrì àbhʉ rádʉ̀ rìngbɛ̀ ndì fɨndá ngari
ɔ̌ rɔ̀, ràrà ndɔ̀dì vurò ngari ɔ̌ nà màtí. Pbɛ́tʉ̀ ìnzɨ̌ ma mapɛ́ ɔdhídu nózè, ní ɨma ní
kɔkɔ́rɔ̀ dhu nyʉ́.
3 Ma mí mbǎ àdʉ̀ kɔ́rɔ́ pbàkà ongyéngá nʉ́ndɔ̀ nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀, madʉ̀ ngbɔ̌du nádzi
ndínɨ̌ ogbeya tí kàzʉ ɔ̀*, pbɛ́tʉ̀ ìnzɨ̌ madʉ̀ ɔdhídu nózè, ní ma mábàna mʉ̀gàsʉ̀ tí dhu
rɨ̌'ì mbǎ.
4 Àzè arí afína òtù, ndɨrɔ̀ àzè arí ìndrʉ̌ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ. Àzè arí nzɨ̌ adha ɔ̀nzɨ, àzè arí
nzɨ̌ ndɔ̀yɔ̀, ndɨrɔ̀ àzè arí nzɨ̌ ndìdzɨ̌.

* **13:3 13.3** Ngǎtsi ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ka kàmbɛ̀nà «ndínɨ̌ ogbeya tí kàzʉ ɔ̀» nʉ́gɛ̀rɛ̌ katɨ: «ndínɨ̌ ma mambɛ̀ tí milè dɔ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀.»

5 Àzè arí nzǐ alɛ-nyɨ rɨ̌wʉ nɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ, ndɨrɔ̀ kǎrí nzǐ gàsàna ɔ̀nzɨ rí atdírɔ̀ dhu ɔ̀nɛ. Àzè arí nzǐ àkɔ̌ akyɛ, ndɨrɔ̀ kǎrí nzǐ ìndrǔ ɔ̀nzɨ̀ rɔ̀ná nzɛ́rɛ dhu ɔ̀dɔ afína ɔ̀.

6 Àzè ɨdhɛ̀ arí nzǐ ndɨ̀kǎ nzɛ́rɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kǎ-dhɛ̀ náarí ndɨ̀kǎ obhónga-okú dɔ̀ rɔ̀.

7 Àzè arí kɔ́rɔ́ dhu ʉ̀ba, ndɨrɔ̀ kǎrí a'uta ɔ̀dɔ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Àzè arí ɔ̀dɔna ka kí kabà kɔ́rɔ́ dhu à'u, ndàdʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu-dzi òndù.

8 Àzè arí nzǐ ìku akɛkpá màtí. Pbɛ́tʉ̀, ìndrǔ tɔ̀ ka kí dhu ɔ̀vɔ nabì bhɛ̌yi dhu rǎdʉ̀ ʉ̀da ʉ̀da. Dhèdhèrɔ̀ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̌ ka kɔ́tɛ dhu tɔ́ pɛrɛ̀ rǎdʉ̀ ìku ìkǔ, ndɨrɔ̀ ɨnga t'ʉ́nɨta rǎdʉ̀ ìku ìkǔ.

9 Obhó tí, àlɛ̌ karí dhu ʉ̀nɨ̌ gòna kɛ̀lɛ̌ tí, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ karí dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ nabì bhɛ̌yi gòna kɛ̀lɛ̌ tí.

10 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà rɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀bhɔlɔ rɨ̀'ɨ̀ mbɛ̌yi nyʉ́ rɔ̀, yà gòya kɛ̀lɛ̌ tí arí'ɨ̀ dhu-tsí níikùya ìkǔ.

11 Ngbángba tí ma mɨ'ɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ma mongónà ɔ̀tɛ ngbángba bhɛ̌yi, ma mongónà ɨnga ɨ̀rɛ̀ ngbángba bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ ma mongónà dhu-ɔ̌nga òvò ngbángba bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀ ma mitdègu òngo ádrʉ̀ngbǎlɛ tí, ní ma mʉbhà wà ngbángba tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ma mí dhu ɔ̀nzɨ dhu.

12 Obhó tí, yà kòmbí rí'ɨ̀ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, àlɛ̌ tɔ̀ kà rɨ̌'ɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tí. Àlɛ̌ kí nzǐ dhu àlǎ mbɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ kí dhu àndà ɨ̀nzɨ̌ rí dhu-wɔ̀yɔ̌ nyʉ́ nítɛ̀ kìyó ɔ̌. Olù ríràà kàsʉmɨ̀ ɔ̌, àlɛ̌ kalaya dhu kpangba. Kòmbí ma mʉ̀nɨ Kàgàwà gòna kɛ̀lɛ̌ tí, pbɛ́tʉ̀ olù ríràà kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ma mʉnɨya ka àkǎkǎ dhu bhɛ̌yi, àdhàdhɨ kʉ̌nɨ ma dhu bhɛ̌yi.

13 Nírɔ̀ kòmbí màtí, kǎkà ɨ̀bhʉ dhu rɨ̌'ɨ̀ ìnè atdíkpá tí. Ɨ dhu ní: a'uta, ɔ̀dɔna ka kí ndínɨ̌ ka kabá tí dhu, àzè mànà. Pbɛ́tʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ dhu nyʉ́ rɔ̀sè kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhʉ dhu nzínzì ɔ̌ ní àzè.

14

Nabì bhɛ̌yi ka kí dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ dhu tɔ́ pɛrɛ̀ mà
ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà ɔ̌ ka kɔ́tɛ dhu tɔ́ pɛrɛ̀ mànà
(Rɔm 14.19; 1Kò 12.4-7,27-31; 1Pɛ́ 4.10-11)

1 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nɛ̀ ɔdhíkʉ ɔ̀zè nyɨ̌ nyí dhu. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌hò Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí bhà pɛrɛ̀ àbà nyɨ̌ nyí dhu-atdyú atdídɔ̌, rɔ̀sè dɔ̀tsí ní nyɨ̌'ɨ̀ yà ìndrǔ tɔ̀ ka kí dhu ɔ̀vɔ nabì bhɛ̌yi nɨ̌ pɛrɛ̀ nà.

2 Obhó tí, ndɨ alɛ apɛ́ àmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ìbhò fɨ̌ndà ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̌, ní ndɨ alɛ rɨ̌ nzɨ̌ ɔ̀tɛ ìndrǔ tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ kà rɔ̌tɛ Kàgàwà tɔ̀. Kà rʉ̌nɔna Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌, yà Kàgàwà ʉlɨ óròù ɔ̀ dhu rɨ̌ dɔ̀na àlʉ̌ alɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀mbǎ.

3 Pbɛ́tʉ̀, nabì bhɛ̌yi rí dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ alɛ rʉ̌nɔna ìndrǔ tɔ̀ dhu ní, abádhí ɔ̀sì rí fɨ̀yɔ́ a'uta ɔ̌ dhu, abádhí-afí òpè rí dhu, ndɨrɔ̀ abádhí-afí rɨ̌ ɔbɨ ɔ̀tsi nɨ̌ dhu.

4 Yà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ìbhò ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̌ rɔ́tɛ alɛ, ní rɨ̌ ndɔ̀sì ndɨ̀tírɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, nabì bhɛ̌yi rí dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ alɛ rɔ̌sɨ̀na ní Kànɨsà ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ nyʉ́.

5 Ma mòzè nyɨ̌ kɔ́rɔ́ nyɔ̌ngò ɔ̀tɛ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ìbhò ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ rɔ̀sè dɔ̀tsí ma mòzè ní, nyɔ̌ngò dhu ɔ̀vɔ̀ ìndrǔ tɔ̀ pbànábí bhɛ̌yi. Obhó tí, nabì bhɛ̌yi rí dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ alɛ nʉ́dà wà yà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ìbhò ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̀tɛ rí alɛ, ɨ̀mbǎ dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ka kádʉ̀ wɔ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu-tɨ̀ àwɛ ndínɨ̌ Kànɨsà ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ nɔsí tí dhu tí.

6 Nírɔ̀ àbanɨ̌nzó, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ̀ ma márà àhʉ fʉ̌rábvʉ̀, madʉ̀ ɔ̀tɛ nyɨ̌ mànà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ìbhò yà ɨnzá nyɨ̌ nyʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̌ dhu tí, ní ma mádʉ̀ dzʉ̀nàkʉ ɔ̀nzɨ̀ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi? Ma mí nzɨ̌ àdʉ̀ dzʉ̀nàkʉ ɔ̀nzɨ̀, ɨnzá ní Kàgàwà ítɛ̀ idù dhu ma mɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ rɔ̀, ɨnzá ní ma mʉ́nɨ dhu ma mɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ rɔ̀, ɨnzá ní nabì bhɛ̌yi ma mɔ̀vɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨnzá ní dhu kɛ̀lɛ̌ mà mùdhe fʉ̌kʉ̀ rɔ̀.

7 Kàndà pɛ́ adyi ʉ̀yʉ ka karí ɔ̀yá dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀, àdhàdhì rʉ̀gɛ̌ mà ndirɔ̀ ngǎtsi nǐ dʉ̀mʉ̀ mà bhěyi. Ɨnzǐ kɔ̌kɔ̀ dhu tɔ́ ɔ̀ngɔ̀ apɛ́ àdʉ̀ ì'ì dhèdhèrɔ̀ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ní ka kádʉ̀ rʉ̀gɛ̌ tí dhu rǐ'ì dhu mà ndirɔ̀ ngǎtsi nǐ dʉ̀mʉ̀ tí dhu rǐ'ì dhu mà nʉ́ni ìngbà dhu bhěyi?

8 Ɨnzǐ ka kapɛ́ leku ɔ̀mi ila tɔ́ dhu bhěyi, ní ádhi pbá alɛ ndi ndɔ̀bhɔ̀lɔ̀ rádʉ̀ ila t'úgyeta tɔ̀?

9 Ní, ndi dhu rǐ'ì ndi dhu bhěyi tí fʉ̌kʉ̀ átɔ̀. Dhu apɛ́ ì'ì wɔ̀ nyǐ nyáwɛ̌na Ɨlǐlǎ-Alafí ìbhò fʉ̌kʉ̀ inzá ka kʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̌ dhu-tì rǐ'ì ìmbǎ kpangba dhu tí, ní nyǐ nyʉ́nɔna dhu rǎdʉ̀ alɛ-dɔ àlʉ ìngbà dhu bhěyi? Obhó tí, nyǐ nyádʉ̀ ì'ì àdhàdhì awɛ ɔ̌ rɔ́tɛ ìnzǐ ɔ̀tɛ̌na rǐ ndìri rɔ́rɔ̀ alɛ bhěyi.

10 Yà adzi ɔ̌, alávà-tidɔ̀ rǐ'ì ibí nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀ yà ìmbǎ tǐna rǎdʉ̀ ì'ì atdí alávà-tidɔ̀ mà rǐ'ì mbǎ.

11 Nírɔ̀ dhu apɛ́ ì'ì inzá ma mʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̀tɛ rí alɛ nà mǎ mɔ́tɛ dhu tí, ní ma mádʉ̀ ì'ì ile tí ndi alɛ tɔ̀, ndi alɛ ràdʉ̀ ì'ì átɔ̀ ile tí idù.

12 Ní ndi dhu bhěyi tí, nyǐ nyʉ́ mà átɔ̀, yà nyǐ nyí Ɨlǐlǎ-Alafí bhà pɛrɛ̀-atdyú òho atdídɔ̌ nyǎbà dhu bhěyi, nyǐ nyàkǎ nyɔ̌nzì ɔbi nyǎbà dòtsí pɛrɛ̀ ní kǎkà Kànisà àbhʉ rádʉ̀ rɔ̀'ɔ̀ a'uta ɔ̌.

13 Ní ndi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, dhu àkǎ wɔ̀ ndi Ɨlǐlǎ-Alafí ìbhò inzá ka kʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̌ rɔ́tɛ alɛ rònzì Kàgàwà ràbhʉ kà-tì t'áwɛta tɔ́ pɛrɛ̀ fǐndà.

14 Obhó tí, dhu apɛ́ ì'ì ma mí mitsɔ̀ Ɨlǐlǎ-Alafí ìbhò idù inzá ka kʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̌ dhu tí, ní ma mí mitsɔ̀ afídu ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ìnzǐ pbàkà irɛ̀ta ràdʉ̀ kasʉ ɔ̀nzì.

15 Nírɔ̀, ádhu ndi ma màkǎ mɔnzì? Ma màkǎ mitsɔ̀ ma yà Ɨlǐlǎ-Alafí àbhʉ mitsɔ̀ ma ɔ̀ná inzá ma mʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̌, madʉ̀ mitsɔ̀ átɔ̀ yà ʉ̀nǐ ma mʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̌. Ma màkǎ mʉyʉ̀ adyi yà Ɨlǐlǎ-Alafí àbhʉ mʉyʉ̀ adyi ɔ̀ná inzá ma mʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̌, madʉ̀ kʉ̀yʉ̀ átɔ̀ yà ʉ̀nǐ ma mʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̌.

16 Obhó tí, dhu apɛ́ ì'ì nyi nyí nyitsɔ̀ nyambɛ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ dɔ̌ Kàgàwà tɔ̀ yà Ɨlǐlǎ-Alafí àbhʉ indʉ̀ inzá ka kʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̌ dhu tí, ní inzá ndi alávà nʉ̀ni alɛ, yà tinʉ́ ndì nòtù unduta ɔ̌, rǎdʉ̀ dhu à'ù ìngbǎ dhu bhěyi ndàti «Àmìnà» ndi ɔ̀tsɔ̀ nyi nyàbhʉ dhu dɔ̌? Kà rǐ nzǐ àdʉ̀ kà'ù ndi dhu bhěyi, inzá ndì ndìrì nyi nyʉ́nɔna dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

17 Obhó tí inyi, nyi nyí ɔ̀tsɔ̀ àdǔ Kàgàwà tɔ̀ dhu rǐ'ì ìnè mběyi, pbɛ́tʉ̀ kà rǐ nzǐ ngǎtsi alɛ nɔ́sì.

18 Ma màbhʉ ɔ̀tsɔ̀ Kàgàwà tɔ̀, ma márí Ɨlǐlǎ-Alafí ìbhò idù inzá ka kʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̀tɛ ròsè dʉ̀kʉnǎ kɔ́rɔ́ nídhunǐ.

19 Pbɛ́tʉ̀, unduta ɔ̌ ma mózè dhu ní, morì ndìri rí ɔtɛ akɛ tí, ndínǐ ma mudhè tí dhu ɔ̀ná ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀, ròsè Ɨlǐlǎ-Alafí ìbhò idù inzá ka kʉ́ni alávà ɔ̌ ma màmbɛ̀nà ɔ̀tɛ abhɔ nyʉ́ dhu dɔ̀nǎ.

20 Àbanǐnzó, nyǐ nyàkǎ nzá nyǐrɛ̀ nga nzónzo bhěyi, pbɛ́tʉ̀ nyǐ nyàkǎ nyǐrɛ̀ nga iwà ɔ́'ɔ̀ alɛ bhěyi. Nzɛ́rɛ dhu t'ɔ́nzita ɔ̌, nyǐ nyàkǎ obhó tí nyǐ'ì irɛ́-nzo bhěyi, yà inzá nzɛ́rɛ dhu t'ɔ́nzita nʉ́ni alɛ.

21 Ɨlǐlǎ Andítá ɔ̀ ka kándi dhu kati:
«Ádrʉ̀ngbǎlɛ rǎtina:
‹Ma móngo ɔ̀tɛ kàrí alɛ, Pbàìsràyélí tɔ̀
vurò alávà ɔ̀tɛ arí alɛ-otù ɔ̌,
yà olo tí rí'ì alɛ-otù ɔ̌.
Ní, ndi dhu bhěyi màtí, abádhí rǒngo 'ùvo ìnzǐ 'ìrì ma mʉ́nɔna dhu*.›»

22 Nírɔ̀, yà Ɨlǐlǎ-Alafí ìbhò inzá ka kʉ́ni alávà-tidɔ̀ ɔ̀tɛ ka kí dhu tɔ́ pɛrɛ̀ ní Kàgàwà itdìya ìndrǔ-ànyǎ dhu ìtɛ̀ rí ize kǎkà 'ùvǒ arí ìnzǐ a'u tí Kàgàwà alɛ tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ìnzǐ ní kǎkà iwà ka ná'ù alɛ tɔ̀. Ndirɔ̀ yà ìndrǔ tɔ̀ ka kí dhu ɔ̀vɔ nabì bhěyi nǐ pɛrɛ̀ ní Kàgàwà bhà ídzìnga ìtɛ̀ rí ize kǎkà iwà Kàgàwà ná'ù alɛ tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ìnzǐ ní kǎkà ì núvǒ ìnzǐ 'à'ù ka alɛ tɔ̀.

---

* **14:21 14.21** Ìsa 28.11-12

23 Dhu apɛ́ ɨ'ì kànɨsà ɔ̌ nyɨ̌ nyàndu nyɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu tɨ́, nyǎdʉ̀ nyɔ̌pɛ̀ nyɔ̌tɛ̀ kɔ́rɔ́ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ìbhò fʉ̌kʉ̀ ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̌, ndɨ kàsʉmì ɔ̌, ɨnzá ɨ alávà nʉ̀nɨ alɛ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ ràdʉ̀ ìtsù fʉ̀kʉ́ unduta ɔ̀, nɨ́ ɨ alɛ tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ àtɨ̀nà nyɨ̌ ràrɨ̌ àrɨ̌tálɛ?

24 Pbɛ́tʉ̀ dhu apɛ́ ɨ'ì kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ nabì bhěyi dhu tɨ́, atdí alɛ yà ɨnzá Kàgàwà ná'ù ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, ìtsù tɨ́ ìtsù atdí alɛ ràdʉ̀ ndòtù ndɨ unduta ɔ̌, nɨ́ ndɨ dhu ndì ndɨrì dhu rǎdʉ̀ kàbhʉ rʉ̀nɨ pbɨndà nzɛ́rɛnga, kà ràdʉ̀ ndìnè kɔ́rɔ́ alɛ ɔ̀tdɨ ànyǎna yà ɨ ɔ́tɛna dhu-otù ɔ̌ alɛ tɨ́.

25 Kà-nyʉtsì ɨ nuru kɔ́rɔ́ dhu rǎdʉ̀ 'ɨtɛ̀ kpangba kà tɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, kà rǎdʉ̀ ndàgu ndàpbǎ nyɨna adzɨ nyʉ́ rɔ̌, ndàdʉ̀ Kàgàwà ɨ̀fʉ, ndàtɨ: «Obhó tɨ́, Kàgàwà rɨ̌'ɨ ìnè nzínzìkʉ ɔ̌!»

Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̌ ìndrǔ àkǎ 'ɨ'ɨ nà mʉ̀tsɔ

26 Àbanɨ̌nzó, ádhu ndɨ àkǎkǎ nyɔ̌nzì? Yà nyɨ̌ nyùndu nyɨ̌ sɔmà tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, atdí alɛ rǎdʉ̀ ɨ'ɨ ìnè ndʉ̀yʉ̀ adyi, ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ dhu ùdhe ìndrǔ tɔ̀. Ngǎtsi alɛ rɨ̌'ɨ ìnè ndɔ̀vɔ̀ Kàgàwà ɨ̀tɛ̀ fɨ̌ndà dhu ìndrǔ tɔ̀ nabì bhěyi, ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ ɔ̀tɛ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ìbhò ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̌, vurò alɛ ràdʉ̀ ndɨ ɔtɛ ʉ̀gɛrɛ. Nɨ́rɔ̀ kɔ̀rɨ́ dhu kɔ́rɔ́ àkǎ rɔ̀nzɨ̀ ɨ ndɨ́nɨ̌ Kànɨsà ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ nɔsɨ́ tɨ́.

27 Dhu apɛ́ ɨ'ì Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ìbhò ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀ ɔ̀tɛ rɨ́ alɛ rɨ̌'ɨ dhu tɨ́, nɨ́ dhu àkǎ ɔ́yɔ̌ alɛ kɛ̀lɛ̌, ndɨrɔ̀ òsosè nɨ̌, ɨ̀bhʉ alɛ rɔ̀tɛ̀. Abádhí àkǎ 'ɔ̀tɛ̀, atdátdírà ɔ̌, ndɨrɔ̀ dhu àkǎ wɔ̀ ka kʉ́nɔna ɔtɛ ʉ̀gɛ̀rɛ̌ rɨ́ atdí alɛ ràdʉ̀ ɨ'ì.

28 Dhu apɛ́ ɨ'ì ɨ̀mbǎ ndɨ ɔtɛ ʉ̀gɛ̀rɛ̌ rɨ́ alɛ rɨ̌'ɨ unduta ɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́ ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndì alɛ mà abádhí nzínzì ɔ̌ nákǎ ndɨ̀nè ɨ̀nè tɨ́, ndàmbɛ ɔ̀tɛ dɔ̌ afína ɔ̀ tɨ́ pbɨndà Kàgàwà nà.

29 Ndɨrɔ̀, nabì bhěyi rɨ́ dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ alɛ ɨ'ì rɔ̀, dhu àkǎ ɔ́yɔ̌ alɛ ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɨ̀bhʉ alɛ kɛ̀lɛ̌ rɔ̀tɛ̀, ngʉ̌kpà alɛ ràdʉ̀ wɔ̀ abádhí ʉ̀nɔ̀ dhu-ɔ̌nga nóvò.

30 Pbɛ́tʉ̀ atdí alɛ apɛ́ ɨ'ì ɔ̀tɛ ndì ndɔ́tɛ rɔ́, kà-tɨ́ àdɨ ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ ɨ'ì Kàgàwà ɨ̀tɛ̀ fɨ̌ndà, ndɨ́nɨ̌ ndì ndɔvɔ tɨ́ ìndrǔ tɔ̀ dhu nà, nɨ́ dhu àkǎ wɔ̀ ndɨ ɔ̀tɛ rúbhi ɔ̀tɛ rɔ̌ alɛ rɨ̀nɛ̀.

31 Nyɨ̌ nyɨ́'ì ìnè kɔ́rɔ́ nyɔ̌vɔ̀ dhu ìndrǔ tɔ̀ pbànábí bhěyi. Nɨ́ dhu rǎdʉ̀ àkǎ, atdí alɛ rɔ̀vɔ̀ ka ngǎtsi alɛ dzidɔ̌, ndɨ́nɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ ʉnɨ tɨ́ fɨ̌yɔ̀ ka kùdhe dhu, afíya ràdʉ̀ ɔbɨ ɔ̀tsì.

32 Nabì bhěyi ka kɨ́ dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ nɨ̌ pɛrɛ̀ nà arɨ́'ɨ alɛ rɨ̌'ɨ ìnè ndɔ̀dɔ̀ ndɨ ndàmbɛ̀nà ɔ̀vɔna ìndrǔ tɔ̀ dhu afína ɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndɔ̀vɔ̀.

33 Obhó tɨ́, Kàgàwà nɨ́ nzɨ̌ pbàdzangà tɨ́ arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, Àbadhi nɨ́ màrʉ̀ngà t'álɛ.

Àdhàdhɨ yà Kàgàwà bhà alɛ tɔ́ kɔ́rɔ́ Kànɨ́sá ɔ̌ arɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu bhěyi tɨ́,

34 vèbhálɛ àkǎ 'ɨ̀nè ɨ̀nè tɨ́ Kànɨsà tɔ́ unduta ɔ̌*. Abádhí tɔ̀ ka kʉ́fà nzá rʉsà ròngò ɔ̀tɛ Kànɨsà ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ abádhí àkǎ 'ɨ̀fʉ ɨ, àdhàdhɨ Ʊyátá nʉ́nɔ̀ ka dhu bhěyi.

35 Dhu apɛ́ ɨ'ì abádhí rɨ̌'ɨ ɨ ívǔna dhu nà dhu tɨ́, nɨ́ abádhí àkǎ 'ɔ̀ngʉ̀ ɨ dhu fɨ̌yɔ́ kpabhálɛ-tsʉ̌ fɨ̌-dzá rɔ̀. Tsìbhálɛ rɔ̌tɛ ìndrǔ ùndu ɨ Kànɨsà ɔ̌ rɔ́ dhu nɨ́ ɨnzá nga nɔ̀fɔ̀ dhu.

36 Nyɨ̌ nyɨrɛ̀ tɨ́ dhu Kàgàwà bhà Ɔtɛ ráhʉ fʉ̌rábvʉ̌ rɔ̀? Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyɨrɛ̀ tɨ́ dhu kà rɨ́rà àhʉ fʉ̌kʉ̀ vǐkʉ dɔ̌ rɔ̀ tɨ́?

37 Ndɨ alɛ apɛ́ dhu ɨrɛ̀ ndɨ ràrɨ̌ nabì, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ràrɨ̌ ndʉ̀nda, nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ ndʉ̀nɨ dhu, yà ma mándɨ̌ fʉ̌kʉ̀ dhu ràrɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà Ʊyátá.

38 Pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ kǎpɛ́ ndɨ dhu ʉ̀nɨ̌, nɨ́ Kàgàwà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ alɛ ʉ̀nɨ.

39 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyàkǎ nyǒhò nabì tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́'ɨ dhu-atdyú, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌tɔ̀ ìndrǔ-tsʉ̀, ɨ̀nzɨ̌ rɔ̀tɛ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ìbhò fɨ̌yɔ̀ ɨnzá ka kʉ́nɨ alávà-tɨdɔ̀.

40 Pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu nákǎ ndɔ̀nzɨ ndɨ yà ndɨ dhu nyʉ́ àkǎnà ndɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhěyi, ndɨrɔ̀ nyɨ̀natɨ ròhù ndɨ mběyi.

---

* **14:34 14.34** «Vèbhálɛ àkǎ 'ɨ̀nè ɨ̀nè tɨ́ Kànɨsà tɔ́ unduta ɔ̌» rɨ̌'ɨ ìnè átɔ̀ kʉgɛ̀rɛ̌ katɨ: «Vèbhálɛ àkǎ nzá 'àbɛ̀lɛ̀ nabì bhěyi ka kɔ́vɔna Kànɨsà tɔ́ unduta ɔ̌ dhu-ɔ̌nga»

15

Krístò ɨngbɛ̀ ndɨ ɔvɛ-bvù rɔ̀ dhu tɔ́ Ídzì Màkŭrù

1 Àbanĭnzó, ma mòzè misè yà fŭkù ma mɔ́vɔ̀ Ídzì Màkŭrù, yà nyĭ nyákɔ, nyǎdù
afíkɨ àpba rɔ̀ná.
2 Kŏtù-ɔ̌nga ní ndɨ Kàgàwà rĭ nyɨ̌gŭ nĭ, yà fŭkù ma mɔ́vɔ̀ ka dhu bhěyi nyĭ nyɔ̀dɔ̀
ka rɔ̀. Ɨmbǎ kɨ'ì ndɨ dhu bhěyi nánĭ, fùkú a'uta nàmbɛ̀nà ì'ì kɔkɔ́rɔ̀ dhu.
3 Ádrùngbǎ dhu nyú tí ma múdà fŭkù dhu ní yà idù ka kúdhe átɔ̀ dhu. Ndɨ dhu ní:
Krístɔ̀ avɛ̀ àlĕ tɔ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀, àdhàdhì yà Ɨlĭlǎ Andítá núnɔ̀ ka dhu bhěyi*.
4 Ka katdù ka, ràdù ndìngbɛ̀ ɔvɛ-bvù rɔ̀ ìbhɨ ráhɨ ɨdhɔ ɔ̌, àdhàdhì yà Ɨlĭlǎ Andítá
núnɔ̀ ka dhu bhěyi*.
5 Kĭtɛ̀ ndì Pɛ́tɛrù tɔ̀, ndɨ dhu-dzidɔ̌ ndàdù ndɨtɛ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà pbìndà
uvitatálɛ tɔ̀.
6 Tdítdɔ̌, kǎdù ndɨtɛ̀ imbò mɨyà dɔ̀nǎ róse ndì ná'ù alɛ tɔ̀ atdíkpá. Ábhɔ̌ alɛ nyú ɨ
alɛ nzínzì ɔ̌, rĭ'ì ìnè nyìkpɔ́ya nà kòmbí mátí, ndɨrɔ̀ atdídhená alɛ núvɛ wà.
7 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kĭtɛ̀ ndì Yàkɔbhɔ̀ tɔ̀*, ndàdù ndɨtɛ̀ kɔ́rɔ́ uvitatálɛ tɔ̀.
8 Kùtsa ndì ndí dɔ̀ná rɔ̀ nĭ, kǎdù àrà ndɨtɛ̀ idù átɔ̀, ɨma kàtɔrɔgɔ̌-ngba tírɔ̀†.
9 Obhó tí, ɨma ní ìmbǎ tĭna nà alɛ nyú rɔ̀sè kɔ́rɔ́ uvitatálɛ nzínzì ɔ̌. Ndɨrɔ̀, ma
màkǎnà nzá kanzì ma uvitatálɛ mà tí, Kàgàwà bhà Kànɨsà rɔ̌ ma mavù dhu-okú dɔ̀
rɔ̀.
10 Pbɛ́tù, Kàgàwà bhà ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ní ndɨ ma mí'ɨ yà nyĭ nyí malǎ kòmbí
ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Ndɨrɔ̀ kàbhà ídzìnga idù nɨ'ì nzĭ kɔkɔ́rɔ̀ nga tɔ́. Ma mɔ́nzì kasɨ rɔ̀sè kɔ́rɔ́
ngŭkpà uvitatálɛ dɔ̀nǎ. Obhó tí, ìnzĭ ní ɨma ndɨ ma mɔ́nzì ndɨ kasɨ, pbɛ́tù ka nɔ́nzì
ní yà nyɨdutsì rí kasɨ ɔ̀nzɨ Kàgàwà bhà ídzìnga.
11 Nírɔ̀, dhu rĭ mbǎ ì'ì ɨma mátí, ngǎtsi nĭ abádhí mátí, ní kɔ̀nĭ mǎ'ɨ kɔ́rɔ́ mǎ
marúnɔna Ídzì Màkŭrù, ndɨrɔ̀ kɔ̀nĭ ndɨ Ídzì Màkŭrù ní ndɨ nyĭ nyá'ù.

Kàgàwà náabhùya ùvŭvɛ alɛ rùngbɛ ì ɔvɛ-bvù rɔ̀ dhu

12 Dhu apɛ́ ì'ì àlĕ karí dhu ɔ̀vɔ ìndrŭ tɔ̀ àlĕ ràtɨ Krístɔ̀ ríngbɛ̀ wà ndì dhu tí, ní
íngbà dhu bhěyi dhu nzínzìkɨ ɔ̌ ngŭkpà alɛ náarádù àtɨnà ìnzĭ ùvŭvɛ̀ alɛ rɨngbɛya
ì ɔvɛ-bvù rɔ̀ nĭ?
13 Ní, dhu apɛ́ ì'ì obhó tí ìnzĭ ùvŭvɛ̀ alɛ rǎdù 'ùngbɛ dhu tí, ní Krístɔ̀ níingbɛ̀ nzá
ndì átɔ̀ ɔvɛ-bvù rɔ̀.
14 Ndɨrɔ̀ dhu apɛ́ ì'ì ɨnzá Krístɔ̀ ɨngbɛ̀ ndì dhu tí, ní yà mǎ marúnɔna ìndrŭ tɔ̀ Ídzì
Màkŭrù ní kɔkɔ́rɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀ fùkú a'uta ní kɔkɔ́rɔ̀ dhu átɔ̀.
15 Ndɨrɔ̀ rɔ̀sè dòtsí, ka kɔ̀zù wà mǎ Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌ arí tìtɔ̀ ùnɔ alɛ tí, yà mǎ mɔ́vɔ̀
dhu ìndrŭ tɔ̀ mǎ ràtɨ kà rábhɨ Krístɔ̀ rìngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvù rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ní dhu
apɛ́ ì'ì ìnzĭ ùvŭvɛ̀ alɛ rǎdù 'ùngbɛ ɔvɛ-bvù rɔ̀ dhu tí, ní ndɨ dhu rĭtɛ̀na dhu ní Kàgàwà
rabhù nzá Krístɔ̀ rìngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvù rɔ̀.
16 Ma mí dhu ɔ̀vɔ tdítdɔ̌ matɨ: dhu apɛ́ ì'ì ìnzĭ ùvŭvɛ alɛ rǎdù 'ùngbɛ̌ ɔvɛ-bvù rɔ̀
dhu tí, ní Krístɔ̀ ndɨtírɔ̀ níingbɛ̀ nzá ndì.
17 Ndɨrɔ̀, dhu apɛ́ ì'ì ɨnzá Krístɔ̀ ɨngbɛ̀ ndì dhu tí, ní fùkú a'uta ní kɔkɔ́rɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀
nyĭ nyòko òko fùkú nzɛ́rɛnga ɔ̌.
18 Ndɨrɔ̀ rɔ̀sè wɔ̀rí dɔ̀nǎ, kǎkà ùvŭvɛ̀ Krístɔ̀ ì á'ù rɔ́rɔ̀ alɛ núwĭ wà atdídɔ̌.
19 Dhu apɛ́ ì'ì àlĕ kúlɨ àlĕ tɔ́ a'uta Krístɔ̀ ɔ̀ yà àlĕ kí'ì nà yà adzɨ dɔ̌ ípìrɔ̌nga-okú dɔ̀
rɔ̀ tí dhu tí, ní àlĕ'ɨ ní ndɨ ɨzɨ rǎdù ùkanà rɔ̀sè kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̀nǎ alɛ.

---

* **15:3 15.3** Ìsa 52.13–53.12. * **15:4 15.4** Zàb 16.9-11; Ɔsɛ 6.2 * **15:7 15.7** Kas 12.17 † **15:8 15.8** Kàtɔrɔgɔ̀ ní ɨnzá fɨndá àbĭ ìku rɔ́rɔ̀ ka kúgù ngbángba. Pɔlɔ̀ ɔ̀zù ndì kàtɔrɔgɔ̀ tí uvitatálɛ nzínzì ɔ̌, ɨwà Yĕsù ɔ́vɛ̀ ndàdù ndìngbɛ̀ dhu-dzidɔ̌ ndì ndarà uvitatálɛ-kàsŭ ɔ̀pɛ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

20 Pbɛ́tʉ̀ obhó nyʉ́, Krɨ́stɔ̀ nɨ́ɨngbɛ̀ wà ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndɨ̀'ɨ̀ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ tɔ́ ngàngàyi‡ tɨ́.
21 Obhó tɨ́, àdhàdhɨ̀ ìndrʉ̌ rʉ̌vɛ dhu nɨ́ibho ndɨ̀ atdí alɛ-otù ɔ̌ dhu bhɛ̌yi, nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rɨ̌ 'ʉ̀ngbɛ̌ dhu nɨ́bhò ndɨ̀ atdí alɛ-otù ɔ̌.
22 Àdhàdhɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ náarʉ́vɛ Àdamʉ̀ mànà ɨ̀ ungbò ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu bhɛ̌yi tɨ́, kɔ́rɔ́ alɛ náabáya ípìrɔ̌nga Krɨ́stɔ̀ mànà ɨ̀ úngbò ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
23 Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nɨ́ɨngbɛ̀ya ndɨ̀ fɨ̌ndà ka kudhé kàsʉmɨ̀ ɔ̌: Krɨ́stɔ̀ nɨ́ɨngbɛ̀ wà ndɨ̀ ndɨ̀'ɨ̀ ngàngàyi tɨ́. Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ngo nɨ́nganɨ́, kàbhà alɛ tɨ́ ɨ̀ nòtù alɛ nʉ́ʉngbɛya ɨ̀ átɔ̀.
24 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Krɨ́stɔ̀ nɨ́ɨtɔ̀ya yà ìndrʉ̌ dɔ̌ arɨ́'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ-alafí mà ɔ̀yá ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà.
25 Obhó tɨ́, Krɨ́stɔ̀ nákǎ wà ndɔ̀nyʉ̀ idzi, ràrà àhʉ Kàgàwà rɨ̌ kɔ́rɔ́ pbɨndà òmvʉ̌ àbhʉ̌ ndɔ̀bɛ̀ dɔ̀ya dhu*ɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ yà adzɨ dɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsʉ̀ náadʉ̀ya ndɔ̀dɨ̀, Krɨ́stɔ̀ ràdʉ̀ Idzi àdu Àbanà Kàgàwà-fɔ ɔ̀.
26 Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ òmvʉ̌, yà Kàgàwà ɨtɔ̀ya nɨ́ ɔvɛ.
27 Obhó tɨ́, Ɨlɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna: «Kàgàwà ábhʉ wà kɔ́rɔ́ dhu kà rɔ̀bɛ̀ dɔ̀ya*.» Pbɛ́tʉ̀, Krɨ́stɔ̀ rǎtɨna: «Ɨwà ma mɔ́bɛ̀ kɔ́rɔ́ dhu dɔ» rɔ̀, nɨ́ nɨ'ɨya ka kátɨna: Kà rɔ́bɛ̀ kɔ́rɔ́ dhu-dɔ, Kàgàwà yà kɔ́rɔ́ dhu nábhʉ kà rɔ̀bɛ̀ dɔ̀ya kɛ̀lɛ̌ rɔ̀dɨ̀.
28 Ndɨrɔ̀, Kàgàwà rɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu nábhʉ̌ kà rɔ̀bɛ̀ dɔ̀ya rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ndɨ kà t'Ídhùnà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀, yà Kàgàwà ábhʉ rɔ̀bɛ̀ kɔ́rɔ́ dhu dɔ, náadʉ̀ya àdɨ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga-tsìnǎ, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà nɔ́ɔnyʉ tɨ́ idzi dòtsí kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌.
29 Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ ɨnzɨ̌ ìndrʉ̌ rǎdʉ̀ 'ʉ̀ngbɛ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌ alɛ kǎkà bàtizò àlʉ̌ arɨ́ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ náarɔ́nzɨna dhu-tɨ nádʉ̀ ɨ'ɨ̀ àdhu§? Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ ɨnzɨ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ náarɨ́ 'ʉ̀ngbɛ̌ dòtsí dhu tɨ́, nɨ́ ádhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ndɨ ìndrʉ̌ arádʉ̀ bàtizò àlʉ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ̌?
30 Ndɨrɔ̀ ádhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ndɨ àlɛ̌'ɨ nyʉ́ àlɛ̌ kádʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ ípìrɔ̌nga ɨ̀lɨ àpbɛ̀ ɔ̌ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ nɨ̌?
31 Àbanɨ̌nzó, bìlɨ̌nganà ma márɨ́ motù ɔvɛ-ɔ̀nzɨ̌. Ndɨ dhu nɨ́ obhó dhu. Ndɨrɔ̀, obhó dhu tɨ́ rɨ́'ɨ̀ ngǎtsi dhu nɨ́, ma márɨ́ mɔyɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ mànà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ nɨ́dhunɨ̌.
32 Ma mábà àpbɛ̀ abhɔ nyʉ́ yàrɨ́ Ɛfɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, tsʉ̀dú dhu àgò rɨ́ ɨrɨ́ ɔ̌ ɨzǎ bhɛ̌yi ɔ́rʉ̀ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ ádhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ndɨ ma mádʉ̀ àpbɛ̀ àbà ndɨ dhu bhɛ̌yi, ɨnzá ka kà'ù dhu ʉ̀ngbɛ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rʉngbɛya ɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ nɨ̌? Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ ɨnzɨ̌ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ náarɨ́ 'ʉ̀ngbɛ̌ dhu tɨ́, nɨ́rɔ̀: kɔ̀nyʉ àlɛ̌ wʉ́gʉ́wʉ́gʉ́, ndɨrɔ̀ kɔ̀mvʉ̀ àlɛ̌ bhɛ́lɛ́bhɛ́lɛ́ tsútsǎ tɨ́ àlɛ̌ kʉ́vɛ nɨ́dhunɨ̌*.
33 Ɨnzɨ̌ nyàbhʉ nyɨ̌ kʉtrǎ nyɨ̌ wɔ̀ dhu nàndà dhu nɨ̌: nzɛ́rɛ alɛ t'ɔ́dhɨ́na náarɨ́ ìndrʉ̌ tɔ́ ídzì mʉ̀tsɔ nɨ́nzǎ.
34 Nɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀ fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta, nyǎdu nyɨ̌ ídzì ɔ́fɔ̀ ɔ̀, nyǎdʉ̀ nzɛ́rɛnga t'ɔ́nzɨta ʉ̀bhà. Obhó tɨ́, atdídhená alɛ nzínzìkʉ ɔ̌ nʉ́nɨ nzá Kàgàwà. Ma mɨ́ kʉ̀nɔ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̀kʉ nabhʉ̀ tɨ́ rɨ̀wʉ̀.

Ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ rɨ́ 'ʉ̀ngbɛ̌ alɛ nɨ́ɨ'ɨya nà alɛ-ngbɔ̀-tɨdɔ̀

35 Pbɛ́tʉ̀, atdí alɛ rɨ̌'ɨ̀ ìnè ndìvʉ̌ dhu ndàtɨ: «Ʊ̀vʉ̌vɛ alɛ nʉ́ʉngbɛya ɨ̀ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi? Ndɨrɔ̀, abádhí nɨ́ɨ'ɨya ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi alɛ-ngbɔ̀-tɨdɔ̀ nà ɨ̀ ɨ́ 'ʉ̀ngbɛ̌ rɔ̀?»
36 Nɨ́ ndɨ dhu nìvʉ̌ alɛ nɨ́ mʉ̀dhɔmà nyʉ́! Itse nyɨ nyòzò rɔ̀, ndɨ itse rɨ̌ nzɨ̌ ádʉ̀ ɨ̀nga ɨnzá ndɨ̀ ndɔ̀vɛ̀ pɛ́ angyi rɔ́rɔ̀.

---

‡ **15:20 15.20** Ngàngàyi nɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ɔ'ɔ̀ ɨnga ɔ̌ ɔ̀nyʉ̀-dɔ̀kpa. Yɛ̌sù nɨ́ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ndɨ̀ nɨngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.
* **15:25 15.25** Zàb 110.1 * **15:27 15.27** Zàb 8.7 § **15:29 15.29** Kɔ̌kɔ̀ ɨ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ tɨ́ kátɨna ɨrɔ́ alɛ nɨ́ ngǎtsi nɨ̌ atdídhená alɛ yà Yɛ̌sù ná'ù, 'ádʉ̀ ʉ̀vɛ ɨnzá ɨ̀ àpɛ̀ bàtizò àlʉ̌ rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ nɨ́ kǎkà ɨnzá ɨ̀ á'ù Yɛ̌sù rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ atdídhená alɛ. * **15:32 15.32** Ìsa 22.13

37 Wɔ̀ nyɨ nyózòna dhu nɨ́ nzɨ̌ ɨ̀nga rádù ɨ̀nga itsu nyʉ́, pbɛ́tù nyɨ nyózòna nɨ́ ákɛ̌ itsé-ngba kɛ̀lɛ̌. Kà rǎdù ɨ̀ʼɨ̀ nganù tɔ́ itse màtɨ́, ngǎtsi nɨ̌ vurò itse-tɨdɔ̀ màtɨ́.
38 Tdɨ́tdɔ̌, Kàgàwà rǎdù àbhʉnà ndɨ itse ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ itsu tɔ̀ ngbɔ̌na nɨ́ yà ndɨ̀ ndòzè. Ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ itse ɔ̀ rɔ̀ rádù àhʉ itsu-ngbɔ̀ nɨ́ ndɨ itse nà àkǎ tɨnàdɔ kɛ̀lɛ̌.
39 Kàgàwà anzɨ̀ dhu-tsí náarɨ́ʼɨ̀ ɨ̀mbǎ kɔ́rɔ́ àdhàdhɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ nà: ìndrǔ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ atdírɔ̀, ɨ̀zǎ-ngbɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ atdírɔ̀, àrɛ̀-ngbɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ atdírɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨ̀bhɛ̀-ngbɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ atdírɔ̀.
40 Ɔrù-akpà ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ mà, yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ mànà rɨ̌ʼɨ̀ ìnè átɔ̀. Ɔrù-akpà ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ aya mà rɨ̌ʼɨ̀ dhèdhèrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ aya nà.
41 Adyifɔ̀ bhà ɨnga tʼáwʉ̀ta rɨ̌ʼɨ̀ atdírɔ̀, àbɨ̌ bhà tsí rɨ̌ʼɨ̀ atdírɔ̀, ndɨrɔ̀ alalɨ tɔ́ rɨ̌ʼɨ̀ ɔ̀yá tɨ́. Ɨ alalɨ nzínzì ɔ̌ màtɨ́, ɨnga tʼáwʉ̀ta nʉ́dǎ wà ɨ̀.
42 Nɨ́, dhu ɨʼɨya yà dhu bhěyi yà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ rɨ̌ ʼʉ̀ngbɛ̌ rɔ̀: yà adzɨ ɔ̌ àlɛ̌ kɨ́ʼɨ̀ nà alɛ-ngbɔ̀ nɨ́ ndɨ̀nzǎ arɨ́ alɛ-ngbɔ̀. Pbɛ́tù, àlɛ̌ ʉ̀ngbɛ̌ àlɛ̌ kɨ́ ɔvɛ-bvù rɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ kɨʼɨya nà alɛ-ngbɔ̀ nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ rádù ndɨ̀nza alɛ-ngbɔ̀.
43 Ka kɨ́ kɔ̀tdù ɨtsɨ̀na ɔ̀nzɨ ka kɨ́ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌ kà rɨ̌ʼɨ̀ rɔ́rɔ̀, kà ràdù ndɨ̀ngbɛ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌. Ka kɨ́ kɔ̀tdù ivívínga ɔ̌ kà rɨ̌ʼɨ̀ rɔ́rɔ̀, kà rǎdù ndɨ̀ngbɛ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà.
44 Ka kɨ́ kɔ̀tdù rɔ̀, kà rɨ̌ʼɨ̀ nà nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀. Pbɛ́tù kà rɨ̌ ndɨ̀ngbɛ̀ rɔ̀, kà ràdù ɨ̀ʼɨ̀ nà nɨ́ ɔ̀rù-akpà ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀. Dhu apɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ ìnè yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ náarɨ́ʼɨ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ɔ̀rù-akpà ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ ìnè átɔ̀.
45 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ Andítá rǎtɨna: «Wɛmbɛrɛ̀ tʼálɛ, Àdamù, nɨʼɨ̀ àbà tɨ́ ípìrɔ̌nga nábà alɛ*.» Pbɛ́tù, olùnǎ rɔ̀ ɨʼɨ̀ Àdamù, Krɨ́stɔ̀, nɨʼɨ̀ ípìrɔ̌nga àbhʉ̌ rɨ́ ìndrǔ tɔ̀ Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí-otù ɔ̌ alɛ.
46 Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ àlɛ̌ kabà alɛ-ngbɔ̀ nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ɔ̀rù-akpà ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀. Ndɨ-tsí rɨ̌rà olùnǎ rɔ̀.
47 Wɛmbɛrɛ̀ tʼálɛ, Àdamù, nɨʼɨ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ. Kàgàwà náabhɔ̀lɔ̀ ka adzɨ nɨ̌. Pbɛ́tù, ɔyɔ rɨ́ kìsě Àdamù nɨ́ira ɔ̀rù-akpà ɔ̀ rɔ̀.
48 Yà adzɨ ɔ̌ alɛ nɔ́fɔ̀ ɨ yà adzɨ nɨ̌ Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ Àdamù nà. Ndɨrɔ̀ ɔ̀rù-akpà ɔ̀ owuya ɨ̀ nʉ̀ngbɛ alɛ, nɔ́ɔfɔ́ya ɨ̀ wɔ̀ ɔ̀rù-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨra alɛ nà.
49 Àdhàdhɨ̀ àlɛ̌ kɔ́fɔ̀ àlɛ̌ wɔ̀ adzɨ nɨ̌ Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ alɛ nà dhu bhěyi, nɨ́ àlɛ̌ kɔfɔ́ya àlɛ̌ átɔ̀ wɔ̀ ɔ̀rù-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨra alɛ nà.
50 Àbanɨ̌nzó, kànɨ̌ ma mɔ́vɔna fʉ̌kù dhu: Ɨzǎ mà azu mànà nà rɨ́ʼɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌ mbǎ àdù ɨ̀ʼɨ̀ ngari nà ɔ̀rù-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi ɔ̌. Ndɨrɔ̀ ɔ̀mɔ̀ rádù ɔ̀mɔ̀ dhu mà nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdù ɔ̀ko atdíkpá ɨ̀nzɨ̌ rádù ɔ̀mɔ̀ dhu mànà.
51 Kànɨ̌ ma mɨ́ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ okónà dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kù: àlɛ̌ʼɨ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ kʉvɛ̀ya nzɨ̌, pbɛ́tù àlɛ̌ʼɨ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ kʉwʉ̀ya àlɛ̌.
52 Ndɨ dhu ɔnzɨya ndɨ̀ ákɛ̌ kàsʉmɨ̌-ngba ɔ̌, àdhàdhɨ̀ yà ìndrǔ rɨ̌ nyɨ̀kpɔ́na àpbɨ̌, ndàdù àngbɛnà dhu bhěyi, yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsù rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ nɨ̌ wàndà rɔ̌ngɔ̀ nínganí. Obhó tɨ́, ndɨ wàndà rɔ̌ngɔ̀ rɔ̀, ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ nʉ́ʉngbɛya ɨ yà ɨ̀nzɨ̌ rádù ɔ̀mɔ̀ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ nà. Ndɨrɔ̀ àlɛ̌ʼɨ, yà àlɛ̌-nyɨ̀kpɔ́ nà àlɛ̌ kɔ̀tù àlɛ̌ rɔ̀, àlɛ̌ kadʉ̀ya àlɛ̌ nʉ́wʉ átɔ̀.
53 Obhó tɨ́, dhu àkǎ ɔ̀mɔ̀ rádù ɔ̀mɔ̀ alɛ-ngbɔ̀ ràfɔ̌ yà ɨ̀nzɨ̌ rádù ɔ̀mɔ̀ alɛ-ngbɔ̀. Wɔ̀ ndɨ ɔ̀vɛ̀ rádù ɔ̀vɛ̀ alɛ-ngbɔ̀ nákǎ wà ndàfɔ̌ yà ɨ̀nzɨ̌ rádù ɔ̀vɛ̀ alɛ-ngbɔ̀.
54 Yà ndɨ̀nza rádù alɛ-ngbɔ̀ náafɔ́ya gukyè yà ɨ̀nzɨ̌ rádù ndɨ̀nza alɛ-ngbɔ̀, wɔ̀ ndɨ ɔ̀vɛ̀ rádù ɔ̀vɛ̀ alɛ-ngbɔ̀ ràdù ɨ̀nzɨ̌ rádù ɔ̀vɛ̀ alɛ-ngbɔ̀ náfɔ, nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ yà Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá ɔ̀ ka kandí ɔtɛ náakáya. Ndɨ ɔtɛ rǎtɨna: «Ɔvɛ dhu ɔ̀tɔ̀ wà. Ɔvɛ lɛ̀mà dhu ɔ̀nzɨ̀ wà dòtsí*.
55 Ɨnyɨ ɔ̀vɛ́, pbʉ̀kù mʉ̀lɛ̀mà rɨ̌ʼɨ̀ ngbɔrɔ́?
Ɨnyɨ ɔ̀vɛ́, okpènʉ rɨ̌ʼɨ̀ ngbɔrɔ́*?»

* **15:45 15.45** Ɔpt 2.7 * **15:54 15.54** Ìsa 25.8 * **15:55 15.55** Ìsa 25.8; Ɔsɛ 13.14

56 Ɔvɛ-okpè nɨ́ nzɛ́rɛnga, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛnga bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ́ Ʊyátá*.
57 Ilèta àkǎ àlɛ̌ ràbhʉ Kàgàwà tɔ̀. Ka nɨ́ ndɨ àlɛ̌ àbhʉ̌ arɨ́ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ ɔvɛ lɛ̀mà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌!
58 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌kò pɔ́tsɔ́ wɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ma mɔ̀vɔ̀ obhónga ɔ̌, ìnzɨ̌ nyǎbhʉ nyɨ̌ kʉmbɛ nyɨ̀kʉ akyɛ. Nyɨ̌ nyàkǎ nyǎmbɛ òwu dɔ̌ angyi tɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà kasʉ t'ɔ́nzɨta nà, nyǎdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ wɔ̀ kà-nyʉtsì nyɨ̌ nyɨ́'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́nzɨna kasʉ ràrɨ̌ nzɨ̌ àwɨ̌ kɔkórɔ̀.

16

Pbàkrɨ́stɔ̀ rɨ̌ fʉ̀rangà àtsà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà dzʉ̀nà ɨ ɔnzɨ tɨ́ nɨ̌ dhu

1 Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ì Kàgàwà bhà alɛ dzʉ̀nà nɔnzɨ tɨ́ ka kátsàna fʉ̀rangà nàndà dhu nɨ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ̀ dhu átɔ̀ àdhàdhɨ̀ Gàlàtiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kànɨ́sá tɔ̀ ma mʉ́yǎ dhu dhu bhěyi*.
2 Yà yɛngɛ̀ ɨdhɔ̀ náaríku dhu bhěyi, ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ nákǎ ndàrà yà ndɨ̀ ndòngyè fʉ̀rangà-go nɨ́lɨ rɔ̌ ndɔ̀dɔ̀ pbɨndà, tsángbátɨ́ nyɨ̌ nyowuna bvʉ̀kʉ̀ ma márà àhʉ dhu ɔ̀dɔ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyatsá tɨ́ fʉ̀rangà nɨ̌.
3 Nɨ́ bvʉ̀kʉ̀ ma márà àhʉ rɔ̀, ma mɨ́ nyɨ̌ nyóvòna alɛ òvì bhàrʉwà nà, ròwù fʉ̀kʉ́ pɛrɛ̀ nà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
4 Dhu apɛ́ ɨ'ì ɨwà ma màkǎ marà átɔ̀ ányɨ dhu tɨ́, nɨ́ mǎ màkǎ mǒwù atdíkpá abádhí mànà.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ abhi ɔ̀ ndɨ̀ ndárà dhu ùdhě angyangyɨ dhu

5 Ma márà àhʉ bvʉ̀kʉ̀ ɨwà ma mʉ̀dà Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀nǎ rɔ́rɔ̀. Obhó tɨ́, ma mʉ́da ʉ̀da ányɨ nanǎ.
6 Ngǎtsi nɨ̌ ma mádɨ àdɨ̌ fʉ̌rábvʉ̌ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tɨ́. Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, ma mádɨ àdɨ̌ átɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ gìrì tɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ bvʉ̀kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyibho tɨ́ dzʉ̀nàdu ɔ̀nzɨ rɨ́ pbàkà abhi ɔ̌ dhu-tsí idù.
7 Obhó tɨ́, ma mòzè nzá àlɛ̌ ràla àlɛ̌ nyɨ̌ mànà ʉ̀da ma mʉ́da ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́. Ma mòzè dhu nɨ́ àlɛ̌ ròkò pɛ́ atdíkpá nyɨ̌ mànà ngúfe ɨdhɔ tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ òzè ka nɨ̌.
8 Pbɛ́tʉ̀, ma mòzè madɨ ɨrɔ́ Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ràrà àhʉ Pɛ̀ndɛ̀kɔtɛ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̀.
9 Obhó tɨ́, ádrʉ̀ngbǎ kasʉ ɔ̀nzɨ ma mɨ́ ɨrɔ́ nɨ̌ dhu tɔ́ tsǎtsʉ̀ àpfò wà ndɨ̀ idù, ndɨrɔ̀ ɨma nà rɨ́ 'ùgye alɛ rɨ̌'ì ìnè abhɔ nyʉ́.
10 Tìmɔ̀tɛwʉ̀ apɛ́ ɨ̀rà àhʉ, nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dɔ̀ ka mběyi nzínzìkʉ ɔ̀ ɨnzɨ̌ rɔ̀nzɨ̀ ɔdɔ. Obhó tɨ́, àbadhi arɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà kasʉ ɔ̀nzɨ àdhàdhɨ̀ ma marɨ́ kɔ̀nzɨ dhu bhěyi.
11 Nɨ́rɔ̀, atdí alɛ mà àkǎ nzá ndɔ̀nzɨ̀ kà gàyà. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ̀ kà dzʉ̀nà ràdu ndɨ̀ tɨdu ɔ̀ màrʉ̀ngà ɔ̌ afína rɨ̌'ì rɔ́rɔ̀. Obhó tɨ́, ma mɨ́ àbadhi mà nɔ́dɔ rìwʉ̌ atdíkpá Yěsù ná'ù adɔ́du mànà.
12 Àlɛ̌ t'ádɔ̀nà Apɔlɔ̀ nàndà dhu nɨ̌, ma mɨtdɛ̀ ka atdídɔ̌ ndɨ́nɨ̌ owu tɨ́ fʉ̌rábvʉ̌ atdíkpá ngʉ̌kpà àlɛ̌ t'ádɔ́na mànà, pbɛ́tʉ̀ kàdʉ̀ nzá ndòzè ndàrà kòmbí ányɨ̀. Nɨ́ kà rǎrà ányɨ̀ kàsʉmɨ̀ àbà ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀.

Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ sedzà mà, ovìta mànà

13 Nyɨ̌ nyàkǎ nyǒkò ípìrɔ̌ rɔ̀ nyɨ̀kpɔ́kʉ nà, nyǎdʉ̀ ìko pɔ́tsɔ́ fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì mànzɨ̀ tɔ́ alɛ-afí nà, nyǎdʉ̀ ɨ'ì ɔbɨ nà alɛ tɨ́.
14 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ̀ kórɔ́ dhu àzè ɔ̌.
15 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà Stɨfanà mà pbɨ̀ ɨdzá-bhà mànà kɔ́rɔ́. Abádhí nɨ'ì ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Yěsù na'u fʉ̀kʉ́ pbìrì Àkayà ɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌. Ndɨrɔ̀ abádhí adzì ɨ Kàgàwà bhà alɛ-kàsʉ̌ t'ɔ́nzɨta tɔ̀. Nɨ́ ma mɨtdɛ̀ nyɨ̌ ɨtdɛ̀ tɨ́,

---

* **15:56 15.56** Nzɛ́rɛnga bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ́ Ʊyátá dhu-tɨ̀ nɨ́, Ʊyátá arɨ́ ndɨ nzɛ́rɛnga tɨ́ rɨ́'ì dhu ɨtɛ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀. * **16:1 16.1** Gàl 2.10

16 nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɨ̀ kɔ̌kɔ̀ dhu bhěyi alɛ-tɨdɔ̀-tsʉ̌ dhu. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɨ̀ kǎkà atdyúya nyʉ́ nà arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ, ’ɨ̀vɔ̀ adyɔ nyʉ́ atdíkpá abádhí mànà alɛ-tsʉ̌ dhu átɔ̀.

17 Ɨdhɛ̀du ɨ̀ka wà ndɨ̀ Stɨ̀fanà mà, Fɔ̀rtùnatɔ̀ mà Àkàyikò mànà níwǔ ùvò tɨdú dhu dɔ̌. Abádhí ìwǔ oko fʉ̀kʉ́ ngari ɔ̌ tɨdú.

18 Ndɨrɔ̀ abádhí nábhʉ afídu ràyi àdhàdhɨ̀ abádhí ábhʉ afíkʉ ràyi dhu bhěyi. Nɨ́rɔ̀, dhu àkǎnà wà kʉnɨ kɔ̌kɔ̀ dhu bhěyi alɛ tɔ́ ídzìnga.

19 Àziyà tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌ Kànɨ́sá nóvì nyɨ̌. Ndɨrɔ̀ Àkilà mà Pèrèsílà nà, atdíkpá kǎkà fɨ̌-dzá arɨ́ ’ùndǔ kànɨsà mànà, nóvì nyɨ̌ atdídɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-nyʉtsì.

20 Kǎkà ɨrɔ́ rɨ́’ɨ̀ àlɛ̌ t’ádɔ́na kɔ́rɔ́ nóvì nyɨ̌. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ mà átɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌vì nyɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌ mběyi nyʉ́.

21 Ɨma Pɔlɔ̀, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ ɔtsʉ́du nyʉ́ nɨ̌ ma màndǐ fʉ̌kʉ̀ dhu, movì nyɨ̌ ɔ̀ná.

22 Ndɨ alɛ apɛ́ nzɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nózè, nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ ofúngá nà.

Màrànatà! Kà-tɨ̀ nɨ́: Àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù àkǎ ndɨ̀rà!

23 Àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nákǎ ndàso nyɨ̌!

24 Ma mózè nyɨ̌ kɔ́rɔ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì.

Kòritò
ɔ̌ Kànɨsà tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ̌ bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ì nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ bhàrʉwà nandí nɨ́ Pɔlɔ̀, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ. Kǎndí ka imbò kumì atɔ mà azà kumì atɔ mànà nzínzì ɔ̌ Yɛ̌sù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌. Tìmɔ̀tɛwʉ̀ tɨ́ ka kátɨna kà t'ɔ́dhɨ̀nà ɨ'ì kòmbíta tɨ́ árà Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ àndà rɔ́ (1.1).

Pɔlɔ̀ andí ndɨ bhàrʉwà Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ndì ndɨ́'ì rɔ́rɔ̀.

Kǎndí ka Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà tɔ̀. Ndɨ Kòritò nɨ'ì Àkayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀. Kòmbí ka kárɨ́ ndɨ pbìrì ànzi Pbàgìríkí tɔ́ pbìrì tɨ́. Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ bhàrʉwà àndǐ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, tìtɔ̀ tɔ́ màlímó nɨ́ɨ'ì vurò dhu ùdhě ì ɨ́ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ yà Pɔlɔ̀ udhé abádhí tɔ̀ dhu rɔ̌rɔ̀ rɔ́ (11.3-4). Nɨ́, ábhɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nɨ́ɨ'ì ɨwà kɔ̌kɔ̀ tìtɔ̀ tɔ́ màlímó rǔdhěna dhu nátdǔ afíya rɔ́, 'àdʉ̀ yà Pɔlɔ̀ rǔdhěna fɨ̌yɔ̀ dhu násà àsa tɨ́. Nɨ́ Pɔlɔ̀ adʉ̀ abádhí-nyìkpɔ́ nítdyu ì tìtɔ̀ tɔ́ màlímó rɔ̌ rɔ̀.

Bhàrʉwà-nyìtì ka kóhù tɨ́ dhu

- Pɔlɔ̀ rɔ̌tɛ fɨ̌yɔ́ ɨrɨta dɔ̌ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà mànà dhu. Kà rɨ̌ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ rɨ̌'ì nà kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga ìse. Kà rɨ̌ yà atdídɔ̌ ndì ndɔ́rʉ̀ ɔ̀ná bhàrʉwà nà ndì ndávi Titò ràrà okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu-tì àwɛ̌. Ndɨrɔ̀, kà rɨ̌ atdídɔ̌ ɨdhɛ̀na ì̀ka ndì yà pbàkrɨ́stɔ̀ ʉ́gɛ̀rɛ̀ fɨ̌yɔ́ ɨrɛ̀ta mbě̀yi tɨna ɔ̀nǎ rɔ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ (1–7).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ yà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà tɔ̀ ka kɨ́ dhu àtsà tɨ́ dhu dɔ̌ dhu (8–9).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndùgye pbɨ̀ndà uvitatálɛ tɔ́ kasʉ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga dɔ̌ dhu. Kà rǎtɨna Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà obhóná uvitatálɛ ràkǎ ndɔ̀zʉ ndì ndì'ì ákɛ̌ alɛ tɨ́. Kàkǎ ndà'ù kɔzʉ̀ ndì ivíví alɛ tɨ́, Kàgàwà rǎdʉ̀ ɔbɨ àbhʉ fɨ̌ndà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kàkǎ nzá ndònzì atdí dhu mà fɨ̌ndà ndìtɨ́rɔ̀ (10–13).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà nóvì dhu
(Gàl 1.1-5; Kɔ̀l 1.1-8)

1 Yàrɨ́ bhàrʉwà nàndǐ fʉ̌kʉ̀ nɨ́ ɨma Pɔlɔ̀, yà Kàgàwà ánzì rì'ì Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ tɨ́, ndì ndòzè ka dhu bhě̀yi alɛ. Mǎ mɨ́'ì atdíkpá àlɛ̌ t'ádɔ̀nà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà. Nɨ́ ma màndǐ ka fʉ̌kʉ̀ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ì Kàgàwà bhà kànɨsà tɨ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ fʉ̀kʉ́ pbìrì Àkayà ɔ̌ rɨ́'ì Kàgàwà bhà kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀.

2 Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'àso nyǐ, 'àdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌.

Kàgàwà arɨ́ pbɨ̀ndà alɛ-afí òpè fɨ̌yɔ́ àpbɛ̀ ɔ̌ dhu

3 Ilèta àkǎ kabhʉ Kàgàwà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ t'Ábanà tɔ̀. Ka nɨ́ ndɨ àlɛ̌ t'Ábanà yà ɨzʉ tɔ́ alɛ-afí nà arɨ́'ì ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí ɔ̌ arɨ́ alɛ-afí òpè alɛ!

4 Kǎrɨ́ àlɛ̌-afí òpè àlɛ̌ tɔ́ kɔ́rɔ́ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kowu tɨ́ kɔ́rɔ́ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ì alɛ-afí òpè rɔ̌, yà Kàgàwà ópè àlɛ̌-afí nɨ̌ alɛ-afí t'ópèta-tɨdɔ̀ nɨ̌.

5 Obhó tɨ́, àdhàdhì àlɛ̌ kɨ́ Krɨ́stɔ̀ abà ábhɔ̌ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ àbà dhu bhě̀yi tɨ́, Krɨ́stɔ̀ rɨ̌ àlɛ̌-afí òpè átɔ̀ abhɔ.

6 Dhu apɛ́ ì'ì mǎ mɨ́ àpbɛ̀ àbà mǎ mɔ́nzɨna kasʉ ɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́ mǎ mɨ́ kàbà ndɨ́nɨ̌ ndɨ dhu-otù ɔ̌ Kàgàwà opé tɨ́ afíkʉ, ndàdʉ̀ nyǐgʉ. Kǎpɛ́ afíka nyʉ́ nópè, nɨ́ ndɨ dhu rɨ̌ afíkʉ òpè átɔ̀, nyǎdʉ̀ ɔbɨ àbà rɔ̀nzì dzʉ̀nàkʉ, nyǒndù mǎ mábà àpbɛ̀-tɨdɔ̀-dzi.

7 Ndɨrɔ̀, mǎ mɨ́'ì a'uta nà atdídɔ̌ nyʉkʉtsì. Obhó tɨ́, mǎ mʉ̀nɨ wà dhu àdhàdhì nyɨ̌ nyùngbò nyɨ̌ atdíkpá mǎ mànà fàká àpbɛ̀ ɔ̌ dhu bhě̀yi, nyɨ̌ rùngbò wà nyɨ̌ átɔ̀ mǎ mànà Krɨ́stɔ̀ ópè afíka dhu-nyʉtsì.

8 Àbanǐnzó, mǎ mòzè nzá nyǎdzo Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ mǎ mabà àpbɛ̀ rɔ̌rɔ̀. Ndɨ àpbɛ̀-ɔbɨ̀ asè dɔ̀kanǎ atdídɔ̌. Mǎ ma'u nzá dhu òko mǎ ràrɔ̌ko nyɨ̀kpɔ́ka nà.
9 Obhó tɨ́, mǎ mambɛ́nà ɨnga ɨrɛ̀ dɔ̌, ka rɔ̀tdɨ wà anya dɔ̀ká ndɨ́nǐ ka kɔkyɛ tɨ́ mǎ'ɨ. Ndɨ dhu anzɨ̀ ndɨ̀ ndɨ dhu bhěyi, ɨ̀nzǐ mǎ mɨlɨ tɨ́ nyɨ̀kpɔ́ka ɔbɨ̀ka rɔ̌ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ ndɨ́nǐ mǎ mɨlɨ tɨ́ nyɨ̀kpɔ́ka yà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ ʉ̀ngbɛ̌ arɨ́ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ Kàgàwà-rɔ̌ tɨ́.
10 Àbadhi, yà mǎ nʉkɔlɔ mʉ̌vò wɔ̀rɨ́ ɔvɛ-tɨdɔ̀ ɔ̌ rɔ̀ alɛ, rǐ mʉ̌kɔ̀lɔ̌ ʉ̀kɔ̀lɔ̌ tdɨ́tdɔ̌ kà-ɔ̌ rɔ̀. Obhó tɨ́, mǎ mà'ù wà dhu atdídɔ̌, kà rʉkɔlɔya mǎ ʉ̀kɔ̀lɔ̌.
11 Nyǐ mà átɔ̀, nyǐ nyɨ́ dzʉ̀nàka ɔ̀nzɨ dɔ̀ká nyǐ nyɨ́ nyǐtsɔ̀ rɔ̀. Nɨ́, ábhɔ̌ alɛ tɔ́ ɨtsɔ̀ta-bvʉ rɔ̌, Kàgàwà rǐ ídzìnga àbhʉ̌ mǎbà. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, ábhɔ̌ alɛ rǎdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nádu Kàgàwà ɔ̀nzɨ̀ rɔ̀ká dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Pɔlɔ̀ rǐ ndùgye fɨyɔ́ kasʉ dɔ̌ ndɨ̀ nà rɨ́ 'àgò alɛ-ɔ̀nzǐ dhu

12 Ɨdhɛ̀ka ɨ̀ka ndɨ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́ yàrɨ́: mǎ mʉ̀nɨ dhu afíka ɔ̀ mǎ rókò yà adzɨ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ròsè dòtsí, mǎ rókò nzínzìkʉ ɔ̌ obhónga tɔ́ afíka nà, ndɨrɔ̀ ɨ̀lǎ mǎ mɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ́rɔ̀. Mǎ'ɨ nʉ́ndà nɨ́ nzǐ yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ́ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta, pbɛ́tʉ̀ mǎ'ɨ nʉ́ndà nɨ́ Kàgàwà bhà ídzìnga.
13 Obhó tɨ́, fàká bhàrʉwà ɔ̌ mǎ màndǐ nzá vurò dhu fʉ̌kʉ̀, pbɛ́tʉ̀ mǎ màndǐ dhu nɨ́ yà nyǐ nyádʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà ràdʉ̀ dʉ̀kʉ àlʉ dhu kɛ̀lɛ̌. Ndɨrɔ̀, ma mà'ù wà dhu ndɨ dhu ràrǐ dʉ̀kʉ àlʉ̌ àlʉ̌ àkǎkǎ dhu bhěyi,
14 ɨ̀mbǎ dhu rǐ'ɨ̀ kà rǐ dʉ̀kʉ àlʉ̌ gòna kɛ̀lɛ̌ tɨ́ kòmbí dhu màtɨ́. Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ wɔ̀ ma mɔ̀tɛ̀ dɔ̀ná dhu: àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rǐngo ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌, ɨdhɛ̀kʉ nɨ́ɨkaya ndɨ̀ okúka dɔ̀ rɔ̀ àdhàdhɨ̀ ɨdhɛ̀ka nɨ́ɨkaya ndɨ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ dhu bhěyi.
15 Ndɨ a'uta-bvʉ rɔ̌, ma mazè marà bvʉ̀kʉ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, ndɨ́nǐ nyǐ nyabá tɨ́ ídzìnga nyǎla ngbɔ̌du ɔyɔ-gʉ̀na.
16 Obhó tɨ́, ma múdhe dhu, mʉdà fʉ̌rábvʉ̀nǎ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ma márà rɔ̀, ndɨ dhu-dzidɔ̌, madʉ̀ madu Màkɛ̀dɔ̀nɨyà rɔ̀, mɨrà àhʉ fʉ̌rábvʉ̀ tdɨ́tdɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, nyǐ nyɔ́nzɨ̀yana dzʉ̀nàdu fʉkʉ́ dhu-tsí nǐ, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ma márà nǐ pbàkà abhi ɔ̌.
17 Nɨ́, wɔ̀ dhu bhěyi ma mùdhě dhu ma ràrǐ dhu ɔ̀nzɨ rɔ̀, ma móngò tɨ́ nzá ɨ̀mbǎ tǐna nà dhu ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ tɨ́? Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ, ma mɨ́ ma mɔ́nzɨna atdí dhu ùdhě rɔ̀, ma matɨ́ kɔ̀nzɨ yà adzɨ ɔ̌ alɛ arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ dhu bhěyi, matɨ atdí nyɨ̀nǎ tɨ́: «Obhó» ndɨrɔ̀ «Ɨ̀nzǐ» atdí dhu dɔ̌ tɨ́?
18 Kàgàwà nɨ́ yà ma mʉ́nɔna dhu tɔ́ ngàmbì: yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́nɔ̀ dhu nɨ́'ɨ nzǐ atdí nyɨ̀nǎ tɨ́ mǎ mátɨna: «Obhó» ndɨrɔ̀ «Ɨ̀nzǐ».
19 Obhó tɨ́, Kàgàwà t'Ídhùnà, Yěsù Krɨ́stɔ̀, yà ɨma Pɔlɔ̀, Sɨ̀lɨ̀vanʉ̀*, Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà mǎ mɔ́vɔ̀ fɨndá dhu fʉ̌kʉ̀, nɨ'ɨ nzǐ pbɨndà ɨrɛ̀ta ʉ̀wʉ̌ arɨ́ alɛ, ndàtɨ atdí nyɨ̀nǎ tɨ́: «Obhó» ndɨrɔ̀ «Ɨ̀nzǐ». Pbɛ́tʉ̀, kà-nyʉtsì rɨ́'ɨ dhu nɨ́ «Obhó» dhu kɛ̀lɛ̌.
20 Obhó tɨ́, ka nɨ́ ndɨ yà nyʉnatsì Kàgàwà atɨ «Obhó», yà ndɨ̀ ndakɔ̀ fɨndá làká kɔ́rɔ́ dhu tɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi tɨ́ átɔ̀, Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌ nga nɨ́ ndɨ àlɛ̌ kátɨna «Àmìnà», àlɛ̌ rìlè Kàgàwà nǐ.
21 Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ mǎbhʉ̌ rɨ́ mǎ rɔ̀tsì ɔbɨ atdíkpá nyǐ mànà Krɨ́stɔ̀ mànà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ dhu-nyʉtsì, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ ndɨ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ àlɛ̌ nútri pbɨndà kasʉ tɔ̀.
22 Kǐlɨ pbɨndà alɛ tɨ́ rɨ́ àlɛ̌ ɨtɛ̀ ize àlɛ̌ rɔ̌, ndàdʉ̀ pbɨndà Ɨ̀lǐlǎ-Alafí ɨ̀lɨ àlɛ̌-afí ɔ̀, rɨ'ɨ àlɛ̌ tɔ̀ ndɨ̀ ndʉlɨ kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ tsɛ̀nzɛrʉ̀ tɨ́.
23 Kàgàwà nɨ́ yà ma mʉ́nɔna dhu tɔ́ ngàmbì. Ma mà'ù wà mɔvɛ̀, tɨ̀tɔ̀ tɨ́ ma mʉ́nɔna dhu apɛ́ ɨ'ɨ rɔ̀. Ma múdhě dhu ɨ̀nzǐ madu ma tdɨ́tdɔ̌ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, akyɛ ma mabhʉ̀na ɨzʉ afíkʉ ɔ̀ ɔ̀tɛ̌du ɔ̌ nǐ.

---

* **1:19 1.19** Sɨ̀lɨ̀vanʉ̀ nɨ́ yà Sílà tɨ́ ka kátɨna Uvitatálɛ-kàsʉ̌ tɔ́ bhʉ̌kù ɔ̀ alɛ (Kas 15.22-40; 16.19-29).

24 Mă mòzè nzá akɛkpá màtɨ́ mʉ̌tʉ nyɨ̌ ʉ̀tʉ̌ tɨ́ fʉ̀kʉ́ a’uta nàndà dhu nɨ̌. Mă mʉ̀nɨ wà
dhu nyɨ̌ ríkò wà pɔ́tsɔ́ fʉ̀kʉ́ a’uta ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ atdíkpá nyɨ̌ mànà, ndɨ́nɨ̌
ɨdhɛ̀kʉ adʉ̀ tɨ́ ndɨ̀ka.

2

1 Nɨ́rɔ̀, ma múdhě dhu ìnzɨ̌ madu ma tdɨ́tdɔ̌ bvʉ̀kʉ̀, akyɛ ma mabhʉ̀na ɨzʉ rʉ̀ka nyɨ̌
tdɨ́tdɔ̌ nɨ̌.
2 Obhó tɨ́, ma mapɛ́ nyăbhʉ̌ ɨzʉ rʉ̀ka nyɨ̌, nɨ́ ádhɨ ndɨ ɨdhɛ̀du àbhʉ rádʉ̀ rɨ̀ka ndɨ̀
tdɨ́tdɔ̌? Tɨ́ nzɨ̌ yà ma mábhʉ ɨzʉ rʉ̀ka alɛ kɛ̀lɛ̌?
3 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mándǐ dhu fʉ̌kʉ̀ wɔ̀ ma mɔ́nzɨ̀ ka dhu bhěyi: bvʉ̀kʉ̀
ma márà àhʉ rɔ̀, ma mózè nzá yà ɨdhɛ̀du àbhʉ̌ àmbɛ̀nà rɨ̀ka ndɨ̀ alɛ rɨ̌ ɨzʉ àbhʉ̌ rʉ̀ka
ma dhu. Obhó tɨ́, ma mʉ̀nɨ wà dhu, ɨdhɛ̀du ɨ̀ka ndɨ̀ rɔ̀, nyɨ̌ kɔ́rɔ́ ɨdhɛ̀kʉ ràrădʉ̀ ndɨ̀ka
átɔ̀.
4 Ma mándǐ dhu fʉ̌kʉ̀ atdídɔ̌ ma mɨ́’ɨ̀ ɨzʉ nà ndɨrɔ̀ atdídɔ̌ afídu rɨ̌ ɨnga ɨ̀rɛ̀ rɔ́rɔ̀. Ma
mándǐ ka ábhɔ̌ nyɨ̀du-dha nyʉ́ nà, ìnzɨ̌ nɨ́ ɨzʉ nabhʉ̀ tɨ́ fʉ̌kʉ̀, pbɛ́tʉ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyʉnɨ tɨ́
ma mózè nyɨ̌ atdídɔ̌ tɨ́ dhu.

Dhu àkă kʉbà dhu Pɔlɔ̀ nɨ̌ dhu nàfă alɛ tɔ̀ dhu (Luk 17.3; 2Kò 7.5-16)

5 Atdí alɛ apɛ́ ɨ̀’ɨ̀ ìndrʉ̌ nábhʉ ɨzʉ rʉ̀ka dhu tɨ́, nɨ́ kăbhʉ nzá ka rʉ̀ka ɨma kɛ̀lɛ̌, pbɛ́tʉ̀
ròsè dùdună, kăbhʉ ɨzʉ rʉ̀ka nyɨ̌ mbɛ̀mbɛ̀ kɔ́rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, dhu àkă nzá kɨzɨ̀ ndɨ dhu ɨ̀zɨ
tɨ́.
6 Ndɨ dhu bhěyi dhu nɔ́nzɨ̀ alɛ tɔ̀, nzínzìkʉ ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ ábhʉ màlɨpɔ̀ dhu nákă wà.
7 Nɨ́rɔ̀ kòmbí, dhu ɔ̀fɔ̀ nga nyʉ̌bà dhu kà tɔ̀, nyădʉ̀ kà-afí àbhʉ ròtsì ɔbɨ, akyɛ
ádrʉ̀ngbă ɨzʉ ʉkana ka afína ràdʉ̀ ndɔ̀bɛ̀ nɨ̌.
8 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨtdɛ̀ nyɨ̌ ɨtdɛ̀ tɨ́ nyɨ̌tɛ̀ fʉ̀kʉ́ àzè tɔ́ obhónánga ndɨ alɛ tɔ̀.
9 Obhó tɨ́, ma mándǐ ngătsi bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́, ma mózè mudhe
nyɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ma mʉnɨ tɨ́ dhu, nyɨ̌ ràtɨ́’ɨ̀ ìnè nyɨ̌rɨ̀ tsʉ̀dú dhu kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌.
10 Nyɨ̌ nyʉ̀bà dhu fɨ̃ndà alɛ tɔ̀, ma mádʉ̀ dhu ʉ̀bà átɔ̀. Obhó tɨ́, ma mʉ́bà wà dhu
ndɨ alɛ tɔ̀, yà nɨ́ ndɨ alɛ tɔ̀ ma mʉ́bana dhu ɨ̀’ɨ̀ nɨ̌. Ndɨ dhu ma mɔ́nzɨ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀
Krɨ́stɔ̀-ɔ̀nzɨ̌.
11 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀ rɨ̌ nzɨ̌ ádʉ̀ àlɛ̌ lɛ̀mà ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndɨ́ ɔ̀ná otu
nábà. Obhó tɨ́, àlɛ̌ kàdzo nzá kàbhà nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta rɔ̌ rɔ̀.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Titò rɨ̌rà nà Kòritò rɔ̀ màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀dɔ ɨzʉ nyʉ́ nà Trɔwà rɔ̀ dhu

12 Ma mɨ́và ma marà Trɔwà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ma mʉnɔ tɨ́. Nɨ́
ányɨ ma màrà àhʉ rɔ̀, ma mótù dhu nɨ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yěsù rɔ́bhɔ̀lɔ̀ wà otu idù ka ma
mʉnɔ tɨ́.
13 Ìnè màtɨ́ kà rɨ̌’ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi rɔ́rɔ̀, afídu ɨ́rɛ̀ nga atdídɔ̌ ɨnzá ma mòtù adɔ̀du Titò
ányɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ ma mádʉ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ òvì, madʉ̀ àrà Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.
14 Kàgàwà àkă kabhʉ ɔ̀tsɔ̀ fɨ̃ndà! Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌, kărúbhi mă mànà ndɨ Krɨ́stɔ̀ ɔ̀nzɨ
dhu lɛ̀mà nɨ̌ gàràsɨ̌sì tɔ́ ɔbɛ́ ɔ̌. Kărɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ nyʉkatsì, ndàbhʉ Krɨ́stɔ̀ kʉnɨ kɔ́rɔ́ ngari
ɔ̀nă àdhàdhɨ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nă dzìna ɔ̀tɔ̀ ndɨ̀ ndrùù rɔ́ngʉ akyɛ bhěyi.
15 Obhó tɨ́, mă mɨ́’ɨ̀ àdhàdhɨ̀ Kàgàwà tɔ̀ Krɨ́stɔ̀ àbhʉ ndrùù dzìna rɔ̌ngʉ akyɛ bhěyi.
Ndɨ akyɛ-dzi rărà òtsi yà Kàgàwà òzè ndɨ̀gʉ̌ alɛ-ɔndɨ̀ ɔ̀, ndɨrɔ̀ ùwǐ rúwǐ ɨtsɛ Kàgàwà
rɔ̌ rɔ̀ alɛ-ɔndɨ̀ ɔ̀ átɔ̀.
16 Ùwǐ rúwǐ alɛ tɔ̀, ka nɨ́ ɔvɛ-dzi, yà ɔvɛ ìbhò rádʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀. Ndɨrɔ̀ yà Kàgàwà òzè
ndɨ̀gʉ̌ alɛ tɔ̀, ka nɨ́ ípìrɔ̌nga-dzi, yà ípìrɔ̌nga ìbhò rádʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀. Nɨ́, ádhɨ pbá alɛ ndɨ
ɔbɨ nà rɨ́’ɨ ndɔ̀nzɨ wɔ̀ dhu bhěyi kasʉ-tɨdɔ̀ ràkă?

17 Nɨ́rɔ̀, mă mɨ́'ɨ̀ mbă àdhàdhɨ̀ ábhɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ, yà Kàgàwà bhà Ɔtɛ ʉ̀nɔ arɨ́ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ onzí tɨ́ otùna ɔ̌ bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà ívì ndɨ mă dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, mă marɨ́ obhó dhu ʉ̀nɔ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì.

3

Pɔlɔ̀ mà nɨ́ Ungbòta-ɔwʉ́tá tɔ́ kasʉtálɛ dhu
(1Kò 9.1-3; 2Kò 5.18-21)

1 Wɔ̀ dhu bhěyi ma màndɨ̌ dhu àtɨ tɨ́ ɨwà mă'ɨ rɔ̀pɛ̀ mǎmbɛ mɨ̌tɛ̀ dɔ̌ mǎ-tɨ́rɔ̀? Atdídhená màlímó arɨ́ 'ɨ̀tɛ̀ rɨ́ bhàrʉwà-atdyú òho 'ɨ̀tɛ̀ fʉ̌kʉ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, 'ɔ̀nzì ndɨ bhàrʉwà fʉkʉ́. Nɨ́, mǎ'ɨ tɨ́ ɨ bhàrʉwà-atdyú òho átɔ̀?

2 Nyɨ̌ nyʉ́ kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ndɨ fàká bhàrʉwà, yà Krɨ́stɔ̀ ándɨ̌ afíka ɔ̀. Ndɨ bhàrʉwà rɨ̌'ɨ̀ ìnè kɔ́rɔ́ alɛ rʉ̀nɨ 'àdʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà.

3 Dhu àla ndɨ̀ kpangba Krɨ́stɔ̀ rándɨ̌ ndɨ ndɨ bhàrʉwà, ndɨrɔ̀ kà ríbhò ka fɔ́ká mǒwù nà. Ndɨ bhàrʉwà kǎndɨ̌ nzá wɨ̌nò nɨ̌, pbɛ́tʉ̀ kǎndɨ̌ ka yà Ípìrɔ̌rɔ̀ arɨ́'ɨ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ̌. Ndɨ bhàrʉwà kǎndɨ̌ nzá odu-afǎ-nzo dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ kǎndɨ̌ ka afíkʉ ɔ̀.

4 Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌ mǎ mɨ́'ɨ̀ nà Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ a'uta.

5 Mǎ mʉ̀nɨ wà dhu mběyi nyʉ́, mǎ'ɨ ràkǎ nzá mǎ-tɨ́rɔ̀ mɔ̌nzɨ wɔ̀ kasʉ ɔbɨ̀ka nyʉ́ nɨ̌. Kàgàwà nɨ́ ndɨ ɔbɨ ìbho arɨ́ fǎkà mɔ̌nzɨ̀ ka nɨ̌.

6 Ka nɨ́ ndɨ ɔbɨ níbhò fǎkà mɨ̌'ɨ̀ pbìndà kasʉtálɛ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ mǎ mʉnɔ tɨ́ ndɨ̀ ndɔ́nzɨ ungbòta-ɔwʉ́tá tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀. Ndɨ ungbòta-ɔwʉ́tá rɨ̌'ɨ̀ mbǎ àdhàdhɨ̀ yà angyi Músà andí Ʊyátá bhěyi, pbɛ́tʉ̀ kɨ̌dè dɔ̀ná nɨ́ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɔ̌nzɨna kasʉ. Yà angyi Músà andí Ʊyátá arɨ́ ìndrʉ̌ ʉ̀nda ɔvɛ ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí arɨ́ obhóná ípìrɔ̌nga ìbho ìndrʉ̌ tɔ̀.

7 Músà andí wɔ̀ ndɨ ìndrʉ̌ àbhʉ̌ rɨ́ rɔ̀vɛ̀ Ʊyátá odu-afǎ-nzo dɔ̌. Ndɨrɔ̀, ndɨ dhu ɔ̀nzɨ kà rɨ̌ rɔ̀, Kàgàwà adʉ̀ pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ àbhʉ ràmbɛ ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌. Ndɨ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ abhʉ̀ Músà-nyɨ̀ ràmbɛ ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌ átɔ̀. Nɨ́ atdídɔ̌ kà rʉ̌mbɨlɨ nɨ́dhunɨ̌, Pbàìsràyélí nóowúnà nzɨ̌ 'òmvù rɔ̌ 'àndà Músà-nyɨ̀-kpa tʉ̀mbà tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, ndɨ ʉmbɨlɨta nɨ'ɨ̀ nzɨ̌ nɨ́ ádzɨ̌ kàsʉmɨ̀ mà tɨ́ rádʉ̀ àdɨ. Nɨ́ dhu rɨ̀'ɨ̀ wɔ̀ dhu bhěyi ìndrʉ̌ ʉ̀nda rɨ́ ɔvɛ ɔ̀ Ʊyátá nɨ́ɨtɛ̀ wà Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu tɨ́,

8 nɨ́ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ rǎdʉ̀ ndɨ̀tɛ̀ ɨngbà dhu bvʉ̀ tɨ́ ròsè àlɛ̌ tɔ̀ kàbhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nyʉ́ rɨ̌ kasʉ ɔ̀nzɨ rɔ̀?

9 Ma mátɨna tdɨ́tdɔ̌, yà ìndrʉ̌-dɔ̌ rɨ́ anya àbhʉ̌ Kàgàwà rɔ̀tdɨ̀ ɔvɛ tɔ̀ Ʊyátá kàsʉ̌ ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu nɨ́ɨ'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà. Nɨ́ Kàgàwà àbhʉ̌ rɨ́ rɔ̀zʉ̀ ìndrʉ̌ obhónángatálɛ tɨ́ ɔnzìná ungbòta-ɔwʉ́tá tɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɨ̀tɛ̀ àlɛ̌ tɔ̀ abhɔ nyʉ́ ròsè?

10 Àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ ìnè àlɛ̌ ràtɨ, yà Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nɨ́tɛ̀ ongónà ìndrʉ̌ tɔ̀ Músà bhà Ʊyátá rarɨ́ nzɨ̌ kɨ̀tɛ̀ kòmbí, yà atdídɔ̌ pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nósè ungbòta-ɔwʉ́tá nɨ́tɔ̀ ndɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

11 Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ yà ídɔ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tɨ́ adɨ tɨ́ Kàgàwà ibho ungbòta-ayɨ́ nɨ́ɨ'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà dhu tɨ́, nɨ́ yà dhòdhódhónga nà rádɨ ungbòta-ɔwʉ́tá tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nɨ́ɨ'ɨya abhɔ nyʉ́ ròsè.

12 Nɨ́ wɔ̀ dhu bhěyi àlɛ̌ kɨ́ dhu ɔ̀dɔ àlɛ̌ ràbà rɔ̀, àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ mbǎ ɔdɔ nà ìndrʉ̌ tɔ̀ àlɛ̌ kɨ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba rɔ̀.

13 Àlɛ̌ kɨ́ nzɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ àdhàdhɨ̀ Músà aránà dhu ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ dhu bhěyi. Kǎránà nyɨ̀na àtsì rɔ̌ bɛ̌rɛ̀sɛ nɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ Pbàìsràyélí nabhʉ̀ tɨ́ ràla yà ídɔ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tɨ́ rádɨ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ rɨ̌ku nyɨ̀na-ndri rɔ̌ rɔ̀ tɨ́ dhu.

14 Ɨ Pbàìsràyélí tɔ́ ɨrɛ̀ta nɨ́ɨ'ɨ̀ ìtʉ̌ dhu t'ʉ́nɨta tɔ̀. Obhó tɨ́, rɨ̀rà àhʉ indo màtɨ́, ndɨ dhu rɨ̌'ɨ̀ ndɨ bhěyi tɨ́ abádhí tɔ̀. Abádhí apɛ́ Ungbòta-Ayɨ́ tɔ́ bhʉ̌kù ɔ̀zʉ̀, nɨ́ abádhí-dɔ arɨ́

nzǐ ɨ ɔ̀zʉ̀ dhu àlʉ̌, àdhàdhɨ̀ Músà atsì nyɨna nɨ̌ bɛ̌rɛ̀sɛ nɨ̌ ɨ̀ àtsì fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta dhu bhɛ̌yi. Ndɨ bɛ̌rɛ̀sɛ arɨ́ àhʉ alɛ tɔ́ ɨrɛ̀ta ɔ̀ rɔ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nà ka kùngbò alɛ rɔ̀ tɨ́.

15 Obhó tɨ́, rɨ̀rà àhʉ indo nga ɔ̀ màtɨ́, Músà andí bhʉ̌kù ɔ̀zʉ̀ abádhí rɨ̌ rɔ̀, abádhí rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ bɛ̌rɛ̀sɛ nɨ̌ fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta nàtsì alɛ bhɛ̌yi.

16 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ alɛ apɛ́ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɔ̀, nɨ́ ndɨ bɛ̌rɛ̀sɛ arɨ́ àhʉ̌ tɨ́ àhʉ.

17 Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ kátɨna ɨrɔ́ nɨ́ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí. Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌'ɨ̀ nyʉyatsì alɛ rɨ̌'ɨ̀ mbǎ Músà bhà Ʊyátá-tsìnǎ.

18 Àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́, àlɛ̌ kùtsì nzá àlɛ̌-nyɨ̀ bɛ̌rɛ̀sɛ nɨ̌. Nɨ́ àlɛ̌-nyɨ̀ rʉ̌mbɨli, ndàmbɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɨtɛ̀ dɔ̌ àdhàdhɨ̀ kìyó arɨ́ awáwʉ̀ ɨtɛ̀ dhu bhɛ̌yi. Ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí. Nɨ́ kà rǎmbɛ àlɛ̌ ʉ̀wʉ dɔ̌, ndàbhʉ àlɛ̌ rʉ̀lɨ àlɛ̌ ndɨ̀ bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ambɛ̀ tɨ́ ndɨtɛ̀ dɔ̌ dɔ̀nárà̀dɔ̌ àlɛ̌-nyʉtsì.

4

Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀
náarɨ́ ndɨtɛ̀ kàbhà kasʉtálɛ tɔ́ ivívínga ɔ̌ dhu
(2Kò 2.14-17; 1Tɛ̀ 2.1-6)

1 Pbɨ̀ndà ábhɔ̌ ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà íbhò wɔ̀ Ungbòta-ɔwʉ́tá tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ mǎ mɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu tɔ́ kasʉ fɔ̀ká. Nɨ́ afíka rɨ̌ nzǐ ndɨ̀ngyɛ̌ ndɨ kasʉ t'ɔ́nzɨta rɔ̌ rɔ̀.

2 Mǎ màsà wà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ ka kɔ́nzɨna alɛ-nyɨ̀ rɨ̌wʉ nɨ̌ dhu. Mǎ mɨ́'ɨ mbǎ ʉtrátá tɔ́ mʉ̀tsɔ nà, ndɨrɔ̀ mǎ mʉ̀gɛ̀rɛ̌ nzá Kàgàwà bhà Ɔtɛ-ngbɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, mǎ mɨ́ obhó dhu ɔ̀vɔ kpangba ìndrʉ̌ tɔ̀. Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi, mǎ mɔ̀zè kɔ́rɔ́ alɛ rʉ̀nɨ dhu mǎ ràrɨ̌ obhóngatálɛ Kàgàwà-ɔ̀nzǐ.

3 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ ngʉ̌kpà alɛ arátɨna, yà mǎ mʉ́nɔna Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-dɔ̀nga rɔ́fʉ̀ ndɨ̀ ɨ̀nzǐ ràmbɛ dɔ̀ya àlʉ dɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́ kɔ̌fʉ̀ ndɨ̀ fɨ́yɔ̀ alɛ nɨ́ uwítá tɔ́ otu nʉ́ngʉ Kàgàwà rɔ̌ rɔ̀ alɛ kɛ̀lɛ̌.

4 Ɨ alɛ ná'ù nzá Ídzì Màkʉ̌rʉ̀, Pfɔ̀mvɔ, yà adzɨ ɔ̌ mʉ̌ngʉ̌, nʉ́tsɨ fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kɨ̌tɨ abádhí-nyɨ̌nga ɨ̀nzǐ ala tɨ́ dɔ̀yá nga àtdyɨ̌ rɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɨ̌bhona Krɨ́stɔ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀. Ndɨ Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà-wɔ̀yɔ̌ nyʉ́.

5 Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ mǎ mɨ́ rɔ̀, mǎ marɨ́ nzǐ ɔ̀tɛ dɔ̀ká mǎ-tɨ́rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ mǎ marɨ́ ɔ̀tɛ dɔ̀ná nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀. Mǎ'ɨ́ na, mǎ'ɨ nɨ́ fʉ̀kʉ́ ɨnɔ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀.

6 Yà adzɨ ɔ̀bhɔlɔ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀, Kàgàwà náavɔ̀ dhu ndàtɨ: «Awáwʉ̀ àkǎ ndàtdyi nga ɨ́nɔ̀ ɔ̌*.» Nɨ́, àbadhi nɨ́ ndɨ afíka ɔ̀ nga natdyi, ndàdʉ̀ mǎbhʉ mʉ̌nɨ yà Krɨ́stɔ̀-nyɨ̀ rɔ̌ rʉ̌mbɨli pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀.

7 Pbɛ́tʉ̀ mǎ'ɨ, yà ndɨ awáwʉ̀ tɔ́ ongyéngá nà mǎ mɨ́'ɨ̀ nyʉkatsì rɔ̀, mǎ'ɨ nɨ́ ivíví alɛ àdhàdhɨ̀ yà anzɨ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ wɨtʉ̀ bhɛ̌yi. Kàgàwà ɔ́nzɨ̀ dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ ìndrʉ̌ ala tɨ́ dhu ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ yà kɔ́rɔ́ ɔbɨ dɔ̀nǎ ósè rɨ́rà pbɨ̀ndà rɔ̀, ɨ̀nzǐ nɨ́ bvʉ̀kà rɔ̀.

8 Ìndrʉ̌ áva tsìka kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ abádhí ɔ́nzɨ̀ nzá lɛ̀màka. Abádhí arɨ́ afíka àbhʉ̌ ràmbɛ òri dɔ̌ akyɛ, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzǐ afíka ràdʉ̀ ndɨ̀ngyɛ.

9 Ìndrʉ̌ arávu rɔ̀ká, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzǐ Kàgàwà ràdʉ̀ mʉ̌bhà. Abádhí arɨ́ ɔ̀kánga ɔ̀vɨ̀ obvò, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzǐ mǎdʉ̀ ʉ̀vɛ.

10 Kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ka kárɨ́ mɔ̌nɛ ka kɔkyɛ tɨ́ mǎ àdhàdhɨ̀ ka kanɛ̀ Yɛ̌sù ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ dhu bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ Yɛ̌sù bhà ípìrɔ̌nga ala tɨ́ ndɨ̀ átɔ̀ nyʉkatsì.

11 Obhó tɨ́, fàká ípìrɔ̌nga ɔ̌ kɔ́rɔ́, mǎ marɨ́'ɨ̀ ɔvɛ tɔ́ àpbɛ̀ ɔ̌ Yɛ̌sù-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ kàbhà ípìrɔ̌nga ɨtɛ̀ tɨ́ ndɨ̀ átɔ̀ ngbɔ̌ka ɔ̀.

12 Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, mǎ márɨ́ mɔ̌tù ɔ̀vɛ-ɔ̀nzǐ kàsʉ̌ka ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ndɨ dhu ràdʉ̀ nyǎbhʉ nyǎbà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga.

---

* **4:6 4.6** Ɔpt 1.3

13 Kàgàwà bhà Bhǔkù ɔ̀ ka kándǐ dhu katɨ: «Ma má'ù wà Kàgàwà, nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɔ́tɛ̀*.» Nɨ́, wɔ̀ Kàgàwà ná'ù alɛ bhɛ̌yi tɨ́, mǎ mà átɔ̀, mǎ má'ù wà Kàgàwà. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, mǎ mà átɔ̀ mǎ mɔ́tɛ.

14 Mǎ mʉ̀nɨ wà dhu, Kàgàwà, yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nabhʉ̀ rɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ràrɨ̌ àlɛ̌ àbhʉ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ rʉ̀ngbɛ àlɛ̌ átɔ̀, Yɛ̌sù mànà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ mǎbhʉ mɔ̌wù ùvò atdíkpá nyɨ̌ mànà Yɛ̌sù-ɔ̀nzɨ̌.

15 Obhó tɨ́, yà rɔ̀ká rɨ́ ndɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ dhu rɨ̌ ndɔ̀nzɨ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà ídzìnga níisé tɨ́ ndɨ̀ atdídɔ̌ ábhɔ̌ alɛ tɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ rɨ́ Kàgàwà tɔ̀ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ-bvʉ ràdʉ̀ ndìse.

16 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, afíka rɨ̌ nzɨ̌ ndɨ̀ngyɛ̌ akɛkpá màtɨ́. Ndɨrɔ̀ àzèmbè irinǎ ngbɔ̌ka rǎrà ndàmbɛ ndɨ̀ngyɛ dɔ̌ rɔ́rɔ̀, Kàgàwà arɨ́ ɔbɨ ìbho bìlǐnganà fǎkà afíka ɔ̀nǎ rɔ̀.

17 Obhó tɨ́, yà mǎ mábàna kòmbí àpbè rɨ̌'ì ɨsɔ́ tɨ́, ndɨrɔ̀ ka rɨ̌'ì ngúfe ɨdhɔ kɛ̀lɛ̌ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ ndɨ àpbè rɨ̌bhona mǎbà nɨ́ ìtǔ rɔ́'ɔ, ndɨrɔ̀ dhòdhódhónga nà rádɨ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀.

18 Mǎ mɨ́lɨ nyɨ̀kpɔ́ka rɔ̀yá dhu nɨ́ yà ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ 'àlǎ dhu, pbɛ́tʉ̀ mǎ mɨ́lɨ nzá ka yà 'àlǎ arɨ́ dhu rɔ̌. Obhó tɨ́, yà kpangba rɨ́ 'àlǎ dhu náaróko ngúfe ɨdhɔ kɛ̀lɛ̌ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ 'àlǎ dhu náaróko dhòdhódhónganà.

5

Yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ mà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ mànà

1 Obhó tɨ́, àlɛ̌-ngbɔ̀, yà adzɨ ɔ̌ àlɛ̌ karóko ɔ̀ná hɛmɛ̌-dzà náapɛ́ ndùgòlǒ, nɨ́ àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu, àlɛ̌ ràrɨ̌'ɨ ìnè Kàgàwà ósì àlɛ̌ tɔ̀ ɨdza nà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Ndɨ ɨdza nɨ́ dhòdhódhónga nà rádɨ ɨdza, yà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ìndrǔ-ɔtsʉ́ ósì.

2 Kòmbí àlɛ̌ karɨ́ àlɛ̌ ʉ̀hʉ̌ ndɨ hɛmɛ̌-dzà tɔ́ alɛ-ngbɔ̀ ɔ̌, Kàgàwà rɨ̌bhona ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ àlɛ̌ kɨ́ àlɛ̌-atdyú nyʉ́ nà àlɛ̌ rʉ̀fɔ̌ àlɛ̌ rɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

3 Ndɨ alɛ-ngbɔ̀ àlɛ̌ kʉ̀fɔ̌ rɔ̀, Kàgàwà adʉ̀ya nzɨ̌ àlɛ̌ òtù nzɨ̀nzɨ́ rɔ̀, ɨ̀mbǎ àlɛ̌-ngbɔ̌ na.

4 Obhó tɨ́, yà òko àlɛ̌ kòko yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ hɛmɛ̌-dzà ɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, àlɛ̌ kɨ́ àlɛ̌ ʉ̀hʉ̌ tǔ rɔ̌'ɔ ànɔ̀ nànɔ̀ alɛ bhɛ̌yi. Ndɨ dhu nɨ́ nzɨ̌ àlɛ̌ kòzè àlɛ̌ rùvò yà adzɨ ɔ̌ àlɛ̌-ngbɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ dhu, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ àlɛ̌ kòzè àlɛ̌ rʉ̀fɔ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ dhu, ndɨ́nɨ̌ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga tɔ́ alɛ-ngbɔ̀ nɔ́ɔtɔ tɨ́ yà ɔ̀vɛ̀ rádʉ̀ ɔ̀vɛ̀ alɛ-ngbɔ̀.

5 Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ àlɛ̌ nʉ́lɨ ndɨ ípìrɔ̌nga tɔ̀. Kǎdʉ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ɨ̀lɨ àlɛ̌-nyʉtsì rɨ̀'ɨ àlɛ̌ tɔ̀ ndɨ ndʉlɨ àlɛ̌ kabáya tɨ́ kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ tsɛ̀nzɛrʉ̀ tɨ́.

6 Nɨ́rɔ̀, àlɛ̌ kɨ́'ɨ ìnè a'uta nà atdídɔ̌ kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌, ɨwà màtɨ́ àlɛ̌ kʉ̀nɨ dhu, yà òko àlɛ̌ kòko alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀ tɨ́ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, àlɛ̌ ròko òko ɨtsɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɔ̌ rɔ̀ rɔ́rɔ̀.

7 Àlɛ̌ ʉ̀nda arɨ́ dhu nɨ́ a'uta, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ yà alɛ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ka kálǎna dhu.

8 Obhó tɨ́, àlɛ̌ kɨ́'ɨ ìnè a'uta nà tɨ́ atdídɔ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kòzè àlɛ̌ rùvò yà alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ ràdʉ̀ òwu òko Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀.

9 Nɨ́rɔ̀, alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ àlɛ̌ kóko dhu màtɨ́ dhu ɨ'ɨ nɨ̌, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ndɨ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ àlɛ̌ kúvò dhu màtɨ́ dhu ɨ'ɨ nɨ̌, atdídɔ̌ àlɛ̌ kòzè dhu nɨ́ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀fɔ̀ rɨ́ dhu.

10 Obhó tɨ́, àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ kikòya Krɨ́stɔ̀ bhà anya t'ʉ́nɔta tɔ́ tombi-ɔ̀nzɨ̌. Ányɨ̀rɔ̌ rɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ abáya pɛrɛ̀ àdhàdhɨ yà òko ɨ̀ òko yà adzɨ ɔ̌ ngbɔ̌ya ɔ̌ rɔ́rɔ̀ ɨ̀ anzɨ ídzì dhu mà ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ dhu mà-bvʉ rɔ̌.

Kàgàwà ózè ndùngbò kɔ́rɔ́ alɛ ndɨ̀ mànà Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì dhu
(Rɔm 5.1-11; 6.2-13; Ɛ̌fɛ 4.20-24)

---

* **4:13 4.13** Zàb 116.10

11 Ádrʉngbǎlɛ Kàgàwà-ɔdɔ̀ àkǎ kɔnzɨ dhu mǎ mʉ́nɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, mǎ márɨ́ dhu
ɔ̀nɛ ìndrʉ̌ rà'ù yà mǎ mʉ́nɔna dhu ràrɨ̌ obhó dhu. Kàgàwà ʉ́nɨ wà mǎ mbɛ̌yi nyʉ́,
ndɨrɔ̀ ma mà'ù dhu nyɨ̌ nyʉ́ mà nyɨ̌ rʉ̀nɨ wà mǎ'ɨ átɔ̀ mbɛ̌yi nyʉ́ afíkʉ ɔ̀.
12 Mǎ'ɨ nyʉ́, mǎ mòzè nzá mǎmbɛ mɨ̌tɛ̀ dɔ̌ mǎ-tɨ́rɔ̀ ɔnzɨ̀kʉ́, pbɛ́tʉ̀ mǎ mòzè mǎbhʉ
fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ ngʉ̌kpà alɛ-ɔ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ nyɨ̌lè okúka dɔ̀ rɔ̀ ɔ̀ná otu. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́
ndɨ, nyɨ̌ nyɨ́ yà ngbɔ̌ka ʉ̀nɔ arɨ́ alɛ tɔ̀ nyɨ̌ nyádʉ̌na dhu nábà. Ɨ alɛ náarɨ́ 'ɔ̀yɔ̀ yà fɨyɔ́
màndʉ arábhʉ̌na 'ɔ̀nzɨ̀ kpangba rɨ́ 'àlǎ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ìnzɨ̌ nɨ́ afíya nyʉ́ ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ dhu-okú
dɔ̀ rɔ̀*.
13 Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ atdídhená alɛ ála mǎ ɨ̀mbǎ ɨrɛ̀ta nà alɛ tɨ́ dhu tɨ́, nɨ́ kà rɨ̌'ɨ̀ ndɨ dhu
bhɛ̌yi Kàgàwà bhà kasʉ ɔ̀nzɨ mǎ márɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ mǎ mapɛ́ ɨ'ɨ̀ ìnè ídzì ɨrɛ̀ta
nà, nɨ́ kà rɨ̌'ɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi nzínzìkʉ ɔ̌ mǎ márɨ́ Kàgàwà bhà kasʉ ɔ̀nzɨ dhu-okú dɔ̀
rɔ̀.
14 Obhó tɨ́, Krɨ́stɔ̀ ózè àlɛ̌ nɨ̌ àzè rɨ̌ mɨ̌tʉ̀ mɔ̀nzɨ kasʉ, yà mǎ má'ù dhu atdídɔ̌, atdí
alɛ kɛ̀lɛ̌, Krɨ́stɔ̀, ràrɨ̌ ndɨ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ ngari ɔ̌ avɛ̀ rɔ̀. Nɨ́rɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́vɛ wà atdíkpá kà
mànà†.
15 Àbadhi avɛ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ ngari ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá nábà alɛ nóoko tɨ́ ìnzɨ̌
nyɨ̀kpɔ́ya nɔ̀fɔ̀ ɨ̀tɨ́rɔ̀ dhu bhɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ ndɨ́nɨ̌ abádhí oko tɨ́ yà fɨyɔ́ ngari ɔ̌ avɛ̀, ndàdʉ̀
ndɨ̀ngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ alɛ-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu bhɛ̌yi.
16 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, yà obhónga mǎ mʉ́nɨná rɔ̀, mǎ márɨ́ nzɨ̌ atdí alɛ mà
nɔ́zʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ ndɨ alɛ rɨ̌'ɨ̀ nà nyʉnatsì ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Dhu rɨ̌ mbǎ ɨ'ɨ̀ angyi mǎ mazʉ̀ Krɨ́stɔ̀ yà
adzɨ ɔ̌ kɨ̌'ɨ̀ nà ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu màtɨ́, nɨ́ kòmbí mǎ mɔ̀zʉ̀ nzá ka ndɨ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
17 Nɨ́rɔ̀, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà náapɛ ndùngbò Yěsù Krɨ́stɔ̀ nà, nɨ́ ndɨ alɛ òngò wà
ìndrʉ̌-ɔwʉ́tá tɨ́. Angyi kɨ̌'ɨ̀ nà nyʉnatsì ɔ́fɔ̀ nʉ́dà wà, pbɛ́tʉ̀ kòmbí kà rɨ̌'ɨ̀ nà nyʉnatsì
ɔ́fɔ̀ nɨ́ ɔwʉ́tána tɔ́.
18 Kɔ̌kɔ̀ dhu kɔ́rɔ́ nanzɨ nɨ́ Kàgàwà. Kʉ̌ngbò àlɛ̌ ndɨ̀ mànà Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌, ndàdʉ̀
ngʉ̌kpà alɛ àbhʉ̌ àlɛ̌ kɨ́ rùngbò ɨ̀ ndɨ̀ mànà dhu tɔ́ kasʉ ìbhò fɔká.
19 Kàgàwà níivi Krɨ́stɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ ndɨ́nɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ nabhʉ̀ tɨ́ rùngbò ɨ̀ ndɨ̀ mànà. Krɨ́stɔ̀-
okú dɔ̀ rɔ̀, kǎrɨ́ nzɨ̌ ɨ alɛ tɔ́ afátá nɔ́zʉ̀. Ndɨrɔ̀, kɨ̌bhò ndɨ ɔtɛ t'ɔ́vɔta tɔ́ kasʉ fɔká.
20 Nɨ́rɔ̀, mǎ'ɨ nɨ́ Krɨ́stɔ̀ ívì ɔvɔ̀na rɔ̌ ongó tɨ́ ɔ̀tɛ alɛ. Ndɨ dhu rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ Kàgàwà
nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ rɨ̌ ìndrʉ̌ ùnzi otùka ɔ̌ dhu bhɛ̌yi. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, mǎ mɨ́ ìndrʉ̌ ɨ̀tdɛ̀
ɨ̀tdɛ̀ tɨ́ Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, rùngbò ɨ̀ Kàgàwà nà.
21 Krɨ́stɔ̀ nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ɨ'ɨ̀ mbǎ nzɛ́rɛnga nà. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà abhʉ̀ ka ránɔ̀ àlɛ̌ tɔ́
nzɛ́rɛnga tɔ́ tʉ̌tánga, ndɨ́nɨ̌ kà-nyʉtsì Kàgàwà ɔzʉ́ tɨ́ àlɛ̌ obhónángatálɛ tɨ́.

6

Pɔlɔ̀ mà rǎbàna àpbɛ̀ rɨ̌ abádhí ɨ̀tɛ̀
Kàgàwà bhà obhóná kasʉtálɛ tɨ́ dhu

1 Nɨ́rɔ̀, mǎ'ɨ, yà atdíkpá mǎ marɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ Kàgàwà mànà rɔ̀, mǎ mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́,
mǎtɨ: àpɛ́ nyɨ̌ ràbhʉ Kàgàwà áso nyɨ̌ nɨ̌ asota rɨ̀'ɨ kɔkɔ́rɔ̀nga tɔ́ asota tɨ́.
2 Obhó tɨ́, Kàgàwà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ yà dhu bhɛ̌yi Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀, ndàtɨ:
«Ídzìnga àkǎ mɔnzɨ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ àkǎ rɔ̀, ma mɨrɨ tsʉ̀nʉ́ dhu.
Abádhí àkǎ mɨgʉ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ àkǎ rɔ̀, ma manzɨ dzʉ̀nànʉ*.»
Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, kànɨ̌ kòmbí rɨ́'ɨ̀ kàsʉmɨ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà òzè ndɔ̀nzɨ ídzìnga ìndrʉ̌ tɔ̀
ɔ̀ná. Ndɨrɔ̀ kànɨ̌ indo rɨ́'ɨ̀ ɨdhɔ nɨ́ ndɨ kà rɨ̌ ɨ alɛ ɨ̀gʉ̌ ɔ̀ná ɨdhɔ.

---

* **5:12 5.12** Ɨ màndʉ nɨ'ɨ̀: Pbàìsràyélí nyʉ́ tɨ́ ka kɨ́ alɛ ɔ̀zʉ̀ dhu mà, alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu mà, sɔmà tɔ́ màndʉ ɨ̀fʉ̌ ka kɨ́ dhu mànà. † **5:14 5.14** Kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́vɛ wà atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà dhu-tɨ̀ nɨ́: Kàbhà ɔvɛ-nyʉtsì, kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ ɨwà ʉ́vɛ alɛ bhɛ̌yi Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌. * **6:2 6.2** Yàrɨ́ Andítá rɔ̌tɛ dɔ̀ná nɨ́ Kàgàwà bhà Kasʉtálɛ (Ìsa 49.8). Nɨ́ ɨrɔ́, Pɔlɔ̀ ɨ̀lɨ ndɨ̀ ndɨ kasʉtálɛ bhà ngari ɔ̌.

3 Mă márɨ́ nzɨ̌ atdí dhu mà ɔ̀nzɨ, yà ìndrǔ-tsù ʉ̀tɔ̀ rádʉ̀ ìnzɨ̌ rʉ̀ngʉ Kàgàwà bhà otu,
ìnzɨ̌ atdí alɛ mà náadʉ̀ tɨ́ ɔ̀tɛ nzɛ́rɛ kàsʉ̌ka nɨ̌.
4 Pbɛ́tʉ̀, mă márɨ́ mɨ̌tɛ̀ kɔ́rɔ́ kàsʉ̌ka ɔ̌ mă ràrɨ̌ Kàgàwà bhà obhóná kasʉtálɛ. Nɨ́,
mă márɨ́ kɔ́rɔ́ dhu-dzi òndù atdídɔ̌: mǒndù àpbɛ̀-dzi mà, ìmbă mă mɨ́'ì dhu nà fɔ́ká
dhu-dzi mà, ndɨrɔ̀ ɔdɔ àbhʉ̌ rɨ́ rìsɨ̌ ìndrǔ ɔ̀ dhu-dzi mànà.
5 Ka kɔ́vì mă, kúsɔ̌ mă imbi ɔ̀, kadʉ̀ mǎbhʉ ìndrǔ rìvà dhu rɔ̀ká. Mă mɔ́nzì mǎbhʉ̌
rɨ́ mǐngyɛ̌ mă atdídɔ̌ kasʉ, ɨdhɔ mà ràdʉ̀ mɨ̌pɛ, ndɨrɔ̀ mǎdʉ̀ òko átɔ̀ ìnzɨ̌ mɔ̌nyʉ̀ ɔ̀nyʉ̀
mà.
6 Mă mɨ́tɛ̀ mă Kàgàwà bhà obhóná kasʉtálɛ tɨ́, Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ̀lǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ mă móko
dhu-otù ɔ̌, Kàgàwà dɔ̌ mă mʉ́nɨ dhu dhu-otù ɔ̌, dhu-dzi t'óndùta-otù ɔ̌, ídzìnga ɔ̀nzɨ
mă mɨ́ dhu-otù ɔ̌, Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ɨ́rǎ mă dhu-otù ɔ̌, ngʉ̌kpà alɛ mă mózè obhóná àzè nɨ̌
dhu-otù ɔ̌,
7 obhóná ɔtɛ ɔ̀vɔ mă mɨ́ ìndrǔ tɔ̀ dhu-otù ɔ̌, ndɨrɔ̀ Kàgàwà íbhò pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga
tɔ́ ɔbɨ fǎkà dhu-otù ɔ̌. Mă mídyì obhónánga t'ɔ́nzɨta rɨ'ì àdhàdhì fangà dɔ̀nǎ ɔtsʉ́ka
nɨ̌ mă mɨ́ rɔ̀ká òmvǔ ùgye nɨ̌ màtsǔmù bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ ígù dɔ̀nǎ ɔtsʉ́ka nɨ̌ mă mɨ́ rɔ̀ká
òmvǔ-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ nɨ̌ màtsǔmù bhɛ̌yi.
8 Atdídhená alɛ náarɨ́ mɨ̌fʉ̌, ngʉ̌kpà alɛ ràdʉ̀ ɨtsɨ̀ka ɔ̀nzì. Atdídhená alɛ arɨ́ nzɛ́rɛ
dhu àwɛ̌ dɔ̀ká, ngʉ̌kpà alɛ ràdʉ̀ ídzì dhu àwɛ dɔ̀ká. Ka karɨ́ mɔ̌zʉ̀ tɨ̀tɔ̀tálɛ tɨ́, àzèmbè
mǎ mɨ́ obhó dhu ʉ̀nɔ rɔ́rɔ̀.
9 Atdídhená alɛ ʉ́nɨ nzá mǎ marɨ́'ì nà ádrɔ̀drɔ̀nga, àzèmbè ɨwà ngʉ̌kpà alɛ nʉ́nɨ ka
mbɛ̌yi nyʉ́ rɔ́rɔ̀. Mă márɨ́ mǒtù bìlǐnganà ɔvɛ-kù-bhu ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ mǎdʉ̀ ì'ì nyɨ̀kpɔ́ka nà
tɨ́. Ka karávu rɔ̀ká, pbɛ́tʉ̀ ìnzɨ̌ kadʉ̀ mɔ̌kyɛ̀.
10 Ka karɨ́ ɨzʉ àbhʉ̌ rʉ̀ka mǎ, pbɛ́tʉ̀ mǎdʉ̀ ì'ì atdídɔ̌ ɨdhɛ̀ka ìka ndì rɔ́. Ka karɨ́ mɔ̌zʉ̀
nǎkʉ̀tálɛ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ mă marɨ́ ábhɔ̌ alɛ ìnzɨ̌ Kàgàwà bhà otu ɔ̌. Ka karɨ́ mɔ̌zʉ̀ ìmbǎ mă
mɨ́'ì dhu-tsí nà alɛ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ mă mɨ́'ì kɔ́rɔ́ dhu-tsí nà.
11 Nyɨ̌ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhǎ, mă mɔ́vɔ̀ dhu kpangba fʉ̌kʉ̀, ndɨrɔ̀ mă mápfò afíka rɨ'ì
kpangba fʉ̌kʉ̀.
12 Mǎ'ɨ, mă mʉ́tsì nzá afíka ìnzɨ̌ mǒzè nyɨ̌, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyʉ́tsì afíkʉ rɔ̀ká
ìnzɨ̌ nyǒzè mǎ.
13 Kòmbí ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀ àdhàdhì pbàkà inzo bhɛ̌yi: nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì dhu
mǎ bhɛ̌yi, nyǎpfò afíkʉ nyǒzè mǎ àdhàdhì mǎ mózè nyɨ̌ dhu bhɛ̌yi.

Nzɛ́rɛ dhu rɔ̌ rɔ̀ dhu àkǎ kɨndà alɛ dhu

14 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌sò ɨdàkʉ atdíkpá ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ mànà. Obhó tɨ́, ɨ́ngbà ɨrɨta
ndɨ rádʉ̀ ì'ì obhónánga mà nzínzì ɔ̌ nzɛ́rɛnga mànà? Ɨ́ngbà ɨrɨta ndɨ rádʉ̀ ì'ì awáwʉ̀
mà nzínzì ɔ̌ ɨ́nɔ̀ mànà?
15 Ɨ́ngbà ɨrɨta ndɨ rádʉ̀ ì'ì Krístɔ̀ mà nzínzì ɔ̌ Bèlìyalì† mànà? Ndɨrɔ̀, ɨ́ngbà ɨrɨta Yěsù
ná'ù alɛ mà nzínzì ɔ̌ rádʉ̀ ì'ì ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ mànà?
16 Ɨ́ngbà ɨrɨta ndɨ rádʉ̀ ì'ì Kàgàwà bhà ɨdza‡ mà nzínzì ɔ̌ sànamʉ̀ mànà? Obhó tɨ́,
àlɛ̌ nyʉ́, àlɛ̌ nɨ́ yà Ípìrɔ̌rɔ̀ arɨ́'ì Kàgàwà bhà ɨdza, àdhàdhì àbadhi nyʉ́ ndɨtɨ́rɔ̀ náavɔ̀
dhu dhu bhɛ̌yi. Kǎtɨ:
«Ma madɨya abádhí nzínzì ɔ̌, mǎdʉ̀ ùbhi atdíkpá abádhí mànà.
Ɨma nɨ'ɨya abádhí tɔ́ Kàgàwà, abádhí ràdʉ̀ ì'ì pbàkà alɛ*.»
17 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ pbɨ̀ndà alɛ tɔ̀, ndàtɨ:
«Nyùvò ɨnzá dhu ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, nyɨ̌ndà nyɨ̌ abádhí rɔ̌ rɔ̀.
Àpɛ́ nyʉ̀pbàlǎ yà ɔ̀tɔ̀tì dhu tɨ́ rɨ́'ì nyɨ̀kpɔ́du ɔ̌ dhu-ngbɔ̀*,
nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mádʉ̀ nyǎkɔ*.»

† **6:15 6.15** Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̌ ka kɨ́ pfɔ̀mvɔ Sìtanì àtɨ Bèlìyalì tɨ́. ‡ **6:16 6.16** Kàgàwà bhà ɨdza tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ ní, ndɨ ɨdza ɔ̌ atdídɔ̌ ílǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ kàluga. * **6:16 6.16** Law 26.11-12; Zèk 37.27 * **6:17 6.17** Ìsa 52.11
* **6:17 6.17** Zèk 20.34,41

18 Ndɨrò, wɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ
tdɨ́tdɔ̌ ndàtɨ:
«Ma mádɨ Àbakʉ tɨ́,
nyǎdʉ̀ òko idhúdu mà ɨvádu mànà tɨ́*.»

7

1 Nɨ́ yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, nyʉ̀nɨ dhu, Kàgàwà rɔ́kɔ̀ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu tɔ́ làká àlɛ̌ tɔ̀. Dhu àkǎ àlɛ̌ rù'o àlɛ̌, àlɛ̌ rɨ̀lǎ yà àlɛ̌-ngbɔ̀ mà àlɛ̌-afí mànà nábhʉ rɔ̀tɨ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌ rɔ̀. Ndɨrò dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ ɔbɨ, àlɛ̌ rɨ̀'ì kà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ílǎ atdídɔ̌ alɛ tɨ́, kɔ̌dɔ̀ ɔ̀nzɨ àlɛ̌ kɨ́ rɔ́rɔ̀.

Pɔlɔ̀ mà Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà mànà rɨ̌ 'ùngò dhu
(Mbà 25.25; 1Tè 3.6-9; Ɛbr 13.17)

2 Nyʉ̀bhà mǎ mǎbà ngari afíkʉ ɔ̀, nyɔ̌zè mǎ! Mǎ máfǎ nzá dhu atdí alɛ nɨ̌ màtɨ́, mǎ mábhʉ nzá atdí alɛ mà ràwɨ̌ pbɨ̀ndà a'uta ɔ̌, ndɨrò mǎ mʉ́trǎ nzá atdí alɛ mà fɔ́ná ongyéngá mǎ mabá tɨ́.

3 Ma mʉ̀nɔ̀ nzá wɔ̀ dhu ànyǎkʉ ma mɔtdɨ́ tɨ́. Obhó tɨ́, àdhàdhɨ̀ yà ma mʉ́nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu bhɛ̌yi tɨ́, nyɨ̌ nɨ́ atdídɔ̌ mǎ mózè nyɨ̌ alɛ, ɨ̀mbǎ rɨ́'ì ípìrɔ̌nga ɔ̌ màtɨ́ ndɨrò ɔvɛ ɔ̌ màtɨ́.

4 Ma mɨ́'ì a'uta nà atdídɔ̌ nyʉkʉtsì, ɨdhɛ̀du ràdʉ̀ ndɨ̀ka atdídɔ̌ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀. Kɔ́rɔ́ fàká àpbɛ̀ ɔ̌, ma marádɨ ɨwà afídu òpè ndɨ̀ rɔ́rɔ̀, ndɨrò ɨwà ɨdhɛ̀du ɨ̀ka ndɨ̀ atdídɔ̌ rɔ́rɔ̀.

5 Màkɛ̀dɔ̀nɨyà mǎ mítdègu òwu ùvò, nɨ́ mǎ máso nzá ngbɔ̌ka akɛkpá màtɨ́. Mǎ mábà àpbɛ̀ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ rɔ̀, ìndrǔ úgyè ì mǎ mànà, ndɨrò mǎ mɨ́'ì ɔdɔ nà afíka ɔ̀.

6 Nɨ́, Kàgàwà yà afíya ɨngyɛ̌ ì alɛ-afí òpè arɨ́, nópè ndɨ afíka Titò ɨ̀rà àhʉ tɨ̀ka ɔ̀ dhu-otù ɔ̌.

7 Kɔ̌pè nzá afíka ndɨ dhu-otù ɔ̌ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ kɔ̌pè ka Titò ɨ̀rà ɔ̀vɔ̀nà fǎkà dhu-otù ɔ̌. Titò áwɛ ɨngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ nyɨ̌ nyópè afína dhu fǎkà. Ndɨrò kǎwɛ ɨngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ nyɨ̌ nyɨ́'ì dhu-atdyú nà atdídɔ̌ nyǎla ngbɔ̌du dhu. Kǎwɛ ɨngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ nyɨ̌ nyɨ́'ì ɨzʉ nà ndɨ̀ nɔ́nzɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu*, ndɨrò ɨngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ nyɨ̌ nyádzi nyɨ̌ okúdu dɔ̀ rɔ̀ dhu. Nɨ́ ndɨ dhu ádʉ̀ ɨdhɛ̀du àbhʉ rɨ̀ka ndɨ̀ atdídɔ̌.

8 Ma mʉ̀nɨ wà dhu yà angyi ma mándɨ̌ fʉ̌kʉ̀ bhàrʉwà rábhʉ wà ɨzʉ rʉ̀ka nyɨ̌, pbɛ́tʉ̀ ma mòzù nzá ndɨ dhu. Ma mózǔyana dhu ɨzʉ ma màbhʉ rʉ̀ka nyɨ̌ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tɨ́ rɔ̀.

9 Nɨ́ kòmbí ɨdhɛ̀du ɨ̀ka wà ndɨ̀. Kɨ̀ka ndɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ yà fʉ̌kʉ̀ ma mándɨ̌ bhàrʉwà ábhʉ ɨzʉ rʉ̀ka nyɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ndɨ ɨzʉ ábhʉ nyɨ̌ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌, nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, ɨzʉ ʉ́ka nyɨ̌ àdhàdhɨ̀ Kàgàwà ózè ka dhu bhɛ̌yi. Nɨ́rò, mǎ mɔ́nzɨ̀ nzá atdí nzɛ́rɛ dhu mà rʉ̀kʉ́ wɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ma mándɨ̌ bhàrʉwà nɨ̌.

10 Obhó tɨ́, Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu bhɛ̌yi rɨ́ ìndrǔ ʉ̀kǎ ɨzʉ, rádʉ̀ ìndrǔ àbhʉ̌ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀ ndʉ̀bhà pbɨ̀ndà nzɛ́rɛnga, ndɨ dhu ràdʉ̀ Kàgàwà àbhʉ rɨ̀gʉ̌ ndɨ alɛ. Nɨ́ ndɨ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ìndrǔ àbhʉ ròzù dhu. Pbɛ́tʉ̀, yà adzɨ àbhʉ rʉ̀ka ìndrǔ ɨzʉ náarɨ́ ìndrǔ ʉ̀nda ɔvɛ ɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.

11 Nyàndà pɛ́, yà nyɨ̌ nʉ́ka ɨzʉ-otù ɔ̌ Kàgàwà ɔ́nzɨ̀ ídzìnga: kòmbí, kǎbhʉ nyɨ̌ nyɔ̌zè atdídɔ̌ ɨnzá nyɨ̌ nyàfǎ dhu yà ndɨ̀ nɔ́nzɨ̀ dhu ɔ̌ dhu ɨtɛ̀ rɨ́ alɛ tɨ́. Kǎbhʉ nyɨ̌ nyɨ̌'ì nzɛ́rɛ ka kɔ́nzɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ɔyánga rɨ̌ ɨwa alɛ tɨ́, ndɨrò ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ rádʉ̀ ndɨpɛ̀ dhu ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ tɨ́. Kǎbhʉ nyɨ̌ nyɨ̌'ì abhɔ atdyúya rɨ̌'ì 'àla ngbɔ̌du alɛ tɨ́, ma màbhʉ fɨ̌yɔ̀ sedzà nɨ́fʉ alɛ tɨ́, ndɨrò nzɛ́rɛ ka kɔ́nzɨ̀ dhu nɨ́sɔ̌ màlɨpɔ̀ nɨ̌ alɛ tɨ́. Nyɨ̌ nyɨ́tɛ̀ dhu kɔ́rɔ́ otu ɔ̌ nyɨ̌ ràrɨ̌ mbǎ afátá nà nzɛ́rɛ ka kɔ́nzɨ̀ dhu ɔ̌.

12 Nɨ́rò, ma mándɨ̌ nzá dhu fʉ̌kʉ̀ ndɨ dhu náfǎ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrò ma mándɨ̌ nzá ka ndɨ dhu ka káfǎ nɨ̌ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ma mándɨ̌ ka ndɨ́nɨ̌ ɨngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ nyɨ̌ nyózè mǎ'ɨ atdídɔ̌ dhu nɨtɛ̀ tɨ́ kpangba Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌.

---

* **6:18 6.18** 2Sà 7.8,14 * **7:7 7.7** 2Kò 2.5-11

13 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ, afíka ótsì ɔbɨ nɨ̌.
Afíka òtsì ɔbɨ dhu-ɔ̀gʉ̌ dɔ̌, ɨdhɛ̀ka ɨ́ka ndɨ̀ atdídɔ̌ Titò ɨ́'ìnà dhɛ̀dhɛ-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, nyɨ̌ kɔ́rɔ́, nyɨ̌ nyábhʉ kà-afí ròtsì ɔbɨ.
14 Angyinǎ rɔ̀ ma mɔ́vɔ̀ dhu kà tɔ̀ matɨ, ma ràrɨ̌ dhɛ̀dhɛ nà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ ma mɔ́yɔ̀ nzá ma kɔkɔ́rɔ̀. Mǎ mʉ́nɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu nɨ́'ì obhó dhu. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌'ɨ mǎ mílè nɨ̌ Titò-ɔ̀nzɨ̌ ilèta nɨ́'ì obhó ilèta átɔ̀. Ndɨ dhu ɔ́nzɨ ndɨ̀ yà mǎ mʉ́nɔ̀ ka dhu bhěyi.
15 Kàbhà àzè arɨ́ ndìsě atdídɔ̌ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́fʉ ndɨ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ ɔ̌ tɨ́ dhu mà, nyɨ̌ nyákɔ ndɨ̀ ɨfʉta nyʉ́ nà ìvɨ̌ ngbɔ̌kʉ rɨ̌vi rɔ́rɔ̀ tɨ́ dhu mànà dhu ndɨ̀ ndɨ̀rɛ̀ rɔ̀.
16 Ma mɨ́'ɨ dhɛ̀dhɛ nà a'uta nà ma mɨ́'ɨ ʉ̀kʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

8

Pbàkrɨ́stɔ̀ àkǎ ɨ'ɨ ìndrǔ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ́ alɛ-afí nà dhu
(Mrk 12.41-44)

1 Àbanɨ̌nzó, mǎ mòzè nyʉ̌nɨ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kànɨ́sá tɔ̀* Kàgàwà ɔ́nzɨ ídzìnga.
2 Abádhí ábà àpbɛ̀ abhɔ, pbɛ́tʉ̀ 'àdʉ̀ òko dhɛ̀dhɛ ɔ̌ tɨ́ atdídɔ̌. Ìnè màtɨ́ ɨ ɨ́'ɨ nǎkʉ̀ nyʉ́ tɨ́ atdídɔ̌ rɔ́rɔ̀, abádhí rɨ̌'ɨ nà ìndrǔ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ́ alɛ-afí náadʉ̀ òse tɨ́ òse.
3 Abádhí úbho pɛrɛ̀ yà ɨ nyʉ́ ɨ ɨ́'ɨ nà dhu-bvʉ rɔ̌, ndɨrɔ̀ ròsè òse tɨ́ màtɨ́ yà ɨ nyʉ́ ɨ àmbɛ̀nà ɔ̀nzɨna dhu dɔ̀nǎ. Ɨma nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì. Abádhí ɔ́nzɨ ka ɨnzá atdí alɛ mà àvi 'ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀.
4 Abádhí ɨ́tdɛ̀ mǎ mǎ'ù dhu fɨ̌yɔ̀ 'ùngbò ɨ ngʉ̌kpà alɛ mànà 'ɔ̀nzɨ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɨ́'ɨ Kàgàwà bhà alɛ dzʉ̀nà.
5 Abádhí ɔ́nzɨ dhu ósè òse tɨ́ yà fɔyá mǎ múbhi ɔ̀dɔ̀nà rɔ̌ mǎ mabá tɨ́ dhu dɔ̀nǎ. Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, abádhí ádzi ɨ ɨ nyʉ́ tɨ́rɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù tɔ̀, ndɨ dhu-dzidɔ̌, 'àdʉ̀ 'àdzi ɨ nyʉ́ tɨ́rɔ̀ fǎkà átɔ̀ àdhàdhɨ Kàgàwà ózè ka dhu bhěyi.
6 Nyɨ̌ nàndà dhu nɨ̌, Titò ɔ́pɛ̀ wà ndɔ̀tɛ̀ ìndrǔ nà ndɨ́nɨ̌ mʉ̀dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ ka kɨ́ nɨ̌ dhu nɨtsà tɨ́. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, mǎ mɨtdɛ̀ ka ɨtdɛ̀ tɨ́ átɔ̀ ràdu ndɨ̀ bvʉ̀kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ wɔ̀ ʉ̀kʉ̀ rɨ́'ɨ ìndrǔ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ́ alɛ-afí tɔ́ kasʉ nʉnda tɨ́ ndàrà ʉ̀tsànà mběyi.
7 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyɨ́'ɨ kɔ́rɔ́ dhu-tsí nà abhàbhɔ́. Ɨ dhu nɨ́: Yěsù Krɨ́stɔ̀ nyɨ̌ nyá'ù ɔbɨ nyʉ́ nà dhu, alɛ-dɔ àlʉ̌ rɨ́ ɔtɛ ʉ̀nɔ nyɨ̌ nyárɨ́ dhu, Kàgàwà ábhʉ ɨnga nyʉ̌nɨ dhu, nyɨ̌ nyábhʉ ɔbìkʉ kɔ́rɔ́ Kàgàwà bhà kasʉ t'ɔ́nzɨta tɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀ àzè mǎ mángbɛ atdídɔ̌ nyʉkʉtsì dhu. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ ìndrǔ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyɨ́ dhu tɔ́ alɛ-afí nà atdídɔ̌ nyʉ́ átɔ̀.
8 Ma mʉ̀nɔ̀ nzá wɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ ʉyátá tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ ma màwɛ fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́, ngʉ̌kpà alɛ ábhʉ ɔbɨya kɔ́rɔ́ Kàgàwà bhà kasʉ t'ɔ́nzɨta tɔ̀ dhu kɛ̀lɛ̌, ndɨ́nɨ̌ fʉ̀kʉ́ àzè tɔ́ obhónga nɨtɛ̀ tɨ́.
9 Nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ídzìnga. Àbadhi nɨ'ɨ ɔ̀nzìtálɛ, pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ ndɔ̀nzɨ ndɨ̀'ɨ nǎkʉ̀tálɛ tɨ́ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyadʉ̀ tɨ́'ɨ ɔ̀nzìtálɛ tɨ́ pbɨndà nǎkʉ̀-otù ɔ̌.
10 Wɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́tsàna dhu nàndà dhu nɨ̌, yà ma mɔ́vɔna fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ pbàkà ɨrɛ̀ta. Ndɨ ɨrɛ̀ta nɨ́ àkǎkǎ fʉ̌kʉ̀ ɨrɛ̀ta. Yà inzì ɨ́'ìná atɔ ɔ̌, nyɨ̌ nɨ́'ìná ndɨ wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ yà ndɨ dhu nòzè 'ɨtsà, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nɨ́'ìná ndɨ wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ átɔ̀ yà ndɨ dhu nɔ́pɛ̀ná 'ɨtsà.
11 Nɨ́ kòmbí, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù kà nà nyɔ̌wù ʉ̀tsànà. Àdhàdhɨ nyɨ̌ nyɨ́'ɨ ídzì afíkʉ nà nyʉ̌dhe ka nyɔ̌nzɨ dhu bhěyi, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ ídzì afíkʉ nà, nyɔ̌nzɨ ka àdhàdhɨ yà nyɨ̌ nyɨ́'ɨ nà ongyéngá-bvʉ rɔ̌.
12 Obhó tɨ́, ìndrǔ apɛ́ ɨ'ɨ ídzì afína nà Kàgàwà tɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ dhu àbhʉ̌ rɔ̀, nɨ́ Kàgàwà rɨ̌ kàbhʉ dhu à'u àdhàdhɨ yà kà rɨ̌'ɨ nà dhu-bvʉ rɔ̌, ɨnzɨ̌ nɨ́ yà ɨmbǎ kà rɨ̌'ɨ nà dhu-bvʉ rɔ̌.

---

* **8:1 8.1** Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kànɨ́sá nɨ'ɨ: Fìlipì mà, Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà mà, Bɛ̀rɔyà mà ngʉ̌kpà kɨgɔ̀ mànà ɔ̌ kànɨ́sá .

13 Wɔ̀ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àtɨna nyɨ̌ ràkǎ nyǒkò àpbɛ̀ ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ dhu àkǎ kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̀'ɨ̀ dhu-tsí nà àdhàdhɨ̀.
14 Ndɨrɔ̀ kòmbí, yà nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ nà abhɔ ròsè dhu-tsí nɨ̌, nyɨ̌ nyínè nyɔ̌nzɨ ɨ̀mbǎ rɨ́'ɨ̀ dhu nà alɛ dzʉ̀nà. Ndɨrɔ̀ atdíku, yà abádhí rɨ̌'ɨ̀ dhu-tsí nà abhɔ ròsè ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, abádhí ɨ'ɨya ìnè 'ɔ̀nzɨ dzʉ̀nàkʉ átɔ̀ rʉ̀kʉ́ dhu ɔ̀tdɨ ndɨ rɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, kɔ́rɔ́ alɛ rǎdʉ̀ ɨ'ɨ̀ àdhàdhɨ̀.
15 Àdhàdhɨ yà Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá rʉ̌nɔna dhu bhěyi:
«Abhɔ dhu nʉ̀wǎ alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ mbǎ dhu nà abhɔ nyʉ́ ròsè,
ndɨrɔ̀ akɛ ka nʉ̀wǎ alɛ nɨ́ rɔ̌ dhu atdɨ̀ nzá ndɨ̀*.»

Titò mà rǒwu mʉ̀dzʉ̀nà ɔ̀nɛ̀ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ Yèrùsàlɛmà ɨ̀ owu tɨ́ nà dhu (1Kò 16.1-4; 2Kò 9.1-5)

16 Titò ózè ndɔ̀nzɨ dzʉ̀nàkʉ abhɔ, àdhàdhɨ mǎ mózè mɔ̌nzɨ dzʉ̀nàkʉ átɔ̀ dhu bhěyi. Kàgàwà nɨ́ ndɨ kà-afí nábhʉ rɨ̀'ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi. Nɨ́ mǎ mɨ́ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
17 Kǎ'ù mǎ mànzì ndɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ndara tɨ́ fʉ̌rábvʉ̀ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ dhu. Ndɨrɔ̀ ròsè dòtsí, kɨ̌'ɨ̀ ɨwà ndɨ̀ ndùdhe dhu ndɨ̀tɨ́rɔ̀ afína ɔ̀ fʉ̌rábvʉ̀ ndɨ̀ ndara tɨ́ rɔ́.
18 Mǎ mòvì atdíkpá kà mànà nɨ́, yà atdídɔ̌ kɔ́rɔ́ kànɨ́sá arɨ́fʉ̌na Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta ɔ̌ àlɛ̌ t'ádɔ̀nà.
19 Wɔ̀ dhu-ɔ̀gʉ̌ dɔ̌, kànɨ́sá óvò ka, ndɨ́nɨ̌ mǎ nʉnda tɨ́ mǒwù yà ùbhǒ ka kúbho mʉ̀dzʉ̀nà ʉ̀ndɔ̀ mànà. Wɔ̀ ndɨ ídzì kasʉ rɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔvɔ̀ ìlè, ndàdʉ̀ ngʉ̌kpà alɛ dzʉ̀nà mǎ mózè mɔ̌nzɨ dhu ɨ̀tɛ̀ átɔ̀.
20 Mǎ mòzè mɔ̌dɔ̀ mǎ rɔ̀ná rɔ̀ dhu nɨ́, ìndrǔ rɨ̌ ngbɔ̌ka ʉ̀nɔ wɔ̀ ndɨ ábhɔ̌ fʉ̀rangà-tsʉ̀kǎ ɔ̀dɔ mǎ mɨ́ tɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu.
21 Obhó tɨ́, mǎ mòzè mɔ̌nzɨ ídzì dhu, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ rɔ̀fɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-nyɨ̀kpɔ́ kɛ̀lɛ̌, pbɛ́tʉ̀ rɔ̀fɔ̀ ìndrǔ-nyɨ̀kpɔ́ átɔ̀.
22 Mǎ mòvì ngǎtsi àlɛ̌ t'ádɔ̀nà atdíkpá abádhí mànà. Mǎ múdhe wà kà kàsʉ̌ ibí-gʉ̀na nyʉ́, mǎdʉ̀ kòtù ngʉ̌kpà alɛ dzʉ̀nà nózè ndɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ alɛ tɨ́. Nɨ́, kòmbí kàbhʉ ndɨ̀ atdídɔ̌ ndɨ kasʉ tɔ̀, ndàdʉ̀ ɨ'ɨ̀ a'uta nà atdídɔ̌ nyʉkʉtsì átɔ̀.
23 Titò nàndà dhu nɨ̌, ma mátɨna kà ràrɨ̌ ɔdhɨ̀du, ndɨrɔ̀ mǎ marɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ atdíkpá kà mànà fʉ̀kʉ́ ídzìnga tɔ̀. Ndɨrɔ̀ kɔ̌kɔ̀ àbadhi nʉ̀ndà ngʉ̌kpà àlɛ̌ t'ádɔ́na nɨ́ kànɨ́sá úvǐ alɛ. Abádhí rɔ̌nzɨna kasʉ arɨ́ Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ àbhʉ̌ ìndrǔ rìlè.
24 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌tɛ̀ dhu, ɨwà nyɨ̌ rózè abádhí obhó tɨ́, ndɨ́nɨ̌ yà abádhí núvǐ kànɨ́sá a'u tɨ́ dhu, 'ádʉ̀ dhu ʉ̀nɨ yà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ mǎ mɨ́ ídzì dhu àwɛ̌ rɔ̀, mǎ ràwɛ wà obhó dhu.

9

Dhɛ̀dhɛ nà rɨ́ dhu àbhʉ̌ ìndrǔ tɔ̀ alɛ Kàgàwà ózè dhu (Mbà 19.17; 1Tì 6.17-19; 1Yù 3.16-18)

1 Ma mʉ̀nɨ wà dhu, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɨ̌'ɨ̀ Kàgàwà bhà alɛ tɔ̀ ka kɨ́ tsʉ̀ya ùndǔ mʉ̀dzʉ̀nà-okú dɔ̀ rɔ̀ ma mɨ́ dhu àndǐ fʉ̌kʉ̀ dhu ràrɨ̌ kɔkɔ́rɔ̀ dhu.
2 Obhó tɨ́, ma mʉ̀nɨ wà nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ ídzì afíkʉ nà abádhí dzʉ̀nà nyɨ̌ nyɔnzɨ tɨ́ dhu. Nɨ́ ma mìlè ma ìlè tɨ́ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà* tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà ɔ̀nzɨ̌, matɨ: nyɨ̌, Àkayà tɔ́ pbìrì ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ rɔ̀bhɔ̀lɔ̀ wà nyɨ̌ Kàgàwà bhà alɛ dzʉ̀nà nyɨ̌ nyɔnzɨ tɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ inzì ʉ́dàná atɔ ɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ nà dhu dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ́ afíkʉ tɔ́ dhu ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ dhu, nádʉ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ-atdyú nángbɛ rɔ̀nzɨ dhu dzʉ̀nà átɔ̀.
3 Nɨ́, yà angyi ma mʉ̀nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu bhěyi tɨ́, ma mòvì kàrɨ́ ɨ̀bhʉ àlɛ̌ t'ádɔ́na* ròwù bvʉ̀kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyundu tɨ́ mʉ̀dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ ka kɨ́ nɨ̌ dhu-tsʉ̀ angyangyɨ, yà ma mʉ́nɔ̀

* **8:15 8.15** Uvt 16.18 * **9:2 9.2** Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà nɨ'ɨ: Fìlipì mà, Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà mà, Bɛ̀rɔyà mànà ɔ̌ bhà.
* **9:3 9.3** 2Kò 8.17,18,22

nyɨ̌ nyɔ́nzɨna dhu tɨ́ dhu bhɛ̌yi. Nɨ́ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ ma mílè ma nɨ̌ ilèta nɨ'ɨna nzɨ̌ kɔkɔ́rɔ̀ dhu.
4 Obhó tɨ́, yà mǎ mówu mànà atdíkpá Màkɛ̀dɔ̀nɨyà ɔ̌ bhà náapɛ nyɔ̌tù ɨnzá nyɨ̌ nyùndu ɨ dhu-tsʉ̀ angyangyɨ rɔ́, nɨ́ nyɨ̀ka ɨwʉna atdídɔ̌ abádhí-ɔ̀nzɨ̌, mǎ mɔ́vɔ̀ wà dhu abádhí tɔ̀ nyɨ̌ ràrɨ̌ kɔ̀nzɔnzɨ angyangyɨ nídhunɨ̌. Ndɨrɔ̀, ma mʉ̀nɨ dhu nyɨ̀kʉ radʉ̀na ɨwʉ átɔ̀ abádhí-ɔ̀nzɨ̌.
5 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, ma mála àkǎkǎ dhu tɨ́ dhu nɨ́, movì kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhʉ àlɛ̌ t'ádɔ́na rɔ̀wù angyi idù, 'ɔ̀wù ùvò fʉ̌rábvʉ̀, ndɨ́nɨ̌ undu tɨ́ wɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́kɔ̀ fɨndá làká nyɨ̌ nyúbhɔ̌na dhu tɨ́ dhu-tsí-tsʉ̀ angyangyɨ. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, ma márà àhʉ rɔ̀, ma mɨ́ kòtù ɨwà nyɨ̌ nyùndu tsʉ̀ya rɔ́, ndɨ dhu ràdʉ̀ dhu ɨ̀tɛ̀, nyɨ̌ rùbho ka ídzì afíkʉ nà, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ʉ̀tʉ̌ tɨ́ ka kʉ̀tʉ nyɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
6 Nyɨ̀rɛ̀ pɛ́ yàrɨ́ ɔtɛ: akɛ itse nòzò alɛ, náarɨ́ dhu ògu akɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ abhɔ itse nòzò alɛ náarɨ́ dhu ògu abhɔ tɨ́ átɔ̀.
7 Dhu àkǎ dhu àbhʉ̌ rɨ́ alɛ ràbhʉ ka àdhàdhɨ̀ ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndùdhɛ̌nà ka afína ɔ̀ dhu bhɛ̌yi. Kàkǎ nzá ndàbhʉ ka afína rʉ̌guru rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ ʉ̀tʉ̌ tɨ́ ka kʉ̀tʉ ndɨ̀ rɔ́rɔ̀. Obhó tɨ́, Kàgàwà ózè alɛ nɨ́ dhɛ̀dhɛ nà rɨ́ dhu àbhʉ̌ alɛ.
8 Ndɨrɔ̀, Kàgàwà rɨ̌'ɨ̀ ìnè ɔbɨ nà ndɔ̀nzɨ̀ kɔ́rɔ́ ídzìnga-tɨdɔ̀ abhɔ nyʉ́ fʉ̌kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyongó tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ atdyúna òho kɔ́rɔ́ dhu àbà kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyádʉ̀ ɨ̀'ɨ̀ dhu-tsí nà abhɔ nyʉ́ rɔ̀sè, nyǎdʉ̀ àmbɛ kɔ́rɔ́ ídzì kasʉ ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌ nɨ̌.
9 Ídzì alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna:
«Kǎrɨ́ dhu àbhʉ̌ ídzì afíná na nǎkʉ̀tálɛ tɔ̀,
kàbhà ídzìnga náarádɨ dhòdhódhónga nà*.»
10 Kàgàwà nɨ́ ndɨ itse òzò arɨ́ alɛ tɔ̀ arɨ́ itse àbhʉ̌, ndɨrɔ̀ ɔ̀nyʉ̀ àbhʉ̌ arɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀. Nɨ́ kà rɨ̌ itse àbhʉ̌ fʉ̌kʉ̀ átɔ̀, ndàdʉ̀ kàbhʉ rɔ̀trɔ̀ atdídɔ̌, ndɨ́nɨ̌ fʉ̀kʉ́ ídzìnga ɔdhɨ tɨ́ itse abhɔ.
11 Kà rɨ̌ nyǎbhʉ̌ nyɔ̌ngò ɔ̀nzìtálɛ tɨ́ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyongó tɨ́ dhu àbhʉ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ídzì afíkʉ nà. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ ábhɔ̌ alɛ rɔ̌ngo àdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ Kàgàwà tɔ̀ fʉ̌rábvʉ̀ rɔ̀ mǎ mòwùnà fɨ̌yɔ̀ mʉ̀dzʉ̀nà-okú dɔ̀ rɔ̀.
12 Obhó tɨ́, wɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́nzɨna dhu t'átsàta tɔ́ kasʉ rɨ̌ nzɨ̌ Kàgàwà bhà alɛ rɨ̌ atdyúna òho dhu dzʉ̀nà kɛ̀lɛ̌ ɔ̀nzɨ, pbɛ́tʉ̀ kà rɨ̌ ábhɔ̌ alɛ àbhʉ̌ ràdu ɔ̀tsɔ̀ átɔ̀ Kàgàwà tɔ̀.
13 Nyɨ̌ nyɨ́ Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nyɨ̌ nyɨ́fʉ dhu ɨ̀tɛ̀ yà ìndrʉ̌ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ́ ídzì afíkʉ nyʉ́ nà nyɨ̌ nyúbho fʉkʉ́ dhu-tsí Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ mà, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà ɔdhɨ́kʉ pbàkrɨ́stɔ̀ mànà tɔ̀ dhu-otù ɔ̌. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨ alɛ rɨ̌ ndɨ kasʉ tɔ́ ídzìnga ʉ̀nɨ̌, 'ádʉ̀ Kàgàwà-ɔvɔ̀ ìlè.
14 Abádhí rɨ̌ 'ɨ̀tsɔ̀ dʉ̀kʉ́, rɨ̀tɛ̀ fɨyɔ́ àzè fʉ̌kʉ̀, yà Kàgàwà ɔ́nzɨ̀ fʉ̌kʉ̀ atdídɔ̌ bvʉ̀na ósè pbɨ̀ndà ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀.
15 Nɨ́, Kàgàwà àkǎ àlɛ̌ ràbhʉ ɔ̀tsɔ̀ fɨ̌ndà, yà àlɛ̌ tɔ̀ kɨ̌bhò pɛrɛ̀ tɨ́ Idhùnà, yà ɨ̀nzɨ̌ pbɨ̀ndà dhu rɨ̌ ndàwɛ̌ kɔ́rɔ́ okú dɔ̀ rɔ̀!

10

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndùgye uvitatálɛ tɔ́ pbɨ̀ndà kasʉ dɔ̌ dhu
(Rɔm 15.17-19; 1Kò 2.1-5; 2Kò 6.4-7; 13.2-4,10)

1 Ɨma Pɔlɔ̀, ma mɨ́ atdí dhu ònzi ɨma nyʉ́ tɨ́rɔ̀ fʉkʉ́. Ìndrʉ̌ arátɨna ma rarɨ́ àdɨ ɨ̀yɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ ma mɨ́'ɨ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɨtsɛ ma mɨ́'ɨ̀ rʉ̀kʉ́ rɔ̀ rɔ̀, ma rarádʉ̀ ngbɔ̌du ɨ̀dzɨdzɔ tɨ́! Nɨ́, Krɨ́stɔ̀ bhà ɨ̀yɔ̀nga mà kàbhà ídzìnga mànà-otù ɔ̌,
2 ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́ matɨ: nyɨ̌ ràkǎ nzá nyʉ̌tʉ ma mɨdzɔ̀ ngbɔ̌du ɨ̀dzɔ tɨ́ bvʉ̀kʉ̀ ma márà àhʉ rɔ̀. Obhó tɨ́, ma mùdhe dhu mɔnzɨ dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi yà ɨnga ɨ̀rɛ̀ arɨ́ 'àtɨ, mǎ rarɨ́ dhu ɔ̀nzɨ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ atdídhená alɛ tɔ̀.

* **9:9 9.9** Zàb 112.9

3 Mǎ’ɨ nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ, pbɛ́tʉ̀ mǎ mɨ́ nzɨ̌ ɨla ùgye yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
4 Mǎ mɨ́ ɨla ùgye nɨ̌ màtsʉ̌mù nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ alɛ náarɨ́ ɨla ùgye nɨ̌ màtsʉ̌mù-tɨdɔ̀, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà arɨ́ ndɨ ɔbɨ àbhʉ̌ ɨ màtsʉ̌mù tɔ̀ rùgolo rɔ̀ná òmvʉ̌ arɨ́ ’ùru ɔ̀yà ngari. Ndɨrɔ̀, ɨ màtsʉ̌mù nɨ̌ mǎ mɨ́’ɨ ìnè mʉ̌golo abádhí rʉ̌dhěna tɨ̀tɔ̀ tɔ́ dhu,
5 ndɨrɔ̀ mʉ̌golo abádhí rɨ̌’ɨ nà ɨdzɨ́tá tɔ́ ɨrɛ̀ta, yà ìndrʉ̌-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ arɨ́ ɨnzɨ̌ rʉ̀nɨ Kàgàwà. Mǎ mòzè mʉ̌gɛ̀rɛ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ ɨrɛ̀ta, ndɨ́nɨ̌ Krɨ́stɔ̀-tsʉ̌ dhu nɨfʉ tɨ́.
6 Àkǎkǎ dhu bhěyi nyɨ̌ nyɨ́ kɨ̀fʉ̌ dhu mǎ màla rɔ̀, mǎ mùdhe wà dhu mǎ ràrǎdʉ̀ màlɨpɔ̀ àbhʉ ɨnzɨ̌ rɨ́ kɨ̀fʉ̌ alɛ tɔ̀.
7 Nyɨ̌ nyarɨ́ atdí dhu àndà yà ndɨ dhu rɨ̌ ndàlǎ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌! Ìndrʉ̌ apɛ́ dhu à’u ndɨ̀ ràrɨ̌ Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ, nɨ́ ndɨ alɛ àkǎ ndʉ̀nɨ dhu, mǎ mà átɔ̀, mǎ ràrɨ̌ Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ ndɨ̀ bhěyi.
8 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ íbhò ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ fǎkà, ndɨ́nɨ̌ mǎ mɨdɨ̀ tɨ́ nyɨ̌ nɨ̌, ɨnzɨ̌ nɨ́ ndɨ́nɨ̌ mǎ mɨnza tɨ́ nyɨ̌ ɨnzǎ tɨ́ nɨ̌. Nɨ́, nyɨ̌ nyɨ́ mbǎ mɔzʉ̀ atdídɔ̀ ma mɨ́dzɨ̌ ma ndɨ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ nyɨ̀du rɨ̌ nzɨ̌ ɨ̀wʉ ndɨ kà nɨ̌ ma mɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ rɔ̀.
9 Ma mòzè nzá nyɨ̌rɛ̀ dhu ma ròzè mɨdɔ̀ ɔdɔ ʉ̀kʉ̀ ma múndǐna bhàrʉwà nɨ̌.
10 Obhó tɨ́, atdídhená alɛ arátɨna: ɨma Pɔlɔ̀, ma mùndǐ ɨtsɛ rɔ̀ bhàrʉwà rarɔ́rʉ̀, ’àdʉ̀ ɨ’ɨ ɔbɨ nà. Pbɛ́tʉ̀, nzínzìya ɔ̌ ma mɨ́’ɨ rɔ̀, ngbɔ̌du rarɨ́’ɨ ivíví, ndɨrɔ̀ ɔ̀tɛ̌du ɔ̀ rɔ̀ kadʉ̀ gàyàdu ɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ tɨ́.
11 Wɔ̀ dhu bhěyi rɔ̌tɛ alɛ àkǎ ’ʉ̀nɨ dhu: yà ɨtsɛ rɔ̀ mǎ mùndǐ bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ mà rɨ’ɨya àdhàdhɨ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ mǎ mówu ùvò rɔ̀ mǎ mɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ mànà.
12 Obhó tɨ́, ɨ alɛ arɨ́ ’ɨ̀tɛ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɨ́ ɨ̀tɨ́rɔ̀. Nɨ́ mǎ mɨ́ nzɨ̌ mǒmvù mǎkǎ àdhàdhɨ̀ abádhí nà, ndɨrɔ̀ mǎ mɨ́ nzɨ̌ mʉ̌dhě abádhí rɔ̌. Abádhí arɨ́ ’ɔ̀zʉ̀ ɨ̀tɨ́rɔ̀ ’ùdhe ɨ̀ ádʉ̀ ɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ̌ udheta tɔ́ dhu tɨ́. Ndɨrɔ̀ abádhí arɨ́ ’ùdhě nà nɨ́ ɨ̀ kɛ̀lɛ̌. Nɨ́, abádhí nɨ́ pbàdhɔ́má.
13 Mǎ’ɨ́ na, mǎ mɨ́ nzɨ̌ mɨ̌dzɨ̌ ròsè atdídɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ mǎ mɨ́ mɨ̌dzɨ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ yà Kàgàwà íbhò fɔká kasʉ kɛ̀lɛ̌. Yà Kàgàwà ábhʉ mǎ mǒwù ùvò wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ fʉ̌rábvʉ̀ rɔ̀, kɨ̌lɨ wà kàsʉ̌ka nʉ́tsà mǎ mówu rɔ̀yá ifo. Nɨ́, ɨ ifo nɨ́ ɨ mǎ mɨ́fʉ̌na.
14 Mǎ mádà nzá ɨ ifo, mǎ nyʉ́ nɨ́ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ mǎ mówù ùvò Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nà fʉ̌rábvʉ̀ nɨ́dhunɨ̌.
15 Nɨ́rɔ̀, mǎ mɨ́ nzɨ̌ mɨ̌dzɨ̌ ròsè atdídɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ ɔ̀nzɨ kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, mǎ mɨ́ mɔ̌dɔ fɨ̌ndà dhu nɨ́, fʉ̀kʉ́ a’uta rɨ̌ ndìsɛ̌ rɔ̀, nzínzìkʉ ɔ̌ mǎ mɔ́nzɨna kasʉ-bvʉ ràrɨ̌ ndìsɛ̌ ìsɛ̌, ràrà àhʉ yà fǎkà Kàgàwà ɨ́tɛ̀ ifo ɔ̀.
16 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, mǎ mɨ’ɨya ìnè mǒwù Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ̀ fʉ̀kʉ́ mʉ̀lɛngʉ̀-dɔ̀tsírɔ́ rɨ́’ɨ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̀. Mǎ mòzè nzá mɔ̌nzɨ̀ kasʉ yà ɨwà ngʉ̌kpà alɛ ɔ́nzɨ̀ kasʉ ɔ̀yá mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌, mǎdʉ̀ mɨ̌dzɨ abádhí ɔ́nzɨ̀ angyangyɨ kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀.
17 Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna: «Ndɨ̀ nòzè ndɨdzɨ̌ ndɨ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ nákǎ ndɨdzɨ̌ ndɨ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-okú dɔ̀ rɔ̀ tɨ́*.»
18 Obhó tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rǎdʉ̀ à’ùnà àkǎkǎ alɛ tɨ́ alɛ nɨ́ nzɨ̌ yà ndɨ̀tɨ́rɔ̀ rɨ́ ndɨ̀tɛ̀ alɛ, pbɛ́tʉ̀ yà ndɨ̀tɨ́rɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ɨ̀tɛ̀ alɛ.

11

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà-nyɨ̀kpɔ́ ɨ̀tdyʉ̌ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ uvitatálɛ rɔ̌ rɔ̀ dhu (Màt 7.15-20; Rɔm 16.17-18; 2Kò 12.11-15; Gàl 1.6-9)

1 Kòmbí ma mòzè mɔtɛ̀ àrɨ̌tálɛ bhěyi! Nɨ́ ma mònzì nyɨ̌ nyǎ’ù ma mɔtɛ̀! Dhu àkǎ nyǎ’ù ma mɔtɛ̀!
2 Ma mózè nyɨ̌ nɨ̌ àzè nɨ́ yà Kàgàwà ózè nyɨ̌ nɨ̌ àzè-tɨdɔ̀. Ma mórì nyɨ̌ atdí kpatsìbhálɛ tɔ̀ tɨ́. Ndɨ kpatsìbhálɛ nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀. Nɨ́ ma mòzè nzá ngǎtsi kpatsìbhálɛ rɔ̀zè nyɨ̌. Ma mòzè mɨtɛ̀ nyɨ̌ Yěsù Krɨ́stɔ̀ tɔ̀ àdhàdhɨ̀ yà ɨnzá àpɛ̀ kpatsìbhálɛ ʉ̀nɨ̌ tsìbhíngba bhěyi.

* **10:17 10.17** Yɛ̀r 9.23

3 Àdhàdhì osu ʉtrá Ɛvà pbìndà màgɛ̌zì nɨ̌ dhu bhɛ̌yi, ma mɨ́ ɔdɔ̀na ɔ̀nzɨ dhu nɨ́ fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta rɨ̌ ndìnzǎ, nyǎdʉ̀ nyɨ̌ndà Krɨ́stɔ̀-owù ʉ̀ngʉ̌ nyɨ̌ nyɨ́ kà tɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ nyɔ̌dɔ rɔ́ rɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀ ɨ̀lǎ nyɨ̌ nyɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ́rɔ̀ dhu.

4 Ìndrǔ apɛ́ ìwu vurò Yɛ̌sù bhà màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ̀ fʉ̌kʉ̀, yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́nɔ̀ pbìndà màkʉ̌rʉ̀ Yɛ̌sù rɔ̌ rɔ̀, nɨ́ nyɨ̌ nyarádʉ̀ ɨ alɛ ná'ù ɨsɔ́ tɨ́ rɔ̀tɛ̀. Abádhí arɨ́ ɔ̀tɛ dɔ̀ná fʉ̌kʉ̀ alɛ-afí nɨ́ nzɨ̌ yà angyi nyɨ̌ nyábà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí. Ndɨrɔ̀ abádhí arʉ́nɔna màkʉ̌rʉ̀ nɨ́ nzɨ̌ yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́nɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀.

5 Ma mà'ù dhu ɨ alɛ, kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ uvitatálɛ tɨ́ nyɨ̌ nyarɨ́ àtɨna, rʉ́dà nzá ma atdí dhu nɨ̌ màtɨ́.

6 Dhu rɨ̌'ì ìnè mɨ'ì ɨnzá ɔtɛ nótsì abádhí bhɛ̌yi alɛ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ ɨnga t'ʉ́nɨta ɔ̌ kà rɨ̌'ì mbǎ ndɨ dhu bhɛ̌yi akɛkpá màtɨ́. Mǎ mɨ́tɛ̀ ndɨ dhu kpangba fʉ̌kʉ̀ kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

7 Ma mʉ́nɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ fʉ̌kʉ̀ ìnzɨ̌ monzì mʉ̀kìmbà. Ma mífo ma mɨ'ì ákɛ̌ alɛ tɨ́ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ'ɨ tɨ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɨ́. Nɨ́rɔ̀, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ma mìfo ma dhu nɨ́'ì tɨ́ nzɛ́rɛnga ma mɔ̀nzì dhu?

8 Ma mákɔ ngʉ̌kpà kànɨ́sá-fɔ́ dhu rɔ̀nzì dzʉ̀nàdu mʉ̀kìmbà tɨ́ yà fʉ̌kʉ̀ ma múbhì kasʉ ɔ̀nzì rɔ̌ rɔ̀.

9 Fʉ̌rábvʉ̀ ma mɨ́'ì ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, dhu ɔ̀tdɨ ndì rùdú rɔ̀, ma mákɔ nzá dhu nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ-fɔ́ màtɨ́. Obhó tɨ́, Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ ìwʉ̌ àlɛ̌ t'ádɔ́na níbhò ndɨ ma mɨ́ atdyúya òho kɔ́rɔ́ dhu-tsí idù. Ma mɔ́dɔ̀ ma mbɛ̌yi kɔ́rɔ́ dhu-tsí ɔ̌, ìnzɨ̌ mɨ'ì ànɔ̀ tɨ́ dʉ̀kʉ́, ndɨrɔ̀ ma móngo mɔdɔ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́.

10 Yà nyʉdutsì rɨ́'ì Krɨ́stɔ̀ bhà obhónga-otù ɔ̌, ma mɨ́ dhu ɔ̀tsɔ kpangba matɨ: ìmbǎ tsʉ̀du ʉ̀tɔ̀ rádʉ̀ ìnzɨ̌ ma mɨdzɨ́ tɨ́ ma wɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ atdí alɛ mà rɨ̌'ì Àkayà tɔ́ fʉ̀kʉ́ pbìrì ɔ̌ kɔ́rɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌.

11 Ádhu ma mʉ̀nɔ̀ wɔ̀ dhu okúna dɔ̀ rɔ̀? Tɨ́ ɨnzá ma mòzè nyɨ̌ dhu? Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtɨ́. Kàgàwà nyʉ́ nʉ́nɨ wà ma mózè nyɨ̌ dhu!

12 Nɨ́ ma móngo dhu ɔ̀nzì yà kòmbí ma mɔ́nzɨna dhu bhɛ̌yi tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ma mʉtsɨ tɨ́ kɔ́rɔ́ otu kɔ̌kɔ̀ 'àpà rɨ́ 'àmbɛ 'ɔ̀yɔ̀ dɔ̌ 'àtɨ, ɨ̀ ràrɨ̌ kasʉ ɔ̀nzɨ mǎ'ɨ bhɛ̌yi alɛ rɔ̌.

13 Ɨ alɛ nɨ́ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ uvitatálɛ. Abádhí arɨ́ ìndrǔ ʉ̀trǎ kàsʉ̌ya nɨ̌, 'ádʉ̀ àmbɛ 'ɔ̀nzì dɔ̌ Krɨ́stɔ̀ bhà obhóná uvitatálɛ bhɛ̌yi.

14 Ndɨ dhu àkǎ nzá ɨdhɔ rʉ̀kɔ nyɨ̌ nɨ̌. Obhó tɨ́, pfɔ̀mvɔ Sìtanì ndɨ̀tɨ́rɔ̀ náarɨ́ ndɔ̀nzɨ awáwʉ̀ tɔ́ màlàyikà bhɛ̌yi.

15 Nɨ́rɔ̀, ɨdhɔ àkǎ nzá ndʉ̀kɔ nyɨ̌ kɔ̌kɔ̀ kàbhà kasʉtálɛ rɨ̌ 'ɔ̀nzɨ 'ʉ̀lɨ ɨ̀ Kàgàwà bhà obhónánga tɔ́ kasʉtálɛ bhɛ̌yi rɔ̀. Yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dì rɔ̀, abádhí tɔ́ ípìrɔ̌nga níikùya àdhàdhì abádhí-kàsʉ̌-bvʉ rɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndìdzɨ̌ ndì ndóndù àpbɛ̀-dzi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu
(Kas 20.18-27; 2Kò 4.9-13; 6.3-10)

16 Ma mɨ́ dhu àdǔ mɔvɔ̀ tdɨ́tdɔ̌ fʉ̌kʉ̀, matɨ: atdí alɛ mà ràkǎ nzá ndɨrɛ̀ nga ma ràrɨ̌ àrɨ̌tálɛ. Ɨmbǎ kɨ'ì ndɨ dhu bhɛ̌yi rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎ'ù dhu ma ràrɨ̌ àrɨ̌tálɛ, ndɨ́nɨ̌ ma mɨdzɨ́ tɨ́ ma akɛ átɔ̀ kɔ̌kɔ̀ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ kasʉtálɛ bhɛ̌yi.

17 Yà ma mʉ́nɔna kòmbí dhu nʉ́nɔ ma mɨ́ nzɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà òzè ka dhu bhɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ ma mɨ́ kʉ̀nɔ àdhàdhì àrɨ̌tálɛ bhɛ̌yi. Obhó tɨ́, ma mà'ù dhu ìnè ma ràrɨ̌ ma mɨ́ mɨdzɨ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nà.

18 Ábhɔ̌ alɛ arɨ́ 'ɨdzɨ̌ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Nɨ́ ma mɨ́ mɨdzɨ̌ átɔ̀.

19 Nyɨ̌, yà dhu-ɔ̌nga t'óvòtatálɛ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́'ì rɔ̀, nyɨ̌ nyarɨ́ kɔ̌kɔ̀ ɨ àrɨ̌tálɛ rʉ̌nɔna dhu à'u à'u tɨ́!

20 Nyɨ̌ nyarɨ́ abádhí à'u ràvu rʉ̀kʉ́ ɨnɔ bhɛ̌yi, ràbhʉ nyɨ̌ nyɔ̌nzì kɔkɔ́rɔ̀nga tɔ́ kasʉ, rʉ̀dhǎ fʉkʉ́ dhu mà, rɔ̀zʉ̀ nyɨ̌ àkyǎkyɛ̀ alɛ tɨ́, ràdʉ̀ nyɨ̀kpɔ́kʉ-mbì mà ʉ̀wa.

21 Nyìdu rǐwʉ tí ìwʉ yà dhu ʉ̀nɔ ma mí rɔ̀: Nyǐ pbàla tí nzá wà mǎ ivíví alɛ tí ɨnzá
mǎ mɔ̀nzì dhu wɔ̀ dhu bhěyi dhu okú dɔ̀ rɔ̀! Ní nyʉ̀bà dhu fǎkà!
Kɔ̌kɔ̀ rʉ̀kʉ́ arávu alɛ apɛ́ ʼòmvù ʼìdzǐ ì ìngbàtí ìli ndì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ màtí, ní ɨma mà
átɔ̀ ma mí mɨdzǐ ìdzǐ. Kòmbí ma mɔ́tɛ àrǐtálɛ bhěyi.
22 Kɔ̌kɔ̀ ɨ alɛ tí Pbàɛ̀bràníyá? Ní ɨma mà átɔ̀, ɨma ní Mʉ̀ɛ̀bràníyà. Abádhí
tí Pbàìsràyélí? Ní ɨma mà átɔ̀, ɨma ní Mʉ̀ìsràyelì. Abádhí tí Àbràhamʉ̀ bhà
pbàdzʉkʉrʉ? Ɨma mà átɔ̀, ma ní Àbràhamʉ̀ bhà mʉ̀dzʉkʉrʉ.
23 Abádhí arátɨna ì ràrǐ Krístɔ̀ bhà kasʉtálɛ. Ní, kòmbí ma mɔ́tɛ àdhàdhì àrǐtálɛ
bhěyi: ɨma ní Krístɔ̀ bhà kasʉtálɛ ròsè atdídɔ̌ abádhí dɔ̀nǎ. Ma mɔ́nzì kasʉ abhɔ nyʉ́
ròsè abádhí dɔ̀nǎ. Ka kúsɔ̌ ma ibí-gʉ̀na imbi ɔ̀ ròsè abádhí dɔ̀nǎ. Ka kɔ́vì ma asé nǐ
ròsè abádhí dɔ̀nǎ, ndɨrɔ̀ ma máhʉ ibí-gʉ̀na nyʉ́ ɔvɛ-kù-bhu ɔ̌ rɔ̀.
24 Pbàyàhúdí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ ʉ́vɨ ma imbò-gʉ̀na, ʼòwù mʉtì rɔ̌ ìbhʉ kumì dɔ̀ná
àrʉ̀gyètdí nà asé nǐ*.
25 Pbàrɔ́má tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ ʉ́vɨ ma mùgɔ̌ nǐ ìbhʉ-gʉ̀na, ndɨrɔ̀ abádhí úbvǔ ma atdí-
gʉ̀na odu nǐ ndínǐ ma mɔvɛ́ tí. Ɨbhʉ-gʉ̀na, ma múbhi ɔ̀ná bàtɔ́ nábi ɨdha ɔ̀ ndɨ̀nza
ndì, ndɨrɔ̀ atdí-gʉ̀na ma mʉ́dà atdí iku mà atdí adyifɔ̀ mànà ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̌.
26 Pfɔ̌du dɔ̌ ma múbhi nǐ ábhɔ̌ pbàkà abhi ɔ̌, ma mábà ibí-gʉ̀na nyʉ́ àpbɛ̀ ní ɨdha-
akpá rǔtǔ nǐ rùdú. Ma mábà àpbɛ̀ ní ɔbɨ nǐ arí dhu ʉ̀dhǎ ìndrǔ-fɔ́ rɔ̀ alɛ rǐbhòna idù
àpbɛ̀. Ma mábà àpbɛ̀ ní adɔ́du Pbàyàhúdí nyʉ́ rǐbhona idù, ndɨrɔ̀ ní ìnzǐ ní Pbàyàhúdí
mà rǐbhona idù àpbɛ̀. Ma mí'ì àpbɛ̀ ɔ̌ kɨgɔ̀ ɔ̌ màtí, rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ màtí, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̌
màtí, ndɨrɔ̀ tìtɔ̀ tɔ́ pbàkrístɔ̀ nzínzì ɔ̌ màtí.
27 Ma mɔ́nzì alɛ ìngyɛ̌ rí ododu kasʉ, ndɨrɔ̀ ma márà àdɨ rɔ̌ ɨdhɔ rɔ̀gʉ̀ ma ibí-
gʉ̀na nyʉ́. Ibí-gʉ̀na àwù ma, ɨdha-atdyú mànà nóhò ma. Ibí-gʉ̀na ma márà àdɨ rɔ̌
ìnzǐ mɔnyʉ̀ dhu, ìmbǎ ma mɔ́nyʉna dhu rǐ'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Gìrì óhò ma, ìmbǎ ma
máfɔ̌na rùdú mbɛrʉ̀ ràdʉ̀ ì'ì.
28 Ndɨrɔ̀ ɨnzá ma mɔ̀vɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà dhu rɔ́rɔ̀, ma marí ìrɛ̀na atdídɔ̌ bìlǐnganà ní
kɔ́rɔ́ kànísá.
29 Atdí alɛ náapɛ́ ì'ì ivívínga nà Kàgàwà bhà otu t'ʉ́ngʉta ɔ̌, ní ma marí'ì ivívínga
nà átɔ̀. Atdí alɛ náapɛ́ ìtsì nzɛ́rɛnga ɔ̀, ní afídu arándɨ atdídɔ̌ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
30 Dhu apɛ́ ì'ì alɛ ìdzǐ ka kí dhu tí, ní dhu àkǎ mɨdzǐ ma pbàkà ivívínga-okú dɔ̀ rɔ̀.
31 Kàgàwà, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù t'Ábanà, nʉ́nɨ wà dhu ɨnzá ma rʉ̀nɔ̀ tìtɔ̀. Ní, Àbadhi
àkǎ ilèta nà dhòdhódhónga nà.
32 Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ma mɨ'ì ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ kamà Àrɛtà bhà lɨwalì nʉ́ʉlɨ
sàndǐrì ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀ ka kótsù ɔ̀yá tsǎtsʉ̀-lí ndínǐ ɨma nalʉ́ tí.
33 Pbɛ́tʉ̀, ka kipfo ma pólɔ̌ ɔ̌, kadʉ̀ mifo imbi rɔ̌ ka kòsò sɛ̌ngɛ̌-yà-ba ɔ̌ irinǎ, mawǔ
ndɨ kɨgɔ̀-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nǐ kàlì-kutì rɔ̌, madʉ̀ otu àbà mawǐ kà-rɔ̌ rɔ̀*.

12

Krístɔ̀ arí pbɨndà ɔbɨ àbhʉ̌ ivívínga nà rí'ì alɛ tɔ̀ dhu
(1Kò 2.3-5; 2Kò 4.7-10)

1 Dhu ɔ̀fɔ̀ tí nga mɨdzǐ ma? Ndɨ dhu rǐbhòna ídzìnga rǐ'ì mbǎ. Ìnè màtí kà rǐ'ì ndɨ
dhu bhěyi rɔ̀, kòmbí ma mɔ́tɛ yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ arábhʉ̌na mala ɔnyʉ bhěyi rɔ́dzì dùdù
dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu-tsí mà, kǎrítɛ̀na idù órù ɔ̀ aróko dhu mànà dhu-tsí dɔ̌.
2 Ma mʉ̀nɨ wà Yěsù Krístɔ̀ nà ì núngbò atdí alɛ. Kàgàwà ábhʉ ndɨ alɛ rɔ̀dzì ɔrʉ̀,
ràrà àhʉ ìbhʉ rí kìsě ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀*. Ndɨ dhu ɔ́nzì ndì rɔ́ atɔ náhʉ wà atdí kumì dɔ̀ná

* **11:24 11.24** Tɔ̀r 25.3 * **11:33 11.33** Kas 9.25 * **12:2 12.2** Ɨbhʉ rí kìsě ɔ̀rʉ̀-akpà tí Bǐbìliyà rǎtɨna dhu-tì ní: wɛmbɛrɛ̀ tí rí'ì ní yà àpbù rǐ'ì ɔ̀ná ɔ̀rʉ̀-akpà. Ɔyɔ rí kìsě ɔ̀rʉ̀-akpà ní yà àbǐ mà, adyifɔ̀ mà, alalɨ mànà rǐ'ì ɔ̀ná ɔ̀rʉ̀-akpà. Ndɨrɔ̀ ìbhʉ rí kìsě ní ndɨ Kàgàwà nyʉ́ arádɨ ɔ̀ná ɔ̀rʉ̀-akpà.

ìfɔ nà atɔ tí. Ndɨ alɛ ɔ́dzì tí alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌? Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, kɔ̌dzì tí ìnzɨ̌ ní alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌? Ma mʉ̀nɨ nzá ka, pbɛ́tʉ̀ ka nʉ̀nɨ ní Kàgàwà.

3 Ma mʉ̀nɨ dhu Kàgàwà rábhʉ ndɨ alɛ rɔ̀dzì ndàrà àhʉ pàràdisò † ɔ̀. Ndɨ dhu pbí'ì tí alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ kà pbí'ì tí ìnzɨ̌ ní alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu. Ma mʉ̀nɨ nzá ka, pbɛ́tʉ̀ ka nʉ̀nɨ ní Kàgàwà.

4 Ányì ndì ndàrà àhʉ rɔ̀, ndɨ alɛ ɨ́rì ìnzɨ̌ rí ndàwɛ̌ alɛ-tsʉ̀ ɔ̌ dhu, ndɨrɔ̀ ɨnzá àkǎnà ìndrǔ ràwɛ akyɛ dhu.

5 Ní ma mí mɨdzɨ̌ ìdzɨ̌ wɔ̀ ndɨ alɛ rɔ̌ ndì nɔ́nzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ ɨma nyʉ́ nàndà dhu-tsí nɨ̌, ma mí mɨdzɨ̌ yà mɨtɛ̀ rí ivíví alɛ tí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ tí.

6 Ma mózěyana gukyè mɨdzɨ̌ ma, ní ma ní'ìyana nzɨ̌ àrɨ̌tálɛ. Ma mʉ́nɔ̌yana dhu ní'ìyana obhó dhu kɛ̀lɛ̌. Pbɛ́tʉ̀, ma mɔ̀dhɔ̀ wà mɨdzɨ̌ ma mí dhu. Ma mòzè nzá ìndrǔ rɨ̌ mɔzʉ̀ ádrʉ̀ngbǎlɛ tí, mɨdzɨ̌ ma mí okúya dɔ̀ rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu. Ma mòzè abádhí rìfʉ ma ma mʉ́nɔna rɔ́ ì ɨ́rì dhu mà, ma mɔ́nzɨna rɔ́ ì ála dhu mànà okú dɔ̀ rɔ̀.

7 Kàgàwà arɨ́tɛ̀na idù órù ɔ̀ aróko dhu-tsí ní ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ dhu. Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ dhu-okpè bhěyi rí mʉtʉ̌ dhu ʉ̀fɔ zǎdu ɔ̀, ìnzɨ̌ ma mɨdzí tí ma ròsè atdídɔ̌. Kɔ̌nzì ndɨ dhu pfɔ̀mvɔ Sìtanì bhà màlàyikà otù ɔ̌, ndàbhʉ rɔ̀pbì ma ndɨ dhu bhěyi ìnzɨ̌ ma mɨdzí tí ma.

8 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨ́tsɔ̀ ma ìbhʉ-gʉ̀na Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ndɨ dhu nipfo tí zǎdu ɔ̀ rɔ̀.

9 Ní, kǎdʉ̀ dhu àdu idù, ndàtɨ: «Pbàkà ídzìnga nákǎ wà ɨndʉ̀. Pbàkà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ arí kasʉ ɔ̀nzɨ atdídɔ̌ ivívínga ɔ̌ ìndrǔ rɨ̌'ì rɔ̀.» Nɨ́rɔ̀, ma mà'ù wà mɨdzɨ̌ ma atdídɔ̌ pbàkà ivívínga ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ Krɨ́stɔ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɔ́ɔnzɨ tí kasʉ atdídɔ̌ nyʉdutsì.

10 Ní ɨdhɛ̀du ìka wà ndì pbàkà ivívínga ɔ̌, ɨma nɨ̌ ka kí dhu ʉ̀nɔ dhu ɔ̌, dhu-ɔbì rǒse dùdunǎ dhu ɔ̌, rùdú ka kávu dhu ɔ̌, ndɨrɔ̀ odú rɔ́'ɔ rùdú dhu ɔ̌. Ma mí kɔ́rɔ́ kɔ̀rí dhu-dzi òndù Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tí, ivívínga nà ma mí'ì rɔ̀ nga ní ndɨ, kǎrí pbìndà ɔbɨ ìbho idù nɨ̌.

Pɔlɔ̀-afí rɨ̌ ɨnga ìrɛ̀ atdídɔ̌ Kòritò ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu

11 Ma mɔ̀tɛ̀ àrɨ̌tálɛ bhěyi, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyʉ̀tʉ ndɨ ma mɔnzì dhu ndɨ dhu bhěyi. Nyɨ̌ ní ndɨ nyɨ̌ nyákǎna nyɨ̌dzɨ̌ ma ngʉ̌kpà ɔdhɨ́kʉ-ɔ̀nzɨ̌, ìnzɨ̌ ní ɨma ma-tɨ́rɔ̀. Obhó tí, ìmbǎ ma mí'ì àkyǎkyɛ̀ alɛ màtí, ní kɔ̌kɔ̀ fʉ̀kʉ́ ádrɔ̀drɔ̌ uvitatálɛ tí nyɨ̌ nyɔ́zʉ̀na alɛ nʉ́dà nzá ma atdí dhu nɨ̌ màtí.

12 Obhó tí, fʉ̌rábvʉ̀ ma mí'ì ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ma mɔ́nzì kasʉ dhu-dzi t'óndùta nyʉ́ nà. Ndɨrɔ̀ Kàgàwà ɨ́tɛ̀ ábhɔ̌ ize mà, wɨwì mà, ɨnzá apɛ̀na 'ɔ̀nzɨ angyi ìndrǔ-nzínzì ɔ̌ dhu mànà otùdu ɔ̌. Ní, ɨ dhu ní ɨ rí dhu ìtɛ̀ ma ràrɨ̌ uvitatálɛ nyʉ́.

13 Ádhu nyʉ́ ndɨ ma mɔ́nzì ngʉ̌kpà kànɨ́sá tɔ̀, yà ɨnzá ma mádʉ̀ ɔ̀nzìnà fʉ̌kʉ̀? Ɨnzá ma mɔ́nzì fʉ̌kʉ̀ ní atdí dhu kɛ̀lɛ̌: ma mónzì nzá nyɨ̌ nyʉ̌bho kàsʉ̌du. Ní, nyʉ̀bà ndɨ afátá idù!

14 Yàrí ní ìbhʉ rí pbàkà abhi ìsě abhi yà ma mí mɔbhɔlɔ nɨ̌ ndɨ́nɨ̌ ma mara tí àhʉ fʉ̌rábvʉ̀‡. Ndɨrɔ̀ ndɨ abhi ɔ̌ màtí, ma mòzè nzá nyʉ̌bho kàsʉ̌du. Obhó tí, ma mí nzɨ̌ fʉ̀kʉ́ ongyéngá-atdyú òho, pbɛ́tʉ̀ ma mí atdyúya òho ní nyɨ̌ nyʉ́. Ɨnzɨ̌ ní nzónzo-kàsʉ̌ ndɨ, 'ʉ̀lɨ dhu ì nɔ́dhì alɛ nɔdɔ tí. Pbɛ́tʉ̀, inzo nɔ́dhì alɛ ní ndɨ arí dhu ʉ̀lɨ̌ fɨyɔ́ inzo nɔdɔ tí.

15 Ɨmá na ní ndɨ, ìnè ma mí'ì mubho ma mí'ì nà kɔ́rɔ́ dhu fʉ̌kʉ̀, madʉ̀ pbàkà ípìrɔ̌nga nyʉ́ nádzi okúkʉ dɔ̀ rɔ̀. Ní dhu apɛ́ ì'ì ma mózè nyɨ̌ wɔ̀ dhu bhěyi dhu tí, ní fʉ̀kʉ́ àzè àkǎnà tí ndùngù ùngu tí tɨdu-ɔ̀nǎ rɔ̀?

---

† **12:3 12.3** Pàràdisò tí kátɨna ní Kàgàwà nózè alɛ náarówu òko kà mànà ɔvɛ dzidɔ̌ ɔ̀nà ngari. Ka kí kàtɨ átɔ̀ ìbhʉ rí kìsě ɔ̀rʉ̀-akpà tí. ‡ **12:14 12.14** Pɔlɔ̀ bhà wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ abhi Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ nɨ'ì Kànɨsà ɔ̀pɛ̀ kǎrà nɨ̌ abhi (Kas 18). Ɔyɔ rí kìsě abhi nɨ'ì ndɨ Kànɨsà ɔ̌ bhà àndà kǎrà nɨ̌ abhi.

16 Ma mɨrɛ̀ dhu, à’u nyɨ̌ ràmbɛ̀nà dhu à’u, ɨ̀mbǎ ma rí’ɨ̀ ànɔ̀ tí dʉ̀kʉ́. Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ rɨ̌ dhu ɨ̀rɛ̀ ma ràrɨ̌ ìndrʉ̌ ʉ̀trǎ arí alɛ, nírɔ̀ ma rɔ̀tsì wà nyɨ̌ pbàkà màgɛ̌zì nɨ̌.
17 Ní, ma mákɔ tí àkɔ̌ fʉkʉ́ dhu tɨ̀tɔ̀ dɔ̌ yà fʉ̌rábvʉ̀ ma múvɨ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ-otù ɔ̌?
18 Ma mítdɛ̀ Titò ɨ̀tdɛ̀ tí, movì ròwù fʉ̌rábvʉ̀ atdíkpá ngǎtsi àlɛ̌ t’ádɔ̀nà mànà. Ní, ndɨ Titò ákɔ tí ndɨ fʉkʉ́ dhu tɨ̀tɔ̀ dɔ̌? Nírɔ̀, mǎ’ɨ atdíkpá àbadhi mànà, mǎ mí’ɨ̀ tí obhó atdí ɨrɛ̀ta nà tí mǎ mɔ́nzɨna dhu ɔ̌? Ndɨrɔ̀ mǎ mʉ́ngʉ tí obhó atdí owu kɛ̀lɛ̌?
19 Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ angyíta tí, nyɨ̌ nyarí ɨnga ɨ̀rɛ̀ mǎ rarí mʉ̌gye mǎ-tírɔ̀ dɔ̀ká ɔnzɨ̀kʉ́. Ní kà rɨ̌’ɨ̀ mbǎ ndɨ dhu bhɛ̌yi. Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ nga ní ndɨ mǎ mɔ́tɛ Krístɔ̀-nyʉtsìnǎ rɔ̀ nɨ̌. Ɔdhídʉ̌, yà atdídɔ̀ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, mǎ mí kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu ʉ̀nɔ ndínɨ̌ nyɨ̌ nɔsí tí a’uta ɔ̌.
20 Obhó tí, ma mí ɔdɔ̀na ɔ̀nzɨ dhu ní, fʉ̌rábvʉ̀ ma márà àhʉ rɔ̀, ma mí nzɨ̌ nyɔ̌tù àdhàdhɨ̀ yà ma nyʉ́ ma mòzènà nyɨ̌’ɨ̀ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyí nzɨ̌ motù àdhàdhɨ̀ yà nyɨ̌ nyʉ́ nyɨ̌ nyòzènà mɨ’ɨ̀ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu. Ma mí ɔdɔ̀na ɔ̀nzɨ dhu ní, ma mí nyɔ̌tù ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyárí nyɨ̌rɨ nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ́, adha ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyárí nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ́, nàwí nà nyɨ̌ nyáróko nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ́, anya ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyárí nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ́, ìndrʉ̌-ngbɔ̀ ʉ̀nɔ nyɨ̌ nyárí rɔ́, tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ nyɨ̌ nyárí dʉ̀kʉ́ rɔ́, nyɨ̌dzɨ̌ nyɨ̌ nyárí nyɨ̌-tírɔ̀ rɔ́, ndɨrɔ̀ akyɛ nyɨ̌ nyárí dhu ɔ̀nzɨ rɔ́ dhu.
21 Obhó tí, ma mí ɔdɔ̀na ɔ̀nzɨ wɔ̀ ndɨ ngǎtsi pbàkà abhi ɔ̌ dhu ní, pbàkà Kàgàwà rɨ̌ nyɨ̀du àbhʉ̌ rɨwʉ̀ ɔnzɨ̀kʉ́ dhu. Ndɨ dhu rǎdʉ̀ mabhʉ mɔdzɨ yà òko òko nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ ɨ̀ arí yà angyi ɨ̀ ɔnzínà dhu bhɛ̌yi rɔ́ nzínzìkʉ ɔ̌ ábhɔ̌ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀. Ɨ alɛ ní kǎkà ɨnzá àpɛ̀ ’ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ’ʉ̀bhà mʉ̀nyɔ̀nɨ mà, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀ mànà alɛ.

13

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kòritò ɔ̌ pbàkrístɔ̀ ònzi ràndà nyʉyatsì nga ɨ̀tírɔ̀ dhu (2Kò 10.1-11; 12.19-21)

1 Yàrí ní ɨ̀bhʉ rí pbàkà abhi ìsɛ̌ fʉ̌rábvʉ̀ abhi yà*. Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ: «Ɨ̀ngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ ɔtɛ mà nákǎ ɔ́yɔ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɨ̀bhʉ alɛ mà rɨ’ɨ̀ fɨndá ngàmbì tí†.»
2 Yà ɔyɔ pbàkà abhi nísɛ̌ bvʉ̀kʉ̀ abhi ɔ̌, ma mɔ́vɔ̀ dhu kǎkà angyɨnǎ rɔ̀ nzɛ́rɛnga nɔ́nzɨ alɛ tɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ mànà. Ní kòmbí yà ɨtsɛ ma mí’ɨ̀ rʉ̀kʉ́ rɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ma mí dhu ɔ̀vɔ tdítdɔ̀ fʉ̌kʉ̀ matɨ: fʉ̌rábvʉ̀ ma márà àhʉ tdítdɔ̀ rɔ̀, ma ràrɨ̌ nzɨ̌ atdí alɛ mà nʉ́bha ɨ nzɛ́rɛnga nɔ́nzɨ alɛ nzínzì ɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ kɔtdɨ̀ anya dɔ̀ná.
3 Ma mí dhu ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyòzè nyʉ̌nɨ dhu obhóná nyʉ́ Krístɔ̀ ràrɔ̌tɛ nyʉdutsìnǎ rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nzínzìkʉ ɔ̌ ndɨ̀ ndí kasʉ ɔ̀nzɨ otùdu ɔ̌ rɔ̀, ka nɨ’ɨna nzɨ̌ ivíví alɛ, pbɛ́tʉ̀ kà rɨ̌ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ ɨ̀tɛ̀ nzínzìkʉ ɔ̌.
4 Obhó tí, Krístɔ̀ ka kʉtɔ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀, kɨ̌’ɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ivívínga nà. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí kà rɨ̌’ɨ̀ ípìrɔ̌nga nà Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌. Mǎ nàndà dhu nɨ̌, mǎ múngbò wà mǎ kà mànà. Ní, atdídhená rɔ̀, mǎ mí’ɨ̀ ivívínga nà átɔ̀, pbɛ́tʉ̀ mǎ mɨ’ɨya ípìrɔ̌nga nà kà mànà Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌. Ndɨrɔ̀ ndɨ ɔbɨ nɨ̌ ní ndɨ, mǎ mí kasʉ ɔ̀nzɨ fʉ̌rábvʉ̀.
5 Nyàndà pɛ́ nyʉkʉtsì nga nyɨ̌-tírɔ̀, ndínɨ̌ nyɨ̌ nyʉnɨ tí ɨwà nyɨ̌ nyá’ù Yɛ̌sù dhu. Nyùdhe pɛ́ nyɨ̌ nyɨ̌-tírɔ̀. Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ tí obhó dhu Yɛ̌sù Krístɔ̀ ràrɨ̌’ɨ̀ ìnè nyʉkʉtsì, ɨ̀nzɨ̌ dhu ɨ’ɨna gukyè nyʉkʉtsì nga nyɨ̌ nyàndà rɔ̀, nyɨ̌ nyòtù nyɨ̌ ɨ̀mbǎ nyɨ̌ nyí’ɨ̀ a’uta ɔ̌ dhu tí rɔ̀!
6 Pbɛ́tʉ̀, ma mà’ù dhu nyɨ̌ ràrɨ̌ dhu ʉ̀nʉ̌nɨ̌, mǎ’í na, mǎ ràrɨ̌’ɨ̀ ìnè obhóná nyʉ́ a’uta ɔ̌.

---

* **13:1 13.1** Ándà 2Kò 12.14 ɔ̀ ka kàndɨ̌ dhu. † **13:1 13.1** Pɔlɔ̀ òzè ndɔ̀vɔ̀ dhu, ìndrʉ̌-ànyǎ ɔ̀tdɨ̀ ndɨ̀ ndí rɔ̀, ndɨ̀ ràrǎdʉ̀ kɔ̀tdɨ̀ àdhàdhɨ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá nʉ́nɔ̀ dhu-bvʉ rɔ̌ (Tɔ̀r 19.15).

7 Mă mɨ mɨ̌tsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nabhʉ̀ tɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nyɔ̌nzɨ̀ ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ nzɛ́rɛ dhu mà akɛ̀kpá màtɨ́. Mă mɨ́ nzɨ̌ mɨ̌tsɔ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi, mă mòzè mɨ̌tɛ̀ dhu, mă rɔ́nzɨ̀ uvitatálɛ tɔ́ fàká kasʉ mbɛ̌yi nyʉ́ nzínzìkʉ ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, mă mòzè dhu nɨ́ nyɔ̌nzɨ̀ ídzì dhu, ɨ̀mbă dhu rɨ̌ ndàlă ìndrʉ̌ tɔ̀ ɨ̀nzá mă rɔ́nzɨ̀ ndɨ kasʉ mbɛ̌yi dhu màtɨ́.

8 Obhó tɨ́, mă mɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ obhó dhu nà rɨ̌ ndùgye ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ dhu mà nɔ́nzɨ̀. Mă mádʉ̀ ɔ̀nzɨ̀nà dhu nɨ́ obhó dhu kɛ̀lɛ̌.

9 Mă mɨ́'ɨ̀ dhɛ̀dhɛ nà ivívínga nà mă mɨ́'ɨ̀ nyădʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɔbɨ nà Kàgàwà bhà otu ɔ̌ rɔ̀. Nɨ́, mă mɨ́ mɨ̌tsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nabhʉ̀ tɨ́ nyɨ̌'ɨ̀ àkăkă atdídɔ̌ alɛ tɨ́ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌.

10 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma màndɨ̌ yàrɨ́ bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀ àdɨ̀ ma màdɨ̀ ɨtsɛ rɔ́rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ bvʉ̀kʉ̀ ma márà àhʉ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ma mɔrʉ́ tɨ́ ɔ̀rʉ̀ tɨ́ dʉ̀kʉ́. Obhó tɨ́, Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà íbhò wà dʉ̀kʉ́ ma mɔ́rʉ̀ nɨ̌ dhu tɔ́ ádrʉ̀ngbănga tɔ́ ɔbɨ idù. Ndɨ ádrʉ̀ngbănga kɨ̌bhò nzá tsɛ̌kʉ ma mɔtdɨ́ tɨ́ nɨ̌, pbɛ́tʉ̀ kɨ̌bhò ka ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nɨdɨ̀ tɨ́ Kàgàwà bhà otu ɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kòritò ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu

11 Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, àbanɨ̌nzó, nyòko dhɛ̀dhɛ ɔ̌. Nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌nzɨ̀ ɔbɨ nyɨ̌'ɨ̀ àkăkă atdídɔ̌ alɛ tɨ́ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌. Nyòwu afíkʉ àbhʉ rɔ̌ ròtsì ɔbɨ nzínzìkʉ ɔ̌ nyădʉ̀ ɨ'ɨ̀ atdí ɨrɛ̀ta nà. Nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ Kàgàwà, yà ìndrʉ̌ nózè, ndɨrɔ̀ màrʉ̀ngà ɔ̌ arɨ́ ìndrʉ̌ àbhʉ̌ ròkò alɛ, rădʉ̀ ɨ'ɨ̀ atdíkpá nyɨ̌ mànà.

12 Òvì nyòvì nyɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ bhɛ̌yi. Kàgàwà bhà alɛ kɔ́rɔ́ nóvì nyɨ̌.

13 Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà ídzìnga mà, Kàgàwà bhà àzè mà, àlɛ̌ núngbò Ɨlɨ̌lă-Alafí mànà nákă ɨ'ɨ̀ nyɨ̌ mànà kɔ́rɔ́.

Gàlàtiyà
ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ bhàrʉwà nandí nɨ́ Pɔlɔ̀, Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ. Kǎndí ka ɨ̀fɔ kumì dɔ̀ná àrʉ̀ nà atɔ mà imbò kumì dɔ̀ná àrʉ̀bhʉ̀ nà atɔ mànà nzínzì ɔ̌, ndɨ Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌.

Kǎndí ka Gàlàtiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀, kà-tɨ̀ nɨ́ kà randí ka Àtìyòkiyà mà, Dɛ̌rbɛ̀ mà, Ìkòniyò mà, Lístrà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ (Kas 13.13–14.26).

Gàlàtiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Kànɨ́sá ɔ̌, atdídhená Pbàyàhúdí nóowúnà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ʼàtɨ, dhu ràkǎ kɨfʉ Músà bhà Ʊyátá, ròsè dòtsí nɨ́, alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà aʼu tɨ́ ìndrǔ pbìndà alɛ nyʉ́ tɨ́. Nɨ́, Pɔlɔ̀ andí yàrɨ́ bhàrʉwà, ndɔ̀vɔ̀ dhu ɔ̀ná ìndrǔ tɔ̀ ndàtɨ ɨ̀nzɨ̌ ràrɨ̌ Músà bhà Ʊyátá mà, alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu mànà dhu ndɨ ìndrǔ àbhʉ rádʉ̀ Kàgàwà ràʼù pbìndà alɛ nyʉ́ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà bhà alɛ tɨ́ ka kóko dhu nídè dɔ̀ná atdí dhu ràrɨ̌ Yěsù Krɨ́stɔ̀ náʼu ka kɨ́ dhu kɛ̀lɛ̌.

Bhàrʉwà-nyìtì ka kóhù tɨ́ dhu

- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Gàlàtiyà ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu (1.1-5).
- Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ arɨ́ʼɨ̀ atdí tɨ́ dhu (1.6-10).
- Pɔlɔ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga uvitatálɛ tɨ́rɔ̀ (1.11–2.21).
- Dhu àkǎ tɨ́ kɨfʉ Ʊyátá, ndɨrɔ̀ tɨ́ kɨʼɨ̀ aʼuta nà dhu (3.1–4.31).
- MʉKrɨ́stɔ̀ rɨ̌ʼɨ̀ dɔ̀ná ndɨ̀tɨ́rɔ̀ dhu (5.1-26).
- Ìndrǔ àkǎ ʼɔ̀nzì dzʉ̀nàya nzínzìya ɔ̌ dhu (6.1-10).
- Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ dhu tʼɔ́vɔta mà, ovìta mànà (6.11-18).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Gàlàtiyà ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu
(Rɔm 1.1-2)

1 Yàrɨ́ bhàrʉwà nàndɨ̌ alɛ nɨ́ ɨma Pɔlɔ̀, Yěsù bhà uvitatálɛ. Ɨnzɨ̌ nɨ́ ìndrǔ ndɨ ma nóvò mɨʼɨ̀ uvitatálɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ atdí alɛ-otù ɔ̌ nga mà ndɨ ka kóvò ma nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, ɨma nóvò nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mà Àba Kàgàwà yà ka nabhʉ̀ rìngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ mànà.

2 Ndɨrɔ̀, yà atdíkpá mǎ mɨ́ʼɨ̀ mànà kɔ́rɔ́ àlɛ̌ tʼádɔ́na mànà, mǎ mandɨ̌ ndɨ bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀ Gàlàtiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ kànɨ́sá tɨ́rɔ̀.

3 Àlɛ̌ tʼÁbanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ ʼàso nyɨ̌, ʼàdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌ afíkʉ ɔ̀.

4 Ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ níipfo ndì ndɨ̀tɨ́rɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndì ndʉwʉ̀ tɨ́ àlɛ̌ yà kòmbí arɨ́ʼɨ̀ nzɛ́rɛ adzɨ tɔ́ ɔbɨ ɔ̌ rɔ̀, yà àlɛ̌ tʼÁbanà Kàgàwà nyʉ́ náazè ka dhu bhěyi.

5 Ilèta àkǎ àlɛ̌ ràbhʉ Kàgàwà tɔ̀ dhòdhódhónga nà! Àmɨ̀nà.

Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ arɨ́ʼɨ̀ atdí tɨ́ dhu
(Gàl 3.1-5; 4.9-20; 5.1-12)

6 Ɨdhɔ ʉ̀kɔ ma atdídɔ̌, nyɨ̌ nyʉ́gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ kòmbómbí tɨ́ nyʉ̌bhà yà nyɨ̌ nanzi Krɨ́stɔ̀ bhà ídzìnga-otù ɔ̌ Kàgàwà, nyǎdʉ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ tɨ́ nyɨ̌ nyátɨna vurò ɔtɛ-owù nʉ́ngʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

7 Obhó tɨ́, vurò Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɨ̌ mbǎ, pbɛ́tʉ̀ dʉ̀kʉ nínza atdídhená alɛ rɨ̌ʼɨ̀ ìnè. Ɨ alɛ nɨ́ yà ɨ̀ nózè ʼʉ̀gɛ̀rɛ̀ Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ alɛ.

8 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨʼɨ̀ mǎʼɨ mà, ndɨrɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ màlàyikà mà rʉ̌nɔna fʉ̌kʉ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɨ̌ʼɨ̀ ɨnzá ndì nɔ̀fɔ̀ yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́nɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nà dhu tɨ́, nɨ́ ndɨ màkʉ̌rʉ̀ nʉ̀nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ alɛ nɨ́ ɨwà ndì nòfù alɛ!

9 Mă mɔ́vɔ̀ wà wɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ angyi, ní ɨma, ma mí kàdʉ̌ mɔvɔ̀ tdɨ́tdɔ̌ fʉ̌kʉ̀, matɨ: ndɨ alɛ rapɛ́ ɨnzá ndì nɔ̀fɔ̀ yà tsʉ̀ká nyɨ̌ nyɨ́rì Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nà ɔtɛ nʉ́nɔ fʉ̌kʉ̀, ní ndɨ alɛ ní ɨwà ndì nòfù alɛ!
10 Nɨ́rɔ̀ kòmbí, wɔ̀ dhu bhěyi ma mɔ̀vɔ̀ dhu dhu nɨ́tɛ̀ tí dhu ma mɔ́nɛna dhu ràrɨ̌ ìndrʉ̌ rɔ̀zʉ̀ ma àkǎkǎ alɛ tí, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, Kàgàwà rɔ̀zʉ̀ ndɨ ma àkǎkǎ alɛ tí dhu? Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, ma mɔ́nɛna dhu tí ìndrʉ̌-ɨdhɛ̀ àbhʉ̌ ma mí rɨ̀ka ndì dhu? Ma mí'ìná gukyè àdì ma màdì ìndrʉ̌-ɨdhɛ̀ àbhʉ̌ ma mí rɨ̀ka ndì dhu ɔ̀nɛ ma mí rɔ́ dhu tí, ní ma màmbɛ̀nà mbǎ ì'ì Krɨ́stɔ̀ bhà ɨnɔ-akpà tí.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kàgàwà avò ndɨ̀ tí ndɨ̀'ì uvitatálɛ tí dhu àwɛ̌ dhu

11 Àbanɨ̌nzó, ma mòzè nyʉ̌nɨ dhu ní, yà ma mɔ́vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rí'ì nzɨ̌ ìndrʉ̌ ɨ́tsɔ̌ màkʉ̌rʉ̀.
12 Ma mɨ́rì nzá ka ìndrʉ̌-tsʉ̌, ndɨrɔ̀ ka núdhe idù ní nzɨ̌ ìndrʉ̌, pbɛ́tʉ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ ní ndɨ ka navɔ̀ idù.
13 Obhó tí, nyɨ̌ nyɨ́rì wà angyinǎ rɔ̀ yà Pbàyàhúdí tɔ́ dɨ̌nì ɔ̀ ma mɨ'ì ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, pbàkà mʉ̀tsɔ ɨ'ì tí dhu. Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà Kàgàwà bhà Kànɨsà rɔ̌ ma mavù atdídɔ̌ tí dhu, ndɨrɔ̀ ma manzì ɔbɨ atdídɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ma mugolo tí ka dhu.
14 Ɨma nyʉ́, ma mambɛ́nà àrà dɔ̌ angyi tí mběyi màtí atdídɔ̌ Pbàyàhúdí tɔ́ dɨ̌nì ɔ̌, ròsè kɔ́rɔ́ ábhɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ yà tɨkàdɔ nzínzì ɔ̌ rɨ̌'ì mɔzɔ́du tí dɔ̀nǎ. Ma madzì ma atdídɔ̌ mongò abhúdu tɔ́ màndʉ ìfʉ.
15 Pbɛ́tʉ̀, pbìndà ídzìnga ɔ̌, Kàgàwà náapɨ ma fɨ̌ndà ɨnzá ka kàpɛ̀ mʉgʉ rɔ́rɔ̀, ndàdʉ̀ manzì kàsʉ̌na tɔ̀.
16 Ndɨrɔ̀, kɨ̌tɛ̀ Idhùnà idù, ndɨ́nɨ̌ ma mɔvɔ tí dɔ̀ná màkʉ̌rʉ̀ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ̀. Ní ma manzì nzá sedzà tí rí'ì dhu atdí alɛ-fɔ́ màtí.
17 Ndɨrɔ̀, ma marà nzá Yèrùsàlɛmà ndɨ́nɨ̌ mǎ mala tí mǎ uvitatálɛ tí ɨ'ì angyinǎ rɔ̀ idù alɛ nà màtí, pbɛ́tʉ̀ ma madʉ̀ àrà Pbàarabhʉ̀ tɔ́ pbìrì ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ ma madʉ̀ madu tdɨ́tdɔ̌ Dàmàsikì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.
18 Ɨbhʉ atɔ níitdègu ʉ̀da wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ní ma madʉ̀ àrà Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ mǎ mʉnɨ tí mǎ Pɛ́tɛrʉ̀ nà. Ní ɨma, ma madʉ̀ àdɨ kà-tí atdí kumì dɔ̀ná imbò nà ɨdhɔ tí.
19 Ma mala nzá vurò alɛ mà uvitatálɛ nzínzì ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ma mala ní Yàkɔbhɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù t'ádɔ̀nà kɛ̀lɛ̌.
20 Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ ma mátɨna, wɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ma màndɨ̌ dhu ɔ̀, ma mʉ̀nɔ̀ nzá tɨ̀tɔ̀.
21 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma madʉ̀ àrà Sìriyà mà Kìlìkiyà mànà tɔ́ pbìrì tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̀.
22 Ɨ ɨdhɔ ɔ̌, Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Krɨ́stɔ̀ bhà kànɨ́sá nɨ́i'ì ɨnzá ì 'àpɛ̀ ɨma mà nʉ́nɨ̌ rɔ́,
23 pbɛ́tʉ̀ abádhí ɨ'ì yàrí ɔyɨ kɛ̀lɛ̌ nírɨ ì í rɔ́: «Yà angyi úbhì àvu rɔ̌ àlɛ̌-rɔ̌ alɛ, rɨ̌'ì yà ndì ndúbhì ùgolonà rɔ̌ a'uta tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ ndì ndí kòmbí rɔ́.»
24 Ní abádhí adʉ̀ òko 'àmbɛ Kàgàwà ìlè dɔ̌ okúdu dɔ̀ rɔ̀.

2

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ngʉ̌kpà uvitatálɛ mànà ì ɨrɨ ì tí dhu àwɛ̌ dhu
(Kas 15.1-29)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, atdí kumì dɔ̀ná ìfɔ nà atɔ níitdègu ʉ̀da, ní mǎ madʉ̀ mǎdu tdɨ́tdɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ atdíkpá Bàrnabà mànà. Mǎ madʉ̀ Titò nídyì átɔ̀ mɔ̌wù mànà atdíkpá.
2 Ma marà ányì yà Kàgàwà návi ka mɔnzì dhu bhěyi. Ní, ma mawɛ yà ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ̀ ma mʉ́nɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀. Ndɨrɔ̀, Kànɨsà ʉ̀nda arí ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà mǎ màndu mǎ ɔ̀ká rɔ̀, ma madʉ̀ kàwɛ átɔ̀ abádhí tɔ̀, akyɛ yà angyi ma mɔ́nzì pbàkà kasʉ mà, yà kòmbí ma mɔ́nzɨna mànà nɨ́i'ɨna kɔkɔ́rɔ̀ dhu tí nɨ̌.
3 Ndɨrɔ̀, yà atdíkpá mǎ mòwù mànà Titò ka kʉtʉ nzá ràbhʉ ɔnzɨ̀ná nga kɔbhɔ̀lɔ̀, àzèmbè ìnè kà rɨ̌'ì Mùgìrikì tí rɔ́rɔ̀.

4 Pbɛ́tʉ̀, tìtɔ̀ tɔ́ atdídhená ɔdhɨ́ka náazè ʼɔ̀bhɔ̀lɔ̀ kɔ̀nzɨ̌nga. Ɨ alɛ nɨʼì ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ ì núngbò mǎ mànà alɛ. Abádhí níitsu abhábhɔ bhěyi nzínzìka ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ì ʉ̀nɨ tɨ́ mǎ maróko tɨ́, mɨ̌ʼì dɔ̀ká mǎ-tɨ́rɔ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀-nyʉ̀tsì dhu. Abádhí azè ʼʉ̀lɨ mǎ Músà bhà Ʊyátá tɔ́ ɨnɔ tɨ́.

5 Pbɛ́tʉ̀, mǎ maʼu nzá mɨ̌fʉ abádhí rʉ̌nɔna dhu akɛkpá màtɨ́, ndɨ́nɨ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ tɔ́ obhónga náadì tɨ́ fʉ̌kʉ̀.

6 Pbɛ́tʉ̀, Kànɨsà ʉ̀nda arɨ́ alɛ tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na alɛ nɨ́iʼì ìnè átɔ̀. Abádhí ɨʼì nà ádrʉ̀ngbǎnga náandà nzá nga ma nà, Kàgàwà arɨ́ nzɨ̌ ìndrʉ̌-ɔ̀nga òvò nɨ́dhunɨ̌. Kɔ̌kɔ̀ ɨ alɛ nʉ́ʉtʉ nzá ma mɔnzì dhu-ɔwʉ́tá.

7 Pbɛ́tʉ̀, abádhí náala dhu, Kàgàwà ríbhò wà ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀ ma mɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ dhu tɔ́ kasʉ fudú, àdhàdhì yà ndì ndabhʉ̀ Pbàyàhúdí tɔ̀ ka kɨ́ ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ dhu-kàsʉ̌ Pɛ́tɛrʉ̀-fɔ́ dhu bhěyi.

8 Obhó tɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀-nyʉtsì nǎ rɔ̀ kasʉ nanzì rìʼì uvitatálɛ tɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀ Kàgàwà nɨ́ ndɨ nyʉdutsì nǎ rɔ̀ kasʉ nanzì átɔ̀, mɨʼì uvitatálɛ tɨ́ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀.

9 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Yàkɔbhɔ̀, Pɛ́tɛrʉ̀ ndɨrɔ̀ Yùwanì, yà kànɨsà ɔ̌ ingu tɨ́ ka kazʉ̀ mà, náala Kàgàwà nɨ́tɛ̀ pbìndà ídzìnga idù dhu, ʼàdʉ̀ ɔtsʉ́ka nʉ́lʉ Bàrnabà mànà, ì mànà mǎ mùngbò mǎ dhu nɨtɛ̀ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ mǎ mowu tɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀, abádhí ràdʉ̀ òwu kʉ̀nɔ̀ Pbàyàhúdí tɔ̀.

10 Pbɛ́tʉ̀, abádhí adʉ̀ ònzìnà fɔ́ká atdí dhu nɨ́, Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ arɨ́ʼì pbàkrɨ́stɔ̀ nzínzì ɔ̌ nǎkʉ̀tálɛ ìrɛ̀ mǎ mɨ́ dhu kɛ̀lɛ̌. Nɨ́ ma madʉ̀ ndɨ dhu ɔ̀nzì atdí afídu nyʉ́ nà.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Pɛ́tɛrʉ̀ dɔ̌ ndì ndɔ́rʉ̀ tɨ́ Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu náwɛ̌ dhu (Kas 9.1-20,23-30; 22.3-16; 26.9-20)

11 Pɛ́tɛrʉ̀ itdègu àrà àhʉ Àtìyòkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, nɨ́ ma marʉ̀ àbadhi-dɔ̌ ábhɔ̌ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, kǎnzì dhu nɨʼì nzɨ̌ ídzì dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

12 Obhó tɨ́, Pɛ́tɛrʉ̀ mà náavù ʼòngò dhu ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà. Nɨ́ Yàkɔbhɔ̀ avì atdídhená alɛ ròwù ùvò Àtìyòkiyà. Pbɛ́tʉ̀, ɨ alɛ níitdègu òwu ùvò ányì, nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ ndìndà, ndàdʉ̀ atdíkpá ì óngo ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà dhu ʉ̀bhà, alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu ʉ̀tʉ̌ arɨ́ alɛ-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ ndì ndɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

13 Ndɨrɔ̀, Yěsù ná ʼù ngʉ̌kpà Pbàyàhúdí náapɛ̀ ʼɔ̀nzì dhu ɔyɔyɔ ɨdàya nà Pɛ́tɛrʉ̀ bhěyi. Ndɨrɔ̀, Bàrnabà mà náangbò ndì abádhí mànà ndɨ abádhí tɔ́ ɔyɔyɔ alɛ-ɨdà tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

14 Pbɛ́tʉ̀, ma mala dhu abádhí ràrɨ̌ nzɨ̌ ùbhi yà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ tɔ́ obhónga ózè kubhi dhu bhěyi. Nɨ́ ma madʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ tɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzì rɔ̀, matɨ: «Dhu apɛ́ ìʼì ɨnyɨ Mʉ̀yàhudì tɨ́rɔ̀, nyɨ nyarɨ́ nyɔnzɨ ìnzɨ̌ nɨ́ Mʉ̀yàhudì bhěyi, ìnzɨ̌ nyɨfʉ Pbàyàhúdí tɔ́ mànduʉ dhu tɨ́, nɨ́ ɨ́ngbà dhu bhěyi dhu nyɨ nyádʉ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí ʉ̀tʉ, rɨ̀fʉ Pbàyàhúdí tɔ́ mànduʉ nɨ̌?»

Ɨnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí rʉ̌gʉ Yěsù ì àʼù dhu-otù ɔ̌ dhu

15 Mǎ, mǎʼɨ nɨ́ ʉ̀gʉ tɨ́ ka kʉ́gʉ̀ mǎʼɨ Pbàyàhúdí tɨ́ alɛ. Mǎʼɨ nɨ́ nzɨ̌ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí, kɔ̌kɔ̀ ɨnzá Kàgàwà bhà Ʊyátá nʉ́nɨ nzɛ́rɛngatálɛ.

16 Pbɛ́tʉ̀ mǎ mʉ̀nɨ dhu nɨ́, ìndrʉ̌ ɔ̀zʉ̀ ka kɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ Ʊyátá tʼífʉta-otù ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ ka kàʼù dhu-otù ɔ̌ tɨ́. Mǎʼɨ átɔ̀ mǎ máʼù Yěsù Krɨ́stɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka kɔzʉ́ tɨ́ mǎ obhónángatálɛ tɨ́ Àbadhi mǎ màʼù dhu-otù ɔ̌, ìnzɨ̌ nɨ́ Ʊyátá tʼífʉta-otù ɔ̌. Obhó tɨ́, obhónángatálɛ tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na Ʊyátá tʼífʉta-otù ɔ̌ atdí alɛ ma rɨ̌ʼì mbǎ.

17 Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kɨ́ dhu ɔ̀nɛ ndɨ́nɨ̌ ka kɔzʉ́ tɨ́ àlɛ̌ obhónángatálɛ tɨ́ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì. Nɨ́ dhu apɛ́ ìʼì ka kàla àlɛ̌ʼɨ nzɛ́rɛngatálɛ tɨ́ dhu tɨ́, nɨ́ wɔ̀ dhu ìtɛ̀ tɨ́ dhu Krɨ́stɔ̀ ràrɨ̌ àlɛ̌ nʉ́nda nzɛ́rɛnga tʼɔ́nzɨta ɔ̀? Ɨnzɨ̌, akɛkpá màtɨ́!

18 Obhó tɨ́, dhu apɛ́ ìʼì ma mɔ́sɨna tdɨ́tdɔ̌ dhu rɨ̌ʼì yà ɨwà ma múgolo dhu tɨ́, nɨ́ ma mòngò wà ma-tɨ́rɔ̀ Ʊyátá nʉ̀kɔ̀ alɛ tɨ́.

19 Obhó tɨ́, Ʊyátá nàndà dhu nɨ̌, ɨma, ma mɔ̀vɛ̀ nɨ̌ ɔvɛ nɨ́ ndɨ Ʊyátá kɛ̀lɛ̌ ìbhò idù,
ndɨ́nɨ̌ ma mɨ'ɨ tɨ́ ípìrɔ̌nga nà Kàgàwà tɔ̀. Mǎ ka kʊtɔ́ wà mʊ̀sàlabhà dɔ̌ atdíkpá Krɨ́stɔ̀
mànà.
20 Ndɨrɔ̀ kòmbí, ma mɨ́'ɨ ípìrɔ̌nga nà, pbɛ́tʊ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ ɨma ndɨ ípìrɔ̌nga nà ma mɨ́'ɨ,
Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ nyʊdutsì rɨ̌'ɨ ípìrɔ̌nga nà. Obhó tɨ́, yà kòmbí ma mɨ́'ɨ nà alɛ-ngbɔ̀ tɔ́
ípìrɔ̌nga nà ma mɨ́'ɨ Kàgàwà t'Ídhùnà ma má'ù dhu-otù ɔ̌. Kǎzè ma, ndàdʊ̀ pbɨndà
ípìrɔ̌nga àdzi okúdu dɔ̀ rɔ̀.
21 Ɨma, ma màsà wà Kàgàwà bhà ídzìnga ɔ̀dhɔ ma mɨ́ dhu. Pbɛ́tʊ̀, dhu apɛ́ ɨ'ɨ ìnè
abádhí rɨ̌'ɨ kɔzʊ̀ ɨ obhónángatálɛ tɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ Ʊyátá t'ɨ́fʊta-otù ɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́rɔ̀ Krɨ́stɔ̀
avɛ̀ kɔkɔ́rɔ̀ nga dɔ̌.

3

Dhu àkǎ tɨ́ kɨfʊ Ʊyátá, ndɨrɔ̀ tɨ́ kɨ'ɨ a'uta nà
(Ɛ̀fɛ 1.9-10; Kɔ̀l 1.24-29; 1Pɛ́ 1.10-12)

1 Ɔ̌ɔ nyɨ̌ Gàlàtiyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhǎ, nyɨ̌ nɨ́ mbǎ dɔ̀ya-ɔ̀nga nà alɛ! Ádhɨ pbá alɛ ndɨ nyɨ̌
nɔ́wɛ̀, ndàbhʊ nyɨ̌ nyʊ̌wɨ̌, àzèmbè ɨwà ka kɨtɛ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ ka kʊ̀tɔ̌ mʊ̀sàlabhà dɔ̌ dhu
kpangba fʊ̌kʊ̀ rɔ́rɔ̀?
2 Nɨ́, ma mòzè nyǎdu atdí dhu kɛ̀lɛ̌ idù: Nyɨ̌ nyákɔ tɨ́ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí, Ʊyátá
nyɨ̌ nyɨ́fʊ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, nyɨ̌ nyákɔ tɨ́ ka Ídzì Màkʊ̌rʊ̀ nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀, nyǎdʊ̀
à'ùnà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?
3 Ɨngbà dhu bhěyi dhu, nyɨ̌ nyɨ́'ɨ mbǎ dɔ̀ya-ɔ̀nga nà alɛ tɨ́ wɔ̀ dhu bhěyi nɨ̌? Kàgàwà
bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ nyɨ̌ nyɔ́pɛ̀ dhu, nɨ́ nyɨ̌ nyòzè tɨ́ nyǎbhʊ ràkǎ kòmbí ɔbɨ̀kʊ nɨ̌?
4 Nyɨ̌ nyʊ́dà ɔ̀yá dhu kɔ́rɔ́ nɨ́'ɨ tɨ́ kɔkɔ́rɔ̀ nga tɔ́? Obhó nyʊ́, ka nɨ́'ɨ nzɨ̌ kɔkɔ́rɔ̀ nga
tɔ́ dhu.
5 Kàgàwà nɨ́rǎ tɨ́ nyɨ̌ pbɨndà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ̌, ndàdʊ̀ wɨwì ɔ̀nzì nzínzìkʊ ɔ̌ Ʊyátá nyɨ̌
nyɨ̀fʊ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, kɨ̌rǎ tɨ́ nyɨ̌ Ídzì Màkʊ̌rʊ̀ nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀, nyǎdʊ̀ à'ùnà
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?
6 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, Àbràhamʊ̀ náa'u Kàgàwà, ndɨ dhu ràdʊ̀ ndàbhʊ Kàgàwà
rɔ̀zʊ̀ ndɨ̀, obhónángatálɛ tɨ́*.
7 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyʊ̌nɨ dhu nɨ́: obhó nyʊ́, Àbràhamʊ̀ bhà pbàdzʊkʊrʊ tɨ́ rɨ́'ɨ alɛ
ràrɨ̌ Kàgàwà nà'ù alɛ.
8 Ɨlɨ̌lǎ Andítá náavɔ̀ wà dhu angyangyɨ, ndàtɨ: Kàgàwà rɔzʊ́ya ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí
obhónángatálɛ tɨ́, fɨyɔ́ a'uta-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, Kàgàwà náavɔ̀ yàrɨ́ Ídzì Màkʊ̌rʊ̀
wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Àbràhamʊ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Nyʊnʊtsì nǎ rɔ̀ Kàgàwà náasoya kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ*.»
9 Nɨ́, Kàgàwà náasoya ndɨ̀ nà'ù alɛ kɔ́rɔ́ àdhàdhɨ̀ ndɨ̀ ndaso Àbràhamʊ̀, a'utatálɛ
dhu bhěyi.
10 Pbɛ́tʊ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ̀ nɨ́pbɨ̀ Ʊyátá t'ɨ́fʊta rɔ̌ alɛ, nófù wà ɨ̀ kɔ́rɔ́. Obhó tɨ́, Ɨlɨ̌lǎ Andítá
rǎtɨna: «Ɨ̀nzɨ̌ rɨ̌ yàrɨ́ Ʊyátá tɔ́ bhǔkù ɔ̀ ka kándɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu ɨ̀fʊ̌ alɛ nófù wà ndɨ*.»
11 Ndɨrɔ̀, kpangba rɨ̌'ɨ dhu nɨ́, Ʊyátá-otù ɔ̌, ka kɔzʊ̀na obhónángatálɛ tɨ́ Kàgàwà-
ɔ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà rɨ̌'ɨ mbǎ. Obhó tɨ́, obhónángatálɛ náabáya ípìrɔ̌nga pbɨndà a'uta-otù
ɔ̌*.
12 Ndɨrɔ̀, Ʊyátá náhʊ nzá a'uta-nyʊtsì rɔ̀, pbɛ́tʊ̀ Ʊyátá ɨ̀fʊ̌ rɨ́ alɛ bhà ípìrɔ̌nga nɨ́ɨ'ɨya
ndɨ Ʊyátá-otù ɔ̌*.
13 Yà ndɨ̀ ndʊ̀gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀, ndòngò ofúngá tɨ́ àlɛ̌ tɔ́ ngari ɔ̌ dhu-otù ɔ̌, Krɨ́stɔ̀ nʊ́ʊwʊ̀ àlɛ̌'ɨ
Ʊyátá bhà ofúngá ɔ̌ rɔ̀. Obhó tɨ́, Ɨlɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna: ìndrǔ òho ka kapɛ́, kadʊ̀ abvòna
ʊ̀tɔ mʊ̀sàlabhà dɔ̌, nɨ́ ndɨ̀ alɛ rɨ̌'ɨ Kàgàwà bhà ofúngá ɔ̌*.

---

* **3:6 3.6** Ɔpt 15.6 * **3:8 3.8** Ɔpt 12.3 * **3:10 3.10** Tɔ̀r 27.26 * **3:11 3.11** Hàb 2.4 * **3:12 3.12** Law 18.5
* **3:13 3.13** Tɔ̀r 21.23

14 Ndɨ dhu anzɨ ndɨ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká Àbràhamʉ̀ tɔ̀ asota nabhʉ̀ tɨ́ ràrà àhʉ ɨnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí dɔ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌. Ndɨrɔ̀, ndɨ dhu anzɨ ndɨ, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ kabá tɨ́ yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká Ɨlɨ̌lǎ-Alafí a'uta-otù ɔ̌.

Ʊyátá rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà ɔ̀kɔ̀ làká nʉ́kɔ̀ dhu
(Mík 7.20; Rɔm 4.13-17; 10.4-13; Ɛ̀fɛ 3.6)

15 Àbanɨ̌nzó, ma mɨ́ yà dhu-tɨ̀ àwɛ̌ fʉ̌kʉ̀ ìndrʉ̌ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌: ìndrʉ̌ apɛ́ afína ɔ̀ dhu àndɨ̌ angyangyɨ yà ka nyʉ́ àkǎ ndɨ'ì dhu bhɛ̌yi, nɨ́ ndɨ andítá ʉ̀kɔ̀ rɨ̌ alɛ rɨ̌'ì mbǎ, ndɨrɔ̀ kà dɔ̌ rɨ́ ngǎtsi dhu ìsɛ̌ alɛ rɨ̌'ì mbǎ.

16 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà náakɔ̀ làká Àbràhamʉ̀ mà pbìndà mʉ̀dzʉkʉrʉ mànà tɔ̀. Ɨlɨ̌lǎ-Andítá àtɨ nzá: «pbìndà pbàdzʉkʉrʉ tɔ̀», àdhàdhì ábhɔ̌ alɛ tɔ̀ Kà rɨ̌ kɔ̀nzɨ dhu bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀, kàtɨ: «pbʉ̀kʉ̀ mʉ̀dzʉkʉrʉ tɔ̀». Kà-tɨ̀ nɨ́: atdí alɛ tɔ̀ tɨ́, ndɨ alɛ nɨ́ Krɨ́stɔ̀.

17 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ ma mòzè mʉnɔ̀ dhu: Kàgàwà nʉ́ʉnɔ wà afína ɔ̀ dhu angyangyɨ Àbràhamʉ̀ tɔ̀, yà ndɨ dhu àkǎnà ndɨ'ì dhu bhɛ̌yi, Músà bhà Ʊyátá ràdʉ̀ ndɨtɔ̀ ɨfɔ mɨyà dɔ̀ná ɨbhʉ kumì nà atɔ-dzidɔ̌ olù nǎ rɔ̀. Nɨ́ ndɨ Ʊyátá rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà ʉnɔ dhu ʉ̀kɔ̀, ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà bhà làká nʉ́kɔ̀.

18 Obhó tɨ́, dhu apɛ́ ì'ì Kàgàwà bhà dhu-tsí-kàmǎ tɨ́ ka kóko dhu rǎhʉ Músà bhà Ʊyátá-nyʉtsìnǎ rɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ kà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àhʉ tdɨ́tdɔ̌ làká-nyʉtsìnǎ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, làká-otù ɔ̌, Kàgàwà ɨtɛ̀ wà pbìndà ídzìnga Àbràhamʉ̀ tɔ̀.

19 Nɨ́rɔ̀, Ʊyátá-kàsʉ̌ nɨ'ì àdhu? Ka kisé ka olù nǎ rɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ìndrʉ̌ tɔ́ afátá nɨtɛ̀ tɨ́, ràrà àhʉ yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká Àbràhamʉ̀ bhà mʉ̀dzʉkʉrʉ rɨ̌rà àhʉ dhu ɔ̀. Màlàyíká náavɔ̀ ndɨ Ʊyátá ìndrʉ̌ tɔ̀, yà ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌ ìdè ì mànà Músà-otù ɔ̌.

20 Ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌ ríde alɛ-atdyú nà ka ka rɨ́'ì ɔ́yɔ̌ rɔ̀ rɨ́'ì alɛ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Àbràhamʉ̀ tɔ̀ ndɨ ndɨ́ làká ɔ̀kɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà ɨ'ì atdírɔ̀ tɨ́.

Ʊyátá-kàsʉ̌ tɨ́ ɨ'ì dhu

21 Nɨ́rɔ̀, wɔ̀ dhu tɨ́ àtɨna, Músà bhà Ʊyátá ràkɔ nzá ndɨ Kàgàwà bhà làká nà? Ɨnzɨ̌, akɛkpá màtɨ́! Ípìrɔ̌nga ìbho rɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ Ʊyátá ka kíbhòyana gukyè, nɨ́ ìndrʉ̌ ka kɔ́zʉ̀yana ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ Ʊyátá-otù ɔ̌.

22 Pbɛ́tʉ̀, Ɨlɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna, kɔ́rɔ́ alɛ ràrɨ̌'ì nzɛ́rɛnga bhà ɔbɨ-tsì nǎ, ndɨ́nɨ̌ yà Kàgàwà akɔ̀ làká náaká tɨ́ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ɨ alɛ ná'ù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

23 Ɨnzá Yɛ̌sù à'u ka kɨ́ dhu tɔ́ kàsʉmì nápɛ̀ àkǎ rɔ̀, mǎ'ɨ nɨ'ì Ʊyátá ʉ́tsì alɛ, mǎmbɛ ɨnga ɔ̀dɔ̀ dɔ̌, ràrà àhʉ Kàgàwà rɨ̌ ndɨ a'uta àbhʉ̌ mǎ rʉ̀nɨ dhu ɔ̀.

24 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Ʊyátá ɨ'ì àdhàdhì dɔ̀ká-nga àndà rɨ̌ alɛ bhɛ̌yi, ràrà àhʉ Krɨ́stɔ̀ rɨ̌rà àhʉ dhu ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà ɔzʉ́ tɨ́ mǎ obhónángatálɛ tɨ́ a'uta-otù ɔ̌.

25 Pbɛ́tʉ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ a'uta ɨ́rà àhʉ dhu ɔ̀ rɔ̀, mǎ mɨ́'ɨ mbǎ tdɨ́tdɔ̌ wɔ̀ ndɨ àlɛ̌-dɔ̌nga àndà rɨ̌ alɛ bhà ɔbɨ-tsì nǎ.

26 Obhó tɨ́, nyɨ̌ kɔ́rɔ́ nyɨ̌ nɨ́ Kàgàwà bhà inzo, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nyɨ̌ nyà'ù dhu-otù ɔ̌.

27 Nyɨ̌ kɔ́rɔ́, yà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ mànà, bàtizò nyɨ̌ nyálʉ̌ dhu-otù ɔ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyɔ́fɔ̀ wà nyɨ̌ Krɨ́stɔ̀ nà.

28 Dhèdhèrɔ̀ nga rɨ̌ mbǎ ì'ì tdɨ́tdɔ̌ Pbàyàhúdí mà nzínzì ɔ̌ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà, ɨnɔ mà nzínzì ɔ̌ dɔ̀yá arɨ́'ì ɨtɨ́rɔ̀ alɛ mànà, kpabhálɛ mà nzínzì ɔ̌ vèbhálɛ mànà. Obhó tɨ́ nyɨ̌ kɔ́rɔ́, nyɨ̌ nɨ́ atdí alɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì.

29 Nyɨ̌ nyapɛ́ ì'ì Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nɨ́ Àbràhamʉ̀ bhà pbàdzʉkʉrʉ, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nɨ́ yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká Àbràhamʉ̀ tɔ̀ ndɨ ndábhʉ̌na dhu tɨ́ kɔ́rɔ́ dhu-tsí-kàmǎ.

4

Kàgàwà bhà inzo nɨ́ nzɨ̌ Ʊyátá tɔ́ ɨnɔ
(Rɔm 8.14-17)

1 Nɨrɔ̀, ma mátɨna yà dhu bhěyi: ɨngba, yà àbanà bhà dhu-tsí-kàmǎ tɨ́ àkǎnà ndàdɨ,
náapɛ́ ì'ì àdì ndì ndàdì ngbángba tɨ́ rɔ́, nɨ́ bhà ɔ́fɔ̀ mà nʉ́dà nzá ì ɨnɔ bhà ɔ́fɔ̀ nà,
àzèmbè ìnè ndì ndɨ́'ì dhu-kàmǎ tɨ́ rɔ́rɔ̀.
2 Ndɨ kàsʉmì ɔ̌, àbadhi rɨ̌'ì yà kìvǐ arɨ́ ndàdʉ̀ kàbhà dhu-tsí ɔ̀dɔ̀ alɛ bhà
ádrʉ̀ngbǎnga-tsìnǎ, ràrà àhʉ kà t'ábanà udhè kàsʉmì araya àkǎ dhu ɔ̀.
3 Nɨ́ àlɛ̌'ɨ nyʉ́ mà átɔ̀, àlɛ̌ kɨ'ì nzónzo bhěyi angyi, àlɛ̌ nɨ'ì yà adzɨ dɔ̌ ɔbɨ nà dhu-tsí
tɔ́ ɨnɔ.
4 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà udhè kàsʉmì níitdègu àkǎ, nɨ́ Kǐvi Idhùnà: tsìbhálɛ ʉgʉ ka, ràdʉ̀
àdɨ ndòngò òvi Músà bhà Ʊyátá-tsìnǎ,
5 ndɨ́nɨ̌ ndì ndʉwʉ̀ tɨ́ ndɨ Ʊyátá-tsìnǎ aróko alɛ, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ mǎ mɨ'ɨ tɨ́ Kàgàwà bhà
inzo nyʉ́ tɨ́.
6 Nyɨ̌ nɨ́ Kàgàwà bhà inzo nyʉ́. Ndɨ dhu ɨtɛ̀ rɨ́ dhu nɨ́, Kǐvi Idhùnà bhà Alafí rɨ̀rà àdɨ
àlɛ̌-afí ɔ̀. Ndɨ Alafí nɨ́ ndɨ rɨ́ àlɛ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ ràtɨ: Àba! Àbadu!
7 Nɨrɔ̀, ìngbàtɨ́ ílɨ ndì alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ nɨ́ nzɨ̌ ɨnɔ tdɨ́tdɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ Kàgàwà
bhà ɨngba, ndɨrɔ̀ Kàbhà ɨngba tɨ́ nyɨ nyɨ́'ì dhu bhěyi, Kǎbhʉ̀ya pbìndà inzo tɔ̀ ndɨ
ndarɔ́dɔna dhu-tsí átɔ̀ ɨndʉ̀.

Pɔlɔ̀ bhà ɨrɛ̀ta Gàlàtiyà ɔ̌ Kànɨ́sá ɔ̌ bhà dɔ̌
(Gàl 3.1-4; 5.1-12)

8 Angyinǎ rɔ̀ nyɨ̌ nyʉnɨ nzá Kàgàwà, nɨ́ nyɨ̌ nɨ'ì tìtɔ̀ tɔ́ mʉ̌ngʉ̌-nzo tɔ́ ɨnɔ.
9 Pbɛ́tʉ̀, kòmbí nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà Kàgàwà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, Kàgàwà ʉ̀nɨ wà nyɨ̌. Nɨrɔ̀,
ɨ́ngbà dhu bhěyi dhu, nyɨ̌ nyádʉ̀ nyǎdu tdɨ́tdɔ̌, kɔ̌kɔ̀ ìmbǎ arɨ́'ì ɔbɨ nà, ndɨrɔ̀ àkyǎkyɛ̀
dhu-tsí-tɨ'ɔ̀ nɨ̌? Nyɨ̌ nyòzè tɨ́ nyǒkò ɨ dhu-tsí tɔ́ ɨnɔ tɨ́ tdɨ́tdɔ̌?
10 Nyɨ̌ nyózè nyǎbhʉ ɨfʉta atdídɔ̌ atdídhená ɨdhɔ mà, àbǐ mà, kàsʉmì mà atɔ mànà
tɔ̀.
11 Obhó tɨ́, ma mɨ́ ɔdɔ ɔ̀nzɨ, akyɛ dhu arana ì'ì kɔkɔ́rɔ̀ ma mɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ okúkʉ dɔ̀
rɔ̀ dhu tɨ́ nɨ̌!
12 Àbanɨ̌nzó, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ ɨtdɛ̀ tɨ́, dhu àkǎ nyǒngò dhu ɔ̀nzì yà ma marɨ́ dhu ɔ̀nzɨ
dhu bhěyi, àdhàdhì ma marɨ́ dhu ɔ̀nzɨ wɔ̀ nyɨ̌ nyarɨ́ dhu ɔ̀nzɨ dhu bhěyi ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
Nyɨ̌, nyɨ̌ nyɔ́nzì nzá atdí nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀ mà rùdú.
13 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà yà wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ma mʉnɔ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ fʉ̌kʉ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, ma mɨ'ì
andɨ nà dhu.
14 Nyɨ̌ nyɨ́'ìyana ìnè nyɔ̌nzì ɨtsìdu, ngǎtsi nɨ̌ mɨnzɛ rʉ̀kʉ́, yà ma mɨ'ì nà andɨ-okú
dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyɔ́nzì nzá ɨtsìdu, ndɨrɔ̀ ma mɨ́nzɛ nzá rʉ̀kʉ́ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyádʉ̀
makɔ àdhàdhì nyɨ̌ nyàmbɛ̀nà Kàgàwà bhà màlàyikà mà nákɔ̌, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, nyɨ̌
nyàmbɛ̀nà Yěsù Krɨ́stɔ̀ nyʉ́ ndìtɨ́rɔ̀ nákɔ̌ dhu bhěyi!
15 Nɨrɔ̀, angyè fʉ̀kʉ́ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nárà àdhà? Obhó tɨ́, ma mà'ù wà dhu: nyɨ̌ rózèyana
gukyè nyʉ̌wà nyìkpɔ́kʉ mà, nyǎdʉ̀ ùbhonà pɛrɛ̀ tɨ́ idù, nɨ́ nyɨ̌ nyʉ́wàyana ʉ̀wa!
16 Nɨ́ kòmbí ma mʉ̀gɛ̀rɛ̀ tɨ́ ɨma, mongò fʉ̀kʉ́ òmvǔ tɨ́, yà obhó dhu ma mɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?
17 Kɔ̀rɨ́ alɛ ápbǎ afíya rʉ̀kʉ́, pbɛ́tʉ̀ abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta rɨ̌'ì mbǎ mběyi. Abádhí ózè dhu
nɨ́, 'ìndà nyɨ̌ rùdú rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyongó tɨ́ àdʉ̀ afíkʉ àpba rɔ̀yá tɨ́.
18 Ídzì dhu tɨ́ rádʉ̀ ì'ì dhu nɨ́, alɛ-afí àpbǎ ka kɨ́ ídzì dhu t'ɔ́nzɨta rɔ̌ bìlǐnganà dhu,
ìnzɨ̌ nɨ́ yà atdíkpá àlɛ̌ kɨ'ì nyɨ̌ mànà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ tɨ́.
19 Pbànɨ̌nzó, ma mɨ́ àpbɛ̀ àbà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ tdɨ́tdɔ̌, àdhàdhì ndʉ̀gʉ rɨ́ tsìbhálɛ náarɨ́
àpbɛ̀ àbà dhu bhěyi, ràrà àhʉ Krɨ́stɔ̀ rǎrà ngari àbà afíkʉ ɔ̀ dhu ɔ̀.
20 Ma màmbɛ̀nà òzèna dhu nɨ́, mɨ'ɨ atdíkpá nyɨ̌ mànà kòmbí, madʉ̀ ɔ̀tɛ nyɨ̌ mànà
vurò tǔdú na. Obhó tɨ́, ma mʉ̀nɨ nzá àdhu mà ɔ̀nzì ma mádʉ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ dhu.

Hàgarì mà Sárà nà rɨ̌tɛ̀na ɔ́yɔ̌ ungbòta-tɨdɔ̀
(Ɔpt 21.1-12; Ɛbr 12.18-24)

21 Nyʉ̀nɔ pɛ́ dhu idù, nyɨ̌ yà Músà bhà Ʊyátá-tsìnǎ nyɨ̌ nyózè nyǒkò rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀ tɨ́
ɨnzá ndɨ Ʊyátá arʉ́nɔna dhu?
22 Ka kándǐ dhu, katɨ: Àbràhamʉ̀ ɨ'ì kpabhínzo nà ɔyɔ. Atdí ɨngba nʉgʉ kà tɔ̀ nɨ'ì
kàbhà ɨnɔ-àyi, Hàgarì, ndɨrɔ̀ ngǎtsi ɨngba nʉgʉ kà tɔ̀ nɨ'ì Sárà, yà ìnzǐ nɨ́ ɨnɔ-àyi.
23 Wɔ̀ ndɨ ɨnɔ-àyi bhà ɨngba ka kʉgʉ àdhàdhì kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ nʉ́gʉ ka karɨ́ dhu
bhěyi, pbɛ́tʉ̀ wɔ̀ ìnzǐ nɨ́ ɨnɔ-àyi bhà-tsí ka kʉgʉ àdhàdhì yà Kàgàwà anzì làká-otù ɔ̌.
24 Wɔ̀rɨ́ dhu-tì rɨ̌'ì ìnè: kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ vèbhálɛ nɨ́tɛ̀ dhu nɨ́ ɔ́yɔ̌ ungbòta-tɨdɔ̀. Wɛmbɛrɛ̀
tɔ́ ungbòta, yà Sìnayì tɔ́ pbìrì dɔ̌ rɔ̀ ndì nanzì, nɨ́tɛ̀ nɨ́ Hàgarì. Ndɨ ungbòta-nyʉtsì rɔ̀
arúvò nzónzo nɨ́ ɨnɔ.
25 Ndɨrɔ̀ Hàgarì nɨ́ Sìnayì tɨ́ kátɨna Pbààrabhʉ̀-bvʉ̌ pbìrì. Ndɨrɔ̀, kɔ̀fɔ̀ ndì yà kòmbí
arɨ́'ì Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀, yà ɨnɔ tɨ́ arɨ́'ì pbìndà inzo mànà nà.
26 Pbɛ́tʉ̀, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ rɨ̌'ì dɔ̀ná ndìtɨ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ ndɨ
àlɛ̌ tsánà.
27 Obhó tɨ́, Ɨlɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna:
«Ábhʉ̌ ɨdhɛ̀nʉ rìka ndì, ɨnyɨ ìngò-ayí, ìnzǐ nyɨ nyarɨ́ nyʉgʉ rɔ̀,
ɔ́vì dhɛ̀dhɛ tɔ́ ìkǔ, ɨnyɨ, ɨnzá nyɨ nyapɛ̀na ʉgʉta tɔ́ àpbɛ̀ ìnè rɔ̀.
Obhó tɨ́, yà kpatsìbhálɛ ʉbhà tsìbhálɛ,
nɨ́ɨ'ɨya inzo nà abhɔ nyʉ́, rɔ̀sè yà kpatsìbhálɛ nà arɨ́'ì tsìbhálɛ dɔ̀nǎ*!»
28 Nyɨ̌ mà àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nɨ́ yà Kàgàwà bhà làká-otù ɔ̌ ka kʉgʉ inzo, àdhàdhì Ìsakà
ka kʉgʉ dhu bhěyi.
29 Pbɛ́tʉ̀ angyi, yà kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ nʉ́gʉ ka karɨ́ dhu bhěyi ka kʉgʉ ngbángba náavù
yà Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí bhà ɔbɨ nɨ̌ ka kʉgʉ ngbángba-rɔ̌. Ndɨrɔ̀ ndɨ dhu rɨ̌'ì ìnè ndì
ndɨ́ ndɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ kòmbí màtɨ́ rɔ́.
30 Nɨ́, Ɨlɨ̌lǎ Andítá rɨ̌ àdhu ʉ̀nɔ? Kà rǎtɨna: «Ódì wɔ̀ ɨnɔ-àyi mà idhùnà mànà. Obhó
tɨ́, ɨnɔ-àyi t'ídhùnà mà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ òko àbayà bhà dhu-tsí-kàmǎ tɨ́ atdíkpá, yà ìnzǐ nɨ́
ɨnɔ-àyi t'ídhùnà mànà*.»
31 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ àbanɨ̌nzó, àlɛ̌ nɨ́ nzɨ̌ ɨnɔ-àyi bhà inzo, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ nɨ́ yà ìnzǐ nɨ́
ɨnɔ-àyi bhà inzo.

5

Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì ìndrǔ rɨ̌'ì dɔ̀ná ndìtɨ́rɔ̀ dhu
(Gàl 2.3-5; 3.1-7,12)

1 Krɨ́stɔ̀ nʉ́ʉwʉ̀ àlɛ̌ ɨnɔ-kàsʉ̌ ɔ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kɨ'ɨ tɨ́ àlɛ̌ dɔ̌ àlɛ̌tɨ́rɔ̀ dòtsí. Nɨ́rɔ̀, nyìkò
dòtsí. Àpɛ́ nyàbhʉ nyɨ̌ kitsu nyɨ̌ tdɨ́tdɔ̌ ɨnɔ-kàsʉ̌ tɔ́ kɔ̀mà ɔ̀.
2 Nyɨrɨ dhu! Ɨma Pɔlɔ̀ ma mòzè mʉnɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ matɨ, nyɨ̌ nyapɛ́ nyǒzè kɔbhɔ̀lɔ̀
ɔnzɨ̀kʉ́ nga, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà a'u tɨ́ nyɨ̌, nɨ́ Krɨ́stɔ̀ anzì fʉ̌kʉ̀ dhu rɨ̌'ì mbǎ atdí mʉ̀gàsʉ̀ nà
màtɨ́.
3 Ɨma, ma mɨ́ dhu ʉ̀nɔ tdɨ́tdɔ̌ kpangba: ìngbàtɨ́ ìlɨ ndì alɛ mà náapɛ́ ndòzè ndàbhʉ
ɔnzɨ̀ná nga kɔbhɔ̀lɔ̀, nákǎ ndìfʉ Ʊyátá kɔ́rɔ́.
4 Nyɨ̌ nyapɛ́ nyǒzè kɔzʉ̀ nyɨ̌ obhónángatálɛ tɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ Ʊyátá t'ífʉta-otù ɔ̌, nɨ́
nyɨ̌ nyìndà wà nyɨ̌ ɨtsɛ Krɨ́stɔ̀ rɔ̌ rɔ̀, nyǎdʉ̀ Kàgàwà àmbɛ̀nà ɔ̀nzɨna fʉ̌kʉ̀ ídzìnga ìwi.
5 Pbɛ́tʉ̀ mǎ'ɨ́ na, mǎ mɔ́dɔna atdyúka nyʉ́ nà dhu nɨ́, Kàgàwà nɔ́ɔzʉ́ya mǎ
obhónángatálɛ tɨ́ a'uta-otù ɔ̌ dhu. Ndɨ dhu nɨ́ ndɨ mǎ mɔ́dɔna Ɨlɨ̌lǎ-Alafí bhà
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌.
6 Obhó tɨ́, Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà ɨ̀ núngbò alɛ tɔ̀, alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu mà, ndɨrɔ̀
ìnzǐ ka kɨ́ kɔ̀bhɔlɔ dhu mànà nɔ́nzì nzá atdí dhu mà. Àkǎkǎ dhu nɨ́, ka'ù Yěsù Krɨ́stɔ̀,
kadʉ̀ ndɨ a'uta nɨ́tɛ̀ alɛ òzè ka kɨ́ dhu-otù ɔ̌.

* **4:27 4.27** Ìsa 54.1 * **4:30 4.30** Ɔpt 21.10

7 Nyɨ̌, nyɨ̌ nyɨ’ì mběyi nyʉ́ nyɨ̌ nyówu angyi fʉ̀kʉ́ a’uta ɔ̌ rɔ́! Nɨ́, ádhɨ ndɨ tsʉ̀kʉ nʉ́tɔ̀ ìnzɨ̌ nyɨ̌fʉ obhó dhu?

8 Wɔ̀ tsʉ̀kʉ ʉ̀tɔ̀ rɨ́ dhu nɨ́rà nzá yà nyʉ̌nzi rɨ́ Kàgàwà bhà rɔ̀.

9 Ákɛ̌ afí-ngba náarɨ́ ndɨ ábhɔ̌ idyi nyʉ́ nábhʉ̌ ràmɔ̌.

10 Pbɛ́tʉ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù àbhʉ ma mɨ’ì a’uta nà ʉ̀kʉ̀: nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ vurò dhu ɨrɛ̀ yà ma mɨ́rɛ̀na dhu rɔ̌ rò. Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌nga òngbò arɨ́ alɛ dɔ̌ Kàgàwà rɨ̌ pɛ́ anya ɔ̀tdì, ìmbǎ ɨ’ɨna àdhɨ pbá alɛ màtɨ́.

11 Pbàkà ɔ̌ àbanɨ̌nzó, dhu apɛ́ ì’ì ìnè ma marɨ́’ì dhu ɔ̀vɔ ma márɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀, alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kɨ́ dhu dɔ̌ dhu tɨ́, nɨ́ ádhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ndɨ ka kádʉ̀ òko kambɛ àvu dɔ̌ rùdú nɨ̌? Ndɨ dhu bhěyi kì’ì rɔ̀, atdí alɛ mà rɨ̌’ì mbǎ ì’ì, yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ ka kʉtó mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu rǎdʉ̀ àbhʉnà ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀.

12 Ɨ kɔ̌kɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌nga òngbò arɨ́ alɛ, nákǎnà ’ìtɔ̀ kpabhálɛ-ɔbì* rɔ̀yá rɔ̀.

13 Obhó tɨ́ àbanɨ̌nzó, Kàgàwà núunzi nyɨ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyoko tɨ́ dʉ̀kʉ́ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀. Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌dyì wɔ̀ dʉ̀kʉ́ nyɨ̌ nyarɨ́’ì nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ dhu, rì’ì rʉsà ʉ̀fà rɨ́ fʉ̌kʉ̀, nyɔ̌nzì yà ngbɔ̌kʉ rɨ̌ atdyúya òho dhu dhu tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù dzʉ̀nàkʉ ɔ̀nzì rɔ̌ nzínzìkʉ ɔ̌ àzè ɔ̌.

14 Obhó tɨ́, Músà bhà kɔ́rɔ́ Ʊyátá ka kándu yàrɨ́ atdí Ʊyátá ɔ̀. Ndɨ Ʊyátá rǎtɨna: «Nyɨ nyàkǎ nyozè ɔdhɨ̀nʉ yà nyɨ nyʉ́ nyɨ nyózè nyɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀ dhu bhěyi.»

15 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ì’ì nyɨ̌ nyárɨ́ nyʉ̌kǎ, nyǎdʉ̀ àmbɛ nyǎ’à dɔ̌ ɨrɨ́ ɔ̌ ìzǎ bhěyi dhu tɨ́, nɨ́ nyàndà nga mběyi, ìnzɨ̌ nyɔ̌tdɨ́ tɨ́ tsěkʉ nzínzìkʉ ɔ̌.

Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nákǎ ndɨ ndʉ̀ndà ìndrʉ̌ dhu

16 Nɨ́rɔ̀, ma mɨ́ dhu ʉ̀nɔ fʉ̌kʉ̀, matɨ: nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌bhà Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rʉ̀ndà nyɨ̌. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ yà ngbɔ̌kʉ rɨ̌ atdyúya òho dhu àbhʉ rʉ̀ndà nyɨ̌.

17 Obhó tɨ́, alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌ atdyúya òho dhu mà náarɨ́ ’àgò Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ atdyúya òho dhu nà. Ndɨrɔ̀, Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ atdyúya òho dhu mà náarɨ́ ’àgò alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌ atdyúya òho dhu nà. Kɔ̌kɔ̀rɨ́ ɔ́yɔ̌ dhu náarɨ́ ’àgò, ndɨ dhu ràdʉ̀ nyǎbhʉ ìnzɨ̌ nyɔ̌nzì yà nyɨ̌ nyòzè nyɔ̌nzì dhu.

18 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ì’ì Ɨlɨ̌lǎ-Alafí arɨ́ nyʉ̌nda dhu tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ òko tdɨ́tdɔ̌ Ʊyátá-tsìnǎ.

19 Alɛ-ngbɔ̀ arábhʉ̌na kɔnzì dhu nʉ́nɨ wà ì kpangba. Ɨ dhu nɨ́: mʉ̀nyɔ̀nì, Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌ ka kótì dhu, alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌ atdyúna òho dhu rɨ̌ alɛ ʉ̀nda dhu,

20 sànamʉ̀-ɔ̀nzɨ̌ ka kɨ́ alɛ ʉ̀kɔ̌ dhu, adhɨ ɔ̀wɛ̀ ka kɨ́ dhu, òmvʉ̌ tɨ́ ka kóko dhu, anya t’ɔ́nzɨta, adha tɔ́ alɛ-afí, akótá, agòta, ìndrʉ̌-ɔ̌nga rɨ̌ ndʉ̀ndɔ dhu, alɛ-tì t’áfàta,

21 ngǎtsi alɛ-fɔ́ rɨ́’ì dhu-atdyú t’óhota, ɨwa òri ka kɨ́ dhu, ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ ka kɨ́ ɔbì̀na ròsè dhu, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà dhu-tsí kɔ̀rɨ́ dhu nà ì nɔ́fɔ̀ mànà. Nɨ́, ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀ tdɨ́tdɔ̌ àdhàdhì yà angyi ma mɔ́vɔ̀ ka dhu bhěyi matɨ, kɔ̀rɨ́ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ, náabáya nzɨ̌ ngari ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà Idzi ɔ̌.

22 Pbɛ́tʉ̀, Ɨlɨ̌lǎ-Alafí arɨ́ ì’ɔ̌na itse nɨ́: àzè, dhɛ̀dhɛ, màrʉ̀ngà, dhu-dzi t’óndùta, ídzìnga, ìndrʉ̌ dzʉ̀nà t’ɔ́nzɨta, ìndrʉ̌ rɨ̌’ì a’uta nà alɛ ɔ̀ dhu,

23 ɨ̀yɔ̀nga, ìnzɨ̌ ka kɨ́ alɛ ìtsʉ̌ akyɛ atdí dhu ɔ̀ dhu. Músà bhà Ʊyátá násà nzá kɔ̌kɔ̀ dhu!

24 Nɨ́, Krɨ́stɔ̀ Yěsù bhà alɛ nʉ́tɔ̌ wà fɨyɔ́ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ mà, yà ì nʉtsɨ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu-atdyú t’óhota tɔ́ imbi mànà mʉ̀sàlabhà dɔ̌.

25 Nɨ́, dhu apɛ́ ì’ì Ɨlɨ̌lǎ-Alafí bhà ɔbɨ nɨ̌ àlɛ̌ karóko dhu tɨ́, nɨ́ àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rùbhi átɔ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ àlɛ̌ ʉ̀nda ɔ̀ná otu ɔ̌.

---

* **5:12 5.12** Kpabhálɛ-ɔbì ìtɔ ka kɨ́ dhu-tì nɨ́: alɛ-omù-kpɔ̌ nʉ́tǎ ka kɨ́ dhu.

26 Àlɛ̌ kàkǎ nzá àlɛ̌ rɔ̀yɔ̀ àlɛ̌, àlɛ̌ kàkǎ nzá àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ àlɛ̌ rʉ̀sǎ, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kàkǎ nzá àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ àlɛ̌-adhà.

6

Ìndrǔ àkǎ ʼɔ̀nzɨ̀ dzʉ̀nàya nzínzìya ɔ̌ dhu
(Rɔm 12.1-11; 2Kò 9.6; Ɛ̀br 6.10-12)

1 Àbanɨ̌nzó, dhu apɛ́ ɨʼɨ̀ atdí alɛ nábà ndɨ̀ atdí afátá nà dhu tí, ní nyɨ̌, yà Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí arí nyʉ̌nda rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎdu ndɨ alɛ ídzì otu ɔ̌ yɔrɔwà tɔ́ afíkʉ nà. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dɔ̀ nyɨ̌ nyɨ̌-tírɔ̀, akyɛ nyɨ̌ nyadʉ̀na òtsù átɔ̀ pfɔ̀mvɔ rɨ̌ afíkʉ ùmvǔ dhu ɔ̀ nɨ̌.

2 Nyòngò dzʉ̀nàkʉ ɔ̀nzɨ̀ nzínzìkʉ ɔ̌, nyǎnɔ̀ fʉ̀kʉ́ ànɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, nyɨ̌ nyádʉ̀ Krístɔ̀ bhà Ʊyátá nífʉ.

3 Atdí alɛ mà náapɛ́ ndɔ̀zʉ̀ ndɨ̀tírɔ̀ dhu tí, àzɛ̀mbɛ̀ mbǎ ndɨ̀ ndí'ɨ̀ dhu tí rɔ́rɔ̀, ní ndɨ alɛ ní ndɨ̀tírɔ̀ rí ndʉ̀trǎ alɛ.

4 Ɨngbàtí ílɨ ndɨ̀ alɛ mà nákǎ ndàndà kàsʉ̌na ndɨ̀tírɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎpɛ́ ɨʼɨ̀ ɨdhɛ̀na rɨ̌ ndɨ̀kǎ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nà, ní kǎ-dhɛ̀ àkǎ ndɨ̀ka ndɨ kàsʉ̌na-bvʉ nyʉ́ rɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ ní ndùdhe ndɨ̀ ngǎtsi alɛ rɔ̌.

5 Obhó tí, ɨ̀ngbàtí ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà náanɔ́ya pbɨ̀ndà ànɔ̀ ndɨ̀tírɔ̀.

6 Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ka kùdhe fɨ̌ndà alɛ nákǎ ndàrà ndɨ̀ ndòngyè kórɔ́ pbɨ̀ndà ongyéngá-ɔ̌nga ʉ̀ndɔ̀ rɔ̌ yà ndɨ dhu nùdhe fɨ̌ndà alɛ mànà.

7 Ɨnzɨ̌ nyʉ̀trǎ nyɨ̌ nyɨ̌-tírɔ̀: Ɨnzɨ̌ Kàgàwà arí ndʉ̀bha kɨkpà ndɨ̀ nà! Yà ndɨ̀ ndózòna dhu-tɨdɔ̀ ní ndɨ ndɨ alɛ adʉ̀ya ògùnà ɨnga ɔ̌ rɔ̀.

8 Ngbɔ̌na ózè dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ rí dhu òzò alɛ nóoguya ní ndɨ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ndɨ̀ ndí'ɔ̌ itse: ndɨ itse ní ɔvɛ. Pbɛ́tʉ̀, Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí ózè ka dhu bhɛ̌yi rí dhu òzò alɛ nóoguya ní ndɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌'ɔ̌na itse: ndɨ itse ní dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga.

9 Àpɛ́ kɨ̀ngyɛ̌ àlɛ̌ ídzìnga tʼɔ́nzɨta nɨ̌. Obhó tí, kàsʉmɨ̀ rǎkǎ nínganí, àlɛ̌ koguya àlɛ̌ tɔ́ itse ɨnzá àlǎfí ɨ̀ngyɛ̌ ndɨ̀ kasʉ rɔ̌rɔ̀ nɨ̌.

10 Nírɔ̀, òko àlɛ̌ kòko kàsʉmɨ̀ nà rɔ́, dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ ídzìnga kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀. Ròsè dòtsí, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ ka aʼuta ɔ̌ arí'ɨ̀ àlɛ̌ tʼádɔ́na tɔ̀.

Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ dhu tʼɔ́vɔta mà, ovìta mànà
(Fìl 3.2-11)

11 Nyàndà pɛ́ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi màtí ma màndɨ̌ bhàrʉwà ɔtsʉ́du nyʉ́ nɨ̌ fʉ̌kʉ̀, ádrɔ̀drɔ̌ nyɨ̀kpɔ́ya nà andítá nyʉ́ nɨ̌ dhu!

12 Kɔ́rɔ́ kɔ̀rí alɛ, kɔ̌kɔ̀ nyʉ̌tʉ̌ arí kɔbhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀kʉ́ nga alɛ, ní ɨ ɨ̀ nózè ʼɨ̀tɛ̀ ɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ rí ndɔ̀nzɨ dhu ɔ̌ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, abádhí arí dhu ɔ̀nzɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, ndínɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ ka kavù tí rɔ̀yá Krístɔ̀ bhà mʉ̀sàlabhà-okú dɔ̀ rɔ̀.

13 Ɨ alɛ, kɔ̌kɔ̀ ɔnzɨ̀yá nga ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ alɛ, náarí nzɨ̌ Músà bhà Ʊyátá nífʉ̌ ɨ̀ nyʉ́ tírɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ abádhí ózè dhu ní, kɔbhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀kʉ́ nga, ndínɨ̌ ɨ̀ ambɛ̀ tí ʼɔ̀yɔ̀ dɔ̌, ɨ̀ ràrɨ̌ ndɨ ɨ̀ ʉ́tʉ nyɨ̌ nyɨ̌'ɨ̀ wɔ̀ ndɨ ize nà rʉ̀kʉ́.

14 Ní, ɨmá na ní ndɨ, ma mòzè nzá mɨdzɨ̌ ma, ɨnzá ní àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀ bhà mʉ̀sàlabhà-okú dɔ̀ rɔ̀ tí ma mɨ̀dzɨ̌ ma rɔ̀. Obhó tí, wɔ̀ ndɨ mʉ̀sàlabhà-otù ɔ̌ ní ndɨ, ma mɔ̀zʉ̀ yà adzɨ àdhàdhɨ ɨwà ɔ̀vɛ̀ dhu tí, ndɨrɔ̀ yà adzɨ ràdʉ̀ mɔzʉ̀ átɔ̀ ɨwà ma mɔ̀vɛ̀ dhu tí.

15 Ìndrǔ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka kí dhu mà, ɨ̀nzɨ̌ ka kí kɔ̀bhɔlɔ dhu mànà, nɔ́nzɨ nzá atdí dhu mà. Àkǎkǎ atdídɔ̌ dhu ní Kàgàwà rìbhò ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá àlɛ̌ tɔ̀.

16 Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ, yà ma múdhɛ̌na dhu ɨ̀fʉ̌ arí fɨyɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̌, ndɨrɔ̀ Pbàìsràyélí Kàgàwà bhà alɛ mànà tɔ̀ ma mátɨna, Kàgàwà bhà màrʉ̀ngà mà, Kàbhà ídzìnga mànà ràkǎ ɨʼɨ̀ abádhí dɔ̌ kɔ́rɔ́.

17 Nɨ́rɔ̀ kòmbí, atdí alɛ mà nákǎ nzá ndàva tsìdu tdɨ́tdɔ̌. Obhó tɨ́, yà ma mɨ́'ɨ̀ nà
rùdú otú-bhu nɨ́, Yěsù-okú dɔ̀ rɔ̀ ma mábà.
18 Àbanɨ̌nzó, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ídzìnga àkǎ ndɨ̀'ɨ̀ nyɨ̌ nà. Àmɨ̀nà.

Ɛfɛsɔ̀
ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Kas 19.1-41; 20.17-38 ɔ̀ ka kózʉ̀na dhu nɨ́ Pɔlɔ̀ adɨ̀ Àziyǎ-Ngba tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀ Ɛfɛsɔ̀ ɔ̌ ɨ̀bhʉ atɔ tɨ́ dhu. Kòmbí ka karɨ́ ndɨ pbìrì àtɨ Tùrùkiyà tɨ́. Kǎdɨ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndʉ̀nɔ tɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀. Nɨ́ olù nyʉ́, mbɛ̀mbɛ̀ ɨwà azà kumì atɔ ʉ́dà Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀, kǎndí yàrɨ́ bhàrʉwà imbi ɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ́rɔ̀ (Ɛfɛ 3.1; 4.1; 6.20) Ɛfɛsɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kànɨsà mà, kǎ-gì rɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kɔ́rɔ́ kànɨ́sá mànà tɔ̀ (Upf 1.11). Ɨ kànɨ́sá ɔ̌ ábhɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nɨ'ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí.

Pɔlɔ̀ azè ndɨ̀tɛ̀ Ɛfɛsɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ dhu nɨ́ ɨwà Kàgàwà údhě ndɨ̀ ndɔ́nzɨna dhu tɨ́ dhu. Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ nɨ́, Kàgàwà ózè ndɨ̀lɨ yà ndɨ̀ ndanzɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà adzɨ̀ ɔ̌ arɨ́'ɨ̀ mà, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ mànà atdí alɛ kɛ̀lɛ̌, Krɨ́stɔ̀, rɔ̀nyʉ̀ idzi dɔ̀yá.

Ɔyɔ rɨ́ kìsě nɨ́, Pɔlɔ̀ azè pbàkrɨ́stɔ̀ rɔ̀kɔ̀ atdínga ɔ̌, àdhàdhɨ̀ yà fɨyɔ́ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ tɨ́rɔ̀ nónzì ka dhu bhěyi.

Pɔlɔ̀ níidyi kàrɨ́ ɨ̀bhʉ ɔ́fɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Yěsù ná'ù alɛ nʉ́gɛ̀rɛ̀ ɨ̀ 'òngò atdí alɛ nyʉ́ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀ dhu nɨtɛ̀ tɨ́: yà nɨ́, Kànɨsà arɨ́'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ alɛ-ngbɔ̀ bhěyi, Krɨ́stɔ̀ ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ndɨ alɛ-dɔ dhu, Kànɨsà arɨ́'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ ɨdza bhěyi, Krɨ́stɔ̀ ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ndɨ ɨdza-pbɨdɔ̀ ɔ̀dɔ arɨ́ odu dhu, ndɨrɔ̀ nɨ́ Kànɨsà nɨ́ Krɨ́stɔ̀ bhà tsìbhálɛ bhěyi dhu.

Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, dhu àkǎnà pbàkrɨ́stɔ̀ rùngbò ɨ̀, 'òkò atdíkpá fɨyɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Krɨ́stɔ̀ mànà.

Bhàrʉwà-nyɨtɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Ɛfɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu (1.1-2).
- Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌ Kàgàwà rɔ̌nzɨna pbɨndà alɛ tɔ̀ ídzìnga (1.3–3.21).
- Kàgàwà únzì alɛ nɨ̌ anzita nà àkǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu àkǎ kokò dhu (4.1–6.20).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ òvì bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta nɨ̌ dhu (6.21-24).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Ɛfɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu
(Kas 18.19-21; 19.1-7; 20.17)

1 Yàrɨ́ bhàrʉwà nàndɨ̌ nɨ́ ɨma Pɔlɔ̀, yà Kàgàwà nyʉ́ azè rɨ'ɨ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ tɨ́ alɛ. Ma màndɨ̌ dhu yà Ɛfɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ aróko Kàgàwà bhà alɛ, yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà ɨ̀ úngbò ɨ̀ nɨ̌ fɨyɔ́ ungbòta ɔ̌ íkò pɔ́tsɔ́ alɛ tɔ̀.

2 Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'àso nyɨ̌, 'àdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌ afíkʉ ɔ̀.

Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌ Kàgàwà rɔ̌nzɨna pbɨndà alɛ tɔ̀ ídzìnga
(Rɔm 8.15-17,28-30; 2Tɛ̀ 2.13-14; 2Tì 1.9-10)

3 Dhu àkǎ àlɛ̌ rìlè Kàgàwà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ t'Ábanà! Ka nɨ́ ndɨ àlɛ̌'ɨ náso ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ̀rà alɛ-afí tɔ́ kɔ́rɔ́ asota-tɨdɔ̀ nɨ̌, Krɨ́stɔ̀ mànà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ dhu-otù ɔ̌.

4 Ɨnzá ndɨ̀ ndàpɛ̀ yà adzɨ̀ ɔ̀nzɨ̀ rɔ́rɔ̀, Kàgàwà náavò àlɛ̌, àlɛ̌ rɨ'ɨ̀ pbɨndà alɛ tɨ́ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì. Kǎnzɨ̀ ndɨ dhu ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ koko tɨ́ ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ tɨ́ ɔnzɨ̀ná, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kózʉ̀na ɔnzɨ̀ná dhu rɨ̌'ɨ̀ nyʉyatsì alɛ tɨ́, ndɨ̀ ndózè àlɛ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

5 Kàgàwà náapɨ̀ àlɛ̌ mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ rɨ'ɨ̀ pbɨndà inzo tɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌. Kǎnzɨ̀ dhu ndɨ dhu bhěyi àdhàdhɨ̀ ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndózè ka dhu bhěyi.

6 Nɨ́rɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rìlè Kàgàwà yà àlɛ̌ tɔ̀ kɨ̌bho pbɨndà ídzìnga tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga-okú dɔ̀ rɔ̀. Kɨ̌bho ka tɨ́rɔ̌rɔ̀, yà atdídɔ̌ ndɨ̀ ndazè Idhùnà-otù ɔ̌.

7 Krístɔ̀-azù-otù ɔ̌, Kàgàwà nʉ́ʉkɔlɔ àlɛ̌'ɨ nzɛ́rɛ dhu ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga
nʉ́bà àlɛ̌ tɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Kàgàwà nɨ́ɨtɛ̀ pbìndà ídzìnga tɔ́ ábhɔ̌nga àlɛ̌ tɔ̀,
8 ndìbhò dhu-ɔ̌nga t'óvòta mà, àkǎkǎ ɨnga t'ʉ́nɨta mànà àlɛ̌ tɔ̀.
9 Kǎbhʉ̀ àlɛ̌ rʉ̀nɨ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ ndì ndudhé dhu. Ndɨ dhu kʉ̌dhé angyangyɨ pbìndà ídzìnga
ɔ̌ ndì ndɔnzɨya tɨ́ Krístɔ̀-otù ɔ̌.
10 Ndɨ Kàgàwà udhé dhu nɨ́, yà ndì ndakɔ̀ kàsʉmì ɔ̌, ndì ràrɨ̌ yà ndì ndabhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́
dhu-tsí, kǎkà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì mà, yà adzɨ ɔ̌ arɨ́'ì mànà-tsʉ̀ núndʉ̌, Krístɔ̀ rɔ̀nyʉ̀ idzi
dɔ̀yá.
11 Ndɨrɔ̀ Krístɔ̀-nyʉtsì, Kàgàwà níibho wà yà ndì ndudhé mǎ moko tɨ́ kàmǎna tɨ́ dhu
fǎkà, ndòvò mǎ angyangyɨ yà ndì nyʉ́ ndì ndudhé ka dhu bhɛ̌yi. Kǎnzì kɔ́rɔ́ ɨ dhu,
àdhàdhì ndì ndudhé ka ndɨrɔ̀ ndì ndazè ka dhu bhɛ̌yi.
12 Nɨ́rɔ̀, yà wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ tɨ́ mǎ mɨ'ì Krístɔ̀ dɔ̌ atdyúya nɨ́lɨ alɛ tɨ́ rɔ̀, mǎ màkǎ mɨ̌lè
Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀.
13 Nyɨ̌ mà átɔ̀, nyɨ̌ nyitdègu obhónga tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ ìrɨ, nɨ́ nyɨ̌ nyadʉ̀ Krístɔ̀ ná'ù. Ndɨ
màkʉ̌rʉ̀ nɨ́ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ yà ɔ̀gʉ̀ nibho fʉ̌kʉ̀. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà adʉ̀ Ɨlɨ̌lǎ-
Alafí yà ndì ndakɔ̀ fɨndá làká níbhò fʉ̌kʉ̀, rì'ì pbìndà alɛ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́'ì dòtsí dhu ìtɛ̀ rɨ́
pbìndà ize tɨ́.
14 Wɔ̀ ndɨ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ́ ndɨ rɨ́ dhu ɨtɛ̀ àlɛ̌ rabáya ongyéngá*, yà pbìndà alɛ tɔ̀ Kàgàwà
akɔ̀ fɨndá làká ongyéngá nzínzì ɔ̌. Àlɛ̌ kabáya ka Kàgàwà rɨ̌ àlɛ̌'ɨ nʉ́wʉ̌ dòtsí nzɛ́rɛnga
ɔ̌ rɔ̀ nɨ́nganɨ́. Nɨ́rɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rìlè Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndìtsɔ̀ Ɛfɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrístɔ̀ dɔ̌ dhu
(Fìl 2.9-11; Kɔ̀l 1.3-6,9-13,18-19; 1Pɛ́ 1.3-4)

15 Kàgàwà ɔ́nzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, yà ma mɨ́rìná nyɨ̌ nyá'ù Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù tɨ́
dhu mà, nyɨ̌ nyózè Kàgàwà bhà alɛ kɔ́rɔ́ tɨ́ dhu mànà rɔ̀,
16 ma márɨ́ nyɨ̌rɛ̀ pbàkà ɨtsɔ̀ta ɔ̌, ndɨrɔ̀ ma márɨ́ nzɨ̌ mɨngyɛ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ ma mɨ́ Kàgàwà
tɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ rɔ̀.
17 Ma mɨ́ mɨtsɔ̀ yà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà arɨ́'ì àlɛ̌ t'Ábanà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ
Yɛ̌sù Krístɔ̀ bhà Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ pbìndà Alafí nabhʉ̀ tɨ́ fʉ̌kʉ̀.
Ndɨ Alafí rɨ̌ Kàgàwà ɨtɛ̀ fʉ̌kʉ̀, ndàdʉ̀ àbhʉnà nyʉ̌nɨ mbɛ̌yi nyʉ́.
18 Ma mɨ́ mɨtsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta-nyɨ̀kpɔ́ nʉngbɛ tɨ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ
kʉ̌nzì nyɨ̌ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyʉnɨ tɨ́ yà nyɨ̌ nyʉ́lɨ atdyúkʉ dɔ̀yá dhu, nyǎdʉ̀ yà pbìndà alɛ tɔ̀
kɨ̌lɨ dhu-tsí tɔ́ ʉ̀yʉ̌ya ongyéngá nʉ́nɨ̌.
19 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́ ɨngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ náarɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎ
nyʉ́ àlɛ̌ tɔ̀ dhu nʉ́nɨ̌, yà ka àlɛ̌ ká'ù rɔ̀. Ndɨ pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ Kàgàwà ɨ́tɛ̀
ɔbɨ nyʉ́ nà,
20 yà Krístɔ̀ ndì ndabhʉ̀ rìngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ àbhʉnà ràdɨ pbìndà fangà
dɔ̀nǎ rɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌.
21 Ányɨ nga nɨ́ ndɨ, Kàgàwà ɨ́lɨ Krístɔ̀ kɔ́rɔ́ màlàyíká mà fɨyɔ́ kámá mànà dɔ̌, yà
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́'ì kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ pbàkámá dɔ̌. Ndɨrɔ̀
Kàgàwà ɨ́lɨ ka kɔ́rɔ́ ɔvɔ, yà ɔ̀vɔ ka kádʉ̀ ɔ̀vɔ̀nà kòmbí màtɨ́, ndɨrɔ̀ olù màtɨ́ ka kɔvɔya
dɔ̌.
22 Kàgàwà ábhʉ wà Krístɔ̀ rɔ̀bɛ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí-dɔ, ndàdʉ̀ kɨ̀lɨ rì'ì Kànɨsà-dɔ̀tsirɔ̀ tɨ́.
23 Kànɨsà nɨ́ Krístɔ̀-ngbɔ̀. Krístɔ̀ arádɨ ngbùlʉ̌na nyʉ́ nà Kà-nyʉtsì, Kàgàwà ràdʉ̀ àdɨ
ngbùlʉ̌na nyʉ́ nà Krístɔ̀-nyʉtsì.

---

* **1:14 1.14** Ndɨ ongyéngá nɨ́ ɔ̀gʉ̀ mà, dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga mà, ngʉ̌kpà dhu-tsí mànà.

2

Kàgàwà bhà ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀ àlɛ̌ kʉ̌gʉ̀ dhu
(Kɔ̀l 2.12-13; 3.1-3; Tit 3.3-8)

1 Angyi, nyɨ̌ nɨ'ɨ̀ ɨwà ʉ́vɛ alɛ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌, fʉ̀kʉ́ afátá mà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga mànà-okú dɔ̀ rɔ̀.
2 Nyɨ̌ nyongónà òko ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ náafɔ̀ ndɨ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ náaróko ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ nà. Nyɨ̌ nyɨfʉ awɛ ɔ̌ aróko nzɛ́rɛ-alafí ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ, yà kòmbí idzi nɔ́nyʉ̀ kǎkà ɨ̀nzɨ̌ arí Kàgàwà-tsʉ̌ dhu ɨ̀rɨ alɛ dɔ̌.
3 Angyí, àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́, àlɛ̌ kɨ'ɨ̀ átɔ̀ abádhí bhɛ̌yi. Àlɛ̌ kongónà òko àdhàdhɨ̀ yà àlɛ̌ kí'ɨ̀ nà ìndrʉ̌ tɔ́ ɔ́fɔ̀ rɨ̌ atdyúya òho dhu bhɛ̌yi, àlɛ̌ ràdʉ̀ àmbɛ dhu ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌ àdhàdhɨ̀ àlɛ̌-afí mà àlɛ̌-ngbɔ̀ mànà nózè ka dhu bhɛ̌yi. Ndɨ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ àlɛ̌ karóko dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌'ɨ nɨ'ɨ̀ ɨwà dhu ípfo ngʉ̌kpà alɛ bhɛ̌yi tí, ndínɨ̌ Kàgàwà ɨtdɨ̀ tí àlɛ̌-ànyǎ pbɨ̀ndà nàwí ɔ̌ alɛ.
4 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà bhà ɨzʉ náarí'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ nyʉ́ ìndrʉ̌ tɔ̀. Kɔ̌zè àlɛ̌ atdídɔ̌.
5 Yà àlɛ̌ kɨ'ɨ̀ ɨwà àlɛ̌ kʉ́vɛ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ àlɛ̌ tɔ́ afátá-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ rɔ́rɔ̀, kǎbhʉ̀ àlɛ̌, àlɛ̌ rɨ'ɨ̀ ípìrɔ̀nga nà atdíkpá Krístɔ̀ mànà. Ní Kàgàwà níigʉ́ nyɨ̌ pbɨ̀ndà ídzìnga ɔ̌.
6 Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ dhu-otù ɔ̌, Kàgàwà ábhʉ àlɛ̌ rʉ̀ngbɛ àlɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ atdíkpá Krístɔ̀ mànà, ndínɨ̌ àlɛ̌ kɔnyʉya tí idzi atdíkpá kà mànà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀.
7 Ndɨ àlɛ̌ tɔ̀ ndɨ̀ ndanzɨ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀-nyʉtsì ídzìnga-otù ɔ̌, kǎzè ndɨ̀tɛ̀ ɨdhɔ rɨ̌ ìndrʉ̌ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ pbɨ̀ndà ídzìnga tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga olùnǎ rɔ̀ ríra kɔ́rɔ́ atɔ ɔ̌.
8 Obhó tí, nyɨ̌ nyʉ́gʉ Kàgàwà bhà ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀ a'uta-otù ɔ̌. Wɔ̀ ndɨ ɔ̀gʉ̀ náhʉ nzá nyɨ̌ nyɔ́nzɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ka ní Kàgàwà bhà pɛrɛ̀.
9 Ɨnzɨ̌ ní kàsʉ̌kʉ-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu ndɨ, akyɛ atdí alɛ mà náarana àdɨ ndàmbɛ ndɔ̀yɔ̀ dɔ̌ nɨ̌.
10 Obhó tí, àlɛ̌'ɨ ní Kàgàwà-ɔtsʉ́-tsírɔ́ kasʉ, ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ dhu-otù ɔ̌, Kàgàwà anzɨ̀ àlɛ̌ ndínɨ̌ àlɛ̌ kongó tí ídzì dhu ɔ̀nzɨ̀. Ɨ ídzì dhu ní yà angyangyɨ Kǎhù nyɨ̀ya-tɨ̀, ndínɨ̌ àlɛ̌ kongó tí ɔ̀nzɨ̀nà dhu.

Krístɔ̀-nyʉtsì ìndrʉ̌ rɨ̌'ɨ̀ atdí alɛ tí dhu
(Kɔ̀l 1.20-22; Ɛbr 10.19-22; 1Pɛ́ 2.4-7)

11 Nírɔ̀, nyɨ̀rɛ̀ pɛ́ ɨngbà dhu bhɛ̌yi alɛ-tɨdɔ̀ màtí nyɨ̌ nyɨ'ɨ̀ angyí dhu. Ɔnzɨ̀yánga ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Pbàyàhúdí arí nyǎtɨ ɨnzá ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨ̀yánga alɛ tí. Pbɛ́tʉ̀, abádhí arɔ́tɛ yà irinǎ rɔ̀ ìndrʉ̌ arɔ́nzɨna rɔ̀yá ize dɔ̌ tí.
12 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, nyɨ̌ nyʉnɨ nzá Krístɔ̀. Nyɨ̌ nyɨ'ɨ̀ olo tí Kàgàwà bhà alɛ, Pbàìsràyélí nzínzì ɔ̌. Kàgàwà mà núungbò ɨ̀ pbɨ̀ndà alɛ mànà, ndàdʉ̀ ndɨ̀ ndɔnzɨya dhu tɔ́ làká nɔ́kɔ̀ abádhí tɔ̀ ndɨ ungbòta-nyʉtsì. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyɨ'ɨ̀ olo tí ndɨ ungbòta ɔ̌. Nyɨ̌ nyɨ'ɨ̀ mbǎ yà adzɨ ɔ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ ɔ̀dɔ̀nà nyɨ̌ nyabá tí dhu nà, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyʉnɨ nzá Kàgàwà.
13 Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, yà Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ dhu-otù ɔ̌, nyɨ̌, yà ɨtsɛ nyɨ̌ nyɨ'ɨ̀ angyi Kàgàwà rɔ̌ rɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyí'ɨ̀ íkyɛ̀rɔ̌ Kàgàwà-tí, yà ndɨ̀ nʉfʉ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ Krístɔ̀-azù-otù ɔ̌.
14 Obhó tí, Krístɔ̀ nyʉ́ ndɨ̀tírɔ̀ ní ndɨ màrʉ̀ngà nibho àlɛ̌ tɔ̀. Kǎbhʉ Pbàyàhúdí mà ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí mànà ròngò atdí pbìrì ɔ̌ alɛ tí. Yà ndɨ̀ ndabhʉ̀ ndɨ̀ ndɨ̀tírɔ̀ ɔvɛ tɔ̀ dhu-otù ɔ̌, kʉ̌golo wà abádhí nzínzì-ɔ̌nga nutu, ndàbhʉ rɨ'ɨ̀ òmvʉ̌ tí imvú.
15 Àbadhi núugolo Músà bhà Ʊyátá mà, ɨ Ʊyátá arávǐna ka kɔnzɨ tí dhu mà, kǎrózèna kɨfʉ dhu mànà, ndínɨ̌ ndɨ̀ ndabhʉ̀ tí kɔ̌kɔ̀ Pbàyàhúdí mà ɨ̀nzɨ̌ ní Pbàyàhúdí mànà ròngò atdí pbìrì ɔ̌ alɛ-ɔwʉ́tá tí, ndɨ̀ mànà abádhí ùngbò ɨ̀ dhu-otù ɔ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, Kǐbho màrʉ̀ngà abádhí nzínzì ɔ̌.
16 Mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ndɨ̀ ndɔ̀vɛ̀ dhu-otù ɔ̌, Krístɔ̀ náandu abádhí-tsʉ̀ ròngò atdí alɛ-ngbɔ̀ tí, ndàdʉ̀ abádhí ùngbò Kàgàwà nà. Ndɨ mʉ̀sàlabhà-otù ɔ̌, Kɨ̌tɔ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ ɨ'ɨ̀ òmvʉ̌.

17 Krístɔ̀ ɨra màrʉ̀ngà tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀, nyɨ̌ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí, yà ɨtsɛ nyɨ̌ nyɨ'ì Kàgàwà rɔ̌ rɔ̀ tɔ̀, ndɨrɔ̀ Pbàyàhúdí, yà ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ɨ'ì Kà-tí tɔ̀.
18 Obhó tí, Krístɔ̀-otù ɔ̌ nga ní ndɨ, àlɛ̌'ɨ Pbàyàhúdí mà ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí mànà, àlɛ̌ kádʉ̀ òwu ùvò àlɛ̌ t'Ábanà-ɔ̀nzɨ̌ yà atdí tí arí'ì Ɨlɨ̌lă-Alafí-otù ɔ̌.
19 Nɨ́rɔ̀ kòmbí, nyɨ̌, ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tírɔ̀, nyɨ̌ ní nzɨ̌ olo tdítdɔ̌ ndɨrɔ̀ nyɨ̌ ní nzɨ̌ ìwʉ̌ tí íwʉ̌ vurò ngari ɔ̀ rɔ̀ alɛ. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, nyɨ̌ nyóngò wà pbìrì ɔ̌ alɛ nyʉ́ tí, atdíkpá Kàgàwà bhà alɛ mànà, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyóngò wà atdí ɨdza ɔ̌ bhà tí Kàgàwà bhà alɛ mànà.
20 Àdhàdhì odu nɨ̌ ka kɔ́sì ɨdza bhɛ̌yi, nyɨ̌ mà átɔ̀, nyɨ̌ ní ɨdza ka kɔ́rʉ̀ nɨ̌ odu. Uvitatálɛ mà pbànábí mànà ní ndɨ ɨdza-pfɔ̀ ka kɔ́rʉ̀ nɨ̌ odu, ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀ nyʉ́ ndìtírɔ̀ ní ndɨ ndɨ ɨdza-pbɨdɔ̀ ɔ̀dɔ rí ádrʉ̀ngbă odu.
21 Ndɨ Krístɔ̀ ní ndɨ, ɨdza ka kɔ́sì nɨ̌ odu nábhʉ̌ arí rʉ̀pbă ì atdíkpá, ndɨ ɨdza ràdʉ̀ ɔ̀trɔ, ràrà àhʉ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ ílă Kàbhà ɨdza, yà Kărádɨ ɔ̀ná tí.
22 Krístɔ̀ mànà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ dhu-otù ɔ̌, nyɨ̌, nyɨ̌ nyúngbò wà nyɨ̌ átɔ̀ atdíkpá kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ mànà, nyɨ̌'ì Kàgàwà arádɨ ɔ̀ná ngari tí, Kàbhà Ɨlɨ̌lă-Alafí-otù ɔ̌.

3

Pɔlɔ̀ anzɨ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ kasʉ
(Ɛfɛ 1.9-10; Kɔ̀l 1.24-29; 1Pɛ́ 1.10-12)

1 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ɨma Pɔlɔ̀, ma márí mɨtsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌ dʉ̀kʉ́. Ma marí'ì imbi ɔ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀ tɔ̀ ma márí kasʉ ɔ̀nzɨ, mambɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ dɔ̌ fʉ̌kʉ̀ nyɨ̌ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
2 Obhó tí, nyɨ̌ nyírì wà dhu mbɛ̌yi nyʉ́, pbìndà ídzìnga ɔ̌, Kàgàwà ríbhò wà fʉ̌kʉ̀ ma mádʉ̀ ɔ̀nzìnà kasʉ fudú.
3 Kàgàwà ɨ́tɛ̀ ndì idù, ndɨ́nɨ̌ ma mʉnɨ tí yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ arádɨ ndì ndudhé ndɨ́nɨ̌ ndì ndɔnzɨya tí dhu. Ní ma mándɨ̌ wà dhu akɛ tí fʉ̌kʉ̀ ndɨ dhu dɔ̌.
4 Nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ andítá nɔ́zʉ̀, ní nyɨ̌ nyádʉ̀ ìngbà dhu bhɛ̌yi màtí ma mʉ́nɨ Krístɔ̀ dɔ̌ dhu yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ arádɨ nʉ́nɨ ʉ̀nɨ̌.
5 Angyí, Kàgàwà nɨ́ítɛ̀ nzá wɔ̀ ndɨ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ arádɨ dhu ìndrʉ̌ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, kɨ̌tɛ̀ ka pbìndà ìlɨ̌lă uvitatálɛ mà, pbìndà ìlɨ̌lă pbànábí mànà tɔ̀, pbìndà Ɨlɨ̌lă-Alafí-otù ɔ̌.
6 Ndɨrɔ̀, wɔ̀ ndɨ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ arádɨ dhu-tì ní: Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-otù ɔ̌, ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí mà rabáya Kàgàwà apì pbìndà alɛ tɔ̀ asota atdíkpá Pbàyàhúdí mànà. Abádhí nóngò wà atdí alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌nga tí, ndɨrɔ̀ abádhí nábà wà yà Kàgàwà akɔ̀ fìndá làká Yɛ̌sù Krístɔ̀-otù ɔ̌ dhu-tsí átɔ̀.
7 Kàgàwà ɨ́lɨ ma mɨ'ì Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-kàsʉ̌ t'álɛ tí, yà pbìndà ádrʉ̀ngbănga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ ndì ndíbhò idù pbìndà ídzìnga tɔ́ pɛrɛ̀-otù ɔ̌.
8 Ɨma ní ìmbă tɨ̌na nà alɛ nyʉ́ Kàgàwà bhà alɛ nzínzì ɔ̌ kɔ́rɔ́. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà bhà ídzìnga ní ndɨ ma nábhʉ mongò Krístɔ̀ bhà asota nɔ́vɔ̀ ìnzɨ̌ ní Pbàyàhúdí tɔ̀. Ndɨ asota ní yà ìnzɨ̌ fìndá ádrʉ̀ngbănga rɨ̌ ndʉ̀nɨ̌.
9 Kɨ̌bhò ma mí ndì ndarí ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ arádɨ dhu àbhʉ̌ ràkă tí dhu ɔ̀vɔ ma mí awáwʉ̀ ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ nɨ̌ ídzìnga átɔ̀ idù. Ndɨ Kàgàwà, yà kɔ́rɔ́ dhu nanzì alɛ, náarù wɔ̀ ndɨ ndì ndudhé dhu ròngò àdɨ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ nyʉnatsì dhòdhódhónganà,
10 ndɨ́nɨ̌ kòmbí Kànɨsà-otù ɔ̌, kɔ́rɔ́ màlàyíká mà fɨyɔ́ kámá mànà nʉ́ʉnɨ tí dhu Kàgàwà rarí dhu-ɔ̌nga òvò dhèdhèrɔ̀ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
11 Kàgàwà ábhʉ ndɨ dhu ràkă àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀-otù ɔ̌, yà rɔ̀pɛ̀ ndì mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ ndì ndudhé ka dhu bhɛ̌yi.
12 Yà Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ dhu-otù ɔ̌, ndɨrɔ̀ ka àlɛ̌ ká'ù dhu-otù ɔ̌, àlɛ̌ kábà wà ìmbă àlɛ̌-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ rí dhu rɨ̌'ì rɔ́rɔ̀ àlɛ̌ kádʉ̀ òwu ùvò Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ a'uta nyʉ́ nà ɔ̀ná otu.

13 Nɨrò, ma mɨtdɛ̀ nyɨ̌ ɨtdɛ̀ tɨ́, àpɛ́ nyàbhʉ afíkʉ rɨngyɛ̌ ndɨ, yà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ ma mábàna àpbɛ̀ nɨ̌, ndɨ àpbɛ̀ nɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nábhʉ̌ rɨ́ fʉ̌kʉ̀ nɨ́dhunɨ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨtsɔ̀ Ɛfɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ dɔ̌ dhu

14 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mɔ̀kɔ̀ ma ɔtdyʉ̀du dɔ̌ Àba Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌.

15 Àbadhi nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ rʉ̀gànda-tsʉ̀ yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ mà, yà adzɨ dɔ̌ arɨ́'ɨ̀ mànà t'Ábanà, yà abádhí dɔ̌ arɨ́ ɔvɔ ʉ̀vɔ̌ alɛ.

16 Ma mɨ́ mɨtsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nɨrá tɨ́ nyʉkʉtsì nǎ rɔ̀ pbɨ̀ndà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌, pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ tɔ́ ábhɔ̌nga-bvʉ rɔ̌.

17 Ma mɨ́ mɨtsɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Krɨ́stɔ̀ ongó tɨ́ àdɨ afíkʉ ɔ̀ a'uta-otù ɔ̌. Ma mɨ́ mɨtsɔ̀ átɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ'ɨ tɨ́ ɨvɛ́ya ɔ́dɨ̀ ì, 'àdʉ̀ ìko àzè dɔ̌ alɛ tɨ́.

18 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌, yà atdíkpá nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ mànà Kàgàwà bhà ngʉ̌kpà alɛ mànà, nyɨ̌ nyádʉ̀ Krɨ́stɔ̀ bhà àzè tɔ́ íhʉ̌nga mà, kà tɔ́ ádzǐnga mà, kà tɔ́ ádzǐnga ràrà ɔrʉ̀ mà, kà tɔ́ ádzǐnga ròfò obvò mà nʉ́nɨ.

19 Ma mɨ́ mɨtsɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyʉ̌nɨ tɨ́ Krɨ́stɔ̀ bhà àzè, yà kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ ɨnga t'ʉ́nɨta dɔ̀nǎ ósè àzè. Ndɨrɔ̀ ma mɨ́ mɨtsɔ̀ ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà dhu tɨ́ arɨ́'ɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu nɨ́ɨ'ɨ tɨ́ fʉ̀kʉ́ dhu tɨ́ átɔ̀.

20 Kàgàwà arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ àlɛ̌-nyʉtsì pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌. Ndɨrɔ̀ Kà-fɔ́ àlɛ̌ kònzì dhu rɔ̀, Kà rɨ̌'ɨ ìnè ndɔ̀nzɨ ka abhɔ nyʉ́ ròsè. Obhó tɨ́, Kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nósè wà àlɛ̌ kádʉ̀ ɨrɛ̀nà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̀nǎ.

21 Dhu àkǎ àlɛ̌ rìlè Kàgàwà Kànɨsà ɔ̌, ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì, kɔ́rɔ́ rʉ̀gànda ɔ̌, ndɨrɔ̀ dhòdhódhónganà. Àmɨnà.

4

Atdí alɛ-ngbɔ̀ tɨ́ ka kɨ́'ɨ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì dhu
(Rɔm 12.4-8; 1Kò 12.4-31; Kɔ̀l 3.12-14)

1 Nɨrɔ̀ ɨma, yà imbitálɛ tɨ́ ma mɨ́'ɨ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ-kàsʉ̌ ɔ̀nzɨ ma márɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ̀, ma mɨtdɛ̀ nyɨ̌ ɨtdɛ̀ tɨ́, nyɨ̌, yà Kàgàwà únzì nyɨ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò ndɨ anzita nà àkǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

2 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ́'ɨ yɔrɔwà t'álɛ tɨ́ atdídɔ̌, ɨyɔ̀ aróko alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ dhu-dzi òndù arɨ́ alɛ tɨ́. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ndù dzìkʉ nzínzìkʉ ɔ̌ àzè ɔ̌.

3 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ ɔbɨ atdídɔ̌, nyɔ̌dɔ̀ yà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ábhʉ fʉ̌kʉ̀ màrʉ̀ngà-otù ɔ̌ atdínga.

4 Obhó tɨ́, alɛ-ngbɔ̀ rɨ̌'ɨ atdí tɨ́, ndɨrɔ̀ Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌'ɨ atdí tɨ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, Kàgàwà únzì nyɨ̌ fɨ̌ndà ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ dhu rɨ̌'ɨ atdí tɨ́.

5 Ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌'ɨ atdí tɨ́, a'uta rɨ̌'ɨ atdí tɨ́, bàtizò rɨ̌'ɨ atdí tɨ́,

6 Kàgàwà rɨ̌'ɨ atdí tɨ́. Ka nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ t'Ábanà. Kɔ̌nyʉ̀ idzi kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌, Kǎrɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ alɛ-otù ɔ̌, ndɨrɔ̀ Kǎrádɨ kɔ́rɔ́ alɛ-nyʉtsì.

7 Pbɛ́tʉ̀ ɨngbàtɨ́ ɨlɨ ndɨ alɛ mà àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ náabà àkǎkǎ pɛrɛ̀, àdhàdhɨ yà Krɨ́stɔ̀ náabhʉ̀ ka fɨ̌ndà ɔ̀ná mʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɔ̌.

8 Ɨlɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna:
«Kɨ̌tdègu ùpo ɔrʉ̀,
nɨ́ kʉ̌gu imbi ɔ̀ ka kúsɔ̌ alɛ ndàrà nà fɔná,
ndɨrɔ̀ kʉ̌bhò pɛrɛ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀*.»

9 Nɨrɔ̀, yàrɨ́ ɔtɛ: «kʉ̌pò ɔrʉ̀-tɨ̀» nɨ́ àdhu? Kà-tɨ̀ nɨ́, kà rifo pɛ́ angyi yà adzɨ dɔ̌, ndàdʉ̀ òtsù kà-tsì nyʉ́.

10 Wɔ̀ ndɨ ìfifo alɛ nɨ́ ndɨ wɔ̀ ùpʉ̌pò ɔrʉ̀ nyʉ́, ròsè ɔ̀rʉ̀-akpà dɔ̀nǎ, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɔnyʉ tɨ́ idzi yà adzɨ mà ɔ̀rʉ̀-akpà mànà dɔ̌.

---

* **4:8 4.8** Zàb 68.19

11 Àbadhi nɨ́ ndɨ àkǎkǎ pɛrɛ̀ nubhò ìndrǔ tɔ̀. Atdídhená alɛ tɔ̀ kǎbhʉ̀ nɨ́ uvitatálɛ
tɨ́ ɨ alɛ rɨ̌'ì nɨ̌ pɛrɛ̀, ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ kǎbhʉ̀ nɨ́ pbànábí tɨ́ ɨ alɛ rɨ̌'ì nɨ̌ pɛrɛ̀. Ngʉ̌kpà alɛ-tsí
tɔ̀ kǎbhʉ̀ nɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔtatálɛ tɨ́ ɨ alɛ rɨ̌'ì nɨ̌ pɛrɛ̀, ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ kǎbhʉ̀ nɨ́
Kàgàwà bhà alɛ t'ʉ́ndatatálɛ mà màlímó mànà tɨ́ abádhí rɨ̌'ì nɨ̌ pɛrɛ̀.
12 Àbadhi náanzì dhu ndɨ dhu bhěyi, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà bhà alɛ-nyɨ̀tì nohú tɨ́ angyangyɨ
Kàgàwà bhà kasʉ̀ tɔ̀. Kǎnzì ndɨ dhu, ndɨ́nɨ̌ Krɨ́stɔ̀-ngbɔ̀ nɔsɨ́ tɨ́.
13 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ kádʉ̀ àlɛ̌ ɔ̀tù atdínga ɔ̌ àlɛ̌ tɔ́ a'uta-otù ɔ̌, àlɛ̌
ràdʉ̀ Kàgàwà t'Ídhùnà ʉ̀nɨ atdídɔ̌. Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ kádʉ̀ ɔ̀'ɔ̀ a'uta ɔ̌, àlɛ̌ ròwù ùvò Krɨ́stɔ̀
bhà àkǎkǎ ɔ́fɔ̀ tɔ́ mʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyʉ́ ɔ̌.
14 Nɨ́, àlɛ̌ kɨ́ nzɨ̌ òko tdɨ́tdɔ̌ nzónzo tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, yà ìndrǔ ʉ̀trǎ rɨ́ fɨ̀yɔ́ ʉtrátá tɔ́ màgězì nɨ̌
rùwǐ atdídhená alɛ rǔdhěna dhu ràmbɛ àlɛ̌ ʉ̀mbà dɔ̌ akyɛ.
15 Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kapɛ́ àmbɛ obhó dhu nʉ́nɔ̀ dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ àzè ɔ̌, nɨ́ àlɛ̌ kádʉ̀ ɔ̀'ɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu
ɔ̌, ràrà àhʉ yà àlɛ̌-dɔ tɨ́ arɨ́'ì Krɨ́stɔ̀ bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̀ àlɛ̌ kówu ùvò dhu ɔ̀.
16 Kǒtù ɔ̌ nga nɨ́ ndɨ, alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo kɔ́rɔ́ nʉ́pbǎ ɨ 'òkò atdíkpá 'ɨ̀dzɔ̀, yà ɨ únzǐ ɨ
dhu bhěyi. Nɨ́, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-ngba mà náapɛ́ kàsʉ̌na ɔ̀nzɨ àkǎkǎ dhu
bhěyi, nɨ́ alɛ-ngbɔ̀ kɔ́rɔ́ rǎdʉ̀ òvi, ndàdʉ̀ àmbɛ ndɔ̀sɨ dɔ̌ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ àzè ɔ̌.

Ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá nà pbàkrɨ́stɔ̀ rɨ̌'ì Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì dhu
(Gàl 5.16-25; Kɔ̀l 3.1-13; 1Yù 3.16-18; 4.7-11)

17 Nɨ́rɔ̀, ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀ atdyúdu nyʉ́ nà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔvɔ̀ rɔ̌: nyɨ̌ nyàkǎ
nzá nyǒkò tdɨ́tdɔ̌ ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ bhěyi. Ɨ alɛ nɨ́ kǎkà kɔkɔ́rɔ̀nga tɔ́ fɨ̀yɔ́ ɨrɛ̀ta
dɔ̌ tɨ́ aríko alɛ,
18 ndɨrɔ̀, abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta náarɨ́ nzɨ̌ dhu àlʉ̌. Ɨ alɛ rɨ̌'ì mbǎ yà Kàgàwà aríbhona
ípìrɔ̌nga nà nyʉyatsì, abádhí ʉ́nɨ nzá atdí dhu mà, ndɨrɔ̀ abádhí nɨ́ dɔ̀ya ɨ́dzɔ̀ alɛ
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
19 Abádhí-nyɨ̀ náarɨ́ nzɨ̌ ɨ̀wʉ akɛkpá màtɨ́, ndɨrɔ̀ abádhí ádzi wà ɨ̀ 'àmbɛ nzɛ́rɛ dhu
ɔ̀nzì dɔ̌, 'àdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ́tì dhu ɔ̀nzì dɔ̌, ɨ̀mbǎ tsʉ̀ya ʉ̀tɔ̀ rɨ́ atdí dhu mà
rɨ̌'ì rɔ́rɔ̀.
20 Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ wɔ̀ dhu bhěyi nga ndɨ ka kúdhe dhu fʉ̌kʉ̀ Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ̌!
21 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀ wà kà dɔ̌ màkʉ̌rʉ̀. Nɨ́ ka kúdhe wà Yěsù-nyʉtsì arɨ́'ì obhónga
fʉ̌kʉ̀.
22 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎwà wɔ̀ angyi nyɨ̌ nyɨ'ì nà fʉ̀kʉ́ ɔ́fɔ̀ ɨtsɛ nyʉ́, wɔ̀ angyi nyɨ̌ nyɨ'ì
nà ɔ́fɔ̀-ayɨ́, wɔ̀ nyʉ̌nda arɨ́ nyǒwù igi, ndàdʉ̀ nyɨ̌tsu ìndrǔ àbhʉ̌ rɨ́ rìnza ɨ̀ ʉtrátá tɔ́
dhu-atdyú ɔ̀.
23 Dhu àkǎ nyʉ̌gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ dòtsí, nyǒngò ìndrǔ-ɔwʉ́tá tɨ́ afíkʉ ɔ̀nǎ rɔ̀, ndɨrɔ̀ fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta
ɔ̀nǎ rɔ̀.
24 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì ɔwʉ́tána tɔ́ ɔ́fɔ̀ nà. Ndɨ ɔ́fɔ̀ nɨ́ yà Kàgàwà bhà wɔyɔ̀ rɔ̌ ka kanzɨ
ɔ́fɔ̀. Obhónga nɨ́ ndɨ ɔ́fɔ̀-ɔwʉ́tá ʉ̀nda rɨ́, rɨ̀tɛ̀ obhónánga tɔ́ ípìrɔ̌nga, ndɨrɔ̀ Kàgàwà-
nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ílǎ ípìrɔ̌nga.
25 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyʉ̀bhà tɨ̀tɔ̀ t'ʉ́nɔta! Ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà nákǎ ndʉ̀nɔ̀
obhó dhu ɔdhɨ̀nà tɔ̀, àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́, àlɛ̌ nɨ́ atdí alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌nga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
26 Dhu apɛ́ ɨ'ì nyɨ̌ nyàkǒ dhu tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǒtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀. Adyifɔ̀ àkǎnà
nzá ndàrà òtsù ngɔ̀mà ɔ̀, ɨnzá afíkʉ ɔ̀ nàwí nápɛ̀ ìku rɔ́rɔ̀.
27 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌bhà ngari Pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀ tɔ̀.
28 Ogbo ɔ̀nzɨ rɔ̌ úbhì alɛ, nákǎ nzá ndɔ̀nzɨ ogbo tdɨ́tdɔ̌, pbɛ́tʉ̀, kàkǎ ndɔ̀nzɨ kasʉ
ɔtsʉ́na nyʉ́ nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndabá tɨ́ dhu ɔ̀tdɨ̀ ndɨ̀ rɔ̀yá alɛ-dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndádʉ̀ nɨ̌ dhu.
29 Nzɛ́rɛ ɔtɛ àkǎ nzá ndàhʉ likʉ ɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǒwù ʉ̀nɔ̀nà rɔ̌ nɨ́ ídzì ɔtɛ
kɛ̀lɛ̌, yà ìndrǔ-dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ rádʉ̀ ndɔ̀sɨ ngʉ̌kpà alɛ, ndàdʉ̀ ídzìnga ìbhò yà ndɨ ɔtɛ ɨ̀rɨ
rɨ́ alɛ tɔ̀.

30 Nyɨ nyàkǎ nzá nyǎbhʉ ɨzʉ rʉ̀ka Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí. Obhó tɨ́, Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nɨ́ ize,
yà nyʉ̀kʉtsì Kàgàwà ɨli, ndɨ́nɨ̌ ongó tɨ́ dhu ɨ̀tɛ̀ kpangba nyɨ̌ ràrɨ̌ pbɨ̀ndà alɛ, ràrà àhʉ
Kàgàwà rɨ́ nyʉ̌wʉ̌ dòtsí nzɛ́rɛ dhu ɔ̌ rɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.
31 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌dɔ̀ rʉ̀kʉ́ ka kɔ̀nzì nzɛ́rɛ dhu afíkʉ ɔ̀. Nyɨ̌ nyàkǎ nzá ʉ̀kʉ́ nga
rɨwà ndì, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nzì nàwí. Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎngbʉrʉ nzínzìkʉ ɔ̌,
nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌nɔ̀ dhu ìndrʉ̌ nɨ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dɔ̀ nyɨ̌ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀
rɔ̌ rɔ̀.
32 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì ídzìnga fʉ̌kʉ̀, nyǎdʉ̀ ì'ì àzè nà nzínzìkʉ ɔ̌. Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌bà
dhu fʉ̌kʉ̀, àdhàdhì Kàgàwà nʉ́ʉbà dhu fʉ̌kʉ̀ Krístɔ̀-nyʉtsì dhu bhɛ̌yi.

5

Awáwʉ̀ ɔ̌ ka kóko dhu

1 Nyɨ̌ nɨ́ Kàgàwà bhà nzónzo, yà atdídɔ̌ kɔ̌zè alɛ. Nɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò kàbhà ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
2 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zè nyɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌, àdhàdhì Krístɔ̀ náazè àlɛ̌ dhu bhɛ̌yi: Kǎzè àlɛ̌,
ndàdʉ̀ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga àdzi ɔvɛ tɔ̀ àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀, rì'ì pɛrɛ̀ tɨ́ ndɨrɔ̀ rì'ì kàzʉ ɔ̀ ka kɔ̀bì
ìzǎ tɔ́ pɛrɛ̀ yà mbɛ̌yi rɔ́ngʉ ndrùù, ràdʉ̀ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̀fɔ̀ tɨ́.
3 Nyɨ̌ nɨ́ Kàgàwà bhà alɛ. Nɨ́ mʉ̀nyɔ̀nì t'ɔ́nzɨta mà, Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ ɔ́tì kɔ́rɔ́ dhu
mà, ngǎtsi alɛ-fɔ́ rɨ́'ì dhu-atdyú òho ka kɨ́ dhu mànà nákǎ nzá ndìrì ndì nzínzìkʉ ɔ̌.
4 Ndɨrɔ̀, nzɛ́rɛ ɔtɛ nɔ́tɛ ka kɨ́ ìndrʉ̌ nɨ̌ dhu mà, ìmbǎ tɨ̌ya nà ɔtɛ nɔ́tɛ ka kɨ́ dhu mà,
ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ zèze mà, nákǎ nzá ndìrì ndì nzínzìkʉ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ àkǎkǎ dhu nɨ́ kadu ɔ̀tsɔ̀
Kàgàwà tɔ̀.
5 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu nɨ́: mʉ̀nyɔ̀nì ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mà, Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ rɨ́
ìndrʉ̌ àbhʉ̌ rɔ̀tì ngʉ̌kpà dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mà, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-atdyú òho arɨ́ rì'ì fɨ́ndà
tɨ́ alɛ mà nɨ́ rokoya nzɨ̌ atdí dhu-kàmǎ màtɨ́ Kàgàwà bhà, ndɨrɔ̀ Krístɔ̀ bhà Idzi ɔ̌.
Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ dhu-atdyú òho arɨ́ rì'ì fɨ́ndà tɨ́ alɛ rɨ̌'ì àdhàdhì sànamʉ̀-ɔ̀nzɨ̌ arɨ́ ndʉ̀kɔ̌
alɛ bhɛ̌yi.
6 Atdí alɛ mà nákǎ nzá ndʉ̀trǎ nyɨ̌ ìmbǎ tɨ̌ya nà ɔtɛ nɨ̌. Kɔ̀rɨ́ nzɛ́rɛnga-tɨdɔ̀-okú dɔ̀
rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà arɨ́ kǎkà ìnzɨ̌ arɨ́ tsʉ̀ná dhu ìrɨ alɛ-ànyǎ nɨ́tdì pbɨ̀ndà nàwí-lú nɨ̌.
7 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌wù nyɨ̌rì rɔ̌ kɔ̀rɨ́ dhu bhɛ̌yi alɛ mànà.
8 Angyi, nyɨ̌ nyongónà òko ɨ́nɔ̀ ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ kòmbí, yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ mànà nyɨ̌ nyúngbò
nyɨ̌ dhu-otù ɔ̌, nyɨ̌ nyáróko awáwʉ̀ ɔ̌. Nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò àdhàdhì awáwʉ̀ ɔ̌ nzónzo
bhɛ̌yi.
9 Obhó tɨ́, awáwʉ̀ arɔ́dhɨna itse nɨ́ dhèdhèrɔ̀ ídzìnga-tɨdɔ̀ mà, obhónánga mà,
obhónga mànà.
10 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù ɔbɨ ɔ̀nzì rɔ̌ nyʉ̌nɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-nyìkpɔ́ nɔ́fɔ̀ rádʉ̀ dhu.
11 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌tsu nyɨ̌ yà ɨnzá nga nɔ̀fɔ̀ ɨ́nɔ̀ tɔ́ mʉ̀tsɔ ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌pfò
kà-dɔ̌nga kpangba.
12 Obhó tɨ́, wɔ̀ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ ìndrʉ̌ rɔ̌nzɨna dhu dɔ̌ ka kɔ́tɛ dhu náarɨ́ alɛ-nyì àbhʉ̌ rɨwʉ̀.
13 Pbɛ́tʉ̀, dɔ̀yá nga ka kùpfò kpangba kɔ́rɔ́ dhu rǎdʉ̀ 'àla yà ɨ dhu nyʉ́ rɨ̌'ì dhu bhɛ̌yi.
14 Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ dhu, yà awáwʉ̀ ɔ̌ rɨ́'ì nɨ́ rǎdʉ̀ òngo awáwʉ̀ tɨ́. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́
ndɨ, ka kátɨna yà dhu bhɛ̌yi:

«Ɨ́và nyɨ ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, wɔ̀ ɔ̀dhɔ̀ nyɨ nyɔ́dhɔ̀ rɔ̀!
Ɨngbɛ̀ nyɨ, nyahʉ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀,
nɨ́, Krístɔ̀ rǎdʉ̀ nyìnʉ́ nga àwʉ̀.»

15 Nyɨ̌ nyàkǎ nyǎndà fʉ̀kʉ́ mʉ̀tsɔ mbɛ̌yi. Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌kò pbàdhɔ́má bhɛ̌yi,
pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò àdhàdhì dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ alɛ bhɛ̌yi.
16 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì kasʉ mbɛ̌yi yà nyɨ̌ nyɨ́'ì nà kòmbí kàsʉmì ɔ̌, kàrɨ́ ɨdhɔ nɨ́ nzɛ́rɛ
ɨdhɔ nɨ́dhunɨ̌.

17 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌'ì pbàdhɔ́má tɨ́, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-afí òzè nyɔ̀nzì dhu.
18 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̀rì ɨwa nɨ̌, ɨwa ɔ̀mvʉ̀ ka kɨ́ korì nɨ̌ dhu náarɨ́ ìndrʉ̌ bhà ípìrɔ̌nga ìnzǎ nɨ́dhunɨ̌. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǎbhʉ Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí rìrǎ nyɨ̌.
19 Nzínzìkʉ ɔ̌ nyɨ̌ nyɔ́tɛ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɔ̀ dhu nɨ́ Zàburì ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌yʉ̀ yà Ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí àbhʉ nyǎmbɛ ʉ̀yʉ̀nà dɔ̌ adyi. Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌yʉ̀ adyi mà Zàburì mànà nyǎmbɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ nílè dɔ̌ nɨ̌ atdí afíkʉ nà.
20 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ngò ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ bìlǐnganà Àba Kàgàwà tɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí dɔ̌, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌.

Vèbhálɛ mà fɨyɔ́ kpabhálɛ mànà àkǎ 'òkò nzínzìya ɔ̌ tɨ́ dhu
(Ɔpt 2.21-24; Kɔ̀l 3.18-19; 1Pɛ́ 3.1-7)

21 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ngò tsʉ̀kʉ́ dhu ìrì nzínzìkʉ ɔ̌, Krɨ́stɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́fʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
22 Nyɨ̌ vèbhálɛ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rì fʉ̀kʉ́ kpabhálɛ-tsʉ̌ dhu, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ózè dhu nyɨ̌ nyɔ̀nzì dhu tɨ́.
23 Obhó tɨ́, kpatsìbhálɛ nɨ́ pbìndà tsìbhálɛ-dɔ, àdhàdhì Krɨ́stɔ̀ narɨ́ Kànɨsà-dɔ dhu bhěyi. Ndɨrɔ̀ Krɨ́stɔ̀ nyʉ́ ndìtɨ́rɔ̀ nɨ́ Kànɨsà tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba, ndɨ Kànɨsà ràdʉ̀ ì'ì kà-ngbɔ̀.
24 Vèbhálɛ àkǎ 'ìrì fɨyɔ́ kpabhálɛ-tsʉ̌ dhu kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌ màtɨ́, àdhàdhì Kànɨsà náarɨ́ Krɨ́stɔ̀-tsʉ̌ dhu ìrɨ dhu bhěyi.
25 Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ kpabhálɛ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̀zè fʉ̀kʉ́ vèbhálɛ àdhàdhì Krɨ́stɔ̀ ózè Kànɨsà, ndàdʉ̀ pbìndà ípìrɔ̌nga nyʉ́ àbhʉ ndìtɨ́rɔ̀ kà tɔ̀ dhu bhěyi,
26 ndɨ́nɨ̌ ndì ndu'o tɨ́ ka ɨdha* nɨ̌ ndɨrɔ̀ ɔ̀tɛ̌na nɨ̌ rìlǎ Kàgàwà tɔ̀.
27 Kǎzè ka ndɨ́nɨ̌ Kànɨsà náara tɨ́ àhʉ Yěsù nyʉ́ ndìtɨ́rɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌, ìmbǎ atdí andrɨta nà màtɨ́, ìmbǎ nyìna rɔ̌ mʉ̀sɨ́ngɨ́rɨ́ nà màtɨ́, ndɨrɔ̀ ìmbǎ atdí otsu nà màtɨ́. Kǎzè ka rì'ì Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ ílǎ, ndɨrɔ̀ ìmbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kózʉ̀na dhu rɨ̌'ì nyʉnatsì dhu tɨ́.
28 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, kpabhálɛ àkǎ 'òzè fɨyɔ́ vèbhálɛ àdhàdhì ì ózè ngbɔ̌ya nyʉ́ ìtɨ́rɔ̀ dhu bhěyi. Pbìndà tsìbhálɛ nòzè alɛ nózè wà ndì ndì nyʉ́ tɨ́rɔ̀.
29 Obhó tɨ́, ngbɔ̌na nyʉ́ ɔ̀ndrɔ̀ rɨ́ ndìtɨ́rɔ̀ atdí alɛ mà rɨ̌'ì mbǎ. Pbɛ́tʉ̀ kà rɨ̌ kòngù, ndàdʉ̀ ɔ̀dɔ̀nà mběyi, àdhàdhì Krɨ́stɔ̀ náarɔ́nzɨna ngbɔ̌na, Kànɨsà rɔ̌ dhu bhěyi,
30 àlɛ̌'ɨ nɨ́ kà-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo nɨ́dhunɨ̌.
31 Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá† ɔ̀ ka kándǐ dhu katɨ: «Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kpatsìbhálɛ rɔ̌ngo àbanà mà ɨ́yànà mànà nʉ́bhà, 'ádʉ̀ 'ùngbò pbìndà tsìbhálɛ nà, abádhí ɔ́yɔ̌ rɔ̀ kɔ́rɔ́ ràdʉ̀ òngo atdí alɛ-ngbɔ̀ tɨ́*.»
32 Wɔ̀ ndɨ Andítá-nyʉtsì ndì nórù obhó dhu nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ dhu nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀ ma mɔ̀tɛ̀ dɔ̀ná dhu nɨ́ Krɨ́stɔ̀ mà Kànɨsà nà nàndà dhu.
33 Nɨ́ ndɨ dhu bhěyi tɨ́, tikʉ ɔ̀nǎ rɔ̀ átɔ̀, ìngbàtɨ́ ílɨ ndì kpatsìbhálɛ mà nákǎ ndòzè pbìndà tsìbhálɛ àdhàdhì yà ndì nyʉ́ ndì ndózè ndì ndìtɨ́rɔ̀ dhu bhěyi. Ndɨrɔ̀, ìngbàtɨ́ ílɨ ndì tsìbhálɛ mà, nákǎ ndìfʉ pbìndà kpatsìbhálɛ.

6

Nzónzo mà ì nɔ́dhì alɛ mànà nákǎ ì'ì nà nzínzìya ɔ̌ ɨrɨta
(Uvt 27.16; Mbà 6.20; Kɔ̀l 3.20-21)

1 Nyɨ̌ nzónzɔ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rì nyɨ̌ nɔ́dhì alɛ-tsʉ̌ dhu Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nózè ka dhu bhěyi. Obhó tɨ́, wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu.
2 «Dhu àkǎ nyɨfʉ àbanʉ mà ɨ́yànʉ mànà.» Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ ɨdrɛ̀ Ʊyátá nzínzì ɔ̌ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ʉyátá, yà Kàgàwà ísě yàrɨ́ làká dɔ̀ná, ndàtɨ:

* **5:26 5.26** Ɨdha rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́ mbɛ̀mbɛ̀ bàtizò àlʉ̌ ka kɨ́ dhu. † **5:31 5.31** Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá tɨ́ kátɨna nɨ́ Ungbòta-ayɨ́.
* **5:31 5.31** Ɔpt 2.24

3 «ndínǐ nyɨ nyɔnzɨya tí hirò, nyadù ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ nɔ́dhɔ̀ yà adzɨ dɔ̌*.»
4 Ndɨrɔ̀ nyǐ nzónzo t'ábánǎ, nyǐ nyàkǎ nzá nyɔ̌wù fʉ̀kʉ́ nzónzo àbhʉ rɔ̌ ràkɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, nyǐ nyàkǎ nyǐvi abádhí, nyǎmbɛ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀sɔ̀ dɔ̌ fǐyɔ̀, nyǎdʉ̀ òwu Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ózè dhu nɔ́vɔ̀ rɔ̌ fǐyɔ̀.

Ɨnɔ tí arí'ì alɛ mà fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà nákǎ ì'ì nà nzínzìya ɔ̌ ɨrɨta

5 Nyǐ ɨnɔ tí arí'ì alɛ́, nyǐ nyàkǎ nyǐrì yà adzɨ ɔ̌ fʉ̀kʉ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-tsʉ̌ dhu ádrʉ̀ngbǎ ɨfʉta nyʉ́ nà, obhónga tɔ́ afíkʉ nà, àdhàdhì Krístɔ̀ tɔ̀ nyǐ nyí ndɨ kasʉ ɔ̀nzɨ dhu bhɛ̌yi.
6 Nyǐ nyàkǎ nzá nyǎmbɛ kasʉ ɔ̀nzì dɔ̌ yà dʉ̀kʉ́ nga àndà fʉ̀kʉ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rǐ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ tí, ndínǐ abádhí-nyìkpɔ́ kɛ̀lɛ̌ nɔfɔ́ tí. Àdhàdhì nyǐ ní Krístɔ̀ bhà ɨnɔ dhu bhɛ̌yi, nyǐ nyàkǎ nyɔ̌nzì Kàgàwà-afí òzè dhu atdí afíkʉ nyʉ́ nà.
7 Nyǐ nyàkǎ nyɔ̌nzì fʉ̀kʉ́ ɨnɔ-kàsʉ̌ ídzì afíkʉ nà, àdhàdhì Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù tɔ̀ nyǐ nyí kasʉ ɔ̀nzɨ dhu bhɛ̌yi, ìnzǐ ní ìndrʉ̌ tɔ̀ nyǐ nyí kɔ̀nzɨ dhu bhɛ̌yi.
8 Nyǐ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu ní, Ádrʉ̀ngbǎlɛ rubhòya pɛrɛ̀ ìngbàtí ílɨ ndì alɛ mà tɔ̀, àdhàdhì ndɨ alɛ bhà ídzì kasʉ-bvʉ rɔ̌, ìmbǎ rì'ì dɔ̀ná arí'ì ndɨtírɔ̀ alɛ màtí, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ ɨnɔ tí arí'ì alɛ màtí.
9 Ndɨrɔ̀ nyǐ ɨnɔ nà arí'ì ádrɔ̀drɔ̌ alɛ́, nyǐ nyàkǎ nyɔ̌nzì dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi tí fʉ̀kʉ́ ɨnɔ rɔ̌. Nyǐ nyàkǎ nzá nyǎmbɛ àvu dɔ̌ abádhí-rɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyǐ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu, nyǐ nyʉ́ mà fʉ̀kʉ́ ɨnɔ mànà, nyǐ rarí'ì ìnè fʉ̀kʉ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ nà atdí tí ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ní ìnzǐ arí ìndrʉ̌-ɔ̌nga òvò alɛ.

Kàgàwà bhà màtsʉ̌mù
(Rɔm 13.12; 1Tɛ̀ 5.8; 1Pɛ́ 5.8-9)

10 Kà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ nǐ, nyǐ nyàkǎ nyǎbà fʉ̀kʉ́ ɔbɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù mànà nyǐ nyúngbò nyǐ dhu-nyʉtsì. Nyǐ nyàkǎ nyǐ'ì ɔbɨ nà kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-nyʉtsì.
11 Nyǐ nyàkǎ nyʉ̌fɔ̌ yà Kàgàwà úbho fʉ̌kʉ̀ màtsʉ̌mù kɔ́rɔ́ rʉ̀kʉ́, ndínǐ nyǐ nyɔdí tí pfɔ̌kʉ Pfɔ̀mvɔ bhà nzɛ́rɛ màgɛ̌zì-ɔ̀nzǐ.
12 Obhó tí, àlɛ̌ kárí nzǐ ɨla ùgye yà adzɨ ɔ̌ alɛ mànà. Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kárí kùgye nà ní ɔ̀rʉ̀-akpà-nyì rɔ̌ aróko nzɛ́rɛ-alafí mà, nzɛ́rɛ-alafí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, abádhí nzínzì ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌nga tɔ́ ɔbɨ nà arí'ì nzɛ́rɛ-alafí mà, ndɨrɔ̀ yà ínɔ̀ tɔ́ adzɨ ɔ̌ arí'ì ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tí nzɛ́rɛ-alafí mànà.
13 Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ kòmbí, nyǐ nyàkǎ nyʉ̌gù Kàgàwà bhà kɔ́rɔ́ màtsʉ̌mù. Ndɨ otu ɔ̌ ní ndɨ, nyǐ nyí pfɔ̌kʉ ɔ̀dì fʉ̀kʉ́ òmvʉ̌-ɔ̀nzǐ yà rírà nzɛ́rɛ ɨdhɔ ɔ̌, nyǎdʉ̀ ìko pɔ́tsɔ́, ɨla nyǐ nyùgyè nyɔ̌wù ʉ̀tsànà dhu-dzidɔ̌.
14 Nírɔ̀, nyìkò dòtsí nyɔ̌dì pfɔ̌kʉ: nyìsɔ̌ mvʉkʉ'ɔ̀ obhónga nǐ kùkyɛ̌ tí, nyǎdʉ̀ obhónánga ʉ̀fɔ odrùkʉ dɔ̌ làtú tí.
15 Ndɨrɔ̀, nyǐ nyàkǎ nyʉ̌fɔ̌ màrʉ̀ngà tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta tɔ́ ɔbɨ, kàyìtò tí pfɔ̌kʉ rɔ̌.
16 Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌, nyǐ nyàkǎ nyɔ̌dɔ̀ fʉ̀kʉ́ a'uta, rì'ì àdhàdhì ɨva nyǐ nyàlʉ̌ fʉkʉ́ dhu bhɛ̌yi, ndínǐ nyǐ nyɨvɛ́ tí wɔ̀ pfɔ̀mvɔ bhà kàzʉ tɔ́ mbàra nǐ kɔ́rɔ́.
17 Nyǐ nyàkǎ nyǎkɔ fʉ̀kʉ́ Ɔ̌gʉ̀ rì'ì àdhàdhì tsʉmà tɔ́ kòpǐlò nyǐ nyʉ̀fɔ̌ dʉ̀kʉ rɔ̌ dhu bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀ nyǐ nyàkǎ nyǎkɔ Kàgàwà bhà Ɔtɛ rì'ì àdhàdhì yà Ɨlǐlǎ-Alafí ábhʉ fʉ̌kʉ̀ pangà bhɛ̌yi.
18 Nyǐ nyàkǎ nyɨtsɔ̀ nyǐ Kàgàwà rɔ̌ kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌, Ɨlǐlǎ-Alafí rǐ nyʉ̌nda rɔ́rɔ̀. Nyǐ nyàkǎ nyɨtsɔ̀ nyǐ Kà-rɔ̌, nyǎdʉ̀ kìtdɛ̀ kɔ́rɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyǐ nyàkǎ nyǎbhʉ nyìkpɔ́kʉ ròtdyù, nyǎdʉ̀ àmbɛ nyɨtsɔ̀ dɔ̌ Kàgàwà bhà alɛ dɔ̌ kɔ́rɔ́.
19 Nyǐ nyàkǎ nyɨtsɔ̀ nyǐ dùdú átɔ̀, ndínǐ Kàgàwà ɨlɨ tí ʉ̀nɔ àkǎ mʉnɔ̀ ɔtɛ lidú. Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, ma mádʉ̀ àrà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-nyʉtsì ndì narù dhu nɔ́vɔ̀ rɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɨmbǎ ùdú ɔdɔ́ na.

---

* **6:3 6.3** Uvt 20.12; Tɔ̀r 5.16

20 Ɨma nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ ívì ɔvɔ̀na rɔ̌ alɛ, ɨ̀mbǎ dhu rɨ̌'ɨ̀ imbi-dzà ɔ̀ ma mɨ́'ɨ̀ kòmbí dhu màtɨ́. Nírɔ̀, nyɨ̀tsɔ̀ nyɨ̌ dùdú, ndɨ́nɨ̌ ma mabá tɨ́ ɔbɨ, mɔtɛ̀ ɨ̀mbǎ ùdú ɔdɔ́ na, àdhàdhɨ̀ ma màkǎnà mɔtɛ̀ dhu bhěyi.

Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta
(Kɔ̀l 4.7-9)

21 Dòkíkò, yà atdídɔ̌ ma mózè adɔ̀du, àkǎkǎ dhu bhěyi arɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà kasʉ ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ kasʉtálɛ, nɨ́ rɨ̌ ndɨ pbàkà màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyʉnɨ tɨ́ ɨ̀ngbà ɔ́fɔ̀ ɔ̌ màtɨ́ ma mɨ́'ɨ̀ dhu mà, ɨ̀ngbà dhu bhěyi màtɨ́ ma mɨ́ dhu ɔ̀nzɨ dhu mànà.

22 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mòvì ka tɨkʉ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ mǎ mʉ́da ɔ̀ná dhu nɔvɔ tɨ́ fʉ̌kʉ̀, ndàdʉ̀ afíkʉ àbhʉ ròtsì ɔbɨ.

23 Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'àbhʉ nyɨ̌, kɔ́rɔ́ adɔ́du tɨ́rɔ̀, nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌, àzè ɔ̌, ndɨrɔ̀ a'uta mànà dhu ɔ̌.

24 Kàgàwà bhà ídzìnga nákǎ ndɨ̀'ɨ̀ yà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ nózè ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ ìku àzè nɨ̌ alɛ nà kɔ́rɔ́.

Fìlipì
ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yěsù bhà uvitatálɛ Pɔlɔ̀ mà ɔdhɨ̀nà Sílà mànà náapɛ̀ ndɨ ʉ̀nɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà tɔ̀, abádhí ràdʉ̀ kànɨsà àngbɛ ɨ alɛ tɔ̀ (Kas 16.12-40). Ndɨ kɨgɔ̀ ɨ'ì Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, ndɨ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà ràdʉ̀ ì'ì Pbàgìríkí tɔ́ pbìrì-rɔrɔ̀. Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà nɨ'ì ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ka kangbɛ Ùlayà tɔ́ pbìrì ɔ̀ kànɨsà.

Pɔlɔ̀ andí yàrɨ́ bhàrʉwà imbi ɔ̀ ndì ndɨ́'ì rɔ́rɔ̀, mbɛ̀mbɛ̀ azà kumì dɔ̀ná atdí nà atɔ ʉ́dà ndɨ Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀. Ka kɨrɛ̀ nga ndɨ imbi rɨ'ì Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ábhɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nɨ'ì ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí. Nɨ́ Pɔlɔ̀ andí bhàrʉwà abádhí tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndì ndabhʉ̀ tɨ́ abádhí-afí ròtsì ɔbɨ nɨ̌, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ndì ndonzi tɨ́ abádhí rìkò pɔ́tsɔ́ fɨyɔ́ a'uta ɔ̌, ndɨrɔ̀ ròkò dhɛ̀dhɛ ɔ̌ (Fìl 1.25). Ròsè dòtsí, kǎdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ abádhí tɔ̀, yà fɨ̌ndà abádhí úbho pɛrɛ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ (1.5; 4.10-20).

Bhàrʉwà-nyɨtì ka kóhù tɨ́ dhu

- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àdǔ Kàgàwà tɔ̀ Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ abádhí ndì ndózè tɨ́ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀ dhu (1.1-11).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌'ì imbi ɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ ndì ndarɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀, ìnè kà rɨ̌'ì imbi ɔ̀ rɔ́rɔ̀, ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ràdʉ̀ àmbɛ àrà dɔ̌ angyi tɨ́ dhu (1.12-26).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Fìlipì ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ ònzi ròkò atdínga ɔ̌, ndɨrɔ̀ ròkò yɔrɔwà ɔ̌ Yěsù bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu (1.27–2.18).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔdhɨ́na Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mà Ɛ̀pàfrɔ̀ditò mànà ɔ̀nzɨ ndòvì Fìlipì, ndɨ́nɨ̌ ányì pbàkrɨ́stɔ̀-afí nabhʉ̀ tɨ́ ròtsì ɔbɨ dhu (2.19-30).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ ònzi rɔ̀dɔ̀ ɨ̀ tìtɔ̀ tɔ́ màlímó rɔ̌ rɔ̀ dhu mà, kà rɨ̌ abádhí ònzi rìkò pɔ́tsɔ́ fɨyɔ́ a'uta ɔ̌ dhu mànà dhu (3.1–4.9).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Fìlipì ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ abádhí íbhò fɨ̌ndà pɛrɛ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu (4.10-20).
- Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta nɨ̌ Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ òvì dhu (4.21-23).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Fìlipì ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu

1 Ɨma Pɔlɔ̀, Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà, mǎ'ɨ nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ɨnɔ. Ma màndǐ yàrɨ́ bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀, nyɨ̌ kɔ́rɔ́, yà Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ nyɨ̌ nyáróko, ndɨrɔ̀ yà Yěsù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì nyɨ̌ nyarɨ́'ì Kàgàwà bhà alɛ tɨ́ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ma màndǐ ka átɔ̀ fʉ̀kʉ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà dìyàkɔ́nɔ́ mànà tɔ̀.

2 Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'àso nyɨ̌, 'àdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨtsɔ̀ Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ dɔ̌ dhu
(Kɔ̀l 1.3-11)

3 Ma marɨ́ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ bìlǐnganà pbàkà Kàgàwà tɔ̀ nyɨ̌ ma mɨrɛ̀ rɔ̀.

4 Kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌ ma mɨ́ mɨtsɔ̀ dʉ̀kʉ́ kɔ́rɔ́ rɔ̀, ma marɨ́ mɨtsɔ̀ dhɛ̀dhɛ nà.

5 Obhó tɨ́, rɔ̀pɛ̀ ndì yà nyɨ̌ nyakɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀ rɔ̀, rɨrà àhʉ kòmbí nga ɔ̀, àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ nyɨ̌ mànà ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta-kàsʉ̌ ɔ̌.

6 Obhó dhu tɨ́ ma mà'ù dhu nɨ́: Kàgàwà, a'uta tɔ́ yàrɨ́ ídzì kasʉ nɔ́pɛ̀ nyʉkʉtsì alɛ, ràrɨ̌ kɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ, ndàrà ɨtɔ̀nà Yěsù Krɨ́stɔ̀ rǐngo ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌.

7 Dhu àkǎ obhónánga dɔ̌ mɨ'ì wɔ̀rɨ́ ɨrɛ̀ta nà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ kɔ́rɔ́, ma marɨ́ nyɨ̌rɛ̀ afídu ɔ̀ bìlǐnganà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ atdíkpá ɨma mànà yà

Kàgàwà íbhò idù ídzìnga ɔ̌, yà ìnè ma mɨ́'ì kòmbí imbi-dzà ɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ màtɨ́, yà ma múbhì mugyè rɔ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, mambɛ kʉ̀nɔ̀ dɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ màtɨ́.

8 Obhó tɨ́, Kàgàwà nyʉ́ mà nʉ́nɨ wà dhu ma rózè nyɨ̌ atdídɔ̌, nyɨ̌ kɔ́rɔ́ yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ ózè nyɨ̌ nɨ̌ ádrʉ̀ngbǎ àzè-tɨdɔ̀ nɨ̌.

9 Ndɨrɔ̀ yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Kàgàwà-fɔ́ ma mónzina pbàkà ɨtsɔ̀ta ɔ̌ dhu: kà ràkǎ ndàbhʉ fʉ̀kʉ́ àzè rìsě ndì atdídɔ̌ nzínzìkʉ ɔ̌, inga t'ʉ́nɨta ɔ̌ ndɨrɔ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta ɔ̌,

10 ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyadʉ̀ tɨ́ ídzì dhu tɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì dhu nóvò. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, Krɨ́stɔ̀ rɨ̌ngo yà adzɨ ɔ̌ nɨ́nganɨ́, nyɨ̌ nyɨláya kà-nyìkpɔ́ ɔ̌, nyɨ̌'ì mbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu nà nyʉkʉtsì.

11 Fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̌nga ɔ̌, nyɨ̌ nyádʉ̀ ì'ì obhónánga tɔ́ mʉ̀tsɔ nà abhàbhɔ́ nyʉ́, Yěsù Krɨ́stɔ̀ rɨ̌ kasʉ ɔ̀nzɨ nyʉkʉtsì nɨ́dhunɨ̌. Ndɨrɔ̀ ndɨ dhu ì àla rɔ̀, ìndrʉ̌ rǎdʉ̀ Kàgàwà ìlè, 'àdʉ̀ ìfʉnà.

Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rǎrà angyi tɨ́ àzèmbè Pɔlɔ̀ rɨ̌'ì imbi ɔ̀ rɔ́rɔ̀ dhu
(Mrk 9.38-40; Rɔm 14.7-8; 2Kò 5.1-9)

12 Àba Kàgàwà-nɨ̌nzó, ma mòzè nyʉ̌nɨ dhu nɨ́, yà rùdú ndì nɔ́nzì dhu rɔ́nzì Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ dzʉ̀nà obhó nyʉ́ ràrà angyi.

13 Obhó tɨ́, lìwalì bhà ɨdzá alɛ kɔ́rɔ́, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ mànà, nʉ́nɨ wà dhu ma ràrɨ̌'ì imbi-dzà ɔ̀ Krɨ́stɔ̀ tɔ̀ ma márɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

14 Ɨma ka kósò dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ábhɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nyʉ́ nápbǎ afíya Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rɔ̌, 'àdʉ̀ ì'ì ɔbɨ nà atdídɔ̌, 'ʉ̀nɔ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ ìmbǎ ɔ̀yá ɔdɔ́na.

15 Obhó tɨ́, abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ rɨ̌ Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ adha tɔ́ afíya nà, ndɨrɔ̀ agòta tɔ́ afíya nà. Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ rɨ̌ kʉ̀nɔ ídzì afíya nà.

16 Ɨ alɛ rɨ̌ kʉ̀nɔ ì ózè ma nɨ̌ àzè-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí nʉ́nɨ wà dhu, ma ràrɨ̌'ì imbi ɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ma mugye tɨ́ ɨma Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ dɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

17 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ rɨ̌ Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ agòta tɔ́ afíya nà, ndɨrɔ̀ abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta rɨ̌'ì nzɛ́rɛ. Abádhí rɨ̌ ɨnga ìrɛ̀ ì ràrɨ̌ àpbɛ̀ ìtrɔ̌ dùdú imbi-dzà ɔ̌.

18 Nɨ́rɔ̀, ndɨ dhu mà rɔ̌nzɨna dhu rɨ̌'ì mbǎ! Dhu apɛ́ ì'ì abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta rɨ̌'ì nzɛ́rɛ dhu tɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ obhó dhu tɨ́, nɨ́ Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ màkʉ̌rʉ̀ ka kɔ̀vɔ̀ wà. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ɨdhɛ̀du ìka wà ndì. Ndɨrɔ̀ ɨdhɛ̀du rǎmbɛ ndìka dɔ̌ ìkǎ tɨ́ tɨ́.

Pɔlɔ̀ òzè ndìlè Krɨ́stɔ̀ nyìkpɔ́na nà ndì ndɨ́'ì rɔ̀,
ndɨrɔ̀ ɔvɛ màtɨ́ dhu rɨ̌'ì rɔ̀ dhu

19 Obhó tɨ́, ma mʉ̀nɨ wà dhu fʉ̀kʉ́ ɨtsɔ̀ta-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Alafí tɔ́ mʉ̀dzʉ̀nà-okú dɔ̀ rɔ̀, ma ràrɨ̌ ɔ̀gʉ̀ ɔ̀gʉ.

20 Yà ma mɨ́ dhu ɔ̀dɔ, ndɨrɔ̀ yà ma mɨ́ dhu-atdyú òho atdídɔ̌ dhu bhěyi tɨ́, nyìdu àbhʉ̌ rɨ́ rìwʉ̀ atdí dhu mà rɨ̌'ì mbǎ. Pbɛ́tʉ̀ yà kɔ́rɔ́ ɨdhɔ ɔ̌ ma marɨ́ Krɨ́stɔ̀ ìlè dhu bhěyi tɨ́, ma móngo kìlè kɔ́rɔ́ pbàkà ɔbɨ nà, dhu apɛ́ ì'ì ma mádɨ nyìkpɔ́du nà ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ma mɔ́vɛ̀ dhu màtɨ́.

21 Obhó tɨ́, idù, pbàkà ípìrɔ̌nga nɨ́ Krɨ́stɔ̀, ndɨrɔ̀ ɔ̀vɛ̀ ma mɔ́vɛ̀ dhu nɨ́ ídzì dhu nyʉ́ ròsè.

22 Pbɛ́tʉ̀ dhu apɛ́ ì'ì ípìrɔ̌nga nà ma mɨ́'ì dhu rɨ̌'ì atdídɔ̌ àkǎ pbàkà kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ ma mʉ̀nɨ nzá ma mádʉ̀ òvònà dhu.

23 Obhó tɨ́ ma mɨ́'ì ɔ́yɔ̌ dhu nzínzì ɔ̌: ma mɨ́ atdyúna òho dhu nɨ́ mahʉ yàrɨ́ ípìrɔ̌nga ɔ̌ rɔ̀, mǒwù òko atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà. Ndɨ nàmbɛ̀nà ndɨ ì'ì ídzì dhu nyʉ́ ròsè atdídɔ̌.

24 Pbɛ́tʉ̀ àkǎkǎ dhu nyʉ́ ròsè atdídɔ̌ nɨ́, madɨ ípìrɔ̌rɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀.

25 Nɨ́rɔ̀ ìnè ma mɨ́'ì a'uta nà wɔ̀ dhu dɔ̌ nɨ́dhunɨ̌, ma mʉ̀nɨ dhu àdɨ̌ ma ràrɨ̌ àdɨ. Mǎ móko atdíkpá nyɨ̌ mànà dzʉ̀nàkʉ t'ɔ́nzɨta tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ otu nyǒwù angyi, nyǎdʉ̀ ì'ì dhɛ̀dhɛ nà fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌.

26 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, ɨdhɛ̀kʉ rɨ̌ ndɨ̀kǎ atdídɔ̌ Yěsù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì, nyɨ̌ nyɨ́ kàdu ma
tdɨ́tdɔ̌ tɨ̀kʉ ɔ̀ dhu àlǎ rɔ̀.

Pɔ́tsɔ́ ka kíko a'uta ɔ̌ dhu

27 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rʉ̌dhěna dhu nà ndɨ̀ nàkɔ mʉ̀tsɔ nà. Ndɨ
dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, ɨ̀mbǎ ma mɨ́rà nyǎndà ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, ɨ̀mbǎ ma mádɨ ɨ̀nzɨ̌ mɨrà
nyǎndà, nɨ́ ma mòzè dòtsí mɨrɨ̀ dhu nɨ́, nyɨ̌ ríkò wà pɔ́tsɔ́ fʉ̀kʉ́ atdí ɨrɛ̀ta ɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌
kɔ́rɔ́ atdíkpá, nyɨ̌ ràrɨ̌ ɨla ùgye atdyúkʉ nyʉ́ nà, yà àlɛ̌ ká'ù Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀.

28 Àpɛ́ nyàbhʉ fʉ̀kʉ́ òmvʉ̌-ɔdɔ̀ rɨ̀sɨ̌ ʉ̀kʉ̀ akɛkpá màtɨ́. Nɨ́ fʉ̀kʉ́ mànzì rǎdʉ̀ dhu ɨ̀tɛ̀
abádhí tɔ̀ ɨwà abádhí rùwɨ̌, pbɛ́tʉ̀ fʉ̌kʉ̀ kà rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́ ɨwà nyɨ̌ rʉ̀gʉ. Ndɨrɔ̀ ndɨ dhu
náhʉ Kàgàwà bhà rɔ̀.

29 Obhó tɨ́, Krɨ́stɔ̀ nàndà dhu nɨ̌ Kàgàwà ábhʉ ídzìnga fʉ̌kʉ̀. Ndɨ ídzìnga nɨ́ nzɨ̌ kà'u
nyɨ̌ nyɨ́ dhu kɛ̀lɛ̌, pbɛ́tʉ̀ kǒkú dɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ àpbɛ̀ àbà dhu mà átɔ̀.

30 Kòmbí nyɨ̌ nyùngbò wà nyɨ̌ atdíkpá ɨma mànà ɨla t'úgyeta-otù ɔ̌. Ndɨ ɨla nɨ́ yà
ɨwà nyɨ̌ nyála ma múgyena rɔ́, ndɨrɔ̀ yà ìnè ma mɨ́'ɨ̀ ma múgyena rɔ́ kòmbí màtɨ́ ɨla.

2

Krɨ́stɔ̀ bhà yɔrɔwà mà, kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga mànà
(Rɔm 15.1-7; 2Kò 8.9; Kɔ̀l 1.15-20; Ɛ̀br 1.1-4)

1 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ'ɨ̀ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì nyɨ̌ nyóko dhu nábhʉ nyɨ̌ nyǒtsì ɔbɨ dhu tɨ́,
nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ'ɨ̀ kàbhà àzè nábhʉ afíkʉ ròtsì ɔbɨ dhu tɨ́, nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ'ɨ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí mànà nyɨ̌
nyúngbò nyɨ̌ dhu tɨ́, nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ'ɨ̀ ɨzʉ àbà ka kɨ́ ìndrʉ̌ dɔ̌ dhu tɔ́ alɛ-afí nà nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀
dhu tɨ́,

2 nɨ́rɔ̀, nyàbhʉ ɨdhɛ̀du rɨ̀ka ndɨ̀ atdídɔ̌, atdí ɨrɛ̀ta ɔ̌ nyɨ̌ nyóko dhu-otù ɔ̌. Nyòzè nyɨ̌
nzínzìkʉ ɔ̌ Krɨ́stɔ̀ náazè nyɨ̌ dhu bhěyi, atdyúkʉ ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ atdí dhu dɔ̌ tɨ́.

3 Àpɛ́ nyòngò atdí dhu mà nɔ́nzì agòta tɔ́ alɛ-afí nà, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ tɨ̌na nà ivìta tɔ́
alɛ-afí nà. Nyòngò òko yɔrɔwà nà nzínzìkʉ ɔ̌, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ̀zʉ̀
ɔdhɨ̀nà ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ rɔ̀sè dɔ̀na nǎ ndɨ̀tɨ́rɔ̀.

4 Ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ nákǎ nzá ndɔ̀nɛ̀ ídzìnga fɨ̌ndà tɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀, pbɛ́tʉ̀
kàkǎ ndɔ̀nɛ̀ ka ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ átɔ̀.

5 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ nà nzínzìkʉ ɔ̌ ɔ́fɔ̀ nɨ́, Yěsù Krɨ́stɔ̀ ɨ'ɨ̀ nà nyʉnatsì ɔ́fɔ̀.

6 Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀, Àbadhi nɨ́ɨ'ɨ̀ Kàgàwà nyʉ́ bhěyi,
pbɛ́tʉ̀ kǎzʉ̀ nzá Kàgàwà bhěyi ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ dhu, rɨ̀'ɨ̀ ndɨ ndɨ̀ ndádʉ̀ ndɨ̀pbɨ̀ rɔ̀ná dhu tɨ́.

7 Kʉ̌bhà pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga kɔ́rɔ́, kʉgʉ̀ ndɨ̀ ìndrʉ̌ bhěyi,
ndàdʉ̀ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndòngò ɨnɔ tɨ́.

8 Kɨ̌fo ndɨ̀ obvò ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ndɨ̀fʉ Kàgàwà, ràrà àhʉ ndɨ̀ ndɔ́vɛ̀ dhu ɔ̀. Ndɨ kàbhà ɔvɛ nɨ'ɨ̀
mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ɔvɛ*.

9 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ɨdzí ka ɔrʉ́ nyʉ́ atdídɔ̌, ndàbhʉ kɔ́rɔ́
ɔvɔ dɔ̀nǎ ósè ɔvɔ kà tɔ̀.

10 Kàgàwà avɔ̀ ndɨ ɔvɔ kà-dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ndɨ ɔvɔ rɔ̌, yà ndɨ̀ ndabhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí: yà ɔ̀rʉ̀-
akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ ípìrɔ̀nga nà alɛ mà, yà adzɨ dɔ̌ arɨ́'ɨ̀ alɛ mà, kà-tsì arɨ́'ɨ̀ alɛ mànà
kɔ́rɔ́ nʉ́ʉkɔ tɨ́ ɔtdyʉ̀ya-dɔ kɔ̀nzɨ̌.†

11 Ndɨrɔ̀ kǎnzì ka, ndɨ́nɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ nɔ́ɔvɔ tɨ́ dhu, 'àtɨ: Yěsù Krɨ́stɔ̀ ràrɨ̌ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.
Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, kɔ́rɔ́ alɛ rǎdʉ̀ Kàgàwà Àba nílè.

Krɨ́stɔ̀ bhà yɔrɔwà tɔ́ ɔ́fɔ̀ ìdyi ka kɨ́ dhu

---

* **2:8 2.8** Mʉ̀sàlabhà dɔ̌ Pbàrɔ́má nʉ́ʉtɔ́nà alɛ nɨ́, ádrʉ̀ngbǎ afátá-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kɔ̀tdɨ̀ ànyǎna ndɨ́nɨ̌ ka koho tɨ́ alɛ.
† **2:10 2.10** Ìsa 45.23-24. Adzɨ-tsì nga tɨ́ ka kátɨna nɨ́ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ náarówu ɨ nga.

12 Nɨrɔ̀ ɔdhɨ́dʉ̌, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́'ì ɨfʉta nà yà tɨkʉ́ ma mɨ́'ì ɔ̀ná
kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌. Nɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì ka atdídɔ̌ ròsè kòmbí, yà ìmbǎ ma mɨ́'ì atdíkpá
nyɨ̌ mànà rɔ̀. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ngò ìwà nyɨ̌ nyábà ɔ̀gʉ̀ dhu ìtɛ̀ kàsʉ̌kʉ tɔ́ ídzì itse-otù ɔ̌.
Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì kasʉ fʉ̀kʉ́ a'uta nɨ̌ kɔ́rɔ́ ɨfʉta nà Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌.
13 Obhó tɨ́, Kàgàwà nɨ́ ndɨ rɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ nyʉkʉtsì, ndàbhʉ nyɨ̌ nyɔ̌zè dhu nyǎdʉ̀ dhu
ɔ̀nzì àdhàdhì ndì nyʉ́ ndì ndùdhe ka dhu bhɛ̌yi.
14 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì ìngbàtɨ́ ìlɨ ndì dhu mà ìmbǎ onungonùngǎ na, ndɨrɔ̀ ìmbǎ agòtá
na.
15 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyádʉ̀ ì'ì ìmbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu rɨ̌'ì nyʉyatsì
alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ílǎ alɛ tɨ́. Nyɨ̌ nyádʉ̀ ì'ì Kàgàwà bhà nzónzo nyʉ́, yà
ìmbǎ arɨ́'ì otsu nà yà adzɨ ɔ̌ nzɛ́rɛngatálɛ, ndɨrɔ̀ ɨwà úwɨ̌ Kàgàwà rɔ̌ rɔ̀ alɛ nzínzì ɔ̌
alɛ tɨ́. Ɨ alɛ nzínzì ɔ̌, nyɨ̌ nyɨ́'ì àdhàdhì awáwʉ̀ bhɛ̌yi yà adzɨ ɔ̌,
16 nyǎmbɛ ípìrɔ̌nga àbhʉ̌ rɨ́ Ɔtɛ nóvɔ̀ dɔ̌ abádhí tɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Krɨ́stɔ̀
rɨ̌ngo nɨ́nganí, ma madʉ̀ya milè okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, ɨnzá nzínzìkʉ ɔ̌ ma mɔ́nzì kasʉ mà,
ɔbìdu mànà núwɨ̌ kɔkɔ́rɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.
17 Ka kɨ́ mbǎ ɨma mà òho, nɨ́ azùdu nɨ́ɨ'ɨna àdhàdhì yà pɛrɛ̀ tɨ́ ka kʉ́bɨna Kàgàwà
tɔ̀ ìzǎ dɔ̌ ka karʉ́dhɔ̌na dìvayì bhɛ̌yi. Ndɨ pɛrɛ̀ nɨ́ yà Kàgàwà nyɨ̌ nyá'ù nɨ̌ fʉ̀kʉ́ a'uta
mà, Kà tɔ̀ nyɨ̌ nyarɔ́nzɨna kasʉ mànà. Nɨ́ ɨdhɛ̀du nɨ́ka wà ndì, ndɨrɔ̀ àlɛ̌-ɨdhɛ̀ nɨ́ka wà
ndì atdíkpá nyɨ̌ mànà kɔ́rɔ́.
18 Nyɨ̌ mà átɔ̀ ɨdhɛ̀kʉ nákǎ ndìka ndì, ndɨrɔ̀ ndɨ ɨdhɛ̀kʉ àkǎ ndìka ndì atdíkpá ɨma
mànà.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mà Ɛ̀pàfrɔ̀ditò mànà-kàsʉ̌ ɨfʉ̌ dhu
(1Tɛ̀ 3.1-11; 1Kò 16.15-18)

19 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù òzè nɨ̌, ma mòhò dhu-atdyú movì Tìmɔ̀tɛwʉ̀ ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌
tɨkʉ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ afídu abá tɨ́ ɔbɨ dʉ̀kʉ́ ma mábàna màkʉ̌rʉ̀ nɨ̌.
20 Obhó tɨ́, ma mɨ́ mbǎ ɨ́'ì ngǎtsi alɛ yà fàká ɨrɛ̀ta rǎdʉ̀ ndàkɔ mànà nà, ndɨrɔ̀ yà nyɨ̌
nàndà dhu dɔ̌ rádʉ̀ atdyúna ìlɨ obhó nyʉ́ alɛ.
21 Ngʉ̌kpà alɛ kɔ́rɔ́ náarɔ́nɛna dhu nɨ́ gàsàya ɔ̀nzì rádʉ̀ ìtɨ́rɔ̀ dhu, pbɛ́tʉ̀ abádhí arɨ́
nzɨ̌ ɨnga ìrɛ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà dhu dɔ̌.
22 Nyɨ̌ nyʉ́, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà ìngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nyʉ́ ndìtɨ́rɔ̀ nɨ́tɛ̀ ndì, ɨwà
àkǎ alɛ tɨ́ dhu. Obhó tɨ́, kɔ̌nzì Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta tɔ́ kasʉ atdíkpá ma mànà, àdhàdhì
ngbángba arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ àbanà mànà dhu bhɛ̌yi.
23 Nɨrɔ̀, ma mòzè dhu nɨ́, movì ka tɨkʉ ɔ̀, rùdú rɨ̌ ndɔ̀nzɨ yà ɨma ka kósò rɔ̀ dhu dɔ̌
ma mɨ́ awáwʉ̀ àbà rɔ́rɔ̀ tɨ́.
24 Ɨma, ma mà'ù wà dhu atdídɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù òzè nɨ̌, ɨma nyʉ́ ma-tɨ́rɔ̀ ma ràrɨ̌
àrà àrà nyǎndà átɔ̀ ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌.
25 Pbɛ́tʉ̀, ma mála àkǎkǎ dhu tɨ́ dhu nɨ́'ì madu àlɛ̌ t'ádɔ̀nà Ɛ̀pàfrɔ̀ditò‡ tɨkʉ ɔ̀. Ka nɨ́
ndɨ kasʉ tɔ́ ɔdhìdu, yà atdíkpá mǎ marɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ tɔ́ ɨla ùgye mànà alɛ. Ka nɨ́ ndɨ
nyɨ̌ nyívì kàsʉ̌du nɔnzɨ tɨ́ mʉ̀dzʉ̀nà-atdyú nà ma mɨ́'ì rɔ̀ alɛ.
26 Kɨ̌'ì dhu-atdyú nà atdídɔ̌ ndàla nyɨ̌ kɔ́rɔ́ tdɨ́tdɔ̌, ndɨrɔ̀ kà-afí úbhì ɨnga ìrɛ̀ rɔ̌ atdídɔ̌
ɨwà nyɨ̌ nyɨ́rì ndì ndɨ́'ì andɨ nà dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
27 Obhó tɨ́, kɨ̌'ì andɨ nà mbɛ̀mbɛ̀ ndɔ̀vɛ̀, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà nábà ɨzʉ kà-dɔ̌, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ nɨ́
kà-dɔ̌ tɨ́ atdírɔ̀, pbɛ́tʉ̀, dùdú màtɨ́ átɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ìmbǎ ma mɨ'ɨ tɨ́ ɨzʉ nà ngǎtsi ɨzʉ dɔ̀.
28 Nɨrɔ̀ ma móvì ka tɨkʉ ɔ̀ tsàkàtsàkà, ndɨ́nɨ̌ ɨdhɛ̀kʉ ɨka tɨ́ ndì kàlǎ nyɨ̌ nyɨ́ tdɨ́tdɔ̌ rɔ̀,
ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ pbàkà ɨzʉ adʉ̀ tɨ́ òngo akɛ olù.
29 Nɨrɔ̀, dhu àkǎ nyǎkɔ àbadhi ádrʉ̀ngbǎ dhɛ̀dhɛ nà atdídɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-nyʉtsì.
Nyɨ̌ nyàkǎ wà nyǎbhʉ ɨfʉta wɔ̀ dhu bhɛ̌yi alɛ-tɨdɔ̀ tɔ̀.

‡ **2:25 2.25** Ɛ̀pàfrɔ̀ditò nɨ́ ndɨ Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ náavì ràrà fɨyɔ́ pɛrɛ̀ nà Pɔlɔ̀ tɔ̀ imbi ɔ̀. Nɨ́ ka nɨ́ ndɨ ubhínà ndàdu rɔ̌ Pɔlɔ̀ àndɨ̌ bhàrʉwà nà.

30 Obhó tí, Krístɔ̀ bhà kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ní ndɨ kǎtsʉ̌ ndɔ̀vɛ̀ nɨ̌. Kǎtsʉ̌ ndìwɨ̌ pbɨndà
ípìrɔ̌nga yà ɨnzɨ̌ nyɨ̌ nyàmbɛ̀nà ìwu nà nyɨ̌-tírɔ̀ idù mʉ̀dzʉ̀nà tɔ́ dhu nà ndɨ ndárà ɨrà
rɔ̌ idù rɔ̀.

3

Kàgàwà arí ìndrʉ̌ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tí nɨ̌ ídzì ɔ́fɔ̀

1 Ní kòmbí àbanɨ̌nzó, ɨdhɛ̀kʉ̀ àkǎ ndɨka ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-nyʉtsì. Mabhʉ̌ rí ɨnzɨ̌
mandɨ̌ dhu fʉ̌kʉ̀ tdítdɔ̌, yà ɨwà ma mándɨ̌ angyi fʉ̌kʉ̀ dhu dɔ̌ dhu rɨ̌'ì mbǎ. Ndɨrɔ̀
fʉ̌kʉ̀, ndɨ dhu ní nyɔ̌dɔ̀ rádʉ̀ dhu.
2 Nyàndà nga mběyi nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ nà, kɔ̌kɔ̀ ìtsě, yà alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga ɔ̀bhɔlɔ ka
kí dhu tɔ́ mànduʉ dɔ̌ tí ìkò alɛ.
3 Àlɛ̌ ní ndɨ obhóná alɛ-ɔ̀nzɨ̌nga t'ɔ́bhɔlɔta nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨyánga alɛ. Obhó tí, àlɛ̌
kárí Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ kàbhà Alafí bhà ʉndata nɨ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌-ɨdhɛ̀ náarí ndɨkǎ Yěsù Krístɔ̀-
nyʉtsì. Àlɛ̌ nyʉ́, àlɛ̌ kílɨ nzá àlɛ̌-atdyú alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ dhu dɔ̌ tí ndínɨ̌ àlɛ̌ kabá tí ɔ̀gʉ̀ otùna
ɔ̌.
4 Pbɛ́tʉ̀ ɨma mà átɔ̀, ma mí'ì ìnè mɨlɨ atdyúdu alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ dhu dɔ̌. Ní ngǎtsi alɛ mà
náapɛ́ atdyúna ɨ̀lɨ̌ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ dhu dɔ̌, ní atdyúdu nósè wà kàbhà-tsí dɔ̀nǎ.
5 Ɔnzɨdú nga ka kabhɔ̀lɔ̀ àrʉ̀ rí ɨdhɔ̀du ìsě ɨdhɔ ɔ̌. Ɨma ní Mʉ̀ìsràyelì, Bɛ̀nyàmɨnì-dhú
bvʉ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀ ɨma ní Mʉ̀ɛ̀brànɨyà nyʉ́, Pbàɛ̀brànɨ́yá tɔ́ mʉ̀dzʉkʉrʉ. Ndɨrɔ̀ Pbàyàhúdí
tɔ́ Ʊyátá nàndà dhu ɔ̌, ɨma nɨ'ì Mʉ̀fàrìsayò.
6 Fàká Ʊyátá Pbàyàhúdí tírɔ̀ ma mífʉ atdídɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨ'ì nà ɔbɨ ní Kànɨsà
rɔ̌ ma mávu atdídɔ̌ nɨ̌. Ndɨ Ʊyátá ávi kongò ɨ̀fʉnà obhónánga tɔ́ dhu nàndà dhu nɨ̌,
nzɛ́rɛ dhu tí ka kádʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà dhu nɨ́ɨ'ì ɨ̀mbǎ nyʉdutsì.
7 Pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ kɔ̀rí dhu nɨ'ì ídzì dhu idù. Ní kòmbí, Krístɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ ma mɔ̀zʉ̀ ɨ dhu
rì'ì ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà dhu tí.
8 Obhó tí, ɨnzɨ̌ afídu rʉ̌guru rɔ́rɔ̀, ma mɔ̀zʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu rɨ'ì ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà dhu tí, yà
Yěsù Krístɔ̀ pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ ma mʉ̀nɨ dhu tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga-okú dɔ̀ rɔ̀. Kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀,
ma ma'u wà mɨdzɔ̀ mà kɔ́rɔ́ dhu rɔ̌ rɔ̀, madʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà rì'ì àdhàdhì ɨzɨ bhěyi, ndínɨ̌ ma
mabá tí Krístɔ̀,
9 madʉ̀ motù nyʉnatsì. Kàgàwà arí mɔzʉ̀ obhónángatálɛ tí, ɨnzɨ̌ ní Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ma
marí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kǎrí mɔzʉ̀ obhónángatálɛ tí Krístɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Kàgàwà
ní ndɨ obhónánga tɔ́ pɛrɛ̀ ʉ̀ndɔ arí ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ. Ndɨrɔ̀, Kǎrí kʉ̀ndɔ fɨ̌yɔ̀ alɛ ní Krístɔ̀
ná'ù alɛ.
10 Ma mòzè dhu ní, mʉnɨ Krístɔ̀, Kà ràdʉ̀ kasʉ ɔ̀nzì nyʉdutsì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ
nà àdhàdhì Kàgàwà anzì kasʉ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà, ndàbhʉ Krístɔ̀ rìngbɛ̀ ndì ɔvɛ-
bvʉ̀ rɔ̀ dhu bhěyi. Ngǎtsi dhu ma mòzè ní, mabà àpbɛ̀ Krístɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ àdhàdhì Kǎbà
àpbɛ̀ okúdu dɔ̀ rɔ̀ dhu bhěyi, madʉ̀ ma'ù mɔvɛ̀ Kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀ àdhàdhì Kǎvɛ̀ okúdu dɔ̀
rɔ̀ dhu bhěyi.
11 Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, ma mí'ì a'uta nà ɨngbɛ̀ ma rɨngbɛ̀ya ma átɔ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.

Dhu àkǎ kadzi alɛ ɔngʉ nà tí, ràrà àhʉ kʉ̀tsà ka kówu dhu ɔ̀

12 Ma mòzè nzá matɨ ɨwà ma ràrà àhʉ Krístɔ̀ ʉ̀nɨ̌ ma mí àkǎ àkǎ dhu bhěyi dhu ɔ̀,
ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, ɨwà ma ròngò àkǎkǎ alɛ tí. Pbɛ́tʉ̀ ma màdzi wà ma ɔngʉ nà tí, ndínɨ̌
ma mɨlɨ tí ma Krístɔ̀ bhěyi. Obhó tí, Yěsù Krístɔ̀ nópì wà ma mɨ'ì pbɨndà alɛ tí.
13 Àbanɨ̌nzó, ma mɔ̀zʉ̀ nzá ma ma-tírɔ̀ ɨwà ma màrà àhʉ ndɨ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu tí, pbɛ́tʉ̀ ma
mɔ̀nzì atdí dhu kɛ̀lɛ̌: ma màdzo dzidu dɔ̀ ma mʉ̀bhà dhu rɔ̌ rɔ̀, madʉ̀ àmbɛ ɔbɨ ɔ̀nzì
dɔ̌ ndínɨ̌ ma mabá tí yà angyinǎ rɔ̀ rɨ̌'ì idù dhu.
14 Ní, ma màdzi wà ma ɔngʉ nà tí, ndínɨ̌ ma mabá tí idú pɛrɛ̀ ndɨ ɔngʉ ʉ̀tsà ma
márà ɨ. Kàgàwà rɨ̌ àlɛ̌ ùnzi ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ndínɨ̌ àlɛ̌ kabá tí ndɨ pɛrɛ̀ Yěsù Krístɔ̀-otù ɔ̌.

15 Nɨ́rɔ̀ àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́, yà ɨwà àlɛ̌ kɔ́'ɔ̀ àlɛ̌-afí ɔ̀nă rɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ kàkă àlɛ̌ rɨ'ì wɔ̀ atdí ɨrɛ̀ta nà tɨ́. Ndɨrɔ̀ dhu apɛ́ ì'ì ìnè nyɨ̌ nyɨ́'ì vurò ɨrɛ̀ta nà dhu tɨ́, nɨ́ Kàgàwà rɨ̌ awáwʉ̀ ìtɛ̀ ìtɛ̀ fʉ̌kʉ̀ ndɨ dhu dɔ̌.
16 Ìnè màtɨ́ ɨ dhu rɨ̌'ì rɔ̀, dhu àkă àlɛ̌ ràmbɛ òtse dɔ̌ angyi tɨ́ yà ɨwà àlɛ̌ kɔ́pɛ̀ ɔngʉ nà.
17 Àbanɨ̌nzó, nyʉ̀ngʉ pbàkà ɔ́fɔ̀. Ndɨrɔ̀, nyʉ̀dɨ̌ nyɨ̀kpɔ́kʉ yà mă mítɛ̀ fʉ̌kʉ̀ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ arúbhi alɛ-rɔ̌.
18 Obhó tɨ́, ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ rɨ̌ ìnè yà Krɨ́stɔ̀ bhà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ́tɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ násà. Nɨ́, ma mɔ́vɔ̀ wà dhu fʉ̌kʉ̀ ibí-gʉ̀na, ndɨrɔ̀ kànɨ̌ ma mɨ́ kɔ̀vɔ kòmbí fʉ̌kʉ̀ tdɨ́tdɔ̌ nyɨ̀du-dha nyʉ́ nà,
19 abádhí rɨ̌ fɨyɔ́ ípìrɔ̌nga ìwɨ̌ yà ìnzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónga nà kàzʉ ɔ̀. Abádhí tɔ́ mʉ̌ngʉ̀ nɨ́ ɔ̀ya. Abádhí rɨ̌ 'ìlè nɨ̌ ilèta nɨ́ nyɨ̀ya àbhʉ̌ rɨ́ rɨ̀wʉ̀. Ndɨrɔ̀, abádhí tɔ́ ɨrɛ̀ta rɨ̌'ì yà adzɨ ɔ̌ dhu dɔ̌ tɨ́.
20 Àlɛ̌'ɨ́ na, àlɛ̌ nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ bhà. Ndɨrɔ̀, yà àlɛ̌ karɔ́dɔna àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̌gʉ̀ba, Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nɨ́ɨraya ányɨ̀rɔ̀.
21 Kʉ̌wʉ̀ya yà ivívínga tɔ́ àlɛ̌-ngbɔ̀, ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ rɔ̀fɔ̀ ndɨ ádrʉ̀ngbă awáwʉ̀ tɔ́ ngbɔ̌na nà. Kɔ̌nzɨya ndɨ dhu nɨ̌ ɔbɨ nɨ́ yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ ndɨ ndarɨ́'ì ádrʉ̀ngbănga nà nɨ̌ ɔbɨ.

4

Pɔlɔ̀ rɨ̌ sedzà àbhʉ̌ Fìlipì ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu
(Fìl 2.1-3; Kɔ̀l 4.2; 1Tɛ̀ 5.16; Yàk 3.17-18; 1Pɛ́ 5.7)

1 Nɨ́ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀ àbanɨ̌nzó, ma mònzì nyɨ̌ nyɨ̀kò pɔ́tsɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù-nyʉtsì. Nyɨ̌ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyɨ́'ì pbàkà dhɛ̀dhɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ma mabáya mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ pɛrɛ̀ tɨ́.
2 Ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ Èòdiyă, ndɨrɔ̀ ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ Sènètʉ̌kă, nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌kò ɨrɨta ɔ̌ Ádrʉ̀ngbălɛ-nyʉtsì.
3 Ndɨrɔ̀ ɨnyɨ átɔ̀, yà atdídɔ̌ ndɨ̀ nɨ́fʉ kasʉ tɔ́ ɔdhɨ̀dú, ma mònzì nyɨ nyɔnzɨ kɔ̌kɔ̀ vèbhálɛ dzʉ̀nà, rùngbò ì fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta ɔ̌. Obhó tɨ́, abádhí ádzi ì atdídɔ̌ atdíkpá ɨma mànà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta tɔ̀. Abádhí nzínzì ɔ̌ rɨ́'ì átɔ̀ nɨ́ Kèlèmetì mà, kasʉ tɔ́ ngʉ̌kpà ɔdhɨ́du mànà. Abádhí kɔ́rɔ́ nɔ́ɔvɔ̀ rɨ̌'ì ìnè ípìrɔ̌nga tɔ́ bhʉ̌kù* ɔ̀.
4 Ɨdhɛ̀kʉ àkă rɨ̀ka ndɨ̀ kɔ́rɔ́ ɨdhɔ ɔ̌ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù-nyʉtsì. Tdítdɔ̌ ma mátɨna: Ɨdhɛ̀kʉ ràkă rɨ̀ka ndɨ̀!
5 Fʉ̀kʉ́ ɨyɔ̀nga nákă kɔ́rɔ́ alɛ rʉ̀nɨ. Ádrʉ̀ngbălɛ rɨ̌ngo dhu rɨ̌'ì ɨ́kyɛ̀rɔ̌.
6 Nyɨ̌ nyàkă nzá nyɨ̌tʉ̌ afíkʉ atdí dhu nɨ̌ màtɨ́. Pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌, nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌nzì nyɨ̌ nyɨ́ atdyúna òho dhu Kàgàwà-fɔ́ ɨtsɔ̀ta ɔ̌ ndɨrɔ̀ kɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ́ rɔ̀, nyădʉ̀ òwu ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ rɔ̌ kà tɔ̀.
7 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà bhà màrʉ̀ngà, yà kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ ɨrɛ̀ta dɔ̀nă ósè, nɨ́ rădʉ̀ afíkʉ mà fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta mànà nɔ́dɔ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì.
8 Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌ àbanɨ̌nzó, nyòngò fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta ʉ̀lɨ obhóná dhu tɨ́ rɨ́'ì kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌, ɨfʉta tɔ́ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌, obhónánga tɔ́ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌, Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ìlă kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌, alɛ-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌, àkăkă kʉnɔ̀ ídzì kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu ilèta nà àkă mà, mʉ̀tsɛmɛrɛ̀ nà àkă mànà dɔ̌.
9 Nɨ́, nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌ngò ɔ̀nzɨnà dhu nɨ́ yà fʉ̌kʉ̀ ma múdhe dhu, yà fudú rɔ̀ nyɨ̌ nyákɔ dhu, yà nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀ tsʉ̀dú dhu, ndɨrɔ̀ ma mónzɨna rɔ́ nyɨ̌ nyála dhu. Nɨ́ màrʉ̀ngà ìbho arɨ́ Kàgàwà rădʉ̀ ì'ì atdíkpá nyɨ̌ mànà.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Fìlipì ɔ̌ bhà tɔ̀ dhu
(2Kò 9.6-15; Fìl 1.7; Ɛ̌br 13.5,16)

---

* **4:3 4.3** Upf 3.5

10 Ma mábà dhɛ̀dhɛ abhɔ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-nyʉ́tsì, ma màla nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ ma, nyɔ̌nzɨ̀
dzʉ̀nàdu tdɨ́tdɔ̌ rɔ̀. Obhó tɨ́, ma mòzè nzá matɨ, nyɨ̌ rádzo rùdú rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyábà
nzá ndɨ fangà, nyɨ̌tɛ̀ ìnè nyɨ̌ nyɨ́'ì mɨrɛ̀ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ́ dhu idù.
11 Ndɨrɔ̀, ma mʉ̀nɔ̀ nzá dhu wɔ̀ dhu bhěyi, dhu ɔ̀tdɨ̀ ndɨ̀ rùdú dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó
tɨ́, ma mʉ́nɨ wà ma ɨ̀nzɨ̌ yà ma mɨ́'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ rɨ̌ mɔnzɨ nzɛ́rɛ dhu nà.
12 Ma mʉ́nɨ wà ma ɨ̀mbǎ dhu rɨ̌'ì fudú rɔ́rɔ̀ ma mádɨ dhu nà, ndɨrɔ̀ ma mʉ́nɨ wà
ma ɔ̀nzì ɔ̌ ma mádɨ dhu nà. Kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ngbɔ̌du ɔ́fɔ̀ wà ndɨ̀ àle
ma mále, ndɨrɔ̀ àwù nà ma mádɨ dhu nà, ɔ̀nzì ɔ̌ ma mádɨ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ dhu ɔ̀tdɨ̀
ndɨ̀ rùdú dhu nà.
13 Ádrʉ̀ngbǎlɛ arɨ́ ndɨ ɔbɨ ìbho idù mɔnzɨ̀ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu nɨ̌.
14 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyɔ́nzɨ̀ dhu mběyi nyǎpbò nyɨ̌ atdíkpá ɨma mànà pbàkà àpbɛ̀ ɔ̌.
15 Nyɨ̌, Fìlipì ɔ̌ bhǎ, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà yà dhu mběyi nyʉ́: ma ráhʉ fʉ̀kʉ́ pbìrì Màkɛ̀dɔ̀nɨyà
ɔ̌ rɔ̀ yà ma mɔ́pɛ̀ mʉnɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu-dzidɔ̌. Ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ rɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀pɛ̀ rɔ̀,
nyɨ̌'ɨ kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ kànɨ́sá nzínzì ɔ̌ nyɨ̌ nyɔ́nzɨ̀ dzʉ̀nàdu nyɨ̌ nyíbhona ndɨrɔ̀ ma
mábàna fʉkʉ́ rɔ̀ dhu-otù ɔ̌.
16 Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ma mɨ́'ì rɔ̀ màtɨ́, nyɨ̌ nyívì mʉ̀dzʉ̀nà idù ibí-gʉ̀na nyʉ́, ma
mɨ́ atdyúna òho dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
17 Ma mòzè nzá matɨ, ma mɔ́nɛna dhu ràrɨ̌ makɔ pɛrɛ̀ kɛ̀lɛ̌, pbɛ́tʉ̀ ma mòzè dhu nɨ́
Kàgàwà ràso nyɨ̌ atdídɔ̌ yà idù nyɨ̌ nyɔ́nzɨ̀ ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀.
18 Obhó tɨ́, ma mɨ́'ɨ ìnè kɔ́rɔ́ dhu nà, ndɨrɔ̀ ma mɨ́'ì kà nà atdídɔ̌ ròsè. Kòmbí, ɨwà
Ɛ̀pàfrɔ̀ditò níbhò fʉ̀kʉ́ pɛrɛ̀ kɔ́rɔ́ idù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma màkǎ wà ma mɨ́ atdyúna òho
dhu nɨ̌. Ɨ pɛrɛ̀ rɨ̌'ì àdhàdhì yà mběyi rɔ́ngʉ akyɛ bhěyi, ndɨrɔ̀ yà ɨwà Kàgàwà à'ù,
ràdʉ̀ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̀fɔ̀ kàzʉ ɔ̀ ka kʉ̀bì ɨzǎ tɔ́ pɛrɛ̀ bhěyi.
19 Nɨ́, pbàkà Kàgàwà rɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ atdyúna òho kɔ́rɔ́ dhu nɨ́trɔ̌ fʉ̌kʉ̀, Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌,
pbɨndà ɔ̀nzì tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ka kàndà rɔ̀.
20 Kàgàwà, àlɛ̌ t'Ábanà nákǎ ilèta nà dhòdhódhónga nà. Àmɨ̀nà.

Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta

21 Òvì nyòvì Kàgàwà bhà alɛ kɔ́rɔ́, Yěsù Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌. Mǎ mɨ́'ɨ mànà atdíkpá adɔ́du
nóvì nyɨ̌.
22 Ndɨrɔ̀, Kàgàwà bhà alɛ kɔ́rɔ́, ròsè dòtsí nɨ́ kɔ̌kɔ̀ kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà,
Kàyìsarà bhà ɨdzá rɨ̌'ì alɛ nóvì nyɨ̌ átɔ̀.
23 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ àkǎ ndàso nyɨ̌.

Kɔ̀lɔ̀sayì
ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ bhàrʉwà nandí nɨ́ Pɔlɔ̀, Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ. Kǎndí ka mbɛ̀mbɛ̀ azà kumì atɔ ʉ́dà ndɨ Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀. Ka kɨ̀rɛ̀ nga kà randí bhàrʉwà Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ imbi ɔ̀ rɔ́rɔ̀ (4.3,10,18). Ányɨ̀ kɨ̌'ɨ̀ dɔ̀na ùbhɔ̌ ka karɨ́ atdí ɨdza ɔ̌ (Kas 28.14-31). Ka nɨ'ɨ̀ ɨnzá àpɛ̀ àrà Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ atdíku màtɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ. Pbɛ́tʉ̀, kasʉ tɔ́ atdí kà t'ɔ́dhɨ̀nà, Ɛ̀pafrà tɨ́ kátɨna alɛ (Kɔ̀l 1.7), nɨ́ɨra ndɨ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌ bhà tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀ (Flm 23; Kɔ̀l 1.7-8).

Pɔlɔ̀ andí yàrɨ́ bhàrʉwà Àziyǎ-Ngba tɨ́ kátɨna pbìrì ɔ̌, Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ (Kòmbí ka karɨ́ ndɨ pbìrì ànzi Tùrùkiyà tɨ́). Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ ábhɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nɨ'ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí (Kɔ̀l 1.27). Ɛ̀pafrà mà Fìlɛ̀mɔnà mànà ʉnɔ ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ abádhí tɔ̀ (1.7; Flm 19). Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóongónà 'ùndu Fìlɛ̀mɔnà bh'ɨ̀dzá (Flm 2).

Pɔlɔ̀ andí yàrɨ́ pbɨndà bhàrʉwà okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu rɨ̌'ɨ̀ Kɔ̀l 2.1-3 ɔ̀. Ɨ dhu nɨ́: Atdídhená alɛ náapɛ̀ 'ʉ̀trǎ Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ 'àtɨ, dhu ràkǎ abádhí rɨ̀fʉ Pbàyàhúdí tɔ́ màndʉ, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ʉnɨ tɨ́ Kàgàwà mběyi nyʉ́ (2.16-23). Ndɨrɔ̀, abádhí ràkǎ nzá 'ʉ̀lɛ̌ Krɨ́stɔ̀ kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀, pbɛ́tʉ̀ abádhí ràkǎ 'ʉ̀lɛ̌ màlàyíká mà átɔ̀ (1.16; 2.10,15). Nɨ́ Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu àndɨ̌ abádhí tɔ̀ ndàtɨ, Krɨ́stɔ̀ ràrɨ̌ mbǎ atdí àlɨ̌kyè dɔ̌ kɔ̌kɔ̀ ɔbɨ nà ngʉ̌kpà dhu-tsí mànà, pbɛ́tʉ̀ kàbhà ɔbɨ ròsè kórɔ́ dhu-tsí-ɔbì dɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ràrɨ̌'ɨ̀ kà-nyʉtsì (Kɔ̀l 2.9). Nɨ́ Krɨ́stɔ̀ nákǎ wà atdírɔ̀ ìndrʉ̌ t'ɨ́gʉ́tá tɔ̀.

Bhàrʉwà-nyɨtɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu (1.1-2).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɨ̌ abádhí ʉ̀wʉ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu (1.3-14).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ ìlè ka kɨ́ yà adzɨ mà kànɨsà mànà tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ ɔ̀ná atdí adyi nándɨ̌ Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ dhu (1.15-20).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ ndùgye dhu ìse dhu (1.21–2.5).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ Kànɨsà ɨ̀sɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ rɨ̀rɨ̀ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ dhu ùdhě rɨ́ fɨ́yɔ̀ alɛ-tsʉ̌ dhu, ndàdʉ̀ àvinà átɔ̀ rɔ̀dɔ̀ ɨ̀ Krɨ́stɔ̀ tɔ̀ tɨ́ dhu (2.6-23).
- Pbàkrɨ́stɔ̀ àkǎ 'ɔ̀kɔ̀ tɨ́ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá ɔ̌ Kànɨsà ɔ̌, fɨ́-dzá, ndɨrɔ̀ ɨnzá àpɛ̀ Yěsù à'u alɛ nzínzì ɔ̌ dhu (3.1–4.6).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbɨndà bhàrʉwà ʉ̀tsa ìndrʉ̌ t'óvìta rɔ̌rɔ̀ dhu (4.7-18).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu

1 Yàrɨ́ bhàrʉwà nàndɨ̌ nɨ́ ɨma Pɔlɔ̀, yà Kàgàwà náanzi ma ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndózè ka dhu bhěyi mɨ'ɨ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ tɨ́ rɔ̀. Mǎ mɨ́'ɨ̀ atdíkpá àlɛ̌ t'ádɔ̀nà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà.

2 Nɨ́, ma màndɨ̌ dhu fʉ̌kʉ̀ Kàgàwà bhà alɛ tɨ́rɔ̀ yà Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ nyɨ̌ nyaróko rɔ̀. Nyɨ̌ nɨ́ àbanɨ̌nzo, yà Krɨ́stɔ̀ mànà ɨ̀ núngbò 'àdʉ̀ kɔ̌wù ʉ̀ngʉ ɨ atdí afíya nyʉ́ nà alɛ. Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà àkǎ ndàso nyɨ̌, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àdʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu
(Ɛ̀fɛ 1.15-19; Fìl 1.3-6; 1Tɛ̀ 1.2-4; 3.5-11)

3 Mǎ márɨ́ ɔ̀tsɔ̀ àdʉ̌ bìlɨ̌nganà Kàgàwà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ t'Ábanà tɔ̀ dʉ̀kʉ́ mǎ mɨ́ mɨ̌tsɔ̀ rɔ̀.

4 Mǎ márí ɔ̀tsɔ̀ àdǔ kà tɔ̀, mǎ mírì ìngbà dhu bhěyi màtí nyǐ nyá'ù Yěsù Krístɔ̀, ndírɔ̀ ìngbà dhu bhěyi màtí nyǐ nyózè Kàgàwà bhà alɛ kɔ́rɔ́ dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
5 Nyǐ nábhu nyǎ'ù ndi Yěsù Krístɔ̀, nyǎdù Kàgàwà bhà alɛ òzè wɔ̀ dhu bhěyi dhu ní, nyǐ nyíli atdyúku Kàgàwà íli fǔkù ɔ̀rù-akpà ɔ̀ dhu dɔ̌ dhu. Ndi atdyúku rǐ'ì dɔ̀ná dhu ka kɔ́vɔ̀ fǔkù yà obhónga tɔ́ Ɔtɛ, Kàgàwà bhà Ídzì Màkǔrù-otù ɔ̌.
6 Ndi Ídzì Màkǔrù ɔ́dhì itse, ndàdù àkǎ yà adzi ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌. Fǔrábvǔ ndi dhu ɔ́nzì ndì ndi dhu bhěyi tí, rɔ̀pɛ̀ ndì yà nyǐ nyírì Kàgàwà bhà ídzìnga dɔ̌ ka káwɛ̌na dhu, nyǎdù fìndá obhónga núni ɔ̀ná idhɔ ɔ̀ rɔ̀.
7 Ɛ̌pafrà, kasu tɔ́ ɔdhìkà, yà atdídɔ̌ mǎ mózè alɛ, ní ndi wɔ̀ ndi màkǔrù núdhe fǔkù. Àbadhi ní Krístɔ̀ bhà kasutálɛ, atdídɔ̌ ndì nífu, yà fàká ngari ɔ̌ arí kasu ɔ̀nzi nyǐ mànà alɛ.
8 Àbadhi ní ndi yà Ɨlǐlǎ-Alafí írǎ nyǐ nǐ fùkú àzè tɔ́ màkǔrù nɔ́vɔ̀ fǎkà.
9 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndi, yà fùkú màkǔrù mǎ mírìná rɔ̀, mǎ mà átɔ̀ mǎ márí nzǐ mǐngyɛ̌ mǐtsɔ̀ mǎ mí dùkú rɔ̀. Ní mǎ mí mǐtsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ndínǐ nyǐ nabhù tí nyǔni ndì nyú ndì ndózè kɔnzì dhu, ndàdù nyǐra dhu-ɔ̌nga t'óvòta mà, inga t'únita mànà nǐ, pbìndà Ɨlǐlǎ-Alafí-otù ɔ̌.
10 Ndi dhu bhěyi ní ndi, nyǐ nyádù òko àdhàdhì Ádrùngbǎlɛ ózè ka dhu bhěyi, nyǎdù kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀nzì kà-nyìkpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu bhěyi. Wɔ̀rí otu ɔ̌ ní ndi, nyǐ nyádù kɔ́rɔ́ ídzì dhu-tidɔ̀ nónzì, nyǎdù àmbɛ Kàgàwà ùni dɔ̌ mběyi nyú.
11 Kàgàwà rǎdù ɔbi àbhu fǔkù pbìndà ádrùngbǎnga tɔ́ awáwù tɔ́ ɔbi nǐ, ndínǐ nyǐ nyongó tí kɔ́rɔ́ dhu-dzi òndù, ìnzǐ nyǐ nyí nyǐngyɛ̌ rɔ́rɔ̀. Nírɔ̀ dhɛ̀dhɛ ɔ̌,
12 nyǐ nyàkǎ nyǎbhu ɔ̀tsɔ̀ Àba Kàgàwà tɔ̀. Àbadhi ní ndi nyǐ nábhu nyǐ'ì iwà nyǐ nyàkǎ nyǎbà yà pbìndà alɛ tɔ̀ kǔli pbìndà awáwù tɔ́ idzi ɔ̌ ongyéngá alɛ tí.
13 Obhó tí kǔkɔlɔ àlɛ̌, àlɛ̌ rùvò pfɔ̀mvɔ Sìtanì arí'ì ádrùngbǎnga tɔ́ ɔbi nà ɔ̀ná ínɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndàdù àlɛ̌ ìtsu Idhùnà, yà atdídɔ̌ ndì ndazè alɛ bhà idzi ɔ̀.
14 Ndi Idhùnà bhà ɔvɛ-nyutsìnǎ nga ní ndi, kǔkɔlɔ àlɛ̌'i, ndàdù àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga núbà àlɛ̌ tɔ̀ nǐ.

Krístɔ̀ ní kɔ́rɔ́ dhu-tsí dɔ̌ Ádrùngbǎlɛ dhu

15 Krístɔ̀ ní Kàgàwà, yà ìnzǐ arí ndàlǎ alɛ bhà ɔ́fɔ̀ nyú. Àbadhi ní ndi yà Kàgàwà anzì kɔ́rɔ́ dhu-tsí tɔ́ sengba*.
16 Obhó tí, kǒtù ɔ̌, Kàgàwà anzì ɔ̀rù-akpà ɔ̀ ndirɔ̀ yà adzi ɔ̌ arí'ì kɔ́rɔ́ dhu, yà ì àlǎ rí dhu mà, ìnzǐ arí ì àlǎ dhu mànà: ìmbǎ rí'ì ádrɔ̀drɔ̌ kámá tɔ́ Tombi màtí, Ádrɔ̀drɔ̌nga màtí, ndirɔ̀ ìmbǎ rí'ì kɔ́rɔ́ màlàyíká mà ɔ̀yá kámá mànà màtí. Kàgàwà anzì kɔ́rɔ́ dhu kǒtù ɔ̌, ndirɔ̀ kǒkú dɔ̀ rɔ̀.
17 Krístɔ̀ níi'ì ìnè angyi inzá kɔ́rɔ́ dhu àpɛ̀ ì'ì rɔ́rɔ̀, ndirɔ̀ yà ì'ì arí'ì kɔ́rɔ́ dhu-tsí náarí'ì kǒtù ɔ̌.
18 Ka ní Kànisà-dɔ, ndi Kànisà ràdù ì'ì kà-ngbɔ̀. Ndirɔ̀ ka ní ndi wɔ̀ ndi ngbɔ̌na tɔ̀ ípìrɔ̌nga nabhù. Ndirɔ̀ ka ní ndi wɛmbɛrɛ̀ tí ndì ningbɛ̀ ɔvɛ-bvù rɔ̀, ndínǐ ndì ndi'i tí kɔ́rɔ́ dhu-tsí dɔ̀-tsírɔ́ wɛmbɛrɛ̀ t'álɛ tí.
19 Obhó tí, Kàgàwà nyú ndìtírɔ̀ náazè kɔ́rɔ́ pbìndà ɔ́fɔ̀ rì'ì ndi Idhùnà-nyutsì.
20 Idhùnà-otù ɔ̌, Kàgàwà azè ndùngbò kɔ́rɔ́ dhu-tsí ndì mànà. Ndi Idhùnà azù yà mùsàlabhà dɔ̌ ndì nufu-otù ɔ̌, Kàgàwà níibho màrùngà yà adzi ɔ̌ ndirɔ̀ ɔ̀rù-akpà ɔ̀.
21 Ndirɔ̀ nyǐ mà átɔ̀, angyi nyǐ nyi'ì itsɛ Kàgàwà rɔ̌ rɔ̀, ndirɔ̀ nyǐ ni'ì kàbhà ɔ̀mvǔ, fùkú nzɛ́rɛ irɛ̀ta yà nyǎbhǔ rí nyǎmbɛ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzì dɔ̌ nóokú dɔ̀ rɔ̀.

---

* **1:15 1.15** Sengba-tì ní kɔ́rɔ́ dhu tɔ̀ i'ì angyinǎ rɔ̀ alɛ, ndirɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arí'ì ɔ̀sosè ádrùngbǎnga nà alɛ (Zàb 89.28).

22 Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, Kàgàwà núngbò wà nyɨ́ ndɨ mànà, Idhùnà bhà ɔvɛ-otù ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ́ nabhʉ̀ tɨ́ nyɔ̌tù nyɨ́ kɔ̀nzɨ̀ ìlɨ̌lǎ alɛ tɨ́, ìmbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu rɨ̌'ì nyʉ́yatsì, ndɨrɔ̀ ìmbǎ rɨ́'ì atdí afátá nà màtɨ́ alɛ tɨ́.
23 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ́ nyàkǎ nyɔ̌dì pfɔ̌kʉ, nyǎdʉ̀ ìko pɔ́tsɔ́ fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌. Ndɨrɔ̀, nyɨ́ nyàkǎ nzá nyɨ̌ndà nyɨ́ ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɔ̌ rɔ̀. Ka nɨ́ ndɨ àlɛ̌ tɔ́ a'uta ídè dɔ̀ná dhu. Ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ka kʉnɔ yà ɔ̀rʉ̀-akpà-tsìnǎ arɨ́'ì kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀. Nɨ́ ɨma Pɔlɔ̀, Kàgàwà ɨ́lɨ ma mɨ'ì kʉ̀nɔ rɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ tɨ́.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ kasʉ ɔ̀nzɨ, ndàmbɛ ndùgyè dɔ̌ Kànɨsà tɔ́ ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu (1Kò 2.7-13; Ɛ̌fɛ 3.1-13)

24 Kòmbí ɨdhɛ̀du ìka wà ndì yà fʉ̌kʉ̀ ma mɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ dhu rǎbhʉ̌na mabà àpbɛ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ ngbɔ̌du ɔ̀nǎ rɔ̀ ma mábàna àpbɛ̀-otù ɔ̌, ma mɨ́ Krɨ́stɔ̀ abà àpbɛ̀-tsʉ̀ ìndrɨ̌. Ma mɨ́ ndɨ àpbɛ̀ àbà kà-ngbɔ̀ tɔ̀ ídzìnga nabhʉ̀ tɨ́. Ndɨ kà-ngbɔ̀ nɨ́ Kànɨsà.
25 Ɨma, ma móngò wà Kànɨsà-kàsʉ̌ t'ɔ́nzɨtatálɛ tɨ́, àdhàdhì yà Kàgàwà udhè ka mɔnzì ndɨ́nɨ̌ ídzìnga nabhʉ̀ tɨ́ fʉ̌kʉ̀ dhu bhɛ̌yi. Kɨ̌dì ma ndɨ́nɨ̌ ma mʉnɔ tɨ́ pbɨndà Ɔtɛ kɔ́rɔ́ fʉ̌kʉ̀.
26 Ndɨ Ɔtɛ nɨ́ ndɨ yà rɔ̀pɛ̀ ndì angyí mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ kǎrù ràdɨ órù ɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ rʉ̀gànda rɔ̌ ɔtɛ. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, kɨ̌tɛ̀ wà ka kpangba pbɨndà alɛ tɔ̀.
27 Obhó tɨ́, Kàgàwà náazè ndɨtɛ̀ yà ndì ndudhé ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ndì ndɔnzɨ tɨ́ dhu tɔ́ ábhɔ̌nga mà, kà tɔ́ aya mànà ìnzɨ̀ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀. Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ ndɨ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ kǎrù dhu: Krɨ́stɔ̀ rɨ̌'ì afíkʉ ɔ̀, ndɨrɔ̀ ndɨ dhu àbhʉ nyɨ́ nyǎ'ù dhu ìnè nyɨ́ ràrɨ̌'ì ngari nà Kàgàwà bhà Ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀.
28 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ mǎ márɨ́ Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ Ɔtɛ ɔ̀vɔ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀. Mǎ márɨ́ dhu ɔ̀vɔ ìngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà tɔ̀ mɨ̌tdyu nyɨ̀kpɔ́na, mǎdʉ̀ dhu ùdhe fɨ̌ndà dhu-ɔ̌nga t'ɔ́vòta tɔ́ kɔ́rɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ mǎ mɔnzɨ tɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ dzʉ̀nà, rɔ̀'ɔ̀ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì.
29 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma márɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ, madʉ̀ àmbɛ mugyè dɔ̌ Krɨ́stɔ̀ íbhò idù ɔbɨ, yà nyʉdutsì rɨ́ kasʉ ɔ̀nzì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyʉ́ nà nɨ̌.

2

1 Ma mòzè nyʉ̌nɨ dhu ma rarɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɔbɨ nyʉ́ nà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, nyɨ́ Kɔ̀lɔ̀sayì ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ mà, Làwòdìkiyà ɔ̌ Yɛ̌sù ná'ù alɛ mà, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ kǎkà ɨnzá apɛ̀na nyɨ̀du-kpa mà nálǎ mànà.
2 Ma mòzè dhu nɨ́ afíkʉ rɔ̀tsì ɔbɨ, ndɨrɔ̀ nyɨ́ rùngbò nyɨ́ atdídɔ̌ àzè ɔ̌. Ma mòzè dhu nɨ́ nyʉ̌lè Kàgàwà bhà Ɔtɛ t'ʉ́nɨta nɨ̌ abhɔ nyʉ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ́ nyádʉ̀ Kàgàwà údhe ndɔ̀nzì dhu yà órù ɔ̀ ongónà àdɨ nʉ́nɨ*. Ndɨ órù ɔ̀ ongónà àdɨ dhu nɨ́ Krɨ́stɔ̀ nyʉ́ ndìtɨ́rɔ̀.
3 Kà-nyʉtsì tɨ́ nɨ́ ndɨ, àlɛ̌ kádʉ̀ àbànà dhu-ɔ̌nga t'ɔ́vòta mà, ɨnga t'ʉ́nɨta mànà tɔ́ kɔ́rɔ́ ongyéngá núrù ì.
4 Ma mɨ́ ndɨ dhu ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀, ìnzɨ̀ atdí alɛ mà nʉ́ʉtrá tɨ́ nyɨ́ pbɨndà òvɔ̌vù ɔtɛ nɨ̌.
5 Ɨmbǎ dhu rɨ̌'ì ɨtsɛ ma mɨ'ì rʉ̀kʉ́ rɔ̀ alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ̀ dhu màtɨ́, nɨ́ ma mɨ́'ì ìnè atdíkpá nyɨ́ mànà alɛ-afí ɔ̀nǎ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ ɨdhɛ̀du ìka ndì atdídɔ̌, nyɨ́ nyáróko mbɛ̌yi àkǎkǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, nyǎdʉ̀ ìko pɔ́tsɔ́ Krɨ́stɔ̀ nyɨ́ nyá'ù nɨ̌ a'uta ɔ̌ dhu ma màla rɔ̀.

Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ tɨ́ dhu àkǎ kɔsɨ alɛ bhà ípìrɔ̌nga dhu

6 Nɨ́rɔ̀, yà nyɨ́ nyá'ù Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ rì'ì fʉ̀kʉ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ dhu bhɛ̌yi, nyɨ́ nyàkǎ nyɔ̌ngò òko àbadhi ózè nyɔ̌ngò òko dhu bhɛ̌yi.
7 Nyɨ́ nyàkǎ nyɔ̌dì ɨvɛ́kʉ kà-nyʉtsì, nyǎdʉ̀ fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̌nga ɔ̀sì kà dɔ̌. Nyɨ́ nyàkǎ nyɨ̌kò pɔ́tsɔ́ a'uta ɔ̌, yà fʉ̌kʉ̀ ka kúdhe ka dhu bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀ nyɨ́ nyàkǎ nyɨ̌'ì ɔ̀tsɔ̀ àdʉ̌ arɨ́ atdídɔ̌ Kàgàwà tɔ̀ alɛ tɨ́.

---

* **2:2 2.2** Kɔ̀l 1.26

8 Nyɨ̌ nyàkǎ nyǎndà nga mbɛ̌yi, akyɛ atdí alɛ mà nʉ́ʉtrána nyɨ̌ yà ìndrǔ arɨ́'ì nà ɨ̀mbǎ tɨ̌na nà dhu-ɔ̌nga t'óvòta-tɨdɔ̀ nɨ̌ nɨ̌. Ndɨ dhu-ɔ̌nga t'óvòta-tɨdɔ̀ nɨ́ yà ìndrǔ tɔ́ mànduʉ mà, yà adzɨ dɔ̌ ɔbɨ nà dhu-tsí mànà rɔ̌ ndì nɨ́pbì, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ ndɨ̀pbì Krɨ́stɔ̀ rɔ̌.

9 Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà ɔ́fɔ̀ rɨ̌'ì kɔ́rɔ́ nyʉ́ Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì, kà-tì nɨ́, kà-ngbɔ̀ ɔ̀.

10 Ka nɨ́ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì kɔ́rɔ́ màlàyíká mà, ɔ̀yá kámá mànà dɔ̌ arɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà. Ndɨrɔ̀, kà mànà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ dhu-otù ɔ̌, ka kɔ́zʉ̀ wà nyɨ̌ àkǎkǎ obhó nyʉ́ alɛ tɨ́.

11 Krɨ́stɔ̀ mànà nyɨ̌ nyúngbò dhu-otù ɔ̌, Kàgàwà ɨ́lɨ wà pbɨ̀ndà alɛ tɨ́ rɨ́ nyɨ̌tɛ̀ ìndrǔ tɔ̀ ize afíkʉ ɔ̀. Angyí kɨ̌tɛ̀ Pbàyàhúdí tɔ̀ ize tɨ́ dhu nɨ'ì ɔnzɨyánga ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ abádhí rɔ̌ngo dhu. Pbɛ́tʉ̀, rʉ̀kʉ́ kɨ̌lɨ ize nɨ́ nzɨ̌ ìndrǔ-ɔtsʉ́ ɨ́lɨ, ka nɨ́lɨ nɨ́ Krɨ́stɔ̀. Nɨ́ ndɨ dhu-otù ɔ̌, kɨ̌pfo wà yà angyi nyɨ̌ nyɨ'ì nà nzɛ́rɛ ɔ́fɔ̀ nyʉkʉtsì rɔ̀.

12 Obhó tɨ́, bàtizò nyɨ̌ nyálʉ̌ dhu-otù ɔ̌, nyɨ̌ nyʉ́vɛ, kadʉ̀ nyʉ̌tdʉ atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyádʉ̀ nyʉ̌ngbɛ átɔ̀ atdíkpá kà mànà, yà ka nabhʉ̀ rɨngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyɨ̌ nyá'ù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

13 Angyi nyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nɨ'ì ɨwà nyɨ̌ nyʉ́vɛ fʉ̀kʉ́ afátá-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ nyɨ̌ nyɨ́'ì Kàgàwà bhà alɛ tɔ́ ize nà rʉ̀kʉ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, Kàgàwà nábhʉ wà ípìrɔ̌nga fʉ̌kʉ̀ atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà, ndàdʉ̀ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga mà fàká nzɛ́rɛnga mànà nʉ́bà kɔ́rɔ́.

14 Àlɛ̌ nɨ'ì afátá nà alɛ, ɨnzá àlɛ̌ kɨfʉ kàbhà ʉyátá dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kǎkyɛ̀ yà àlɛ̌ ɔ̀bhʉ ka karɨ́ okúya dɔ̀ rɔ̀ ɨ afátá ka kundí ɔ̀nà bhàrʉwà. Kǎkyɛ̀ ka dòtsí, Krɨ́stɔ̀ ndì ndàbhʉ kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu-otù ɔ̌.

15 Ndɨ dhu-otù ɔ̌, Kàgàwà nʉ́ʉdhá ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ màlàyíká mà ɔ̀yá kámá mànà tɔ́ ɔbɨ, ndàdʉ̀ abádhí nʉ́tɛ kpangba kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌, àdrà-mbɨ̌-akpà dɔ̌ ka kùsɔ̌ rɔ́rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Idhùnà ɔ̀nzì dhu-lɛ̀mà dhu nɨtɛ̀ tɨ́.

Ɨnzá dhu àkǎ kɨfʉ ìndrǔ rʉ̌dhěna tɨ̀tɔ̀ tɔ́ dhu dhu

16 Nɨ́rɔ̀, dhu àkǎ nzá atdí alɛ mà rɔ̀tdì-ànyǎkʉ nyɨ̌ nyɔ́nyʉna dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́mvʉ̀na dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, atdí alɛ mà àkǎ nzá ndɔ̀tdì ànyǎkʉ ɨnzá nyɨ̌ nyɨ̀fʉ Pbàyàhúdí tɔ́ atdí mʉ̀hɛndʉ̀-ɨdhɔ̀ mà, àbɨ̌-kudɔ̀ tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀ mà, ndɨrɔ̀ sàbatʉ̀-ɨdhɔ̀ mà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

17 Kɔ̀rɨ́ dhu kɔ́rɔ́ nɨ'ì ɨ̀rà rɨ́rà dhu-sɨsì kɛ̀lɛ̌. Pbɛ́tʉ̀, kɔ́rɔ́ ɨ dhu-tsí tɔ́ obhónga nɨ́ Krɨ́stɔ̀ ndì nyʉ́ tɨ́rɔ̀.

18 Àpɛ́ nyàbhʉ nyɨ̌ ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà, yà irinǎ rɔ̀ rɨ́ ndɨ̀tɛ̀ yɔrɔwà t'álɛ tɨ́ ràmbɛ ànyǎkʉ ɨ̀tdì dɔ̌. Ndɨrɔ̀, àpɛ́ nyàbhʉ nyɨ̌ màlàyíká ʉ̀lɛ̌ arɨ́ alɛ mà ràmbɛ ànyǎkʉ ɨ̀tdì dɔ̌. Wɔ̀ dhu bhěyi alɛ-tɨdɔ̀ nɨ́, yà ndì ndálǎna ɔnyʉ ɔ̀dzì dɔ̀nà dhu bhěyi dhu rɔ̌ tɨ́ arɨ́ afína àpbǎ alɛ, ndàdʉ̀ àmbɛ ndɔ̀yɔ̀ dɔ̌ kɔkɔ́rɔ̀ pbɨ̀ndà ìndrǔ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ndì ndɨ́'ì nà ɨrɛ̀ta-okú dɔ̀ rɔ̀.

19 Ɨ alɛ nʉ́pbǎ nzá ì Krɨ́stɔ̀ rɔ̌. Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ Kànɨsà-dɔ, ndɨrɔ̀ kànɨsà nɨ́ kà-ngbɔ̀. Ka nɨ́ ndɨ arɨ́ pbɨ̀ndà alɛ nóngù, ndàdʉ̀ abádhí-tsʉ̀ àndu rɔ̀kɔ̀ atdíkpá, àdhàdhì alɛ-ngbɔ̀-rɔ̌ngá-nzo náarɨ́ 'ùnzɨ̌ ngɨngɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndɨ alɛ-ngbɔ̀ ràdʉ̀ àmbɛ òvi dɔ̌ Kàgàwà-afí ózè dhu bhěyi.

20 Nyɨ̌, nyɨ̌ nyʉvɛ̀ wà atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà, nyǎdʉ̀ ùvò yà adzɨ dɔ̌ ɔbɨ nà dhu-tsí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ ɔ̌ rɔ̀. Nɨ́ ádhu nyɨ̌ nyarádʉ̀ nyɔ̌nzì yà adzɨ ɔ̌ alɛ bhěyi fʉ̀kʉ́ okota ɔ̌, nyǎdʉ̀ nyɔ̌zè nyɨ̌fʉ kǎkà dhu bhěyi ʉyátá-tɨdɔ̀ nɨ̌?

21 Ɨ ʉyátá rǎtɨna: «Àpɛ́ nyɔnyʉ yà dhu! Àpɛ́ nyinè yà dhu! Àpɛ́ nyalʉ́ yà dhu-ngbɔ̀!»

22 Kɔ̀rɨ́ dhu kɔ́rɔ́ nɨ́pbì ì rɔ̀yá dhu nɨ́ 'ɨnza rádʉ̀ atdí-gʉ̀na tɨ́ ka kɔ̀nzì kasʉ ì nɨ̌ rɔ̀ dhu. Ndɨrɔ̀ ɨ dhu kɔ́rɔ́ nɨ́ ìndrǔ tɔ́ ʉyátá mà, ìndrǔ rʉ̌dhěna dhu mànà kɛ̀lɛ̌.

23 Obhó tɨ́, kɔ̌kɔ̀ ɨ ʉyátá rɨ̌ 'àlǎ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɔ́fɔ̀ bhěyi. Ɨ ʉyátá rɨ̌ ìndrǔ àvɨ̌ rʉ̀lɛ̌ ndì ndòzè dhu-tsí kɛ̀lɛ̌, ràdɨ yɔrɔwà tɔ́ ɔ́fɔ̀ bhěyi rɨ́ ndàlǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ràbhʉ

ngbɔ̌na ràbà àpbɛ̀ Kàgàwà-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ ʉyátá rɨ̌'ì mbǎ tɨ̌ya nà, abádhí rǎbhʉ̌na ìndrʉ̀ rɔ̀nzì nɨ́ ì ɨ́ atdyúya òho dhu-tsí kɛ̀lɛ̌ nɨ́dhunɨ̌.

3

Krɨ́stɔ̀, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì alɛ, náafí nózè dhu ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu

1 Nyɨ̌ nyapɛ́ ì'ì ɨwà nyɨ̌ nyʉngbɛ nyɨ̌ atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà dhu tɨ́, nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌mɛ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì dhu, yà Krɨ́stɔ̀ arádɨ Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀ ɨ.

2 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌lɨ afíkʉ atdídɔ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu dɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ nyɨ̌lɨ afíkʉ yà adzɨ ɔ̌ dhu dɔ̌.

3 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ́vɛ wà, Kàgàwà ràdʉ̀ nyǎbhʉ nyʉ̌ngbɛ nyɨ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Nɨ́ kòmbí, nyɨ̌ nyórù wà fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̌nga atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà Kàgàwà-nyʉtsì.

4 Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ fʉ̀kʉ́ obhóná ípìrɔ̌nga. Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ ndàvɨ̌ kpangba tdɨ́tdɔ̌ nɨ́nganɨ́, nyɨ̌ mà átɔ̀ nyɨ̌ nyavìya nyɨ̌ atdíkpá kà mànà, kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌.

5 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kyè yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsí kǎkà nyʉkʉtsì arɨ́'ì: mʉ̀nyɔ̀nì t'ɔ́nzɨta mà, Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌ ka kɔ́tɨ̀ dhu mà, alɛ-nyɨ̀ rɨ̌wʉ nɨ̌ nzɛ́rɛ dhu-atdyú t'óhota mà, ndɨrɔ̀ ongyéngá-atdyú t'óhota mànà. Ndɨ ongyéngá-atdyú t'óhota rɨ̌'ì àdhàdhì yà sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ ka kɨ́ dhu bhɛ̌yi.

6 Kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà bhà nàwí nɨ́ísɨ́ya yà ì̀nzɨ̌ arɨ́ tsʉ̀ná dhu ì̀rɨ alɛ dɔ̌.

7 Angyi, nyɨ̌ nyongónà dhu ɔ̀nzì ndɨ dhu bhɛ̌yi, yà ɨ nzɛ́rɛnga-ɔbì náasè dʉ̀kʉnǎ nɨ́nganɨ́.

8 Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌pfo kǎkà dhu-tsí kɔ́rɔ́ nyʉkʉtsì rɔ̀. Ɨ dhu nɨ́: nàwí ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyɨ́ dhu, ʉ̀kʉ́nga rɨ̌ ndɨ̀wa dhu, nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyɨ́ dhu, ìndrʉ̀ ʉ̀dhʉ̌ nyɨ̌ nyɨ́ dhu, ndɨrɔ̀ ìndrʉ̀ nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ dhu ʉ̀nɔ nɨ̌ ɔtɛ-tɨdɔ̀ rǎhʉ likʉ ɔ̀ rɔ̀ dhu.

9 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌nɔ̀ tìtɔ̀ fʉ̌kʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyípfo wà yà angyi nyɨ̌ nyɨ'ì nà fʉ̀kʉ́ ìndrʉ̀-ayɨ́ tó ɔ́fɔ̀ nyʉkʉtsì rɔ̀, pbìndà mʉ̀tsɔ mànà,

10 nyǎdʉ̀ ìndrʉ̀-ɔwʉ́tá tó ɔ́fɔ̀ nʉ́fɔ rʉ̀kʉ́. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nɨ́ ìndrʉ̀-ɔwʉ́tá. Kàgàwà, yà àlɛ̌ nabhɔ̀lɔ̀ alɛ, náarɨ́ nyǎbhʉ̌ nyɔ̌ngò ìndrʉ̀-ɔwʉ́tá tɨ́ bìlɨ̌nganà. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyádʉ̀ àmbɛ nyʉ̌lɨ dɔ̌ kà bhɛ̌yi atdídɔ̌, nyǎdʉ̀ kʉ̀nɨ mbɛ̌yi nyʉ́.

11 Nɨ́ wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ì̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mà, Pbàyàhúdí mànà ɔ̌nga ʉ̀ndɔ ka kɨ́ dhu-tɨ̀ rɨ̌'ì ì̀mbǎ. Kà rɨ̌'ì ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ ɔnzɨyánga ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ alɛ mà nzínzì ɔ̌, ɨnzá ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɔnzɨyánga alɛ mànà, ɨwà ɨnga nʉ́nɨ akɛ alɛ mà nzínzì ɔ̌, ɨnzá ɨnga nʉ́nɨ akɛkpá màtɨ́ alɛ mànà, ndɨrɔ̀ ɨnɔ tɨ́ arɨ́'ì alɛ mà nzínzì ɔ̌, ì̀tɨ́rɔ̀ arɨ́'ì dɔ̀yá alɛ mànà. Obhó tɨ́, Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ idzi nɔ́nyʉ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ kà rɨ̌'ì ì̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà yà ndɨ̀ ná'ù nyʉtsì.

Kànɨsà ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ àkǎ 'òkò tɨ́ nzínzìya ɔ̌ dhu

12 Nɨ́rɔ̀ nyɨ̌ yà Kàgàwà óvò fɨ̌ndà alɛ tɨ́ rɔ̀, nyɨ̌ nɨ́ kàbhà alɛ, yà atdídɔ̌ kɔ̌zè alɛ. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì nà nɨ́ ɨzʉ àbà nyɨ̌ nyɨ́ ìndrʉ̀ dɔ̌ nɨ̌ afíkʉ, ídzìnga ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyɨ́ ìndrʉ̀ tɔ̀ nɨ̌ afíkʉ, yɔrɔwà nà nyɨ̌ nyóko nɨ̌ afíkʉ, ì̀yɔ̀nga ɔ̌ nyɨ̌ nyóko nɨ̌ afíkʉ, ndɨrɔ̀ dhu-dzi òndù nyɨ̌ nyɨ́ nɨ̌ afíkʉ.

13 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ndù dzìkʉ nzínzìkʉ ɔ̌. Ndɨrɔ̀ ɔdhì̀kʉ ɔ̀bhʉ nyɨ̌ nyɨ́ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu nà nyɨ̌ nyì'ì rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù dhu ʉ̀bà rɔ̌ fʉ̌kʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌, àdhàdhì Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nʉ́ʉbà dhu fʉ̌kʉ̀ dhu bhɛ̌yi.

14 Ròsè kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ dhu dɔ̀nǎ, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì àzè nà. Obhó tɨ́, àzè náarɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ alɛ ùngbò rì'ì atdí alɛ nyʉ́ tɨ́.

15 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì Krɨ́stɔ̀ bhà màrʉ̀ngà nà afíkʉ ɔ̀. Obhó tɨ́, Kàgàwà únzì nyɨ̌ nyɨ̌'ì ndɨ màrʉ̀ngà nà, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ'ɨ tɨ́ atdí alɛ-ngbɔ̀ tɨ́. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì ɔ̀tsɔ̀ àdʉ̌ arɨ́ Kàgàwà tɔ̀ alɛ tɨ́.

16 Krístɔ̀ bhà Ɔtɛ àkǎ ndàdɨ abhɔ nyʉ́ nzínzìkʉ ɔ̌. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù dhu ùdhe rɔ̌ fʉ̌kʉ̀, nyǎdʉ̀ sedzà ùbho fʉ̌kʉ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nyʉ́ nà. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù adyi ʉ̀yʉ̀ rɔ̌ Kàgàwà tɔ̀ atdí afíkʉ nyʉ́ nà, nyǎdʉ̀ òwu ɔ̀tsɔ̀ àdu rɔ̌ kà tɔ̀ Zàburì mà, ilèta tɔ́ adyi mà, Ɨlɨ́lǎ Alafí rɨ̌ nyǎbhʉ̌ nyʉ̌yʉ̀ ngʉ̌kpà adyi mànà ɔ̌.
17 Ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ dhu mà nyɨ̌ nyɔ́nzɨna, ɔ̀tɛ̌-kʉ ɔ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ mʉ̀tsɔ̌kʉ ɔ̌ màtɨ́, nákǎ nyɔ̌nzɨ̀ kɔ́rɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌, nyǎdʉ̀ òwu ɔ̀tsɔ̀ àdu rɔ̌ Àba Kàgàwà tɔ̀ kɔ̌tù ɔ̌.

Fɨ̌-dzá pbàkrɨ́stɔ̀ àkǎ 'òkò tɨ́ dhu
(Ɛ̀fɛ 5.22-33; 6.1-9; 1Tì 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pɛ́ 2.18-25; 3.1-7)

18 Nyɨ̌ vèbhálɛ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɨ̀ fʉ̀kʉ́ kpabhálɛ-tsʉ̌ dhu àkǎkǎ dhu bhěyi, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-ɔ̀nzɨ̌.
19 Nyɨ̌ kpabhálɛ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zè fʉ̀kʉ́ vèbhálɛ, ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ òwu òko rɔ̌ abádhí mànà ɨ̀dzɔ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ̀dzɔ̀ ngbɔ̌kʉ rɔ́rɔ̀.
20 Nyɨ̌ nzónzɔ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fʉ nyɨ̌ nɔ́dhɨ̀ alɛ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌. Obhó tɨ́, wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-nyɨ̀kpɔ́ nɔ́fɔ̀ dhu.
21 Nyɨ̌ nzónzo t'ábánǎ, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌wù fʉ̀kʉ́ nzónzo àbhʉ rɔ̌ ràkɔ̌, akyɛ nyɨ̌ nyabhʉ̀na abádhí-afí rɨ̀ngyɛ̌ ɨ̀ nɨ̌.
22 Nyɨ̌ ɨnɔ tɨ́ arɨ́'ɨ̀ alɛ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fʉ yà adzɨ ɔ̌ fʉ̀kʉ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌. Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌fʉ abádhí yà abádhí rɨ̌ nyǎlǎ nyɨ̀kpɔ́ya ɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, àdhàdhɨ̀ abádhí-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nyɨ̌fʉ̌ dhu bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fʉ abádhí ídzì afíkʉ nyʉ́ nà, Ádrʉ̀ngbǎlɛ ɨ̀fʉ̌ nyɨ̌ nyarɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
23 Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́nzɨna ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ dhu mà, nákǎ nyɔ̌nzɨ̀ atdí afíkʉ nyʉ́ nà, àdhàdhɨ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ dhu bhěyi, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ɨndrʉ̌ tɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ dhu bhěyi.
24 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɛ̀ dhu nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ rubhòya yà pbɨndà alɛ tɔ̀ ndɨ̀ ndʉlɨ pɛrɛ̀ tɨ́ dhu fʉ̌kʉ̀. Obhó tɨ́ Krístɔ̀, yà nyɨ̌ nyarɨ́ kàsʉ̌na ɔ̀nzɨ alɛ nɨ́ ndɨ obhónánga tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.
25 Pbɛ́tʉ̀, nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ bhà pɛrɛ̀ Kàgàwà ubhòya àdhàdhɨ̀ yà kǎnzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu-bvʉ rɔ̌, kǎrɨ́ nzɨ̌ dhu òlè ɨndrʉ̌ tɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.

4

1 Nyɨ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ̀ dhu fʉ̀kʉ́ ɨnɔ tɔ̀ obhónánga dɔ̌, ndɨrɔ̀ àkǎkǎ mʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɔ̌, nyǎdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ nyɨ̌ mà átɔ̀ nyɨ̌ ràrɨ̌'ɨ̀ ɨnè dʉ̀kʉ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ nà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀.

Pbàkrɨ́stɔ̀ àkǎ 'òkò ɨnzá àpɛ̀ Yěsù à'u alɛ nzínzì ɔ̌ tɨ́ dhu
(Ɛ̀fɛ 5.14-17; 6.18-20)

2 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò pɔ́tsɔ́ ɨtsɔ̀ta ɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dɔ̀ Kàgàwà rǎdʉ̌na fʉ̌kʉ̀ dhu ɔ̀tsɔ̀ àdʉ̌ nyɨ̌ nyɨ́ kà tɔ̀ rɔ́rɔ̀.
3 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ dɔ̀ká átɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà angbɛ tɨ́ pbɨndà Ɔtɛ ɔ̀vɔ mǎ mɨ́ ɨndrʉ̌ tɔ̀ nɨ̌ otu fǎkà. Ndɨ Ɔtɛ nɨ́ Krístɔ̀ nàndà Ɔtɛ, yà ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ ongónà àdɨ. Wɔ̀ ndɨ Ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́'ɨ̀ kòmbí imbi ɔ̀.
4 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̀tsɔ̀ nyɨ̌ dùdú, ndɨ́nɨ̌ ma mara tɨ́ kɔ̀vɔ̀ rɔ̌ kpangba, àdhàdhɨ̀ kàkǎnà mɔvɔ̀ dhu bhěyi.
5 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ mʉ̀tsɔ nà ɨnzá àpɛ̀ Yěsù à'u alɛ-ɔ̀nzɨ̌, nyɔ̌wù ídzìnga ɔ̀nzɨ rɔ̌ abádhí tɔ̀ nyɨ̌ nyàbà kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌.
6 Ɔ̀tɛ̌kʉ àkǎnà ndɨ'ɨ̀ ɨnga nɔ̀fɔ̀ ɔtɛ tɨ́ bìlɨ̌ngana, ndàdʉ̀ òvù iko nɨ̌ ka kɔ̀sɨ̀ dhu bhěyi. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù ɔtɛ àdu rɔ̌ ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà tɔ̀ àkǎkǎ dhu bhěyi.

Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta
(Ɛ̀fɛ 6.21-22)

7 Ɨma nàndà kɔ́rɔ́ dhu nɔ́vɔ rɨ́ fʉ̌kʉ̀ nɨ́ àlɛ̌ t'ádɔ̀nà Dòkíkò. Àbadhi nɨ́ atdídɔ̌ ma
mózè alɛ, atdídɔ̌ pbɨndà kasʉ nɨ́fʉ kasʉtálɛ, ndɨrɔ̀ atdíkpá mǎ márɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù
bhà kasʉ ɔ̀nzɨ mànà alɛ.
8 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mòvì ka tɨkʉ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ mǎ mʉ́da ɔ̀ná dhu nɔvɔ tɨ́ fʉ̌kʉ̀,
ndàdʉ̀ afíkʉ àbhʉ ròtsì ɔbɨ.
9 Ma mòvì abádhí atdíkpá atdídɔ̌ ma mózè, ndɨrɔ̀ atdídɔ̌ ndì nɨ́fʉ àlɛ̌ t'ádɔ̀nà
Ɔ̀nɛ̀sɨ̌mò mànà. Ndɨ Ɔ̀nɛ̀sɨ̌mò nɨ́ àwú fʉ̌rábvʉ̌ alɛ. Abádhí nɨ́ ɨ rɨ́ ɨrɔ́ ì nɔ́nzì kɔ́rɔ́
dhu àwɛ̌ fʉ̌kʉ̀.
10 Ɔdhìdu Àsìtarɨkɔ̀, yà atdíkpá ka kúsɔ̌ mǎ mànà alɛ, nóvì nyɨ̌. Ndɨrɔ̀ Mǎrkɔ̀,
Bàrnabà t'ádɔ̀nà nóvì nyɨ̌ átɔ̀. Nyɨ̌ nyábà wà Mǎrkɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ ma mʉ́nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu.
Nɨ́ fʉ̌rábvʉ̀ kà rǎrà àhʉ rɔ̀, nyàkɔ ka mběyi.
11 Ndɨrɔ̀ Yěsù, yà Yèsitò tɨ́ kátɨna alɛ, nóvì nyɨ̌ átɔ̀. Kǎkà Yěsù ná'ù Pbàyàhúdí nzínzì
ɔ̌, kɔ̌kɔ̀ ɨbhʉ alɛ kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ɨ atdíkpá arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɨma mànà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ kamà
Kàgàwà bhà Idzi-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ abádhí nɨ́ ɨ afídu nópè.
12 Fʉ̌rábvʉ̌ alɛ Ɛ̀pafrà nóvì nyɨ̌ átɔ̀. Ka nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà kasʉtálɛ. Kǎrɨ́ nzɨ̌ ndìngyɛ̌
ndìtsɔ̀ ndì ndɨ́ dʉ̀kʉ́ bìlǐnganà rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyikò tɨ́ pɔ́tsɔ́ fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɔ'ɔ́
tɨ́ afíkʉ ɔ̀nǎ rɔ̀, nyǎdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà-afí òzè kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀nzì dɔ̌.
13 Ma mɨ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀ matɨ, kà rarɨ́ ndùgye atdídɔ̌ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀.
Ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ ndùgye Làwòdikiyà mà Hìyèràpolì mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ arɨ́'ì pbàkrɨ́stɔ̀-okú dɔ̀
rɔ̀.
14 Lukà, yà atdídɔ̌ àlɛ̌ kózè àlɛ̌ tɔ́ mʉ̀ngangà mà, Dɛ̌mà mànà nóvì nyɨ̌.
15 Òvì nyòvì Làwòdikiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ì àlɛ̌ t'ádɔ́na pbàkrɨ́stɔ̀, atdíkpá Nifà mà, yà pbɨ
ɨdzá arɨ́ 'ùndǔ pbàkrɨ́stɔ̀ mànà.
16 Yàrɨ́ bhàrʉwà ka kɔzʉ́na gukyè nzínzìkʉ ɔ̌, nɨ́ nyɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ ɔbɨ, kɔzʉ̀ ka átɔ̀
Làwòdikiyà ɔ̌ kànɨsà ɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌, tɨkʉ ɔ̀nǎ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zʉ̀ wɔ̀ ndɨ kànɨsà ɔ̌
bhà tɔ̀ ma mándǐ bhàrʉwà átɔ̀.
17 Ɔ̀vɔ nyɔ̀vɔ dhu Àrkipò tɔ̀ nyǎtɨ: kà ràkǎ ndàndà nga mběyi yà fɔná Ádrʉ̀ngbǎlɛ
Yěsù ábhʉ kasʉ nà, ndɨ́nɨ̌ ndadʉ̀ tɨ́ kɔ̀nzì mběyi.
18 Ɨma Pɔlɔ̀, ma màndǐ dhu ɔtsʉ́du nyʉ́ nɨ̌, movì nyɨ̌ nɨ̌. Àpɛ́ nyàdzo àdɨ ma màdɨ
imbi ɔ̀ dhu rɔ̌ rɔ̀. Kàgàwà àkǎ ndàso nyɨ̌!

Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà
ɔ̌ Kànɨsà tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ nɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Pɔlɔ̀ andí Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ bhàrʉwà. Kǎndí ka mbɛ̀mbɛ̀ imbò kumì dɔ̀ná atdí nà atɔ ʉ́dà Yɛ̌sù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀. Obhó tɨ́, Pɔlɔ̀ mà, Sílà nà náawù ùvò ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀, Pɔlɔ̀ ràdʉ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ abádhí tɔ̀ (Kas 17.1-10). Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí nɨ́ɨ'ɨ̀ abhɔ nyʉ́, pbɛ́tʉ̀ Pbàyàhúdí nyʉ́ ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ngúfe. Ngúfe ɨdhɔ dzidɔ̌, Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náadʉ̀ dhu ʉ̀ya ìndrʉ̌ tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ Pɔlɔ̀ mà, Sílà nà rʉ̌nɔna dhu nɨrɨ tɨ́.

Ɔ̌yɔ̌ atɔ dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ avì Tìmɔ̀tɛwʉ̀ ràrà Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà arɨ́ Yɛ̌sù ná'ù alɛ arɨ́ òko tɨ́ dhu andà. Nɨ́ ányɨ̀ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àrà àhʉ, ndàdʉ̀ ndàdu rɔ̀, kɨ̌tsi àtɨ̀nà Pɔlɔ̀ nɨ̌ ìnè abádhí ràrɨ̌'ɨ fɨyɔ́ a'uta nɔ́dɔ ɨ̀ arɨ́ rɔ́. Kǎtɨ átɔ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ tɔ́ ɨrɛ̀ta nínza dhu ràrɨ̌ abáya mà, ayíya mà, ndɨrɔ̀ ɔdhɨ́ya mànà nʉ́vɛ ɨnzá Yɛ̌sù àpɛ̀ ìngo rɔ́rɔ̀ dhu. Nɨ́ abádhí ràrɔ̌wu dhu ɔ̀ngʉ̀ rɔ̌ tsʉ̀yá kɔ̌kɔ̀ ʉ̀vʉ̌vɛ alɛ ralaya tɨ́ tdʉ̌ Yɛ̌sù-ngbɔ̀. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Pɔlɔ̀ náandí bhàrʉwà abádhí tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ abádhí-afí otsi tɨ́ ɔbɨ nɨ̌, abádhí ʉnɨ tɨ́ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ rɨ̌ngo dhu nɨ́ɨ'ɨya tɨ́ dhu, ndɨrɔ̀ ndɨ̀ ná'ù alɛ kɔ̌nzɨya tɨ́ dhu. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, abádhí rɨ̌ dhu à'u ìnè ɨ̀ rɨ'ɨya atdíkpá ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ mànà dhòdhódhónganà.

Bhàrʉwà-nyɨ̀tɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Pɔlɔ̀ mà rɨ̌ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ Kànɨsà nóvì dhu mà abádhí rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu mànà dhu (1.1-10).
- Pɔlɔ̀ mà anzɨ̀ kasʉ tɨ́ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ kànɨsà ɔ̌ dhu (2.1-16).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ bhà nózè ndàla dhu mà kǎvì Tìmɔ̀tɛwʉ̀ ràrà abádhí-afí òpè dhu mànà dhu (2.17–3.13).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Yɛ̌sù ná'ù alɛ ònzi ròkò Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu bhɛ̌yi dhu (4.1-12).
- Yɛ̌sù ɨ̀ a'u rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ nʉ́ʉngbɛya ɨ̀ dhu (4.13-18).
- Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ná'ù alɛ àkǎ 'òkò tɨ́ kà rɨ̌ngo ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀dɔ ɨ̀ ɨ́ ɔ̀nanǎ dhu (5.1-22).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ òvì dhu (5.23-28).

Pɔlɔ̀ mà rɨ̌ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ Kànɨsà nóvì dhu

1 Ɨma Pɔlɔ̀, Sɨlìvanʉ̀, Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà, mǎ màndɨ̌ yàrɨ́ bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀, Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà tɨ́rɔ̀. Nyɨ̌ nɨ́ Àba Kàgàwà bhà alɛ, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ. Nɨ́, Kàgàwà àkǎ ndàso nyɨ̌, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̌.

2 Mǎ márɨ́ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ̌ bìlɨ̌nganà Kàgàwà tɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, mǎdʉ̀ àmbɛ nyɨ̌rɛ̀ dɔ̌ fàká ɨtsɔ̀ta ɔ̌.

3 Ndɨrɔ̀, mɨ̌tsɔ̀ mǎ mɨ́ àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, mǎ máróngo ɨrɛ̀nà ɨ̀nzɨ̌ mǎ mʉ́bhana rɔ́rɔ̀ dhu nɨ́, fʉ̀kʉ́ a'uta-kàsʉ̌ mà, fʉ̀kʉ́ àzè arɨ́ nyǎbhʉ nyɔ̀nzì kasʉ tɨ́ dhu mà, ndɨrɔ̀ nɨ́, nyɨ̌ nyá'ù dhu ɔbɨ nyʉ́ nà ìngo àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ringoya dhu.

4 Adɔ́dʉ̌, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, mǎ mʉ̀nɨ dhu Kàgàwà rózè wà nyɨ̌, ndɨrɔ̀ kà róvò wà nyɨ̌, nyɨ̌'ɨ̀ pbɨndà alɛ tɨ́.

5 Obhó tɨ́, yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mɔ́vɔ̀ fàká Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɨ́ mǎ mɔ́vɔ̀ nzá ɔtɛ ɔ̌ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, mǎ mɔ́vɔ̀ ka Ɨlɨ̌lǎ-Alafí bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, kàbhà mʉ̀dzʉ̀nà mànà nɨ̌, mǎdʉ̀ dhu à'ù wɔ̀ mǎ mɔ́vɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu ràrɨ̌ obhó dhu nyʉ́. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌ mǎ mókò dhu nábhʉ ídzìnga fʉ̌kʉ̀ dhu.

6 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, fʉ̀kʉ́ okota nɔ́fɔ̀ ndì fàká okota nà, ndàdʉ̀ ndɔ̀fɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà adɨta nà. Ndɨrɔ̀, ábhɔ̌ àpbɛ̀ nyʉ́ ɔ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyádʉ̀ Kàgàwà bhà ɔtɛ nákɔ, ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí nɨ́rǎ nyɨ̌ nɨ̌ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà.

7 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, yà nyɨ̌ nyɔ́nzɨna dhu nádɨ wà ídzì ɔ́fɔ̀ tɨ́ Màkɛ̀dɔ̀nɨyà mà Àkayà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀.

8 Obhó tɨ́, fʉ̌rábvʉ̌ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù dɔ̌ rɔ́tɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́ndɔ̀ ndì nɨ̌. Kʉ̌ndɔ̀ nzá ndì Màkɛ̀dɔ̀nɨyà mà Àkayà mànà ɔ̌ tɨ́, pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyá'ù Kàgàwà tɨ́ dhu-ɔ̀yɨ̌ nákǎ ábhɔ̌ ngari nyʉ́ ɔ̌. Nɨ́, wɔ̀ dhu dɔ̌ mǎ mʉ́nɔna tdɨ́tdɔ̌ dhu rɨ̌'ì mbǎ.

9 Ndɨrɔ̀, ìndrǔ rǒwu àwɛnà rɔ̌ dhu nɨ́, fʉ̌rábvʉ̌ mǎ mówù ùvò tɨ́ dhu. Ndɨrɔ̀, abádhí rǒwu àwɛnà rɔ̌ dhu nɨ́, nyɨ̌ nyʉ́gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyǎ'ù Kàgàwà, nyǎdʉ̀ sànamʉ̀ nʉ́bhà dhu. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyárɨ́ ípìrɔ̌nga mà obhónga mànà tɔ́ Kàgàwà-kàsʉ̌ nɔ́nzɨ.

10 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyárɨ́ Kàgàwà t'Ídhùnà, Yěsù rǐngo ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ dhu nɔ́dɔ. Ndɨ Yěsù nɨ́ ndɨ Kàgàwà ábhʉ rìngbɛ̀ ndì ibhu ɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ nʉwʉ̀ tɨ́ yà rɨ́rà ìndrǔ-ànyǎ t'ítdɨ̀ta tɔ́ pbɨndà nàwí ɔ̌ rɔ̀.

2

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ dhu

1 Adɔ́dǔ, nyɨ̌ nyʉ́ mà nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu ɨnzá mǎ rówù ùvò kɔkɔ́rɔ̀ fʉ̌rábvʉ̀.

2 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu átɔ̀, tdʉ̌ mǎ mowu ùvò fʉ̌rábvʉ̀ rɔ̀, mǎ rábà àpbɛ̀, kadʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ mǎ nɨ̌ Fìlipì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ábhɔ̌ àpbɛ̀ nzínzì ɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Kàgàwà ábhʉ afíka ròtsì ɔbɨ, mʉ̌nɔ̀ pbɨndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ fʉ̌kʉ̀.

3 Obhó tɨ́, yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́yǎ dhu nɨ́'ì nzɨ̌ afátá, ka nɨ́'ì nzɨ̌ nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta mà, ndɨrɔ̀ ka nɨ́'ì nzɨ̌ ʉtrátá mà.

4 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà ɔ́zʉ̀ ndɨ mǎ ɨwà mǎ màkǎ mʉ̌nɔ̀ pbɨndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ìndrǔ tɔ̀ alɛ tɨ́. Nɨ́ mǎ mɨ́ nzɨ̌ ádʉ̀ kʉ̀nɔ̀ ìndrǔ-nyɨ̀kpɔ́ nɔfɔ́ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ mǎ mádʉ̀ kʉ̀nɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔfɔ́ tɨ́. Ka nɨ́ ndɨ alɛ-afí-tsì dhu mà nʉ́nɨ̌ arɨ́ alɛ.

5 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu ɨnzá mǎ rʉ́hà ìndrǔ akɛkpá màtɨ́ ɔ̀tɛ̌ka ɔ̌. Ndɨrɔ̀ ɔ̀tɛ̌ka ɔ̌, mǎ mɔ́nɛ̀ nzá ìndrǔ-fɔ́ mǎ mɨ́ dhu òngyè dhu. Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ yà mǎ mʉ́nɔna dhu tɔ́ ngàmbì.

6 Ndɨrɔ̀ mǎ manɛ̀ nzá ìndrǔ rɨ̌ mɨ̌fʉ̌ dhu, ìmbǎ rɨ̀'ì nyɨ̌ nyʉ́ màtɨ́, ìmbǎ rɨ̀'ì ngʉ̌kpà alɛ màtɨ́. Mǎ mɨ́'ìyana ìnè mǎ'ɛ mǎ dʉ̀kʉ́ àzèmbè Krístɔ̀ bhà uvitatálɛ nyʉ́ nɨ́ mǎ rɔ̀.

7 Pbɛ́tʉ̀ mǎ mádʉ̀ òko nzínzìkʉ ɔ̌ yɔrɔwà nyʉ́ nà. Àdhàdhɨ ndì ndaróngùna inzo nózè ɨngba-tsánà bhěyi,

8 mǎ mózè nyɨ̌ atdídɔ̌. Nɨ́, mǎ mazè nzá mʉ̌nɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ kɛ̀lɛ̌ fʉ̌kʉ̀, pbɛ́tʉ̀ atdyúka nadʉ̀ ì'ì átɔ̀ mǎdzi fàká ípìrɔ̌nga nyʉ́ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, fàká àzè nɨ́trɔ̌ ndì abhɔ nyʉ́ fʉ̌kʉ̀ nɨ́dhunɨ̌.

9 Adɔ́dǔ, nyɨ̌ nyìrɛ̀ wà mǎ mɔ́nzì kasʉ tɨ́ dhu mà, yà mǎ mábà àpbɛ̀ mànà. Mǎ mówù Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ rɔ̌ fʉ̌kʉ̀ àzèmbè mǎ mɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ adyíbhengá, ndɨrɔ̀ kúbhingá màtɨ́ rɔ́rɔ̀, akyɛ mǎ mowuna ì'ì ànɔ̀ tɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ dɔ̌ màtɨ́ nɨ̌.

10 Nyɨ̌, Yěsù ná'ù alɛ tɨ́rɔ̀, mǎ mókò nzínzìkʉ ɔ̌ ɨ̀lɨ̀lǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, àkǎkǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ndɨrɔ̀ ìmbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu rɨ̌'ì ɔ̀nà ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Nyɨ̌ nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì, ndɨrɔ̀ Kàgàwà nɨ́ átɔ̀ ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì.

11 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu átɔ̀ mǎ rókò kɔ́rɔ́ nzínzìkʉ ɔ̌ alɛ mànà àdhàdhɨ inzo t'ábanà mà náaróko pbɨ inzo mànà dhu bhěyi.

12 Mǎ mówù dhu ʉ̀yǎ rɔ̌ fʉ̌kʉ̀, mǎdʉ̀ òwu afíkʉ òpè rɔ̌. Ndɨrɔ̀, mǎ mówù nyǒnzì rɔ̌ ɔbɨ nyʉ́ nà, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyubhì tɨ́ Kàgàwà ózè dhu bhěyi. Ndɨ Kàgàwà nɨ́ ndɨ nyɨ̌ núnzì ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyotsú tɨ́ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi ɔ̀, nyǎdʉ̀ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nála.

13 Ndɨrɔ̀, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ yà ɨ̀nzɨ̌ mǎ mɨ́ mɨ̌ngyɛ̌ rɔ́rɔ̀ mǎ márɨ́ ɔ̀tsɔ̀ nábhʉ̌ nɨ̌ Kàgàwà tɔ̀ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu: Nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀ yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́nɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀. Nɨ́, nyɨ̌ nyǎdʉ̀ kàkɔ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ìndrʉ̌-li'ɔ̀ rɔ̀ àhʉ ɔtɛ bhɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyákɔ ka Kàgàwà-li'ɔ̀ rɔ̀ àhʉ ɔtɛ bhɛ̌yi. Nɨ́, ndɨ ɔtɛ nɨ́ Kàgàwà bhà Ɔtɛ. Ndɨ ɔtɛ nɨ́ ndɨ nyʉkʉtsì rɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ nyɨ̌ Yɛ̌sù ná'ù alɛ tɨ́rɔ̀.

14 Adɔ́dʉ̌, ndɨ dhu nɨ̀tɛ̀ dhu nɨ́, yà Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌, Kàgàwà bhà kànɨsà ɔ̌ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ná'ù alɛ rɔ̌ ndɨ̀ nanzɨ̀ dhu, nɔ́nzɨ wà ndɨ̀ átɔ̀ rʉ̀kʉ́ dhu. Nyɨ̌ nyábà àpbɛ̀ fʉ̀kʉ́ pbìrì ɔ̌ bhà nyʉ́ fɔ́, àdhàdhɨ̀ abádhí náabà àpbɛ̀ ɨnzá Yɛ̌sù ná'ù Pbàyàhúdí-fɔ́ dhu bhɛ̌yi tɨ́.

15 Ɨ Pbàyàhúdí nɨ́ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nabhʉ̀ kohò, ɨ̀ ràdʉ̀ pbànábí nábhʉ kɔkyɛ̀. Abádhí nɨ́ ndɨ rɔ̀ká ávu. Abádhí rɔ̌nzɨna dhu arɨ́ nzɨ̌ Kàgàwà-nyɨ̀pkɔ́ nɔ́fɔ̀, ndɨrɔ̀ abádhí nóngò kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ òmvʉ̌ tɨ́.

16 Abádhí arɨ́ tsʉ̀ka àpà 'ʉ̀tɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ mǎ mɔvɔ tɨ́ ɔ̀gʉ̀ tɔ́ ɔtɛ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ pbàyàhúdí tɔ̀, akyɛ abádhí adʉ̀na ʉ̀gʉ nɨ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, abádhí nísɛ̌ yà angyangyɨ ɨ̀ arɔ́nzɨna fɨ̀yɔ́ nzɛ́rɛnga-bvʉ. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà bhà nàwí rɨ̌sɨ̌ ɨ̀sɨ̌ abádhí dɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ bhà nózè ndàla dhu

17 Adɔ́dʉ̌, ka kʉ̀tʉ mǎ mʉ̌bhǎ mǎ nyɨ̌ mànà alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ídɔ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ alɛ-afí ɔ̀nǎ rɔ̀, àlɛ̌ kɨ́'ì ìnè atdíkpá. Atdyúka nyʉ́ nɨ́'ì àlɛ̌ ràla àlɛ̌ nyɨ̌ mànà. Nɨ́ mǎ mɔ́nzɨ̀ kɔ́rɔ́ ɔbɨ ndɨ́nɨ̌ ndɨ dhu náaká tɨ́ fǎkà.

18 Ndɨ dhu ɨ̀tɛ̀ rɨ́ dhu nɨ́, mǎ mómvù mǎ mɔ̌wù fʉ̌rábvʉ̀. Ndɨrɔ̀ ɨma nyʉ́ Pɔlɔ̀, ma mómvù wà dhu ibí-gʉ̀na nyʉ́, ndɨ́nɨ̌ ma mara tɨ́ fʉ̌rábvʉ̀. Nɨ́, pfɔ̀mvɔ Sìtanì ádʉ̀ ndɨ otu nʉ́tɔ̀ rɔ̀ká.

19 Nɨ́rɔ̀, ádhɨ mà nyʉ́ ndɨ fàká a'uta rɨ̌'ì dɔ̀yá? Ádhɨ mà nyʉ́ ndɨ ɨdhɛ̀ka rɨ̌ ndɨ̀ka okúya dɔ̀ rɔ̀? Ndɨrɔ̀, fàká mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà nɨ́ àdhɨ mà? Nɨ'ɨya tɨ́ obhó nyɨ̌ ndɨ, yà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ngo nɨ́nganí?

20 Obhó nyʉ́, okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ mǎ márɨ́ mɨ̌lè, ɨdhɛ̀ka ràdʉ̀ ndɨ̀ka nɨ̌.

3

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ òvì ràrà Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ bhà-afí nópè dhu

1 Ádzɨ̌ mǎ mɨ́ ɨnga ɔ̀dɔ dhu nɨ́ngyɛ̌ mǎ rɔ̀, mǎ mála dhu mǎ ràkǎ mɔ̌kò vɨ̌ka dɔ̌ rɔ̀ Àtɛnɛ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

2 Nɨ́, mǎ mádʉ̀ adɔ̀kà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nóvì ràrà fʉ̌rábvʉ̀. Àbadhi nɨ́ ndɨ Kàgàwà bhà ɨnɔ, yà atdíkpá mǎ márɨ́ Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ rɔ́tɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ mànà ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ. Nɨ́ mǎ móvì ka fʉ̌rábvʉ̀, ndɨ́nɨ̌ afíkʉ nabhʉ̀ tɨ́ ròtsì ɔbɨ ndàdʉ̀ nyɨ̌dì fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌,

3 ndɨrɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ yà kòmbí nyɨ̌ nyábàna àpbɛ̀ adʉ̀ tɨ́ atdí alɛ mà nábhʉ rʉ̀bhà pbìndà a'uta. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu, àlɛ̌ ràrɨ̌ ndɨ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ nábà àbà.

4 Ndɨrɔ̀, fʉ̌rábvʉ̀ mǎ mɨ́'ì ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, mǎ mɔ́vɔ̀ wà dhu fʉ̌kʉ̀ mǎtɨ: àlɛ̌ ràrɨ̌ àpbɛ̀ nábà. Nɨ́, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu ɨ dhu ràrɨ̌ kɔ̌kɔ̀ rɨ́ 'ɔ̀nzɨ.

5 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ɨma nyʉ́ mà átɔ̀ ma mítdègu mɨngyɛ̌ ɨnga t'ɔ́dɔta nɨ̌, nɨ́ ma móvì Tìmɔ̀tɛwʉ̀ ràrà fʉ̌rábvʉ̀. Ma móvì ka ndɨ́nɨ̌ adʉ̀ tɨ́ ìngo nyɨ̌ nyáróko tɨ́ fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌ dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ nà idù. Obhó tɨ́, ma mɔ́nzɨ̀ ɔdɔ̀na dhu nɨ́, akyɛ ʉtrátába Sìtanì rǎdʉ̀ àrà nyʉ̌tra, ɔbɨ̀ka ràdʉ̀ àwɨ̌ kɔkɔ́rɔ̀ dhu.

Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àdu ndɨ nà màkʉ̌rʉ̀ rɨ̌ Pɔlɔ̀-ɨdhɛ̀ nábhʉ̌ rɨ̀ka ndɨ dhu

6 Pbɛ́tʉ̀, kòmbí Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nɨ́rà wà àhʉ fʉ̌rábvʉ̀ rɔ̀. Nɨ́, kàwɛ wà ídzì dhu nyʉ́ fʉ̀kʉ́ a'uta mà, fʉ̀kʉ́ àzè mànà dɔ̌. Kàtɨ, atdídɔ̌ nyɨ̌ rarɨ́ mɨ̌rɛ̀ bìlɨ̌nganà, ndɨrɔ̀ atdyúkʉ nyʉ́ rɨ́'ì nyǎla mǎ tdɨ́tdɔ̌, àdhàdhɨ mǎ mòzè mǎ ràla nyɨ̌ átɔ̀ tdɨ́tdɔ̌ dhu bhɛ̌yi tɨ́.

7 Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ adɔ́dʉ̌, yà mǎ mɨ́'ì ɔ̀ná àpbɛ̀ mà, avuta mànà nzínzì ɔ̌, fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌ nyɨ̌ nyíkò tɨ́ dhu níbhò ndɨ ɔbɨ afíka tɔ̀.

8 Kòmbí, mǎ mɨ́ mǐnè mbɛ̌yi nyʉ́, nyɨ̌ nyíkò pɔ́tsɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.
9 Ɨ́ngbà ɔ̀tsɔ̀-tɨdɔ̀ ndɨ mǎ mádʉ̀ àdunà Kàgàwà tɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, yà nyɨ̌ nyʉ́ nyɨ̌ nyàbhʉ ɨdhɛ̀ka rɨ̀ka ndɨ̀ tɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌?
10 Kúbhingánǎ ndɨrɔ̀ adyíbhengá màtɨ́, mǎ márɨ́ mɨ̌tsɔ̀ atdyúka nyʉ́ nà Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ mǎ nabhʉ̀ tɨ́ mǎla ngbɔ̌kʉ tdɨ́tdɔ̌, mǎdʉ̀ fʉ̀kʉ́ a'uta dɔ̌ ɔ̀dɨ̀ dhu níse fʉ̌kʉ̀.
11 Kàgàwà àlɛ̌ t'Ábanà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù mànà, nákǎ ɨ̀ ràngbɛ otu fǎkà ndɨ́nɨ̌ mǎ mowu tɨ́ ùvò fʉ̌rábvʉ̀.
12 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù àkǎ ndɨ̀trɔ̌ nyɨ̌ nyózè nyɨ̌ nɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌ àzè, ndàdʉ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ nyɨ̌ nyózè nɨ̌ àzè nɨ́trɔ átɔ̀, àdhàdhɨ̀ mǎ mózè nyɨ̌ dhu bhɛ̌yi.
13 Kàkǎ ndàbhʉ afíkʉ ròtsì ɔbɨ, ndɨ́nɨ̌ adʉ̀ya tɨ́ ɨ'ɨ̀ ɨ̀lɨ̌lǎ rɔ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ afátá na àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ngo, ɨ̀ rìwʉ̌ atdíkpá rɔ̀ná alɛ mànà nɨ́nganí.

4

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Yɛ̌sù ná'ù alɛ ònzi ròkò Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu bhɛ̌yi dhu

1 Adɔ́dʉ̌, ngǎtsi dhu nɨ́, mǎ mɔ́vɔ̀ wà nyɨ̌ nyàkǎnà nyʉ̌bhi Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ́fɔ̀ rádʉ̀ dhu bhɛ̌yi dhu fʉ̌kʉ̀. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyárɨ́ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ. Nɨ́, kòmbí mǎ mònzì fʉkʉ́, mǎdʉ̀ ʉ̀yanà fʉ̌kʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ rɔ̌ dhu nɨ́ yàrɨ́: Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ ka mbɛ̌yi nyʉ́ ròsè.
2 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́yǎ ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi dhu-tɨdɔ̀ mà rɨ́rà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù bhà rɔ̀.
3 Kàgàwà ózè dhu nɨ́, nyɨ̌lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌, ndɨrɔ̀ nɨ́ nyɔ̌dɔ̀ nyɨ̌ mʉ̀nyɔ̀nɨ rɔ̌ rɔ̀.
4 Ndɨrɔ̀ kɔ̌zè dhu nɨ́, ngǎtsi alɛ rɔ̀dɔ̀ ngbɔ̌na ɨlátá ɔ̌ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨfʉta mànà dhu ɔ̌,
5 ɨ̀nzɨ̌ ndàbhʉ ndɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ ràtdʉ̌ afína yà ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ náarɔ́nzɨna dhu bhɛ̌yi.
6 Wɔ̀ ndɨ mʉ̀tsɔ-tɨdɔ̀ ɔ̌, dhu àkǎ nzá atdí alɛ mà rɔ̀nzɨ nzɛ́rɛnga ɔdhɨ̀nà rɔ̌, ndùpò pbɨ̀ndà ara dɔ̀. Obhó tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nɨ́ɨtdɨ̀ya kɔ́rɔ́ ɨ dhu bhɛ̌yi dhu-ànyǎ yà angyinǎ rɔ̀ mǎ mʉ́nɔ̀ fʉ̌kʉ̀, mǎdʉ̀ ʉ̀yanà mbɛ̌yi nyʉ́ fʉ̌kʉ̀ dhu bhɛ̌yi.
7 Obhó tɨ́, Kàgàwà núnzì nzá àlɛ̌ mʉ̀nyɔ̀nɨ t'ɔ́nzɨta tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kʉ̌nzì àlɛ̌ ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ koko tɨ́ ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ tɨ́ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌.
8 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, yàrɨ́ ʉyátá nɔ̀dhɔ̀ alɛ, nɔ́dhɔ̀ nzá ìndrʉ̌-tsʉ̌ dhu, pbɛ́tʉ̀ kɔ̀dhɔ̀ dhu nɨ́ Kàgàwà bhà ʉyátá. Ka nɨ́ ndɨ pbɨ̀ndà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí níbho arɨ́ fʉ̌kʉ̀.
9 Yɛ̌sù ná'ù alɛ rɨ̌ 'òzè nzínzìya ɔ̌ dhu dɔ̌, nyɨ̌ nyɨ́'ɨ̀ mbǎ fʉ̌kʉ̀ ka kɨ́ dhu àndɨ̌ dhu-atdyú nà. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ́ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà nyɨ̌ nyádʉ̀ nyɔ̌zè nzínzìkʉ ɔ̌ tɨ́ dhu Kàgàwà-rɔ̌.
10 Kɔ̀nɨ̌ ndɨ dhu kɛ̀lɛ̌ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyarɔ́nzɨna Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ arɨ́'ɨ̀ Yɛ̌sù ná'ù alɛ-rɔ̌ kɔ́rɔ́. Nɨ́, mǎ mònzì nyɨ̌ nyɔ̌ngò kɔ̀nzɨ mbɛ̌yi nyʉ́ tdɨ́tdɔ̌.
11 Nyɔ̀nzɨ ɔbɨ nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̌: nyǎndà nyɨ̌ nyóko tɨ́ dhu nyɨ̌-tɨ́rɔ̀, nyǎdʉ̀ kasʉ ɔ̀nzɨ ɔtsʉ́kʉ nyʉ́ nɨ̌ dzʉ̀nàkʉ nɔnzɨ tɨ́ yà ma mʉ́yǎ fʉ̌kʉ̀ dhu bhɛ̌yi.
12 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyɔ́nzɨna dhu rǎdʉ̀ nyǎbhʉ iri alɛ rɨ̀fʉ nyɨ̌, ɨ̀mbǎ nyǎdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ìndrʉ̌ rɨ̌ dzʉ̀nàkʉ ɔ̀nzɨ dhu-atdyú nà.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu àndɨ̌ Yɛ̌sù ɨ̀ a'u rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ nʉ́ʉngbɛya ɨ̀ dhu dɔ̌ dhu

13 Adɔ́dʉ̌, mǎ mòzè nzá nyɔ̌kò ɨ̀nzɨ̌ nyʉ̌nɨ ɨwà ɨ̀ a'u Yɛ̌sù rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ dɔ̌ dhu, akyɛ nyɨ̌ nyowuya òko ɨzʉ ɔ̌, yà ɨ̀mbǎ arɨ́'ɨ̀ a'uta nà ngʉ̌kpà alɛ bhɛ̌yi nɨ̌.
14 Obhó tɨ́, àlɛ̌ ká'ù wà dhu Yɛ̌sù ravɛ̀ ndàdʉ̀ ndɨngbɛ̀. Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, Kàgàwà abhʉ̀ya kǎkà ɨwà ɨ̀ a'u Yɛ̌sù rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ, rʉ̀ngbɛ ɨ̀ átɔ̀, 'àdʉ̀ 'ùngbò Yɛ̌sù mànà.

15 Kànɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ʉnɔ dhu-bvʉ rɔ̌ mǎ mɔ́vɔna fʉ̌kʉ̀ dhu. Yěsù rǐngo dhu rǒtùna nyɨ̀kpɔ́ya nà àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ alɛ tɨ́rɔ̀, àlɛ̌ kokoya nzɨ̌ angyi ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ tɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà-otù ɔ̌.
16 Obhó tɨ́, màlàyíká dɔ̌ atdí ádrʉ̀ngbǎlɛ-tù mà, Kàgàwà bhà wàndà-tù mànà rɨ̌ ʼɨ̀rɨ rɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ níifoya ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kǎkà Yěsù Krístɔ̀ ɨ̀ aʼu rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ náadʉ̀ya ʼʉ̀ngbɛ angyi.
17 Ndɨ dhu-dzidɔ̌ nɨ́ ndɨ, yà àlɛ̌-nyɨ̀kpɔ́ nà àlɛ̌ kòtù àlɛ̌ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ rɔ̀, àlɛ̌ kadʉ̀ya ɔ̀dzɨ atdíkpá abádhí mànà àpbù ɔ̌, àlɛ̌ ràdʉ̀ àlɛ̌ òtù Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù mànà awɛ ɔ̌. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, àlɛ̌ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ kadʉ̀ya òko bìlǐnganà Ádrʉ̀ngbǎlɛ mànà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀.
18 Nɨ́, nyòngò afíkʉ nópè nzínzìkʉ ɔ̌ wɔ̀rɨ́ ɔtɛ nɨ̌.

5

Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rǐngo ɔ̀ná ɨdhɔ

1 Adɔ́dǔ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù níingoya ɔ̀ná ɨdhɔ mà, ndɨ kàsʉmɨ̀ mànà dɔ̌, nyɨ̌ nyɨ́ ɨ̀mbǎ dhu-atdyú nà mǎndǐ dhu fʉ̌kʉ̀.
2 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ́, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu mběyi nyʉ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rǐngo ɔ̀ná ɨdhɔ rɨsɨ́ya ɨnzá ka kʉ̀nɨ angyangyɨ rɔ́rɔ̀, ogbotálɛ náarótsù ɨdza kúbhingáně dhu bhěyi.
3 Yà ìndrǔ rǎtɨna màrʉ̀ngà ràrɨ̌ʼɨ̀ kòmbí, ndɨrɔ̀ ɔdɔ̀na ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu ràrɨ̌ʼɨ̀ ɨ̀mbǎ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, dhu ɨ̀nzǎ rɨ́ dhu adʉ̀ya ɨ̀sɨ̌ abádhí dɔ̌. Abádhí rǎbàna àpbɛ̀ náapíríya ndɨ̀ ndɨ̀sɨ̌ àdhàdhɨ̀ ari nà tsìbhálɛ-ɔ̀ náarɨ́ ndàpìrɨ̌ ʉgʉta tɔ̀ dhu bhěyi. Nɨ́, atdí alɛ mà nɔ́ɔgʉ́ya nzɨ̌ abádhí nzínzì ɔ̌.
4 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ adɔ́dǔ, nyɨ̌ nyɨ́ʼɨ̀ ɨ̀mbǎ ɨ́nɔ̀ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ wɔ̀rɨ́ ɨdhɔ adʉ̀ya tɨ́ nyɔ̀tdɨ̀ ogbotálɛ bhěyi.
5 Obhó tɨ́, nyɨ̌ kɔ́rɔ́ nyɨ̌ nɨ́ awáwʉ̀ ɔ̌ alɛ, adyíbhengá nga ɔ̌ alɛ. Àlɛ̌ nɨ́ nzɨ̌ kúbhingá nga ɔ̌ alɛ, ɨ́nɔ̀ ɔ̌ alɛ.
6 Nɨ́, dhu àkǎ nzá àlɛ̌ rɔ̀dhɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ-tsí bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀kɔ̀ àlɛ̌-nyɨ̀kpɔ́ nà, àlɛ̌ ràdʉ̀ àmbɛ àlɛ̌ ɔ̀dɔ̀ dɔ̌ mběyi.
7 Obhó tɨ́, ɔ̀dhɔ̀ arɔ́dhɔ̀ alɛ náarɔ́dhɔ̀ kúbhingá, ndɨrɔ̀, òri aróri alɛ náaróri kúbhingá.
8 Pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌, adyíbhengá nga ɔ̌ alɛ tɨ́rɔ̀, dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀dɔ̀ àlɛ̌ mběyi. Dhu àkǎ àlɛ̌ rʉ̀fɔ̌ aʼuta mà àzè mànà làtú tɨ́ àlɛ̌-odrù dɔ̌, àlɛ̌ ràdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ àlɛ̌ káʼù dhu náfɔ sàbǔ tɨ́ àlɛ̌-dɔ rɔ̌. 9 Obhó tɨ́, Kàgàwà núutri nzá àlɛ̌ ndɨ́nɨ̌ ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ ndɨ̀ ndɨ́ nɨ̌ pbìndà nàwí nɨ́isɨ́ya tɨ́ àlɛ̌-dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, kǔtri àlɛ̌ ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kabáya tɨ́ ɔ̀gʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krístɔ̀-otù ɔ̌.
10 Yěsù avɛ̀ àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndíngo dhu nótù àlɛ̌ àlɛ̌-nyɨ̀kpɔ́ nà màtɨ́ rɔ̀, ndɨrɔ̀ kòtù àlɛ̌ ɨwà àlɛ̌ kʉ̀vɛ rɔ́ màtɨ́ rɔ̀, àlɛ̌ kadʉ̀ya tɨ́ òko ípìrɔ̌nga ɔ̌ atdíkpá ndɨ̀ mànà.
11 Nɨ́rɔ̀, dhu àkǎ nyǒwù afíkʉ òpè rɔ̌ nzínzìkʉ ɔ̌, nyǎdʉ̀ òwu nyɨ̌dɨ̀ rɔ̌ átɔ̀ aʼuta ɔ̌ nzínzìkʉ ɔ̌ yà nyɨ̌ nyárɨ́ kɔ̀nzɨ dhu bhěyi tɨ́.

Yěsù náʼù alɛ àkǎ ʼòkò tɨ́ dhu

12 Adɔ́dǔ, mǎ mònzì fʉkʉ́ ngǎtsi dhu nɨ́, nyǒngò kɔ̌kɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ nɨ́fʉ. Ɨ alɛ nɨ́ kɔ̌kɔ̀ nyʉ̌nda arɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌, ʼàdʉ̀ àmbɛ nyɨ̀kpɔ́kʉ ìtdyu dɔ̌ nzɛ́rɛnga rɔ̌ rɔ̀ alɛ.
13 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fʉ abádhí atdídɔ̌ ròsè, nyǎdʉ̀ abádhí nózè yà abádhí arɔ́nzɨna kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀. Nyɨ̌ nyàkǎ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌ nzínzìkʉ ɔ̌.
14 Ndɨrɔ̀ adɔ́dǔ, mǎ mònzì nyɨ̌ nyɔ̌vɔ̀ dhu ɨnzá ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu bhěyi aróko alɛ tɔ̀, nyǎdʉ̀ afíya nɨ́ngyɛ̌ ɨ̀ alɛ-afí nópè. Mǎ mònzì nyɨ̌ nyɔ̌nzɨ ivivi ngbɔ̌ya nà alɛ dzʉ̀nà, nyǎdʉ̀ kɔ́rɔ́ alɛ-dzi nóndù.

15 Mǎ mònzì nyɨ́ átɔ̀ nyɔ̌dɔ̀ nyɨ́, ɨ̀nzɨ́ atdí alɛ mà ràdu nzɛ́rɛnga nzɛ́rɛnga nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀
dhu àkǎ nyɔ̌nɛ̀ ídzìnga ɔ̀nzɨ nyɨ́ nyí bìlǐnganà nzínzìkʉ ɔ̌ màtí ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ nzínzì
ɔ̌ màtí dhu kɛ̀lɛ̌.
16 Nyòngò òko bìlǐnganà dhɛ̀dhɛ ɔ̌ tí.
17 Nyòngò nyɨ́tsɔ̀ ɨ̀nzɨ́ nyɨ́ nyʉ́bhana rɔ́rɔ̀.
18 Rʉ̀kʉ́ ndɨ̀ nɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌, nyòngò ɔ̀tsɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nádu Kàgàwà tɔ̀. Obhó tí, kɔ̌kɔ̀rí
ní ndɨ Kàgàwà ózè nyɔ̌nzɨ Yěsù Krístɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌ dhu.
19 Ɨlǐlǎ-Alafí rɔ̌nzɨna kasʉ àkǎ nzá nyʉ̌tɔ̀ tsʉ̀na.
20 Kàgàwà bhà pbànábí nʉ́ʉnɔ dhu àkǎ nzá nyɔ̌nzɨ gàyàna.
21 Pbɛ́tʉ̀, kɔ́rɔ́ dhu-ɔ̌nga àkǎ nyǒvò, nyǎdʉ̀ ídzì dhu tí rɨ́'ɨ dhu ɔ̀nzɨ.
22 Ndɨrɔ̀, nyɔ̀dɔ nyɨ́ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀ rɔ̌ rɔ̀.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kàgàwà ònzi ràso Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ Kànɨsà dhu

23 Màrʉ̀ngà ìbho arí ìndrǔ tɔ̀ Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tírɔ̀ nákǎ ndàbhʉ nyɨ́ nyǒkò pbɨndà
alɛ nyʉ́ tí. Kàkǎ ndɔ̀dɔ̀ fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̌nga, afíkʉ, atdyúkʉ, ndɨrɔ̀ ngbɔ̌kʉ mànà, ròkò ɨ̀mbǎ
nzɛ́rɛ dhu tí ka kɔ́zʉ̀na dhu rɨ̀'ɨ ɔ̀yà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krístɔ̀ rɨ̌ngo ɔ̀ná ɨdhɔ tɔ̀.
24 Nyɨ́ nunzi Kàgàwà ní ɨ̀nzɨ́ arí pbìndà ɨrɛ̀ta nʉ́wʉ̌ alɛ. Ní ka ní ndɨ rí ɨ dhu nɔ́nzɨ.
25 Adɔ́dǔ, nyòngò nyɨ́tsɔ̀ dɔ̀ká átɔ̀.
26 Nyòvì Yěsù ná'ù alɛ kɔ́rɔ́ atdyúkʉ nyʉ́ nà.
27 Ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ́ ɨ̀tdɛ̀ tí Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌ ndínɨ̌ nyɨ́ nyɔzʉ́ tí yàrí bhàrʉwà
Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀ kɔ́rɔ́.
28 Àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krístɔ̀ àkǎ ndàso nyɨ́.

Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà
ɔ̀ Kànɨsà tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí ɔyɔ rí kìsɛ̌ nɨ̌ bhàrʉwà
Yàrí bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̀ dhu tí dhu

Uvitatálɛ Pɔlɔ̀ náandí ndɨ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ kànɨsà tɔ̀ ka kandí ɔ́yɔ̀ bhàrʉwà. Kǎngbɛ ndɨ kànɨsà ɔyɔ rí Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta tɔ́ pbɨ̀ndà abhi ìsɛ̌ abhi ɔ̀ (Kas 17.1-9).

Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ kànɨsà ɔ̀ ɨ'ɨ́ ní Pbàyàhúdí mà ábhɔ̀ ɨ̀nzɨ́ ní Pbàyàhúdí mànà. Pɔlɔ̀ andí dhu abádhí tɔ̀ mbɛ̀mbɛ̀ imbò kumì atɔ ʉ́dà Yɛ̌sù Krístɔ̀ ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̀ rɔ́rɔ̀.

Yàrí ɔyɔ rí kìsɛ̌ bhàrʉwà ɔ̀ Pɔlɔ̀ àdu ndàndɨ̌ dhu ní ɨwà ndɨ ndɔ́vɔ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pbɨ̀ndà bhàrʉwà ɔ̀ dhu. Kàsʉmɨ̀ àdɨ ndàmbɛ ʉ̀da tí ʉ̀da dɔ̀ rɔ̀, pbàkrístɔ̀-tsì náava ndɨ atdídɔ̀ ɨ̀nzɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ngo dhu nɨ̌. Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̀ atdídhená alɛ nóowúnà àtɨ̀nà rɔ̀ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɨdhɔ ráká ɨwà (2.2). Ngʉ̌kpà alɛ nóowúnà dhu ɨ̀rɛ̀ rɔ̀ 'àtɨ ɨnzá dhu ràká kɔnzɨ kasʉ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̀ kà rɨ̌ngo nɨ́dhunɨ̌ (3.6-12). Nɨ́rɔ̀, Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ ndúdhɛ̌na dhu àngǎ atdídɔ̀. Kà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ Kàgàwà rɔ̀ òmvǔ, Nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́ tí ka kátɨna alɛ nàndà dhu dɔ̀. Ndɨ alɛ rɨ̌ ndɨ̀tɔ angyinǎ rɔ̀ Krístɔ̀ rɨ̌ngo dhu tɔ̀ (2.3-4). Ndɨrɔ̀, Pɔlɔ̀ rɨ̌ pbàkrístɔ̀-afí àbhʉ̌ ròtsì ɔbɨ ndàtɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ràrɨ̌ ɨ̀nzɨ́ arí ʉ̀nɔ ndɨ ndʉ̀nɔ̀ dhu nʉ́bha ɨnzá ndɨ ndɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀ alɛ. Ní kà ràrɨ̌ abádhí àbhʉ̌ ròtsì ɔbɨ, ndàdʉ̀ abádhí ɔ̀dɔ̀ pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀ rɔ̀ rɔ̀ (3.3).

Bhàrʉwà-nyɨtɨ ka kóhù tí dhu

- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ pbàkrístɔ̀ nóvì dhu (1.1-2).
- Ndɨ ndíngo rɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nɔ́ɔtdɨ́ya ɨ̀ngbàtí ɨ́lɨ ndɨ alɛ-ànyǎ obhónánga dɔ̀ dhu (1.3-12).
- Ɨnzá Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù àpɛ̀ ndàdʉ̌ dhu mà, Kà rɨ̌ngo ɨwà Nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́ tí ka kátɨna alɛ ɨ́tɔ̀ ndɨ dhu-dzidɔ̀ dhu mànà (2.1-12).
- Pbàkrístɔ̀ àká ɨ̀kò pɔ́tsɔ́ fɨyɔ́ a'uta ɔ̀ dhu (2.13-17).
- Pbàkrístɔ̀ àká 'àbhʉ ɨ̀ atdídɔ̀ ɨtsɔ̀ta tɔ̀ dhu mà, abádhí àká 'ɔ̀nzɨ kasʉ fɨyɔ́ ípìrɔ̀nga nɔdɔ tí dhu mànà dhu (3.1-15).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̀ pbàkrístɔ̀ dɔ̀ ndàdʉ̀ abádhí nóvì dhu (3.16-18).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ Kànɨsà nóvì dhu

1 Ɨma Pɔlɔ̀, atdíkpá Sɨlɨvanʉ̀ mà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà, mǎ màndɨ̌ yàrí bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ Kànɨsà tírɔ̀. Nyɨ̌ ní àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà bhà alɛ.

2 Ndɨ àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà nákǎ 'àso nyɨ̌, 'àdʉ̀ nyǎbhʉ nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̀.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̀ kànɨsà nílè fɨyɔ́ a'uta-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu
(Màt 13.40-43; 25.31-45; Fìl 1.3-6,27-30; 1Tɛ̀ 1.3-7)

3 Adɔ́dǔ, mǎ màkǎ mɔ̌ngò ɔ̀tsɔ̀ àdu bìlɨ̌ngana Kàgàwà tɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀. Ní, dhu àká àlɛ̌ rɔ̀nzɨ ka ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, fʉ̀kʉ́ a'uta rɨ̌ ndìsɛ̌, nyɨ̌ nyózè nyɨ̌ nɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̀ àzè ràdʉ̀ àmbɛ ndìse dɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.

4 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ mǎ márí mɨ̌lè okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà bhà kànɨsà ɔ̀. Mǎ márí mɨ̌lè átɔ̀, nyɨ̌ nyíkò pɔ́tsɔ́, nyǎmbɛ fʉ̀kʉ́ a'uta nɔ́dɔ̀ dɔ̀, àpbɛ̀ mà avuta mànà-dzi t'óndùta ɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.

5 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nyɨ̌ nyɔ́nzɨna dhu ní ndɨ rí dhu àvɨ́, Kàgàwà rɨtdɨya kɔ́rɔ́ alɛ-ànyǎ obhónánga dɔ̀, ndàdʉ̀ nyɔ̀zʉ̀ ɨwà nyɨ̌ nyàkǎnà nyɔ̌tsù yà nyɨ̌ nyárí àpbɛ̀ àbà okúna dɔ̀ rɔ̀ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi ɔ̀ alɛ tí.

6 Obhó tɨ́, Kàgàwà nɨ́ obhónánga dɔ̌ arɨ́ ìndrǔ-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ alɛ. Nɨ́, kǎvùya átɔ̀ yà
rʉ̀kʉ́ arávu alɛ-rɔ̌.
7 Ndɨrɔ̀ nyɨ̌, yà rʉ̀kʉ́ ka karávu rɔ̀, àlɛ̌ kadʉ̀ya àbànà nyɨ̌ mànà atdíkpá nɨ́ àpbɛ̀
ɔ̌ rɔ̀ àlɛ̌ kɨ́ àlɛ̌ àsɔ̌ dhu, yà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ̀tɛ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ̀ íwu pbɨndà
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ tɔ́ màlàyíká mànà nínganí.
8 Kɨ̌raya ádrʉ̀ngbǎ kàzʉ ɔ̌, ndàdʉ̀ yà ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ-ànyǎ nɨ́tdɨ̀. Ndɨrɔ̀ kɨ̌tdɨya
yà ɨnzá Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɨ́fʉ alɛ-ànyǎ átɔ̀.
9 Fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga tɔ́ pɛrɛ̀ tɨ́, abádhí núuwíya dhòdhódhónganà, ɨ̀ ròkò ɨtsɛ nyʉ́
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ kàbhà ɔbɨ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ rɔ̌ rɔ̀ màtɨ́.
10 Ndɨ dhu ɔnzɨya ndɨ̀ Yɛ̌sù rɨ̌ngo ndɨ́nɨ̌ pbɨndà alɛ-tsí níilè tɨ́ ndɨ̀, ndɨ̀ ná'ù alɛ kɔ́rɔ́
ràdʉ̀ ndɨ̀fʉ nínganí. Nyɨ̌ nyɨ'ɨya ɨ alɛ nzínzì ɔ̌ átɔ̀, ɨwà nyɨ̌ nya'u fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉnɔ ɔtɛ
nɨ́dhunɨ̌.
11 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, mǎ márɨ́ mɨ̌tsɔ̀ bìlɨ̌nganà okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ tɔ́
Kàgàwà nɔ́ɔzʉ́ tɨ́ nyɨ̌ pbɨndà anzita nà àkǎ alɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀ mǎ márɨ́ mɨ̌tsɔ̀ ndɨ́nɨ̌ pbɨndà
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ kǎbhʉ̀ tɨ́ nyɨ̌ nyárɨ́ atdyúna òho kɔ́rɔ́ ídzìnga mà, fʉ̀kʉ́ a'uta-
kàsʉ̌ mànà ràkǎ.
12 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-ɔvɔ̀ rɨ̌ ndìlè okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, ɔvɔ̀kʉ
ràdʉ̀ ndìlè átɔ̀ kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu ràdʉ̀ ndɔ̀nzɨ àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà bhà ídzìnga mà,
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà ídzìnga mànà nóokú dɔ̀ rɔ̀.

2

Pfɔ̀mvɔ ìvì nzɛ́rɛ alɛ nɔ́ɔnzɨya tdʉ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ingo rɔ̀ dhu
(Màt 24.23-44; 1Yù 2.18; 4.1-3)

1 Adɔ́dǔ, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ rɨ̌ngo, ndàdʉ̀ àlɛ̌-tsʉ̀ nándu tɨna ɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ
dɔ̌, mǎ mɨtdɛ̀ nyɨ̌ ɨtdɛ̀ tɨ́:
2 àpɛ́ nyàbhʉ dʉ̀kʉ rɨ̀nza ndɨ ɨsɔ́ tɨ́ nyǎmbɛ ɔdɔ ɔ̀nzɨ dɔ̌ yà ìndrǔ rǎtɨna ɨwà
Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ngo ɔ̀ná ɨdhɔ ràkǎ rɔ̀. Àpɛ́ nyà'u ka, ɨ̀mbǎ ka kátɨna pbànábí
nʉ́nɔ̀ dhu ràrɨ̌ ndɨ, ndɨrɔ̀ mǎ mʉ̀nɔ̀ dhu ràrɨ̌ ndɨ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, mǎ màndɨ̌ bhàrʉwà
ràrɨ̌ ndɨ ka nʉ̀nɔ̀ rɔ̀.
3 Àpɛ́ nyàbhʉ atdí alɛ mà rʉ̀trǎ nyɨ̌ ɨ̀ngbǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ màtɨ́. Obhó tɨ́, dhu àkǎ pɛ́ ìndrǔ
rɨvà dhu ɨ̀ rɔ̀dhɔ̀ Kàgàwà angyinǎ rɔ̀ tdʉ̌ ndɨ ɨdhɔ náaká rɔ̀, pfɔ̀mvɔ ìvì nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́
ràdʉ̀ ndɨ̀tɛ̀. Ndɨ alɛ nɨ́ ɨwà Kàgàwà utri angyangyɨ dhòdhódhónga tɔ́ ɔvɛ tɔ̀ alɛ.
4 Ka nɨ́ òmvǔ, yà Kàgàwà tɨ́ ka karɔ́zʉ̀na, kadʉ̀ ʉ̀lɛnà kɔ́rɔ́ dhu-tsí dɔ̌ arɨ́ ndɨ̀dzɨ̌ ɔrʉ́
alɛ. Kǎraya àhʉ ndɨ̀ ndádɨ Kàgàwà bhà ɨdza nyʉ́ ɔ̌, ndàdʉ̀ ndàtɨ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ Kàgàwà nyʉ́
tɨ́ dhu ɔ̀.
5 Nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ obhó yà fʉ̌kʉ̀ ma mongónà ɔ̀vɔ̀nà àdɨ̀ ma màdɨ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ rɔ́rɔ̀ dhu?
6 Ndɨrɔ̀ kòmbí nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà kà-tsʉ̀ nʉ́tɔ̀ arɨ́ ɨ̀nzɨ̌ rɔ̀nzɨ ndɨ̀ dhu. Nɨ́ kǎraya ndɨ̀tɛ̀
pbɨndà kàsʉmɨ̀ rǎkǎ rɔ̀ tɨ́.
7 Obhó tɨ́, nzɛ́rɛ alɛ bhà ɔbɨ rɨ̌'ɨ̀ ɨnè kasʉ ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndɨ́ ɨnzá ka kʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀ rɔ́. Pbɛ́tʉ̀
dhu àkǎ yà kà-tsʉ̀ nʉ́tɔ̀ rɨ́ kòmbí alɛ rɨndrɨ̌ pɛ́ ndɨ̀ ányɨrɔ̌ rɔ̀.
8 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ndɨ nzɛ́rɛ alɛ nɨ́ɨtɛ̀ya ndɨ̀ kpangba. Ndɨrɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù náadʉ̀ya
kòhò ɨhɛ̀na nɨ̌, ndɨ̀tɔ̀ kàsʉ̌na pbɨndà ingota tɔ́ awáwʉ̀ nɨ̌.
9 Wɔ̀ ndɨ nzɛ́rɛ alɛ nɨ́ɨraya pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌. Kɔ̌nzɨya kɔ́rɔ́
wɨwɨ̀-tɨdɔ̀, dhu ɨ̀tɛ̀ rɨ́ ize mà, ɨnzá apɛ̀na 'ɔ̀nzɨ angyi ìndrǔ-nzínzì ɔ̌ dhu-tɨdɔ̀ mànà,
ndʉ̀trǎ ìndrǔ nɨ̌.
10 Ndɨrɔ̀ kɔ̌nzɨya kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛnga-tɨdɔ̀, ndʉ̀trǎ ùwɨ̌ rúwɨ̌ alɛ nɨ̌. Ɨ alɛ núuwíya ɨnzá ɨ
azè 'àkɔ, ndɨrɔ̀ ɨnzá ɨ̀ òzè yà 'ɨ̀gʉ rádʉ̀ obhónga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
11 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà arɨ́ abádhí rǔwɨ̌ nɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nívì,
ndɨ́nɨ̌ abádhí náa'u tɨ́ tɨ̀tɔ̀.

12 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Kàgàwà adʉ̀ya anya nɨ́tdɨ̀ yà ɨnzá obhónga ná'ù, pbɛ́tʉ̀ 'àdʉ̀ nzɛ́rɛnga kɛ̀lɛ̌ nózè alɛ dɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Kànɨsà nónzi rìkò fɨyɔ́ a'uta ɔ̌ dhu
(1Pɛ́ 1.3-9; 5.10-11)

13 Pbɛ́tʉ̀ mǎ'ɨ́ na adɔ́dʉ̌, mǎ màkǎ mɔ̌ngò ɔ̀tsɔ̀ nádu bìlǐnganà Kàgàwà tɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, yà atdídɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ózè nyɨ̌ rɔ̀. Obhó tɨ́, mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà náapɨ̀ wà nyɨ̌ ɔ̀gʉ̀ tɔ̀, yà nyʉ̌'ɔ̌ rɨ́ nyɨ̌lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌ pbɨ̀ndà ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí-otù ɔ̌. Ndɨrɔ̀ kǎpɨ̀ nyɨ̌ ɔ̀gʉ̀ tɔ̀ obhónga nyɨ̌ nyá'ù dhu-otù ɔ̌.

14 Kɔ̀nɨ̌ ɨ dhu tɔ̀ nga nɨ́ ndɨ Kàgàwà únzì nyɨ̌ yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́nɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-otù ɔ̌ nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ'ɨya tɨ́ ngari nà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀.

15 Nɨ́rɔ̀ adɔ́dʉ̌, nyìkò pɔ́tsɔ́ fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyàlʉ̌ yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́yǎ tsʉ̀ka ɔ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ andítá ɔ̌ màtɨ́ dhu mbɛ̌yi dʉ̀kʉ ɔ̀.

16 Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà náazè àlɛ̌ atdídɔ̌. Ndɨrɔ̀ pbɨ̀ndà ídzìnga-otù ɔ̌, kɨ̌bhò dhòdhódhónga tɔ́ alɛ-afí t'ópèta mà, ídzì a'uta mànà àlɛ̌ tɔ̀. Nɨ́, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀, àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mànà,

17 nákǎ ɨ̀ ròpè afíkʉ, 'àdʉ̀ nyɨ̌dɨ̀ kórɔ́ kàsʉ̌kʉ mà ídzì ɔ̀tɛ̌kʉ mànà ɔ̌.

3

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɨtsɔ̀ta nónzi Kànɨsà-fɔ́ dhu
(Rɔm 15.30-32; 1Tì 2.9-10; 4.11-12)

1 Kʉ̀bha mǎ mɨ́ dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌ adɔ́dʉ̌, nyòngò nyɨ̌tsɔ̀ dɔ̀ká, ndɨ́nɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù bhà ɔtɛ nʉ́ʉndɔ tɨ́ ndɨ̀ tsàkàtsàkà, kadʉ̀ ɨ̀fʉnà kórɔ́ ngari ɔ̌ yà fʉ̌rábvʉ̌ kǎrɨ́ ndɔ̀nzɨ dhu bhɛ̌yi.

2 Ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ dɔ̀ká, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà ɨgʉ́ tɨ́ mǎ'ɨ ɔ̀rɔ̌rʉ̀ ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ-alɛ-fɔ́ rɔ̀. Obhó tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ kórɔ́ alɛ ndɨ Yɛ̌sù ná'ù.

3 Pbɛ́tʉ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ʉ̀nɔ ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu nʉ́bha ɨnzá ndɨ̀ ndɔ̀nzɨ̀ rɔ́rɔ̀ alɛ. Nɨ́ kà rɨ̌ nyɨ̌dɨ̀, ndàdʉ̀ nyɔ̌dɔ̀ Nzɛ́rɛ alɛ rɔ̌ rɔ̀.

4 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù-okú dɔ̀ rɔ̀, mǎ mà'ù dhu nyɨ̌ rarɨ́ fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ̀yǎ dhu ɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ ràrɔ̌ngo kɔ̀nzɨ̀ ɔ̀nzɨ.

5 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù àkǎ ndàbhʉ nyɨ̌ nyʉ̌nɨ ɨ̀ngbǎ dhu bvʉ̌ màtɨ́ Kàgàwà ózè nyɨ̌ dhu, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyɔ̌ndù àpbɛ̀-dzi àdhàdhɨ̀ ndɨ̀ ndandù ka dhu bhɛ̌yi.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu ʉ̀yǎ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ Kànɨsà tɔ̀ kasʉ dɔ̌ dhu

6 Adɔ́dʉ̌, mǎ mɨ́ dhu ʉ̀yǎ fʉ̌kʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌: nyɨ̀ndà nyɨ̌ yà ngbɔ̌ya úyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ yà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́yǎ dhu nɨ́fʉ kórɔ́ ɔdhɨ́kʉ rɔ̌ rɔ̀.

7 Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu, nyɨ̌ ràkǎnà nyɔ̌kò mǎ márɨ́ òko dhu bhɛ̌yi. Obhó tɨ́, nzínzìkʉ ɔ̌ mǎ mɨ́'ɨ̀ rɔ̀, mǎ mókò nzá ɨtsɨ nà.

8 Mǎ mɔ́nyʉ̀ nzá atdí alɛ bhà ɔ̀nyʉ̀ mà tɨ́rɔ̌rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, mǎ mɔ́nzɨ̀ kasʉ ɔbɨ nyʉ́ nà ndɨrɔ̀ ɨngyɛ́tá mànà, kúbhingá màtɨ́, ndɨrɔ̀ adyíbhengá màtɨ́, akyɛ mǎ mowuna ɨ̀'ɨ̀ ànɔ̀ tɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ dɔ̌ màtɨ́ nɨ̌.

9 Mǎ mɔ́nzɨ̀ wɔ̀rɨ́ dhu àzèmbè ɨwà nyɨ̌ nyàkǎnà nyɔ̌nzɨ̀ dzʉ̀nàka rɔ́rɔ̀ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, mǎ mazè dhu nɨ́ mɨ̌tɛ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ngò ɔ̀nzɨ̀nà dhu yà mǎ mɔ́nzɨna dhu-nyʉtsì.

10 Obhó tɨ́, fʉ̌rábvʉ̀ mǎ mɨ'ɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, mǎ mʉyá dhu fʉ̌kʉ̀ mǎtɨ: «Ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ nɨ́ ràkǎnà nzá ndɔ̀nyʉ̀ dhu.»

11 Mǎ mɨ́rɨ̀ dhu, nzínzìkʉ ɔ̌ atdídhená alɛ-ngbɔ̀ rúyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ 'àmbɛ kasʉ ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌. Ndɨrɔ̀ kasʉ ɔ̀nzɨ ɨ̀ àmbɛ̀nà rɔ̀, abádhí rarádʉ̀ 'ìtsu ngʉ̌kpà alɛ rɔ̌nzɨna kórɔ́ dhu ɔ̀.

12 Nɨ́, mǎ mònzì ɨ alɛ-tsí, mǎdʉ̀ dhu ʉ̀ya fɨ̌yɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ rɔ̌, ròwù kasʉ ɔ̀nzì rɔ̌ ɩ̀yɔ̀nga ɔ̌, ʼàdʉ̀ fɨyɔ́ ɔ̀nyʉ̀ nyʉ́ nɔ́nyʉ̀.
13 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ adɔ́dǔ, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌ngyɛ̌ nyɨ̌ ídzìnga tʼɔ́nzɨta nɨ̌.
14 Ɨnzɨ̌ rɨ́ yà mǎ mʉ̀nɔ̀ yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̌ dhu nɨ́fʉ̌ alɛ, nákǎ nyʉ̌wɛ̌ dɔ̀nánga, ɩ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ nyɨ̌rì mànà, ndɨ́nɨ̌ nyɩ̀na adʉ̀ tɨ́ ɩ̀wʉ.
15 Àpɛ́ nyàdʉ̀ nyɔ̀zʉ̀ ka òmvǔ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyádʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀ ɔdhɩ̀kʉ bhěyi tɨ́.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɩ̀tsɔ̀ Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà ɔ̌ bhà dɔ̌ ndàdʉ̀ abádhí nóvì dhu

16 Màrʉ̀ngà ìbho arɨ́ ìndrǔ tɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nákǎ ndàbhʉ màrʉ̀ngà ndɩ̀tírɔ̀ fʉ̌kʉ̀ kɔ́rɔ́ kàsʉmɩ̀ ɔ̌ ndɩrɔ̀ kɔ́rɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù àkǎ ndɩ̀ʼɩ̀ nyɨ̌ mànà kɔ́rɔ́.
17 Ɨma Pɔlɔ̀, yàrɨ́ nɨ́ ndɩ ɔtsʉ́du nyʉ́ nɨ̌ ma mándĭna fʉ̌kʉ̀ dhu, movì nyɨ̌ ɔ̀ná. Ma marɨ́ ɔtsʉ́du ɩ̀lɨ̌ ndɩ dhu bhěyi kɔ́rɔ́ bhàrʉwà ɔ̀. Kànɨ̌ ɔtsʉ́du-dɔ nyʉ́.
18 Àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ àkǎ ndàso nyɨ̌ kɔ́rɔ́.

Tìmɔ̀tɛwʉ̀
tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrí ní wɛmbɛrɛ̀ tí Pɔlɔ̀ andí Tìmɔ̀tɛwʉ̀ tí kátɨna kpatsìbhíngba tɔ̀ bhàrʉwà. Ndɨ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nɨ'ì Àziyǎ-Ngba tɔ́ pbìrì ɔ̌, Lístrà tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ. Kòmbí ka karɨ́ ndɨ pbìrì ànzi Tùrùkiyà tí. Kà t'ábanà nɨ'ì Mʉ̀gìrikì, kà-tsánà Èwùníkè ràdʉ̀ ɨ'ì Mùyàhudì-àyi (Kas 16.1). Ɨyàdhíyà mà ɨ́yànà mànà nɨ'ì pbàkrɨ́stɔ̀ (2Tì 1.5).

Pɔlɔ̀ arà Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ Lístrà. Nɨ́ Tìmɔtɛwʉ̀ ɨrɨ kà rǎwɛ̌na Yěsù dɔ̌ dhu, ndàdʉ̀ ndɨ Yěsù à'ù (Kas 16.10). Ndɨ dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ kòvò 'òngò kasʉ ɔ̀nzì mànà atdíkpá.

Tìmɔ̀tɛwʉ̀ ʉnda Pɔlɔ̀ ibí-gʉ̀na nyʉ́ pbìndà abhi ɔ̌ (Kas 16.1-5). Ndɨrɔ̀, Yěsù ná'ù alɛ tɔ́ a'uta nádù ndì olù, ngǎtsi nɨ̌ vurò dhu ùdhě ka kɨ́ ìndrǔ tɔ̀ Yěsù bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɔ̌ rɔ̀ ɔ̀ná atdí kɨgɔ̀ mà ndì ndìrì rɔ̀, Pɔlɔ̀ ongónà ndɨ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ òvì ràrà ìndrǔ-afí nópè ányì. Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ kǎvì ka atdíku ràdɨ Ɛ̌fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, pbàkrɨ́stɔ̀-afí nopé tɨ́ (1Tì 1.3). Nɨ́ yàrɨ́ bhàrʉwà náatù ka ányì. Ka kɨrɛ̀ nga Pɔlɔ̀ randí ka azà kumì dɔ̀ná ìbhʉ nà atɔ mà azà kumì dɔ̀ná imbò nà atɔ mànà nzínzì ɔ̌ Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌. Ndɨ kàsʉmì ɔ̌ Pɔlɔ̀ ɨ'ì ɨwà ndì ndóngò mʉ̀là tɨ́ rɔ́, Tìmɔ̀tɛwʉ̀ ràdʉ̀ ɨ'ì mbɛ̀mbɛ̀ ìbhʉ kumì dɔ̀ná imbò nà atɔ nà.

Bhàrʉwà-nyìtì ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1.1-2).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àvɨ̌ rɔ̀sɔ̀ tìtɔ̀ tɔ́ màlímó dhu (1.3-11).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà tɔ̀ kàbhà ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu (1.12-20).
- Pbàkrɨ́stɔ̀ ròngò 'ìtsɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌ dhu (2.1-15).
- Kànɨsà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ àkǎ kovò tɨ́ dhu (3.1-16).
- Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àkǎ ndòngò dhu ùdhe pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ (4.1-16).
- Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àkǎ ndɔ̀nzì kasʉ kànɨsà ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ-tɨdɔ̀ mànà tɨ́ dhu (5.1–6.2).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀-nyìkpɔ́ nítdyǔ tìtɔ̀ tɔ́ màlímó rɔ̌ rɔ̀ dhu mà kàkǎ ndàbhʉ sedzà ɔ̀nzìtálɛ tɔ̀ ìnzɨ̌ rʉ̀lɨ fɨyɔ́ a'uta fɨyɔ́ ɔ̀nzì ɔ̀ dhu mànà dhu (6.3-21).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nóvì dhu

1 Ɨma Pɔlɔ̀, ɨma ní Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ. Ɨma nóvò ní Kàgàwà àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba mà, Yěsù Krɨ́stɔ̀, yà àlɛ̌ kɨ́lɨ àlɛ̌-nyìkpɔ́ rɔ̀ná alɛ mànà.

2 Tìmɔ̀tɛwʉ̌, ma mɨ́ yàrɨ́ bhàrʉwà àndɨ̌ ɨndʉ̀. Ɨnyɨ ní idhùdu nyʉ́ a'uta-otù ɔ̌. Kàgàwà àlɛ̌ t'Ábanà mà, Yěsù Krɨ́stɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ mànà nákǎ ìtɛ̀ fɨyɔ́ ídzìnga ɨndʉ̀, àbà ɨzʉ dʉ̀nʉ́, àdʉ̀ nyabhʉ nyadɨ màrʉ̀ngà ɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àvɨ̌ rɔ̀sɔ̀ tìtɔ̀ tɔ́ màlímó dhu

3 Yà Màkɛ̀dɔ̀nɨyà tɔ́ pbìrì ɔ̀ ma márà rɔ́rɔ̀ ma mávi nyɔnzì dhu bhěyi tɨ́, ma mòzè nyadɨ Ɛ̌fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyɔsɔ́ tɨ́ atdídhená alɛ, ìnzɨ̌ ràmbɛ tìtɔ̀ tɔ́ dhu núdhe dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀.

4 Nyɨ nyàkǎ nyɔsɔ̀ abádhí átɔ̀ ìnzɨ̌ rʉ̀mbɛ̀ ì tìtɔ̀ tɔ́ imbe t'áwɛta mà, fɨyɔ́ rʉ̀gàndatsʉ̀ náalɛ̀ ndì tɨ́ dhu mànà dhu náwɛ̌ ì ɨ́ ìnzɨ̌ ríku rɔ́rɔ̀ dhu rɔ̌. Ɨ dhu àwɛ̌ ka kɨ́ dhu náarɨ́ agòta ìbho ìndrǔ nzínzì ɔ̌, àzèmbè a'uta-otù ɔ̌ ka kʉ́nɨ Kàgàwà ózè dhu nɔ́nzɨ ka kàmbɛ̀nà rɔ̀.

5 Ma mɨ́ wɔ̀ dhu ʉ̀yǎ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu ní, ndɨ́nɨ̌ ìndrǔ nóozé tɨ́ ì nzínzìya ɔ̌. Ndɨ àzè rǎhʉ ìlɨ̌lǎ alɛ-afí mà, ídzì ɨrɛ̀ta mà, obhónánga tɔ́ a'uta mànà ɔ̀ rɔ̀.

6 Atdídhená alɛ nɨ́ndà ì kɔ̌kɔ̀ ɨ dhu rɔ̌ rɔ̀, ndɨ dhu ràdʉ̀ 'àbhʉ 'àmbɛ ìmbǎ tɨ̌ya nà dhu nʉ́nɔ̀ dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀.

7 Abádhí ózè ɨ'ɨ̀ Kàgàwà bhà Ʊyátá tɔ́ màlímó tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, abádhí ʉ́nɨ nzá wɔ̀ ɨ̀ ʉ́nɔna dhu-tì mà, ndɨrɔ̀ abádhí ʉ́nɨ nzá wɔ̀ ɨ̀ údhěna ɔbɨ nyʉ́ nà dhu mà.

8 Àlɛ̌ kʉ́nɨ wà dhu Ʊyátá ràrɨ̌ ídzì dhu, Kàgàwà ózè dhu bhěyi ka kùdhe ka ìndrʉ̌ tɔ̀ rɔ̀.

9 Àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀nɨ dhu átɔ̀, Kàgàwà ranzɨ̀ nzá pbɨ̀ndà Ʊyátá obhónánga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kǎnzì ka fɨ̌yɔ̀ alɛ nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ Ʊyátá nɨ́fʉ̌ alɛ, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌ alɛ, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ Kàgàwà ná'u alɛ, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛngatálɛ. Kǎnzì ka átɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ Kàgàwà ɨ̀fʉ̌ alɛ tɔ̀, yà adzɨ ɔ̌ dhu nátdʉ̌ afíya alɛ tɔ̀, abáya mà ayíya mànà nɔ́kyɛ arɨ́ alɛ mà ngʉ̌kpà alɛ ɔ̀kyɛ arɨ́ alɛ mànà tɔ̀.

10 Kàgàwà anzì Ʊyátá átɔ̀ okúya dɔ̀ rɔ̀ alɛ nɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀tálɛ mà, kpabhálɛ tɨ́rɔ̀ arɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ nzínzìya ɔ̌ alɛ mà, ndɨrɔ̀ vèbhálɛ tɨ́rɔ̀ arɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ nzínzìya ɔ̌ alɛ mànà. Kǎnzì ka átɔ̀ ìndrʉ̌ ùdzɨ̌ arɨ́ ɨnɔ tɨ́ alɛ mà, tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ arɨ́ alɛ mà, tɨ̀tɔ̀ dɔ̌ arɨ́ dhu nʉ́tsɔ̌ alɛ mà, ndɨrɔ̀ Kàgàwà bhà obhónánga tɔ́ ɔtɛ nà rɨ́ 'àgò ngʉ̌kpà dhu-tsí nɔ́nzɨ arɨ́ alɛ mànà-okú dɔ̀ rɔ̀.

11 Ndɨ obhónánga tɔ́ ɔtɛ nákɔ ndì yà hirò nɔ́nzì Kàgàwà íbhò fudú, ndɨ́nɨ̌ ma mongó tɨ́ ʉ̀nɔ̀nà ìndrʉ̌ tɔ̀ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nà.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Yěsù Krístɔ̀ tɔ̀, kàbhà ídzìnga-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu

12 Ma màbhʉ ɔ̀tsɔ̀ yà ɔbɨ níbhò idù àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krístɔ̀ tɔ̀, kɔ̌zʉ̀ ma àkǎkǎ alɛ tɨ́, ndɨ̀dì ma pbɨ̀ndà kasʉ ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

13 Angyi ɨma nɨ'ɨ̀ Yěsù nɨ̌ arɨ́ dhu ʉ̀nɔ alɛ, Yěsù ná'ù alɛ rɔ̌ arávu alɛ, ndɨrɔ̀ àrɨ̌ dɔ̀ arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ alɛ. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà ábà ɨzʉ dùdú, ɨnzá ma má'ù Yěsù dhu nábhʉ ma mongò ɨnzá ma mʉ̀nɨ dhu ɔ̀nzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

14 Ndɨ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nɨ́tɛ̀ pbɨ̀ndà ídzìnga abhɔ nyʉ́ idù. Nɨ́, kǎdʉ̀ dzʉ̀nàdu ɔ̀nzì ma'ù ndì, madʉ̀ ngʉ̌kpà alɛ nózè, Yěsù Krístɔ̀ mànà mǎ múngbò mǎ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

15 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ àkǎkǎ ka'ù, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ àkǎ ɨ̀ ràkɔ ɔtɛ. Ndɨ ɔtɛ nɨ́: Yěsù Krístɔ̀ ɨ́rà yà adzɨ ɔ̌ ndɨ́nɨ̌ ndì ndɨgʉ́ tɨ́ nzɛ́rɛngatálɛ, yà ɨma nyʉ́ ma mɨ́'ɨ̀ nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́ tɨ́ ròsè nzínzìya ɔ̌ alɛ.

16 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ Kàgàwà ábà ɨzʉ dùdú. Kɔ̌nzì ka ndɨ dhu bhěyi, ndɨ́nɨ̌ otùdu ɔ̌, ɨma, nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́ nzɛ́rɛngatálɛ nzínzì ɔ̌ tɨ́rɔ̀, Yěsù Krístɔ̀ nɨ́ɨtɛ̀ tɨ́ kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà dhu-dzi t'óndùta. Kɔ̌nzɨ dhu ndɨ dhu bhěyi, ndɨ́nɨ̌ ndì ndɨ̀tɛ̀ tɨ́ dhu ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ abádhí ràrɨ̌'ɨ̀ ìnè 'à'ù ndì, 'àdʉ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà.

17 Kàgàwà dhòdhódhónga tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà, yà ɨ̀nzɨ̌ arɔ́vɛ̀, yà ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà arálǎna, ndɨrɔ̀ yà atdírɔ̀ tɨ́ arɨ́'ɨ̀ Kàgàwà nákǎ ɨfʉta nà ilèta mànà dhòdhódhónga nà. Àmɨ̀nà!

18 Tìmɔ̀tɛwʉ̌ pbànɨ̌ngbá, ma mɨ́ yàrɨ́ dhu àvɨ̌ nyɔnzì, àdhàdhì yà angyangyɨ pbànábí avɔ̀ okúnʉ dɔ̀ rɔ̀ dhu bhěyi, ndɨ́nɨ̌ ndɨ ɔtɛ-otù ɔ̌ nyɨ nyugye tɨ́ alɛ-afí tɔ́ ídzì ɨla.

19 Nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ a'uta mà pbʉ̀kʉ̀ ídzì ɨrɛ̀ta mànà mběyi. Atdídhená alɛ nɔ́dhɔ̀ fɨ̌yɔ́ ídzì ɨrɛ̀ta, ndɨ dhu ràdʉ̀ 'àbhʉ 'ùwɨ̌ fɨ̌yɔ́ a'uta ɔ̌ rɔ̀.

20 Kɔ̀ ɨ ùwʉ̌wɨ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ nɨ́, Hìmɛ̀nɛyɔ̀ mà Àlɨsandʉrʉ̀ mànà. Ma mípfo wà abádhí mabhʉ pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ fɨ̌yɔ́ mʉ̀tsɔ nʉgɛ̀rɛ̀ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'ongó tɨ́ dhu ʉ̀nɔ̀ Kàgàwà nɨ̌ tdɨ́tdɔ̌.

2

Yěsù ná'ù alɛ àkǎ òngò ɨtsɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌ dhu

1 Nɨ́rɔ̀, angyinǎ rɔ̀ nyʉ́ ma mònzì fʉkʉ́ dhu nɨ́, nyǒngò nyɨ̌tsɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌. Nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ̀, nyòngò dhu ònzì Kàgàwà-fɔ́, nyǎdʉ̀ nyɨ̌tsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀.

Nyòngò Kàgàwà ònzì rɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ alɛ rɔ̌ mʉ̀hɛtʉ̀ dzʉ̀nà, nyǎdʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ àdu Kàgàwà tɔ̀ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀.
2 Nyòngò nyɨ̌tsɔ̀ ndɨ dhu bhěyi átɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá mà, ìndrǔ ʉ̀nda arɨ́ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ mànà dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ nabhʉ̀ tɨ́ àlɛ̌ rɔ̀kɔ̀ ɨyɔ̀nga ɔ̌, ndɨrɔ̀ màrʉ̀ngà ɔ̌, àzèmbè àlɛ̌ kɨ́ Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ, àlɛ̌ ràdʉ̀ ɨfʉ̌na ka kɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ngʉ̌kpà alɛ-rɔ̌ rɔ́rɔ̀.
3 Wɔ̀ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyɨ́ àyǎya dhu, ndɨrɔ̀ Kàgàwà àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu nɔ́nzɨ.
4 Kɔ̌zè dhu nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ ràbà ɔ̀gʉ̀, ʼàdʉ̀ obhónga ʉ̀nɨ.
5 Obhó tɨ́, Kàgàwà arɨ́ʼɨ̀ atdí tɨ́, ndɨrɔ̀ kà mànà rɨ́ ìndrǔ ùngbò alɛ rɨ̌ʼɨ̀ atdí tɨ́. Ndɨ alɛ nɨ́ ìndrǔ, Yěsù Krɨ́stɔ̀.
6 Kǎbhʉ pbɨ̀ndà ípìrɔ̌nga ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ɔvɛ tɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ ndɨ̀ ndʉwʉ̀ tɨ́ nɨ̌. Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà apɨ̀ kàsʉmɨ̀ àkǎ rɔ̀, Yěsù ɨtɛ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ̀ dhu.
7 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà ɨ́lɨ ma uvitatálɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ tʼʉ́nɔtatálɛ tɨ́. Kɨ̌lɨ ma átɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ma mudhè tɨ́ dhu ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí tɔ̀, ràʼù Kàgàwà, ʼàdʉ̀ obhónga ʉ̀nɨ. Yà ma mʉ́nɔna dhu nɨ́ obhó dhu nyʉ́, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ tɨ̀tɔ̀.

Kpabhálɛ mà vèbhálɛ mànà àkǎ ɨ̀ʼɨ̀ nà Kànɨsà ɔ̌ ɔ́fɔ̀

8 Nɨ́rɔ̀, ma mòzè kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ kpabhálɛ rɔ̀ngò ɨ̀tsɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ̀lǎ afíya nà, ɔtsʉ́ya ɨ̀ ʉ̀va ɔrʉ̀ rɔ́rɔ̀, ɨ̀mbǎ nàwí na, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ agòtá na.
9 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ma mòzè vèbhálɛ rɔ̀ngò ʼʉ̀fɔ ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu bhěyi, ndɨrɔ̀ ɨsísɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Abádhí àkǎ nzá ʼɨ̀dhà ìndrǔ-afí dɔ̀yà, dɔ̀ya-ká tʼɔ́kyɛ̀ta mà, ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ dhu tʼʉ́fɔ́tá mà, ɔrʉ́ odzìya nà yɔ̀kpɔ́ mà, ɔrʉ́ odzìya nà mbɛrʉ̀ mànà tʼʉ́fɔ́tá-otù ɔ̌.
10 Pbɛ́tʉ̀, abádhí àkǎ ʼɨ̀tɛ̀ fɨ̀yɔ́ aya ídzì kasʉ ɔ̀nzɨ ɨ̀ ɨ́ dhu-otù ɔ̌, àdhàdhɨ̀ Kàgàwà-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ ɨ̀ arɨ́ dhu tɨ́ arɨ́ ʼàtɨ vèbhálɛ náarɔ́nzɨna dhu bhěyi.
11 Vèbhálɛ àkǎ ɨ̀nɛ̀ ɨ̀nɛ̀ tɨ́ kpabhálɛ rɨ̌ dhu ùdhě fɨ̌yɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ fɨ̌yɔ̀ rɨ́ dhu ùdhě alɛ rʉ̌nɔna dhu nɨ́fʉ.
12 Ma màvi nzá vèbhálɛ rùdhe dhu kpabhálɛ tɔ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ rɨ̀ʼɨ̀ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɨ́ kpabhálɛ dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ abádhí àkǎ ʼɨ̀nɛ̀ ɨ̀nɛ̀ tɨ́.
13 Obhó tɨ́, Àdamʉ̀ nɨ́ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀, ndàdʉ̀ Ɛvà ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ dzina dɔ̌.
14 Ndɨrɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Àdamʉ̀ ndɨ pfɔ̀mvɔ Sìtanì ʉtrá, pbɛ́tʉ̀ tsìbhálɛ nɨ́ ndɨ kʉ̌trá, ndɨrɔ̀ tsìbhálɛ nɨ́ ndɨ ndì ka kʉ̀trǎ dhu abhʉ̀ rʉ̀kɔ̀ Kàgàwà bhà Ʊyátá.
15 Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà ɨgʉ́ya vèbhálɛ ʉgʉta-otù ɔ̌, fɨ̌yɔ́ aʼuta mà àzè mànà abádhí ɔ̀dɔ̀, ʼàdʉ̀ ùbhi Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ̀lǎ, ndɨrɔ̀ ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu bhěyi rɔ̀.

3

Kànɨsà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ àkǎ ɨ̀ʼɨ̀ nà ɔ́fɔ̀

1 Kànɨ̌ obhó dhu ʉ̀nɔ rɨ́ ɔtɛ: Kànɨsà dɔ̌nga àndà arɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ ndɨ̀ nòzè ndòngò alɛ nózè nɨ́ ídzì kasʉ nyʉ́.
2 Ndɨ ádrʉ̀ngbǎlɛ nákǎ ɨ̀mbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu rɨ̀ʼɨ̀ nyʉnatsì. Kàkǎ ndɨ̀ʼɨ̀ atdí tsìbhálɛ kɛ̀lɛ̌ nà alɛ tɨ́. Kàkǎ ndɨ̀ʼɨ̀ afína ɔ̀tɔ rɨ́ alɛ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ dhu ɔ̀mɔ ɔ̀mɔ tɨ́ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨfʉta nà àkǎ alɛ tɨ́. Kàkǎ ndɨ̀ʼɨ̀ mběyi arɨ́ olo àkɔ̌ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ mběyi arɨ́ Kàgàwà bhà Ɔ̀tɛ ùdhě ìndrǔ tɔ̀ alɛ tɨ́.
3 Kàkǎ nzá ndɨ̀ʼɨ̀ ɨwa óvò alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ anya ɔ̀nzɨ arɨ́ ìndrǔ nà alɛ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, kàkǎ ndɨ̀ʼɨ̀ ɨyɔ̀ arádɨ alɛ tɨ́, màrʉ̀ngà nózè alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨnzá fʉ̀rangà átdʉ̌ afína alɛ tɨ́.
4 Kàkǎ ndɨ̀ʼɨ̀ mběyi arɨ́ pbɨ ɨdzá-bhà ɔ̀dɔ, ndàdʉ̀ pbɨ inzo àbhʉ rɨ̀rɨ̀ tsʉ̀ná dhu ɨfʉta nyʉ́ nà alɛ tɨ́.
5 Obhó tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ pbɨ ɨdzá-bhà nyʉ́ nɔ́dɔ mběyi alɛ rǎdʉ̀ Kàgàwà bhà kànɨsà nɔ́dɔ̀ ɨngbà dhu bhěyi?
6 Kànɨsà dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ àkǎ nzá ndɨ̀ʼɨ̀ ɔwʉ́tána tɨ́ Yěsù náʼù alɛ tɨ́, akyɛ kǎrana ndɨ̀dzɨ, Kàgàwà ràdʉ̀ anya ɔ̀tdɨ̀ dɔ̀ná yà Pfɔ̀mvɔ dɔ̌ ndɨ̀ ndatdɨ̀ anya dhu bhěyi nɨ̌.

7 Kàkǎ ndɨ̀'ì ɨnzá Yěsù ná'ù alɛ mà rǎdʉ̀ ídzì dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̀ná átɔ̀ alɛ tɨ́, akyɛ ɨ alɛ owuna òko ìnzɨ̌ ɨ̀fʉ ka nɨ̌, ndɨrɔ̀ akyɛ kǎrana àtsɨ Pfɔ̀mvɔ bhà àdà ɔ̀ nɨ̌.

Dìyàkɔ́nɔ́ àkǎ ì'ì nà ɔ́fɔ̀

8 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, dìyàkɔ́nɔ́ àkǎ ì'ì ɨfʉta nà àkǎ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ nɨ́ ɔyɔyɔ ɨdàya nà alɛ tɨ́. Abádhí àkǎ nzá ì'ì ɨwa óvò alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ tìtɔ̀ tɔ́ otu ɔ̌ ka kóngyèna malì̀ átdǔ afíya alɛ tɨ́.

9 Abádhí àkǎ 'ɔ̀dɔ̀ yà Kàgàwà ɨ́tɛ̀ àlɛ̌ tɔ̀ a'uta tɔ́ obhónánga ìlɨ̌lǎ afíya nyʉ́ nà.

10 Abádhí àkǎ pɛ́ kandà mʉ̀tsɔ̌ya angyi, ndɨ dhu-dzidɔ̌, ɨnzá ka kàbà nzɛ́rɛ dhu abádhí-nyʉtsì rɔ̀, kadʉ̀ ndɨ kasʉ àbhʉ abádhí rɔ̀nzì.

11 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, abádhí tɔ́ vèbhálɛ* nákǎ ì'ì ɨfʉta nà àkǎ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ arɨ́ ìndrǔ-ngbɔ̀ ʉ̀nɔ alɛ tɨ́. Abádhí àkǎ ì'ì afíya ɔ̀tɔ rɨ́ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ fɨ̃yɔ̀ ka kàvi kórɔ́ kasʉ ɔ̀nzɨ arɨ́ mběyi alɛ tɨ́.

12 Dìyàkɔ́nɔ́ àkǎ ì'ì atdátdí tɨ́ arɨ́'ì vèbhálɛ nà alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ mběyi arɨ́ fɨ̃yɔ́ inzo mà, fɨ̃-dzá arɨ́'ì ngʉ̌kpà alɛ mànà dhu ɔ̀dɔ alɛ tɨ́.

13 Mběyi arɨ́ fɨyɔ́ kasʉ ɔ̀nzɨ dìyàkɔ́nɔ́, nɨ́fʉ̌ kórɔ́ alɛ arɨ́. Abádhí rǎdʉ̀ òwu dhu àwɛ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ ɨ̀mbǎ ɔ̀yá ɔdɔ́na, Yěsù Krɨ́stɔ̀ ɨ á'ù dhu dɔ̌.

Àlɛ̌ tɔ́ a'uta ídè dɔ̀ná ádrʉ̀ngbǎ ɔtɛ

14 Ma màndǐ yàrɨ́ bhàrʉwà ɨndʉ̀ ɨwà ma mà'ù dhu ɔ̀tɔ ma ràrɨ̌ mɔtɔ tɨnʉ ɔ̀ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌ rɔ́rɔ̀.

15 Pbɛ́tʉ̀, ɨnzá ma màrà àhʉ sɛsɛ rɔ̀, yàrɨ́ bhàrʉwà rɨ̌ ndɨ ɨ̀ngbà dhu bhěyi màtɨ́ dhu àkǎ kokò Kàgàwà bhà alɛ nzínzì ɔ̌ dhu nɨ́tɛ̀ ɨndʉ̀. Ɨ alɛ nɨ́ Kàgàwà, yà ípìrɔ̌nga nà arɨ́'ì dhòdhódhónga nà alɛ bhà Kànɨsà, yà obhónga ídè dɔ̀ná átsʉ̀ta.

16 Obhó dhu nyʉ́ nɨ́ yà. Kàgàwà ɨ́tɛ̀ àlɛ̌ tɔ̀ nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ ɔtɛ nyʉ́. Àlɛ̌ tɔ́ a'uta ídè ndɨ ɔtɛ dɔ̌:

Yěsù Krɨ́stɔ̀ ɨtɛ̀ ndì ìndrǔ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌,
ndɨrɔ̀ ka nɨ́ ndɨ ɨlɨ̌lǎ-Alafí ɨtɛ̀ Kàgàwà ɔ́zʉ̀ ɨ̀mbǎ afátá nà nyʉnatsì alɛ tɨ́.
Kǎvì ndì màlàyíká-ɔ̀nzɨ̌,
ndɨrɔ̀ kàbhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɨ́ ndɨ ka kʉnɔ ìnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌.
Ka nɨ́ ndɨ yà adzɨ ɔ̌ alɛ a'u,
ndɨrɔ̀ Kàgàwà adʉ̀ àbhʉnà rɔ̀dzì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀.

4

Tìtɔ̀ tɔ́ dhu ʉ̀dhě rɨ́ alɛ rɔ̌ rɔ̀ ka kɨ́ alɛ ɔ̀dɔ dhu

1 Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ kpangba ndàtɨ, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dì ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, atdídhená alɛ rʉbhàya fɨyɔ́ a'uta. Abádhí apbáya ì ìndrǔ ʉ̀trǎ rɨ́ alɛ-afí mà, pfɔ̀mvɔ údhe dhu fɨ̃yɔ̀ alɛ rǔdhěna dhu mànà rɔ̌.

2 Ɨ alɛ nʉ́ʉbhàya fɨyɔ́ ídzì otu, 'àdʉ̀ tìtɔ̀ tɔ́ ndɨrɔ̀ ɔyɔyɔ ɨdàya nà màlímó-owù nʉ́ngʉ. Ɨ tìtɔ̀ tɔ́ màlímó nɨ́ ɨwà fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta nínza ndì àdhàdhì kàzʉ ɔ̀ ka kɔ̀bì rìlù sʉma nɨ̌ ka kɔ̀bì dhu bhěyi.

3 Abádhí nɨ́ɨsɔ́ya ìndrǔ ìnzɨ̌ ongó tɨ́ 'ʉ̀mba, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ ongó tɨ́ atdídhená ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀ nɔ́nyʉ̀. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà ɔ́nzì kórɔ́ ɔ̀nyʉ̀-tɨdɔ̀. Nɨ́ a'uta nà alɛ, ndɨrɔ̀ obhónga nʉ́nɨ alɛ rǎdʉ̀ kɔ̀nyʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ nà.

4 Kórɔ́ dhu-tsí yà Kàgàwà ɔ́nzì nɨ́ ídzì dhu. Nɨ́ ɨ dhu nzínzì ɔ̌, ɔ̀dhɔna ka kɨ́ dhu rɨ̌'ì ɨ̀mbǎ atdí màtɨ́, Kàgàwà tɔ̀ ka kɨ́ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ rɔ́rɔ̀ ka kɔ̀nzì ka rɔ̀.

5 Obhó tɨ́ Kàgàwà bhà Ɔtɛ mà, ɨtsɔ̀ta mànà nú'o wà yà kɔ̌nzì kórɔ́ dhu-tsí rì̀lǎ kà-nyì̀kpɔ́ ɔ̌.

---

* **3:11 3.11** Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̌, vèbhálɛ tɨ́ ka kátɨna dhu rǎdʉ̀ ì'ì dìyàkɔ́nɔ́ tɔ́ vèbhálɛ tɨ́, ngǎtsi nɨ̌ dìyàkɔ̀nísí tɨ́.

Mběyi arí kasʉ ɔ̀nzɨ Yěsù Krístɔ̀ tɔ̀ alɛ

6 Tìmɔ̀tɛwʉ̌, nyɨ nyapɛ́ wɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ ɨndʉ̀ dhu núdhě Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀, ní nyɨ nɨ'ɨna mběyi arí kasʉ ɔ̀nzɨ Yěsù Krístɔ̀ tɔ̀ alɛ. Ndɨ dhu ɨtɛ̀na dhu, ɨwà nyɨ rɔ́'ɔ̀ a'uta tɔ́ ɔtɛ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨwà nyɨ rífʉ ɨndʉ̀ ka kúdhe obhónánga.

7 Nyɨ nyàkǎ nzá nyɨrɨ̀ ɨ̀mbǎ tǐya nà imbe, yà ɨ̀nzǐ rí 'àkɔ̌ a'uta nà imbe. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyàkǎ nyɔnzɨ̀ ɔbɨ nyɨfʉ Kàgàwà ózè dhu.

8 Alɛ-ngbɔ̀ àbhʉ̌ rí rɨ̀dzɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ ka kí dhu ní ídzì dhu ngúfe otu ɔ̌, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ ka kí dhu ní ídzì dhu nyʉ́ ròsè kɔ́rɔ́ otu ɔ̌. Obhó tí, ndɨ dhu ɔ̀nzɨ rí alɛ tɔ̀ Kàgàwà ɔ́kɔ̀ wà ípìrɔ̌nga tɔ́ làká yà kòmbí rí'ɨ̀ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ olù ɨraya kàsʉmɨ̀ ɔ̌.

9 Yà ma mɔ̀vɔ̀ ɨndʉ̀ ɔtɛ ní obhó ɔtɛ nyʉ́, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ àkǎ 'à'ù ɔtɛ.

10 Àlɛ̌ kárí adyɔ ɨ̀vɔ̀, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kárí àlɛ̌ ùgye Kàgàwà, yà ípìrɔ̌nga nà arí'ɨ̀ dhòdhódhónga nà alɛ ɔ̀ àlɛ̌ kílɨ àlɛ̌ tɔ́ a'uta dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ Kàgàwà ní kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ Ɔ̌gʉ̀ba, ròsè ní Yěsù ná'ù alɛ tɔ́ Ɔ̌gʉ̀ba.

11 Kɔ̌kɔ̀ dhu àkǎ nyʉyǎ, nyadʉ̀ ùdhenà ìndrǔ tɔ̀.

12 Atdí alɛ mà nákǎ nzá ndɔ̀nzɨ̀ gàyànʉ zàdhà tí nyɨ nyí'ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyàkǎ nyɨ'ɨ̀ ídzì ɔ́fɔ̀ tí Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀, ɔ̀tɛ̌nʉ ɔ̌, mʉ̀tsɔ̌nʉ ɔ̌, pbʉ̀kʉ̀ àzè ɔ̌, Kàgàwà nyɨ nyá'ù nǐ pbʉ̀kʉ̀ a'uta ɔ̌, ndɨrɔ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ pbʉ̀kʉ̀ ípìrɔ̌nga ílǎ tí dhu ɔ̌.

13 Nyɨ nyàkǎ nyadzi nyɨ nyongò Andítá ɔ̀zʉ̀ ìndrǔ tɔ̀, nyongò abádhí-afí àbhʉ ròtsì ɔbɨ, ndɨrɔ̀ nyongò dhu ùdhe abádhí tɔ̀, ràrà àhʉ ma márà àhʉ dhu ɔ̀.

14 Apɛ́ nyʉbhà nyʉnʉtsì rí'ɨ̀ Ɨlǐlǎ-Alafí ábhʉ ɨndʉ̀ pɛrɛ̀ ɨ̀nzǐ nyɔnzɨ̀ kasʉ nǐ. Ndɨ pɛrɛ̀ nyɨ nyábà yà pbànábí avɔ̀ dhu okúnʉ dɔ̀ rɔ̀, Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ tɔ́ mʉ̀tʉ̀ ràdʉ̀ ɔtsʉ́ya ʉ̀lɨ dʉ̀nʉ́ rɔ̀.

15 Nyɨ nyàkǎ nyapbǎ afínʉ kɔ̌kɔ̀ dhu rɔ̌, nyadʉ̀ nyadzi atdídɔ̌ kasʉ tɔ̀, ndínǐ kɔ́rɔ́ alɛ ala tí angyi tí kàsʉ̌nʉ rǎrà mběyi dhu.

16 Nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ nyɨ mběyi nyɨ-tírɔ̀, nyandà ɨnga mběyi nyɨ nyúdhěna ìndrǔ tɔ̀ dhu nà, nyadʉ̀ nyapba atdídɔ̌ ɨ dhu t'ɔ́nzɨta rɔ̌. Wɔ̀ dhu bhěyi nyɨ nyɔ̀nzɨ̀ dhu rɔ̀ nyɨ nyí nyɨgʉ̌ nyɨ-tírɔ̀, nyadʉ̀ nyɨ nyʉ́nɔna dhu ɨ̀rɨ rí alɛ ɨ̀gʉ átɔ̀.

5

Yěsù ná'ù alɛ àkǎ ndɨ'ɨ̀ nà mʉ̀tsɔ

1 Mʉ̀là-akpà tɔ̀ nyɨ nyí dhu ɔ̀vɔ rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nzá nyɔrʉ̀ ɔ̀rʉ̀ tí kà dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyàkǎ nyɔvɔ̀ dhu kà tɔ̀ àbanʉ bhěyi. Ndɨrɔ̀ ìndrǔ-ɔwʉ́ tɔ̀ nyɨ nyàkǎ nyarà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ adɔ́nʉ bhěyi.

2 Kǎkà ɨwà atɔ̀ya ówù angyi vèbhálɛ tɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyarà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ayínʉ bhěyi, vèbhálɛ-ɔwʉ́ tɔ̀ nyadʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ awɛ́nʉ bhěyi Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ̀lǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

3 Nyɨ nyàkǎ nyandà kǎkà ɨ̀mbǎ arí'ɨ̀ dzʉ̀nàya ɔ̀nzɨ̀ rádʉ̀ alɛ nà abvo-ayí mběyi.

4 Atdí abvo-àyi apɛ́ ɨ'ɨ̀ ɨ̀nè inzo nà, ndàdʉ̀ ɨ'ɨ̀ pbɨ̀ inzo tɔ́ inzo nà, ní ɨ inzo àkǎ 'ɔ̀nzɨ̀ yà Kàgàwà ózè kɔnzɨ̀ ídzìnga angyi fɨ́-dzá-bhà nyʉ́ rɔ̌. Abádhí àkǎ 'ɔ̀dɔ̀ fɨyɔ́ alɛ mběyi, yà rɔ̀yá ɨ fɨyɔ́ alɛ anzɨ̀ ka dhu bhěyi. Obhó tí, wɔ̀rí ní ndɨ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ́fɔ̀ dhu.

5 Abvo-àyi nyʉ́ tí rí'ɨ̀ alɛ ní, yà atdírɔ̀ tí arí'ɨ̀, yà Kàgàwà ɔ̀ arí pbɨndà a'uta ɨ̀lǐ alɛ. Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ ní Kàgàwà-fɔ́ tí arí ndɨ̀ ndí atdyúna òho dhu ɔ̀nzi, ndàdʉ̀ àrà ndɨtsɔ̀ rɔ̌ adyíbhengá nga mà kúbhingá nga mànà ɔ̌ Kàgàwà rɔ̌.

6 Pbɛ́tʉ̀, ndàbhʉ̌ rí yà adzɨ ɔ̌ dhɛ̀dhɛ ràtdǔ afína abvo-àyi ní ɨwà ɔ́vɛ̀ angyangyɨ àdɨ̀ ndàdɨ̀ nyɨ̀kpɔ́na nà rɔ́rɔ̀ abvo-àyi.

7 Kɔ̀nǐ nyɨ nyàkǎ nyʉyǎ abvo-ayí tɔ̀ dhu ní wɔ̀, ɨ̀nzǐ kambɛ̀ tí nzɛ́rɛ dhu àwɛ dɔ̌ dɔ̀yá.

8 Ɨnzǐ ndɨ alɛ apɛ́ fɨndá alɛ ɔ̀dɔ mběyi, ròsè ɨ̀nzǐ ndɔ̀dɔ̀ pbɨ̀ ɨdzá-bhà nyʉ́ mběyi, ní ndɨ alɛ ʉ̀bhà wà pbɨndà a'uta, ndàdʉ̀ ɨ'ɨ̀ nzɛ́rɛ alɛ nyʉ́ tí ròsè ɨnzá àpɛ̀ Yěsù à'u alɛ dɔ̀nǎ màtí.

9 Ndɨ́nɨ̌ ka kandí tɨ́ atdí abvo-àyi-ɔvɔ̀ Kànɨsà arɨ́ dzʉ̀nàya ɔ̀nzɨ abvo-ayí nzínzì ɔ̀, kàkǎ
ndì'ì ɨwà pbìndà atɔ ísě azà kumì atɔ abvo-àyi tɨ́. Kàkǎ ndì'ì átɔ̀ atdí tɨ́ ì'ì kpatsìbhálɛ
nà abvo-àyi tɨ́.
10 Kàkǎ ndì'ì ɨwà ka kʉ́nɨ mběyi arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ alɛ tɨ́: ndɔ̀dɔ̀ pbì inzo mběyi, ndàdʉ̀
pbì ɨdzá ìwʉ̌ olo àkɔ̌ mběyi. Kàkǎ ndì'ì átɔ̀ ɨdha ìsɨ̌ arɨ́ ndù'o Yěsù ná'ù alɛ-pfɔ̀* nɨ̌ alɛ
tɨ́, àpbɛ̀ ɔ̌ rɨ́'ì alɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà ídzì dhu-tɨdɔ̀ ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɨ́.
11 Pbɛ́tʉ̀, abvo-ayí-ɔwʉ́ nákǎ nzá nyandɨ̀ ɔvɔ̀ya Kànɨsà arɨ́ dzʉ̀nàya ɔ̀nzɨ abvo-ayí
nzínzì ɔ̀. Obhó tɨ́ amba-bvʉ̀ ì ówu dhu-atdyú àlʉ̌ ì tdɨ́tdɔ̌ rɔ̀, abádhí rǎdʉ̀ òwu Yěsù
bhà kasʉ ìvɔ̀ fɔyá rɔ̀.
12 Wɔ̀ dhu bhěyi ì ɔ̀nzì dhu rɨ̌ abádhí àbhʉ̌ Kàgàwà rɔ̀tdì anya dɔ̀yá, ɨnzá abádhí
ìfʉ Yěsù tɔ̀ ì ɔ́kɔ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ làká dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
13 Ndɨrɔ̀ ngǎtsi dhu nɨ́, Kànɨsà náapɛ́ àmbɛ abádhí dzʉ̀nà nɔ́nzì dɔ̌, nɨ́ ìnzɨ̌ ì ɨ́ kasʉ
ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀ ì óko dhu rɨ̌ abádhí àbhʉ̌ ràmbɛ ùbhi dɔ̌ ɨdza-tsʉ̀ rɔ̌. Ndɨrɔ̀, rɔ̀sè wɔ̀ dhu
dɔ̀nǎ, abádhí rǎmbɛ ìndrʉ̌-ngbɔ̀ ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ ìnzɨ̌ ì ɨ́ tsʉ̀ya ɔ̀dɔ rɔ́rɔ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ ɨnzá àkǎnà
kʉnɔ̀ dhu mà nʉ́nɔ̀ dɔ̌.
14 Nɨ́rɔ̀, ma mɔ̀zè abvo-ayí-ɔwʉ́ rɔ̀wù amba-bvʉ̀ tdɨ́tdɔ̌. Dhu àkǎ abádhí ràbà
nzónzo, 'àdʉ̀ fɨyɔ́ ɨdza ɔ̀dɔ̀ mběyi, ìnzɨ̌ 'ʉbhà tɨ́ otu àlɛ̌ tɔ́ ɔ̀mvʉ̌ tɔ̀ rʉ̀nɔ̀ nzɛ́rɛ dhu àlɛ̌
dɔ̌.
15 Obhó tɨ́, atdídhená abvo-ayí ʉ́bhà wà ídzì otu, 'àdʉ̀ pfɔ̀mvɔ Sìtanì-owù nʉ́ngʉ.
16 Yěsù ná'ù atdí tsìbhálɛ náapɛ́ ì'ì abvo-ayí nà fɨ̌-dzá-bhà nzínzì ɔ̌, nákǎ ndɔ̀nzɨ ɨ
abvo-ayí dzʉ̀nà. Kàkǎ nzá ndʉ̀bhà abádhí kànɨsà-fɔ́, ndɨ́nɨ̌ kànɨsà ara tɨ́ kǎkà ìmbǎ
rɨ́'ì dzʉ̀nàya ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ nà abvo-ayí-tsí kɛ̀lɛ̌ nándà rɔ̌.
17 Mběyi arɨ́ kànɨsà ɔ̀dɔ pbàkʉ̀rʉ̌ nákǎ kabhʉ ɨfʉta fɨ́yɔ̀ ɔyɔ-rà dɔ̌†. Rɔ̀sè dɔ̀tsí nɨ́,
kǎkà ì nádzi 'ɔ̀ngɔ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ nʉ́nɔ̀, 'àdʉ̀ ndɨ Ɔtɛ núdhe ìndrʉ̌ tɔ̀ pbàkʉ̀rʉ̌.
18 Obhó tɨ́, Andítá átɨ: «Nyɨ nyàkǎ nzá nyʉtsì dzʉ̀nànʉ ɔ̀nzɨ rɨ́ ndɔ̀tsì nganʉ̀-ɔ̌nga
kpɔ̌na rùvɔ̀ kɛ́lɛ́na ɔ̀ rɔ̀ ìkyì-akpà-tsʉ̀. Nyɨ nyàkǎ nyʉbhà ka rɔ̀nyʉ̀ nganʉ̀.» Ndɨrɔ̀
kǎtɨ: «Kasʉ ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ nákǎ kubho pbìndà mʉ̀kʉ̀mbà.»
19 Nyɨ nyàkǎ nzá nya'ù Kànɨsà ɔ̌ mʉ̀kʉ̀rʉ̌ nɔ̀bhʉ̀ alɛ-tsʉ̌ dhu, ɨnzá ɔ́yɔ̌ alɛ, ngǎtsi nɨ̌
ìbhʉ alɛ mà nɨ́'ì ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì tɨ́ rɔ̀.
20 Dhu nàfǎ alɛ dɔ̌, nyɨ nyàkǎ nyɔrʉ̀ kɔ́rɔ́ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ngʉ̌kpà alɛ adʉ̀ tɨ́
nzɛ́rɛnga-ɔdɔ̀ nɔ́nzì átɔ̀.
21 Ma mɨ́ dhu ʉ̀yǎ ɨndʉ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, Yěsù Krɨ́stɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Kàgàwà avɔ̀
màlàyíká-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɨfʉ kǎkàrɨ́ ʉyátá ìmbǎ angyɨnǎ vurɔ̀ ɨrɛ̀tá na, ndɨrɔ̀
ìnzɨ̌ nyɨ nyɨ́ dhu òlè atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́ rɔ́rɔ̀.
22 Nyɨ nyàkǎ nzá nyɨli ɔtsʉ́nʉ kɔ̀mbómbí ìndrʉ̌ dɔ̌ kasʉ nɔnzɨ tɨ́ Kànɨsà ɔ̌. Nyɨ
nyàkǎ nzá nyotsù akyɛ ngǎtsi alɛ bhà afátá ɔ̀. Ndɨrɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ nyɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀
nyɨlǎ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌.
23 Nyɨ nyàkǎ nzá nyarà ɨdha-vɨ̀ kɛ̀lɛ̌ nɔ́mvʉ̀ rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ nyɨ nyàkǎ nyarà dɨ̀vayì ɔ̀mvʉ̀
rɔ̌ akɛ, yà kɔ̀mbómbí ivívínga aróngo àrà ìngo rɔ̌ nyʉnʉtsì nɨ̌ finʉ-tsʉ̀ dzʉ̀nà nɔnzɨ
tɨ́.
24 Atdídhená alɛ tɔ́ nzɛ́rɛnga náarɨ́ ndàlǎ kpangba ɨnzá ka kàpɛ̀ anya mà ìtdì dɔ̀yá
rɔ́rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ngʉ̌kpà alɛ-tsí tɔ́ nzɛ́rɛnga náarárà ndàvi ànyǎya ka kʉ̀nɔ̀ dhu-dzidɔ̌ tɨ́.
25 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, ídzì kasʉ náarɨ́ 'ìtɛ̀ kpangba kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀, ndɨrɔ̀ kǎkà ìnzɨ̌ rɨ́ 'àvɨ̀
kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ tsí, nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ɔ̀ko ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀ bìlǐnganà.

---

* **5:10 5.10** Pɔlɔ̀ bhà kàsʉmì ɔ̌, ɨnɔ nóongónà ɨdha nísɨ ndù'o olo tɨ́ ìwʉ̌ ɨdzá alɛ-pfɔ̀ nɨ̌. Pbìndà ábhàlɨ̌-pfɔ̀ ndɨ ndù'o dhu-otù ɔ̌, Yěsù ɨtɛ̀ dhu nɨ́ ìndrʉ̌ rɨ̌ ndìfɔ̌, ndàdʉ̀ pbìndà àzè nɨ́tɛ̀ ɔdhìnà tɔ̀ dhu. † **5:17 5.17** Ɨfʉta àkǎ kabhʉ ɔyɔ-rà dɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ tɔ̀ dhu-tì nɨ́: abádhí tɔ̀ ka kábhʉ̌na ɨfʉta nákǎ ndì'ì ɔyɔ-gʉ̀na ɔ̀sè ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ka kábhʉ̌na ɨfʉta dɔ̀nǎ dhu tɨ́. Ndɨrɔ̀ pɛrɛ̀ tɨ́ dhu ì'ì rɔ̀, dhu àkǎ kabhʉ pɛrɛ̀ abádhí tɔ̀ ɔyɔ-gʉ̀na rɔ̀sè ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ka kábhʉ̌na pɛrɛ̀ dɔ̀nǎ.

6

Ɨnɔ àkǎ ɨfʉ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ

1 Ɨnɔ tɨ́ rɨ́'ɨ̀ kɔ́rɔ́ alɛ, yà Yěsù ná'ù, nákǎ ɨ̀fʉ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ atdídɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ ìndrʉ̌ adʉ̀ tɨ́ dhu ʉ̀nɔ̀ nzɛ́rɛ Kàgàwà nɨ̌, ndɨrɔ̀ yà àlɛ̌ karúdhěna ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu nɨ̌.

2 Ndɨrɔ̀, kǎkà Yěsù ná'ù alɛ rɨ̌'ɨ̀ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɨ́ ɨnɔ, nákǎ nzá 'ɔ̀nzɨ̀ abádhí gàyà, adɔ́ya tɨ́ abádhí rɨ̌'ɨ̀ a'uta-otù ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, abádhí àkǎ 'ɔ̀nzɨ̀ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-kàsʉ̌ mběyi nyʉ́ ròsè, abádhí tɔ́ ídzì kasʉ tɔ́ ídzìnga àbà rɨ́ nɨ́ ɨwà Yěsù ná'ù alɛ, ndɨrɔ̀ atdídɔ̌ Kàgàwà ózè alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Tɨ̀tɔ̀ tɔ́ màlímó náarʉ́dhěna dhu dɔ̌ dhu mà ɔ̀nzì dɔ̌ dhu mànà dhu

Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ nyɨ nyàkǎ nyudhe nyadʉ̀ ʉ̀yanà ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu.

3 Atdí alɛ náapɛ́ vurò dhu ùdhě ìndrʉ̌ tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ ndòzè ndùbhi yà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà obhónánga tɔ́ ɔtɛ nózè dhu bhěyi, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ ndòzè ndùbhi Kàgàwà ózè àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ dhu nà rɨ́ ndàkɔ̌ dhu t'údheta bhěyi,

4 nɨ́, ndɨ alɛ nɨ́ ndɨ̀dzɨ̌ rɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨnzá atdí dhu mà nʉ̀nɨ. Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌'ɨ̀ agòta mà, ɔtɛ-tɨ̀ dɔ̌ ka kɔ́nzɨna anya mànà tɔ́ andɨ nà. Ndɨ dhu aríbhona dhu nɨ́ alɛ-afí ɨ̀lɨ̌ ka kɨ́ atdí dhu dɔ̌ dhu mà, agòta mà, ìndrʉ̌ nɨ̌ ka kɨ́ dhu ʉ̀nɔ dhu mà, nzɛ́rɛ dhu ɨ̀rɛ̀ ka kɨ́ ìndrʉ̌ dɔ̌ dhu mànà.

5 Ndɨrɔ̀, kà ɔ̀ rɔ̀ aráhʉ átɔ̀ dhu nɨ́, yà fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta ínza ɨ̀, ndɨrɔ̀ ɨwà ádzo obhónga rɔ̌ rɔ̀ alɛ rɨ̌ 'àgò ɨ̀nzɨ̌ ríku rɔ́rɔ̀ dhu. Ɨ alɛ ózʉ̀ Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu ɔ̀nzì àbà ka kɨ́ ɔ̀nà dhu tɨ́.

6 Obhó tɨ́, Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ ongyéngá nyʉ́, alɛ-fɔ́ rɨ́'ɨ̀ dhu nɨ̌ tɨ́ alɛ-ɨdhɛ̀ ɨ̀ka ndɨ̀ rɔ̀.

7 Obhó tɨ́, àlɛ̌ kíwʉ̌ nzá atdí dhu nà màtɨ́ yà adzɨ ɔ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kʉ̀vɛ rɔ̀, àlɛ̌ kádʉ̀ òwunà kà ɔ̌ rɔ̀ atdí dhu mà rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀mbǎ.

8 Nɨ́rɔ̀, àlɛ̌ kapɛ́ ɨ'ɨ̀ àlɛ̌ kɔ́nyʉna dhu mà, àlɛ̌ rɔ̌ àlɛ̌ kʉ́fɔ̌na dhu mànà, nɨ́ ɨ dhu àkǎ wà àlɛ̌ tɔ̀.

9 Pbɛ́tʉ̀, ɨ̀ nózè 'ɔ̀nzì alɛ nʉ́trǎ pfɔ̀mvɔ arɨ́, ràdʉ̀ àtsɨ ibí ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà dhu mà, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ dhu mànà-atdyú tɔ́ àdà ɔ̀. Ɨ dhu-atdyú arɨ́ àpbɛ̀ ìbho ìndrʉ̌ tɔ̀, ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ ìndrʉ̌ àbhʉ̌ rʉ̀vɛ.

10 Obhó tɨ́, fʉ̀rangà nózè ka kɨ́ dhu nɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu náaráhʉ ɔ̀nà rɔ̀. Kà tɔ̀ ɨ̀ nábhʉ atdídhená alɛ nʉ́bhà fɨyɔ́ a'uta ɨtsɛ nyʉ́, 'àdʉ̀ ábhɔ̌ àpbɛ̀ àbhʉ fɨ̌yɔ̀.

Kàgàwà bhà alɛ àkǎ ndɔ̀nzɨ dhu

11 Pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ Tìmɔ̀tɛwʉ̌, Kàgàwà bhà alɛ tɨ́rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyindrɨ̌ nyɨ ɨtsɛ kɔ̀rɨ́ nzɛ́rɛ dhu rɔ̌ rɔ̀. Nyɨ nyàkǎ nyɔnɛ̀ obhónánga ɔ̀nzɨ nyɨ́ dhu, nyɔnzì Kàgàwà ózè dhu, ndɨrɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ a'uta ɔ̌ nyɨ nyádɨ dhu. Nyɨ nyàkǎ nyɔnɛ̀ ìndrʉ̌ òzè nyɨ nyɨ́ dhu, dhu-dzi òndù nyɨ nyɨ́ dhu, ndɨrɔ̀ ɨ̀yɔ̀nga ɔ̌ nyɨ nyádɨ dhu.

12 Nyɨ nyàkǎ nyugyè a'uta tɔ́ ídzì ɨla. Nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga yà Kàgàwà anzi nyɨ fɨ̌ndà, ndɨrɔ̀ yà nyɨ nyɨtɛ̀ pbʉ̀kʉ̀ ídzì a'uta kpangba ibí ngàmbì-ɔ̀nzɨ̌ okúna dɔ̀ rɔ̀.

13 Ma mɨ́ yàrɨ́ dhu ʉ̀yǎ ɨndʉ̀ yà kɔ́rɔ́ dhu tɔ̀ arɨ́ ípìrɔ̌nga àbhʉ̌ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ yà Pòtiyò Pìlatɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ pbìndà a'uta nɨtɛ̀ mběyi kpangba Yěsù Krɨ́stɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀:

14 nyɨ nyàkǎ nyɨfʉ Kàgàwà bhà Ʉyátá ɨ̀nzɨ̌ rɔ̀tì, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ kala nzɛ́rɛ dhu nyʉnʉtsì, ràrà àhʉ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ rɨ̌ngo dhu ɔ̀.

15 Kàgàwà abhʉ̀ya ka rɨ̀tɛ̀ ndɨ̀ yà ndɨ̀ ndakɔ̀ kà tɔ̀ kàsʉmɨ ɔ̌. Ka nɨ́ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ɨ̀ Kàgàwà, yà atdídɔ̌ hirò nɔ́nzì, ndɨrɔ̀ atdírɔ̀ tɨ́ arɨ́'ɨ̀ alɛ. Ka nɨ́ kámá dɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.

16 Ka nɨ́ atdírɔ̀ tɨ́ ɨnzɨ̌ ɔvɛ́ya alɛ, ndɨrɔ̀ yà ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ àrà àhʉ ɔ̀nà awáwʉ̀ ɔ̌ arádɨ alɛ. Ka nɨ́ ɨnzá atdí alɛ mà àpɛ̀ àlǎna alɛ, ndɨrɔ̀ yà ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ àlanà alɛ. Kàkǎ ɨfʉta nà, ndɨrɔ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà! Àmɨnà!

Ònzìtálɛ àkǎ ɨ'ɨ̀ nà ɔ́fɔ̀

17 Nyɨ nyàkǎ nyʉyǎ dhu yà indo arɨ́'ɨ̀ adzɨ ɔ̌ ònzìtálɛ tɔ̀, ɨnzá abádhí ràkǎ àmbɛ 'ɨ̀dzɨ dɔ̌ ɨ̀ tírɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨnzá abádhí ràkǎ 'ɨ̀lɨ fɨyɔ́ a'uta ònzì ɔ̀, ìkǔ ndɨ ònzì rǎdʉ̀ ìku dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ abádhí àkǎ ɨ̀lɨ fɨyɔ́ a'uta Kàgàwà ɔ̀. Kǎrɨ́ ndɨ kɔ́rɔ́ dhu ìbho abhɔ nyʉ́ àlɛ̌ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌-ɨdhɛ̀ ɨka tɨ́ ndɨ̀ nɨ̌.

18 Abádhí àkǎ 'ɔ̀nzɨ ídzì dhu, 'àdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ònzìtálɛ tɨ́ ídzì kasʉ ɔ̀nzɨ ɨ'ɨ́ dhu ɔ̌. Abádhí àkǎ 'ɔ̀nzɨ mʉ̀hɛtʉ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ alɛ dzʉ̀nà, 'àdʉ̀ òwu ɨ'ɨ̀ rɔ̌ ɨsɔ́ 'ʉ̀ndɔ̀ fɔyá ndɨ̀ nòtù dhu ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀.

19 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, abádhí rǎdʉ̀ ídzì, ndɨrɔ̀ yà ɨ̀nzɨ̌ ríku ongyéngá-tsʉ̀ núndu fɨ̌yɔ̀ olù ɨraya ɨdhɔ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ 'abáya tɨ́ obhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga.

20 Ɔ̌ɔ Tìmɔ̀tɛwʉ̌, nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ yà fʉnʉ́ Kàgàwà ábhʉ dhu mběyi afínʉ ɔ̀. Nyɨ nyàkǎ nyindrɨ̌ nyɨ ɨtsɛ yà ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ Kàgàwà-ɔvɔ̀ ɨ̀fʉ̌ agòta rɔ̌ rɔ̀. Nyɨ nyàkǎ nyindrɨ̌ nyɨ ɨtsɛ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ ɨnga t'ʉ́nɨtatálɛ rɨ̌ 'àgò dhu rɔ̌ rɔ̀.

21 Atdídhená alɛ, yà ɨ dhu bhěyi ɨnga t'ʉ́nɨta-tɨdɔ̀ tɔ̀ ɨ̀ nádzi, nʉ́bhà wà fɨyɔ́ a'uta ɨtsɛ nyʉ́.

Kàgàwà àkǎ ndɨ̀tɛ̀ pbɨndà ídzìnga fʉ̌kʉ̀.

Tìmɔ̀tɛwʉ̀
tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ̌ bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ nɨ́ ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ̌ Pɔlɔ̀ andí Tìmɔ̀tɛwʉ̀ tɔ̀ bhàrʉwà. Kǎndí ka imbi ɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rɔ́rɔ̀ (1.16-17), ɨ́kyɛ̀rɔ̌ kàbhà ɔvɛ-dhɔ̀ ʉ̀bhà ndɨ̀ rɔ́rɔ̀. Kʉ̌nɨ dhu nɨ́ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌ pbìrì ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ ràrɨ̌ ndàbhʉ̌ àbhʉ̌ kohò ndɨ̀ Krɨ́stɔ̀ ndɨ̀ ndá'ù dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ (4.6-7). Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ kà t'ɔ́dhɨ́na náatsè, 'ʉ̀bhà ka atdírɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ Lukà, ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀ngangà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨnzá ka nʉbhà. Nɨ́ Pɔlɔ̀ ala dhu yà adzɨ ɔ̌ ndɨ̀ ndɔ́nzɨna ɨdhɔ rìku wà, nɨ́ ndɨ̀ nʉ̀bhà dhu ràrɨ̌ ndɨ̀ ndɔ́vɛ̀ dhu kɛ̀lɛ̌. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎzè ndàndɨ̌ bhàrʉwà tdɨ́tdɔ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ tɔ̀ kà-afí ndɨ̀ ndopé tɨ́ nɨ̌, idhùnà nyʉ́ tɨ́ kǎzʉ̀ ka nɨ́dhunɨ̌. Yàrɨ́ bhàrʉwà-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ nzá ngǎtsi dhu àndi tdɨ́tdɔ̌.

Ndɨ bhàrʉwà ɔ̌, Pɔlɔ̀ azè atdídɔ̌ dhu nɨ'ɨ̀ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ ràkǎ ndɨ̀rà tɨna ɔ̀, kà ràkǎ ndìdè pɔ́tsɔ́ pbɨndà a'uta ɔ̌, yà ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndídè dhu bhěyi. Kǎvɔ̀ dhu átɔ̀ kà ràkǎ ndàmbɛ àrà dɔ̌ angyi tɨ́ Yěsù bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta nà, ɨ̀mbǎ kavu rɔ̀ná. Ndɨrɔ̀ kǎtɨ kà ràkǎ ndàndà nga mběyi yà ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ ndàkɔ̌ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nà dhu nà. Pɔlɔ̀ isé átɔ̀ dhu nɨ́ ndàtɨ ndɨ̀ rúgyè ɨla, ndɨrɔ̀ ɨ̀ ràrɨ̌ 'ɔ̀tù Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nà ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌. Nɨ́, Yěsù ná'ù alɛ ràkǎ ndɔ̀nzɨ̀ dhu ndɨ̀ bhěyi.

Bhàrʉwà-nyɨ̀tɨ̀ ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1.1-2).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àvɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ nyɨna rɨ̀wʉ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu (1.3-18).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àvɨ̌ ràdɨ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà mùnowì kɛ̀lɛ̌ tɨ́ dhu (2.1-13).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àvɨ̌ rɨ'ɨ̀ Kàgàwà bhà obhóná ɔtɛ ʉ̀nɔ rɨ́ otùna ɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ tɨ́ dhu (2.14-26).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àvɨ̌ rɔ̀dɔ̀ ndɨ̀ mběyi yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndìndù ndɨ́nɨ̌ ndɔdí tɨ́ ndɨ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌ atdídhená alɛ ɨ'ɨya nà nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ rɔ̌ rɔ̀ dhu (3.1-9).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àvɨ̌ rʉ̀ngʉ pbɨndà ɔ́fɔ̀-owù dhu ndɨrɔ̀ ràpbǎ afína fɨ̌ndà ndɨ̀ ndúdhe Ɨlɨ̌lǎ Andítá mànà rɔ̌ dhu (3.10–4.8).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ àkǎkǎ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ rɔ̀nzɨ̀ dhu rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ dhu ɔ̀vɔ kà tɔ̀ dhu (4.9-18).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀vì bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta nɨ̌ dhu (4.19-22).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ nóvì dhu

1 Ɨma Pɔlɔ̀, ɨma nɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ, Kàgàwà óvò ɨma ndɨ kasʉ tɔ̀ nɨ́dhunɨ̌. Kɨ̌vì ɨma ndɨ́nɨ̌ ma mɔvɔ tɨ́ Yěsù Krɨ́stɔ̀ ka kà'ù rɔ̀ ka kábàna ípìrɔ̌nga tɔ́ làká ìndrʉ̌ tɔ̀.

2 Tìmɔ̀tɛwʉ̌, ma mɨ́ yàrɨ́ bhàrʉwà àndɨ̌ ɨndʉ̀. Ɨnyɨ nɨ́ idhùdu a'uta-otù ɔ̌, atdídɔ̌ ma mózè alɛ. Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'ɨ̀tɛ̀ fɨ̌yɔ́ ídzìnga ɨndʉ̀, 'àbà ɨzʉ dʉ̀nʉ́, 'àdʉ̀ nyabhʉ nyadɨ màrʉ̀ngà ɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Tìmɔ̀tɛwʉ̀-afí àbhʉ̌ ròtsì ɔbɨ Kàgàwà bhà kasʉ tɔ̀ dhu
(Kas 16.1-3; Ɛ̀fɛ 1.3-7; 2Tɛ̀ 2.13-15; 2Tì 2.1-12)

3 Ma màbhʉ ɔ̀tsɔ̀ Kàgàwà tɔ̀ okúnʉ dɔ̀ rɔ̀. Ma marɨ́ kà-kàsʉ̌ ɔ̀nzɨ ɨ̀lɨ̌lǎ afídu nà, abhúdu náanzɨ̀ ka dhu bhěyi. Bìlɨ̌nganà, adyíbhengá màtɨ́ ndɨrɔ̀ kúbhingá màtɨ́ ma mɨ́ mɨtsɔ̀ rɔ̀, ma marɨ́ nzɨ̌ àdɨ ɨnzá ma màtì ɔvɔ̀nʉ rɔ́rɔ̀.

4 Àlɛ̌ kɨ́ àlɛ̌ ʉ̀bhǎ rɔ̀ nyɨ nyadzɨ̀ tɨ́ dhu ma mɨrɛ̀ rɔ̀, atdyúdu rɨ̌'ɨ̀ atdídɔ̌, àlɛ̌ ràla àlɛ̌-ngbɔ̀ tdɨ́tdɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ɨdhɛ̀du ɨka tɨ́ ndɨ̀ atdídɔ̌.

5 Ma mɨrɛ̀ kɔ́rɔ́ afínʉ nyʉ́ nà nyɨ nyá'ù Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà tɨ́ dhu. Ndɨ a'uta nɨ́ yà
angyɨnǎ rɔ̀ ɨ́yànʉ-tsánà Lòyisì mà, ɨ́yànʉ Èwùníkè mànà nɨ́ɨ'ì nà a'uta-tɨdɔ̀. Nɨ́, ma
mà'ù dhu nyɨ nyʉ́ mà, nyɨ ràrɨ̌'ì ìnè ndɨ a'uta nà átɔ̀.

Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kɨ́ àpbɛ̀ àbà dhu

6 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mònzì nyɨ nyigbě nyʉnʉtsì arɨ́'ì Kàgàwà bhà pɛrɛ̀-
ngbɔ̀. Ndɨ pɛrɛ̀ nyɨ nyabà yà ɔtsʉ́du ma mʉlɨ dʉ̀nʉ́ nínganí. Nyɨ nyàkǎ nyigbě kà-ngbɔ̀
dhu nɨ́,

7 Kàgàwà íbhò àlɛ̌ tɔ̀ Ɨ̌lɨ̌lǎ-Alafí nɨ́ nzɨ̌ ìndrǔ àbhʉ̌ rɨ́ rɔ̀nzì ɔdɔ Alafí. Pbɛ́tʉ̀ kɨ̌bhò nɨ́
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ tɔ́, àzè tɔ́, ndɨrɔ̀ ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu bhěyi àlɛ̌ kóko nɨ̌ Alafí.

8 Nɨ́rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nzá nyìnʉ rɨwʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù dɔ̌ nyɨ nyɨ́ dhu àwɛ̌ ìndrǔ
tɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ nyìnʉ àkǎ nzá ndɨwʉ̀ okúdu dɔ̀ rɔ̀, yà kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀ ka kósò ma rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀,
nyɨ nyàkǎ nyabà àpbɛ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, àdhàdhì ma mɨ́ kàbà
dhu bhěyi. Nyɨ nyɨ́ ɨ àpbɛ̀-dzi òndù Kàgàwà rǎbhʉ̌na ɨndʉ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌.

9 Ka nɨ́ ndɨ àlɛ̌ nɨ́gʉ̌, ndàdʉ̀ àlɛ̌ ùnzì ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ koko tɨ́ pbɨndà ɨ̌lɨ̌lǎ alɛ tɨ́. Kɔ̌nzì ndɨ
dhu, ɨnzɨ̌ nɨ́ ídzì dhu àlɛ̌ kɔ́nzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ kɔ̌nzì ka angyangyɨ ndɨ̀ ndudhé
ka, ndɨrɔ̀ yà ɨnzá ndɨ̀ ndàpɛ̀ yà adzɨ ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀ ndɨ̀ ndazè ndɨ̀tɛ̀ pbɨndà ídzìnga àlɛ̌ tɔ̀
Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

10 Ndɨ ídzìnga Kàgàwà nɨ́tɛ̀ wà àlɛ̌ tɔ̀ kòmbí, yà àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba Yěsù Krɨ́stɔ̀ nɨ́rà àhʉ
yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀. Kɨ̌tɔ̀ ɔvɛ-ɔbì, ndàdʉ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga tɔ́ otu nɨ́tɛ̀ ìndrǔ tɔ̀, Ídzì
Màkʉ̌rʉ̀-otù ɔ̌.

11 Nɨ́, Kàgàwà ɨ́lɨ ɨma ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔtatálɛ tɨ́, uvitatálɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ màlimò tɨ́.

12 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ kǎkàrɨ́ àpbɛ̀ nábà. Pbɛ́tʉ̀ nyìdu rɨ̌ nzɨ̌ ìwʉ ndɨ
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨwà ma mʉ̀nɨ ma má'ù alɛ nídhunɨ̌. Ndɨrɔ̀, ma mà'ù wà dhu kà ràrɨ̌'ì
ìnè ɔbɨ nà ndɔ̀dɔ̀ yà fudú ndɨ̀ ndíbhò Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ tɔ́ kasʉ, ràrà àhʉ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ
ndɨ̀ ndɨtdìya ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.

13 Nyɨ nyàkǎ nyalʉ̌ yà ɨndʉ̀ ma múdhe obhónánga tɔ́ ɔtɛ, ndɨ́nɨ̌ ɨ'ɨ tɨ́ ídzì ɔ́fɔ̀ tɨ́ ɨndʉ̀.
Nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ ndɨ ɔtɛ, yà Yěsù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì àlɛ̌ kɨ́'ì nà a'uta nà, ndɨrɔ̀ àzè nà.

14 Nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ yà ɨndʉ̀ ka kúdhe ídzì dhu, yà àlɛ̌-afí ɔ̀ rɨ́'ì Ɨ̌lɨ̌lǎ-Alafí bhà ɔbɨ nɨ̌.

15 Nyɨ nyʉ̀nɨ wà dhu, Àziyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ Yěsù ná'ù alɛ rʉ́bhà wà ma kɔ́rɔ́. Ɨ alɛ nzínzì
ɔ̌ alɛ nɨ́ Fìgɛlɔ̀ mà Hɛ̀rmɔ̀gɛnɛ̀ mànà.

16 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù àkǎ ndɨ̀tɛ̀ pbɨndà ídzìnga Ɔ̀nɛ̀sfɔrɔ̀ bhà ɨdzá-bhà tɔ̀, kǎrà ndɨ
afídu òpè rɔ̌, ndɨrɔ̀ kà-nyì árà nzɨ̌ ìwʉ rɔ̌ imbi ɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ malǎ rɔ̀ nídhunɨ̌.

17 Pbɛ́tʉ̀, Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ̀ ndɨ̀rà àhʉ rɔ̀, kɔ̌mɛ̀ ɨma atdyúna nyʉ́ nà, ndàdʉ̀ ma
nála.

18 Nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù àkǎ ndàbhʉ àbadhi ràbà Kàgàwà bhà ídzìnga, yà adzɨ ɔ̌
alɛ-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ ndɨ̀ ndɨ́ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌. Ndɨrɔ̀ ɨnyɨ Tìmɔ̀tɛwʉ̌, nyɨ nyʉ̀nɨ Ɛ̌fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kɔ̌nzì
idù kɔ́rɔ́ dhu mběyi nyʉ́.

2

Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ídzì mùnowì bhà ɔ́fɔ̀
(Màt 10.32-33; 1Kò 9.24-25)

1 Nɨ́rɔ̀ ɨnyɨ, idhùdu Tìmɔ̀tɛwʉ̌, nyɨ nyàkǎ nyɨ'ì ɔbɨ nà afínʉ ɔ̀, yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà
nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ rɔ̀ Kàgàwà arɨ́tɛ̀na ɨndʉ̀ ídzìnga-otù ɔ̌.

2 Ndɨrɔ̀, nyɨ nyɨ́rì wà ibí ngàmbì-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀ ma múdhe dhu. Nɨ́ nyɨ nyàkǎ nyudhe ka
átɔ̀ kɔ́rɔ́ yà nyɨ nyà'ù kɨ̀fʉ̌ rɨ́ dhu tɨ́, 'àdʉ̀ ìnè 'ùdhe ka átɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ dhu tɨ́ alɛ tɔ̀.

3 Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ídzì mùnowì bhěyi, nyɨ nyàkǎ nyondù àpbɛ̀-dzi átɔ̀, yà ma mɨ́
kòndù dhu bhěyi.

4 Mùnowì-kàsʉ̌ ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ nákǎ nzá ndàbhʉ yà ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ mùnowì-kàsʉ̌ ɔ̀nzɨ alɛ tɔ́ dhu
ràtdǔ afína, ndɨ̀ ndòzè kàsʉ̌na rɨ̀ka pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɨdhɛ̀ rɔ̀.
5 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ ɨkpa ɨ̀kpa rɨ́ alɛ tɔ̀ ka kɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ dhu lɛ̀mà kɔ̀nzɨ nɨ̌
pɛrɛ̀ nábhʉ, ɨnzá kɨ̀fʉ ndɨ ɨkpa-tɨdɔ̀ tɔ́ ʉyátá rɔ̀.
6 Ndɨrɔ̀, inga òbhì ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀ àpbɛ̀ nàbà alɛ, nákǎ ndɨ ndàbà ndɨ inga ɔ̌ ʼɔ̀ʼɔ̀ dhu
angyi.
7 Tìmɔ̀tɛwʉ̌, nyɨ nyàkǎ nyɨrɛ̀ nga mběyi wɔ̀ ɨndʉ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu dɔ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ
Kàgàwà rɨ̌ nyabhʉ̌ nyʉnɨ ɨ dhu kɔ́rɔ́ nɨ́dhunɨ̌.
8 Nyɨ nyàkǎ nyɨrɛ̀ yà ndɨ̀ nɨngbɛ̀ ibhu ɔ̀ rɔ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀, Dàwudì-dhú bvʉ̌ alɛ, àdhàdhɨ̀
yà ma marʉ́nɔna ìndrǔ tɔ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ arɔ́vɔna dhu bhěyi.
9 Ndɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ àpbɛ̀ àbà, ràrà àhʉ ka kɨ́ mosò nzɛ́rɛ
dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ bhěyi dhu ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ka kɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ nósò.
10 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mɨ́ kɔ́rɔ́ dhu-dzi òndù, Kàgàwà óvò fɨ̌ndà alɛ-okú
dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ abádhí átɔ̀ rǎdʉ̀ ɔ̀gʉ̀ nábà Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌, ʼàdʉ̀ kàbhà
dhòdhódhónga tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nábà.
11 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ àkǎkǎ kaʼù ɔtɛ:
Àlɛ̌ kapɛ́ ɨ̀ʼɨ̀ atdíkpá àlɛ̌ kʉ́vɛ kà mànà dhu tɨ́, nɨ́ àlɛ̌ kokoya átɔ̀ atdíkpá ípìrɔ̌nga ɔ̌ kà
mànà.
12 Àlɛ̌ kapɛ́ àpbɛ̀-dzi òndù atdíkpá kà mànà, nɨ́ àlɛ̌ kɔnyʉya idzi átɔ̀ atdíkpá kà mànà.
Àlɛ̌ kapɛ́ àtɨna ɨnzá àlɛ̌ rʉ́nɨ ka, nɨ́ kǎdʉya àtɨ̀nà átɔ̀, ɨnzá ndɨ̀ rʉ́nɨ àlɛ̌.
13 Ɨnzɨ̌ àlɛ̌ kapɛ́ Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ àlɛ̌ tɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ, nɨ́ àbadhi nɨ́ yà ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌ arɨ́
alɛ. Obhó tɨ́, àbadhi nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ vurò dhu ɔ̀nzɨ̀ ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu rɔ̌ rɔ̀ alɛ.

Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ kasʉtálɛ
(1Tì 1.3-7,18-20; Yàk 5.19-20)

14 Nyɨ nyàkǎ nyisè kɔ̌kɔ̀ ɨndʉ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu ìndrǔ tɔ̀. Nyɨ nyàkǎ nyɔvɔ̀ dhu abádhí
tɔ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀ nyatɨ, abádhí ràkǎ nzá ʼɔ̀nzɨ anya ɔtɛ-tɨ̀ tʼɔ́ngʉ̀ta dɔ̌. Obhó tɨ́, ɨ
agòta ɔ̀ ka kábàna ídzìnga rɨ̌ʼɨ̀ ɨ̀mbǎ. Pbɛ́tʉ̀, kǎrɨ́ ɨ dhu nɨ́rɨ rɨ́ alɛ tɔ́ aʼuta àbhʉ̌ rùgolo
ndɨ̀.
15 Nyɨ nyàkǎ nyɔ̀nzɨ ɔbɨ nyɨtɛ̀ nyɨ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ ɨwà kùdhe, ndàdʉ̀ àʼùnà àkǎkǎ dhu
tɨ́ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ nyɨna rɨ̌wʉ kàbhà kasʉ-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ tɨ́. Nyɨ nyàkǎ nyɨtɛ̀ nyɨ átɔ̀
Kàgàwà bhà obhóná ɔtɛ ʉ̀nɔ rɨ́ otùna ɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ alɛ tɨ́.
16 Nyɨ nyàkǎ nyindrɨ̌ nyɨ ɨtsɛ nyʉ́ ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ Kàgàwà-ɔvɔ̀ ɨ̀fʉ̌ agòta
rɔ̌ rɔ̀. Obhó tɨ́, ɨ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ rǒngo òwu angyi tɨ́ ɨnzá Kàgàwà ózè dhu tʼɔ́nzɨta ɔ̌.
17 Abádhí-ɔ̀tɛ̌ rǒngo ìndrǔ ɨ̀nza, àdhàdhɨ̀ ɨ̀trɨtrɛ̀ otú náarɨ́ alɛ-ngbɔ̀ ɨ̀nzǎ dhu bhěyi.
Ɨ alɛ nzínzì ɔ̌ alɛ nɨ́ Hìmɛ̀nɛyɔ̀ mà Fìlɛtɔ̀ nà.
18 Abádhí índrɨ̌ wà ɨ̀ ɨtsɛ obhónga rɔ̌ rɔ̀, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌ ɨwà Kàgàwà rʉ́ngbɛ àlɛ̌
ibhu ɔ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ abádhí arɨ́ atdídhená alɛ tɔ́ aʼuta ɨ̀nzǎ.
19 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà ɔ́dì tsùkpǒna ɨdza náaríde pɔ́tsɔ́ pfɔ̌na dɔ̌. Ndɨrɔ̀, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ
kà-rɔ̌ ka kándɨ̌ ize tɨ́ dhu: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ʉ́nɨ wà pbɨ̀ndà alɛ tɨ́ arɨ́ʼɨ̀ alɛ.» Ndɨrɔ̀
ngǎtsi andítá nɨ́: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-ɔvɔ̀ ìlè rɨ́ alɛ, nákǎ ndɨndà ndɨ̀ nzɛ́rɛnga rɔ̌
rɔ̀.»
20 Ádrʉ̀ngbǎ ɨdza ɔ̌ ka kɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ ɔrɔ̀ mà, ɔrʉ́ odzìya nà ngʉ̌kpà sʉma-tɨdɔ̀ mànà
nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ wɨ̀tʉ̀ kɛ̀lɛ̌ nótù. Pbɛ́tʉ̀, ka kádʉ̀ ɔ̀tùnà átɔ̀ nɨ́, itsu nɨ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ anzɨ
nɨ̌ màtɨ́ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ dhu. Angyɨnǎ rɔ̀ rɨ́ʼɨ̀ tsí nɨ̌ ka karɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɨfʉta nà àkǎ ɨdhɔ ɔ̌,
ndɨrɔ̀ olùnǎ rɔ̀ rɨ́ʼɨ̀ tsí nɨ̌, ka karɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà ɨdhɔ ɔ̌.
21 Nɨ́rɔ̀, ndɨ alɛ apɛ́ ndùʼɔ̌ ndɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̌ rɔ̀,
nɨ́ rǎdʉ̀ ndɨ̀lɨ ɨfʉta nà àkǎ ɨdhɔ ɔ̌ ka karɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ nɨ̌ wɨ̀tʉ̀ bhěyi. Ndɨ wɨ̀tʉ̀ nɨ́ yà

ɨdza-àbadhi ɔ́pɨ̀ fǐndà ndìlɨ igi, kà dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ̀ rǎdʉ̀, ndɨrɔ̀ kà rǎdʉ̀ ìdyìnà ndɔ̀nzɨ̀ kɔ́rɔ́ ídzì kasʉ nǐ wɨ̀tʉ̀.
22 Nyɨ nyàkǎ nyɔkʉ̀ yà zàdhà-atdyú arí'ì dɔ̀yá nzɛ́rɛ dhu-tsʉ̌ rɔ̀, nyadʉ̀ obhónánga
ɔ̀nzɨ nyɨ nyí dhu nɔ́nɛ̀. Nyɨ nyàkǎ nyɨ'ì a'uta nà, àzè nà, nyadʉ̀ àdɨ màrʉ̀ngà ɔ̌ kǎkà
ìlǐlǎ afíya nà arí 'ìtsɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɔ̌ alɛ mànà.
23 Nyɨ nyàkǎ nyɔdhɔ̀ ìmbǎ tǐya nà ndɨrɔ̀ ìmbǎ ídzì dhu mà arí'ì ɔ̀yà agòta. Nyɨ
nyʉ̀nɨ wà dhu, kà rarí anya ìbho.
24 Obhó tí, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà bhà ɨnɔ rǐ nzǐ àdʉ̀ anya ɔ̀nzɨ̀. Pbɛ́tʉ̀ kàkǎ ndɨ'ì ɨyɔ̀
arádɨ kɔ́rɔ́ alɛ mànà alɛ tí, ndɨrɔ̀ dhu ùdhe rádʉ̀ ìndrǔ tɔ̀, ndàdʉ̀ ìndrǔ tɔ́ dhu-dzi
ɔ̀ndù alɛ tí.
25 Kà rǎdʉ̀ àrà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ɨyɔ̀nga ɔ̌ ndɨ̀ ndʉ́nɔna dhu àgò rí alɛ tɔ̀. Obhó tí, ngǎtsi nǐ
Kàgàwà rǎdʉ̀ abádhí àbhʉ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì 'ʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga, ndínǐ abádhí ʉnɨ tí obhónga.
26 Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ abádhí rǐ 'àdǔ fɨyɔ́ ídzì ɨrɛ̀ta ɔ̀, 'àdʉ̀ ùvò yà ɨ̀ átsɨ ɔ̀nà Pfɔ̀mvɔ
bhà àdà ɔ̀ rɔ̀. Kɔ̌tsɨ abádhí ndínǐ ongó tí ndɨ̀ ndòzè dhu ɔ̀nzɨ̀.

3

Ìndrǔ rǎbàna tdʉ̌ Yěsù ingo rɔ̀ àpbè
(Tit 1.10-16; 2Pé 2.1-22; Yud 1-3)

1 Tìmɔ̀tɛwʉ̌, nyɨ nyàkǎ nyʉnɨ dhu, tdʉ̌ Yěsù ingo yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀, ìndrǔ rʉ̌da ɔ̀yá ɨdhɔ*
ràrǐ àpbè tɔ́.
2 Obhó tí, ndɨ kàsʉmɨ ɔ̌, ìndrǔ rǒngo a'itálɛ tí, ndɨrɔ̀ fʉ̀rangà nózè alɛ tí. Abádhí
rǒngo ɨ̀ tírɔ̀ arí 'ɨfʉ̌ alɛ tí, ndɨrɔ̀ 'ɨ̀dzǐ arí alɛ tí. Abádhí rǒngo átɔ̀ Kàgàwà nǐ arí dhu
ʉ̀nɔ alɛ tí, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzǐ arí ɨ̀ nɔ́dhɨ̀ alɛ-tsʉ̌ dhu ɨ̀rɨ alɛ tí. Abádhí rǒngo ɨ̀nzǐ arí ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌
alɛ tí, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzǐ arí Kàgàwà ɨ̀fʉ̌ alɛ tí.
3 Abádhí rǒngo ɨ̀mbǎ arí'ì àzè nà atdí alɛ nà màtí alɛ tí, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzǐ arí dhu ʉ̀ba ìndrǔ
tɔ̀ alɛ tí. Abádhí rǒngo ìndrǔ ʉ̀dhʉ̌ arí, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ ɨtsína arí nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ alɛ tí.
Abádhí rǒngo ɔ̀rɔ̌rʉ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ ídzì dhu nɔ́ndrɔ̀ alɛ tí.
4 Abádhí rǒngo ɔdhíya ìpfɔ̌ arí 'àbhʉ ɔ̀mvǔ tɔ̀ alɛ tí, ndɨrɔ̀ ɨnzá 'ɨ̀rɛ̀ nga rɔ́rɔ̀ arí
dhu ɔ̀nzɨ alɛ tí. Abádhí rǒngo 'ɨ̀dzǐ arí alɛ tí, ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ arí ìndrǔ-ɨdhɛ̀ ɨ̀kǎ nzɛ́rɛ
dhu-tɨdɔ̀ nózè Kàgàwà òzè 'àmbɛ̀nà rɔ̀ alɛ tí.
5 Abádhí rǐ 'ʉ̀lǐ Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ bhěyi, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzǐ 'àdʉ̀ Kàgàwà ózè dhu
tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ ná'ù. Ní nyɨ nyàkǎ nyɨndà nyɨ ɨ alɛ rɔ̌ rɔ̀.
6 Obhó tí, abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ rǒwu ùtsǔ rɔ̌ ìndrǔ-ɨdzà ɔ̀, 'àdʉ̀ ivíví fɨyɔ́
ɨrɛ̀ta nà vèbhálɛ nɔ́tsɨ̀ fɨyɔ́ àdà ɔ̀. Ɨ vèbhálɛ ní kǎkà atdídɔ̌ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga-ɔbɨ ósè,
ndɨrɔ̀ yà adzɨ dɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tɨdɔ̀-atdyú òho arí.
7 Abádhí òzè kudhe dhu fǐyɔ̀ bìlǐnganà, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzǐ 'àdʉ̀ òwu ùvò obhónga nʉ́nǐ ɨ̀ 'í
akɛkpá màtí dhu ɔ̀.
8 Kɔ̌kɔ̀ ìndrǔ-dzà ɔ̀ rǒwu ùtsǔ rɔ̌ màlímó rǒwu 'àgò rɔ̌ obhónga nà àdhàdhɨ̀ Yǎnɨ̀
mà Yàmbʉrɛ̀ mànà náagò ɨ̀ Músà nà dhu bhěyi. Abádhí ní ɨwà fɨyɔ́ ɨrɛ̀ta ínza ɨ̀, ndɨrɔ̀
ɨwà fɨyɔ́ a'uta óngò ivíví alɛ.
9 Pbɛ́tʉ̀ abádhí rǐ nzǐ ɔ̀ndri angyi tdítdɔ̌, kɔ́rɔ́ alɛ rǐ abádhí rɔ̌nzɨna àrǐ nʉ́nǐ, àdhàdhɨ̀
ka kʉnɨ Yǎnɨ̀ mà Yàmbʉrɛ̀† mànà rɔ̌nzɨna àrǐ dhu bhěyi nídhunǐ.

Pɔlɔ̀ rǐ Tìmɔ̀tɛwʉ̀ àvǐ ràpbǎ afína fǐndà ka kúdhe dhu rɔ̌ dhu

10 Pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ Tìmɔ̀tɛwʉ̌, nyɨ nyírɨ̀ wà ìndrǔ tɔ̀ ma múdhěna dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ nyála
wà ma mí'ì nà mʉ̀tsɔ. Nyɨ nyʉ́nɨ wà ma múdhe ndínǐ ma mɔnzɨ tí dhu, nyadʉ̀ pbàkà

* **3:1 3.1** Tdʉ̌ Yěsù ingo yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀, ìndrǔ rʉ̌da ɔ̀yá ɨdhɔ tí Pɔlɔ̀ rǎtɨna ní yà Yěsù írà wɛmbɛrɛ̀ tí yà adzɨ ɔ̌ dhu-dzidɔ̌ rɔ̀ ndɨ̀ nɔ́pɛ̀ ɨdhɔ, ràrà àhʉ kà rǐngo ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀. † **3:9 3.9** Yǎnɨ̀ mà, Yàmbʉrɛ̀ mànà ní Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ɨ'ì màzǐ tɔ́ ɔ́yɔ̌ alɛ-ɔvɔ̀. Abádhí anzɨ̀ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ wɨwì Músà mà, Fàrawʉ̀ mànà ɔ̀nzǐ. Ndɨ Fàrawʉ̀ nɨ'ì Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà (Uvt 7.11-22; 8.7-19).

a’uta àla. Nyɨ nyála wà ma móndù dhu-dzi tɨ́ dhu, ma mɨ́’ì àzè nà tɨ́ dhu, ndɨrɔ̀ ma mápbǎ afídu pbàkà kasʉ t’ɔ́nzɨta rɔ̌ tɨ́ dhu.

11 Nyɨ nyʉ́nɨ wà rùdú ka kávu tɨ́, ndɨrɔ̀ ma mábà àpbɛ̀ tɨ́ Àtìyòkiyà mà, Ìkòniyò mà, Lístrà mànà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ dhu. Ma mábà ɨ àpbɛ̀, pbɛ́tʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ràdʉ̀ mɨgʉ ɔ̀yá rɔ̀ kɔ́rɔ́.

12 Obhó tɨ́, yà Kàgàwà ózè dhu bhɛ̌yi ì nózè ’òkò Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nà ì úngbò ì dhu-otù ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ-rɔ̌ ka kávu àvʉ̌.

13 Pbɛ́tʉ̀, nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mà, ìndrʉ̌ ʉ̀trǎ arɨ́ alɛ mànà rɔ̌ko ’àmbɛ òwu dɔ̌ angyi tɨ́ ɨ nzɛ́rɛ dhu t’ɔ́nzɨta ɔ̌. Abádhí rɨ̌ ìndrʉ̌ ʉ̀trǎ, ìndrʉ̌ ràdʉ̀ ’ʉ̀tra átɔ̀.

14 Pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ, nyɨ nyàkǎ nyapbǎ nyɨ yà ɨndʉ̀ ka kúdhe, ndɨrɔ̀ yà nyɨ nyá’ù obhó dhu tɨ́ dhu rɔ̌. Obhó tɨ́, nyɨ nyʉ̀nɨ wà ɨ dhu núdhe ɨndʉ̀ alɛ.

15 Ndɨrɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ ɨndʉ́ ngbángba ɔ̀ rɔ̀, nyɨ nyʉ́nɨ wà Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ Andítá. Ɨ Andítá rɨ̌ nyabhʉ̌ nyʉnɨ dhu-ɔ̌nga t’óvòta, ndínɨ̌ nyadʉ̀ tɨ́ ɔ̀gʉ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nyɨ nyá’ù dhu-otù ɔ̌.

16 Kàgàwà ʉnda ndɨ kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà Andítá nandí alɛ. Ndɨrɔ̀, ndɨ Andítá tɔ́ ídzìnga nɨ́: ndùdhe obhó dhu ìndrʉ̌ tɔ̀, ndàdʉ̀ ìndrʉ̌ bhà afátá nɨ́tɛ̀ ndɨ alɛ tɔ̀. Kà rɨ̌ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀sɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀, ndàdʉ̀ Kàgàwà ózè dhu bhɛ̌yi ka kóko dhu ùdhe ìndrʉ̌ tɔ̀ átɔ̀.

17 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Kàgàwà rɨ̌ pbɨ̀ndà dhu tɨ́ rɨ́’ì alɛ ɔ̀nzɨ, rɨ̀’ì dòtsí ndɨ̀ nɔ́bhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ ídzì kasʉ t’ɔ́nzɨta tɔ̀ alɛ tɨ́.

4

Kàgàwà bhà Ɔtɛ t’ʉ́nɔta dɔ̌ ʉyátá

1 Ma mɨ́ dhu ʉ̀yǎ ɨndʉ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀. Ndɨ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ ípìrɔ̌ rɔ̀ rɨ́ ’òtù alɛ mà, ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ mànà ànyǎ nɨtdɨya, yà adzɨ ɔ̌ ndɨ̀ ndɨ́rà, ndàdʉ̀ pbɨ̀ndà Ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi ɨ̀dɨ̀ rɔ̀.

2 Ma mʉ́yǎna dhu nɨ́: Nyɨ ràkǎ nyongò Kàgàwà bhà Ɔtɛ ʉ̀nɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀. Nyɨ nyàkǎ nyongò kʉ̀nɔ̀ bìlɨ̌nganà, àkǎkǎ kàsʉmɨ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨnzá àkǎ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ màtɨ́. Ìndrʉ̌ tɔ̀ nyɨ nyɨ́ dhu ùdhɛ̌ rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyongò ìndrʉ̌ bhà afátá nɨ́tɛ̀ ndɨ alɛ tɔ̀, nyadʉ̀ ɔ̀rʉ̀ nzɛ́rɛ dhu nɔ̀nzɨ̀ alɛ dɔ̌. Nyɨ nyàkǎ nyongò dhu ɔ̀vɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ rɔ̀nzɨ̀ ídzì dhu. Ndɨrɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyongò ɨ dhu ɔ̀nzɨ̀ ìndrʉ̌ tɔ́ dhu-dzi òndù nyɨ nyɨ́ rɔ́rɔ̀.

3 Obhó tɨ́, kàsʉmɨ̀ ɨ’ɨya ìnè yà ìndrʉ̌ rɨ̌ ’ùvɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ’ɨ̀rɨ̀ fɨ̃yɔ̀ ka kúdhɛ̌na obhónánga tɔ́ ɔtɛ ɔ̀ná. Pbɛ́tʉ̀ abádhí owuya ì ’ɨ́ atdyúna òho dhu ɔ̀nzɨ rɔ̌, ’àdʉ̀ bɨ̌ya nɔ̀fɔ̀ dhu ùdhɛ̌ rɨ́ fɨ̃yɔ̀ màlímó-tsʉ̀ nándu.

4 Abádhí owuya ’ùvo rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀rɨ̀ obhónga tɔ́ ɔtɛ, ’àdʉ̀ ’òzè ’ɨ̀rɨ̀ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ imbe kɛ̀lɛ̌.

5 Pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ, nyɨ nyàkǎ nyɔtɔ̀ afínʉ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌, nyadʉ̀ àpbɛ̀-dzi nóndù. Nyɨ nyàkǎ nyʉnɔ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀, nyadʉ̀ fʉnʉ́ Kàgàwà ábhʉ ngʉ̌kpà kasʉ ɔ̀nzɨ̀ mbɛ̌yi kɔ́rɔ́.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀ ndɔ́vɛ̀ dhu nɔ́vɔ dhu

6 Ɨma nàndà dhu nɨ̌, ma mà’ù wà mabhʉ pbàkà ípìrɔ̌nga Kàgàwà tɔ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ pɛrɛ̀ tɨ́. Ndɨrɔ̀, ma mɔ́vɛ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ níndù wà ndɨ̀.

7 Ma mùgyè ídzì ɨla. Ma mʉ̀tsà wà pbàkà ɔngʉ. Ma mɔ́dɔ̀ pbàkà a’uta.

8 Rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kòmbí, ka kɨ̀lɨ wà mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ mʉ̀kàkʉ́ idù. Ndɨ mʉ̀kàkʉ́ nɨ́ obhónánga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɔ́, yà obhónánga dɔ̌ arɨ́ ìndrʉ̌-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ níibhoya idù, yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ ndɨ̀ ndɨ́ nínganɨ́. Ndɨrɔ̀, kɨ̌bhoya nzɨ̌ ka idù tɨ́, pbɛ́tʉ̀ kʉ̌bhòya ka átɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀. Ɨ alɛ nɨ́ kǎkà kà rɨ̌ngo dhu nózè ’àla alɛ.

Pɔlɔ̀ òzè Tìmɔ̀tɛwʉ̀ rɨ̀rà tɨna ɔ̀ dhu

9 Tìmɔ̀tɛwʉ̌, ɔ́nzɨ ɔbɨ nyɨ̀rà tsàkàtsàkà tɨdu ɔ̀.

10 Obhó tɨ́, Dɛ̌mà nʉ́bhà wà ɨma atdírɔ̀, yà kòmbí arɨ́ adzɨ ɔ̌ dhu ndɨ̀ ndózè dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́, kàrà wà Tɛ̀sàlɔ̀nɨkà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ndɨrɔ̀, Krɛ̌skɛ̀ àrà wà Gàlàtiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀, Titò ràdʉ̀ àrà Dàlmàtiyà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

11 Nɨ́, Lukà rɨ̌'ì atdírɔ̀ tɨ́ tɨdú. Nɨ́rɔ̀, ídyì Mǎrkɔ̀ nyɨ̌wʉ̌ mànà àzú, kà rɨ̌ dzʉ̀nàdu ɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ abhɔ Kàgàwà bhà kasʉ ɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.

12 Ma móvì Dòkíkò ràrà Ɛ̌fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀.

13 Nɨ́, àzú nyɨ nyɨ́rà rɔ̀, ìdyì nyídyì yà Kárpɔ̀ bhà ma mʉ́bhà Trɔwà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ rùdú ɔrʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ nyɨrà nà. Ɨrà nyɨ́rà pbàkà bhʉ̌kù nà átɔ̀, ròsè dòtsí nɨ́ yà ɨzǎ-ndɨ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀, kadʉ̀ ʉ̀kpɔ̀rɔ̀nà bhʉ̌kù.

14 Àlɨsandʉrʉ̀, kyɛ̀kyɛ̀-àba, nɔ́nzɨ nzɛ́rɛ dhu abhɔ nyʉ́ rùdú. Nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ ndɨ àbadhi ùbhɔ̌ rùdú kɔ̌nzɨ dhu-bvʉ rɔ̌.

15 Nyɨ nyàkǎ nyɔdɔ̀ nyɨ kà rɔ̌rɔ̀ átɔ̀, kǎgò àlɛ̌ kúdhe dhu ɔbɨ nyʉ́ nà nɨ́dhunɨ̌.

16 Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ma márà anya ʉ̀nɔ̀ nínganí, atdí alɛ mà nídè nzá dzidu dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, kɔ́rɔ́ alɛ úbhà ma. Nɨ́, Kàgàwà àkǎ nzá ndɔ̀zʉ̀ ndɨ dhu afátá tɨ́ abádhí dɔ̌.

17 Pbɛ́tʉ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù ɔ́nzɨ ndɨ dzʉ̀nàdu ndìbhò ɔbɨ idù, ndɨ́nɨ̌ ma mʉnɔ tɨ́ pbɨndà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ marà ʉ̀tsànà, kɔ́rɔ́ ɨnzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mà ràdʉ̀ ɨrɨnà. Ndɨrɔ̀, kɨ̌pfo ɨma àrì-li'ɔ̀ rɔ̀.

18 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ mipfɔ̌ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ mɨgʉ ndàbhʉ ma motsù pbɨndà Ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi ɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Kàkǎ ilèta nà dhòdhódhónga nà! Àmɨnà.

Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta

19 Òvì nyóvì Pèrèsílà mà Àkilà nà, ndɨrɔ̀ Ɔ̀nɛ̀sfɔrɔ̀ bhà ɨdzá-bhà mànà.

20 Rǎstɔ̀ ɔ̀dɨ wà Kòritò tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Ndɨrɔ̀, ma mʉ̀bhà Tròfímò Mìlɛtɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀, andɨ nà kà rɨ̌'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

21 Nyɨ nyàkǎ nyɔnzɨ ɔbɨ, nyɨrà àhʉ àzú angyɨnǎ rɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ gìrì tɔ́ kàsʉmɨ tɔ̀.

Èyùbulò mà, Pudɛ̀ mà, Linò mà, Klòdiyà mà, Yɛ̌sù ná'ù àlɛ̌ t'ádɔ́na mànà kɔ́rɔ́, nóvì nyɨ atdídɔ̌.

22 Ádrʉ̀ngbǎlɛ àkǎ ndɨ̀'ì nyɨ nà! Kàkǎ ndɨtɛ̀ pbɨndà ídzìnga fʉ̌kʉ̀!

Titò
tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrí ní Pɔlɔ̀ andí Titò tɔ̀ bhàrʉwà, azà kumì dɔ̀ná ɨ̀bhʉ nà atɔ mà azà kumì dɔ̀ná imbò nà atɔ mànà nzínzì ɔ̌ Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌. Ndɨ Titò nɨ'ì ɨ̀nzɨ̌ ní Mʉ̀yàhudì, pbɛ́tʉ̀ kǎ'u Yěsù. Ndɨrɔ̀, kǒngónà Pɔlɔ̀ ʉ̀ndà ibí-gʉ̀na nyʉ́ pbɨ̀ndà abhi ɔ̌.

Ní yàrí bhàrʉwà Pɔlɔ̀ andí Titò tɔ̀ Krɛ̌tɛ̀ tɔ́ sɔ̀ngà dɔ̀ kà rɨ̌'ì rɔ́rɔ̀. Pɔlɔ̀ ʉbhà ka ányì, ndɨ́nɨ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ novó tɨ́ Yěsù ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌, ndʉ̀lɨ ányì kànɨ́sá dɔ̌.

Bhàrʉwà-nyɨ̀tì ka kóhù tɨ́ dhu:

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1.1-4).
- Kànɨsà ɔ̌ àkǎ ndì'ì mʉ̀kʉ̀rʉ̌ tɨ́ alɛ-tɨdɔ̀ (1.5-9).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ Titò-nyɨ̀kpɔ́ ìtdyǔ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ dhu ùdhě arɨ́ màlímó rɔ̌ rɔ̀ dhu (1.10-16).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ Titò tɔ̀ kàkǎ ndòngò dhu ùdhe kànɨsà ɔ̌ dhèdhèrɔ̀ alɛ-tɨdɔ̀ mànà tɔ̀ tɨ́ dhu dɔ̌ dhu (2.1-15).
- Yěsù ná'ù alɛ àkǎ 'òkò tɨ́ dhu (3.1-11).
- Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ʉyátá mà, ovìta mànà (3.12-15).

Pɔlɔ̀ rɨ̌ Titò nóvì dhu

1 Ɨma Pɔlɔ̀, Kàgàwà bhà ɨnɔ, ndɨrɔ̀ Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ, ma màndɨ̌ ndɨ yàrɨ́ bhàrʉwà. Kàgàwà ívì ma ndɨ́nɨ̌ ma mɔnzɨ tɨ́ yà ndì ndóvò fɨ̌ndà alɛ dzʉ̀nà rà'ù ndì, madʉ̀ abádhí àbhʉ rʉ̀nɨ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ okota-tɨdɔ̀ dɔ̌ obhónga.

2 Ndɨ dhu bhěyi ní ndɨ, abádhí rɨ̌ dhu à'u àbà ɨ̀ ràrɨ̌ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga àbà, àdhàdhì yà ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ Kàgàwà náakɔ̀ ndɨ ípìrɔ̌nga tɔ́ làká àlɛ̌ tɔ̀ mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ dhu bhěyi.

3 Ndì ndàla àkǎkǎ dhu tɨ́ kàsʉmì ɔ̌, Kàgàwà ábhʉ ìndrǔ rʉ̀nɨ pbɨ̀ndà ɔtɛ yà ma mʉ́nɔna ìndrǔ tɔ̀ pbɨ̀ndà màkʉ̌rʉ̀-otù ɔ̌. Ndɨ kasʉ ní yà Kàgàwà àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba níbhò fudú ndɨ́nɨ̌ ma mongó tɨ́ ɔ̀nzìnà.

4 Ní ma màndɨ̌ yàrɨ́ bhàrʉwà ɨndʉ̀ Titǒ. Nyɨ ní idhùdu nyʉ́, ɔ́yɔ̌ rɔ̀ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ ká'ù Yěsù Krɨ́stɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà, àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'àso nyɨ, 'àdʉ̀ nyabhʉ nyadɨ màrʉ̀ngà ɔ̌.

Kànɨsà ɔ̌ àkǎ ndì'ì mʉ̀kʉ̀rʉ̌ tɨ́ alɛ-tɨdɔ̀
(Tit 3.7; 1Pɛ́ 5.1-5)

5 Ma mʉ́bhà nyɨ Krɛ̌tɛ̀ tɔ́ sɔ̀ngà dɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyohú tɨ́ ányì Kànɨsà ɔ̀nǎ ɨ̀ nʉ́bhǎ dhu-nyɨ̀tì, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyovó tɨ́ pbàkʉ̀rʉ̌ nyʉlɨ Kànɨsà ɔ̌ kɔ́rɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀nǎ, àdhàdhì yà ɨma nyʉ́ ma mɔ́vɔ̀ ɨndʉ̀ dhu bhěyi.

6 Mʉ̀kʉ̀rʉ̌ tɨ́ nyɨ nyóvòna alɛ àkǎ ndì'ì ɨ̀mbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu rɨ̌'ì nyʉnatsì alɛ tɨ́. Kàkǎ ndì'ì atdí tɨ́ arɨ́'ì tsìbhálɛ nà alɛ tɨ́. Kàbhà inzo àkǎ ì'ì Yěsù ná'ù alɛ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ ì'ì nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ dɔ̌, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ mʉ̀gàyɨ dɔ̌ ka karɔ́bhʉna alɛ tɨ́.

7 Kànɨsà dɔ̌nga àndà arɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ nákǎ nzá nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu rì'ì nyʉnatsì, ka ní Kàgàwà nyʉ́ ílɨ pbɨ̀ndà kasʉ dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ nídhunɨ̌. Kàkǎ nzá ndì'ì ɔ̀tɛ̌na kɛ̀lɛ̌ nózè kɨrì alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ kàkǎ nzá ndì'ì akyɛ arákɔ̀ alɛ tɨ́. Kàkǎ nzá ndì'ì ɨwa óvò alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ kàkǎ nzá ndì'ì àrɨ̌ dɔ̀ arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ alɛ tɨ́. Kàkǎ nzá ndì'ì ɨnzá ákǎ otu ɔ̌ ka kóngyèna malì átdǔ afína alɛ tɨ́.

8 Pbɛ́tʉ̀ kàkǎ ndì'ì olo àkɔ̌ arɨ́ mběyi alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ídzìnga nózè ndɔ̀nzì ìndrǔ tɔ̀ alɛ tɨ́. Kàkǎ ndì'ì mběyi arɨ́ ɨnga ɨ̀rɛ̀ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ obhónánga dɔ̌ arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ alɛ tɨ́. Kàkǎ ndì'ì Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ílǎ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ afína ɔ̀tɔ̀ rádʉ̀ alɛ tɨ́.

9 Kànɨsà ʉ̀nda arɨ́ ádrʉ̀ngbǎlɛ nákǎ ndà'ù obhónánga tɔ́ ɔtɛ atdyúna nyʉ́ nà yà fɨ̃ndà ka kúdhe ka dhu bhɛ̌yi. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, kà rǎdʉ̀ ìndrʉ̌ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ̀ mbɛ̌yi nyʉ́, rɨ̀fʉ obhónánga tɔ́ ɔtɛ, ndàdʉ̀ 'àgò rɨ́ ndɨ̀ nà alɛ nábhʉ rʉ̀nɨ ɨ̀ ka kʉ́trǎ rɔ́ nga.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ dhu ùdhě tɨ̀tɔ̀ tɔ́ màlímó dɔ̌ dhu

10 Obhó tɨ́, Yɛ̌sù ná'ù Pbàyàhúdí nzínzì ɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ Kànɨsà tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rʉ̌dhɛ̌na dhu ɨ̀fʉ̌ alɛ rɨ̌'ɨ̀ ìnè ibí nyʉ́. Abádhí rɨ̌ ɨnzá àkǎ dhu ùdhě ìndrʉ̌ tɔ̀, 'ádʉ̀ ìndrʉ̌ àbhʉ rà'ù tɨ̀tɔ̀ tɔ́ ɔtɛ.

11 Nɨ́, dhu àkǎ nyabhʉ abádhí rɨ̀nɛ̀, abádhí rɔ̌wu ɨdzá alɛ nʉ́gɛrɛ rɔ̌ kɔ́rɔ́ ɨnzá àkǎ kudhe ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu-otù ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ 'ongyé tɨ́ malɨ̀ ɨnzá àkǎ otu ɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.

12 Abádhí nzínzì ɔ̌ atdí alɛ, abádhí tɔ́ atdí nabì nyʉ́ nɔ́vɔ̀ dhu ndàtɨ: «Krɛ̌tɛ̀ ɔ̌ bhà narɨ́ tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ arɨ́ alɛ. Abádhí arɨ́ 'ɔ̀nzɨ ɔ̀rɔ̌rʉ̀ ɨ̀zǎ bhɛ̌yi. Abádhí ózè nzá 'ɔ̀nzɨ̀ atdí kasʉ mà, pbɛ́tʉ̀ abádhí ózè nɨ́ ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ ɨ̀'ɨ́ dhu kɛ̀lɛ̌.»

13 Nɨ́ wɔ̀ alɛ ʉ̀nɔ̀ dhu nɨ́ obhó dhu nyʉ́. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, dhu àkǎ nyɔrʉ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà ɨ alɛ dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ fɨyɔ́ a'uta ɨ'ɨ tɨ́ otùna ɔ̌,

14 ɨ̀nzɨ̌ ɨ nʉmbɛ̀ tɨ́ Pbàyàhúdí aráwɛ̌na angyinǎ rɔ̀ ʉ́dà dhu t'ɨ́rɨta rɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'adʉ̀ tɨ́ obhónga rɔ̌rɔ̀ úwɨ̌ alɛ tɔ́ ʉyátá nɨ́fʉ.

15 Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ́lǎ alɛ tɔ̀, kɔ́rɔ́ dhu ɨ̀lǎ wà. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ́tɨ alɛ mà, yà ɨnzá ka ná'ù alɛ mànà tɔ̀, kɔ́rɔ́ dhu rɨ̌'ɨ̀ ìndrʉ̌ ɨ̀tɨ̌ rɨ́ dhu tɨ́, abádhí tɔ́ ɨnga t'ʉ́nɨta mà, abádhí tɔ́ ɨnga t'ɨ́rɛ̀ta mànà nɔ́tɨ wà Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ nɨ́dhunɨ̌.

16 Abádhí arɨ́ 'àtɨ ɨwà ɨ ʉ́nɨ Kàgàwà dhu tɨ́, pbɛ́tʉ̀ abádhí-kàsʉ̌ nɨ́tɛ̀ wà dhu kpangba ɨnzá abádhí rʉ́nɨ Kàgàwà. Abádhí nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ ɔ́ndrɔ̀ alɛ. Abádhí arɨ́ nzɨ̌ Kàgàwà ɨ̀fʉ̌, ndɨrɔ̀ abádhí rɔ̌nzɨna atdí ídzì dhu mà rɨ̌'ɨ mbǎ.

2

Yɛ̌sù ná'ù alɛ àkǎ 'òkò tɨ́ dhu
(Ɛ̀fɛ 6.5-8; 1Tì 2.9-15; 1Pɛ́ 2.18-20; 3.1-6)

1 Pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ Titǒ, nyɨ nyàkǎ nyudhe obhónánga tɔ́ ɔtɛ ìndrʉ̌ tɔ̀.

2 Mʉ̀là-akpá tɔ̀ nyɨ nyúdhɛ̌na dhu nɨ́, abádhí ràkǎ ɨ'ɨ afíya òtù rádʉ̀ alɛ tɨ́, ɨfʉta nà àkǎ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ídzì ɨrɛ̀ta nà alɛ tɨ́. Abádhí ràkǎ ɨ'ɨ ɨwà ɔ́'ɔ̀ a'uta ɔ̌, àzè ɔ̌, ndɨrɔ̀ dhu-dzi t'ɔ́ndùta ɔ̌ alɛ tɨ́.

3 Ɨwà atɔ̀ya ówù angyi vèbhálɛ tɔ̀ nyɨ nyúdhɛ̌na dhu nɨ́, abádhí ràkǎ átɔ̀ ɨ'ɨ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu bhɛ̌yi aróko alɛ tɨ́. Abádhí ràkǎ nzá ɨ'ɨ alɛ-ngbɔ̀ t'ʉ́nɔtatálɛ tɨ́, abádhí ràkǎ nzá ɨ'ɨ ɨwa ɔ̀mvʉ̀ arɨ́ 'òrì nɨ̌ alɛ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ abádhí ràkǎ ɨ'ɨ alɛ-afí rɨ̌ ɔbɨ òtsi nɨ̌ ídzì ɔtɛ ɔ̀vɔ rɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ tɨ́.

4 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, abádhí rɨ̌ dhu ùdhě vèbhálɛ-ɔwʉ́ tɔ̀, ròzè fɨyɔ́ kpabhálɛ mà fɨyɔ́ nzónzo mànà.

5 Abádhí rɨ̌ dhu ùdhě vèbhálɛ-ɔwʉ́ tɔ̀ rɨ̀'ɨ ídzì ɨrɛ̀ta nà, rɔ̀dɔ̀ ɨ fɨyɔ́ kpabhálɛ tɔ̀ tɨ́, rɔ̀dɔ̀ fɨyɔ́ ɨdza mbɛ̌yi, rɨ̀'ɨ ídzì mʉ̀tsɔ nà, ngǎtsi alɛ rɨ̀fʉ pbìndà kpatsìbhálɛ. Wɔ̀ dhu nɨ́ ndɨ rɨ́ dhu àbhʉ̌ ɨ̀nzɨ̌ kʉnɔ̀ nzɛ́rɛ dhu Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɨ̌.

6 Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, ìndrʉ̌-ɔwʉ́ tɔ̀ àkǎ nyudhe dhu nɨ́: abádhí ràkǎ ɨ'ɨ ídzì ɨrɛ̀ta nà

7 kɔ́rɔ́ dhu-tsí ɔ̌. Ndɨrɔ̀ nyɨ nyʉ́ nyɨ-tɨ́rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɨ'ɨ ídzì ɔ́fɔ̀ tɨ́, ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ka kɨ́ ídzìnga ɔ̀nzɨ dhu ɔ̌. Ndɨrɔ̀ abádhí tɔ̀ nyɨ nyúdhɛ̌na dhu àkǎ rɨ̀'ɨ obhó dhu nyʉ́ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨnga nɔ̀fɔ̀ dhu tɨ́.

8 Ndɨrɔ̀, nyɨ nyʉ́nɔna dhu àkǎnà rɨ̀'ɨ obhó dhu nyʉ́, yà ɨ̀nzɨ̌ ka kɨ́ alɛ àgò dɔ̀ná tɨ́, ndɨ́nɨ̌ 'àgò rɨ́ ɨnyɨ nà alɛ-nyɨ̀ nɨ́ɨwʉ tɨ́, ɨ̀mbǎ àdʉ̀ ɨ'ɨ̀ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ɨ ʉ́nɔna àlɛ̌ dɔ̌ dhu nà.

9 Dhu àkǎ ɨnɔ rɨ̀fʉ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌, 'ádʉ̀ abádhí-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀fɔ̀ rɨ́ dhu nɔ́nzɨ̀. Abádhí àkǎ nzá 'àgò ɨ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nà.

10 Ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nzá abádhí rùwɛ̌ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ tɔ́ dhu. Pbɛ́tʉ̀ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ ɔ̌, dhu àkǎ abádhí rɨ̀tɛ̀ ɨ ídzì alɛ tɨ́, 'ádʉ̀ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ ʉ̀nɔ̀ fɨ̃yɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu nɔ́nzɨ̀, ndɨ́nɨ̌

kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌ abádhí rɔ̌nzɨna dhu abhʉ̀ tɨ́ kɨrɨ̀ yà mǎ marúdhěna Kàgàwà àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba dɔ̌ dhu.

Kàgàwà arɨ́ ìndrǔ ɨ̀gʉ̌ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀ dhu

11 Obhó tɨ́, Kàgàwà ɨ́tɛ̀ yà kɔ́rɔ́ alɛ ɨ̀gʉ rádʉ̀ pbɨndà ídzìnga.
12 Ndɨ ídzìnga rɨ̌ àlɛ̌ àbhʉ̌, àlɛ̌ rʉ̀bhà nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ mà, alɛ-afí àtdu rádʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ dhu mànà, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kadʉ̀ tɨ́ òko dhu-ɔ̌nga t'óvòta nà, obhónánga ɔ̌, ndɨrɔ̀ Kàgàwà t'ɨ́fʉta ɔ̌, yà kòmbí rɨ́'ɨ̀ adzɨ ɔ̌.
13 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, àlɛ̌ kádʉ̀ àmbɛ yà àlɛ̌ ká'ù ɨdhɔ, yà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎ Kàgàwà, Ɔ̀gʉ̀ba Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ rɨ̌rà ɔ̀ná nɔ́dɔ̀ dɔ̌.
14 Ndɨ Yěsù Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ ndɨ̀ nabhʉ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nyʉ́, ndɔ̀vɛ̀ àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndʉwʉ̀ tɨ́ àlɛ̌ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àlɛ̌ ʉ̀gɛ̀rɛ̀ àlɛ̌ ròngò pbɨndà alɛ nyʉ́ tɨ́, yà ndɨ ndú'o rɨ̀lǎ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌, ndɨrɔ̀ ídzì kasʉ ɔ̀nzɨ rɨ́ ɔbɨ nyʉ́ nà alɛ tɨ́.
15 Wɔ̀ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ nyɨ nyàkǎ nyudhe yà ɨndʉ̀ ma mávi dhu Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀. Nyʉ́yǎ dhu abádhí tɔ̀, nyadʉ̀ dhu ɔ̀sɔ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà abádhí tɔ̀. Atdí alɛ mà nákǎ nzá ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀fʉ nyɨ.

3

Yěsù ná'ù alɛ àkǎ 'òkò tɨ́ dhu
(Rɔm 16.17-18; Ɛ̀fɛ 2.1-10; 1Pɛ́ 2.13-16)

1 Titǒ, nyɨ nyàkǎ nyarà dhu ìsè rɔ̌ bìlǐnganà Yěsù ná'ù alɛ tɔ̀, abádhí ràkǎ ɨ̀fʉ pbìrì ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbanga ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mànà. Abádhí àkǎ 'ɨ̀fʉ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ rʉ̌yǎna fɨ̌yɔ̀ dhu, 'àdʉ̀ 'òzè 'ɔ̀nzɨ ídzìnga ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀.
2 Abádhí àkǎ nzá 'ʉ̀nɔ̀ dhu atdí alɛ nɨ̌ màtɨ́. Abádhí àkǎ 'òkò màrʉ̀ngà ɔ̌ ɔdhɨ́ya mànà, 'àdʉ̀ ídzìnga ɔ̀nzɨ. Abádhí àkǎ 'òkò yɔrɔwà ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ mànà.
3 Obhó tɨ́, angyinǎ rɔ̀ àlɛ̌ nyʉ́ mà átɔ̀, àlɛ̌ nɨ'ɨ̀ ɨ̀mbǎ dɔ̀ya nà alɛ, ɨnzá Kàgàwà nɨ́fʉ alɛ, ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ otu ɔ̌ arúbhi alɛ. Àlɛ̌ nɨ'ɨ̀ dhèdhèrɔ̀ nzɛ́rɛ dhu-atdyú mà, alɛ-dhɛ̀ ɨ̀kǎ arɨ́ dhu-atdyú mànà dhu tɔ́ ɨnɔ. Àlɛ̌ kongónà òko nzɛ́rɛ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, àlɛ̌ ràmbɛ ngʉ̌kpà alɛ-adhà ɔ̀nzɨ dɔ̌. Àlɛ̌ ongónà òko tɨ́ dhu náabhʉ̀ ngʉ̌kpà alɛ rɔ̀ndrɔ̀ àlɛ̌, àlɛ̌ ràdʉ̀ àlɛ̌ ɔ̀ndrɔ̀ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ màtɨ́.
4 Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà, àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba, níitdègu pbɨndà ídzìnga mà, pbɨndà àzè mànà nɨ́tɛ̀ ìndrǔ tɔ̀,
5 nɨ́ kɨ̌gʉ́ àlɛ̌, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ídzìnga àlɛ̌ kɔ́nzɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɨzʉ ndɨ ndábà àlɛ̌ dɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kɨ̌gʉ́ àlɛ̌, ndìbhò Ɨ̀lǐlǎ-Alafí rù'o àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga, ndàdʉ̀ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá mà, ɔwʉ́tána tɔ́ okota mànà níbhò àlɛ̌ tɔ̀.
6 Kàgàwà ɨ́rǎ àlɛ̌ atdídɔ̌ nyʉ́ ndɨ Ɨ̀lǐlǎ-Alafí nɨ̌, àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̀gʉ̀ba Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌.
7 Kɔ̌nzɨ ndɨ dhu ndɨ́nɨ̌ pbɨndà ɨzʉ-okú dɔ̀ rɔ̀ ndɨ ndɔ̀zʉ̀ àlɛ̌ ɨ̀mbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu rɨ̌'ɨ̀ nyʉyatsì alɛ tɨ́ rɔ̀, àlɛ̌ kadʉ̀ tɨ́ yà àlɛ̌ karɔ́dɔna àlɛ̌ ràbà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nábà.
8 Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ obhónánga tɔ́ ɔtɛ nyʉ́. Ndɨrɔ̀, ma mòzè nyarà kɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ɔbɨ nyʉ́ nà ìndrǔ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà ná'ù alɛ náapbá tɨ́ ɨ ídzì kasʉ t'ɔ́nzɨta rɔ̌. Kɔ̀rɨ́ nɨ́ ɨ àkǎkǎ kudhe ìndrǔ tɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ rádʉ̀ dhu.
9 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyàkǎ nzá nyitsu nyɨ ɨ̀mbǎ tɨ̌na nà agòta ɔ̀, rʉ̀gànda-tsʉ̀ dɔ̌ agòta ɔ̀, anya ɔ̀, ndɨrɔ̀ Músà bhà Ʊyátá dɔ̌ ka kɨ́ alɛ àgò dhu ɔ̀. Obhó tɨ́ ɨ dhu nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ ka kɨ́ ídzìnga àbà ɔ̀yà dhu, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà dhu.
10 Nyɨ nyàkǎ nyɨsɔ̌ dhu atdí-gʉ̀na ìndrǔ-ɔ̌nga àpà rɨ́ ndʉ̀ndɔ̀ alɛ tɔ̀. Ndɨrɔ̀ ɔyɔ-gʉ̀na nyɨ nyɨ̀sɔ̌ ka ɨ̀nzɨ̌ kà ràdʉ̀ nyɨrɨ̀ rɔ̀, nyadʉ̀ kìpfo nyodì Yěsù ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀.
11 Nyɨ nyʉ̀nɨ wà dhu, wɔ̀ dhu bhěyi rɨ́ ndɔ̀nzɨ alɛ rʉ́bhà wà ídzì otu. Ndɨrɔ̀ wɔ̀ kǎrʉ́fǎna dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kà rɔ́tdɨ̀ wà ànyǎna ndɨ̀tɨ́rɔ̀.

Bhàrʉwà rĭku dɔ̀ná rɔ̀ ʉyátá mà ovìta mànà
(1Kò 16.20-24)

12 Ma mɨ́ Àrtɛmà ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ Dòkíkò nóvì tɨnʉ ɔ̀. Nɨ́ tɨnʉ́ kà rǎrà àhʉ rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɔnzɨ kɔ́rɔ́ ɔbɨ, nyɨrà motù Nìkòpolì tɨ́ kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̀, ányɨ ma mòzè mʉdà ádrʉ̀ngbǎ gìrì tɔ́ kàsʉmɨ nɨ́dhunɨ̌.

13 Ʉyátá tɔ́ atdí màlimò Zɛ̌nà tɨ́ kátɨna mà, Apɔlɔ̀ mànà rɨ̌ abhi ɔ̀pɛ̀ Krɛ̌tɛ̀ rɔ̀ rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɔnzɨ abádhí dzʉ̀nà fɨyɔ́ abhi tɔ̀ abádhí rɨ̌'ɨ atdyúna nà dhu nɨ̌, akyɛ atdí dhu mà arana ndɔ̀tdɨ abádhí rɔ̌ nɨ̌.

14 Àlɛ̌ tɔ́ alɛ nyʉ́ átɔ̀ nákǎ 'ʉ̀nɨ ídzì kasʉ t'ɔ́nzɨta atdídɔ̌, ndɨ́nɨ̌ 'adʉ̀ tɨ́ òwu dhu ɔ̀tdɨ ɨ rɔ̀yá alɛ dzʉ̀nà nɔ́nzɨ rɔ̌ nɨ̌, akyɛ ɨ okona ɨ̀nzɨ̌ 'ɔ̀nzɨ ìndrǔ dzʉ̀nà, ɨ̀mbǎ itsu-kpɔ̌ nà dɔ̀yá itsu bhěyi nɨ̌.

15 Kǎkà atdíkpá mǎ mɨ́'ɨ mànà Yěsù ná'ù alɛ kɔ́rɔ́ nóvì nyɨ. Òvì nyóvì mǎ nózè a'uta ɔ̌ arɨ́'ɨ alɛ. Kàgàwà àkǎ ndàso nyɨ̌ kɔ́rɔ́.

Fìlìmonì
tɔ̀ Pɔlɔ̀ andí bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Fìlìmonì, Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ nɨ́'ɨ̀ Pɔlɔ̀ t'ɔ́dhɨ̀nà. Nɨ́ Pɔlɔ̀ ʉnɔ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù dɔ̌ rɔ́tɛ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ kà tɔ̀, kà ràdʉ̀ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ à'ù. Ndɨ Fìlìmonì ɨ'ɨ̀ Ɔ̀nɛ̀sǐmò tɨ́ kátɨna atdí pbɨ̀ndà ɨnɔ nà. Nɨ́ ndɨ Ɔ̀nɛ̀sǐmò náakʉ̀ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɨdzá rɔ̀, ndàrà àhʉ Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́ ányì, abádhí àdʉ̀ òwu 'ɔ̀tù Pɔlɔ̀ nà imbi ɔ̌, kǎrádɨ rɔ́. Nɨ́, ndɨ ndʉ́nɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ Ɔ̀nɛ̀sǐmò tɔ̀, rà'ù Yěsù dhu-dzidɔ̌, Pɔlɔ̀ adʉ̀ kɔ̀zè ndàdu pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎlɛ Fìlìmonì-fɔ'ɔ̀. Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Pɔlɔ̀ andí yàrɨ́ bhàrʉwà Fìlìmonì tɔ̀, mbɛ̀mbɛ̀ azà kumì dɔ̀ná atdí nà atɔ ʉ́dà Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀. Kǎndí ka ndɨ̀tdɛ̀ ka ɨ̀tdɛ̀ tɨ́ ɔ̀ná, ndɨ́nɨ̌ dhu nʉbà tɨ́ Ɔ̀nɛ̀sǐmò tɔ̀, ndàdʉ̀ kàkɔ mběyi, ɨ̀nzɨ́ nɨ́ pbɨ̀ndà ɨnɔ-akpà kɛ̀lɛ̌ bhěyi, pbɛ́tʉ̀ ɔdhɨ̀nà nyʉ́ bhěyi, ndɨrɔ̀ adɔ̀nà bhěyi Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì.

Bhàrʉwà-nyɨ̀tɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Pɔlɔ̀ mà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ mànà rɨ̌ Fìlìmonì òvì dhu (1-3).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ Fìlìmonì bhà àzè mà, kàbhà a'uta mànà-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu (4-7).
- Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ Fìlìmonì rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ Ɔ̀nɛ̀sǐmò nakɔ̀ tɨ́ dhu (8-22).
- Bhàrʉwà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta (23-25).

Pɔlɔ̀ mà rɨ̌ Fìlìmonì mà òvì dhu
(2Tì 1.3-5; 3Yù 2,6)

1 Yàrɨ́ bhàrʉwà nàndǐ nɨ́ ɨma Pɔlɔ̀, yà òsò ka kósò ma Yěsù Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ nɨ́ àlɛ̌ t'ádɔ̀nà Tìmɔ̀tɛwʉ̀. Mǎ màndǐ ka ɨndʉ̀ adɔ̀kà Fìlìmonǐ, yà atdídɔ̌ mǎ mózè nyɨ, ndɨrɔ̀ kasʉ tɔ́ ɔdhɨ̀kà tɨ́rɔ̀.

2 Ndɨrɔ̀ mǎ màndǐ ka àlɛ̌ tɔ́ dadánà Àpiyà mà, Àrkipò, yà ɨla ùgye arɨ́ atdíkpá àlɛ̌ mànà alɛ mà, ndɨrɔ̀ kɔ̌kɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ ɨdzá ɨ̀ nùndu kànɨsà ɔ̌ bhà mànà tɔ̀.

3 Àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà nákǎ 'àso nyɨ̌, 'àdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ Kàgàwà tɔ̀ Fìlìmonì bhà àzè mà,
kàbhà a'uta mànà-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu

4 Adɔ̀ Fìlìmonǐ, ma marɨ́ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ̌ bìlǐnganà pbàkà Kàgàwà tɔ̀, pbàkà ɨtsɔ̀ta ɔ̌ ma mɨ́ nyɨrɛ̀ rɔ̀.

5 Obhó tɨ́, ma mɨ̀rɨ̀ wà ìndrǔ rɨ̌ dhu àwɛ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù nyɨ nyá'ù nɨ̌ a'uta dɔ̌ dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ nyózè Kàgàwà bhà alɛ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ dhu.

6 Nɨ́, ma mɨ́ mɨtsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ yà atdíkpá àlɛ̌ kɨ́'ɨ̀ nà a'uta nɨ́ɨ'ɨ tɨ́ àkǎkǎ itse ɔ̀dhɨ̀ rádʉ̀ a'uta tɨ́, nyadʉ̀ kɔ́rɔ́ ídzìnga, yà àlɛ̌ karɨ́'ɨ̀ nà, Krɨ́stɔ̀ mànà àlɛ̌ tɔ́ ungbòta-otù ɔ̌ nʉ́nɨ.

7 Adɔ̀dú, pbʉ̀kʉ̀ àzè nɨ́ka ɨdhɛ̀du atdídɔ̌, ndàdʉ̀ afídu òpè, nyɨ nyábhʉ Kàgàwà bhà alɛ-afí ròtsì ɔbɨ nɨ́dhunɨ̌.

Pɔlɔ̀ rɨ̌ ndɨ̀tsɔ̀ Fìlìmonì rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ Ɔ̀nɛ̀sǐmò nakɔ̀ tɨ́ dhu
(1Kò 13.4-7; Kɔ̀l 4.7-9)

8 Nɨ́rɔ̀, Yěsù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì, ma mɨ́'ɨ̀ ɨ̀mbǎ tsʉ̀du ʉ̀tɔ̀ rádʉ̀ ɨ̀nzɨ́ mʉyǎ dhu ɨndʉ̀ nyɨ nyàkǎnà nyɔnzɨ dhu dɔ̌ atdí dhu nà màtɨ́.

9 Pbɛ́tʉ̀, ma mòzè monzì atdí dhu fʉnʉ́ àlɛ̌ tɔ́ àzè-okú dɔ̀ rɔ̀. Ɨma nyʉ́ Pɔlɔ̀, ɨma nɨ́ mʉ̀là-akpà, ndɨrɔ̀, kòmbí ma mɨ́'ɨ Yěsù Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kósò ma rɔ́.

10 Nɨ́, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́ pbànɨ̌ngba Ònèsǐmǒ-okú dɔ̀ rɔ̀, yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ ndɨ̀ ndá'ù
fudú dhu-otù ɔ̌ óngò idhùdu tɨ́, ìnè ma mɨ́'ɨ̀ imbi-dzà ɔ̌ rɔ́rɔ̀.
11 Angyi, àbadhi nyʉ́ nɨ́ɨ'ɨ̀ mbǎ ɨndʉ̀ ndɨ̀ ndɔ́nzɨna atdí dhu nà màtɨ́, pbɛ́tʉ̀ kòmbí
kà rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ ɨndʉ̀, ndɨrɔ̀ idù màtɨ́ átɔ̀.
12 Kòmbí, ma màdu wà ka tɨnʉ ɔ̀, ndɨrɔ̀ àbadhi nɨ́ afídu-mbi nyʉ́.
13 Ma màmbɛ̀nà òzèna dhu nɨ́ Ɔ̀nɛ̀sǐmò ràdɨ tɨdú, ndɨ́nɨ̌ ara tɨ́ dzʉ̀nàdu ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ ɨndʉ́
ngari ɔ̌, yà àdɨ̀ ma màdɨ̀ imbi-dzà ɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌.
14 Pbɛ́tʉ̀, ma mòzènà nzá mɔnzɨ̀ atdí dhu mà, ɨnzá nyɨ nyà'ù rɔ́rɔ̀, akyɛ dhu arana
ɨ'ɨ̀ ʉ̀tʉ̌ tɨ́ ma mɨ́ nyʉtʉ̌ nyɔnzɨ̀ ídzìnga idù dhu tɨ́ nɨ̌. Ma màmbɛ̀nà òzèna dhu nɨ́,
nyɔnzɨ̀ ka afínʉ nyʉ́ ɔ̀ rɔ̀ àhʉ rɔ́rɔ̀.
15 Ngǎtsi nɨ̌, pbǎnɨ́ nzɨ̌ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga ndɨ, Ɔ̀nɛ̀sǐmò mà ʉ́bhǎ ɨ̀ ɨnyɨ mànà
ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tɨ́ nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyongó tɨ́ òko tdɨ́tdɔ̌ atdíkpá ndɨ̀ mànà bìlǐnganà.
16 Obhó tɨ́, kòmbí ka nɨ́ nzɨ̌ ɨnɔ kɛ̀lɛ̌, pbɛ́tʉ̀ rɔ̀sè ɨnɔ dɔ̀nǎ, kǒngò wà yà atdídɔ̌ àlɛ̌
kózè àlɛ̌ t'ádɔ̀nà tɨ́. Ɨma, ma mózè ka atdídɔ̌. Nɨ́ ɨnyɨ, nyɨ nyɨ́ kòzè atdídɔ̌ rɔ̀sè, ka nɨ́
ìndrǔ nyʉ́, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù bhà alɛ átɔ̀ àlɛ̌'ɨ bhěyi nɨ́dhunɨ̌.
17 Nɨ́rɔ̀, àdhàdhɨ̀ nyɨ nyarɨ́ mɔzʉ̀ ɔdhɨ̀nʉ tɨ́ dhu bhěyi, nyɨ nyàkǎ nyakɔ ka átɔ̀,
àdhàdhɨ̀ nyɨ nyàmbɛ̀nà makɔ̌, ɨma nyʉ́ tɨ́rɔ̀ dhu bhěyi.
18 Dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ kǎfǎ dhu ɔnzɨ̀nʉ́ dhu tɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ kǎrɨ́'ɨ pbʉ̀kʉ̀ wànzá
nà màtɨ́ dhu tɨ́, nɨ́ ándǐ ndɨ pbʉ̀kʉ̀ wànzá dùdú.
19 Ɨma Pɔlɔ̀, ma màndǐ yàrɨ́ dhu ɔtsʉ́du nyʉ́ nɨ̌: ma mɨ́ ndɨ kùbhǒ ɨndʉ̀. Ma mòzè nzá
misè dhu dʉ̀nʉ́ matɨ, nyɨ ràrɨ̌'ɨ átɔ̀ pbàkà wànzá nà. Ndɨ wànzá nɨ́ pbʉ̀kʉ̀ ípìrɔ̌nga.
20 Obhó tɨ́, adɔ̀dú, ɔ́nzɨ dzʉ̀nàdu wɔ̀rɨ́ otu ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, nyabhʉ afídu
ròtsì ɔbɨ.
21 Ɨndʉ̀ ma mɨ́ dhu àndǐ rɔ̀, ma mà'ù wà dhu, ɨ̀rɨ nyɨ ràrɨ̌ ma mʉ́nɔna dhu ɨ̀rɨ, ndɨrɔ̀
nyɨ ràrɨ̌ ndɨ dhu ɔ̀nzɔnzɨ ròsè wɔ̀ ma mʉ̀nɔ̀ dhu dɔ̀nǎ màtɨ́.
22 Ndɨrɔ̀, atdíkpá wɔ̀rɨ́ dhu mànà, ɔ̀bhɔlɔ nyɔ́bhɔlɔ ɨdhɔ tɔ́ ngari idù. Obhó tɨ́, ma
mà'ù wà dhu, ka ràrɨ̌ madǔ àdǔ tdɨ́tdɔ̌ fʉ̌rábvʉ̀, fʉ̀kʉ́ ɨtsɔ̀ta-okú dɔ̀ rɔ̀.

Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta

23 Ɛ̌pafrà nóvì nyɨ. Ka nɨ́ ɔdhɨ̀du yà atdíkpá ka kúsɔ̌ mǎ mànà, Yěsù Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀
rɔ̀.
24 Ndɨrɔ̀ ɔdhɨ́du, yà atdíkpá mǎ marɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ mànà Mǎrkɔ̀ mà, Àsɨtarɨkɔ̀ mà,
Dɛ̌mà mà, Lukà mànà, nóvì nyɨ.
25 Àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krɨ́stɔ̀ àkǎ ndàso nyɨ̌.

Pbàɛ̀bràniyà
tɔ̀ ka kandí bhàrɯwà
Yàrí bhàrɯwà ɔ̀ ì nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tí dhu

Yàrí andítá àti ka karí bhàrɯwà tí atdídɔ̌. Pbɛ́tù, ndi bhàrɯwà-dɔ̀kpa nítɛ̀ nzá ka nandí alɛ mà, ndirɔ̀ ka kandí ka fǐyɔ̀ alɛ mà. Kǎrí ndàlǎ Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɯ́nɔ ka kí ìndrǔ tɔ̀ dhu bhěyi.

Dhu arí ndàlǎ ndi bhàrɯwà nandí alɛ ràrǐ Mùyàhudì tɔ́ atdí mùkrístɔ̀, kà rǐ dhu àti «àlɛ̌ t'ábhúna» tí nídhunǐ (1.1). Kǔni Ungbòta-Ayí tɔ́ Andítá mběyi nyɯ́, pbɛ́tù kǔni nzá Yěsù ndì nyɯ́ tírɔ̀. Ídzì Màkǔrù navɔ̀ kà tɔ̀ ní kǎkà wɛmbɛrɛ̀ tí i'ì ndi Yěsù Krístɔ̀ bhà dhu tɔ́ ngàmbì tí alɛ (2.3).

Yàrí bhàrɯwà ɔ̀ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ rǐ ndàlǎ ní ka nandí alɛ rɯni wà ndì ndàndǐ dhu fǐyɔ̀ alɛ mběyi nyɯ́ dhu. Ndi bhàrɯwà-ɔvɔ̀ ní «Pbàɛ̀bràniyà», yà angyí nyɯ́ ka kongónà Pbàyàhúdí ànzì rɔ̀ná ɔvɔ (Uvt 2.11). Kà rǐ ndàlǎ mbɛ̀mbɛ̀ Yěsù ná'ù Pbàyàhúdí tɔ́ atdí mùtù tɔ̀ ka kàndǐ dhu bhěyi. Ɨ pbàkrístɔ̀ rɔ̌ ka kavù atdídɔ̌, ràdù àmbɛ dhu ɔ̀nzì dɔ̌ ndínǐ ì adù tí ì fìyɔ́ sɔmà tɔ́ angyè màndɯ ɔ̀.

Bǐbìliyà dɔ̌ dhu nɔ́zù ábhɔ̌ alɛ nyɯ́ ná'ù dhu yàrí bhàrɯwà nandí alɛ randí ka angyìnǎ rɔ̀ àrùbhù kumì atɔ tɔ̀ Yěsù Krístɔ̀ ka kúgù dhu-dzidɔ̌.

Bhàrɯwà nandí alɛ azè ndɔ̀vɔ̀ ní ɔ́yɔ̌ ɔtɛ-lùkpǒ. Kǎzè ndìtɛ̀ dhu, Kàgàwà rivi Idhùnà Yěsù Krístɔ̀ yà adzi ɔ̌ rì'ì àkǎkǎ Ádrùngbǎ Kùhanì tí, ndirɔ̀ rì'ì àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga ùba Kàgàwà rǐ nǐ àkǎkǎ pɛrɛ̀ tí. Yěsù-otù ɔ̌, Kàgàwà anzì Ungbòta-Ɔwɯ́tá àlɛ̌'ì mànà. Ndi Ungbòta-Ɔwɯ́tá nósè wà yà ayína tɔ́ tsí dɔ̀nǎ, ndirɔ̀ kùwɯ wà wɔ̀ ndi ayína tɔ́ tsí. Ndirɔ̀ kǎzè dhu ní ndàbhɯ ndi bhàrɯwà ɔ̀zù rí alɛ-afí ròtsì ɔbi, ndínǐ ikò tí pɔ́tsɔ́ fìyɔ́ a'uta ɔ̌, ndirɔ̀ ndínǐ oko tí atdí irita ɔ̌ tí nzínzìya ɔ̌.

Bhàrɯwà-nyìtì ka kóhù tí dhu

- Yěsù Krístɔ̀-otù ɔ̌, yà adzi ɔ̌ alɛ rǎdù 'ùngbò Kàgàwà mànà dhu (1.1–2.18).
- Krístɔ̀-otù ɔ̌, Yěsù ná'ù alɛ rǐnè 'ìndrì Kàgàwà-ti'ɔ̀ a'uta nà dhu (3.1–5.10).
- Yěsù ní àlɛ̌ tɔ́ obhóná Ádrùngbǎ Kùhanì Ungbòta-Ɔwɯ́tá ɔ̌ dhu (5.11–10.39).
- Yěsù ní Ádrùngbǎ Kùhanì dhòdhódhónga nà dhu (14.17-20).
- Yěsù ná'ù alɛ àkǎ 'òko tí Kàgàwà mànà, ngǔkpà alɛ mànà, angyìbhà tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu (11.1-14).

Kàgàwà avɔ̀ dhu ìndrǔ tɔ̀ Idhùnà-otù ɔ̌ dhu
(Yùw 1.1-14; Fìl 2.6-11; Kɔ̀l 1.15-17; Ɛ̀br 10.12-14)

1 Angyi, Kàgàwà nóongónà dhu ɔ̀vɔ̀ àlɛ̌ t'ábhúna tɔ̀ pbànábí-otù ɔ̌. Kǒngónà i dhu ɔ̀vɔ̀ ibí-gùna ndirɔ̀ ibí ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

2 Kòmbí, yà yà adzi ɔ̌ dhu-tsù rǐ ndɔ̀dì ɔ̀ná idhɔ ɔ̌, kǎvɔ̀ dhu àlɛ̌ tɔ̀ Idhùnà-otù ɔ̌. Ndi Idhùnà-otù ɔ̌ ní ndi kǎbhɔ̀lɔ̀ yà adzi, ndirɔ̀ ka ní ndi kǎdù ìdìnà rɔ̀nyù idzi kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌.

3 Àbadhi ní ndi Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tɔ́ awáwù arí ndìtɛ̀ kpangba nyɯnatsì alɛ. Ndirɔ̀, àbadhi ní ndi Kàgàwà nyɯ́ arí'ì tí dhu nìtɛ̀. Kǎrí yà adzi ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀dɔ Ɔtɛ̌na, yà ádrùngbǎnga tɔ́ ɔbi nà arí'ì nǐ. Ndirɔ̀, àbadhi níitdègu ìndrǔ nú'ɔ̌ rìlǎ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ fìyɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀, ní kǎdù ɔ̀dzì ɔ̀rù-akpà ɔ̀, ndàdù àdi Kàgàwà yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arí'ì ádrùngbǎnga nà alɛ bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀.

4 Ndi dhu bhěyi ní ndi, Kàgàwà t'ídhùnà náangò Ádrùngbǎlɛ tí ròsè màlàyíká dɔ̀nǎ. Obhó tí, Kàgàwà abhù kà tɔ̀ ɔvɔ ní abádhí-ɔvɔ̀ dɔ̀nǎ fìndá ádrùngbǎnga rǒse ɔvɔ.

Kàgàwà t'ídhùnà ní Ádrʉ̀ngbǎlɛ ròsè màlàyíká dɔ̀nǎ dhu
(Zàb 2.6-12; Ìsa 9.5)

5 Obhó tɨ́, Kàgàwà náavɔ̀ nzá dhu atdíku màtɨ́ pbɨndà màlàyíká nzínzì ɔ̌ atdí
màlàyikà tɔ̀, ndàtɨ:
«Ɨnyɨ, ɨnyɨ ní Idhùdu.
Ndɨrɔ̀ indo ndɨ̀ nɔ̀pɛ̀ rɔ̀, ɨma ní Àbanʉ*.»
Ndɨrɔ̀ kǎvɔ̀ nzá dhu atdí màlàyikà mà nàndà dhu nɨ̌, ndàtɨ:
«Ɨma, ɨma nɨ'ɨya kà t'Ábanà,
ndɨrɔ̀ àbadhi nɨ'ɨya Idhùdu*.»
6 Ndɨrɔ̀, yà ndɨ̀ ndivi Idhùnà pbɨndà sengba yà adzɨ dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kǎvɔ̀ dhu
tdɨ́tdɔ̌ ka nàndà dhu nɨ̌, ndàtɨ:
«Pbàkà màlàyíká kɔ́rɔ́ nákǎ wà 'ʉ̀lɛ̌ ka*.»
7 Màlàyíká nàndà dhu nɨ̌, kǎvɔ̀ dhu ndàtɨ:
«Ma mɔ́nzɨ̀ ɨ pbàkà màlàyíká, pbàkà kasʉtálɛ,
rɨ'ɨ̀ awɛ bhěyi ndɨrɔ̀, rɨ'ɨ̀ ʉ̀la rʉ́la kàzʉ-ɨdà-dɔ bhěyi*.»
8 Pbɛ́tʉ̀, Idhùnà tɔ̀ Kàgàwà náavɔ̀ dhu ndàtɨ:
«Ɔ̀ɔ ɨnyɨ Kàgàwǎ, Ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ pbʉ̀kʉ̀ tombi rǒngo àdɨ dhòdhódhónganà.
Nyɨ nyarɨ́ pbʉ̀kʉ̀ Ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ idzi ʉ̀nda obhónánga tɔ́ mùgǒ nɨ̌.
9 Nyɨ nyózè obhónánga tɔ́ dhu, nyadʉ̀ nzɛ́rɛ dhu nɔ́ndrɔ̀.
Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ɔ̀ɔ Kàgàwǎ, ɨma pbʉ̀kʉ̀ Kàgàwà,
ma mútri nyɨ nyɨ'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɨ́,
mɔdhɔ̀ dhɛ̀dhɛ àbhʉ̌ rɨ́ ɨndʉ̀ akyɛ dʉ̀nʉ-tsírɔ́,
madʉ̀ nyɨdzɨ ɔrʉ́, nyosè kɔ́rɔ́ ɔdhínʉ dɔ̀nǎ*.»
10 Kàgàwà náavɔ̀ dhu átɔ̀, ndàtɨ:
«Ɨnyɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɔ̀pɛ̀ tɨ́ kɔ́rɔ́ dhu rɨ̌ 'ɔ̀pɛ̀ rɔ̀ nyɨ nyabhɔ̀lɔ̀ ndɨ yà adzɨ,
ndɨrɔ̀ nyɨ nyabhɔ̀lɔ̀ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔtsʉ́nʉ nɨ̌.
11 Kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu rɨ̌ku ìkǔ,
pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ, nyɨ nyádɨ sɛ́kʉ́.
Ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ 'ɨngyɛ̌ ɨngyɛ̌ àdhàdhɨ̀ alɛ-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ arɨ́ 'ɨngyɛ̌ dhu bhěyi.
12 Nyɨ nyɨ́ abádhí-ɔ̌nga nákpɔrɔ àdhàdhɨ̀ ka karɨ́ òbvùna ka kɨ́ ndɨ̀ nɨngyɛ̌ mʉ̀dzarʉ̀
àkpɔrɔ dhu bhěyi.
Nyɨ nyɨ́ abádhí ʉ̀wʉ̌ àdhàdhɨ̀ ka karɨ́ alɛ-rɔ̌ mʉ̀dzarʉ̀ ʉ̀wʉ̌ dhu bhěyi.
Pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ, nyɨ nyádɨ ɨnyɨ kɛ̀lɛ̌ tɨ́, ndɨrɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ ípìrɔ̌nga rɨ̌ nzɨ̌ ìku*.»
13 Kàgàwà náavɔ̀ nzá dhu atdíku màtɨ́ pbɨndà màlàyíká nzínzì ɔ̌ atdɨ́ màlàyikà tɔ̀,
ndàtɨ:
«Ádɨ̌ idú fangà dɔ̀nǎ rɔ̀,
ràrà àhʉ ma mɨ́ pbʉ̀kʉ̀ òmvǔ nábhʉ̌ nyɔbɛ̀ dɔ̀ya dhu ɔ̀*.»
14 Nɨ́rɔ̀, màlàyíká nɨ́ àdhɨ mà? Abádhí kɔ́rɔ́ nɨ́ Kàgàwà bhà mʉ̀kɛ̀ngyɛ̀ kɛ̀lɛ̌, kǎkà ɨnzɨ̌
ka karɨ́ àlǎna alɛ-nyɨkpɔ́ nɨ̌ alɛ. Kǎrɨ́ abádhí ùvɨ̀ ròwù ndɨ̀ ndàkǎ ndɨ̀gʉ̌ alɛ dzʉ̀nà
nɔ́nzɨ̀.

2

Ɨnzá dhu àkǎ kɔnzɨ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù íbhò Ɔ̀gʉ̀ tɔ́ Ɔtɛ gàyà dhu
(Ɛ̀br 4.1; 12.25)

1 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ*, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ ràpbǎ àlɛ̌-afí atdídɔ̌ yà àlɛ̌ kɨ́rɨ̀ màkʉ̌rʉ̀

* **1:5 1.5** Zàb 2.7 * **1:5 1.5** 2Sà 7.14; 1 Ɨ nanzɨ 17.13 * **1:6 1.6** Tɔ̀r 32.43 * **1:7 1.7** Zàb 104.4 * **1:9 1.9** Zàb 45.7-8 * **1:12 1.12** Zàb 102.26-28 * **1:13 1.13** Zàb 110.1 * **2:1 2.1** «Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ» rɨ'ɨ̀ ìnè kɔzʉ̀ átɔ̀ «Yěsù Krístɔ̀ ní ádrʉ̀ngbǎlɛ ròsè màlàyíká dɔ̀nǎ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»

rɔ̌, akyɛ àlɛ̌ kuwína nɨ̌.
2 Yà Kàgàwà avɔ̀ àlɛ̌ t'ábhúna tɔ̀ màlàyíká-otù ɔ̌ Ɔtɛ náavì ndɨ àkǎkǎ kɨfʉ Ɔtɛ tɨ́†.
Nɨ́, ɨnzá ka nɨrɨ, ìnzɨ̌ 'àdʉ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ alɛ tɔ̀ Kàgàwà abhʉ̀ màlɨpɔ̀ àkǎkǎnà abádhí ràbà dhu bhɛ̌yi.
3 Nɨ́rɔ̀ àlɛ̌ nyʉ́, àlɛ̌ kʉgʉ̀ya ɨngbà dhu bhɛ̌yi ndɨ màlɨpɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ádrʉ̀ngbǎ ɔ̀gʉ̀ nyʉ́ gàyà àlɛ̌ kɔ̀nzɨ rɔ̀? Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ndɨ ɔ̀gʉ̀ tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ napɛ̀ ndɔ̀vɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀. Ndɨrɔ̀ kǎvɔ̀ dhu nɨrɨ alɛ náavɔ̀ dhu kpangba àlɛ̌ tɔ̀ 'àtɨ, ndɨ Ɔtɛ ràrɨ̌ àkǎkǎ kɨfʉ Ɔtɛ.
4 Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ɨtɛ̀ dhu kpangba átɔ̀ abádhí ʉ̀nɔ̀ dhu ràrɨ̌ obhó dhu. Ndɨ dhu kɨ̌tɛ̀ ize-otù ɔ̌, yà ɨnzá apɛ̀na 'ɔ̀nzɨ angyi ìndrʉ̌-nzínzì ɔ̌ dhu-otù ɔ̌, ndɨrɔ̀ dhèdhèrɔ̀ wɨwì-tɨdɔ̀-otù ɔ̌. Kɨ̌tɛ̀ ka átɔ̀ yà ndɨ̀ ndɔ̀zè dhu bhɛ̌yi ndɨ̀ ndí ɨ̌lɨ̌lǎ-Alafí bhà pɛrɛ̀ ʉ̀ndɔ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu-otù ɔ̌.

Yɛ̌sù avɛ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ ndɨ̀ ndɨgʉ́ tɨ́ dhu
(Gàl 4.4-5; Fìl 2.6-11; Ɛ̀br 4.15-16; 5.7-10)

5 Obhó tɨ́, ìnzɨ̌ nɨ́ màlàyíká ɨ Kàgàwà ʉ̀lɨ ndɨ́nɨ̌ okoya tɨ́ kámá tɨ́ yà àlɛ̌ kɔ́tɛ dɔ̀ná ɨrɨ̌raya dhu tɨ́ adzɨ ɔ̌.
6 Ɨ̌lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀, atdí alɛ nɔ́vɔ̀ wà dhu kpangba atdí ngari ɔ̌, ndàtɨ:
«Kàgàwǎ, ìndrʉ̌ nɨ́ àdhu ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyɨrɛ̀ tɨ́?
Yà adzɨ ɔ̌ alɛ nɨ́ àdhu ndɨ́nɨ̌ pbɨndà dhu ava tɨ́ tsìnʉ?
7 Nyɨ nyábhʉ ka rɨ̀'ɨ obvòbvonǎ rɔ̀ akɛ màlàyíká tɔ̀ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tɨ́,
ndɨrɔ̀, nyɨ nyábhʉ ka rɨ̀'ɨ ádrʉ̀ngbǎnga mà ɨfʉta mànà nà.
8 Nyɨ nyílɨ ka rɔ̀nyʉ̀ idzi yà nyɨ nyabhɔ̀lɔ̀ kórɔ́ dhu-tsí dɔ̌*.»
Nɨ́, Kàgàwà abhʉ̀ ka rɔ̀nyʉ̀ idzi yà ndɨ̀ ndabhɔ̀lɔ̀ kórɔ́ dhu-tsí dɔ̌ dhu rǎtɨna, ɨ̀mbǎ ɨnzá kǎbhʉ kà rɔ̀nyʉ̀ idzi dɔ̀ná atdí dhu mà ràrɨ̌'ɨ. Pbɛ́tʉ̀, kɔ̀mbí màtɨ́ àlɛ̌ kàla nzá dhu ɨwà Kàgàwà rábhʉ kórɔ́ dhu kà rɔ̀nyʉ̀ idzi dɔ̀yá.
9 Àlɛ̌ kàla dhu nɨ́, Kàgàwà rabhʉ̀ wà Yɛ̌sù rɨ̀'ɨ obvòbvonǎ rɔ̀ akɛ màlàyíká tɔ̀ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tɨ́, ndɨ́nɨ̌ pbɨndà ídzìnga-otù ɔ̌, ndɨ̀ ndabhʉ̀ tɨ́ ka rìnè ɔvɛ-dzi kórɔ́ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀ ndɨ kàbhà ɔvɛ-otù ɔ̌, kǎbhʉ wà ka rɨ̀'ɨ ádrʉ̀ngbǎnga mà ɨfʉta mànà nà.
10 Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ ndɨ kórɔ́ dhu-tsí, ndɨrɔ̀ ɨ kórɔ́ dhu-tsí náarɨ́'ɨ kà tɔ̀ tɨ́. Nɨ́, dhu afɔ̀ nga kà ràbhʉ Yɛ̌sù rɨ̀'ɨ àkǎkǎ alɛ tɨ́ yà ndɨ Yɛ̌sù abà àpbɛ̀-otù ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ábhɔ̌ alɛ nabhʉ̀ tɨ́ rɨ̀'ɨ pbɨndà inzo tɨ́, ràdʉ̀ ɔ̀tsù pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀. Obhó tɨ́, Yɛ̌sù nɨ́ ndɨ ìndrʉ̌ ʉ̀nda arɨ́ ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà ɨgʉ́ tɨ́ alɛ.
11 Kǎrɨ́ ìndrʉ̌ ù'ɔ̌ rɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Yɛ̌sù, ìndrʉ̌ nù'o alɛ mà, kǎkà ù'ɔ̌ ndɨ̀ ndù'o rɨ̀lǎ alɛ mànà kórɔ́ nɨ́ atdí Àba bhà alɛ. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Yɛ̌sù-nyɨ rɨ̌ nzɨ̌ ɨwʉ abádhí ànzi ndɨ̀ ndí àbanà bhà inzo tɨ́ rɔ̀.
12 Obhó tɨ́, kà rǎtɨna:
«Ɔ̀ɔ Àba Kàgàwǎ, ma mɨ́ ɔvɔ̀nʉ nɨ́gǎ adɔ́du nzínzì ɔ̌.
Ma mɨ́ nyɨ nɨ́fʉ̌ pbʉ̀kʉ̀ alɛ nzínzì ɔ̌*.»
13 Tdɨ́tdɔ̌ Yɛ̌sù rǎtɨna:
«Ɨma, ma mɨ́ atdyúdu ɨ̀lɨ̌ dɔ̀ná nɨ́ Kàgàwà.»
Ndɨrɔ̀ kà rǎtɨna:
«Mǎ mɨ́'ɨ ɨrɔ́ atdíkpá yà idù Kàgàwà íbhò nzónzo mànà*.»
14 Ɨ nzónzo nɨ́ ìndrʉ̌ nyʉ́ kǎkà ìnè rɨ́'ɨ ngbùlʉ̌ya nà ndɨrɔ̀ azu mànà nyʉyatsì alɛ. Nɨ́ Yɛ̌sù idyi ndɨ ìndrʉ̌ tɔ́ ɔ́fɔ̀ átɔ̀. Kǎnzɨ dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi ndɨ́nɨ̌ pbɨndà ɔvɛ-otù ɔ̌, ndɨ̀ ndɨtɔ̀ tɨ́ yà ɔvɛ t'íbhòta tɔ́ ɔbɨ nà ɨ'ɨ Pfɔ̀mvɔ-ɔbɨ atdídɔ̌,
15 ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndʉkɔlɔ tɨ́ yà ɔvɛ-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ ɨ ɨ́ dhu náabhʉ̀ ròngò òko ɨnɔ bhɛ̌yi kórɔ́ fɨyɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̌ alɛ.

---

† **2:2 2.2** Ɔtɛ tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ nɨ́ Kàgàwà bhà Ʊyátá (Tɔ̀r 33.2). * **2:8 2.8** Zàb 8.5-7 * **2:12 2.12** Zàb 22.23 * **2:13 2.13** Ìsa 8.17-18

16 Obhó tɨ́, dòtsí nyʉ́ kɨ̌ra nzá màlàyíká-dzʉ̀nà ndɨ̀ ndɔnzɨ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ kɨ̌ra yà adzɨ ɔ̌ alɛ, Àbràhamʉ̀ bhà pbàdzʉkʉrʉ dzʉ̀nà ndɨ̀ ndɔnzɨ tɨ́*.
17 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, dhu aká àbadhi mà rɔ̀fɔ̀ ɨ̀ àbanà bhà inzo mànà kórɔ́ dhu ɔ̌. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, kǎdʉ̀na òngo Kàgàwà tɔ̀ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndu'o tɨ́ ìndrʉ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga. Ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kùhanɨ̀ nɨ́ yà pbɨ̀ndà kasʉ ɨ̀fʉ̌ arɨ́, ndàdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ìndrʉ̌ dɔ̌ ka kɨ́ ɨzʉ àbà nɨ̌ alɛ-afí nà alɛ.
18 Ndɨrɔ̀, àpbɛ̀ kǎbà ndàdʉ̀ ʉ̀da umvútá ɔ̀nǎ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kà rɨ̌'ɨ ìnè ndɔ̀nzɨ umvútá ɔ̌ ɨ̀ nòtù alɛ dzʉ̀nà.

3

Yɛ̌sù nɨ́ àbanà Kàgàwà bhà ɨdza-kàmǎ, ndɨrɔ̀ ndɨ ɨdza nɨ́ àlɛ̌'ɨ dhu
(Ɔzt 12.7; Màt 21.33-38)

1 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nɨ́ yà nyɨ̌ nunzi ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà bhà alɛ. Nɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌lɨ fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta Yɛ̌sù dɔ̌ tɨ́. Kà nɨ́ ndɨ Kàgàwà bhà uvitatálɛ, ndɨrɔ̀ yà àlɛ̌ karóvɔna ìndrʉ̌ tɔ̀ a'uta tɔ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà.
2 Ka nɨdɨ̀ ndɨ kasʉ t'ɔ́nzɨta tɔ̀ nɨ́ Kàgàwà. Nɨ́ kɨ̌fʉ ndɨ kasʉ ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndɨ́ ɔ̀ná ɔ́fɔ̀, àdhàdhɨ̀ Músà nɨ́ɨfʉ kórɔ́ alɛ tɔ̀ ndɨ̀ ndɔ́nzɨna Kàgàwà bhà ɨdzá kasʉ dhu bhɛ̌yi*.
3 Nɨ́, Yɛ̌sù àkǎ kɨfʉ atdídɔ̀ rɔ̀sè Músà dɔ̀nǎ. Obhó tɨ́, ka karɨ́ ɨdza nɔ̀sɨ̀ alɛ nɨ́fʉ̌ atdídɔ̀ rɔ̀sè ndɨ ɨdza nyʉ́ dɔ̀nǎ.
4 Ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ ɨdza mà nɔ́sɨ̀ arɨ́ nɨ́ ìndrʉ̌, pbɛ́tʉ̀ kórɔ́ dhu nanzɨ̀ alɛ nɨ́ Kàgàwà.
5 Músà nɨ́ɨfʉ Kàgàwà bhà ɨdzá ndɨ̀ ndɔ́nzɨna kórɔ́ alɛ tɔ̀ kasʉ, ndɨ́nɨ̌ ndɨ kàsʉ̌na nɨ́ɨ'ɨya tɨ́ Kàgàwà rʉ̌nɔna ìndrʉ̌ tɔ̀ olùnǎ rɔ̀ dhu tɔ́ ngàmbì tɨ́. Ka nɨ'ɨ̀ kasʉtálɛ kɛ̀lɛ̌.
6 Pbɛ́tʉ̀, Krístɔ̀ ɨ́fʉ ndɨ̀ ndɔ́nzɨna kasʉ àdhàdhɨ̀ àbanà Kàgàwà bhà ɨdza-kàmǎ tɨ́ rɨ́'ɨ̀ ɨngba tɨ́rɔ̀. Ndɨrɔ̀ àlɛ̌'ɨ nɨ́ ndɨ ndɨ ɨdza, àlɛ̌ kapɛ́ ìko pɔ́tsɔ́ mànzɨ̀ tɔ́ alɛ-afí nà, àlɛ̌ ràdʉ̀ àmbɛ yà àlɛ̌ kɔ́dɔna ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kabá tɨ́ dhu ɔ̀dɔ̀ dɔ̌ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà rɔ̀.

Ɨnzá dhu àkǎ kabhʉ alɛ-afí rɔ̀'ɔ̀ odú, ɨ̀nzɨ̌ kɨfʉ Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ dhu dhu
(1Kò 10.1-12)

7 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, àdhàdhɨ̀ ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí náavɔ̀ angyí dhu bhɛ̌yi:
«Indo nyɨ̌ nyapɛ́ Kàgàwà-tù ɨ̀rɨ,
8 nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎbhʉ afíkʉ rɔ̀'ɔ̀ odú, àdhàdhɨ̀ abhúkʉ náamvù Kàgàwà-afí rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ dhu bhɛ̌yi.
Abádhí náanzɨ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu gàyà ɨ̀nzɨ̌ 'ɨ̀fʉ.»
9 Ndɨrɔ̀ kǎvɔ̀ dhu ndàtɨ: «Rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ abhúkʉ náamvù afídu,
àzèmbè ɨwà ɨ̀ ala ɨ̀fɔ kumì atɔ ɔ̌ ma manzɨ̀ fɨ̌yɔ̀ dhu rórɔ̀ tɨ́.
10 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ma mɨ'ɨ̀ nàwí nà abádhí rɔ̌, matɨ:
‹Kàrɨ́ alɛ-afí arúwɨ̌ bìlɨ̌nganà.
Ndɨrɔ̀ abádhí arɨ́ nzɨ̌ pbàkà otu ʉ̀ngʉ̌.›
11 Ndɨrɔ̀, ma matsɔ̀ dhu nàwí-okú dɔ̀ rɔ̀, màtɨ: abádhí rotsúya nzɨ̌ fɨ̌yɔ̀ ma mabhɔ̀lɔ̀ asota tɔ̀ ngari ɔ̀*!»
12 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, nyàndà nga mbɛ̌yi! Nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà nákǎ nzá ndɨ̀'ɨ̀ nzɛ́rɛ afína nà, yà ndàbhʉ rádʉ̀ ndʉ̀bhà pbɨ̀ndà a'uta, ndàdʉ̀ ndɨ̀ndà ɨtsɛ Kàgàwà, yà ípìrɔ̌nga nà arɨ́'ɨ̀ dhòdhódhónganà alɛ rɔ̌ rɔ̀.
13 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǒngò afíkʉ àbhʉ ròtsì ɔbɨ bìlɨ̌nganà nzínzìkʉ ɔ̌, yà àdɨ «indonga» tɨ́ ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rǎtɨna ɨdhɔ àdɨ àlɛ̌ tɔ̀ màtɨ́ átɔ̀ rɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyɨ́ nzɨ̌ àdʉ̀ nyʉ̌bhà nzɛ́rɛnga rʉ̀trǎ nyɨ̌, ndàbhʉ afíkʉ rɔ̀'ɔ̀ odú, ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌rɨ̀ Kàgàwà-tsʉ̌ dhu.

---

* **2:16 2.16** Ìsa 41.8-9 * **3:2 3.2** Ɔzt 12.7 * **3:11 3.11** Zàb 9.7-11

14 Obhó tɨ́, dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ ìnè àlɛ̌ karɨ́'ɨ̀ yà dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ àlɛ̌ kɨ'ɨ̀ nà a'uta ɔ̀dɔ àlɛ̌ karɨ́ pɔ́tsɔ́, ràrà àhʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ ípìrɔ̌nga-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ dhu ɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ àlɛ̌ kádʉ̀ òko atdíkpá arɨ́'ɨ̀ Krɨ́stɔ̀ mànà alɛ tɨ́.
15 Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ:
«Indo nyɨ̌ nyapɛ́ Kàgàwà-tù ɨ̀rɨ,
nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎbhʉ̀ afíkʉ̀ rɔ̀'ɔ̀ odú, àdhàdhɨ̀ abhúkʉ̀ náanzɨ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu gàyà ɨ̀nzɨ̌ 'ɨ̀fʉ̀ dhu bhɛ̌yi.
16 Ádhɨ mà ɨ Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ dhu nɨ̀rɨ 'àdʉ̀ gàyàna ɔ̀nzɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀fʉ̀? Tɨ́ nzɨ̌ yà Músà ʉ̀nda rùvò Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ alɛ kɔ́rɔ́?
17 Ndɨ̀rɔ̀, ádhɨ mà ɨ Kàgàwà nabhʉ̀ ràkɔ̌ ɨ̀fɔ kumì atɔ ɔ̌? Tɨ́ nzɨ̌ yà nzɛ́rɛnga nanzɨ̀, ndɨ dhu ràdʉ̀ 'àbhʉ̀ 'ʉ̀vɛ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ alɛ kɔ́rɔ́?
18 Ádhɨ mà ɨ Kàgàwà atsɔ̀ dhu okúya dɔ̀ rɔ̀ ndàtɨ, ɨ̀nzɨ̌ abádhí rotsúya yà fɨ́yɔ̀ ndɨ̀ ndabhɔ̀lɔ̀ asota tɔ̀ ngari ɔ̀? Tɨ́ nzɨ̌ yà ɨ̀ nuvó ɨ̀nzɨ̌ 'ɨ̀rɨ̀ kà-tsʉ̌ dhu alɛ*?»
19 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, mǎ màla dhu nɨ́, abádhí ratsù nzá ndɨ asota tɔ́ ngari ɔ̀ ɨ̀nzá ɨ̀ à'ù Kàgàwà dhu-okú dɔ̀rɔ̀.

4

Kàgàwà ɔ́bhɔ̀lɔ̀ asota tɔ́ ngari pbɨ̀ndà alɛ tɔ̀ dhu

1 Kàgàwà akɔ̀ wà ndɨ asota tɔ́ ngari ɔ̀ àlɛ̌ kótsù nɨ̌ dhu tɔ́ làká àlɛ̌ tɔ̀. Nɨ́ dhu àkǎ nyǎndà nga mbɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀mbǎ ɨ̀nzɨ̌ rɔ̌tsù ányɨ̀ atdí alɛ mà nɨ́ɨ'ɨ̀ tɨ́ nzínzìkʉ̀ ɔ̌.
2 Obhó tɨ́, ka kʉ́nɔ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ àlɛ̌ tɔ̀ àdhàdhɨ̀ àlɛ̌ t'ábhúna tɔ̀ ka kʉ̀nɔ ka dhu bhɛ̌yi. Abádhí ɨ̀rɨ ndɨ Ɔtɛ, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ ràdʉ̀ atdí dhu mà nɔ́nzɨ̀ fɨ́yɔ̀. Obhó tɨ́, ka ɨ̀ ɨ̀rɨ̀ rɔ̀, abádhí adʉ̀ nzá kà'ù.
3 Pbɛ́tʉ̀ kòmbí àlɛ̌, yà àlɛ̌ ká'ù ka rɔ̀, àlɛ̌ kótsù òtsù ndɨ asota tɔ́ ngari ɔ̀. Ndɨ asota tɔ́ ngari nàndà dhu nɨ̌, Kàgàwà avɔ̀ dhu àlɛ̌ t'ábhúna tɔ̀, ndàtɨ: ndɨ̀ rɔ̀tsɔ̀ wà dhu nàwí-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ abádhí rotsúya akɛkpá màtɨ́ yà fɨ́yɔ̀ ndɨ̀ ndabhɔ̀lɔ̀ asota tɔ̀ ngari ɔ̀*.
Kǎvɔ̀ dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi, àzèmbè ɨwà ndɨ̀ ndɨtɔ̀ yà adzɨ ndɨ̀ ndabhɔ̀lɔ̀ nɨ̌ pbɨ̀ndà kasʉ̀ rɔ́rɔ̀.
4 Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ atdí ngari ɔ̌ àrʉ̀bhʉ̀ rɨ̌ ɨdhɔ ìsɛ̌ ɨdhɔ nàndà dhu nɨ̌, ndàtɨ: «Àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ ɨdhɔ ìsɛ̌ ɨdhɔ ɔ̌, Kàgàwà náaso ndɨ̀, ɨwà ndɨ̀ ndɨtɔ̀ pbɨ̀ndà kasʉ̀ kɔ́rɔ́ rɔ́rɔ̀*.»
5 Ndɨ̀rɔ̀, Kàgàwà rǎtɨna átɔ̀ ndɨ Andítá ɔ̀: «Abádhí rɨ̌ nzɨ̌ òtsù akɛkpá màtɨ́ fɨ́yɔ̀ ma mabhɔ̀lɔ̀ asota tɔ̀ ngari ɔ̀.»
6 Angyinǎ rɔ̀ ka kʉ̀nɔ Kàgàwà bhà Ɔtɛ fɨ́yɔ̀ alɛ náatsù nzá ndɨ asota tɔ́ ngari ɔ̀, abádhí uvó ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'ɨ̀rɨ̀ Kàgàwà-tsʉ̌ dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ìnè màtɨ́ kà rɨ̌'ɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi rɔ́rɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ rɨ̌'ɨ̀ ìnè 'òtsù ndɨ asota tɔ́ ngari ɔ̀.
7 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà ɨ́lɨ «Indonga» tɨ́ kátɨna ngǎtsi ɨdhɔ tdɨ́tdɔ̌. Àbadhi náavɔ̀ dhu ndɨ ɨdhɔ nàndà dhu nɨ̌ angyinǎ rɔ̀, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì-otù ɔ̌, yà ɨwà ka kɔ̀vɔ̀ angyinǎ rɔ̀ dhu bhɛ̌yi. Kǎtɨ:
Indo nyɨ̌ nyapɛ́ Kàgàwà-tù ɨ̀rɨ,
nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎbhʉ̀ afíkʉ̀ rɔ̀'ɔ̀ odú.
8 Obhó tɨ́, dhu ɨ́'ɨ̀yana gukyè ɨwà Yɛ̀sʉwà arà àhʉ̀ ìndrǔ nà asota tɔ́ ngari ɔ̀ dhu tɨ́, nɨ́ Kàgàwà ɔ́vɔ̀yana nzɨ̌ dhu tdɨ́tdɔ̌ ndɨ dhu-dzidɔ̌ asota tɔ́ ngǎtsi ɨdhɔ dɔ̌*.
9 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà arɔ́dɔna pbɨ̀ndà alɛ tɔ̀ sàbatʉ̀ nyʉ́ rɨ̌'ɨ̀ ìnè. Ndɨ ɨdhɔ rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ yà kǎso ndɨ̀ ɔ̀ná àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ ɨdhɔ ìsɛ̌ ɨdhɔ bhɛ̌yi.

---

* **3:18 3.18** Ɔzt 14.1-35; Zàb 95.11 * **4:3 4.3** Zàb 95.11 * **4:4 4.4** Ɔpt 2.2 * **4:8 4.8** Obhó tɨ́, Yɛ̀sʉwà nyʉ́ náarà wà àhʉ̀ ìndrǔ nà Kànanà tɔ́ pbìrì ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ɨrɔ́ ka kòzè kɨtɛ̀ dhu nɨ́, ndɨ Kànanà rɨ'ɨ̀ yà obhóná asota tɔ́ ngari nyʉ́-sisì kɛ̀lɛ̌.

10 Obhó tɨ́, wɔ̀ Kàgàwà ɔ́bhɔ̀lɔ̀ asota tɔ́ ngari ɔ̀ òtsù alɛ, náso wà ndɨ̀ pbɨ̀ndà kasʉ ɔ̌ rɔ̀, àdhàdhɨ̀ Kàgàwà náaso ndɨ̀ pbɨ̀ndà kasʉ ndɨ̀ ndɨ̀tɔ̀ dhu-dzidɔ̌ dhu bhěyi.
11 Nɨ́rɔ̀, dhu àkă àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ ɔbɨ, àlɛ̌ ròtsù ndɨ asota tɔ́ ngari ɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ mà rɔ̀nzɨ̀ dhu àlɛ̌ t'ábhúna náanzɨ̀ dhu bhěyi.
12 Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɨ́ ípìrɔ̌nga ìbho arɨ́ ìndrǔ tɔ̀ ɔtɛ. Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌'ì ɔbɨ nà, ndàdʉ̀ ndàkà ròsè yà ɔyɔyɔ kunàdɔ nɨ̌ rɨ́ dhu ʉ̀'à ɨla tɔ́ obhi-akpà dɔ̀nă. Kărótsù bhélébhélé alɛ-nyʉtsì, ndàrà òtsi alɛ-afí nyʉ́ rɔ̌. Ndɨrɔ̀, kărɨ́ alɛ-kpa únzɨ̌ ì rɔ́ nga mà ɔ̌nga nʉ́ndɔ, ndàdʉ̀ àrà òtsi alɛ-kpa ɔ̀ tɛ̀tɛ̀ mà rɔ̌. Kărɨ́ ìndrǔ rɨ̌rɛ̀na afína ɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɔnzɨ tɨ́ dhu nábhʉ̌ rʉ̀nɨ ndɨ̀ kpangba.
13 Ɨmbă Kàgàwà rɔ̌ rɔ̀ arɨ́ ndòru atdí dhu mà rɨ̌'ì. Kɔ́rɔ́ dhu arɨ́'ì kpangba kà tɔ̀. Kà-nyɨ̀kpɔ́ arɨ́ kɔ́rɔ́ dhu àlă. Ndɨrɔ̀ Àbadhi nɨ́ ndɨ àlɛ̌ kɔvɔya àlɛ̌ kanzɨ kɔ́rɔ́ dhu ɔnzɨ̀ná alɛ.

Yěsù nɨ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà nyʉ́ rɔ̀sè dhu

14 Àlɛ̌ kɨ́'ì ìnè atdídɔ̌ ósè pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ atsù ndàrà àhʉ Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ nà. Ndɨ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà nɨ́ Yěsù, Kàgàwà t'ídhùnà. Nɨ́, dhu àkă àlɛ̌ rìkò pɔ́tsɔ́ yà ka àlɛ̌ ká'ù nɨ̌ àlɛ̌ tɔ́ a'uta ɔ̌.
15 Obhó tɨ́, ndɨ àlɛ̌ kɨ́'ì nà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà nɨ́ yà ànɔ̀ rádʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ ivívínga nánɔ̀ átɔ̀ alɛ. Pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ umvú àbadhi-afí kɔ́rɔ́ otu ɔ̌, àdhàdhɨ̀ ndɨ ndarɨ́ àlɛ̌-afí ùmvǔ dhu bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ kănzɨ nzá nzɛ́rɛnga.
16 Nɨ́, dhu àkă àlɛ̌ ròndrì a'uta nyʉ́ nà Kàgàwà bhà Ádrʉ̀ngbă kamà tɔ́ tombi-tɨ'ɔ̀. Ka nɨ́ ndɨ ídzìnga ɔ̀nzɨ arɨ́ ìndrǔ tɔ̀ alɛ. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, kà rădʉ̀ ɨ'ì ɨzʉ tɔ́ afína nà àlɛ̌ dɔ̌, ndàdʉ̀ àrà ídzìnga ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ àlɛ̌ tɔ̀ àkăkă kàsʉmɨ̀ ɔ̌.

5

Yěsù nɨ́ Ádrʉ̀ngbă Kùhanɨ̀ Mèlkìsèdekì bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu

1 Ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà mà nóvò ka karɨ́ ìndrǔ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ongó tɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ̀ ìndrǔ-ɔvɔ̀ rɔ̌ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌. Ndɨ kùhanɨ̀ bhà kasʉ nɨ́ ndùbho ɨ̀nzɨ̌ ka kʉ́bɨna ʉ̀bɨ tɨ́ pɛrɛ̀ mà, ʉ̀bɨ tɨ́ ka kʉ́bɨna ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ mànà Kàgàwà tɔ̀ ìndrǔ ɔ́nzɨ̀ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀.
2 Ndɨ̀ nyʉ́ tɨ́rɔ̀ ka nɨ́ ivivi alɛ afína ɔ̀nă rɔ̀. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kà rɨ̌'ì ìnè yà ɨnzá ɨ̀ òzè rɔ́rɔ̀ úwǐ ídzì otu rɔ̌ rɔ̀ alɛ tɔ́ dhu ràlʉ̌ dɔ̀na.
3 Ndɨrɔ̀ wɔ̀ ndɨ̀ nyʉ́ tɨ́rɔ̀ kà rɨ̌'ì ivíví dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kàkă nzá ndùbho ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ ngʉ̌kpà alɛ tɔ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀ rɔ̀ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ kàkă ndùbho ka pbɨ̀ndà nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀ màtɨ́ átɔ̀.
4 Ɨmbă ndɨ̀tɨ́rɔ̀ arɨ́ ádrʉ̀ngbă kùhanɨ̀ tɔ́ ɨfʉta àbhʉ̌ fɨ́ndà atdí alɛ mà náarɨ́'ì. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà arɨ́ ndɨ ìndrǔ ànzi, ndɨ̀lɨ ádrʉ̀ngbă kùhanɨ̀ tɨ́, àdhàdhɨ̀ kănzi Àrɔ̌nɨ̀, ndɨ̀lɨ ádrʉ̀ngbă kùhanɨ̀ tɨ́ dhu bhěyi.
5 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́ átɔ̀, Krɨ́stɔ̀ náabhʉ̀ nzá pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà tɔ́ ádrʉ̀ngbănga tɔ́ awáwʉ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ fɨ́ndà. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà nɨ́ ndɨ ka nabhʉ̀ kà tɔ̀. Kăti kà nɨ̌:
«Ɨnyɨ, ɨnyɨ nɨ́ Idhùdu.
Ndɨrɔ̀, indo ndɨ̀ nɔ̀pɛ̀ rɔ̀, ɨma nɨ́ Àbanʉ*.»
6 Ndɨ dhu bhěyi tɨ́, kăvɔ̀ dhu átɔ̀ Yěsù nàndà dhu nɨ̌ ngătsi ngari ɔ̌ Ɨlɨ̌lă Andítá ɔ̀, ndàtɨ:
«Ɨnyɨ nɨ́ kùhanɨ̀ dhòdhódhónganà
àdhàdhɨ̀ Mèlkìsèdekì ɨ'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ ɔ̌*.»

---

* **5:5 5.5** Zàb 2.7 * **5:6 5.6** Ɔpt 14.17-20; Zàb 110.4; Ɛ̀br 7.1-17

7 Yà adzɨ ɔ̌ Yɛ̌sù ɨ'ì ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, kɨ̌tsɔ̀ ndì Kàgàwà, yà ìnè ɨ'ì ndìgʉ̌ ndì ɔvɛ ɔ̌ rɔ̀ alɛ-rɔ̌, ndàdʉ̀ kìtdɛ̀ ɔrʉ́-tʉ̀na nyʉ́ nà ndɨrɔ̀ nyìna-dha nà. Nɨ́ Kàgàwà ɨrɨ kàbhà ɨtsɔ̀ta, tsʉ̀ná dhu kɨ̌fʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

8 Ìnè màtɨ́ ndì ndɨ́'ì Kàgàwà t'ídhùnà nyʉ́ tɨ́ rɔ́rɔ̀, kʉ̌dhè Kàgàwà-tsʉ̌ dhu ìrɨ arɨ́ alɛ tɨ́ ndì ndɨ́'ì dhu yà ndì ndabà àpbɛ̀-otù ɔ̌.

9 Kàgàwà itdègu kà-nyʉtsì ndì ndudhé kɔ́rɔ́ dhu nábhʉ̌ ràkǎ, nɨ́ kǎdʉ̀ òngo kɔ́rɔ́ alɛ yà tsʉ̀ná dhu ìrɨ rɨ́ nɨ́gʉ̌ rɨ́, ndàbhʉ ràbà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga alɛ tɨ́.

10 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, Kàgàwà ɨdì ka rì'ì pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà tɨ́, Mèlkìsèdekì bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

Ɨnzá dhu àkǎ kokò nzónzo tɨ́ a'uta ɔ̌ dhu (1Kò 3.1-3)

11 Mèlkìsèdekì nàndà dhu nɨ̌, mǎ mɨ́'ì ábhɔ̌ dhu nà fʉ̌kʉ̀ mǎ mʉ́nɔna. Pbɛ́tʉ̀, mǎ mɨ́ ɨ dhu-tì àwɛ̌ tɨ́ fʉ̌kʉ̀ dhu rɨ̌'ì odú, ìnzɨ̌ bɨ̌kʉ arɨ́ ɨnga ìrɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

12 Obhó tɨ́, yà nyɨ̌ nyʉ́dà kɔ́rɔ́ kàsʉmì ɔ̌, nyɨ̌ nyɨ́'ì ìnè nyɔ̌ngò Kàgàwà bhà Ɔtɛ ùdhɛ̌ arɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ màlímó tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, nyɨ̌ nyòko òko yà dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ ka kapɛ̀ kudhe fʉ̌kʉ̀ dhu-atdyú òho nyɨ̌ nyarɨ́ kudhe tdɨ́tdɔ̌ fʉ̌kʉ̀ rɔ́. Nyɨ̌ nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ̌ nyɔ̌ngò màkyɨ̌ nózè 'ɔ̀mvʉ̀ ɨrɛ́-nzo bhɛ̌yi alɛ tɨ́, àzèmbè ododu ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ nyɨ̌ nyàmbɛ̀nà rɔ̀.

13 Obhó tɨ́, ìngbàtɨ́ ìlɨ ndì alɛ mà, yà màkyɨ̌ kɛ̀lɛ̌ nózè ndɔ̀mvʉ̀ nɨ́ àdì àdì ɨrɛ́-ngba tɨ́ obhónánga tɔ́ ɔtɛ ɔ̌ alɛ. Ɨ alɛ nɨ́ kǎkà ì ɔ́nzɨna kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌, ɨwà ʉ́nɨ ídzì dhu mà, nzɛ́rɛ dhu mànà ɔ̌nga t'óvòta alɛ.

14 Pbɛ́tʉ̀, ododu ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ arɨ́ alɛ nɨ́ ɨwà ɔ́'ɔ̀ alɛ. Ɨ alɛ nɨ́ kǎkà ì ɔ́nzɨna kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌, ɨwà ʉ́nɨ ídzì dhu mà, nzɛ́rɛ dhu mànà ɔ̌nga t'óvòta alɛ.

6

1 Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi kà rɨ̌'ì rɔ̀, dhu àkǎ àlɛ̌ rʉ̀dà yà dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ ka kudhè àlɛ̌ tɔ̀ Krɨ́stɔ̀ dɔ̌ ɨsɨ́sɔ́ dhu-dɔ̀nǎ, àlɛ̌ ràdʉ̀ àmbɛ òwu dɔ̌ angyi yà ɨwà ɔ́'ɔ̀ alɛ tɔ̀ àkǎnà kudhe dhu-tɨdɔ̀ ʉ̀nɨ̌ àlɛ̌ kɨ́ dhu ɔ̌. Dhu àkǎ nzá àlɛ̌ ràpbǎ àlɛ̌ tdɨ́tdɔ̌ yà dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ ka kudhè àlɛ̌ tɔ̀ dhu t'ʉ́nɨta rɔ̌. Ɨ dhu nɨ́: yà ɔvɛ ɔ̀ rádʉ̀ ìndrʉ̌ ʉ̀ndà mʉ̀tsɔ-tɨdɔ̀ ɔ̀ rɔ̀ ka kɨ́ alɛ ʉ̀gɛ̀rɛ̀ kʉbhà dhu mà, Kàgàwà à'u ka kɨ́ dhu mànà.

2 Ndɨrɔ̀ nɨ́ bàtizò dɔ̌ ka kɨ́ dhu ùdhɛ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu mà, alɛ-ɔtsʉ́ ʉ̀lɨ̌ ka kɨ́ ìndrʉ̌ dɔ̌ dhu mànà*. Ngʉ̌kpà dhu nɨ́ ìndrʉ̌ rɨ̌ 'ʉ̀ngbɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌ ka kɨ́ dhu ùdhɛ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu mà, Kàgàwà ɨtdìya ìndrʉ̌-ànyǎ dhu dɔ̌ ka kɨ́ dhu ùdhɛ̌ dhu mànà.

3 Àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ ràmbɛ òwu dɔ̌ angyi tɨ́ yà ɨwà ɔ́'ɔ̀ alɛ tɔ̀ àkǎnà kudhe dhu-tɨdɔ̀ t'ʉ́nɨta ɔ̌, Kàgàwà òzè ka nɨ̌.

A'uta ʉ̀bha ka kɨ́ dhu tɔ́ nzɛ́rɛnga

4 Kìdyi pɛ́ yà ɨwà ì á'ù Kàgàwà rɔ́rɔ̀ ì nádu angyè fɨyɔ́ mʉ̀tsɔ ɔ̀ alɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀. Abádhí ála wà Kàgàwà bhà awáwʉ̀, abádhí ábà wà yà pbɨndà alɛ tɔ̀ Kàgàwà arɨ́ àbhʉ̌na pɛrɛ̀ átɔ̀, ndɨrɔ̀ Kàgàwà ábhʉ wà abádhí ràbà pbɨndà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí.

5 Abádhí nínè wà Kàgàwà bhà Ɔtɛ tɔ́ ídzìnga, 'àdʉ̀ yà ìrà rɨ́rà adzɨ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ ìnè.

6 Pbɛ́tʉ̀, abádhí ádʉ̀ 'àdu fɨyɔ́ angyè mʉ̀tsɔ ɔ̀. Nɨ́ ɨ dhu bhɛ̌yi alɛ-tɨdɔ̀ àbhʉ̌ ka kɨ́ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì tdɨ́tdɔ̌ rʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga dhu rɨ̌'ì odú nyʉ́. Obhó tɨ́, abádhí rɨ̌'ì àdhàdhì Kàgàwà t'ídhùnà àbhʉ̌ rɨ́ kʉtɔ̌ tdɨ́tdɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ alɛ bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ ìndrʉ̌ àbhʉ̌ rɨ́ ràmbɛ dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ nzɛ́rɛ nyʉ́ Yɛ̌sù nɨ̌ alɛ bhɛ̌yi.

7 Ɨnga tɨ́ ka kòbhì adzɨ náapɛ́ àmbɛ dɔ̀ná rárà ɨkɔ̌ rɔ̌ igye-dha ɔ̀mvʉ̀ dɔ̌, ndàdʉ̀ dɔ̀ná ka kòzò ɔ̀nyʉ̀ ì'ɔ ndì nabhì alɛ tɔ̀, nɨ́ ndɨ dhu ìtɛ̀ dhu Kàgàwà ràso wà ndɨ adzɨ.

---

* **6:2 6.2** Ɨrɔ́, alɛ-ɔtsʉ́ ʉ̀lɨ̌ ka kɨ́ ìndrʉ̌ dɔ̌ dhu-tì nɨ́: Kàgàwà ònzi ka kɨ́ rìrǎ ndɨ alɛ Ɨlɨ̌lǎ Alafí nɨ̌ dhu.

8 Pbɛ́tʉ̀, kăpɛ́ okpèna nà itsukpó-nzo mà nzɛ́rɛ ɨrɨ́-tɨdɔ̀ mànà nɨ́'ɔ̌, nɨ́ ndɨ dhu ɨ̀tɛ̀ dhu ndɨ adzɨ ràrɨ̌ mbă tɨ̌na nà, ndɨrɔ̀ Kàgàwà rɨ̌ kòfù ɔ̀ná ɨdhɔ rìndù wà ndɨ̀. Ndɨrɔ̀ Kàgàwà rărà dhu ʉ̀tsà kʉ̀bɨ ndɨ̀ ndɨ́ kàzʉ nɨ̌ dhu rɔ̌.
9 Ɔdhɨ́dʉ̌, yà atdídɔ̌ mă mózè nyɨ̌ rɔ̀, mă mɨ́ mbă ɔ̀tɛ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi màtɨ́, mă mʉ̀nɨ wà dhu mbɛ̌yi nyʉ́ nyɨ̌ ràrɨ̌'ɨ̀ ìnè ídzì otu ɔ̌. Ndɨ otu nɨ́ ɔ̀gʉ̀ tɔ́ otu.
10 Kàgàwà nɨ́ obhónánga tɔ́ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ. Nɨ́ kà rɨ̌ nzɨ̌ àdzo nyɨ̌ nyɔ̀nzɨ̀ kasʉ rɔ̌ rɔ̀. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyɔ́nzì kàbhà alɛ dzʉ̀nà, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyòko òko abádhí dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyarɨ́ rɔ́ tɨ́. Nɨ́ ndɨ dhu ɨ̀tɛ̀ dhu ɨwà nyɨ̌ rózè Kàgàwà.
11 Ndɨrɔ̀, mă mɨ́ atdyúna òho dhu nɨ́, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nzínzìkʉ ɔ̌ ràkă ndàmbɛ Kàgàwà bhà alɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ dɔ̌ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi tɨ́, ràrà àhʉ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ dhu ɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyádʉ̀ yà nyɨ̌ nyɔ́dɔna Kàgàwà rɔ̀nzɨ fʉ̌kʉ̀ dhu àbà nɨ̌.
12 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkă nzá nyɨ̌'ɨ̀ ngbɔ̌ya úyɨ̌ alɛ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌kò Kàgàwà ná'ù alɛ bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ dhu-dzi òndù arɨ́ alɛ bhɛ̌yi. Ndɨ dhu bhɛ̌yi aróko alɛ nɨ́ ndɨ Kàgàwà ɔ̀kɔ̀ fɨndá làká fɨ̌yɔ̀ dhu àbà arɨ́.

Kàgàwà arɨ́ nzɨ̌ ndɨ̀ ndɔ̀kɔ̀ làká ʉ̀wʉ̌ dhu
(Ɛ̀br 10.23-24,32-36)

13 Kàgàwà rɨ̌ làká ɔ̀kɔ̀ Àbràhamʉ̀ tɔ̀ rɔ̀, kătsɔ̀ dhu ɔvɔ̀na rɔ̌ ndɨ̀tɨ́rɔ̀. Kănzì dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi ɨ̀mbă ɔvɔ̀na rɔ̌ ndì ndádʉ̀ dhu ɔ̀tsɔ̀ ngătsi dɔ̀na nă ósè ádrʉ̀ngbălɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ nɨ́dhunɨ̌.
14 Kăti: «Ma mɔ̀tsɔ̀ wà dhu obhó nyʉ́, ma mɨ́ nyasɔ̌ àsɔ̌ atdídɔ̌, madʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ pbàdzʉkʉrʉ-bvʉ níse atdídɔ̌ átɔ̀*.»
15 Nɨ́, ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ndɨ́ ndɨngyɛ̌ rɔ́rɔ̀ ndɨ̀ ndɔ̀dɔ̀ Kàgàwà ʉ̀nɔ̀ fɨ̌ndà dhu rɔ̀, Àbràhamʉ̀ adʉ̀ yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká fɨ̌ndà dhu àbà.
16 Obhó tɨ́, ìndrʉ̌ apɛ́ dhu ɔ̀tsɔ, nɨ́ abádhí arɨ́ ndɨ dhu ɔ̀tsɔ yà ádrʉ̀ngbălɛ tɨ́ rɨ́'ɨ̀ rɔ̀sè dɔ̀yană alɛ-ɔvɔ̀ rɔ̌. Ndɨrɔ̀, ɔ̀tsɔ abádhí ɔ̀tsɔ̀ dhu náarɨ́ kɔ́rɔ́ agòta ɨ̀tɔ abádhí nzínzì ɔ̌ rɔ̀.
17 Ndɨrɔ̀ ndɨ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ tɨ́, Kàgàwà azè ndɨ̀tɛ̀ dhu kpangba yà ndɨ̀ ndɔ̀kɔ̀ fɨndá làká dhu àbà rɨ́ alɛ tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ràrădʉ̀ pbɨndà ɔtɛ ʉ̀wʉ akɛkpá màtɨ́. Nɨ́ kɨ̌tɛ̀ ndɨ làká tɔ́ obhónga dhu ndɨ̀ ndɔ̀tsɔ̀ ndɨsɛ̌ ka nɨ̌ dhu-otù ɔ̌.
18 Nɨ́rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ 'ʉ̀wʉ̌ dhu yà ɨ̀nzɨ̌ Kàgàwà rădʉ̀ tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ̀ ɔ̀yá rɨ̌'ɨ̀ ɔyɔ. Ɨ dhu nɨ́ làká t'ɔ́kɔ̀ta mà dhu t'ɔ́tsɔta mànà. Nɨ́, yà kà-nyʉtsì àlɛ̌ kúrù àlɛ̌ rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌-afí nótsì wà ɔbɨ atdídɔ̌, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kɔdɔ tɨ́ àlɛ̌ ràbà yà kɔ̌kɔ̀ fɨndá làká àlɛ̌ tɔ̀ dhu àlɛ̌-atdyú nyʉ́ nà.
19 Ndɨ àlɛ̌ kɔ́dɔna àlɛ̌ ràbà dhu rɨ̌ àlɛ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ rìkò pɔ́tsɔ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ àlɛ̌-afí ɔ̀nă rɔ̀, àdhàdhɨ̀ nàngà náarɨ́ bàtɔ́ àbhʉ̌ rìdè pɔ́tsɔ́ atdí ngari ɔ̌ ɨdha dɔ̌ dhu bhɛ̌yi. Kăbhʉ àlɛ̌ àlɛ̌ rʉ̀dà àlɛ̌-afí ɔ̀nă rɔ̀ pàziyà ɔ̀nă, àlɛ̌ ròtsù atdídɔ̌ ɨ́lă ngari ɔ̀, yà Kàgàwà arádɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ ɨ.
20 Yɛ̌sù atsù ndɨ angyi ányɨ ̀ àlɛ̌ tɔ̀, ndàdʉ̀ òngo pbàkùhánɨ́ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà tɨ́ dhòdhódhónganà, Mèlkìsèdekì bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̌.

7

Mèlkìsèdekì nɨ́ ádrʉ̀ngbă kamà ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbă kùhanɨ̀ dhu

1 Mèlkìsèdekì nɨ'ɨ̀ Sàlɛmʉ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ádrʉ̀ngbă kamà. Ndɨrɔ̀ ka nɨ'ɨ̀ Kàgàwà yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ɨ̀ ɔrʉ́ alɛ bhà kùhanɨ̀. Nɨ́ atdíku, Àbràhamʉ̀ rɨ̌ ndàdʉ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá mànà ndɨ ndúgyè ɨla, ndàdʉ̀ abádhí lɛ̀mà ɔ̀nzɨ dhu-dzidɔ̌ rɔ̀, Mèlkìsèdekì arà, 'òwù 'ùsò kà mànà otu ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ kàso.

---

* **6:14 6.14** Ɔpt 22.16-17

2 Ní Àbràhamù adù ndì ndàkɔ ìla ɔ̀ dhu kɔ́rɔ́ tɔ́ atdínga ìdrɛ dɔ̀ nábhu kà tɔ̀.
Mèlkìsèdekì tí kátìna ɔvɔ-tì ní obhónánga tɔ́ ádrùngbǎ kamà. Ndìrɔ̀ ka ní Sàlɛmù tɔ́
kìgɔ̀ ɔ̀ ádrùngbǎ kamà*. Sàlɛmù-tì ní màrùngà.
3 Ka kúnì nzá Mèlkìsèdekì t'ábanà mà, kà-tsánà mà ndìrɔ̀ atdí kà t'ábhunà mà.
Ndìrɔ̀, ka kúnì nzá ìngbàngá ka kugu ka dhu mà, ndìrɔ̀ ìngbàngá kǎdù ɔ̀vɛ̀ dhu mà.
Kɔ̀fɔ̀ ndì Kàgàwà t'ídhùnà nà ka ní kùhanì dhòdhódhónga nà nídhunǐ.
4 Nírɔ̀, nyàndà pɛ́ wɔ̀ alɛ ì'ì ádrùngbǎlɛ nyú tí ɔ̀ná ɔ́fɔ̀! Àbràhamù, àlɛ̌ t'ábhunà-
nzìnzì nyú mà, náabhù ìla ɔ̀ ndì ndakɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tìdɔ̀ tɔ́ atdínga ìdrɛ̀ dɔ̀ kà tɔ̀.
5 Pbàyàhúdí-bvǔ pbàkùhání nì'ì Lawì bhà pbàdzukuru, ndì Lawì ràdù ì'ì
Àbràhamù bhà mùdzukuru. Ní Músà bhà Ʊyátá núuyá dhu pbàkùhání tɔ̀ ròngò
adɔ́ya, Pbàìsràyélí, nónzì rùbho ì àbà kɔ́rɔ́ dhu-tìdɔ̀ tɔ́ atdínga ìdrɛ̀ dɔ̀ fǐyɔ̀*.
6 Ndìrɔ̀, Mèlkìsèdekì nì'ì nzǐ Lawì bhà pbàdzukuru nzínzì ɔ̀ alɛ. Pbɛ́tù, Àbràhamù
abhù ndì ndàbà kɔ́rɔ́ dhu-tìdɔ̀ tɔ́ atdínga ìdrɛ dɔ̀ kà tɔ̀. Ndìrɔ̀ kǎdù ndì Àbràhamù,
yà Kàgàwà akɔ̀ làká fǐndà alɛ náso.
7 Ìnzá ka kàgò alɛ dɔ̀ná rɔ́rɔ̀, ákɛ̌ alɛ àsɔ̀ arí narí ádrùngbǎlɛ.
8 Lawì bhà pbàdzukuru nzínzì ɔ̀ ì'ì pbàkùhání tí alɛ, yà kɔ́rɔ́ dhu-tìdɔ̀ tɔ́ atdínga
ìdrɛ̀ dɔ̀ tɔ́ pɛrɛ̀ núbho ka kongónà fǐyɔ̀ alɛ, nì'ì ùvɛ̌ rádù ùvɛ atdíku alɛ. Pbɛ́tù
Mèlkìsèdekì, yà Àbràhamù abhù ndì ndàbà kɔ́rɔ́ dhu tɔ́ atdínga ìdrɛ̀ dɔ̀ fǐndà alɛ, ní
dhòdhódhónga nà arí'ì ípìrɔ̀nga nà alɛ, àdhàdhì Ɨlǐlǎ Andítá rǔnɔna dhu bhɛ̌yi.
9 Nírɔ̀, àlɛ̌ kínè àlɛ̌ ràtì, Lawì, yà pbìndà pbàdzukuru tɔ̀ adɔ́ya Pbàìsràyélí nóongónà
kɔ́rɔ́ dhu-tìdɔ̀ tɔ́ atdínga ìdrɛ̀ dɔ̀ núbho pɛrɛ̀ tí fǐyɔ̀ alɛ, ní rabhù wà kɔ́rɔ́ dhu-tìdɔ̀ tɔ́
atdínga ìdrɛ̀ dɔ̀ átɔ̀ pɛrɛ̀ tí Mèlkìsèdekì tɔ̀ Àbràhamù-nyutsì.
10 Obhó tí, ìnzá màtí ka kàpɛ̀ ndùgu rɔ́rɔ̀, Lawì ì'ì ìnè abhunà-nzìnzì Àbràhamù-
nyutsì, Mèlkìsèdekì mànà ndì abhunà-nzìnzì mà rǐ 'ùsò, ràdù pɛrɛ̀ àbhu fǐndà ɔ̀ná
kàsumì ɔ̀.

Kàgàwà rǐ Mèlkìsèdekì bhɛ̌yi ngǎtsi ádrùngbǎ kùhanì, Yɛ̌sù, ìlǐ dhu

11 Pbàìsràyélí tɔ́ Ʊyátá ɔ̀, ka kongónà pbàkùhání òvò Lawì bhà pbàdzukuru nzínzì
ɔ̀. Abádhí nì'ì pbàkùhání Àrɔ̀nì bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̀. Pbɛ́tù pbàkùhání tí abádhí ì'ì ɔ̀ná ɔ́fɔ̀ nì'ì
ìnzá àkǎ ɔ́fɔ̀. Àkǎ àkǎ dhu tí kǐ'ì nánǐ, ka kahòna nzǐ Mèlkìsèdekì bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̀ rí kasu
ɔ̀nzì kùhanì-atdyú tdítdɔ̀. Ndì dhu ì'ìna mbǎ tǐna nà.
12 Obhó tí, kùhanì tɔ́ kasu ùwu ndì rɔ̀, Ʊyátá àkǎ wà ndùwu ndì átɔ̀.
13 Ndìrɔ̀, wɔ̀ ka kɔ̀tɛ̀ pbìndà dhu dɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrùngbǎlɛ Yɛ̌sù nì'ì vurò alɛ-dhú-tìdɔ̀.
Ndìrɔ̀ kà mà tɔ́ dhu-dhú nzínzì ɔ̀, màzàbahù dɔ̀ kùhanì tɔ́ kasu nanzì atdí alɛ mà níì'ì
ìmbǎ.
14 Obhó tí, dhu ùnì wà ndì kpangba àlɛ̌ tɔ́ Ádrùngbǎlɛ rahù Yudhà-dhú nzínzì ɔ̀ rɔ̀.
Ndìrɔ̀ ndì alɛ-dhú nàndà dhu nǐ, Músà náavɔ̀ nzá kùhanì tɔ́ kasu tɔ́ dhu nàndà atdí
ɔtɛ mà.
15 Ndìrɔ̀, yàrí ní ndì ndì dhu nìtɛ̀ kpangba tdítdɔ̀ dhu: Mèlkìsèdekì nà ndì nɔ̀fɔ̀
ngǎtsi kùhanì nítɔ̀ wà ndì.
16 Ndì kùhanì-tsí ka kìlì nzá rì'ì kùhanì tí ìndrǔ tɔ́ màndu nónzì ka dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
Pbɛ́tù, ka kìlì ka rì'ì kùhanì tí dhòdhódhónganà arádì ípìrɔ̀nga bhà ádrùngbǎnga tɔ́
ɔbì nǐ.
17 Obhó tí, Ɨlǐlǎ Andítá rǐ dhu ìtɛ̀ kpangba, ndàtì:
«Ìnyì ní dhòdhódhónganà arádì kùhanì
Mèlkìsèdekì bhà ɔ́fɔ̀ ɔ̀* alɛ.»
18 Ndì dhu bhɛ̌yi ní ndì, Kàgàwà ahò angyè uyátá, ndì uyátá ì'ì ivívínga nà ndìrɔ̀
kǎnzì nzá ìndrǔ-dzùnà dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

---

* **7:2 7.2** Ɔpt 14.17-20 * **7:5 7.5** Ɔzt 18.21 * **7:17 7.17** Zàb 110.4

19 Obhó tɨ́, wɔ̀ ndɨ Músà bhà Ʊyátá náabhʉ̀ nzá ìndrʋ̌ Kàgàwà rɔ̀zʉ̀ àkǎkǎ alɛ tɨ́ nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, Kàgàwà íbhò wà àlɛ̌ kádʉ̀ ɔ̀dɔ̀nà àlɛ̌ kabá tɨ́ atdídɔ̌ àkǎ dhu. Ndɨ dhu-otù ɔ̌ nga nɨ́ ndɨ àlɛ̌ kɨ́'ì ìnè àlɛ̌ ròndrì Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ nɨ̌.

20 Ròsè wɔ̀ dhu dɔ̀nǎ, Yěsù ɨ̀lɨ̌ ndì ndɨ́ ràdɨ Ádrʉ̀ngbǎ Kùhanì tɨ́ rɔ̀, Kàgàwà atsɔ̀ pɛ́ dhu angyi. Pbɛ́tʉ̀, Lawì bhà pbàdzʉ̀rʉ nzínzì ɔ̌ alɛ ʉ̀lɨ̌ ka kɨ́ kùhanì tɔ́ kasʉ ɔ̌ rɔ̀, ka katsɔ̀ nzá dhu ndɨ dhu bhěyi.

21 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà ɨlɨ Yěsù rɨ'ì Kùhanì tɨ́ yà ndì ndɔ̀tsɔ̀ dhu dhu-otù ɔ̌. Kǎtɨ kà nɨ̌:
«Ɨma Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà, ma mɔ̀tsɔ̀ wà dhu,
ndɨrɔ̀ ma mɨ́ nzɨ̌ madʋ̌ tdɨ́tdɔ̌ ndɨ dhu dɔ̌:
nyɨ nyádɨ Kùhanì tɨ́ dhòdhódhónganà*.»

22 Ndɨ dhu bhěyi Kàgàwà ɔ̀tsɔ̀ dhu dhu-otù ɔ̌, Yěsù nɨ́ ndɨ àlɛ̌ àbhʉ̌ rɨ́ àlɛ̌ rà'ù dhu ìnè àlɛ̌ ràrɨ̌'ì Kàgàwà mànà àlɛ̌ núngbò atdídɔ̌ àkǎ ungbòta ɔwʉ́tá nà alɛ.

23 Ndɨrɔ̀ ngǎtsi dhu rɨ̌'ì ìnè átɔ̀: ngʉ̌kpà pbàkùhání-nɨ́i'ì abhɔ rɔ̀. Nɨ́ abádhí owúnà ʉ̀vɛ rɔ̌, kadʉ̀ 'ʉ̀wʉ pbàkùhání-ɔwʉ́tá nɨ̌. Nɨ́ ndɨ dhu aránà abádhí àbhʉ rɔ̌ ìnzɨ̌ rònzì kùhanì tɔ́ fɨyɔ́ kasʉ dhòdhódhónganà.

24 Pbɛ́tʉ̀, Yěsù tɔ̀ ndɨ dhu rɨ̌'ì ìmbǎ ndɨ dhu bhěyi: Kà rɨ̌'ì ípìrɔ̌nga nà dhòdhódhónganà, ndɨrɔ̀ kʉ̀wʉ̌ rɨ́ kùhanì tɔ́ kàbhà kasʉ ɔ̌ rɔ̀ atdí alɛ mà rɨ̌'ì ìmbǎ.

25 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kà rɨ̌'ì ìnè ndɨ̀gʉ̌ Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ ìwʋ̌ otùna ɔ̌ alɛ atdídɔ̌. Obhó tɨ́, kà rɨ̌'ì ípìrɔ̌nga nà dhòdhódhónganà, ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ ndɨ̀tsɔ̀ Kàgàwà rɔ̌ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀.

26 Nɨ́rɔ̀, Yěsù nɨ́ ndɨ àkǎkǎ àlɛ̌ tɔ̀ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà. Ka nɨ́ Ɨlɨ̌lǎ alɛ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌, ìmbǎ afátá nà alɛ, ndɨrɔ̀ ìmbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na atdí dhu mà rɨ̌'ì nyʉnatsì alɛ. Kàgàwà ɨ́ndà ka nzɛ́rɛngatálɛ rɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ kɨ̀dzɨ, ndɨ̀lɨ ɔrʉ́ ngari nyʉ́ ɔ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀.

27 Kà rɨ̌ nzɨ̌ bìlǐnganà ndì ndɨ́ pɛrɛ̀ ùbhɔ̌ Kàgàwà tɔ̀ dhu-atdyú òho, àdhàdhì pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ ngʉ̌kpà kámá nɔ́ɔnzínà ka bhěyi. Abádhí ubhónà pɛ́ pɛrɛ̀ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga nyʉ́-okú dɔ̀ rɔ̀ ɨtɨ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ ndɨ dhu-dzidɔ̌ 'àdʉ̀ kùbho ngʉ̌kpà alɛ tɔ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, Yěsù anzì dhu ndɨ dhu bhěyi atdí-gʉ̀na kɛ̀lɛ̌ tɨ́, yà ndì ndipfo ndì ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ɔvɛ tɔ̀ dhu-otù ɔ̌.

28 Músà bhà Ʊyátá náabhʉ̀ kʉlɨ ìnè nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kɔ́zʉ̀na dhu rɨ̌'ì nyʉyatsì alɛ mà rɨ'ì ádrɔ̀drɔ̌ pbàkùhání tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà atsɔ̀ dhu* nʉ́ʉwʉ̀ ndɨ Músà bhà Ʊyátá. Wɔ̀ ndɨ kǎtsɔ̀ dhu nɨ̌, kɨ̌dɨ Idhùnà ràdɨ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà tɨ́. Ndɨ kà t'ídhùnà nɨ́ ndɨ àkǎkǎ dhu bhěyi rɨ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà tɔ́ pbɨndà kasʉ ɔ̀nzɨ dhòdhódhónganà alɛ.

8

Yěsù nɨ́ àlɛ̌ tɔ́ obhóná pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà Ungbòta-Ɔwʉ́tá ɔ̌ dhu

(Ìsa 55.3; Ɛ̀br 9.6-12; 12.24)

1 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ wɔ̀ mǎ mòzè mʉ̌nɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu nzínzì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ dhu: àlɛ̌ kɨ́'ì nà pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà tɨ́ nɨ́ ndɨ Yěsù nyʉ́. Ɔrʉ̀-akpà ɔ̀, kǎdɨ Kàgàwà bhà ɨfʉta tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi tɔ́ fangà dɔ̀nǎ rɔ̀.

2 Kǎrɨ́ Ádrʉ̀ngbǎ Kùhanì tɔ́ pbɨndà kasʉ ɔ̀nzɨ atdídɔ̌ ɨ̀lǎ ngari ɔ̀ Kàgàwà arádɨ ɨ, kà-tɨ̀ nɨ́, kà rarɨ́ ndɨ kasʉ ɔ̀nzɨ obhóná hɛmɛ̌-dzà ɔ̌. Ndɨ hɛmɛ̌-dzà nɨ́ wɔ̀ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà úpe, ìnzɨ̌ nɨ́ ìndrʋ̌ úpe.

3 Ɨngbàtɨ́ ɨlɨ ndì ádrʉ̀ngbǎ kùhanì mà ka kɨlɨ́nà ndɨ́nɨ̌ ongó tɨ́ yà ʉ̀bɨ tɨ́ ka kʉ́bɨna ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ mà ngʉ̌kpà pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ mànà núbho Kàgàwà tɔ̀. Nɨ́ ndɨ pɛrɛ̀ nàndà dhu nɨ̌,

* **7:21 7.21** Zàb 110.4 * **7:28 7.28** Kàgàwà atsɔ̀ dhu rɨ̌'ì 7.21 ɔ̀.

dhu akána Yɛ̌sù, àlɛ̌ tɔ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà, rɨ̀ʼɨ̀ pɛrɛ̀ tí ndɨ̀ ndábhʉ̌na ìndrʉ̌-ɔvɔ̀ rɔ̌ dhu nà.
4 Yà adzɨ ɔ̌ ndɨ̀ ndɨʼɨ̀ nání, kɨ̌ʼɨ̀yana mbǎ kùhanɨ̀ tí, ìnè Músà bhà Ʊyátá ávi dhu bhɛ̌yi rí pɛrɛ̀ ùbhɔ̌ Kàgàwà tɔ̀ ngʉ̌kpà pbàkùhání rɨ̌ʼɨ̀ nídhunɨ̌.
5 Ɨ pbàkùhání rɔ̌nzɨna ɨ̀lɨ̌lǎ ngari ɔ̀ kasʉ nɨʼɨ̀ yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí ʼɔ̀nzɨ obhóná dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ kɛ̀lɛ̌. Obhó tí, yà ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Músà rɨ̌ʼɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndɔsí tí hɛmɛ̌-dzà ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Kàgàwà avɔ̀ dhu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ándà yàrí dhu mbɛ̌yi. Nyɨ nyí hɛmɛ̌-dzà ùpɛ̌ yà pbìrì dɔ̌ rɔ̀ ma mɨtɛ̀ ɨndʉ̀ ɨdza tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌*.»
6 Ní kòmbí, Yɛ̌sù tɔ̀ Kàgàwà ábhʉ kasʉ ní ídzì kasʉ nyʉ́ rɔ̀sè ngʉ̌kpà pbàkùhání tɔ́ kasʉ dɔ̀nǎ. Obhó tí, kɨ̌dè ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌ Kàgàwà mànà, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndungbò tí ìndrʉ̌ fɨndá ídzìnga ósè angyè ungbòta tɔ́ ídzìnga dɔ̀nǎ ungbòta nɨ̌. Ndɨ ungbòta ní yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká ìndrʉ̌ tɔ̀ àkǎ àkǎ ungbòta.
7 Wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ungbòta† níɨʼɨ̀yana gukyè ɨwà ìndrʉ̌ nabhʉ̀ rɨ̀ʼɨ̀ àkǎ àkǎ alɛ tí Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ dhu tí, ní Kàgàwà ahòna nzɨ̌ ngǎtsi ungbòta-atdyú ndɔ̀nzɨ pbɨndà alɛ mànà.
8 Pbɛ́tʉ̀, yàrí ní ndɨ Kàgàwà arʉ̀ pbɨndà alɛ dɔ̌ tí dhu. Kǎtɨ:
«Kànɨ̌ ɨdhɔ ɨ̀rà wà.
Ndɨ ɨdhɔ ní yà mǎ mí mʉ̌ngbò ɔwʉ́tána tí Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà mà,
Yùdɛyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà mànà ɔ̀ná ɨdhɔ.
9 Ndɨ ungbòta rɨ̌ mbǎ ɨ̀ʼɨ̀ àdhàdhɨ̀ yà abádhí tʼábhúya mànà ma manzɨ̀ ungbòta bhɛ̌yi,
yà ma mʉlʉ́ abádhí ɔtsʉ́ya rɔ̌,
mipfo Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌ dhu bhɛ̌yi.
Ɨnzá abádhí akɔ̀ ʼòngò ndɨ ungbòta ɨ̀fʉ bìlɨ̌nganà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀,
ɨma mà átɔ̀, ma madʉ̀ abádhí ʉ̀bhà.»
10 Ndɨrɔ̀ kǎtɨ:
«Ndɨ ɨdhɔ dzidɔ̌, yàrí ní ndɨ Ìsràyelì tɔ́ pbìrì ɔ̌ bhà mànà mǎ mungbòya mǎ nɨ̌ ungbòta-tɨdɔ̀.
Ma mabhʉ̀ya abádhí rʉ̀nɨ pbàkà Ʊyátá,
madʉ̀ àndinà átɔ̀ abádhí-afí ɔ̀.
Ma nɨʼɨya abádhí tɔ́ Kàgàwà,
ndɨrɔ̀ abádhí nɨʼɨya pbàkà alɛ.
11 Atdí alɛ mà náaraya nzɨ̌ dhu ùdhe rɔ̌ atdí ɔdhɨ̀nà tɔ̀ màtɨ́, ndɨrɔ̀ adɔ̀nà tɔ̀ màtɨ́, ndàtɨ:
‹Nyɨ nyàkǎ nyʉnɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà!›
Obhó tí, kɔ́rɔ́ alɛ nʉ́ʉnɨya ma,
rɔ̀pɛ̀ ndɨ ákɛ̌kpá ngbángba ɔ̀ rɔ̀, ràrà àhʉ abádhí nzínzì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ ɔ̀.
12 Ma mʉbàya abádhí tɔ́ afátá,
ɨ̀nzɨ̌ madʉ̀ abádhí tɔ́ nzɛ́rɛnga ɨ̀rɛ̀*.»
13 Kàgàwà rɔ̌tɛ Ungbòta Ɔwʉ́tá dɔ̌ dhu náadʉ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ Ungbòta àbhʉ ròngò ayína tí. Ndɨrɔ̀ ayína tí òngò dhu, yà ɨwà ndɨ̀ níngyɛ̌ dhu, ní ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ɔ̀dɨ ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndawí tí dhu.

9

Ungbòta-ɔwʉ́tá tɔ́ ídzìnga nʉ́dà wà Ungbòta-ayí tɔ́ ídzìnga dhu
(Uvt 24.3-8; 25; 26; 40.17-33; Ɛ̀br 12.24)

1 Wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ungbòta ɔ̌, Kàgàwà rɔ̌ ìndrʉ̌ arí ʼɨ̀tsɔ̀ yà adzɨ dɔ̌ ɔ̀ná rɔ̀ ngari mà, abádhí àkǎ ʼɔ̀nzɨ̀ sɔmà tí dhu mànà dɔ̌ ʉyátá níɨʼɨ̀ ìnè.

---

* **8:5 8.5** Uvt 25.40. † **8:7 8.7** Wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ungbòta ní yà Sìnayì tí kátɨna pbìrì-dɔ̌ rɔ̀ Kàgàwà anzɨ pbɨndà alɛ mànà ungbòta (Uvt 24.3-8). * **8:12 8.12** Yɛ̀r 31.31-34

2 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, abádhí upe hɛmɛ̌-dzà. Ányɨ̀-dzá, wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ kàluga-ɔvɔ̀
nɨ'ɨ̀ «ɨ̀lɨ̌lǎ Ngari». Ndɨ kàluga ɔ̌ ka kʉ̀lɨ dhu nɨ́ àrʉ̀bhʉ̀ ɔpbɨ́na nà ádrʉ̀ngbǎ tarà-ba
mà, Kàgàwà tɔ̀ ka kúbhɔ̌na pɛrɛ̀ tɨ́ mʉ̀gatì ka kʉ̀lɨ́nà dɔ̀ná mɨzà mànà*.
3 Ndɨrɔ̀, ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ kàluga mà ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ kàluga mànà-ɔ̌nga ka kʉndɔ
ádrʉ̀ngbǎ mbɛrʉ̀-ba nɨ̌. Wɔ̀ ndɨ ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ kàluga-ɔvɔ̀ nɨ'ɨ «Atdídɔ̌ ɨ̀lǎ Ngari.»
4 Ndɨ kàluga ɔ̀ ɨ'ɨ dhu nɨ́ ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ màzàbahʉ̀-tɨdɔ̀, yà mbɛ̌yi arɔ́ngʉ kàzʉ ɔ̀
ka kɔ̀bɨ ndɨ rɔ̀ alɨndra-tɨdɔ̀ tɔ́ pɛrɛ̀ ka kɔbɨ́nà dɔ̀ná rɔ̀ màzàbahʉ̀. Ngǎtsi dhu nɨ'ɨ ɔrɔ̀
nɨ̌ ka kútri kɔ́rɔ́ ngbɔ̌na sàndukù, yà «Ungbòta tɔ́ Sàndukù» tɨ́ ka kátɨna sàndukù.
Ndɨ sàndukù ɔ̀ ɨ'ɨ dhu nɨ́, ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ kɔ́pà, yà mànà tɨ́ kátɨna mʉ̀gatì-tɨdɔ̀ rɨ̌'ɨ
ɔ̀nà mà, Àrɔ̌nɨ bhà mùgɔ̌, yà ɔpbɨ́na atà, ndàdʉ̀ ìpfɔ̌ mànà*. Ndɨrɔ̀, kà'ɔ̀ ɨ'ɨ ngʉ̌kpà
dhu nɨ́ ɔ́yɔ̌ odu-afǎ-nzo, yà ndɨ mànà ìndrʉ̌ nùngbò Ʊyátá Kàgàwà andí dɔ̀yá*.
5 Ndɨ sàndukù dɔ̌ ka kʉ̀lɨ dhu nɨ́ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɨ̀tɛ̀ rɨ́ àtsà
ka kátsà màkèrubì tɨ́ kátɨna màlàyíká tɔ́ ɔ́yɔ̌ wɔyɔ̀. Ɨ màkèrubì nʉ́ʉngbɛ pékéléya,
sɨsɨ̀ya ràdʉ̀ ndìbvu yà pɛrɛ̀ tɨ́ ka kùbho Kàgàwà tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ kʉ̌bà tɨ́ ìndrʉ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga
ɨ̀zǎ-azù nʉ́fʉ̀ ka kongónà ɔ̀ná ngari dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí rɨ́'ɨ kàsʉmɨ nɨ́ nzɨ̌ yà kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀
dhu àwɛ̌ ka kɨ́ ɔ̀ná atdátdírà ɔ̌ kàsʉmɨ.
6 Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ ka kahù kɔ̌kɔ̀ dhu-nyɨ̀tì kɔ́rɔ́. Nɨ́, pbàkùhání nóongónà òtsù
bìlɨ̌nganà wɔ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ kàluga ɔ̀, fɨyɔ́ kasʉ ɔ̀nzɨ ɨ ɨ́ rɔ̀.
7 Pbɛ́tʉ̀, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ nɨ́ ndɨ ongónà òtsù wɔ̀ ɔyɔ
rɨ́ kìsɛ̌ kàluga ɔ̀ atdí-gʉ̀na kɛ̀lɛ̌ tɨ́, yà atɔ náarɨ́ ɨ̀rà dhu bhɛ̌yi. Àbadhi ongónà òtsù
nà fɔná ányɨ̀ dhu nɨ́, yà pɛrɛ̀ tɨ́ ndɨ ndìpfo ndɨ nyʉ́ tɨ́rɔ̀ pbɨndà nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀
ɨ̀zǎ-azù mà, yà ngʉ̌kpà alɛ ìpfo pɛrɛ̀ tɨ́ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀ ɨ̀zǎ-azù mànà*.
8 Wɔ̀ dhu-otù ɔ̌, ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí azè ndɨ̀tɛ̀ dhu nɨ́, «Atdídɔ̌ ɨ̀lǎ Ngari» ɔ̀ ìndrʉ̌ rɔ̌tsù Kàgàwà-
tɨ'ɔ̀ ɔ̀ná otu rɨ'ɨ ɨnzá ndɨ ndàpɛ̀ ndàngbɛ̌ rɔ́ dhu. Ndɨ dhu nɨ'ɨ àdɨ yà adzɨ dɔ̌ hɛmɛ̌-dzà
àdɨ kasʉ ɔ̀nzɨ ndɨ ndí rɔ́ ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌ dhu.
9 Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ yà kòmbí arɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu nɨ̀tɛ̀ ɔ́fɔ̀. Ndɨ dhu nɨ'ɨ̀, Kàgàwà tɔ̀ ka kubhónà
ngʉ̌kpà pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ mà, ʉ̀bɨ tɨ́ ka kʉbɨ́nà ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ mànà rongónà nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà ʉ̀lɛ̌
arɨ́ alɛ àbhʉ rɨ'ɨ̀ àkǎkǎ atdídɔ̌ afína ɔ̀nǎ rɔ̀ kɔ̀nzɨ̌ alɛ tɨ́.
10 Kɔ̌kɔ̀ ʉyátá nɨ́ ɨ ìndrʉ̌ ongónà ɨ̀fʉnà ɨ̀ ɔ́nyʉna dhu mà, ɨ̀ ɔ́mvʉ̀na dhu mà, ndɨrɔ̀
fɨyɔ́ sɔmà tɔ́ mànduʉ nózè dhu bhɛ̌yi ɨ̀ ɨ́ 'ù'ɔ̌ 'ɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ dhu mànà nàndà
dhu nɨ̌. Ɨ ʉyátá ɨ'ɨ ngari nà ràrà àhʉ Kàgàwà rɨ̌ kɔ́rɔ́ dhu ʉ̀wʉ̌, ròngò ɔwʉ́tána tɨ́ ɔ̀ná
kàsʉmɨ ɔ̀.
11 Pbɛ́tʉ̀, Krɨ́stɔ̀ ɨra pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ndɨ ndibho tɨ́ yà ìnè
àlɛ̌ kɨ́'ɨ nà kòmbí màtɨ́ ídzìnga àlɛ̌ tɔ̀. Kǎtsù ádrʉ̀ngbǎ, ndɨrɔ̀ atdídɔ̌ àkǎ hɛmɛ̌-dzà ɔ̀.
Ndɨ hɛmɛ̌-dzà nɨ́ nzɨ̌ yà ìndrʉ̌ nyʉ́ núpe. Kà-tɨ̀ nɨ́, ka nɨ́ nzɨ̌ yà adzɨ dɔ̌ hɛmɛ̌-dzà.
12 Kǎtsù atdí-gʉ̀na kɛ̀lɛ̌ tɨ́ ndɨ ɨdza ɔ̌ Atdídɔ̌ ɨ̀lǎ Ngari ɔ̀. Kǎtsù nzá ányɨ̀ ʉ̀bɨ tɨ́ ka
kʉ́bɨna pɛrɛ̀ tɨ́ ìndrɨ̀-akpá-azù nà ndɨrɔ̀ ìkyì-akpá-nzo-azù nà, pbɛ́tʉ̀ kǎtsù ányɨ̀ azùna
nyʉ́ otù ɔ̌ ndɨ̀tɨ́rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ndɨ otu ɔ̌ nɨ́ ndɨ, kʉ̌wʉ̀ àlɛ̌ dhòdhódhónganà àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga
ɔ̌ rɔ̀.
13 Angyi ka kongónà pɛrɛ̀ tɨ́ ka kùbho Kàgàwà tɔ̀ ìndrɨ̀-akpá-azù mà, ìkyì-akpá-
nzo-azù mà, kàzʉ ɔ̀ ka kʉ̀bɨ ìkyì-ɨvá-nzo-ohù mànà nʉ́vɔ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ̀tɨ alɛ dɔ̀,
ndɨ́nɨ̌ abádhí nu'o tɨ́ rɨ̀lǎ ngbɔ̌ya ɔ̀nǎ rɔ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.
14 Nɨ́, dhu apɛ́ ɨ'ɨ ndɨ dhu bhɛ̌yi kɔ̌kɔ̀ ɨ̀zǎ-azù nóongónà dhu ɔ̀nzɨ dhu tɨ́, nɨ́ Krɨ́stɔ̀-azù
nyʉ́ tɨ́ mbǎ àdʉ̀ ɨ'ɨ ɔbɨ nà atdídɔ̌ rɔ̀sè, ndù'o àlɛ̌, àlɛ̌ rɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌? Obhó tɨ́,
Kàgàwà, yà dhòdhódhónganà arɨ́'ɨ alɛ bhà ɨ̀lɨ̌lǎ Alafí-otù ɔ̌, Krɨ́stɔ̀ níipfo ndɨ ndɨ̀tɨ́rɔ̀
pɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀. Ndɨrɔ̀, kǎzù núu'o àlɛ̌ tɔ́ ɨrɛ̀ta rɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨnzá àkǎ mʉ̀tsɔ
ɔ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kɔnzɨ tɨ́ Kàgàwà, yà ípìrɔ̌nga nà arɨ́'ɨ dhòdhódhónganà alɛ bhà kasʉ.

* **9:2 9.2** Law 24.5-9 * **9:4 9.4** Ɔzt 17.9-15 * **9:4 9.4** Tɔ̀r 10.3-5 * **9:7 9.7** Law 6.11,15

15 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, Krístɔ̀ ní ìndrǔ nzínzì ɔ̌ arí ìde Kàgàwà mànà alɛ, ndɨ
Kàgàwà ɔ́nzì ìndrǔ mànà ɔwʉ́tána tɔ́ ungbòta ɔ̌. Ndɨ dhu otù ɔ̌ ní ndɨ, kɔ̌kɔ̀ Kàgàwà
únzì alɛ rǐ'ì ìnè 'àbà dhòdhódhónga nà rádɨ dhu, yà kǎkɔ̀ fɨndá làká fɨ̌yɔ̀ dhu. Kɔ́rɔ́ ɨ
dhu rǎdʉ̀ àkǎ Krístɔ̀ náavɛ̀ ndɨ́nɨ̌ ndì ndʉwʉ̀ tí kǎkà wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ungbòta tɔ́ kàsʉmì
ɔ̌ dhu nʉfá alɛ mà fɨyɔ́ afátá ɔ̌ rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
16 Ɔ̀vɛ̀ ndì ndɔ́vɛ̀ rɔ́rɔ̀ ìndrǔ avɔ̀ dhu náapɛ ì'ì ìnè, ní dhu àkǎ wà kɨtɛ̀ dhu wɔ̀ ndɨ
dhu navɔ̀ alɛ rɔ́vɛ̀ wà, tdʉ̌ ka kɔnzɨ ndɨ alɛ ʉnɔ dhu rɔ̀.
17 Obhó tí, ɔ̀vɛ̀ ndì ndɔ́vɛ̀ rɔ́rɔ̀ ìndrǔ ɔ̀vɔ̀ dhu rǐ'ì tǐna nà ndɨ alɛ ɔ̀vɛ̀ dhu-dzidɔ̌.
Pbɛ́tʉ̀, kà rǐ mbǎ kà nà àdì ndɨ alɛ àdì ípìrɔ̌nga nà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌.
18 Ní ndɨ dhu bhěyi tí, wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ Ungbòta mà Kàgàwà ɨlɨ nzá ɨnzá azu àpɛ̀ ndʉ̀fʉ
rɔ́rɔ̀.
19 Obhó tí, wɛmbɛrɛ̀ tí Músà náavɔ̀ yà Kàgàwà abhʉ̀ fɔná Ʊyátá kɔ́rɔ́ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀.
Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǐdyi ìkyì-akpá-nzo-azù mà ìndrì-akpá-azù mànà, ndàngbɔ̌ atdíkpá
ɨdha nà. Ndɨrɔ̀, kǐdyi hìsɔpɔ̀ tí kátɨna itsu-dɔ̀ká, ndìsɔ̌ àlǎlà tàmà-ɨká nǐ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀
imbi nǐ, ndàdʉ̀ ndɨ azu ʉ̀vɔ nǐ Ʊyátá tɔ́ bhǔkù-dɔ̌ ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̀.
20 Ndɨrɔ̀ kǎdʉ̀ àtìnà: «Yàrí ní ndɨ Kàgàwà ʉyá ndɨ́nɨ̌ nyǐ nyongó tí ìfʉnà Ungbòta
ɨtɛ̀ rí azu*.»
21 Músà nʉ́ʉvɔ ndɨ azu átɔ̀ Hɛmɛ̌-dzà dɔ̌ ndɨrɔ̀ kʉ̌vɔ ka sɔmà tɔ́ dhu-tsí dɔ̌ kɔ́rɔ́.
22 Ndɨrɔ̀, Ʊyátá ka kàndà rɔ̀, mbɛ̀mbɛ̀ kɔ́rɔ́ dhu ù'ɔ̌ arí rìlǎ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌ dhu
ní pɛrɛ̀ tí ka kàbhʉ ìzǎ-azù ʉ̀fʉ̀ ndì dhu. Ndɨrɔ̀, ɨnzá azu ʉ̀fʉ̀ ndì rɔ̀, Kàgàwà rǐ nzǐ
àdʉ̀ ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga nʉ́bà.
23 Nírɔ̀, ndì nàla dhu ní yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arí'ì dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɨtɛ̀ arí dhu nú'ɔ̌ ka rarí azu nǐ
rɨlǎ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, obhónga dɔ̌ ka kí Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ dhu rɔ̌nzina ní yà atdídɔ̌
fɨndá ídzìnga ósè ɨzǎ-azù tɔ́ pɛrɛ̀ dɔ̀nǎ pɛrɛ̀.
24 Obhó tí, Krístɔ̀ atsù ɔ̀nà Atdídɔ̌ Ɨlǎ Ngari ní nzǐ yà ìndrǔ-ɔtsʉ́ ɔ́sì ngari. Yà ìndrǔ-
ɔtsʉ́ ɔ́sì ngari nɨ'ì yà obhóná Atdídɔ̌ Ɨlǎ Ngari nyʉ́ tɔ́ ɔ́fɔ̀ kɛ̀lɛ̌ nítɛ̀ rí ngari. Pbɛ́tʉ̀,
kǎtsù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ yà Kàgàwà arádɨ ɨ, ndòngò àmbɛ ndɨtsɔ̀ dɔ̌ Kàgàwà-rɔ̌ àlɛ̌-okú dɔ̀
rɔ̀.
25 Yà atɔ náaríra dhu bhěyi, Pbàyàhúdí tɔ́ pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Kamà
nóongónà òtsù atdí-gʉ̀na tí Atdídɔ̌ Ɨlǎ Ngari ɔ̀. Kɔ̌ngónà òtsù ányì pɛrɛ̀ tí ndì
ndábhʉ̌na Kàgàwà tɔ̀ ìzǎ-azù nà fɔná. Pbɛ́tʉ̀, Krístɔ̀ náatsù nzá Atdídɔ̌ Ɨlǎ Ngari
ɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, ndínɨ̌ ndì ndongó tí ndàbhʉ ndìtírɔ̀ pɛrɛ̀ tí Kàgàwà tɔ̀ ibí-gʉ̀na.
26 Kǐ'ìna gukyè ndɨ dhu bhěyi, ní kǎkána ndàbà àpbɛ̀ ibí-gʉ̀na rɔ̀pɛ̀ ndì yà adzɨ
Kàgàwà anzìna dhu ɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rǐ ndàpà ndɔ̀dì ndì ɔ̀ná kàsʉmì
ɔ̌, Krístɔ̀ níitɛ̀ ndì atdí-gʉ̀na kɛ̀lɛ̌ tí, ndínɨ̌ ndì ndʉbà tí ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga, yà ndì nyʉ́
tírɔ̀ ndì ndí ndìpfɔ̌, ndàbhʉ ndì pɛrɛ̀ tí Kàgàwà tɔ̀ dhu-otù ɔ̌.
27 Ɨngbàtí íli ndì alɛ mà rɔ̌dɔna dhu ní, ndì ndɔ́vɛ̀ atdí-gʉ̀na kɛ̀lɛ̌ tí dhu, ndɨ ɔvɛ-
dzidɔ̌, Kàgàwà ràdʉ̀ ànyǎna ɔ̀tdì.
28 Ndɨ dhu bhěyi tí átɔ̀, Krístɔ̀ níipfo ndì ndɔ̀vɛ̀ atdí-gʉ̀na kɛ̀lɛ̌ tí, ndínɨ̌ ndì ndʉbà
tí ábhɔ̌ alɛ tɔ́ nzɛ́rɛnga. Ndɨrɔ̀ kǐngoya ìngo tdítdɔ̌. Ní, kǐngoya nzǐ ndínɨ̌ ndì ndʉbà
tí ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga, pbɛ́tʉ̀ kǐngoya ndínɨ̌ ndì ndɨgʉ́ tí ndɔ̀dɔ arí alɛ.

10

Krístɔ̀ abhʉ̀ ndì ndìtírɔ̀ pɛrɛ̀ tí Kàgàwà tɔ̀ dhu
(Ɛ̀br 9.7-15,23-28)

1 Músà bhà Ʊyátá nɨ'ì ìrà ríra ídzì dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɨtɛ̀ rí àlɛ̌ tɔ̀ dhu, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ'ì nzǐ ɨ
dhu nyʉ́ ɨtírɔ̀. Ndɨ Ʊyátá náazè ní kongò atdí pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ kɛ̀lɛ̌ núbho Kàgàwà tɔ̀ yà atɔ
náarí ìrà dhu bhěyi. Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎránà nzǐ Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ ríwu alɛ nábhʉ
rɔ̌ rì'ì àkǎkǎ alɛ tí.

* **9:20 9.20** Uvt 24.8

2 Dhu ɨ'ɨ̀na gukyè wɔ̀ dhu bhɛ̌yi rɨ́ Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ alɛ rǎdʉ̀ 'ù'o 'ɨ̀lǎ dòtsí Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ atdí-gʉ̀na tɨ́ dhu tɨ́, nɨ́ ɨ alɛ náawùna nzɨ̌ 'ɔ̀zʉ̀ rɔ̌ tdɨ́tdɔ̌ nzɛ́rɛngatálɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀ abádhí ʉbhàna ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ ùbhɔ̌ ɨ ɨ́ Kàgàwà tɔ̀ dhu atdídɔ̌.

3 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀-otù ɔ̌, ìndrǔ owúnà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga nísè rɔ̌ yà atɔ náarɨ́rà rɔ̌.

4 Obhó tɨ́, ìkyì-akpá-azù mà ɨndrì-akpá-azù mànà rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga ìndò akɛkpá màtɨ́.

5 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Krɨ́stɔ̀ ɨra yà adzɨ ɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌, kǎvɔ̀ dhu Kàgàwà tɔ̀, ndàtɨ:

«Ɨnyɨ, nyɨ nyazè nzá ʉ̀bɨ tɨ́ ka kʉ́bɨna ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ mà, ngʉ̌kpà pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ mànà kubho ɨndʉ̀.
Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyabhɔ̀lɔ̀ nɨ́ ngbɔ̌du ndɨ́nɨ̌ ma mabhʉ̀ tɨ́ pɛrɛ̀ tɨ́ ɨndʉ̀.

6 Kàzʉ ɔ̀ ka kʉ́bɨna ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ mà,
nzɛ́rɛnga t'ʉ́bàta tɔ́ pɛrɛ̀ mànà
náafɔ̀ nzá nyɨ̀kpɔ́nʉ.

7 Nɨ́, ma madʉ̀ àtɨ̀nà ɨnyɨ nɨ̌:
‹Kàgàwǎ, kànɨ̌ ma mɨ̀rà ma-tɨ́rɔ̀,
ndɨ́nɨ̌ ma mɔnzɨ tɨ́ nyɨ nyòzè dhu,
àdhàdhɨ okúdu dɔ̀ rɔ̀ ka kandí pbʉ̀kʉ̀ bhǔkù ɔ̀ dhu bhɛ̌yi*.›»

8 Àlɛ̌ kàla wà dhu, Krɨ́stɔ̀ ravɔ̀ dhu, ndàtɨ: «Nyɨ nyazè nzá, ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ mà, ngʉ̌kpà pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ mànà. Ndɨrɔ̀ nyɨ nyazè nzá ʉ̀bɨ tɨ́ ka kʉ́bɨna ɨ̀zǎ tɔ́ pɛrɛ̀ mà nzɛ́rɛnga t'ʉ́bàta tɔ́ pɛrɛ̀ mànà. Kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ dhu náafɔ̀ nzá nyɨ̀kpɔ́nʉ.» Kǎvɔ̀ dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi àzèmbè kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ pɛrɛ̀ núbhǒ ka karɨ́ àdhàdhì Ʊyátá nónzì ka dhu bhɛ̌yi rɔ́rɔ̀ tɨ́.

9 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ kǎdʉ̀ àtɨ̀nà: «Kàgàwǎ, kànɨ̌ ma mɨ̀rà, ndɨ́nɨ̌ ma mɔnzɨ tɨ́ nyɨ nyòzè dhu.» Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà ìpfo kɔ̌kɔ̀ ɨ̀zǎ t'úbhota tɔ́ angyè pɛrɛ̀ kɔ́rɔ́, ndàdʉ̀ ʉ̀wʉnà Krɨ́stɔ̀ nyʉ́ nɨ̌.

10 Ndɨ̀ Krɨ́stɔ̀ anzɨ̀ Kàgàwà òzè dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌'ɨ, àlɛ̌ kú'o wà àlɛ̌, àlɛ̌ rɨ̀lǎ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀, yà kɨ̌pfo ngbɔ̌na ndàbhʉ pɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀ atdí-gʉ̀na kɛ̀lɛ̌ tɨ́ dhu-otù ɔ̌.

11 Pbàyàhúdí-bvʉ̌, ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ kùhanɨ̀ mà nóongónà ìde bìlǐnganà Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ pbɨndà kasʉ ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀. Kɔ̌ngónà atdí pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ kɛ̀lɛ̌ núbho ibí-gʉ̀na Kàgàwà tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ɨ pɛrɛ̀ ràdʉ̀ ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga ɨ̀tɔ̀ akɛkpá màtɨ́.

12 Pbɛ́tʉ̀, Krɨ́stɔ̀ náabhʉ̀ pɛrɛ̀ atdí tɨ́ Kàgàwà tɔ̀. Ndɨ pɛrɛ̀ nɨ'ɨ̀ yà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà rɨ́'ɨ̀, ndɨ̀tɔ̀ ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga pɛrɛ̀. Ndɨrɔ̀, kǎrádɨ pótsɔ́ ɨfʉta tɔ́ ngari ɔ̌ Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀.

13 Ányɨ̀, kà rɔ̌dɔna kòmbí dhu nɨ́, Kàgàwà rɨ̌ kɔ́rɔ́ kàbhà òmvǔ àbhʉ̌ kà rɔ̀bɛ̀ dɔ̀ya dhu.

14 Obhó tɨ́, yà ndɨ̀ ndabhʉ̀ Kàgàwà tɔ̀ atdí tɨ́ pɛrɛ̀-otù ɔ̌, kǎbhʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ndɨ̀ ndú'o rɨ̀lǎ fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀ alɛ, rɨ'ɨ̀ àkǎkǎ atdídɔ̌ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ dhòdhódhónganà alɛ tɨ́.

15 Ndɨrɔ̀, Ɨ̀lǐlǎ-Alafí rɨ̌ ndɨ dhu ɔ̀vɔ àlɛ̌ tɔ̀ átɔ̀. Wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, kà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ:

16 «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ:
‹Kɔ̌kɔ̀rɨ́ ɨdhɔ dzidɔ̌, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ mǎ mɨ́ mǔngbò abádhí mànà nɨ̌ ungbòta.
Ma mɨ́ pbàkà Ʊyátá nándǐ abádhí-afí ɔ̀,
madʉ̀ àbhʉnà abádhí rʉ̀nɨ.›

17 Ɨma, ma mɨ́ nzɨ̌ abádhí tɔ́ nzɛ́rɛnga mà, abádhí tɔ́ afátá mànà nɨ́rɛ̀ tdɨ́tdɔ̌ akɛkpá màtɨ́*.»

18 Kàgàwà ʉ̀bà ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga rɔ̀, ka kɨ́ mbǎ pɛrɛ̀ t'úbhota-atdyú nà ndɨ́nɨ̌ kʉ̌bà tɨ́ nzɛ́rɛnga.

---

* **10:7 10.7** Zàb 40.7-8 * **10:17 10.17** Yɛ̀r 31.33-34

Àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ ròwù Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ atdí àlɛ̌-afí nà dhu
(Ɛ̀fɛ 2.13,18; Ɛ̀br 4.4-16; 6.4-20; 12.25-29)

19 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, àlɛ̌ kà'ù wà dhu, Yɛ̌sù-azù-otù ɔ̌, àlɛ̌ ràrɨ̌ òtsù òtsù Atdídɔ̌ Ɨlǎ Ngari ɔ̀.

20 Àbadhi ángbɛ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá tɔ́ otu àlɛ̌ tɔ̀, ndɨ ngari-tsʉ̀ ka kʉ́tɔ̀ nɨ̌ mbɛrʉ̀-baɔ̌nga ndì ndábhʉ rʉ̀fà ndì dhu-otù ɔ̌. Kà-tì ní, ndɨ dhu rɔ́nzì ndì yà kǎbhʉ ngbɔ̌na nyʉ́ ndìtírɔ̀ kʉtɔ̌ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu-otù ɔ̌.

21 Obhó tí, àlɛ̌ kí'ì Kàgàwà bhà ɨdzá kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ rí'ì ádrʉ̀ngbǎlɛ tí wɔ̀ ndɨ Ádrʉ̀ngbǎ Kùhanì nà.

22 Ní, dhu àkǎ àlɛ̌ ròwù Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ atdí àlɛ̌-afí nà, ndɨrɔ̀ àkǎkǎ atdídɔ̌ a'uta nà. Yɛ̌sù núu'o àlɛ̌-afí azùna nɨ̌, rì̀lǎ atdídɔ̌ nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta ɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ àlɛ̌-ngbɔ̀ ù'o ì̀lɨ̌lǎ ɨdha nɨ̌*.

23 Kàgàwà akɔ̀ àlɛ̌ tɔ̀ ndì ndɔ́nzɨna dhu tɔ́ làká àlɛ̌ tɔ̀. Ndɨrɔ̀ ka ní ndì ndʉ̀nɔ̀ dhu ì̀fʉ̌ arí alɛ. Ní dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀vɔ̀ wɔ̀ ndɨ àlɛ̌ kɔ́dɔna ndínɨ̌ àlɛ̌ kabá tí dhu kpangba ì̀nzɨ̌ àlɛ̌ kí àlɛ̌ ì̀ngyɛ̌ rɔ́rɔ̀.

24 Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ àlɛ̌ ràndà àlɛ̌ dɔ̀ nga mbɛ̌yi àlɛ̌ nzínzì ɔ̌, ndínɨ̌ ndɨ dhu abhʉ̀ tí àlɛ̌ àlɛ̌ ròzè àlɛ̌ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌, àlɛ̌ ràdʉ̀ àmbɛ ídzì dhu ɔ̀nzì dɔ̌.

25 Dhu àkǎ nzá àlɛ̌ rʉ̀bhà atdíkpá àlɛ̌ kí àlɛ̌-tsʉ̀ ùndǔ dhu, àdhàdhì atdídhená alɛ arɔ́nzɨna dhu bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ àlɛ̌ ròngò àlɛ̌-afí àbhʉ ròtsì ɔbɨ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌. Àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzì dhu ndɨ dhu bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyàla wà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ngo ɔ̀ná ɨdhɔ rɨ̌ ndìndù dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

26 Obhó tí, àlɛ̌ kapɛ́ àmbɛ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzì dɔ̌ kì̀sí tí, ɨwà àlɛ̌ kʉ̀nɨ obhónga rɔ́rɔ̀, ní Kàgàwà tɔ̀ àlɛ̌ kádʉ̀ ùbhonà àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga kʉ̌bà tí ngǎtsi pɛrɛ̀ rɨ̌ mbǎ tdítdɔ̌.

27 Pbɛ́tʉ̀, ndʉ̀bhà rádʉ̀ àlɛ̌ tɔ̀ dhu ní, àlɛ̌ ɔ̌ ɔdɔ́na, àlɛ̌ kí Kàgàwà rɨ̌ anya ɔ̀tdì àlɛ̌ dɔ̌, ndɔ̀tdì àlɛ̌'ɨ, rɔ̀ná òmvǔ-tsè atdídɔ̌ ɔ́rʉ̀ kàzʉ nɨ̌ dhu ɔ̀dɔ dhu.

28 Angyi ka kongónà Músà bhà Ʊyátá nʉ̀kɔ̀ ì̀ngbàtí ì̀lɨ ndì alɛ mà, nóhò ì̀mbǎ ɨzʉ tɔ́ alɛ-afí na, ɔ́yɔ̌ alɛ mà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ì̀bhʉ alɛ mà níkò kɔ̀nzì dhu tɔ́ ngàmbì tí rɔ̀*.

29 Nɨ́rɔ̀, Kàgàwà t'ídhùnà gàyà nɔ̀nzì alɛ tí nzɨ̌ àdʉ̀ ododu màlɨpɔ̀ nyʉ́ nábà? Obhó tí, ndɨ alɛ nɨ́fʉ nzá yà ndì nú'o ndì̀lǎ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀ Kàgàwà t'ídhùnà-azù, yà ìndrǔ nábhʉ rùngbò ì Kàgàwà mànà azu. Ndɨrɔ̀ ndɨ alɛ ʉ̀nɔ̀ dhu nzɛ́rɛ yà ìndrǔ àbhʉ̌ arí rʉ̀nɨ Kàgàwà bhà ídzìnga kàbhà Ɨlɨ̌lǎ Alafí nɨ̌.

30 Obhó tí, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà yàrí dhu navɔ̀ ìndrǔ tɔ̀ alɛ. Kǎtɨ:

«Nzɛ́rɛ dhu ùbhɔ̌ ka kí nzɛ́rɛ dhu nɨ̌ dhu ní pbàkà kasʉ.
Ndɨrɔ̀ ɨma, ma mubhòya ì̀ngbàtí ɨ́lɨ ndì alɛ mà ndɨ alɛ ɔ́nzì dhu-bvʉ rɔ̌.
Ɨma Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà, ma mɨtdɨya ndɨ pbàkà alɛ-ànyǎ*.»

31 Kàgàwà, yà ípìrɔ̌nga nà arí'ì dhòdhódhónganà alɛ-fɔ́ ìndrǔ rɨ̌sɨ̌ dhu ní ɔdɔ̀na àkǎ kɔnzì atdídɔ̌ dhu!

32 Nyì̀rɛ̀ pɛ́ yà angyi ndì nanzì rʉ̀kʉ́ dhu, yà Kàgàwà awʉ̀ nyì̀kʉ́ nga ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌. Nyɨ̌ nyabà àpbɛ̀ abhɔ nyʉ́ ìndrǔ-fɔ́, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyandù ɨ àpbɛ̀-dzi kɔ́rɔ́.

33 Atdídhená kàsʉmì ɔ̌, ka kowúnà dhu ʉ̀nɔ̀ rɔ̌ nzɛ́rɛ nyɨ̌ nɨ̌, kadʉ̀ àvu rʉ̀kʉ́ ábhɔ̌ alɛ-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà kàsʉmì ɔ̌, nyɨ̌ nyowúnà nyǎpbò rɔ̌ atdíkpá kɔ̌kɔ̀ rɔ̀yá ka kávu alɛ mànà.

34 Nyɨ̌ nyabà ɨzʉ kɔ̌kɔ̀ imbi-dzà ɔ̀ ɨ'ì alɛ dɔ̌, nyǎdʉ̀ fʉkʉ́ dhu-tsí ʉ̀dhǎ ka kí dhu ná'ù dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà, nyɨ̌ nyʉnɨ dhu ìnè nyɨ̌ ràrɨ̌'ì ídzì dhu-tsí, yà mbɛ̌yi nyʉ́ rí'ì ndɨrɔ̀ dhòdhódhónga nà rádɨ nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

35 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌bhà fʉ̀kʉ́ a'uta, ndɨ a'uta rɨ̌ ádrʉ̀ngbǎ pɛrɛ̀ nyʉ́ nábhʉ̌ nyǎbà nɨ́dhunɨ̌.

---

* **10:22 10.22** Uvt 29.4; Zèk 36.25; Ɛ̀fɛ 5.26 * **10:28 10.28** Tɔ̀r 19.15 * **10:30 10.30** Tɔ̀r 32.35-36

36 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌dɔ̀ afíkʉ obvò, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɔnzɨ tɨ́ Kàgàwà ózè dhu, kà ràdʉ̀ yà ndɨ̀
ndakɔ̀ fɨndá làká fʉ̌kʉ̀ dhu nábhʉ fʉ̌kʉ̀.
37 Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá ɔ̀ Kàgàwà rǎtɨna:
«Kàsʉmɨ̀ ʉ̀bhà ndɨ̀ akɛkpá nyʉ́!
Ndɨ kàsʉmɨ́ ní yà àkǎkǎ ndɨ̀rà alɛ rɨ̌rà ɔ̀ná.
Kà rɨ̌ nzɨ̌ àdɨ ádzɨ̌ ɨnzá ndɨ̀ ndɨ̀rà rɔ́rɔ̀*.
38 Obhónángatálɛ tɨ́ rɨ́'ɨ̀ nyɨ̀kpɔ́du ɔ̌ alɛ,
rǎdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ípìrɔ̌nga nà ɨma ndɨ̀ ndà'ù dhu-otù ɔ̌.
Pbɛ́tʉ̀, kǎpɛ́ ndàdʉ̌ olù pbɨndà a'uta ɔ̌,
ní afídu rɨ̌ mbǎ àdʉ̀ ɨ'ɨ̀ dhɛ̀dhɛ nà kà dɔ̌*.»
39 Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌'ɨ́ na, àlɛ̌ ní nzɨ̌ olù rádʉ̀ 'àdu, 'àdʉ̀ ùwɨ̌ alɛ. Àlɛ̌ ní ɨwà Kàgàwà ná'ù
alɛ, ndɨ́nɨ̌ ndɨ a'uta nɔ́ɔdɔ tɨ́ àlɛ̌ tɔ́ ípìrɔ̌nga.

11

Pbàìsràyélí t'ábhúya nzínzì ɔ̌ Kàgàwà na'u alɛ
(Zàb 33.6,9; Yùw 8.56; 1Pɛ́ 1.8)

1 Kàgàwà à'u ìndrʉ̌ rɨ̌ dhu-tɨ̀ ní, ndɨ alɛ rà'ù dhu, àbà ndɨ̀ ràrɨ̌ yà ndɨ̀ ndɔ́dɔna
Kàgàwà abhʉ̀ tɨ́ fɨndà dhu nábà. Ndɨrɔ̀ kà-tɨ̀ ní, ìnè rɨ́'ɨ̀ dhu tɨ́ ka kɨ́ ɨnzá ka kàpɛ̀
àlǎna dhu à'u dhu.
2 Ndɨ a'uta-tɨdɔ̀ nà àlɛ̌ t'ábhúna ɨ'ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà awɛ ídzì dhu abádhí dɔ̌.
3 Kàgàwà àlɛ̌ ká'ù dhu-otù ɔ̌, àlɛ̌ kʉ̀nɨ dhu, Kàgàwà ranzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà mà yà adzɨ mànà
ɔ̀tɛ̌na nɨ̌ tɨ́. Kà-tɨ̀ ní, yà adzɨ ɔ̌ àlɛ̌ karálǎna kɔ́rɔ́ dhu-tsí Kàgàwà rabhɔ̀lɔ ɨ ɔ̀tɛ̌na, yà
ɨnzɨ̌ rɨ́ 'àlǎ dhu nɨ̌.
4 Àbɛ̌lì náa'u Kàgàwà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎbhʉ̀ ídzì pɛrɛ̀ nyʉ́ Kàgàwà tɔ̀, rɔ̀sè Kàyinà
àbhʉ pɛrɛ̀ dɔ̀nǎ. Ní kàbhà a'uta-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà azʉ̀ ka obhónángatálɛ tɨ́, ndɨ nyʉ́
tɨ́rɔ̀ ndɨ nda'u kàbhà pɛrɛ̀ ídzì dhu tɨ́ nɨ́dhunɨ̌. Ndɨrɔ̀ ndɨ a'uta-bvʉ rɔ̌, ɨwà màtɨ́ ndɨ̀
ndavɛ̀ rɔ́rɔ̀ Àbɛ̌lì arɨ́'ɨ̀ ìnè àlɛ̌ tɔ̀ ndɨ̀ ndarɨ́ dhu ɔ̀vɔ indo màtɨ́ rɔ́*.
5 Ɛ̀nɔkà náa'u Kàgàwà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà adyì ka yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀, rɔ̀dzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà
ɔ̀ ɨnzá ɔvɛ-dzi nìnè rɔ́rɔ̀. Ka kala nzá ka tdɨ́tdɔ̌, Kàgàwà adyì ka, rɔ̀dzɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ, tdʉ̌ Kàgàwà odyí ka, rɔ̀dzɨ
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà razʉ̀ ka nyɨ̀kpɔ́na nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɨ́*.
6 Nɨ́rɔ̀, ɨ̀mbǎ a'utá na, ìndrʉ̌ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀. Obhó tɨ́,
Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ ndɨ̀ nòzè ndòndrì alɛ nákǎ ndà'ù dhu, ìnè kà rarɨ́'ɨ̀, ndɨrɔ̀ kà rarɨ́ ídzì
dhu ɔ̀nzɨ ndɔ̀nɛ rɨ́ ndɨ́nɨ̌ ɨ ala tɨ́ ndɨ̀ alɛ tɔ̀.
7 Nʉwà náa'u Kàgàwà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà avɔ̀ dhu kà tɔ̀ yà ɨnzá ka kàpɛ̀ àlǎna
angyi dhu dɔ̌. Ní kǎ'u Kàgàwà ɔ̀vɔ̀ fɨndà dhu obhó dhu tɨ́, ndàdʉ̀ ɨ ʉ́gʉ ɔ̀nà atdíkpá
pbɨ ɨdzá-bhà mànà sàfinà nósì. Ndɨ dhu-otù ɔ̌, ndɨ Nʉwà abhʉ̀ Kàgàwà rɔ̀tdɨ anya yà
adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ dɔ̌, ndɨ Kàgàwà ràdʉ̀ kɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ kàbhà a'uta-okú
dɔ̀ rɔ̀.
8 Àbràhamʉ̀ náa'u Kàgàwà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kɨ̌fʉ Kàgàwà ànzì ndɨ̀ dhu, ndɨ̀và ndɨ̀
ndàrà yà Kàgàwà ɔ̀kɔ̀ fɨndá làká fɨndà, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndadɨ̀ tɨ́ kàmǎna tɨ́ pbìrì ɔ̀. Kʉ̌bhà
pbɨndà pbìrì nyʉ́, ndàdʉ̀ àrà ɨnzá ndɨ̀ ndʉ̀nɨ ndɨ̀ ndárà ɨ nga mà rɔ́rɔ̀.
9 Pbɨndà a'uta-okú dɔ̀ rɔ̀, kǒngónà àdɨ wɔ̀ fɨndá làká Kàgàwà akɔ̀ fɨndà pbìrì ɔ̌
àdhàdhɨ olo bhɛ̌yi. Ányɨ kǒngónà àdɨ hɛmɛ̌-dzà ɔ̌, àdhàdhɨ Ìsakà mà Yàkɔbhɔ̀ mànà
náadʉ̀ òko átɔ̀ hɛmɛ̌-dzà ɔ̌ dhu bhɛ̌yi. Abádhí tɔ̀ Kàgàwà akɔ̀ ndɨ làká átɔ̀.
10 Obhó tɨ́, Àbràhamʉ̀ ambɛ́nà ɔ̀dɔ̀nà dɔ̌ ndàla dhu nɨ'ɨ̀, Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ udhé,
ndàdʉ̀ ɔ̀sɨ̀nà pbanga, yà atdídɔ̌ kɔ̌rʉ̀ pfɔ̌na rɨdzɔ̀ pbanga*.

* **10:37 10.37** Ɨrà rírà dhu tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ alɛ ní Màsiyà. * **10:38 10.38** Hàb 2.3-4 * **11:4 11.4** Ɔpt 4.4 * **11:5 11.5** Ɔpt 5.24 * **11:10 11.10** Ɛ̀br 12.22

11 Sárà nyʉ́ mà átɔ̀ náa’u Kàgàwà. Nɨ́, ìnè kà rɨ̌’ì ìngò-àyi tɨ́, ndɨrɔ̀ mʉ̀làyɨ̌-ngba nyʉ́
tɨ́ rɔ́rɔ̀, Kàgàwà abhʉ̀ ka ràbà pbàdzʉkʉrʉ àbà kà rɨ̌ nɨ̌ onzi. Kǎbà ndɨ onzi, kǎ’u dhu
àbhʉ̌ Kàgàwà ràrɨ̌ yà ndì ndakɔ̀ làká àbhʉ̌ ràkǎ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
12 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Àbràhamʉ̀, àzèmbè ɔvɛ kɛ̀lɛ̌ ɔ̀dɔ rɨ́ alɛ bhà pbàdzʉkʉrʉ
nɨ́ɨ’ì abhɔ nyʉ́ àdhàdhì yà ìnzɨ̌ rɨ́ ’ɔ̀zʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyì rɔ̌ alalɨ, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌
ɔsɔkpɔ́-bvʉ̀ tɨ́.
13 Kɔ̌kɔ̀ alɛ kɔ́rɔ́ nʉ́ʉvɛ̀ fɨyɔ́ a’uta ɔ̌, ɨnzá ì àbà yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká fɨ̌yɔ̀ dhu
rɔ́rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, abádhí ala ka ɨtsɛ rɔ̀, ɨdhɛ̀ya ràdʉ̀ ndɨka nɨ̌. Abádhí avɔ̀ dhu kpangba
’àtɨ, yà adzɨ ɔ̌ ì ràrɨ̌’ì àdhàdhì olo bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ abhi ɔ̌ rɨ́’ì alɛ bhɛ̌yi.
14 Obhó tɨ́, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi rɔ́tɛ alɛ rɨ̌tɛ̀na kpangba dhu nɨ́, ì ràrɨ̌ fɨyɔ́ pbìrì nyʉ́ nɔ́nɛ.
15 Abádhí ɨrɛ̀na gukyè angyíta tɨ́ ì uvò ’òwù fɨyɔ́ pbìrì ɔ̌ rɔ̀ dhu, nɨ́ abádhí ábàyana
àbà ányì ì ɨ́ ’àdǔ ɔ̀ná kàsʉmì.
16 Pbɛ́tʉ̀, abádhí-atdyú nyʉ́ nɨ́ɨ’ì yà mbɛ̌yi nyʉ́ rɨ̌’ì atdídɔ̌ rɔ̀sè pbìrì dɔ̌. Ndɨ pbìrì
nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nga. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà-nyì rɨ̌ nzɨ̌ ìwʉ abádhí tɔ́ Kàgàwà tɨ́
ka kɨ́ ndànzi rɔ̀, ɨwà ndì ndabhɔ̀lɔ̀ pbanga abádhí tɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.
17 Pbìndà a’uta-okú dɔ̀ rɔ̀, Àbràhamʉ̀ níipfo idhùnà Ìsakà, ndàbhʉ pɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà
tɔ̀ yà Kàgàwà amvù kàbhà a’uta ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌. Kǎ’u, ndìpfo ndɨ atdí tɨ́ rɨ̌’ì idhùnà,
ndàbhʉ pɛrɛ̀ tɨ́, àzèmbè ɨwà Kàgàwà akɔ̀ làká fɨ̌ndà rɔ́rɔ̀.
18 Kàgàwà avɔ̀ dhu kà tɔ̀ ndàtɨ: «Ìsakà-otù ɔ̌ nga nɨ́ ndɨ nyɨ nyɨ́ pbʉ̀kʉ̀ dhu tɨ́ ka
kátɨna pbàdzʉkʉrʉ àbà nɨ̌*.»
19 Àbràhamʉ̀ náa’u dhu Kàgàwà ràrɨ̌’ì ìnè ndàbhʉ Ìsakà rìngbɛ̀ ndì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀.
Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ Kàgàwà adʉ̀ Ìsakà àdu tdɨ́tdɔ̌ kà-fɔ ɔ̀, àdhàdhì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ ndì
nìngbɛ̀ alɛ bhɛ̌yi.
20 Ìsakà náa’u Kàgàwà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎso idhúna Yàkɔbhɔ̀ mà Ɛsawʉ̀ mànà, ndɔ̀vɔ̀
olùnǎ rɔ̀ ì nɔnzɨya abádhí rɔ̌ dhu abádhí tɔ̀.
21 Yàkɔbhɔ̀ náa’u Kàgàwà. Nɨ́, ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ndì ndɔ̀dì ndɨ́nɨ̌ ndì ndɔvɛ́ tɨ́ rɔ́rɔ̀, kǎso idhùnà
Yɔ̀zɛfʉ̀ bhà inzo atdátdírà ɔ̌, pbìndà mùgɔ̌-tsʉ̀dɔ̌ ndì ndàgʉ̌ ndì, ndàmbɛ Kàgàwà ʉ̀lɛ
dɔ̌ rɔ́rɔ̀.
22 Yɔ̀zɛfʉ̀ náa’u Kàgàwà. Nɨ́, ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ndì ndɔ̀dì ndɨ́nɨ̌ ndì ndɔvɛ́ tɨ́ rɔ́rɔ̀, kǎvɔ̀ dhu
Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀ Pbàìsràyélí rʉ̌vò ɔ̀ná kàsʉmì dɔ̌. Ndɨrɔ̀, kʉ̌yá dhu kpàna ka kɔnzɨya
tɨ́ dhu dɔ̌.
23 Músà t’ábanà mà kà-tsánà mànà náa’u Kàgàwà. Nɨ́ Músà tɔ́ ngbángba ɨ́yànà
ʉ̀gʉ̀ rɔ̀, abádhí anzì nzá Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà ʉyátá ʉ̀kɔ̀ ì ɨ́ dhu-ɔdɔ̀.
Nɨ́, abádhí arù ndɨ ngbángba ràrà àhʉ ìbhʉ àbɨ̌ tɨ́. Obhó tɨ́, abádhí ala dhu ka ràrɨ̌
atdídɔ̌ áya ngbángba.
24 Músà náa’u Kàgàwà. Nɨ́ kɨ̌tdègu òvi ndàhʉ ádrʉ̀ngbǎ, nɨ́ kʉ̌vó ndì dòtsí ìnzɨ̌
kanzì ndì Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà t’ɨ́vànà bhà ɨngba tɨ́.
25 Kǎzè dhu nɨ́ ’òngò àpbɛ̀ àbà atdíkpá Kàgàwà bhà alɛ mànà, rɔ̀sè Mísrì tɔ́ pbìrì
ɔ̌ bhà tɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ ɨdhɛ̀na rɨ̌ ndɨkǎ ídɔ̌ kàsʉmì ɔ̌ tɨ́ dhu dɔ̀nǎ.
26 Ndɨrɔ̀, Músà tɔ̀, ndì nɨ̌ ka kɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ àdhàdhì Màsiyà nɨ̌ ka kʉnɔya dhu
nzɛ́rɛ dhu bhɛ̌yi dhu nɨ’ì ídzì dhu, rɔ̀sè Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ ònzì àbà ndì ndɨ́ dhu dɔ̀nǎ.
Obhó tɨ́, kǎmbɛ́nà ɔ̀dɔ̀nà dɔ̌ dhu nɨ́, Kàgàwà ubhòya ndì nɨ̌ pɛrɛ̀.
27 Pbìndà a’uta-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎhʉ̀ Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̀ rɔ̀, ìnzɨ̌ ndɔ̀nzì ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà
nàwí-ɔdɔ̀. Ndɨrɔ̀ kǎdù nzá ndì olù yà ndì ndùdhɛ̌ ndì ndɔnzɨ tɨ́ dhu ɔ̌, àdhàdhì àlǎ rɨ́
Kàgàwà, yà ìnzɨ̌ ka karɨ́ àlǎna alɛ àlǎ alɛ bhɛ̌yi.

---

* **11:18 11.18** Ɔpt 21.12; 22.1-14

28 Ndɨ pbɨndà a’uta-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎpɛ̀ Pásɨ̀ka tɔ́ mʉ̀hɛndʉ̀. Kʉ̌yá dhu Pbàìsràyélí tɔ̀, rʉ̀vɔ̌ ɨ̀zǎ-azù fɨ̀yɔ́ tsǎtsʉ̀ rɔ̌, ndɨ́nɨ̌ yà ìndrʉ̌-tsè ɔ̀tdɨ̀ rɨ́ màlàyikà nɔ́ɔkyɛ tɨ́ nzɨ̌ abádhí tɔ́ senzo tɔ́ kpabhá nzónzo.

29 Ɨ Pbàìsràyélí náa’u Kàgàwà. Nɨ́ abádhí ʉdà Òlɔ̀lù ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀nǎ àdhàdhɨ̀ adzɨ-kpa dɔ̌ ɨ̀ ʉ́da dhu bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀, Mísrì ɔ̌ bhà níitdègu dhu àpà ’ɔ̀nzɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi, nɨ́ ɨdha agbú ndɨ̀ abádhí dɔ̌, tsɛ̌ya rɔ̀tdɨ̀ ndɨ̀.

30 Pbàìsràyélí tɔ́ a’uta-okú dɔ̀ rɔ̀, Yèrikò tɔ́ kɨgɔ̀-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ odu tɔ́ kàlɨ̀ núugòlò ndɨ̀, ndɨtsɨ̀ obvò, àrʉ̀bhʉ̀ ɨdhɔ tɨ́ abádhí àkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌na rɔ̀.

31 Mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ́ atdí tsìbhálɛ, Ràhabà tɨ́ kátɨna náa’u Kàgàwà. Nɨ́, ɨ́yàdhíyà mà ka kakyɛ̀ nzá atdíkpá fɨ̀yɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ bhà kǎkà ɨ̀ nuvó ɨ̀nzɨ̌ ’ɔ̀ngò Kàgàwà-tsʉ̌ dhu nɨ́fʉ alɛ mànà, ɨ́yàdhíyà akɔ̀ abhábhɔ màrʉ̀ngà ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

32 Nɨ́rɔ̀, ma mɨ́ àdhu ʉ̀nɔ tdɨ́tdɔ̌? Obhó tɨ́, kàsʉmɨ̀ àbhʉ nzá ma mawɛ dhu Gìdìyonì mà, Bàrakà mà, Sàmusonì mà, Yèfutà mà, Dàwudì mà, Sàmɔlɛ̀ mà pbànábí mànà nàndà dhu dɔ̌.

33 Kàgàwà ɨ̀ a’u dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ náanzɨ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá tɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ lɛ̀mà, ngʉ̌kpà alɛ ràdʉ̀ obhónánga tɔ́ dhu ɔ̀nzɨ̀. Ngʉ̌kpà alɛ abà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká fɨ́yɔ̀ dhu, ngʉ̌kpà alɛ ʉtsɨ àrì-tsʉ̀,

34 ngʉ̌kpà alɛ ɨvɛ́ atdídɔ̌ rɔ́rʉ̀ kàzʉ, ngʉ̌kpà alɛ ʉ̀gʉ ɨ̀ àpà ka kɨ́ kɔkyɛ̀ ɨla tɔ́ ɨla tɔ́ obhi-akpá nɨ̌ dhu ɔ̌ rɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ ɨ’ɨ̀ mbǎ ɔbɨ nà, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà adʉ̀ ɨ-tsí àbhʉ rɔ̀tsì ɔbɨ. Ɨla t’úgyeta ɔ̌, ngʉ̌kpà alɛ ɨtɛ̀ ɨ̀ ɔbɨtálɛ tɨ́, ’àdʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ fɨ̀yɔ́ pbìrì ɔ̌ pbànówí lɛ̀mà ɔ̀nzɨ̀, ’ɔ̀dì rɔ̀tsè.

35 Atdídhená vèbhálɛ náa’u Kàgàwà. Nɨ́ abádhí ala ɨ̀ tdɨ́tdɔ̌ nzínzìya ɔ̌ rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ mànà, ɨwà Kàgàwà àbhʉ rʉ̀ngbɛ ɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ rɔ́rɔ̀.

Ngʉ̌kpà alɛ-tsí rɔ̌ ka kavù atdídɔ̌ ràla ɔvɛ-ngbɔ̀ nyʉ́. Pbɛ́tʉ̀, abádhí uvó ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ kʉkɔlɔ ɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ʉ̀vɛ dhu-dzidɔ̌ Kàgàwà abhʉ̀ya tɨ́ ’ʉ̀ngbɛ ɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ’àdʉ̀ ídzì ípìrɔ̌nga nyʉ́ nábà.

36 Ngʉ̌kpà alɛ-tsí ka kɨngɔ̀, kadʉ̀ ʉ̀vɨnà asé nɨ̌. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ ka kusó àdrà-mbɨ̌ dɔ̌, kadʉ̀ ʉ̀dɔnà imbi-dzà ɔ̀.

37 Ngʉ̌kpà alɛ-tsí ka kakyɛ̀, kubvʉ̌ odu nɨ̌, ngʉ̌kpà alɛ-ɔ̌nga àzè kadʉ̀ isí nɨ̌. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ ka kakyɛ̀ ɨla tɔ́ obhi-akpá nɨ̌. Ngʉ̌kpà ubhì ’àmbɛ òri dɔ̌ akyɛ, tàmà-ndɨ̀ mà, ndɨrɔ̀ ɨ̀ndrɨ̀-ndɨ̀ mà ɨ̀ ʉ̀fɔ̌ rɔ̀yá rɔ́rɔ̀. Abádhí rɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu atdɨ̀ ndɨ̀. Ndɨrɔ̀ ka kavù abádhí rɔ̌, kɔnzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu nyʉ́ rɔ̀yá.

38 Kɔ̌kɔ̀ dhu bhɛ̌yi alɛ-tɨdɔ̀ náaká nzá ’ɔ̀kò yà nzɛ́rɛ adzɨ ɔ̌. Abádhí arì akyɛ rʉ̀ngʉ̀ ɔ̌ ndɨrɔ̀ pbìrì dɔ̀nǎ. Ndɨrɔ̀ abádhí ongónà òko odu ɔ̀ rɨ́’ɨ̀ ibhu ɔ̀nǎ ndɨrɔ̀ adzɨ ɔ̀ rɨ́’ɨ̀ ibhu ɔ̀nǎ.

39 Kɔ̌kɔ̀ alɛ kɔ́rɔ́ náa’u Kàgàwà. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kǎwɛ ídzì dhu abádhí dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, ɨ alɛ náabà nzá yà kǎkɔ̀ fɨndá làká fɨ́yɔ̀ dhu.

40 Kàgàwà ɨ’ɨ̀ ɨwà ndɨ̀ ndùdhe ídzì dhu nyʉ́ àlɛ̌ tɔ̀ rɔ́. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, kǎzè nzá ndɨ dhu ràkǎ abádhí tɔ̀ vɨ̌ya dɔ̌ rɔ̀ ɨ̀mbǎ àlɛ̌’ɨ́ na.

12

Kàgàwà arɨ́ nzɛ́rɛ dhu ɨ̀sɔ̌ àlɛ̌ tɔ̀ màlɨpɔ̀ nɨ̌ ndɨ́nɨ̌ ídzìnga nibho tɨ́ àlɛ̌ tɔ̀ dhu (1Kò 9.24-27; Fìl 3.11-14; 1Pɛ́ 2.21-24)

1 Àlɛ̌ nàndà dhu nɨ̌, kɔ̌kɔ̀ fɨ̀yɔ́ a’uta nɨtɛ̀ kpangba alɛ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ ihé nyʉ́ nákpɔ̀rɔ̀ àlɛ̌-ngbɔ̀ átɔ̀. Nɨ́rɔ̀ dhu àkǎ àlɛ̌ ràwà yà àlɛ̌-tsʉ̀ ʉ̀tɔ̀ rádʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ ràmbɛ òwu dɔ̌ angyi a’uta ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsí. Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ àlɛ̌ ràwà nzɛ́rɛnga yà ɨsɔ́ tɨ́ arɨ́ ndàpbǎ àlɛ̌-rɔ̌ dhu, àlɛ̌ ràdʉ̀ àmbɛ òtse dɔ̌ yà Kàgàwà ávi àlɛ̌ rɔ̀tsè ɔ̀ná ɔngʉ ɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌ kɨ́ àlɛ̌ ɨ̀ngyɛ̌ rɔ́rɔ̀.

2 Dhu àkǎ àlɛ̌ rʉ̀dɨ̌ àlɛ̌-nyɨ̀kpɔ́ Yěsù-rɔ̌ tɨ́. Ka nɨ́ ndɨ àlɛ̌ tɔ́ a'uta apɛ̀ ndɨ̀ dɔ̀ná rɔ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ kàbhʉ rádʉ̀ rɨ'ì àkǎkǎ a'uta tɨ́ alɛ. Obhó tɨ́, kǎndù mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ka kɨ́ ndʉ̀tɔ̌ ndɔ̀vɛ̀ dhu-dzi, ɨ̀nzɨ̌ ndàbhʉ nyɨ̀na rɨ̀wʉ̀ ndɨ ɔvɛ-tɨdɔ̀ nɨ̌. Kǎnzì ndɨ dhu ɨwà ndɨ̀ ndʉ̀nɨ olùnǎ rɔ̀ ndɨ̀ ndábàna dhɛ̀dhɛ nɨ́dhunɨ̌. Nɨ́ kòmbí, kà rɨ̌'ì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ ndɨ̀ ndàdɨ Kàgàwà bhà Ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi tɔ́ fangà dɔ̀nǎ rɔ̀ rɔ́.

3 Dhu àkǎ nyɨ̌rɛ̀ ka, yà nzɛ́rɛngatálɛ náandrɔ̀ ndɨ̀ atdídɔ̌ dhu-dzi nandù alɛ. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ afíkʉ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ndɨ̀ngyɛ, ndɨ dhu ràdʉ̀ nyǎdu olù.

4 Obhó tɨ́, wɔ̀ nzɛ́rɛnga lɛ̀mà nyɨ̌ nyɔnzɨ tɨ́ nyɨ̌ nyúgyena ɨla ɔ̌, nyɨ̌ nyàpɛ̀ nzá nyʉ̌gye ràrà àhʉ nyɨ̌ nyʉ́vɛ dhu ɔ̀.

5 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyàdzo tɨ́ nzá wà yà pbɨ̀ndà inzo bhěyi Kàgàwà rɨ̌ afíkʉ àbhʉ̌ ròtsì ɔbɨ nɨ̌ ɔtɛ rɔ̌ rɔ̀? Kà rǎtɨna:
«Pbànɨ̌ngbá, àpɛ́ nyala Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌ nyɨsɔ̌ màlɨpɔ̀ nɨ̌ dhu nzɛ́rɛ dhu tɨ́.
Ndɨrɔ̀, àpɛ́ nyabhʉ̀ afínʉ rɨ̀ngyɛ̌ ndɨ̀ dʉ̀nʉ́ kà rɔ̌rʉ̀ rɔ̀.
6 Obhó tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà arísɔ̌na màlɨpɔ̀ nɨ̌ alɛ nɨ́ òzè ndɨ̀ ndózè alɛ.
Ndɨrɔ̀, àbadhi arɨ́ ɨ̀tɨ̌na alɛ nɨ́ pbɨ̀ndà inzo tɨ́ ndɨ̀ ndʉ̀nɨ kɔ́rɔ́ alɛ*.»

7 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ndù Kàgàwà rɨ̌ nyɨ̌sɔ̌ màlɨpɔ̀ nɨ̌ dhu-dzi òndù tɨ́, kǎrɨ́ dhu ɔ̀nzɨ rʉ̀kʉ́ pbɨ̀ndà inzo bhěyi nɨ́dhunɨ̌. Ádhɨ pbá ɨngba ndɨ ɨ̀nzɨ̌ àbanà arɨ́ nzɛ́rɛ dhu ɨ̀sɔ̌ fɨ̌ndà màlɨpɔ̀ nɨ̌?

8 Ɨnzɨ̌ Kàgàwà apɛ́ àdʉ̀ nzɛ́rɛ dhu ɨ̀sɔ̌ fʉ̌kʉ̀ màlɨpɔ̀ nɨ̌ kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà inzo ɨ̀sɔ̌ ndɨ̀ ndarɨ́ dhu bhěyi, nɨ́ nyɨ̌ nɨ́ nzɨ̌ kàbhà obhóná nzónzo, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nɨ́ iri nzónzo.

9 Ndɨrɔ̀ yà adzɨ dɔ̌ àlɛ̌ t'ábáya náarɨ́ nzɛ́rɛ dhu ɨ̀sɔ̌ àlɛ̌ tɔ̀ màlɨpɔ̀ nɨ̌ àlɛ̌ ràdʉ̀ 'ɨ̀fʉ. Nɨ́rɔ̀ dhu ɔ̀fɔ̀ tɨ́ nzá nga àlɛ̌ rɨ̀fʉ àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ nabhʉ̀ tɨ́ àlɛ̌ ràbà dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga?

10 Obhó tɨ́, àlɛ̌ t'ábáya náarɨ́ nzɛ́rɛ dhu ɨ̀sɔ̌ àlɛ̌ tɔ̀ màlɨpɔ̀ nɨ̌ ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tɨ́, nyɨ̀kpɔ́ya nɔ̀fɔ̀ dhu bhěyi. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà arɨ́ kɨ̀sɔ̌ àlɛ̌ tɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ídzìnga nibho tɨ́ àlɛ̌ tɔ̀, ndàdʉ̀ àlɛ̌ àbhʉ àlɛ̌ rɨ'ì ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ tɨ́ ndɨ̀ bhěyi.

11 Àlɛ̌ ɨ̀sɔ̌ ka kɨ́ màlɨpɔ̀ nɨ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, àlɛ̌ karɨ́ nzɨ̌ ndɨ dhu àlǎ dhɛ̀dhɛ tɨ́ àlɛ̌ tɔ̀, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ karɨ́ kàlǎ ɨzʉ ìbho rɨ́ àlɛ̌ tɔ̀ dhu tɨ́. Pbɛ́tʉ̀ olùnǎ rɔ̀, ídzì dhu nàla ndɨ malɨpɔ̀-nyʉtsì alɛ náarɨ́ àbàna itse tɨ́ dhu nɨ́ màrʉ̀ngà ɔ̌ afíya rɔ̌ko dhu mà, obhónánga tɔ́ dhu ɔ̀nzɨ ì ɨ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ dhu mànà.

12 Nɨ́rɔ̀, dhu àkǎ nyǎbhʉ kɔ̌kɔ̀ ì nɨ̀ngyɛ̌ okùkʉ mà, kɔ̌kɔ̀ ìvɨ̌ rívi ɔtdyʉ̀kʉ mànà rɨ̀dzɔ̀.

13 Dhu àkǎ nyɔ̌bhɔ̀lɔ̀ tʉ́rʉ́tʉ́rʉ́ ìkò otu pfɔ̌kʉ tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ òtsótsù alɛ-pfɔ̀ nabhʉ̀ tɨ́ ràvɔ, pbɛ́tʉ̀ ndɨ́nɨ̌ abádhí nabhʉ̀ tɨ́ rʉ̀gʉ ʉ̀gʉ̌ tɨ́.

Ɨnzá dhu àkǎ ìndrʉ̌ ròkò ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀fʉ Kàgàwà-tsʉ̌ dhu dhu

14 Dhu àkǎ nyɔ̌nɛ̀ màrʉ̀ngà ɔ̌ nyɨ̌ nyóko kɔ́rɔ́ alɛ mànà dhu, ndɨrɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ nyɨ̌ nyóko ɨ̀lǎ nyɨ̌ nyɨ̀lǎ rɔ́rɔ̀ dhu. Ɨmbǎ kɨ'ì ndɨ dhu bhěyi rɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-nyɨ̀kpa àlǎ rɨ́ alɛ rɨ̌'ì ɨ̀mbǎ atdí màtɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌.

15 Dhu àkǎ nyǎndà nga mběyi ɨ̀nzɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà ràsà Kàgàwà rɨ̌ ndàsɔ̌ nɨ̌ asota. Ndɨrɔ̀ dhu àkǎ nyǎndà nga mběyi átɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà nɨ́ɨ'ɨ tɨ́ ábhɔ̌ alɛ ɨ̀nzǎ rɨ́ alɛ tɨ́, àdhàdhɨ̀ ògyògyè atdídhená itsu-vɛ́ náarɨ́ dhu ɨ̀nzǎ dhu bhěyi.

16 Nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà nákǎ nzá ndɨ'ì mʉ̀nyɔ̀nɨtálɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ Kàgàwà bhà dhu-tsí ɨ̀fʉ̌ alɛ tɨ́. Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nzɨ dhu Ɛ̌sawʉ̀ náanzì dhu bhěyi: kǎbhʉ̀ sengba tɨ́ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ dhu tɔ́ pbɨ̀ndà obhónánga kodzì ákɛ̌ ɔ̀nyʉ̌-ngba rɔ̌ dhu bhěyi.

17 Àdhàdhɨ̀ nyɨ̌ nyʉ́nɨ dhu bhěyi, olùnǎ rɔ̀, kǎzè àbanà ràso ndɨ̀, pbɛ́tʉ̀ ndɨ kà t'ábanà adʉ̀ ndɨ dhu àsà àsa tɨ́. Kǎmvù mbǎ ndɔ̀dzɨ ndɨ́nɨ̌ àbanà ʉgɛ̀rɛ̀ tɨ́ pbɨ̀ndà ɨrɛ̀ta, nɨ́ ndɨ dhu aká nzá kà tɔ̀.

---

* **12:6 12.6** Mbà 3.11-12

18 Obhó tí, nyǐ nyówù nzá ùvò yà ngbɔ̌na àpbala ka kádʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ pbìrì-tɨ’ɔ̀,
àdhàdhì Pbàìsràyélí náawù ùvò Sìnayì tí kátɨna pbìrì-pfɔ̀ rɔ̌ dhu bhɛ̌yi. Abádhí ala
ndɨ pbìrì dɔ̌ rɔ́rʉ̀ atdídɔ̌ kàzʉ, ndɨ pbìrì dɔ̌ ndì nìbvʉ̌ mbìì ʉ̀tì ínɔ̀-ɨ́yà, ndɨrɔ̀ kà dɔ̌
rópili àpùpú.
19 Abádhí ɨrɨ wàndà-tù mà, Kàgàwà-tù mànà. Ní kɔ̌kɔ̀ dhu ì ìrì rɔ̀, abádhí ɨtsɔ̀ ì
Kàgàwà rɔ̌ ìnzǐ ɔtɛ tí fǐyɔ̀ tdítdɔ̌.
20 Abádhí andù nzá fǐyɔ̀ ka kʉ̀yǎ dhu-dzi. Ndɨ Ʊyátá nɨ’ì: «Yàrí pbìrì-ngbɔ̀ àpbàlǎ
rí dhu kɔ́rɔ́ níɨ’ɨna mbǎ ìzǎ màtí, nákǎ kubvʉ̌ odu nǐ rɔ̀vɛ̀*.»
21 Ndɨrɔ̀, abádhí ala ndɔ̀nzɨ rí rɔ́ dhu nɨ’ì ɔdɔ àbhʉ̌ rí rìsǐ atdídɔ̌ ìndrʉ̌ ɔ̀ dhu. Ní
Músà adʉ̀ àtìnà: «Ma mí’ì ɔdɔ nà* ndɨrɔ̀ ma mívi ìvǐ tí.»
22 Pbɛ́tʉ̀, nyǐ nyówù ùvò ɨ́kyɛ̀rɔ̌ tɨná ní Sàyunì tí kátɨna pbìrì, yà Kàgàwà,
dhòdhódhónganà arí’ì ípìrɔ̌nga nà alɛ bhà pbanga náarí’ì dɔ̀ná pbìrì. Ndɨ pbanga ní
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀, yà màlàyíká tɔ́ lʉfʉ̀-tsʉ̀ náarí ’ùndʉ̌, ’ɔ̀nyʉ̀ mʉ̀hɛndʉ̀
ɔ̀ná pbanga.
23 Nyǐ nyòwù wà ùvò ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Kàgàwà bhà senzo, yà ɨwà kʉ̌ndǐ ɔvɔ̀ya ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀
alɛ tɔ́ mʉ̀tʉ̀-tí. Nyǐ nyòwù wà ùvò átɔ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Kàgàwà, yà kɔ́rɔ́ alɛ-ànyǎ nɨtdìya alɛ-tí.
Ndɨrɔ̀ nyǐ nyòwù wà ùvò kǎkà atdídɔ̌ àkǎ obhónángatálɛ-tí.
24 Nyǐ nyòwù wà ùvò ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Yěsù, yà àlɛ̌ nungbò Kàgàwà mànà ɔwʉ́tána tɔ́ ungbòta
nǐ alɛ-tí. Ndɨrɔ̀ nyǐ nyòwù wà ùvò ɨ́kyɛ̀rɔ̌ yà ndì nʉfʉ kǎzù-tí. Ndɨ kǎzù rǐtɛ̀na àlɛ̌ tɔ̀
dhu ní atdídɔ̌ ósè Àbělì-azù rǐtɛ̀na àlɛ̌ tɔ̀ dhu dɔ̀nǎ dhu*.
25 Nírɔ̀, nyàndà nga mběyi. Dhu àkǎ nzá nyʉ̌vʉ̌ nyǐ, ìnzǐ nyǐrì wɔ̀ fʉ̌kʉ̀ rí dhu ɔ̀vɔ
Kàgàwà-tsʉ̌ dhu. Obhó tí, angyi ìndrʉ̌ núuvó ì, ìnzǐ ’ìrì fǐyɔ̀ rí kàbhà ɔtɛ ɔ̀vɔ yà adzɨ
dɔ̌ alɛ-tsʉ̌ dhu. Ní ɨ alɛ nʉ́ʉgʉ̀ nzá Kàgàwà rǎbhʉ̌na fǐyɔ̀ màlɨpɔ̀ ɔ̌ rɔ̀. Ní àlɛ̌’ɨ, yà àlɛ̌
karí ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rí dhu ɔ̀vɔ àlɛ̌ tɔ̀ ndɨ Kàgàwà-tù ìrɨ rɔ̀, àlɛ̌ kádʉ̀ ʉ̀gʉ ìngbà dhu
bhěyi ìnzǐ àlɛ̌ ràbà kàbhà màlɨpɔ̀?
26 Angyi kà-tù náabhʉ̀ yà adzɨ rìvi. Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, kɔ̌kɔ̀ làká àlɛ̌ tɔ̀ ndàtɨ: «Ma
mabhʉ̀ya yà adzɨ rìvi atdí-gʉ̀na tí tdítdɔ̌, ndɨrɔ̀ ma mabhʉ̀ya ɔ̀rʉ̀-akpà rìvi átɔ̀*.»
27 «Atdí-gʉ̀na tí tdítdɔ̌» tí kà rǎtɨna dhu-tì ní, Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí rivìya,
’àdʉ̀ ùwǐ, ndínǐ kǎkà ìnzǐ rádʉ̀ ìvi dhu-tsí náadʉ̀ tí ndɨ òko.
28 Nírɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ ràbhʉ ɔ̀tsɔ̀ Kàgàwà tɔ̀, kǐbhò yà ìnzǐ ɔ̀nánga rǎdʉ̀ ìvi
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi àlɛ̌ tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ní àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rʉ̀lɛ̌ ka kà-nyɨkpɔ́ nɔ̀fɔ̀
ʉlɛ́tá nǐ, ɨfʉta nà, ndɨrɔ̀ kɔ̌dɔ̀ ɔ̀nzɨ àlɛ̌ kí rɔ́rɔ̀.
29 Obhó tí, àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà ní kàzʉ arí dhu ʉ̀bɨ dhu bhěyi arí dhu ʉ̀bɨ alɛ.

13

Dhu àkǎ kɔnzɨ Kàgàwà-nyɨkpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu ìndrʉ̌ nzínzì ɔ̌
(Màt 19.4-6; Rɔm 12.10,15; 1Tè 4.3-7; 1Tì 6.6-10)

1 Dhu àkǎ nyɔ̌zè nyǐ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí àba bhà inzo bhěyi.
2 Dhu àkǎ nzá nyǎdzo olo t’ákɔta rɔ̌ rɔ̀. Ndɨ dhu bhěyi ì í dhu ɔ̀nzì dhu náabhʉ̀
atdídhená alɛ ràkɔ màlàyíká ɨnzá ì ʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀.
3 Dhu àkǎ nyǐrɛ̀ imbi-dzà ɔ̀ ka kúsɔ̌ alɛ, àdhàdhì atdíkpá ka kúsɔ̌ nyǐ mànà alɛ
bhěyi. Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ nyǐrɛ̀ rɔ̀yá ka kávu alɛ, ìnè nyǐ nyí’ì átɔ̀ rɔ̀yá ka kádʉ̀ àvu
alɛ-ngbɔ̀ nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
4 Dhu àkǎ kɔ́rɔ́ alɛ rìfʉ yà Kàgàwà ʉnɔ ʉmbátá-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu. Kpatsìbhálɛ mà
pbìndà tsìbhálɛ mànà nákǎ ’ɔdɔ̀ ì fǐyɔ̀ tí. Obhó tí, Kàgàwà níɨtdìya mʉ̀nyɔ̀nì ɔ̀nzɨ arí
alɛ-ànyǎ, ìmbǎ rì’ì yà ɨwà ì nʉ́mbǎ alɛ mà ndɨrɔ̀ ɨnzá ì nʉ́mbǎ alɛ màtí.

---

* **12:20 12.20** Uvt 19.12-13 * **12:21 12.21** Tɔ̀r 9.19 * **12:24 12.24** Ɔpt 4.10 * **12:26 12.26** Hàg 2.6

5 Dhu àkǎ nzá nyǒzè fʉ̀rangà atdídɔ̌. Dhu àkǎ ɨdhɛ̀kʉ rɨ̀ka ndɨ̀ yà nyɨ̌ nyí'ì nà fʉkʉ́ dhu nɨ̌ tí. Obhó tí, Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tírɔ̀ rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ: «Ma mí nzɨ̌ àdzo rʉ̀nʉ́ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ma mí nzɨ̌ nyʉbha akɛkpá màtí*.»

6 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ kí'ì ìnè àlɛ̌ ràtɨ ɔbɨ nyʉ́ nà:

«Ádrʉ̀ngbǎlɛ ní ndɨ pbàkà Mʉ̀dzʉ̀nàba,
ní ma mí nzɨ̌ atdí dhu-ɔdɔ̀ mà ɔ̀nzɨ.
Yà adzɨ ɔ̌ alɛ rǎdʉ̀ àdhu ɔ̀nzɨ̀ rùdú*?»

Dhu àkǎ àlɛ̌ rʉ̀bhà Pbàyàhúdí tɔ́ màndʉ-owù t'ʉ́ngʉta dhu

7 Dhu àkǎ nyɨ̌rɛ̀ yà angyi nyɨ̌ nʉnda fʉ̀kʉ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ, kǎkà Kàgàwà bhà Ɔtɛ navɔ̀ fʉ̌kʉ̀ alɛ. Dhu àkǎ nyǎndà ìngbà dhu bhɛ̌yi màtí abádhí awù fɨyɔ́ ípìrɔ̌nga ʉ̀tsà dhu, nyǎdʉ̀ ì'ì abádhí ɨ'ì nà a'uta-tɨdɔ̀ nà.

8 Yɛ̌sù Krístɔ̀ ní ìnzɨ̌ arí ndʉ̀wʉ̌ alɛ. Kà rɨ̌'ì indo àdhàdhì yà inzì ndɨ ndí'ìná dhu bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ kɨ̌'ɨya ndɨ dhu bhɛ̌yi tí dhòdhódhónganà.

9 Àpɛ́ nyàbhʉ nyɨ̌ kʉtrǎ nyɨ̌ yà olo tí rí'ì fʉ̌kʉ̀ dhèdhèrɔ̀ dhu t'údheta-tɨdɔ̀ nɨ̌. Obhó tí, afíkʉ àkǎ ròtsì ɔbɨ Kàgàwà bhà ídzìnga-otù ɔ̌, ìnzɨ̌ ní ɔ̀nyʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kʉ̀yǎ dhu ìfʉ̌ ka kí dhu-otù ɔ̌. Ɨ ʉyátá ìfʉ̌ arí alɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzì ndɨ dhu rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ akɛkpá màtí.

10 Hɛmɛ̌-dzà ɔ̌ rí kasʉ ɔ̀nzɨ Pbàyàhúdí tɔ́ pbàkùhání nákǎ nzá 'ɔ̀nyʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ màzàbahʉ̀ dɔ̌ ka kùbho pɛrɛ̀ tí Kàgàwà tɔ̀ dhu*.

11 Obhó tí, ndɨ hɛmɛ̌-dzà ɔ̀, pbàkùhání tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ kamà ongónà òtsù ìzǎ-azù nà Atdídɔ̌ ɨ̀lǎ Ngari tí kátɨna ngari ɔ̀, ndínɨ̌ ndì ndabhʉ̀ tí Kàgàwà tɔ̀, rì'ì kà rɨ̌ nzɛ́rɛnga ʉ̀ba nɨ̌ pɛrɛ̀ tí. Pbɛ́tʉ̀, ìzǎ-ngbɔ̌na nʉ́bì ka kongónà àdʉ̀ òwu kàzʉ nɨ̌ kɔ́rɔ́, igi pbanga rɔ̌ rɔ̀.

12 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ ka kahò Yɛ̌sù átɔ̀ igi kɨgɔ̀ rɔ̌ rɔ̀, ndínɨ̌ pbìndà alɛ nu'o tí azùna nyʉ́ nɨ̌, rɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌.

13 Nírɔ̀, dhu àkǎ nzá àlɛ̌ rʉ̀ngʉ Pbàyàhúdí tɔ́ màndʉ-owù. Dhu àkǎ àlɛ̌ ròwù àlɛ̌ ùsò Yɛ̌sù mànà, àzèmbè àlɛ̌ kí àlɛ̌-ɨtsì ɔ̀nzɨ ka kí dhu-dzi òndù yà kǎndù ɨtsìna ɔ̀nzɨ ka kí dhu-dzi dhu bhɛ̌yi rɔ́rɔ̀.

14 Obhó tí, yà adzɨ ɔ̌ àlɛ̌ kí'ì mbǎ ádzɨ̌ rádʉ̀ àdɨ pbanga nà, pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ kí ɔ̀nɛna pbanga ní yà ìrà rírà-tsí.

15 Nírɔ̀, Yɛ̌sù-otù ɔ̌, dhu àkǎ àlɛ̌ rùbho pɛrɛ̀ tí Kàgàwà tɔ̀ dhu ní, kɔ̌vɔ̀ ìlè àlɛ̌ kí bìlǐnganà dhu. Kà-tì ní, dhu ràkǎ àlɛ̌ ròngò kɔ̌vɔ̀ ìlè kpangba.

16 Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ nzá nyǎdzo ídzìnga t'ɔ́nzɨta mà dzʉ̀nàkʉ ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyí nzínzìkʉ ɔ̌ dhu mànà rɔ̌ rɔ̀. Obhó tí, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ núbhɔ̌ nyɨ̌ nyí dhu ní ndɨ rádʉ̀ Kàgàwà-ɨdhɛ̀ àbhʉ rɨ̀ka ndɨ̀.

17 Dhu àkǎ nyǒngò nyʉ̌nda arí alɛ-tsʉ̌ dhu ìrì, nyǎdʉ̀ abádhí ìfʉ. Abádhí arí ndɨ nyɔ̌dɔ, ì ʉ̀nɨ dhu ì rɔvɔya ndɨ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀ ì anzì kasʉ tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi nyɨ̌ nyɔ̀nzì dhu dhu ní ndɨ rádʉ̀ abádhí àbhʉ rɔ̀nzì fɨyɔ́ kasʉ dhɛ̀dhɛ nà, ìnzɨ̌ ì í 'ʉ̀hʉ̌ rɔ́rɔ̀. Obhó tí, 'ʉ̀hʉ̌ ì í rɔ́rɔ̀ abádhí rɨ̌ fɨyɔ́ kasʉ ɔ̀nzɨ dhu-nyʉtsì nyɨ̌ nyábàna ídzì dhu tí dhu rɨ̌'ì mbǎ.

18 Dhu àkǎ nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ dɔ̀ká. Mǎ mà'ù wà dhu mǎ ràrɨ̌'ì ìnè ídzì ɨrɛ̀ta nà, mǎ mózè mɨ̌'ì ídzì mʉ̀tsɔ nà kɔ́rɔ́ dhu-tsí ɔ̌ nídhunɨ̌.

19 Ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ atdídɔ̌, dhu ràkǎ nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ Kàgàwà-rɔ̌, ndínɨ̌ kǎbhʉ̀ tí ɨma madu mà tɨkʉ ɔ̀ tsàkàtsàkà.

Ɨtsɔ̀ta
(Rɔm 15.30-32; Kɔ̀l 1.9-11; 1Pɛ́ 5.10-11)

---

* **13:5 13.5** Tɔ̀r 31.6,8; Yàk 1.5 * **13:6 13.6** Zàb 118.6 * **13:10 13.10** Kà-tì ní, Pbàyàhúdí tɔ́ sɔmà tɔ́ màndʉ ìfʉ̌ arí alɛ ràrɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ àlɛ̌'ì pbàkrístɔ̀ tírɔ̀ àlɛ̌ kábàna Yɛ̌sù avɛ̀ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ dhu-nyʉtsì asota nábà.

20 Kàgàwà arɨ́ ndɨ màrʉ̀ngà ìbho àlɛ̌ tɔ̀. Kǎbhʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù rɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀. Ndɨ Yěsù nɨ́ ndɨ̀ àlɛ̌ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ ʉndataba, àlɛ̌'ɨ pbɨndà tàmà tɨ́rɔ̀. Yà ndɨ̀ nʉfʉ kǎzù-otù ɔ̌, Kàgàwà abhʉ̀ àlɛ̌ rùngbò àlɛ̌ ndɨ̀ mànà dhòdhódhónga tɔ́ ungbòta nɨ̌.

21 Kàgàwà àkǎ ndàbhʉ nyɨ̌ nyǒngò ídzì dhu ɔ̀nzɨ̀ bìlǐnganà, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɔnzɨ tɨ́ kǒzè dhu. Kàkǎ ndàbhʉ nyɨ̀kpɔ́na nɔ̀fɔ̀ dhu ràkǎ àlɛ̌-nyʉtsì Yěsù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌. Ndɨ Yěsù àkǎ ilèta nà dhòdhódhónganà. Àmɨ̀nà.

Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ andítá mà ovìta mànà

22 Àbanɨ̌nzó, ma mɨ̀tdɛ̀ nyɨ̌ ɨ̀tdɛ̀ tɨ́, dhu àkǎ nyǒndù kɔ̌kɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ma màndǐ afíkʉ otsi tɨ́ ɔbɨ nɨ̌ ɔtɛ-dzi òndù tɨ́, ma màndǐ ka ídǒ tɨ́ fʉ̌kʉ̀ nɨ́dhunɨ̌.

23 Ma mòzè mɔvɔ̀ fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́, àlɛ̌ t'ádɔ̀nà Tìmɔ̀tɛwʉ̀ ka kɨ̀kɔ̀lɔ̀ wà imbi ɔ̀ rɔ̀ dhu. Nɨ́ kǎpɛ́ ɨ̀rà àhʉ tɨdu ɔ̀ tsàkàtsàkà, nɨ́ mǎ mádʉ̀ òwu atdíkpá àbadhi mànà, mǒwù ngbɔ̌kʉ àla.

24 Òvì nyòvì nyʉ̌nda arɨ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ kɔ́rɔ́, Kàgàwà bhà kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ mànà. Ìtàliyà tɔ́ pbìrì ɔ̌ àlɛ̌ t'ádɔ́na nóvì nyɨ̌ átɔ̀.

25 Kàgàwà àkǎ ndàso nyɨ̌ kɔ́rɔ́!

Yàkɔbhɔ̀
andí bhàrɯwà
Yàrɨ́ bhàrɯwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Dhu àla ndɨ̀ kpangba yàrɨ́ bhàrɯwà nandí alɛ ràrɨ̌ Yàkɔbhɔ̀ tɨ́ kátɨna alɛ. Ábhɔ̌ alɛ arɨ́ dhu ɨ̀rɛ̀ ndɨ Yàkɔbhɔ̀ ràrɨ̌ Yɛ̌sù t'ádɔ́na nzínzì ɔ̌ atdí alɛ (Mrk 6.3). Ka nɨ'ɨ̀ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ (Kas 1.14; 12.17; 15.13; 21.18; Gàl 2.9).

Ka kárɨ́ dhu ɨ̀rɛ̀, kà randí yàrɨ́ bhàrɯwà mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀fɔ kumì atɔ ɯ́dà Yɛ̌sù ka kɯ́gù dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀. Ndɨ kàsɯmɨ̀ ɔ̌, «ka kapɛ̀ kavu atdídɔ̌ Yɛ̌sù ná'ù alɛ rɔ̌ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌» (Kas 8.1).

Yàkɔbhɔ̀ andí dhu fɨ̌yɔ̀ nɨ́ «atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rɯ̀gànda-tsɯ̀» (1.1). Ungbòta-Ayɨ́ ɔ̀, ɨ «atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rɯ̀gànda-tsɯ̀» tɨ́ ka kátɨna alɛ nɨ́ kɔ́rɔ́ Pbàìsràyélí, yà Pàlèstinà tɔ́ pbìrì ɔ̌ aróko Pbàyàhúdí mà, ngɯ̌kpà pbìrì ɔ̀nǎ ɨ̀ nɨ́fàlà-tsí mànà. Pbɛ́tɯ̀, Ungbòta-Ɔwɯ́tá ɔ̀, kà-tɨ̀ nɨ́ kɔ́rɔ́ pbàkrɨ́stɔ̀, Pbàyàhúdí mà, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà (Gàl 6.16).

Yàkɔbhɔ̀ andí dhu fɨ̌yɔ̀ pbàkrɨ́stɔ̀ nzínzì ɔ̌, ábhɔ̌ alɛ nyɯ́ nɨ'ɨ̀ nǎkɯ̀tálɛ. Atdídhená-tsí nóongónà kasɯ ɔ̀nzɨ̀ ɔ̀nzɔ̀nzì Pbàyàhúdí tɔ́ ɨnga-abábá ɔ̌ (5.1-6). Ɨ alɛ-rɔ̌ ka kávu dhu náabhɯ̀ abádhí rɨ̀fàlà ɨ̀ yà adzɨ ɔ̌. Nɨ́ Yàkɔbhɔ̀ andí dhu abádhí tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ abádhí-afí nabhɯ̀ tɨ́ ròtsì ɔbɨ a'uta ɔ̌. Kǎtɨ: ɨ̀nzɨ̌ ka karɨ́ ídzì dhu ɔ̀nzɨ nɨ̌ ìndrǔ tɔ̀ a'uta ràrɨ̌ ɨwà ɔ́vɛ̀ a'uta (2.26).

Bhàrɯwà-nyɨ̀tɨ̀ ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrɯwà-dɔ̀kpa (1.1).
- Umvútá-ɔ̀nzɨ̌ dhu àkǎ kikò pɔ́tsɔ́ a'uta ɔ̌ dhu (1.2-12).
- Ɨnzɨ̌ Kàgàwà arɨ́ atdí alɛ mà nábhɯ̌ rɔ̀nzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu dhu (1.13-18).
- Kàgàwà bhà Ɔtɛ àkǎ kɨrɨ̀, kadɯ̀ kɯ̀nɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ dhu (1.19-27).
- Ɨnzá dhu àkǎ kɨ'ɨ̀ ìndrǔ-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ alɛ-afí nà dhu (2.1-13).
- Ɨnzɨ̌ ka karɨ́ ídzì dhu ɔ̀nzɨ nɨ̌ a'uta nɨ́ ɨwà ɔ́vɛ̀ a'uta dhu (2.14-26).
- Alɛ-ɨdà-dɔ àkǎ kɔdɔ̀ mbɛ̌yi dhu (3.1-12).
- Dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ obhóná ɨrɛ̀ta (3.13-18).
- Yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsí nòzè alɛ nɨ́ Kàgàwà rɔ̌ òmvǔ dhu (4.1–5.6).
- Dhu-dzi òndù ka kɨ́ dhu mà ɨtsɔ̀ta mànà (5.7-20).

Yàkɔbhɔ̀ rɨ̌ ìndrǔ nóvì dhu

1 Yàrɨ́ bhàrɯwà nàndɨ̌ fɯ̌kɯ̀ nɨ́ ɨma Yàkɔbhɔ̀, Kàgàwà bhà, ndɨrɔ̀ Ádrɯ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà ɨnɔ-akpà. Ma mòvì nyɨ̌ kɔ́rɔ́, yà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rɯ̀gànda-tsɯ̀ tɨ́rɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́fàlà nyɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀*.

Umvútá-ɔ̀nzɨ̌ dhu àkǎ kikò pɔ́tsɔ́ a'uta ɔ̌ dhu
(Ɔpt 3.6; 4.7; Zèk 7.19; Màt 7.7-11)

2 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zɯ̀ yà nyɨ̌ nyɨ́ dhèdhèrɔ̀ umvútá-tɨdɔ̀ nábà dhu rɨ'ɨ̀ dhɛ̀dhɛ tɨ́ atdídɔ̌ fɯ̌kɯ̀.

3 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɯ̌nɨ dhu nyɨ̌ rapɛ́ ìko pɔ́tsɔ́ fɯ̀kɯ́ a'uta ɔ̌ umvútá-ɔ̀nzɨ̌, nɨ́ ndɨ dhu ràrɨ̌ dhu-dzi t'óndùta tɔ́ ɔbɨ nábhɯ̌ fɯ̌kɯ̀.

4 Dhu àkǎ wà fɯ̀kɯ́ dhu-dzi t'óndùta rɨ̀tɛ̀ ndɨ̀ kpangba, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ'ɨ tɨ́ àkǎkǎ alɛ nyɯ́ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ rɔ̀yá ndɨ̀ nɯ̀bhà ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ɔnzɨ tɨ́ atdí dhu mà rɨ̌'ɨ̀ alɛ tɨ́.

---

* **1:1 1.1** Atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rɯ̀gànda-tsɯ̀ tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ nɨ́ pbàkrɨ́stɔ̀, ɨ̀mbǎ rɨ'ɨ̀ Pbàyàhúdí màtɨ́ ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí màtɨ́.

5 Pbɛ́tʉ̀, dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà nótù ndɨ̀ ɨ̀mbă ndɨ'ɨ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà dhu tɨ́, nɨ́ ndɨ alɛ àkă ndònzì ka Kàgàwà-fɔ́. Nɨ́ kà rădʉ̀ kàbhʉ àbhʉ̌ kà tɔ̀. Obhó tɨ́, kărɨ́ dhu ùbhŏ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ndɨ́ ìndrŭ-ɔ̌nga òvò rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ndɨ́ ndɨ̀ngyĕ rɔ́rɔ̀.

6 Ndɨrɔ̀, kàkă ndònzì ka a'uta nà, ɨ̀nzɨ̌ afína rŭguru rɔ́rɔ̀. Obhó tɨ́, afína rŭguru alɛ, nɨ́lɨ ndɨ̀ yà rɛ̀rʉ̀ dɔ̌ rópili àpùpú răbhʉ̌na ràmbɛ ndàwà dɔ̌ mʉ̀kʉrà tɔ́ ɨdha bhĕyi.

7 Ndɨ dhu bhĕyi alɛ-tɨdɔ̀ nákă nzá ndɨrɛ̀ nga ndɨ̀ ràrădʉ̀ atdí dhu mà nábà Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà-fɔ́,

8 ndɨ alɛ-tɨdɔ̀ nɨ́ pbɨndà ɨrɛ̀ta-ɔ̌nga ʉ́ndɔ̀ ndɨ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ ʉ̀gɛ̀rɛ̌ tɨ́ arɨ́ ndʉ̀gɛ̀rɛ̌ pbɨndà mʉ̀tsɔ ɔ̌ alɛ nɨ́dhunɨ̌.

Nǎkʉ̀tálɛ mà ònzìtálɛ mànà nàndà dhu

9 Nǎkʉ̀ tɨ́ ndɨ̀ nòtù àlɛ̌ t'ádɔ̀nà mʉ̀krɨ́stɔ̀ nákă ndɨ'ɨ̀ dhɛ̀dhɛ nà, Kàgàwà ɨ̀dzɨ̌ ndɨ̀ ɔrʉ́ nɨ́dhunɨ̌.

10 Ndɨrɔ̀, ònzìtálɛ tɨ́ ndɨ̀ nòtù àlɛ̌ t'ádɔ̀nà mʉ̀krɨ́stɔ̀ nákă ndɨ'ɨ̀ dhɛ̀dhɛ nà, Kàgàwà ìfo ndɨ̀ obvò nɨ́dhunɨ̌. Obhó tɨ́, ònzìtálɛ rădʉ̀ ʉ̀da akyɛ tɨ́ àdhàdhɨ̀ ɨrɨ́ ɔ̌ itsu-opfò náarʉ́da akyɛ tɨ́ dhu bhĕyi.

11 Adyifɔ̀ náarɨ́ ndɨ̀tɔ, ndàdʉ̀ itsu ìtdyu, ndɨ itsu-opfò ràdʉ̀ 'àwà obvò, fɨ̀yɔ́ aya ràdʉ̀ ìku. Ndɨ dhu bhĕyi tɨ́ nɨ́ ndɨ, ònzìtálɛ rădʉ̀ àrà ɔ̀vɛ̀ yà bìlĭnganà ndɨ̀ ndarɔ́nzɨna pbɨndà kasʉ ʉ́mbɛ̀ ndɨ̀ rɔ́rɔ̀.

12 Hirò nɔ́nzɨ̀ alɛ nɨ́, umvúta-dzi òndù arɨ́ pbɨndà a'uta ɔ̌ alɛ. Obhó tɨ́, ndɨ umvútá lɛ̀mà ndɨ̀ ndɔ̀nzɨ dhu-dzidɔ̌, ndɨ alɛ abáya yà Kàgàwà akɔ̀ fɨndá làká ndɨ̀ nózè alɛ tɔ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga tɔ́ mʉ̀kàkʉ́.

Ɨ̀nzɨ̌ Kàgàwà arɨ́ atdí alɛ mà nábhʉ̌ rɔ̀nzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu dhu
(Yŏb 29.12-13; Màt 7.21-27; Gàl 6.7-10; 1Pɛ́ 2.1-2)

13 Nzɛ́rɛ dhu-atdyú òho rɨ́ ndɔ̀zɨ̀ alɛ nákă nzá ndàtɨ: Kàgàwà ràrɨ̌ ndɨ ndɨ̀ nàbhʉ ndɔ̀nzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu. Obhó tɨ́, Kàgàwà arɨ́ nzɨ̌ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ. Ndɨrɔ̀, kărɨ́ nzɨ̌ atdí alɛ mà nábhʉ̌ rɔ̀nzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu.

14 Ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nábhʉ̌ arɨ́ rɔ̀nzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu dhu nɨ́, yà ndɨ alɛ nyʉ́ rɨ̌ atdyúna òho ndɔ̀nzɨ̀ nzɛ́rɛ dhu. Ndɨ nzɛ́rɛ dhu náarɨ́ kɨ̀dha, ndàdʉ̀ ɔ̀tsɨ̀nà.

15 Nɨ́, ndɨ nzɛ́rɛ dhu-atdyú òho ka kɨ́ dhu náapɛ́ ndìsɛ̌, náarɔ́dhɨna dhu nɨ́ nzɛ́rɛnga. Ndɨrɔ̀, nzɛ́rɛnga náapɛ́ ɔ̀trɔ, náarɔ́dhɨna dhu nɨ́ ɔvɛ.

16 Yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀ àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyàkă nzá nyăbhʉ nyɨ̌ kʉtră nyɨ̌!

17 Àlɛ̌ rɔ̌ arɨ́ ndɔ̀nzɨ ídzì dhu kɔ́rɔ́, àlɛ̌ arɨ́ àbàna àkăkă atdídɔ̌ kɔ́rɔ́ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ mànà náaríwu ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀. Ɨ dhu náaríwu yà ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌ arɨ́ ɨnga náwʉ̀ kɔ́rɔ́ dhu nanzì Àba Kàgàwà bhà rɔ̀. Ndɨ Kàgàwà nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ndʉ̀wʉ̌, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ndʉ̀gɛ̀rɛ̌ ndʉ̀bhà nyɨ̌ ɨ́nɔ̀ ɔ̌ ɨ dhu-tsí bhĕyi alɛ.

18 Ndɨ̀ nyʉ́ ndɨ̀ ndòzè ka dhu bhĕyi, kĭbho ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá àlɛ̌ tɔ̀, pbɨndà obhónga tɔ́ Ɔtɛ-otù ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ koko tɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ngari ɔ̌ yà ndɨ̀ ndanzɨ kɔ́rɔ́ dhu-tsí nzínzì ɔ̌.

Kàgàwà bhà Ɔtɛ àkă kɨrɨ̀, kadʉ̀ kʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ dhu
(Yùw 3.27)

19 Yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀ àbanɨ̌nzó, nyɨ̀rɛ̀ yàrɨ́ ɔtɛ: ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nákă ndɨ'ɨ̀ ɨsɔ́ rádʉ̀ dhu ɨrɨ̀ alɛ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ ɔtɛ òrì ɨsɔ́ tɨ́ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arákŏ akyɛ alɛ tɨ́.

20 Obhó tɨ́, akyɛ arákŏ alɛ náarɨ́ nzɨ̌ obhónánga tɔ́ dhu ɔ̀nzɨ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌.

21 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyàkă nyăwà ɔ̀tɔ̌tɨ dhu kɔ́rɔ́ ɨtsɛ nyʉkʉtsì rɔ̀, fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ, yà ìsɛ̌ tɨ́ arɨ́ ndìsɛ̌ nyʉkʉtsì mànà. Nyɨ̌ nyàkă nyăkɔ yà nyʉkʉtsì ka kózò Ɔtɛ yɔrɔwà ɔ̌. Ndɨ Ɔtɛ nɨ́ yà nyɨ̌gʉ rádʉ̀ Ɔtɛ.

22 Nyɨ̌ nyàkă nzá nyɨ̌'ɨ̀ bɨ̌ya nɨ̌ tɨ́ arɨ́ Kàgàwà bhà Ɔtɛ ɨrɨ alɛ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkă nyɨ̌'ɨ̀ ndɨ Ɔtɛ ʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ dhu ɨ'ɨ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ nyʉ̌tră nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ dhu tɨ́.

23 Obhó tɨ́, fɨ̌ndà ka kʉ́nɔna Kàgàwà bhà Ɔtɛ kɛ̀lɛ̌ ìrɨ arɨ́, ìnzɨ̌ ndì ndɨ́ ndɨ Ɔtɛ ʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀ alɛ, nɨ́lɨ ndì yà ndì ka kadhìnà nyìna-wɔ̀yɔ̌ àndà rɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ kìyó ɔ̌ alɛ bhɛ̌yi.
24 Nyìna-wɔ̀yɔ̌ ndì ndàndà ndàdʉ̀ àrà dhu-dzidɔ̌, kà rǎdʉ̀ àdzo ányìrɔ̌ rɔ̀ tɨ́ nyìna-wɔ̀yɔ̌ ì'ìnà tɨ́ dhu rɔ̌ rɔ̀.
25 Pbɛ́tʉ̀, atdyúna nyʉ́ nà arɨ́ Kàgàwà bhà ʉyátá-ɔ̀nga àndà ndɨ́nɨ̌ ndì ndʉnɨ tɨ́ alɛ náso Kàgàwà rǎdʉ̀ kà rɔ̌nzɨna kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌. Ndɨ ʉyátá nɨ́ àkǎkǎ atdídɔ̌ ʉyátá, ndɨrɔ̀ ìndrʉ̌ àbhʉ rɨ́ rɨ̀fʉ Kàgàwà ɨnzá ka kʉ̀tʉ ndì ʉ̀tʉ̌ tɨ́ rɔ́rɔ̀ ʉyátá. Kàkǎ ndàpbǎ ndì ndɨ ʉyátá t'ɨ́fʉta rɔ̌, ndàrà kʉ̀nɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ rɔ̌ mbɛ̌yi ndɨ̀tɔ̀. Kàkǎ nzá ndàrà kìrì rɔ̌ ìrɨ tɨ́, ràdʉ̀ àdzo ɔ̀na nǎ rɔ̀.
26 Ndɨ alɛ apɛ́ ndɔ̀zʉ̀ àkǎkǎ dhu bhɛ̌yi ndì ndarɨ́ Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ dhu tɨ́, pbɛ́tʉ̀ ìnzɨ̌ ndàdʉ̀ tsʉ̀na ɔ̀dɔ̀, nɨ́ ndɨ alɛ nɨ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ rɨ́ ndʉ̀trǎ, ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ nɨ̌ ʉlɛ́tá nɨ́ kɔkɔ́rɔ̀ dhu.
27 Àba Kàgàwà rǎdʉ̀ ɔzʉ̀nà àkǎkǎ dhu bhɛ̌yi ndɨrɔ̀ ìmbǎ afátá na arɨ́ ndʉ̀lɛ̌ dhu tɨ́ alɛ nɨ́, yà ìzʉ̌-nzo mà abvo-ayí mànà dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ arɨ́ fɨ̀yɔ́ àpbɛ̀ ɔ̌, ndàdʉ̀ ndɔ̀dɔ̀ kà-nyìkpɔ́ ɔ̌ ɔ́tì yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu rɔ̌ rɔ̀ alɛ.

2

Ɨnzá dhu àkǎ kɨ'ì ìndrʉ̌-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ alɛ-afí nà dhu
(Law 19.15; Zàb 82.1-4)

1 Àbanɨ̌nzó, àdhàdhì yà nyɨ̌ nyá'ù ilèta nà àkǎ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ dhu bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌'ì ìndrʉ̌-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ alɛ-afí nà.
2 Atdí ɔ́fɔ̀ nɨ́ yàrɨ́: Nyìrɛ̀ pɛ́ dhu, ɔ̀nzì tɔ́ atdí alɛ, yà ɔrɔ̀ tɔ́ pɛtɛ̀ mà ídzì mʉ̀dzarʉ̀ mànà nʉ̀fɔ̌ rɔ̀ná rìtsù wà nyɨ̌ nyùndu nyɨ̌ ɔ̀ná ɨdza ɔ̀, wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ndì nʉ́fa mbɛrʉ̀-fɨ̌ nʉ̀fɔ̌ rɔ̀ná nǎkʉ̀tálɛ ràdʉ̀ ìtsù átɔ̀ ányì-dza.
3 Nɨ́, nyɨ̌ nyárɨ́ ɨfʉta àbhʉ̌ atdídɔ̌ wɔ̀ mbɛ̌yi ndì nʉ̀fɔ̌ alɛ tɔ̀, nyɨ̌tɛ̀ àyǎya ngari fɨ̌ndà nyǎtɨ: «Ádɨ̌ ɨrɔ́ yà ídzì ngari ɔ̌.» Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyarádʉ̀ àtìnà wɔ̀ nǎkʉ̀tálɛ nɨ̌: «Ɨnyɨ! Ídè ʉrɔ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, ádɨ̌ ɨrɔ́ obvò màtɨ́, yà pfɔ̌du ma mʉ̀lɨ rɔ́.»
4 Nɨ́, wɔ̀ dhu ɨtɛ̀ tɨ́ nzá dhu nyɨ̌ rarɨ́ ìndrʉ̌-ɔ̌nga òvò, ndɨrɔ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi nyɨ̌ nyɔ́nzɨna dhu ɔ̌, nyʉ̌nda arɨ́ dhu ràrɨ̌ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta?
5 Yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀ àbanɨ̌nzó, nyìrɨ dhu! Kàgàwà náavò tɨ́ nzá nǎkʉ̀tálɛ yà adzɨ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ okoya tɨ́ ɔ̀nzìtálɛ tɨ́ a'uta ɔ̌, 'ádʉ̀ òko yà ndì nózè alɛ tɔ̀ Kàgàwà akɔ̀ fɨ̀ndá làká Idzi-kàmǎ tɨ́?
6 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nyárɨ́ nǎkʉ̀tálɛ-ɨtsì ɔ̀nzɨ, nyǎdʉ̀ àmbɛ ɔ̀nzìtálɛ ɨ̀fʉ dɔ̌! Nɨ́ tɨ́ obhó ɨ ɔ̀nzìtálɛ ɨ rʉ̀kʉ́ arávu, 'ádʉ̀ àmbɛ nyɔ̌bhʉ̀ dɔ̌ dhʉ̀wanì ɔ̌?
7 Ndɨrɔ̀, tɨ́ obhó abádhí ɨ yà pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ ka karɨ́ nyʉ̀nzi nɨ̌ dʉ̀kʉ́ arɨ́'ì ídzì ɔvɔ nɨ̌ arɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ?
8 Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ: «Nyɨ nyàkǎ nyozè ɔdhìnʉ àdhàdhì nyɨ nyʉ́ nyɨ nyózè nyɨ nyɨ-tɨ́rɔ̀ dhu bhɛ̌yi*.» Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Idzi tɔ́ Ʊyátá. Nɨ́, nyɨ̌ nyapɛ́ ndɨ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌, nɨ́ nyɨ̌ nyɔ̀nzì wà ídzì dhu.
9 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyapɛ́ dhu ɔ̀nzɨ ìndrʉ̌-ɔ̌nga t'óvòta nà, nɨ́ nyɨ̌ nyɔ̀nzì wà nzɛ́rɛnga Ʊyátá nyɨ̌ nyʉ̀kɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́ ndɨ Ʊyátá rǎdʉ̀ anya ɔ̀tdì dʉ̀kʉ́.
10 Obhó tɨ́, ndɨ alɛ apɛ́ kɔ́rɔ́ Ʊyátá ɨ̀fʉ̌, pbɛ́tʉ̀ ndàdʉ̀ atdí Ʊyátá kɛ̀lɛ̌ nʉ́kɔ̀ ɨ Ʊyátá nzínzì ɔ̌, nɨ́ ndɨ alɛ ʉ̀kɔ̀ wà kɔ́rɔ́ Ʊyátá.
11 Obhó tɨ́, Kàgàwà rǎtɨna: «Dhu àkǎ nzá nyɔnzì mʉ̀nyɔ̀nì.» Nɨ́ kàtɨ wà átɔ̀: «Dhu àkǎ nzá nyohò abvo.» Nɨ́rɔ̀, dhu apɛ́ ì'ì ɨnzá nyɨ nyɔ̀nzì mʉ̀nyɔ̀nì dhu tɨ́, pbɛ́tʉ̀ nyadʉ̀ abvo òhò, nɨ́ nyɨ nyʉ̀kɔ̀ wà Ʊyátá.

---

* **2:8 2.8** Law 19.18

12 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǒwù ɔ̀tɛ rɔ̌, nyǎdʉ̀ dhu ɔ̀nzɨ̀ àdhàdhɨ̀ ànyǎya Kàgàwà ʉ̀nɔya alɛ bhěyi. Ndɨ anya kʉ̌nɔya rɔ̀fɔ̀ ndɨ̀ yà ìndrǔ àbhʉ̌ rɨ́ rɨ̀fʉ ndɨ̀ ɨnzá ka kʉ̀tʉ ndɨ̀ ʉ̀tʉ̌ tɨ́ rɔ́rɔ̀ ʉyátá nónzì ka dhu bhěyi.
13 Obhó tɨ́, ɨzʉ àbà arɨ́ ngʉ̌kpà alɛ dɔ̌ alɛ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ànyǎna ʉ̀nɔ Kàgàwà rɨ̌ dhu-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ̀. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà náabáya nzɨ̌ ɨzʉ yà ìnzɨ̌ arɨ́ ɨzʉ àbà ngʉ̌kpà alɛ dɔ̌ alɛ dɔ̌.

A'uta mà kàsʉ̌na mànà
(Yɔ̌b 31.16-22; Gàl 5.6; Ɛ̀br 11.17,19,31)

14 Àbanɨ̌nzó, atdí alɛ rɨ̌'ɨ̀ ìnè ndàtɨ: «Ma má'ù wà Kàgàwà,» pbɛ́tʉ̀, ìnzɨ̌ ndàdʉ̀ ndɨ a'uta ìtɛ̀ pbɨndà ídzì dhu ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndɨ́ ìndrǔ tɔ̀ dhu-otù ɔ̌. Nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ mʉ̀gàsʉ̀ nɨ́ àdhu? A'uta tɨ́ àdʉ̀ ndɨ alɛ ɨ̀gʉ ɨ̀gʉ̌ wɔ̀rɨ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌?
15 Nyɨrɛ̀ pɛ́ dhu atdí adɔ̀kʉ mà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, atdí awɛ̀kʉ mà ràrɨ̌'ɨ̀ mbǎ mʉ̀dzarʉ̀ nà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, kà ràrɨ̌'ɨ̀ mbǎ bìlǐnganà ndɨ̀ ndóngo ɔ̀nyʉ̀nà ɔ̀nyʉ̀ nà.
16 Nɨ́, atdí nzínzìkʉ ɔ̌ alɛ apɛ́ àdʉ̀ àtɨ̀nà kà nɨ̌: «Árà mběyi, ɔ́vɔ kàzʉ, nyadʉ̀ dhu ɔ̀nyʉ̀ nyalè nɨ̌,» pbɛ́tʉ̀ ìnzɨ̌ ndàdʉ̀ ka dzʉ̀nà nɔ́nzɨ atdí dhu nɨ̌ màtɨ́, nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ mʉ̀gàsʉ̀ nádʉ̀ ɨ'ɨ̀ àdhu?
17 Nɨ́ a'uta tɔ̀, kà rɨ̌'ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ átɔ̀. A'uta kɛ̀lɛ̌ nà ka kɨ́'ɨ̀ vǐna dɔ̌ rɔ̀, ìnzɨ̌ kadʉ̀ àmbɛ ídzì dhu ɔ̀nzɨ dɔ̌ ìndrǔ tɔ̀ dhu nɨ́ ɨwà ɔ́vɛ̀ atdídɔ̌ a'uta nà ka kɨ́'ɨ̀ dhu.
18 Pbɛ́tʉ̀, ìndrǔ rɨ̌'ɨ̀ ìnè ndàtɨ: «Ɨnyɨ, nyɨ nyɨ́'ɨ̀ a'uta nà, ndɨrɔ̀ ɨma, ma márɨ́ ídzì dhu ɔ̀nzɨ ìndrǔ tɔ̀.» Nɨ́, ma mádʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, matɨ: «Ɨ́tɛ̀ pɛ́ yà ɨ̀nzɨ̌ nyɨ nyarɨ́ ídzì dhu ɔ̀nzɨ nɨ̌ ìndrǔ tɔ̀ pbʉ̀kʉ̀ a'uta idù. Nɨ́ ɨma, ma mɨ́ dhu ɨ̀tɛ̀ ɨndʉ̀ yà ma marɔ́nzɨna ìndrǔ tɔ̀ ídzì dhu-otù ɔ̌, ìnè ma ràrɨ̌'ɨ̀ a'uta nà.»
19 Nyɨ nyá'ù tɨ́ nzá dhu, Kàgàwà rarɨ́'ɨ̀ atdí tɨ́? Nɨ́ wɔ̀rɨ́ nɨ́ ídzì dhu! Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyàkǎ nyʉnɨ dhu pfɔ̀mvɔ nyʉ́ mà rá'ù wà ka átɔ̀, ngbɔ̌ya ràdʉ̀ àmbɛ ìvɨ̌ nyʉ́ ìvi dɔ̌ ɔdɔ nɨ̌.
20 Ɨnyɨ nɨ́ mʉ̀dhɔmà! Nyɨ nyòzè tɨ́ wà nyʉnɨ dhu ɨ̀nzɨ̌ ka kɨ́ Kàgàwà ózè ídzì dhu ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀ ka kɨ́'ɨ̀ a'uta nà dhu ràrɨ̌ kɔkɔ́rɔ̀ dhu?
21 Kàgàwà azʉ̀ tɨ́ nzá àlɛ̌ t'ábhunà Àbràhamʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́, yà kǐdyi idhùnà Ìsakà ndàbhʉ ràyi màzàbahʉ̀ dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ndʉbɨ̀ tɨ́ pɛrɛ̀ tɨ́ Kàgàwà tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀?
22 Nɨ́rɔ̀, nyɨ nyàla wà dhu kàbhà a'uta mà ranzì kasʉ atdíkpá kǎnzɨ ídzì dhu mànà. Ndɨrɔ̀, ndɨ kǎnzɨ ídzì dhu abhʉ̀ kàbhà a'uta rɨ'ɨ̀ àkǎkǎ a'uta tɨ́.
23 Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ, yà Andítá rɔ̌vɔna dhu náadʉ̀ àkǎ. Ndɨ Andítá rǎtɨna: «Àbràhamʉ̀ náa'u Kàgàwà, Kàgàwà ràdʉ̀ ndɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́*.» Ndɨrɔ̀, Kàgàwà adʉ̀ kànzì pbɨndà olo tɨ́.
24 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàla wà dhu Kàgàwà rarɨ́ ìndrǔ ɔ̀zʉ̀ obhónángatálɛ tɨ́ ndɨ̀ ndózè ídzì dhu ɔ̀nzɨ ndɨ alɛ rɨ̌ dhu-otù ɔ̌, ìnzɨ̌ nɨ́ ndɨ alɛ bhà a'uta-otù ɔ̌ tɨ́.
25 Ndɨ dhu ɨ'ɨ̀ ndɨ dhu bhěyi tɨ́ átɔ̀ Ràhabà tɨ́ kátɨna mʉ̀nyɔ̀nɨ̀-àyi tɔ̀. Kàgàwà azʉ̀ ka obhónángatálɛ tɨ́ yà kǎnzɨ ídzì dhu ndàkɔ abhábhɔ pbɨ̀ ɨdzá, ndàdʉ̀ àbhʉnà ròtsè vurò otu ɔ̀nǎ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀*.
26 Obhó tɨ́, àdhàdhɨ̀ yà ɨ̀mbǎ alɛ-ɨhɛ̀ rɨ̌'ɨ̀ ɔ̀nà alɛ-ngbɔ̀ narɨ́ ɨwà ɔ́vɛ̀ alɛ-ngbɔ̀ dhu bhěyi, yà ɨ̀nzɨ̌ ka karɨ́ ídzì dhu ɔ̀nzɨ nɨ̌ ìndrǔ tɔ̀ a'uta nɨ́ ɨwà ɔ́vɛ̀ a'uta.

3

Alɛ-ɨdà-dɔ àkǎ kɔdɔ̀ mběyi dhu
(Mbà 10.10; Màt 12.33-37; 13.3; Rɔm 3.13-14)

1 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌'ɨ̀ ibí rɔ̀ kànɨsà ɔ̌ màlímó tɨ́. Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà dhu mběyi nyʉ́, mǎ màlímó tɨ́rɔ̀, Kàgàwà rʉnɔya ànyǎka ɔ̀rʉ̀ nà atdídɔ̌ rɔ̀sè ngʉ̌kpà alɛ dɔ̀nǎ ɔ̀tɛ̌ka-okú dɔ̀ rɔ̀.

* **2:23 2.23** Ɔpt 15.6 * **2:25 2.25** Yàk 2.1-24

2 Àlɛ̌'ɨ kɔ́rɔ́, àlɛ̌ karɨ́ dhu ʉ̀fǎ abhɔ nyʉ́ àlɛ̌-ɔ̀tɛ̌ ɔ̌. Ɨnzɨ̌ arɨ́ dhu àfǎ ɔ̀tɛ̌na ɔ̌ alɛ nɨ́ ndɨ àkǎkǎ alɛ tɨ́ ka kádʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà alɛ. Ndɨrɔ̀ ndɨ alɛ nɨ́ ìnè rɨ́'ɨ̀ ndɔ̀dɔ̀ kɔ́rɔ́ ngbɔ̌na ɨ̀nzɨ̌ rɔ̀tsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ alɛ.

3 Kìdyi pɛ́ mʉ̀hàgʉ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀. Àlɛ̌ kapɛ́ sʉma-dyɨ̌-ngba ùsò imbi nɨ̌ kà-tsʉ̀ rɔ̌ ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kòzè dhu nɔnzɨ tɨ́, nɨ́ ndɨ dhu arɨ́ kɔ́rɔ́ kà-ngbùlǔ nábhʉ̌ àlɛ̌ rʉ̀ndà átɔ̀. 4 Nyàndà pɛ́ ɨdha dɔ̌ arúbhi bàtɔ́ átɔ̀. Ndɨ bàtɔ́ rɨ̌ ɨ̀mbǎ ɨ̀'ɨ̀ ìnè ádrʉ̀ngbǎ màtɨ́, òpili rópili ɔbɨ nyʉ́ nà awɛ ràdʉ̀ àmbɛ ìdzìnà dɔ̌, nɨ́ kà-rɔ̌ ka kósò ɨdha-tsì ákɛ̌ itsu-afǎ-ngba kɛ̀lɛ̌ rǎdʉ̀ kàbhʉ ʉ̀ndana rɨ́ alɛ ràrà dɔ̀na àtdya rɔ̌ ràrà ndɨ ndòzè ɨ.

5 Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, alɛ-ɨdà nɨ́ alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ ákɛ̌ dhú-ngba nyʉ́, pbɛ́tʉ̀, kǎrádʉ̀ ndɔ̀yɔ̀ ndɨ ndɔ̀nzɨ ádrɔ̀drɔ̌ dhu nyʉ́-okú dɔ̀ rɔ̀.

Nyàndà pɛ́, ákɛ̌ kàzʉ́-ngba rǎdʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ ɨrɨ́-yà-ba nyʉ́ nɔ́bɨ̀!

6 Ndɨrɔ̀, dhu rɨ̌'ɨ̀ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ yà àlɛ̌-ɨdà-dɔ rɔ̌rìna ɔtɛ tɔ̀. Ndɨ ɔtɛ rɨ̌'ɨ̀ ìnè ndʉ̀bɨ̀ nga àdhàdhɨ̀ kàzʉ arɨ́ nga ʉ̀bɨ dhu bhɛ̌yi. Obhó tɨ́, àlɛ̌-ɨdà-dɔ rɨ̌'ɨ̀ ìnè ndɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀ rɔ̀sè àlɛ̌-ngbɔ̀ rɔ̌ ngʉ̌kpà ngarí-nzo dɔ̀nǎ. Nɨ́ àlɛ̌-ɨdà-dɔ rɔ̌rìna nzɛ́rɛ ɔtɛ náarɨ́rà pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ bhà rɔ̀, ndɨrɔ̀ kǎrɨ́ àlɛ̌ tɔ́ ípìrɔ̌nga ɨ̀nzǎ.

7 Ìndrǔ rɨ̌'ɨ̀ ìnè ndìvǔ kɔ́rɔ́ ɨ̀zǎ-tɨdɔ̀ rɔ̀ngò dhu ɔ̀nzɨ ndɨ ndòzè dhu bhɛ̌yi. Obhó tɨ́ kǎrɨ́ ɨrɨ́ ɔ̌ ɨ̀zǎ-tɨdɔ̀ mà, àrɛ̀-tɨdɔ̀ mà, ɔ̀ya dɔ̌ arɨ́ 'àdha ɨ̀zǎ-tɨdɔ̀ mà, ndɨrɔ̀ ɨdha ɔ̌ aróko ɨ̀zǎ-tɨdɔ̀ mànà kɔ́rɔ́ nívǔ ìvǔ.

8 Pbɛ́tʉ̀, ɨdàna ìvu rádʉ̀ atdí alɛ mà rɨ̌'ɨ̀ mbǎ. Obhó tɨ́, alɛ-ɨdà nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ndɨ̀ngyɛ̌ nzɛ́rɛ dhu t'ʉ́nɔta nɨ̌ dhu, ndɨrɔ̀ àlè tɨ́ àlè ìndrǔ òhò rádʉ̀ itsu nɨ̌ dhu.

9 Àlɛ̌-ɨdà nɨ̌ àlɛ̌ karɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà nílè, ndɨrɔ̀ àlɛ̌-ɨdà nɨ̌ tɨ́, àlɛ̌ karádʉ̀ yà wɔ̀yɔ̌na nyʉ́ rɔ̌ kǎbhɔ̀lɔ̀ alɛ nófù.

10 Asota tɔ́ ɔtɛ mà ofúngá tɔ́ ɔtɛ mànà náarúvò atdí alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀ tɨ́. Àbanɨ̌nzó, wɔ̀rɨ́ dhu àkǎnà nzá ndɨ̀'ɨ̀ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi.

11 Òvɔ̌vù ɨdha mà, ɨnzá óvù ɨdha mànà tɨ́ àdʉ̀ ùvò ùvò atdí ɨdha-bhu ɔ̀ rɔ̀ tɨ́? Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtɨ́!

12 Àbanɨ̌nzó, mùtinì-kpɔ̌ ɨ̀'ɔ̌ arɨ́ itsu tɨ́ àdʉ̀ mìzèyìtunì-kpɔ̌ ɨ̀'ɔ ɨ̀'ɔ̌? Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ vɨ̌nyò-kpa tɨ́ àdʉ̀ mùtinì-kpɔ̌ ɨ̀'ɔ ɨ̀'ɔ̌? Ɨnzɨ̌ akɛkpá màtɨ́! Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, ɨnzá óvù ɨdha náaráhʉ ɔ̀nà rɔ̀ ɨdha-dɔ̀tɨ nɨ́ rɨ̌ nzɨ̌ àdʉ̀ ɔ̀vɔ̌vù ɨdha nípfo.

Dhu àkǎ kɨ'ɨ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ́rà dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà dhu (Rɔm 14.19; 1Kò 3.3; Ɛ̀fɛ 4.1-3; Fìl 2.3; 1Pɛ́ 3.4)

13 Dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta mà, ɨnga t'ʉ́nɨta mànà nà arɨ́'ɨ̀ atdí alɛ mà tɨ́'ɨ̀ ìnè nzínzìkʉ ɔ̌? Ndɨ alɛ-tɨdɔ̀ nɨ́'ɨ̀ rɔ̀, dhu àkǎ kà rɨ̀tɛ̀ ndɨ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ pbɨ̀ndà ɨrɛ̀ta pbɨ̀ndà ídzì mʉ̀tsɔ mà, pbɨ̀ndà ɨ̀yɔ̀nga mànà-otù ɔ̌.

14 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyapɛ́ ɨ̀'ɨ̀ atdídɔ̌ ógyè adha tɔ́ afíkʉ nà, ndɨrɔ̀ anya tɔ́ afíkʉ nà nzínzìkʉ ɔ̌, nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɨ̌dzɨ̌ nyɨ̌, nyɔ̌zʉ̀ nyɨ̌ dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ alɛ tɨ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nyɨ̌ nyɨ́ dhu ɔ̀nzɨ dhu rǎdʉ̀ nyǎbhʉ nyɨ̌'ɨ̀ tɨ̀tɔ̀tálɛ tɨ́.

15 Wɔ̀rɨ́ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀ nɨ́ nzɨ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ́rà ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀. Ka nɨ́ ìndrǔ tɔ́ ɔ́fɔ̀ tɔ́ ɨrɛ̀ta, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ nzɛ́rɛ-alafí bhà ɔ́fɔ̀ tɔ́ ɨrɛ̀ta.

16 Obhó tɨ́, adha tɔ́ alɛ-afí mà anya tɔ́ alɛ-afí mànà rɨ̌'ɨ̀ rɔ́ rádʉ̀ ɨ'ɨ̀ dhu nɨ́ pbàdzangà tɨ́ ka kɨ́ dhu ɔ̀nzɨ dhu mà, kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu-tɨdɔ̀ mànà.

17 Pbɛ́tʉ̀, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ɨ̀rà dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta-tɨdɔ̀ nà arɨ́'ɨ̀ alɛ nɨ́ dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɨ́lǎ alɛ. Ndɨ alɛ nɨ́ màrʉ̀ngà ìbho arɨ́ ìndrǔ nzínzì ɔ̌ alɛ, ɨ̀yɔ̀nga t'álɛ, ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà alɛ rʉ̌nɔna dhu nózè ndɨ̀fʉ alɛ. Ndɨ alɛ nɨ́ àlè tɨ́ álè ɨzʉ àbà ka kɨ́ ìndrǔ dɔ̌ nɨ̌ alɛ-afí mà, ídzì dhu ɔ̀nzɨ ka kɨ́ abádhí tɔ̀ nɨ̌ alɛ-afí mànà nɨ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀ ka nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ìndrǔ-ɔ̌nga òvò, ɨ̀nzɨ̌ ndàdʉ̀ ìndrǔ ʉ̀tra alɛ.

18 Ɨ aróko atdíkpá mànà alɛ àbhʉ̌ arɨ́ ròkò màrʉ̀ngà ɔ̌ alɛ, náarózòna dhu nɨ́ màrʉ̀ngà. Nɨ́ itse tɨ́ abádhí arádʉ̀ ògùnà dhu nɨ́ obhónánga tɔ́ dhu ɔ̀nzɨ ɨ alɛ rɨ̌ dhu.

4

Ɨnzá dhu àkǎ kozè yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsí dhu
(Law 19.16; Zàb 66.18; Luk 18.13-14; 1Tì 2.8; 1Yù 2.15-17)

1 Yà nzínzìkʉ ɔ̌ arɨ́'ì angbʉrʉta mà anya mànà náarúvò àdhà rɔ̀? Abádhí náatɨ́ nzɨ̌ ùvò yà nyɨ̌ nyɨ́ atdyúya òho dhu-tsí, yà nyʉkʉtsìnǎ rɔ̀ arɨ́ anya ɔ̀nzɨ nzínzìya ɔ̌ ɔ̀ rɔ̀?
2 Nyɨ̌ nyarɨ́ dhu-atdyú òho nyǎbà, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ ɨ dhu nábà. Nyɨ̌ nyarɨ́'ì adha tɔ́ alɛ-afí na nyǎdʉ̀ nyǎpà nyɔ̀kyɛ̀ abvo, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ atdí dhu mà nábà. Nyɨ̌ nyarɨ́ anya ɔ̀nzɨ nzínzìkʉ ɔ̌, nyǎdʉ̀ àmbɛ àngbʉrʉ dɔ̌. Nyɨ̌ nyarɨ́ nzɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ atdyúna òho dhu àbà, ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyarɨ́ ndɨ dhu ònzi Kàgàwà-fɔ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
3 Dhu nyɨ̌ nyònzì Kàgàwà-fɔ́ rɔ̀, nyɨ̌ nyárɨ́ nzɨ̌ ádʉ̀ ndɨ dhu àbà, nzɛ́rɛ nyɨ̌ nyárɨ́ ndɨ dhu ònzi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kà-tì nɨ́, nyɨ̌ nyarɨ́ dhu ònzi ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ ɨdhɛ̀kʉ ɨ̀kǎ rɨ́ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ nzɛ́rɛ dhu kɛ̀lɛ̌.
4 Nyɨ̌, nyɨ̌ nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ 'ɔ̀dɔ Kàgàwà tɔ̀ alɛ! Nyɨ̌ nyʉ́nɨ tɨ́ nzá dhu, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsí òzè ka kɨ́ dhu ràrɨ̌ Kàgàwà ɔ̀ndrɔ̀ ka kɨ́ dhu? Nɨ́rɔ̀, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsí ná'u rɨ́ ndòzè alɛ nɨ́ ɨwà ndɨ̀ nʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ ndòngò Kàgàwà rɔ̌ òmvǔ tɨ́ alɛ.
5 Nyɨ̌ nyɨ̀rɛ̀ tɨ́ nga kɔkɔ́rɔ̀ Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá rarátɨna: Kàgàwà ózè dhu ràrɨ̌ àlɛ̌ rùbho àlɛ̌ fɨ̌ndà tɨ́ atdírɔ̀, yà àlɛ̌-nyʉtsì ongó tɨ́ àdɨ ndɨ̀ ndɨ̀lɨ pbɨ̀ndà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí-okú dɔ̀ rɔ̀*?
6 Kàgàwà arɨ́ ìbhona àlɛ̌ tɔ̀ nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ ídzìnga nyʉ́. Ndɨ dhu okú dɔ̀ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá arátɨna: «Kàgàwà arɨ́ ndùgye yà 'ɨ̀dzɨ̌ arɨ́ ɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ nà, pbɛ́tʉ̀ kǎrádʉ̀ pbɨ̀ndà ídzìnga ɨ̀tɛ̀ yɔrɔwà nà aróko alɛ tɔ̀*.»
7 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɨ̀ Kàgàwà-tsʉ̌ dhu. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dɨ̀ pfɔ̌kʉ Pfɔ̀mvɔ-ɔ̀nzɨ̌, nɨ́ kà rǎdʉ̀ ɔ̀kʉ tɨ́ ɔ̀kʉ tsʉ̀kʉ́ rɔ̀.
8 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌ngò Kàgàwà-tɨ'ɔ̀, nɨ́ kà rǎdʉ̀ ìngo tɨkʉ ɔ̀. Nyɨ̌ nzɛ́rɛngatálɛ̌, yà fɨ̌yɔ́ ɨrɛ̀ta-ɔ̌nga ʉ́ndɔ̀ ndɨ̀ alɛ tɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌'o ɔtsʉ́kʉ mà afíkʉ mànà rɨ̀lǎ!
9 Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ nyɨ̌ nyɨ́'ì ɔ̀ná fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀ àpbɛ̀! Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò ɨzʉ̀kʉ ɔ̌, nyǎdʉ̀ òko nyɨ̀kʉ-dha ɔ̌! Fʉ̀kʉ́ ʉgbɔ́tá nákǎ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndɨ̀ ndòngò ɔdzɨ tɨ́, fʉ̀kʉ́ dhɛ̀dhɛ ràdʉ̀ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndòngò ɨzʉ tɨ́!
10 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fo nyɨ̌ nyɨ̌-tɨ́rɔ̀ obvò Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌, nɨ́ kà rǎdʉ̀ nyɨ̌dzɨ ɔrʉ́.

Ɨnzá dhu àkǎ katɨ̀ alɛ t'ɔ́dhɨ̀nà nzɛ́rɛ alɛ tɨ́ dhu
(Mbà 27.1; Luk 12.16-20)

11 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌tɛ̀ nzɛ́rɛ nyɨ̌ nɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌. Ɔdhɨ̀nà nɨ̌ rɔ́tɛ nzɛ́rɛ alɛ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɔdhɨ̀nà àtɨ rɨ́ nzɛ́rɛ alɛ tɨ́ alɛ, nɔ́tɛ̀ wà nzɛ́rɛ yà àzè dɔ̌ rɔ́tɛ ʉyátá nɨ̌, ndɨrɔ̀ kàtɨ̀ wà ndɨ ʉyátá nzɛ́rɛ ʉyátá tɨ́*. Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi nyɨ nyɔ̀nzɨ dhu rɔ̀, ɨnyɨ nɨ́ nzɨ̌ ʉyátá ɨ̀fʉ̌ arɨ́ alɛ, pbɛ́tʉ̀ ɨnyɨ nɨ́ ndɨ ʉyátá àtɨ arɨ́ nzɛ́rɛ ʉyátá tɨ́ alɛ.
12 Kàgàwà kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ nɨ́ ndɨ Ʊyátá ɨ̀dɨ̀ arɨ́ alɛ, ndɨrɔ̀ ka atdírɔ̀ nɨ́ ndɨ ìndrǔ àtɨ̀ rádʉ̀ ídzì alɛ tɨ́ ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ alɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀ ka kɛ̀lɛ̌ atdírɔ̀ nɨ́ ndɨ ìndrǔ ɨ̀gʉ rádʉ̀, ndɨrɔ̀ ìndrǔ òhò rádʉ̀ alɛ. Nɨ́rɔ̀ ɨnyɨ, yà ɔdhɨ̀nʉ àtɨ nyɨ nyarɨ́ nzɛ́rɛ alɛ tɨ́ rɔ̀, nyɨ nyarɨ́ nyɔzʉ̀ àdhɨ tɨ́?

Ɨnzá dhu àkǎ kɨdzɨ̌ alɛ alɛ-tɨ́rɔ̀ ka kòzè kɔnzɨ dhu ùdhɛ̌ ka kɨ́ rɔ̀ dhu

13 Nyɨ̀rɨ yà ma mʉ́nɔna dhu kòmbí, nyɨ̌ yà nyɨ̌ nyarátɨna: «Indo, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ tsútsǎ, mǎ mowuna atdí kɨgɔ̀ ɔ̀. Nɨ́ mǎ móko ányɨ̀ ràrà àhʉ atdí atɔ nyʉ́ tɨ́. Mǎ mɨ́ mùtùruzì ɔ̀nzɨ, mǎdʉ̀ màgɔ̀wɛ̀† àbà ɔ̀nà rɔ̀.»

---

* **4:5 4.5** Ɨrɔ́ rɨ́'ì dhu ka kìdyì ɔ̀yà rɔ̀ nɨ́ Tɔ̀r 4.24 mà Ɔpt 6.3 mànà. * **4:6 4.6** Mbà 3.34 * **4:11 4.11** 2.8 † **4:13 4.13** Màgɔ̀wɛ̀ nɨ́ mùtùruzì ka kɔ̀nzɨ rɔ̀ arɨ́ ndìsɛ̌ dhu ka kódzì rɔ̀ná dhu-bvʉ dɔ̌ dhu.

14 Nyɨ̌, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ nzá ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ fʉ̀kʉ́ ípìrɔ̀nga nɨ́ɨ’ɨna tsútsǎ dhu! Obhó
tɨ́, nyɨ̌ nyɨ́’ɨ̀ àdhàdhɨ̀ òtò rótò ɨdha-ɨhɛ̀ bhɛ̌yi, yà ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tɨ́ arɨ́ ndàlǎ, ndàdʉ̀
àwɨ̌ alɛ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ̀.
15 Nyɨ̌ nyàkǎnà nyǎtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ òzè ka nɨ̌, mǎ mɨ’ɨna ìnè ípìrɔ̀rɔ̀ nga nà. Nɨ́ mǎ
mɔnzɨna yàrɨ́ dhu, mǎdʉ̀ ndǎgà-tsí nɔ́nzɨ̀.»
16 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyáróko nyǎmbɛ nyɨ̌dzɨ dɔ̌ ɨ̀dzɨ̌ tɨ́, nyɨ̌ nyòzè nyɔ̌nzɨ̀ dhu ùdhɛ̌ nyɨ̌ nyɨ́
rɔ̀. Nɨ́ kɔ́rɔ́ kɔ̀rɨ́ ɨdzɨ́tá-tɨdɔ̀ nɨ́ nzɛ́rɛ.
17 Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu nɨ́, ídzìnga t’ɔ́nzɨta nʉ́nɨ alɛ rapɛ́ nzɨ̌ ndɨ ídzìnga ɔ̀nzɨ, nɨ́
ndɨ alɛ rɔ̀nzɨ̀ wà nzɛ́rɛnga.

5

Ònzìtálɛ-nyɨ̀kpɔ́ ìtdyǔ ka kɨ́ dhu
(Yɔ̌b 20.5; Àmɔ 5.11-12; Màl 3.5)

1 Nyɨ̌ ònzìtálɛ̌, nyɨ̀rɨ yà ma mʉ́nɔna kòmbí fʉ̌kʉ̀ dhu! Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dzɨ̀, nyǎmbɛ
nyʉ̌hʉ dɔ̌ ɨzʉ nɨ̌, dʉ̀kʉ̀ ríra àpbɛ̀-okú dɔ̀ rɔ̀.
2 Fʉ̀kʉ́ ongyéngá nɔ́mɔ̀ wà, ndɨrɔ̀ rʉ̀kʉ́ mʉ̀dzarʉ̀ kereze nɔ́nyʉ̀ wà.
3 Fʉ̀kʉ́ ɔrɔ̀ mà fʉ̀kʉ́ fʉ̀rangà mànà kéngezé ɔ̀nyʉ̀ wà. Ndɨ kéngezé nɨ́ ndɨ nyɨ̌
nɔbhʉya, wɔ̀ nyɨ̌ nyarɨ́ kɔ́rɔ́ dhu-tsí-tsʉ̀ ùndǔ fʉ̌kʉ̀ tɨ́ rɔ̀. Nyɨ̌ nyúndu ɨ ongyéngá-
tsʉ̀ kɔkɔ́rɔ̀. Nɨ́ àdhàdhɨ̀ kéngezé mà kàzʉ mànà náarɨ́ dhu ɨ̀nzǎ dhu bhɛ̌yi, Kàgàwà
nɨ́ɨtdɨya ànyǎkʉ ɔbɨ nyʉ́ nà yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ nínganí.
4 Kɔ̀nɨ̌, nyɨ̌ nyúvɔ̌ nyɨ̌ ɨ̀nzɨ̌ nyʉ̌bho yà fʉ̀kʉ́ ɔnzɨ-bvʉ-abábá ɔ̌ kasʉ nɔ́nzɨ̀ kasʉtálɛ tɔ́
mʉ̀kɨ̀mbà. Nɨ́, abádhí rɨ̌ ’ʉ̀hʉ̌ dhu mà, abádhí rʉ̌kʉ̌ dhu mànà nárà wà òtsi yà kɔ́rɔ́
dhu dɔ̌ arɨ́’ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-bɨ̀ ɔ̀!
5 Yà adzɨ ɔ̌, nyɨ̌ nyávu nyɔ̌ngò òko ònzì ɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyábhʉ yà adzɨ ɔ̌ dhɛ̀dhɛ ràtdǔ
afíkʉ. Nyɨ̌ nyóngù nyɨ̌, nyʉ̌yɔ ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ Kàgàwà rɔtdɨ́ya ɔ̀tdɨ̀ ànyǎkʉ atdíku dhu
rɔ́rɔ̀, àdhàdhɨ̀ yà ɨnzá ʉ̀nɨ ɨ̀ àze ka kɨ́ atdíku dhu rɔ́rɔ̀ róko ɨ̀zǎ bhɛ̌yi.
6 Nyɨ̌ nyábhʉ obhónánga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ-ànyǎ kɨtdɨ̀, nyǎdʉ̀ àbhʉnà kɔkyɛ̀. Ɨ alɛ ɨ́’ɨ̀ mbǎ
nyɨ̌ mànà ɨ̀ ɨ́ àgò nɨ̌ ɔbɨ nà.

Dhu àkǎ kondù dhu-dzi ràrà àhʉ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ngo dhu ɔ̀ dhu
(Màt 5.33-37; Ɛ̀br 6.12; 10.35-37; Yàk 1.12)

7 Nɨ́rɔ̀ àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ndù dhu-dzi, ràrà àhʉ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ngo dhu
ɔ̀. Nyàndà pɛ́ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ ɨnga òbhì rɨ́ alɛ náarɨ́ ɨnga ɔ̌ dhu náaraya ɔ̀’ɔ̀
dhu ɔ̀dɔ dhu. Ndɨ dhu ɔ̀’ɔ̀ dhu rǎdʉ̀ ɨ̀’ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀gàsʉ̀ tɨ́ kà tɔ̀. Kà rɨ̌ dhu-dzi òndù
ràrà àhʉ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ igye mà, kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ igye mànà nóowuya ɨ̀kɔ̌ dhu ɔ̀.
8 Nɨ́ nyɨ̌ mà átɔ̀, nyòndù dhu-dzi nyǎbhʉ afíkʉ rɨ̀’ɨ̀ ɔbɨ nà, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù rɨ̌ngo
dhu rɨ̌’ɨ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
9 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎmbɛ nyʉ̌hʉ dɔ̌ nyɨ̌ nɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌, akyɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ
Yɛ̌sù arana ànyǎkʉ ɨ̀tdɨ̀ nɨ̌. Nyàndà pɛ́, kɔ̀nɨ̌ kìdè wà tsǎtsʉ̀nǎ ànyǎkʉ ndɨ ndɨtdɨ tɨ́!
10 Àbanɨ̌nzó, nyɨ̀rɛ̀ pɛ́ kǎkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-ɔvɔ̀ rɔ̌ owúnà dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ ìndrǔ tɔ̀
pbànábí náanzɨ dhu. Abádhí andù dhu-dzi àpbɛ̀ ɔ̌. Nɨ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dyì abádhí tɔ́
ɔ́fɔ̀.
11 Àlɛ̌ kárɨ́ ɨ alɛ ànzi hirò nɔ́nzɨ̀ alɛ tɨ́, abádhí andù dhu-dzi dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀
wà Yɔ̌bù tɨ́ kátɨna alɛ andù àpbɛ̀-dzi tɨ́ dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́rɨ̀ wà ɨ̀ngbà dhu
bhɛ̌yi màtɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà adʉ̀ àrà dhu ɔ̀nzɨ̀ kà tɔ̀ olùnǎ rɔ̀ dhu. Obhó tɨ́, ndɨ
Ádrʉ̀ngbǎlɛ nɨ́ àlè tɨ́ álè ɨzʉ tɔ́ afína mà, ídzìnga mànà nɨ̌ alɛ.
12 Pbɛ́tʉ̀ àbanɨ̌nzó, ádrʉ̀ngbǎ dhu tɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌tsɔ̀ dhu ɔ̀rʉ̀-akpà-ɔvɔ̀ rɔ̌ màtɨ́,
yà adzɨ-ɔvɔ̀ rɔ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ dhu t’ɔ́tsɔta tɔ́ ngǎtsi ɔ́fɔ̀ ɔ̌ màtɨ́. Obhó dhu

tɨ́ rɨ́'ɨ̀ dhu nákǎ nyǎtɨ̀ obhó dhu tɨ́. Ndɨrɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ obhó dhu tɨ́ rɨ́'ɨ̀ dhu nákǎ nyǎtɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ obhó dhu tɨ́, akyɛ Kàgàwà arana ànyǎkʉ̀ ɨ̀tdɨ̀ nɨ̌.

Andɨ nà alɛ dɔ̌ dhu àkǎ kɨtsɔ̀ alɛ dhu

13 Àpbɛ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ atdí alɛ mà t'ɨ́'ɨ̀ ɨ̀nè nzínzìkʉ̀ ɔ̌? Ndɨ alɛ àkǎ ndɨ̀tsɔ̀ ndɨ̀ Kàgàwà rɔ̌. Ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, dhɛ̀dhɛ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ atdí alɛ mà t'ɨ́'ɨ̀ ɨ̀nè nzínzìkʉ̀ ɔ̌? Ndɨ alɛ àkǎ ndʉ̀yʉ̀ ɨfʉ̀ta tɔ́ adyi.

14 Andɨ nà rɨ́'ɨ̀ atdí alɛ mà tɨ́ ɨ'ɨ̀ ɨ̀nè nzínzìkʉ̀ ɔ̌? Ndɨ alɛ àkǎ ndùnzì kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌, ndɨ́nɨ̌ adʉ̀ tɨ́ 'ɨ̀tsɔ̀ dɔ̀ná, 'àdʉ̀ ndùtri akyɛ nɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù-ɔvɔ̀ rɔ̌.

15 Abádhí ɨ̀tsɔ̀ ɨ̀ a'uta nyʉ́ nà dhu rǎdʉ̀ ndɨ alɛ nábhʉ̀ rɔ̀gʉ̀, ndɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ràdʉ̀ kà dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ̀ rɨ̀và ndɨ̀ tdɨ́tdɔ̌. Ndɨrɔ̀, dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ ndɨ alɛ ɔ́nzɨ̀ nzɛ́rɛnga dhu tɨ́, nɨ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ rǎdʉ̀ ndɨ nzɛ́rɛnga nʉ́bà ʉ̀bà kà tɔ̀.

16 Nɨ́rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyǒwù fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ kpangba fʉ̌kʉ̀ nzínzìkʉ̀ ɔ̌, nyǎdʉ̀ òwu nyɨ̌tsɔ̀ rɔ̌ dʉ̀kʉ́, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyadʉ̀ tɨ́ ʉ̀gʉ̀. Obhónángatálɛ bhà ɨtsɔ̀ta náarɨ́ kasʉ̀ ɔ̀nzɨ ádrʉ̀ngbǎ ɔbɨ nyʉ́ nà.

17 Nabì Ɛ̀lɨyà nɨ'ɨ̀ àlɛ̌'ɨ bhěyi alɛ kɛ̀lɛ̌. Nɨ́, kɨ̌tsɔ̀ ndɨ̀ atdyúna nyʉ́ nà ɨ̀nzɨ̌ igye nɨ́ɨkɔ́ tɨ́. Nɨ́, igye agyè nzá yà adzɨ ɔ̌, ràrà àhʉ̀ ɨ̀bhʉ̀ atɔ dɔ̀ná azà àbɨ̌ nà tɨ́.

18 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ ndɨ̀tsɔ̀ tdɨ́tdɔ̌. Nɨ́, igye adʉ̀ ɨ̀kɔ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, yà adzɨ ràdʉ̀ ɔ̀nyʉ̀ ɨ'ɔ.

Àwǎwɨ̌ ndàrà ɨtsɛ obhónga rɔ̌ rɔ̀ alɛ nádǔ ka kɨ́ obhónga tɔ́ otu ɔ̀ dhu

19 Àbanɨ̌nzó, atdí nzínzìkʉ̀ ɔ̌ alɛ rɨ̌'ɨ̀ ɨ̀nè ndàwɨ̌, ndàrà ɨtsɛ obhónga rɔ̌ rɔ̀, ngǎtsi alɛ ràdʉ̀ kàbhʉ̀ ràdu ndɨ̀ obhónga tɔ́ otu ɔ̀.

20 Nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu, wɔ̀ ndɨ nzɛ́rɛngatálɛ dzʉ̀nà nɔ̀nzɨ ràdu ndɨ̀ awítá tɔ́ otu ɔ̀ rɔ̀ alɛ, rɨ̀gʉ̌ wà ndɨ alɛ bhà ípìrɔ̌nga ɔvɛ ɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Kàgàwà rʉ̀bà wà ndɨ alɛ bhà ábhɔ̌ nzɛ́rɛnga-ɨ́yà.

Pɛ́tɛrʉ̀
andí wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ bhàrʉwà nandí alɛ nɨ́ Pɛ́tɛrʉ̀, Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ (1.1; 5.1), mbɛ̀mbɛ̀ azà kumì dɔ̀ná imbò nà atɔ ʉ́dà Yɛ̌sù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀. Uvitatálɛ tɨ́rɔ̀, abádhí ongónà ùbhi atdíkpá Yɛ̌sù mànà yà adzɨ dɔ̌ kɨ̌'ɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Yɛ̌sù ɔ́dzɨ ndàrà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Pɛ́tɛrʉ̀ adʉ̀ àrà Ídzì-Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ (Kas 1–6; 9.32–12.19).

Ka karɨ́ dhu ɨ̀rɛ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ randí yàrɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pbɨndà bhàrʉwà Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ rɔ́rɔ̀, Nɛrɔ̀ tɨ́ kátɨna Pbàrɔ́má tɔ́ pbìrì ɔ̌ kámá dɔ̌ kamà náapɛ̀ ndàvu pbàkrɨ́stɔ̀ rɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌.

Kǎndí ka fɨ̌yɔ̀ nɨ́ Àziyǎ-Ngba tɔ́ pbìrì tɔ́ mʉ́layí ɔ̀nǎ ɨ̀ nɨ́fàlà alɛ. Kòmbí ka kárɨ́ kànzi Tùrùkiyà tɨ́. Ɨ pbàkrɨ́stɔ̀ nɨ'ɨ̀ Pbàyàhúdí mà ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Pbàyàhúdí mànà. Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ abádhí atɨ olo tɨ́, pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ abádhí rɨ̌'ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ abádhí mǎtɨ́ràbvʉ̀ nga nyʉ́ nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nga nɨ́dhunɨ̌ (1.1; 2.11). Ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ ɨ̀ nòtù alɛ nóongónà abádhí-ɨtsɨ̀ ɔ̀nzɨ̀ ɔ̀nzɨ tɨ́, 'àdʉ̀ àmbɛ ɔ̀bhʉ̀nà dɔ̌ tɨ̀tɔ̀ dɔ̌.

Pɛ́tɛrʉ̀ andí dhu kpàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ abádhí tɔ́ a'uta nɨdɨ̀ tɨ́, ràdʉ̀ ɔbɨ àbhʉ abádhí-afí tɔ̀ ròkò Kàgàwà bhà alɛ bhɛ̌yi, ìnè màtɨ́ ka kɨ́'ɨ̀ abádhí rɔ̌ ka kávu ɔbɨ nyʉ́ nà rɔ́ rɔ́rɔ̀.

Bhàrʉwà-nyɨtɨ̀ ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1.1-2).
- Kàgàwà ɨgʉ́ àlɛ̌ dhu níse ka kɨ́ dhu (1.3-12).
- Ìndrʉ̌ àkǎ 'òkò ɨ̀lǎ ɨ̀ ɨ̀lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ́rɔ̀ dhu (1.13–2.10).
- Mʉ̀krɨ́stɔ̀ àkǎnà ndɔ̀nzɨ àpbɛ̀ ɔ̌ dhu (2.11–4.19).
- Yɔrɔwà nà mʉ̀krɨ́stɔ̀ àkǎ ndàdɨ dhu mà, kà-kàsʉ̌ mànà (5.1-11).
- Bhàrʉwà rɨ̀ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta (5.12-14).

Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ ìndrʉ̌ nóvì dhu
(Rɔm 8.17-18; 16.25-26; 2Kò 4.17-18; Ɛ̀fɛ 2.4-8)

1 Yàrɨ́ bhàrʉwà nàndɨ̌ nɨ́ ɨma Pɛ́tɛrʉ̀, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ. Ma màndɨ̌ ndɨ bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀, nyɨ̌ yà Kàgàwà óvò nyɨ̌ nyɨ̌'ɨ̀ pbɨndà alɛ tɨ́ rɔ̀. Nyɨ̌ nyɨ́fàlà nyɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ olo tɨ́rɔ̀, nyǒngò òko Pɔtɔ̀ mà, Gàlàtiyà mà, Kàpàdòkiyà mà, Àziyà mà, Bìtìniyà mànà tɔ́ pbìrì ɔ̀.

2 Àba Kàgàwà náavò nyɨ̌ rɔ̀pɛ̀ ndɨ angyɨnǎ rɔ̀ àdhàdhɨ ndɨ nyʉ́ ndɨ ndudhé ka dhu bhɛ̌yi. Kǎbhʉ nyɨ̌ nyɨ̌'ɨ̀ pbɨndà alɛ tɨ́ pbɨndà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí-otù ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyɨrɨ tɨ́ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-tsʉ̌ dhu, ndɨrɔ̀ ndɨ́nɨ̌ Yɛ̌sù-azù yà ndɨ nʉfʉ náadʉ̀ tɨ́ nyʉ̌'o nyɨ̌lǎ. Kàgàwà àkǎ ndàso nyɨ̌, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌ atdídɔ̌.

Kàgàwà ʉngbɛya àlɛ̌ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu nákǎ àlɛ̌ rɔ̀dɔ̀ dhɛ̀dhɛ nà dhu
(1Kò 2.6; Ɛ̀fɛ 5.1; 1Tɛ̀ 5.8-9; Tit 2.11-14)

3 Dhu àkǎ àlɛ̌ rìlè Kàgàwà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ t'Ábanà! Pbɨndà ádrʉ̀ngbǎ ɨzʉ tɔ́ alɛ-afí-okú dɔ̀ rɔ̀, kɨ̌bhò ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá àlɛ̌ tɔ̀, yà ndɨ ndábhʉ ndɨ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ rɨngbɛ̀ ndɨ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu-otù ɔ̌. Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, àlɛ̌ kɨ́ dhu ɔ̀dɔ a'uta nyʉ́ nà ʉ̀ngbɛ̌ àlɛ̌ rʉngbɛya àlɛ̌ átɔ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀,

4 ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kabá tɨ́ yà Kàgàwà ʉlɨ angyangyɨ ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kokoya tɨ́ kàmǎna tɨ́ dhu*. Ɨ dhu nɨ́ yà ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ 'ɨ̀nza dhu, ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ ɔ̀tɨ̀ dhu, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ fɨ̌yɔ́ aya rádʉ̀ ìku dhu. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà arɨ́ ɨ dhu ɔ̀dɔ fʉ̌kʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀.

---

* **1:4 1.4** Ɨ dhu tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ nɨ́ Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌ ɨ̀gʉ̌ ndàdʉ̀ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga àbhʉ fɨ̌yɔ̀ dhu.

5 Nyɨ̌ yà Kàgàwà nyɨ̌ nyá'ù rɔ̀, kǎrɨ́ ngbɔ̌kʉ̀ ɔ̀dɔ pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ndì ndɨtɛ̀ya tɨ́ ndì ndɨ́gʉ̌ nyɨ̌ dhu kpangba yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dì ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌.
6 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ nyɨ̌ nyɨ́'ì dhɛ̀dhɛ nà, ìmbǎ dhu rɨ̌'ì kòmbí nyɨ̌ nyóko ɨzʉ̀ ɔ̌ yà ákɛ̌ kàsʉmì ɔ̌ yà nyɨ̌ nyábàna dhèdhèrɔ̀ umvútá-tɨdɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu màtɨ́.
7 Wɔ̀ ɨ umvútá rɨ̌'ì rʉ̀kʉ́, ndɨ́nɨ̌ fʉ̀kʉ́ a'uta-ɔbì nomvú tɨ́. Ɔrɔ̀ nɨ́ ndìnza rádʉ̀ dhu, pbɛ́tʉ̀ ka karɨ́ kʉ̀da kàzʉ ɔ̀na nǎ, ndɨ́nɨ̌ ka kʉnɨ tɨ́ ɔrɔ̀ nyʉ́ tɨ́ kà rɨ̌'ì dhu. Nɨ́ fʉ̀kʉ́ a'uta tɔ̀ kà rɨ̌'ì ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́. Ndɨ fʉ̀kʉ́ a'uta, yà atdídɔ̌ fìndá ídzìnga ósè ɔrɔ̀ bhà ídzìnga dɔ̀nǎ màtɨ́, nɨ́ rǎdʉ̀ àkǎ komvù ɔbìna, ndɨ́nɨ̌ ka kʉnɨ tɨ́ obhónga tɔ́ a'uta tɨ́ kà rɨ̌'ì dhu. Ndɨrɔ̀, fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌ nyɨ̌ nyìkò pɔ́tsɔ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà ɨfʉya nyɨ̌, kɔ̌nzɨya sɨràkʉ ndàdʉ̀ nyɨ̌lè Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ rɨ̌tsi ìngo nɨ́nganɨ́.
8 Nyɨ̌ nyózè wà Yɛ̌sù, ìmbǎ dhu rɨ̌'ì ɨnzá nyɨ̌ nyàpɛ̀ kàlǎ dhu màtɨ́. Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyá'ù wà ka, ìmbǎ dhu rɨ̌'ì ìnzɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ kàlǎ kòmbí dhu màtɨ́. Nɨ́, nyɨ̌ nyɨ́'ì dhɛ̀dhɛ nà atdídɔ̌. Ndɨ dhɛ̀dhɛ nɨ́ ìnzɨ̌ rádʉ̀ ndàwɛ alɛ-tsʉ̀ ɔ̌ dhɛ̀dhɛ-tɨdɔ̀.
9 Nyɨ̌ nyɨ́'ì ndɨ dhɛ̀dhɛ nà Kàgàwà ɨ́gʉ̌ nyɨ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ Yɛ̌sù nyɨ̌ nyá'ù dhu tɔ́ pɛrɛ̀.
10 Wɔ̀ ndɨ Kàgàwà rɨ̌ ìndrǔ ɨ̀gʉ̌ dhu dɔ̌, pbànábí náanɛ̀ dhu abhɔ nyʉ́ 'ʉ̀nɨ, 'àdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ angyangyɨ nyɨ̌ nyakána nyǎbà ídzìnga dɔ̌.
11 Krɨ́stɔ̀ bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ Alafí nɨ́ɨ'ì abádhí-nyʉtsì. Nɨ́ ndɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí náabhʉ̀ abádhí rɔ̀vɔ̀ dhu angyangyɨ Krɨ́stɔ̀ náabáya àpbɛ̀ mà, kǎdʉ̀ya àbànà olùnǎ rɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mànà dɔ̌. Ndɨrɔ̀ ɨ pbànábí náadzi ì, ndɨ́nɨ̌ ì ʉnɨ tɨ́ ìngbà kàsʉmì ɔ̌ màtɨ́ ndɨrɔ̀ ìngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ kɔ̀rɨ́ dhu nɔ́ɔnzɨya ì dhu.
12 Nɨ́ Kàgàwà nɨ́ɨtɛ̀ dhu abádhí tɔ̀ rʉ̀nɨ dhu, wɔ̀ abádhí avɔ̀ ìndrǔ tɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nɨ́ abádhí ravɔ̀ nzá fɨ̌yɔ̀ ɨ̀tɨ́rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ abádhí ravɔ̀ ka fʉ̌kʉ̀. Ndɨrɔ̀, yà kòmbí arɨ́ kɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀ alɛ náarɨ́ kɔ̀vɔ yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ Kàgàwà ivi Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí bhà ɔbɨ nyʉ́ nɨ̌. Nɨ́ màlàyíká nyʉ́ mà nózè 'ʉ̀nɨ wɔ̀ ndɨ dhu átɔ̀.

Dhu àkǎ kokò Kàgàwà-nyɨkpɔ́ ɔ̌ ɨ́lǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu (1Kò 6.20)

13 Wɔ̀ Kàgàwà ɔ́nzì fʉ̌kʉ̀ dhu kɔ́rɔ́ nóokú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyádʉ̀ kasʉ ɔ̀nzì fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta nɨ̌ alɛ tɨ́. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò ípìrɔ̌ rɔ̀ nyìkpɔ́kʉ nà, nyǎdʉ̀ kɔ́rɔ́ atdyúkʉ ìlɨ yà Yɛ̌sù rɨ̌ngo nɨ́nganɨ́ nyɨ̌ nyabáya ídzìnga dɔ̌.
14 Àdhàdhì àbayà ʉ̀nɔ̀ dhu ìfʉ̌ arɨ́ nzónzo bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎbhʉ nyɨ̌ yà ɨnzá nyɨ̌ nyàpɛ̀ Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɨ̌ rɔ̀ nyɨ̌ nyongónà atdyúya òhò nzɛ́rɛ dhu ràmbɛ nyʉ̌ndà dɔ̌.
15 Ndɨrɔ̀, àdhàdhì Kàgàwà yà nyɨ̌ nunzi nyɨ̌'ì pbìndà alɛ tɨ́ alɛ nɨ́ Ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ dhu bhɛ̌yi, nyɨ̌ mà átɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì ɨ̀lɨ̌lǎ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌ alɛ tɨ́ kɔ́rɔ́ fʉ̀kʉ́ mʉ̀tsɔ ɔ̌.
16 Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ Kàgàwà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ, ndàtɨ: «Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ì ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ tɨ́, ɨma nɨ́ Ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ nɨ́dhunɨ̌*.»
17 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌tsɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ rɔ̀, nyɨ̌ nyarɨ́ Kàgàwà ànzi Àbakʉ tɨ́. Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi kà rɨ̌'ì rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌ngò kɨ̀fʉ atdídɔ̌ yà òko nyɨ̌ nyòko olo tɨ́ yà adzɨ ɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌. Obhó tɨ́, kǎrɨ́ ìndrǔ-ànyǎ ɨ̀tdì ndɨ alɛ nyʉ́ ɔ́nzì dhu-bvʉ rɔ̌, ìnzɨ̌ ndì ndɨ́ ìndrǔ-ɔ̌nga òvò rɔ́rɔ̀.
18 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyʉ́nɨ wà ìngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ Kàgàwà ʉwʉ̀ nyɨ̌, nyʉ̌vò yà abhúkʉ-nyʉtsì rɔ̀ nyɨ̌ nyabà àkyǎkyɛ̀ mʉ̀tsɔ ɔ̌ rɔ̀ dhu. Kʉ̌wʉ̀ nzá nyɨ̌ kǎkà 'ìnza rádʉ̀ fʉ̀rangà tɨ́ kátɨna sʉma-tɨdɔ̀ mà, ɔrɔ̀ mànà dhu bhɛ̌yi dhu nɨ̌.
19 Pbɛ́tʉ̀, kʉ̌wʉ̀ nyɨ̌ nɨ̌ nɨ́ Krɨ́stɔ̀-azù, yà atdídɔ̌ fìndá ídzìnga ósè azu. Ndɨ Krɨ́stɔ̀ nɨ́ɨ'ì àdhàdhì Kàgàwà tɔ̀ ka kàbhʉ pɛrɛ̀ tɨ́ tàmǎ-ngba bhɛ̌yi, yà ìmbǎ rɨ́'ì atdí otsu nà màtɨ́, ndɨrɔ̀ ìmbǎ rɨ́'ì ngǎtsi nzɛ́rɛ dhu nà màtɨ́ tàmǎ-ngba.

---

* **1:16 1.16** Law 19.2

20 Kàgàwà náapɨ ka angyɨnă rɔ̀, ɨnzá ndɨ̀ ndàpɛ̀ yà adzɨ ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kòmbí
kădʉ̀ kɨ̀tɛ̀ kpangba fʉ̌kʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndàpà ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndara tɨ́ ndɔ̀dɨ̀ ɔ̀yá ɨdhɔ
ɔ̌. Kɔ̌nzɨ̀ ndɨ dhu ndɨ́nɨ̌ ídzìnga nabhʉ̀ tɨ́ fʉ̌kʉ̀.
21 Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌, nyɨ̌ nyá'ù Kàgàwà yà ka nabhʉ̀ rìngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀
ádrʉ̀ngbănga tɔ́ awáwʉ̀ àbhʉ kà tɔ̀ alɛ. Ndɨrɔ̀, wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyá'ù
Kàgàwà nyădʉ̀ kɔ́rɔ́ atdyúkʉ ɨ̀lɨ kà-fɔ́ nyɨ̌ nyɔ́dɔna nyăbà dhu dɔ̌.
22 Obhónga tɔ́ Ɔtɛ nyɨ̌ nyɨ́fʉ dhu-otù ɔ̌, nyɨ̌ nyóngò wà Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ílă alɛ tɨ́,
nyădʉ̀ adɔ́kʉ ɔ̀zè ɨ̀mbă ɔ̀ná ʉtrátá nà àzè nɨ̌. Nɨ́rɔ̀ nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌zè nyɨ̌ atdí afíkʉ nyʉ́
nà nzínzìkʉ ɔ̌.
23 Obhó tɨ́, Kàgàwà ábhʉ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá fʉ̌kʉ̀ pbɨndà Ɔtɛ-otù ɔ̌. Ndɨ Ɔtɛ rɨ̌'ɨ̀ mbă
àdhàdhɨ̀ ɔ̀mɔ̀ rádʉ̀ ɔ̀mɔ̀ itse bhɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ ɨ̀nzɨ̌ arɔ́mɔ̀ itse. Ndɨ Ɔtɛ nɨ́ ípìrɔ̌nga
àbhʉ̌ arɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ Ɔtɛ, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ dhòdhódhónga nà arádɨ Ɔtɛ.
24 Obhó tɨ́, ndɨ Ɔtɛ rătɨna:
«Kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ ɨrɨ́-bɨ̌ bhɛ̌yi.
Ndɨrɔ̀ abádhí tɔ́ aya rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ itsu-opfò tɔ́ aya bhɛ̌yi.
Ɨrɨ́-bɨ̌ rădʉ̀ òtdyù, itsu-opfò ràdʉ̀ ndɨpbà obvò.
25 Pbɛ́tʉ̀, Ádrʉ̀ngbălɛ Kàgàwà bhà Ɔtɛ arádɨ dhòdhódhónga nà*.»
Ndɨrɔ̀, ndɨ Ɔtɛ nɨ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ yà fʉ̌kʉ̀ ka kʉnɔ.

2

Dhu àkă kongù alɛ Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɨ̌ dhu
(Màt 21.42-44; Kas 4.11-12; Rɔm 9.24-26; Ɛ̀fɛ 2.20-22)

1 Kàgàwà ábhʉ ípìrɔ̌nga-ɔwʉ́tá fʉ̌kʉ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkă nyăwà kɔ́rɔ́ ɔ̀rʉ̀-tɨdɔ̀
mà, ìndrʉ̌ t'ʉ́trátá mà, ɔyɔyɔ alɛ-ɨdà-dɔ nà ka kɨ́'ɨ̀ dhu mà, ngătsi alɛ-fɔ́ dhu dɔ̌ ka kɨ́
alɛ-afí ɨ̀lɨ dhu mà, ìndrʉ̌ t'ʉ́dhʉ́tá tɔ́ ɨrɛ̀ta mànà.
2 Àdhàdhɨ̀ ɨrɛ́-nzo náarɨ́ màkyɨ̌-atdyú òho dhu bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌hò yà ɨnzá ndɨ̀
nàngbɔ̌ ngătsi dhu nà màkyɨ̌-atdyú, kà-tɨ̀ nɨ́, nyɨ̌ ràkă nyɔ̌hò Kàgàwà bhà Ɔtɛ-atdyú.
Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, nyɨ̌ nyádʉ̀ àmbɛ òvi dɔ̌ nɨ̌ fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌, ràrà àhʉ Kàgàwà ɨ́gʉ̌
nyɨ̌ dhu tɔ́ dhɛ̀dhɛ răkă dòtsí ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.
3 Àdhàdhɨ̀ Ɨ̀lɨ̌lă Andítá rʉ̌nɔna dhu bhɛ̌yi: «Nyɨ̌ nyínè wà Ádrʉ̀ngbălɛ bhà ídzìnga-
dzi*.»

Yɛ̌sù mà ndɨ̀ ná'ù alɛ mànà narɨ́ ípìrɔ̌nga nà arɨ́'ɨ̀ nyʉyatsì odu bhɛ̌yi alɛ dhu

4 Nɨ́ nyɨ̌ nyàkă nyɨndrì ɨ́kyɛ̀rɔ̀ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù-tɨ'ɔ̀. Àbadhi nɨ́ ípìrɔ̌nga ìbho arɨ́
ìndrʉ̌ tɔ̀ odu, yà ìndrʉ̌ adʉ̀ òbvùnà igi odu. Pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà adʉ̀ kòvò, ndàdʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà
atdídɔ̌ fɨndá ídzìnga ósè nyɨ̀kpɔ́na ɔ̌ odu tɨ́.
5 Nɨ́ nyɨ̌ mà átɔ̀, àdhàdhɨ̀ ípìrɔ̌nga nà rɨ́'ɨ̀ nyʉyatsì odu bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyàkă nyăbà ngari
Kàgàwà rɨ̌ pbɨndà Ɨ̀lɨ̌lă Alafí rădɨ ɔ̀ná ɨdza ɔ̀sɨ nyɨ̌ nɨ̌ odu nzínzì ɔ̌. Nɨ́ ányɨ̀-dzá, nyɨ̌
nádʉ̀ ɨ'ɨ̀ kàbhà pbàkùháni, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyongó tɨ́ pɛrɛ̀ ùbho kà tɔ̀ Ɨ̀lɨ̌lă Alafí òzè dhu
bhɛ̌yi. Nɨ́ Kàgàwà rădʉ̀ ɨ pɛrɛ̀ à'ù Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-otù ɔ̌.
6 Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̌lă Andítá ɔ̀ Kàgàwà rătɨna:
«Kànɨ̌ ma mɔ̀pɨ̀ atdídɔ̌ fɨndá ídzìnga ósè odu.
Nɨ́ ma mɨ́ kɨ̀lɨ̌ Sàyunì tɔ́ pbìrì dɔ̌ rɨ̀'ɨ̀ ɨdza-pbɨdɔ̀ ɔ̀dɔ rɨ́ odu tɨ́.
Ndɨrɔ̀, ndɨ odu dɔ̌ rɨ́ pbɨndà a'uta nɔ́sɨ̀ alɛ-nyɨ̀ rɨ̌ nzɨ̌ ɨ̀wʉ*.»
7 Nɨ́rɔ̀, fʉ̌kʉ̀ Yɛ̌sù ná'ù alɛ tɨ́rɔ̀, ndɨ odu nɨ́ Kàgàwà àbhʉ̌ rɨ́ rɨ̀fʉ nyɨ̌ odu.
Pbɛ́tʉ̀, kăkà ɨnzá ka ná'ù alɛ tɔ̀,
«yà ɨdza ɔ̀sɨ arɨ́ alɛ náabvù igi odu

* **1:25 1.25** Ìsa 40.6-8 * **2:3 2.3** Zàb 34.9 * **2:6 2.6** Ìsa 28.16

nádʉ̀ òngo kòmbí ɨdza-pbɨdɔ̀ ɔ̀dɔ rí ádrʉ̀ngbǎ odu tí*.»
8 Ndɨrɔ̀, ka kándǐ dhu átɔ̀ ɨ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀ katɨ:
«Ndɨ odu ní ìndrǔ-pfɔ̀-dɔ nʉ́bɛ̌ rí odu,
yà abádhí àbhʉ̌ rí ràwà ì bhalabhala tɔ́ odu*.»
Dhu ʉ́bɛ̌ abádhí-pfɔ̀-dɔ, ɨnzá abádhí á'ù Kàgàwà bhà Ɔtɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Wɔ̀rí ní ndɨ Kàgàwà udhé abádhí tɔ̀ mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ dhu.
9 Pbɛ́tʉ̀ nyǐ, nyǐ ní yà Kàgàwà apì fǐndà rʉ̀gànda ɔ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ nyǐ ní kamà-ɨdzà ɔ̌ pbàkùháníí tɔ́ mʉ̀tʉ̀. Nyǐ ní Kàgàwà ɔ́nyʉ̀ idzi dɔ̀yá alɛ, kà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ílǎ alɛ, ndɨrɔ̀ kʉ̌wʉ rì'ì pbìndà alɛ nyʉ́ tí alɛ. Kǔnzì nyǐ nyǔvò atdídɔ̌ ʉ̀tì mbìì ínɔ̀ ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ nyǐtsu ɨdhɔ rǐ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nǐ húwé ráwʉ̀ awáwʉ̀ ɔ̀, ndínǐ nyǐ nyɔvɔ tí yà ndì ndanzì ɨdhɔ rǐ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nǐ kasʉ ìndrǔ tɔ̀*.
10 Angyi nyǐ ni'ì ìnzǐ Kàgàwà bhà alɛ, pbɛ́tʉ̀ kòmbí nyǐ nyóngò wà kàbhà alɛ tí. Angyi Kàgàwà ɨ'ì mbǎ ɨzʉ tɔ́ afína nà dʉ̀kʉ́, pbɛ́tʉ̀ kòmbí kà rǐ'ì ìnè ɨzʉ tɔ́ afína nà dʉ̀kʉ́*.

Kàgàwà bhà alɛ àkǎnà 'òkò yà ɨnzá ka ná'ù alɛ nzínzì ɔ̌ tí dhu (Rɔm 13.1-8; Ɛfɛ 6.5-8; Tit 2.9-10; 1Pɛ́ 3.14-18)

11 Ɔdhɨ́dhǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyǐ rɔ̀, ma mɨ̀tdɛ̀ nyǐ ɨ̀tdɛ̀ tí àdhàdhì olo tí arí'ì, ndɨrɔ̀ abhi ɔ̌ arí'ì yà adzɨ ɔ̌ alɛ bhěyi. Nyǐ nyàkǎ nyǐndà nyǐ ɨtsɛ yà alɛ-ngbɔ̀ ózè kɔnzì nzɛ́rɛ dhu rɔ̌ rɔ̀. Ɨ dhu ní yà alɛ-afí ózè kɔnzì Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ́fɔ̀ dhu nà arí 'ùgye dhu.
12 Nyǐ nyàkǎ nyǐ'ì ídzì mʉ̀tsɔ nà yà ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ-nzínzì ɔ̌, ndínǐ nyǐ mà abádhí ʉ̀dhʉ̌ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ nyǐ nyárí dhu tí rɔ̀, abádhí adʉ̀ tí nyǐ nyɔ́nzɨna ídzì dhu nála, 'àdʉ̀ Kàgàwà nílè yà kà rǐrà ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌.
13 Àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù Krístɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, nyǐ nyàkǎ nyǐrì ádrɔ̀drɔ̌nga ɔ̌ arí'ì kɔ́rɔ́ alɛ-tsʉ̌ dhu: nyǐ nyàkǎ nyǐrì ádrʉ̀ngbǎ kamà-tsʉ̌ dhu, kɔ́rɔ́ alɛ dɔ̌ kà rǐ'ì kamà tí nɨ́dhunǐ.
14 Ndɨrɔ̀, nyǐ nyàkǎ nyǐrì pbàlɨwálí-tsʉ̌ dhu, ádrʉ̀ngbǎ kamà ʉ́lɨ ndɨ abádhí, ndínǐ ongó tí anya ɔ̀tdì nzɛ́rɛ dhu nɔ̀nzì alɛ dɔ̌, 'àdʉ̀ ídzì dhu nɔ̀nzì alɛ tsɛmɛrà nɔ́nzì nɨ́dhunǐ.
15 Obhó tí, Kàgàwà ózè dhu ní: mběyi nyǐ nyɔ́nzɨna dhu-otù ɔ̌ nyǒwù pbàdhɔ́má, yà ɨnzá nga nʉ́nɨ alɛ-tsʉ̀ nʉ́tsì rɔ̌ ìnzǐ rɔ̀tɛ̀.
16 Nyǐ nyàkǎ nyǒkò àdhàdhì dɔ̀yá arí'ì ɨ̀tírɔ̀ alɛ bhěyi. Pbɛ́tʉ̀, nyǐ nyàkǎ nzá nyǐdyì wɔ̀ dʉ̀kʉ́ nyǐ nyarí'ì nyǐ-tírɔ̀ dhu rì'ì fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛ dhu-dɔ̌nga ɔ̀fʉ̀ rí dhu tí. Pbɛ́tʉ̀ nyǐ nyàkǎ nyǒkò àdhàdhì Kàgàwà bhà ɨnɔ tí arí'ì alɛ bhěyi.
17 Nyǐ nyàkǎ nyǐfʉ kɔ́rɔ́ alɛ. Nyǐ nyàkǎ nyǒzè a'uta nà ɔdhɨ́kʉ. Nyǐ nyàkǎ nyɔ̌nzì Kàgàwà-ɔdɔ̀. Ndɨrɔ̀ nyǐ nyàkǎ nyǐfʉ ádrʉ̀ngbǎ kamà.

Yěsù Krístɔ̀ bhà àpbɛ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀

18 Nyǐ kasʉtálɛ tírɔ̀, nyǐ nyàkǎ nyǐrì fʉ̀kʉ́ kasʉ tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-tsʉ̌ dhu, nyǎdʉ̀ kɔ́rɔ́ ɨfʉta nábhʉ fǐyɔ̀, ìnzǐ ní nyǐrì kǎkà ídzì alɛ tí ndɨrɔ̀ yɔrɔwà t'álɛ tí arí'ì-tsí-tsʉ̌ dhu kɛ̀lɛ̌. Pbɛ́tʉ̀, nyǐ nyàkǎ nyǐrì kǎkà ɔ̀rʉ̀ arɔ́rʉ̀-tsí-tsʉ̌ dhu mà átɔ̀.
19 Obhó tí, nyǐ nyapɛ́ ɨnzá nyǐ nyàkǎnà nyǎbà àpbɛ̀-dzi nóndù Kàgàwà nyǐ nyɨ̀fʉ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ní nyǐ nyɔ̀nzì wà kà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu.
20 Nzɛ́rɛ dhu nyǐ nyɔ́nzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kí nyɔ̌vì dhu-dzi nyǐ nyòndù rɔ̀, íngbà ɨfʉta ndɨ nyǐ nyádʉ̀ àbànà? Pbɛ́tʉ̀, nyǐ nyapɛ́ àpbɛ̀-dzi òndù ídzìnga nyǐ nyɔ́nzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ní ndɨ dhu rǎdʉ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ́fɔ̀.
21 Ndɨ dhu tɔ̀ nga ní ndɨ Kàgàwà núunzi nyǐ nǐ. Obhó tí, Krístɔ̀ náabà àpbɛ̀ átɔ̀ okúkʉ dɔ̀ rɔ̀, rì'ì ídzì ɔ́fɔ̀ tí fʉ̀kʉ̀, ndínǐ nyǐ nyʉ̀ngʉ tí owùna.

---

* **2:7 2.7** Zàb 118.22 * **2:8 2.8** Ìsa 8.14 * **2:9 2.9** Uvt 19.5-6; Tɔ̀r 4.20; 7.6; Ìsa 9.1; 43.20-21 * **2:10 2.10** Ɔsɛ 1.6,9; 2.1,23,25

22 Àbadhi náanzɨ nzá nzɛ́rɛnga, ndɨrɔ̀ ʉtrátá tɔ́ ɔtɛ mà náahʉ̀ nzá kà-li'ɔ̀ rɔ̀.
23 Ìndrǔ ʉ̀nɔ̀ dhu ndɨ̀ nɨ̌ rɔ̀, kʉ̌nɔ nzá dhu ɨ alɛ nɨ̌. Àpbɛ̀ àbà ndɨ̀ ndɨ́ ìndrǔ-fɔ́ rɔ̀, kɨ̌và nzá dhu ɨ alɛ rɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, kʉ̌bhà ndɨ̀ Kàgàwà, yà obhónánga dɔ̌ arɨ́ ìndrǔ-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ alɛ-fɔ́.
24 Krɨ́stɔ̀ nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ náanɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga tɔ́ tǔtánga ngbɔ̀na rɔ̌, àpbɛ̀ ndɨ̀ ndabà mʉ̀sàlabhà dɔ̌ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nzɛ́rɛnga tɔ̀ àlɛ̌ kɨ'ɨ tɨ́ ɨwà ʉ́vɛ alɛ bhɛ̌yi, àlɛ̌ ràdʉ̀ òko àlɛ̌ ròngò obhónánga tɔ́ dhu nɔ́nzɨ̀ àlɛ̌ tɔ́ ípìrɔ̀nga ɔ̌. Kǎbà otú dhu náabhʉ̀ ndɨ nyɨ̌ Kàgàwà rɨ̀gʉ̌ nyɨ̌.
25 Obhó tɨ́, angyi nyɨ̌ nyɨ'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ ùwǔwɨ̌ tàmà bhɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ kòmbí nyɨ̌ nyíngò wà nyɔ̌dɔ arɨ́ ndàdʉ̀ dʉ̀kʉ́-nga àndà alɛ-tɨ'ɔ̀*.

3

Vèbhálɛ mà fɨyɔ́ kpabhálɛ mànà nákǎ 'òkò tɨ́ dhu
(Ɛ̀fɛ 5.22-23; Kɔ̀l 3.18-19; 1Tì 2.9-11)

1 Nyɨ̌ mà átɔ̀ vèbhálɛ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɨ̀ fʉ̀kʉ́ kpabhálɛ-tsʉ̌ dhu. Nɨ́, ɨnzá màtɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ ná'ù Kàgàwà bhà Ɔtɛ rɔ̀, fʉ̀kʉ́ ídzì mʉ̀tsɔ nɨ̌, nyɨ̌ nyádʉ̀ abádhí ɨ̀dhà, nyǎbhʉ rà'ù ndɨ Ɔtɛ, ɨnzá màtɨ́ nyɨ̌ nyɔ̀vɔ̀ dhu fɨ̌yɔ̀ rɔ́rɔ̀.
2 Abádhí ɨ̀dhà rádʉ̀ rà'ù ndɨ Ɔtɛ dhu nɨ́, fʉ̀kʉ́ ídzì ndɨrɔ̀ ɨfʉta tɔ́ mʉ̀tsɔ nálǎ ɨ̀ ɨ́ dhu.
3 Fʉ̀kʉ́ ɨzɔ nákǎ nzá ndɨ̀'ɨ alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ tɨ́ ka kálǎna dhu tɨ́, àdhàdhɨ alɛ-dɔ̀ká ɔ̀kyɛ̀ ka kɨ́ dhu mà, ɔrɔ̀ tɔ́ lɛ̀ngɛ̀tʉ̌ mà pɛtɛ̀ mànà ʉ̀fɔ̌ ka kɨ́ dhu mà, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, ɔrʉ́ odzìna nà mʉ̀dzarʉ̀ ʉ̀fɔ̌ ka kɨ́ dhu mànà bhɛ̌yi.
4 Pbɛ́tʉ̀, fʉ̀kʉ́ ɨzɔ nákǎ rɨ̀'ɨ alɛ-afí-ɔ̀nǎ rɔ̀ ka kɨ́ alɛ tɔrɔ̀ nɔ́nzɨ nɨ̌ ɨzɔ, yà ɨ̀nzɨ̌ rádʉ̀ ndɨ̀nza tɨ́. Ndɨ ɨzɔ àkǎ rɨ̀'ɨ màrʉ̀ngà tɔ́ ndɨrɔ̀ yɔrɔwà tɔ́ alɛ-afí ɔ̀nǎ rɔ̀ àhʉ ɨzɔ tɨ́. Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ɨzɔ-tɨdɔ̀ nɔ́zʉ̀ Kàgàwà arɨ́ ɔrʉ́ odzìna nà ɨzɔ tɨ́.
5 Angyi, Kàgàwà nà'ù vèbhálɛ, 'àdʉ̀ kɔ́rɔ́ atdyúya ɨ̀lɨ dɔ̀ná, nóongónà tɔrɔ̀ya ɔ̀nzɨ̀, 'àdʉ̀ òko ɨfʉta ɔ̌ fɨ̌yɔ́ kpabhálɛ-ɔ̀nzɨ̌ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi.
6 Atdí ɔ́fɔ̀ nɨ́, Sárà ongónà pbɨ̀ndà kpatsìbhálɛ Àbràhamʉ̀-tsʉ̌ dhu ɨ̀rɨ̀, ndòngò ànzìnà ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́*. Nɨ́, nyɨ̌ nyádʉ̀ ɨ'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ kàbhà vèbhínzo bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyapɛ́ ídzìnga ɔ̀nzɨ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ ɔdɔ ɨ̀dɔ̀ rɨ́ ìndrǔ ɔ̀ atdí dhu mà-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ rɔ́rɔ̀.
7 Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ kpabhálɛ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò fʉ̀kʉ́ vèbhálɛ mànà ɨrɨta ɔ̌, nyǎdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ abádhí ràrɨ̌ ivivi alɛ, ròsè dʉ̀kʉ nǎ. Nyɨ̌ nyàkǎ átɔ̀ nyǎbhʉ ɨfʉta abádhí tɔ̀, abádhí nábà wà ípìrɔ̀nga tɔ́ ídzìnga atdíkpá nyɨ̌ mànà nɨ́dhunɨ̌. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ dhu wɔ̀ dhu bhɛ̌yi, akyɛ dhu arana fʉ̀kʉ́ ɨtsɔ̀ta-tsʉ̀ nʉ́tɔ̀ nɨ̌.

Obhónánga ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kɨ́ àpbɛ̀ àbà dhu
(Màt 10.24-31; Rɔm 6.3-4; 12.14-21; Ɛ̀br 11.7; 1Pɛ́ 2.12,19-20,21-24)

8 Kʉ̀tsa ma mɨ́ dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, nyɨ̌ kɔ́rɔ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɨ̀ nyɨ̌ atdí dhu dɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ ɔdhɨ́ya rɨ̌'ɨ̀ ɔ̀ná ɨzʉ ʉ̀ndɔ arɨ́ atdíkpá abádhí mànà alɛ tɨ́. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zè nyɨ̌ atdí àba bhà alɛ bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ ɨzʉ tɔ́ afíya nà alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ yɔrɔwà t'álɛ tɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌.
9 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌bho nzɛ́rɛ dhu nzɛ́rɛ dhu nɨ̌ nzínzìkʉ ɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyʉ̌nɔ̀ dhu nyɨ̌ nɨ̌ dhu nʉ̀nɔ̀ alɛ nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù Kàgàwà ɔ̀nzì rɔ̌ ràso ɨ dhu nɔ̀nzì rʉ̀kʉ́ alɛ. Obhó tɨ́, yà ndɨ̀ ndunzi nyɨ̌ owùna nyɨ̌ nyʉngʉ tɨ́ rɔ̀, Kàgàwà náakɔ̀ làká fʉ̌kʉ̀ ndàtɨ, ndɨ̀ ràrɨ̌ nyǎsɔ̌.
10 Obhó tɨ́, Ɨ̀lɨ̀lǎ Andítá rǎtɨna:
«Ndɨ̀ nózè ndɨ̀'ɨ ípìrɔ̀nga nà ndàdʉ̀ hirò ɔ̀nzɨ kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà ɨdhɔ ɔ̌ alɛ,
nákǎ ndɔ̀dɔ ɨdàna nzɛ́rɛ ɔtɛ ɔ̀tɛ ndɨ̀ ndɨ́ dhu rɔ̌ rɔ̀,
ndɨrɔ̀ tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ ndɨ̀ ndɨ́ dhu rɔ̌ rɔ̀.

* **2:25 2.25** Ìsa 53.4-9 * **3:6 3.6** Ɔpt 6.8-12

11 Kàkǎ ndɨndà ndɨ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ ndɨ́ dhu rɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ ídzì dhu ɔ̀nzɨ.
Kàkǎ ndɔ̀nɛ̀ màrʉ̀ngà, ndàdʉ̀ owùna ʉ̀ngʉ atdídɔ̌.
12 Obhó tɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ-nyɨ̀kpɔ́ rɨ̌'ì obhónánga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ dɔ̌.
Ndɨrɔ̀, kà-bɨ̀ rɨ̌'ì abádhí tɔ́ ɨtsɔ̀ta ɨ̀rɨ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ́.
Pbɛ́tʉ̀, kǎrɨ́ dzinà-dɔ nʉ́gɛ̀rɛ̀ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ tɔ̀*.»
13 Ádhɨ pbá alɛ ndɨ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ̀ rádʉ̀ rʉ̀kʉ́ ídzì dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ atdyúya nyʉ́ nà alɛ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ̀'ɨ̀ rɔ̀?
14 Nyɨ̌ nyɔ̀nzɨ̀ wà hirò dhu apɛ́ ɨ'ɨ obhónánga nyɨ̌ nyɔ̀nzɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ nyɨ́ àpbɛ̀ àbà dhu tɨ́. Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nzɨ̀ ìndrǔ-ɔdɔ̀, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎbhʉ dʉ̀kʉ rìnza ndɨ̀.
15 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fʉ Krístɔ̀ afíkʉ ɔ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́. Tsʉ̀kʉ́ ka kìvǔ dhu kà-rɔ̌ nyɨ̌ nyápbǎ afíkʉ okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu dɔ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ ndɨ alɛ tɔ̀ nyɨ̌ nyádǔna ndɨ dhu dɔ̌ dhu nà.
16 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ̀ ndɨ dhu ɨ̀yɔ̀nga ɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨfʉta ɔ̌, ídzì afíkʉ nà nyɨ̌ nyɨ́'ɨ rɔ́rɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, kǎkà nyʉ̌dhʉ̌ rɨ́ 'ádʉ̀ àmbɛ dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ nyɨ̌ nɨ̌ pbàkrístɔ̀ tɨ́ nyɨ̌ nyɨ́'ɨ nyǎdʉ̀ ɨ'ì ídzì mʉ̀tsɔ nà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ-nyɨ̀ rǎdʉ̀ ɨ̀wʉ.
17 Obhó tɨ́, ídzì dhu ɔ̀nzɨ ka kɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kɨ́ àpbɛ̀ àbà, ndɨ dhu ràdʉ̀ ɨ'ɨ, Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu tɨ́ dhu nɨ́ ídzì dhu nyʉ́, ròsè nzɛ́rɛ dhu ka kɔ̀nzɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kɨ́ àpbɛ̀ àbà dhu dɔ̀nǎ.

Krístɔ̀ ɔ́nyʉ̀ idzi ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu-tsí dɔ̌ dhu

18 Krístɔ̀ nyʉ́ náabà àpbɛ̀ atdí-gʉ̀na tɨ́ ìndrǔ anzɨ̀ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀. Ka nɨ'ì obhónángatálɛ. Nɨ́ kǎvɛ̀ nzɛ́rɛ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndabhʉ̀ tɨ́ nyɨ̌ nyɔ̌wù ùvò Kàgàwà-tɨ'ɔ̀. Ka kahò ka, rɔ̀vɛ̀ ngbɔ̌na ɔ̀nǎ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí adʉ̀ ípìrɔ̌nga àbhʉ kà tɔ̀ tdɨ́tdɔ̌.
19 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ àrà dhu ɔ̀vɔ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ ka kúsɔ̌ rɔ́ ɨ nɔ̀tù ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ tɔ̀*.
20 Ɨ alɛ nɨ'ì kǎkà angyɨnǎ rɔ̀ ɨ nuvó ɨ̀nzɨ̀ 'ɨ̀rɨ Kàgàwà-tsʉ̌ dhu alɛ, yà Kàgàwà andù fɨyɔ́ dhu-dzi Nʉwà rɨ̌ ádrʉ̀ngbǎ bàtɔ́-ɨ́yà-ba nɔ́bhɔlɔ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Nɨ́, ngúfe alɛ kɛ̀lɛ̌, kà-tɨ̀ nɨ́ àrʉ̀ alɛ náatsù ndɨ bàtɔ́-ɨ́yà-ba ɔ̀, 'ádʉ̀ ʉ̀gʉ ɨdha rɨ̌ tsɛ̌ya ɔ̀tdɨ̀ dhu ɔ̌ rɔ̀*.
21 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ ndɨ̀ nanzɨ̀ dhu rɨ̌tɛ̀na nɨ́ bàtizò tɔ́ ɔ́fɔ̀, yà kòmbí arɨ́ nyɨ̌gʉ̌ fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀ ɔ́fɔ̀. Ndɨ bàtizò-tɨ̀ nɨ́ nzɨ̌ alɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ andrɨta nú'ǒ ka kɨ́ ɨdha nɨ̌ dhu, pbɛ́tʉ̀ ka nɨ́ alɛ àbhʉ̌ ka kɨ́ Kàgàwà tɔ̀ ídzì alɛ-afí na dhu. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà rǎdʉ̀ nyɨ̌gʉ ndɨ bàtizò-otù ɔ̌, Yɛ̌sù Krístɔ̀ ɨngbɛ̀ ndɨ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
22 Kǔpò wà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, ndɨrɔ̀ kǎrádɨ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ngari ɔ̌ Kàgàwà bhà fangà dɔ̀nǎ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ kɔ̌nyʉ̀ idzi màlàyíká mà, ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ ádrʉ̀ngbǎnga mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mànà nà dhu-tsí dɔ̌.

4

Krístɔ̀ ná'ù alɛ náabáya dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga fɨyɔ́ àpbɛ̀ dzidɔ̌ dhu (Rɔm 6.6-13; Ɛ̌fɛ 4.17-24)

1 Krístɔ̀ náabà àpbɛ̀ ngbɔ̌na ɔ̀nǎ rɔ̀. Nɨ́rɔ̀ nyɨ̌ mà átɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǔdhě nyɨ̌ mbɛ̌yi nyɨ̌ nyábàna àpbɛ̀-dzi t'óndùta tɔ̀. Obhó tɨ́, ngbɔ̌na ɔ̀nǎ rɔ̀ rɨ́ àpbɛ̀-dzi nóndù alɛ rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́ ndɨ̀ rɔ̀zɛ̀ ndʉ̀bhà nzɛ́rɛnga t'ɔ́nzɨta.
2 Nɨ́ kòmbí, yà ɔnzɨ̀kʉ́ ndɨ̀ nʉ̀bhà ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyoko tɨ́ yà adzɨ dɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌kò tdɨ́tdɔ̌ yà nyɨ̌ nyádʉ̀ atdyúya òhò nzɛ́rɛ dhu ràmbɛ nyʉ̌ndà dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò àdhàdhɨ̀ Kàgàwà-afí ózè dhu bhɛ̌yi.

---

* **3:12 3.12** Zàb 34.13-17 * **3:19 3.19** Atdídhená alɛ arɨ́ ɨ̀rɛ̀na dhu nɨ́ Yɛ̌sù rarà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nʉ́nɔ̀ ɔvɛ-bvʉ̀. Ndɨrɔ̀ ngʉ̌kpǎkà alɛ-tsí arɨ́rɛ̀na nɨ́ kà rarà pbɨndà mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ dhu ɔ̀vɔ̀ ányì. * **3:20 3.20** Ɔpt 6.1–7.24

3 Obhó tɨ́, angyinǎ rɔ̀ nyɨ̌ nyʉ́dà ábhɔ̌ ɨdhɔ nyʉ́ nyǒngò dhu ɔ̀nzɨ̀ àdhàdhɨ̀ ɨnzá
Kàgàwà ná'ù alɛ náarɔ́nzɨna dhu bhɛ̌yi. Nyɨ̌ nyávu nyǒngò òko mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ mà,
nzɛ́rɛ dhu-atdyú t'óhota mà, ɨwa t'órita mà, ɔ̀nyʉ̀ ɔ̀nyʉ nyɨ̌ nyɨ́ wʉ́gʉ́wʉ́gʉ́ dhu mà,
ɨwa ɔ̀mvʉ̀ nyɨ̌ nyɨ́ bhɛ́lɛ́bhɛ́lɛ́ dhu mà, sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ nyɨ̌ nyɨ́ dhu mànà dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌.
4 Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, ɨdhɔ rǎrà kɔ̌kɔ̀ ɨnzá Kàgàwà ná'ù alɛ ʉ̀kɔ rɔ̌ ʉ̀kɔ̌ tɨ́, ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́
nyʉ̌ngbò atdíkpá ɨ̀ mànà tdɨ́tdɔ̌ ɨ nzɛ́rɛ dhu t'ɔ́nzɨta ɔ̌ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, abádhí rɔ̌wu dhu
ʉ̀nɔ̀ rɔ̌ ʉ̀nɔ tɨ́ nyɨ̌ nɨ̌.
5 Kɔ̌kɔ̀ ɨ alɛ náawɛya ɨ̀ anzɨ̀ dhu ɨ̀tɨ́rɔ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌. Ndɨ Kàgàwà rɔ̌dɔna nɨ́ ʉ̀vʉ̌vɛ̀
alɛ mà ípìrɔ̌ rɔ̀ rɨ́'ɨ̀ alɛ mànà-ànyǎ nɨ́tdɨ̀ ndɨ̀ ndɨ́ dhu.
6 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, ka kʉnɔ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ tɔ̀ átɔ̀*. Ɨmbǎ dhu rɨ̌'ɨ̀
abádhí ʉvɛ̀ kɔ́rɔ́ alɛ-ànyǎ ka kɨtdɨ̀ ròngò ʉ̀vɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu màtɨ́, nɨ́ abádhí rɨ̌
ípìrɔ̌nga àbà àbà dhòdhódhónganà Ɨ̀lɨ̌lǎ Alafí-otù ɔ̌ Kàgàwà arɨ́'ɨ̀ nà dhu bhɛ̌yi.

Kàgàwà arɨ́ dhèdhèrɔ̀ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ ùbhɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀
kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ ídzìnga nabhʉ̀ tɨ́ dhu
(Luk 21.34-36; Rɔm 12.5-11; Gàl 6.10)

7 Kɔ́rɔ́ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ níndù wà ndɨ̀. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ
nyɨ̌'ɨ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta nʉ́nɨ alɛ tɨ́. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò nyɨ̀kpɔ́kʉ nà, ndɨ́nɨ̌ nyǎmbɛ̀
tɨ́ nyɨ̌tsɔ̀ dɔ̌.
8 Ndɨrɔ̀ rɔ̀sè kɔ́rɔ́ dhu dɔ̀nǎ, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zè nyɨ̌ atdídɔ̌ nzínzìkʉ ɔ̌, àzè náarɨ́ ábhɔ̌
nzɛ́rɛnga-dɔ̌nga nɔ́fʉ̀ nɨ́dhunɨ̌.
9 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌wù nyǎkɔ rɔ̌ nzínzìkʉ ɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̌ nyónu nyɨ̌ nɨ̌ rɔ́rɔ̀.
10 Nzínzìkʉ ɔ̌ ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà nákǎ ndɔ̀nzɨ̀ kasʉ yà pbɨ̀ndà ídzìnga-otù ɔ̌
Kàgàwà ábhʉ fɔná pɛrɛ̀ nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ ídzìnga nabhʉ̀ tɨ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́
ndɨ, nyɨ̌ nádʉ̀ ɨ'ɨ̀ mbɛ̌yi arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ fɔyá Kàgàwà úbho ábhɔ̌ dhèdhèrɔ̀ pɛrɛ̀-tɨdɔ̀ nɨ̌
kasʉtálɛ.
11 Ɔtɛ ɔ̀vɔ ka kɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ nɨ̌ pɛrɛ̀ nà rɨ́'ɨ̀ alɛ, nákǎ ndɔ̀vɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ nɨ́ Kàgàwà bhà Ɔtɛ.
Ndɨrɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ ka kɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ nɨ̌ pɛrɛ̀ nà rɨ́'ɨ̀ alɛ, nákǎ ndɔ̀nzɨ̀ ka yà Kàgàwà ábhʉ
fɨ̌ndà ɔbɨ nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ìndrʉ̌ ilè tɨ́ Kàgàwà-ɔvɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu ɔ̌ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-nyʉtsì. Ilèta nákǎ
kabhʉ kà tɔ̀ tɨ́, ndɨrɔ̀ kǎrɨ́'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà dhòdhódhónga nà. Àmɨ̀nà.

Àpbɛ̀ àbà arɨ́ Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ nɔ́ɔnzɨya hirò dhu
(Màt 5.10-12; Kas 5.41; 14.22; 2Tɛ̀ 1.4-12)

12 Adɔ́dʉ̌, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá ɨdhɔ rʉ̀kɔ nyɨ̌ yà ododu àpbɛ̀ tɔ́
umvútá rɨ̌ nyǎbà rɔ̀. Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌zʉ̀ ndɨ dhu rɨ̀'ɨ̀ olo tɨ́ fʉ̌kʉ̀.
13 Pbɛ́tʉ̀, ɨdhɛ̀kʉ àkǎ ndɨ̀ka ndɨ̀ Krɨ́stɔ̀ mànà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ kàbhà àpbɛ̀-otù ɔ̌
dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́, kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ rɨ̌ ndɨtɛ̀ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ̀ nɨ́nganɨ́, ɨdhɛ̀kʉ
nɨ́ɨkaya ndɨ̀ atdídɔ̌ nyʉ́ rɔ̀sè.
14 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌zʉ̀ nyɨ̌ hirò nɔ́nzɨ̀ alɛ tɨ́ yà ìndrʉ̌ rɨ̌ dhu ʉ̀nɔ nyɨ̌ nɨ̌ Krɨ́stɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀
rɔ̀. Obhó tɨ́, ndɨ dhu rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́ Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí, yà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀
nà arɨ́'ɨ̀ alɛ rarɨ́ àdɨ nyʉkʉtsì.
15 Nzínzìkʉ ɔ̌ atdí alɛ mà nákǎ nzá ndàbà àpbɛ̀ abvo ɔ̀kyɛ ndɨ̀ ndarɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀,
ogbo ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndarɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndarɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀
ngǎtsi nɨ̌, ngʉ̌kpà alɛ tɔ́ dhu ɔ̀ ndɨ̀ ndarɨ́ ndɨ̀tsʉ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
16 Pbɛ́tʉ̀, ndɨ alɛ apɛ́ àpbɛ̀ àbà mʉ̀krɨ́stɔ̀ tɨ́ ndɨ̀ ndɨ́'ɨ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nákǎ nzá nyɨna
rɨ̀wʉ̀. Pbɛ́tʉ̀ kàkǎ ndɨ̀lè Kàgàwà, Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀ rɨ̌'ɨ̀ dɔ̀ná nɨ́dhunɨ̌.
17 Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ níndù wà ndɨ̀. Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ ndɨ anya t'ɨ́tdɨ̀ta
nɔ́pɛ̀ àlɛ̌'ɨ pbɨ̀ndà alɛ nyʉ́ rɔ̌ rɔ̀. Nɨ́ dhu apɛ́ ɨ'ɨ̀ àlɛ̌-rɔ̌ rɔ̀ ndɨ anya t'ɨ́tdɨ̀ta rɨ̌ ndɔ̀pɛ̀ dhu
tɨ́, nɨ́ yà ɨ̀ núvɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ 'à'ù Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ alɛ-rɔ̌ dhu rɔ̌lo ɨ̀ngbǎ dhu bhɛ̌yi?

---

* **4:6 4.6** Ʊvʉ̌vɛ̀ alɛ tɨ́ ka kírèna ɨrɔ́ nɨ́, kǎkà ɨwà ɨ̀ ɨrɨ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɔ́rɔ̀ ʉvɛ̀ alɛ.

18 Ɨlɨ̌lǎ Andítá rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ndàtɨ:
«Dhu apɛ́ ɨ̀'ɨ obhónángatálɛ nyʉ́ náarɔ́gʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ ɔ̌ ndɨ̀ ndʉ̀dà rɔ́rɔ̀ dhu tí,
ní nzɛ́rɛngatálɛ, yà ɨnzá Kàgàwà ná'ù alɛ-rɔ̌ dhu nóoloya ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi?»
19 Nírɔ̀, yà àpbɛ̀ àbà arí Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ ɨ̀ arí dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ alɛ, nákǎ 'ùbho ɨ̀
Kàgàwà yà ɨ̀ nanzɨ̀ alɛ tɔ̀ ídzì dhu ɔ̀nzɨ ɨ̀ í rɔ́rɔ̀. Ndɨ Kàgàwà ní yà ndɨ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌
arí alɛ.

5

Kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ mà kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà pbàkrístɔ̀ mànà
tɔ̀ Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ sedzà àbhʉ̌ dhu
(Kas 20.28; Ɛ̌fɛ 6.10,18; 1Tɛ̀ 5.6-8; 1Tì 3.1-7; Yàk 4.6,10)

1 Ma mí dhu ɔ̀vɔ kǎkà nzínzìkʉ ɔ̌ rí'ɨ̀ kànɨsà ɔ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ tɔ̀ matɨ: ɨma mà átɔ̀ ma ràrɨ̌
mʉ̀kʉ̀rʉ̌-akpà. Ɨma ní Krístɔ̀ bhà àpbɛ̀ tɔ́ ngàmbì, ndɨrɔ̀ ròsè wɔ̀rí dɔ̀nǎ, ma mɨ'ɨya
ìnè ngari nà átɔ̀ wɔ̀ ríà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌.
2 Ní nyɨ̌ pbàkʉ̀rʉ̌ tírɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dɔ̀ wɔ̀ Kàgàwà ábhʉ fʉkʉ́ pbɨndà alɛ mbɛ̌yi,
àdhàdhì tàmà t'ʉ́ndatatálɛ náarí pbɨndà tàmà tɔ́ màhò ɔ̀dɔ dhu bhɛ̌yi. Nyɨ̌ nyàkǎ
nyɔ̌nzɨ̀ ka ɨ̀nzɨ̌ ní ʉ̀tʉ̌ tí ka kí nyʉ̌tʉ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ̀ ka ídzì
afíkʉ́ na, Kàgàwà nózè ka dhu bhɛ̌yi. Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nzɨ̀ ndɨ kasʉ ongyéngá nyɨ̌
nyabá tí ɔ̀nà, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ̀ ka nyɨ̌ nyúbho nyɨ̌ ndɨ kasʉ t'ɔ́nzɨta tɔ̀ dhu-okú
dɔ̀ rɔ̀.
3 Nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyɔ̌nyʉ̀ idzi ɔbɨ nà kɔ̌kɔ̀ ɨ Kàgàwà ábhʉ fʉkʉ́ alɛ dɔ̌, pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌
nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ ídzì ɔ́fɔ̀ tí abádhí tɔ̀.
4 Nírɔ̀ ní ndɨ nyɨ̌ nyabáya ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ tɔ́ mʉ̀kàkʉ́, yà ɨ̀nzɨ̌ fɨndá aya
rǎdʉ̀ ìku, Ádrʉ̀ngbǎ Ʊndataba Yɛ̌sù Krístɔ̀ rɨ̌rà nínganí.
5 Nyɨ̌ mà átɔ̀ ìndrʉ̌-ɔwʉ́ tírɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌fʉ kɔ̀rí pbàkʉ̀rʉ̌. Nyɨ̌'ɨ abádhí mànà kɔ́rɔ́,
nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò yɔrɔwà nà nzínzìkʉ ɔ̌. Obhó tí, Ɨlɨ̌lǎ Andítá náarátɨna: «Kàgàwà arí
ndùgye yà 'ɨdzɨ̌ arí ɨ̀tírɔ̀ alɛ nà, pbɛ́tʉ̀ kǎrádʉ̀ pbɨndà ídzìnga ɨ̀tɛ̀ yɔrɔwà nà aróko
alɛ tɔ̀*.»
6 Nírɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò yɔrɔwà nà Kàgàwà, yà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arí'ɨ̀ alɛ-ɔ̀nzɨ̌,
ndínɨ̌ kǎdʉ̀ya tí nyɨ̌dzɨ ɔrʉ́ àkǎkǎ kàsʉmɨ̀ ɔ̌.
7 Nyɨ̌ nyàkǎ nyǎbhʉ kɔ́rɔ́ fʉ̀kʉ́ mʉ̀hɛtʉ̀ kà-fɔ́, Àbadhi rɨ̌'ɨ̀ ìnè nyɔ̌dɔ ndɨ̀ ndí rɔ́
nídhunɨ̌.
8 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ afíya ɔ̀tɔ̀ rádʉ̀ alɛ tí, nyǎdʉ̀ nga àndà mbɛ̌yi. Obhó tí, fʉ̀kʉ́ òmvʉ̌
Pfɔ̀mvɔ rɨ̌'ɨ̀ ìnè ngbɔ̌kʉ ɔ̀rì ndɨ̀ ndí rɔ́, ndàmbɛ ɔ̀ndru dɔ̌ ɔ̀hɔ̀nà ndɨ̀ ndarana ndà'à
alɛ ɔ̀mɛ rí àrì bhɛ̌yi.
9 Ní, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dɨ pfɔ̌kʉ kɔ̀nzɨ̌, nyɨ̌kò pɔ́tsɔ́ fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌. Nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu kɔ́rɔ́
ngari ɔ̀nǎ yà adzɨ ɔ̌, Yɛ̌sù ná'ù ɔdhíkʉ rarí wɔ̀rí àpbɛ̀-tɨdɔ̀ nábà átɔ̀.
10 Nyɨ̌ nyí àpbɛ̀ àbà àbà ákɛ̌ kàsʉmɨ̀ tí. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà yà kɔ́rɔ́ ídzìnga-tɨdɔ̀ ìbho
arí ìndrʉ̌ tɔ̀ alɛ, núnzì nyɨ̌ ndínɨ̌ nyɨ̌ nyabá tí ngari pbɨndà dhòdhódhónga nà arádɨ
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̀, Krístɔ̀ mànà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ dhu-otù ɔ̌. Ndɨ àpbɛ̀ àbà nyɨ̌
nyí ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kà rɨ̌ nyǎbhʉ̌ nyɨ̌'ɨ̀ àkǎkǎ alɛ tí, ndàdʉ̀ fʉ̀kʉ́ a'uta nábhʉ ròtsì ɔbɨ.
Ndɨrɔ̀ kà rɨ̌ nyǎbhʉ̌ nyɔ̌tsì ɔbɨ, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyɨ̌kò pɔ́tsɔ́ ɨ̀nzɨ̌ ʉ̀kʉ́nga rɨ̌vi rɔ́rɔ̀.
11 Àbadhi ní ndɨ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà àkǎ ndɨ̀'ɨ dhòdhódhónga nà alɛ. Àmɨnà.

Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta
(1Tɛ̀ 5.23-28)

---

* **5:5 5.5** Mbà 3.34

12 Ma màbhʉ ràndǐ yà ídǒ bhàrʉwǎ-ngba fʉ̌kʉ̀ ní Sílà*. Ma márí àbadhi ɔ̀zʉ̀ adɔ̀du
yà ɨfʉta nà àkǎ alɛ nyʉ́ tí. Ma màndǐ ka ndínǐ nyǐ nabhʉ̀ tí nyǒtsì ɔbɨ afíkʉ ɔ̀nǎ rɔ̀,
nyǎdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ Kàgàwà bhà ídzìnga nyʉ́ ràrǐ ndɨ wɔ̀ nyǐ nyʉ̀pbǎ nyǐ rɔ̀ná.
13 Bàbelì† tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ arí'ì Kànɨsà, yà Kàgàwà ɔ́pɨ fǐndà àdhàdhì ndì ndapɨ nyǐ átɔ̀
dhu bhěyi, nóvì nyǐ. Ndɨrɔ̀ Mǎrkɔ̀, pbànǐngba a'uta ɔ̌, nóvì nyǐ‡.
14 Àtsɛ nyàtsɛ nyǐ nzínzìkʉ ɔ̌ àzè tɔ́ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà atdí àba bhà alɛ bhěyi. Ndɨrɔ̀
nyǐ Krɨ́stɔ̀ bhà alɛ tɨ́rɔ̀ kɔ́rɔ́, Kàgàwà àkǎ ndàbhʉ nyǐ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌.

* **5:12 5.12** Pbàrɔ́má t'ávàna ɔ̌, ka kɨ́ Sílà nánzi átɔ̀ Sìlìvanʉ̀ tɨ́ (Kas 15.22,27,40; 1Tɛ̀ 1.1; 2Tɛ̀ 1.1). † **5:13 5.13** Bàbelì tí Pɛ́tɛrʉ̀ ìpbɛ̌ ɨrɔ́ ní Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀. ‡ **5:13 5.13** Mǎrkɔ̀ ní yà Kàgàwà bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nandí ìfɔ alɛ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ.

Pɛ́tɛrʉ̀
andí ɔyɔ rí kìsɛ̌ nɨ̌ bhàrʉwà
Yàrí bhàrʉwà ɔ̀ ì nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tí dhu

Yàrí bhàrʉwà nandí ní Sìmonì Pɛ́tɛrʉ̀, Yɛ̌sù Krístɔ̀ bhà kasʉtálɛ ndɨrɔ̀ kàbhà uvitatálɛ (1.1). Kǎndí ka azà kumì dɔ̀ná imbò nà atɔ mà azà kumì dɔ̀ná àrʉ̀gyètdí nà atɔ mànà nzínzì ɔ̌ Yɛ̌sù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌.

Pɛ́tɛrʉ̀ andí ndɨ ɔyɔ rí kìsɛ̌ pbɨndà bhàrʉwà kɔ́rɔ́ pbàkrístɔ̀ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ abádhí ɨrɛ̀ tí yà fɨ̌yɔ̀ ndì ndúdhe dhu (1.12).

Kǎzè dhu ní abádhí rùgyè ì tɨtɔ̀ tɔ́ màlímó mà nà abádhí tɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ mànà (2.1-22).

Bhàrʉwà-nyɨtì ka kóhù tí dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1.1-2).
- Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌ ùnzi dhu mà ɨ alɛ àkǎ ɔ̀'ɔ̀ a'uta ɔ̌ dhu mànà dhu (1.3-15).
- Kàgàwà bhà Ɔtɛ rɔ̌ dhu àkǎ kapbǎ alɛ-afí dhu (1.16-21).
- Ɨnzá dhu àkǎ kɨrì tɨtɔ̀ tɔ́ màlímó rʉ̌dhena dhu dhu (2.1-22).
- Ìngo Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù níingoya dhu (3.1-18).

Pɛ́tɛrʉ̀ rɨ̌ ìndrʉ̌ nóvì dhu

1 Yàrí bhàrʉwà nàndì fʉ̌kʉ̀ ní ɨma Sìmìyonì Pɛ́tɛrʉ̀. Ɨma ní Yɛ̌sù Krístɔ̀ bhà kasʉtálɛ, ndɨrɔ̀ ɨma ní kàbhà uvitatálɛ. Nyɨ̌ nyá'ù Yɛ̌sù Krístɔ̀ àdhàdhì mǎ má'ù ka átɔ̀ dhu bhɛ̌yi. Ndɨ a'uta rɨ̌'ì ábhɔ̌ ídzìnga nyʉ́ nà fʉ̌kʉ̀, àdhàdhì kà rɨ̌'ì ábhɔ̌ ídzìnga nà fǎkà átɔ̀ dhu bhɛ̌yi. Yɛ̌sù Krístɔ̀ ábhʉ àlɛ̌ rì'ì ndɨ a'uta nà, obhónángatálɛ tí ndì ndí'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Àbadhi ní Kàgàwà ndɨrɔ̀ ka ní àlɛ̌ tɔ́ Ɔgʉ̀ba.

2 Ní, Kàgàwà àkǎ ndàso nyɨ̌ ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̌ atdídɔ̌, ndì mà, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀ mànà nyɨ̌ nyʉ́nɨ atdídɔ̌ dhu-otù ɔ̌.

Kàgàwà rɨ̌ ìndrʉ̌ ùnzi dhu mà a'uta ɔ̌ dhu àkǎ kɔ'ɔ̀ dhu mànà dhu
(Yùw 17.2-3; 2Tì 3.16; Tit 2.11-14; Fìl 1.9-11; 3.8-14; Ɛ̀br 6.11-12; 1Pɛ́ 1.10-12)

3 Kàgàwà tɔ́ pbìndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù íbhò kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà àlɛ̌ kɨ́ atdyúya òho àlɛ̌ tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ koko tɨ́ Kàgàwà-rɔ̌ àlɛ̌ kàpbǎ àlɛ̌-afí rɔ́rɔ̀. Obhó tɨ́, kǎbhʉ àlɛ̌'ɨ àlɛ̌ rʉ̀nɨ ndɨ Kàgàwà, yà àlɛ̌ nunzi ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kabá tɨ́ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mà pbɨndà ídzìnga mànà alɛ.

4 Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, Kàgàwà íbhò yà ndì ndakɔ̀ fɨndá làká ɔrʉ́ odzìya nà ádrɔ̀drɔ̌ dhu àlɛ̌ tɔ̀. Ndɨ làká nyɨ̌ nyábà nídhunɨ̌, nyɨ̌ nyí'ì ìnè nyɔ̌tsè yà adzɨ ɔ̌ nzɛ́rɛ dhu-atdyú òho nyɨ̌ nyí dhu-tsʉ̌ rɔ̀, nyǎdʉ̀ yà Kàgàwà bhà alɛ tí rí nyɨ̌tɛ̀ ɔ́fɔ̀ nódyì.

5 Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzì ɔbɨ nyɨ̌sɛ̌ fʉ̌kʉ́ a'uta dɔ̌ dhu ní ídzìnga t'ɔ́nzɨta. Ídzìnga t'ɔ́nzɨta dɔ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌sɛ̌ dhu ní Kàgàwà ʉ̀nɨ̌ nyɨ̌ nyí mbɛ̌yi nyʉ́ dhu.

6 Kàgàwà ʉ̀nɨ̌ nyɨ̌ nyí mbɛ̌yi nyʉ́ dhu dɔ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌sɛ̌ dhu ní ɨnzɨ̌ nyɨ̌ nyí nyɨ̌tsʉ̌ akyɛ atdí dhu ɔ̀ dhu. Ɨnzɨ̌ nyɨ̌ nyí nyɨ̌tsʉ̌ akyɛ atdí dhu ɔ̀ dhu dɔ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌sɛ̌ dhu ní dhu-dzi t'óndùta. Dhu-dzi t'óndùta dɔ̌ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌sɛ̌ ní Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyí dhu.

7 Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyí dhu dɔ̌ nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌sɛ̌ dhu ní atdí àba bhà alɛ bhɛ̌yi nyɨ̌ nyí nyɔ̌zè dhu. Ndɨrɔ̀, atdí àba bhà alɛ bhɛ̌yi nyɨ̌ nyí nyɔ̌zè dhu dɔ̌, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌sɛ̌ dhu ní kɔ́rɔ́ alɛ òzè nyɨ̌ nyí dhu.

8 Obhó tɨ́, nyɨ̌ nyapɛ́ ì'ì kɔ̀rí mʉ̀tsɔ nà abhɔ nyʉ́, ní nyɨ̌ nyɔ́nzɨna kasʉ rǎdʉ̀ ábhɔ̌ itse nyʉ́ nɔ́dhì, nyǎdʉ̀ àmbɛ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀ nʉ́nɨ dɔ̌ mbɛ̌yi nyʉ́.

9 Pbɛ́tʉ̀, ìmbă arí'ì kɔ̌kɔ̀ mʉ̀tsɔ-tɨdɔ̀ nà alɛ ní ndùmùndúmú, yà ìnzɨ̌ rádʉ̀ ɨnga àla alɛ. Ndɨ alɛ ɔ̀nă rɔ̀, ɨwà ndì ndú'o ndì ndìlă yà angyi ɨ'ì pbìndà nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀ dhu nádzo wà.
10 Ní ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ àbanɨ̌nzó, àdhàdhì yà Kàgàwà óvò nyɨ̌, ndàdʉ̀ nyʉ̌nzì dhu bhɛ̌yi, nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌nzì ɔbɨ atdídɔ̌ ndínɨ̌ nyɨ̌ nyoko tí àkăkă alɛ tí wɔ̀ ndɨ otu ɔ̌. Nyɨ̌ nyapɛ́ kɔ̀rí dhu ɔ̀nzɨ, ní nyɨ̌ nyí nzɨ̌ àdʉ̀ nyǎwà akɛkpá màtí nzɛ́rɛ dhu ɔ̀.
11 Obhó tí, ndɨ dhu bhɛ̌yi nyɨ̌ nyɔ̀nzì dhu rɔ̀ ní ndɨ nyɨ̌ nyádʉ̀ rʉsà àbà atdídɔ̌, nyɔ̌tsù nɨ̌ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ, Ɔ̀gʉ̀ba Yɛ̌sù Krístɔ̀ bhà dhòdhódhónga tɔ́ Idzi ɔ̀.
12 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ma mádɨ mongò àmbɛ ɨ dhu ìsè dɔ̌ fʉ̌kʉ̀ bìlǐnganà, ɨwà màtí nyɨ̌ nyʉ́nɨ ɨ dhu, nyǎdʉ̀ ìko pɔ́tsɔ́ yà nyɨ̌ nyábà obhónga ɔ̌ rɔ́rɔ̀.
13 Ní, ma màla dhu mbɛ̌yi nyʉ́ marà fʉ̀kʉ́ ɨrɛ̀ta nángbɛ rɔ̌, misè ɨ dhu fʉ̌kʉ̀ yà àdì ma màdì nyɨ̀kpɔ́du nà ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌.
14 Obhó tí, ma mʉ̀nɨ wà dhu, ma mɔ́vɛ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ rìndù wà ndì, àdhàdhì àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀ ítɛ̀ ka kpangba idù dhu bhɛ̌yi.
15 Ní, ma mí ɔbɨ ɔ̀nzɨ atdídɔ̌ mɨtɛ̀ nyɨ̌ nyóngo ɨ dhu ɨrɛ̀ bìlǐnganà ɨwà ma mɔ́vɛ̀ rɔ́rɔ̀ màtí ɔ̀ná otu fʉ̌kʉ̀.

Kàgàwà bhà Ɔtɛ rɔ̌ dhu àkă kapbă alɛ-afí dhu

16 Obhó tí, yà mă mɔ́vɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù Krístɔ̀ ɨraya ádrʉ̀ngbănga tɔ́ ɔbɨ nà dhu tɔ́ màkʉ̌rʉ̀ fʉ̌kʉ̀ rɔ̀, mă mɔ́vɔ̀ nzá ka yà ìndrʉ̌ ítsɔ̌ tìtɔ̀ tɔ́ imbe ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, mă mála wà kàbhà ádrʉ̀ngbănga tɔ́ ɔbɨ nyɨ̀kpɔ́ka nyʉ́ nɨ̌.
17 Obhó tí, kăbà ɨfʉta mà, ádrʉ̀ngbănga tɔ́ awáwʉ̀ mànà Àbanà Kàgàwà-fɔ́, yà ndɨ ádrʉ̀ngbănga tɔ́ ɔbɨ nà arí'ì Kàgàwà-tù níirɨ ndì nínganí. Ndɨ alɛ-tù atɨ: «Yàrí ní Idhùdu, atdídɔ̌ ma mózè alɛ. Kărí nyɨ̀kpɔ́du nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ*.»
18 Mă'ɨ nyʉ́ mă-tírɔ̀, mă mɨrɨ wɔ̀rí alɛ-tù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ ríràà rɔ́, yà atdíkpá mă mɨ'ì kà mànà ɨ̀lǐlă pbìrì dɔ̌ rɔ̀.
19 Ndɨrɔ̀, mă má'ù wà yà pbànábí nʉ́ʉnɔ angyangyɨ ɔtɛ atdídɔ̌. Ní nyɨ̌, nyɨ̌ nyɔ́nzì dhu mbɛ̌yi nyǎpbă afíkʉ ndɨ ɔtɛ rɔ̌. Wɔ̀ ndɨ abádhí avɔ̀ dhu rɨ̌'ì àdhàdhì tarà bhɛ̌yi, yà ínɔ̀ ɔ̌ rádʉ̀ ɨnga àwʉ̀, ràrà àhʉ ɨnga rʉ̌bho dhu ɔ̀, ràdʉ̀ àrà àhʉ kútsingá nga tɔ́ alalɨ† rɨ̌ afíkʉ-ɔ̀nga àtdye ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̀.
20 Nyɨ̌ nyàkă nyʉ̌nɨ angyi kɔ́rɔ́ dhu tɔ̀ dhu ní, pbànábí avɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ angyangyɨ Ɨ̀lǐlă Andítá ɔ̀ rí'ì dhu, ní abádhí ravɔ̀ nzá ràhʉ dɔ̀ya ɔ̀ rɔ̀ ɨ̀tírɔ̀.
21 Obhó tí, ɨ pbànábí avɔ̀ ìndrʉ̌ tɔ̀ dhu náahʉ̀ nzá ìndrʉ̌ ɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà bhà Ɨ̀lǐlă Alafí ní ndɨ abádhí àbhʉ ongónà rɔ̀vɔ̀ Kàgàwà ɨ̀tɛ̀ fɨ̌yɔ̀ dhu ìndrʉ̌ tɔ̀.

2

Ɨnzá dhu àkă kɨrì tìtɔ̀ tɔ́ màlímó rʉ̌dhena dhu dhu
(Kas 20.29-30; 2Tì 3.1-9; Yud 3-16; Upf 2.14,15)

1 Angyí, tìtɔ̀ tɔ́ pbànábí nʉ́ʉnyà ì Pbàìsràyélí nzínzì ɔ̌. Ní ndɨ dhu bhɛ̌yi tí, tìtɔ̀ tɔ́ màlímó nʉ́ʉnyàya ì ʉ̀nyà nzínzìkʉ ɔ̌ átɔ̀. Ɨ alɛ níitsuya tìtɔ̀ tɔ́ nzɛ́rɛ dhu t'údheta-tɨdɔ̀ nà nzínzìkʉ ɔ̌ ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀, 'àdʉ̀ yà ì nʉwʉ̀ Ádrʉ̀ngbălɛ Yɛ̌sù nyʉ́ mà nɔ́dhɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi ní ndɨ, abádhí níidhaya Kàgàwà rɨ̌ tsɛ̌ya ɔ̀tdì kòmbómbí dhu ɨ̀tírɔ̀ dɔ̀yà.
2 Ábhɔ̌ alɛ nʉ́ʉngʉya abádhí-owù fɨyó nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ ɔ̌. Ndɨrɔ̀ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀, ka kowuya dhu ʉ̀nɔ̀ rɔ̌ nzɛ́rɛ Kàgàwà bhà obhóná otu nɨ̌.
3 Ndɨrɔ̀, atdídɔ̌ ì í ongyéngá-atdyú nóho 'àbà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, abádhí nóowuya nyʉ̌tra rɔ̌ ɨ̀tsɔ̌ ì ítsɔ̌ tìtɔ̀ tɔ́ ɔtɛ nɨ̌. Pbɛ́tʉ̀ rɔ̀pɛ̀ ndì mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà rɨ̌ abádhí-ànyă ɨ̀tdì, ndàdʉ̀ abádhí-tsè ɔ̀tdì ɔ̀ná ɨdhɔ rɨ̌'ì íkyɛ̀rɔ̌.

---

* **1:17 1.17** Ìsa 42.1; Màt 17.5; Mrk 9.7; Luk 9.35 † **1:19 1.19** Ɔzt 24.17; Luk 1.78; Upf 2.18; 22.16

4 Obhó tɨ́, Kàgàwà náabà nzá ɨzʉ kǎkà nzɛ́rɛnga nanzɨ̀ màlàyíká dɔ̌ màtɨ́*. Pbɛ́tʉ̀,
kǎwà abádhí ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónga nà kàzʉ ɔ̀. Kǎrɨ́ abádhí ɔ̀dɔ atdídɔ̌ ʉ̀tɨ̀ mbìì
ɨ́nɔ̌-yà-ba ɔ̌, ɨwà ka kusó àdrà-mbɨ̌ dɔ̌ rɔ́rɔ̀, ròngò àmbɛ ànyǎya ɨ̀tdɨ̀ ndɨ̀ ndaraya ɔ̀ná
ɨdhɔ ɔ̀dɔ̀ dɔ̌.
5 Kàgàwà náabà nzá ɨzʉ yà angyɨnǎ rɔ̀ nzɛ́rɛnga nanzɨ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ dɔ̌ màtɨ́ átɔ̀.
Pbɛ́tʉ̀, yà ndɨ̀ ndàbhʉ ɨdha ròtù, ràwìlɨ̌ nzɛ́rɛ alɛ tɔ́ yàrɨ́ adzɨ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, kǎdɔ̀ Nʉwà
mà ngbɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ ngʉ̌kpà alɛ mànà. Ndɨ Nʉwà nɨ'ɨ̀ yà obhónánga tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀
nʉnɔ́nà alɛ*.
6 Ndɨrɔ̀ Kàgàwà náatdɨ̀ Sɔ̀dɔmɔ̀ mà Gɔ̀mɔrà nà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ alɛ-ànyǎ, ndɔ̀tdɨ̀ tsɛ̌ya kàzʉ
nɨ̌*. Kǎnzɨ̀ ndɨ dhu ndɨ́nɨ̌ ɨ'ɨ tɨ́ atdí ɔ́fɔ̀ tɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ yà adzɨ ɔ̌ arɨ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ tɔ̀.
7 Pbɛ́tʉ̀ kɨ̌gʉ́ obhónángatálɛ, Lotì, yà atdídɔ̌ akó kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ alɛ tɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ-okú
dɔ̀ rɔ̀ alɛ.
8 Obhó tɨ́, wɔ̀ ndɨ obhónángatálɛ nóongónà àdɨ ɨ nzɛ́rɛ alɛ nzínzì ɔ̌, ndàmbɛ abádhí
rɔ̌nzɨna nzɛ́rɛ dhu àndà dɔ̌, ndàdʉ̀ àmbɛ abádhí rʉ̌nɔna nzɛ́rɛ dhu ɨ̀rɨ̀ dɔ̌ bìlɨ̌nganà.
Nɨ́ ndɨ dhu ongónà àdʉ̀ kà-afí ɨ̀nza atdídɔ̌.
9 Nɨ́ wɔ̀ dhu rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ràrɨ̌'ɨ ìnè ndɨ̀gʉ̌ yà ndɨ̀ ndózè dhu
ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ umvútá ɔ̌ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kà rɨ̌'ɨ ìnè ndɔ̀dɔ̀ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀
ndabhʉ̀ya tɨ́ ràbà àpbɛ̀ yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ ndɨ̀ ndɨ́ ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̌.
10 Ndɨrɔ̀, kɨ̌tdɨ̀ya ànyǎya atdídɔ̌ ròsè alɛ nɨ́ kǎkà ngbɔ̌ya rɨ̌ atdyúya òho nzɛ́rɛ dhu
ɔ̌ tɨ́ aróko, 'àdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga gàyà ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌ alɛ.
Kɔ̌kɔ̀ ɨ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ màlímó nɨ́ 'ɨ̀dzɨ̌ arɨ́ ɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ, 'ɔ̀yɔ̀ arɨ́ alɛ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ arɨ́ ɔdɔ ɔ̀nzɨ
ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nà arɨ́'ɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ ípìrɔ̌nga nà dhu-tsí nɨ̌ ɨ ɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ
rɔ̀ alɛ.
11 Yà abádhí nyʉ́ nʉ́dà ɔbɨ nɨ̌, 'àdʉ̀ ɨ'ɨ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà màlàyíká mà náarɨ́
nzɨ̌ abádhí ɔ̀bhʉ, 'àmbɛ dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ nɨ̌ nzɛ́rɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔ̀nzɨ̌.
12 Ɨ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ màlímó arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ àdhàdhɨ̀ ɨrɨ́ ɔ̌ ɨ̀zǎ arɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ɨ̀mbǎ ɨrɛ̀tá na dhu
bhɛ̌yi, 'àmbɛ dhu ʉ̀nɔ̀ dɔ̌ ɨnzá ɨ ʉ̀nɨ dhu nɨ̌ màtɨ́. Ɨrɨ́ ɔ̌ ɨ̀zǎ núpɛ̌ ka karɨ́ ràtsɨ ɨ̀zɛ̀mbè ɨ
álǎna àdà ɔ̀, kadʉ̀ ɔ̀kyɛ̀nà. Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, ɨ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ màlímó-tsè nɔ́ɔtdɨ́ya ndɨ̀ tsɛ̀kɛ̀
fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga nyʉ́-okú dɔ̀ rɔ̀ ɨ ɨrɨ́ ɔ̌ ɨ̀zǎ bhɛ̌yi.
13 Kàgàwà abhʉ̀ya abádhí ràbà àpbɛ̀ àdhàdhɨ̀ abádhí arɨ́ ngʉ̌kpà alɛ àbhʉ̌ ràbà
àpbɛ̀ fɔyá dhu bhɛ̌yi. Abádhí-ɨdhɛ̀ náarɨ́ ndɨ̀kǎ ɨ̀kǎ tɨ́ yà ngbɔ̌ya ɔ̀nǎ rɔ̀ ɨ ɨ́ atdyúna
òho nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ ɨ ɨ́ adyi-panga rɔ̀. Mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌ nyɨ̌ nyɨ́'ɨ atdíkpá abádhí mànà rɔ̀,
abádhí-ɨdhɛ̀ arɨ́ ndɨ̀kǎ ɨ̀kǎ tɨ́ nyʉ̌trǎ ɨ ɨ́ rɔ̀. Nɨ́ mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̌ abádhí rɨ̌'ɨ dhu náarádʉ̀ ɨ̀nzɛ
ɨ̀nzɛ̌ tɨ́ rʉ̀kʉ́, ndɨ dhu ràdʉ̀ nyɨ̀kʉ àbhʉ rɨ̀wʉ̀.
14 Abádhí-nyɨ̀kpó arɔ́nɛna alɛ nɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ ɨ ɨ́ nà vèbhálɛ kɛ̀lɛ̌, ndɨrɔ̀ abádhí
náarɨ́ nzɨ̌ 'ɨ̀ngyɛ̌ nzɛ́rɛnga t'ɔ́nzɨta nɨ̌. Abádhí náarɨ́ kǎkà ivíví a'uta nà alɛ nɨ́dha
ròtsù nzɛ́rɛnga t'ɔ́nzɨta ɔ̀. Abádhí ábhʉ ongyéngá ɔ̀nɛ ɨ ɨ́ dhu ràtdʉ̌ afíya atdídɔ̌. Ɨ
alɛ nɨ́ ɨwà Kàgàwà ófù alɛ!
15 Abádhí ʉ́bhà obhónga tɔ́ otu, 'àdʉ̀ òwu igi Bàlamà, Bèorì* t'ídhùnà núubhì ɔ̀ná
otu ɔ̌. Ndɨ Bàlamà azè dhu nɨ́ ndòngyè malɨ̀ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndɨ́ dhu-otù ɔ̌.
16 Nɨ́ Kàgàwà arʉ̀ kà dɔ̌ ndɨ kàbhà nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀: kǎbhʉ̀ kayinò, yà ɨ̀nzɨ̌ arɔ́tɛ
ɨ̀zǎ nyʉ́ rɔ̀tɛ̀ ìndrʉ̌ bhɛ̌yi kà tɔ̀, rɨsɔ̌ wɔ̀ kà rǎpàna ndɔ̀nzɨ ɨnzá nga nɔ̀fɔ̀ dhu.
17 Kɔ̌kɔ̀ ɨ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ màlímó rɨ̌'ɨ àdhàdhɨ̀ yà ɨ̀mbǎ ɨdha arɨ́'ɨ ɔ̀yà ɨdha-bhu bhɛ̌yi. Abádhí
rɨ̌'ɨ àdhàdhɨ̀ yà àpùpú rɔ̌pilina àpbù bhɛ̌yi. Kàgàwà ɔ́bhɔ̀lɔ̀ wà ngari abádhí tɔ̀ atdídɔ̌
ʉ́tɨ̀ mbìì ɨ́nɔ̀ ɔ̀.
18 Abádhí arɨ́ 'ɨ̀dzɨ̌ 'àmbɛ ɨ̀mbǎ tɨ̌ya nà ɔtɛ ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ ìndrʉ̌ tɔ̀ ɔrʉ́ tʉ̌ya nyʉ́ nà. Ndɨ
dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, abádhí arɨ́ yà ɨwà ɨ̀ nútù nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ rɔ̌ rɔ̀ alɛ nɨ́dha tɨya
ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ nadù tɨ́ tdɨ́tdɔ̌ 'àmbɛ yà ngbɔ̌ya rɨ̌ atdyúya òho nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ̀ dɔ̌.

---

* **2:4 2.4** Ɔpt 6.1-2; Yud 6 * **2:5 2.5** Ɔpt 6.1–7.24 * **2:6 2.6** Ɔpt 19.24-29 * **2:15 2.15** Ɔzt 22.4-35

19 Abádhí arɨ́ làká ɔ̀kɔ̀ ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ʼàtɨ, ɨ alɛ ràrɔ̌ko dɔ̀yá ìtɨ́rɔ̀, tàmànyà pbánɨ́ ì nyʉ́ ìtɨ́rɔ̀ nɨ́ ìndrʉ̌ àbhʉ̌ arɨ́ rìnza ì dhu tɔ́ ɨnɔ rɔ́rɔ̀. Obhó tɨ́, atdí dhu náapɛ́ ìndrʉ̌ àgyɛ, nɨ́ ndɨ alɛ nɨ́ wɔ̀ ndɨ ndì nágyɛ̀ dhu bhà ɨnɔ.

20 Obhó tɨ́, atdídhená alɛ nʉ́bhà wà yà adzɨ ɔ̌ nzɛ́rɛ dhu tʼɔ́nzɨta, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ì ʉ́nɨ fɨyɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ ndɨrɔ̀ Ɔ̀gʉ̀ba tɨ́ dhu-otù ɔ̌. Pbɛ́tʉ̀, abádhí apɛ́ ʼàdʉ̌ ɨ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀ tdɨ́tdɔ̌, ɨ dhu ràdʉ̀ ʼàgyɛ̀, nɨ́ abádhí tɔ́ ɔ́fɔ̀ rǎdʉ̀ ɨʼì nzɛ́rɛ nyʉ́ rɔ̀sè angyi abádhí arɨ́ʼì nà ɔ́fɔ̀ dɔ̀nǎ.

21 Abádhí ʉ́nɨ wà obhónánga tɔ́ otu, pbɛ́tʉ̀ abádhí ádʉ̀ yà fɨ̌yɔ̀ ka kavɔ̀ Kàgàwà bhà ìlɨ̌lǎ Ʊyátá nʉ́bhà ìnzɨ̌ ʼìfʉ. Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi kɨ̌ʼɨna rɔ̀, dhu akána ìnzɨ̌ abádhí rʉ̀nɨ ndɨ obhónánga tɔ́ otu.

22 Wɔ̀ ndɨ abádhí tɔ́ ɔ́fɔ̀ nákɔ wà ndì kǎkà mbàyì ɔ̌ ka kɔ̀vɔ̀ dhu nà kpangba. Ɨ mbàyì rǎtɨna: «Ìtsɛ̌ nádu wà ndì, ndɔ̀nyʉ̀ yà ndì ndàdyɔ ɔ̀nà rɔ̀ dhu tdɨ́tdɔ̌*.» Ndɨrɔ̀: «Ɨwà ndɨ nùʼo mbɛ̌yi àdʉ̀-ɨ́yà-ba nángbɔ̌ wà ndì tdɨ́tdɔ̌, ndàmbɛ ndàhà dɔ̌ ɔtdɔ ɔ̌.»

3

Ìngo Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù nɨ́ingoya dhu

(Ìsa 51.6; 65.17; Màt 24.37-38; Luk 21.34-36; 1Tɛ̀ 5.1-10; 2Tɛ̀ 1.7-10; Yud 17-19; Upf 20.11; 21.1)

1 Yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀ ɔdhɨ́dʉ̌, yàrɨ́ nɨ́ ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ bhàrʉwà yà ma màndɨ̌ fʉ̌kʉ̀. Kɔ̌kɔ̀ ɔyɔ ma màndɨ̌ fʉ̌kʉ̀ bhàrʉwà ɔ̌, ma mózè misè fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ ɨwà nyɨ̌ nyʉ́nɨ dhu, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nabhʉ̀ tɨ́ nyɨ̌rɛ̀ ɨ dhu tdɨ́tdɔ̌ àkǎkǎ dhu bhɛ̌yi.

2 Ma mòzè nyɨ̌rɛ̀ yà angyangyɨ ìlɨ̌lǎ pbànábí nʉ́ʉnɔ ɔtɛ mà, Ádrʉ̀ngbǎlɛ, Ɔ̀gʉ̀ba Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà Ʊyátá, yà kàbhà uvitatálɛ núudhè fʉ̌kʉ̀ mànà.

3 Ròsè kɔ́rɔ́ dhu dɔ̀nǎ, nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu nɨ́, kàrɨ́ ɨdhɔ, yà yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndàpà ndɔ̀dì ndì ɔ̀yá ɔ̌ rɨ́ʼì alɛ ràrɨ̌ afíya òzè dhu bhɛ̌yi tɨ́ ì nózè ʼòkò alɛ. Abádhí nóowuna nyʉ̌gbɔ rɔ̌,

4 ʼàmbɛ àtìnà dɔ̌: «Yɛ̌sù akɔ̀ làká ndàtɨ, ìngo ndì ràrɨ̌ ìngo! Nɨ́ kòmbí kà rɨ̌ʼì ngbɔrɔ́? Obhó tɨ́, rɔ̀pɛ̀ ndì yà àlɛ̌ tʼábhúna nʉ́ʉvɛ̀na rɔ̀*, kɔ́rɔ́ dhu náarɨ́ʼì ìnè àdhàdhì yà Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀na yà adzɨ rɔ̀ ì ɨʼì dhu bhɛ̌yi tɨ́!»

5 Wɔ̀ dhu ʉ̀nɔ ì ɨ́ rɔ̀, abádhí ɔ̀nǎ rɔ̀ arana àdzo rɔ̌ dhu nɨ́: mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà rabhɔ̀lɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà mà yà adzɨ mànà ɔ̀tɛ̌na nɨ̌, ndɨrɔ̀ kà rabhɔ̀lɔ̀ yà adzɨ ràhʉ ɨdha ɔ̀ rɔ̀, ndàdʉ̀ adzɨ-kpa mà-ɔ̌nga nʉ́ndɔ̀ ɨdha mànà.

6 Ndɨrɔ̀ ndɨ ɔtɛ-ɔbì nɨ̌ tɨ́, yà angyi ɨʼì adzɨ nɨnza nɨ́ ɔ̀tɔ̀tù, rùpìlɨ̌ ndì ɨdha*.

7 Nɨ́, wɔ̀ ndɨ ɔtɛ-ɔbì nɨ̌ tɨ́, Kàgàwà ʉ́lɨ wà yà kòmbí rɨ́ʼì ɔ̀rʉ̀-akpà mà adzɨ mànà tsɛ̌na tɨ́, ndɨ́nɨ̌ ndì ndʉbìya tɨ́ kàzʉ ɔ̀. Kǎrɨ́ abádhí ɔ̀dɔ wɔ̀ ndɨ ìndrʉ̌-ànyǎ ndì ndʉnɔya, ndàdʉ̀ nzɛ́rɛngatálɛ-tsè ɔ̀tdì ɔ̀ná ɨdhɔ tɔ̀.

8 Pbɛ́tʉ̀, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀ ɔdhɨ́dʉ̌, atdí dhu rɨ̌ʼì ìnè yà ɨnzá àkǎ ndàdzo ʉ̀kʉnǎ rɔ̀. Ndɨ dhu nɨ́: Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌, atdí ɨdhɔ rɨ̌ʼì àdhàdhì atdí lʉfʉ̀ atɔ bhɛ̌yi, ndɨrɔ̀ atdí lʉfʉ̀ atɔ rɨ̌ʼì àdhàdhì atdí ɨdhɔ bhɛ̌yi*.

9 Ádrʉ̀ngbǎlɛ nádzo nzá yà ndì ndakɔ̀ pbìndà làká nábhʉ̌ ndì ndɨ́ ràkǎ dhu rɔ̌ rɔ̀, àdhàdhì yà atdídhená alɛ náarɨ́rɛ̀na dhu bhɛ̌yi. Obhó tɨ́, kǎrɨ́ dzìkʉ ɔ̀ndù, ɨnzá ndì ndózè atdí alɛ mà ràwɨ̌, pbɛ́tʉ̀ ndì ndózè kɔ́rɔ́ alɛ rʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì ʼʉ̀bhà fɨ̌yɔ́ nzɛ́rɛnga nɨ́dhunɨ̌.

10 Ádrʉ̀ngbǎlɛ bhà ɨdhɔ nɨ́ɨsɨ́ya àdhàdhì ogbotálɛ rɨ̌rà ɔ̀ná ɨdhɔ náarɨ́ ìsɨ̌ ɨnzá ka kʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀ dhu bhɛ̌yi. Ndɨ nɨ́nganɨ́, ɔ̀rʉ̀-akpà náawíya gìrìtɨ̌na rʉ̌va rɔ́rɔ̀. Ndɨrɔ̀, yà

---

* **2:22 2.22** Mbà 26.11 * **3:4 3.4** Ábhɔ̌ alɛ rɨ̌rɛ̀na dhu nɨ́, «Àlɛ̌ tʼábhúna» tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ alɛ ràrɨ̌ kǎkà wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ naʼu alɛ. * **3:6 3.6** Ɔpt 1.6-9; 7.11-23 * **3:8 3.8** Zàb 90.4

Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí, yà ɨnga àwʉ̀ arɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀-rɔ̌ dhu-tsí, nɨ́ɨdhɔya ɨ̀ kɔ́rɔ́ kàzʉ-fɔ́. Yà adzɨ, ɔ̀ná arɨ́'ɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí mànà núuwíya kɔ́rɔ́ átɔ̀.

11 Nɨ́rɔ̀, wɔ̀ dhu bhɛ̌yi kɔ́rɔ́ dhu nɨ́ɨnzaya ɨ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò ɨ̀lɨ̌lǎ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌, nyǎdʉ̀ afíkʉ àpba kɔ̌zè dhu ɔ̀nzɨ nyɨ̌ nyɨ́ dhu rɔ̌.

12 Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò ndɨ dhu bhɛ̌yi yà Kàgàwà bhà ɨdhɔ ɔ̀dɔ nyɨ̌ nyɨ́ atdyúkʉ nyʉ́ nà ràkǎ tsàkàtsàkà ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Ndɨ ɨdhɔ ɔ̌, Kàgàwà ʉbɨ̀ya ɔ̀rʉ̀-akpà kàzʉ nɨ̌, yà ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌ arɨ́ ɨnga àwù dhu ràdʉ̀ 'ɨ̀dhɔ̀ ndɨ kàzʉ bhà igbétá nɨ̌.

13 Àdhàdhɨ̀ yà Kàgàwà akɔ̀ làká-bvʉ rɔ̌, àlɛ̌ kɔ́dɔna dhu nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà-ɔwʉ́tá mà, adzɨ-ɔwʉ́tá mànà rʉ̌vò dhu. Ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà-ɔwʉ́tá mà adzɨ-ɔwʉ́tá mànà ɔ̌ róko alɛ rɔ̌ngo ɔ̀nzɨ̀nà dhu nɨ́ obhónánga tɔ́ dhu kɛ̀lɛ̌.

14 Yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀ ɔdhɨ́dʉ̌, wɔ̀ ndɨ ɨdhɔ ɔ̀dɔ nyɨ̌ nyɨ́ ɔ̀nanǎ, nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌kò màrʉ̀ngà ɔ̌ Kàgàwà nà. Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̀nzɨ̀ ɔbɨ nyɔ̌kò ɨ̀lǎ nyɨ̌ nyɨ̀lǎ kà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ́rɔ̀, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ nzɛ́rɛ dhu tɨ́ ka kádʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà atdí dhu mà rɨ̌'ɨ̀ nyʉkʉtsì rɔ́rɔ̀.

15 Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu nɨ́, yà àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ rǎdɨ ɨ̀nzɨ̌ ndàmbɛ ɨ̀ngo dɔ̌ dhu ràrɨ̌ ndɨ otu nʉ̀bhà fʉ̀kʉ́ ndínɨ̌ nyɨ̌ nyʉgʉ̀ tɨ́. Ndɨ dhu rɨ̌'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ yà àlɛ̌ t'ádɔ̀nà ndɨrɔ̀ àlɛ̌ t'ɔ́dhɨ̀nà Pɔlɔ̀ ándɨ̌ fʉ̌kʉ̀ yà Kàgàwà ábhʉ fɨ̌ndà dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta-bvʉ rɔ̌ dhu bhɛ̌yi.

16 Kɔ́rɔ́ pbɨ̀ndà bhàrʉwà ùndɨ̌ ndɨ̀ ndɨ́ rɔ̀, kǎrɨ́ ɔ̀tɛ ɨ dhu dɔ̌. Pbɛ́tʉ̀ ɨ bhàrʉwà ɔ̀, ngʉ̌kpà dhu rɨ̌ alɛ-dɔ àlʉ̌ dhu náarɨ́'ɨ̀ ɔbɨ tɨ́. Nɨ́ kǎkà ɨnzá nga nʉ́nɨ, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ ɔ̀'ɔ̀ afíya ɔ̀nǎ rɔ̀ alɛ, náarádʉ̀ ɨ dhu-tɨ̀ ʉ̀lɛ ávàya dɔ̀, àdhàdhɨ̀ ɨ̀ arɨ́ ɨ̀lɨ̌lǎ Andítá ɔ̀ ngʉ̌kpà dhu-tɨ̀ ʉ̀lɛ̌ dhu bhɛ̌yi. Wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ɨ̀ ɨ́ dhu ɔ̀nzɨ rɔ̀, abádhí arɨ́ 'ɨ̀nzǎ ɨ̀tɨ́rɔ̀.

17 Nɨ́rɔ̀ nyɨ̌, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀ ɔdhɨ́dʉ̌, kɔ̀nɨ̌ ma mɔ̀vɔ̀ wà dhu angyangyɨ fʉ̌kʉ̀. Nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌dɔ̀ nyɨ̌ mbɛ̌yi, akyɛ nyɨ̌ nyowuna kɔ̌kɔ̀ nzɛ́rɛ alɛ tɔ́ nzɛ́rɛnga àbhʉ rùwɨ̌ nyɨ̌, ɨ̀nzɨ̌ nyǎdʉ̀ ìko pótsɔ́ fʉ̀kʉ́ a'uta ɔ̌ nɨ̌.

18 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ nyàkǎ nyǎmbɛ ɔ̀'ɔ̀ dɔ̌ ídzìnga ɔ̌, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ, Ɔ̌gʉ̀ba Yɛ̌sù Krístɔ̀ ʉ̀nɨ̌ nyɨ̌ nyɨ́ mbɛ̌yi nyʉ́ dhu mànà dhu ɔ̌. Ilèta àkǎ àlɛ̌ ràbhʉ kà tɔ̀ rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ kòmbí, ndɨrɔ̀ dhòdhódhónganà! Àmɨ̀nà.

Yùwanì
andí wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ nɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ bhàrʉwà yà Yěsù bhà uvitatálɛ Yùwanì núundí ɨ̀bhʉ bhàrʉwà nzínzì ɔ̌. Kǔndí abádhí mbɛ̀mbɛ̀ àrʉ̀gyètdí kumì atɔ nʉ́dà Yěsù ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀. Kǎndí yà ɔvɔ̀na arɨ́'ì dɔ̀ná Yěsù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ mà átɔ̀. Ndɨrɔ̀ ka kɨrɛ̀ nga kà randí ndɨ Upfòta tɔ́ bhǔkù.

Yà wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ bhàrʉwà nɔ́fɔ̀ ndì Kàgàwà bhà Ɔtɛ ʉ̀nɔ ka kɨ́ ìndrǔ tɔ̀ dhu nà. Yùwanì náandí ka Àziyǎ-Ngba tɔ́ pbìrì, yà Tùrùkiyà tɨ́ ka karɨ́ àtɨna kòmbí ɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀. Ɨ pbàkrɨ́stɔ̀ nɨ́ɨrɨ nzá ɨ̀ nzínzìya ɔ̌ ndɨ màkʉ̌rʉ̀ àlʉ̌ dɔ̀ya tɨ́ dhu dɔ̌. Nɨ́ atdídhená alɛ núuvò fɨ̃yɔ́ kànɨsà ɔ̀ rɔ̀ 'òwù. Ngʉ̌kpà alɛ náadʉ̀ òngo tɨ̀tɔ̀ tɔ́ màlímó tɨ́, 'àmbɛ pbàkrɨ́stɔ̀ àbhʉ dɔ̌ tsìya ràva ɨ̀ nzínzìya ɔ̌. Ɨ màlímó nóowúnà 'ùvo rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ 'à'ù Yěsù Krɨ́stɔ̀ angò ìndrǔ tɨ́ dhu. Ndɨrɔ̀, abádhí nóowúnà 'ùvo rɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ 'ɔ̀zʉ̀ ka Kàgàwà t'Ídhùnà tɨ́ (2.22; 4.2-3; 5.10). Abádhí náagò nzɛ́rɛngatálɛ tɨ́ ɨ̀ ɨ́'ì dhu (1.8; 3.7-10), ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ àzè nɨ́tɛ̀ fɨ̃yɔ̀ nzínzìya ɔ̌ (2.9-11; 3.14-15; 4.20-21).

Yùwanì azè ndɔ̀vɔ̀ ɨ̀bhʉ dhu pbɨ̀ndà bhàrʉwà ɔ̀: kǎzè ndàbhʉ pbàkrɨ́stɔ̀ mà nzínzì ɔ̌ rɨ́'ì Kàgàwà Àba mànà ɨrɨta ràbà ɔbɨ. Ndɨrɔ̀ kǎzè pbàkrɨ́stɔ̀ nzínzì ɔ̌ rɨ́'ì tsí ràbà ka átɔ̀. Kǎzè átɔ̀ dhu nɨ́, ndàbhʉ sedzà pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ ròkò yà Yěsù Krɨ́stɔ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nyʉ́ nala, 'àdʉ̀ kà rʉ̌nɔna dhu nyʉ́ nɨ́rɨ alɛ rǔdhěna fɨ̃yɔ̀ dhu ɨ̀fʉ̌ ɨ̀ ɨ́ rɔ́ tɨ́.

Bhàrʉwà-nyɨtɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1.4).
- Awáwʉ̀ mà ɨ́nɔ̀ mànà (1.5–2.29).
- Kàgàwà bhà inzo mà pfɔ̀mvɔ Sìtanì bhà-tsí mànà nzínzì-ɔ̌nga nútu dhu (3.1-24).
- Obhóná pbànábí mà tɨ̀tɔ̀ tɔ́ pbànábí mànà (4.1-6).
- Ìndrǔ àkǎ 'ozè ɨ̀ òzè tɨ́ nzínzìya ɔ̌, Kàgàwà ózè ɨ̀ atdídɔ̌ nɨ́dhunɨ̌ (4.7-21).
- Mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ a'uta (5.1-21).

Ípìrɔ̌nga tɔ́ Ɔtɛ
(Yùw 1.1-14; 1Yù 5.11-13)

1 Ma mɨ́ yà dhu nándɨ̌ fʉ̌kʉ̀, Ípìrɔ̌nga tɔ́ Ɔtɛ-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ Ɔtɛ nɨ́ɨ'ɨ ìnè kɔ́rɔ́ dhu-tsí rɨ̌ 'ɔ̀pɛ̀ rɔ̀. Ndɨ Ɔtɛ mǎ mɨrɨ ngʉ̌kpà ɔdhídu uvitatálɛ mànà, mǎdʉ̀ àlanà nyɨ̀kpɔ́ka nyʉ́ nɨ̌. Ndɨrɔ̀ mǎ mandà ka, mǎdʉ̀ ngbɔ̌na ʉ̀lʉ ɔtsʉ́ka nyʉ́ nɨ̌.

2 Obhó tɨ́, ndɨ Ípìrɔ̌nga náavì ndì ìndrǔ tɔ̀, mǎdʉ̀ àlanà. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, mǎ nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì, ndɨrɔ̀ mǎ mɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ Ípìrɔ̌nga, yà Àba Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ ɨ'ɨ̀ ɔ̀vɔ fʉ̌kʉ̀. Ndɨ Ípìrɔ̌nga nɨ́ ndɨ yà ndì nɨtɛ̀ fǎkà.

3 Nɨ́ wɔ̀ mǎ mala, mǎdʉ̀ ɨ̀rɨ̀nà dhu ɔ̀vɔ mǎ mɨ́ átɔ̀ fʉ̌kʉ̀, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kungbò tɨ́ àlɛ̌ atdíkpá nyɨ̌ mànà. Wɔ̀ ndɨ àlɛ̌ tɔ́ ungbòta rɨ̌ àlɛ̌ àbhʉ̌ àlɛ̌ rɨ̀'ɨ atdíkpá Àba Kàgàwà mà Idhùnà Yěsù Krɨ́stɔ̀ mànà.

4 Nɨ́, mǎ mɨ́ wɔ̀ dhu àndɨ̌ fʉ̌kʉ̀ ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ tɔ́ dhɛ̀dhɛ náaká tɨ́ bhǔnà ɔ̌.

Kàgàwà nɨ́ Awáwʉ̀ dhu
(Zàb 32.1-5; Mbà 28.13; Ɛ̀fɛ 5.8-14; Tit 2.14)

5 Kànɨ̌ yà Yěsù Krɨ́stɔ̀-tsʉ̌ mǎ mɨrɨ dhu. Ndɨ dhu nɨ́ ndɨ yà mǎ mɔ́vɔna fʉ̌kʉ̀. Kǎtɨ: «Kàgàwà nɨ́ awáwʉ̀. Nɨ́ ɨ́nɔ̀ arɨ́'ì mbǎ akɛkpá màtɨ́ kà-nyʉtsì.»

6 Àlɛ̌ kapɛ́ àtɨna ɨwà àlɛ̌ rùngbò àlɛ̌ Kàgàwà mànà, àlɛ̌ ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ìnè ɨ́nɔ̀ ɔ̌ àlɛ̌ kúbhi rɔ́, nɨ́ àlɛ̌ nɨ́ tɨ̀tɔ̀tálɛ, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kɔ́nzɨna dhu nɨ́ nzɨ̌ obhónga.

7 Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kapɛ́ àmbɛ ùbhi dɔ̌ awáwʉ̀ ɔ̌, àdhàdhì Kàgàwà narí awáwʉ̀ ɔ̌ arádi alɛ dhu bhɛ̌yi, ní àlɛ̌ kùngbò wà àlɛ̌ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌. Ndirɔ̀ ndi Kàgàwà t'Ídhùnà, Yɛ̌sù-azù nú'o wà àlɛ̌ kɔ́rɔ́ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̌ rɔ̀, àlɛ̌ rìlǎ Kàgàwà-nyìkpɔ́ ɔ̌.

8 Àlɛ̌ kapɛ́ àtina ìmbǎ àlɛ̌ ràrǐ'ì nzɛ́rɛnga nà, ní àlɛ̌ kʉ̀trǎ wà àlɛ̌ àlɛ̌tírɔ̀, ndirɔ̀ obhónga rǐ'ì mbǎ àlɛ̌-nyʉtsì.

9 Àlɛ̌ kapɛ́ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀vɔ kpangba Kàgàwà-ɔ̀nzǐ, ní kà rǎdʉ̀ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga nʉ́bà, ndàdʉ̀ àlɛ̌ ù'o àlɛ̌ rìlǎ nyìkpɔ́na ɔ̌. Obhó tí, àbadhi ní yà ndì ndʉ̀nɔ̀ dhu nífʉ̌ arí alɛ, ndirɔ̀ ka ní Obhónángatálɛ.

10 Àlɛ̌ kapɛ́ àtina inzá àlɛ̌ rɔ̀nzì nzɛ́rɛnga, ní àlɛ̌ kɔ̀zʉ̀ wà Kàgàwà tìtɔ̀-ba tí, ndirɔ̀ kàbhà ɔtɛ rǐ'ì ìmbǎ àlɛ̌-afí ɔ̀.

2

Yɛ̌sù ní ndi àlɛ̌ dɔ̌ arí ndùgye àvʉ̀kǎ dhu
(Yùw 13.34-35; 14.21-24; 15.12-14)

1 Pbànǐnzó, ma màndǐ yà dhu fʉ̌kʉ̀ ìnzǐ nyǐ nyɔnzi tí nzɛ́rɛnga. Pbɛ́tʉ̀, atdí alɛ mà náapɛ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzi, ní àlɛ̌ kí'ì ìnè àlɛ̌ dɔ̌ rí ndùgye àvʉ̀kǎ nà, Àba Kàgàwà-ti'ɔ̀. Ndi alɛ ní Yɛ̌sù Krístɔ̀, Obhónángatálɛ.

2 Ndirɔ̀, àbadhi abhʉ̀ ndì ndìtírɔ̀, ndɔ̀vɛ̀ pɛrɛ̀ tí, ndínǐ Kàgàwà ʉbà tí àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga. Kǎvɛ̀ nzá àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀ tí, pbɛ́tʉ̀ kǎvɛ̀ yà adzi ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ tɔ́ nzɛ́rɛnga-okú dɔ̀ rɔ̀ átɔ̀.

3 Àlɛ̌ kapɛ́ Kàgàwà bhà Ʉyátá nífʉ̌, ní àlɛ̌ kʉ̀ni wà Kàgàwà.

4 Atdí alɛ náapɛ́ àtina: «Iwà ma mʉ́ni Kàgàwà», pbɛ́tʉ̀ ìnzǐ ndàdʉ̀ kàbhà Ʉyátá nífʉ, ní ndi alɛ ní tìtɔ̀-ba. Ndirɔ̀ obhónga rǐ'ì mbǎ kà-nyʉtsì.

5 Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɔ́dɔ arí mbɛ̌yi afína ɔ̀ alɛ ní ndi Kàgàwà nózè àkǎkǎ dhu bhɛ̌yi alɛ. Wɔ̀rí ní ndi àlɛ̌ kádʉ̀ Kàgàwà mànà àlɛ̌ kùngbò àlɛ̌ dhu ʉ̀ni rɔ̀ná dhu.

6 Ndi alɛ náapɛ́ àtina iwà ì rúngbò ì Kàgàwà nà, ní ndi alɛ àkǎ ndùbhi yà Yɛ̌sù ubhì dhu bhɛ̌yi.

Ʉyátá ɔwʉ́tá
(Màt 6.24; Rɔm 12.2; Yàk 4.4)

7 Ɔdhídǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyǐ rɔ̀, yà ma mándǐna fʉ̌kʉ̀ ʉyátá ní nzǐ ʉyátá-ɔwʉ́tá. Pbɛ́tʉ̀, ma mándǐna fʉ̌kʉ̀ dhu ní ʉyátá-ayí. Ka ní yà dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ nyǐ nyabà, ndirɔ̀ yà iwà nyǐ nyiri Kàgàwà bhà ɔtɛ.

8 Ngǎtsi otu ɔ̌, yà ma mándǐna ʉyátá rǐ'ì àdhàdhì ʉyátá-ɔwʉ́tá bhɛ̌yi. Ndi ʉyátá tɔ́ obhónga návi ndì Yɛ̌sù Krístɔ̀-nyʉtsì, ndirɔ̀ nyʉkʉtsì màtí átɔ̀. Obhó tí, kòmbí ínɔ̀ rǐ'ì ʉ̀da ndì ndʉ́da rɔ́, awáwʉ̀ nyʉ́ ràdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀ ndàwʉ̀ nga.

9 Atdí alɛ náapɛ́ ndàti awáwʉ̀ ɔ̌ ndì ndí'ì dhu tí, pbɛ́tʉ̀ ndàdʉ̀ ì'ì ìnè ɔdhìnà ndì ndɔ́ndrɔ̀ rɔ́, ní ndi alɛ rǐ'ì ìnè ínɔ̀ ɔ̌ kòmbí màtí.

10 Ɔdhìnà nòzè alɛ rǐ'ì awáwʉ̀ ɔ̌, ndirɔ̀ ìndrǔ àbhʉ̌ rí ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀ dhu rǐ'ì ìmbǎ kà-nyʉtsì.

11 Pbɛ́tʉ̀, ɔdhìnà nɔ̀ndrɔ̀ alɛ rǐ'ì ínɔ̀ ɔ̌. Kǎrúbhi ínɔ̀ ɔ̌, ndirɔ̀ kʉ̀ni nzá àdhà màtí ndì ndárà dhu, ínɔ̀ ìti kà-nyǐnga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

12 Pbànǐnzó, ma mí dhu àndǐ fʉ̌kʉ̀, Kàgàwà ʉ́bà wà fʉ̀kʉ́ nzɛ́rɛnga Yɛ̌sù-ɔvɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀ nídhunǐ.

13 Abádǔ, ma mí dhu àndǐ fʉ̌kʉ̀, iwà nyǐ nyʉ́ni yà ìnè i'ì dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí rǐ 'ɔ̀pɛ̀ rɔ̀ alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Zàdhǎ, ma mí dhu àndǐ fʉ̌kʉ̀, iwà nyǐ nyɔ́nzi wɔ̀ Nzɛ́rɛ-alɛ-akpà lɛ̀mà nídhunǐ.

14 Pbànǐnzó, ma mí dhu àndǐ fʉ̌kʉ̀, iwà nyǐ nyʉ́ni Àba Kàgàwà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Abádǔ, ma mí dhu àndǐ fʉ̌kʉ̀, iwà nyǐ nyʉ́ni yà ìnè i'ì dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu rǐ 'ɔ̀pɛ̀

rɔ̀ alɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Zàdhǎ, ma mɨ́ dhu àndǐ fʉ̌kʉ̀, ɔbɨ nà nyɨ̌ nyɨ́'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀: Kàgàwà bhà ɔtɛ rǐ'ì afíkʉ ɔ̀, nyǎdʉ̀ Nzɛ́rɛ-alɛ-akpà lɛ̀mà nɔ́nzì.

15 Nɨ́rɔ̀, àpɛ́ nyòzè yà adzɨ, ndɨrɔ̀ àpɛ́ nyòzè kà ɔ̌ rɨ́'ì dhu-tsí. Ndɨ alɛ náapɛ́ yà adzɨ òzè, nɨ́ ndɨ alɛ nózè nzá Àba Kàgàwà.

16 Obhó tɨ́, yà adzɨ ɔ̌ rɨ́'ì kɔ́rɔ́ dhu-tsí núvò nzá Àba Kàgàwà bhà rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɨ dhu-tsí núvò yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀. Ɨ dhu-tsí nɨ́, alɛ-ngbɔ̀ òzè dhu-atdyú òho ka kɨ́ atdídɔ̌ dhu, àlǎ ka kàla dhu-atdyú òho ka kɨ́ kabà dhu, ndɨrɔ̀ ongyéngá-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kɨ́ alɛ ɔ̀yɔ̀ dhu.

17 Yà adzɨ mà, ɔ̀ná kɔ́rɔ́ dhu-tsí yà ìndrǔ arɨ́ atdyúya òho mànà rʉ̌da ʉ̀da. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà ózè dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ náarádɨ dhòdhódhónganà.

Nyɔ̀dɔ nyɨ̌ Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ rɔ̌ rɔ̀
(Yùw 1.12-13; 16.13-15; Rɔm 8.14-19; 1Yù 4.1-6; 5.18)

18 Pbànɨ̌nzó, yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ ndɔ̀dɨ ɔ̀ná ɨdhɔ níndù wà ndɨ̀. Nyɨ̌ nyɨrɨ wà dhu, Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ ràrɨ̌'ì ɨrà ndɨ ndɨ́rà rɔ́. Nɨ́ kɔ̀nɨ̌ Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ nʉ́nyà wà ɨ abhɔ nyʉ́ kòmbí. Nɨ́ àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu, kàrɨ́ ɨdhɔ ràrɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ nyʉ́ rɨ̌ ndɔ̀dɨ ɔ̀yá ɨdhɔ.

19 Kɔ̌kɔ̀ ɨ alɛ núvò àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ rɔ̀ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ abádhí nɨ́'ì nzɨ̌ àlɛ̌ t'ɔ́dhɨ́na nyʉ́. Obhó tɨ́, abádhí nɨ́'ìyana gukyè àlɛ̌ t'ɔ́dhɨ́na nyʉ́ tɨ́, nɨ́ abádhí ókòyana atdíkpá àlɛ̌ mànà. Abádhí ʉ́bhà àlɛ̌, ndɨ́nɨ̌ dhu nɨtɛ̀ tɨ́ kpangba ɨnzɨ̌ ràrɨ̌ ɨ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌ alɛ.

20 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, nyɨ̌ nyábà wà Krɨ́stɔ̀ ábhʉ fʉ̌kʉ̀ Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí. Nɨ́ nyɨ̌ kɔ́rɔ́, nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà obhónga.

21 Ma màndǐ nzá dhu fʉ̌kʉ̀ ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ obhónga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀ ma màndǐ dhu fʉ̌kʉ̀, ɨwà nyɨ̌ nyʉ́nɨ obhónga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyʉ̀nɨ wà dhu, ɨnzɨ̌ tɨ̀tɔ̀ tɔ́ atdí dhu mà ràrǎdʉ̀ àhʉ obhónga ɔ̀ rɔ̀.

22 Tɨ̀tɔ̀-ba nɨ́ àdhɨ? Tɨ̀tɔ̀-ba nɨ́ yà Yěsù àgò arɨ́ ndàtɨ̀ ɨnzɨ̌ nɨ́ Krɨ́stɔ̀ tɨ́ alɛ. Kɔ̀nɨ̌ ndɨ alɛ nɨ́ ndɨ Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ. Kǎrɨ́ Àba Kàgàwà mà, Idhùnà Yěsù mànà nágò.

23 Obhó tɨ́, Kàgàwà t'Ídhùnà nása rɨ́ ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà, násà wà Àba Kàgàwà átɔ̀. Ndɨrɔ̀, ndɨ Kàgàwà t'Ídhùnà nà'ù alɛ, ná'ù wà Àba Kàgàwà átɔ̀.

24 Nɨ́rɔ̀, yà dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ nyɨrɨ ɔtɛ nákǎ ndàdɨ afíkʉ ɔ̀. Wɔ̀ ndɨ dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ nyɨ̌ nyɨrɨ ɔtɛ náapɛ́ àdɨ afíkʉ ɔ̀, nɨ́ nyɨ̌ átɔ̀ nyɨ̌ nyóko òko Àba Kàgàwà mà, Idhùnà Yěsù mànà ɔ̀.

25 Ndɨrɔ̀, kànɨ̌ àlɛ̌ tɔ̀ Krɨ́stɔ̀ akɔ̀ làká: ndɨ làká nɨ́ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga.

26 Ma màndǐ wɔ̀ dhu fʉ̌kʉ̀ kɔ̌kɔ̀ nyɨ̌ nózè 'ʉ̀trǎ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀.

27 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌, yà Krɨ́stɔ̀ ɨrá nyɨ̌ nɨ̌ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌'ì ìnè ʉ̀kʉ̀. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́'ì mbǎ ùdhě tɨ́ ka kɨ́ dhu ùdhě fʉ̌kʉ̀ dhu-atdyú nà. Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí arɨ́ kɔ́rɔ́ dhu ùdhě fʉ̌kʉ̀. Nɨ́ wɔ̀ kǎrúdhěna fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́ obhó dhu, ɨnzɨ̌ nɨ́ tɨ̀tɔ̀. Nɨ́, dhu àkǎ nyǒkò Krɨ́stɔ̀ mànà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ rɔ́rɔ̀, àdhàdhɨ Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí núdhe ka fʉ̌kʉ̀ dhu bhěyi.

28 Nɨ́ kòmbí pbànɨ̌nzó, dhu àkǎ nyǒkò Krɨ́stɔ̀ mànà nyɨ̌ nyúngbò nyɨ̌ rɔ́rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Kà rɨ̌tsi ìngo nínganí, àlɛ̌ kɨ'ɨya tɨ́ mànzì nà, ndɨrɔ̀ ɨnzɨ̌ àlɛ̌-nyì adʉ̀ya tɨ́ ɨ̀wʉ Kɔ̌nzì-tsʉ ɔ̌.

29 Nyɨ̌ nyapɛ́ dhu ʉ̀nɨ̌ Krɨ́stɔ̀ ràrɨ̌ obhónángatálɛ, nɨ́ nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌nɨ dhu nɨ́, obhónánga ɔ̀nzɨ arɨ́ ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ mà nɨ́ ràrɨ̌ Kàgàwà bhà ɨngba.

3

Kàgàwà bhà inzo

1 Ìgyò! Nyàndà pɛ́ ɨngbà dhu bvʉ̀tɨ́ àzè nɨ̌ màtɨ́ Àba Kàgàwà náazè àlɛ̌ dhu. Kàrɨ̌ àlɛ̌ ànzi pbɨndà inzo tɨ́. Nɨ́ àlɛ̌ nɨ́ obhó tɨ́, kà bhà inzo. Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, yàrɨ́ adzɨ nʉ́nɨ nzá àlɛ̌, ɨnzá kʉ̌nɨ Kàgàwà nɨ́dhunɨ̌.

2 Ɔdhídǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyǐ rɔ̀, kòmbí àlɛ̌ ní Kàgàwà bhà inzo. Ndɨrɔ̀ olùnǎ
rɔ̀ àlɛ̌ kɨ'ɨya tí dhu nápɛ̀ nzá ndàvǐ kpangba. Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kʉ̀nɨ dhu ní, Krístɔ̀ rǐtsi ìngo
nínganí, àlɛ̌ kʉlɨya àlɛ̌ kà bhěyi, àlɛ̌ kalaya ka yà ka nyʉ́ arí'ì dhu bhěyi nídhunǐ.
3 Ní, Krístɔ̀ ndì ndalaya dhu nà'ù alɛ, nákǎ ndù'o ndì ndìtírɔ̀ ndìlǎ Kàgàwà-nyìkpɔ́
ɔ̌, àdhàdhì Krístɔ̀ ílǎ kà-nyìkpɔ́ ɔ̌ dhu bhěyi.
4 Ìndrǔ náapɛ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ, ní ndɨ alɛ nífʉ nzá Kàgàwà bhà Ʊyátá. Obhó tí,
nzɛ́rɛnga ní ìnzǐ ka kí Kàgàwà bhà Ʊyátá nífʉ̌ dhu.
5 Ní nyǐ nyʉ̀nɨ wà dhu, Yěsù Krístɔ̀ rɨra ndínǐ ndì ndu'o tí ìndrǔ tɔ́ nzɛ́rɛnga. Ndɨrɔ̀,
kà-nyʉtsì nzɛ́rɛnga rǐ'ì mbǎ akɛkpá màtí.
6 Yěsù ɔ̀ rádɨ ìngbàtí íli ndì alɛ mà, náarɨ nzǐ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ. Pbɛ́tʉ̀ ìngbàtí íli ndì
alɛ mà náapɛ́ àmbɛ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzì dɔ̌, ní ndɨ dhu ìtɛ̀ dhu ní, ndɨ alɛ rála nzá Yěsù,
ndɨrɔ̀ kà rʉ́nɨ nzá ka.
7 Pbànǐnzó, àpɛ́ nyàbhʉ atdí alɛ mà rʉ̀trǎ nyǐ. Obhónánga ɔ̀nzɨ arí alɛ ní ndì nyʉ́
tírɔ̀ obhónángatálɛ, àdhàdhì Yěsù Krístɔ̀ ní obhónángatálɛ dhu bhěyi.
8 Nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ arí alɛ ní Pfɔ̀mvɔ bhà alɛ, ndɨ Pfɔ̀mvɔ náapɛ̀ ndɔ̀nzì nzɛ́rɛnga dɔ̀na-
kpa ɔ̀ rɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí rǐ 'ɔ̀pɛ̀ ɔ̀ná kàsʉmì ɔ̌ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ní Kàgàwà t'Ídhùnà níira
ndínǐ ndì ndugolo tí pfɔ̀mvɔ bhà kasʉ.
9 Ìngbàtí íli ndì alɛ mà Kàgàwà bhà ɨngba tí rí'ì, ní rǐ nzǐ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ, Kàgàwà
bhà ɔtɛ rǐ'ì kà-afí ɔ̀ itse bhěyi nídhunǐ. Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ rǐ nzǐ àdʉ̀ àmbɛ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzì
dɔ̌, Kàgàwà bhà ɨngba tí ndì ndí'ì nídhunǐ.
10 Yà dhu bhěyi ní ndɨ ka kádʉ̀ Kàgàwà bhà inzo mà Pfɔ̀mvɔ bhà inzo mànà nʉ́nɨ:
ìngbàtí íli ndì alɛ mà, ìnzǐ arí obhónánga ɔ̀nzɨ, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nǐ ɨnzá ɔdhìnà nózè, ní
nzǐ Kàgàwà bhà ɨngba.

Dhu àkǎ ìndrǔ ròzè ì nzínzìya ɔ̌ dhu
(Yùw 15.12-21; 1Yù 4.7-8,16-21)

11 Obhó tí, kɔ̀nǐ yà dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ nyǐ nyírì ɔtɛ: dhu àkǎ àlɛ̌ ròzè àlɛ̌ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌.
12 Dhu àkǎ nzá àlɛ̌ rɔ̀nzì dhu Kàyinà bhěyi, ka nɨ'ì Nzɛ́rɛ-alɛ-akpà bhà alɛ, ndɨrɔ̀
kǎhò adɔ̀nà. Ádhu kǎhò ka okúna dɔ̀ rɔ̀? Kǎhò ka okúna dɔ̀ rɔ̀ dhu ní, kàbhà kasʉ
níi'ì nzɛ́rɛ, pbɛ́tʉ̀ kà t'ádɔ̀nà bhà tsí ràdʉ̀ ì'ì mběyi.
13 Adɔ́dǔ, àpɛ́ nyàbhʉ ɨdhɔ rʉ̀kɔ nyǐ yà adzɨ ɔ̌ alɛ rǐ nyɔ̌ndrɔ̀ rɔ̀.
14 Àlɛ̌ nyʉ́ àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu ɨwà àlɛ̌ rùvò ɔvɛ ɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ rʉ̀dà ípìrɔ̌nga ɔ̀, àlɛ̌ t'ádɔ́na
àlɛ̌ kózè nídhunǐ. Obhó tí, ɨnzá ɔdhína nózè alɛ nádì àdì ɔvɛ ɔ̌.
15 Adɔ̀nà nɔ́ndrɔ̀ ìngbàtí íli ndɨ alɛ mà ní abvo ɔ̀kyɛ arí alɛ. Ndɨrɔ̀ nyǐ nyʉ̀nɨ wà
dhu, abvo ɔ̀kyɛ arí ìngbàtí íli ndì alɛ mà, ní ràrǐ'ì mbǎ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nà
nyʉnatsì.
16 Yàrí ní ndɨ àlɛ̌ kʉ̀nɨ àzè rɔ̀ná otu: Yěsù Krístɔ̀ adzì pbìndà ípìrɔ̌nga àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀.
Ní àlɛ̌ mà átɔ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ ràdzi àlɛ̌ tɔ́ ípìrɔ̌nga àlɛ̌ t'ádɔ́na-okú dɔ̀ rɔ̀.
17 Ìngbàtí íli ndì alɛ mà náapɛ́ ì'ì yà adzɨ ɔ̌ ongyéngá nà, ndàdʉ̀ adɔ̀nà nála mʉ̀hɛtʉ̀
ɔ̌ rí'ì rɔ́, pbɛ́tʉ̀ ndàdʉ̀ ɔtsʉ́na ʉ̀tsì ìnzǐ ndɔ̀nzì ndɨ ɔdhìnà dzʉ̀nà, ní ndɨ alɛ rǎdʉ̀ àtìnà
ìngbà dhu bhěyi, ɨwà ndì rózè Kàgàwà?
18 Pbànǐnzó, àpɛ́ kɨ'ɨ àzè nà àlɛ̌-ɔ̀tɛ̌ ɔ̌ tí, ndɨrɔ̀ àlɛ̌-ɨdà dɔ̌ tí. Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kàkǎ àlɛ̌ rɨtɛ̀
àzè àlɛ̌ kàsʉ̌ ɔ̌, ndɨrɔ̀ obhónga dɔ̌.

Kàgàwà-nyʉtsì ka kóko dhu nʉ́nɨ ka kádʉ̀ rɔ̀ná dhu

19 Wɔ̀ dhu-otù ɔ̌ ní ndɨ, àlɛ̌ kádʉ̀ obhóngatálɛ tí àlɛ̌ kí'ì dhu nʉ́nɨ, ndɨrɔ̀ àlɛ̌-afí rǎdʉ̀
ndòpè Kàgàwà-ɔ̀nzǐ.
20 Obhó tí, àlɛ̌-afí apɛ́ àlɛ̌ ɔ̀bhʉ, ní àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu Kàgàwà bhà Ádrʉ̀ngbǎnga ròsè
wà àlɛ̌-afí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga dɔ̀nǎ, ndɨrɔ̀ kà rʉ̀nɨ wà kɔ́rɔ́ dhu.

21 Ɔdhɨ́dǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ àlɛ̌-afí náapɛ́ àlɛ̌ ɔ̀bhʉ, nɨ́ àlɛ̌ kɨ́ mbǎ àdʉ̀ ì'ì ɔdɔ nà Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌.
22 Ndɨ̀rɔ̀, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì dhu mà kà-fɔ́ àlɛ̌ kònzì, nábà àlɛ̌ kádʉ̀ àbà, kàbhà ʉyátá àlɛ̌ kɨ̀fʉ, àlɛ̌ ràdʉ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́ nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
23 Ndɨ̀rɔ̀, kànɨ̌ kàbhà ʉyátá: Dhu àkǎ àlɛ̌ rà'ù kà t'Ídhùnà Yěsù Krɨ́stɔ̀-ɔvɔ̀, àlɛ̌ ràdʉ̀ àlɛ̌ òzè àlɛ̌ nzínzì ɔ̌, àdhàdhì ndɨ Krɨ́stɔ̀ nʉ́ʉyá ka àlɛ̌ tɔ̀ dhu bhěyi.
24 Kàgàwà bhà Ʉyátá nɨ́fʉ̌ rɨ́ alɛ nɨ́ rɨ̌'ì Kàgàwà-nyʉtsì, ndɨ̀rɔ̀ Kàgàwà rɨ̌'ì ndɨ alɛ-nyʉtsì átɔ̀. Ndɨ̀rɔ̀, kànɨ̌ àlɛ̌ kádʉ̀ Kàgàwà rɨ̌'ì àlɛ̌-nyʉtsì dhu ʉ̀nɨ rɔ̀ná dhu: kɨ̌bho pbɨndà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí àlɛ̌ tɔ̀.

4

Kàgàwà bhà Alafí mà Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ bhà alɛ-afí mànà nʉ́nɨ ka kádʉ̀ rɔ̀ná dhu
(Tɔ̀r 13.1-4; Yùw 2.18-25; 2Yù 7-11)

1 Ɔdhɨ́dǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nzá nyǎ'ù Kàgàwà bhà Alafí rɨ̌'ì nyʉnatsì dhu tɨ́ rɨ́ ndàtɨ ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà rʉ̌nɔna dhu. Pbɛ́tʉ̀, dhu àkǎ pɛ́ nyǎndà ɨ alɛ rʉ̌nɔna dhu-ɔ̀nga mběyi, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyʉnɨ tɨ́ ìnè Kàgàwà bhà Alafí rɨ̌'ì abádhí-nyʉtsì dhu. Obhó tɨ́, tɨ̀tɔ̀ tɔ́ pbànábí nʉ́nyà wà ì ibí nyʉ́ yà adzɨ ɔ̌.
2 Nɨ́, kànɨ̌ nyɨ̌ nyádʉ̀ Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí nʉ́nɨ rɔ̀ná dhu: Ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ yà kpangba rɨ́ dhu ɔ̀vɔ, ndàtɨ Yěsù Krɨ́stɔ̀ rɨ́rà yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, nɨ́ Kàgàwà bhà Alafí rɨ̌ nyʉnatsì alɛ.
3 Ɨngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà yà ɨnzá Yěsù nʉ́nɨ, rɨ̌'ì mbǎ Kàgàwà bhà Alafí nà nyʉnatsì, pbɛ́tʉ̀ kà-nyʉtsì rɨ́'ì nɨ́ Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ bhà alɛ-afí. Nyɨ̌ nyɨ́rì dhu Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ ràrɨ̌ ɨ̀rà. Nɨ́ kɔ̀nɨ̌, kòmbí kɨ̀rà wà àhʉ yà adzɨ dɔ̌.
4 Pbànɨ̌nzó, nyɨ̌ nɨ́ Kàgàwà bhà alɛ, ndɨ̀rɔ̀ nyɨ̌ nyɔ́nzì wà tɨ̀tɔ̀ tɔ́ pbànábí lɛ̀mà. Obhó tɨ́, nyʉkʉtsì rɨ́'ì Kàgàwà bhà Alafí bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nósè wà yà adzɨ ɔ̌ rɨ́'ì Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ dɔ̀nǎ.
5 Tɨ̀tɔ̀ tɔ́ pbànábí nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ alɛ. Abádhí náarɔ́tɛ yà adzɨ ɔ̌ alɛ bhěyi, yà adzɨ ɔ̌ alɛ ràdʉ̀ tsʉ̀yá dhu ɨ̀rì.
6 Pbɛ́tʉ̀ àlɛ̌ nyʉ́, àlɛ̌ nɨ́ Kàgàwà bhà alɛ. Nɨ́, ɨwà Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ rɨ̌ àlɛ̌-tsʉ̌ dhu ɨ̀rɨ ɨ̀rɨ. Ndɨ̀rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ Kàgàwà bhà alɛ rɨ̌ nzɨ̌ àlɛ̌-tsʉ̌ dhu ɨ̀rɨ. Wɔ̀ dhu rɔ̌ nɨ́ ndɨ, àlɛ̌ kádʉ̀ obhónga tɔ́ Alafí mà, tɨ̀tɔ̀ tɔ́ alɛ-afí mànà nʉ́nɨ nɨ̌.

Kàgàwà ɨtɛ̀ pbɨndà àzè ìndrǔ tɔ̀ tɨ́ dhu
(Yùw 3.16-17; Rɔm 5.5-8; 1Yù 3.11-24)

7 Ɔdhɨ́dǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, kòzè àlɛ̌ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌, àzè nɨ́ Kàgàwà bhà dhu nɨ́dhunɨ̌. Ndɨ̀rɔ̀, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndì alɛ mà, yà ìndrǔ nózè nɨ́ Kàgàwà bhà ɨngba, ndɨ̀rɔ̀ kʉ̀nɨ wà Kàgàwà.
8 Ɨnzá ìndrǔ nózè alɛ nʉ́nɨ nzá Kàgàwà, Kàgàwà nɨ́ àzètálɛ nɨ́dhunɨ̌.
9 Kànɨ̌ Kàgàwà nɨ́ɨtɛ̀ pbɨndà àzè àlɛ̌ tɔ̀ tɨ́ dhu: kɨ̌vi atdí tɨ́ arɨ́'ì Idhùnà rɨ̀rà yà adzɨ ɔ̌, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kabá tɨ́ ípìrɔ̌nga otùna ɔ̌.
10 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ àzè tɨ́ ka kátɨna dhu: ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ àlɛ̌'ɨ ndɨ àlɛ̌ kazè Kàgàwà wɛmbɛrɛ̀ tɨ́, pbɛ́tʉ̀, ka nɨ́ ndɨ àlɛ̌ nazè. Kɨ̌vi Idhùnà rɨ̀rà ɔ̀vɛ̀ pɛrɛ̀ tɨ́ àlɛ̌-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndì ndʉbà tɨ́ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga otùna ɔ̌.
11 Ɔdhɨ́dǔ yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, dhu apɛ́ ì'ì wɔ̀ dhu bhěyi Kàgàwà náazè àlɛ̌ dhu tɨ́, nɨ́ dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀zè àlɛ̌ átɔ̀ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌.
12 Atdí alɛ mà nápè nzá Kàgàwà-nyɨ̀kpa àlǎ. Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kapɛ́ àlɛ̌ òzè àlɛ̌ nzínzì ɔ̌, nɨ́ Kàgàwà rɨ̌'ì ìnè àlɛ̌-nyʉtsì, ndɨ̀rɔ̀ àlɛ̌ Kɔ̌zè nɨ̌ àzè návi wà ndì àkǎkǎ dhu bhěyi àlɛ̌-nyʉtsì.

13 Kànǐ àlɛ̌ kádʉ̀ Kàgàwà-nyʉ̀tsì àlɛ̌ kòkò dhu, ndɨrɔ̀ Kàgàwà rǐ'ì àlɛ̌-nyʉ̀tsì dhu nʉ́nɨ rɔ̀ná dhu: Kǐbhò pbɨndà Ɨlǐlǎ-Alafí àlɛ̌ tɔ̀.
14 Ndɨrɔ̀ àlɛ̌ nyʉ́ àlɛ̌ kála wà dhu, àlɛ̌ ràdʉ̀ ɨ'ì fɨndá ngàmbì tɨ́: Àba Kàgàwà ívì Idhùnà rɨrà yà adzɨ ɔ̌ alɛ tɔ́ Ɔgʉ̀ba tɨ́.
15 Ndɨ alɛ apɛ́ Yěsù ʉ̀nǐ Kàgàwà t'Ídhùnà tɨ́, nɨ́ Kàgàwà rǐ'ì ìnè ndɨ alɛ-nyʉ̀tsì, ndɨrɔ̀ ndɨ alɛ rǐ'ì ìnè Kàgàwà-nyʉ̀tsì.
16 Ndɨrɔ̀, àlɛ̌ nyʉ́ àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kà'ù wà Kàgàwà ózè àlɛ̌ dhu. Kàgàwà nɨ́ àzètálɛ. Àzè nà arɨ́'ì alɛ rǐ'ì Kàgàwà-nyʉ̀tsì, ndɨrɔ̀ Kàgàwà rǐ'ì ndɨ alɛ-nyʉ̀tsì.
17 Kàgàwà àlɛ̌ kózè atdídɔ̌ dhu ɨtɛ̀ rɨ́ dhu nɨ́, Kàgàwà rǐ ìndrǔ-ànyǎ ɨtdì nínganí, àlɛ̌ kɨ'ɨya ɨ̀mbǎ ɔdɔ nà, àlɛ̌ tɔ́ ípìrɔ̌nga yà adzɨ ɔ̌ nófɔ̀ ndì Yěsù ɨ'ì nà yà adzɨ dɔ̀ ípìrɔ̌nga nà nɨ́dhunǐ.
18 Àzè nà alɛ ɔ̀ ɔdɔ arɨ́'ì ɨ̀mbǎ. Ndɨrɔ̀, àkǎkǎ àzè náarɨ́ ɔdɔ ɨ̀tɔ alɛ-afí ɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, anya ɔ̀dɔ rɨ́ dɔ̀ná ka kɔtdɨ́ tɨ́ alɛ, náarɨ́ ɔdɔ ɔ̀nzɨ. Ndɨrɔ̀, ɔdɔ ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ-afí ɔ̀ àzè nápɛ̀ nzá àkǎ bhǔnà ɔ̌.
19 Nɨ́, àlɛ̌ nyʉ́ àlɛ̌ kɨ́'ì àzè nà Kàgàwà náazè àlɛ̌'ɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
20 Atdí alɛ mà náapɛ́ àtɨna: «Ma mózè Kàgàwà», ndàdʉ̀ adɔ̀nà nɔ́ndrɔ̀, nɨ́ ndɨ alɛ nɨ́ tìtɔ̀-ba. Obhó tɨ́, ɨnzá yà nyɨ̀kpɔ́na nyʉ́ ɔ̌ ndì ndálǎna adɔ̀nà nózè alɛ rǐ nzǐ àdʉ̀ yà ɨ̀nzǐ ndì ndálǎna Kàgàwà nózè.
21 Ndɨrɔ̀, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Krɨ́stɔ̀ ʉbhà àlɛ̌ tɔ̀ ʉyátá: «Kàgàwà nòzè alɛ nákǎ wà ndòzè adɔ̀nà átɔ̀.»

5

A'uta nɨ́ ndɨ yà adzɨ lɛ̀mà ɔ̀nzɨ̀ ka kádʉ̀ ɔ̀ná otu
(Yùw 1.29-34; 3.36; 20.31; 2Yù 5-6)

1 Ɨngbàtɨ́ ílɨ ndì alɛ mà, Yěsù nà'ù Krɨ́stɔ̀ tɨ́, nɨ́ Kàgàwà bhà ɨngba. Ndɨrɔ̀, ɨ̀ngbàtɨ́ ílɨ ndì alɛ mà, inzo t'ábanà nózè, nózè wà kà bhà inzo átɔ̀.
2 Kànǐ àlɛ̌ kádʉ̀ Kàgàwà bhà inzo àlɛ̌ kózè dhu nʉ́nɨ rɔ̀ná dhu. Ɨ dhu nɨ́: Kàgàwà òzè àlɛ̌ kɨ́ dhu mà, Kàbhà Ʊyátá nɨ́fʉ̌ àlɛ̌ kɨ́ dhu mànà.
3 Obhó tɨ́, kànǐ Kàgàwà ka kòzè dhu ɨtɛ̀ rɨ́ dhu. Ndɨ dhu nɨ́: Kàbhà Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ ka kɨ́ dhu. Ndɨrɔ̀, ɨ Kàbhà Ʊyátá rǐ'ì mbǎ ìtǔ,
4 Kàgàwà bhà inzo kɔ́rɔ́ nɔ́nzɨ̀ wà yà adzɨ lɛ̀mà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, kànǐ àlɛ̌ kádʉ̀ yà adzɨ lɛ̀mà nɔ́nzɨ̀ ɔ̀ná otu. Ndɨ otu nɨ́ àlɛ̌ tɔ́ a'uta.
5 Ádhɨ pbá alɛ yà adzɨ lɛ̀mà nɔ́nzɨ̀ rádʉ̀? Ndɨ alɛ nɨ́ Yěsù ná'ù Kàgàwà t'Ídhùnà tɨ́ alɛ kɛ̀lɛ̌.

Yěsù Krɨ́stɔ̀ ɨtɛ̀ rɨ́ Kàgàwà t'Ídhùnà tɨ́ dhu

6 Yěsù Krɨ́stɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨdha mà azu mànà nà ɨra alɛ. Kǐra nzá ɨdha-vǐ kɛ̀lɛ̌ nà, pbɛ́tʉ̀ kǐra ɨdha nà azu mànà. Kàgàwà bhà Ɨlǐlǎ-Alafí nɨ́ ndɨ dhu tɔ́ ngàmbì, ndɨ Ɨlǐlǎ-Alafí nɨ́ obhónga dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
7 Yěsù ɨtɛ̀ rɨ́ Kàgàwà t'Ídhùnà tɨ́ dhu rǐ'ì ɨ̀bhʉ. Ɨ dhu nɨ́:
8 Kàgàwà bhà Ɨlǐlǎ-Alafí mà, ɨdha mà, azu mànà. Nɨ́, kɔ́rɔ́ ɨ dhu rǐ atdí dhu kɛ̀lɛ̌ nʉ́nɔ.
9 Ìndrǔ òkò fɨndá ngàmbì tɨ́ atdí dhu ná'u àlɛ̌ karɨ́ à'u tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà rǎdɨ atdí dhu tɔ́ ngàmbì tɨ́ dhu rǐ'ì ɔbɨ nà atdídɔ̌. Obhó tɨ́, kànǐ Kàgàwà nʉ́ʉnɔ dhu. Ndɨ dhu nɨ́ Idhùnà-okú dɔ̀ rɔ̀ kʉ̌nɔ dhu.
10 Ndɨ Kàgàwà t'Ídhùnà nà'ù alɛ, nʉ́nɨ wà Kàgàwà ʉnɔ dhu obhó dhu tɨ́ afína ɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ɨnzá ka ná'ù alɛ nábhʉ wà Kàgàwà ròngò tìtɔ̀-ba tɨ́, ɨnzá kǎ'ù Kàgàwà ʉnɔ Idhùnà-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu nɨ́dhunǐ.
11 Ndɨrɔ̀, yàrɨ́ nɨ́ ndɨ Kàgàwà rǐ'ì fɨndá ngàmbì tɨ́ dhu: kǐbho dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga àlɛ̌ tɔ̀, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kábà ndɨ ípìrɔ̌nga kà t'Ídhùnà-otù ɔ̌.

12 Kàgàwà t'Ídhùnà nà rí'ì afína ɔ̀ alɛ, nábà wà ípìrɔ̌nga. Ndɨrɔ̀, ìmbǎ rí'ì Kà nà afína ɔ̀ alɛ, ní rǐ'ì mbǎ ípìrɔ̌nga nà.

Dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga
(Mrk 11.24; Yùw 15.7; 1Yù 3.6-9)

13 Nyɨ, yà Kàgàwà t'Ídhùnà nyɨ nyá'ù rɔ̀, ma màndǐ yàrí bhàrʉwà fʉ̌kʉ̀ ndínǐ nyɨ nyʉnɨ tí dhu ìnè nyɨ ràrǐ'ì dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nà.

14 Ndɨrɔ̀, kànǐ Kàgàwà-nyʉtsì àlɛ̌ kí'ì nà a'uta: àlɛ̌ kapɛ́ dhu ònzi kà-fɔ́ Àbadhi-afí nyʉ́ nózè dhu bhěyi, ní kà rǎdʉ̀ àlɛ̌-tsʉ̌ dhu nírì ìrɨ.

15 Àlɛ̌ kʉ̀nɨ dhu kà ràrǐ àlɛ̌-tsʉ̌ dhu nírɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu átɔ̀, kà-fɔ́ àlɛ̌ kònzì dhu rɔ̀, àlɛ̌ ràbà wà ndɨ dhu.

16 Atdí alɛ náapɛ́ ɔdhɨ̀nà àlǎ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ rí'ì rɔ́, ndɨ nzɛ́rɛnga ràdʉ̀ ɨ'ì ìnzǐ rí ìndrǔ ʉ̀nda ɔvɛ ɔ̀, ní ndɨ alɛ àkǎ ndɨ̀tsɔ̀ ndɨ̀ ndɨ ɔdhɨ̀nà dɔ̌. Ní, Kàgàwà rǎdʉ̀ ípìrɔ̌nga nábhʉ wɔ̀ ìnzǐ rí ìndrǔ ʉ̀nda ɔvɛ ɔ̀ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ rí alɛ tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ɔvɛ ìbho rí nzɛ́rɛnga-tɨdɔ̀ rǐ'ì ìnè, ní ma màtɨ nzá ka rɨtsɔ̀ alɛ ndɨ tɨnàdɔ ɔ̀nzɨ rí alɛ dɔ̌.

17 Nzɛ́rɛ ka kɔ́nzɨna kɔ́rɔ́ dhu ní nzɛ́rɛnga. Pbɛ́tʉ̀, ìnzǐ rí ìndrǔ ʉ̀nda ɔvɛ ɔ̀ nzɛ́rɛnga rǐ'ì ìnè.

18 Àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu, Kàgàwà bhà inzo rarí nzǐ nzɛ́rɛnga ɔ̀nzɨ. Pbɛ́tʉ̀, Kàgàwà t'Ídhùnà náarí ndɨ abádhí-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ, ìnzǐ Nzɛ́rɛ alɛ ràdʉ̀ ngbɔ̌ya ʉ̀pbala.

19 Àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu, àlɛ̌ ràrǐ Kàgàwà bhà alɛ, ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ní rǐ'ì Nzɛ́rɛ alɛ bhà ɔbɨ-tsìnǎ.

20 Pbɛ́tʉ̀, àlɛ̌ kʉ̀nɨ wà dhu, ɨwà Kàgàwà t'Ídhùnà rírà, ndàdʉ̀ ɨnga t'ʉ́nɨta níbhò àlɛ̌ tɔ̀, ndínǐ àlɛ̌ kʉnɨ tí Kàgàwà nyʉ́. Ní, àlɛ̌ kùngbò wà àlɛ̌ ndɨ Kàgàwà nyʉ́ nà kà t'Ídhùnà Yěsù Krístɔ̀-otù ɔ̌. Ndɨ Yěsù ní Kàgàwà nyʉ́, ndɨrɔ̀ Ka ní dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga.

21 Nírɔ̀ pbànǐnzó, nyɔ̀dɔ nyɨ mběyi nyɨ-tírɔ̀ sànamʉ̀ rɔ̌ rɔ̀.

Yùwanì
andí ɔyɔ rí kìsě ní bhàrɯwà
Yàrí bhàrɯwà ɔ̀ ɨ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tí dhu

Ɔyɔ rí kìsě ní Yùwanì andí bhàrɯwà nandí alɛ nɨtɛ̀ ndì «mùkùrǔ» tí. Dhu àla ndì kà ràrǐ mbɛ̀mbɛ̀ Yěsù Krístɔ̀ bhà uvitatálɛ Yùwanì. Pbɛ́tù, kǒrù ɔvɔ̀na òru tí. Ka kɨrɛ̀ nga Yěsù Krístɔ̀ bhà Ídzì Màkǔrù rɔ̌ òmvǔ-okú dɔ̀ rɔ̀ kà rarù ka.

Kǎndí ndɨ bhàrɯwà «Kàgàwà óvò tsìbhálɛ» tí ka kátɨna tsìbhálɛ tɔ̀. Obhó tí, wɔ̀ dhu ní kànɨsà-ɔvɔ̀ t'óruta tó atdí ɔ́fɔ̀. Kà rǐ pbàkrístɔ̀ àkǎ 'òzè 'òzè tí nzínzìya ɔ̌ dhu ɔ̀vɔ abádhí tɔ̀. Kɔ̌vɔ̀ dhu átɔ̀ abádhí tɔ̀, ndàtɨ abádhí ràkǎ 'òkò pɔ́tsɔ́ fɨyɔ́ a'uta ɔ̌, 'àdù 'ɔ̀dɔ̀ mběyi vurò dhu ùdhě rí Yěsù Krístɔ̀ bhà Ídzì Màkǔrù rɔ̌ rɔ̀ alɛ rɔ̌ rɔ̀.

Bhàrɯwà-nyɨtì ka kóhù tí dhu

- Bhàrɯwà-dɔ̀kpa (1-3).
- Dhu àkǎ kokò obhónga ɔ̌ dhu, kozè alɛ òzè tí alɛ nzínzì ɔ̌ dhu, kadù tìtɔ̀ tɔ́ màlímó rǔdhěna dhu àsà àsa tí dhu (4-11).
- Bhàrɯwà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta (12-13).

Yùwanì rǐ ìndrǔ nóvì dhu

1 Ɨma, Mùkùrǔ-akpà tírɔ̀, ma màndǐ dhu fǔkù Iyá, yà Kàgàwà óvò nyǐ rɔ̀, pbùkù inzo yà obhónga dɔ̌ ma mózè mànà. Ɨnzǐ ní ɨma kɛ̀lɛ̌ ndɨ nyǐ ma mózè, pbɛ́tù, obhónga núnɨ alɛ kórɔ́ nózè nyǐ átɔ̀.

2 Ma mózè nyǐ yà àlɛ̌-afí ɔ̀ arí'ì obhónga-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, ndɨ obhónga rǒngo àdɨ àlɛ̌-afí ɔ̀ bìlǐnganà.

3 Àba Kàgàwà mà, Idhùnà Yěsù Krístɔ̀ mànà, nákǎ 'àso àlɛ̌'ɨ, 'àbà ɨzɯ àlɛ̌ dɔ̌, 'àdù àlɛ̌ àbhɯ àlɛ̌ ròkò màrùngà ɔ̌, obhónga mà àzè mànà ɔ̌.

Obhónga mà àzè mànà
(Yùw 13.34-35; 1Yù 2.18-23; 4.1-16; 5.1-3)

4 Ɨdhɛ̀du ɨ́ka ndì atdídɔ̌ atdídhená pbùkù inzo ma mótù obhónga ɔ̌ aróko, àdhàdhì yà àlɛ̌ t'Ábanà Kàgàwà núɯyá ka àlɛ̌ tɔ̀ dhu bhěyi rɔ̀.

5 Nírɔ̀ ɨ́yàdú, kòmbí ma mònzì dhu ní àlɛ̌ ròzè àlɛ̌ àlɛ̌ nzínzì ɔ̌. Yà ma màndǐ ɨndù dhu ní nzǐ Ʊyátá-ɔwúta. Pbɛ́tù, ndɨ Ʊyátá ní yà dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ àlɛ̌ kabà.

6 Ndɨrɔ̀, kànǐ àzè tí ka kátɨna dhu: ndɨ dhu ní, kubhi Kàgàwà bhà Ʊyátá nónzì ka dhu bhěyi. Ndɨrɔ̀ wɔ̀ ndɨ dɔ̀na-kpa ɔ̀ rɔ̀ nyǐ nyabà Ʊyátá ní, nyǐ ràkǎ nyǒkò àzè ɔ̌.

7 Obhó tí, ɯtrátá tó ábhɔ̌ alɛ nyú nápfòlǒ wà ɨ yà adzɨ ɔ̌. Abádhí á'ù nzá dhu, Yěsù Krístɔ̀ rírà yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ngbɔ̀ tó ɔ́fɔ̀ ɔ̌. Wɔ̀ ndɨ dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ ní ɯtrátába, ndɨrɔ̀ ka ní «Krístɔ̀ bhà òmvǔ» tí kátɨna alɛ.

8 Nírɔ̀, nyɔ̀dɔ nyǐ mběyi nyǐ nyú tírɔ̀, akyɛ nyǐ nyowuna yà àlɛ̌ kanzì kasɯ tó itse níwi nǐ. Pbɛ́tù, nyɔ̀dɔ nyǐ mběyi, ndínǐ nyǐ nyadùya tí àkǎkǎ mùkìmbà nábà.

9 Ndɨ alɛ náapɛ́ dɔ̀na ɔ̀ dhu nísě yà Krístɔ̀ udhè dhu dɔ̌, ní Kàgàwà rǐ'ì mbǎ ndɨ alɛ-afí ɔ̀. Pbɛ́tù, ndɨ alɛ apɛ́ Krístɔ̀ udhè dhu ɨfǔ, ní Àba Kàgàwà mà, Idhùnà mànà rǐ'ɨ ìnè ndɨ alɛ-afí ɔ̀.

10 Atdí alɛ náapɛ́ ɨrà àhɯ tɨkɯ ɔ̀, ndàdù ngǎtsi dhu yà ɨnzǐ rí ndàkɔ̌ Yěsù údhe fǔkù dhu nà núdhe fǔkù, ní nyǐ nyàkǎ nzá nyǎkɔ ndɨ alɛ fǔ-dzá, ndɨrɔ̀, nyǐ nyàkǎ nzá nyǐvǔ mùlɛ̀mbɛ̀ mà kà-tsǔ.

11 Obhó tí, mùlɛ̀mbɛ̀ nìvǔ kà-tsǔ alɛ nádù ɨ'ì ɨwà kǎrɔ́nzɨna nzɛ́rɛnga nɔ̀nzì átɔ̀.

Bhàrɯwà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta

12 Ma mɨ́'ɨ̀ fʉ̌kʉ̀ ma mándǐna ábhɔ̌ dhu nyʉ́ nà. Pbɛ́tʉ̀, ma mòzè nzá mandǐ ɨ dhu
bhàrʉwà ɔ̌ fʉ̌kʉ̀. Nírɔ̀, ma mòzè dhu ní, marà àhʉ fʉ̌rábvʉ̀, madʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ fʉ̌kʉ̀
tsʉ̀du-kpɔ̀ nyʉ́ nǐ, ndɨ́nǐ àlɛ̌-ɨdhɛ̀ náadʉ̀ tɨ́ ndɨ̀ka atdídɔ̌.
13 Yà Kàgàwà óvò awɛ̀nʉ bhà inzo* nóvì nyɨ átɔ̀.

* **1:13 1.13** Awɛ̀nʉ bhà inzo tɨ́ ka kátɨna alɛ nɨ́ mbɛ̀mbɛ̀ yàrɨ́ bhàrʉwà nandí alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ ɔ̀ná kànɨsà ɔ̌ alɛ.

Yùwanɨ̀
andí ɨ̀bhʉ rí kìsɛ̌ nɨ̌ bhàrʉwà
Yàrɨ́ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Ɨ̀bhʉ rí kìsɛ̌ nɨ̌ Yùwanɨ̀ andí bhàrʉwà nandí alɛ nɨtɛ̀ ndɨ̀ «mʉ̀kʉ̀rʉ̌» tí, ɔyɔ rí kìsɛ̌ bhàrʉwà ɔ̀ ka kɔ̀zʉ̀ dhu bhɛ̌yi. Ndɨ alɛ ní kànɨsà ʉ̀nda arí atdí alɛ. Dhu àla ndɨ̀ kà ràrɨ̌ mbɛ̀mbɛ̀ Yɛ̌sù Krístɔ̀ bhà uvitatálɛ Yùwanɨ̀. Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌rù ɔvɔ̀na òru tí. Ka kɨ̀rɛ̀ nga kà rɔ́nzɨ̀ ka Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ rɔ̌ òmvʉ̌-okú dɔ̀ rɔ̀.

Kǎndí yàrí bhàrʉwà Gǎyò tí kátɨna atdí mʉ̀krístɔ̀ tɔ̀. Ka nɨ'ì kànɨsà ʉ̀nda arí alɛ, ndàdʉ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ t'ʉ́nɔta tɔ̀ ɨ̀ nípfo 'ɔ̀ngò ùbhi ʉ̀nɔ̀nà rɔ̌ alɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzì, fɨ̀yɔ́ kɨ̀gɔ̀ ɔ̀ abádhí òwù ùvò rɔ̀.

Bhàrʉwà-nyɨ̀tɨ̀ ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1-2).
- Yùwanɨ̀ rɨ̌ Gǎyò ɨ̀fʉ̌ ka kí kàsʉ̌na-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu (3-8)
- Dìyɔ̀trɛ̌fɛ̀ mà Dèmètrɨ̌yò mànà tɔ́ mʉ̀tsɔ (9-12).
- Bhàrʉwà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta (13-15).

Yùwanɨ̀ rɨ̌ Gǎyò nóvì dhu
(Màt 10.40-42)

1 Ɨ̀ma, Mʉ̀kʉ̀rʉ̌-akpà tírɔ̀, ma mí dhu àndɨ̌ ɨndʉ̀ Gǎyɔ̌, ɨnyɨ ɔdhɨ̀du, yà atdídɔ̌ ma mózè, ndɨrɔ̀ obhónga dɔ̌ ma mózè.
2 Ɔdhɨ̀dú, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, dhu àkǎ kɔ́rɔ́ pbʉ̀kʉ̀ dhu-tsí rùbhi mbɛ̌yi. Dhu àkǎ ngbɔ̌nʉ rɨ'ì mbɛ̌yi àdhàdhɨ̀ nyɨ nyɨ́'ì mbɛ̌yi afínʉ ɔ̀nǎ rɔ̀ dhu bhɛ̌yi.

Yùwanɨ̀ rɨ̌ Gǎyò ɨ̀fʉ̌ kàsʉ̌na-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu

3 Ɨ̀dhɛ̀du ɨ̀ka ndɨ̀ atdídɔ̌, àlɛ̌ t'ádɔ́na níwʉ̌ ùvò ɨrɔ́, 'àdʉ̀ dhu àwɛ nyʉnʉtsì rí'ì obhónga dɔ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ nyarúbhi obhónga ɔ̌ tɨ́ dhu dɔ̌ rɔ̀.
4 Ɨ̀dhɛ̀du nɨ̀ka ròsè dhu ní pbàkà inzo rʉ̌bhi obhónga ɔ̌ dhu ma mɨ̀rɨ̀ dhu.
5 Yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ rɔ̀ Gǎyɔ̌, nyɨ nyɨ́tɛ̀ a'uta nà nyɨ nyɨ́'ì dhu kpangba yà àlɛ̌ t'ɔ́dhɨ́na pbàkrístɔ̀ dzʉ̀nà nyɨ nyɔ́nzɨ̀ dhu-otù ɔ̌, ɨ̀mbǎ ɨ́'ì ɨnzá nyɨ nyʉ́nɨ alɛ màtí.
6 Abádhí íwʉ̌ fɨ̀yɔ̀ nyɨ nyɨ́tɛ̀ àzè nɔ́vɔ̀ kànɨsà-ɔ̀nzɨ̌. Ní ma mònzì nyɨ, nyɔnzɨ abádhí dzʉ̀nà fɨ̀yɔ́ abhi ɔ̌, àdhàdhɨ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̀fɔ̀ rí dhu bhɛ̌yi.
7 Obhó tɨ́, abádhí ɔ́pɛ̀ abhi Yɛ̌sù Krístɔ̀-ɔvɔ̀-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨ̀nzɨ̌ ɨ̀ rònzì atdí dhu mà ɨnzá Kàgàwà nʉ́nɨ alɛ-fɔ́.
8 Nɨ́rɔ̀ àlɛ̌ nyʉ́, dhu àkǎ àlɛ̌ rɔ̀nzɨ̀ kɔ̌kɔ̀ àlɛ̌ t'ádɔ́na-tɨdɔ̀ dzʉ̀nà, ndɨ́nɨ̌ àlɛ̌ kɨ'ɨ tí ɨwà àlɛ̌ kɔ̀nzɨ̀ obhónga tɔ́ ɔtɛ t'ʉ́ndɔta tɔ́ kasʉ atdíkpá abádhí mànà dhu tí.

Dìyɔ̀trɛ̌fɛ̀ mà Dèmètrɨ̌yò mànà tɔ́ mʉ̀tsɔ
(Mbà 22.1; Luk 20.46-47; 1Kò 4.18-21; 1Pɛ́ 2.12)

9 Ma mándɨ̌ dhú-ngba kànɨsà tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, Dìyɔ̀trɛ̌fɛ̀, yà ndɨ kànɨsà ɔ̌ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ ndɨ̀ nózè ndɨ'ì ádrʉ̀ngbǎlɛ tí alɛ, nádʉ̀ nzá fɨ̀yɔ̀ ma mʉ̀yǎ dhu à'ù.
10 Ní, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ní ndɨ, ma márà àhʉ nínganí, ma mítsi yà kǎrɔ́nzɨna nzɛ́rɛ dhu nʉ́tɛ kɔ́rɔ́. Kǎrí nzɛ́rɛ dhu náwɛ̌ dɔ̀ká ìndrʉ̌-ɔ̀nzɨ̌. Ròsè tdítdɔ̌, kǎrí ndùvɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ ndàkɔ abhi ɔ̌ rí'ì ngʉ̌kpà pbàkrístɔ̀. Ndɨrɔ̀, ɨ pbàkrístɔ̀ nòzè 'àkɔ alɛ-tsʉ̀ nʉ́tɔ̀ kǎrí ɨ̀nzɨ̌ ràkɔ abádhí, ndàdʉ̀ àrà òdìnà rɔ̌ kànɨsà ɔ̌ rɔ̀.
11 Ɔdhɨ̀dú, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ rɔ̀, dhu àkǎ nzá nyʉngʉ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ-owù. Pbɛ́tʉ̀ dhu àkǎ nyʉngʉ ídzì dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ-owù. Ídzì dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ ní Kàgàwà bhà alɛ. Pbɛ́tʉ̀, nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ nʉ́nɨ nzá Kàgàwà.

12 Dèmètrǐyò-okú dɔ̀ rɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ rɨ̌ ídzì dhu àwɛ̌. Ndɨrɔ̀, kàbhà obhónga rɨ̌ kàbhà ídzìnga nɨ́tɛ̀ ndɨ̀tɨ́rɔ̀. Ndɨrɔ̀ mǎ'ɨ mà, mǎ mɨ́ kàbhà ídzìnga nɨ́tɛ̀ átɔ̀. Ndɨrɔ̀ nyɨ nyʉ̀nɨ wà dhu, yà ma maráwɛ̌na kà dɔ̌ dhu ràrɨ̌ obhó dhu.

Bhàrʉwà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ ovìta

13 Ma mɨ́'ì ɨndʉ̀ ma mándǐna ábhɔ̌ dhu nyʉ́ nà. Pbɛ́tʉ̀, ma mòzè nzá mandǐ ɨ dhu bhàrʉwà ɔ̌ ɨndʉ̀.

14 Nɨ́rɔ̀, atdyúdu nɨ́ mala nyɨ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌, àlɛ̌ ràdʉ̀ ɔ̀tɛ àlɛ̌-tsʉ̀ nyʉ́ ɔ̌.

15 Dhu àkǎ nyadɨ màrʉ̀ngà ɔ̌. Ɔdhɨ́nʉ ɔ̀vì nyɨ mbɛ̌yi. Ndɨrɔ̀, ɔ̀vì nyóvì ɔdhɨ́du kɔ́rɔ́, nyovì ngǎtsi alɛ ɔvɔ̀na nyʉ́ rɔ̌.

Yudhà
andí bhàrʉwà
Yàrɨ bhàrʉwà ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Yàrɨ́ ídɔ̌ bhàrʉwà nandí nɨ́ «Yudhà, Yàkɔbhɔ̀ t'ádɔ̀nà» tɨ́ kátɨna alɛ (1). Ndɨ Yudhà mà adɔ̀nà Yàkɔbhɔ̀ mànà ɔ́yɔ̌rɔ̀ kɔ́rɔ́ nɨ'ɨ̀ Yɛ̌sù t'ádɔ́ná-nzo (Màt 13.55). Kǎndí ndɨ pbɨ̀ndà bhàrʉwà mbɛ̀mbɛ̀ azà kumì atɔ ʉ́dà Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌ rɔ́rɔ̀.

Ndɨ andítá rɨ̌ dhu ɨ̀tɛ̀ Yudhà rambɛ́nà dhu ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ atdí kànɨsà tɔ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ibí kànɨ́sá tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ka kʉ̀nɨ nzá atdí kànɨsà mà abádhí nzínzì ɔ̌ náarɨ́'ɨ̀ ɔ̀nà kɨgɔ̀. Pbɨ̀ndà bhàrʉwà ɔ̀, kɨ̌tsu átɔ̀ Ungbòta-Ayɨ́ ɔ̀ bhǔkù mà Pbàyàhúdí tɔ́ ngʉ̌kpà andítá mànà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ ɨrɛ̀ta. Nɨ́ ka kɨ̀rɛ̀ dhu nɨ́ kǎndí dhu fɨ̌yɔ̀ ábhɔ̌ alɛ rɨ'ɨ̀ pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ rɨ́'ɨ̀ Pbàyàhúdí.

Yudhà ɨ'ɨ̀ nà ɨrɛ̀ta nɨ́ pbàkrɨ́stɔ̀ tɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ dhu àndɨ̌ Yɛ̌sù arɨ́ ìndrǔ ɨ̀gʉ̌ dhu dɔ̌ nɨ̌ ɨrɛ̀ta (3). Pbɛ́tʉ̀, kǎla dhu nɨ́ dhu ràkǎ ndìtdyu abádhí-nyɨ̀kpɔ́ tsàkàtsàkà nyʉ́ abádhí nzínzì ɔ̀ ɨ̀ nítsu pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ arɨ́ 'àtɨ alɛ rɔ̌ rɔ̀ (4). Ɨ alɛ owúnà 'àtɨ rɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ 'àdʉ̀ Kàgàwà nyʉ́ ná'ù. Ndɨrɔ̀ abádhí nɨ'ɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀tálɛ.

Bhàrʉwà-nyɨ̀tɨ ka kóhù tɨ́ dhu

- Bhàrʉwà-dɔ̀kpa (1-2).
- Yudhà rɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ àvɨ̌ rùgyè ɨ̀, 'ɔ̀dɔ̀ yà atdí-gʉ̀na tɨ́ Kàgàwà íbhò pbɨ̀ndà dhu tɨ́ arɨ́'ɨ̀ alɛ tɔ̀ a'uta mbɛ̌yi (3-4).
- Yudhà rɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ɨtdɨ̀ya atdídɔ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ arɨ́ 'àtɨ alɛ, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀mbǎ 'àdʉ̀ ɨ'ɨ̀ pbàkrɨ́stɔ̀ tɨ́ alɛ-ànyǎ tɨ́ dhu tɔ́ atdídhená ɔ́fɔ̀ nɨ́tɛ̀ dhu (5-19).
- Yudhà rɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ ònzi ròwù angyi tɨ́ fɨ̀yɔ́ a'uta ɔ̌, ndɨrɔ̀ ròngò ídzìnga ɔ̀nzɨ̀ yà afíya arúguru Yɛ̌sù ɨ̀ á'ù dhu dɔ̌ alɛ tɔ̀ dhu (20-23).
- Yudhà rɨ̌ Kàgàwà ɨ̀fʉ̌ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-okú dɔ̀ rɔ̀ dhu. Ndɨ ɔbɨ nɨ̌, Kàgàwà arɨ́ pbɨ̀ndà alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ ndɨ́nɨ̌ oko tɨ́ rɔ̀ná ɨ̀ ápbǎ ɨ̀ rɔ́rɔ̀ tɨ́ (24-25).

Yudhà rɨ̌ pbàkrɨ́stɔ̀ nóvì dhu

1 Ɨma Yudhà, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà ɨnɔ-akpà, ndɨrɔ̀ Yàkɔbhɔ̀ t'ádɔ̀nà, ma màndɨ̌ dhu fʉ̌kʉ̀
yà Àba Kàgàwà únzì nyɨ̌, kɔ̌zè nyɨ̌, ndàdʉ̀ àmbɛ nyɔ̌dɔ̀ dɔ̌ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ tɔ̀ rɔ̀.
2 Dhu àkǎ Kàgàwà bhà ɨzʉ mà, Kà bhà màrʉ̀ngà mà, Kà bhà àzè mànà rɨ'ɨ̀ abhɔ
nyʉ́ fʉ̌kʉ̀.

Tɨ̀tɔ̀ tɔ́ màlímó
(2Pɛ́ 2.1-17)

3 Ɔdhɨ́dǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, ma múbhì dhu-atdyú òhò rɔ̌ atdídɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ma
mandí tɨ́ dhu fʉ̌kʉ̀ yà atdíkpá àlɛ̌ kɨ'ɨ̀ nà nyɨ̌ mànà ɔ̀gʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Nɨ́, ma mála dhu
kà ràkǎ wà mandɨ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nyabá tɨ́ ɔbɨ, nyǎmbɛ nyǔgyè dɔ̌ nɨ̌, nyɔ̌dɔ̀ yà atdí-gʉ̀na
tɨ́ Kàgàwà íbhò pbɨ̀ndà dhu tɨ́ arɨ́'ɨ̀ alɛ tɔ̀ a'uta mbɛ̌yi.
4 Obhó tɨ́, atdídhená nzɛ́rɛ alɛ nítsù wà nzínzìkʉ ɔ̀ ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ rɔ́rɔ̀. Ɨ alɛ nɨ́ ɨwà
Kàgàwà náatdɨ̀ ànyǎya angyangyɨ nyʉ́ alɛ. Abádhí ʉ́gɛ̀rɛ̀ Kàgàwà bhà ɨzʉ tɔ́ ɔtɛ rɨ'ɨ̀
yà ɨ̀ ózè 'ɔ̀nzɨ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ ɨ̀ ɨ́ ɔ̀ná otu tɨ́. Ndɨrɔ̀, abádhí ɔ́dhɔ̀ wà Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀, yà atdí
tɨ́ arɨ́'ɨ̀ àlɛ̌ tɔ́ Màlimò, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.
5 Ɨmbǎ dhu ɨ'ɨ ɨwà nyɨ̌ nyʉ́nɨ yà ma mɔ́vɔna fʉ̌kʉ̀ dhu angyangyɨ dhu màtɨ́, nɨ́ ma
mòzè misè fʉ̌kʉ̀ dhu nɨ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nɨ́ɨgʉ́ pbɨ̀ndà alɛ Mísrì tɔ́ pbìrì ɔ̌ rɔ̀ dhu.
Tdɨ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ ɨ̀ nùvɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ 'à'ù ndɨ̀ alɛ-tsè nábhʉ rɔ̀tdɨ̀ ndɨ̀.
6 Ndɨrɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɛ̀ atdídhená màlàyíká náanzɨ̀ dhu: abádhí náadɔ̀ nzá fɨ̀yɔ́
ádrʉ̀ngbǎnga, pbɛ́tʉ̀ abádhí nʉ́ʉbhà yà ɨ̀ aróko ɔ̀ná ngari nyʉ́. Nɨ́ Kàgàwà arɨ́ abádhí

ɔ̀dɔ ɨ́nɔ̀ ɔ̌ ùsɔ̌ ndɨ ndúsɔ̌ dhòdhódhónga tɔ́ imbi ɔ̀ rɔ́rɔ̀, ròngò àmbɛ ìndrǔ-ànyǎ ɨ̀tdɨ ndɨ ndaraya ɔ̀ná ádrʉ̀ngbǎ ɨ́dhɔ nɔ́dɔ̀ dɔ̌.

7 Ndɨrɔ̀, dhu àkǎ nyɨ̌rɛ̀ átɔ̀ nɨ́ Sɔ̀dɔmɔ̀ mà Gɔ̀mɔrà mànà tɔ́ kɨ̀gɔ̀, tɨyá arɨ́'ɨ̀ kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ kɨ̀gɔ̀ mànà. Ɨ kɨ̀gɔ̀ ɔ̌ bhà náanzɨ̀ nzɛ́rɛnga ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́. Abádhí níipfo ɨ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ ɨ̀nzɨ̌ ìndrǔ nyʉ́ àmbɛ̀nà ɔ̀nzɨna nzɛ́rɛnga-tɨdɔ̀ ɔ̀nɛ̀ dɔ̌ 'ɔ̀nzɨ̀. Nɨ́, ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, Kàgàwà atdɨ̀ wà abádhí-ànyǎ ròngò àpbɛ̀ àbà ɨ̀nzɨ̌ arávɛ dhòdhódhónga nà kàzʉ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɨ'ɨ tɨ́ ìndrǔ-nyɨ̀kpɔ́ ìtdyu rádʉ̀ atdí ɔ́fɔ̀ tɨ́.

8 Nɨ́ ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́, kɔ̌kɔ̀ nzínzìkʉ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ nzɛ́rɛ alɛ náarɨ́ dhu ɔ̀nzɨ ɨ kɨ̀gɔ̀ ɔ̌ bhà nóongónà dhu ɔ̀nzɨ̀ dhu bhɛ̌yi tɨ́: abádhí rɨ̌rɛ̀na nzɛ́rɛ dhu náarɨ́ abádhí àbhʉ̌ rɨ̀tɨ ngbɔ̌ya, 'àdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga gàyà nɔ́nzɨ̀ dɔ̌. Ndɨrɔ̀, abádhí arɨ́ dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ nyʉ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ aróko ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ ɔ̌ màlàyíká nɨ̌.

9 Pbɛ́tʉ̀, yà Músà-abvò dɔ̌ ɨ̀ ɨ́ 'àtɔ̀, 'àmbɛ 'àgò dɔ̌ Pfɔ̀mvɔ nà rɔ̀, Mʉ̀kǎlì, Kàgàwà bhà màlàyíká ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎlɛ, náamvù nzá ndɔ̀tdɨ anya kà-dɔ̌, ndʉ̀nɔ̀ dhu kà nɨ̌ ɔ̀ná. Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ kà tɔ̀, ndàtɨ: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà àkǎ ndàbhʉ nyɨ nyabà àpbɛ̀.»

10 Pbɛ́tʉ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ nzɛ́rɛ alɛ náarɨ́ dhu ʉ̀nɔ ɨnzá ɨ̀ ʉ̀nɨ dhu nɨ̌ màtɨ́. Ndɨrɔ̀ ɨ̀zǎ, yà ɨ̀mbǎ arɨ́'ɨ̀ ɨnga t'ʉ́nɨta nà, nɨ́ bhà ɨrɛ̀ta tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ abádhí ʉ́nɨ dhu náarádʉ̀ abádhí àbhʉ rùwɨ̌ ùwɨ̌ tɨ́.

11 Nɨ́, abádhí rɨ̌'ɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌! Abádhí ótsù Kàyinà náatsù ɔ̀ná otu ɔ̌. Abádhí ʉnɔ tɨ̀tɔ̀ Bàlamà bhɛ̌yi fʉ̀rangà-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, abádhí ʉvɛ̀, Kɔrà bhɛ̌yi ɨ̀ ɨ́và dhu dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

12 Ndɨrɔ̀, abádhí mànà nyɨ̌ nyóko, nyǎmbɛ dhu ɔ̀nyʉ̀ dɔ̌ atdíkpá atdí ɔdhɨ bhɛ̌yi dhu náarádʉ̀ nyɨ̌ ɨ̀tɨ̌ ɨ̀tɨ̌ tɨ́. Obhó tɨ́, abádhí arɨ́ dhu ɔ̀nyʉ 'ùlè nɨ̌ abhɔ nyʉ́ ɨ̀nzɨ̌ nyɨ̀ya rɨ̌wʉ rɔ́rɔ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ ɨ̀ kɛ̀lɛ̌ nɨ́rɛ̀ dɔ̌ ɨ̀tɨ́rɔ̀. Abádhí ʉ́lɨ ɨ̀ awɛ rɨ̌rà nà àpbù, yà ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ igye àbhʉ̌ rɨ̀kɔ̌ bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀ abádhí ʉ́lɨ ɨ̀ átɔ̀ yà ɨ̀nzɨ̌ arádʉ̀ itsu-kpɔ̌ ɨ'ɔ, yà ɨ̀ àkǎnà 'ɔ̀'ɔ̀ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ itsu bhɛ̌yi. Tdɨ́tdɔ̌, abádhí ʉ́lɨ ɨ̀ yà ɨvɛ́na ka kangbɛ̀, ràdʉ̀ ɔ̀tdyù dɔ̀tsí itsu bhɛ̌yi.

13 Abádhí ʉ́lɨ ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ dɔ̌ rɨ́ 'ʉ̀pbɨ ɔbɨ nyʉ́ nà mʉ̀kʉrà bhɛ̌yi, alɛ-nyɨ̀ rɨ̌wʉ nɨ̌ fɨyɔ́ mʉ̀tsɔ ràdʉ̀ 'ʉ̀lɨ yà ɨdha rʉ̌dzɨ̀lɨ̌na ɨdha-gì dɔ̀ mùselele bhɛ̌yi. Abádhí ʉ́lɨ ɨ̀ átɔ̀, yà dhòdhódhónga nà ɨ̀ óngo òko ɔ̀ná atdídɔ̌ ʉ́tɨ̀ ɨ́nɔ̀-ɨ́yà tɔ́ ngari Kàgàwà ɔ́pɨ̀ fɨ̌yɔ̀ akyɛ rúbhi alalɨ bhɛ̌yi.

14 Ɛnɔkà náavɔ̀ dhu angyangyɨ abádhí-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨ Ɛnɔkà nɨ'ɨ̀ àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ rʉ̀gànda ìsɛ̌ Àdamʉ̀ rɔ̌ rɔ̀ ndɨ̀ nɔ̀pɛ̀ rʉ̀gànda ɔ̌ atdí alɛ. Nɨ́ kǎtɨ: «Kànɨ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rɨ̌rà pbɨndà pbǎfe lʉfʉ̀-tsʉ̀ ɨ̀lɨ̌lǎ màlàyíká nà.

15 Kà rɨ̌rà ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndʉnɔ tɨ́ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ-ànyǎ. Kà rɨ̌ yà nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ-ànyǎ ɨ̀tdɨ, rɔ̀ná abádhí anzɨ̀ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kà rɨ̌ ɨ nzɛ́rɛngatálɛ-ànyǎ nɨ́tdɨ yà abádhí ʉnɔ ndɨ̀ nɨ̌ ododu ɔtɛ-abábá-okú dɔ̀ rɔ̀.»

16 Ɨ alɛ-ɨdhɛ̀ náarɨ́ nzɨ̌ ndɨ̀kǎ akɛkpá màtɨ́, 'ádʉ̀ àmbɛ ònu dɔ̌ kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ̀ ɔ̌. Ndɨrɔ̀ abádhí arúbhi yà afíya nyʉ́ nózè ɨ̀tɨ́rɔ̀ dhu bhɛ̌yi, 'ádʉ̀ àmbɛ ɨdzítá tɔ́ ɔtɛ-abábá ɔ̀tɛ̀ dɔ̌. Ndɨrɔ̀, abádhí arɨ́fʉ̌na alɛ nɨ́ dhu àbà ɨ̀ ádʉ̀ fɔyá alɛ.

Yɛ̌sù ná'ù alɛ tɔ̀ ka kɨ́ sedzà àbhʉ̌ dhu
(Kɔ̀l 2.6-7; 2Tɛ̀ 3.3-5; Yàk 5.19-20; 2Pɛ́ 3.17-18)

17 Nyɨ̌'ɨ́na ɔdhɨ́dǔ, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ̌ rɔ̀, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌rɛ̀ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ nʉ́ʉnɔ angyí fʉ̌kʉ̀ ɔtɛ.

18 Abádhí atɨ nyɨ̌ nɨ̌: «Yà adzɨ ɔ̌ dhu-tsʉ̀ rɨ̌ 'ɔ̀dɨ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ rɨ̌ 'ìndù rɔ̀, nyɨ̌ngɔ̀ rɨ́ atdídhená alɛ nɨ́ɨ'ɨya ìnè, 'àdʉ̀ àmbɛ ùbhi dɔ̌ afíya nyʉ́ ózè dhu bhɛ̌yi, ɨtsɛ nyʉ́ Kàgàwà rɔ̌ rɔ̀.»

19 Abádhí nɨ́ ndɨ ìndrǔ-ɔ̌nga àbhʉ̌ arɨ́ rʉ̀ndɔ̀ ɨ̀ alɛ. Abádhí arɨ́ yà adzɨ ɔ̌ dhu kɛ̀lɛ̌ nɨ́rɛ̀. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà bhà Ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí rɨ̌'ɨ̀ mbǎ abádhí-nyʉtsì.

20 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ́ ɔdhɨ́dʉ̌, yà atdídɔ̌ ma mózè nyɨ́ rɔ̀, nyɨ́ nyàkǎ nyɔ̌sɨ̀ nyɨ́ nzínzìkʉ̀ ɔ̌, wɔ̀ nyɨ́ nyɨ́'ì nà atdídɔ̌ ìlǎ a'uta dɔ̌, nyǎdʉ̀ nyɨ̀tsɔ̀ Kàgàwà bhà ɨ̀lɨ̀lǎ-Alafí bhà ɔbɨ nɨ̌.

21 Dhu àkǎ nyɔ̌kò Kàgàwà ózè nyɨ́ nɨ̀ àzè ɔ̌, nyǎmbɛ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ rɨ̀bhona fʉ̌kʉ̀ pbɨndà ídzìnga ɔ̌ dhòdhódhónga tɔ́ ípìrɔ̌nga nɔ́dɔ̀ dɔ̌.

22 Ndɨrɔ̀, nyɨ́ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ kɔ̌kɔ̀ afíya arúguru Yɛ̌sù ì á'ù dhu dɔ̌ atdídhená alɛ-ɨzʉ̀.

23 Nyɨ́ nyàkǎ nyɨ̀gʉ̌ ngʉ̌kpà alɛ, nyʉ̌dhǎ kàzʉ̀ ɔ̀ rɔ̀. Nyɨ́ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ ídzìnga ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ ɔdɔ ɔ̀nzɨ nyɨ́ nyɨ́ rɔ́rɔ̀, nyǎdʉ̀ abádhí rɔ̌nzɨna nzɛ́rɛ dhu ábhʉ̀ rɔ̀tì mbɛrʉ̀ mà nɔ́dhɔ̀.

Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga ìlè ka kɨ́ dhu

24 Kàgàwà nɨ́ nyɔ̌dɔ̀ rádʉ̀ ɨ̀nzɨ̀ nyǎwà nyɨ́ nzɛ́rɛnga ɔ̀, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ̀ nyɨ̀kò ɨ̀mbǎ nzɛ́rɛ dhú na nyʉ̀kʉ̀tsì, ndɨrɔ̀ ábhɔ̌ dhɛ̀dhɛ nyʉ́ nà pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀-ɔ̀nzɨ̀ alɛ.

25 Ndɨ Kàgàwà, yà atdírɔ̀ tɨ́ arɨ́'ɨ àlɛ̌ tɔ́ Ɔ̌gʉ̀ba tɨ́, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-otù ɔ̌ alɛ, nákǎ ɨfʉ̀ta nà, ádrʉ̀ngbǎnga nà, ɔbɨ nà, ndɨrɔ̀ dhu ʉ̀yǎ ka kɨ́ ìndrʉ̌ tɔ̀ nɨ̀ ɔbɨ nà, rɔ̀pɛ̀ ndɨ mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀, rɨ̀rà àhʉ̀ kòmbí nga ɔ̀ màtɨ́, ndɨrɔ̀ dhòdhódhónga nà! Àmɨ̀nà.

Upfòta
tɔ́ bhǔkù
Yàrɨ́ bhǔkù ɔ̀ ɨ̀ nòtù ádrɔ̀drɔ̌ dhu tɨ́ dhu

Dhu àla ndɨ̀ Upfòta tɔ́ yàrɨ́ bhǔkù nandí alɛ ràrɨ̌ Yùwanɨ̀, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà uvitatálɛ. Kǎndí ka ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌, Àziyǎ-Ngba tɔ́ pbìrì nɨ'ɨ̀ Rɔmà kámá dɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà bhà pbìrì nzínzì ɔ̌ atdí pbìrì. Nɨ́ ndɨ kamà náazè kongò ndʉ̀lɛ mʉ̌ngʉ̌-ngba bhɛ̌yi. Yà ɨ̀ nùvɔ̌ ɨ̀nzɨ̌ 'ʉ̀lɛ̌ ka pbàkrɨ́stɔ̀ núso ka kongónà, kadʉ̀ àbhʉnà ràbà àpbɛ̀ abhɔ nyʉ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, ka kasò Yùwanɨ̀, kowù ʉ̀bhànà Pàtɛmʉ̀ tɨ́ kátɨna sɔ̀ngà dɔ̀ (1.9), Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ bhà Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ ʉ̀nɔ kǎrɨ́ ìndrǔ tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

Yùwanɨ̀ andí yàrɨ́ bhǔkù mbɛ̀mbɛ̀ àrʉ̀gyètdí kumì dɔ̀ná ɨmbò nà atɔ ɔ̌ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ka kʉ́gʉ̀ dhu-dzidɔ̌. Kǎndí ka ndɨ́nɨ̌ ndɨ ndabhʉ̀ tɨ́ pbàkrɨ́stɔ̀-afí ròtsì ɔbɨ nɨ̌, ròkò Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀-rɔ̌ tɨ́ ɨ̀ àpbǎ afíya rɔ́, àzèmbè ɨ̀ ɨ́ àpbɛ̀ nábà rɔ́rɔ̀ màtɨ́. Kǎzè dhu nɨ́ abádhí rɔ̀dɔ̀ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ rǐngo ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌ dhu atdyúya nyʉ́ nà (22.7).

Upfòta tɔ́ bhǔkù nɨ́ pbànábí tɔ́ bhǔkù bhɛ̌yi rɨ́ dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ bhǔkù (22.7,10,18,19). Kà-ɔ̀ ka kálǎna dhu nɨ́ Ungbòta-Ayɨ́ ɔ̀ ábhɔ̌ bhǔkù ɔ̀ ka kándɨ̌ dhu dɔ̀yá dhu. Ngʉ̌kpǎkà dhu-tsí nɨ́ ùru tɨ́ tɨ̌ya úrù ɨ̀ dhu. Ɨ ɔ́fɔ̀ nɨ́: «Mʉ̀nyɔ̀nɨ̀», «Bàbelì», ndɨrɔ̀ «Ɔzʉ́-bvʉ» (ɨ̀fɔ, àrʉ̀bhʉ̀, atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà).

Bhǔkù-nyɨtɨ̀ ka kóhù tɨ́ dhu

- Yùwanɨ̀ rɨ̌ ndàtɨ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ívì alɛ tɨ́ dhu mà, Yɛ̌sù rɨ̌ kàvɨ̌ rùndɨ̌ bhàrʉwà Àziyǎ-Ngba tɔ́ pbìrì ɔ̌ àrʉ̀bhʉ̀ kànɨ́sá tɔ̀ dhu mànà dhu (1.1–3.22).
- Yùwanɨ̀ rɨ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ dhu àlǎ ɔnyʉ bhɛ̌yi rɔ́dzɨ̀ dɔ̀nà dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌, ndàdʉ̀ àwɛnà kɔ́rɔ́ dhu (4–20).
- Kàgàwà rɨ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà-ɔwʉ́tá mà adzɨ-ɔwʉ́tá mànà dhu nɔ́bhɔlɔ dhu (21–22).

Bhǔkù-dɔ̀kpa
(Àmɔ 3.7; Upf 22.6-10)

1 Yàrɨ́ bhǔkù ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ dhu nɨ́ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ abhʉ̀ kʉnɨ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌ rɨ́ 'ɔ̀nzɨ dhu. Kàgàwà abhʉ̀ Yɛ̌sù rʉ̀nɨ ɨ dhu, ndɨ́nɨ̌ kɨ̌tɛ̀ tɨ́ pbɨndà alɛ tɔ̀. Nɨ́ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ avì pbɨndà màlàyikà rɨrà ɨ dhu ɔ̀vɔ̀ idù, ɨma Yùwanɨ̀ kàbhà ɨnɔ-akpà.

2 Nɨ́ ma mavɔ̀ ma mala dhu ìndrǔ tɔ̀ kɔ́rɔ́. Ma matɨ ɨ dhu ràrɨ̌ Kàgàwà bhà Ɔtɛ nyʉ́ ndɨrɔ̀ Yɛ̌sù ràrɨ̌ ɨ dhu tɔ́ ngàmbì.

3 Hirò nɔ́nzɨ rɨ́ alɛ nɨ́ wɔ̀ ndɨ pbànábí tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ka kandí ɔtɛ nɔ́zʉ̀ rɨ́ ìndrǔ tɔ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ nɨ́ ɨ ɔtɛ ɨ̀rɨ rɨ́ 'ádʉ̀ ɔ̀dɔ̀nà afíya ɔ̀ alɛ. Obhó tɨ́, ɨ ɨ̀ nandí ɔtɛ rǎkǎ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ìndù wà ndɨ̀.

Yùwanɨ̀ rɨ̌ Àziyà tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌ àrʉ̀bhʉ̀ kànɨ́sá ɔ̌ bhà nóvì dhu
(Màt 24.30-31; Upf 5.8-13)

4 Ɨma nɨ́ Yùwanɨ̀ yà ma mɨ́ dhu àndɨ̌ fʉ̌kʉ̀ Àziyà tɔ́ mʉ̀lɛngʉ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ àrʉ̀bhʉ̀ kànɨ́sá ɔ̌ bhà tɨ́rɔ̀ rɔ̀. Kàgàwà, yà ɨ̀'ɨ̀ ɨ'ɨ̀, yà ɨ̀'ɨ̀ arɨ́'ɨ̀, ndɨrɔ̀ yà ɨ̀rà ɨraya alɛ nákǎ ndàso nyɨ̌, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌. Ndɨrɔ̀ yà Ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ kàbhà tombi-ɔ̀nzɨ̌ arɨ́'ɨ̀ kàbhà àrʉ̀bhʉ̀ alafí* nákǎ 'àso nyɨ̌, 'àdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌.

5 Ndɨrɔ̀, Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ nákǎ ndàso nyɨ̌, ndàdʉ̀ nyǎbhʉ nyǒkò màrʉ̀ngà ɔ̌ átɔ̀. Ka nɨ́ obhó dhu kɛ̀lɛ̌ ʉ̀nɔ arɨ́ ngàmbì, wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ndɨ nɨngbɛ̀ ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ yà adzɨ

* **1:4 1.4** Àrʉ̀bhʉ̀ Alafí tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ dhu nɨ́ àrʉ̀bhʉ̀ kànɨ́sá tɔ̀ ɨ̀lɨ̀lǎ Alafí rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ dhu. Àrʉ̀bhʉ̀ rɨ̌tɛ̀na nɨ́ atdídɔ̌ àkǎ bhǔna ɔ̌ dhu.

dɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá dɔ̌ kamà*. Kɔ̌zè àlɛ̌, ndàdʉ̀ àlɛ̌ ʉ̀wʉ azùna nǐ àlɛ̌ tɔ́ nzɛ́rɛnga bhà ɔbɨ-tsìnǎ rɔ̀.
6 Kǎbhʉ àlɛ̌ àlɛ̌ rɨ'ì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà Kàgàwà bhà idzi ɔ̌ bhà tɨ́, ndɨrɔ̀ ndɨ Àbanà tɔ̀ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ pbàkùhánɨ́ tɨ́*. Nɨ́ ilèta mà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mànà nákǎ kà nà tɨ́ dhòdhódhónganà! Àmìnà.
7 Ándà, kɔ̀nǐ kà rǐrà àpbù ɔ̌*!
Nɨ́ kɔ́rɔ́ alɛ rǐ kàlǎ,
ìmbǎ rɨ'ì kɔ̌ngɔ̀-kpa mà nadù àlǐ nǐ alɛ màtɨ́.
Ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ-tɨdɔ̀ rǐ 'ʉ̀hʉ̌ ɨzʉ nǐ kɔ̌kú dɔ̀ rɔ̀*. Obhó tɨ́, kà rǐ'ì ndɨ dhu bhěyi! Àmɨnà.
8 Yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà rǎtɨna: «Ɨma, Ɨma nɨ́ Álʉ́fà ndɨrɔ̀ Ɔ́mégà†.» Ka nɨ́ yà ɨ'ì ɨ'ì, yà ɨ'ì arɨ́'ì, ndɨrɔ̀ yà ɨrà ɨraya alɛ.

Yùwanì rǐ Yěsù Krístɔ̀ àlǎ ɔnyʉ bhěyi rɔ̌dzɨ dɔ̀nà dhu tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ dhu (Dàn 10.5-12)

9 Ɨma nɨ́ adɔ̀kʉ Yùwanì. Yěsù nà àlɛ̌ kúngbò àlɛ̌ dhu-otù ɔ̌, àlɛ̌ kɨ́'ì atdíkpá kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ idzi ɔ̌, àlɛ̌ kɨ́ àpbɛ̀ àbà atdíkpá, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ kɨ́ dhu-dzi òndù atdíkpá. Ɨma, ma mɨ'ì òsò ka kósò ma kowù mʉbhà Pàtɛmʉ̀ tɨ́ kátɨna sɔ̀ngà dɔ̀ rɔ́, Kàgàwà bhà Ɔtɛ ʉ̀nɔ ma márɨ́ ìndrǔ tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Yěsù bhà ngàmbì tɨ́ ma mɨ́'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
10 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ ka kɨ́ ɔ̀ná atdí yɛngɛ̀-ɨdhɔ̀ ɔ̌, kàbhà Ɨlǐlǎ-Alafí nɨ́ɨrá ma, madʉ̀ wàndà rɔ̌ngɔ̀ dhu bhěyi rǐ ndɨ̀rɨ ɔbɨ nyʉ́ nà alɛ-tù ɨrì dzidu dɔ̀nǎ rɔ̀ rɨ́rà rɔ́.
11 Ndɨ alɛ-tù ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Nyɨ nyálǎna dhu àkǎ nyandǐ bhǔkù ɔ̀, nyadʉ̀ òvìnà àrʉ̀bhʉ̀ kɨ́gɔ́ ɔ̌ rɨ́'ì kànɨ́sá tɔ̀. Ɨ kɨ́gɔ́ nɨ́: Ɛ̌fɛsɔ̀, Sìmurunà, Pɛ̀rgamʉ̀, Tùwàtɛrà, Sardì, Fìlàdèlìfiyà, ndɨrɔ̀ Làwòdìkiyà.»
12 Nɨ́ ma magɛ́rɛ́ ma ndɨ́nǐ ma mala tɨ́ wɔ̀ idù rɨ́ dhu ɔ̀vɔ alɛ. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mala ɔrɔ̀ nǐ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ dhu, yà àrʉ̀bhʉ̀ ɔpbɨ́na dɔ̌ ka karɨ́ tarà ʉ̀lǐ dhu. 13 Ndɨrɔ̀, ɨ àrʉ̀bhʉ̀ dhu-ɔpbɨ́ nzínzì ɔ̌, ma mala Ìndrǔ t'Ídhùnà* bhěyi rólo alɛ. Ndɨ alɛ náafɔ́ pfɔ̌na ɔ̀ nyʉ́ rárà àhʉ ádzǐ kanzʉ̀-akpà rɔ̀ná, ndàdʉ̀ ìsonà ɔrɔ̀ nǐ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ kùkyě nǐ odrùna dɔ̌ rɔ̀.
14 Kà-dɔ̀ká náawʉ̀ tdyé ɔ̀wɔ̌wʉ̀ tàmà-ká bhěyi, ndɨrɔ̀ mbɨ̀lɨ̀kàkù bhěyi. Ndɨrɔ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́ náambɛ́nà ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌ kàzʉ-ɨdà-dɔ bhěyi.
15 Kà-pfɔ̀ nʉ́ʉmbìlì álì tɔ́ kàzʉ ɔ̀ ka kɔ̀bì rɨ̀lǎ pɛ́ɛ́ mʉ̀lingà tɔ́ sʉma bhěyi. Ndɨrɔ̀ kà-tù ambɛ́nà ndɨ̀rɨ dɔ̌ àdhàdhì ábhɔ̌ ɨdha rǎwa dhu rǐ ndɨ̀rɨ dhu bhěyi.
16 Kǐ'ì àrʉ̀bhʉ̀ alalɨ* ndì ndʉ̀lʉ̌ fangà tɔ́ ɔtsʉ́na nǐ rɔ́. Kà-li'ɔ̀ rɔ̀ ambɛ́nà àhʉ dɔ̌ nɨ́ ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ kunàdɔ rǐ ndàkà obhi-akpà. Ndɨrɔ̀, kà-nyì ambɛ́nà ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌ atdídɔ̌, àdhàdhì atdídɔ̌ nyʉ́ rɨ́ka ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nyʉ́ nà adyifɔ̀ bhěyi.
17 Ma mitdègu kàlǎ, nɨ́ ma mɨtsɨ obvò kɔ̀nzǐ àdhàdhì ɨwà ɔ̀vɛ̀ alɛ bhěyi. Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ fanga tɔ́ ɔtsʉ́na ìlɨ dùdú ndàdʉ̀ àtɨ̀nà: «Nzɔ̌nzɨ ɔdɔ! Ɨma, ɨma nɨ́ kɔ́rɔ́ dhu apɛ̀ ndɨ̀ rɔ̀ná rɔ̀ alɛ ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu araya ìku dɔ̀ná rɔ̀ alɛ.
18 Ɨma nɨ́ ípìrɔ̌nga t'álɛ. Ma mavɛ̀ wà, pbɛ́tʉ̀ kòmbí, ma mɨ́'ì ípìrɔ̌ rɔ̀ nyɨ̀kpɔ́du nà dhòdhódhónganà. Ma mɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà ɔvɛ dɔ̌ ndɨrɔ̀ òyǐ ɔ̀ nga dɔ̌.
19 Nɨ́rɔ̀, dhu àkǎ nyandǐ nyɨ nyálǎna dhu. Ɨ dhu nɨ́ ɨ'ì rɨ́'ì kòmbí dhu mà, olù rówu 'ʉ̀nyà dhu mànà.
20 Yàrɨ́ nɨ́ ndɨ yà fanga tɔ́ ɔtsʉ́du-tsírɔ́ nyɨ nyala àrʉ̀bhʉ̀ alalɨ mà, wɔ̀ ɔrɔ̀ nǐ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ dhu, yà àrʉ̀bhʉ̀ ɔpbɨ́na dɔ̌ ka karɨ́ tarà ʉ̀lǐ mànà-tɨ: kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ alalɨ rǐtɛ̀na

* **1:5 1.5** Zàb 89.28 * **1:6 1.6** Uvt 19.6 * **1:7 1.7** Dàn 7.13 * **1:7 1.7** Zàk 12.10,14 † **1:8 1.8** Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̌ Álʉ́fà nɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ bhàrʉwà-nyɨ̀kpɔ́, ndɨrɔ̀ Ɔ́mégà nɨ́ kà rǐku dɔ̀ná rɔ̀ bhàrʉwà-nyɨ̀kpɔ́. Kà-tɨ̀ nɨ́, Yěsù ràrǐ kɔ́rɔ́ dhu apɛ̀ ndɨ rɔ̀ná rɔ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu araya ìku dɔ̀ná rɔ̀ alɛ. * **1:13 1.13** 2.18 * **1:16 1.16** 1.20

nɨ́ àrʉ̀bhʉ̀ kànɨ́sá tɔ́ màlàyíká, ndɨrɔ̀ tarà ʉ̀lɨ̌ ka karɨ́ dɔ̀yá àrʉ̀bhʉ̀ dhu-ɔpbɨ́ rɨ̌tɛ̀na nɨ́ ɨ àrʉ̀bhʉ̀ kànɨ́sá.»

2

Yɛ̌sù rɨ̌ Yùwanɨ̀ àvɨ̌ ràndɨ̌ bhàrʉwà Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kànɨsà tɔ̀ dhu
(Kas 20.17,28-31; Ɛ̀fɛ 1.15-16; 5.2; Ɛ̀br 6.10-12)

1 Tdɨ́tdɔ̌, yà idù rúbhi dhu ɔ̀vɔ̀ rɔ̌ alɛ náatɨ: «Ándɨ̌ dhu Ɛ̀fɛsɔ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kànɨsà tɔ́ màlàyikà tɔ̀, nyatɨ yàrɨ́ màkʉ̌rʉ̀ ràhʉ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ alalɨ nʉ̀lʉ̌ fangà tɔ́ ɔtsʉ́na nɨ̌ alɛ, ndɨrɔ̀ yà ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ tarà nzínzì ɔ̌ rúbhi alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀.
2 Kà rǎtɨna: ‹Ma mʉ̀nɨ wà pbʉ̀kʉ̀ mʉ̀tsɔ, nyɨ nyarɨ́ adyɔ ɨ̀vɔ̀ owùdu ʉ̀ngʉ̌ nyɨ nyɨ́ rɔ̀ tɨ́ dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ nyarɨ́ dhu-dzi òndù tɨ́ dhu mà. Ma mʉ̀nɨ wà dhu nyɨ rarɨ́ nzɨ̌ nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ tɔ́ dhu-dzi òndù. Nyɨ nyómvù wà uvitatálɛ tɨ́ arɨ́ 'àtɨ alɛ-afí, tàmànyà pbánɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ɨ uvitatálɛ rórɔ̀, nyadʉ̀ dhu ɔ̀sʉ̀ abádhí ràrɨ̌ tɨ̀tɔ̀ t'ʉ́nɔta t'álɛ.
3 Ɨnyɨ nɨ́ dhu-dzi t'óndùta t'álɛ, ndɨrɔ̀ nyɨ nyábà àpbɛ̀ ɔvɔ̀du-okú dɔ̀ rɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ɨ̀nzɨ̌ afínʉ ràdʉ̀ ndɨ̀ngyɛ rùdú rɔ̀.
4 Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́'ɨ̀ ɨ̀nè okúnʉ dɔ̀ rɔ̀ ma mʉ́nɔna atdí dhu nà. Ndɨ dhu nɨ́: ɨnyɨ, nyɨ nyárɨ́ mbǎ àzè nà idù kòmbí àdhàdhɨ̀ nyɨ nyɨ'ɨ̀ kà nà angyi dhu bhɛ̌yi.
5 Nɨ́rɔ̀, ɨ́rɛ̀ pɛ́ nyɨ nyɨtsɨ rɔ́ nga, nyadʉ̀ nyʉgɛ̀rɛ̀ nyʉbhà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga, nyadu nyɨ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ pbʉ̀kʉ̀ mʉ̀tsɔ ɔ̀. Ɨnzɨ̌ nyɨ nyapɛ́ nyʉgɛ̀rɛ̀ nyʉbhà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga, nɨ́ ma mɨ́rà tɨnʉ ɔ̀, madʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ tarà ìpfo fɨndá ngari ɔ̌ rɔ̀.
6 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyɨ́'ɨ̀ ɨ̀nè yàrɨ́ ídzì dhu nà nyʉnʉtsì: nyɨ nyóndrɔ̀ Pbànìkɔ̀láyí* tɔ́ mʉ̀tsɔ àdhàdhɨ̀ ma móndrɔ̀ ka átɔ̀ dhu bhɛ̌yi tɨ́.
7 Ɨnga t'ɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà arɨ́'ɨ̀ alɛ nákǎ ndɨ̀rɨ wɔ̀ Ɨlɨ̌lǎ Alafí rɔ̌vɔna kànɨ́sá tɔ̀ dhu mbɛ̌yi! Dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ tɔ̀ ma mabhʉ̀ya yà Kàgàwà bhà ɨnga ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ ípìrɔ̌nga tɔ́ itsu-kpɔ̌*, ndɨ alɛ rɔ̀tɔ̀.›»

Yɛ̌sù rɨ̌ Yùwanɨ̀ àvɨ̌ ràndɨ̌ bhàrʉwà Sìmurunà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kànɨsà tɔ̀ dhu
(Màt 5.10-12; Yàk 1.12)

8 Tdɨ́tdɔ̌ ndɨ alɛ atɨ ma nɨ̌: «Ándɨ̌ dhu Sìmurunà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kànɨsà tɔ́ màlàyikà tɔ̀, nyatɨ yàrɨ́ màkʉ̌rʉ̀ ràhʉ yà kɔ́rɔ́ dhu apɛ̀ ndɨ̀ rɔ̀ná rɔ̀ alɛ, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu ikùya dɔ̀ná rɔ̀ alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀. Ndɨ alɛ náavɛ̀ wà, pbɛ́tʉ̀ kòmbí kà rɨ̌'ɨ̀ ípìrɔ̌ rɔ̀ nyɨ̀kpɔ́na nà.
9 Kà rǎtɨna: ‹Ma mʉ̀nɨ wà pbʉ̀kʉ̀ àpbɛ̀ mà pbʉ̀kʉ̀ nǎkʉ̀ mànà. Pbɛ́tʉ̀ngàtɨ́, ɨnyɨ nɨ́ ɔ̀nzìtálɛ! Ndɨrɔ̀ ma mʉ̀nɨ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́ Pbàyàhúdí tɨ́ arɨ́ 'àtɨ alɛ náarɨ́ dhu ʉ̀nɔ nyɨ nɨ̌ dhu átɔ̀, tàmànyà pbánɨ́ ɨ̀nzɨ̌ nɨ́ ɨ Kàgàwà bhà obhóná alɛ rɔ́rɔ̀. Abádhí nɨ́ pfɔ̀mvɔ Sìtanɨ̀ ʉ̀lɛ̌ arɨ́ alɛ tɔ́ mʉ̀tʉ̀!
10 Nɨ́, nyɨ nyàkǎ nzá nyɔnzɨ nyɨ nyábàna àpbɛ̀ ɔdɔ̀. Nyɨ nyàkǎ nyʉnɨ dhu nɨ́, Pfɔ̀mvɔ ràrɨ̌ afíkʉ ùmvǔ ùmvǔ, imbi-dzà ɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌ atdídhená alɛ àbhʉ̌ kusɔ̌ dhu-otù ɔ̌. Nɨ́ nyɨ̌ nyɨ́ àpbɛ̀ àbà ràrà àhʉ ɨdrɛ̀ ɨdhɔ† tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyàkǎ nyondù dhu-dzi, ɨ̀mbǎ rɨ̀'ɨ̀ nyɨ nyóvɛ̀ dhu màtɨ́. Nɨ́ ma madʉ̀ya ípìrɔ̌nga tɔ́ mʉ̀kàkʉ́ àbhʉ nyafɔ̌.
11 Ɨnga t'ɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà arɨ́'ɨ̀ alɛ nákǎ ndɨ̀rɨ wɔ̀ Ɨlɨ̌lǎ Alafí rɔ̌vɔna kànɨ́sá tɔ̀ dhu mbɛ̌yi! Dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ nɔ́ɔvɛ́ya nzɨ̌ ɔyɔ-gʉ̀na ɔvɛ nɨ̌*.›»

Yɛ̌sù rɨ̌ Yùwanɨ̀ àvɨ̌ ràndɨ̌ bhàrʉwà Pɛ̀rgamʉ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kànɨsà tɔ̀ dhu
(Ìsa 11.4; Yud 3-4,11)

12 Tdɨ́tdɔ̌ ndɨ alɛ atɨ ma nɨ̌: «Ándɨ̌ dhu Pɛ̀rgamʉ̀ tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kànɨsà tɔ́ màlàyikà tɔ̀, nyatɨ yàrɨ́ màkʉ̌rʉ̀ ràhʉ yà ɔ́yɔ̌ kɔ́rɔ́ kunàdɔ rɨ̌ ndàkà obhi-akpà nà rɨ̌'ɨ̀ alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀.

---

* **2:6 2.6** Pbànìkɔ̀láyí nɨ'ɨ̀ mʉ̌ngʉ̌-nzo ʉ̀lɛ arɨ́, 'àdʉ̀ àmbɛ mʉ̀nyɔ̀nì ɔ̀nzɨ dɔ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀, abádhí ongónà àdʉ̀ ìndrʉ̌ ʉ̀dhɔ ɨ dhu t'ɔ́nzɨta rɔ̌ átɔ̀. * **2:7 2.7** Ɔpt 2.9 † **2:10 2.10** Ɨdrɛ̀ ɨdhɔ tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ dhu-tɨ̀ nɨ́ ngúfe ɨdhɔ́-nzo.
* **2:11 2.11** Upf 20.6,14; 21.8

13 Kà rǎtɨna: ‹Ma mʉ̀nɨ wà nyɨ nyarádɨ ɔ̀ná ngari. Ndɨ ngari nɨ́ pfɔ̀mvɔ Sìtanì ɔ́nyʉ̀ idzi ɔ̀ná ngari. Pbɛ́tʉ̀ngàtɨ́, nyɨ nyínè ɔvɔ̀du rɔ̌ nyɨ́ nyápbǎ nyɨ rɔ́ tɨ́. Ma mʉ̀nɨ wà Àtìpasì yà pɔ́tsɔ́ ídè pbàkà ngàmbì tɨ́ ìndrǔ-ɔ̀nzɨ̌ alɛ-rɔ̌ ndì nɔ́nzì dhu átɔ̀. Ɨmbǎ dhu rɨ̌ʼì ka kóhò ka fʉ̌rábvʉ̌, yà pfɔ̀mvɔ Sìtanì arádɨ ɔ̀ná pbanga ɔ̌ dhu màtɨ́, nɨ́ nyɨ nyʉ́bhà nzá ɨma nyɨ nyáʼù nɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ aʼuta.

14 Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ʼì ìnè okúnʉ dɔ̀ rɔ̀ ma mʉ́nɔna dhu nà. Ndɨ dhu nɨ́: nyɨ nyɨ́ʼì nà alɛ nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ rɨ̌ʼì ìnè, yà Bàlamà tɨ́ kátɨna alɛ udhè dhu nɨ́fʉ̌ arɨ́. Ndɨ Bàlamà nɨ́ ndɨ dhu nudhè Bàlakà tɔ̀, ndɨ́nɨ̌ Pbàìsràyélí nabhʉ̀ tɨ́ ròtsù nzɛ́rɛnga ɔ̀, ràʼà sànamʉ̀ tɔ̀ ka kʉ̀bì pɛrɛ̀ tɨ́ ìzǎ, ʼàdʉ̀ mʉ̀nyɔ̀nì nɔ́nzì‡.

15 Ndɨrɔ̀ ròsè wɔ̀ dhu dɔ̀nǎ, wɔ̀ nyɨ nyɨ́ʼìnà alɛ nzínzì ɔ̌, Pbànìkɔ̀láyí* rǔdhěna dhu nɨ́fʉ̌ arɨ́ alɛ rɨ̌ʼì ìnè átɔ̀.

16 Nɨ́rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyʉgɛ̀rɛ̀ nyɨ nyʉbhà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga. Obhó tɨ́, ìmbǎ kǎpɛ́ ìʼì ndɨ dhu bhěyi, nɨ́ ma mɨ́rà àhʉ tɨnʉ ɔ̀ ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌, madʉ̀ ɨla ùgyè kɔ̌kɔ̀ ɨ alɛ nà lidu ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ obhi-akpà nɨ̌.

17 Ɨnga tʼɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɨ́ʼì alɛ, nákǎ ndɨ̀rì yà Ɨlɨ̌lǎ Alafí rɔ̌vɔna kànɨ́sá tɔ̀ dhu mběyi! Dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ tɔ̀ ma mabhʉ̀ya yà òru ka kórù mànà§. Ndɨrɔ̀, ma mabhʉ̀ya ɔ̀wɔ̌wʉ̀ odú-ngba* kà tɔ̀. Ndɨ odú-ngba nɨ́, yà ɔvɔ-ɔwʉ́tá* ka kándǐ dɔ̀ná odu. Ndɨrɔ̀, ndɨ ɔvɔ-ɔwʉ́tá nɨ́ yà ɨnzá atdí alɛ mà nʉ́nɨ ɔvɔ, ɨnzá nɨ́ ndɨ odu ka kàbhʉ fɨ́ndà alɛ kɛ̀lɛ̌ nʉ́nɨ ka rɔ̀.›»

Yěsù rɨ̌ Yùwanì àvɨ̌ ràndɨ̌ bhàrʉwà Tùwàtɛrà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́ʼì kànɨsà tɔ̀ dhu
(Kas 15.28-29; 1Kò 10.8,19-22; 1Tè 1.2-3)

18 Tdítdɔ̌ ndɨ alɛ atɨ ma nɨ̌: «Ándǐ dhu Tùwàtɛrà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́ʼì kànɨsà tɔ́ màlàyikà tɔ̀, nyatɨ yàrɨ́ màkʉ̌rʉ̀ ràhʉ Kàgàwà tʼídhùnà-liʼɔ̀ rɔ̀. Ndɨ kà tʼídhùnà nɨ́ yà nyɨ̀kpɔ́na arɨ́ ʉ̀mbɨlɨ kàzʉ-ɨdà-dɔ bhěyi, pfɔ̌na ràdʉ̀ ʉ̀mbɨlɨ átɔ̀ álì tɔ́ kàzʉ ɔ̀ ka kɔ̀bì rìlǎ pɛ́ɛ́ mʉ̀lingà tɔ́ sʉma bhěyi alɛ.

19 Kà rǎtɨna: ‹Ma mʉ̀nɨ wà nyɨ nyarɨ́ ɔ̀nzɨna kasʉ, nyɨ nyózè ngʉ̌kpà alɛ dhu, nyɨ nyáʼù ma dhu, nyɨ nyarɨ́ ngʉ̌kpà alɛ-dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ dhu, ndɨrɔ̀ nyɨ nyarɨ́ dhu-dzi òndù dhu. Ndɨrɔ̀ ma mʉ̀nɨ wà dhu, nyɨ rarɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ kòmbí ròsè yà angyi nyɨ nyongónà kɔ̀nzì tɨ́ dhu dɔ̀nǎ.

20 Pbɛ́tʉ̀, ma mɨ́ʼì ìnè okúnʉ dɔ̀ rɔ̀ ma mʉ́nɔna dhu nà. Ndɨ dhu nɨ́: nyɨ nyʉ́bhà Yèzèbelì* bhěyi rɨ́ dhu ɔ̀nzɨ atdí tsìbhálɛ, yà Kàgàwà bhà nabì tɨ́ arɨ́ ndàtɨ tsìbhálɛ, ròngò àmbɛ pbàkà alɛ ʉ̀tra dɔ̌. Kǎbhʉ abádhí rùwɨ̌, ndàmbɛ mʉ̀nyɔ̀nì tʼɔ́nzɨta mà sànamʉ̀ tɔ̀ ka kʉ̀bì pɛrɛ̀ tɨ́ ìzǎ mànà dhu tʼáʼata ùdhe dɔ̌ fɨ́yɔ̀.

21 Nɨ́, ma mʉ̀bhà wà kàsʉmì kà tɔ̀ ndɨ́nɨ̌ ndì nʉgɛ̀rɛ̀ tɨ́ ndʉ̀bhà pbìndà nzɛ́rɛnga. Pbɛ́tʉ̀, kòzè nzá ndʉ̀bhà pbìndà mʉ̀nyɔ̀nì tʼɔ́nzɨta.

22 Nɨ́ ándà nga mběyi! Ma mɨ́ kà-ɔ̌nga ìbvʉ̌ àpbɛ̀ tɔ́ ara dɔ̌, madʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ àpbɛ̀ àbhʉ átɔ̀ kɔ̌kɔ̀ kà mànà arɨ́ mʉ̀nyɔ̀nì ɔ̀nzɨ alɛ ràbà, yà nɨ́ ɨnzá abádhí ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì ʼʉ̀bhà ndɨ fɨyɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ nɨ̌.

23 Ndɨ dhu-ɔ̀gʉ̌ dɔ̌, ma mɨ́ kɔ̌wù nʉ́ngʉ alɛ ɔ̀kyɛ ɔ̀kyɛ tɨ́. Ndɨ dhu bhěyi nɨ́ ndɨ kórɔ́ kànɨ́sá rɨ̌ dhu ʉ̀nɨ̌ ɨma ràrɨ̌ ndɨ ìndrǔ-afí mà, ìndrǔ tɔ́ ɨrɛ̀ta mànà ɔ̀ rɨ́ʼì dhu àndà arɨ́ alɛ. Ndɨrɔ̀ ma mɨ́ nzínzìkʉ ɔ̌ ìngbàtɨ́ ìlɨ ndì alɛ mà bhà pɛrɛ̀ núbhɔ̌ ndɨ alɛ bhà kasʉ-bvʉ rɔ̌.

24 Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ Tùwàtɛrà tɔ́ kànɨsà ɔ̌ ngʉ̌kpà pbàkrɨ́stɔ̌, nyɨ̌ nyarɨ́ ìnzɨ̌ Yèzèbelì rǔdhěna dhu-owù ʉ̀ngʉ̌, ndɨrɔ̀ nyɨ̌ nyʉ̀nɨ nzá pfɔ̀mvɔ Sìtanì bhà Órù ɔ̀ dhu tɨ́ ka kátɨna dhu. Nɨ́ ma mátɨna nyɨ̌ nɨ̌, ma ràrɨ̌ nzɨ̌ ngǎtsi ànɔ̀ àʼɛ̌ dʉ̀kʉ́.

---

‡ **2:14 2.14** Ɔzt 25.1-2; 31.16. Mʉ̀nyɔ̀nì rɨ̌nè ndìʼì mʉ̀nyɔ̀nì kɛ̀lɛ̌ tɨ́, ngǎtsi nɨ̌ ɨnzá ka kɔ̀dɔ̀ alɛ Kàgàwà tɔ̀ tɨ́ dhu tɨ́.
* **2:15 2.15** Upf 2.6 § **2:17 2.17** Manà tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ dhu nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ ɔ̀nyʉ̀ (Yùw 6.31,49-50). * **2:17 2.17** Ɔwɔ̌wʉ̀ odú-ngba nɨ́ Kàgàwà bhà Idzi ɔ̀ ka kótsù dhu tɔ́ rʉsà ʉ̀fà rɨ́ dhu. * **2:17 2.17** Upf 3.12; 14.1 * **2:20 2.20** 1Ká 18.4; 2Ká 9.21

25 Pbɛ́tʉ̀, ma mònzì fʉkʉ́ dhu nɪ́, nyɪ̌ ràkǎ nyɔ̌dɔ̀ wɔ̀ nyɪ̌ nyɪ́'ì nà ídzì ɔ́fɔ̀ mbɛ̌yi, ràrà àhʉ ma mingoya ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀.
26 Ndɨrɔ̀ dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rɪ́ alɛ, yà ma mózè dhu ɔ̀nzɨ rɪ́ ràrà àhʉ ma mingoya ɔ̀ná ɨdhɔ ɔ̀ alɛ, nɪ́ tɔ̀ ma mabhʉ̀ya ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ, rɔ̀nyʉ̀ idzi kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ dɔ̌.
27 Kʉ̌ndaya ɨ alɛ tsʉmà tɔ́ mùgɔ̌ nɪ̌, ndɨrɔ̀ kʉ̌kɔya abádhí-ɔ̌nga yà anzɨ nɪ̌ ka kɔ́rʉ̀ wɨ̀tʉ̀-ɔ̌nga ʉ̀kɔ̌ ka karɪ́ dhu bhɛ̌yi*.
28 Kà-tì nɪ́, ma rabhʉ̀ya àbhʉ̌ Àbadu ibho idù ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-tɨdɔ̀ dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rɪ́ alɛ tɔ̀. Ndɨrɔ̀ ròsè wɔ̀ dhu-dɔ̀nǎ, ma rabhʉ̀ya àbhʉ̌ kútsingá nga tɔ́ alalɨ* ndɨ alɛ tɔ̀, kɔ̀nzì mʉ̀lɛ̀mà dhu nɨtɛ̀ tɪ́.
29 Ɨnga t'ɪ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɪ́'ì alɛ nákǎ ndɨ̀rì wɔ̀ Ɨlɨ̌lǎ Alafí rɔ̌vɔna kànɪ́sá tɔ̀ dhu mbɛ̌yi!›»

3

Yɛ̌sù rɨ̌ Yùwanɨ àvɨ̌ ràndɨ̌ bhàrʉwà Sardì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɪ́'ì kànɨsà tɔ̀ dhu
(Màt 7.21-23; 24.42-51; Yàk 2.14)

1 Tdɪ́tdɔ̌ ndɨ alɛ atɨ ma nɨ̌: «Ándɨ̌ dhu Sardì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɪ́'ì kànɨsà tɔ́ màlàyikà tɔ̀, nyatɨ yàrɪ́ màkʉ̌rʉ̀ ràhʉ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ aróko àrʉ̀bhʉ̀ alafí* nà rɪ́'ì, ndàdʉ̀ ì'ì àrʉ̀bhʉ̀ alalɨ* nà fɔná átɔ̀ alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀. Kà rǎtɨna: ‹Ma mʉ̀nɨ wà pbʉ̀kʉ̀ mʉ̀tsɔ. Obhó tɪ́, ìndrʉ̌ arɪ́ nyalǎ ìnè rɪ́'ì ípìrɔ̌nga nà alɛ bhɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ nyadʉ̀ ì'ì ɨwà ɔ́vɛ̀ alɛ.
2 Nɪ́, ɪ́kyɛ! Ábhʉ̌ ɔbɨ wɔ̀ ɪ́kyɛ̀rɔ̌ ɔ̀dì ndɪ́nɨ̌ ndì ndɔvɛ́ tɪ́ nyʉnʉtsì rɔ̀ dhu tɔ̀, ma màla wà dhu pbʉ̀kʉ̀ mʉ̀tsɔ ràrɨ̌'ì mbǎ àkǎkǎ dhu tɪ́ pbàkà Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ nɪ́dhunɨ̌.
3 Nɪ́rɔ̀, ɪ́rɛ̀ ɨndʉ̀ ka kúdhe dhu mà, nyɨ nyɪ́rì ndɨ dhu tɪ́ dhu mànà. Nyɨ nyàkǎ nyɨfʉ ka, nyadʉ̀ nyʉgɛ̀rɛ̀ nyʉbhà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga. Ɨnzɨ̌ nyɨ nyapɛ́ ɨnga àndà mbɛ̌yi, nɪ́ ma mɪ́rà àhʉ tɨnʉ́ ɨnzá nyɨ nyʉ̀nɨ kàsʉmì ɔ̌ àdhàdhì ogbotálɛ náarɪ́rà dhu bhɛ̌yi.
4 Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyàdì àdì ngúfe alɛ nà Sardì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌, yà ɨnzá àpɛ̀ rɔ̀yá mbɛrʉ̀ ɨ̀tɨ̌ alɛ. Ɨ alɛ nɪ́ ɨ atdɪ́kpá mǎ mubhìya mànà ɔ̀wɔ̌wʉ̀ mbɛrʉ̀ nʉ̀fɔ̌ rɔ̀yá rɔ́rɔ̀, abádhí nɪ́ ɨ àkǎkǎ alɛ nɪ́dhunɨ̌.
5 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɪ́ ndɨ, dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rɪ́ alɛ ka kʉfɔ́ya ɔ̀wɔ̌wʉ̀ mbɛrʉ̀ nɨ̌. Ndɨrɔ̀, ma mohoya nzɨ̌ ndɨ alɛ-ɔvɔ̀ ípìrɔ̌nga tɔ́ bhǔkù ɔ̀ rɔ̀. Ma mɔvɔya dhu kpangba Àbadu mà pbìndà màlàyíká mànà-ɔ̀nzɨ̌, matɨ ndɨ alɛ ràrɨ̌ pbàkà alɛ nyʉ́.
6 Ɨnga t'ɪ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɪ́ alɛ, nákǎ ndɨ̀rì Ɨlɨ̌lǎ Alafí rɔ̌vɔna kànɪ́sá tɔ̀ dhu mbɛ̌yi!›»

Yɛ̌sù rɨ̌ Yùwanɨ àvɨ̌ ràndɨ̌ bhàrʉwà Fìlàdèlìfiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɪ́'ì kànɨsà tɔ̀ dhu
(2Pɛ́ 1.10-11; 2.9)

7 Tdɪ́tdɔ̌ ndɨ alɛ atɨ ma nɨ̌: «Ándɨ̌ dhu Fìlàdèlìfiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà tɔ́ màlàyikà tɔ̀, nyatɨ yàrɪ́ màkʉ̌rʉ̀ ràhʉ Ɨlɨ̌lǎ alɛ, ndàdʉ̀ ì'ì Obhóngatálɛ tɪ́ alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀. Ndɨ alɛ rɨ̌'ì ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì bhà idzi ɔ̀ rɪ́ ìndrʉ̌ àbhʉ̌ ròtsù fʉ̀ngʉlà nà fɔná. Kǎpɛ́ tsǎtsʉ̀ àpfo, nɪ́ kàpbɨ̌ rɪ́ alɛ arɪ́ mbǎ, ndɨrɔ̀ kǎpɛ́ tsǎtsʉ̀ àpbɨ̌, nɪ́ kàpfo rɪ́ alɛ arɪ́ mbǎ.
8 Kà rǎtɨna: ‹Ma mʉ̀nɨ wà pbʉ̀kʉ̀ mʉ̀tsɔ. Nɪ́rɔ̀ kànɨ̌ ma màpfò wà tsǎtsʉ̀ ɨndʉ̀, yà ɨ̀nzɨ̌ atdí alɛ mà rǎdʉ̀ àpbinà tsǎtsʉ̀. Ma mʉ̀nɨ wà dhu, nyɨ rarɪ́'ì mbǎ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà abhɔ, pbɛ́tʉ̀ nyɨ rɪ́fʉ wà pbàkà ɔtɛ, ndɨrɔ̀ nyɨ rásà nzá ɔvɔ̀du.
9 Nɪ́, kànɨ̌ ma mɪ́ pfɔ̀mvɔ Sìtanì ʉ̀lɛ̌ arɪ́ alɛ tɔ́ mʉ̀tʉ̀ ɔ̀nzɨ tɪ́ dhu. Ɨ alɛ nɪ́ tɨ̀tɔ̀ t'ʉ́nɔta t'álɛ, ndɨrɔ̀ abádhí arɪ́ 'àtɨ Pbàyàhúdí tɪ́, ɨ̀mbǎ ì ɪ́'ì Kàgàwà bhà alɛ nyʉ́ tɪ́ rɔ́rɔ̀. Nɪ́ ma mɪ́ abádhí ʉ̀tʉ̌ ròwù 'ʉ̀kɔ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌ ɔnzìnʉ́, ràdʉ̀ dhu ʉ̀nɨ ɨwà ma ròzè nyɨ.
10 Àdhàdhì nyɨ nyɔ́dɔ̀ nyɨ, nyongò dhu-dzi òndù yà ɨndʉ̀ ma mʉ́yǎ ka dhu bhɛ̌yi, nɪ́ ɨma mà átɔ̀, ma mɪ́ nyɔdɔ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌ rɪ́rà àpbɛ̀ tɔ́ kàsʉmì ɔ̌. Ndɨ àpbɛ̀ rɨ̌rà ndɪ́nɨ̌ ndì ndomvú tɪ́ yà adzɨ ɔ̌ arɪ́'ì alɛ-afí.

---

* **2:27 2.27** Zàb 2.8-9 * **2:28 2.28** Upf 22.16 * **3:1 3.1** Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ aróko àrʉ̀bhʉ̀ alafí rɨ̌tɛ̀na dhu nɪ́ kàbhà Ɨlɨ̌lǎ Alafí. * **3:1 3.1** 1.20

11 Ma mɨ́rà ɨnzá ɔ̀trɔ̀ ɨdhɔ ɔ̌. Nɨ́ dhu àkǎ nyɔdɔ̀ wɔ̀ nyɨ nyɨ́'ɨ̀ nà ídzì ɔ́fɔ̀ mbɛ̌yi, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà nɨ́ɨdhá tɨ́ nzɨ̌ mʉ̀lɛ̀mà tɔ́ pbʉ̀kʉ̀ mʉ̀kàkʉ́.

12 Dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ ma mabhʉ̀ya rɨ'ɨ̀ pbàkà Kàgàwà bhà-dzá átsʉ̀ta tɨ́. Ndɨ alɛ ahʉ̀ya nzɨ̌ ányɨ̀-dza rɔ̀ akɛkpá màtɨ́. Ndɨrɔ̀ ròsè wɔ̀ dhu-dɔ̀nǎ, ma mandíya pbàkà Kàgàwà-ɔvɔ̀ mà, ndɨ pbàkà Kàgàwà bhà kɨgɔ̀-ɔvɔ̀ mànà ndɨ alɛ-rɔ̌. Ndɨ kɨgɔ̀ nɨ́ Yèrùsàlɛmà-ɔwʉ́tá, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́fo, pbàkà Kàgàwà-tɨ'ɔ̀ rɔ̀ kɨgɔ̀. Ma mandíya ɔvɔ̀du-ɔwʉ́tá átɔ̀ ndɨ alɛ-rɔ̌.

13 Ɨnga t'ɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɨ́'ɨ̀ alɛ, nákǎ ndɨ̀rɨ̀ wɔ̀ Ɨ̀lɨ̀lǎ Alafí rɔ̌vɔna kànɨ́sá tɔ̀ dhu mbɛ̌yi!›»

Yɛ̌sù rɨ̌ Yùwanɨ̀ àvɨ̌ ràndɨ̌ bhàrʉwà Làwòdìkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ kànɨsà tɔ̀ dhu (Luk 14.34-35)

14 Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ nɨ̌, ndɨ alɛ atɨ ma nɨ̌: «Ándɨ̌ dhu Làwòdìkiyà tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ kànɨsà tɔ́ màlàyikà tɔ̀, nyatɨ yàrɨ́ màkʉ̌rʉ̀ ràhʉ Àmɨnà tɨ́ kátɨna alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀. Ndɨ alɛ nɨ́ ndɨ̀ Kàgàwà ɔ́nzɨ̀ dhu tɔ́ obhóná ngàmbì, obhó dhu kɛ̀lɛ̌ ʉ́nɔ arɨ́ alɛ, ndɨrɔ̀ Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ kórɔ́ dhu apɛ̀ ɨ̀ dɔ̀ná rɔ̀ alɛ.

15 Kà rǎtɨna: ‹Ma mʉ̀nɨ wà pbʉ̀kʉ̀ mʉ̀tsɔ: nyɨ nyíre nzá ndɨrɔ̀ nyɨ nyígbě nzá. Àkǎ àmbɛ̀nà àkǎ dhu nɨ́ nyire ìrě tɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌, nyigbě ìgbě tɨ́[†].

16 Pbɛ́tʉ̀ kòmbí, nyɨ nyɔ́'ɔ lílílí: nyɨ nyíre nzá ìrě tɨ́, ndɨrɔ̀ nyɨ nyígbě nzá ìgbě tɨ́. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mɨ́ nyadyɔ̌ àdyɔ̌ tɨ́.

17 Nyɨ nyarɨ́ nyatɨ ɔ̀nzìtálɛ tɨ́, kórɔ́ dhu nà arɨ́'ɨ̀ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ɨ̀mbǎ arɨ́'ɨ̀ atdí dhu-atdyú nà màtɨ́ alɛ tɨ́. Pbɛ́tʉ̀, nyɨ nyʉ̀nɨ nzá dhu, nyɨ ràrɨ̌ ɨ̀mbǎ dhu arɨ́'ɨ̀ fɔ̀ná alɛ, ɨzʉ̀na arɔ́'ɔ alɛ, nǎkʉ̀tálɛ, ndùmùndúmú, ndɨrɔ̀ nzɨ̀nzɨ́ rɔ̀ arɨ́'ɨ̀ alɛ.

18 Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, ma mònzì nyɨ nyodzì kàzʉ nɨ̌ ka kú'o rɨ̀lǎ ɔrɔ̀ fudú, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyɨ'ɨ tɨ́ ɔ̀nzìtálɛ tɨ́. Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ átɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyodzì ɔ̀wɔ̌wʉ̀ mbɛrʉ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyafɔ́ tɨ́ rʉ̀nʉ́, akyɛ ka kalana wɔ̀ alɛ-nyɨ̀ rɨ̌wʉ nɨ̌ pbʉ̀kʉ̀ nzɨ̀nzɨ́nga nɨ̌. Ndɨrɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyodzì nyɨ̀kpɔ́nʉ ɔ̀ nyɨ nyʉ́tdɛ̌na pbabɨ̌, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyala tɨ́ nga tdɨ́tdɔ̌[‡].

19 Ɨma, ma marɨ́ kórɔ́ alɛ yà ma mózè tɔ́ afátá ɨ̀tɛ̀ ɨ alɛ tɔ̀, madʉ̀ ɨ dhu ɔ̀sɔ̀ fɨ̌yɔ̀. Nɨ́rɔ̀, nyɨ nyàkǎ nyɔnzì ɔbɨ, nyʉ̀gɛ̀rɛ̀ nyɨ nyʉbhà pbʉ̀kʉ̀ nzɛ́rɛnga.

20 Kànɨ̌, ma mìdè tsǎtsʉ̀nǎ mambɛ hɔ̌dhi ɔ̀pbì dɔ̌. Nɨ́, ndɨ alɛ apɛ́ tǔdu ɨ̀rɨ, ndàdʉ̀ tsǎtsʉ̀ àpfò idù, nɨ́ ma mádʉ̀ òtsù kàbhà ɨdza, mǎdʉ̀ dhu ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá kà mànà.

21 Dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ nɨ́ ndɨ, ma mɨlɨya ràdɨ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ tɨdú ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ pbàkà tombi dɔ̌, àdhàdhì ɨma, ma manzì dhu lɛ̀mà madʉ̀ àdɨ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ Àbadu-tɨ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ kàbhà tombi dɔ̌ dhu bhɛ̌yi.

22 Ɨnga t'ɨ́rɨta tɔ́ bɨ̌na nà rɨ́'ɨ̀ alɛ, nákǎ ndɨ̀rɨ̀ wɔ̀ Ɨ̀lɨ̀lǎ Alafí rɔ̌vɔna kànɨ́sá tɔ̀ dhu mbɛ̌yi.›»

4

Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ ka kɨ́ adyi nɨ̌ pbɨndà tombi dɔ̌ àdɨ rɔ́rɔ̀ dhu (Ìsa 6.1-4; Zɛ̀k 1)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ɨma Yùwanɨ̀, ma mala ɔnyʉ bhɛ̌yi rɔ́dzɨ̀ dùdù ngǎtsi dhu. Nɨ́ ndɨ ɔnyʉ ɔ̌, ma mala atdí tsǎtsʉ̀ kpangba ndɨ̀ nàpfò ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ́. Nɨ́ yà ɨwà ma mɨ́rɨ angyi, ràmbɛ ɔ̀'ɔ dɔ̌ wàndà rɔ̌ngɔ̀ dhu bhɛ̌yi alɛ-tù, náavɔ̀ dhu idù, ndàtɨ: «Úpò àzú! Nɨ́, ma mɨ́ olùnǎ rɔ̀ rɨ́ 'ɔ̀nzɨ tdɨ́tdɔ̌ dhu ɨ̀tɛ̀ ɨndʉ̀.»

---

† **3:15 3.15** Làwòdìkiyà-tɨ́ ɨ'ɨ̀ kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ Kɔ̀lɔ̀sayì tɔ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ ɨdha nɨ'ɨ̀ atdídɔ̌ írè ɨdha, ndàdʉ̀ ɨ'ɨ̀ mbɛ̌yi nyʉ́ ɔmvʉ́ tɔ̀. Ndɨrɔ̀ Hìyèràpolì tɔ́ kɨgɔ̀ ɨ'ɨ̀ átɔ̀ kyɛ̀rɔ̀kyɛ̀rɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀-tɨ́, ɔ̀ná ɨdha ràdʉ̀ ìgbě tɨ́ ìgbě. Pbɛ́tʉ̀, Làwòdìkiyà ɔ̌ ɨdha-tsí náadʉ̀ ɨ'ɨ̀ lílílí, ìnzɨ̌ ràdʉ̀ òvù. ‡ **3:18 3.18** Làwòdìkiyà-ɔvɔ̀ nabhʉ̀ rɔ̀tɔ̀ ndɨ atdídɔ̌ dhu nɨ'ɨ̀ furangà t'ʉ́lɨta tɔ́ bǎkì nà kɨ̌'ɨ̀ dhu, ndɨrɔ̀ atdídɔ̌ ʉ́ya mbɛrʉ̀ mà alɛ-nyɨ̀kpɔ́ tɔ́ pbabɨ̌ mànà dhu ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ka kongónà kà-ɔ̌ dhu.

2 Nɨ́ ányɨrɔ̌ rɔ̀ tɨ́, Kàgàwà bhà Ɨlɨ̌lǎ-Alafí ɨrá ma. Nɨ́ ma mala ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́
tombi ɔ̀rʉ́-akpà ɔ̀ ka kɨ̀lɨ ràdɨ rɔ́, atdí alɛ ràdʉ̀ ɨ'ì ndɨ tombi dɔ̌ ndì ndàdɨ rɔ́.
3 Ndɨ alɛ ambɛ́nà ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌ atdídɔ̌ àdhàdhì ɔrʉ́ odzìya nà odu, yǎspì mà sardì mànà
tɨ́ kátɨna náarʉ́mbɨlɨ dhu bhěyi. Ndɨ tombi nɨ́ɨ'ì zùmàridì tɨ́ kátɨna odu bhěyi rʉ́mbɨlɨ
angɔ àkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌na rɔ́*.
4 Ndɨrɔ̀, kɨ̌'ì ádrɔ̀drɔ̌ kámá tɔ́ ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà ngʉ̌kpà tombi àkpɔ̀rɔ̀ ngbɔ̌na
rɔ́. Ndɨrɔ̀, ɨ tombi dɔ̌ ɨ̀ òkò rɔ́ ɨ'ì alɛ nɨ́, ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà pbàkʉ̀rʉ̌*. Abádhí ɨ'ì
ɔ̀wɔ̌wʉ̀ mbɛrʉ̀ ɨ̀ ʉ̀fɔ̌ rɔ̀yá rɔ́, ndɨrɔ̀ abádhí-dɔ rɔ̌ ɨ'ì nɨ́ ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ mʉ̀kàkʉ́.
5 Ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌ rɔ̀, ɨnga ʉmbɨ̀lì, wɔ̀gɔ̀ ɨrɨ ndì, ɔvɔ ràdʉ̀ ʉ̀tǎ. Ndɨ tombi-
ɔ̀nzɨ̌ ɨ'ì dhu nɨ́ kàzʉ rɔ̌rʉ̀ rɔ̀yá àrʉ̀bhʉ̀ mʉ̀lɛ. Ɨ mʉ̀lɛ nɨ'ì Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ aróko àrʉ̀bhʉ̀
alafí†.
6 Ndɨrɔ̀, ndɨ tombi-ɔnzɨ̀-tsʉ̌ nga náala ndì ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ bhěyi. Kà-ɔ̀ nga náambɛ́nà
àwʉ̀ dɔ̌ atdídɔ̌ àdhàdhì kɨ̀ràwulì-ɔ̌ nga náarɨ́ àwʉ̀ dhu bhěyi.

Ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ dhu-tsí‡ náakpɔrɔ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-ngbɔ̀, 'ìlɨ átsɨ̌. Ndɨrɔ̀
abádhí-nyɨ̀kpɔ́ ɨ'ì angyɨnǎ rɔ̀ màtɨ́ ndɨrɔ̀ abádhí-dzidɔ̀nǎ rɔ̀ màtɨ́.
7 Wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ dhu nɨ́ɨlɨ ndì àrì bhěyi, ɔyɔ rɨ́ kìsě dhu ràdʉ̀ ndɨ̀lɨ ìkyì-akpǎ-ngba
bhěyi. Ɨbhʉ rɨ́ kìsě-tsí-nyɨ nɨ́ɨlɨ ndì ìndrʉ̌-nyɨ bhěyi, ɨ̀fɔ rɨ́ kìsě ràdʉ̀ ndɨ̀lɨ yà ɔrʉ́
arángɨlɨ sàmbà bhěyi.
8 Ndɨrɔ̀, ɨ ɨ̀fɔ dhu nɨ́ɨ'ɨ pékéléya nà azàzá, nyɨ̀kpɔ́ya ràdʉ̀ ùle ngbɔ̌ya-rɔ̌ màtɨ́ ndɨrɔ̀
pékéléya-tsìnǎ màtɨ́. Abádhí owúnà adyi ʉ̀yʉ̀ rɔ̌ adyíbhengá ndɨrɔ̀ kúbhingá màtɨ́
ɨnzɨ̌ ɨ ɨ́ ɨngyɛ̌ rɔ́rɔ̀, 'àmbɛ àtɨnà dɔ̌:

«Ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ, Ɨlɨ̌lǎ alɛ, Ɨlɨ̌lǎ alɛ nɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ, yà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́'ɨ kɔ́rɔ́
dhu dɔ̌ alɛ, Kàgàwà*!

Ka nɨ́ ɨ'ɨ ɨ'ɨ, ɨ'ɨ arɨ́'ɨ, ndɨrɔ̀ ɨrà ɨraya alɛ.»
9 Ndɨrɔ̀, abádhí owúnà adyi ʉ̀yʉ̀ rɔ̌, 'ìlè pbɨndà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌ àdɨ
Kàgàwà, yà dhòdhódhónganà arɨ́'ɨ ípìrɔ̌nga nà alɛ nɨ̌. Abádhí owúnà kɨ̀fʉ rɔ̌, 'àdʉ̀
àmbɛ ɔ̀tsɔ̀ àbhʉ dɔ̌ fɨ̌ndà.
10 Abádhí rɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ wɔ̀ dhu bhěyi ɔ̀ná kɔ́rɔ́ kàsʉmɨ ɔ̌, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ
nà pbàkʉ̀rʉ̌ nóowúnà 'ʉ̀kɔ rɔ̌ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌ wɔ̀ pbɨndà tombi dɔ̌ àdɨ Kàgàwà, yà
dhòdhódhónganà arɨ́'ɨ ípìrɔ̌nga nà alɛ-ɔ̀nzɨ̌. Ɨ alɛ owúnà kʉ̀lɛ rɔ̌, 'ʉ̀wà dɔ̀ya-rɔ̌
mʉ̀kàkʉ́, 'ʉ̀lɨ obvò kàbhà tombi-ɔ̀nzɨ̌, 'àdʉ̀ àtɨnà:
11 «Fàká Ádrʉ̀ngbǎlɛ, fàká Kàgàwǎ, nyɨ nyàkǎ ilèta nà, ɨfʉta nà, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga
tɔ́ ɔbɨ nà.

Obhó tɨ́, nyɨ nyabhɔ̀lɔ̀ ndɨ kɔ́rɔ́ dhu.

Nyɨ nyabhɔ̀lɔ̀ ɨ dhu, nyɨ nyazè ndɨ abádhí rɨ'ɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.»

5

Àkǎkǎ ndʉ̀ngbɛ Kàgàwà bhà kàràtasɨ̌-yà-ba-tsʉ̀ rɔ̌ andɔ alɛ
(Rɔm 11.33-34; Fìl 2.5-11; Upf 1.5-6; 7.9-12)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala dhu nɨ́ àkpɔrɔ ka kákpɔ̀rɔ̀ kàràtasɨ̌-yà-ba ádrʉ̀ngbǎ kamà
tɔ́ tombi dɔ̌ àdɨ alɛ tɔ́ fanga tɔ́ kɔ̌tsʉ́-tsíró. Ndɨ kàràtasì nɨ'ɨ ɔyɔyɔ kɔ́rɔ́ ka kándɨ̌ dɔ̀ná
nga kàràtasì, kadʉ̀ tsʉ̀na nʉ́pba àrʉ̀bhʉ̀ ngari ɔ̌ rɔ̀ andɔ nɨ̌ kàsɛ́ tɨ́, ɨnzɨ̌ atdí alɛ mà
náanga tɨ́.

---

* **4:3 4.3** Zèk 1.26-28 * **4:4 4.4** Kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà pbàkʉ̀rʉ̌ nɨ'ɨ Kàgàwà bhà alɛ ɨ̀tɛ̀ arɨ́ kɔ̀nzɨ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ bhà. † **4:5 4.5** Ɔzʉ̀ wɔ̀ dhu dɔ̌ ka kàndɨ̌ dhu 3.1 ɔ̀. ‡ **4:6 4.6** Zèk 1.4-24. Ɔzʉ́-bvʉ ɔ̌, ɨ̀fɔ rɨ̌tɛ̀na Upfòta tɔ́ bhǔkù ɔ̀ nɨ́ yà adzɨ ɔ̌ arɨ́'ɨ kɔ́rɔ́ dhu-tsí. * **4:8 4.8** Ìsa 6.2-3

2 Nɨ́, ma mala ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́'ɨ̀ màlàyikà, ràmbɛ dhu ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ ɔrʉ́ tǔna
nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Ádhɨ pbá alɛ ndɨ àkǎkǎ ndʉ̀ngbɛ wɔ̀ kàràtasɨ̌-yà-ba-tsʉ̀ rɔ̌ ka kʉ̀pbǎ
andɔ, ndàdʉ̀ ndɨ kàràtasɨ̀ nánga?»
3 Pbɛ́tʉ̀, àkǎkǎ ndànga ndɨ kàràtasɨ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀nà nga àndà alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ mbǎ atdí màtɨ́
ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, yà adzɨ dɔ̌, ndɨrɔ̀ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ màtɨ́.
4 Nɨ́, ma madzɨ̀ atdídɔ̌, àkǎkǎ ndàngbɛ ndɨ kàràtasɨ̌-yà-ba-tsʉ̀, ndàndà ɔ̀nà dhu,
ndàdʉ̀ ɔ̀zʉ̀nà alɛ rɨ̌ mbǎ atdí màtɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
5 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ pbàkʉ̀rʉ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ náavɔ̀ dhu idù, ndàtɨ: «Nzɔ̌dzɨ! Ándà,
kànɨ̌, Yudhà-dhú-bvʉ̌ àrì*, ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì bhà mʉ̀dzʉkʉrʉ, nónzɨ̀ wà dhu
lɛ̀mà. Kà nɨ́ ndɨ àkǎ àkǎ ndʉ̀ngbɛ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ ngari ɔ̌ ka kʉ̀pbǎ kàràtasɨ̀-tsʉ̀ rɔ̌ andɔ,
ndànga ka, ndàdʉ̀ ɔ̀nà dhu ɔ̀zʉ̀ alɛ.»
6 Nɨ́, ma mala Tàmǎ-ngba tɨ́ kátɨna alɛ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi mà, ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ
dhu-tsí mà kɔ̌kɔ̀ pbàkʉ̀rʉ̌ mànà nzínzì ɔ̌ ìdè rɔ́. Kɨ̌lɨ ndɨ̀ òho ka kòhò dhu bhɛ̌yi.
Kɔ̌tdyʉ́ ɨ'ɨ̀ àrʉ̀bhʉ̀, kà-nyɨ̀kpɔ́ ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ àrʉ̀bhʉ̀ átɔ̀. Ɨ àrʉ̀bhʉ̀ kà-nyɨ̀kpɔ́ rɨ̌tɛ̀na nɨ́
Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ aróko àrʉ̀bhʉ̀ alafí*, yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ kǔvɨ̌.
7 Nɨ́, ndɨ Tàmǎ-ngba indrí ndɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌ àdɨ alɛ tɨ-ɔ̀, ndàkɔ wɔ̀
àkpɔrɔ ka kàkpɔ̀rɔ̀ kàràtasɨ̌-yà-ba fangà tɔ́ kɔ̌tsʉ́-tsírɔ́ rɔ̀.
8 Kɨ̌tdègu ndɨ kàràtasɨ̀ àkɔ̌, nɨ́ kɔ̌kɔ̀ ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ dhu-tsí mà, kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná
ɨ̀fɔ nà pbàkʉ̀rʉ̌ mànà nʉ́ʉkɔ ɨ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌ kɔ̀nzɨ̌. Ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà abádhí nzínzì
ɔ̌ nɨ́ɨ'ɨ̀ dʉ̀mʉ̀ mà ndrùù rɔ́ngʉ màrasɨ̀ àlè ɔ̀nà ɔrɔ̀ tɔ́ kɔ́pà mànà fɔná. Ɨ màrasɨ̀ rɨ̌tɛ̀na
dhu nɨ́ Kàgàwà bhà alɛ tɔ́ ɨtsɔ̀ta.
9 Abádhí ambɛ́nà yàrɨ́ adyi-ɔwʉ́tá nʉ́yʉ̀ dɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌:
«Nyɨ nyàkǎ ndɨ nyakɔ yàrɨ́ kàràtasɨ̀,
nyadʉ̀ kà-tsʉ̀ ka kʉ́pbǎ nɨ̌ andɔ ʉ̀ngbɛ.
Obhó tɨ́, ka kahò nyɨ. Nɨ́ wɔ̀ azùnʉ ʉfʉ ndɨ̀ dhu-otù ɔ̌,
nyɨ nyadzì kɔ́rɔ́ rʉ̀gànda-tɨdɔ̀ nzínzì ɔ̌ alɛ mà,
kɔ́rɔ́ alávà-tɨdɔ̀ nzínzì ɔ̌ alɛ mà, kɔ́rɔ́ alɛ-tɨdɔ̀ nzínzì ɔ̌ alɛ mà, kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nzínzì
ɔ̌ alɛ mànà Kàgàwà tɔ̀.
10 Nyɨ nyʉ́lɨ abádhí rɨ̀'ɨ̀ pbàkùhání tɨ́, ndɨ́nɨ̌ kasʉ nɔnzɨ tɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà tɔ̀. Ndɨrɔ̀, nyɨ
nyábhʉ abádhí rɨ̀'ɨ̀ kàbhà idzi ɔ̌ bhà tɨ́, ndɨ́nɨ̌ abádhí ɔnyʉ tɨ́ idzi yà adzɨ ɔ̌ alɛ
dɔ̌.
Ndɨrɔ̀, abádhí ɔnyʉya idzi ɔ̀nyʉ yà adzɨ ɔ̌ alɛ dɔ̌*.»
11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mandà nga tdɨ́tdɔ̌, nɨ́ ma mɨrɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-ngbɔ̀
nàkpɔ̀rɔ̀ ábhɔ̌ màlàyíká-tù mà, ípìrɔ̌nga nà dhu-tsí-tù mà, pbàkʉ̀rʉ̌-tù mànà. Abádhí-
bvʉ nɨ'ɨ̀ mìlìyonì-tsʉ̀, ndɨrɔ̀ mìlìyonì-tsʉ̀, lʉfʉ̀-tsʉ̀, ndɨrɔ̀ lʉfʉ̀-tsʉ̀.
12 Abádhí ambɛ́nà ùkǔ dɔ̌ ɔrʉ́ tǔya nyʉ́ nà, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌:
«Àho ka kahò Tàmǎ-ngba nákǎ ndɨ
ndàbà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà,
ònzì mà, dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta mà, ɔbɨ mà,
ɨfʉta mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mà, ilèta mànà!»
13 Ndɨrɔ̀ ma mɨrɨ Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, yà adzɨ dɔ̌, yà adzɨ-tsì, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ
rɛ̀rʉ̀ ɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tù. Abádhí kɔ́rɔ́ náambɛ́nà adyi ʉ̀yʉ̀ dɔ̌, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌:
«Ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀, ɨfʉta, ilèta, ɔbɨ mànà nákǎ dhòdhódhónganà,
ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌ àdɨ alɛ, Kàgàwà tɔ̀, ndɨrɔ̀ Tàmǎ-ngba tɔ̀!»
14 Nɨ́, kɔ̌kɔ̀ ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ dhu-tsí náadʉ́nà òwu dhu àdu rɔ̌, 'àtɨ: «Àmɨ̀nà.» Ndɨrɔ̀
ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, kɔ̌kɔ̀ pbàkʉ̀rʉ̌ adʉ̀ 'ʉ̀kɔ ɔtdyʉ̀ya dɔ̌, 'ʉ̀lɛ̌ wɔ̀ tombi dɔ̌ àdɨ alɛ mà,
Tàmǎ-ngba mànà.

---

* **5:5 5.5** Ɔpt 49.9 * **5:6 5.6** Ɔzʉ̀ wɔ̀ dhu dɔ̌ ka kàndɨ̌ dhu 3.1 ɔ̀. * **5:10 5.10** 2.26-27; 20.4; 22.5

6

Tàmă-ngba tí kátɨna alɛ rɨ̌ kàràtasɨ̌-yà-ba-tsʉ̀ rɔ̌ andɔ nʉ́ngbɛ̌ dhu
(Zèk 14.21; Zàk 1.8-10; 6.1-7; Màt 24.6-8; Luk 18.7-8; Upf 7.13-14)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala dhu nɨ́: Tàmă-ngba angbɛ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ andɔ yà kàràtasɨ̌-yà-ba-tsʉ̀ rɔ̌ ka kʉ̀pbă àrʉ̀bhʉ̀ andɔ nzínzì ɔ̌ dhu. Nɨ́, ma mɨrɨ kɔ̌kɔ̀ ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ dhu-tsí nzínzì ɔ̌ atdí dhu, dhu ɔ̀vɔ rɨ́ àdhàdhì ɔvɔ àtà dhu bhɛ̌yi rɨ́ ndɨ̀rɨ tǔna nɨ̌, ndàtɨ: «Áhʉ̌!»

2 Nɨ́ ma mandà nga, madʉ̀ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ atdí mʉ̀hàgʉ̀ àla ndɨ̀ nɨ̀tɔ̀ rɔ́. Ndɨrɔ̀, ndɨ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ ùpò ndàdɨ alɛ* ɨ'ì ɔsʉ nà fɔná, kadʉ̀ mʉ̀kàkʉ́ àbhʉ fɨ̌ndà. Kădʉ̀ àhʉ mʉ̀lɛ̀màtálɛ tɨ́rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndara tɨ́ dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ̀ tdɨ́tdɔ̌.

3 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, Tàmă-ngba angbɛ ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ andɔ. Nɨ́ ma mɨrɨ ípìrɔ̌nga nà ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ dhu, ràtɨ: «Áhʉ̌!»

4 Nɨ́ kàzʉ bhɛ̌yi ngbɔ̌na ìlù ngătsi mʉ̀hàgʉ̀ nɨ́ɨtɔ ndɨ̀. Nɨ́ kà-dɔ̌ ndɨ̀ ndùpò ndàdɨ rɔ́ ɨ'ì alɛ-fɔ́ ka kabhʉ̀ ádzɨ̌ obhi-akpà. Ka kadʉ̀ yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀ kà rɨ̌ màrʉ̀ngà ɨ̀tɔ nɨ̌ ádrʉ̀ngbăngа tɔ́ ɔbɨ àbhʉ kà tɔ̀ átɔ̀. Kà-tɨ̀ nɨ́, kà rabhʉ̀ya ìndrʉ̌ rɔ̀kyɛ̀ ɨ̀ nzínzìya ɔ̌.

5 Tàmă-ngba itdègu ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsɛ̌ andɔ nángbɛ̌, nɨ́ ma mɨrɨ ípìrɔ̌nga nà ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsɛ̌ dhu, ràtɨ: «Áhʉ̌!» Nɨ́ ma mʉ̀bɛ̀ nga mandà rɔ̀, ma mala ɔ̀tɔ̌tɨ̀ mʉ̀hàgʉ̀ rɨ̀tɔ̀ ndɨ̀. Ndɨ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ ndɨ̀ ndùpò ndàdɨ rɔ́ ɨ'ì alɛ nɨ́ɨ'ì kìlo nà fɔná.

6 Nɨ́ ma mɨrɨ alɛ-tù bhɛ̌yi rɨ́ ndɨ̀rɨ dhu ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ dhu-tsí nzínzì ɔ̌ rɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀vɔ rɔ́, ndàtɨ: «Nganʉ̀-ra tɔ́ atdí kìlo-odzì nɨ́ atdíku ɨdhɔ tɔ́ kasʉ tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà nyʉ́, ndɨrɔ̀ sàyirì-ra tɔ́ ɨ̀bhʉ kìlo-odzì nɨ́ atdíku ɨdhɔ tɔ́ kasʉ tɔ́ mʉ̀kɨ̀mbà nyʉ́ átɔ̀! Pbɛ́tʉ̀, akyɛ mà dɨvayì mànà nàndà dhu nɨ̌, nyɨ nyàkă nzá nyɨdzɨ̌ ɨ-tsí-odzì.»

7 Tàmă-ngba nɨ́itdègu ɨ̀fɔ rɨ́ kìsɛ̌ andɔ nángbɛ̌, nɨ́ ma mɨrɨ ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ rɨ́ kìsɛ̌ dhu, ràtɨ: «Áhʉ̌!»

8 Nɨ́, ma mandà nga, madʉ̀ ɨrɨ́bɨ̀ta tɔ́ ɨkána nà mʉ̀hàgʉ̀ àla rɨ̀tɔ̀ ndɨ̀. Kà-dɔ̌ ndɨ̀ ndùpò ndàdɨ rɔ́ ɨ'ì alɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ì Ɔvɛ. Ndɨrɔ̀, kɔ̌wù ɔ̌ ɨ'ì nɨ́ Òyɨ̌ ɔ̀ nga tɨ́ kátɨna alɛ. Abádhí tɔ̀ ka kabhʉ̀ ádrʉ̀ngbăngа tɔ́ ɔbɨ, ndɨ́nɨ̌ yà adzɨ tɔ́ atdí nga ɨ̀fɔ dɔ̌ ɔ̌ alɛ nɔkyɛ tɨ́ obhi-akpà nɨ̌, àwù nɨ̌, kɔ́rɔ́ andɨ-tɨdɔ̀ nɨ̌, ndɨrɔ̀ ɨrɨ́ ɔ̌ ɨ̀zǎ nɨ̌.

9 Tàmă-ngba itdègu imbo rɨ́ kìsɛ̌ andɔ nángbɛ̌, nɨ́ màzàbahʉ̀-tsìnǎ, ma mala Kàgàwà bhà Ɔtɛ t'ʉ́nɔta-okú dɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ndɨ Ɔtɛ tɔ́ ídzì ngàmbì tɨ́ ɨ̀ ɨ́'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kɔ́kyɛ̀ alɛ.

10 Nɨ́, ɨ alɛ ambɛ́nà ùkǔ dɔ̌ ɔrʉ́ tǔya nyʉ́ nà, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwǎ, nyɨ nɨ́ ɨ̀lɨ̌lǎ alɛ ndɨrɔ̀ Obhóngatálɛ. Nyɨ nyádɨ, nyambɛ ɨnga ɔ̀dɔ̀ dɔ̌ ràrà àhʉ ɨ̀ngbà kàsʉmɨ̀ ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ nyɨ nyɨtdɨ̀ tɨ́ anya yà adzɨ ɔ̌ alɛ dɔ̌, nyʉtsɛ̀ rɔ̀ká dhu, yà azùka nʉ́fʉ̀ abádhí nzínzì ɔ̌ alɛ-okú dɔ̀ rɔ̀?»

11 Ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alɛ mà kɔ̌kɔ̀ ka kɔ́kyɛ̀ alɛ nzínzì ɔ̌ tɔ̀, ka kabhʉ̀ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ kanzʉ̀. Ndɨrɔ̀ ka katɨ abádhí nɨ̌: «Nyɨ̌ nyàkă nyɔ̌dɔ̀ adɔ́kʉ, yà Kàgàwà-owù ʉ̀ngʉ̌ arɨ́ alɛ. Ka kɨ́ abádhí nzínzì ɔ̌ atdídhená alɛ ɔ̀kyɛ yà nyɨ̌ ka kɔ́kyɛ̀ dhu bhɛ̌yi. Ɨ ɔ̀kyɛ ka kɔ́kyɛna alɛ-bvʉ rǎkǎ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ Kàgàwà adʉ̀ya rʉ̀kʉ́ dhu ʉ̀tsɛ̀ nɨ̌.»

12 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ ma mala dhu nɨ́, Tàmă-ngba rɨ̌ aza rɨ́ kìsɛ̌ andɔ nángbɛ̌ dhu. Nɨ́, yà adzɨ níivì atdídɔ̌, adyifɔ̀ ʉgɛ̀rɛ̀ ndɨ̀ ndɔ̀tɨ̀ ɨnyɨ tɔ́ mbɛrʉ̀ bhɛ̌yi, àbɨ̌ ràdʉ̀ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndòlù azu bhɛ̌yi.

13 Ɔrʉ̀-akpà-nyɨ̀ rɔ̌ alalɨ náawà ɨ̀ yà adzɨkpa dɔ̌, àdhàdhɨ itsu-kpɔ̌ náarɨ́ 'àwà kázùrɔ̌ rɔ̀, ɔbɨ nà rópili àpùpú rɨ̌ kpàna-ɔ̌nga ʉ̀yǎ ɔ̀ná kàsʉmɨ̀ ɔ̌ dhu bhɛ̌yi.

14 Ɔrʉ̀-akpà nɨ́ɨdhá ndɨ̀, ndàmbɛ ndàduru dɔ̌, àkpɔrɔ ka kákpɔrɔna kàràtasɨ̌-yà-ba náarɨ́ ndàdùrǔ dhu bhɛ̌yi. Kɔ́rɔ́ pbìrì mà, kɔ́rɔ́ sɔ̀ngà mànà nʉ́ʉngbɛ ɨ̀ fɨ̌yɔ́ ngari ɔ̌ rɔ̀, 'òwù.

---

* **6:2 6.2** Mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ ùpò, 'ɔ̀kɔ̀ ɨ̀fɔ alɛ rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́ Kàgàwà arɨ́ màlɨpɔ̀ àbhʉ̌ nzɛ́rɛ alɛ tɔ̀ dhu (Zàk 6.1-8).

15 Yà adzɨ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá mà, ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, pbànówí tɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ mà, ɔ̀nzìtálɛ mà, ɔbɨtálɛ mà, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ mà, yà ɨnɔ tí arí'ì mà, dɔ̀yá arí'ì ìtírɔ̀ alɛ mànà náatsè, 'òwù 'ùrù odu-tsì arí'ì ibhu ɔ̀nǎ màtí, ndɨrɔ̀ pbìrì-rɔ̌ arí'ì odu nzínzì ɔ̌ màtí.
16 Abádhí ambɛ́nà dhu ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ pbìrì mà odu mànà tɔ̀, 'àmbɛ àtìnà dɔ̌: «Nyàwà nyɨ̌ dɔ̀ká, nyǎdʉ̀ mǔrù ɨtsɛ wɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌ àdɨ alɛ-rɔ̌ rɔ̀, ndɨrɔ̀ Tàmǎ-ngba bhà nàwí rɔ̌ rɔ̀.
17 Obhó tí, abádhí tɔ́ nàwí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ ɨdhɔ ìrà wà. Ní ádhɨ pbá alɛ ndɨ ìnè rí'ì ndàdɨ pbìndà ípìrɔ̌nga nà tdítdɔ̌?»

7

Kàgàwà bhà alɛ-nyìndri rɔ̌ ka kí kàsɛ́ ʉ̀pbɨ ndínɨ̌ abádhí nɔdɔ tí kàbhà nàwí rɔ̌rɔ̀ dhu
(Yùw 10.16; Rɔm 11.25-26; Upf 14.1-5; 21.3-4)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala ìfɔ màlàyíká, ìkìkò ìfɔ yà adzɨ-pbɨdɔ̀ ɔ̀nǎ rɔ́. Abádhí ʉtɔ̀ awɛ-tsʉ̀ ɨ adzɨ pbɨdɔ̀ ɔ̀nǎ, ìnzɨ opili tí yà adzɨ dɔ̌ màtí, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ dɔ̌ màtí, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ itsu-tɨdɔ̀ dɔ̌ màtí.
2 Ndɨrɔ̀, ka kabhʉ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ abádhí tɔ̀, ndínɨ̌ abádhí ɨnza tí yà adzɨ mà, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ mànà nɨ̌. Ní, ma mala ngǎtsi màlàyikà adyifɔ̀ arí ndìtɔ ɨnǎ rɔ̀ rúpo rɔ́, ndàdʉ̀ ì'ì Kàgàwà, yà ípìrɔ̌nga nà arí'ì alɛ bhà kàsɛ́ nà fɔná. Kǎdʉ̀ ɔ̀kù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà kɔ̌kɔ̀ ìfɔ màlàyíká tɔ̀, ndàtɨ:
3 «Ìnzɨ̌ nyìnza yà adzɨ mà, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ mà, itsu mànà, ràrà àhʉ kàsɛ́ ùdu àlɛ̌ kí àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà bhà alɛ-nyìndri-rɔ̌ dhu ɔ̀.»
4 Ní, ma mɨrɨ Kàgàwà bhà kàsɛ́ ka kùdù nyɨya-ndri rɔ̌ alɛ-bvʉ. Abádhí-bvʉ nɨ'ì, atdí mɨyà dɔ̀ná ìfɔ kumì dɔ̀ná ìfɔ nà lʉfʉ̀ alɛ*, yà kàsɛ́ ka kùdù rɔ̀yá. Ɨ alɛ nɨ'ì yà Pbàìsràyélí tɔ́ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rʉ̀gànda kɔ́rɔ́† nzínzì ɔ̌ rɔ̀ úvò alɛ.
5 Yudhà bhà rʉ̀gànda ɔ̌ alɛ, yà kàsɛ́ ka kudu nyɨya-ndri rɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ. Rʉ̀bɛnì bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ. Gǎdì bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ.
6 Àserì bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ. Nàfʉ̀talì bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ. Mànasì bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ.
7 Sìmìyonì bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ. Lawì bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ. Isàkàrà bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ.
8 Zàbʉ̀lɔnà bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ. Yɔ̀zɛfʉ̀ bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ. Ndɨrɔ̀, Bɛ̀nyàmɨnì bhà rʉ̀gànda ɔ̌ nɨ'ì atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà lʉfʉ̀ alɛ.

Kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ anduta

9 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mandà nga, ní ma mala ìnzɨ̌ ɔ̀ná alɛ-bvʉ rɨ̌ ndɔ̀zʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀tʉ̀-ba. Ndɨ mʉ̀tʉ̀ ɔ̌ ɨ'ì alɛ nɨ'ì: kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ, kɔ́rɔ́ rʉ̀gànda-tɨdɔ̀, kɔ́rɔ́ alɛ-tɨdɔ̀, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ alávà-tɨdɔ̀ t'álɛ mànà. Abádhí ɨ'ì ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-ɔ̀nzɨ̌ ndɨrɔ̀ Tàmǎ-ngba-ɔ̀nzɨ̌ ɨ ìkò rɔ́, 'àdʉ̀ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ kanzʉ̀ ʉ̀fɔ̌ rɔ̀yá, ndɨrɔ̀ 'àdʉ̀ ngazì-kpa-dɔ̀ká ʉ̀lʉ fɔ̀yá.

---

* **7:4 7.4** Atdídhená alɛ arí ìrɛ̀na dhu ní, atdí mɨyà, ìfɔ kumì dɔ̀ná ìfɔ nà lʉfʉ̀ alɛ-bvʉ nìbhò dhu ràrɨ̌ Pbàìsràyélí tɔ́ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rʉ̀gànda-bvʉ ka kìtrɔ̌ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà Yɛ̌sù bhà uvitatálɛ-bvʉ gʉ̀na, kadʉ̀ ìtrɔnà tdítdɔ̌ atdí lʉfʉ̀ gʉ̀na dhu. Ndɨ atdí lʉfʉ̀ rɨ̌tɛ̀na dhu ní abhɔ nyʉ́ ìndrǔ-bvʉ rɨ̌'ì dhu kɛ̀lɛ̌! Atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rɨ̌tɛ̀na átɔ̀ dhu ní Kàgàwà bhà alɛ. † **7:4 7.4** Pbàìsràyélí tɔ́ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rʉ̀gànda kɔ́rɔ́ tí ka kátɨna ɨrɔ́ ní Kàgàwà bhà alɛ tí arí'ì alɛ kɔ́rɔ́, ìnzɨ̌ ní Ungbòta-Ayí kɛ̀lɛ̌ ɔ̌.

10 Ndɨrɔ̀, abádhí ambɛ́nà ùkǔ dɔ̌ ɔrʉ́ tǔya nyʉ́ nà ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Àlɛ̌ tɔ́ ɔ̀gʉ̀ ɨ̀rà wà àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà, yà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌ àdɨ alɛ bhà rɔ̀, ndɨrɔ̀ Tàmǎ-ngba bhà rɔ̀!»

11 Ndɨrɔ̀, kɔ́rɔ́ màlàyíká nɨ́ɨʼɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mà, ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ dhu-tsí mànà-ngbɔ̀ ɨ̀ àkpɔ̀rɔ̀ rɔ́. Nɨ́ abádhí kɔ́rɔ́ núugú-nyɨ̀ya ràpbǎ adzɨkpa-ngbɔ̀ nyʉ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-ɔ̀nzɨ̌, ʼàdʉ̀ àmbɛ Kàgàwà ʉ̀lɛ dɔ̌.

12 Abádhí ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌: «Àmɨ̀nà! Ilèta mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mà, dhu-ɔ̌nga tʼóvòta mà, ɔ̀tsɔ̀ tʼábhʉta mà, ɨfʉta mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, ɔbɨ mànà nákǎ kabhʉ àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà tɔ̀ dhòdhódhónganà! Àmɨ̀nà!»

13 Nɨ́, pbàkʉ̀rʉ̌ nzínzì ɔ̌ atdí alɛ ivú dhu tsʉ̀dú, ndàtɨ: «Kɔ̌kɔ̀ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ kanzʉ̀ nʉ̀fɔ̌ alɛ nɨ́ àdhɨ mà? Ndɨrɔ̀, abádhí ìwǔ àdhà rɔ̀?»

14 Nɨ́ ma madʉ̀ dhu àdu kà tɔ̀, matɨ: «Pbàkà Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ɨnyɨ nɨ́ ndɨ nyɨ nyʉ̀nɨ ka.» Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ idù, ndàtɨ: «Kɔ̌kɔ̀ alɛ nɨ́ ábhɔ̌ àpbɛ̀ ɔ̌ rɔ̀ ùvò alɛ. Abádhí ùʼo rɔ̀yá kanzʉ̀ rɔ̀wʉ̀ tdyé Tàmǎ-ngba-azù nɨ̌.

15 Ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nga nɨ́ ndɨ, abádhí ìkò Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-ɔ̀nzɨ̌, ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ kasʉ ɔ̀nzɨ kà tɔ̀ kàbhà ɨdza ɔ̌ adyíbhengá nga mà kúbhingá nga mànà ɔ̌. Ndɨrɔ̀ wɔ̀ ndɨ pbɨ̀ndà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-dɔ̌ àdɨ Kàgàwà rɨ̌ pbɨ̀ndà hɛmɛ̀-ɨdzà ùpɛ̌ abádhí dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ongó tɨ́ abádhí ɔ̀dɔ̀.

16 Àwù rɨ̌ nzɨ̌ abádhí òho tdɨ́tdɔ̌, ɨdha-atdyú mà rɨ̌ nzɨ̌ abádhí òho tdɨ́tdɔ̌, adyifɔ̀ mà rɨ̌ nzɨ̌ abádhí ɔ̀bɨ tdɨ́tdɔ̌, ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ nzɨ̌ igbétá ìnè tdɨ́tdɔ̌.

17 Obhó tɨ́, Tàmǎ-ngba, yà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi nzínzì ɔ̌ rɨ́ʼɨ̀ alɛ, rɨ̌ abádhí ʉ̀nda pbɨ̀ndà tàmà bhɛ̌yi, ndàdʉ̀ àrà abádhí nà ípìrɔ̌nga tɔ́ ɨdha-dɔ̀tɨ ɔ̀. Ndɨrɔ̀, Kàgàwà rɨ̌ abádhí-nyɨ̀dha ùndǒ kɔ́rɔ́.»

8

Tàmǎ-ngba tɨ́ kátɨna alɛ rɨ̌ kàràtasɨ̌-yà-ba-tsʉ̀ rɔ̌ àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ andɔ nángbɛ̌ dhu
(Upf 5.8)

1 Tàmǎ-ngba níitdègu àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ andɔ nángbɛ̌, nɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ nga níimbè bhìì ràrà àhʉ mbɛ̀mbɛ̀ atdí adyifɔ̀-sɨsɨ̀-go tɨ́.

2 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ arɨ́ ìkò àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká, kadʉ̀ àrʉ̀bhʉ̀ wàndà àbhʉ fɔyá.

3 Ndɨrɔ̀, ngǎtsi màlàyikà ɨra, ndìdè ɨ́kyɛ̀rɔ̌ màzàbahʉ̀-tɨ́. Kɨ̌ʼɨ̀ ndrùù rɔ́ngʉ alɨndra bhɛ̌yi sɔbɨ̌ ʉ̀bɨ ka karɨ́ dɔ̀ná ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ wɨ̀tʉ̀ nà fɔná. Kà-fɔ́ ka kabhʉ̀ ndɨ sɔbɨ̌ abhɔ nyʉ́, ndɨ́nɨ̌ kǎbhʉ̀ tɨ́ pɛrɛ̀ tɨ́ atdíkpá Kàgàwà bhà alɛ kɔ́rɔ́ tɔ́ ɨtsɔ̀ta mànà ɔrɔ̀ tɔ́ ndɨ màzàbahʉ̀ dɔ̌. Ndɨ màzàbahʉ̀ ɨʼɨ̀ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-ɔ̀nzɨ̌.

4 Ndɨ sɔbɨ̌-ɨkɔ̀ núupò ndɨ màlàyikà-fɔ́ rɔ̀ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ atdíkpá ndɨ Kàgàwà bhà alɛ tɔ́ ɨtsɔ̀ta mànà.

5 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ndɨ màlàyikà idyi wɔ̀ ndrùù rɔ́ngʉ sɔbɨ̌ ʉ̀bɨ ka karɨ́ dɔ̀ná dhu, ndɨ̀rǎ màzàbahʉ̀-dɔ̌ rɔ̀ ndɨ̀ ndìdyì kàzʉ nɨ̌, ndàdʉ̀ ìbvùnà yà adzɨ dɔ̌. Nɨ́rɔ̀, ɔvɔ ʉtá, wɔ̀gɔ̀ ɨrɨ ndɨ̀, ɨnga ʉmbɨ̀lɨ̀, yà adzɨ ràdʉ̀ ìvi.

Àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká rɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ rɨ́rà àpbɛ̀ ɨtɛ̀ rɨ́ wàndà ʉ̀mɨ dhu
(Uvt 7.19-21; 9.22-25; 10.21-23)

6 Kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká, fɔyá àrʉ̀bhʉ̀ wàndà nà náabhɔ̀lɔ̀ ɨ̀ ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ʉmɨ tɨ́ ɨ wàndà.

7 Nɨ́, wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ màlàyikà náamɨ̀ pbɨ̀ndà wàndà, kadʉ̀ azu nà ɨ̀ nàngbǒ ɨfɔ mà kàzʉ mànà níbvù yà adzɨ dɔ̌. Yà adzɨ tɔ́ atdínga ɨ̀bhʉ dɔ̌ náagbè, itsu tɔ́ atdí nga ɨ̀bhʉ dɔ̌ ràdʉ̀ ògbe átɔ̀. Ndɨrɔ̀ ɨrɨ́ agbè kɔ́rɔ́.

8 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ɔyɔ rí kìsě màlàyikà náamì pbìndà wàndà. Ní, kàzʉ rǒgbe rɔ̀ná
ádrʉ̀ngbǎ pbìrì nà ndì nɔ̀fɔ̀ atdí dhu ka kibvu ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀, ndɨ rɛ̀rʉ̀ tɔ́ atdí nga
ìbhʉ dɔ̌ ràdʉ̀ ndʉ̀gɛ̀rɛ̀ ndòngò azu tí.

9 Ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀ aróko Kàgàwà abhɔ̀lɔ̀ dhu-tsí tɔ́ atdí nga ìbhʉ dɔ̌ nʉ́ʉvɛ̀, bàtɔ́ tɔ́
atdí nga ìbhʉ dɔ̌ ràdʉ̀ 'ìnza.

10 Ìbhʉ rí kìsě màlàyikà-tsí náamì pbìndà wàndà. Ní, mʉ̀lɛ-rɔ̌ kàzʉ bhěyi rɔ́rʉ̀
ádrʉ̀ngbǎ alalɨ-ba níìtsɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ɨdha-apká tɔ́ atdí nga ìbhʉ dɔ̌ ní dɔ̌, ndɨrɔ̀
ɨdha-dɔ̀tɨ dɔ̌.

11 Ndɨ alalɨ-ɔvɔ̀ nɨ'ì «Ogú». Ní wɔ̀ dhu ìtsì dɔ̀yá ɨdha-apká tɔ́ atdí nga ìbhʉ dɔ̌
náadʉ̀ ògyè tí ògyè. Ndɨrɔ̀ ɨ ɨdha nʉ̀mvʉ̌ ábhɔ̌ alɛ nyʉ́ náadʉ̀ ʉ̀vɛ, ògyè tí ɨ ɨdha ògyè
nídhunǐ.

12 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ìfɔ rí kìsě màlàyikà amì pbìndà wàndà. Ní adyifɔ̀ mà, àbǐ mà,
alalɨ mànà tɔ́ awáwʉ̀-kudɔ̀ tɔ́ atdí nga ìbhʉ dɔ̌ náavɛ̀, ndòngò ínɔ̀ tí. Ndɨ dhu bhěyi
ní ndɨ, atdíku ùbho nga ɔ̌, awáwʉ̀-kudɔ̀ tɔ́ atdí nga ìbhʉ dɔ̌ náavɛ̀, kúbhingá nga tɔ́
ràdʉ̀ àvɛ ndɨ dhu bhěyi tí átɔ̀.

13 Ndɨrɔ̀, ma mandà nga tdítdɔ̌, ní ma mala atdí sàmbà ɔrʉ́ nyʉ́ rángɨlɨ awɛ ɔ̌ rɔ́.
Ní kǎmbɛ́nà dhu ɔ̀vɔ̀ dɔ̌ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Nyǐ nyí'ì àpbɛ̀ ɔ̌! Nyǐ nyí'ì àpbɛ̀ ɔ̌!
Nyǐ nyí'ì àpbɛ̀ ɔ̌ yà adzɨ óvò nyǐ rɔ̀, yà ìbhʉ ì nʉ̀bhà ngʉ̌kpà màlàyíká rʉ̌mɨna tdítdɔ̌
wàndà-tù ìrɨ nyǐ nyí rɔ̀!»

9

(Zèk 5.5-11; Yɔ̀w 2.1-11; Upf 16.10-16)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, imbo rí kìsě màlàyikà náamì pbìndà wàndà. Ní ma mala ɔ̀rʉ̀-akpà
ɔ̀ rɔ̀ ìtsì atdí alalɨ yà adzɨ dɔ̌. Kà-fɔ́ ka kabhʉ̀ òyǐ tí kátɨna ádzǐ ibhu-akpà-tsʉ̀ t'ápfota
tɔ́ fʉ̀ngʉlà.

2 Ní, ndɨ alalɨ náapfo ndɨ ibhu-akpà-tsʉ̀, ádrʉ̀ngbǎ furù ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ ɨkɔ bhěyi ndì nìlɨ
ɨkɔ ràdʉ̀ ùpo ndɨ ibhu ɔ̀ rɔ̀. Ndɨ ɨkɔ náabhʉ̀ adyifɔ̀-nyìkpɔ́ dɔ̌ nga mà ɔ̀rʉ̀-akpà-nyì
rɔ̌ nga mànà rʉ̀tì.

3 Ní ífɛ̀ núuvò ndɨ ɨkɔ ɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ 'ìfàlà yà adzɨ dɔ̌. Ní ka kabhʉ̀ yà áwìna nǐ arí ìndrǔ
ʉ̀bǐ àwǔ-tɨdɔ̀ bhà ɔbɨ-tɨdɔ̀ abádhí tɔ̀.

4 Ka kadʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ abádhí tɔ̀ ìnzǐ abádhí rìnza ìngbàtí ìlɨ ndì ɨrí-bǐ-tɨdɔ̀ mà, itsu-
tɨdɔ̀ mà, ndɨrɔ̀ ìnga tí arí ìnga dhu-tɨdɔ̀ mànà, pbɛ́tʉ̀ abádhí ràvu ìmbǎ rí Kàgàwà
bhà kàsɛ́ nà nyìya-ndrìnǎ alɛ rɔ̌ tí.

5 Ì ífɛ̀ tɔ̀ ka kʉyá dhu ní, àpɛ́ abádhí rɔ̀kyɛ ɨ alɛ ɔ̀kyɛ tí, pbɛ́tʉ̀ abádhí ràkǎ 'àvu àvǔ
tí ɨ alɛ rɔ̌, ràrà àhʉ imbò àbǐ tí. Ndɨrɔ̀, abádhí rǎbhʉ̌na ìndrǔ rìnè rɔ̀yá rándɨ dhu,
náaraya ì'ì rɔ̌ àdhàdhì áwìna nǐ arí ìndrǔ ʉ̀bǐ àwǔ-tɨdɔ̀ nɔ́bì alɛ arí ìnèna rɔ̀ná rándɨ
rɔ́ dhu bhěyi.

6 Ndɨrɔ̀ ndɨ ɨdhɔ ɔ̌, ìndrǔ owuya ɔvɛ ɔ̀nɛ̀ rɔ̌ fǐyɔ̀, pbɛ́tʉ̀ ìnzǐ 'àdʉ̀ àbànà. Abádhí
owuya 'òzè rɔ̌ 'ʉ̀vɛ, pbɛ́tʉ̀ ɔvɛ ràdʉ̀ ɔ̀kʉ tí ɔ̀kʉ tsʉ̀yá rɔ̀.

7 Ì ífɛ̀ tɔ́ ɔ́fɔ̀ níì'ì àdhàdhì ɨla t'úgyeta tɔ̀ ka kɔ̀nzì tɔrɔ̀na mʉ̀hàgʉ̀ bhěyi. Abádhí
dɔ̀-tsírɔ́ ɨ'ì dhu ní ɔrɔ̀ tɔ́ mʉ̀kàkʉ́ nà ndì nɔ̀fɔ̀ dhu, ndɨrɔ̀ abádhí-nyì afɔ̀ ndì ìndrǔ-nyì
nà.

8 Abádhí-dɔ̀ká ɨ'ì vèbhálɛ-dɔ̀ká bhěyi, kǔya ràdʉ̀ ì'ì àrì-kù bhěyi.

9 Ndɨrɔ̀, abádhí-odrùdɔ dɔ̌ ɨ'ì làtú ní sʉma tɔ́ làtú. Ndɨrɔ̀, abádhí-pékélé rɔ̌nzɨna
wɔ̀gɔ̀ níì'ì àdhàdhì ɨla ùgyè ka kótse nà ábhɔ̌ mʉ̀hàgʉ̀ rǎdhana gɛ̀rɛ̀gɛ̀rɛ̀-tɨdɔ̀ tɔ́ wɔ̀gɔ̀
bhěyi.

10 Abádhí-áwì níì'ì àdhàdhì yà áwìna nǐ arí ìndrǔ ʉ̀bǐ àwǔ-tɨdɔ̀-áwì bhěyi. Abádhí
tɔ́ ɔbɨ, yà abádhí rǎvu nǐ ìndrǔ-rɔ̌ imbò àbǐ tí, níì'ì ɨ abádhí-áwì ɔ̀.

11 Ndɨrɔ̀, abádhí tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà nɨ'ɨ̀ òyǐ ɔ̌ màlàyikà. Pbàɛ̀brànɨyà t'ávàna ɔ̌, kɔ̌vɔ̀ nɨ'ɨ̀ Àbàdonì. Ndɨrɔ̀ Pbàgìríkí t'ávàna ɔ̌, ka nɨ'ɨ̀ Àpòlìyonì*.

12 Wɔ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ àpbɛ̀ ʉ̀dà wà. Ndɨrɔ̀ olù rɨ́ 'ɨ̀pɛ tdɨ́tdɔ̌ nɨ́ ɔ́yɔ̌ ngʉ̌kpà àpbɛ̀.

13 Nɨ́, aza rɨ́ kìsě màlàyikà náamɨ̀ pbɨ̀ndà wàndà, madʉ̀ atdí alɛ-tù ɨ̀rɨ̀, rɨ̀tɔ̀ ndɨ̀ yà Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ rɨ́'ɨ̀ ɔrɔ̀ tɔ́ màzàbahʉ̀ tɔ́ ɨ̀fɔ pbɨnàdɔ ɔ̀nǎ rɔ̀.

14 Ndɨ̀ alɛ-tù avɔ̀ dhu wɔ̀ aza rɨ́ kìsě màlàyikà, ndàdʉ̀ ɨ'ɨ̀ wàndà nà fɔná tɔ̀, ndàtɨ̀: «Ʊ́kɔ̀lɔ̌ Fùratì tɔ́ ɨdha-akpà-bɨdɔ̌ ka kúsɔ̌ ɨ̀fɔ màlàyíká.»

15 Nɨ́ kǎdʉ̀ ɨ̀ màlàyíká ʉ̀kɔlɔ, ndɨ́nɨ̌ yà adzɨ̀ óvò alɛ tɔ́ atdí nga ɨ̀bhʉ̀ dɔ̌ nɔkyɛ tɨ́. Kàgàwà ʉ̀lɨ̀ abádhí angyangyɨ̀ ndɨ̀ ɔkyɛta tɔ́ adyifɔ̀-sɨsɨ̀ tɔ̀, ɨdhɔ tɔ̀, àbǐ tɔ̀ ndɨrɔ̀ atɔ tɔ̀.

16 Ma mɨrɨ̀ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ arúbhi abádhí tɔ́ pbànówí tɔ́ mʉ̀tʉ̀-bvʉ̀. Abádhí-bvʉ̀ nɨ'ɨ̀ ɔ́yɔ̌ mɨyà mìlìyonì alɛ.

17 Ndɨrɔ̀, wɔ̀ ɔnyʉ̀ bhěyi rɔ́dzɨ̀ dùdù dhu ɔ̀, ma mala ɨ mʉ̀hàgʉ̀ mà dɔ̀yá ùpò 'ɔ̀kɔ̀ pbànówí mànà. Ɨ pbànówí tɔ́ làtú nɨ'ɨ̀ kàzʉ̀ bhěyi ílù làtú. Ndɨrɔ̀, ngʉ̌kpà tɔ́ làtú nɨ'ɨ̀ kɛnɛkɛ̀ tɔ́ ndɨrɔ̀ áwùse tɔ́. Ɨ mʉ̀hàgʉ̀-dɔ nʉ́ʉ̀lɨ̀ ɨ̀ àrì-dɔ bhěyi. Ndɨrɔ̀, abádhí-li'ɔ̀ rɔ̀ ambɛ́nà àhʉ̀ dɔ̌ dhu nɨ́ kàzʉ̀ mà, ɨkɔ mà, atdídɔ̌ arʉ́la ɔ̀gbe ndógbe rɔ̀ áwùse tɔ́ dhu-ra mànà.

18 Ndɨrɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhʉ̀ àpbɛ̀, kɔ̌kɔ̀ mʉ̀hàgʉ̀-li'ɔ̀ rɔ̀ rúvò kàzʉ̀ mà, ɨkɔ mà, atdídɔ̌ arʉ́la ɔ̀gbe ndógbe rɔ̀ áwùse tɔ́ dhu-ra mànà náakyɛ̀ yà adzɨ̀ óvò alɛ tɔ́ atdí nga ɨ̀bhʉ̀ dɔ̌.

19 Obhó tɨ́, kɔ̌kɔ̀ ɨ mʉ̀hàgʉ̀ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ́ɨ'ɨ̀ abádhí-li'ɔ̀ ndɨrɔ̀ abádhí-áwɨ̀ ɔ̀. Abádhí-áwɨ̀ nɨ́ɨ'ɨ̀ àdhàdhɨ̀ osu-dɔ bhěyi, 'àdʉ̀ ɔ̀wu nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ ìndrǔ rɔ̌ ɨ áwɨ̀ya nɨ̌.

20 Ɨ nʉbhà ɨ̀nzɨ̌ 'ʉ̀vɛ kɔ̌kɔ̀ àpbɛ̀ nɨ̌ alɛ nʉ́ʉ̀gɛ̀rɛ̀ nzá ɨ̀ 'ʉ̀bhà yà ɔtsʉ́ya nyʉ́ nɨ̌ ɨ̀ ɔ́bhɔ̀lɔ̀ sànamʉ̀ t'ʉ́lɛ́tá. Abádhí akò 'ɔ̀ngò àmbɛ nzɛ́rɛ-alafí mà ɨ sànamʉ̀ mànà ʉ̀lɛ dɔ̌. Ɨ sànamʉ̀ abádhí abhɔ̀lɔ̀ ɔrɔ̀ mà, fʉ̀rangà tɨ́ kátɨna sʉma-tɨdɔ̀ mà, mʉ̀lɨngà mà, odu mà, ndɨrɔ̀ itsu mà nɨ̌. Ɨ dhu-tsí nɨ'ɨ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ ɨnga mà àlǎ, ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ ɨnga mà ɨ̀rɨ̀, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ rɨ́ ùbhǐ tɨ́ màtɨ́ ùbhi dhu.

21 Ndɨrɔ̀, abádhí ʉgɛ̀rɛ̀ nzá ɨ̀ 'ʉ̀bhà ìndrǔ t'ɔ́kyɛta mà, ɔ̀ndrù t'ɔ́ndrùta mà, mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ t'ɔ́nzɨta mà, ogbo t'ɔ́nzɨta mànà tɔ́ fɨyɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ.

10

Yùwanɨ̀ rɨ̌ kàràtasɨ̌-ngba ákɔ̌ màlàyikà-fɔ́ rɔ̀ ndàdʉ̀ ʉ̀kanà, ndɔ̀tɔ̀ dhu (Zèk 2.8–3.3)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà ngǎtsi màlàyikà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rífo rɔ́. Kɨ̌'ɨ̀ àpbù ìbvǔ ndɨ̀ dɔ̀ná, angɔ-sɨsɨ̀ ràdʉ̀ ndàkpɔ̀rɔ̀ dɔ̀na rɔ̌ rɔ́. Kà-nyɨ̀ ambɛ́nà ʉ̀mbɨlɨ̀ dɔ̌ adyifɔ̀-nyɨ̀kpa náarʉ́mbɨlɨ̀ dhu bhěyi. Ndɨrɔ̀, kà-pfɔ̀ nɨ́ɨlɨ̀ ndɨ̀ kàzʉ̀ tɔ́ átsʉ̀ta bhěyi.

2 Kɨ̌'ɨ̀ àngǎ ka kànga ɔ̀nánga kàràtasɨ̌-ngba nà fɔná. Nɨ́, kɨ̌dè ndɨ̀lɨ̀ fangà tɔ́ pfɔ̌na ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ dɔ̌, ndàdʉ̀ ígù tɔ́ pfɔ̌na ɨ̀lɨ̀ adzɨ-kpa dɔ̌.

3 Kǎdʉ̀ ɔ̀kù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà àdhàdhɨ̀ àrì rɨ̌ tǔna-ɔ̌nga ìdho dhu bhěyi. Ndɨrɔ̀, kɔ̀kù rɔ̀, ma mɨrɨ̀ àrʉ̀bhʉ̀ ɔvɔ àtà dhu nádu kà tɔ̀ dhu.

4 Ndɨrɔ̀, ɨ àrʉ̀bhʉ̀ ɔvɔ àtà dhu nɨ́itdègu ndɨ̀rɨ̀, nɨ́ ma madʉ̀ mɔbhɔ̀lɔ̀ abádhí ʉ̀nɔ̀ dhu t'ándítá tɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, ma mɨrɨ̀ atdí alɛ-tù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀vɔ idù rɔ́, ndàtɨ̀: «Ɔ́dɔ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ ɔvɔ nʉ́nɔ̀ ɨndʉ̀ dhu ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀. Àpɛ́ nyandí ka.»

5 Nɨ́, wɔ̀ ma màlanà ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ mà, adzɨ-kpa mànà dɔ̌ ìdè rɔ́ màlàyikà náava fangà tɔ́ ɔtsʉ́na ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀.

---

* **9:11 9.11** Àpòlìyonì-tɨ̀ nɨ́ Dhu-tsè ɔ̀tdɨ̀ arɨ́ alɛ.

6 Kǎdʉ̀ dhu ɔ̀tsɔ̀ Kàgàwà, yà dhòdhódhónganà arɨ́'ì alɛ, yà ɔ̀rʉ̀-akpà mà, adzɨ mà, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ mà, ɔ̀yá arɨ́'ì kórɔ́ dhu-tsí mànà nanzɨ alɛ-ɔvɔ̀ rɔ̌, ndàtɨ: «Ìmbǎ ndɨ nʉ̀bhà kàsʉmɨ rɨ̌'ì tdɨ́tdɔ̌!

7 Àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà rɨ̌ wàndà ɔ̀mɨ ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌, Kàgàwà rɨ̌ yà ndɨ ndarù ròngò òko órù ɔ̀ dhu àbhʉ̌ ràkǎ, àdhàdhɨ pbìndà ɨnɔ-akpá, pbànábí-otù ɔ̌ ndɨ ndavɔ̀ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀-bvʉ rɔ̌.»

8 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mɨrɨ yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ dhu nɔ̀vɔ̀nà idù alɛ-tù, rɔ̀vɔ̀ dhu tdɨ́tdɔ̌ idù, ndàtɨ: «Árà nyakɔ̀ wɔ̀ àngbɛ̌ ka kàngbɛ rórɔ̀ rɨ́'ì kàràtasɨ̌-ngba yà ka nàlʉ̌ fɔná màlàyikà-fɔ́ rɔ̀. Ka nɨ́ yà ìdìdè ndìlɨ atdí pfɔ̌na ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ dɔ̌, ndàdʉ̀ ngǎtsi pfɔ̌na ìlɨ adzɨ-kpa dɔ̌ màlàyikà.»

9 Nɨ́, ma madʉ̀ àrà ndɨ màlàyikà-tɨ'ɔ̀, madʉ̀ kònzì rìbhò ndɨ kàràtasɨ̌-ngba fudu ɔ̀. Nɨ́, kǎdʉ̀ dhu ɔ̀vɔ̀ idù, ndàtɨ: «Ákɔ̌ ka, nyadʉ̀ ʉ̀kanà, nyɔtɔ̀. Kà rɔ̌gyè ògyè fɨnʉ-tsʉ̀ ɔ̀, pbɛ́tʉ̀ linʉ́ kà rɔ̌kye ɨtɨ-dha bhɛ̌yi.»

10 Nɨ́, ma makɔ̀ wɔ̀rɨ́ kàràtasɨ̌-ngba ndɨ màlàyikà-fɔ́ rɔ̀, madʉ̀ ʉ̀ka nà. Nɨ́, kǎkyè lidú, rɔ̀'ɔ̀ ɨtɨ-dha bhɛ̌yi. Pbɛ́tʉ̀, ma mitdègu kɔ̀tɔ, nɨ́ kǎdʉ̀ ògyè tɨ́ ògyè fɨdu-tsʉ̀ ɔ̀.

11 Nɨ́, ka kavɔ̀ dhu idù, katɨ: «Dhu àkǎ nyɔvɔ̀ dhu tdɨ́tdɔ̌ nabì bhɛ̌yi ábhɔ̌ alɛ-tɨdɔ̀ mà, ábhɔ̌ pbìrì ɔ̌ alɛ mà, dhèdhèrɔ̀ alávà-tɨdɔ̀ tɔ́ ábhɔ̌ alɛ mà, ndɨrɔ̀ ábhɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá mànà-okú dɔ̀ rɔ̀.»

11

Kàgàwà arɨ́ pbɨkɨ̀ ngàmbì àbhʉ̌ rùvò àpbɛ̀ ɔ̀ rɔ̀ tɨ́ dhu
(Uvt 7–10; 1Ká 17.1; Luk 21.24)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ka kibho dhu ùdhɛ̌ ka karɨ́ nɨ̌ itsukpó bhɛ̌yi ndɨ nɨ̀lɨ ízò fudú, kadʉ̀ àtɨ̀nà ɨma nɨ̌: «Ɨ́và nyɨ, nyudhe* Kàgàwà bhà ɨdza mà màzàbahʉ̀ mànà, nyadʉ̀ ányɨ-dzá rɔ̀ arɨ́ Kàgàwà ʉ̀lɛ̌ alɛ-bvʉ nɔ́zʉ̀.

2 Pbɛ́tʉ̀, wɔ̀ irinǎ rɔ̀ rɨ́'ì kà tɔ̀ odhó nákǎ nyʉbhà ìnzɨ̌ nyudhe. Obhó tɨ́, wɔ̀ ndɨ-tsí ka kàbhʉ wà yà ɨnzá àpɛ̀ Kàgàwà ʉ̀nɨ̌ alɛ, kǎkà ɨ̀fɔ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà àbɨ̌† tɨ́ rɨ́ ɨ̀lɨ̌lǎ kɨgɔ̀-tsidɔ̀‡ ɔ̀bɛ̀ alɛ tɔ̀.

3 Ndɨrɔ̀, ma mɨ́ ɔ́yɔ̌ pbàkà ngàmbì§ òvì ròwù dhu ɔ̀vɔ̀ ìndrǔ tɔ̀, gɔ̀nɨ́yà ì ʉ̀fɔ̌ rɔ̀yá ɨnyɨ tɔ́ mbɛrʉ̀ tɨ́ rórɔ̀. Nɨ́, abádhí rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ ìndrǔ tɔ̀ pbànábí bhɛ̌yi ràrà àhʉ atdí lʉfʉ̀, dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ mɨyà, dɔ̀ná azà kumì nà ɨdhɔ* tɨ́.»

4 Kɔ̌kɔ̀ ɨ ɔ́yɔ̌ ngàmbì nɨ́ ɨ kɔ̌kɔ̀ ɔ́yɔ̌ mìzèyìtunì-tsǔ-kpa*, ndɨrɔ̀ abádhí nɨ́ ɨ tarà ʉ̀lɨ̌ ka karɨ́ dɔ̀yá mʉ̀narà*, kǎkà yà adzɨ ɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ-ɔ̀nzɨ̌ aríko alɛ.

5 Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ apɛ́ ndɔ̀zè ndɔ̀nzɨ abádhí nzɛ́rɛ, nɨ́ kàzʉ rǎdʉ̀ àhʉ abádhí-li'ɔ̀ rɔ̀, ràdʉ̀ ɨ abádhí tɔ́ òmvǔ nʉ́bɨ*. Ndɨ dhu bhɛ̌yi tɨ́ nɨ́ ndɨ, ìngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ alɛ mà yà abádhí nòzè ndɔ̀nzɨ nzɛ́rɛ nɨ́ rǎdʉ̀ ɔ̀vɛ̀.

6 Ndɨrɔ̀, abádhí rɨ̌'ì ìnè ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà, 'ʉ̀tsɨ ɔ̀rʉ̀-akpà-tsʉ̀*, ìnzɨ̌ igye nɨ́ɨkɔ́ tɨ́ yà ìndrǔ tɔ̀ abádhí rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ pbànábí bhɛ̌yi ɔ̀ná kàsʉmɨ ɔ̌. Abádhí rɨ̌'ì ìnè ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà átɔ̀, 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ɨdha ròngò azu tɨ́*, 'àdʉ̀ ìngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ mà nábhʉ yà adzɨ ɔ̌ alɛ ràbà, ì òzè ka dhu bhɛ̌yi.

---

* **11:1 11.1** Udheta-tì nɨ́ Kàgàwà ràrɨ̌ pbìndà alɛ-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ (Zàk 2.5-9; 4). † **11:2 11.2** Ɨ̀fɔ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà àbɨ̌ nɨ́ atdí dhu kɛ̀lɛ̌ ɨbhʉ atɔ dɔ̀ná gòna nà nà. Atdídhená alɛ arɨ́ ɨ̀rɛ̀na dhu nɨ́, ɨ̀fɔ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà àbɨ̌ tɨ́ ka kátɨna dhu-tì ràrɨ̌ Kàgàwà rɔ́tdì wà pbìndà alɛ abáya àpbɛ̀ ɔ̀ná ɨdhɔ-bvʉ ídɔ̌. ‡ **11:2 11.2** Ɨ̀lɨ̌lǎ kɨgɔ̀ tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ nɨ́ Yèrùsàlɛmà tɔ́ kɨgɔ̀. Ndɨrɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ɨtɛ̀ nɨ́ Kàgàwà bhà alɛ. § **11:3 11.3** Ɔyɔ̌ ngàmbì tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ nɨ́ Yɛ̌sù ná'ù alɛ tɔ́ mʉ̀tʉ̀, àdhàdhì Músà mà Ɛ̀liyà mànà tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌. * **11:3 11.3** Atdí lʉfʉ̀, dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ mɨyà, dɔ̀ná azà kumì nà ɨdhɔ nɨ́ atdí dhu kɛ̀lɛ̌ wɔ̀ 11.2 ɔ̀ rɨ́'ì ɨ̀fɔ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà àbɨ̌ nà. * **11:4 11.4** Zàk 4.3,11-14 * **11:4 11.4** Zàk 4.2; Upf 1.12,20 * **11:5 11.5** 2Ká 1.9-10 * **11:6 11.6** 1Ká 17.1 * **11:6 11.6** Uvt 7.17-21

7 Abádhí rɨ̌ wɔ̀ ìndrǔ̌ tɔ̀ ɨ̀ arɔ́vɔna pbànábí bhɛ̌yi dhu t'ɔ́vɔta ɨ̀tɔ rɔ̀, òyɨ̌ ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ̀ ɨ̀zǎ† núugyeya ɨla abádhí nà. Kɔ̀nzɨya abádhí-lɛ̀mà, ndàdʉ̀ abádhí ɔ̀kyɛ̀.

8 Nɨ́, abádhí-abvò nóokoya ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀, yà abádhí tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ ka kʉ̀tɔ́ mʉ̀sàlabhà dɔ̌ ɔ̀ná kɨgɔ̀ tɔ́ ngʉ̀dhà ɔ̌. Ndɨ kɨgɔ̀ nɨ́ ndɨ ka karɨ́ ɨ̀pbɛ̌na kanzì Sɔ̀dɔmɔ̀* tɨ́, ndɨ̀rɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ Mísrì* tɨ́.

9 Nɨ́, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ́lɨ ndɨ̀ alɛ-tɨdɔ̀ nzínzì ɔ̌ alɛ mà, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ rʉ̀gànda-tɨdɔ̀ nzínzì ɔ̌ alɛ mà, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ alávà-tɨdɔ̀ t'álɛ nzínzì ɔ̌ alɛ mà, ɨ̀ngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ pbìrì ɔ̌ alɛ nzínzì ɔ̌ alɛ mànà náandáya kɔ̀rɨ́ abvo ɨ̀bhʉ̀ ɨdhɔ dɔ̀ná gòna nà tɨ́‡, ndɨ̀rɔ̀ abádhí a'uya nzɨ̌ kʉ̀tdʉ̌ ɨ abvo.

10 Kɔ̌kɔ̀ ɨ yà adzɨ óvò alɛ-ɨdhɛ̀ nɨ́ɨkaya ndɨ̀ ɨ̀kǎ tɨ́ abádhí ʉ̀vɛ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ɨ alɛ-ɨdhɛ̀ nɨ́ɨkaya ndɨ̀, 'àdʉ̀ àmbɛ pɛrɛ̀ mà núbho dɔ̌ fɨ̌yɔ̀ nzínzìya ɔ̌, atdídɔ̌ nyʉ́ kɔ̀rɨ́ ɔ́yɔ̌ pbànábí náabhʉ̀ ɨ̀ 'àbà àpbɛ̀ nɨ́dhunɨ̌.

11 Kɔ̀rɨ́ ɨ̀bhʉ̀ ɨdhɔ dɔ̀ná gòna nà dzidɔ̌, Kàgàwà bhà rɔ̀ ɨ̀rà ípìrɔ̌nga tɔ́ alɛ-ɨhɛ̀ náatsù abádhí-abvò ɔ̀, abádhí ràdʉ̀ 'ɨ̀và, 'ìkò pfɔ̌ya dɔ̌. Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ ɔdɔ nɨ́ɨsɨ́ abádhí àndà rɔ̌ rúbhi alɛ ɔ̀.

12 Ndɨ̀rɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ ɔ́yɔ̌ pbànábí nɨ́ɨrɨ ɔrʉ́-tǔna nà rɨ́ dhu ɔ̀vɔ fɨ̌yɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ alɛ-tù, ndàtɨ: «Nyùpò àzú!» Nɨ́ abádhí upò ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ àpbù ɔ̌, àzèmbè kɔ̌kɔ̀ ɨ abádhí tɔ́ òmvǔ rǎndàna rɔ́rɔ̀.

13 Wɔ̀ ndɨ kàsʉmɨ̀ ɔ̌ tɨ́, ádrʉ̀ngbǎ mùtìtì nɨ́ɨsɨ́, kɨgɔ̀ tɔ́ atdínga ɨdrɛ̀ dɔ̌ ràdʉ̀ ndùgòlò. Àrʉ̀bhʉ̀ lʉfʉ̀ alɛ náadʉ̀ ʉ̀vɛ wɔ̀ ndɨ mùtìtì ɔ̌. Nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ ɔdɔ nyʉ́ nɨ́ɨsɨ́ ɔ̀dɔ̀dɨ alɛ-go ɔ̀, ràdʉ̀ Kàgàwà, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ɨ̀ alɛ nílè.

14 Dhu ɨ̀nzǎ rɨ́ ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ dhu nʉ́dà wà, ndɨ̀rɔ̀ ɨ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ rɨ̌ nzɨ̌ àpɛrɛ, ɨnzá ndɨ̀ ndɨ̀tɔ̀ ndɨ̀ rɔ́rɔ̀!

Àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ wàndà rɔ̌ngɔ̀ dhu
(Zàb 98; Upf 12.10; 19.6)

15 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà náamɨ̀ pbìndà wàndà. Nɨ́ ábhɔ̌ alɛ náavɔ̀ dhu ɔrʉ́ tǔya nyʉ́ nà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, 'àtɨ:

«Kòmbí yà adzɨ ɔ̌ idzi nʉ́dà wà atdídɔ̌ àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà mà-fɔ ɔ̀, yà kʉ̌tri fɨ̌ndà alɛ, Krɨ́stɔ̀ mànà.
Nɨ́, ndɨ idzi rǎdɨ dhòdhódhónganà!»

16 Ndɨ̀rɔ̀ ɔ́yɔ̌ kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà pbàkʉ̀rʉ̀, yà fɨyɔ́ kámá tɔ́ tombi dɔ̌ aróko Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌, núugú ɨ̀, nyɨya ràpbǎ adzɨkpa-ngbɔ̀ nyʉ́, 'ʉ̀lɛ̌ Kàgàwà.

17 Abádhí ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌:

«Mǎ màbhʉ̀ ɔ̀tsɔ̀ ɨndʉ̀, fàká Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà, yà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́'ɨ̀ kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ alɛ́!
Nyɨ nyarɨ́'ɨ̀ ìnè, ndɨ̀rɔ̀ nyɨ nyɨ'ɨ̀ ìnè.
Obhó tɨ́, nyɨ nyɔ́nzì kasʉ̀ pbʉ̀kʉ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌,
nyɨdì pbʉ̀kʉ̀ Idzi.

18 Ɨnzɨ̌ arɨ́ nyɨfʉ̌ alɛ nɨ́ɨ'ɨ̀ nàwí nà rʉ̀nʉ́,
pbɛ́tʉ̀ kòmbí, pbʉ̀kʉ̀ nàwí nɨ́tɛ̀ ndɨ ndɨ̀ abádhí-rɔ̌.
Ndɨ kàsʉmì nɨ́, yà ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ-ànyǎ ɨ̀tdɨ̀ nyɨ nyɨ́ ɔ̀ná kàsʉmì.
Ndɨ̀rɔ̀ ka nɨ́, yà ɨndʉ̀ kasʉ̀ nanzì alɛ, pbʉ̀kʉ̀ pbànábí mà, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ kǎkà ɔvɔ̀nʉ̀ ɨ̀fʉ̌ arɨ́ mànà tɔ̀ nyɨ nyɨ́ mʉ̀kɨ̀mbà ùbhɔ̌ ɔ̀ná kàsʉmì,
ɨ̀mbǎ rɨ̀'ɨ̀ ìndrǔ arɨ́ ɨ̀fʉ̌na alɛ màtɨ́, ndɨ̀rɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ìndrǔ arɨ́ ɨ̀fʉ̌na alɛ màtɨ́.

---

† **11:7 11.7** Òyɨ̌ ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ̀ ɨ̀zǎ àtɨ atdídhená alɛ arɨ́ Krɨ́stɔ̀ bhà òmvǔ tɨ́: 1Yù 2.18. Ngʉ̌kpà alɛ arɨ́ kàtɨ Dànyɛlɛ̀ tɔ́ bhǔkù ɔ̀ ka kɨ́tɛ̀ ɨ̀zǎ tɨ́: Dàn 7.7,23-27. Ngʉ̌kpà alɛ-tsí arɨ́ kàtɨ yà adzɨ ɔ̌ alɛ nʉ́nda arɨ́ Kàgàwà nà arɨ́ ndùgye fɨyɔ́ nzɛ́rɛ ɨrɛ̀ta nɨ̌ alɛ tɨ́. * **11:8 11.8** Ɔpt 18.20–19.29 * **11:8 11.8** Uvt 1.8-14 ‡ **11:9 11.9** Atdídhená alɛ arɨ́ ɨ̀rɛ̀na dhu nɨ́, ɨ̀bhʉ̀ ɨdhɔ dɔ̀ná gòna nà tɨ́ ka kátɨna dhu-tɨ̀ ràrɨ̌ Kàgàwà rɔ́tdɨ wà pbìndà alɛ-abvò ɔnzɨya ngʉ̀dhà ɔ̌ ɨdhɔ-bvʉ̀ ídɔ̌, ɨ̀nzɨ̌ tsànzà nɔnzɨ tɨ́ dhu.

Ndɨ kàsʉmì nɨ́ kǎkà yà adzɨ ìnzǎ arɨ́ alɛ-tsè ɔ̀tdɨ nyɨ nyɨ́ ɔ̀ná kàsʉmì!»
19 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Kàgàwà bhà ɨdza-li'ɔ̀ náapfo ndì, Kàgàwà mànà ìndrǔ ùngbò ì dhu ɨtɛ̀ rɨ́ Sàndukù ràdʉ̀ ndàla ɔ̀nà. Nɨ́ ɨnga nʉ́ʉmbìlì, alɛ-tù mà, ɔvɔ rʉ̌tǎ dhu mànà ràdʉ̀ 'ɨrì. Ndɨrɔ̀, yà adzɨ níivì, ɨfɔ ràdʉ̀ ɨkɔ̌ atdídɔ̌.

12

Kàgàwà rɨ̌ ɔ̀na nà tsìbhálɛ ɔ̀dɔ ádrʉ̀ngbǎ osu-akpà-ba rɔ̌ rɔ̀ dhu*
(Ɔpt 3.15; Dàn 12.1; Luk 10.18; 1Pɛ́ 5.8; Upf 2.26-27)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ádrʉ̀ngbǎ ize náavì ndì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Ndɨ ize nɨ'ì adyifɔ̀ nàfɔ̌ rɔ̀ná mbɛrʉ̀ bhɛ̌yi atdí tsìbhálɛ, àbǐ ràdʉ̀ ì'ì pfɔ̀na-tsìnǎ. Ndɨrɔ̀ kà-dɔ rɔ̌ ɨ'ì mʉ̀kàkʉ́ nɨ́ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà alalɨ rɨ̌'ì rɔ̀ná mʉ̀kàkʉ́*.
2 Wɔ̀ ndɨ tsìbhálɛ nɨ́ɨ'ì ari nà. Nɨ́, kǎmbɛ́nà ùkǔ dɔ̌, ndʉ̀gʉ ndì ndɨ́ rɔ̀, ndì ndɨ́ àpbɛ̀ àbà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.
3 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ngǎtsi ize náavì ndì ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀. Ndɨ dhu nɨ'ì kàzʉ bhɛ̌yi ìlù ádrʉ̀ngbǎ osu-akpà-ba. Ndɨ osu-akpà-ba-dɔ ɨ'ì àrʉ̀bhʉ̀, ɔtdyʉ́na ràdʉ̀ ì'ì ɨdrɛ. Ɨ àrʉ̀bhʉ̀ kà-dɔ rɔ̌, mʉ̀kàkʉ́ nɨ́ɨ'ì atdátdí.
4 Nɨ́, kɨ̌dhá ɔ̀rʉ̀-akpà rɔ̌ alalɨ tɔ́ atdínga ɨbhʉ dɔ̌ áwìna nɨ̌, ndìvɔ̀ yà adzɨ dɔ̌. Nɨ́ wɔ̀ osu níidè, wɔ̀ ɨ́kyɛ̀rɔ̌ ɔ̀dì ndɨ́nɨ̌ ndì ndʉgʉ tɨ́ ndì tsìbhálɛ-ɔ̀nzɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ndì ndɔtɔna tɨ́ kà rʉ̌gʉna ngbángba ányìrɔ̌ rɔ̀ tɨ́.
5 Nɨ́ wɔ̀ ndɨ tsìbhálɛ nʉ́ʉgʉ kpatsìbhá ngbángba, yà kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ ʉ̀ndà* róngo tsʉmà tɔ́ mùgɔ̌† nɨ̌ ngbángba. Pbɛ́tʉ̀, ka kadʉ̀ ndɨ kàbhà ɨngba òdyì, kowù nà Kàgàwà-tɨ'ɔ̀, yà ndɨ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-tɨ'ɔ̀.
6 Ndɨrɔ̀, wɔ̀ ndɨ tsìbhálɛ adʉ̀ ɔ̀kʉ rʉ̀ngʉ̀‡ ɔ̀, yà Kàgàwà ɔ́bhɔ̀lɔ̀ angyangyɨ fɨ́ndà ngari ɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ka kɔdɔ tɨ́ ndì mbɛ̌yi ányì, ràrà àhʉ atdí lʉfʉ̀, ɔ́yɔ̌ mɨyà dɔ̀ná azà kumì nà ɨdhɔ tɨ́*.
7 Nɨ́, ɨla nɨ́ɨtsɨ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, ádrʉ̀ngbǎ màlàyikà Mùkǎlì mà pbɨndà màlàyíká mànà rùgyè ì wɔ̀ ndɨ osu-akpà-ba mà pbɨndà màlàyíká§ mànà nà. Nɨ́ wɔ̀ ndɨ osu mà pbɨndà màlàyíká mànà núugye ì átɔ̀ abádhí mànà.
8 Pbɛ́tʉ̀ kǎnzɨ nzá dhu lɛ̀mà, ndɨrɔ̀ ngari adʉ̀ ì'ì mbǎ abádhí tɔ̀ tdɨ́tdɔ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀, pbɨndà màlàyíká mànà.
9 Nɨ́, ka kibvu wɔ̀ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ osu-akpà-ba obvò. Àbadhi nɨ́ ndɨ yà mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ ɨ'ì osu*, yà Nzɛ́rɛ Alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ Pfɔ̀mvɔ tɨ́ ka karánzina, yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ ʉ̀trǎ arɨ́ Alɛ. Nɨ́ ka kibvu ka yà adzɨ ɔ̌ pbɨndà màlàyíká mànà.
10 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mɨrɨ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà rɨ́ dhu ɔ̀vɔ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ alɛ-tù, ràmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Kòmbí ɔ̀gʉ̀ mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, àlɛ̌ tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi mà, yà kǔtri fɨ́ndà alɛ, Krɨ́stɔ̀ bhà ádrʉ̀ngbǎnga mànà níwǔ wà ùvò! Obhó tɨ́, wɔ̀ àlɛ̌ t'ádɔ́na ɔ̀bhʉ̀ rɔ̌ arúbhi kúbhingá màtɨ́ ndɨrɔ̀ adyíbhengá màtɨ́ àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà-ɔ̀nzɨ̌ alɛ, ka kìbvù wà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀.
11 Ɨ àlɛ̌ t'ádɔ́na ɔ́nzì kà lɛ̀mà Tàmǎ-ngba-azù-ɔbì nɨ̌, ndɨrɔ̀, abádhí ɔ́nzì kà lɛ̀mà, yà ì arɔ́vɔna ìndrǔ tɔ̀ Kàgàwà bhà Ɔtɛ nɨ̌. Abádhí náadzi fɨyɔ́ ípìrɔ̀nga, ràrà àhʉ ì ʉ́vɛ dhu ɔ̀ màtɨ́.
12 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨnyɨ ɔ̀rʉ̀-akpǎ, yà ʉ̀nʉ́ aróko alɛ mànà kɔ́rɔ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌lè nyɨ̌! Pbɛ́tʉ̀ nyɨ̌ yà adzɨ ɔ̌ ndɨrɔ̀ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀ nyɨ̌ nyáróko rɔ̀, nyɨ̌ nyɨ́'ì àpbɛ̀ ɔ̌, wɔ̀ ndɨ

---

* **12: 12.0** Tsìbhálɛ tɨ́ ka kátɨna ɨrɔ́ alɛ nɨ́ nzɨ̌ Màrɨyà, Yɛ̌sù tsánà, pbɛ́tʉ̀ kà rɨ̌tɛ̀na nɨ́ Pbàìsràyélí, Kàgàwà bhà alɛ, yà Yɛ̌sù Màsiyà ahʉ̀ nyʉyatsì rɔ̀ alɛ (Ɔpt 3.14-16; Ìsa 54.1-8; 66.7-8). * **12:1 12.1** Ɔpt 37.9 * **12:5 12.5** Zàb 2.9 † **12:5 12.5** Sʉma tɔ́ mùgɔ̌ nɨ̌ nɨ́ ndɨ tàmà ʉ̀ndà arɨ́ alɛ nóongónà fɨyɔ́ tàmà-ngbɔ̀ ɔ̀dɔ̀. ‡ **12:6 12.6** Rʉ̀ngʉ̀ nɨ́ òmvǔ-tsʉ̌ rɔ̀ ka karɨ́ òtse, kowù alɛ ùrù ɔ̀nà ngari (Uvt 2.15; 16). Ndɨrɔ̀ ka nɨ́ átɔ̀ nzɛ́rɛ dhu arɨ́'ì ɔ̀nà ngari (Màt 4.23). * **12:6 12.6** 11.2,3 § **12:7 12.7** Osu-akpà-ba bhà màlàyíká nɨ́ nzɛ́rɛ màlàyíká. Ndɨrɔ̀ nzɛ́rɛ-alafí tɨ́ ka karɨ́ àtɨna nɨ́ abádhí kɛ̀lɛ̌ átɔ̀. * **12:9 12.9** Ɔpt 3.1

Pfɔ̀mvɔ nófò wà dʉ̀kʉ́ nídhunǐ. Ndɨrɔ̀, kàlè àlè tí nàwí nǐ, kʉ̀nɨ dhu yà fǐndà ndɨ nʉ̀bhà kàsʉmǐ-ngba ràrǐ'ì akɛkpá nídhunǐ.»

13 Wɔ̀ ndɨ osu-akpà-ba níitdègu ndɨ ka kìbvù yà adzɨ ɔ̀ dhu àlǎ, ní kǎdʉ̀ ndɔ̀pɛ̀, ndɔ̀nɛ̀ yà kpatsìbhá ngbángba nʉgʉ tsìbhálɛ, ndínǐ ndɨ ndɔnzɨ tí nzɛ́rɛ.

14 Pbɛ́tʉ̀, ka kadʉ̀ sàmbà-pékélé nà ndɨ nɔ̀fɔ́ ɔ́yɔ̌ pékéléna àbhʉ wɔ̀ ndɨ tsìbhálɛ tɔ̀, ndínǐ kǎdʉ̀ tí ndɔ̀bɛ̀ nǐ, ndàrà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀ yà fǐndà ka kabhɔ̀lɔ̀ ɨtsɛ wɔ̀ ndɨ osu-akpà-ba rɔ̌ rɔ̀ ngari ɔ̀. Ányɨ ka kadɔ̀ ka mbɛ̌yi nyʉ́, ràrà àhʉ ɨ̀bhʉ atɔ dɔ̀ná gòna nà* nà tí.

15 Ní, wɔ̀ ndɨ osu-akpà-ba náadyɔ ɨdha abhɔ nyʉ́ lina ɔ̀ rɔ̀, rɨ̀lɨ ndɨ̀ bhʉ̀na ɔ̌ rɔ́kʉ ɨdha-akpà bhɛ̌yi ndɨ tsìbhálɛ-owù ɔ̌, ndínǐ ɨ́yàdhíyà natdú tí ndàrà nà.

16 Pbɛ́tʉ̀, adzɨ-kpa adʉ̀ ndɨ wɔ̀ tsìbhálɛ dzʉ̀nà ɔ̀nzɨ̀: kǎngbɛ lina'ɔ̀, ndɔ̀tɔ̀ wɔ̀ ndɨ osu-akpà-ba àdyɔ lina ɔ̀ rɔ̀ ɨdha-akpà.

17 Ní, wɔ̀ osu-akpà-ba náakó atdídɔ̌ wɔ̀ tsìbhálɛ rɔ̌, ndàdʉ̀ àrà ɨla ɔ̀nzɨ̀ kàbhà ngʉ̌kpà inzo mànà. Ɨ alɛ ní kǎkà Kàgàwà bhà Ʊyátá ɨ̀fʉ̌ arí alɛ, 'àdʉ̀ yà Yɛ̌sù ʉnɔ fǐyɔ̀ dhu nífʉ alɛ.

18 Nírɔ̀ ní ndɨ wɔ̀ ndɨ osu-akpà-ba naadʉ̀ àrà ìde ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌ ɔsɔkpɔ́ dɔ̌.

13

Osu-akpà-ba tɔ̀ rí kasʉ ɔ̀nzɨ nzɛ́rɛ ɔ́yɔ̌ ɨ̀zǎ
(Dàn 7.19-25; Upf 14.9-11; 17.3,7-17; 19.20)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ ma mala atdí ɨ̀zǎ, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ rɔ́. Kà-dɔ ɨ'ì àrʉ̀bhʉ̀, ɔtdyʉ́na ràdʉ̀ ì'ì ɨdrɛ. Ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ ɨ kɔ̌tdyʉ́ rɔ̌ mʉ̀kàkʉ́ níɨ'ì ìnè, ndɨrɔ̀ ɨ àrʉ̀bhʉ̀ kà-dɔ rɔ̌, ka kundí ɔvɔ nɨ'ì Kàgàwà nǐ ka kí dhu ʉ̀nɔ nzɛ́rɛ ɔ̀ná ɔvɔ.

2 Wɔ̀ ndɨ ma mala ɨ̀zǎ níɨlɨ ndɨ̀ atdáta bhɛ̌yi. Kà-pfɔ̀ mà, kà-pfɔ̀-ɔdzɛ̀kɛ́lɛ́ mànà níɨ'ì tsamangɛ̀rɛ̌ bhà bhɛ̌yi. Ndɨrɔ̀ kà-tsʉ̀ náadʉ̀ ndɨ̀lɨ àrì-tsʉ̀ bhɛ̌yi. Ní osu-akpà-ba náabhʉ̀ pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, pbɨndà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi mà, pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga mànà-rɔrɔ̀ kà tɔ̀.

3 Wɔ̀ ndɨ ɨ̀zǎ-dɔ nzínzì ɔ̌, atdí alɛ-dɔ náambɛ́nà òlo dɔ̌ ɔvɛ-ngbɔ̀ rɔ̌ otú nàbà dhu bhɛ̌yi, pbɛ́tʉ̀ ndɨ otú náadʉ̀ ɔgʉ̀ ɔ̀gʉ̀ tí. Ní ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ yà adzɨ óvò alɛ atdídɔ̌ kɔ́rɔ́ ndɨ ɨ̀zǎ-okú dɔ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ kɔ̌wù nʉ́ngʉ.

4 Ní abádhí ʉkɔ ì ɔtdyʉ̀ya dɔ̌, 'ʉ̀lɛ̌ wɔ̀ osu-akpà-ba, pbɨndà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ-rɔrɔ̀ kàbhʉ wɔ̀ ndɨ ɨ̀zǎ tɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Abádhí nʉ́ʉkɔ ì 'ʉ̀lɛ̌ ka, 'àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ádhɨ pbá alɛ ndɨ yàrí ɨ̀zǎ bhɛ̌yi pbɨndà ɔbɨ rǐ'ì? Ádhɨ pbá alɛ ndɨ ndùgyè rádʉ̀ kà nà, ndàdʉ̀ kà lɛ̀mà ɔ̀nzɨ?»

5 Ní, wɔ̀ ɨ̀zǎ tɔ̀ ka kabhʉ̀ alɛ-tsʉ̀ ní alɛ ɨ̀dzǐ ka kí nǐ ɔtɛ t'ɔ́tɛta mà, Kàgàwà nǐ ka kí dhu ʉ̀nɔ nǐ mànà tɔ́ alɛ-tsʉ̀. Ndɨrɔ̀ kǎdʉ̀ ɨ̀fɔ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà àbǐ* tí ndɨ ndí wɔ̀ kasʉ ɔ̀nzɨ nǐ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nábà.

6 Ní wɔ̀rí ɨ̀zǎ náapɛ̀ ndʉ̀nɔ̀ dhu Kàgàwà nǐ: ndʉ̀nɔ̀ dhu kɔ̌vɔ̀ nǐ, ndʉ̀nɔ̀ dhu kǎrádɨ rɔ́nga nǐ, ndàdʉ̀ dhu ʉ̀nɔ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ aróko ngʉ̌kpà alɛ nǐ átɔ̀.

7 Ka kʉfà rʉsà kà tɔ̀ ndínǐ ɨla nugye tí Kàgàwà bhà alɛ mànà, ndɔ̀nzɨ lɛ̀màya. Ndɨrɔ̀, ka kabhʉ̀ ka rɨ'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà ɨ̀ngbàtí ílɨ ndɨ rʉ̀gànda-tɨdɔ̀ dɔ̌, ɨ̀ngbàtí ílɨ ndɨ alɛ-tɨdɔ̀ dɔ̌, ɨ̀ngbàtí ílɨ ndɨ alávà-tɨdɔ̀ dɔ̌, ndɨrɔ̀ ɨ̀ngbàtí ílɨ ndɨ pbìrì dɔ̌.

8 Yà adzɨ óvò alɛ kɔ́rɔ́ nʉ́ʉlɛ́ya ka. Ɨ alɛ ní, kɔ́rɔ́ alɛ kǎkà, yà adzɨ ka kanzɨ̀na rɔ̀, ɨnzá ka kandí ɔvɔ̀ya yà àho ka kahò Tàmǎ-ngba tí kátɨna alɛ bhà ípìrɔ̌nga tɔ́ bhǔkù ɔ̀ alɛ.

9 Ɨnga t'írɨta tɔ́ bǐna nà arí'ì alɛ, nákǎ ndɨrì nga mbɛ̌yi!

---

* **12:14 12.14** Ɨ̀bhʉ atɔ dɔ̀ná gòna nà ní atdí dhu kɛ̀lɛ̌ atdí lʉfʉ̀, ɔ́yɔ̌ mɨyà dɔ̀ná azà kumì ɨdhɔ nà nà (12.6). * **13:5 13.5** Atdídhená alɛ arí ɨ̀rɛ̀na dhu ní, ɨ̀fɔ kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà àbǐ tí ka kátɨna dhu-tɨ̀ ràrǐ Kàgàwà rɔ́tdɨ wà wɔ̀ ɨ̀zǎ rǐ kɔ̌kɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ ɔ̀ná ɨdhɔ-bvʉ ídɔ̌.

10 Nyɨ̌ Kàgàwà bhà alɛ́, nyɨ̌ nyàkǎ nyɨ̌'ɨ̀ dhu-dzi òndù arɨ́ alɛ tɨ́, ndɨrɔ̀ fɨ̃yɔ́ a'uta ɔ̀dɔ arɨ́ alɛ tɨ́. Kàgàwà ɨ'ɨya gukyè imbi ɔ̀ ka kosóya tɨ́ atdí alɛ nudhé dhu tɨ́, nɨ́ ka kosóya ndɨ alɛ imbi ɔ̀. Ndɨrɔ̀, kɨ̌'ɨya gukyè ɨla t'úgyeta tɔ́ obhi-akpà nɨ̌ ka kohoya tɨ́ atdí alɛ nudhé dhu tɨ́, nɨ́ ka kohoya ndɨ alɛ obhi-akpà nɨ̌.

11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala ɔyɔ rɨ́ kìsě ìzǎ, adzɨ ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ rɔ́. Kɔ̌tdyʉ́ ɨ'ɨ̀ ɔyɔ, ɨ ɔtdyʉ́na ràdʉ̀ 'ʉ̀lɨ tàmǎ-ngba-ɔtdyʉ́ bhěyi. Ndɨrɔ̀ kǎránà ɔ̀tɛ rɔ̌ osu-akpà-ba bhěyi.

12 Kǎránà kasʉ ɔ̀nzì rɔ̌ yà angyɨnǎ rɔ̀ ɨ'ɨ̀ fɨ̃ndà ìzǎ-fɔ́ ndɨ̀ ndábà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ̌ kɔ́rɔ́ ndɨ ìzǎ-ɔ̀nzɨ̌. Kǎránà yà adzɨ mà ɔ̀ná aróko ndɨ̀ ndóvò alɛ mànà nábhʉ rɔ̌ rʉ̀lɛ̌ wɔ̀ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ìzǎ, yà ndɨ̀ natsú ndòhò otú-bhu rɨ̌'ɨ̀ dɔ̀na rɔ̌ ìzǎ.

13 Wɔ̀ ndɨ ɔyɔ rɨ́ kìsě ìzǎ, náanzɨ̀ ádrɔ̀drɔ̌ wɨwɨ̀. Obhó tɨ́, kǎránà kàzʉ mà nábhʉ rɔ̌ rìfò ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, rɨ̀rà àhʉ yà adzɨ dɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ rɔ̀.

14 Kǎbà wɔ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ìzǎ-ɔ̀nzɨ̌ ndɨ̀ ndɨ́ wɨwɨ̀ ɔ̀nzɨ nɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ. Nɨ́, kǎránà yà adzɨ óvò alɛ àbhʉ rɔ̌ rùwɨ̌ ndɨ wɨwɨ̀-otù ɔ̌, ndɔ̀vɔ̀ dhu abádhí tɔ̀, ndàtɨ abádhí ràkǎ 'ɔ̀bhɔ̀lɔ̀ ndɨ ìzǎ-wɔ̀yɔ̌. Ndɨ ìzǎ nɨ́ ndɨ ɨla t'úgyeta tɔ́ obhi-akpà nɨ̌ ka kalʉ́ ngbɔ̌na ɔvɛ-ngbɔ̀ rɔ̌, pbɛ́tʉ̀ ràdʉ̀ ìkyɛ.

15 Ndɨ ɔyɔ rɨ́ kìsě ìzǎ náabà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nɨ́, wɔ̀ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ìzǎ-wɔ̀yɔ̌ tɔ̀ ndɨ̀ ndɨ́ ípìrɔ̌nga àbhʉ̌ nɨ̌, ndɨ́nɨ̌ ɔpɛ́ tɨ́ ndɔ̀tɛ̀, ndàdʉ̀ kǎkà 'ùvǒ rɨ́ ìnzɨ̌ 'ʉ̀kɔ ì, 'ʉ̀lɛ̌ ndɨ̀ alɛ nɔ́kyɛ̀.

16 Ndɨrɔ̀ wɔ̀ ndɨ ìzǎ náadʉ̀ kɔ́rɔ́ alɛ ʉ̀tʉ, ìndrʉ̌ arɨ́ ìfʉ̌na alɛ mà, ìnzɨ̌ ìndrʉ̌ arɨ́ ìfʉ̌na alɛ mànà, ònzìtálɛ mà nǎkʉ̀tálɛ mànà, dɔ̀yá arɨ́'ɨ̀ ìtɨ́rɔ̀ alɛ mà ɨnɔ tɨ́ arɨ́'ɨ̀ alɛ mànà, ndɨ́nɨ̌ ka kʉlɨ tɨ́ ize fangà tɔ́ ɔtsʉ́ya rɔ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ nyɨya-ndri rɔ̌ màtɨ́.

17 Dhu òdzi ka kɨ́, ndɨrɔ̀ dhu ùdzɨ̌ ka kɨ́ dhu tɔ́ otu nɨ́ɨ'ɨ̀ mbǎ atdí alɛ tɔ̀ màtɨ́, ìmbǎ ndɨ alɛ ì'ɨ̀ ndɨ ize nà rɔ̀. Ndɨ ize nɨ'ɨ̀ wɔ̀ ndɨ ìzǎ-ɔvɔ̀, ndɨrɔ̀ ndɨ ɔvɔ nà ndɨ̀ nàkɔ ɔzʉ́-bvʉ†.

18 Ɨrɔ́ dhu àkǎnà kɨ'ɨ̀ dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà. Nɨ́, ɨnga t'ʉ́nɨta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà arɨ́'ɨ̀ alɛ, nákǎ ndʉ̀pɨ̌ wɔ̀ ndɨ ìzǎ bhà lìmɔ̀rɔ̀. Obhó tɨ́, ndɨ lìmɔ̀rɔ̀ nɨ́ atdí alɛ-ɔvɔ̀ nà ndɨ̀ nàkɔ lìmɔ̀rɔ̀. Ndɨrɔ̀ ka nɨ́ azà mɨyà, azà kumì, dɔ̀ná azà nà‡.

14

Tàmǎ-ngba ʉ́wʉ alɛ rɨ̌ adyi-ɔwʉ́tá nʉ́yʉ dhu
(Ɛ̀br 12.22-24; Upf 7.3)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ ma mandà nga, nɨ́ ma mala Tàmǎ-ngba tɨ́ kátɨna alɛ Sàyunì tɔ́ pbìrì dɔ̌ ìdè rɔ́. Kɨ̌'ɨ̀ atdíkpá atdí mɨyà, ìfɔ kumì, dɔ̀ná ìfɔ nà lʉfʉ̀ alɛ mànà, ndɨrɔ̀, ɨ alɛ-nyìndri rɔ̌ ka kundí ɔvɔ nɨ'ɨ̀ kɔ̌vɔ̀ mà kà t'Ábanà-ɔvɔ̀ mànà.

2 Nɨ́, ma mɨrɨ atdí alɛ-tù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́rà, ràmbɛ àwa dɔ̌ àdhàdhɨ ábhɔ̌ ɨdhá-yà-ba rɨ̌ ndɨ̀sɔlɔ dhu bhěyi, ndɨrɔ̀, atdídɔ̌ rʉ́tǎ ɔvɔ-tù bhěyi. Ndɨ alɛ-tù nɨ́ɨrɨ ndɨ̀ átɔ̀ ràmbɛ ɔ̀'ɔ dɔ̌ dʉ̀mʉ̀ ɔ̀tɨ rɨ́ alɛ rɨ̌ fɨ̃yɔ́ dʉ̀mʉ̀ ɔ̀tɨ dhu bhěyi.

3 Nɨ́ kɔ̌kɔ̀ atdí mɨyà, ìfɔ kumì, dɔ̀ná ìfɔ nà lʉfʉ̀ alɛ náambɛ́nà adyi-ɔwʉ́tá ʉ̀yʉ dɔ̌ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi mà, ípìrɔ̌nga nà ìfɔ dhu-tsí mà, pbàkʉ̀rʉ̌ mànà-ɔ̀nzɨ̌. Atdí alɛ mà wɔ̀ ndɨ adyi ùdhe rádʉ̀ ndʉ̀nɨ nɨ́ɨ'ɨ̀ ìmbǎ, ɨnzá nɨ́ kɔ̌kɔ̀ atdí mɨyà, ìfɔ kumì dɔ̀ná ìfɔ nà lʉfʉ̀ alɛ, kǎkà yà adzɨ ɔ̌ rɔ̀ Tàmǎ-ngba ʉ́wʉ kɛ̀lɛ̌ núdhe ka 'ʉ̀nɨ rɔ̀.

4 Ɨ alɛ nɨ́ ì nɔ́dɔ̀ atdídɔ̌, 'ɔ̀kɔ̀ ɨlátá ɔ̌ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ alɛ, yà ɨnzá ì nɨ́tɨ vèbhálɛ nà ì úbhi dhu-otù ɔ̌ alɛ. Ndɨrɔ̀ abádhí arúbhi Tàmǎ-ngba-owù ɔ̌, yà kà rʉ̌bhi ɔ̀ná kɔ́rɔ́ ngari ɔ̌. Obhó tɨ́, abádhí nɨ́ ɨ ka kʉwʉ̀ ngʉ̌kpà alɛ nzínzì ɔ̌ rɔ̀, rɨ'ɨ̀ àdhàdhɨ wɛmbɛrɛ̀ tɨ́ ka kúbhɔ̌na Kàgàwà tɔ̀, ndɨrɔ̀ Tàmǎ-ngba tɔ̀ pɛrɛ̀ bhěyi.

---

† **13:17 13.17** Pbàgìríkí mà Pbàyàhúdí mànà t'ávàna ɔ̌, kɔ́rɔ́ andítá-nyɨ̀kpɔ́ nɨ́ɨ'ɨ̀ ndɨ̀ nà ndɨ̀ nàkɔ ɔzʉ́-bvʉ nà. Nɨ́ atdí alɛ-ɔvɔ̀ nà ndɨ̀ nàkɔ-tsí ka kʉnɨ tɨ́, dhu akána kʉpɨ̌ ndɨ ɔvɔ ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ andítá-nyɨ̀kpɔ́-nzo nà ndɨ̀ nàkɔ ɔzʉ́-bvʉ kɔ́rɔ́, kadʉ̀ àngbònà atdíkpá. ‡ **13:18 13.18** Azà dhu tɨ́ kátɨna andítá rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́ ɨnzá àkǎ bhǔna ɔ̌ dhu, ndɨrɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ dhu tɨ́ kátɨna-tsí nɨ́ atdídɔ̌ àkǎ bhǔna ɔ̌ dhu. Ɨzǎ-rɔ̌ rɨ́'ɨ̀ azà mɨyà, azà kumì, dɔ̀ná azà nà tɔ́ lìmɔ̀rɔ rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́, kà ràrɨ̌'ɨ̀ ɨnzá àkǎ bhǔna ɔ̌ ɨrɛ̀ta nà dhu, ndɨrɔ̀ ìnzɨ̌ kà rɨ̌ dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ akɛkpá màtɨ́ dhu.

5 Abádhí ní ɨnzá àpɛ̀ tìtɔ̀ ʉ̀nɔ atdí-gʉ̀na màtɨ́ alɛ, ndɨrɔ̀ ìmbǎ nzɛ́rɛ dhu tí ka kɔ́zʉ̀na dhu rǐ'ì nyʉyatsì alɛ.

Ɨbhʉ màlàyíká rǐ Kàgàwà rǐ anya ɨtdì yà adzɨ óvò alɛ dɔ̌ dhu ɔ̀vɔ dhu
(Kas 17.30-31; Upf 18; 19.19-20)

6 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala atdí màlàyikà ɔrʉ́ nyʉ́ rɔ́kʉ awɛ ɔ̌ rɔ́, ndàdʉ̀ ì'ì yà adzɨ óvò alɛ tɔ̀ ndì ndɔ́vɔna dhòdhódhónga tɔ́ Ídzì Màkʉ̌rʉ̀ nà. Ɨ alɛ ní ɨngbàtɨ́ ìlɨ ndì pbìrì ɔ̌ alɛ mà, ɨngbàtɨ́ ìlɨ ndì rʉ̀gànda-tɨdɔ̀ mà, ɨngbàtɨ́ ìlɨ ndì alávà-tɨdɔ̀ t'álɛ mà, ndɨrɔ̀ ɨngbàtɨ́ ìlɨ ndì alɛ-tɨdɔ̀ mànà.

7 Nɨ́ kǎmbɛ́nà dhu ɔ̀vɔ dɔ̌ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà, ndàmbɛ àtɨnà dɔ̌: «Nyɨ̌ nyàkǎ nyɔ̌nzɨ Kàgàwà ɔdɔ̀, nyǎdʉ̀ ìlènà! Obhó tɨ́, kàbhà kàsʉmì yà ìndrǔ-ànyǎ ɨtdì kà rǐ ɔ̀ná nákǎ wà. Nyɨ̌ nyàkǎ nyʉ̌lɛ̌ wɔ̀ ndɨ ɔ̀rʉ̀-akpà mà, adzɨ mà, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ mà, ɨdha-dɔ̀tɨ́-nzo mànà nanzì alɛ!»

8 Ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà náadʉ̀ ɨrà wɔ̀ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́-tsí dzidɔ̌, ndàdʉ̀ ɔ̀kù, ndàtɨ: «Ɨ́yàdhíyà ɨtsì wà! Bàbelì tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀* ɨtsì wà! Kǎbhʉ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ rɔ̀mvʉ̀ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎ nàwí tɔ́ dɨvayì, yà abádhí ndì ndábhʉ ròtsù pbɨndà mʉ̀nyɔ̀nɨ ɔ̀ dhu-otù ɔ̌.»

9 Ɨbhʉ rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà nɨ́ɨra kɔ̌kɔ̀ angyi ìwǔ ɔ́yɔ̌ màlàyíká dzidɔ̌. Nɨ́, kǎvɔ̀ dhu ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Ɨngbàtɨ́ ílɨ ndì alɛ yà wɔ̀yɔ̌na ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ ɨzǎ mà ndɨ kà-wɔ̀yɔ̌ mà ʉ̀lɛ̌ rɨ́, kadʉ̀ ndɨ ɨzǎ bhà ize àpba nyɨna-ndri rɔ̌ màtɨ́ ndɨrɔ̀ ngǎtsi nɨ̌ ɔtsʉ́na rɔ̌ màtɨ́ alɛ,

10 nɨ́ rǐ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎ nàwí tɔ́ dɨvayì nɔ́mvʉ̀ átɔ̀. Obhó tɨ́, ndɨ dɨvayì ka kabhɔ̀lɔ̀ ɨnzǐ kɨsǐ ɨdha ɔ̀nà, kadʉ̀ ɔ̀dhɔ̀nà kàbhà nàwí tɔ́ kɔ́pà ɔ̀! Kɔ̌kɔ̀ dhu bhěyi alɛ náabáya àpbɛ̀ kàzʉ ɔ̀, ndɨrɔ̀ abádhí abáya ka yà atdídɔ̌ arʉ́la ògbe ndógbe rɔ̀ áwùse tɔ́ dhu-ra ɔ̀, ɨlɨ̌lǎ màlàyíká mà, Tàmǎ-ngba mànà-ɔ̀nzǐ.

11 Ndɨrɔ̀, wɔ̀ ndɨ abádhí tɔ́ àpbɛ̀ tɔ́ kàzʉ-ɨkɔ̀ náarúpo ɔrʉ̀ dhòdhódhónga nà. Kɔ̌kɔ̀ ndɨ ɨzǎ mà, wɔ̀yɔ̌na mànà nʉ́lɛ ongónà alɛ, yà kɔ̌vɔ̀ tɔ́ ize ka kʉpbá rɔ̀yá alɛ kɔ́rɔ́, náarɨ́ nzǐ 'àsɔ̌ atdíku màtɨ́ kúbhingá, ndɨrɔ̀ adyíbhengá màtɨ́ àpbɛ̀ ɔ̌ rɔ̀.»

12 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, Kàgàwà bhà alɛ, kǎkà Kàgàwà bhà Ʊyátá ɨfʉ̌ arɨ́, 'àdʉ̀ Yěsù à'ù alɛ, nákǎ ì'ì dhu-dzi òndù arɨ́ alɛ tɨ́.

13 Ndɨrɔ̀, ma mɨrɨ alɛ-tù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀vɔ rɔ́, ndàtɨ: «Ándǐ yàrɨ́ dhu: ‹Hirò nɔ̀nzì nɨ́ yà kòmbí ndì nɔ̀pɛ̀ rɔ̀ rʉ́vɛ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù ɨ á'ù rɔ́rɔ̀ alɛ!› Ɨlɨ̌lǎ-Alafí rǎtɨna: ‹Obhó dhu nɨ́ ndɨ! Ɨ alɛ rǐ 'àsɔ̌ fɨyɔ́ ododu kasʉ ɔ̌ rɔ̀, abádhí anzì ídzì dhu nɔ́dhɔ̀ wà ɨ, 'òwù abádhí-owù ɔ̌ nɨ́dhunǐ.›»

Yà adzɨ ɔ̌ alɛ-ànyǎ ɨtdì ka kɨ́ dhu
(Ìsa 63.1-8; Yɔ̀w 4.12-14; Màt 13.37)

14 Ma mandà nga tdɨ́tdɔ̌, nɨ́, ma mala ɔ̀wɔ̌wʉ̀ àpbù, ndɨrɔ̀ ndɨ àpbù dɔ̌ ndì ndàdɨ rɔ́ ɨ'ì alɛ nɨ́ Ìndrǔ t'Ídhùnà nà ndì nɔ̀fɔ̀ alɛ†. Kà-dɔ rɔ̌ ɨ'ì nɨ́ ɔrɔ̀ tɔ́ mʉ̀kàkʉ́, ndɨrɔ̀ kà-fɔ́ ì'ì dhu nɨ́ ɨnga ɔ̌ dhu òtse ka karɨ́ nɨ̌ atdídɔ̌ ndì nákà obhi-tɨdɔ̀.

15 Nɨ́, atdí màlàyikà náahʉ̀ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̀ rɔ̀, ndòkù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà ndàtɨ wɔ̀ ndɨ àpbù dɔ̌ àdɨ alɛ nɨ̌: «Ídyì pbʉ̀kʉ̀ obhi, nyɔpɛ̀ nyogù ɨnga ɔ̌ dhu nɨ̌. Obhó tɨ́, yà adzɨ àdɨ wà tʉ̀mbà tɨ́, ɔ̀ná dhu ka kogu tɨ́, ndɨrɔ̀ ndɨ ɔnzɨ-bvʉ̌ dhu ògu ka kɨ́ ɔ̀ná kàsʉmì àkǎ wà!»

16 Nɨ́, wɔ̀ ndɨ àpbù dɔ̌ àdɨ alɛ nʉ́ʉdà pbɨndà obhi yà adzɨ ɔ̌, ndòtsè kà ɔ̌ dhu nɨ̌.

17 Ngǎtsi màlàyikà náadʉ̀ àhʉ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̀ rɔ̀, ndì mà átɔ̀ ndàdʉ̀ ì'ì ɨnga ɔ̌ dhu ògu ka karɨ́ nɨ̌ ndì nakànɨ́ obhi nà fɔ́ná.

---

* **14:8 14.8** Bàbelì tɔ́ kɨgɔ̀ rǐtɛ̀na dhu nɨ́ Kàgàwà nà rɨ́ ndùgye ádrʉ̀ngbǎnga-tɨdɔ̀ kɔ́rɔ́. Atdí ndɨ ɔ́fɔ̀ nɨ'ì Rɔmà tɔ́ kɨgɔ̀ (Upf 17-18). † **14:14 14.14** Ìndrǔ t'Ídhùnà nɨ́ Yěsù Krístɔ̀, Màsiyà (Upf 1.13; Dàn 7.13).

18 Ngǎtsi màlàyikà nɨ́ɨ’ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà màzàbahʉ̀-dɔ̌ arí’ì kàzʉ dɔ̌*. Nɨ́ ndɨ-tsí náahʉ̀ ndɨ màzàbahʉ̀ dɔ̌ rɔ̀, ndàdʉ̀ ɔ̀kù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà wɔ̀ atdídɔ̌ ndì nàkà obhi rɨ̌’ì fɔná màlàyikà tɔ̀. Kǎtɨ: «Ídyì wɔ̀ atdídɔ̌ ndì nàkà pbʉ̀kʉ̀ obhi, nyazè yà adzɨ ɔ̌ rí’ì vǐnyò-kpɔ̌ nɨ̌, ɨwà ndɨ vǐnyò-kpɔ̌ nɔ́’ɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.»

19 Nɨ́, wɔ̀ màlàyikà nʉ́ʉdà pbìndà obhi yà adzɨ dɔ̌, ndàzè yà adzɨ ɔ̌ vǐnyò-kpɔ̌ nɨ̌, ndàdʉ̀ ndɨ vǐnyò-kpɔ̌ àwà kʉ̀zʉ̌ ka karí ɔ̀nà ádrʉ̀ngbǎ ibhu-ba ɔ̀. Kɔ̌kɔ̀ dhu kɔ́rɔ́ rɨ̌tɛ̀na dhu nɨ́ Kàgàwà bhà nàwí. 20 Ka kaha ndɨ vǐnyò-kpɔ̌ bhǔna ɔ̀, irinǎ rɔ̀ kɨgɔ̀ tɔ̀. Nɨ́, azu* ɨsɔ̀lɔ̀ ndì abhɔ nyʉ́ ndɨ kà-bhu ɔ̀ rɔ̀, gʉ̀gʉ̌na rùpò, ndàrà àhʉ mʉ̀hàgʉ̀-tsʉ̀ rɔ̌ nyʉ́. Ndɨrɔ̀, ndɨ azu adʉ̀ ɔ̀kʉ, ndàrà àhʉ mbɛ̀mbɛ̀ ɨ̀bhʉ mɨyà kìlòmɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́‡.

15

Músà bhà adyi mà, Tàmǎ-ngba bhà adyi mànà nʉ́yʉ ka kɨ́ dhu
(Upf 11.19; 16.1; 19.1-4)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala ngǎtsi ádrʉ̀ngbǎ ndɨrɔ̀ ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ mà ʉ̀kɔ̌ atdídɔ̌ nɨ̌ ize ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ-rɔ̌. Ndɨ dhu nɨ’ì àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká àrʉ̀bhʉ̀ dhèdhèrɔ̀ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ nʉ̀lʉ̌ fɔyá. Kɔ̌kɔ̀ ɨ àpbɛ̀ nɨ’ì ndɨ kà rǐku dɔ̀yá rɔ̀ àpbɛ̀, abádhí rɔ̌ rɔ̀ Kàgàwà rɨ̌ pbɨndà nàwí ɨtɔ nɨ́dhunɨ̌.

2 Tdɨ́tdɔ̌, ma mala kìràwulì bhěyi ɔ̀ná nga rǎwʉ̀, ndàdʉ̀ ɨ’ì kàzʉ nà ɔ̀ná átɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀. Ndɨrɔ̀, ma mala ɨzǎ lɛ̀mà nɔ́nzì alɛ, yà ɨnzá kà-wɔ̀yɔ̌ nʉ́lɛ̌, ndɨrɔ̀ ì núvǒ ɨnzɨ̌ kʉpbì kɔ̌vɔ̀ nà ndì nàkɔ ɔzʉ́-bvʉ nyìya-ndrìnǎ alɛ. Abádhí ikò ndɨ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ dɔ̌, ’àdʉ̀ Kàgàwà bhà dʉ̀mʉ̀ ʉ̀lʉ fɔyá.

3 Nɨ́, abádhí ambɛ́nà Músà, Kàgàwà bhà kasʉtálɛ bhà adyi mà, Tàmǎ-ngba bhà adyi mànà, nʉ́yʉ̀ dɔ̌*. Abádhí ambɛ́nà àtɨ̀nà dɔ̌:

«Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arí’ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà alɛ́,
kàsʉ̌nʉ nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ, ndɨrɔ̀ ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ kasʉ!
Ɨnyɨ, kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎ kamǎ,
pbʉ̀kʉ̀ kasʉ nɨ́ obhónánga tɔ́, ndɨrɔ̀ ka nɨ́ obhónga tɔ́ kasʉ!
4 Ɨnyɨ Ádrʉ̀ngbǎlɛ́, ádhɨ pbá alɛ ndɨ ɨnzɨ̌ rádʉ̀ ɔdɔ̀nʉ ɔ̀nzì?
Ndɨrɔ̀, ádhɨ pbá alɛ ndɨ ɨnzɨ̌ rádʉ̀ ɔvɔ̀nʉ ìlè?
Obhó tɨ́, ɨnyɨ atdírɔ̀ nɨ́ ndɨ ɨ̀lɨ̌lá alɛ!
Ndɨrɔ̀, kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ rǒngo ìwu ’ʉ̀kɔ ɔnzɨ̀nʉ́, ’ʉ̀lɛ̌ nyɨ,
pbʉ̀kʉ̀ obhónánga tɔ́ kasʉ nála wà ndì kpangba abádhí tɔ̀ nɨ́dhunɨ̌!»

Kàgàwà bhà nàwí rɨ̌’ɨ ɔ̀yà àrʉ̀bhʉ̀ kɔ́pà

5 Ndɨrɔ̀ wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala Kàgàwà bhà ɨdza-li’ɔ̀ ndàngbɛ̌ rɨ́ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ́. Kà-ɔ̀ ɨ’ì nɨ́ Kàgàwà bhà Ʊyátá rɨ̌’ì ɔ̀nà sàndukù rɨ̌’ɨ ɔ̀nà hɛmɛ̌-dza. Ányì ɨ’ì dhu nɨ́, yà Kàgàwà arí ndɨ̀tɛ̀ ìndrǔ tɔ̀ ɔ̀ná rɔ̀ hɛmɛ̌-dza.

6 Ndɨrɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ dhèdhèrɔ̀ àpbɛ̀-tɨdɔ̀ nʉ̀lʉ̌ fɔyá àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká núuvò wɔ̀ ndɨ Kàgàwà bhà ɨdza ɔ̀ rɔ̀. Abádhí ʉfɔ́ mbɛrʉ̀ nɨ’ì ɔ̀wɔ̌wʉ̀ tdyé mbɛrʉ̀, ’àdʉ̀ odrùya-dɔ ìso ɔrɔ̀ tɔ́ kùkyě nɨ̌.

7 Ndɨrɔ̀, ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ dhu-tsí nzínzì ɔ̌ atdí dhu núubhò ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ kɔ́pà, kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká-fɔ́. Ɨ kɔ́pà núulè ùlè tɨ́ Kàgàwà, yà dhòdhódhónga nà arádɨ alɛ bhà nàwí nɨ̌.

8 Nɨ́, wɔ̀ ndɨ Kàgàwà bhà ɨdza náalè Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mà, kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mànà ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ ɨkɔ nɨ̌. Ndɨrɔ̀, ányì rótsù atdí alɛ mà nɨ́ɨ’ì ɨ̀mbǎ, ràrà àhʉ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká rǐbhona àrʉ̀bhʉ̀ àpbɛ̀ rǒwu ìku dhu ɔ̀.

---

* **14:18 14.18** 8.5 * **14:20 14.20** Ìsa 63.1-6 ‡ **14:20 14.20** Ɨrɔ́, uvitatálɛ Yùwanɨ azè ndɨ̀tɛ̀ Kàgàwà ɨtdɨya kɔ́rɔ́ alɛ-ànyǎ dhu. * **15:3 15.3** Uvt 15.1-18

16

Àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká rɨ̌ àrʉ̀bhʉ̀ kɔ́pà ɔ̀ rɨ́'ì
Kàgàwà bhà nàwí ʉ̀dhɔ̌ yà adzɨ dɔ̌ dhu
(Uvt 7–10; Upf 8.6–9.21)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mɨrɨ ɔrʉ́ alɛ-tù nyʉ́ nà ka kɨ́ dhu ɔ̀vɔ Kàgàwà bhà ɨdzá rɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká* tɔ̀ dhu. Ka katɨ: «Nyòwu nyʉ̌dhɔ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ kɔ́pà ɔ̀ rɨ́'ì Kàgàwà bhà nàwí yà adzɨ dɔ̌!»

2 Nɨ́ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ màlàyikà náadhɔ̀ pbìndà kɔ́pà ɔ̀ nàwí yà adzɨ dɔ̌. Nɨ́ nzɛ́rɛ otú-tɨdɔ̀, yà atdídɔ̌ rándɨ otú, náahʉ̀ kɔ̌kɔ̀ ìzǎ tɔ́ kàsɛ́ nà rɨ́'ì rɔ̀yá, 'àdʉ̀ ambɛ kà-wɔ̀yɔ̌ nʉ́lɛ dɔ̌ alɛ rɔ̌*.

3 Ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà náadhɔ̀ pbìndà kɔ́pà ɔ̀ rɨ́'ì nàwí ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀. Nɨ́ ɨdha ʉgɛ̀rɛ̀ ndɨ ndòngò ɔ̀vɛ̀ ɔ̀vɛ̀ alɛ ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ azu bhɛ̌yi, ndɨ rɛ̀rʉ̀ ɔ̀ ì nòtù ípìrɔ̌nga nà arɨ́'ì ɨdha ɔ̌ dhu-tsí ràdʉ̀ ʉ̀vɛ kɔ́rɔ́.

4 Ɨbhʉ rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà náadhɔ̀ pbìndà kɔ́pà ɔ̀ rɨ́'ì Kàgàwà bhà nàwí ɨdha-akpá mà, ɨdha-dɔ̀tɨ́-nzo mànà ɔ̀, ɔ̀yá ɨdha ràdʉ̀ 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀, 'òngò azu tɨ́ átɔ̀.

5 Nɨ́ ma mɨrɨ yà ɨdha dɔ̌nga àndà arɨ́ màlàyikà rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ dhu, ndàtɨ: «Ɨnyɨ Ɨlɨ̌lǎ alɛ́, nyɨ nyarɨ́'ì ìnè ndɨrɔ̀ nyɨ nyɨ'ì ìnè. Nyɨ nyɔ́tdɨ kɔ̀rɨ́ anya obhónánga dɔ̌.

6 Obhó tɨ́, ìndrǔ nʉ́ufʉ pbʉ̀kʉ̀ pbànábí mà ngʉ̌kpà pbʉ̀kʉ̀ alɛ mànà-azù. Nɨ́ ndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀, kòmbí nyɨ nyàbhʉ wà abádhí rɔ̀mvʉ̀ azu átɔ̀. Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ abádhí àkǎnà 'àbà dhu!»

7 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mɨrɨ alɛ-tù màzàbahʉ̀ dɔ̀ rɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀vɔ rɔ́, ndàtɨ: «Obhóngàtɨ́, ɨnyɨ fàká Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà, yà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́'ì kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ alɛ́, nyɨ nyɔ̀tdɨ wɔ̀ anya obhónga dɔ̌ ndɨrɔ̀ obhónánga dɔ̌!»

8 Ɨfɔ rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà náadhɔ̀ pbìndà kɔ́pà ɔ̀ rɨ́'ì nàwí adyifɔ̀ dɔ̌. Nɨ́ ndɨ adyifɔ̀ náabà ìndrǔ ʉ̀bɨ ndɨ ndɨ́ ɔ̀nà rɔ̀ ráhʉ kàzʉ nɨ̌ nɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ.

9 Nɨ́, ìndrǔ náagbè wɔ̀ ndɨ atdídɔ̌ ìgbɛ̌ kàzʉ nɨ̌, ràrà àhʉ ì í dhu ʉ̀nɔ wɔ̀ ndɨ àpbɛ̀ t'íbhòta tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́'ì alɛ, Kàgàwà-ɔvɔ̀ nɨ̌ dhu ɔ̀. Abádhí uvó ì ìnzɨ̌ 'ʉ̀gɛ̀rɛ̀ ì 'ʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛnga, ndɨrɔ̀ abádhí adʉ̀ 'ùvo átɔ̀ ìnzɨ̌ 'ìlè ka.

10 Imbo rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà náadhɔ̀ pbìndà kɔ́pà ɔ̀ rɨ́'ì nàwí ìzǎ* bhà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌. Nɨ́, ɨ́nɔ̀ níibvú ndɨ kɔ̌nyʉ̀ idzi dɔ̀ná pbìrì dɔ̌. Nɨ́, ìndrǔ apɛ̀ 'à'à ɨdàya ì ábàna àpbɛ̀-okú dɔ̀ rɔ̀.

11 Abádhí nʉ́ʉnɔ dhu Kàgàwà, yà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ arɨ́'ì alɛ nɨ̌, rɔ̀yá rɨ́ otu rǎndɨ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, abádhí ʉgɛ̀rɛ̀ nzá ì, ʉ̀bhà fɨyɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ.

12 Aza rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà náadhɔ̀ pbìndà kɔ́pà ɔ̀ rɨ́'ì Kàgàwà bhà nàwí Fùratì tɨ́ kátɨna ádrʉ̀ngbǎ ɨdha-akpà ɔ̀. Nɨ́ ndɨ ɨdha-bhʉ̀ ɔ̌ ɨdha atdyù ndɨ́nɨ̌ otu nʉbhà tɨ́ adyifɔ̀ arɨ́ ndɨtɔ ɨnǎ rɔ̀ arɨ́ ìwu ádrɔ̀drɔ̌ kámá tɔ̀.

13 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ ma mala àngbɛ̀ bhɛ̌yi ì nʉ̀lɨ ìbhʉ nzɛ́rɛ-alafí: atdí náahʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ osu-akpà-ba-li'ɔ̀ rɔ̀, ngǎtsi náahʉ̀ ìzǎ-li'ɔ̀ rɔ̀, ndɨrɔ̀ ngǎtsi ràdʉ̀ àhʉ ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ ìzǎ, yà tɨtɔ̀ tɔ́ nabì tɨ́ kátɨna-li'ɔ̀ rɔ̀.

14 Abádhí nɨ'ì ɨdhɔ rɨ̌ ìndrǔ ʉ̀kɔ̌ nɨ̌ dhu ɔ̀nzɨ rɨ́ nzɛ́rɛ-alafí. Ndɨrɔ̀, abádhí nɨ́ ɨ yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ kámá dɔ̀yanǎ ubhìya, 'ùndu abádhí-tsʉ̀ alafí, ndɨ́nɨ̌ Kàgàwà, yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà alɛ, nugye tɨ́ kàbhà Ádrʉ̀ngbǎ Ɨdhɔ ɔ̌.

15 Ádrʉ̀ngbǎlɛ rɨ̌ dhu ɔ̀vɔ, ndàtɨ: «Kànɨ̌ ma mɨ́rà ogbotálɛ náarɨ́rà dhu bhɛ̌yi, yà ɨnzá nyɨ̌ nyʉ̀nɨ kàsʉmì ɔ̌. Hirò ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ nɨ́ nyɨkpɔ́na nà rádɨ ndàdʉ̀ pbìndà mbɛrʉ̀ ɔ̀dɔ̀ mbɛ̌yi rɔ̀ná ìnzɨ̌ ndʉ̀wà alɛ, akyɛ ndɨ ndarana ɨla ɔ̀ nzɨ̀nzɨ́ rɔ̀, nyɨ̀na ràdʉ̀ àmbɛ ìwʉ dɔ̌ ìndrǔ nzínzì ɔ̌ nɨ̌.»

---

* **16:1 16.1** 15.1,6-7 * **16:2 16.2** 14.9 * **16:10 16.10** 13.1-2; 15.2

16 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kɔ̌kɔ̀ ɨ̀bhʉ̀ nzɛ́rɛ-alafí núundu kɔ̌kɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá-tsʉ̀ yà
Hàrmàgèdonì* tɨ́ ka kátɨna Pbàɛ̀bràn̩ɨyà t'ávàna ɔ̌ atdí ngari ɔ̌.
17 Àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ màlàyikà náadhɔ̀ pbɨ̀ndà kɔ́pà ɔ̀ rɨ́'ɨ̀ Kàgàwà bhà nàwí awɛ ɔ̌. Nɨ́rɔ̀
nɨ́ ndɨ atdí ɔrʉ́ alɛ-tù nyʉ́ nɨ́ɨrɨ ndɨ̀ Kàgàwà bhà ɨdza, yà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi rɨ̌'ɨ̀
ɨ rɔ̀, ndàtɨ: «Kòmbí kɔ́rɔ́ dhu ɔ̀nzɨ̀ wà ndɨ̀!»
18 Nɨ́, ɨnga ʉmbɨ̀lɨ̀, ɔvɔ ʉtá, wɔ̀gɔ̀ ɨrɨ ndɨ, yà ɨnzá apɛ̀na ɨ̀sɨ̌ angyi yà ìndrǔ apɛ̀na
'ɔ̀ngɔ̀ ɔ̀ko yà adzɨ dɔ̌ rɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ mùtìtì ràdʉ̀ ɨ̀sɨ̌. Obhó tɨ́, ndɨ mùtìtì nɨ'ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ
mùtìtì nyʉ́!
19 Nɨ́, kǔgolo ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀ Bàbelì*, ndàbhʉ ɔ̀nánga rʉ̀ndɔ̀ ndɨ̀ ɨ̀bhʉ, kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà
pbìrì ɔ̌ kɨgɔ̀ ràdʉ̀ 'ùgolo átɔ̀. Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀ náadzò nzá
Kàgàwà ɔ̀nǎ rɔ̀, kǎbhʉ̀ ka rɔ̀mvʉ̀ atdídɔ̌ ɔ̀rʉ̀ pbɨ̀ndà nàwí tɔ́ dɨvayì átɔ̀ nɨ́dhunɨ̌.
20 Kɔ́rɔ́ sɔ̀ngà núuwí, ɨ̀nzɨ̌ pbìrì ràdʉ̀ 'àla tdɨ́tdɔ̌.
21 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ádrɔ̀drɔ̌ kpɔ̌na nà ɨfɔ nà igye nɨ́ɨkɔ́ ìndrǔ dɔ̌. Ɨ ɨfɔkpɔ̌ ɨ'ɨ̀ ádrɔ̀drɔ̌
nyʉ́, fɨyɔ́ mʉ̀gɛ̀rɛ̀ rɔ̀sè ɨ̀fɔ kumì kìlo dɔ̀nǎ. Nɨ́ ìndrǔ nʉ́ʉnɔ dhu Kàgàwà nɨ̌ wɔ̀ ndɨ ɨfɔ
nà igye rǎbhʉ̌na fɨ̌yɔ̀ àpbɛ̀-okú dɔ̀ rɔ̀. Obhó tɨ́, wɔ̀ ndɨ ɨfɔ nà igye nɨ́ɨnza dhu abhɔ
nyʉ́ atdídɔ̌.

17

Atdídɔ̌ arɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ atdí tsìbhálɛ tɔ́ mbólí
(Upf 16.19; 18)

1 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ yà Kàgàwà bhà nàwí tɔ́ kɔ́pà nà ɨ'ɨ̀nà fɔyá àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká nzínzì ɔ̌
atdí màlàyikà nɨ́ɨra dhu ɔ̀vɔ̀ idù. Kǎtɨ: «Ɨ́rà ndɨ́nɨ̌ ma mɨtɛ̀ tɨ́ ɨ̀ngbà dhu bhɛ̌yi màtɨ́
Kàgàwà rɨ̌ anya ɔ̀tdɨ̀ yà atdídɔ̌ arɨ́ mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ tsìbhálɛ dɔ̌ dhu ɨndʉ̀. Ndɨ tsìbhálɛ
nɨ́ yà ádrɔ̀drɔ̌ ɨdha-bɨdɔ̌* ka kasɨ̀ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀.
2 Yà adzɨ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá nóongónà mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ̀ kà mànà, yà adzɨ ɔ̌ ngʉ̌kpà alɛ
ràdʉ̀ òri kàbhà mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ́ dɨvayì nɨ̌.»
3 Nɨ́, Kàgàwà bhà ɨ̀lɨ̌lǎ-Alafí nɨ́ɨrá ma, màlàyikà ràdʉ̀ modyì, ndàrà ma nà rʉ̀ngʉ̀ ɔ̀.
Nɨ́ ányɨ, ma mala atdí tsìbhálɛ òlɔ̌lù atdí ɨ̀zǎ* dɔ̌ àdɨ rɔ́. Ndɨ ɨ̀zǎ rɔ̌ ka kadʉ̀ ùndinà
ɔvɔ nɨ́ Kàgàwà nɨ̌ ka kɨ́ dhu ʉ̀nɔ nɨ̌ ɔvɔ. Ndɨrɔ̀, ndɨ ɨ̀zǎ-dɔ ɨ'ɨ̀ àrʉ̀bhʉ̀, ɔtdyʉ́na ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀
ɨdrɛ.
4 Wɔ̀ ndɨ tsìbhálɛ ʉfɔ́ nɨ'ɨ̀ ɨ̀tɨ̌tɨ̀ òlɔ̌lùnga mà ngbó ólù mbɛrʉ̀ mànà, ndàdʉ̀ ngbɔ̌na
nʉ́yɔ̀ ʉ̀mbɨlɨ rʉ́mbɨlɨ ɔrɔ̀ tɔ́ dhu-tsí mà, ɔrʉ́ odzìna nà odu-tɨdɔ̀ mà yɔ̀kpɔ́ mànà nɨ̌.
Ndɨrɔ̀ kǎlʉ́ fɔná dhu nɨ'ɨ̀ ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ yà àlè tɨ́ àlè ɨ́yàdhíyà bhà mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ tɔ́
ɔ̀ndrɔ̀ ka kɔ́ndrɔ̀ atdídɔ̌ mʉ̀tsɔ, yà ɨnzá ɨ́lǎ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ dhu nɨ̌ kɔ́pà.
5 Kà-nyɨ rɔ̌ ka kandí ɔvɔ nɨ'ɨ̀, òru tɨ́ ka kɔ́rù tɨ̌na ɔvɔ. Ndɨ ɔvɔ nɨ'ɨ̀: Bàbelì*, Ádrʉ̀ngbǎ
kɨgɔ̀, mʉ̀nyɔ̀nɨ̀ ɔ̀nzɨ arɨ́ vèbhálɛ-tsánà ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ arɨ́ 'ɔ̀nzɨ ɔ̀ndrɔ̀ ka kɔ́ndrɔ̀ atdídɔ̌
dhu-tsánà.
6 Ndɨrɔ̀, ma mala dhu nɨ́ wɔ̀ ndɨ tsìbhálɛ òrì Kàgàwà bhà alɛ, yà Yɛ̌sù bhà ngàmbì
tɨ́ ɨ̀ akò dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kakyɛ̀ alɛ-azù nɨ̌ dhu.
Nɨ́, ɨ́yàdhíyà ma màla rɔ̀, ɨdhɔ nʉ́ʉkɔ ma atdídɔ̌.
7 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ màlàyikà náavɔ̀ dhu idù, ndàtɨ: «Ádhu ɨdhɔ ʉ̀kɔ nyɨ nɨ̌? Ɨma, ma mɨ́
wɔ̀ tsìbhálɛ-nyʉtsì ndɨ̀ nòrù dhu-tɨ̀ àwɛ̌ ɨndʉ̀. Ndɨrɔ̀, ma mɨ́ wɔ̀ ka nànɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ dɔ̀na
nà, ɔtdyʉ́na ràdʉ̀ ɨ'ɨ̀ ɨdrɛ ɨ̀zǎ-nyʉtsì ndɨ̀ nòrù dhu-tɨ̀ àwɛ̌ átɔ̀ ɨndʉ̀.
8 Wɔ̀ nyɨ nyàla ɨ̀zǎ nɨ́ɨ'ɨ̀ ìnè angyi, pbɛ́tʉ̀ kòmbí kà rɨ̌ mbǎ ɨ'ɨ̀. Nɨ́, kà rǔpo ùpo, òyɨ̌
ɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ ɔ̀tɛ̌na ikù tɨ́ atdídɔ̌. Ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ aróko alɛ, kǎkà ɨnzá ka kundí ɔvɔ̀ya

* **16:16 16.16** Hàrmàgèdonì-tɨ̀ nɨ́ Mègidò tɨ́ ka kátɨna kɨgɔ̀ ɔ̌ pbìrì. Ndɨ ngari nɨ́ Kàgàwà mà pbɨ̀ndà alɛ mànà nugyeya òmvǔ núunduya ɨ tdʉ̌ Yɛ̌sù Krɨ́stɔ̀ ɨra rɔ̀ ɔ̀ná ngari (Zɔ̌z 5.19; 2Ká 23.29). * **16:19 16.19** 14.8 * **17:1 17.1** 17.15 * **17:3 17.3** Ndɨ ɔ̀lɔ̌lù ɨ̀zǎ nɨ́ yà 13.1 ɔ̀ ka kɨ̀tɛ̀ ɨ̀zǎ. * **17:5 17.5** 14.8

ípìrɔ̌nga tɔ́ bhǔkù ɔ̀, rɔ̀pɛ̀ ndɨ̀ yà adzɨ Kàgàwà anzɨ̀na rɔ̀ alɛ, nɨ́ ɨdhɔ ʉ̀kɔya wɔ̀ ndɨ ɨ̀zǎ àlǎ ɨ́ ɨ́ rɔ̀. Obhó tɨ́, ndɨ ɨ̀zǎ nɨ́ɨ'ì ìnè angyi, pbɛ́tʉ̀ kǎrɨ́'ì mbǎ kòmbí, ndɨrɔ̀ kǎraya ndɨ̀tɔ̀ ɨ̀tɔ tdɨ́tdɔ̌!

9 Ɨ́rɔ́ dhu àkǎnà kɨ'ì dhu-ɔ̌nga t'óvòta tɔ́ ɨrɛ̀ta nà ndɨ́nɨ̌ ɨ dhu alʉ́ tɨ́ alɛ-dɔ mbɛ̌yi! Kɔ̀rɨ́ àrʉ̀bhʉ̀ ndɨ ɨ̀zǎ-dɔ nɨ́ àrʉ̀bhʉ̀ pbìrì-akpá, yà wɔ̀ ndɨ tsìbhálɛ náarádɨ dɔ̀yá. Kɔ̀rɨ́ ɨ kà-dɔ nɨ́ átɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá.

10 Abádhí nzínzì ɔ̌ imbò alɛ tɔ́ idzi-tsʉ̀ ɔ̀dɨ̀ wà ì. Atdí-tsí nádɨ̀ àdɨ̀ idzi ndɨ̀ ndɔ́nyʉ̀ rɔ́, yà ɨnzá àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌-tsí nápɛ̀ ɨ̀rà àhʉ ɔ̀nanǎ. Nɨ́, kà rɨ̌rà àhʉ rɔ̀, kǎdɨ̀ya ídɔ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tɨ́.

11 Wɔ̀ ndɨ ìnè ɨ'ì angyi ɨ̀zǎ, pbɛ́tʉ̀ yà ɨ̀mbǎ arɨ́'ì tdɨ́tdɔ̌ kòmbí, nyʉ́ ndɨ̀tɨ́rɔ̀ nɨ́ àrʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ ádrʉ̀ngbǎ kamà. Ka nɨ́ atdí alɛ kɔ̌kɔ̀ àrʉ̀bhʉ̀ alɛ nzínzì ɔ̌, ndɨrɔ̀ kà rǎrà ndɨ́nɨ̌ ɔ̀tɛ̌na ikù tɨ́ atdídɔ̌.

12 Kɔ̌kɔ̀ nyɨ nyàla ɨdrɛ̀ ndɨ ɨ̀zǎ-ɔtdyʉ́ nɨ́ ɨdrɛ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá, yà ɨnzá àpɛ̀ idzi ɔ̀pɛ̀ 'ɔ̀nyʉ̀. Pbɛ́tʉ̀, abádhí rɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ àbà, 'ɔ̀nyʉ̀ idzi atdíkpá wɔ̀rɨ́ ndɨ ɨ̀zǎ mànà ídɔ̌ kàsʉmɨ̀ kɛ̀lɛ̌ tɨ́.

13 Ɨ ɨdrɛ̀ kámá kɔ́rɔ́ rɨ̌'ì nà dhu nɨ́ atdí ɨrɛ̀ta kɛ̀lɛ̌, 'àngbò fɨyɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mà, fɨyɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga mànà wɔ̀ ndɨ ɨ̀zǎ dzʉ̀nà ɨ ɔnzɨ tɨ́ nɨ̌.

14 Abádhí rɨ̌ Tàmǎ-ngba tɨ́ kátɨna alɛ ùgye atdíkpá, pbɛ́tʉ̀ ndɨ Tàmǎ-ngba náadʉ̀ya abádhí lɛ̀mà ɔ̀nzɨ ɔ̀nzɨ tɨ́ ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ tɨ́ kà rɨ̌'ì, ndɨrɔ̀ ádrɔ̀drɔ̌ kámá dɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ Kamà tɨ́ kà rɨ̌'ì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Kàgàwà únzì ndàdʉ̀ òvònà fɨ̌ndà alɛ, kǎkà atdí afíya nà arɨ́ kɔ̌wù ʉ̀ngʉ̌ alɛ, náadʉ̀ya dhu-lɛ̀mà ɔ̀nzɨ̀ atdíkpá ndɨ Tàmǎ-ngba mànà.»

15 Wɔ̀ ndɨ màlàyikà náadʉ̀ àtɨ̀nà ɨma nɨ̌ tdɨ́tdɔ̌: «Wɔ̀ nyɨ nyàla yà mʉ̀nyɔ̀nɨ tɔ́ tsìbhálɛ àdɨ bɨya dɔ̌ ɨdha nɨ́ dhèdhèrɔ̀ alɛ-tɨdɔ̀ mà, dhèdhèrɔ̀ ihé yà mà, dhèdhèrɔ̀ pbìrì ɔ̌ alɛ mà, ndɨrɔ̀ dhèdhèrɔ̀ alávà-tɨdɔ̀ t'álɛ mànà.

16 Kɔ̌kɔ̀ nyɨ nyàla ɨdrɛ̀ ndɨ ɨ̀zǎ-ɔtdyʉ́, ndɨ ɨ̀zǎ nyʉ́ mànà, rɨ̌ wɔ̀ mʉ̀nyɔ̀nɨ tɔ́ tsìbhálɛ nɔ́ndrɔ̀ ɔ̀ndrɔ̀ tɨ́. Abádhí rɨ̌ kǎrɨ́'ì nà dhu ʉ̀dhǎ kɔ́rɔ́ kà-fɔ́ rɔ̀, 'àdʉ̀ kʉ̀bhà tɨ́rɔ̌rɔ̀. Ndɨrɔ̀ abádhí rɨ̌ kà-zǎ à'a, 'àdʉ̀ ndɨ̀ nʉ̀bhà ka-go ʉ̀bɨ̀ kàzʉ ɔ̀.

17 Obhó tɨ́, Kàgàwà nɨ́lɨ wà abádhí ɨ̀tʉ̀ rɨ́ rɔ̀nzɨ ndɨ̀ ndùdhɛ̌ dhu kɛ̀lɛ̌ ɨrɛ̀ta abádhí-afí ɔ̀. Abádhí rɨ̌ 'ɨ̀rɨ atdí ɔtɛ dɔ̌, 'àdʉ̀ fɨyɔ́ ádrɔ̀drɔ̌ kámá tɔ́ ádrʉ̀ngbǎnga àngbò atdíkpá ndɨ ɨ̀zǎ dzʉ̀nà t'ɔ́nzɨta tɔ̀, ràrà àhʉ Kàgàwà ʉnɔ ɔtɛ rǎkǎ dhu ɔ̀.

18 Wɔ̀ nyɨ nyàla ndɨ tsìbhálɛ nɨ́ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀, yà yàrɨ́ adzɨ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá dɔ̌ idzi nɔ́nyʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀.»

18

Màlàyikà rɨ̌ Bàbelì tɔ́ kɨgɔ̀ rɨ̌ ndʉ̀kɔ̌ dhu ɔ̀vɔ dhu
(Ìsa 13; 47; Yɛ̀r 50–51)

1 Kɔ̀rɨ́ dhu-dzidɔ̌, ma mala ngǎtsi màlàyikà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rífo rɔ́. Àbadhi ɨ'ì ádrʉ̀ngbǎ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà, ndɨrɔ̀ yà adzɨ-ɔ̌nga kɔ́rɔ́ náawʉ̀ kàbhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ nɨ̌.

2 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ kǎkù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Ɨ́yàdhíyà ɨ̀tsɨ̀ wà, Bàbelì tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̌ ɨ̀tsɨ̀ wà! Kòmbí kòngò wà pfɔ̀mvɔ aróko rɔ́ nga tɨ́, ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ nzɛ́rɛ-alafí-tɨdɔ̀ aróko rɔ́ nga tɨ́. Kòngò wà yà ìndrǔ ɔ́ndrɔ̀ Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ̀tɨ̀ àrɛ̀-tɨdɔ̀ mà ɨ̀zǎ-tɨdɔ̀ mànà náaróko rɔ́ nga tɨ́.

3 Obhó tɨ́, kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nɔ́mvʉ̀ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎ nàwí tɔ́ dɨvayì, yà kǎbhʉ abádhí rɔ̀tsù pbɨndà mʉ̀nyɔ̀nɨ ɔ̀ dhu-otù ɔ̌. Yà adzɨ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá nɔ́nzɨ mʉ̀nyɔ̀nɨ ɨ́yàdhíyà nà, ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ mùtùruzìtálɛ nɔ́nzì kàbhà ábhɔ̌ ɔ̀nzì-okú dɔ̀ rɔ̀.»

4 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌ ma mɨrɨ ngǎtsi alɛ-tù ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀vɔ rɔ́, ndàtɨ: «Pbàkà alɛ́, nyùvò wɔ̀rɨ́ kɨgɔ̀ ɔ̌ rɔ̀, akyɛ nyɨ̌ nyowuna òtsù kàbhà nzɛ́rɛnga ɔ̀, nyǎdʉ̀ kà rǎbàna àpbɛ̀ àbà átɔ̀ nɨ̌.

5 Obhó tɨ́, kàbhà nzɛ́rɛnga núpò wà atdídɔ̌, ràrà àhʉ ɔ̀rʉ̀-akpà nyʉ́ ɔ̀, ndɨrɔ̀ ndɨ atdídɔ̌ kʉ̌fǎ dhu tɔ́ dhu nárà wà ìse Kàgàwà ɔ̌.

6 Dhu àkǎ kɔnzɨ dhu kà-rɔ̌ àdhàdhɨ yà ngʉ̌kpà alɛ-rɔ̌ kǎnzɨ dhu dhu bhɛ̌yi. Dhu àkǎ kubho ngʉ̌kpà alɛ-rɔ̌ kǎnzɨ dhu ɔyɔ-gʉ̀na ròsè. Ndɨrɔ̀ yà ngʉ̌kpà alɛ tɔ̀ kǎrɨ́ dɨvayì ùngbɔ̌ ɔ̀ná kɔ́pà ɔ̀, dhu àkǎ kungbɔ̌ dɨvayì kà tɔ̀ fɨndá ògyè ròsè ɔyɔ-gʉ̀na.

7 Ndɨrɔ̀ àdhàdhɨ kɔ̌ngónà ndòzè ndàdɨ ádrʉ̀ngbǎ ilèta mà ònzì mànà ɔ̌ dhu bhɛ̌yi, nɨ́ dhu àkǎ kabhʉ ka ràdɨ àpbɛ̀ mà ɔvɛ tɔ́ ɨzʉ mànà ɔ̌. Obhó tɨ́, afína ɔ̀ kǎrátɨna: ‹Ɨma, ma marádɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi dɔ̌ tsìbhá ádrʉ̀ngbǎ kamà bhɛ̌yi, ma nɨ́ nzɨ̌ abvo-àyi, ndɨrɔ̀ ma mɨ́ nzɨ̌ adɨ ɔvɛ tɔ́ ɨzʉ ɔ̌ akɛkpá màtɨ́!›

8 Wɔ̀ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ nɨ́ ndɨ, atdí ɨdhɔ ɔ̌ tɨ́ kà rɨ̌ pɛ́ kɔ́rɔ́ andɨ-tɨdɔ̀ mà, ɔvɛ tɔ́ ɨzʉ mà àwù mànà tɔ́ àpbɛ̀ nábà. Ndɨrɔ̀, kàzʉ rɨ̌ kʉ̀bɨ rògbè atdídɔ̌, kà-dɔ̌ anya nɔ̀tdɨ alɛ, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà nɨ́ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà alɛ nɨ́dhunɨ̌.»

9 Yà ɨ́yàdhíyà mànà mʉ̀nyɔ̀nɨ nanzɨ yà adzɨ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá, ʼàdʉ̀ òko ònzì ɔ̌ kà mànà, náambɛ̀ya ɔ̀dzɨ dɔ̌, ʼàdʉ̀ ɔtsʉ́ya ʉ̀lɨ ngàngàya-rɔ̌, ɨ́yàdhíyà rɔ̌gbe nɨ̌ kàzʉ-ɨkɔ̀ àlǎ ɨ̀ ɨ́ rɔ̀.

10 Abádhí níikòya ɨtsɛ wɔ̀ ndɨ àpbɛ̀-ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ ɨ̀ ɨ́ rɔ̀, ʼàdʉ̀ àmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Nyɨ nyɨ́ʼɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌! Nyɨ nyɨ́ʼɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌, ɨnyɨ Bàbelì tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̌, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà arɨ́ʼɨ̀ kɨgɔ̌! Obhó tɨ́, Kàgàwà ɔ̀tdɨ wà anya dʉ̀nʉ́ atdí adyifɔ̀-sɨsɨ ɔ̌ tɨ́!»

11 Yà adzɨ ɔ̌ mùtùruzìtálɛ rɔ̌dzɨ, ʼàdʉ̀ òko ɨzʉ ɔ̌ ɨ́yàdhíyà-okú dɔ̀ rɔ̀, ɨ̀mbǎ odzi rɔ̌ ɨ̀ ìwʉ̌ nà dhu òdzi rɨ́ atdí alɛ mà rɨ̌ʼɨ̀ nɨ́dhunɨ̌.

12 Ɨ dhu-tsí nɨ́: ɔrɔ̀ mà, fʉ̀rangà tɔ́ sʉma-tɨdɔ̀ mà, ɔrʉ́ odzìya nà atdídɔ̌ ʉ́ya odu-tɨdɔ̀ mà, yɔ̀kpɔ́ mànà. Ndɨrɔ̀ nɨ́ ʉ̀yʉ̌ya uzì nɨ̌ ka kódyù mbɛrʉ̀ mà, ɨtɨ̌tì òlǒlùnga tɔ́ mbɛrʉ̀ mà, sʉ̀wá tɔ́ mbɛrʉ̀ mà, òlǒlù ngbó mbɛrʉ̀ mànà. Ngʉ̌kpà dhu nɨ́ mbɛ̌yi arɔ́ngʉ kɔ́rɔ́ itsukpó-tɨdɔ̀ mà, ɔyʉ-kù nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí mà, àtsà tɨ́ ka kátsà ɔrʉ́ odzìya nà itsukpó nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu-tsí mà, ndɨrɔ̀ mʉ̀lɨngà tɔ́ sʉma-tɨdɔ̀ nɨ̌ màtɨ́, tsʉmà nɨ̌ màtɨ́, àtsà ka kátsà odu nɨ̌ màtɨ́ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀ dhu mànà.

13 Ngʉ̌kpà dhu nɨ́ ndrùù ɨkɔ̀ya arɔ́ngʉ ʉ̀bɨ ka kʉ̀bɨ rɔ̀ itsu-ndɨ-tɨdɔ̀ mà sɔbɨ̌ mànà, màrasɨ mà, mànɛ̀manɛ̀ mà alɨndra-tɨdɔ̀ mànà. Ndɨrɔ̀ nɨ́ dɨvayì mà, akyɛ mà, awɨ́lɨ́ rɔ́ʼɔ idyi-ra mà nganʉ̀-kpɔ̌ mànà, ìkyì-akpá mà tàmà mànà, mʉ̀hàgʉ̀ mà abádhí arádhana gɛ̀rɛ̀gɛ̀rɛ̀-tɨdɔ̀ mànà, ɨnɔ tɨ́ arɨ́ʼɨ̀ alɛ mà ndɨrɔ̀ ùsɔ̌ ka kúsɔ̌ alɛ mànà.

14 Ndɨrɔ̀ ka kátɨna ndɨ kɨgɔ̀ nɨ̌: «Yà nyɨ nyazè atdídɔ̌ nyabà kɔ̌kɔ̀ ídzì dhu-tɨdɔ̀ kɔ́rɔ́ núwɨ̌ wà fʉnʉ́ rɔ̀! Ndɨrɔ̀, ònzì tɔ́ kɔ́rɔ́ pbʉ̀kʉ̀ dhu-tsí mà, nyabhʉ ongónà nyaya atdídɔ̌ pbʉ̀kʉ̀ dhu-tsí mànà kɔ́rɔ́ núwɨ̌ wà! Nyɨ nyɨ́ ɨ̀nzɨ̌ ɨ dhu-tsí àlǎ tdítdɔ̌ akɛkpá màtɨ́!»

15 Wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ínzɨ̌ mùtùruzìtálɛ níikòya ɨtsɛ wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ rǎbàna àpbɛ̀ ɔdɔ̀ ɔ̀nzɨ ɨ̀ ɨ́ rɔ̀. Abádhí ambɛ̀ya ɔ̀dzɨ dɔ̌, ʼàdʉ̀ òko ɨzʉ ɔ̌,

16 ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨ́yàdhíyà rɨ̌ʼɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌! Kà rɨ̌ʼɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌, ka ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀! Kʉ̌fɔ̌ ndɨ atdídɔ̌ ʉ́ya mbɛrʉ̀ nɨ̌, fɨndá òlù ɨ́tì ɨ̀tì tɨ́ mbɛrʉ̀ nɨ̌, ndɨrɔ̀ òlǒlù ngbó mbɛrʉ̀ nɨ̌. Kʉ̌yɔ̀ ngbɔ̌na ɔrɔ̀ tɔ́ dhu-tsí mà, ɔrʉ́ odzìya nà odu-tɨdɔ̀ mà, yɔ̀kpɔ́ mànà nɨ̌!

17 Nɨ́ atdí adyifɔ̀-sɨsɨ ɔ̌ tɨ́ wɔ̀ dhu bhɛ̌yi ábhɔ̌ ònzì-ɨ́yà nɨ́nza wà ɨ̀!»

Bàtɔ́-dɔ ʉ̀tdyǎ arɨ́ alɛ mà, ɨ bàtɔ́ ɔ̌ arúbhi alɛ mànà, bàtɔ́ ɔ̌ arɨ́ kasʉ ɔ̀nzɨ alɛ mà, kɔ́rɔ́ alɛ kǎkà yà ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀ ɔ̌ ɨ̀ arɔ́nzɨna kasʉ náarɨ́ fɨyɔ́ ípìrɔ̌nga ɔ̀dɔ mànà níikò ɨtsɛ.

18 Nɨ́, wɔ̀ kɨgɔ̀ nʉ̀bɨ kàzʉ-ɨkɔ̀ àlǎ ɨ̀ ɨ́ rɔ̀, abádhí ambɛ́nà ùkʉ̌ dɔ̌, ʼàtɨ: «Ɨ́ngbà kɨgɔ̀ ndɨ yàrɨ́ ádrʉ̀ngbǎ kɨgɔ̀ nà ndɨ̀ nɔ̀fɔ̀?»

19 Nɨ́ abádhí ambɛ́nà àhʉ̀ ʉ̀trɔ dɔ̌ dɔ̀ya ɔ̀ ɨzʉ-okú dɔ̀ rɔ̀, ʼàdʉ̀ àmbɛ ɔ̀dzɨ dɔ̌ atdídɔ̌. Ndɨrɔ̀ abádhí ambɛ́nà ùkʉ̌ dɔ̌, ʼàmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Ɨ́yàdhíyà rɨ̌ʼɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌! Kà rɨ̌ʼɨ̀ àpbɛ̀ ɔ̌,

ka ádrʉ̀ngbă kɨgɔ̀! Yà bàtɔ́ nà arɨ́'ì ádrʉ̀ngbă rɛ̀rʉ̀ dɔ̀ alɛ kɔ́rɔ́ nínzǐ nɨ́ kà-ɔ̀ rɔ̀ aráhʉ̀ ònzì. Pbɛ́tʉ̀, atdí adyifɔ̀-sɨsì ɔ̀ tɨ́, kɔ̀dì wà mʉ̀táyángá.»

20 Ɨnyɨ ɔ̀rʉ̀-akpă, ábhʉ̀ ɨdhɛ̀nʉ rɨ̀ka ndì ndɨ kɨgɔ̀ núgolo ndì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀! Ndɨrɔ̀ nyɨ̀ Kàgàwà bhà alɛ́, nyɨ̀ uvitatálɛ́, ndɨrɔ̀ nyɨ̀ Kàgàwà bhà pbànábí, ɨdhɛ̀kʉ àkă rɨ̀ka ndì átɔ̀! Obhó tɨ́, Kàgàwà ɔ̀tdì wà anya kà-dɔ̀ rʉ̀kʉ́ kǎnzì dhu-okú dɔ̀ rɔ̀.

21 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̀, atdídɔ̀ rɨ́'ì ɔbɨ nà atdí màlàyikà níitdu dhu ɔ̀'ù ka karɨ́ dɔ̀ná odu bhɛ̀yi rólo ádrʉ̀ngbă odu-ba, ndɨdɔ̀ ádrʉ̀ngbă rɛ̀rʉ̀ ɔ̀. Kǎdʉ̀ àtɨnà: «Wɔ̀ dhu bhɛ̀yi nɨ́ ndɨ ka kɨ́ Bàbelì, ádrʉ̀ngbă kɨgɔ̀ nídɔ̀ ɔbɨ nyʉ́ nà ádrʉ̀ngbă rɛ̀rʉ̀ ɔ̀, ìnzɨ̀ ràdʉ̀ ndàla akɛkpá màtɨ́ tdɨ́tdɔ̀.

22 Dʉ̀mʉ̀-tù mà, adyi ʉ̀yʉ rɨ́ alɛ-tù mà, rʉ̀gɛ̌-tù mà, wàndà-tù mànà, rɨ̀ ìnzɨ̀ 'ìrɨ ʉ̀nʉ́ akɛkpá màtɨ́ tdɨ́tdɔ̀. Dhèdhèrɔ̀ kasʉ-tɨdɔ̀ ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ rɨ̀ ìnzɨ̀ 'àlǎ ʉ̀nʉ́ tdɨ́tdɔ̀ akɛkpá màtɨ́. Ndɨrɔ̀ dhu t'ó'ùta tɔ́ odu-gìrìtǐ mà rɨ̀ ìnzɨ̀ ndìrɨ ʉ̀nʉ́ akɛkpá màtɨ́ tdɨ́tdɔ̀.

23 Tarà tɔ́ awáwʉ̀ rɨ̀ ìnzɨ̀ ɨnga àwʉ̀ ʉ̀nʉ́ akɛkpá màtɨ́ tdɨ́tdɔ̀. Ndɨrɔ̀ àdhìngbǎ-ɔwʉ́tá mà pbɨndà kpatsìbhálɛ mànà-tù rɨ̀ nzɨ̀ 'ìrɨ ʉ̀nʉ́ akɛkpá màtɨ́ tdɨ́tdɔ̀. Kɔ́rɔ́ kɔ̌kɔ̀ dhu rɨ̀ 'ɔ̀nzɨ ʉ̀nʉ́ mùtùruzìtálɛ náarɨ́ 'ɔ̀zʉ̀ yà adzɨ ɔ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ tɔ́ ònzì-dɔ̀nă fɨyɔ́ ònzì ósè alɛ tɨ́ dhu-okú dɔ̀ rɔ̀. Ndɨrɔ̀, nyɨ nyarɨ́ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̀ alɛ ʉ̀trǎ pbʉ̀kʉ̀ òndrù nɨ̌.

24 Ʊ̀nʉ́ nga nɨ́ ndɨ ka kótù pbànábí-azù, Kàgàwà bhà alɛ-azù, yà adzɨ ɔ̀ ka kakyɛ̀ kɔ́rɔ́ ngʉ̌kpà alɛ-azù mànà nɨ̌.»

19

Kàgàwà ɔ̀nzɨ mʉ̀lɛ̀mà dhu tɔ́ adyi ʉ̀yʉ ka kɨ́ dhu

1 Tdɨ́tdɔ̀, ma mɨrɨ ádrʉ̀ngbă ihé-yà-tù bhɛ̀yi rɔ́'ɔ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ ɔ̀ rɨ́ dhu ɔ̀vɔ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ alɛ-tù, ndàtɨ: «Kàgàwà àkǎ ilèta nà! Kǎrɨ́ ndɨ àlɛ̌ ɨgʉ̌! Ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ mà, ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ mànà nɨ́ kàbhà dhu!

2 Obhó tɨ́, kǎrɨ́ ìndrʉ̌-ànyǎ ɨ̀tdì obhónga dɔ̀ ndɨrɔ̀ obhónánga dɔ̀. Kɔ̀tdì wà anya wɔ̀ mʉ̀nyɔ̀nì tɔ́ ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà tsìbhálɛ* dɔ̀, yà adzɨ ɔ̀ alɛ níti ongónà pbɨndà mʉ̀nyɔ̀nì tɔ́ nzɛ́rɛ mʉ̀tsɔ nɨ̌ tsìbhálɛ. Kàgàwà nʉ́tsɛ̀ wà yà kʉ̌fʉ pbɨ̀kì alɛ-azù ɨyàdhíyà rɔ̌!»

3 Ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ̌ ndɨ alɛ-tù náavɔ̀ dhu ɔbɨ nyʉ́ nà, ndàtɨ: «Kàgàwà àkǎ ilèta nà! Wɔ̀rɨ́ ádrʉ̀ngbă kɨgɔ̀ ʉ̀bɨ rɨ́ kàzʉ-ɨkɔ̀ rɔ̌ngo ambɛ ùpo dɔ̀ wɔ̀ dhu bhɛ̀yi tɨ́ dhòdhódhónga nà!»

4 Ɔ̌yɔ̌ kumì dɔ̀ná ɨ̀fɔ nà pbàkʉ̀rʉ̌-akpá mà, yà ípìrɔ̌nga nà ɨ̀fɔ dhu-tsí mànà náadʉ̀ 'ʉ̀kɔ ɔtdʉ̀ya dɔ̀, ì rʉ̀lɛ̌ fɨndá ádrʉ̀ngbă kamà tɔ́ tombi dɔ̀ àdɨ alɛ Kàgàwà, 'àmbɛ àtɨnà dɔ̀: «Àmìnà! Kàgàwà àkǎ ilèta nà!»

5 Ndɨrɔ̀, ndɨ ádrʉ̀ngbă kamà tɔ́ tombi dɔ̀ rɔ̀ atdí alɛ-tù náavɔ̀ dhu, ndàtɨ: «Dhu àkǎ nyɨ̌fʉ àlɛ̌ tɔ́ Kàgàwà, nyɨ̀ kɔ́rɔ́ kàbhà alɛ́, yà kɔ̌dɔ̀ ɔ̀nzɨ nyɨ̀ nyarɨ́ rɔ̀, ìndrʉ̌ arɨ́ ɨ̀fʉ̌na, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̀ ìndrʉ̌ arɨ́ ɨ̀fʉ̌na alɛ́!»

Tàmǎ-ngba tɨ́ kátɨna alɛ bhà ndʉwà tɔ́ dhu ɔ̀vɔ ka kɨ́ dhu

6 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̀, ma mɨrɨ ádrʉ̀ngbă ihé-yà-tù bhɛ̀yi rɔ́'ɔ atdí alɛ-tù. Kǎmbɛ́nà ndɨrɨ dɔ̀ átɔ̀ ábhɔ̀ ɨdha rɨ̀ ndòbvù dhu bhɛ̀yi ndɨrɔ̀ atdídɔ̀ rʉ́tǎ ɔvɔ bhɛ̀yi. Ndɨ alɛ-tù ambɛ́nà àwa dɔ̀ atdídɔ̀, ndàtɨ: «Kàgàwà àkǎ ilèta nà! Obhó tɨ́, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà, yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̀ arɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà alɛ, nídì wà pbɨndà idzi!

7 Nɨ́, kàbhʉ àlɛ̌-ɨdhɛ̀ rɨ̀ka ndì, àlɛ̌ ràmbɛ ùkǔ dɔ̀ dhɛ̀dhɛ nà, ndɨrɔ̀ àlɛ̌ ràdʉ̀ àmbɛ kìlè dɔ̀. Obhó tɨ́, Tàmǎ-ngba bhà ndʉwà tɔ́ kàsʉmì àkǎ wà, ndɨrɔ̀ kàbhà tsìbhálɛ* nɔ́bhɔ̀lɔ̀ wà ndì.

---

* **19:2 19.2** 17.1-7 * **19:7 19.7** Tàmǎ-ngba bhà tsìbhálɛ tɨ́ ka kátɨna alɛ nɨ́ kànisà, Yɛ̌sù ná'ù alɛ (Ɛ̌fɛ 5.25-32; 2Kò 11.2).

8 Ndɨ tsìbhálɛ tɔ̀ ka kàbhʉ ʉ̀yʉ̌ya uzì nɨ̌ ka kódyù mbɛrʉ̀ ndɨ́nɨ̌ kǎfɔ́ tɨ́. Ndɨ mbɛrʉ̀
nɨ́ átɔ̀ ʉ̀mbɨlɨ rʉ́mbɨlɨ, ndàdʉ̀ ìlǎ mbɛrʉ̀.» Ndɨ ʉ̀yʉ̌ya uzì nɨ̌ ka kódyù mbɛrʉ̀ rɨ̌tɛ̀na nɨ́
Kàgàwà bhà alɛ tó obhónánga tó mʉ̀tsɔ.
9 Nɨ́rɔ̀ nɨ́ ndɨ màlàyikà náadʉ̀ àtɨ̀nà ɨma nɨ̌: «Ándɨ̌ yàrɨ́ ɔtɛ: Hirò nɔ̀nzɨ̀ alɛ nɨ́ yà
Tàmǎ-ngba bhà ndʉwà tó mʉ̀hɛndʉ̀ ɔ̀ ka kùnzì rìwǔ alɛ!» Ndɨrɔ̀, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà tdɨ́tdɔ̌:
«Kɔ̌kɔ̀ fʉ̌kʉ̀ ma mɔ̀vɔ̀ ɔtɛ nɨ́ Kàgàwà bhà ɔtɛ nyʉ́.»
10 Nɨ́, ma mibvú ma kɔ̀nzɨ̌ ɔtdyʉ̀du dɔ̌, ndɨ́nɨ̌ ma mʉlɛ́ tɨ́ ka. Pbɛ́tʉ̀, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ɨma
nɨ̌: «Ìnzě! Nzɔ̌nzɨ dhu wɔ̀ dhu bhěyi! Ɨma nɨ́ kasʉtálɛ kɛ̀lɛ̌ ɨnyɨ bhěyi, ndɨrɔ̀ adɔ́nʉ
bhěyi. Kàgàwà nɨ́ ndɨ nyɨ nyàkǎ nyʉkɔ nyɨ ɔtdyʉ̀nʉ dɔ̌ ɔnzìná nyʉlɛ̌ alɛ!» Àlɛ̌'ɨ kórɔ́
àlɛ̌ kábà yà Yěsù ɨra nà obhónga tó ɔtɛ. Obhó tɨ́, atdí Ɨlɨ̌lǎ Alafí kɛ̀lɛ̌ rɨ̌ ndɔtɛ yà Yěsù
ʉnɔ ɔtɛ-nyʉtsìnǎrɔ̀ ndɨrɔ̀ wɔ̀ pbànábí tó ɔ́fɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ì yàrɨ́ bhǔkù ɔ̀ ɔtɛ-nyʉtsìnǎrɔ̀.

Ɔwɔ̌wʉ̀ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ ùpò ndàdɨ alɛ, Yěsù rɨ̌ mʉ̀lɛ̀mà ɔ̀nzɨ dhu
(Zàb 45.4-8; Ìsa 11.4; 63.1-6; 2Tɛ̀ 2.8; Yud 1-15)

11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala ɔ̀rʉ̀-akpà-li'ɔ̀ ndɨ̀ nàngbɛ rɔ́, ɔ̀wɔ̌wʉ̀ mʉ̀hàgʉ̀ ràdʉ̀ ndɨ̀tɔ̀
ɔ̀nà rɔ̀. Wɔ̀ ndɨ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ ùpò ndàdɨ rɔ́ ɨ'ì alɛ-ɔvɔ̀ nɨ'ì atdídɔ̌ ka kɨ́'ì a'uta nà ɔ̀nà
alɛ, ndɨrɔ̀ obhó dhu kɛ̀lɛ̌ ʉ́nɔ arɨ́ alɛ. Obhó tɨ́, kǎrɨ́ ìndrǔ-ànyǎ ʉ̀nɔ, ndàdʉ̀ ɨla ùgyè
obhónánga dɔ̌.
12 Kà-nyɨ̀kpɔ́ náambɛ́nà ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌ àdhàdhì kàzʉ-ɨdà-dɔ bhěyi, ndɨrɔ̀ kà-dɔ rɔ̌
mʉ̀kàkʉ́ nɨ́ɨ'ì abhɔ nyʉ́. Kɨ̌'ì rɔ̀ná ka kándɨ̌ atdí ɔvɔ, yà ɨnzá atdí alɛ mà ʉ́nɨ ɔvɔ
nà, pbɛ́tʉ̀ yà ka kɛ̀lɛ̌ ʉ́nɨ atdírɔ̀ ɔvɔ.
13 Kɨ̌'ì azu òwì ndɨ̀ rɔ̀ná mʉ̀dzarʉ̀ ndɨ̀ ndàfɔ̌ rɔ̀ná rɔ́. Ndɨrɔ̀ kɔ̌vɔ̀ nɨ'ì «Kàgàwà bhà
Ɔtɛ.»
14 Ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̌ pbànówí tó pɨ̀kɔ̀ náambɛ́nà òwu dɔ̌ kɔ̌wù ɔ̌ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ 'ì 'òkò
rórɔ̀. Ndɨrɔ̀, abádhí ʉfɔ́ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ atdídɔ̌ ʉ́ya 'àdʉ̀ ìlǎ mbɛrʉ̀.
15 Atdídɔ̌ ndɨ̀ nàkà ɨla tó obhi-akpà náadʉ̀ àhʉ kà-li'ɔ̀ rɔ̀, ndɨ́nɨ̌ kɔ̌nzɨ tɨ́ kórɔ́ pbìrì
ɔ̌ alɛ lɛ̀mà nɨ̌. Ndɨrɔ̀, kà rɨ̌ idzi ɔ̀nyʉ, ndʉ̀ndà ìndrǔ tsʉmà tó mùgɔ̌ nɨ̌. Ndɨrɔ̀, kà rɨ̌
ɨ alɛ-ɔ̌nga ɔ̀bɛ̀ Kàgàwà, yà kórɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́'ì ádrʉ̀ngbǎ tó ɔbɨ nà alɛ bhà ádrʉ̀ngbǎ
nàwí tó dɨ̀vayì náha ka karɨ́ ɔ̀ná ibhu ɔ̀.
16 Kà-dzo ɔ̀nǎ rɔ̀, ka kándɨ̌ kàbhà mbɛrʉ̀-rɔ̌ ɔvɔ nɨ́: «Ádrɔ̀drɔ̌ kámá dɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎ
Kamà, ndɨrɔ̀, ádrɔ̀drɔ̌ alɛ dɔ̌ Ádrʉ̀ngbǎlɛ.»
17 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala atdí màlàyikà adyifɔ̀ ɔ̀ ìdè rɔ́. Kǎkù ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà
ɔ̀rʉ̀-akpà-nyɨ rɔ̌ rángɨlɨ kórɔ́ àrɛ̀ tɔ̀, ndàtɨ: «Nyìwǔ nyàndu nyɨ̌ atdíkpá Kàgàwà bhà
ádrʉ̀ngbǎ mʉ̀hɛndʉ̀ tɔ̀.
18 Nyìwǔ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nya'a tɨ́ ádrɔ̀drɔ̌ kámá-abvò mà, pbànówí tó ádrɔ̀drɔ̌ alɛ-abvò
mà, ɔbɨ nà arɨ́'ì alɛ-abvò mà, mʉ̀hàgʉ̀-abvò mà, kǎkà abádhí-dɔ̌ ùpò 'òkò alɛ-abvò
mànà. Nyìwǔ ndɨ́nɨ̌ nyɨ̌ nya'a tɨ́ kórɔ́ alɛ-abvò: kǎkà dɔ̀yá arɨ́'ì ɨ̀tɨ́rɔ̀ alɛ-abvò, ɨnɔ tɨ́
arɨ́'ì alɛ-abvò, ìndrǔ arɨ́ ɨfʉ̌na alɛ-abvò, ndɨrɔ̀ ɨ̀nzɨ̌ ìndrǔ arɨ́ ɨfʉ̌na alɛ-abvò.»
19 Tdɨ́tdɔ̌, ma mala ɨ̀zǎ* mà atdíkpá yà adzɨ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá mà, fɨyɔ́ pbànówí tó
pɨ̀kɔ̀ mànà ɨwà ɨ̀ nùndu atdíkpá, ndɨ́nɨ̌ ɨ̀ ugye tɨ́ ɨ̀ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ àdɨ alɛ mà, pbɨndà
pbànówí tó pɨ̀kɔ̀ mànà nà.
20 Nɨ́ ka kʉlʉ́ ndɨ ɨ̀zǎ mà yà kɔ̀nzɨ̌ arúbhi wɨwɨ̀ ɔ̀nzɨ̀ rɔ̌ tɨ̀tɔ̀ tó nabì* mànà. Ndɨ
wɨwɨ̀-otù ɔ̌, ndɨ nabì aránà wɔ̀ ndɨ ɨ̀zǎ bhà kàsɛ́ ka kʉ́pbɨ̀ rɔ̀yá alɛ, yà kà-wɔ̀yɔ̌ ʉ̀lɛ̌ arɨ́
alɛ núwi rɔ̌. Wɔ̀ ndɨ ɨ̀zǎ mà atdíkpá ndɨ tɨ̀tɔ̀ tó nabì mànà ka kawà ípìrɔ̌rɔ̀ áwùse tó
dhu-ra tó ádrʉ̀ngbǎ kàzʉ yà atdídɔ̌ arʉ́la ògbe ndógbe rɔ̀ ɔ̀.
21 Ndɨrɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɔ̀dɔ̀dɨ̀ alɛ-go nakyɛ̀ nɨ́ wɔ̀ ndɨ mʉ̀hàgʉ̀ dɔ̌ àdɨ alɛ-li'ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ ɨla tó
obhi-akpà, kórɔ́ àrɛ̀ ràdʉ̀ abvòya ná'à 'ùlè nɨ̌.

---

* **19:19 19.19** 13.1; 17.8 * **19:20 19.20** 16.15

20

Osu-akpà-ba nósò màlàyikà rɨ̌ atdí lʉ̱fʉ̀ atɔ tɨ́ dhu
(Dàn 7.22,27; Upf 5.9-10)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala atdí màlàyikà ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rífo rɔ́. Kɨ̌'ɨ̀ òyɨ̌-tsʉ̀ tɔ́ fʉ̀ngʉ̀là mà, ádrʉ̀ngbǎ àdrà-mbɨ̌-ba mànà nà fɔ́ná.
2 Nɨ́, kǎlʉ́ wɔ̀ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ osu-akpà-ba, yà mʉ̀hàngʉ́ ɔ̀ rɔ̀ ɨ'ɨ̀ osu, Pfɔ̀mvɔ, ndàdʉ̀ òsònà atdí lʉ̱fʉ̀ atɔ tɨ́.
3 Obhó tɨ́, wɔ̀ ndɨ màlàyikà náabvù ka ndɨ òyɨ̌ ɔ̀, ndàdʉ̀ ndɨ ibhu-akpà-li'ɔ̀ nápbi. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ kàsɛ́ ìdù kà-tsʉ̀ rɔ̌. Kǎnzì ka ndɨ dhu bhɛ̌yi tséngbá wɔ̀ ndɨ osu-akpà-ba náàhʉ̀na, ndʉ̀trǎ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ rùwɨ̌ nɨ̌, ràrà àhʉ̱ wɔ̀ atdí lʉ̱fʉ̀ atɔ rɨ̌ku dhu ɔ̀. Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, dhu akáya kɨkɔ̀lɔ̀ ka ákɛ̌ kàsʉ̱mì tɨ́.
4 Ndɨrɔ̀, ma mala pbàkámá tɔ́ tombi, ɨ tombi dɔ̌ òkò alɛ tɔ̀ Kàgàwà ràdʉ̀ ìndrǔ-ànyǎ ìtdì abádhí rǒngo nɨ̌ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ àbhʉ̱. Ma mala átɔ̀ dhu nɨ'ɨ̀ yà Yɛ̌sù bhà ngàmbì tɨ́ ì ɨ́'ɨ̀ dhu mà, Kàgàwà bhà Ɔtɛ ì ʉ̱nɔ ìndrǔ tɔ̀ dhu mànà dhu-okú dɔ̀ rɔ̀ ka kakyɛ̀ alɛ. Ɨ alɛ nɨ́ kǎkà ɨnzá ì nʉ̱kɔ ìzǎ-ɔ̀nzɨ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ kà-wɔ̀yɔ̌-ɔ̀nzɨ̌ màtɨ́, 'ʉ̀lɛ̌ ka alɛ. Ndɨrɔ̀, ka kʉ̱pbɨ nzá ndɨ ìzǎ bhà kàsɛ́ abádhí-nyìndri rɔ̌ màtɨ́, ndɨrɔ̀ abádhí-ɔtsʉ́ rɔ̌ màtɨ́. Nɨ́, abádhí nʉ́ʉ̱ngbɛ ì ɔvɛ-bvʉ̀ rɔ̀, 'àdʉ̀ idzi ɔ̀nyʉ̀ atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà atdí lʉ̱fʉ̀ atɔ tɨ́.
5 Wɔ̀rɨ́ nɨ́ ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ʉ̱ngbɛta. Yà ɔ̀dɔ̀dì ʉ̀vʉ̌vɛ̀ ngʉ̌kpà alɛ-go náadʉ̀ nzá 'ʉ̀ngbɛ, ràrà àhʉ̱ wɔ̀ atdí lʉ̱fʉ̀ atɔ rákǎ dhu ɔ̀.
6 Hirò ɔ̀nzɨ rɨ́ alɛ nɨ́ kǎkà ndɨ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ ʉ̱ngbɛta ɔ̌ rɨ́ 'ʉ̀ngbɛ̌ alɛ! Abádhí nɨ́ Kàgàwà bhà alɛ, ndɨrɔ̀ ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ ɔvɛ rɨ̌ mbǎ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà abádhí-dɔ̌. Abádhí nɨ'ɨya Kàgàwà bhà ndɨrɔ̀ Krɨ́stɔ̀ bhà pbàkùhánɨ́. Ndɨrɔ̀ abádhí nɔ́ɔnyʉ̱ya idzi atdíkpá Krɨ́stɔ̀ mànà atdí lʉ̱fʉ̀ atɔ tɨ́.

Pfɔ̀mvɔ ɔ̀tɛ̌ rɨ̌ku atdídɔ̌ dhu
(Zèk 38–39)

7 Wɔ̀ ndɨ atdí lʉ̱fʉ̀ atɔ rɨ̌ku rɔ̀, ka kɨkɔ̀lɔ̀ya pfɔ̀mvɔ Sìtanì ràhʉ̱ pbìndà imbi-dzà ɔ̀ rɔ̀.
8 Nɨ́ kǎdʉ̀ya àrà ìfɔ yà adzɨ-pbɨdɔ̀ ɔ̀nǎ arɨ́'ɨ̀ pbìrì ɔ̌ kɔ́rɔ́ alɛ-tɨdɔ̀ ʉ̀tra rùwɨ̌. Ɨ pbìrì nɨ́ Gɔ̌gì mà Màgɔ̌gì mànà*. Kǎnduya abádhí-tsʉ̀, ndɨ́nɨ̌ 'ì nugye tɨ́ Kàgàwà bhà alɛ mànà. Ndɨrɔ̀, abádhí nɨ́ɨ'ɨya abhɔ nyʉ́ àdhàdhì ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ̀-bɨdɔ̌ ɔsɔkpɔ́ bvʉ̀tɨ́.
9 Abádhí náadʉ̀ya 'ìfàlà yà adzɨ ɔ̌ kɔ́rɔ́ ngari ɔ̀nǎ, 'àdʉ̀ Kàgàwà bhà alɛ tɔ́ pbanga, yà atdídɔ̌ kɔ̌zè kɨgɔ̀-ngbɔ̀ nákpɔ̀rɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kàzʉ̱ nɨ́ɨsɨ́ya ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndʉ̀bì abádhí.
10 Nɨ́ Pfɔ̀mvɔ, yà abádhí nʉ̱trá alɛ, nɨ́ ka kobvúya yà atdídɔ̌ rɔ́rʉ̀ ádrʉ̀ngbǎ kàzʉ̱ ɔ̀, yà ìzǎ mà, tìtɔ̀ tɔ́ nabì mànà rɨ̌'ɨ̀ ɨ. Nɨ́ abádhí abáya àpbɛ̀ adyíbhengá màtɨ́ ndɨrɔ̀ kúbhingá màtɨ́, dhòdhódhónga nà.

Kà rɨ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ anya t'ɨ́tdɨ̀ta
(Yùw 5.26-29; Kas 17.30-31; 2Pɛ́ 3.7-12)

11 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ ɔ̀wɔ̌wʉ̀ tombi-ba atdíkpá kà-dɔ̌ àdɨ alɛ mànà. Yà adzɨ mà ɔ̀rʉ̀-akpà mànà náatsè ɨtsɛ nyʉ́ àbadhi-ɔ̀nzɨ̌ rɔ̀, ìnzɨ̌ 'àdʉ̀ 'àla tdɨ́tdɔ̌.
12 Ndɨrɔ̀, ma mala ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ, ìndrǔ arɨ́ ìfʉ̌na alɛ mà ìnzɨ̌ ìndrǔ arɨ́ ìfʉ̌na alɛ mànà wɔ̀ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi-ɔ̀nzɨ̌ ìkò rɔ́. Nɨ́ ka kʉ̱ngbɛ ibí bhǔkù, ndɨrɔ̀ ka kangbɛ ngǎtsi bhǔkù átɔ̀. Wɔ̀ ndɨ-tsí nɨ'ɨ̀ ípìrɔ̌nga tɔ́ bhǔkù. Nɨ́ ka kɨtdɨ̀ kɔ̌kɔ̀ ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ-ànyǎ àdhàdhì ɨ ibí bhǔkù ɔ̀ ka kundí yà abádhí anzì dhu-bvʉ̱ rɔ̌.

---

* **20:8 20.8** Zèk 38–39 rɨ̌ Gɔ̌gì mà Màgɔ̌gì mànà nátɨ Kàgàwà bhà alɛ tɔ́ òmvǔ tɨ́.

13 Obhó tí, ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ́ níipfo yà ɔ̀nà ʉ̀vɛ̀ alɛ. Ndɨrɔ̀ ɔvɛ mà ɔvɛ-bvʉ̀nga mànà
níipfo ɔ̀yà ɨ'ì ʉ̀vʉ̌vɛ̀ alɛ átɔ̀. Ɨngbàtí ɨ̀lì ndì alɛ mà-ànyǎ ka kɨtdì àdhàdhì ndɨ alɛ anzì
dhu-bvʉ rɔ̌.
14 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ka kawà ɔvɛ mà ɔvɛ-bvʉ̀nga mànà yà ɨ̀nzǐ arávɛ ádrʉ̀ngbǎ kàzʉ
ɔ̀. Wɔ̀ ndɨ kàzʉ ɔ̀ ka kí ìndrǔ òbvù dhu ní ndɨ ɔyɔ rí kìsě ɔvɛ nǐ ka kɔ́vɛ̀ dhu.
15 Ndɨrɔ̀, ɨnzá ka kòtù ɨwà ka kándǐ ɔvɔ̀na ípìrɔ̌nga tó bhǔkù ɔ̀ rɔ́ alɛ, ní ka kabvù
wɔ̀ ndɨ kàzʉ́-yà-ba ɔ̀.

21

Ɔ̀rʉ̀-akpà-ɔwʉ́tá mà adzɨ-ɔwʉ́tá mànà
(Rɔm 8.17-18; 2Pé 3.13-14)

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, ma mala ɔ̀rʉ̀-akpà-ɔwʉ́tá mà adzɨ ɔwʉ́tá mànà. Obhó tí, wɛmbɛrɛ̀
tó ɔ̀rʉ̀-akpà mà wɛmbɛrɛ̀ tó adzɨ mànà níi'ì ɨwà ì úwǐ rɔ́, ndɨrɔ̀ ádrʉ̀ngbǎ rɛ̀rʉ́ náadʉ̀
ì'ì ɨ̀mbǎ tdítdɔ̌.
2 Ndɨrɔ̀, ma mala Kàgàwà bhà ɨ̀lǐlǎ kɨgɔ̀, Yèrùsàlɛmà-ɔwʉ́tá ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀ rífo, ndɨ
Kàgàwà bhà rɔ̀ rɔ́. Kǐ'ì ɨwà ka kɔ̀bhɔ̀lɔ̀ àdhàdhì tɔrɔ̀na ka kɔ̀nzì ndínǐ owu tí 'òtù
pbìndà kpatsìbhálɛ nà àdhìngbǎ bhěyi rɔ́.
3 Ní ma mɨrɨ ɔrʉ́ tǔna nyʉ́ nà rí dhu ɔ̀vɔ ádrʉ̀ngbǎ kamà tó tombi-tɨ'ɔ̀ rɔ̀ atdí alɛ-
tù, ràmbɛ àtɨ̀nà dɔ̌: «Kòmbí, Kàgàwà arádɨ rɔ́ nga rǐ'ì ìndrǔ nzínzì ɔ̌! Kà rɔ̌ngo àdɨ
atdíkpá abádhí mànà, ndɨrɔ̀ abádhí nɨ'ɨya kàbhà alɛ. Kàgàwà nyʉ́ ndɨ̀tírɔ̀ níi'ɨya
atdíkpá abádhí mànà, ndɨrɔ̀ ka nɨ'ɨya abádhí tó Kàgàwà.
4 Kǔndoya abádhí-nyɨdha kɔ́rɔ́. Ɔvɛ níi'ɨya ɨ̀mbǎ tdítdɔ̌, ndɨrɔ̀ ɔvɛ tó ɨzʉ mà, ʉ̀hʉ́tá
mà, àpbɛ̀ mànà níi'ɨya ɨ̀mbǎ tdítdɔ̌. Obhó tí, yà angyi ɨ'ì dhu-tsí níi'ɨya ɨwà ì úwǐ rɔ́.»
5 Ndɨrɔ̀, wɔ̀ ndɨ ádrʉ̀ngbǎ kamà tó tombi dɔ̌ ndì ndàdɨ rɔ́ ì'ì alɛ náavɔ̀ dhu átɔ̀ ndàtɨ:
«Kànǐ ma mí kɔ́rɔ́ dhu-tsí ɔ̀nzɨ ròngò ɔwʉ́tána tí.» Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, kǎdʉ̀ àtɨ̀nà ɨma nǐ:
«Ándǐ yàrí ɔtɛ. Obhó tí, ndɨ ɔtɛ ní obhóná ɔtɛ, yà ɨ̀mbǎ tɨ̀tɔ̀ rǐ'ì ɔ̀nà ɔtɛ.»
6 Kǎdʉ̀ àtɨ̀nà tdítdɔ̌: «Kòmbí kɔ́rɔ́ dhu àkǎ wà! Ɨma ní Álʉ́fà ndɨrɔ̀ Ɔ̀mégà, kà-tɨ ní
kɔ́rɔ́ dhu apɛ̀ ndɨ̀ rɔ̀ná rɔ̀ alɛ ndɨrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu rǐku dɔ̀ná rɔ̀ alɛ. Ɨdha-atdyú nà rí'ì alɛ
tɔ̀, ɨma, ma mí ípìrɔ̌nga tó ɨdha-dɔ̀tɨ ɔ̀ rɔ̀ ráhʉ ɨdha àbhʉ̌ kà rɔ̀mvʉ̀ tírɔ̌rɔ̀.
7 Dhu lɛ̀mà ɔ̀nzɨ rí alɛ, náabáya fudú rɔ̀ ní kɔ̌kɔ̀ rí dhu. Ndɨrɔ̀, ɨma nɨ'ɨya kàbhà
Kàgàwà ndɨrɔ̀ kà nɨ'ɨya pbàkà ɨngba.
8 Pbɛ́tʉ̀ ɔdɔtálɛ mà, ɨnzá Kàgàwà ná'ù alɛ mà, nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɨ arí alɛ mà, ìndrǔ
ɔ̀kyɛ arí alɛ mà, mʉ̀nyɔ̀nì ɔ̀nzɨ arí alɛ mà, òndrù òndrù arí alɛ mà, sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ arí
alɛ mà, kɔ́rɔ́ alɛ, tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ arí mànà, ní tó ngari níi'ɨya áwùse tó dhu-ra tó ádrʉ̀ngbǎ
kàzʉ yà atdídɔ̌ arʉ́la ɔ̀gbe ndógbe rɔ̀ ɔ̀. Wɔ̀rí ní ndɨ ɔyɔ rí kìsě ɔvɛ.»

Yèrùsàlɛmà-ɔwʉ́tá, Tàmǎ-ngba bhà tsìbhálɛ
(Ìsa 60; Zèk 48.30-35; Ɛ̀br 11.10,16)

9 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, atdí màlàyikà níindri tɨdu ɔ̀. Ndɨ màlàyikà nɨ'ì yà Kàgàwà bhà nàwí
rǐku dɔ̀yá rɔ̀ àpbɛ̀ núlè ɔ̀yá àrʉ̀bhʉ̀ kɔ́pà nʉ̀lʉ̌nà fɔyá àrʉ̀bhʉ̀ màlàyíká nzínzì ɔ̌ atdí
màlàyikà*. Ní kǎtɨ ma nǐ: «Ǵrà kòwu atdíkpá, ndínǐ ma mɨtɛ̀ tí àdhìngbǎ, Tàmǎ-ngba
tí kátɨna alɛ bhà tsìbhálɛ ɨndʉ̀.»
10 Ní, Ɨ̀lǐlǎ-Alafí níirá ma, ndɨ màlàyikà ràdʉ̀ modyì ndàrà ma nà ádrʉ̀ngbǎ ndɨrɔ̀
ádzǐ atdí pbìrì-akpà dɔ̀. Ní kɨ̌tɛ̀ Kàgàwà bhà ɨ̀lǐlǎ kɨgɔ̀, Yèrùsàlɛmà idù. Ndɨ kɨgɔ̀
ambɛ́nà ìfo dɔ̌ ɔ̀rʉ̀-akpà ɔ̀ rɔ̀, ndàmbɛ ɨ̀rà dɔ̌ ndɨ Kàgàwà bhà rɔ̀.
11 Ndɨ kɨgɔ̀ ambɛ́nà ʉ̀mbɨlɨ dɔ̌ Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tó awáwʉ̀-okú dɔ̀ rɔ̀.
Kàbhà awáwʉ̀ níi'ì àdhàdhì yà kìyó bhěyi arʉ́mbɨlɨ yǎspì tí kátɨna ɔrʉ́ odzìna nà
odu bhà awáwʉ̀ bhěyi.

---

* **21:9 21.9** 15.1; 16.1; 17.1

12 Kà-ngbɔ̀ ka kakpɔrɔ nɨ̌ lubhà nɨ’ɨ̀ odu nɨ̌ ka kɔ́rʉ̀, mbɛ̀mbɛ̌na nà ndɨrɔ̀ ádzɨ̌ kunatɨ̀ nà lubhà. Ndɨ lubhà tɔ́ tsǎtsʉ̀ ɨ’ɨ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà, atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà màlàyíká ràdʉ̀ àmbɛ ngbɔ̌ya ɔ̀dɔ̀ dɔ̌. Ndɨrɔ̀ ɨ tsǎtsʉ̀ rɔ̌ ka kundí ɔvɔ nɨ’ɨ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà Pbàìsràyélí tɔ́ rʉ̀gànda-tsʉ̀-ɔvɔ̀.

13 Adyifɔ̀ arɨ́ ndɨ̀tɔ ɨnǎ rɔ̀, kà-rɔ̌ tsǎtsʉ̀ ɨ’ɨ̀ ɨ̀bhʉ, adyifɔ̀ arótsù ɨnǎ rɔ̀, tsǎtsʉ̀ ɨ’ɨ̀ ɨ̀bhʉ. Mʉ́layí dɔ̀nǎ rɔ̀, tsǎtsʉ̀ ɨ’ɨ̀ ɨ̀bhʉ, ndɨrɔ̀ mùsùngú-dɔ̀ nǎ rɔ̀, tsǎtsʉ̀ ɨ’ɨ̀ ɨ̀bhʉ.

14 Ndɨrɔ̀ wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀-ngbɔ̀ nákpɔ̀rɔ̀ lubhà nɨ’ɨ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà ádrɔ̀drɔ̌ odu ka kʉ́lɨ tsìnà, ndɨ́nɨ̌ ka nabhʉ̀ tɨ́ rɨ̀dzɔ̀ lubhà. Ndɨrɔ̀, kɔ́rɔ́ ɨ odu rɔ̌ ka kundí ɔvɔ nɨ’ɨ̀ Tǎmǎ-ngba bhà atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà uvitatálɛ-ɔvɔ̀.

15 Wɔ̀ ndɨ idù ubhínà dhu àwɛ rɔ̌ màlàyikà nɨ́ɨ’ɨ̀ dhu ùdhɛ̌ ka karɨ́ nɨ̌ dhu nà fɔná: ndɨ dhu nɨ’ɨ̀ ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀-ngbɔ̌na ízò. Kǎlʉ́ ndɨ dhu ndɨ́nɨ̌ ndɨ̀ ndudhè tɨ́ ndɨ kɨgɔ̀ nɨ̌ kɔ́rɔ́, kɔ́rɔ́ kà tɔ́ tsǎtsʉ̀ mà, kà-ngbɔ̀ ka kákpɔ̀rɔ̀ nɨ̌ lubhà-ɔngɔ̀-kpa mànà.

16 Wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ka kasɨ̀ igìnadɔ rɨ̀’ɨ̀ ɨ̀fɔ àdhàdhɨ̀: kà tɔ́ ádzɨ̌nga mà kà tɔ́ íhǔnga mànà nɨ́ɨ’ɨ̀ àdhàdhɨ̀. Nɨ́, màlàyikà núudhè kɔ́rɔ́ ndɨ kɨgɔ̀-ɔngɔ̀-kpa wɔ̀rɨ́ ízò nɨ̌. Ɨ kɔ̌ngɔ̀-kpa tɔ́ ádzɨ̌nga, íhǔnga, kɨ̌vɛ̀ mànà nɨ́ɨ’ɨ̀ àdhàdhɨ̀* mbɛ̀mbɛ̀ ɔ́yɔ̌ lʉfʉ̀ kìlòmɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́†.

17 Màlàyikà núudhè lubhà átɔ̀ ìndrǔ arɨ́ dhu ùdhɛ̌ dhu bhɛ̌yi. Nɨ́, kɔ̌ngɔ̀-kpa-ɨvɛ̀ nóowúnà ɨ’ɨ̀ rɔ̌ mbɛ̀mbɛ̀ àrʉ̀bhʉ̀ kumì kìlòmɛ̌tɛ̀rɛ̀ tɨ́‡.

18 Kɔ̌ngɔ̀-kpa nɨ’ɨ̀ yǎspì tɨ́ kátɨna ɔrʉ́ odzìna nà odu nɨ̌ ka kɔ́sɨ̀. Ndɨrɔ̀, ndɨ kɨgɔ̀ nɨ’ɨ̀ vǐnà dɔ̌ rɔ̀ rɨ́’ɨ̀ ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́sɨ̀, kadʉ̀ àmbɛ alɛ-sɨsɨ̀ àla dɔ̌ ɔ̀ná kìyó ɔ̌ dhu bhɛ̌yi kɨgɔ̀.

19 Ndɨ kɨgɔ̀-ngbɔ̀ nákpɔ̀rɔ̀ lubhà-pfɔ̀-ngbɔ̀ tɔrɔ̀ ka kanzɨ̀ nɨ̌ nɨ’ɨ̀ ɔrʉ́ odzìya nà dhèdhèrɔ̀ odu-tɨdɔ̀. Kà-pfɔ̀ ka karʉ̀ nɨ̌ wɛmbɛrɛ̀ tɔ́ odu nɨ’ɨ̀ yǎspì tɨ́ kátɨna odu, ɔyɔ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ sàfilò, ɨ̀bhʉ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ kàlèdonì, ɨ̀fɔ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ zùmàridì,

20 imbo rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ sàdònikì, azà rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ àkikì, àrʉ̀bhʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ krìsòlitè, àrʉ̀ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ bèlulò, arʉ̀gyètdí rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ tɔ̀pazɔ̀, ɨdrɛ rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ krìsɔ̀parazɔ̀, atdí kumì dɔ̀ná atdí na rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ hàyìkitò, ndɨrɔ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà rɨ́ kìsɛ̌ nɨ’ɨ̀ àmàzìsitò*.

21 Ndɨrɔ̀, kɔ̌kɔ̀ ɨ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà tsǎtsʉ̀ nɨ’ɨ̀ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌ nà yɔ̀kpɔ́ tɔ́ odu. Ɨngbàtɨ́ ɨ̀lɨ ndɨ̀ tsǎtsʉ̀ mà ka kabhɔ̀lɔ̀ nɨ̌ nɨ’ɨ̀ atdí yɔ̀kpɔ́. Ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌ ádrʉ̀ngbǎ ngʉdhà nɨ’ɨ̀ vǐnà dɔ̌ rɔ̀ rɨ́’ɨ̀ ɔrɔ̀ nɨ̌ ka kɔ́bhɔ̀lɔ̀, ràdʉ̀ àmbɛ alɛ-sɨsɨ̀ àbhʉ dɔ̌ ràla ndɨ̀ kìyó ɔ̌ dhu bhɛ̌yi ngʉdhà.

22 Ma mala nzá Kàgàwà bhà ɨdza wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̌. Obhó tɨ́, àlɛ̌ tɔ́ Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà, yà kɔ́rɔ́ dhu dɔ̌ arɨ́’ɨ̀ ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ ɔbɨ nà alɛ mà, Tàmǎ-ngba mànà nɨ́ ndɨ kàbhà ɨdza.

23 Wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ arɨ́’ɨ̀ ɨ̀mbǎ adyifɔ̀ mà àbɨ̌ mànà atdyú nà ndɨ́nɨ̌ ɔ̀nánga nawʉ̀ tɨ́. Obhó tɨ́, Kàgàwà bhà ádrʉ̀ngbǎnga tɔ́ awáwʉ̀ náarɨ́ ndɨ kà-ɔ̌nga àwʉ̀, ndɨrɔ̀ Tàmǎ-ngba nɨ́ ndɨ kà-ɔ̌ tarà.

24 Ndɨ dhu bhɛ̌yi nɨ́ ndɨ, kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nóokoya kàbhà awáwʉ̀ ɔ̌, ndɨrɔ̀ yà adzɨ ɔ̌ ádrɔ̀drɔ̌ kámá níiwúya fɨyɔ́ ònzì nà kà ɔ̀.

25 Wɔ̀ ndɨ kɨgɔ̀ tɔ́ tsǎtsʉ̀ nɨ́ ka kupbíya nzɨ̌ atdí ɨdhɔ ɔ̌ màtɨ́, ɨ̀mbǎ kúbhingá nga nɨ’ɨya ányɨ ɨ́dhunɨ̌.

26 Kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nóowuya fɨyɔ́ ɨfʉta mà fɨyɔ́ ònzì mànà nà ndɨ kɨgɔ̀ ɔ̀.

27 Ányɨ, Kàgàwà-nyɨ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ́tɨ̀ atdí dhu mà nóotsúya nzɨ̌. Ndɨrɔ̀ yà ɔ̀ndrɔ̀ ka kɔ́ndrɔ̀ atdídɔ̀ dhu ɔ̀nzɨ arɨ́ alɛ mà, tɨ̀tɔ̀ ʉ̀nɔ arɨ́ alɛ mànà nóotsúya nzɨ̌ ányɨ átɔ̀. Pbɛ́tʉ̀, kà-ɔ̀ otsúya alɛ nɨ́ yà Tàmǎ-ngba bhà ípìrɔ̌nga tɔ́ bhǔkù ɔ̀ ka kándɨ̌ ɔvɔ̀ya alɛ kɛ̀lɛ̌.

22

(Zèk 47.1-12)

---

* **21:16 21.16** Kàgàwà bhà ɨdzá atdídɔ̀ ɨ́lǎ ngari-ɔngɔ̀-kpa tɔ́ ádzɨ̌nga, íhǔnga, kɨ̌vɛ̀ mànà nɨ́ɨ’ɨ̀ àdhàdhɨ̀ Yèrùsàlɛmà-ɔwʉ́tá tɔ́ kɨgɔ̀-ɔngɔ̀-kpa tɔ́ ɔ́fɔ̀ bhɛ̌yi (1Ká 6.19-20). † **21:16 21.16** Ɨrɔ́, uvitatálɛ Yùwanɨ azè ndɨ̀tɛ̀ dhu nɨ́ ndɨ kɨgɔ̀ ràrɨ̌ atdídɔ̀ àkǎ kɨgɔ̀. ‡ **21:17 21.17** Ɨrɔ́, uvitatálɛ Yùwanɨ azè ndɨ̀tɛ̀ dhu nɨ́ ndɨ lubhà ràrɨ̌ atdídɔ̀ àkǎ lubhà. * **21:20 21.20** Uvt 28.15-21

1 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, màlàyikà nɩ́ɩ̈tɛ̀ ípìrɔ̌nga tɔ́ ɩ̈dha-akpà idù. Ndɩ ɩ̈dha nɩ'ì kɩ̀ràwulì ɔ̌ nga bhɛ̌yi alɛ-nyɩ̀kpɔ́ rɩ̌ ndɔ̀tɔ ɔ̀na nǎ, ràdʉ̀ àmbɛ àhʉ dɔ̌ Kàgàwà bhà ndɩrɔ̀ Tàmǎngba tɩ́ kátɩna alɛ bhà ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi ɔ̀ rɔ̀.

2 Wɔ̀ ndɩ ɩ̈dha náambɛ́nà ɔ̀kʉ dɔ̌ átsɩ̌ Kàgàwà bhà kɩ̈gɔ̀ ɔ̌ ngʉ̈dhà ɔ̌. Ndɩrɔ̀, ɔyɔyɔ ndɩ ɩ̈dha-bɩ̈dɔ̌ ɩ'ì dhu nɩ́ ípìrɔ̌nga àbhʉ̌ rɩ́ ìndrǔ tɔ̀ itsu. Ndɩ itsu aránà ɔ̀'ɔ̀ rɔ̌ atdí kumì dɔ̀ná ɔ́yɔ̌nà-gʉ̀na, atdí atɔ rɔ̌, kà-tɩ̀ nɩ́, kà raránà ɔ̀'ɔ̀ rɔ̌ atdí-gʉ̀na atdí àbɩ̌ rɔ̌. Ndɩ itsu-bɩ̌ nɔ́nzɩ̀ rɔ̌ ka kowúnà pbabɩ̌ tɩ́, kɩ̈gʉ̌ kɔ́rɔ́ pbìrì ɔ̌ alɛ nɩ̌.

3 Kàgàwà ófù dhu tɩ́ ka kɔ́zʉ̀na atdí dhu mà nɩ́ɩ̈'ɩya ɩ̀mbǎ tdɩ́tdɔ̌. Kàgàwà mà Tàmǎngba mànà tɔ́ ádrʉ̀ngbǎ kamà tɔ́ tombi nɩ́ɩ̈'ɩya wɔ̀ ndɩ kɩ̈gɔ̀ ɔ̌. Ndɩrɔ̀, Kàgàwà bhà alɛ nʉ́ʉ̈lɛ́ya ka.

4 Abádhí náalaya Kàgàwà-nyɩ̀kpa, ndɩrɔ̀ ka kandíya kɔ̌vɔ̀ abádhí-nyɩ̀ndri rɔ̌.

5 Kúbhingá nga nɩ́ɩ̈'ɩya ɩ̀mbǎ tdɩ́tdɔ̌, ndɩrɔ̀ ka kɩ'ɩya ɩ̀mbǎ tarà mà adyifɔ̀ mànà tɔ́ awáwʉ̀-atdyú nà. Obhó tɩ́, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà náawʉ̀ya ndɩ abádhí-dɔ̌nga, ndɩrɔ̀ abádhí ɔnyʉ̈ya idzi dhòdhódhónga nà.

(Màt 16.27; Gàl 6.7-8; Upf 1.1-3,7-8)

6 Wɔ̀ dhu-dzidɔ̌, wɔ̀rɩ́ màlàyikà náadʉ̀ àtɩ̀nà ɩ̈ma nɩ̌: «Yàrɩ́ bhǔkù ɔ̀ rɩ́'ì ɔtɛ nɩ́ obhóná ɔtɛ, yà ɩ̀mbǎ tɩ̀tɔ̀ rɩ̌'ì ɔ̀nà ɔtɛ. Ndɩrɔ̀, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Kàgàwà, yà pbànábí ʉ̀nda arɩ́ pbɩ̀ndà ɬlɩ̌lǎ-Alafí-otù ɔ̌ alɛ, nívì ɩ̈ma, pbɩ̀ndà màlàyikà ndɩ́nɩ̌ ɩ̈nzá ɔ̀trɔ̀ kàsʉ̈mɩ̀ ɔ̌ rɩ́ 'ɔ̀nzɩ dhu mɩ̈tɛ̀ tɩ́ pbɩ̀ndà kasʉ̈tálɛ tɔ̀.»

Yɛ̌sù rɩ̌ngo dhu

7 Yɛ̌sù rǎtɩna: «Kànɩ̌ ma mɩ́rà ɩ̈nzá ɔ̀trɔ̀ kàsʉ̈mɩ̀ ɔ̌! Hirò ɔ̀nzɩ rɩ́ alɛ nɩ́ yà pbànábí ʉ̈nɔ ɔtɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ rɩ́'ì yàrɩ́ bhǔkù ɔ̀ ɔtɛ nɩ́fʉ̌ rɩ́ alɛ!»

8 Ɩma Yùwanɩ̀ nɩ́ ndɩ ma mɩrɩ ndɩ dhu, madʉ̀ àlanà. Nɩ́, ɩ dhu ma mɩ̀rɩ̀, madʉ̀ àlanà rɔ̀, ma mɩtsɩ wɔ̀ ɩ dhu nɩ̀tɛ̀ idù màlàyikà-ɔ̀nzɩ̌, mʉ̈lɛ̌ ka.

9 Pbɛ́tʉ̀ kǎdʉ̀ àtɩ̀nà ma nɩ̌: «Ìnzɛ̌! Nzɔ̌nzɩ dhu wɔ̀ dhu bhɛ̌yi! Ɩma nɩ́ kasʉ̈tálɛ kɛ̀lɛ̌ ɩ̈nyɩ bhɛ̌yi, adɔ́nʉ̈ pbànábí bhɛ̌yi, ndɩrɔ̀ yàrɩ́ bhǔkù ɔ̀ rɩ́'ì ɔtɛ nɩ́fʉ̌ arɩ́ alɛ bhɛ̌yi! Kàgàwà nɩ́ ndɩ nyɩ nyádʉ̀ àkǎ nyʉ̈kɔ nyɩ ɔnzɩ̀ná alɛ!»

10 Tdɩ́tdɔ̌, kǎdʉ̀ àtɩ̀nà ɩ̈ma nɩ̌: «Àpɛ́ nyɔdɔ yà pbànábí ʉ̈nɔ ɔtɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ rɩ́'ì yàrɩ́ bhǔkù ɔ̀ ɔtɛ ɔ̀dhʉ̌ ɔ̀, ɩ dhu ràkǎ ɔ̀ná kàsʉ̈mɩ̀ níndù wà ndɩ̀ nɩ́dhunɩ̌.

11 Nzɛ́rɛ dhu ɔ̀nzɩ arɩ́ alɛ nákǎ ndòngò nzɛ́rɛ dhu kɛ̀lɛ̌ ɔ̀nzɩ̀. Ndɩrɔ̀, Kàgàwà-nyɩ̀kpɔ́ ɔ̌ ɔ́tɩ̀ alɛ nákǎ ndòngò ndɩ̀tɩ ndɩ dhu bhɛ̌yi tɩ́. Ídzì dhu ɔ̀nzɩ arɩ́ alɛ nákǎ ndòngò ídzì dhu kɛ̀lɛ̌ ɔ̀nzɩ̀. Ndɩrɔ̀, Kàgàwà-nyɩ̀kpɔ́ ɔ̌ ɩ́lǎ alɛ nákǎ ndòngò ndɩ̀ kɛ̀lɛ̌ ù'o ndɩ̀lǎ Kàgàwà-nyɩ̀kpɔ́ ɔ̌.»

12 Yɛ̌sù rǎtɩna: «Kànɩ̌ ma mɩ́rà ɩ̈nzá ɔ̀trɔ̀ kàsʉ̈mɩ̀ ɔ̌! Nɩ́, ma mɩ́rà mʉ̀kɩ̀mbà nà fudú, ndɩ́nɩ̌ ma mubhò tɩ́ ɩ̀ngbàtɩ́ ɩ̀lɩ ndɩ̀ alɛ mà ndɩ alɛ anzɩ̀ kasʉ̈-bvʉ̈ rɔ̌.

13 Ɩma nɩ́ Álʉ́fà ndɩrɔ̀ Ɔ̀mɛ́gà, kà-tɩ̀ nɩ́ kɔ́rɔ́ dhu apɛ̀ ndɩ̀ rɔ̀ná rɔ̀ alɛ ndɩrɔ̀ kɔ́rɔ́ dhu rɩ̌ku dɔ̀ná rɔ̀ alɛ.»

14 Hirò nɔnzɩya alɛ nɩ́ kǎkà rɔ̀yá mbɛrʉ̀ ù'ɔ̌ rɩ́ rɩ̀lǎ alɛ. Abádhí nɩ́ ndɩ kɩ̈gɔ̀ ɔ̀ otsúya ndɩ kɩ̈gɔ̀ tɔ́ tsǎtsʉ̀ ɔ̌, 'àdʉ̀ ípìrɔ̌nga ìbho arɩ́ ìndrǔ tɔ̀ itsu-kpɔ̌ ɔ̀tɔ̀.

15 Pbɛ́tʉ̀, irinǎ rɔ̀ okoya alɛ nɩ́ ìtsɛ̌, yà ɩ̈nzá nga nɔ̀fɔ̀ dhu ɔ̀nzɩ arɩ́ alɛ mà, òndrù òndrù arɩ́ alɛ mà, mʉ̀nyɔ̀nɩ̀ ɔ̀nzɩ arɩ́ alɛ mà, ìndrǔ ɔ̀kyɛ arɩ́ alɛ mà, sànamʉ̀ ʉ̀lɛ̌ arɩ́ alɛ mà, tɩ̀tɔ̀ nózè 'àdʉ̀ kʉ̀nɔ̀ alɛ mànà.

16 Yɛ̌sù rǎtɩna: «Ɩma, ma mòvì pbàkà màlàyikà ndɩ́nɩ̌ adɩ̀ tɩ́ kɔ́rɔ́ kɔ̀rɩ́ dhu tɔ́ ngàmbì tɩ́ kànɩ́sá ɔ̌. Ɩma nɩ́ Ádrʉ̀ngbǎ kamà Dàwudì-dhú tɔ́ mʉ̀dzʉ̈kʉ̈rʉ̈, yà kútsingánǎ arʉ́mbɩlɩ alalɩ.»

17 Ndɩrɔ̀ ɬlɩ̌lǎ-Alafí mà Àdhɩ̀ngbǎ mànà rǎtɩna: «Ɩ́rà!»

Ndɩrɔ̀, yà dhu ɩ̀rɩ rɩ́ alɛ nákǎ ndàtɩ átɔ̀: «Ɩ́rà!»

ɨdha-atdyú nà rɨ́'ɨ̀ alɛ nákǎ ndɨ̀rà, ndɨrɔ̀ ípìrɔ̌nga tɔ́ ɨdha nòzè alɛ àkǎ ndɨ̀rà kàkɔ tɨ́rɔ̌rɔ̀.

Dhu rǐku dɔ̀ná rɔ̀ ɔtɛ

18 Ɨma Yùwanɨ̀, ma mɨ́ yàrɨ́ dhu ɔ̀vɔ kpangba yà pbànábí ʉnɔ ɔtɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ rɨ́'ɨ̀ yàrɨ́ bhǔkù ɔ̀ ɔtɛ ɨ̀rɨ rɨ́ alɛ tɔ̀ kɔ́rɔ́: ndɨ alɛ apɛ́ dhu ìsě yàrɨ́ bhǔkù ɔ̀ ka kándǐ dhu dɔ̌, nɨ́ ndɨ alɛ rǎbàna àpbɛ̀ dɔ̌, Kàgàwà iséya yà yàrɨ́ bhǔkù ɔ̀ ka kándǐ àpbɛ̀ ìsě tɨ́.

19 Ndɨrɔ̀, ndɨ alɛ apɛ́ atdí dhu mà nípfɔ̌ wɔ̀ ndɨ pbànábí ʉnɔ ɔtɛ tɔ́ ɔ́fɔ̀ ɔ̌ ka kándǐ yàrɨ́ bhǔkù ɔ̀ ɔtɛ ɔ̀ rɔ̀, nɨ́ Kàgàwà níipfoya ndɨ alɛ àmbɛ̀nà àbàna yà ndɨ bhǔkù ɔ̀ ndɨ̀ ndɔ́kɔ̀ fɨndá làká ndɨ alɛ tɔ̀ dhu-dɔ̌ngadhu-dɔ̌nga. Ndɨ alɛ otsúya nzɨ̌ Kàgàwà bhà ɨ̀lɨ̌lǎ kɨgɔ̀ ɔ̀, ndɨrɔ̀ kɔ̌tɔya nzɨ̌ yà ípìrɔ̌nga àbhʉ̌ arɨ́ ìndrǔ tɔ̀ itsu-kpɔ̌.

20 Wɔ̀rɨ́ dhu tɔ́ obhónga ɨ̀tɛ̀ rɨ́ alɛ rǎtɨna: «Kànɨ̌ ma mɨ́rà ɨnzá ɔ̀trɔ̀ kàsʉmɨ̀ ɔ̌!»

Àmɨ̀nà! Ɨ́rà, Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsǔ!

21 Ádrʉ̀ngbǎlɛ Yěsù àkǎ ndàso nyɨ̌ kɔ́rɔ́!